Na Alangaia Falu ana Baea 'i Baegu

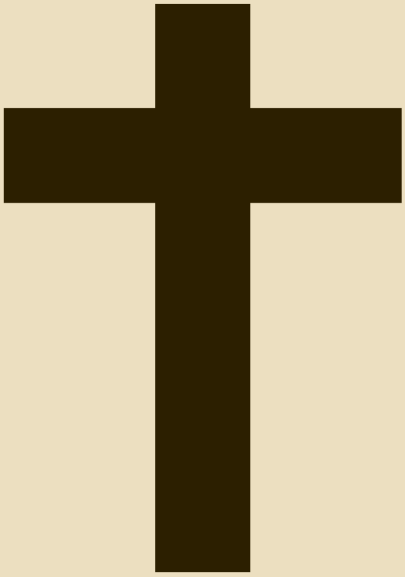

The New Testament in the Baeggu language of the Solomon Islands

Na Alangaia Falu 'ana Baea 'i Baegu
The New Testament in the Baeggu language of the Solomon Islands
Niu Testament long langguis Baegu

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Baegu (Baeggu)

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 13 Dec 2023
6c9f5b54-40e4-515c-9ffc-f424e1ec7c96

Contents

INT 1
Matiu 3
Maak 64
Luk 101
Dion 165
'Aks 210
Rom 266
1 Koren 293
2 Koren 320
Geleisia 337
'Efesas 347
Filibae 356
Kolose 363
1 Tesalonaeka 369
2 Tesalonaeka 375
1 Timotii 378
2 Timotii 385
Taetas 390
Filimon 393
Hibrus 395
Demes 414
1 Bita 421
2 Bita 428
1 Dion 433
2 Dion 439
3 Dion 440
Diud 441
Na Faatai lae 444
Diksinari 469

Si Baea Sulia Na Alangaia Falu Nee

Lao buka nee 'ana Matiu 24:35, sa Disas 'e bae 'urii, “Na doo loki tiifau lao salo loo fai lao fera ne 'i saegano kera da kai sui gwada. Aia, ma na bae laku nia 'afitai ka sui.” Na kekeda laa nee sulia bae lana God 'e mamana ma ka 'initoa ka talua na kekeda lae ki sui. Nia 'e bobola fainia kolu ka teemainia 'ana si kada ki sui guu, uri kolu ka saitoma diana ai. 2 Timotii 3:16 ka bae lau gu 'urii, “God ne falea na Kekeda laa Abu ki sui. Ma na Kekeda laa Abu ki da diana fua toolangaidoo lae, ma na 'olosi lana si doo garo ki, ma ka faatainia tooa 'o'olo.” Iuka, God 'e falea bae lana fuakolu uri kolu ka saitoma diana 'ana birangaa nia, uri kolu ka lea mamana suli nia.

Na bae lana God 'e nii lao roo ununua Diu ki, Na Alangaia Kwali ma na Faarongoa Diane. Na Alangaia Kwali, da kedaa 'ana baea Hibru, na baea kera toaa Diu ki. Lao Alangaia Kwali ne da bae sulia safali lana molaagali, na safali lana kwalafaa Diu ki ma si doo neki fuli fuada ki lelea mai ka dao 'ana faitalanga fa ngali baki (400) sui sa Disas ka futa. Na Alangaia Falu nee, kera da kedaa 'ana baea Grik ma daka bae sulia sa Disas ma na safali lana konia manata mamane (siosi).

Tai fa ngali tau naa 'i buri, kera daka kekeda naa sulia si Alangaia Falu nee 'ana baea Grik. Ma tai wane kera daka toolangainia ma daka kedaa 'ana tai baea 'e'ete ki lau. Sui, faitalanga fa ngali 'i burina bae sa Disas 'e too naa lao molaagali, kera daka bulasia 'ana baea Latin. Na Latin na baea kera toaa Katolik ki. Nia lea mai 'uri nai lelea na kristin ki ka nao dasi saitomana naa baea Grik bae da kedaa mai Alangaia Falu nee ai. Na toa saitoma doo ki lao Katolik sios da manata toi 'ada sae sa na kekeda laa Grik ne da kedaa 'ana Alangaia Falu nee ai nia abu ma ka lalifuu ma na kwaini kekeda laa fua otona wane ni foa ki gwana.

Ma sui, lelea mai 'e dao 'ana 1900 A.D., tai wane ki kera daka dao toi na kekeda laa Grik ne da kekeda ai 'ana si kada bae sa Disas 'e too 'ua gwana lao molaagali. Na kekeda laa nai 'e bae sulia rao lae ki, na skul lae ki, ma si doo neki toae ki da ilia 'afa sato ki sui gwana. Na toae ki sui gwana ne da suai na kekeda laa nai kera daka kwele 'asia naa, suli na kekeda laa nai Grik 'e 'uria lau guu na baea nee lao Alangaia Falu nee. Ma kera daka suai na baea nai 'i Grik lao Alangaia Falu nee 'e nao si 'afitai guu fua saitoma lana lae. Na baea nai nia ka mala gwana baea ne toae ki da bae ai 'ana si kada ki sui guu. Na toa ne da kedaa mai Alangaia Falu nee 'i nao da kedaa gwada 'ana baea walude, suli da dooria uri toae ki sui gwana daka saitomana malutana Bae lana God.

Si kada kameli meli kedaa buka nee 'ana baea 'i Baeguu, kameli meli kekeda ka lea lau gu sulia kekeda laa nai da ilia mai 'i nao. Kameli meli dooria 'asia naa toae ki sui gwana 'ana Baeguu daka saitomana bae lana God. Nia ne meli ka kedaa 'ana baea ne nao si 'afitai ma 'ana baea ne toae ki sui gwana kera da saitomana. 'I lao buka nee, kameli nao meli si kedaa guu tasi baea ne otona wane ma keni waro ki gwana da saitomana. Kameli meli kedaa Baebol nee fua toaa nee 'i kada nee ma fua toaa neki nao dasi futa 'ua mai.

Kameli meli dooria uri malutana si baea neki lao Alangaia Falu nee 'ana Baeguu ma na malutana si baea neki lao Alangaia Falu nee 'ana baea 'i Grik daru ka bobola sui guu. Nia ne adea ma kameli meli ka lea 'ua guu sulia malutana baea 'i Grik. Kameli nao meli si alua gwameli tii si mae baea 'ana Baeguu fua tii si mae baea 'ana Grik. 'Ana kada 'oro kameli meli kedaa roo si mae baea ki ma nao ta olu si mae baea ki 'ana Baeguu uri ka bae folaa sulia malutana tii si baea gwana 'ana baea 'i Grik. Na ununua nee lao Alangaia Falu nee 'e lea sulia toaa da too tau mai faasi kolu. Na mauria kera ma na birangaa kera nia 'e'ete 'asia naa faasi kolu. Nia

ne adea kolu ka nao kolu si saitomana doo neki da kedaa 'ana baea 'i Grik. Si kada kameli meli bulasia mai si Alangaia Falu nee 'ana baea 'i Baeguu, kameli meli nanisia lao buka 'oro ki uri meli ka dao toi malutana mamana si baee ki. Sui kameli meli ka nanisia lau guu si baea diane ki 'ana Baeguu ne bobola fainia ka faa folaalia malutana si baea nai ki. Ma 'ana tai si kada, kameli meli ka bulasia tai si doo ki faasia baea Grik uri ka lea 'o'olo sulia baea 'i Baeguu. Kameli meli bulasia malutana si mae baee ki, nao lau too tii si baea nai ki gwana. Nia ne adea tai si kada na kekeda laa neki lao buka nee ka tio 'e'ete lau gwana faasia kekeda laa neki 'ana Ingglis. Ma sui boroi 'ana, na malutana mae baea fifii neki lao buka nee 'e bobola gwana fai Ingglis. Kameli meli dooria uri na kekeda laa nee ka waluda uri toae ki daka saitomana. Ma uri na Bae lana God ka fungulia mamana lao mangoda ki ma na mauria kera toae ki sui gwana 'ana Baeguu mala lau guu ne nia fungulia mangona ma na mauri lana toaa Kristin baki 'i nao 'ana si kada bae kera da teemainia Alangaia Falu nee 'ana baea Grik.

Kameli meli tangoa 'asia naa God uria ne 'e fili kameli uri meli ka ilia si raoa nee fuakolu. Ma meli ka foosia God uri na Baebol nee 'ana baea Baeguu ka 'adomia toae ki sui gwana uri daka saitoma mamana 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes, ma uri kera daka lea 'ada 'i burina. Na foa laa kameli fuamolu toaa liliosaua God 'ana Baeguu ne, alu God 'ana 'initoae, ma na rigitae, ma na folaa laa ne totoo firi 'afitai ka sui, nia too 'ana fai kamolu sui.

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Matiu

Sa Matiu ta waa 'ana akwala ma roo waa kwairooi baki sa Disas. Sa Matiu 'e kedaa mai buka nee fuana kwalafaa nia 'i Diu. 'Ita 'uana mai lao Alangaia kwali, na brofet ki daka bae na mai sulia God kai falea mai tii waa kwai faamauri ne kera 'ailia 'ana Kraes, ma ta ruana sata 'ana Mesaea. 'I seeri na Diu ki kera daka kwaimaakwalii na maasia waa nai. Sui boroi 'ana si kada sa Disas nia dao naa, kera daka manata 'ada 'urii, "Nia nao lau na Kraes bae ne, na Mesaea bae ne." 'Uri nai na Faarisii ki, na Sadiusii ki, ma na toa gwaungai kera toaa Diu ki daka ote kera 'ana sa Disas. Kera da kwaifii 'ada sa na Kraes nai lea nia dao, nia ka dao mai fai ramoa baite uri firu lae fai malimae kera ki ma 'inito lae fuada kera toaa Diu. Kera dasi fiia lau gwada sa nia na Kraes nai ka mae 'ana 'airarafolo 'uri bae nia ilia. Iuka sa Matiu nia kedaa buka nee, nia dooria uri ka 'adomi kera toaa nia uri daka lio filoa sa Disas nia na Kraes ma na waa 'inito mamana kera, nia dao naa. 'Ana si kada 'oro ki lao buka nee, sa Matiu nia bae ka fuutoi si baea ki faasia lao kekeda laa Abu ki 'ua 'i nao ne da bae sulia na Kraes. Ma nia ka faatainia ne si baea nai ki da fuli mamana sui naa 'ana si kada sa Disas nia dao mai ka too lao fera ne 'i ano.

Na 'Inifuui Ununue Ki Lao Buka Nee:

Kada sa Disas nia futa 1:1—2:23
Kada sui fatai sa Disas kafi ilia raoa nia 3:1—4:11
Kada sa Disas safali rao naa 'i Galilii 4:12—18:35
Kada sa Disas safali rao naa 'i Diudia 19:1—20:34
Wiiki 'isi nia sa Disas lao fera 'i Durusalem 21:1—25:64
Kada sa Disas nia mae 26:1—27:66
Kada sa Disas nia tatae lau faasia maea 28:1-20

Na isufutaa suli sa Disas na Kraes (Luk 3:23-38)

1 Na isufutaa sulia sa Disas na Kraes nia lea 'urii mai. Nia na waa 'e futa lao kwalafaa sa Defet na waa 'inito bae lao kwalafaa sa 'Abraham.
2 Na isufutaa nee, 'e safali 'ana sa 'Abraham.
Sa 'Abraham nia kwalafia sa 'Aesak,
sa 'Aesak ka kwalafia sa Diakab,
sa Diakab ka kwalafia sa Diuda fai toolana ki.
3 Sa Diuda ka adea ni Tama ka kwalafia sa Beres fai sa Sira.
Sa Beres ka kwalafia sa Hesron,
sa Hesron ka kwalafia sa Ram.
4 Sa Ram ka kwalafia sa 'Aminadab,
sa 'Aminadab ka kwalafia sa Naason,
sa Naason ka kwalafia sa Salamon.
5 Ma sa Salamon ka adea ni Reehab ka kwalafia sa Boas.
Sa Boas ka adea ni Rut ka kwalafia sa 'Obet.
Sa 'Obet ka kwalafia sa Deesii.
6 Sa Deesii ka kwalafia guu waa 'inito bae sa Defet.
Sa Defet ka adea 'initai sa 'Iuraea 'e mae faasia, ka kwalafia gu sa Solomon.
7 Sa Solomon ka kwalafia sa Rihoboam,
sa Rihoboam ka kwalafia sa 'Abida,
sa 'Abida ka kwalafia sa 'Asa.
8 Sa 'Asa ka kwalafia sa Diosafat,
sa Diosafat ka kwalafia sa Dioram,
sa Dioram ka kwalafia sa Iusaea.
9 Sa Iusaea ka Kwalafia sa Diotam,
sa Diotam ka kwalafia sa 'Ehas,
sa 'Ehas ka Kwalafia sa Hesikaea.
10 Sa Hesikaea ka kwalafia sa Manase,
sa Manase ka kwalafia sa 'Emon,
sa 'Emon ka kwalafia sa Diosaea.
11 Sa Diosaea ka kwalafia sa Diokonaea fai toolana ki.
Sa Diokonaea, nia futa sui guu omea 'i Babilon dao ka laua toaa 'Israel ka ngali kera naa uri fera 'i Babilon.
12 'I burina kera da ngalia toaa 'i 'Israel lea daka too naa 'i Babilon,
sa Diokonaea kafi kwalafia sa Sialtiel.
Ma sa Sialtiel ka kwalafia sa Serababel.
13 Sa Serababel ka kwalafia sa 'Abiud,
sa 'Abiud ka kwalafia sa 'Elaeakim,
sa 'Elaeakim ka kwalafia sa 'Aso.
14 Sa 'Aso ka kwalafia sa Sadok,
sa Sadok ka kwalafia sa 'Akim,
sa 'Akim ka kwalafia sa 'Eliud.
15 Sa 'Eliud ka kwalafia sa 'Eliesa,
sa 'Eliesa ka kwalafia sa Matan,

sa Matan ka kwalafia sa Diakab.
16 Sa Diakab ka kwalafia gu sa Diosef
arai ni Meri gaa sa Disas waa
ne da 'ailia 'ana Kraes, na waa
fifilia nia God.
17 'Ita 'ana sa 'Abraham lea mai ka
dao 'ana sa Defet na waa 'inito bae,
nia too 'ana tii taafuli uni wane ma
fai uni wane sarenga ki. Ka 'ita 'ana
sa Defet waa 'inito nai lea mai ka
dao 'ana kada omea 'i Babilon dao ka
alasia fera 'i 'Israel ka lau kera uri 'i
Babilon, ka too lau guu 'ana tii taafuli
uni wane ma fai uni wane sarenga ki.
Ma ka 'ita 'i seeri lea mai ka dao 'ana
futa lana sa Disas na Kraes, nia ka too
lau guu 'ana tii taafuli uni wane ma ta
fai uni wane sarenga ki.

Disas na Kraes, nia futa (Luk 2:1-7)

18 Kada sa Disas Kraes nia futa na
fuli lana mai 'e 'urii: Ni Meri gaa nia
sa Disas, kera alufaafia sui naa fua sa
Diosef. Ma si kada keerua nao daru
si too kwaimani 'ua guu, ni Meri ka
toomatafana naa nia kulua 'ana wele
'ana mamanaa Anoedoo Abu
19 Ma sa Diosef na waa ne da alu-
faafi ni Meri fuana, nia ka manata uri
sa ka lukasia ni Meri. Ma sui nia, nia
waa ade lana 'o'olo, nia ka dooria uri
sa kai lukasi aroaro gwana 'ani Meri
uri ka nao si faa nonisusualaa lau nia
wela keni.
20 Ma sui ta, si kada sa Diosef 'e
manata 'ua gwana sulia ili lana si doo
nai, nia ka maleubole ka suana 'ensel
God dao ka bae 'urii fuana, "Wala
Diosef 'ae, 'oe waa nee 'ana kwalafaa
sa Defet nee, nao 'osi mau lau 'ana
ade lana ni Meri. Suli na mamanaa
Anoedoo Abu 'ana ne adea nia ka
kulua nee.
21 Ni Meri tara nia kai kwalafia tii
wela wane ne. Aia, 'oe tara 'oko faa
sataa wela nai sa Disas, suli tara nia
kai faamauria toaa nia ki faasia ab-
ulo ta'aa lae kera ki."
22 Si doo nai ki sui guu daka fuli naa
'uri nai. Ma 'i seeri si baea nia God ne
brofet nia ki God 'i nao da faarongo ai
ka mamana naa, ne bae 'urii,
23 "Totoo tii keni saari kai kulua kai
kwalafia tii wela wane ne dai 'ailia
'ana sa 'Imanuel." ✡ Toolangainia,
"God nii fai kolu."
24 Aia si kada sa Diosef 'e maleu ka
ada, nia ka ili na 'ana suli si doo nai
'ensel nia God 'e faarongo nia ki ai.
Nia ka adea naa ni Meri.
25 Sui boroi 'ana, keeru nao daru si
tio kwaimani guu lelea ka dao fatai
'i burina naa ni Meri nia kwalafia fa
wela wane nia nai ka sui naa. Sa
Diosef ka 'ailia naa wela nai 'ana sa
Disas.

2

Dao lana toa saitoma doo fasi bali tae lana sato

1 Aia, 'i burina guu sa Disas nia futa
lao maefera 'i Betlehem lao Diudia
brofens, 'ana si kada sa Herod nia
'inito fuada, toa saitoma doo nai fasi
bali tae lana sato daka dao lao mae-
fera baita nai 'i Durusalem.
2 Kera daka ledi 'urii, "Nee wala, ma
waa 'inito kera bae toaa nee Diu ki
bae nia futa sui naa 'e nii fai? Kameli,
meli too mai bali tae lana sato meli ka
suana sui naa fa bubulu ne faatainia
futa lana. Kameli ne kameli lea mai
uri meli ka faabaitaa nia 'ameli."
3 Si kada sa Herod 'e rongoa si baea
nai, na manata lana ka isifufuli 'asia
naa. Ma na toaa nai lao fera 'i Du-
rusalem boroi na manata lada ka 'uri
nai lau gu fai nia.
4 Nia sa Herod ka 'ailia na mai waa
baita ni foa ki fai waa toolangaidoo ki
'ana taki uri daka koni ma daka bae
kwaimani fai nia, ma nia ka ledi fifii
naa 'ani kera uri daka saea 'i fai gu ne
da saea mai na Kraes totoo kai futa ai.
5 Toa baita nai daka faarongo nia
daka 'urii, "Kera da saea mai na Kraes
totoo kai futa lao maefera 'i Betlehem
lao Diudia brofens. Suli si baea brofet
'e kedaa mai kada 'i nao 'e bae 'urii
sulia,
6 "O Betlehem ai nee lao brofens 'i
Diudia 'ae, ni 'oe nao lau ta
kula mala nia gwana matan-
gana maefera gwaungai neki
'i Diuda ne, suli totoo tii waa
'inito nia kai sakatafa mai faasi
'oe uri 'inito lae fua toaa nau
'Israel.' " ✡
7 Sui guu, sa Herod ka kwaiodui
'ua guu uri toa dao nai mai faasia

✡ **1:23** 7:14 ✡ **2:6** Maekaa 5:2

bali tae lana sato, uri kera daka bae
kwaimani agwa 'ada fai nia ma nia
ka tala rongo 'isi guu faasi kera 'ana
si kada ne kera safali suana mai fa
bubulu nai ai.
8 'Uri nai sui guu, nia ka odu kera
daka lea naa uri 'i Betlehem. Nia ka
bae 'urii fuada, "Lea kau, molu ka
nani 'initoa mai uri wela nai. Lea
molu dao tona naa molu ka faarongo
nau mai, uri nau lau guu lea kau ku
faabaita nia 'akua."
9-10 Sa Herod nia bae 'uri nai fuada
sui guu, kera daka lea naa. Si kada
kera dao sulia taale, kera daka suana
lau gwada fa bubulu bae kera safali
suana mai bali tae lana sato. Ma ni
kera daka ele 'asia naa si kada nai
kera suana lau fa bubulu nai. Fa
bubulu nai kera suana kau 'i mamangaa ka talai kera naa lelea daka dau
guu 'ana si kula nai sa Disas nia nii ai.
11 Kera daka ruu na kau lao luma
nai seeri, ma daka suana naa wela
nai fai gaa nia ni Meri 'i seeri. Kera
daka booruru daka faa'initoaa naa
wela nai, ma daka tasaa naa wai kera
ki uri daka falea si falea kera ki fuana
ne liu lada baita tasa. Kera falea gool,
doo sasuna moko diana tasa ki ma na
waiwai moko diana tasa ki fuana.*
12 Sui si kada kera oli naa uri fera
kera, kera daka lea na 'ada 'ana ta
taala 'e'ete faasia tala bae kera lea
kau ai, suli God nia faarongo kera lao
maleubolee kera nao dasi oli uri dao
lae lau siana sa Herod.

Tafi lae uria 'i 'Isib

13 'I burina naa waa nai ki da oli 'i
fera kera, na 'ensel nia God ka faatai
fuana sa Diosef lao maleubolea ka
bae 'urii, "Diosef 'ae, 'oe tatae 'oko
ngalia na wela nee fai nia gaa nia
molu ka tafi 'amolu uri 'i 'Isib. Molu
too mai 'i seeri lelea ka dao fatai 'ana
si kada nau ku saea fuamolu uri oli
lae mai. Suli sa Herod nia nani burina wela nee uri ka saungia 'ana."
14 Sa Diosef nia tatae ka talaia ni
Meri fai wela nia kera daka lea naa
lao rodo 'ua guu uri maefera 'i 'Isib.
15 Kera daka too mai 'i seeri lelea sa
Herod ka mae naa, ma si doo nai ka
fuli ka adea bae lana God ne brofet ki
kedaa mai 'i nao ka mamana naa. Ne
nia bae 'urii, "Nau ku 'ailia mai wela
nau faasia 'i 'Isib." ✡
16 Ma si kada sa Herod na waa 'inito
bae 'e saitomana ne toa bae faasia
bali tae lana sato da suke nia, nia ka
rakesasu 'asia naa. 'I seeri nia ka saea
daka koni omee naa uri daka saungi
tiifau 'ana wela wane ki ne kera dafi
futa lao maefera 'i Betlehem ma lao
maefera nai ki kakalia sui guu. Nia
ka falea si baea fifii fuada uri kera
daka saungia tiifau 'ana wela wane
neki too 'ana roo fa ngali ki ka oli toli
mai sui guu, uri ka ladea si kada bae
waa baki bali tae lana sato kera safa
suana fa bubulu bae ai ka lea mai.
17 'I seeri guu na toaa nai lao fera 'i
Betlehem daka angisia naa wela kera
nai ki da mae nai. Ma na angi laa
nai ka dao toi naa doo bae brofet
Dioromaea nia saea 'uana mai 'i nao.
Bae nia 'urii,
18 "Tii si lingee doo ne talo mai faasia
'i Ramaa, na gwela angiangia
baite.
Ni Reesel ne nia angisia naa wela nia
ki.
Nia 'e angi daka gwafe tona boroi ka
'afitai naa, suli bara wela nia
tiifau da mae naa." ✡

Na olia mai faasia 'i 'Isib

19 Ma 'i burina sa Herod 'e mae naa,
na 'ensel nia God ka faatai lau fuana
sa Diosef 'i lao maleubolee lao fera 'i
'Isib.
20 Nia ka bae 'urii, "Diosef 'ae, tatae
'oko talaia ni Meri fai wela nia nee
molu ka oli naa uri 'Israel. Toaa bae
da sasi uria saungi lana wela nee,
kera da mae naa."
21 Sui sa Diosef tatae ka talaia ni
Meri fai wela nia ma daka oli naa uri
'Israel.
22 Ma sui, si kada sa Diosef 'e rongoa sa 'Akelas nia talana maa nia sa
Herod ma ka 'inito fua bali lolofaa 'i
Diudia, nia ka mau lau gwana 'ana
too lae 'i seeri. Na 'ensel ka saea lau
fuana 'i lao maleubolea uri daka tasa
uri lao bali lolofaa 'i Galilii.
23 Si doo nai ne adea ma kera lea
daka too mai 'i Naasaret lao bali lolofaa 'i Galilii. Si kada si ade laa nai nia
fuli, si baea brofet ki da bae mai sulia

* **2:11** Gool, insense, ma mira. ✡ **2:15** Hosia 11:1 ✡ **2:18** Diutoronomii 31:15

'i nao ka mamana naa. Ne bae 'urii,
"Kera dai saea 'ana waa 'i Naasaret."

3

Sa Dion saea fua toae ki kera daka ade akau maasia dao lana mai na Kraes
(Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Dion 1:19-28)

1 Totoo 'ana si kada nai ki lelea ka tau naa, sa Dion waa ni faasiuabu nai nia ka dao na mai. Ma nia ka safalia toolangaidoo naa lao fera kwasi nai lao bali lolofaa 'i Diudia. Nia ka bae 'urii,
2 "Molu bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki, suli na 'initoaa God* nia nii karangi kamolu naa."
3 Sa Dion nai na bae brofet 'Aesaea 'e bae mai suli nia ka bae 'urii,
"Totoo tii waa kai 'ai 'i lao fera kwasi.
Ma nia kai bae 'urii, 'Na Aofia kai dao mai!
Molu 'olosia taale fuana!' "
4 Sa Dion, si ofi nia na ifuna kamel gwana, ma si kanifolo nia 'i salafana si 'unga buluka gwana. Si fanga ni 'ani lana nia fa siko ki gwana ma ka kuufia gwana wewedue kwasi.†
5 Na toaa 'oro faasia 'i Durusalem da lea kau siana, ma toae ki lau guu fasia lao bali lolofaa nai 'i Diudia ma faasia maefere 'e'ete nai ki sui guu karangia kafo 'i Diodan da lea lau gu kau.
6 Toaa nai ki daka bae folaa ne kera lukasia abulo ta'aa laa kera ki, ma sa Dion ka faasiuabu kera naa lao kafo nai 'i Diodan.
7 Ma si kada sa Dion 'e suana toa Faarisii ma toa Sadiusii 'oro nai da lea lau gu kau siana, nia ka bae 'urii fuada, "Kamolu na kalena baekwe 'i tolo neki mone! Kamolu nao molu si bulasi manataa guu. Tii ne saea molu ka sasi uri tafi lae faasia na kwakwaea nia God fuamolu, ne lea sa molu siuabu ma molu ka tala faasia?
8 Molu ilia si doo ne nia faatainia kamolu molu bulasi manataa faasia na abulo ta'aa laa kamolu ki taari!
9 Too 'amolu faasia manata lae 'urii 'i lao liomolu, "'O kameli nee toa meli futa 'ua gu mai lao kwalafaa sa 'Abraham ne. 'Afitai tara God nia ka kwae kameli!' Ku saea 'o'olo gu fuamolu, nao si 'afitai guu fua God uri nia ka tafoa ta kwalafaa fua sa 'Abraham faasia maefau neki boroi 'ana!
10 'I tari'ina nee, God nia kwaimaakwali sui naa 'ana kwakwaea. Nia ka mala na bae ta wane nia dau naa 'ana batau 'aena 'ai uri taba lana. Na 'ai neki sui guu nao dasi fungu 'ana ta fuaedoo diana, nia kai taba tiifau 'ani kera ma kai 'ui 'anida lao ere.
11 "Nau ku faasiuabu kamolu 'ana kafo uri faatai lana ne kamolu molu bulasi manataa naa. Ma tii waa ne nia kai dao mai buriku, nia fatai ne kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu ma 'ana ere. Na waa nai nia 'initoa ka talu nau, ma na luke lana sadol nia ki boroi 'ana nau nao kwasi tala'ana.
12 Tasi doo lau, na waa nai nia ade akau sui naa uri sangita lana wane sui guu. Nia kai ade mala bae ta wane nia 'efoa 'e'eforana miga wiiti ki faasia tadidoe ki. Nia kai taingainia migadoe ki lao luma ni taingai laa nia, ma nia kai suungia tadidoe ki 'i lao era ne sasaru 'afitai ka mae."

Sa Disas nia 'e siuabu
(Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 'Ana si kada nai guu, sa Disas nia ka lea na mai faasia bali lolofaa 'i Galilii uri lea lae siana sa Dion suli kafo 'i Diodan uri sa Dion ka faasiuabu nia.
14 Sui, sa Dion nia ka manata kwaimangosi uri ili lana si doo nai 'ani nia ka bae 'ana 'urii, "Nia bobola fai nia sa 'oe ne 'oko faasiuabu nau. Ma sui 'oko lea lau 'amu mai siaku uri nau kwai faasiuabu 'oe nee!"
15 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, "Alu nia fuli 'ana 'urii nai. Nia diana fua koro ka fulia doo ki sui guu ka lea suli doori lana God." Sa Dion ka ala na faafia.
16 Ma 'ana si kada sa Disas nia siuabu sui ka tatae gu mai faasia lao kafo, 'i salo ka 'ifi na mai ma nia ka

* **3:2** Na 'initoaa nia God, ma na 'initoaa 'i salo na roo 'ai laa 'e'ete ki fua tii doo guu. † **3:4** Si ofi ma si fanga nai ki gwana ne bobola fai dao lae toi ki lao fera kwasi. 'Ilaeja na brofet 'ana kada 'i nao nia ofi gwana 'uri nai 2 King ki 1:8; Matiu 17:11-13.

liotona naa Anoedoo Abu God 'e sifo
mai ilingia ta fa bole ka dau na faafi
nia.
17 Ma tii si lingeewane nai ka talo
mai faasia 'i salo ka bae 'urii, “Nia naa
ne 'Alakwa nau ne ku liosau 'ani nia.
Na manata laku 'e ele 'asia naa suli
nia.”

4

Saetan 'e ilitona sa Disas (Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Sui na Anoedoo Abu ka talaia naa
sa Disas uria lao fera kwasi nai uri
Saetan ka ilitona.
2 Ma sa Disas ka fiolo mae naa 'i bu-
rina nia abufanga mai suli faitaafuli
fa dani ma faitaafuli fa rodo ki.
3 'Uri nai, sa Saetan ka lea mai
dao siana ka bae 'urii, “Lea sa 'oe na
'Alakwa nia God mamana, 'oko saea
fasi fua maefau neki uri daka lia 'ana
fange ki wala.”
4 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Na
kekeda laa Abu nia saea sui naa, ‘Na
wane, nao lau otona fange gwana ne
nia mauri ai. Si baea neki sui guu God
nia saea 'ana ne nia mauri ai.’ ” ✡
5 Sui sa Saetan ka talaia sa Disas
ka lea lau uria na Beukaua nai 'i Du-
rusalem. Nia ka faa uua sa Disas 'ana
si kula fane tasa nai 'i langi.
6 Ka bae 'urii fuana, “Lea sa 'oe na
'Alakwa nia God mamana, 'oko lofo
toli fasi uri fubaa 'i saegano wala.
Na kekeda laa Abu 'e saea sui naa
ka 'urii, ‘Tara God nia kai odua mai
'ensel nia ki siamu ma kera dai sako
'oe ma na 'aemu 'afitai ka toea guu ta
maefau.’ ” ✡
7 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Na
kekeda laa Abu nia saea sui naa ka
bae lau guu 'urii, ‘Abu nao 'osi ilitona
God 'oe.’ ” ✡
8 Sui sa Saetan ka talaia sa Disas
ka lea lau uria gwauna fa uo fane
nai 'i langi ka faatainia 'initoaa neki
sui guu lao molaagali fai nia kwanga
lada ki tiifau fuana sa Disas ka suai ki.
9 Sa Saetan ka bae 'urii, “Doo nau
ki sui gu nai. Lea sa 'oe 'o booruru 'i
maana 'aeku 'ana faabaita laku, nau
kwai fale tiifau 'ana doo nai ki sui guu
fuamu.”
10 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Wala
Saetan 'ae, 'otolangai 'oe 'o lea 'amu
faasi nau! Na kekeda laa Abu nia saea
sui naa ka 'urii, ‘Molu faabaitaa God
na Aofia kamolu ka sui naa, ma molu
ka rao fuana taifili nia guu.’ ” ✡
11 Nia dao gu 'i seeri, sa Saetan ka
lea na 'ana faasia sa Disas. Ma na 'en-
sel ki naa daka lea mai daka 'adomia
sa Disas.

Sa Disas safali falebaea ki naa (Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Si kada sa Disas nia rongoa
ne kera alua sa Dion ka nii na lao
lookafo, nia ka oli kau uria bali lolo-
faa 'i Galilii.
13 Nia ka 'idu ka too 'e'ete naa faasia
maefera bae 'i Naasaret. Nia lea ka
too naa 'i Kabaneam maefera nai 'e
nii gwana 'i ninimana 'osi 'i Galilii.
Na bali fera nai nia bali da fale fuana
fiiwane sa Sebulun fai fiiwane sa Naf-
talii.
14 Si 'idu laa nai sa Disas 'idu kau uri
seeri, nia lea sulia doo brofet 'Aesaea
'e kekeda 'uana mai sulia ne bae 'urii,
15 “Na toaa lao bali fera kera fiiwane
sa Sebulun fai fiiwane sa Naf-
talii ki ne da nii kwaimani lau
gu fai nia 'osi 'i Galilii, ma na
fera nai 'i bali suu lana sato
'ana kafo 'i Diodan, lao bali
lolofaa nai toaa nao lau Diu ki
da too ai;
16 toaa nai kera da too lao rorodoa lae
'i seeri, kera da suana naa tii
folaa laa baita.
Ma na folaa laa nai nia kwalisitafa
naa faafia toaa ne kera too lao
rorodoa laa 'ana maea.” ✡
17 Safali gu 'ana si kada nai, sa Disas
ka faatalongai naa 'urii, “Molu bu-
lasi manataa faasia abulo ta'aa laa
kamolu ki, suli na 'initoaa God nia nii
karangi kamolu naa!”

Sa Disas 'ailia fai waa ni dee lae ki (Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Si kada sa Disas nia 'iia kau
'osi nai 'i Galilii, nia ka suana roo
waisaasina nai ki sa Saemon (ne da
'ailia lau gu 'ana sa Bita) fai nia sa 'An-
dru. Keerua daru dee 'adarua 'ana
furai keerua lao 'osi nai, suli keerua
na roo waa ni dee lae ki 'ua guu.

✡ **4:4** Diutoronomii 8:4 ✡ **4:6** Sam 91:11 ✡ **4:7** Diutoronomii 6:16 ✡ **4:10** Diutoronomii 6:13
✡ **4:16** 'Aesaea 9:1,2

19 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru,
"Muru lea mai buriku uri nau ku
toolangainia dee lae siamuru uri dee
lana wane fuaku."
20 'I seeri 'ua guu, keerua daru ka
faasia na furai keerua ki ka tio naa,
daru ka lea na 'adarua burina sa
Disas.
21 Sui sa Disas fai keerua daka
lea na kau nia ka suana ta roo
waisaasina lau guu, sa Demes fai nia
sa Dion keerua roo 'alakwa sa Sebedii
ki. Keerua too gwadarua 'i seeri fai
nia maa keeru sa Sebedii lao baru
kera nai. Kera da taia 'ada furai kera
nai ki 'uri nai sa Disas ka 'aili keerua
na mai.
22 Ma 'i seeri 'ua guu, keerua daru
ka faasia na 'adarua baru fai nia maa
keerua, daru ka lea na 'adarua bu-
rina sa Disas.

Sa Disas liu kwailiu naa fai raoa nia
(Luk 6:17-19)

23 Sa Disas nia ka lea naa 'ana mae-
fera ki lao bali lolofaa nai 'i Galilii, ma
ka toolangaidoo naa fua toae ki lao
beu ni ofu kera toaa Diu ki. Ma nia
ka falebaea naa sulia na faarongoa
diana nee sulia 'initoaa God, ma ka
guraa naa mataia 'e'ete ki sui gwana
ne saungia wane ki.
24 Na faarongo lae suli nia ka talofia
naa maefere ki sui guu lao bali lolo-
faa nai 'i Siria. Ma daka ngalia na mai
toaa 'oro ne mataia 'e'ete ki sui gwana
ne saungi kera ki siana. Na toaa ne
da matai baita 'ana nonifiia, ma toaa
ne anoedoo ta'aa ki fungulida, ma na
toaa ne mataia 'ana uoro saungi kera
ki, ma toaa ne 'aeda mae ki, kera daka
lea na mai siana. Ma sa Disas ka gura
kera tiifau.
25 Ma na toaa 'oro 'asia naa lau guu
faasia bali lolofaa 'i Galilii, faasia fera
baita 'i Durusalem, faasia lao bali
lolofaa nai 'i Diudia ma 'i Dikabolis,
ma na toaa da lea ki mai faasia bali
tae lana sato 'ana kafo 'i Diodan; kera
daka lea naa burina sa Disas 'ana si
kada nai.

5

Na toolangaidoo laa sa Disas ki
(Luk 6:20-23)

1 Sa Disas nia suana konia baita nai,
nia ka raa 'i gwauna fa labusua nai ka
gooru 'i saegano. Na toa kwairooi nia
ki kera daka koni kali nia,
2 ma nia ka safali toolangaidoo naa
fuada. Nia ka bae na 'urii,
3 "'E diana tasa fua toaa ne da lio
saitomana kera kwai 'atoi 'ana
God, suli na 'initoaa God nia
doo fua toaa nai.
4 'E diana tasa fua toaa ne da liodila,
suli God nia kai gwafe kera.
5 'E diana tasa fua toaa ne da abulo
tu'uu, suli God nia kai falea
ano nee tiifau fuada.
6 'E diana tasa fua toaa ne da fiolo
mae ma daka maeli kuu uria
'o'oloe, suli God kai adea man-
ata lada ka toli.
7 'E diana tasa fua toaa ne da
kwai'ofei, suli God nia kai 'ofe
kera.
8 'E diana tasa fua toaa ne lioda sasao-
lia, suli kera da kai suana God.
9 'E diana tasa fua toaa ne da saun-
gainia aroaroe matangana
toae, suli God nia kai 'aili kera
'ana wela nia ki.
10 'E diana tasa fua toaa ne wane
susubutai kera faafia 'o'oloe,
suli na 'initoaa God nia doo fua
toaa nai."
11 "'E diana tasa fuamolu si kada
wane ki da susubutai kamolu ma
daka bae ta'aa fuamolu, ma daka
suke 'ana doo ta'aa 'oro faafi kamolu
suli ne kamolu toa kwairooi nau.
12 Ele molu ka noni sasala 'amolu,
suli kwaiaraa kamolu 'i salo nia baita
tasa. Na brofet ki 'ana kada 'i nao,
toae ki susubutai kera lau gu mai 'uri
nai."

Na solo fai na kwesu
(Maak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Sa Disas ka bae lau gu 'urii,
"Kamolu molu mala 'ana tasi solo uri
fale lana dianae fuana toae lao fera
ne 'i ano. Ma sui ta, na solo lelea na
mamasia lana 'e nao'ana naa faasia,
nia 'afitai naa ka mamasia lau. Ma lea
nia 'uri nai naa, nia 'afitai ka diana
lau fua ili lana 'ana tasi doo lau. Nia
doo gwana uri 'ui lae ai ma dali lana
naa.
14 "Kamolu molu mala 'ana ta
kwesu uri kwesu folaa lae fua toae
lao fera ne 'i ano. Nia 'ana ta maefera

baita ne nii gwauna tafa uo 'i langi,
nia 'afitai ka agwa.
15 Na wane 'afitai ka faasaru kwesu
ma sui ka saufinia gwana 'i farana ta
tiu. Si kada nia faasarua kwesu sui,
nia ngalia ka faagoorua 'i langi uri ka
tala folaa fua toae ki sui guu lao lume.
16 Talafana lau guu ni kamolu nai.
Molu alua kwesu kamolu ki daka tala
folaa fua toae ki sui, uri kera daka li-
otoi 'ada doo diana neki molu ilia ma
daka tangoa 'ada Maa kamolu God 'i
salo.

Taki sa Mosis fai na kekeda lana brofet ki

17 "Nao molu si manata toi sa nau
ku lea mai uri ku faasuia taki sa Mosis
ma na toolangaidooa kera brofet ki.
Nau kwasi lea mai uri faasui lada 'uri
nai. Nau ku lea mai uri ku faafonosia
doo neki da bae ki mai sulia uri ka
fono.
18 Si doo mamane ku saea fuamolu
nia 'urii, lelea na salo loo fai nia fera
ne 'i saegano daka sui boroi 'ada, tasi
baea tu'uu 'isi boroi 'ana lao taki sa
Mosis nia 'afitai ka tatala lelea na doo
neki sui guu nia bae sulia ki tara da
kai fuli lelea tasi doo si ore guu.
19 Doo ne adea guu, tii ne nia 'oia si
baea fifii tu'uu boroi 'ana lao taki ma
ka talaia lau guu tai wane uri 'oi lana
si baea nai, 'i lao 'initoaa God tara God
nia mala siofaa wane nai. Aia, ma tii
ne nia ade sulia si baea fifii nai ma
ka talaia lau guu tai wane fua ade lae
sulia, 'i lao 'initoaa God tara God nia
kai faa'initoaa wane nai.
20 Aia nau ku faarongo kamolu, le-
lea sa na 'o'oloa kamolu nia ka nao
si 'e'ete guu faasia na 'o'oloa kera
toa toolangaidoo nee 'ana taki ma na
Faarisii neki, nia 'afitai tasa fuamolu
uri molu ka ruu lao 'initoaa God.

Rakesasue fai sauwanee

21 "Kamolu molu rongo sui naa si
baea bae fuana kokoo kolu ki mai
'ana kada 'i nao bae nia 'urii, 'Abu
'osi sauwane. Tii ne nia sauwane,
tara kera da kai keto nia uri fale lana
kwakwaea fuana.' ✡
22 Aia, ma 'i tari'ina si doo ku saea
naa fuamolu nia 'urii; tii ne nia rake-
sasuia toolana, tara kera da kai keto
nia uri fale lana kwakwaea fuana. Tii
ne nia bae ta'aa fuana toolana ma
ka saea, ''Oe doo gwauoea nee,' tara
da kai ngali nia lao koot baite 'ana
fera nee.* Ma nao tii ne nia bae ta'aa
fuana toolana ma ka 'urii, ''Oe doo
garo nee,' nia naofia kwakwaea lao
era bae sasaru ka lelea firi.
23 Doo ne adea guu, lea 'oe ngali
mai afuafua 'oe ka dao 'i maana
fuliera abu God, ma 'oko manata toi
tasi doo ne 'oe ilia mai ka garo fua
toolamu,
24 'oko faasia afuafua 'oe nai 'i
maana fuliera abu ka too fasi 'ana, oli
'oko 'olosia fasi 'amua si doo nai fai
toolamu uri muru ka 'ado kwaimani
lau. Sui fatai, 'oe oli mai 'ofi falea
afuafua 'oe talea God.
25 "Lea ta wane nia ngali 'oe naa fua
lao koot, 'oe 'oko 'ali'ali uri 'olosi lana
si doo nai nia ngali 'oe faafia uri ka
'o'olo. Ili 'uri nai 'ua guu 'ana si kada
nao muru si dao 'ua lao koot. Suli lea
nia ka fale 'oe naa 'i 'abana koot, tara
koot nia kai falea naa kwakwaea ne
'oe kai ngalia, lea sui ka fale 'oe naa 'i
'abana toa da kai dau 'oe uri alu lamu
lao lookafo.
26 Suli lea nia 'uri nai, nau ku sae
mamana ai fuamolu, tara nia 'afitai
tasa naa fua 'oko oli lau mai 'i maa
faasia lao lookafo. Tara 'oko too na
'uri nai lelea 'oko falea guu si malefo
'isi dangalu 'ana kwakwaea 'oe.

Kaubare lae

27 "Kamolu molu rongoa sui naa
bae da saea mai fuana kokoo kolu ki
kada 'i nao ma daka bae 'urii, 'Abu
'osi kaubarea araie fai 'afee.' ✡
28 Ma sui tari'ina si doo ku saea
fuamolu nia 'urii, waa ne bubungia
wela keni fai nia si lioewane ni garo
lana lae, nia garoa sui naa 'i liona.
29 Nia ne, lelea na maamu 'i bali
aolo 'oe 'e talai 'oe uri lao abulo ta'aa
lae, 'oko keoa 'oko 'ui boroi 'amu ai
faasi 'oe. 'Ui lae 'ana si kula tu'uu
gwana 'i nonimu 'uri nai, ade boroi
nia taa diana gwana fuamu. Si doo ne

✡ **5:21** 'Eksades 20:13; Diutoronomii 5:17 * **5:22** Kaonsol. ✡ **5:27** 'Eksades 20:14; Diutoronomii 5:18

ta'aa ka tasa fatai ne lea God nia 'ui
tiifau 'ani 'oe 'i lao era saruladoa bae.
30 Ma lelea na 'aba aolo 'oe 'e ta-
lai 'oe uri lao abulo ta'aa lae, 'oko
sigimuusia 'oko 'ui boroi 'amu ai faasi
'oe. 'Ui lae 'ana si kula tu'uu gwana
'i nonimu 'uri nai, ade boroi nia taa
diana gwana fuamu. Si doo ne ta'aa
ka tasa fatai ne lea God nia 'ui tiifau
'ani 'oe 'i lao era saruladoa bae.

Lukasi lana 'initai
(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

31 "Kamolu molu rongoa sui naa
bae da saea mai fuana kokoo kolu ki
kada 'i nao ma daka bae 'urii, 'Lelea
waa lukasia 'afe nia, waa nai ka faa
kau beba ni kwailukasi lae fuana 'afe
nia.' ✡
32 Ma sui tari'ina, si doo nau ku saea
fuamolu nia 'urii, nao 'osi lukasia lau
'afe 'oe. Na waa ne nia lukasia 'afe nia
faafia 'atona gwana doe ma ka nao
uri maana ne 'initai nia ooe fai ta waa
'e'ete, waa nai nia falea 'afe nia fua
ooe lae. Ma na waa ne adea 'initai nai
da lukasia naa, waa nai lau guu nia
ooe naa.

Bae saimamana lae

33 "Ka 'uri nai lau guu, kamolu
molu rongoa sui naa bae da saea mai
fuana kokoo kolu ki 'ana kada 'i nao
ma daka bae 'urii, 'Lea 'oe alangai
'oko tofe naa 'ana satana God, nao lea
'osi 'oia naa alangaia 'oe nai.'✡
34 Ma sui 'i tari'ina, si doo nau ku
saea fuamolu nia 'urii, abu nao 'osi
tofe 'ana ta doo lau. Nao 'osi tofe 'ana
fera 'i salo, suli nia na doo ni goorua
nia God 'ana 'inito lae.
35 Ma 'osi tofe 'ana fera ne 'i
saegano, suli God nia 'inito fuai. Ma
'osi tofe 'ana satana maefera nee 'i
Durusalem, suli nia na maefera baita
nia Waa 'inito tasa nee.
36 Ma nao 'osi tofe 'ana gwaumu.
Suli 'oe 'afitai 'oko tala'ana saungai
lana tasi ifu kwakwaoa ma nao tasi
ifu boboraa 'ana gwaumu.
37 Lea 'oe 'o alangai, 'oko bae
gwamu 'urii, 'Iuka, nau tara kwai ilia
si doo nai.' Ma lea nia nao guu, 'oko
bae gwamu 'urii, 'Nao, nau tara nao
kwasi ilia guu.' Ma lea 'oe saea lau
tasi doo 'e'ete lau fai nia, si doo nai
nia lea na mai faasia sa Saetan."

Duu lana ta'aa lae 'ana ta'aa lae
(Luk 6:29-30)

38 "Kamolu molu rongoa sui naa
bae da saea mai fua kokoo kolu ki
kada 'i nao ma daka bae 'urii, 'Wane
ne nia dikwea tii bali maa gwana, tii
bali maa 'ani nia gwana daka dikwea.
Ma na wane ne nia 'oia tii gwa lifo
gwana 'ana wane, tii gwa lifo 'ani nia
lau guu da kai 'oia.' ✡
39 Ma sui 'i tari'ina, si doo nau ku
saea fuamolu nia 'urii, nao 'osi sasi
uri duu lana si doo ne ta wane ta'aa
nia ilia ka ta'aa fuamu. Lea ta wane
nia fidali 'oe 'ana bali aolo 'i babal-
imu, 'oko faolomainia fuana ka fidali
'oe lau guu 'i bali mauli.
40 Ma lea ta wane nia ka ngali 'oe
lao koot ma ka ngalia naa si maku
tu'uu 'oe ni ofi lae salafamu, 'oko
faolomainia fuana ka ngalia lau guu
maku baita 'oe fuana.
41 Lea ta wane nia suumai 'oe fua
ngali lana 'okodoo nia sulia ta tii si
kada tala, 'oko ngalia 'okodoo nia 'oko
lea lau kau sulia ta ruana kada tala.
42 Si doo ne wane nia gani 'oe uria,
'oko faa fuana. Wane ne nia dooria
kai ngali fasi 'ana si doo 'i satamu
sulia si kada tasi kada gwana, 'oko faa
fuana ka ngali fasi 'ana, nao 'osi luia.

Liosau 'ana malimae 'oe
(Luk 6:27-28,32-36)

43 "Kamolu molu rongoa sui naa
bae da saea mai fua kokoo kolu ki
kada 'i nao ma daka bae 'urii, "O
liosau 'ana wane 'i fera kamu, 'oko
susubutainia malimae 'oe.'
44 Ma sui 'i tari'ina, si doo nau ku
saea fuamolu nia 'urii, 'o liosau 'ana
malimae 'oe ki ma 'oko foa fuana toaa
ne da ade ta'aa ki fuamolu.
45 'O ili 'uri nai uri 'oko usulia lau
guu na Maa 'oe 'i salo. Suli nia 'e saun-
gainia sato loo ka sato diana fuana
toaa diane ki ma na toaa ta'ae ki ka
bobola guu. Nia ka faa lau gu mai ute
fua 'adomi lana toaa ade 'o'olo ki ma
na toaa ade garo ki ka bobola guu.
46 Lea sae 'oe liosau gwamu 'ana
wane ne nia liosau 'ani 'oe, tara God

✡ **5:31** Diutoronomii 24:1 ✡ **5:33** Namba ki 30:2 ✡ **5:38** 'Eksades 21:24; Diutoronomii 19:19; Leftikas 24:20

nia 'afitai ka kwaiarangai 'oe uria.
Suli na toaa neki da kai konia malefo
'ana takisi, kera ne da too 'ana kwaini
liosaua 'uri nai!
47 Ma lea sae 'oe ade diana gwamu
fuana otona toaa kwaimani 'oe ki,
tara 'afitai 'oko 'e'ete guu. Suli na toaa
neki nao dasi saitomana God, kera ne
da ade 'uri nai!
48 Doo ne adea guu, molu ade diana
ka 'uria guu na Maa kamolu 'i salo ne
nia ade diana tiifau."

6

Toolangaidoo laa sulia fale kwai'adomi lae

1 Sa Disas nia ka bae 'urii, "Molu ka
fiia, ade lea molu ka ilia gwamolu doo
diane ki uri wane ka suamolu ma ka
tango kamolu fai nia. Lelea kamolu
ili 'uri nai, tara nia 'afitai naa molu
ka ngalia lau ta kwaiaraa faasia Maa
kamolu God 'i salo.
2 Doo ne adea guu, lea 'oe ilia si doo
diane uri ka 'adomia toaa siofaa ki,
nao 'osi faatalongainia lau uri daka
tango 'oe gu fai nia. Nao 'osi ade mala
'ana doo ne toaa kwaisukei ki da ilia
lao beu ni ofu lae ki ma sulia tala
baite ki uri toae ka tangoda fai nia. Si
doo mamane ku faarongo kamolu ai
nia 'urii, God nia tara 'afitai ka kwa-
iarangai kera lau toaa nai da ade 'uri
nai, suli na tango laa ne toae ki da ilia
'ani kera nia talafana naa kwaiaraa
kera da ngalia sui naa.
3 Aia ma ni 'oe, si kada 'oe ilia si doo
diane fua 'adomi lana ta wane siofaa,
na toaa kwai karangi tasa 'oe ki boroi
nao 'osi faarongo kera lau ai uri tango
lamu lae fai nia.
4 'O agwatainia fale kwai'adomia
'oe ki. 'I seeri, na Maa 'oe God waa
ne suana doo diana nai ki 'oe ilia ka
saufini gwana ki, nia kai kwaiarangai
'oe."

Toolangaidoo laa sulia foa lae (Luk 11:2-4)

5 Sa Disas ka bae 'urii, "Si kada
'oe foa, nao 'osi mala lau 'ana toaa
kwaisukei ki. Ne si kada kera foa,
kera daka dooria 'asia naa uu faatai
lae lao beu ni ofu lae ki ma sulia taala
baite ki uri toae ki daka suada fai nia
ma daka faa'inito kera. Si doo ma-
mane nau ku saea fuamolu nia 'urii,
God nia tara 'afitai ka kwaiarangai
kera lau toaa nai da ade 'uri nai, suli
na faa'inito laa ne toae ki da ilia 'ani
kera nia talafana kwaiaraa kera ne
da ngali sui naa.
6 Si kada 'oe foa, lea 'oko too bani-
tai 'amua 'ana kada lume tai 'oe 'oko
fonoki suusi 'oe. 'O too 'i seeri 'oko
foa agwa 'amua talea Maa 'oe God. 'I
seeri na Maa 'oe nai, ne nia suana doo
ki sui guu tara nia kai kwaiarangai
'oe.
7 "Si kada 'oe foa, nao 'osi tako-
mainia lau baee 'oro sui gwana mala
'ana ade laa ne toaa neki da ulafusia
God da ilia ki. Ne kera foa 'ada ki ma
daka takomainia baea 'oro mamana
guu lao foa laa kera ki ma daka foa ka
tau 'asia naa. Doo nai ki kera saea ki,
kera boroi da ulafusia ki lau gwada.
Kera manata lada 'ana saea sa foa
tikwa laa kera nai ne tara nia adea
God ka ilia doo ne kera gania ki.
8 Nao 'osi ili mala 'ani kera, suli Maa
'oe God 'i salo nia saitomana sui na
kau 'i nao na doo ne 'oe 'atoia sui fatai
'ofi gani nia uria.
9 "Aia, si kada kamolu foa, molu ka
foa 'urii,
'Maa kameli 'i salo,
Alu toae ki sui daka sae'inito 'ada 'ana
satamu ne abu.
10 Lea mai 'oko 'inito naa 'ana doo ki
sui guu.
Alu toae ki sui guu daka ade 'ada sulia
doori lamu lao fera ne 'i ano
mala lau guu da ilia lao fera 'i
salo.
11 Fale mai si fanga kameli uri tari'ina
ka bobola fai nia.
12 'Oko manata luke kameli faasia
garo laa kameli ki, suli meli
manata lukea lau guu toaa da
ilia doo garo ki fuameli.
13 'Osi lukasi kameli lau fua ilitooe ka
linge kameli.
Tafalangai kameli kau faasia 'abana
waa ta'aa bae.'
14 "Lea 'oe manata lukea abulo
ta'aa laa nia ta wane ilia fuamu, Maa
'oe 'i salo nia kai manata lukea lau
guu abulo ta'aa laa 'oe ki.
15 Ma lea 'oe nao 'osi manata lukea
gu abulo ta'aa laa nia ta wane ilia
fuamu, Maa 'oe 'i salo boroi nia nao si

manata lukea lau guu abulo ta'aa laa
'oe ki."

Toolangaidoo laa sulia abufanga lae

16 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Si
kada 'oe abufanga, nao 'osi ade lau
mala 'ana toaa kwaisukei ki, ne kera
abufanga ma daka alubili mala 'ana
toaa da too 'ana liodila lae. Kera da ili
'uri nai uri wane ka liotoi ma ka tango
kera ne da abufanga. Si doo mamane
nau ku saea fuamolu nia 'urii, God
tara nia 'afitai ka kwaiarangai kera
lau, suli na tango laa ne toae ki da ilia
'ani kera nai nia talafana kwaiaraa
kera naa ne da ngalia sui naa.
17 Aia ma ni 'oe, si kada 'o abufanga,
'oko taufia maamu ka falu ma 'oko
komua 'amua ifumu mala ne 'oe 'ita
'oko ilia 'ua guu,
18 uri nao ta wane si lio saitomana
lau ne 'oe abufanga. Taifilia guu Maa
'oe God 'i salo ne nia saitomana si doo
diana ne 'oe ilia ka saufini gwana, ma
nia ne kai kwaiarangai 'oe, sui boroi
'ana nao 'osi suana 'ana maamu."

Toolangaidoo laa sulia taingai lana ogogonia ki

(Luk 12:33-36; 16:13)

19 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nao 'osi
taingainia ogogonia 'oe ki lao fera ne
'i ano kula ne 'aide kai saketoa doo
ki ai, ma doo ki too ai da kai fura ma
na wane ki daka 'oia mae ki ma daka
belia doo ki ai.
20 'O taingainia 'amua ogogonia 'oe
ki lao fera 'i salo, kula ne 'aide nao si
saketoa doo ki ai, ma na doo ki daka
tio ai nao dasi fura, ma na wane ki ka
nao dasi 'oia mae ki ma dasi belia doo
ki ai.
21 Suli si kula ne 'oe taingainia
ogogonia 'oe ai, nia ne tara na liomu
'e nii ai.
22 "Na maana wane, nia na kwesu
uri tala folaa lae fua noniwane. Lea
na maamu ki da diana gwada, na
kwesu nia God nia tala folaa fuana
nonimu tiifau.
23 Aia ma lea na maamu ki da ta'aa,
ni 'oe 'o too gwamu lao rorodoa lae
suli maamu nia ta'aa. 'Oko fiia ade
lea 'oko lukasia na kwesu nia God ma
na mauria 'oe nia ka rorodoa ta'aa 'isi
naa."
24 "Nia 'afitai tasa uri sae ta tii wane
gwana ka rao fua roo wane baita
'e'ete ki sui. Lea nia liosau 'ana ta
wane baita 'ana roo wane nai ki, tara
nia kai lukasia ruana wane baita. Ma
nao lea nia ka rao fuana ta tii wane
baita 'ani keerua, tara nia kai luka-
sia ta ruana wane baita. Talafamolu
lau gu nai, ne 'afitai molu ka rao sui
gwamolu fua God ma fuana malefo."

Toolangaidooa sulia na manata 'abarua lae sulia dongana tooe 'ana noni

(Luk 12:22-31)

25 "Nia 'uri nai, nau ku saea
fuamolu, nao molu si manata sala
sulia 'i fai ne si fanga ne molu kai 'ani
ma si kafo ne molu kai kuufia kai lea
mai faasia. Nao molu si manata sala
sulia 'i fai ne tara si maku ne molu kai
ofi ai kai lea mai faasia. Na mauria
kamolu ki da 'initoa ka talua fange,
ma na nonimolu ki ne da 'initoa ka
talua si maku ni ofi lae.
26 'O manata fasi 'amua sulia saaro
loki 'i mamangaa. Kera nao dasi oofia
guu tai ola ma ka nao dasi konia guu
tai fanga ne maua uri lao tai luma ni
alu fanga lae ki. Sui boroi 'ana, na
Maa kamolu God 'i salo nia ka saare
kera ki. Aia, ni kamolu naa ne God
nia suamolu ka 'initoa talua saaro
loki.
27 Na manata 'abarua lae sulia doo
nai ki nia 'afitai ka adea ta wane
'amolu uri mauri lana ka lea tikwa
lau.
28 "Tee ne adea 'oko manata
'abarua 'asia naa sulia si maku uri ofi
lae ai? 'O suana fasi 'amua na tae lana
lalano taka diana loko ki lao gano.
Kera nao dasi raoa ki guu, ma ka nao
dasi tai maku ki guu fuada 'i tala'ada.
29 Sui boroi 'ana, nau ku faarongo
kamolu, na kwanga lana takada ki
'e diana tasa ka talua maku kwanga
baki waa 'inito bae sa Solomon kai ofi
ki ai 'ana kada 'i nao.
30 God nia suasuli diana 'uri nai
'ana lalano taka diana loko ki lao
gano sui boroi 'ana mauri lada ki nao
si tau guu. Loko da too 'i tari'ina sui 'i
bobongi mai daka 'ui 'ani kera lao ere
ka sarufi kera lau gwana. 'I seeri nia
faatainia ne God nia kai suasuli diana
'ani kamolu ka tasa 'ani kera, suli ne

God nia suamolu ka 'initoa talu kera
fatai! Uri tee ne fiitooa 'oe 'ani nia ka
tu'uu 'asia guu?
31 "Doo ne adea guu, nao 'osi man-
ata sala sulia doo nai ki ma 'oko
'urii, 'Tee naa ne tara nau ku 'ani
rowaa? Tee naa ne tara nau ku kuufia
rowaa?' Ma nao, 'Tee naa ne tara nau
ku ofi ai rowaa?'
32 Nao 'osi ade 'uri nai, suli na toaa
ne kera nao lau toaa nia ki God, kera
'ana ne daka tola sulia doo nai ki. Ma
ni 'oe ka nao lau, suli na Maa 'oe God
'i salo nia saitomana sui naa 'oe kwai
'atoi 'ana doo nai ki.
33 Si doo totolenao ne, 'oe nani
'amua burina 'initoaa nia God ma na
'o'oloa nia. 'Oe ade 'uri nai sui, tara
nia 'ana ne kai falea mai doo ki sui
guu ne 'oe kwai 'atoi ai lao mauria 'oe.
34 Doo ne adea guu, nao 'osi manata
'oroa sulia si doo ne 'oe kai kwai 'atoi
ai 'afa dani ne nii 'ua kau. Alua si doo
uri fa dani ne nii 'ua kau 'e too 'ana
maasia fa dani nai 'ua guu. Nao 'osi
'abaa lau mai uri manata 'oroa lae lau
sulia fai nia si doo 'i tari'ina ki. Suli fa
dani ki sui guu da too sui naa 'ana si
doo uri manata lae sulia ki ai."

7

Toolangaidooa sulia keto lana kau ta wane (Luk 6:37-38,41-42)

1 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Nao
'osi keto ta'aa 'ana ta wane kau ade
lea God ka keto 'oe faafia.
2 Suli na keto laa ne 'oe ketoa 'ana ta
wane kau, nia lau gu ne God kai keto
'oe ai. Ma na taki tee ne 'oe ketoa ta
wane kau sulia, taki nai lau gu ne God
nia kai keto 'oe sulia.
3 Nao 'osi roo gwamu 'ana sae lana
toolamu faafia kasi garo laa tu'uu lao
mauria nia ne mala gwana tasi lolo
tu'uu 'asia guu ne nii lao maana, ma
'oko lio ekwa gwamu 'ana 'olosi lana
na garo laa baita tasa ne nii lao mau-
ria 'oe mala 'ana gaafana ta kada 'ai
'anafuli ne nii lao maamu!
4 Ma 'i seeri 'oko bae 'amua 'urii
fuana, 'Alamatainia nau ku 'olosia
kau si garo laa nai lao mauria 'oe waa
nau.' Aia ma sui ni 'oe, ka nao si
'oga 'oe guu uri 'olosi lana garo laa
talingai neki lao mauria 'oe!
5 'Oe waa suke 'urii! 'O 'olosia fasi
'amua garo laa neki lao mauria 'oe
ne mala 'ana ta kada 'ai 'anafuli lao
maamu uri mauria 'oe ka 'o'olo, sui
fatai 'oe 'ofi 'olosia si garo laa lao
mauria nia ta wane kau.
6 "Nao 'osi falea doo abu ki fuana
giri ki, ma ka nao 'osi 'ui 'ana si laungi
'oe 'i naofana boso ki, fasi ade lea kera
daka dali saketoa gwada ma daka to-
riabulo fatai mai ma dafi 'ale 'oe uri
ta'aa lae."*

Toolangaidooa sulia gani lana God (Luk 11:9-13)

7 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "'O
gania God uri nia ka falea doo ne 'oe
gania siana. 'O nani burina doo ne 'oe
kwai 'atoi sia God uri 'oko dao toi. 'O
kikidi kau uri nia ka 'ifi fuamu.
8 Ade 'uri nai taari, suli toaa neki
sui guu da gania God, kera da ngali
doo neki da gani nia ki uria. Ma na
toaa neki sui guu da nani burina doo
ne kera kwai 'atoi ki ai sia God, kera
da dao toi doo nai ki. Ma na toaa neki
sui guu da kikidi, God nia 'ifi fuada.
9 "Kamolu toaa neki sui guu molu
too 'ana wele ki, tii 'amolu ne lea sae
na wela 'oe nia gania fange siamu ma
'oko falea 'amua na maefau fuana?
10 Ma nao tii 'amolu ne lea sae na
wela 'oe nia gania sakwari siamu ma
'oko falea 'amua na baekwa 'a'ale
fuana? Si doo nai, 'oe 'afitai 'oko ilia
'ana wela 'oe!
11 Sui kamolu toaa abulo ta'aa nee
boroi ne molu saitomana fale lana si
doo diane ki fua wela kamolu ki. Aia,
na Maa kamolu God 'i salo ne nia talu
kamolu 'ana fale lana doo diane ki
fua toaa ne da gani nia ki uria.
12 "Aia, si doo diana ne 'oe dooria
uri wane ki daka ilia fuamu, nia lau
gu ne 'oko ilia fuana wane ki. Si baea
nai naa ne dau faafia doo 'oro neki
taki sa Mosis ma na bae lana brofet ki
da bae sui gu mai sulia."

Maesakaa susukafia ma na maesakaa reba (Luk 13:24)

* **7:6** Disas bae 'uri nai uri ka faatainia ne tai toaa ki nao kera si dooria ala lae faafia si faarongoa diana nee.

13 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "'O
ruu 'amua 'ana maesakaa susukafia
nee, suli na maesakaa ma na taala
reba nee nia lea uri lao maea totoo
firi. Na 'ii lana tala reba nee nia
walude 'asia naa ma na toaa 'oro 'asia
naa daka 'iia naa.
14 Aia, na maesakaa ma na tala
susukafia nee nia 'ana ne lea uri lao
mauria firi ma na toaa neki kera dao
toi kera nao dasi 'oro guu."

Fiia na brofet kwaisukei ki
(Luk 6:43-44)

15 Sa Disas ka bae lau gu 'urii,
"Molu ka fiia na brofet kwaisukei ki
da lea mai mala 'ana tai giri kwasi
kwaisaungi ki, ne suana lada kau 'i
sara kera na toaa diane ki mala 'ana
sifsif diane ki. Ma sui ta, lao manata
lada ki ne kera na giri kwasi ki 'o'olo
guu uri saketo lamolu lae.
16 Na birangada ki ne tara kamolu
molu kai lio saitomada ai lea sae kera
toaa diane ki. Nia mala lau guu na
fufuana 'ai ne wane nia kai lio saito-
mana 'ana 'ai lea sae nia na 'ai diane.
Suli na wane nia 'afitai ka ngedaa
fufuana greib faasia maa sarana ta
'oko bubulo. Ma nia 'afitai ka ngedaa
fufuana fig faasia maa sarana ta 'ai
bubulo gwana.
17 Na 'ai diane nia fungu lau guu
'ana fufuaedoo diane, ma na 'ai
bubulo nia ka fungu lau guu 'ana
fuaedoo bubulo.
18 Na 'ai diane 'afitai nia ka fungu
'ana fufuaedoo bubulo, ma na 'ai
bubulo nia 'afitai ka fungu lau guu
'ana fuaedoo diane.
19 Na 'ai neki sui guu nao dasi fungu
ki 'ana fuaedoo diane, tara da kai
tabada sui guu 'i saegano, lea sui da
kai 'ui sui guu 'anida lao ere.
20 Aia nia 'uri nai, na birangana
brofet neki ne tara kamolu molu kai
lio saitomada ai lea sae kera na brofet
diane ki mamana."

Fa dani 'ana fale lana kwakwaea
(Luk 13:25-27; 6:47-49)

21 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Nao
lau toaa neki sui guu da bae 'urii
fuaku, 'Aofia 'ae, Aofia,' ne da kai ruu
lao 'initoaa God. Na toaa ne da ilia lau
'ada doori lana Maa nau 'i salo ne da
kai ruu lao 'initoaa nai.
22 Totoo nia dao 'afa dani 'ana
keto lana toaa lao molaagali, na
'oro lana wane kera da kai bae 'urii
fuaku, 'Aofia 'ae, kameli toaa bae
meli faarongo talo mai 'ana bae lana
God 'ana satamu ne! Kameli toaa bae
meli taria anoedoo ta'aa ki ma meli
ka ilia doo kwaibalatana 'oro ki mai
'ana satamu ne!'
23 Ma sui boroi 'ana, nau tara kwai
bae gwaku 'urii fuada, 'Nau kwasi
sasaitomamolu 'ua gu mai. Molu
'otolangai kamolu fasi nau, kamolu
toaa ilidoo ta'aa nee!'
24 "Doo ne adea guu, na wane ne
nia rongoa bae laku neki ma ka ade
sulia, nia mala 'ana ta wane liona
too ne nia tolea luma nia fafona fau
lalifuu.
25 Ne ta uta baita ka 'aru ma ta
igwamela baita ka liu, ma ta koburu
baita ka too, ma ka ngeotainia boroi
luma nai ma nia ka ngilo ka too
gwana suli ne da tolea fafona fau
lalifuu.
26 "Aia, ma na wane ne nia rongoa
boroi bae laku neki ma ka nao si ade
gu sulia, nia mala 'ana ta wane oe-
wanea ne nia tolea gwana luma nia
lao one kukusuu.
27 Ne na uta baite nia 'aru, ma na
igwamela baite nia liu, ma na koburu
baite ka too, ma ka toea luma nai ma
nia ka okosia ma ka lau tiifau ai."
28 'Ana si kada sa Disas nia toolan-
gaidoo 'uri nai lelea ka sui naa, toaa
nai ki da fafurongo nia daka kwele
'asia naa
29 suli ne da lio saitomana sa Disas
nia toolangaidoo 'ana rigitaa nia God.
Ma nao nia si rongokwaisulii lau
'ana saitomadooa kera toaa toolan-
gaidoo ki 'ana taki, ne da toolan-
gaidoo gwada 'ana rigitaa kera ki
tala'ada.

8

Sa Disas nia guraa tii wane rao ne nia matai
(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Si kada sa Disas nia koso na mai
faasia gwauna si labusua nai, na ko-
nia baita nai daka lea na mai burina.

2 'I seeri tii waa nai na furo 'ani nia
ka lea mai ka booruru 'i maa 'aena sa
Disas ka bae 'urii, “Aofia 'ae, lea sae
'oe ala gwamu faafia 'oko gura nau
fasi wala.”
3 Sa Disas nia fale 'aba kau ka dau
tona nonina sa wala nai ka bae 'urii,
“Iuka, nau ku ala faafia. Alu nonimu
nia diana 'ana.” 'Ana si kada nai 'ua
guu, sa wala nai 'ali'ali nonina ka
diana naa ma na furo nai ka sigi na
faasi nia.
4 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nao
'osi faarongoa ta wane 'ana si doo nai
nau ku ilia fuamu nai. Si doo 'oe lea
kau 'oko ilia fasi 'amua ne 'o faatainia
nonimu siana wane ni foa nia God
ma 'oko saea nia ka iro diana 'ana
nonimu. Burina si doo nai sui 'oko
falea na fale laa bae taki sa Mosis
saea uri na wane ni foa ka lio faama-
manea ma ka 'aitainia fuana toae ne
nonimu nia diana mamana naa.” 'Uri
nai sui sa Disas ka odua sa wala nai ka
lea na 'ana.

Sa Disas nia guraa na wane ni rao nia tii waa baita 'ana omee (Luk 7:1-10)

5 Si kada sa Disas nia dao lao mae-
fera 'i Kabaneam, ta tii waa baita nai
lao omee kera fera 'i Rom nia lea mai
ka dao siana sa Disas. Nia ka gania
kwai'adomie siana sa Disas
6 ka bae 'urii, “Aofia 'ae, na wane
ni rao nau nia nonina fii nia ka matai
baita 'asia naa ka tio gwana mai luma
kani.”
7 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Tara
nau ku lea kau ku gura nia.”
8 Sa wala nai ka bae 'urii fuana sa
Disas, “Wala Aofia 'ae, nau nao kwasi
bobola fai nia sae ni 'oe waa baita
'urii lea mai 'oko ruu fatai 'i luma
nau. 'O saea boroi 'amua mai tasi
baea fuana wane ni rao nau uri faa
'akwaa lana. Lelea 'oe 'oko ade 'uri
nai boroi 'amua tara nia ka 'akwaa
gwana.
9 Nau ku saitomana 'oe 'o tala'ana
ili lana si doo nai, suli ni nau tala 'aku
ku rao lau guu farana rigitaa kera
waa baita nau ki. Ma ni nau lau guu,
nau ku too 'ana rigitaa fuana wane
ni firu ki ne nau ku lio suli kera ki.
Suli lea si kada nau ku bae 'urii fua
ta wane 'ani kera, ‘'Oe lea ilia fasi si
doo 'urii,’ nia lea ka ilia naa. Ma nao
lelea nau ku bae 'urii fua ta wane 'ani
kera, ‘'Oe lea fasi mai seki,’ nia ka lea
na mai 'afitai ka nao. Ma nao lea nau
ku 'ai uri ta wane ni rao 'aku ma ku
'urii, ‘'Oe ilia fasi si doo 'urii,’ nia ka
ilia naa 'afitai ka nao.”
10 Si kada sa Disas nia rongoa bae
lana sa wala nai 'uri nai, nia ka kwele
'asia naa. Nia ka bae 'urii fuana ko-
nia nai da lea mai burina nai, “Ku
faarongo mamana 'ani kamolu, lao
fera 'i 'Israel, na kwaini manata ma-
mana laa nao kwasi suai 'ua ai ne sa
wala nee too ai nee.
11 Nau ku faarongo kamolu, totoo
boroi tara na toaa 'oro ne nao lau
toaa Diu ki kera da kai lea mai fasi
bali fera neki sui guu lao molaagali
uri gooru kwaimani lae fai nia kokoo
kolu ki mai sa 'Abraham, sa 'Aesak,
ma sa Diakab 'ana fanga kwaimanie
lao 'initoaa God.
12 Ma 'ana si kada nai tara 'oro lana
toaa Diu ki ne fulingana sae kera ne
da kai too lao 'initoaa nai, God nia
kai tari kera 'i sara uri lao kula 'ana
rorodoa lae. Ma kera da kai too 'i
seeri 'ana angia ma didilifoe.”
13 Sui sa Disas abulo ka bae 'urii
fuana waa baita nai, “'Oe oli 'amu
kau. Nau ku ilia naa si doo bae 'oe
gani nau uria, suli ne 'oe 'o manata
mamana 'ani nau kwai ilia fuamu.”
'Ana si kada sato nai 'ua guu na wane
matai bae nia ka 'akwaa naa.

Si Kada Sa Disas nia guraa toaa 'oro da matai Ki (Maak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Aia, tii si kada sa Disas nia lea
mai ka dao luma sa Bita, nia ka suana
'initai fungo sa Bita nia matai baita
nonina ka balubalu 'asia naa ka too
gwana.
15 Sa Disas nia ka dau tona 'abana
'initai nai ma 'asi kada nai 'ua guu
nonina ka gwari 'ua guu. Nia 'akwaa
'uri nai nia tatae ka rao fanga naa fua
sa Disas fai kera.
16 Lelea kau nia dao 'i saulafi, toaa
nai ki daka ngalia mai toaa 'oro ne
anoedoo ta'aa ki nii ada ki kera daka
ngalida mai siana sa Disas. Sa Disas
nia ka bae ka taria anoedoo ta'aa nai
ki faasida. Ma nia ka gura tiifau lau
guu 'ana toaa da matai ki.
17 Si ade laa nai nia ka faamamanea
naa si baea ne brofet 'Aesaea nia

kedaa mai kada 'i nao, ne bae 'urii,
"Nia ngalia naa mataia kolu ki, ma
ka 'okoa naa makesoa kolu."✡

Lea lae burina sa Disas na doo 'afitai
(Luk 9:57-62)

18 Si kada sa Disas nia suana toaa
'oro nai da koni mai kali nia, nia ka
bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki,
"Kolu toofolo fasi uri bali 'osi loko."
19 'I seeri, tii waa ni toolangaidoo
nai 'ana taki ka lea mai ka dao siana
sa Disas ka bae 'urii, "Waa ni toolan-
gaidoo 'ae, nau ku dooria kwai lea
naku fai 'oe uri mamalana kula boroi
'ana 'oe kai lea uria."
20 Sa Disas nia rongoa bae lana sa
wala nai, nia ka bae 'urii fuana, "Na
giri kwasi ki da too 'ana foloa kera ki
ni too lae ma na saaro ki 'i mamangaa
daka too lau gu 'ana nui kera ki ni too
lae. Nau 'Alakwa nia wane, nau nao
'aku ta beu ni too."
21 Ta wane 'ana toa kwairooi nia
ki sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Aofia
'ae, alu nau lea ku 'abarutainia fasi
'aku maa nau uri lelea nia mae nau
ku saufini nia. Lea sui fatai nau kwafi
oli mai uri ku lea naku fai 'oe."
22 Sa Disas nia luua sa wala nai ka
bae 'urii fuana, "'O lea na mai buriku,
'oko luka 'ana toaa nai ki nao dasi too
'ua 'ana maurie nai daka saufini kera
na kau tala'ada."

Sa Disas nia ngatafia koburu ma na nanafo
(Maak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 'Uri nai sui, sa Disas ma na toa
kwairooi nia ki daka tae lao baru nai
daka lea naa.
24 Ma si kada kera lea kau nao si
tau 'asia guu, na koburu nai ka toe
kera naa ma na nanafo baita 'asia naa
ka kwaea naa baru nai fai kera ma 'i
seeri na baru nai ka karangi kuruu
naa. Aia, ma sa Disas ka maleu 'ana
lao baru.
25 Na toa kwairooi nia ki sa Disas
kera daka faa ada nia daka bae 'urii,
"Wala Aofia 'ae! 'O faamauri kolu
wala, ma kolu kai mae naa ne!"
26 Nia ka bae 'urii fuada, "Nee
rowaa, kamolu toaa ne fiitooa
kamolu ki tu'uu 'asia guu, molu mau
lau gu fai nia uri tee nee?" Nia bae
'uri nai fuada sui nia tatae ka ngatafia
naa koburu ma na nanafo nai uri
daru ka aroaro naa. 'Ana si kada nai
'ua guu, na koburu ma na nanafo nai
daru ka enoeno naa.
27 Na toa kwairooi nia nai ki daka
kwele 'asia naa. Ma daka bae 'urii,
"Sa wala nee na kwaini wane tee
nee rowane? Tee ne koburu ma
na nanafo neki boroi ma daka ade
gwada suli nia nee!"

Sa Disas nia taria anoedoo ta'ae ki faasia roo wane nai ki
(Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Aia si kada sa Disas nia lea kau
ka dao 'i bali 'osi loko 'ana maefera 'i
Gadara, nia ka todaa roo wane nai ki
na anoedoo ta'ae ki da burosi keerua.
Keerua, daru too mai lao likwafau
nai ki ni alu wane lae ki. Keerua daru
susuala 'asia ki naa ma ka adea wane
ki boroi nao dasi 'idu karangia naa
kula nai keeru nii ai nai.
29 Si kada roo wane nai ki daru
lio saitomana kau sa Disas, keerua
daru ka akwa baita daru ka bae 'urii,
"'Alakwa God 'ae, na tee ne 'oe dooria
ili lana 'ani kameli nee? 'Oe alamia
'o lea na mai uri faanonifii lameli lae
'ana taue 'oto ne sui fatai kafi dao 'ana
si kada bae 'ana nonifiie fuameli?"
30 Aia na tii ferae boso ne kera da
fanga karangi gwada 'i seeri.
31 'I seeri na anoedoo ta'aa nai ki
daka radi 'aena sa Disas daka bae
'urii, "Kameli dooria 'oko odu kameli
'amua uri lao boso loko ki."
32 Sa Disas ka bae 'urii fuana anoe-
doo ta'aa nai ki, "Molu lea kau wala!"
Anoedoo ta'aa nai ki da lea kau daka
ruufia naa boso nai ki. 'I seeri na
ferae boso nai tiifau da tafi kau daka
'asi kera toli sulia 'oba 'afitai nai uri
lao 'osi nai. Ma kera daka kuu daka
mae tiifau naa.
33 Na toaa nai ki da sangonia boso
nai ki daka lae 'ali'ali naa uri lao
maefera nai 'i seeri. Kera lae kau dao
daka unu na sulia doo nai ki tiifau ma
na doo nai 'e fuli 'ana roo wane nai
ki anoedoo ta'ae ki burosi keeru mai
nai.
34 'I seeri, na toaa nai sui guu lao
maefera nai daka lae tiifau mai uri
suana lana sa Disas. Kera lae mai

✡ **8:17** 'Aesaea 53:4

dao, daka odua naa sa Disas uri ka lea
'ana fasi bali fera kera nai.

9

Sa Disas nia guraa tii waa 'afumae kwaea
(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Aia, sa Disas nia raa lao tii baru
nai fai nia toa kwairooi nia ki kera
daka toofolo lau gu mai 'ana 'osi
Galilii oli mai daka dao naa 'ana mae-
fera baita 'i Kabaneam si kula bae sa
Disas nia too ai.
2 'I seeri na wane ki daka ngalia mai
tii waa nai nia tio funu naa lao ifitai
nai lea mai daka dao fai nia siana
sa Disas uri ka guraa. Si kada sa
Disas nia lio saitomana faamamane
laa kera toa nai, nia ka bae 'urii fuana
sa wala nai da ngali nia mai nai, "Waa
nau 'ae, nao 'osi manata sala guu.
Nau ku manata lukea naa abulo ta'aa
laa 'oe ki tiifau."
3 'Ana si kada nai 'ua guu, na toa
toolangaidoo ki 'ana taki daka bae
'urii, "God taifili nia gu bae tala'ana
manata luke lana abulo ta'aa lae ki.
Ma sui, sa wala nee nia faabolatainia
naa fai God nai!"
4 'I seeri sa Disas nia ka bae fuana
toa nai suli ne nia filoa gwana lioda
ki, nia ka 'urii, "Kamolu, na manata
lamolu nia garo ne molu ka manata
ta'aa fuaku faafia si doo nai!
5 "Si baea tee 'ana roo si baea 'urii ki
ne nia walude 'asia guu uri sae lana
fua sa wala nee? Bae lae 'urii fuana,
'Nau ku manata lukea naa abulo ta'aa
laa 'oe ki', ma nao bae lae 'urii, 'Tatae
'i langi 'o fali 'oko lea 'amua'?
6 Aia, uri kamolu molu ka lio sait-
omana ne nau 'Alakwa nia wane ku
too 'ana rigitaa uri manata luke lana
abulo ta'aa lae ki lao ano nee, nia ne."
Sa Disas oli ka bae na 'urii fuana sa
wala nai 'afumae kwaea nai, "'O tatae
'i langi, 'oko ngalia ifitai 'oe 'oko lea
'amua fera kamu."
7 Ma sa wala nai 'e tatae 'i langi ka
fali lae ka lea gwana 'i fera kera.
8 Si kada na konia nai da suana si
doo nai fuli 'uri nai, kera daka kwele
tasa ma daka mau. Ma kera daka
tangoa God suli nia 'e faa mai rigitaa
nia ka nii na 'ana toae.

Sa Disas 'ailia sa Matiu uria lea lae burina
(Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Aia, sa Disas nia faasia 'i seeri nia
lea gu kau nia ka liu siana tii waa nai
satana sa Matiu, ne nia gooru gwana
lao kasi babala tu'uu nai ni too lae ai
uri koni lana malefo 'ana takis faasia
toae ki. Sa Disas ka bae na 'urii fuana,
"Lea na mai buriku." Sa Matiu nia
tatae gu ka lea na 'ana fai nia sa Disas.
10 Tii si kada 'i buri naa, sa Disas
fai nia toa kwairooi nia ki kera lea
kau daka fanga 'i luma nia sa Matiu.
'I seeri, tai toa 'oro ki lau guu 'ana
koni lana malefo 'ana takis ma tai
toaa abulo ta'aa 'oro ki lau guu kera
daka fanga kwaimani sui guu fai nia
sa Disas ma toa kwairooi nia ki.
11 Ma si kada na Faarisii ki da suana
sa Disas ma na toa kwairooi nia ki
da fanga kwaimani fai toaa nai 'uri
nai, kera daka bae 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, "Nia nao si too uri na
waa toolangaidoo kamolu ka fanga
kwaimani 'urii fai nia toaa abulo
ta'aa nee."
12 Sa Disas nia rongoa ne kera da
bae 'uri nai, nia ka bae 'urii, "Toaa
da too diana ki gwada nao dasi kwai
'atoi guu 'ana ta dokta. Toaa da matai
ki lau 'ana ne da kwai 'atoi 'ana dokta.
13 Molu manata fasi sulia malutana
si baea bae lao kekeda laa Abu bae
nia 'urii, 'Na kwai'ofei lae 'ana ne nau
ku dooria 'asia naa ka talua afuafua
kamolu ki.' ✡ Nau nao kwasi lea mai
uri 'ai lae uri toaa da 'o'olo. Na toaa
abulo ta'aa ki lau 'ana ne nau ku lea
mai uri 'ai lae uri kera uri daka bulasi
manataa."

Si ledi laa sulia tee ne adea toa kwairooi nia ki sa Disas nao dasi abufanga
(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Sui lau guu, toa kwairooi nia ki
sa Dion waa faasiuabu bae da lea
mai daka dao siana sa Disas daka bae
'urii, "Ni kameli ma na Faarisii ki lau
guu meli kai abufanga ki. Ma sui
'utaa ne toa kwairooi 'oe ki ka nao
dasi abufanga guu?"
15 Sa Disas nia luu kera ka bae 'urii,
"Na wane kwaimani nia ki fungao
'afitai daka liodila 'ana si kada ne

✡ **9:13** Hosia 6:6

fungao nia too gwana siada. Sui boroi 'ana, tara nao si tau guu kera da kai talaia naa fungao faasia toa kwaimani nia ki. 'Ana si kada nai fatai ne kera da kai liodila ma da kai abufanga ai. Doo ne adea guu, nia 'afitai uri toa kwairooi nau ki daka abufanga 'ana si kada ne nau ku too 'ua gwaku siada."

16 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Nao si bobola uri daka ngalia si sii maku falu ma daka taia faafia si sufu laa 'ana si maku kwali. Lelea da ade 'uri nai ai, tara si kada kera taufia maku nai ma si maku falu nai ka lugu, tara sii maku falu nai kai muusia si maku kwali nai ma si sufu laa nai kai baita kai 'idu lau.

17 "Na waen falu boroi nao si diana lau guu uri daka ongia lao kufidoo kwali. Lelea da ade 'uri nai, tara si kada na waen falu nai nia ngingisula nia kai bosea kufidoo nai. Si kada na kufidoo nai nia bose ma ka foga, na waen falu nai ka kisitai naa ma na kufidoo kwali nai daka 'ui na 'ada ai. Na waen falu daka ongia lau guu lao kufidoo falu uri na kufidoo nai ma na waen nai daru ka tio diana sui guu."

Sa Disas nia guraa roo wela keni ki (Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Sa Disas nia bae 'ua gwana 'uri nai ki fuana toa kwairooi nia ki sa Dion, tii waa gwaungai nai fuana toaa Diu ki nia lea mai ka dao lau guu. Sa wala nai ka booruru maa 'aena sa Disas ka bae 'urii, "Na saari nau nia mae gwana 'i 'urii. Sui boroi 'ana, nau ku dooria 'oe lea mai 'oko alu 'aba faafi nia uri ka mauri 'ana."

19 Sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera daka lea na fai nia sa wala nai.

20 Si kada kera da lea kau 'uri nai, tii wela keni nai nia too mai lao 'o'ogangaa baita 'ana toimaa laa keni ki sulia tii taafuli fa ngali ma roo fa ngali sarenga ki, nia fali mai burina sa Disas ka samo toi tatagwarana maku tikwa nia sa Disas.

21 Na wela keni nai nia manata 'urii, "Nau, saku samo toi tatagwarana boroi 'ana maku loko sa Disas, nau ku 'akwaa naa wala."

22 Aia, si kada nia samo toi tatagwarana maku nai sa Disas, sa Disas nia toriabulo mai ka suana naa wela keni nai. Sa Disas ka bae 'urii fuana, "Saari nau 'ae, nao 'osi mau. 'Oe 'akwaa naa 'i nunufana manata mamana laa 'oe 'ani nau." 'Ana si kada nai 'ua guu na 'o'ogangaa nia nai ka sui naa faasi nia.

23 Aia, si kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki da ruu kau luma nia waa gwaungai nai, kera da suana toa nai ni ufi 'au lae nonina maee ma na toaa 'oro nai ki da koni mai daka too ni liodila laa 'ana maea nai 'i seeri ma daka angi alifii 'asia naa.

24 Sa Disas ka bae 'urii fuana toaa nai, "Kamolu toaa nee sui guu molu ruu fasi 'amolu 'i maa. Wela keni nee nao si mae gu ne. Nia maleu gwana." Si kada toaa nai da rongo sa Disas nia bae 'uri nai, kera daka waela lau gwada 'ani nia.

25 Si kada sa Disas nia odua toaa nai 'i maa sui, nia oli ka ruu 'i luma ka rao uri 'abana wela keni nai. 'I seeri na wela keni nai ka sulatatae naa.

26 Burina si doo nai sa Disas ilia nai, na ununua sulia ka talofia naa bali lolofaa nai tiifau.

Sa Disas guraa roo waa maada rodo ki

27 Aia, si kada sa Disas nia lea kau faasia luma nai, ta roo waa maada rodo nai ki daru ka lea lau gu kau burina. Keeru daru 'ai kau fuana sa Disas daru ka bae 'urii, "Wane na fuli sa Defet 'ae, 'o manatai kaaria mai!"

28 Sa Disas nia ruu ka nii na 'i luma ma na roo waa maarodo nai ki daru ka ruu lau gu kau 'i luma burina. Sa Disas ka ledi 'urii 'ani keerua, "Nee roo waa, kamuru muru manata mamana 'ani nau ne nau ku tala'ana gura lana maa muru ki?"

Keerua daru luu nia daru ka bae 'urii, "Iuka Aofia, kaaria miri manata mamana ai."

29 'I seeri sa Disas ka samo toi maa daru ki ka bae 'urii, "Si doo nai nia fuli naa 'ani kamuru mala nai kamuru manata mamana ai nai."

30 'I seeri maa daru ki ka 'ifi daru ka lilio naa. Sui sa Disas ka lui fifii ai uri nao daru si faarongo lau ta wane 'ana si doo nai.

31 Sui, si kada keerua daru ruu kau 'i maa, keeru daru ka bae na 'adarua sulia sa Disas siana mamalana

gwana wane ne keerua dao tona ki
lao bali lolofaa nai.

Sa Disas guraa tii waa faka'ato nai

32 Aia, si kada roo waa baki daru
ruu kau 'i maa, tai wane ki daka ngali
lau gu mai ta waa nai siana sa Disas.
Na waa nai na anoedoo ta'ae 'e burosi
nia ma na fakana ka 'ato.
33 Sa Disas ka taria anoedoo ta'aa
nai faasia wane nai ma na waa nai ka
bae lau gwana. Ma na toaa ne kera
koni 'ana si kada nai, kera daka kwele
'asia naa ma daka bae 'urii, "Etana
guu kolu suai si doo 'urii nai lao fera
kolu nee 'i 'Israel ne rowaa!"
34 Ma sui, na Faarisii ki daka bae
buri 'ana sa Disas daka 'urii 'ada, "Na
waa 'inito nia anoedoo ta'aa ki gwana
loko ne falea rigitaa nee fuana sa
wala nee uri tari lana anoedoo ta'aa
neki nee."

Sa Disas, nia manatainia 'asia naa toaa Diu

35 Si kada sa Disas nia liu 'ana
maefera baita ki ma maefera tu'uu
ki sui guu, nia toolangaidoo lao beu
ni ofu laa ki. Nia ka faatalongainia
si faarongoa diana nee sulia 'initoaa
nia God. Nia ka guraa toaa na mataia
'e'ete kwailiu ki sui gwana saungi
kera ki.
36 Sa Disas nia suana toaa nai ki
nia ka manatai kera 'asia naa, suli ne
da makeso ma ka nao dasi tala'ana
'adomi lada ki 'i tala 'ada. Kera da
mala gwada na sifsif neki nao ta
wane si sua gu sulida ki.
37 'I seeri sa Disas ka bae 'urii fuana
toa kwairooi nia ki, "Na toaa neki da
mala 'ana ta fanga bae nia maua naa
ma na wane fua koni lana ki ka nao
dasi 'oro.
38 Nia 'uri nai, molu gania God suli
ne nia waa baita 'ana fanga nai, uri
nia ka odua mai toaa ni koni doo ki
fua lao raku nia."

10

Sa Disas, nia filia akwala ma roo 'aboosol nia ki
(Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Sa Disas nia 'ailia akwala ma roo
waa kwairooi nia ki uri daka lea mai
siana uri nia ka falea mamanaa uri
tari lana anoedoo ta'aa ki, ma uri
gura lana mataia 'e'ete 'oro ki sui
gwana 'i 'abada.
2 Na satada ki akwala ma roo
'aboosol nai ki ne: sa Saemon (ne da
'ailia lau guu 'ana sa Bita), fai toolana
sa 'Andru, sa Demes ma sa Dion roo
'alakwa nia ki sa Sebedii.
3 Sa Filib, sa Baatolomiu, sa
Toomas, sa Matiu waa fua koni lana
malefo 'ana takisi, sa Demes 'alakwa
nia sa 'Alfias, sa Tadeas,
4 sa Saemon (waa 'ana toaa baki
Diu bae da dooria tari lana toaa Rom
faasia lao fera 'i 'Israel), ma sa Diudas
'Iskariot waa bae 'olea sa Disas fuana
malimae.

Sa Disas nia odua akwala ma roo 'aboosol ki daka lea
(Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Na akwala ma roo 'aboosol
sarenga nai ki, sa Disas nia fale kera
daka lea naa ma ka bae 'urii fuada,
"Kamolu nao molu si lea siana toaa 'i
sara ki ne kera nao lau Diu ki. Ma ka
nao molu si lea lau guu 'ana maefera
kera ki toaa Samaria.
6 Molu lea 'amolu siana toaa 'Israel
ki ne da ilingia sifsif ne nia nao'ana
naa.
7 Lea kau molu faatalongai fuada
molu ka bae 'urii, 'Na 'initoaa God nia
nii karangi kamolu naa!'
8 Molu lea molu ka guraa toaa
matai ki ma molu ka taea toaa mae ki
faasia maea. Molu guraa toaa ne furo
nia saungi kera ki ma molu ka taria
anoedoo ta'ae ki faasia wane. Suli
ne God nia fale tatakwai gwana 'ana
doo ki fuamolu, kamolu boroi molu
ka fale tatakwai lau guu 'ana doo ki
fua wane ki.
9-10 Na wane ne nia rao, tara kera
da suasuli diana 'ani nia. Doo ne adea
guu kamolu lea kau nao molu si man-
ata sala lau uri sae sa molu ka dau
fatai faafia tasi malefo fai kamolu.
Nao molu si ngali wai, nao molu si
ngali roo si maku, nao molu si ngali
roo butu, ma ka nao molu si dau lau
guu 'ana kubau.
11 "Lea kau lea molu dao 'ana ta
maefera baita ma nao 'ana ta mae-
fera boroi, molu ka lio uria wane
ne dooria kai talai kamolu uri luma
nia. Si kada kamolu molu too 'i seeri
siana, molu ka too ngado 'ana tii si

kula lelea ka dao lau guu 'ana si kada
molu faasia maefera nai molu ka lea
lau.
12 Si kada kamolu molu dao 'i luma
nai, molu ka bae 'urii fuana toaa 'i
luma nai, ‘Ade dianaa nia God ma na
aroaroa nia ka nii 'ana fai kamolu lao
luma nee!’
13 Lelea na wane nai nia wane ne
dooria kai talai kamolu uri luma nia,
na ade dianaa nai molu saea tara nia
kai too fai kera. Ma lelea ka nao guu,
na ade dianaa nai tara nia ka oli lau
gwana fuamolu.
14 Aia, lea 'ana ta maefera kamolu
molu dao ai, ma nao 'ana ta luma
ne kamolu molu dao ai ma na toaa
nai ka nao dasi talai kamolu guu 'i
luma kera, ma daka ote kera guu 'ana
rongo lana si baea nai molu bae sulia,
molu ka lea faasia kula nai. Ma kada
kamolu lea faasia, molu ka tafusia
si lolo faasia 'aemolu ki 'i seeri uri
ka mala 'u'uirodoe fuada ne God kai
kwae kera, faafia ne kera ote kera
'ana rongo lana bae lana God.
15 Aia nau ku saea doo mamana
fuamolu, totoo fa dani nai God kai
falea kwakwaea fua toaa 'ana mae-
fera ne 'i saegano, na kwakwaea ne
nia kai faa fuana toaa nai ki kai baita
tasa ka talua kwakwaea ne God kai
faa fuana toaa abulo ta'aa baki lao
roo maefera baki 'i Sodom fai nia 'i
Gomora.”

Sa Disas nia bae fifii 'ana 'aboosol nia ki
(Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Molu
rongo fasi, nau ku fale kamolu na
kau fua lao 'afitaie nai ma molu mala
naa 'ana sifsif ki da lea matangana
giri kwasi ki. Nia 'uri nai, molu lilio
diana mala 'ana loi, ma molu ka ade
marabibi lau guu mala 'ana bole.
17 Molu ka fiia waa ki, suli kera kai
fale kamolu 'i 'abana toaa 'ana bae
ofua ki uri kwae lamolu lao beu ni ofu
laa kera ki.
18 Kera kai ili uri nai 'amolu faafia
ne molu kwairooi 'ani nau. Ma kada
kera ili 'uri nai, molu ka faarongo
'ana faarongoa diana nee fua waa
gwaungai ki ma waa 'inito ki ma fua
toaa nao lau Diu ki.
19 Kada kera karo kamolu, nao
molu si manata 'a'abo sulia tee ne
molu kai saea ma nao tara molu kai
bae 'utaa sulia doo ki, sulia God 'ana
ne kai falea fuamolu si doo ne molu
kai saea 'ana si kada 'uri nai.
20 Tara nao kamolu si bae lau taifili
kamolu. Na Anoedoo Abu nia Maa
kamolu 'i salo ne kai faabae kamolu.
21 “Wane 'oro ki da kai falea toolada
ki ne da manata mamana 'ani nau fua
saumaeli lada, ma na wane 'oro ma ai
'oro ki da kai ade lau gu 'uri nai 'ana
wela kera ki ne da manata mamana
'ani nau, ma na wela 'oro ki lau guu
da kai ade 'uri nai 'ana maa kera ki
fai gaa kera ki ne da manata mamana
'ani nau.
22 Toaa 'oro ki da kai susubutai
kamolu, suli kamolu toaa nau.
23 Lea wane 'ana tii maefera kera
ade ta'aa fuamolu, molu ka tafi, molu
ka lea 'ali'ali 'amolu faasia maefera
nai, ma molu ka lea lau 'amolu uria ta
maefera 'e'ete. Nau ku saea fuamolu,
tara maefera neki 'i 'Israel boroi nao
molu si faasuia 'ua guu raoa kamolu
ki ai, nau na 'Alakwa nia wane, ku
dao na mai.
24 “Aia, na waa ni rongo doo gwana,
nia nao si baita talua waa ni toolan-
gaidoo nia. Ma na waa ni rao nao si
baita talua na waa 'inito nia.
25 Nia bobola 'ua gu fai nia uri wane
rongo doo ka usulia waa ni toolan-
gaidoo nia, ma uri daka ilia lau gu si
doo ne da ilia mai 'ana waa gwaungai
'ana waa ni rao nia. Nau waa gwaun-
gai kamolu, lelea kera da 'aili nau naa
'ana sa Saetan* waa gwaungai kera
anoedoo ta'aa ki, ni kamolu toaa nau
ki, tara kera da kai 'aili kamolu 'ana
satae doo ta'aa ka tasa fatai.”

Molu ka maungia God
(Luk 12:2-9)

26 Sa Disas ka bae lau fuana toa
kwairooi nia ki ka 'urii, “Nao molu
si maungi kera, suli doo neki sui guu
da saufinia ki tara God nia kai faatai
folaa 'anida. Ma na doo agwa ki sui
guu tara God nia kai bae folaa sulia.
27 Ma si doo ne nau ku sae agwa ai
fuamolu ki 'i lao rodo, molu ka sae
folaa ai lao dani. Ma doo ne nau ku

* **10:25** Belsibul nia ta sata lau guu 'ana sa Saetan.

fuuarotainia fuamolu, molu kai bae
folaa ai fuana wane ki sui.
28 Ma nao molu si maungia waa
neki da saungia nonidoo ma nao dasi
saungia guu mangoedoo. Molu kai
maungia lau 'amolu God, sulia nia
ne bobola fai nia na saungi lana na
mangoedoo ma na nonidoo lao era
sasaru si mae.
29 Ma na saaro tu'uu 'isi ki boroi,
'afitai fua tafa saaro 'ada ka 'asia 'i
saegano lea na Maa kamolu 'i salo 'e
nao si faolomainia guu.
30 Aia, ma kamolu boroi, na ifu 'ana
gwaumolu ki, God nia saitoma tiifau
gwai.
31 Doo ne adea guu, nao molu
si mau suli God nia suamolu wane
kamolu molu 'initoa 'i maana ka
talua saaro tu'uu nai ki!
32 "Ma sa tii ne nia bae folaa nao-
fana wane lao ano nee ne nia ta wane
'ana toaa nau ki, tara nau boroi kwai
bae folaa lau gu suli nia siana Maa
nau 'i salo.
33 Ma sa tii ne nia tofe nau 'i nao-
fana wane lao ano nee, tara nau boroi
kwai tofe nia lau guu siana Maa nau
'i salo."

Toli lae nunufana faamamane lana sa Disas
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nao
kamolu si manata toi lau sae nau ku
lea mai fai na aroraroe fuana fera ne
'i saegano. Nao nau kusi ngalia lau
mai aroaroe. Nau ku lea mai uri sa
tii ne nao si faamamane nau, nia kai
firu fai nia na wane nau ki.
35-36 Toaa ki lao 'aebara nia wane
gwana ne kera malimae nia ki. Suli
wela wane asasa ki, kera kai firu fai
nia maa kera ki. Ma na wela keni
saari ki, kera kai firu fai nia gaa kera
ki. Aia, na ai 'afe ki boroi, kera kai firu
lau gu fai nia fungo keni kera ki.
37 "Ma sa tii gwana ne nia liosau
'ana maa nia, ma nao gaa nia ka talu
nau, nia nao si tala'ana nia ka waa
ni kwairooi nau. Ma sa tii gwana
ne 'e liosau 'ana wela nia ki ka talu
nau, nia nao si tala 'ana nia ka waa ni
kwairooi nau.
38 Nia 'afitai 'asia naa fua ta wane
uri ka kwairooi mamana 'ani nau lea
nia nao si noni maabe guu uri lea lae
buriku sui boroi 'ana ta nonifiia ka
dao tona, ma nao daka saungi nia ka
mae 'ana 'airarafolo.
39 Ma tii gwana ne nao si lea 'i
buriku suli nia dooria ka ili 'ana suli
doori lana 'i tala'ana, nia kai tala fasia
mauria firi. Aia, ma tii gwana ne nao
si ili suli dooria lana 'i tala'ana, ma ka
noni maabe uri maeli lana lea lae 'i
buriku, nia kai too 'ana mauria firi.

Kwaiaraa ki
(Maak 9:41)

40 "Ma sa tii gwana ne nia talai
kamolu 'i luma nia, nia talai nau lau
guu 'i luma nia. Ma tii gwana ne talai
nau 'i luma nia, nia talaia lau gu God
ne fale nau mai 'i luma nia.
41 Ma tii gwana ne nia talaia waa ne
nia brofet 'i luma nia, nia kai ngalia
lau gu kwaiaraa ne dai faa fua brofet
ki. Ma tii gwana ne nia talaia waa ne
nia 'o'olo 'i luma nia, nia kai ngalia
lau gu kwaiaraa ne dai faa fua waa
'o'olo ki.
42 Ma si doo mamana nau ku saea
fuamolu 'e 'urii, tii gwana ne nia
faa ta maekafo gwagwari boroi 'ana
fua ta waa 'ana toaa ne kera toaa
kwairooi nau ki, nia kai ngalia lau
guu kwaiaraa uria, 'afitai ka nao."

11

Sa Dion waa faasiuabu fai nia na Kraes
(Luk 7:18-35)

1 Kada sa Disas 'e bae fuana akwala
roo waa kwairooi nia ki sui, nia ka lea
naa uri faatalongai lana si faarongoa
diana nee ma toolangaidoo lae sulia,
fuana toaa 'ana maefera kakalida ki
lao bali lolofaa 'i Galilii.
2 'Ana kada nai, sa Dion waa ni
faasiuabu nia too 'i lao lookafo, nia
ka rongo sulia raoa sa Disas Kraes
nia ilia ki, ma sa Dion ka falea tai
waa 'ana waa kwairooi nia ki daka
lea siana sa Disas.
3 Ma kera ka ledia, daka bae 'urii,
"'Oe faarongo kameli mai. 'Uri nai
ma 'oe naa ne na Kraes ne sa Dion
saea kai dao mai, ma nao kameli kai
maasia lau 'amelia ta waa lau?"
4 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
"Kamolu oli 'amolu kau, molu ka
faarongoa sa Dion 'ana doo ne

kamolu rongoa ma molu ka suai ki nee.
5 Na toaa maarodo ki, kera da lilio lau. Ma toaa 'aeda mae ki, kera da fali lau. Ma toaa furo saketoda ki, nonida maafo lau. Ma toaa alinga boko ki, kera da rongo doo lau. Ma toaa kera mae ki naa boroi, kera da mauri lau. Ma na Faarongo laa Diana bae ne, nau ku bae na sulia fuana toaa neana ki.
6 'E diana tasa fuana sa tii ne nao si manata ruarua suli nau."
7 Kada na waa kwairooi sa Dion ki kera oli naa, sa Disas ka bae sulia sa Dion fuana figua nai, ka 'urii, "'Ana si kada bae kamolu molu lea uria fafurongo lana sa Dion lao fera kwasi, nia kwaini wane tee bae molu suai 'ani nia? Nia wane manata ruarua mala gwana ta 'aba rade makubea ne gelogelo kwailiu lao 'ufu'ufu? Nia nao lau waa ta 'uri nai!
8 'Uri nai, ma tee ne kamolu lea uri suai lae? Ta waa ne nia ofi 'ana maku ne foli lana baita? Nao! Sulia waa ne kera ofi 'uri nai ki, kera too 'ana beu waa 'inito ki.
9 Kamolu faarongo nau mai. Tee ne kamolu lea kau uri suai lae? Ta brofet? Iuka! Nia ta brofet mamana lau guu! Ma nia talua fatai na brofet 'i nao ki sui guu.
10 Sa Dion naa bae kera kekeda sulia lao kekeda laa Abu 'ana kada God nia bae sulia na Kraes ka 'urii, "O rongo fasi, nau kwai falea kau na wane ni ngali baea nau 'i nao 'amu, fasi uri nia kai ade akau 'ana wane ki fuamu.'
11 "Si doo mamana nau ku saea fuamolu nia 'urii, sa Dion wane faasiuabu bae nia 'initoa ka talua wane ki sui lao fera ne 'i ano. Ma sui ta, na wane mala nia gwana lao 'initoa God, nia 'initoa ka talua lau sa Dion.*
12 Aia, na 'initoaa God na wane ta'aa ki da alasia ma daka sasi uri lau lana 'ita 'ua mai 'ana si kada sa Dion nia safalia faarongo 'ana si faarongoa diana nee lelea mai ka dao 'i tari'ina.
13 Na taki sa Mosis ki, ma na brofet ki sui guu lelea mai ka dao 'ana kada sa Dion, kera bae daka toolangaidoo sulia dao lana mai na Kraes.
14 Kera saea sa 'Ilaeja na brofet kai oli lau mai 'i nao 'ana Kraes. Ma nia diana fuana kamolu ka faamamanea ne sa Dion talafana sa 'Ilaeja naa ne.
15 'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."
16 Ma sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Nau kwai faabolatainia fuamolu na too lamolu toaa 'i tari'ina, kamolu ilingia na wela tu'uu ki ne kera koni 'i maana usie 'ana roo konie ki. Ma daka 'ai kwailiu fuada,
17 'Kameli ufi 'au, ma kamolu ka nao si wae guu sulia. Ma kameli ka nguulia nguu 'ana maea ki fuamolu, ma ka nao molu si liodila guu.'
18 Kada sa Dion waa ni faasiuabu nia dao mai, nia abufanga, ma ka nao si kuufia ta waen, kera ka saea sae nia too 'ana anoedoo ta'aa.
19 Sui, si kada nau na 'Alakwa nia Wane ku dao mai ma ku fanga ma ku kuu kwaimani fai nia wane ki, kamolu molu ka bae lau guu 'urii, 'Suana 'amolua na wane fanga baita ma ka kuu waen baita nee wala! Sa wala nee nia ruana kera gwana toaa ni koni malefo lae 'ana takisi ma tai toaa abulo ta'aa ki lau gu ne!' Sui boroi 'ana, toaa ne kera ade sulia na liotooa God, kera faatainia ne God nia mamana."

Maefera baita nao dasi faamamanea sa Disas ki (Luk 10:13-15)

20 Burina sa Disas bae 'uri nai ka sui, nia ka safali bae talea naa maefera bae nia ilia mai doo kwaibalatana 'oro baki ai, sulia toaa 'ana maefera nai ki kera nao dasi bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki.
21 Sa Disas ka bae 'urii, "Na ta'aa laa baita tasa fuamolu toaa nee 'ana maefera 'i Koresin. Ma kamolu toaa 'i Betsaeda ka 'uri nai lau guu. Sulia kamolu si faamamanea doo kwaibalatana 'oro baki nau ku ilia fuamolu. Nau lea saku ilia mai doo kwaibalatana nai ki 'i Taea fai nia 'i Saedon,† na

* **11:11** Sa Disas saea doo ne nao ta raoa si talingai ka talua talongai lana ne na Kraes kai dao lukatai mai. Na raoa ne bae sa Dion ilia. † **11:21** Na roo toaa baita neki, kera talo fai nia ta'aa laa kera ki.

toaa nai ki kera daka toobili ma daka
kakano 'ana fue, uri ka faatainia kera
bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa
kera ki.
22 Doo mamane ne nau ku saea
fuamolu, 'afa sato God kai kwaea
toaa 'ana fera ne 'i saegano, na kwak-
waea kamolu kai talua toaa 'i Taea fai
Saedon ki.
23 "Aia, kamolu na toaa 'i Ka-
baneam, kamolu kwaifii sae sa God
kai tafo kamolu uria 'i langi. Sui
ma, nia kai 'ui lau 'ana 'ani kamolu
'i lao kilu 'ana nonifiia. Sulia na doo
kwaibalatana bae nau ku ilia 'i fera
kamolu ki, lea saku ilia mai 'i Sodom,
'uri nai tara toaa 'i Sodom ki kera da
bulasi manataa naa, ma God nao si
faafunuia toaa kera ki.
24 Nia ne, nau ku saea fuamolu, 'afa
dani nai God kai kwaea toaa 'ana fera
ne 'i saegano, na kwakwaea kamolu
kai talua toaa 'i Sodom."

Lea mai molu ka momola (Luk 10:21-22)

25 'Ana kada nai, sa Disas 'e foa
ka bae 'urii, "Maa 'ae, 'oe 'o gwaun-
gai 'ana doo ki sui guu 'i langi ma 'i
saegano lau guu. Nau ku tango 'oe,
sulia 'o faatainia 'initoaa 'oe fuana
toaa ne kera uria wela tu'uu ki, ma
'oko saufinia doo neki faasia toaa
kera tangoda sulia kera saitoma doo,
ma kera ka lio filoa doo 'oro ki.
26 Iuka Maa 'ae, na doo nai ki nia
'uri nai naa sulia na kwaidooria 'oe
'uana mai 'i nao."
27 Ma sa Disas ka bae 'urii 'i naofana
konia nai, "Maa nau nia alua doo ki
sui guu 'i 'abaku. Ma nao ta wane
lau si saitomaku guu, taifilia gu Maa
nau ne nia saitomaku nau 'Alakwa
nia. Ma ka nao ta wane lau si sait-
omana Maa nau, taifili nau 'Alakwa
nia gu ne ku saitomana Maa nau. Ma
taifilia guu toaa ne nau 'Alakwa nia
ku fili kera uri ku faatainia Maa nau
siada, kera gwana ne da saitomana
Maa nau.
28 "Na toolangaidooa ne toa toolan-
gaidoo ki 'ana taki sa Mosis da falea
fuamolu nia adea molu ka ngali ku-
lua 'asia molu ka laeororo 'i farana.
Molu lea mai siaku, uri nau kwai
ngalia faasia kamolu.
29 Molu too farana si baea nau
ki ma molu ka ngalia toolangaidooa
nau ki fuamolu, suli ni nau biran-
gaku 'e salasala ma ka walude, ma
kamolu kai dao tona momola lae fua
mangomolu.
30 Sulia na kwaitalai laa nau
fuamolu, nia walude fua lea lae
sulia."

12

Sa Disas, nia 'inito 'ana Sabat (Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 'Ana tii fa dani sabat nai, sa Disas
fai nia toa kwairooi nia ki kera lea
daka liu lao tii ola nai 'ana wiiti.* Ma
'i seeri, na toa kwairooi nia ki kera
daka fiolo 'asia naa ma daka falia
fungidoe ki, ma daka dau 'ana 'ani
lana kau.
2 Ma 'i seeri tai wane 'ana Faarisii
ki daka suada. Ma daka ngatafia sa
Disas daka bae 'urii, "'Oe nao 'osi suai
gwamu nee? Si doo ne toa kwairooi
'oe ki da ilia nee nia 'oia si baea nia
taki bae nia luia nao dasi rao 'ana fa
dani Sabat!"
3 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
"Kamolu alamia nao molu si
teemainia gu Buka Abu sulia si doo
bae sa Defet fai nia ruana nia ki da
ilia kada 'i nao 'ana si kada bae kera
da fiolo mae 'asia naa bae 'oto?
4 'Ana si kada bae, sa Defet nia ruu
lao raa'ai nia God ma na waa foa ni
gwau ka ngalia mai beret bae da kai
alu 'e'ete ki ai talea God ma ka fale
fua sa Defet. Ma 'i seeri sa Defet nia
ngalia beret bae ka tolingia fua nia fai
nia ruana nia ki daka 'ania. Ma sui
na beret nai, taifilia guu waa foa ki
bae nia walude fuada uri 'ani lana. Sa
Defet kera da ade 'uri nai, sui boroi
'ana kera nao dasi garo 'i naofana
God." ✡
5 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuana
Faarisii nai ki, "Ma alamia kamolu
nao molu si teemainia gu lao Buka
Abu sulia na waa ni foa ki ne kera da
kai rao lao beukaua nia God 'afa dani
Sabat ki sui gu 'oto? Kera waa ni foa
ki da ade 'uri nai, sui boroi 'ana kera
nao dasi garo gu 'i naofana God.

* **12:1** Na wiiti na doo da kai saungainia flaoa fua beret faasia fufuana ki.
✡ **12:4** 1 Samiol 21:1-6; Leftikas 24:9

6 Aia ni nau ku sae mamana ai
fuamolu, tii doo ne baita ka talua
fatai na Beukaua nai God ne nii na 'i
seki siamolu.
7 Na bae lana God nia bae 'urii,
'Nau ku dooria 'asia naa uri molu
ka faatainia kwai'ofeie fuana wane
ki. Nao lau na afuafue ki ne nau ku
dooria.' ✡ Si baea nai lea sae kamolu
molu saitoma diana 'ana si doo nai
nia saea nai, kamolu 'afitai molu ka
sae garo lana guu toa kwairooi nau
neki ne kera nao dasi ilia guu tasi doo
ne garo 'i naofana God nee.
8 Aia, ni nau 'Alakwa nia Wane, nau
naa ne ku 'inito fua dani sabat."

Sa Disas nia guraa tii waa (Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Ma si kada sa Disas nia lea na kau
faasia 'i seeri, nia lea kau ka ruu lao
beu ni ofu laa kera.
10 Ma tii waa nai 'abana mae nia nii
lau gu lao beu ni ofu laa nai. Ma 'i
seeri, tai wane ki daka ledia sa Disas
daka 'urii, "Nee wala, ma nia mola
gwana uri daka guraa ta wane ne nia
matai 'ana fa dani Sabat?" Kera da
ledi nia 'uri nai, uri sae nia ka saea
tasi doo ne 'oia bae lana taki sulia
sabat uri kera daka keto nia faafia.
11 'I seeri, sa Disas nia luu kera lau
guu ka 'urii, "Molu faarongo nau fasi.
Lea sa 'oe ta wane, na sifsif 'oe nia
'asia lao kilu 'afa dani Sabat, 'oe 'oko
ekwatainia ka tio gwana lao kilu nai?
Nia 'afitai 'asia naa uri sae 'oko ade
gwamu 'uri nai 'ana sifsif 'oe.
12 Ma sui, na wane ne God nia
suana ka 'initoa tasa talua na sifsif.
Doo ne adea guu, nia nao si garo
guu fuana ili lana si doo ne diana uri
'adomi lana wane 'afa dani Sabat."
13 'I seeri guu sa Disas ka bae na
'urii fuana wane 'abana mae nai, "'O
tagaa kau 'abamu." Na waa nai ka
tagaa na 'abana. Ma 'ana si kada nai
'ua guu bali 'aba mae nai ka mauri
lau gwana mala 'ana ruana bali 'aba
nia nai 'e diana nai.
14 Na Faarisii ki da suai gu si doo
nai, kera daka ruu na 'ada 'i maa fasi
lao beu ni ofu laa nai. Ma kera lea
daka bae ofu naa uri alu tii manataa
lae uria saumaeli lana sa Disas.
15 Si kada sa Disas nia rongoa ne
kera da alaofu sui naa uri saungi
lana, nia ka lea na faasia si kula nai.
Na toaa 'oro nai ki daka lea naa bu-
rina sa Disas, ma nia ka guraa toaa
'oro ne da matai ki 'ani kera ma kera
daka 'akwaa tiifau.
16 Sa Disas nia ka bae kwailuii
fuada uri kera nao dasi faarongoa lau
ta wane 'ani nia sa tii nai.
17 Si kada si doo nai nia fuli 'uri nai,
nia ka faamamanea naa si baea nia
God ne brofet 'Aesaea nia saea 'uana
mai kada 'i nao ka 'urii:
18 "Suana fasi na wane rao nau nee.
Nau ne ku filia uri ili lana raoa
nau.
Nau ku liosau 'ani nia ma ku ele suli
nia ka tasa.
Ma ni nau kwai falea Anoedoo Abu
nau faafi nia,
ma ni nia kai bae folaa sulia 'o'oloe
fuana toaa nao lau Diu ki.
19 Nia tara nao si firufiru ma si akwa
rakesasu fua wane ki, ma ka
'afitai uri daka rongo bae baita
lana matangana toae ki.
20 Nia nao si lukatainia toaa neana
ma toaa makeso ki.
Nia kai ade 'uri nai lelea ka dao gu
'ana si kada nia kai faatainia
'o'oloa ne kai 'etengaa fere ki
sui guu.
21 Sa wala nai ne toaa nao lau Diu ki
kera da kai alua manata ngado
laa kera 'ani nia." ✡

Sa Disas nia rigita talua tasa sa Saetan (Maak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Sui lau guu, tai wane kera daka
ngalia mai tii wane nai siana sa Disas
uri gura lana lau guu. Wane nai,
anoedoo ta'ae nii 'ani nia 'e adea
maana ka rodo ma fakana ka 'ato lau
guu. Sa Disas guraa sa wala nai, ma
nia ka lilio ma ka bae lau gwana.
23 Na konia nai da suai 'uri nai daka
kwele 'asia naa ma daka ledi kera
kwailiu 'urii, "Alamia sa wala nee nia
na waa fifilia nia bae God gwana ne?
Bae da saea mai totoo nia kai futa lao
kwalafaa sa Defet?"
24 Si kada tai toa 'ana Faarisii ki da
rongoa si doo nai, kera daka bae 'urii,
"Sa wala nee nia taria na anoedoo

✡ **12:7** Hosia 6:6 ✡ **12:21** 'Aesaea 42:1-4 † **12:24** Belsibul nia ruana ta sata 'ana sa Saetan lau guu.

ta'ae ki 'ana rigitaa nia sa Belsibul† na akalo gwaungai kera bae akalo ki ne!"

25 Sa Disas nia saitomana gwana manata lada ki, nia ka bae 'urii fuada, "Lea na toaa 'ana tii fera guu, ma nao 'ana tii maefera baita guu, ma nao 'ana tii bara wela guu da toli ma daka firu 'i matangada tiidoe gwana, na tooa nai nia 'asia.
26 Na 'initoaa nia sa Saetan nia 'uri nai lau guu. Lea sa Saetan nia firu fai nia toaa nia lau gwana 'i tala'ana, tara na 'initoaa nia ka 'asia naa.

27 "Aia, ma lea sae nau ku taria gwaku anoedoo ta'aa ki 'ana rigitaa nia sa Saetan, sui 'uri nai sa tii 'ana ne falea rigita lae fuana toaa kamolu ki ne daka taria anoedoo ta'aa ki? Sa Saetan ma nao sa tii? Doo ne faatainia guu ni kamolu molu garo nai!

28 "Na rigitaa nia Anoedoo Abu God 'ana ne nau ku taria anoedoo ta'ae ki ai nee. 'I seeri nia faatainia naa ne 'initoaa nia God nia safali rao naa 'i matangamolu 'i tari'ina.

29 "'Afitai ta wane lea ka ruufia gwana luma nia ta ramo uri ngali lana doo diana nia ki faasi nia lea nao si kania guu 'abana ramo nai. Aia ma lea ta ramo na tetede lana ka talua lau tetedea nia ramo nai, nia saitomana ka kania gwana 'abana ramo nai lea sui nia lea ka ngalia gwana doo nia nai ki faasi nia. 'I seeri na wane ne nia taria anoedoo ta'aa nee 'urii, na tetedea nia 'e talua sa Saetan.

30 "Tii ne nao si lea kwaimani fai nau, nia malimae 'ani nau. Ma tii ne nao si rao kwai'adomi fai nau, nia waa fua rao kwaisuusi lae fuaku.
31-32 Doo ne adea guu, nau ku saea fuamolu, abulo ta'aa lae ki sui guu ma si doo ta'aa neki sui guu wane kai saea ki, God saitomana kai manata lukea gwana. Tii ne nia saea tasi doo ta'aa fuaku nau 'Alakwa nia Wane, God saitomana kai manata lukea gwana. Ma sui ta, tii ne nia saea si baea ta'ae talea Anoedoo Abu, tara 'afitai God ka manata luke nia 'i lao molaagali ai nee, ma nao lao molaagali ai ne nii 'ua mai boroi."

'Ai fai nia fuana
(Luk 6:43-45)

33 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na diana lana 'ai ne kera dao toi 'ana fufuaedoo ne nia fungu ai. Na 'ai diane ne nia ka fungu 'ana fufuaedoo diane ki. Ma na 'ai ta'ae, nia ka fungu lau guu 'ana fufuaedoo ta'ae ki. Na wane boroi nia 'uri nai lau guu. Sulia na doo diane ki lea mai faasia na wane diane ki, ma doo ta'aa ki ka lea lau gu mai faasia na wane ta'aa.
34 Ma kamolu mala guu 'amolu kalena na baekwe 'i tolo ki! Ma 'afitai tasa kamolu ka saea ta doo ka diana, sulia na manata laa kamolu ki nia ta'ae. Tee ne nia too mai lao manata lana wane, nia ne 'e sakatafa mai nia ka saea.
35 Na wane ne diana, na bae lana boroi 'e diana lau guu. Ma na wane ne ta'aa, na bae lana boroi 'e ta'aa lau guu.
36 "Nau ku saea fuamolu, 'afa sato ne God nia kai falea kwakwaea fua molaagali, wane ki tiifau naa kera da kai bae suli kera 'i maana God sulia na bae ata laa ne kera da ilia ki sui guu.
37 'I seeri na bae lamu wane nia kai talai 'oe fua lao dianae, ma na bae lamu lau guu nia kai talai 'oe fua lao kwakwaee."

Faarisii ki kera dooria sa Disas kai ilia fasi tasi doo kwaibalatana
(Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Sui tai wane toolangaidoo ki 'ana taki ma tai Faarisii, kera lea mai siana sa Disas, kera ka bae 'urii fuana, "Waa toolangaidoo 'ae, kameli dooria 'asia naa 'oe 'o ilia fasi tasi doo kwaibalatana, uri ka faatainia mamanaa God ne fale 'oe mai."
39 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kamolu toaa nee 'i tari'ina kamolu na toaa ta'ae ma na toaa abu faamamane. Kamolu molu dooria gwamolu sua lana doo kwaibalatana ki faatai lana mamanaa God, ma sui boroi nia kai 'afitai fuamolu uria sua lana. Kamolu kai suai guu 'amolu na doo kwaibalatana bae nia fuli 'ana sa Dionaa brofet kada 'i nao.
40 Sa Dionaa bae too lao rakena gwaasasu sulia olu maedani ma olu fa rodo ki. Aia, ma nau, na 'Alakwa

nia Wane, nau kwai 'uri nai lau guu.
Nau kwai too lao saegano sulia olu
maedani ma olu fa rodo ki lau guu.
41 Ma 'ana kada God kwaea toaa ki
sui, na toaa 'i Ninifaa, kera kai tatae
uri kera ka bae sulia na garoa kamolu
ki. Kera ili 'uri nai, sulia kera da
bulasi manataa faasia garoa kera ki
kada sa Dionaa bae fuada. Ma tii waa
talingai ka talua sa Dionaa nia nii na
fai kamolu. Ma sui ka 'uri nai boroi,
nao kamolu si bulasi manataa guu
faasia na abulo ta'aa laa kamolu ki.
42 Ma kada nai God kai kwaea toaa
ki, na ai 'inito bae 'i Siba, nia kai tatae
lau guu uri bae lae sulia na garoa
kamolu. Na wela keni nee nia ilia
'uri nai, sulia nia lea mai faasia toaa
nia ne tau 'asia naa uri rongo lana
liotooa sa Solomon na waa 'inito. Ma
tii wane talingai ka talua sa Solomon
nia too gwana fai kamolu. Sui ka 'uri
nai boroi 'ana, nao kamolu si dooria
guu rongo lana."

Oli lana mai anoedoo ta'aa
(Luk 11:24-26)

43 Sa Disas ka bae 'urii lau, "Kada
kera taria anoedoo ta'aa nia ka lea
faasia ta wane, nia ka kali lao fera
kwasi, ma ka nani uria ta kula uri nia
kai too lau ai. Ma lea nia nani ma ka
nao naa,
44 nia kai manata 'urii, 'Nau ku oli
'aku uria na wane bae nau ku too mai
'ani nia 'i nao sui ku lea mai faasia.'
'Ana kada nia oli mai ka dao, nia
ka liotoi wane bae nia tagisia ma ka
'olosia naa mauri lana tiifau.
45 Kada nia liotoi ne nia 'uri nai,
nia ka oli ma ka talaia lau mai ta
fiu anoedoo ne ta'aa ka tasa talu nia,
kera ka lea mai, ma kera ka too lau
'ana wane bae. 'Ana kada nai, na
toolana wane bae 'e ta'aa kafi talua
lau 'i nao. Ma nia ka 'uri nai lau guu
fuamolu toaa abu faamamane neki 'i
tari'ina."

Toa mamana sa Disas, kera roo sulia God
(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 'Ana kada sa Disas nia bae 'ua
fuana toae ki, gaa nia fai nia toolana
ki kera ka dao daka uu gwada 'i maa.
Ma kera ka bae mai uri nia uri kera
ka bae fai nia.
47 Ma tii wane 'ana wane nai ki
ka bae 'urii fuana sa Disas, "Gaa 'oe
fai nia toolamu ki, kera dao daka uu
gwada mai 'i maa, ma daka doori bae
fai 'oe."
48 Sa Disas luuda ka 'urii, "Nau ku
saea fasi sa tii fai kera ne gaa nau ma
na toolaku ki."
49 'Ana kada nai, sa Disas 'e susuia
toa kwairooi nia ki, ma ka bae 'urii,
"Molu liotoi fasi. Kera ne kera mala
naa gaa nau ki ma toolaku ki ne.
50 Sulia sa tii ne ilia kwaidooria nia
Maa nau 'i salo, nia ne toolaku ki, fai
nia waiwane nau ki, ma gaa nau ki."

13

Na tarifulaa sulia wane fasia migana wiiti
(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 'Ana tii fa dani nai gwana, sa Disas
nia ruu 'i maa fasi lao luma nai da
nii lao na, nia ka lea kau ka gooru 'i
saegano uri toolangaidoo lae 'i nini-
mana 'osi bae.
2 Ma na konia baita tasa nai daka
koni kali nia. 'I seeri nia ka raa lao
tii baru nai, ma na konia nai daka uu
kau 'i sara sulia malitikwa nai.
3 Nia ka bae fuana konia nai sulia
doo 'oro 'ana tarifula lae ki, ka bae
'urii, "Tii wane nia lea ka afusia mi-
gana wiiti lao ola nia nai.
4 Ma si kada nia afusia migana wiiti
nai, tai miga wiiti daka 'asia sulia
taala ni liu lao ole ma na saaro ki
daka lofo mai daka 'ani tiifau gwada
ai.
5 Ma tai miga wiiti daka 'asia 'i oto-
fana fau ki kula si saegano 'e rauraua
gwana ai. Kera daka tae 'ali'ali gwada
lao si saegano rauraua nai.
6 Ma si kada na sato nia tae mai ka
satofida kera daka kuku lau gu 'ada,
suli lalida ki nao dasi sifo dasi lea tau
guu.
7 Tai miga wiiti ki lau daka 'asia
'i matangana migana lalano kwak-
ware ki, ma si kada lalano nai ki da
tae mai daka buru na faafia wiiti nai.
8 Ma tai miga wiiti ki daka 'asia naa
'i lao si saegano diane, ne kera daka
tae ma daka alua fange. Tai wiiti
daka fungu 'ana tii talanga fuaedoo
ki, tai doo daka fungu 'ana ono taafuli

fuaedoo ki, ma tai doo lau daka fungu
'ana olu taafuli fuaedoo ki.”
9 Ma sa Disas ka faasuia bae lana
ka 'urii, “'Oe waa ne 'o too 'ana
alingamu, 'o rongo doo nai ki 'oko
rongo diana ai.”

Doo ne adea sa Disas ka tarifula 'ana doo ki si kada nia bae fuana konie (Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Na toa kwairooi nia ki da lea mai
siana daka ledi 'urii 'ani nia, “Nee
wala? Tee ne adea lea 'oe bae fuana
konia neki ma 'oko tarifula ki sui
guu?”
11 Sa Disas nia luu kera ka bae
'urii, “Ni kamolu 'ana ne God nia
faatainia sui naa malutana 'initoaa
God fuamolu. Aia ma na toaa nee sui
gwana ne kera nao lau toaa kwairooi
nau ki, nau nao kwasi faatainia doo
nai ki fuada.
12 Tii ne saitomadooa nia tu'uu
gwana 'ana malutana 'initoaa ne 'i
salo, God tara nia kai faafonosia uri
waa nai ka too lau 'ana saitomadooa
baita tasa 'ana malutana 'initoaa ne 'i
salo. Ma tii ne nia nao si dooria guu
saitomadooa nai, kasi saitomadooa
ne nia ka too boroi ai sulia 'initoaa ne
'i salo, God nia kai ngalia faasia wane
nai.
13 Doo ne adea nau ku tarifula sulia
doo ki fuada nia 'urii: Sui boroi 'ana
kera daka liotoi doo ki, kera nao dasi
lio saitomana guu. Ma sui boroi 'ana
kera daka rongoa baea laku, kera nao
dasi saitomana guu.
14 Si baea nia God ne brofet 'Aesaea
nia saea mai 'ana kada 'i nao nia fuli
mamana naa 'ana toaa nee, bae nia
bae 'urii,
‘Kamolu tara molu ka fafurongoa
boroi bae laku 'ana kada 'oro
tara lelea nao molu si saito-
mana guu doo ne ku saea ki.
Ma ni kamolu 'ana kada 'oro tara
molu ka bubungia boroi doo
neki ku ilida ki tara lelea nao
molu si lio saitomana ki guu.
15 Suli na liomolu ki da sadi naa ma
na alingamolu ki daka 'afitai
naa uri rongo lana doo ki.
Lea sae nao si 'uri nai, na maa molu ki
ka folaa, ma na alingamolu ki
daka 'ifi ma ni kamolu molu ka
saitomana bae laku lao man-
ata lamolu ma molu ka abulo
mai tale nau, ma ni nau ku
gura kamolu.’ ” ✡
16 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, “Aia
ni kamolu, na maa molu ki da diana
tasa suli da lio saitomana na raoa ne
nau ku ilia, ma na alingamolu ki daka
diana tasa suli da rongo saitomana
doo neki nau ku bae sulia ki.
17 Si doo mamane nau ku faarongo
kamolu ai nia 'urii, na brofet 'oro ki
ma na wane 'o'olo 'oro ki 'ana kada 'i
nao, kera dooria 'asia naa suana lana
doo neki kamolu suai ki tari'ina, ma
sui ka nao kera dasi suai gu. Kera
daka dooria 'asia naa rongo saitoma
lana doo neki kamolu saitomana ki
'i tari'ina, ma sui ka nao kera dasi
rongo saitomana guu.

Sa Disas 'inifitaa malutana tarifulaa sulia waa afusidoo (Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 “Molu gwalinge fasi sulia si tari-
fulaa sulia waa bae nia afusia migana
wiiti.
19 Si kada ne wane nia rongoa si
faarongoa sulia 'initoaa God, ma ka
nao si filoa, sa Saetan 'e lea mai ka
laua lau gwana bae lana God faasia
waa nai 'e rongoa. Si doo nai ka
ilingia na miga wiiti baki da 'asida
sulia taale lao ole, ma saaro ki kera ka
'anida.
20 Ma na miga wiiti neki da 'asia 'i
lao si saegano 'e faula, kera ilingia na
waa ne rongoa bae lana God, ma ka
ngalia 'ana ele lae.
21 Sui ma, bae lana God ka nao si
lalifuu guu lao mauri lana. Nia ka
faamamane guu sulia si kada tu'uu.
Sui, kada ilitooe ma 'afitaie ki dao
tona guu faafia ne nia faamamanea
bae lana God, nia ka nao si faama-
manea naa.
22 Ma na waa ne nia ilingia miga
wiiti neki kera 'asida 'i matangana
'oko kwakware ki. Nia rongoa na
bae lana God, sui boroi ma nia ka
manata sala 'ana sulia doo ki 'ana
mauria nia, ma nia ka manata baita
'ana malefo. Ma doo nai ki, ka ilingia
na 'oko kwakware ki da nuku faafia

✡ **13:15** 'Aesaea 6:9-10

na bae lana God lao mauri lana. Nia
nao si tatala guu lao mauri lana ka
ilingia na wiiti ne nao si fungu guu
'ana ta fuaedoo.
23 Ma ta waa lau ne nia ilingia
na miga wiiti neki da 'asida 'i lao
si saegano diane. Nia rongoa bae
lana God, ma ka malingainia, ma ka
faatainia tooa 'o'olo ka ilingia wiiti
neki da fungu 'ana fuaedoo ki. Tai
wiiti ka fungu 'ana tii talange fungii
doo, ma tai wiiti na ono akwala fungii
doo, ma tai wiiti lau olu akwala fungii
doo."

Tarifulaa sulia na wiiti kwasi nia tae dolaa wiiti diane

24 Sa Disas ka saea lau tii tarifulaa
fuada ka 'urii, "Na rao lana 'Initoaa
God nia ilingia si kada tii wane nai
nia afusia migana wiiti lao ola nia.
25 Lao rodo si kada wane ki sui da
maleu 'ada, na malimae nia 'e lea mai
ka afusia lau guu migana lalano ta'ae
ki matangana miga doo diana nai ki,
sui nia ka lea na 'ana faasia.
26 Aia, si kada na wiiti nai ki da tae
mai lelea daka safali taka naa, kera
daka suana migana lalano ta'aa nai ki
da tae lau gu fai kera.
27 Na wane ni rao nia ki, kera daka
lea mai dao siana daka ledi 'urii 'ani
nia, 'Nee waa baita kani, 'oe 'o fasia
na miga doo diana ki bae. Ma sui
'utaa ne lalano kwasi ki daka tae lau
gu fai kera loko?'
28 Nia 'e luu kera ka 'urii, 'Na mal-
imae naa na ilia si doo nai na!' Na
wane ni rao nia ki daka ledi 'urii, ''Oe
dooria uri lea meli ka kwaia lalano
ta'aa loko ki faasi kera?'
29 Nia ka 'urii, 'Nao. Too 'ada ade
lea molu ka kwaia lalano kwasi loko
ki ma molu ka kwaia lau guu wiiti ki
fai kera.
30 Alu kera tae kwaimani gwada
'uri nai lelea ka dao 'ana si kada ni
koni doo lae. Tara dao 'ana si kada
nai fatai nau kwafi saea fua toaa nau
ki ni koni doo lae uri kera lea daka
kwaia fasi 'ada na lalano kwasi ki 'i
nao ma daka kania ifidoe ki sui ngali
kau daka suungida naa lao ere. Ade
'uri nai sui fatai kera dafi falia wiiti ki
ma dafi ngalida fua lao babala nau ni
alu fanga lae.' "

'Initoaa God nia safali tu'uu ma sui totoo nia kai 'etengaa molaagali (Maak 4:30-32; Luk 13:18-21)

31 Sui sa Disas ka unu lau sulia tii si
tarifula laa ka 'urii, "Na rao lana 'Ini-
toaa God nia mala 'ana tii wane nai
nia fasia migana doo nai da saea 'ana
mastad lao ola nia. Doo nai migana
tu'uu 'isi.
32 Ma sui boroi 'ana miga doo nai
ka tu'uu 'isi talua miga doo ki sui guu,
si kada nia tae mai, nia ka tae mala
'ana ta 'ai ma ka baita lelea ka talua
sui guu doo ki 'i lao ola nai. Ma si
kada nia baita ka sarala, na saaro ki
boroi kera lea mai daka saungainia
nui kera ki 'i sarana."
33 Sui sa Disas ka bae lau 'ana ta
tarifulaa ka 'urii, "Na 'initoaa God nia
ilingia na isi tu'uu fuana faabose lana
kumu 'ana flaoa, ne ta wela keni nia
ngalia, ka dolaa fai nia flaoa baita
nai ma ka bose lelea ka 'ogaa sui naa
kumu nai."
34 Sa Disas nia tarifula sui guu si
kada nia bae sulia doo ki fuana konia
nai.
35 Nia ili 'uri nai uri ka faama-
manea na bae lana God ne brofet nia
kedaa ka 'urii,
"Nau kwai bae 'ana tarifula lae ki
fuana toae ki,
ma kwai bae folaa sulia doo da tio
agwa ki 'uana mai 'ita mai
kada nau ku fulia molaagali
ai." ✡

Sa Disas, nia 'inifitaa tarifulaa sulia lalano ta'aa bae

36 Sui sa Disas ka faasia konia nai 'i
seeri, nia lea ka ruu lao tii luma nai.
'I seeri na toa kwairooi nia ki da lea
kau siana daka bae 'urii, "'O 'inifitaa
fasi na malutana tarifulaa bae sulia
lalano ta'aa bae lao ola bae fuameli
wala."
37 Nia luuda ka bae 'urii, "Sa wala
bae nia fasia na miga doo diana baki,
nia toolangainia ni nau gwana bae,
nau 'Alakwa nia wane.
38 Ma na ola bae, nia naa ne fera ne
'i saegano. Na miga doo diana baki,
nia naa ne toaa ne da nii lao 'initoaa

✡ **13:35** Sam 78:2

God. Ma na lalano bae, nia naa ne
toaa neki da roo sulia sa Saetan.
39 Ma na malimae bae nia fasia
lalano bae, nia naa ne sa Saetan. Ma
kada ni koni dooa bae, nia naa ne 'isi
lana fera ne 'i saegano. Na toaa ni
koni doo bae, nia naa ne 'ensel ki.
40 Kada bae wane ni rao ki da konia
lalano uri daka suungia lao ere ai, nia
naa ne 'ana 'isi lana fera ne 'i saegano.
41 Nau kwai odua 'ensel ki, uri kera
ka lafua toaa neki sui guu da ilia doo
ta'aa ki, ma toaa ne kera talai garo
'ana toae ki faasia lao 'initoaa nau.
42 Ma kera daka 'ui 'ani kera 'i lao
ere, kula ne kera kai too ai 'ana angia
ma didi didilifoe.
43 Ma na toaa ne da ilia kwaidoo-
ria nia God daka too faatai tiifau lao
'initoaa maa kera God ka mala gu
'ana sato loo. 'Oe waa ne 'o too 'ana
alingamu, 'o rongo doo nai ki 'oko
rongo diana ai."

Na tarifulaa sulia waa dao toi tii ogogania nai

44 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na
'initoaa God nia ilingia na ogogania
nai da saufinia lao tii ola nai, ma tii
waa nai ka dao toi. Si kada sa wala
nai nia dao toi, nia ngalia ka saufinia
lau gwana. Sui nia ka ele 'asia naa, ka
lea ka faafoli tiifau 'ana 'okodoo nia
tiifau, sui ka folia naa ola nai uri ka
ngalia naa malefo baita nai.
45 "Na 'initoaa God nia ilingia lau
guu tii wane nai ni foli lae 'ana kekefe
diane ki ne nia nani uri usi lana na
kekefe diane ne liu lana baita tasa.
46 Kada nia dao tona tii kekefe liu
lana baita tasa nai, nia ka lea ka
faafoli 'ana doo nia ki tiifau sui oli
ka folia naa na kekefe diana tasa nai
fuana.
47 "Na 'initoaa God nia ilingia lau
guu na furai da ala ai ma daka 'abaa
mai fai sakwari 'e'ete ki sui gwana.
48 Si kada furai nai fungu 'ana sak-
wari, na toaa ne da dee ki daka 'abaa
na mai 'i sara. Sui kera gooru daka
konia naa sakwari diane ki fua lao
kukudu ki ma daka 'ui naa 'ana sak-
wari ta'ae ki faasia.
49 Talafana lau guu 'ana 'isi lana
fera ne 'i ano nai. Na 'ensel ki kera
dai lea mai, ma dai sangitaa toaa ta'ae
ki uri daka too 'e'ete faasia toaa diane
ki.
50 Na toaa ta'ae ki, kera da kai 'ui
'anida lao ere si kula 'ana angie ma
didi didilifoe."
51 Sui sa Disas ka ledi kera ka bae
'urii, "Kamolu molu saitomana naa
malutana doo nai ki?" Kera da olisi
nia daka 'urii, "Iuka."
52 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Na toa toolangaidoo neki 'ana taki
ne kera da saitomana sui naa ma-
lutana taki ma sui daka saitomana
lau guu malutana toolangaidooa 'ana
'initoaa God, kera da 'uria na wane
gwaungai 'ana ta lume ne nia too 'ana
doo diana 'oro lao luma nia. Ne nia
saitomana ka tasaa sui gwana mai
doo diana nia ki 'ana kada 'i nao ma
na doo falu diana nia ki lau guu."

Toaa 'i Naasaret da susubutainia sa Disas
(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Sa Disas nia bae 'ana tarifulaa
nai ki lelea sui, nia ka faasia 'i seeri
ka lea naa.
54 Nia oli mai dao 'ana maefera nia
bae 'i Naasaret, nia ka lea naa lao
beu ni ofu laa kera nai uri ka toolan-
gaidoo fuana toaa nai. Ma na toaa
nai daka kwele 'asia naa, ma daka
bae 'urii, "Na rigitaa sa tii ne adea nia
ka toolangaidoo 'ana bae lana God
'urii fai nia ili lana doo kwaibalatana
neki?
55 Kolu saitomana gwakolu sa wala
nee bae, nia na 'alakwa sa Diosef
gwana ne, na waa ni saungai doo bae,
ma gaa nia gu ne ni Meri. Na toolana
ki ne sa Demes, sa Diosef, sa Saemon,
ma sa Diudas.
56 Ma na waiwane nia ki, kera too
gwada fai kolu 'i seki. 'Urifita ne nia
ka liotoo ka tasa 'asia naa 'urii?"
57 Ma 'ana kada nai, kera daka
susubutainia naa sa Disas.

Sui sa Disas ka bae 'urii fuada, "Na
brofet nia 'afitai fuana wanefuta nia
ki fai nia na wane 'ana maefera nia ki,
kera daka sae'inito 'ani nia."
58 Ma sa Disas ka nao si ilia guu tai
doo kwaibalatana 'oro lao maefera
nia, sulia na toaa nia ki da ote kera
doori faamamane nia.

14

Kada kera saungia sa Dion waa faasiuabu
(Maak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 'Ana tasi kada 'ana kada nai ki lau guu, sa Herod 'Antibas na waa gwaungai nai fua lolofaa 'i Galilii nia rongo sulia doo 'e fuli ki lao raoa nia sa Disas.
2 Nia ka bae 'urii fuana toaa da rao kwaimani fai kera ki, "Wane ne, nia alamia sa Dion waa faasiuabu bae 'oto ne nia mauri lau nee? Nia ne ka ilia lau na doo kwaibalatana neki nee!"
3-4 'Ana kada sa Dion nia mauri 'ua, sa Herod ne adea ni Herodias na 'afe sa Filib toolana sa Herod lau gwana. Ma sa Dion ka ngatafia sa Herod ka 'urii, "Na taki God nao si ala faafia uri 'oki adea 'afe toolamu 'urii." Nia ne sa Herod ka falea tai wane uri kera daka daua sa Dion, daka kania, ma daka alu nia lao lookafo. Sa Herod nia ade 'uri nai sulia doori lana ni Herodias.
5 'Ana kada sa Dion too lao lookafo, sa Herod 'e dooria 'asia naa saungi lana, ma sui ka mau lau gwana 'ana toae ki, sulia kera faamamanea sa Dion nia ta waa 'ana brofet ki.
6 Sui 'ana tii fa dani, sa Herod ka saungainia tii fafangaa baita fuana manata toi lae fa dani nia futa ai. Lao fafangaa nai, na saari ni Herodias nia lea mai ka wae fuana sa Herod fai nia toa kwaimani nia ki uri daka bubungia 'ada. Kada sa Herod nia liotona saari nai wae, nia ka ele 'asia naa sulia.
7 Ma nia 'e bae alangai 'afitai sui na mai fuana saari nai ka 'urii, "Nau kwai falea ta tee boroi 'ana ne 'oe gani nau uria."
8 Aia, gaa nia saari nai 'e saea sui na mai fua saari nia ka 'urii, "'O gani, 'oko bae 'urii, 'Nau ku dooria 'oko faa mai gwauna sa Dion waa faasiuabu bae fuaku 'ana kada nai 'ua guu. 'Oko alua mai fafona ta labenga.' " Ma na saari nia ka ili na sulia.
9 Ma kada sa Herod 'e rongoa si doo nai, nia ka liodila tasa. Sui boroi ma nia ka ilia naa, sulia nia saea sui naa, ma toa kwaimani nia ki boroi daka rongoa sui naa.
10 Ma nia ka odua wane ni rao nia ki daka lea naa lao lookafo daka sigimuusia na mai gwauna sa Dion waa faasiuabu bae.
11 Ma daka ngalia na mai gwauna sa Dion daka alua mai lao labenge daka faa na fuana saari ni Herodias. Ma na saari nai ka ngalia dao ka faa na fua gaa nia.
12 Kada na toa kwairooi sa Dion ki kera rongoa si doo nai, kera lea mai daka ngalia nonina lea daka saufinia naa lao kilu gwau. Sui, kera ka lea daka faarongoa sa Disas 'ana doo ne fuli nai.

Sa Disas nia sangonia na lima tooni wane
(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Dion 6:1-14)

13 'Ana si kada sa Disas nia rongoa si doo nai fuli 'ana sa Dion nai, nia fai nia toa kwairooi nia ki da tae aroaro lao baru daka lea faasia 'i seeri uria tii si kula gwau nai taifili kera. Ma sui, na toaa 'oro nai ki daka rongo alinga ai ne sa Disas nia lea nai, kera daka faasia 'i seeri ma daka nani lau gu kau 'i burina.
14 Sa Disas, si kada nia lea kau ka koso 'i bali loko, nia ka suana konia baita nai da nii na 'i seeri. Sa Disas nia ka manatai kera nia ka guraa naa toaa matai ki nii 'ani kera.
15 Nia ade 'uri nai lelea kau dao 'i saulafi, na toa kwairooi nia ki daka lea mai dao siana daka bae 'urii, "Si kula nee nia gwau ka nao si too karangia guu tai maefera ma ka karangi kai rodo naa 'urii, 'oe odua konia nee da oli 'ua 'ada 'ana si kada nai uri kera lea daka foli fanga 'ada ki 'ana tai maefera."
16 Sa Disas nia luu kera ka 'urii, "Doo sae kera daka lea fatai nao na. Kamolu ne molu sangoni kera."
17 Kera da luu nia daka 'urii, "Na lima kafa beret fai nia roo ka gwa sakwari gu ne nii siameli nee."
18 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu ngalia mai doo nai ki seki."
19 Sui nia ka saea fuana konia nai uri daka gooru ngado 'i saegano fafo kiras nai. Sa Disas nia ka rao uri lima kafa beret baki ma roo ka gwa sakwari baki, nia ka lio 'alaa 'i langi

ka bae tangoa God. Nia ka nii tu'uu
'afa beret baki sui ka falea fuana
toa kwairooi nia ki daka tolingia naa
fuana toaa nai ki.
20 Na toaa nai ki tiifau daka fanga
lelea daka abusu gwada fasi fanga
nai. Sui na toa kwairooi nia ki kera
daka konia naa oretana fanga nai fua
lao tii taafuli kukudu ma roo kukudu
sarenga ki lelea daka fungu sui guu.
21 Na konia nai da 'ani fanga nai, na
wane ki gwana, kera 'ada lima tooni
wane. Na keni ki ma na wela tu'uu ki,
nao dasi idu gu 'ani kera.

Sa Disas nia talau fafona kafo
(Maak 6:45-52; Dion 6:15-21)

22 Ma 'i burina si doo nai, sa Disas
nia ka odua toa kwairooi nia ki kera
ka eta na 'i nao uria ta bali 'ana 'osi
nai lao baru. Ma nia ka 'aruburi kau
uri ka odua konia nai daka lea 'ada.
23 'I burina konia nai da oli ki sui
naa, nia taifili nia ka raa gwauna tii
fa toloa nai uri ka foa 'ana 'i seeri.
Ma 'afa saulafia nai nia ka too gwana
taifili nia 'i seeri.
24 'Ana tii si kada nai gwana, na
baru bae fai nia toa kwairooi nia ki 'e
lea ka nii tau naa faasia 'i sara, ma na
nanafo ka kwaea naa sulia nia naofia
koburu.
25 Lelea dao 'i 'uubongi karangi
dani naa, sa Disas nia talau kau fa-
fona kafo ka lea na kau siana toa
kwairooi nia ki.
26 Kada kera suana nia talau mai 'i
fafona kafo, kera ka mau 'asia naa.
Ma kera ka 'ai daka 'urii, “Toa nee
'ae, ma tii anoedoo loko!” Ma kera ka
mau daka ararai guu.
27 'I seeri sa Disas 'ali'ali ka bae 'urii
kau fuada, “Nao molu si mau. Nau
gwana ne.”
28 Ma sa Bita 'e luua ka 'urii, “Aofia
'ae, lea 'oe mamana naa na, 'oko saea
mai nau ku talau fafo kafo ku lea kau
siamu.”
29 Sa Disas ka bae 'urii, “Lea mai.”
'I seeri sa Bita 'e koso faasia kaa
baru nai ka talau fafona kafo ka safali
lea na kau siana sa Disas.
30 Ma sui kada nia liotoi koburu nai
baita, nia ka mau lau gwana ka safali
kuruu naa 'i lao kafo. Ma nia ka 'ai ka
'urii, “Aofia, faamauri nau!”
31 Ma 'ali'ali guu sa Disas ka fale
'aba na kau uri nia, ka dau 'ana
'abana, ma ka bae 'urii, “Na fiitooa 'oe
nia tu'uu 'asia naa. Ma uri tee ne 'oko
manata sala 'ani nau?”
32 Ma 'ana kada keeru raa naa 'i lao
baru, na koburu ka aroaro naa.
33 'Uri nai guu toa ne kera nii 'i
lao baru, kera daka faa'inito nia daka
'urii, “'Oe naa ne 'Alakwa nia God
mamana!”

Kada sa Disas nia guraa toaa matai ki
(Maak 15:1-9)

34 Kera daka toofolo lao 'osi lea kau
daka koso 'ana tii maefera kera saea
'ana Genesaret.
35 Ma na toaa 'ana maefera nai ki,
kera ka lio saitomana sa Disas. Ma
kera ka faarongoa lau tai maefera ki
'ana sa Disas, uri toaa ki, kera daka
talaia mai toaa matai kera ki siana.
Ma kera ka ngalia na mai toaa matai
'oro siana.
36 Ma toae ki daka ledia sa Disas
uri ka faolomainia toaa kera ki ne
da matai uri kera ka samo tona 'ada
tatagwarana maku nia. Ma 'i seeri,
toae ki sui gwana ne kera samo tona
maku nia, kera daka 'akwaa naa.

15

Disas fuutoi toolangaidoo laa kokoo kera ki
(Maak 7:1-13)

1 Sui tai Faarisii fai nia toa toolan-
gaidoo ki 'ana taki, kera ka lea mai
faasia 'i Durusalem siana sa Disas fua
ledi lana.
2 Kera ka bae 'urii, “'Utaa ne toa
kwairooi 'oe ki ka nao dasi taufia gu
'abada ki uri ka lea sulia birangaa
ne kokoo kolu ki mai nao da toolan-
gainia fuakolu?”
3 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
“Kamolu mone, 'utaa ne molu ka ili
'amolu sulia birangaa kamolu 'ana
fera kamolu ma molu si ili sulia si
baea fifii God?
4 God bae 'urii, “'O sae'inito 'ana
maa 'oe fai gaa 'oe.’ Ma ‘Tii ne nia
surafia maa nia ma nao gaa nia, kera
dai saungia ka mae.’ ✡

✡ **15:4** 'Eksades 20:12; Diutoronomii 5:16

5 Ma sui, kamolu ka toolangaidoo
garo 'amolu 'urii, tii ne nia too 'ana
tai doo ni 'adomi lana 'ana maa nia fai
gaa nia, ma sui ka bae 'ana 'urii, 'Nau
kwai falea naku doo baki fua God.'
6 Kamolu ka saea sa nia diana
gwana uri ka nao si 'adomia lau gaa
nia fai maa nia sulia 'e alangainia sui
na 'ana fua God. Ma lea nia 'uri nai,
na toolangaidoo laa ne kamolu alua,
nia ka faatu'uua naa bae lana God
nai.
7 Ma kamolu ka saea sa kamolu roo
sulia God, ma nao nia si mamana
gu. Si baea sa 'Aesaea nia saea suli
kamolu 'e kwaea funua naa, kada nia
bae ka 'urii,
8 'Na toaa neki kera faabaita nau
gwada 'ana bae lada, sui ma
manata lada ka nii tau gwana
faasi nau.
9 Kera tako gwada 'ana foosilaku, su-
lia kera toolangaidoo 'ada su-
lia taki kera ki tala 'ada, ma
daka saea 'ada sae taki God ki
naa nai!' " ✡

Sulia na fange
(Maak 7:14-23)

10 Sui sa Disas ka 'ailia mai konia
nai siana, ka bae 'urii fuada, "Molu
fafurongo molu ka saitoma diana fasi
'ana si doo 'urii.
11 Nao lau ta doo ne wane 'ani 'i
ngiduna ne nia 'e faasua nia. Nao! Si
baea ta'aa ne lea mai fasi ngiduiwane
lau 'ana ne nia faasuaa mauri lana
wane."
12 Sui na toa kwairooi sa Disas ki,
kera ka lea mai siana, daka bae 'urii
fuana, "Na doo bae 'o saea ki, na
Faarisii ki da rongoa, na manata lada
ka nao si diana sulia wala."
13 Sui sa Disas nia luu kera ka bae
'urii, "God kai kwaifakutuna toolan-
gaidooa ne nao si lea mai faasia nia,
ma ka 'uria wane 'e kwaia doo ta'aa
ne tae kwaimani fai doo fasi lana ki.
14 Nao molu si manata lau suli
Faarisii ki. Sulia kera toa da 'uria
gwada na waa maarodo da talaia
lau gwada waa maarodo ki na. Ma
molu ka saitomana lau guu, lea ta
waa maarodo 'e talaia lau guu ta waa
maarodo, keerua kai 'asi keeru sui
guu lao kilu."
15 Ma sa Bita ka bae 'urii fua sa
Disas, "'O 'inifitaa fasi mai si tarifulaa
bae 'oe saea sulia doo ne kai faasuaa
wane 'i maana God."
16 Sa Disas nia luua ka bae 'urii,
"Kamolu toa kwairooi nau nee boroi
nao molu si saitoma diana lau guu
'ana doo neki nee!
17 'Utaa ne nao molu si saitomana
gu doo neki? Iuka, na doo ne wane
'ani ka koso toli lao ruruuna nia kai
lea lau gwana mai faasia lao nonina.
18 Ma si baea ta'aa ne nia 'ita mai
lao liona wane, nia lau 'ana ne kai
faasuaa na mauri lana wane.
19 Ma si manata laa ta'aa neki dai
tae mai faasia lao liona wane ne 'urii:
sauwanee, kaubaree, ooe, sukee, be-
lie, fai ununua ta'ae.
20 Doo nai ki 'ana ne ilia waa ka sua
'i maana God. Ma na tau 'aba lae uri
fanga lae lelea ta waa nao si ilia boroi,
waa nai 'afitai ka sua guu 'i maana
God."

Sa Disas nia guraa tii wela keni nao lau ai Diu
(Maak 7:24-30)

21 Sui sa Disas nia faasia 'i seeri, nia
ka lea naa uria na bali lolofaa loo 'i
Taea fai nia 'i Saedon.
22 Ma tii wela keni ne nao lau Diu
lao maefera 'i Keenan ka lea mai
siana, ma ka 'ai 'urii, "Aofia 'ae, 'oe
waa na futa 'ana kwalafaa sa Defet, 'o
manatai nau mai! Na anoedoo ta'aa
nia 'adosia saari nau ka nonifii 'asia
naa."
23 Sa Disas ka nao si luua guu 'ana
tasi baea. Ma toa kwairooi nia ki kera
daka lea mai siana sa Disas, daka bae
'urii, "Odua 'initai nee lea 'ana fasi
nia alu ade lae gwana 'urii buri kolu
wala!"
24 Sa Disas ka bae fuana wela keni
nai ka 'urii, "Toaa Diu nee ne da ilin-
gia sifsif da nao'ada ki naa, kera 'ana
ne God nia fale nau mai siada."
25 Sui na wela keni nai ka lea mai,
ma ka booruru naa 'ana 'i maa 'aena
ka 'urii, "Wala Aofia, 'o 'adomi nau
mai!"
26 Sa Disas 'e luua ka 'urii, "Nia nao
si 'o'olo fua daka ngali lana fanga
wele ki, ma daka 'ui 'ada ai fua giri
ki."

✡ **15:9** 'Aesaea 29:13

27 Na wela keni nai ka 'urii, “Iuka.
Sui boroi ma giri ki lea doo daka 'ani
gwada orongana fange ne 'asia fasi
tebol waa da saareda ki.”
28 Sui sa Disas 'e luu nia ka 'urii,
“Wala wela keni nee 'ae, na faama-
mane lamu 'ani nau nia baita tasa!
Nau ku falea naa doo ne 'oe gania
fuamu.” 'Ana kada nai 'ua guu, saari
nia ka 'akwaa naa.

Sa Disas guraa toaa matai 'oro

29 Kada sa Disas nia lea mai faasia
bali nai, nia ka oli mai sulia taala nai
'e 'iia mai ninimana 'osi baita 'i Galilii.
Ma nia ka raa gwauna tii labusua, ma
ka gooru 'i saegano.
30 Ma si kada nai, toaa 'oro 'asia naa
daka koni mai siana. Ma kera daka
ngalia lau guu mai toaa 'oro matai
ki, tai wane 'aeda mae ma 'abada lau
guu, tai wane maada ka rodo, ma tai
wane fakada ka 'ato. Kera daka aluda
ki 'i maa 'aena sa Disas, ma nia ka
gurada, kera ka 'akwaa tiifau.
31 Ma na toa nai ki ne kera koni mai
daka suai doo nai ki kera daka kwele
'asia naa 'ana wane fakada 'ato ki, ma
daka bae naa. Ma wane 'aeda mae
ma 'abada mae ki daka diana naa. Ma
toaa ne nao dasi fali diana ki, kera
daka fali diana naa. Ma na wane ne
maada rodo ki, kera daka lilio naa.
Ma kera daka tangoa God ne 'i 'Israel,
sulia kera suana doo nai ki.

Sa Disas nia sangonia faitoonii wane
(Maak 8:1-10)

32 Sui sa Disas ka 'ailia mai na toa
kwairooi nia ki siana, ka bae 'urii
fuada, “Nau ku manatainia 'asia naa
toaa neki, sulia kera too mai fai kolu
ta olu fa dani ka sui naa, ma ka nao
nada tasi fanga. Ma nau nao kusi
dooria olitai lada uri fera kera ki 'ana
kada kera fiolo 'urii, ade lea ta waa
ada ka makeso maana ka lelea ma
daka 'asia kera suli taale.”
33 Na toa kwairooi nia ki da olisi nia
daka bae 'urii fuana, “Lao gano tau
'urii, kolu ka dao toi 'utaa na 'akolu
'ana tasi fanga ka bobola fai kera nee
wala?”
34 Ma sa Disas ka ledi kera ka 'urii,
“Fita fa beret ki ne kamolu too ai?”
Toa kwairooi nia ki da olisi nia
daka bae 'urii, “Fiu fa doo ki guu,
fai nia ta bara kaa sakwari tu'uu
gwana.”
35 Kada nai, sa Disas ka saea naa
fua toae ki daka gooru 'i saegano.
36 Sui, nia ka ngalia fiu fa beret baki
fai nia kaa sakwari baki, ka tangoa
God faafia. Sui nia ka niia, ka falea
naa fua toa kwairooi nia ki, kera ka
tolingia naa fuana toaa nai ki.
37 Ma toaa nai ki sui guu kera daka
fanga lelea daka abusu naa. Burina
fanga lae sui, na toa kwairooi ki kera
daka taungia fiu kukudu baita ki 'ana
orongana fanga ne ore.
38 Toaa ne kera 'ania fanga nai, kera
faitoonii wane ki. Nao kera dasi idu-
mia guu na keni ki fai nia wela tu'uu
ki.
39 Aia, ma burina kera fanga ka
sui naa, sa Disas kafi olitai kera uri
'i fera kera ki. Ma nia fai nia na
toa kwairooi nia ki, kera ka koso kau
daka raa lao baru, kera daka lea naa
uria maefera satana 'i Magadan.

16

Na wane ki da ilitona sa Disas
(Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Tai Faarisii ma tai Sadiusii kera da
lea mai siana sa Disas uri daka ilitona
'ada, ma kera daka saea uri nia ka ilia
tasi doo kwaibalatana uri ka faatai
folaa ai ne God ne fale nia mai.
2 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii
fuada, “Kamolu, si kada molu suana
lao salo nia 'a'abua 'i saulafi, molu ka
saea faanoe kai sato diana.
3 Sui, si kada molu suana lao salo
nia 'a'abua ma ka rorodoa 'i 'uubongi,
molu ka saea fa sato nai tara ute kai
'aru. Kamolu molu saitomana 'asia
naa mamalafooa nia doo nai ki lao
mamangaa, ma sui, lio saitoma lana
doo neki God ilia nee ne nao gu 'ani
kamolu.
4 Kamolu toaa ta'aa ma abu faa-
mamane nee 'i tari'ina, molu doo-
ria 'asia naa sua lana fafaataie. Sui
ma nau gu ne 'afitai ku ilia guu ta
doo kwaibalatana fuamolu. Si doo
kwaibalatana bae nia fuli 'ana brofet
Dionaa kada 'i nao, nia gu ne nau
kwai ilia fuamolu.”
Burina sa Disas sae si doo nai sui,
nia ka lea naa 'ana faasi kera.

Si baea fifii sulia Faarisii ki fai nia Sadiusii ki
(Maak 8:14-21)

5 'Ana kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera toofolo uria na bali 'osi loko, na toa kwairooi nia ki nao dasi too 'ana ta beret, sulia kera manata buro 'ana ngali lana kau fai kera.
6 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu ka fiia kwaini isi kera nee Faarisii ki fai nia Sadiusii ki."
7 Si kada toa kwairooi nia ki da rongo si baea nai, daka bae na 'ada 'i safitada taifili kera, sulia kera kwaifiia 'ada sae sa Disas nia bae sulia beret mamane. Kera daka bae 'urii, "Alamia sa Disas nia bae 'uri nai, sulia ne nao kolu si ngali mai ta beret fai kolu 'oto ne?"
8 Ma sa Disas nia saitomana gwana manata lana toa kwairooi nia ki, 'uri nai nia ka bae 'urii, "Na manata mamana laa kamolu 'e tu'uu 'asia guu, 'utaa ne molu ka bae 'asia naa suli beret nai?
9 Kamolu doo nao molu si saitomaku 'ua gu nee? Ma kamolu manata buro na 'amolu 'ana lima fa beret baki nau ku saarea 'ana lima tooni wane baki, ma molu ka taungia kukudu 'oro baki ka fungu 'ana fanga bae ore ki 'oto nee?
10 Alamia molu manata buro lau guu 'ana fiu fa beret baki nau ku saarea 'ana faitooni wane baki fai nia kukudu 'oro baki molu taungia ka fungu 'ana fanga bae ore 'oto nee?
11 'Utaa ne nao molu si saitomana tee ki ne nau ku bae ki sulia? Nao lau na beret ne nau ku bae sulia. Doo ne nau ku saea 'aku ne molu ka fiia si lio kera nee Faarisii ki fai nia Sadiusii ki, ne mala rao lana isi lao kumu 'ana beret."
12 Burina nia bae 'uri nai sui, na toa kwairooi ki kera dafi saitomana tee ne sa Disas nia bae sulia. Nia bae lau 'ana sulia na toolangaidoo laa Faarisii ki fai nia Sadiusii ki.

Sa Bita 'e Bae folaa sulia sa Disas nia na Kraes
(Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Kada sa Disas nia dao 'ana bali lolofaa 'i Sisaria Filibae, nia ka ledia naa toa kwairooi nia ki ka 'urii, "'Urii ma wane ki kera saea nau, 'Alakwa nia wane, nau sa tii nee?"
14 Kera luu nia daka bae 'urii, "Tai wane kera saea 'oe sa Dion waa faasiuabu bae ne 'oe mauri lau nee, ma tai wane kera saea 'oe sa 'Ilaeja ne 'oe oli lau mai nee. Ma tai wane lau kera daka saea 'oe sa Dioromaea, ma nao ta waa 'ana brofet baki 'i nao ne."
15 Sui sa Disas ka ledi kera lau ka 'urii, "Ma sui kamolu mone, molu saea nau sa tii nee?"
16 Sa Saemon Bita 'e luu nia ka 'urii, "Ni 'oe na Kraes bae naa ne. 'Oe naa bae God fili 'oe uri faamauri lana toaa nia ki, ma ni 'oe naa ne 'Alakwa nia God mauri firi."
17 Sa Disas ka bae na 'urii fuana, "'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa Dion, 'e diana tasa fuamu. Suli nao lau wane gwana ne nia faatainia doo nai fuamu. Maa nau 'i salo ne nia faatainia fuamu nai.
18 Nau ku saea fuamu, ni 'oe sa Bita, ma ni nau kwai fulia na konia manata mamana nau 'i fafona maefau nai, ma na rigita lana maea tara nia nao si bobola fai nia siitasa lae faafia.
19 Nau kwai falea rigitaa fuamu mala 'ana ta kii fuana 'initoaa God. Uri ta tee ne 'oe luia lao ano nee, si doo nai, God boroi nia luia lau guu 'i salo. Ma ta tee ne 'oe faolomainia lao ano nee, si doo nai, God boroi nia faolomainia lau guu 'i salo."
20 Sui sa Disas ka bae tetede fua toa kwairooi nia ki uri kera ka nao dasi faarongoa lau ta wane ne nia na Kraes.

Etana si kada sa Disas bae toi mai mae lana
(Maak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

21 'Ita 'i seeri ka lea naa, sa Disas nia safali ka bae folaa naa fua toa kwairooi nia ki. Nia ka bae 'urii, "Nau kwai lea naa uri Durusalem nai. Na toa gwaungai ki ma na waa baita ni foa ki, ma na toa toolangaidoo ki 'ana taki, totoo kau kera dai faafii nau ma dai saumaeli nau. Ma sui 'ana oluna fa dani nau ku mae, God kai tatae nau lau gwana faasia maea."
22 Ma sa Bita ka talaia kau, ka ngatafi nia ka 'urii, "Aofia 'ae, God ka liliua kau si doo nai faasi 'oe! Ma doo nai ka too 'ana fasi fuli lae fuamu!"

23 Ma sa Disas 'e toriabulo ka bae
'urii fua sa Bita, “Saetan, 'o oli 'amu
'i buriku! 'Oe sasi uri suusilaku ne,
sulia na manata lamu nai doo nia
wane gwana nai, nao lau faasia God.”
24 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana
toa kwairooi nia ki, “Lea ta waa nia
dooria kai lea mai 'i buriku, nia ka
manata buro naa 'ani nia 'i tala'ana,
ka noni maabe naa fua liu lae lao fii
lae ki, talafana 'airarafolo nia ne nia
ngalia uri mae lae 'i fafona.
25 Waa ne dau ngasi 'ana faafia
mauria nia, mauria nia kai funu, ma
waa ne luka dangatai 'ana mauria nia
fuaku, nia kai todaa mauria.
26 Lea waa ka too boroi 'ana doo
'oro lao fera ne 'i saegano, ma nia ka
mae gwana, doo nai ki si falea gu ta
dianaa fuana. Nao ta waa si tala 'ana
foli lana mauria firi 'ana malefo.
27 Nau ku saea doo neki 'urii sulia
nau, na 'Alakwa nia wane, nau kwai
dao mai fai nia 'ensel nau ki, fai nia
'initoaa Maa nau, ma nau kwai falea
na kwaiara ma kwakwaea fua toaa ki
sui guu faafia si doo neki sui guu kera
ilia.
28 Doo mamane ku saea fuamolu
'e 'urii, tai wane 'amolu ne molu uu
'i seki molu kai mauri 'ua gwamolu
kada nau 'Alakwa nia wane kwai dao
mai fai nia 'initoaa nau.”

17

Sa Disas nia faatainia rigitaa nia fai nia rara lana
(Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 'E dao 'ana onona fa dani 'i buri,
sa Disas ka talaia sa Bita fai nia roo
waisaasina baki, sa Demes fai nia sa
Dion. Ma kera daka lea taifili kera fai
nia uri 'i gwauna tii fa uo fane nai.
2 Dao 'i seeri, kera daka suana
maana sa Disas 'e tatala naa. Ma
na maana ka waasinasina 'asia naa
ilingia sato loo, ma na maku nia ki lau
guu ka kwakwaosarea 'asia naa.
3 Ma na olu waa kwairooi nai ki,
kera daka suana sa Mosis fai nia sa
'Ilaeja keeru bae 'adaru fai nia sa
Disas.
4 Ma sa Bita ka bae 'urii kau fua sa
Disas, “Aofia 'ae, nia diana 'asia naa
ne kolu nii na 'i seki. Lea 'oe dooria,
nau ku saungainia ta olu babala, ta
doo fuamu, ta doo fua sa Mosis, ma ta
doo fua sa 'Ilaeja.”
5 Ma 'ana kada sa Bita nia bae
'ua gwana 'uri nai, si dasa kwak-
waosarea 'asia naa dao ka koko na
faafi kera, ma kera daka rongo tii si
lingee baea nia talo mai faasia lao si
dasa nai, ka 'urii, “Na wela liosaua
nau ne. Nau ku ele 'asia naa suli nia.
Kamolu ka rongo suli nia!”
6 Ma kada ne toa kwairooi nia ki da
rongoa si lingee baea nai, kera daka
mau 'asia naa, ma kera daka tio na
faafi maada 'i saegano.
7 Ma sa Disas ka dao siada ka dau
toda, ka bae 'urii, “Molu tatae 'amolu.
Nao molu si mau.”
8 Ma kada kera lio kau, nao dasi
suana naa ta waa lau, taifilia gwana
sa Disas.
9 Ma si kada kera koso na mai fasi
gwauna fa uo nai, sa Disas ka bae fifii
fuada ka 'urii, “Nao molu si faaron-
goa ta waa 'ana doo nai ki kamolu
suai nai. Too 'ana 'uri nai lelea ka
dao fatai kada God kai tae nau, na
'Alakwa nia wane, faasia maea.”
10 Olu waa kwairooi nia ki daka ledi
nia 'urii, “'Utaa ne waa toolangaidoo
ki 'ana taki kera daka saea sa 'Ilaeja
kai dao fasi mai nao sui fatai waa
fifilia God kafi dao mai?”
11 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Nia
mamana. Sa 'Ilaeja bae nia kai dao
fasi mai nao uri ka saea fuana toae ki
daka kwaimaakwalii.
12 Aia, nau ku saea fuamolu, sa
'Ilaeja nia dao sui naa. Ma sui toae ki
ka nao dasi lio saitomana guu. Nia ne
kera daka ilia gwada doo ta'aa ki 'ani
nia sulia doori lada. Ma kera kai ili
lau guu 'uri nai 'ani nau.”
13 'Ana kada olu waa kwairooi nai
ki kera rongo, kera dafi saitomana ne
sa Disas bae gwana sulia sa Dion waa
ni faasiuabu fuada.

Sa Disas nia taria na anoedoo fasi tii waa
(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 Si kada sa Disas fai olu waa
kwairooi nia nai ki kera koso mai
daka dao naa siana konia baita nai
'aena uo nai, tii waa ka lea mai ka
booruru 'i maa 'aena sa Disas. Waa
nai ka bae 'urii,

15 “Aofia 'ae, 'oe manatainia mai
'alakwa nau nee, suli na uoro ne
saungia. Na mataia nee ilia nia ka
oewanea, ma kada 'oro nia ka 'asi nia
lao ere, ma lao kafo.
16 Nau ku ngalia mai siana toa
kwairooi 'oe ki, ma sui daka gura nia
boroi nia nao si 'akwaa guu.”
17 Sa Disas ka bae 'urii fuada sui
gwana, “'Oo, ni kamolu toaa abu faa-
mamane ma toaa ade garo nee 'i
tari'ina lau rowaa 'ae. Kamolu man-
ata lamolu nia sadi 'asia naa wala!
Nau ku too mai fai kamolu ka tau
naa ma karangi kwai faasi kamolu
naa. Fulingana sa molu ka faama-
mane nau naa ne, ma sui ka nao guu.”
Sui nia ka bae 'urii fuana waa nai, “'O
ngali mai wela 'oe 'i seki.”
18 Ma sa Disas ka ngatafia anoedoo
ta'aa nai ka lea naa fasi wela nai. Ma
na wela nai ka 'akwaa 'ana kada nai
'ua guu.
19 Sui, kada kera taifili kera naa,
na toa kwairooi sa Disas ki daka ledi
nia, daka 'urii, “'Utaa ne ka 'afitai
fuameli uri tari lana anoedoo ta'aa
bae wala?”
20-21 Sa Disas luu kera ka bae 'urii,
“Faamamane laa kamolu 'e nao si
baita nai ka 'uri nai. Ma sui nau ku
faarongo kamolu, lelea faamamane
laa kamolu 'ana God ka tu'uu 'isi
boroi 'ana mala 'ana migana mastad,
kamolu tala'ana molu ilia gwamolu
doo 'afitai tasa ki. Lea nia 'uri nai,
fa uo loko boroi, kamolu ka 'idua
gwamolu faasia fulina 'ana bae lam-
olu. Ma lelea kamolu faamamanea
rigitaa God, nao ta doo kasi 'afitai
fuamolu uri ili lana.”*

Ruana si kada sa Disas bae kekerofana mae lana
(Maak 9:30-32; Luk 9:43-45)

22 Ma kada toa kwairooi nia ki kera
koni 'i Galilii, sa Disas ka bae 'urii
fuada, “Nau, na 'Alakwa Nia Wane,
kera kai fale nau 'i 'abana malimae
nau ki,
23 uri daka saumaeli nau. Ma sui
'ana oluna fa dani, God kai tatae nau
lau gwana fasi maea.” Ma kada toa
kwairooi ki da rongo sa Disas nia bae
'uri nai, kera daka liodila 'asia naa.

Kada sa Disas folia takis fuana Beukaua God

24 Kada sa Disas fai nia toa
kwairooi nia ki kera da dao 'i Ka-
baneam, na toa kera koni malefo 'ana
takisi fuana beukaua God ki, kera lea
mai siana sa Bita, daka 'urii fuana,
“Nee wala, ma waa toolangaidoo
kamolu nia folia lau guu takis nee
'ana beukaua God, ma nao, nao guu?”
25 Ma sa Bita luu kera ka 'urii, “Iuka,
nia folia lau guu ne.”
Ma kada sa Bita 'e ruu mai luma, sa
Disas 'e ledia 'ua guu 'i nao ka 'urii,
“Saemon 'ae, 'oe 'o manata 'utaa? Toa
ne da 'inito faafia fera ne 'i saegano
lea doo wela kera ki daka folia takis,
ma nao doo fua toaa 'e'ete ki 'ana?”
26 Sa Bita 'e luu nia ka 'urii, “Doo fua
toaa 'e'ete ki lau gwana.”
Ma sa Disas ka 'urii, “Nia 'uri nai,
na wela kera ki nao dasi falea lau
takisi nee. Nia ne, talafana lau gu
ni nau nai, sulia nau bobola fai nia
nao kwasi folia lau takisi nee 'ana
beukaua Maa nau.
27 Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, nao
si diana uri kolu ka adea manata lada
ka ta'aa fuakolu. 'Oe lea 'oko dee mai
lao 'osi loko. 'Oko lio lao fakana fa
sakwari ne 'oe eta deea totoonao uri
'oko suana malefo ne nii laona, ne
nia bobola naa uri koro ka folia 'ana
takisi koro ki fua tii fa ngali lalau.
Ngalia malefo nai, 'oko faa fuada.”

18

Sa tii ne baita?
(Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 'Ana kada nai, na toa kwairooi sa
Disas ki kera lea mai siana, daka ledi
nia daka 'urii, “Nee wala, ma sa tii ne
nia 'inito tasa lao 'initoaa God?”
2 'I seeri sa Disas ka 'ailia mai tii kaa
wela tu'uu nai siana ka saea fuana ka
uu 'i seeri matangada sui guu.
3 Sa Disas ka bae 'urii, “Si doo
mamane ku saea fuamolu nia
'urii, kamolu molu bulasi manataa
ma molu ka faatu'uu kamolu 'i
tala'amolu mala 'ana wela tu'uu ki

* **17:20-21** Tai kekeda laa 'ua 'ana sa Matiu, kera ladoa lau fees 21, “Taifilia foa lae fai nia abu fafangaa guu ne nia bobola fai nia tari lana na anoedoo ta'aa 'urii ki, ma nao lau ta doo.”

taari molu ka bobola fai nia ruu lae
lao 'initoaa God.
4 Tii ne nia faatu'uu nia 'i tala'ana
ka 'uria na wela tu'uu nee, nia taari
nia 'initoa tasa lao 'initoaa God.
5 Tii ne nia gwalea ta wela tu'uu 'uri
nee sulia ne wela nai nia faamamane
nau, wane nai nia gwale nau lau guu.

Sa Disas nia falea si baea 'ana kwaifamaue ki
(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 "Tii ne nia ilia tasi doo ne adea
ta wela 'ana wela tu'uu neki da man-
ata mamana 'ani nau ma wela nai
ka lukasia manata mamana laa nia
'ani nau, nia diana fua daka kani ku-
lua ta maefau baita tasa 'i luana ma
lea daka kulufauna lao tofungana asi
kwasi.
7 Nia ta'aa ka tasa fua toaa nee lao
fera ne 'i ano ne kera talaia toae ki uri
lao abulo ta'aa lae. Na birangaa 'ana
kwaitalai lae uri lao abulo ta'aa lae
nia 'afitai ka nao lau, sui boroi 'ana
ma nia ta'aa ka tasa fua wane ne nia
talaia toae ki uri lao abulo ta'aa laa
nai.
8 "Lea sa ta bali 'aba 'amu ma nao
sa ta bali 'ae 'amu nia talai 'oe uri lao
abulo ta'aa lae, 'o sigimuusia 'oko 'ui
'amu ai. Nia diana ka tasa uri 'oko
ruu lao maurie fai nia ta tii bali 'aba
ma nao ta tii bali 'ae boroi 'ana. Nia
ta'aa ka tasa ne lea sa na roo bali 'aba
'oe ki ma nao na roo bali 'ae 'oe ki
daka tio lalau sui boroi 'ada ma daka
'ui nada 'ani 'oe fai kera lao era bae
nia saru ka lelea firi.
9 Ma lea sa ta bali maa 'amu nia ka
talai 'oe uri lao abulo ta'aa lae, 'o keoa
'oko 'ui 'amu ai. Nia diana ka tasa
uri 'oko ruu lao maurie fai nia tii bali
maa boroi 'ana. Nia ta'aa ka tasa ne
lea sa na roo bali maa 'oe ki daka tio
lalau sui boroi 'ada ma daka 'ui nada
'ani 'oe fai kera lao era bae nia saru
ka lelea firi."

Na sifsif 'e nao'ana
(Luk 15:3-7)

10-11 Ma sa Disas ka bae lau 'urii,
"Nao molu si liofaafia gwamolu wela
tu'uu neki, sulia na 'ensel kera ki da
faarongoa Maa nau 'i salo 'ana doo ne
kamolu ilia ki 'ani kera.
12 "Ma lelea ta waa nia too 'ana tii
talangee sifsif, ma ta tii doo ada ka
lea ka nao'ana, 'oe kwaifii sae tee ne
waa nai kai ilia? Nia kai faasia sikwa
taafuli sifsif ma sikwa sifsif ki daka
too ni fanga laa 'ada gwau labusua
ki, nia ka lea ka nani fasi 'ana uria tii
sifsif ne nao'ana nai.
13 Kada nia lelea kau ka dao tona,
nia ka ele 'asia naa talua ele laa nia
sulia sifsif baki kera too ngado ki
gwada.
14 Talafana lau guu na Maa kamolu
'i salo nai, sulia nao nia si dooria
sae ta kaa wela 'ana wela neki ka
nao'ana."

Garo lana ta waa kau

15 Sa Disas ka bae 'urii fuana na
toa kwairooi nia ki, "Lea na toolamu
ilia ta garoa fuamu, 'oko lea 'oko
faarongoa nia ka 'olosia garoa nia 'i
matangamuru taifili kamuru. Lea
nia ka rongo sulia bae lamu, 'oko
oli fainia muru ka too kwaimani lau
gwamuru.
16 Ma lea nia ka nao si rongo sulia
bae lamu, 'oko 'ailia mai ta tii wane
ma nao ta roo wane lau fai 'oe, suli
doo 'uri nai ki ta roo wane ma nao
ta olu wane na mone daka faama-
manea uri ka ngado. Na kekeda laa
abu nia bae 'urii, 'Ta roo wane ma
nao ta olu wane na mone uri daka
faamamanea na bae lana.'
17 Lea nia nao si rongo gu sulia tee
ne kera saea, 'oko talaia uri muru ka
baelia 'i naofana konia nia God. Ma
lea nia ka nao si rongo lau guu sulia
bae lana konia nia God, 'oko liotona
naa nia waa nao si saitomana 'ua guu
God ma nao ta waa 'ana waa abulo
ta'aa neki 'ana koni malefo lae ki 'ana
takisi nia gafman.
18 "Doo mamana nau ku saea
fuamolu nia 'urii, si doo ne kamolu
molu luia lao ano nee, God boroi nia
luia lau guu 'i salo. Ma si doo ne
kamolu molu faolomainia lao ano
nee, God boroi nia faolomainia lau
guu 'i salo.
19 "Tasi doo lau guu nau ku saea
fuamolu nia 'urii, lea ta roo wane
'ani kamolu lao ano nee daru gania
God uri tasi doo ma daru ka kwai ala
faafi ai, Maa nau 'i salo nia kai falea
fuadaru 'afitai ka nao.
20 Suli 'i fai ne ta roo wane ma nao
ta olu wane da manata mamana 'ani
nau da koni kwaimani 'ana ta kula,
nau kwai nii fai kera."

Tarifulaa sulia manata luke lana garoa kera wane ki

21 Sa Bita nia lea mai ka ledi 'urii
'ana sa Disas, “Aofia 'ae, fita si kada
ki fatai ne nau kwai manata lukea
toolaku sulia? Lelea ka dao fatai 'ana
fiu si kada ki?”
22 Ma sa Disas 'e luu nia ka 'urii,
“Nau ku saea fuamu, nao lau fiu si
kada ki. Fiu taafuli si kada ma fiu si
kada bae.
23 Doo ne adea guu 'initoaa God ka
mala 'ana waa 'inito bae dooria kai
'olosia ngali langaa wane rao nia ki
siana nai.
24 Aia, etana wane rao ne nia dao
mai nia ngali lalanga 'ana bobola fai
nia molee malefo.
25 Ma na wane rao nai ka nao si
bobola naa fai nia duu lana ngali lan-
gaa nia, ma na waa 'inito nai ka saea
naa kera dai faafoli 'ani nia, fai nia
'afe nia, ma wela nia ki, ma 'okona
doo nia ki tiifau uri duu lana ngali
langaa nia nai.
26 “Ma na wane rao nai ka lea mai
ka booruru naa 'i maa 'aena waa
'inito nai, ma ka kwai amasi ka 'urii,
‘'Oe mamarato fasi 'amu fai nau, uri
nau ku duua na malefo 'oe nai ki
tiifau.’
27 Ma na waa 'inito nai ka man-
atainia 'asia naa ka manata luke nia
na 'ana fai ngali langaa nia. Ma ka
saea nao nia si duua boroi 'ana ka
faolomainia ka lea na 'ana.
28 “Aia, kada wane rao nai 'e ruu
kau 'i maa, nia ka dao tona naa ta
wane rao lau guu. Waa nai 'e ngali
langa 'ana kaa seleni tu'uu 'asia guu
siana. Nia ka daua sa wala nai ka
safali 'ini na 'i luana, ka bae 'urii, ‘'O
duua 'ua malefo nau baki 'oe ngali
lalanga ai!’
29 “Ma waa rao nai ka booruru, ka
kwai amasi fuana ka 'urii, ‘'Oe ma-
marato fasi 'amu fai nau, uri ku duua
malefo 'oe ki tiifau fuamu.’
30 “Sui boroi nia ka ote nia guu, ma
ka ngali nia ka alu nia lao lookafo,
uri ka too lelea nia ka duua guu ngali
langaa nia.
31 Ma kada tai wane rao kera suai
si doo nai, kera daka kwaimanatai
'asia naa, daka lea siana waa 'inito
bae daka faarongoa 'ana doo ki sui
guu.
32 “Na waa 'inito nai ka 'ailia mai
waa rao bae 'i nao ka bae 'urii fuana,
‘'Oe na waa ade lamu ta'aa 'asia na 'ua
nee! Nau ku manata lukea na ngali
langaa 'oe ki tiifau, sulia 'oe 'o kwai
amasi fuaku uri nau ku ilia fuamu.
33 Bobola fainia sa 'oko manatainia
lau guu wane rao ne muru rao
kwaimani nee, mala bae ku ilia lau
guu fuamu.’
34 Ma na waa 'inito nai ka rakesasu
'asia naa, ma ka falea naa kwakwae
lae fuana ka alu nia lao lookafo, uri
ka too lelea nia ka duua guu malefo
nai sui guu nia ngali lalanga ai.”
35 Ma sa Disas ka faasuia si tari-
fulaa nai ka 'urii, “Talafana lau guu
doo ne Maa nau 'i salo kai ilia 'ani
kamolu nai, lea nao molu si manata
lukea toolamolu ki.”

19

Si baea sulia na lukasi lana na 'afe (Maak 10:1-12)

1 Kada sa Disas bae mai lelea ka sui,
nia ka lea na kau faasia bali lolofaa 'i
Galilii, ka lea na kau lao bali lolofaa
'i Diudia, ka ulu folosia kafo 'i Diodan
uri bali loko ai.
2 Ma na toaa 'oro 'asia naa daka lea
naa 'i burina, ma sa Disas ka guraa
toaa 'oro 'ana bali nai ne da matai ki
ma kera daka 'akwaa sui guu.
3 Ma tai Faarisii daka lea lau gu
mai uri na ilitoo lana gwada sa Disas.
Ma daka ledia, daka 'urii, “Nia 'o'olo
gwana 'ana taki sa Mosis uri waa ka
lukasia 'afe nia fua mamalana gwana
si doo ne nia dooria?”
4 Sa Disas luuda ka 'urii, “Nee
rowaa, kamolu nao molu si
teemainia guu lao kekeda laa Abu?
Na kekeda laa Abu nia bae 'urii, ‘'Ana
safali laa mai, God nia saungainia
wela wane fai nia wela keni.’
5 Ma na kekeda laa Abu ka bae lau
guu 'urii, ‘Fafona si doo nai, wane kai
faasia maa nia fai gaa nia, ka 'ado fai
nia 'afe nia, ma keeru ka tiidooa naa.’
6 Nao lau roo doo 'e'ete ki, na tiidoe
naa. Doo ne adea guu, doo ne God
nia kani faafia sui naa, nao ta waa si
lukea lau.”

7 Ma na Faarisii ki daka ledi nia
lau daka bae 'urii, “Si baea fifii sa
Mosis falea mai nia saea na wane
saitomana ka lukasia gwana 'afe nia,
lea nia kedaa leta fua lukasi lana 'afe
nia ma ka fale sui naa 'i 'abana 'afe
nia. Sui 'utaa ne 'oko saea doo nai
abu?”
8 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Sa
Mosis nia faolomainia fuamolu toaa
Diu ki uri lukasi lana 'afe kamolu ki
sulia manatamolu nia sadi 'asia naa.
Sui ma 'i nao mai kada God nia saun-
gainia wane fai keni, nao nia si 'uri
nai.
9 Ma nau ku saea fuamolu, lea ta
wane 'e lukasia 'afe nia ma sui 'afe nia
ka nao si kaubare guu ma wane nai
ka adea lau ta keni 'e'ete, sa wala nai
nia kaubarea naa.”
10 Burina sa Disas nia bae 'uri nai
fuada tiifau, toa kwairooi nia ki daka
bae 'urii fuana, “Ma lea nia 'afitai
'asia naa fua waa arai fai nia 'afe nia
'uri nai, nia diana fua kera daka too
boroi 'ada fasi arai lae ma 'afe lae.”
11 Ma sa Disas ka 'urii fuada, “Wane
'oro ki nao dasi saitoma diana 'ana si
doo mamana nai sulia arai lae. Ma
sui boroi bara wane guu ne God falea
liotoo lae fuada uri kera daka filoa
toolangaidoo laa nai.
12 Nau ku saea si doo nai sulia tai
wane nao dasi arai, sulia safali 'ana
kada kera futa mai doo ki nao si 'o'olo
lao nonida, nia ne ilia nao kera dasi
bobola fai nia arai lae. Ma tai wane
nao dasi arai sulia na wane ki gwana
ne da saungai buri 'ana nonida ma
ka nao kera dasi bobola fai nia arai
lae. Ma tai wane nao kera dasi arai
uri kera ka rao tii bali naa fua God.
Ma na wane ne kera tala'ana kera
ka arai, alu kera da lea 'ada sulia na
toolangaidoo laa nee sulia arai lae.”

Sa Disas falea dianaa fua wela tu'uu ki
(Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Ma 'i burina si doo nai, tai
wane daka ngalia mai wela tu'uu ki
siana sa Disas, uri nia ka alu 'aba
faafida, ma ka foa faafida. Ma na toa
kwairooi nia ki daka ngatafida.
14 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
“Molu faolomainia wela tu'uu neki
da lea 'ada mai siaku, nao molu si
luida lau. Suli na 'initoaa God na doo
nia 'ana toaa ne da faatu'uu kera 'i
tala'ada mala 'ana wela tu'uu.”
15 Sui sa Disas ka alu 'aba faafia
wela tu'uu nai ki, ka faadiana kera.
Sui, ka lea naa 'ana.

Si baea sulia na suadooe
(Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 'Ana tii si kada, tii waa daraa 'e
lea mai siana sa Disas, ka ledi 'urii,
“Wala waa toolangaidoo 'ae, tasi tee
diana gu ne nau kwai ilia uri ku too
'ana mauria firi?”
17 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'Utaa
ne 'oko ledi nau uria doo diane ki
wala? Taifilia God gu ne diana. Lea
'oe dooria 'oko too 'ana mauria firi,
'oko ade sulia taki ki.”
18 Ma sa wala nai ka ledia lau sa
Disas ka 'urii, “Taki tee ki nai wala?”
Sa Disas ka olisi nia ka 'urii, “'Osi
sauwane, 'osi kaubare, 'osi belia si
doo ta waa, ma 'osi suke faafia wane
ki.
19 Ma 'oko sae'inito 'ana maa 'oe fai
gaa 'oe. 'Oko liosau 'ana ta wane kau
ka ilingia lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe
tala'amu.”
20 Sui sa wala nai ka bae 'urii fua sa
Disas, “Doo ku ilia sui ki naa nai. Tee
lau ne nao kwasi ilia 'ua?”
21 Ma sa Disas 'e luu nia ka 'urii,
“Lea 'oe dooria 'oko too 'o'olo tiifau,
lea kau 'oko faafoli 'ana doo 'oe ki
tiifau, ngalia malefo nai, 'oko falea
fuana toaa neana ki, sui 'oko too na
'amu 'ana suadooa 'i salo. Sui fatai 'ofi
lea mai buriku.”
22 Ma kada wane daraa nai 'e ron-
goa doo nai ki, na manatana ka 'asia
naa, ma nia ka lea na 'ana, sulia nia
wane suadoo 'asia naa.
23 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana
toa kwairooi nia ki, “Nau ku saea
fuamolu, nia 'afitai tasa fua wane
suadoo kera daka ruu 'i lao 'initoaa
God.
24 Ma nau ku saea lau guu fuamolu,
nia 'afitai tasa fua kamel ka ruu sulia
maekwadaa tu'uu 'aena 'ogile. Nia
'afitai ka tasa lau fua ta wane suadoo
ka ruu lao 'initoaa God.”
25 Aia, ma kada toa kwairooi nia
ki kera rongoa doo nai ki, kera daka
kwele 'asia naa, daka bae 'urii, “Ma
lea nia 'afitai lelea ka 'uri nai naa fua
waa suadoo, sii sa tii naa ne tala'ana
ka mauri nai rowaa?”

26 Sa Disas abulo ka lio kau fuana
toa kwairooi nia ki ka bae 'urii, “Na
wane 'ana ne nia 'afitai fua 'ana mau-
ria firi, ma God nao nia si 'afitai guu
fuana. Na doo ki sui guu nia walude
gwana 'ana God.”
27 'Ana kada nai, sa Bita ka ledia
sa Disas ka 'urii, “Ma kameli mone
'utaa? Suli kameli meli faasia sui na
mai suadooa kameli baki tiifau, ma
meli ka lea na mai burimu. 'Uri nai
tee ne God kai faa fuameli?”
28 Ma sa Disas 'e luua fuada ka 'urii,
“Ku faarongo 'isi 'ani kamolu, kada
God kai saungai falu 'ana doo ki sui
guu, nau, na 'Alakwa Nia Wane, kwai
gooru 'ana fuligoorua ni 'inito laa
nau uri didi lana toae ki sui. 'Ana
kada nai, kamolu akwala ma roo waa
kwairooi nau neki, molu kai gooru
kwaimani fai nau 'ana didi lana ak-
wala ma roo kwalafaa neki 'Israel.
29 Aia, ma waa ne faasia luma nia,
ma toolana ki, ma waiwane nia ki,
ma maa nia fai nia gaa nia, ma wela
nia ki, ma nao saegano nia, sulia nia
lea 'i buriku, na waa nai nia kai todaa
doo 'oro diana ka talua lau doo baki
nia too ki ai 'i nao. Ma nia kai too lau
guu 'ana mauria firi.
30 Ma toaa 'oro ne kera 'inito 'i
tari'ina, kera dai siofaa, ma toaa 'oro
ne kera da siofaa 'i tari'ina, kera dai
'inito.”

20

Na tarifulaa sulia toa da lea daka rao ki

1 Sa Disas ka bae lau 'urii fua toa
kwairooi nia ki, “Na 'initoaa God nia
ilingia tii waa baita nia lea 'i 'uubongi
abu uri laefi lana wane ki uri rao lae
lao ola nia.
2 Nia alangai kai foli kera 'ana
malefo ne bobola fai nia tii fa dani
guu, sui ka odu kera daka lea naa uri
rao lae 'ana ola nia.
3 “Dao sikwana si kada sato 'i
'uubongi, nia ka lea lau guu, ka suana
tai waa ne kera da uu tatakwai ki
gwada maa usie, ka nao dasi ilia guu
tasi doo.
4 Ma nia ka bae 'urii fuada, ‘Molu
lea mai molu rao 'ana ola nau, ma
nau kwai foli kamolu 'ana malefo fua
si raoa nai.’
5 Kera daka lea naa.
“Dao tofungana sato, fai nia lao ol-
una kada sato, nia ka lea lau, ka ilia
lau guu 'uri bae.
6 Ma dao 'ana limana kada sato
saulafi, nia ka lea ka dao tona tai waa
lau guu ne kera uu tatakwai ki gwada
maa usie. Ma nia ka ledi kera ka
'urii, ‘'Utaa ne molu ka uu tatakwai
gwamolu 'i seki sulia fa sato laulau
nee, ma nao molu si ilia guu tasi doo
nee?’
7 “Kera olisi nia daka 'urii, ‘Tee nao
ta waa si odu kameli guu uri rao lae.’
“Ma nia ka bae 'urii fuada, ‘Molu
lea mai molu rao 'ana ola nau.’
8 “Dao kada sato 'e suu naa, waa nai
'ana ola nai ka bae 'urii fua waa ne
nia alu ka lio sulia toa rao nai, ‘'Ailia
mai toa rao bae 'oko foli kera naa. 'O
safali folia fasi toa bae nau ku ngali
'isi mai 'ani kera, lelea 'oko 'isia 'ana
toa bae da safali rao 'i nao.’
9 “Na toa bae da rao 'isi 'i saulafi naa
kera dao mai, nia ka foli kera sui guu
'ana malefo ne bobola fai nia rao lae
'ana tii maedani nai.
10 Ma kada toa bae nia safali ngali
kera mai 'i nao kera dao, kera daka
kwaifii 'ada sae sa nia kai foli kera ka
taa 'idu lau. Sui ma kera sui guu daka
ngali ka bobola sui guu 'ana malefo
ne bobola fai tii maedani.
11 Ma kada kera ngalia kera daka
bae buri naa 'ana waa bae 'ana ola
daka 'urii,
12 ‘Na toa ne 'oe talaida mai 'isi
nee, kera rao gwada sulia si kada sato
kukuru, ma sui 'oko folida ka bobola
lau guu fai kameli toa ne meli rao
baita 'asia na mai sulia fa sato laulau
nee, ma sato ka sato fifii 'asia naa 'ani
kameli fai nia.’
13 “Ma nia ka luua ta tii waa 'ani
kera ka 'urii, ‘Wala 'ae, nau kwasi ili
ta'aa gu fuamu. 'Oe bae 'o ala faafia
mai rao lae uri si malefo bobola fai
nia tii maedani.
14 Ngalia kau fofolia 'oe, 'oko lea na
'amu. Nau 'ana ne ku dooria foli lana
toa ne nau ku laefi kera 'i 'isi ka uria
lau guu ne ku foli kamolu.
15 Ma nau ku too 'ana rigitaa fuana
ili lana tee ne nau ku dooria kwai ilia
'aku 'ana si malefo nau 'i tala 'aku.
'Utaa ne 'oko 'ugali nau, sulia ne nau
ku faadiana 'ana toa loko?’ ”

16 Ma sa Disas 'isia bae lana ka 'urii,
"Doo ne adea guu, na toa da 'isi ki
kera dai eta 'i nao, ma toa da eta 'i nao
dai 'isi lau."

Oluna si kada sa Disas bae kekerofana mae lana
(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Si kada sa Disas nia lea naa
uria 'i Durusalem, nia ka talaia toa
kwairooi nia ki ka bae fuada taifili
kera ka 'urii,
18 "Molu fafurongo fasi ku
faarongo kamolu. Kolu lea na kau
uria 'i Durusalem nai. Nau, 'Alakwa
Nia Wane, tii waa kai fale nau 'i
'abana waa baita ni foa ki fai nia waa
toolangaidoo ki 'ana taki, uri kera
daka kwai ala faafi uri saungi laku.
19 Ma kera dai fale nau 'i 'abana toa
nao lau Diu ki, uri kera daka 'onionga
'ani nau ma daka kwae nau ma daka
foto faafi nau ku mae 'ana 'airarafolo.
Ma sui dao oluna fa dani, God kai tae
nau lau gwana fasi maea."

Tii 'initai lea mai ka ledi talana roo 'alakwa nia ki
(Maak 10:35-45)

20 Burina doo nai ki, 'afe sa Sebedii
fai nia roo 'alakwa nia ki, sa Demes
fai nia sa Dion, kera daka dao mai uri
bae lae fai nia sa Disas. 'Initai nai lea
mai ka booruru 'i maa 'aena sa Disas
ka ledi talana roo wela nia ki.
21 Ma sa Disas ka ledia 'initai nai ka
'urii, "Tee ne 'o dooria?"
Nia ka bae 'urii, "Nau ku dooria
'oko faolomainia roo 'alakwa nau
neki, uri daru ka gooru kwaimani fai
'oe lao 'initoaa 'oe, ta waa 'i bali aolo
'amu, ma ta waa 'i bali mauli 'amu."
22 'Ana kada nai, sa Disas ka bae
'urii fuana roo waa nai ki, "Doo ne ka-
muru gania nai, kamuru nao si saito-
mana gu malutana. Kamuru tala 'ana
gwamuru liu lae lao nonifiia ne nau
kwailiu 'i laona?"
Ma keeru ka bae 'urii, "Iuka, kaari
miri tala'ana gwamiri."
23 Sa Disas ka bae lau 'urii fuadaru,
"Nia mamana, na nonifiia nai kai dao
toomuru. Sui ta, si doo nai uri ta waa
'amuru ka gooru 'ana 'i bali aolo 'ani
nau, ma ta waa 'i bali mauli 'ani nau
mala ne muru dooria nai, nao lau
nau ne kwai faa. Maa nau 'ana ne kai
faa fuana tii kera ne nia filida fuai."
24 Kada na akwala waa kwairooi
baki kera rongoa si doo nai,
kera daka rakesasu naa 'ana roo
waisaasina nai ki.
25 Nia ne, sa Disas ka 'aili kera tiifau
mai siana, ka bae 'urii, "Kamolu sait-
omana na waa 'inito kera neki toaa
nao lau Diu ki, kera da 'inito ma daka
suumainia toaa kera ki fua ili lana
doori lada.
26 Sui ta, ni kamolu nao molu si ilia
lau si doo nai 'i malutamolu. Lea ta
waa 'amolu nia dooria ka kwaitalai
fuamolu, nia na waa ni rao kamolu
gwana.
27 Ma lea ta waa 'amolu nia dooria
kai 'inito, waa nai nia waa ni rao
tatakwai nia toae sui gwana.
28 Nia mala lau guu ni nau, na
'Alakwa Nia Wane, ne nao kusi lea
lau mai uri daka rao fuaku. Nau ku
lea lau 'aku mai uri ku rao fuana toae
ki sui guu, ma ku falea mauri laku uri
oli lae mai fai nia toaa 'oro ki sui."

Sa Disas guraa roo waa maada 'e rodo ki
(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Ma kada sa Disas fai nia toa
kwairooi nia ki da faasia maefera 'i
Diorikoo, toaa 'oro 'asia naa daka lea
'i burida.
30 Ma na roo waa maada rodo ki
keeru gooru ninimana taale. Ma
kada keeru rongo sa Disas lea mai su-
lia taala nai, keeru ka 'ai naa daru ka
'urii, "Aofia 'ae, 'oe waa 'ana kwalafaa
sa Defet, 'o manatai kaari mai!"
31 Ma konia baita nai daka ngatafi
keerua daka 'urii, "Muru taaro
'amuru wala!" Sui boroi ma kada
kera bae 'uri nai, keeru kafi 'a'ai baita
tasa fatai 'urii, "Aofia 'ae, 'oe waa 'ana
kwalafaa sa Defet, 'o manatai kaaria
mai."
32 Ma kada sa Disas rongo keeru 'ai
mai 'uri nai, nia ka uu ngado naa, ka
'aili keeru na mai, ka ledi keeru 'urii,
"Tee ne kamuru dooria nau kwai ilia
fuamuru?"
33 Keeru luu nia daru 'urii fuana,
"Kaaria dooria 'oko 'ifingia maa miri
uri kaari ka lilio."
34 'Uri nai, sa Disas ka manatai
keerua ka dau tona maa daru. Ma

si kada nai 'ua guu maa daru ka lilio
naa daru ka lea naa fai sa Disas.

21

Wane 'oro ki tangoa sa Disas
(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Dion 12:12-19)

1 Si kada sa Disas fai nia toa
kwairooi nia ki kera da lea karangia
na kau 'i Durusalem, kera dao fasi
kau maefera 'i Betfeis, 'i gwauna uo 'i
'Olif. Dao kera too 'i seeri, sa Disas ka
odua ta roo wane 'ana toa kwairooi
nia ki uri daru ka lae kau 'i nao,
2 nia ka bae 'urii fuadaru, "Muru
lea fasi kau 'i nao uri maefera loko.
Tara kamuru lea kau dao ai muru
kai suana tii dongki kera kania ka
uu gwana fai nia kalena siana. Lea
muru ka lukea, muru ka talaida mai
siaku.
3 Ma lea ta waa ledi kamuru, muru
ka bae 'urii fuana, 'Na Aofia ne doo-
ria.' 'Uri nai tara nia 'ali'ali ka faolo-
maida fuamuru."
4 Si doo nai nia fuli uri ka faama-
manea si baea bae brofet nia saea
mai kada 'i nao ka 'urii,
5 "Molu saea fua toaa 'i Durusalem
molu ka bae 'urii,
'Suana fasi,
Na waa 'inito kamolu, 'e dao na
siamolu.
Nia faatu'uu nia, ka lea gwana mai
fafona dongki.
'E lea mai fafona dongki kafi baita.' "
✡
6 Ma roo waa kwairooi nai ki daru
ka ili na suli bae lana sa Disas daru ka
eta na 'i nao.
7 Keeru ka talaia na mai dongki
nai fai nia kalena. Dao kera daka
samatainia naa maku kera ki 'i sulina
kaledoo nai, sui sa Disas ka raa ka
gooru na 'i fafona.
8 Na konia baita nai daka
samatainia naa maku kera ki sulia
taala nai, ma tai toaa daka sikilia mai
sarana baibai daka samatainia naa
sulia taale.
9 Na figua baita nai kera eta 'i nao
'ana sa Disas, ma toaa da 'isi kau 'i
burina, kera ka suungi daka bae 'urii,
"Tango laa fuana wela nee 'ana
kwalafaa sa Defet!
Ma dianaa fuana sa wala nee ne nia
lea mai fai nia rigitaa God! ✡
Tangoa God 'i langi!"
10 Ma kada sa Disas nia dao lao fera
'i Durusalem, na fera nai ka ngalun-
galua baita, ma toaa nai daka ledi
'urii, "Nee rowaa, ma sa tii nee?"
11 Ma toaa nai lao konia nai daka
'urii, "Sa Disas na brofet bae ne. Waa
bae faasia maefera 'i Naasaret lao
bali lolofaa 'i Galilii."

Sa Disas ngatafia toaa da mal-adalafaa beukaua God
(Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Dion 2:13-22)

12 Kada sa Disas lea mai ka dao lao
beukaua God, nia ka taria toaa ne
kera usi 'ada 'i seeri ki. Ma nia ka
kefusia na gwegwele ni usi laa kera
ki toaa da tatala ki 'ana malefo, ma ka
kefusia gwegwele ni gooru laa kera ki
toaa da faafoli 'ana bole ki.
13 Ma sa Disas ka bae 'urii fua toaa
nai ki, "Na bae lana God lao kekeda
laa Abu nia bae 'urii, 'Na Beu nau, na
beu foa.' Sui ma molu ka talana ka
alu naa beu kera toaa ni beli ki."
14 'Ana kada nai, toaa maarodo, ma
toaa 'aemae ki kera lea lau gu mai
siana sa Disas lao Beukaua nai, ma
nia ka gurada tiifau.
15 Aia, na waa baita ni foa ki, fai na
waa toolangaidoo ki 'ana taki, kera
da suana doo diana nai ki sa Disas nia
ilia ma daka rongoa wela tu'uu nai ki
da suungi daka saea, "Tango laa fua
wela nee 'ana kwalafaa sa Defet!" 'I
seeri, kera daka rakesasu 'asia naa.
16 Ma na waa baita ni foa ki fai na
waa toolangaidoo nai ki, kera daka
bae 'urii fua sa Disas, "'Oe nao 'osi
rongo gu doo ne wela neki da ilia
nee?"
Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii,
"Iuka, nau ku rongo gwaku na.
Sui ma kamolu mone nao molu si
teemainia guu doo bae kekeda laa
Abu sae bae? Nia bae 'urii bae, "'Oe 'o
toolangainia tango lae fua wela tu'uu
ki ma wela neki da susu 'ua gwada
uri kera daka tango 'oe 'ada.' " ✡
17 'Uri nai sui, sa Disas fai nia toa
kwairooi nia ki, kera daka lea naa

✡ **21:5** Sakaraea 9:9 ✡ **21:9** Sam 118:26 ✡ **21:16** Sam 8:2

faasia 'i Durusalem, daka lea uri Betanii daka tio na mai seeri 'afa rodo nai.

Sa Disas agia na 'ai fig (Maak 11:12-14,20-24)

18 Dao 'i 'uubongi naa, kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera da oli na mai uria 'i Durusalem, sa Disas ka fiolo.
19 Ma nia ka suana kau tii 'ai fig nai uu 'i ninimana taale nia ka fali kau 'i 'aena. Sui ma ka suai nao gu ta fuaedoo ai, otona gwana 'abana. Ma nia ka bae 'urii fuana 'ai fig nai, "'Ita tari'ina ka oli 'alaa 'osi fungu lau ata fuaedoo." 'Ana si kada nai 'ua guu kera daka suana 'ai nai ka kuku naa.
20 Kada toa kwairooi ki da suai doo nai, kera daka kwele 'asia naa, daka ledi 'urii, "Tee ne adea 'ai bae ka mae 'ali'ali gwana nee?"
21 Ma sa Disas luuda ka 'urii, "Nau ku saea fuamolu, lea kamolu faamamane ma ka nao molu si manata ruarua, kamolu tala'ana molu ka ilia gwamolu si doo ne talua lau doo ne ku ilia 'ana 'ai fig ne. Lea molu saea fua fa uo ne, ''Oe 'idu 'amu kau lao asi fubae,' tara nia ka ilia gwana.
22 Lea molu faamamanea God, nia kai ilia doo ne kamolu gania siana."

Na rigitaa nia sa Disas (Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Aia, si kada sa Disas nia ruu kau lao lalo baita bae 'ana beukaua God fua toolangaidoo lae fua toae ki, na waa baita ni foa ki ma tai toa gwaungai kera Diu ki lau guu, kera daka lea mai siana. Kera dao tona daka ledi nia 'urii, "Nee wala, 'oe too 'ana rigitaa tee ne 'oko ilia doo neki nee? Ma tii ne faa rigitaa nee fuamu?"
24 Sa Disas nia luu kera ka 'urii, "Iuka, nau ku ledi kamolu fasi uria tii si doo. Lea molu ka luua mai ka too fatai, nau tara kufi faarongo kamolu 'ana rigitaa ne nau ku too ai uri ili lana doo neki.
25 Iuka, kamolu saea fasi fuaku, na rigitaa ne sa Dion nia too ai fua faasiuabu lae, nia lea mai fasi 'i fai? 'E lea mai fasi God ma nao 'e lea mai fasi wane gwana?"

Ma kera daka safali olisusuu 'i matangada kwailiu daka 'urii, "Tee ne kolu kai saea? Lea kolu luu nia ma kolu ka 'urii, 'Nia lea mai fasi God,' nia kai bae 'urii na, 'Sui 'utaa ne nao molu si faamamanea sa Dion?'
26 Ma lea kolu ka bae 'urii, 'Nia lea mai fasi wane gwana,' toaa neki daka rakesasui kolu na." Kera da mau, sulia na toae ki kera faamamanea sa Dion nia na brofet.
27 'Uri nai kera olisi nia daka 'urii gwada, "Kameli ulafusia sa tii ne falea rigita fua sa Dion ka faasiuabua toae ki."
Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Iuka, lea nia 'uri nai, nao nau kusi saea lau guu fuamolu sa tii ne falea rigitaa ne fuaku nai."

Tarifulaa sulia na roo waisaasina ki

28 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada, "Molu manata fasi sulia tii si ununua 'e 'urii. Tii waa nia too 'ana roo wela wane ki. Ma nia lea ka bae 'urii fuana wela 'i nao, ''Alakwa nau 'ae, lea 'oko rao fasi lao ola kolu bae 'i tari'ina.'
29 "Na wela nai 'e luua maa nia ka bae 'urii, 'Nau tara nao kwasi lea guu.' Ma sui nia ka talana manata lana ka lea lau gwana 'i ole.
30 Arai nai ka lea lau gu siana wela 'i buri, ka saea lau guu tii si baea bae fuana. Ma wela nai ka luu nia ka 'urii, 'Diana 'asia naa, nau kwai lea.' Ma sui, nia ka nao si lea guu.
31 "'Uri nai ma sa tii 'adaru ne ilia si doo bae maa keeru 'e dooria?"
Ma kera da luu nia daka 'urii, "Na wela bae 'i nao."
Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, na toa ni koni lana malefo 'ana takis, ma wela keni olodola ki, kera dai ruu lao 'initoaa God 'i nao 'ani kamolu.
32 Suli sa Dion waa faasiuabu bae nia dao ka faatainia 'o'oloa nia God siamolu uri molu ka ade sulia, ma sui ka nao molu si faamamane nia guu. Ma sui, na toaa ta'aa baki 'ana koni lana malefo 'ana takis ma na 'aini wela keni olodola baki, kera 'ana daka faamamane nia. Burina molu suana doo nai ka sui naa boroi, kamolu nao molu si faamamanea

guu sa Dion, ma ka nao molu si bulasi manataa guu."

Na tarifulaa sulia toa rao ta'aa ki (Maak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Molu fafurongoa lau tii si tarifulaa 'e 'urii. Tii waa 'e fasia tii ola greib nai. Ma nia ka sakali kalia, ma ka 'elia tii kilu fua dali ngisi lana fuaedoe ki ai uri saungai lana waen, ka saungainia tii kaa beu ni folo lae siai. 'Uri nai sui, nia ka alua ola nia 'i 'abana toa kera rao 'i laona. 'Uri nai, nia ka lea na 'ana uria ta maefera tau.
34 Ma kada na ola nai nia maua, nia ka odua waa rao nia ki daka lea mai siana toa ne kera lio sulia na ola nia, fasi uri kera ka faa mai ta bali 'ana doo ne kera falia ki sui naa.
35 "Ma toa nai ki da lio sulia ola nai, kera daka daua waa rao baki, daka ka kwaea tai waa, ma ruana waa kera daka saungia ka mae naa, ma oluna waa kera ka 'uifauna.
36 Sui nia ka falea lau tai waa rao 'oro ka talua lau 'i nao daka lea lau. Ma na toa ne kera lio sulia na ola nai, kera ka ili 'uri nai lau guu ada.
37 Ma 'isi lana, nia ka falea naa tii fa wela 'autani nia fuada. Ma nia ka manata 'urii, 'Kera kai sae'inito 'ana 'alakwa nau ne.'
38 "Sui 'ana kada ne toa nai ki kera suana wela nia, kera ka bae kwaimani naa fuada tala'ada daka 'urii, 'Nia naa ne wela nia waa ne 'inito 'ana ola nee. Kolu saungia ka mae 'ana, uri kolu ka ngalia 'akolu na doo nia neki tiifau.'
39 Ma daka dau nia naa, ma kera ka 'ui 'ani nia 'i maa fasi lao ola nai, ma kera daka saungia ka mae naa.
40 "'Uri nai kada ne waa ne 'inito 'ana ola nai nia dao mai, tee ne nia kai ilia 'ana toa ne kera lio sulia ola nai?"
41 Ma kera luu nia daka 'urii, "Nia kai saumaeli kera, ma kai falea lau ola nai fuana waa 'e'ete ki naa uri daka faa 'okodoo 'i satana 'ana koni dooa nai."
42 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nia mamana kamolu teemainia na kekeda laa Abu bae nia bae 'urii,
'Na fau bae waa saungai luma ki kera ote kera ai, nia naa ne fau 'initoe ni faangado lana lume.
God ne ilia si doo nai, ma sua lana ka diana 'asia naa.' ✡
43 "Doo ne adea guu nau ku saea fuamolu, na 'initoaa nia God kera da kai lafua faasi kamolu ma da kai falea 'ada fuana toaa da ade sulia ki bae lana God.
44 Ma waa ne nia 'asia fafona fau nai, nia kai maga. Ma waa ne fau nai kai 'asia faafia, nia kai meme tiifau."
45 Ma kada ne waa baita ni foa ki ma Faarisii ki, kera rongoa tarifulaa nai, kera da lio saitomana sa Disas nia bae gwana suli kera.
46 Nia ne adea kera ka dooria kera daka dau nia. Sui ma daka mau, sulia ne toaa 'oro ne kera koni 'ana kada nai, kera faamamanea sa Disas nia na brofet.

22

Sa Disas faabolatainia fai nia tii waa 'inito (Luk 14:15-24)

1 Sa Disas 'e bae lau 'ana tarifulaa ki fua toa gwaungai ki ka bae 'urii,
2 "Na 'initoaa God nia ilingia tii waa 'inito 'e saungainia fafangaa 'ana arai lana 'alakwa nia.
3 Nia odua toa ni rao nia ki daka lea uria toaa neki nia laefida mai fua fafangaa nai, uri daka lea na mai. Ma sui kera daka ote kera lea gu mai.
4 "Sui na waa 'inito nai ka odua lau tai waa ni rao ka bae 'urii fuada, 'Kamolu lea molu ka faarongoa toaa ne nau ku laefida ki, na fafangaa ne ku saungainia 'e kwaimaakwalii sui naa. Nau ku saungia sui naa buluka baita nau ki ma na buluka diana kafi baita nau ki, ma na doo ki tiifau daka kwaimaakwalii sui naa. Saea kera lea na mai 'ana fafangaa nau nee.'
5 "Sui boroi 'ana kera daka lea 'e'ete ki 'ada ma ka nao dasi ade guu sulia bae lana. Ta waa, nia lea rao 'ana lao ola nia, ma ta waa ka lea rao 'ana 'ana sitoa nia.
6 Ma tai wane daka daua waa ni rao nai ki, daka kwaeda ma daka saumaeli kera naa.

✡ **21:42** Sam 118:22-23

7 Waa 'inito nai ka rakesasu 'asia
naa, ma ka odua kau toa 'oro ni omee
nia ki kera lea daka saungia naa waa
nai ki da saungia waa ni rao nia ki.
Ma daka suungia naa maefera kera
toa nai 'ana ere.
8 "Sui nia ka bae 'urii fua waa ni rao
nia ki, 'Na fafangaa nee 'e kwaimaak-
walii sui naa, sui ma toaa bae ku
laefida ki ne nao dasi tala'ana naa uri
daka lea mai 'ana fafangaa nee.
9 Molu lea kau sulia taala baite
ki, molu ka faarongoa tii gwana ne
molu dao tona, kera daka lea mai 'ana
fafangaa nee.'
10 Na waa ni rao ki daka lea naa
sulia taala baite ki. Ma daka konia na
mai mamalana gwana wane ne kera
dao toda ki, ne kera sui gwana toaa
diane ma toaa ta'ae ki. Ma daka koni
mai fua lao luma nai 'ana faalua nai
lelea ka fungu 'alamaa guu.
11 "Na waa 'inito nai nia lea mai ka
dao naa ma ka iroa naa toaa nai kera
dao ki mai. Si kada nia ade 'uri nai,
nia ka suana tii waa nai nao si ofi gu
mai 'ana maku nai fua faalua nai.
12 Na waa 'inito nai ka bae na 'urii
fuana, 'Nee wala, ma sa tii ne faolo-
mai 'oe 'oko ruu mai seki ne 'oe nao
'osi ofi gu mai 'ana maku fua faalua
nee 'urii?' Sa wala nai ka ulafusia naa
si doo kai saea.
13 "Na waa 'inito nai ka bae na 'urii
fua waa ni rao nia ki, 'Lae molu karoa
'abana fai 'aena ki, lea sui ngalia kau
molu ka 'ui 'ani nia lao rorodoa laa
fubae 'i maa. Tara nia kai too 'i seeri
lao angie ma na didilifoe.' "
14 Sa Disas ka bae na 'urii, "God nia
'ailia mai toaa 'oro, ma sui ta bara
waa gwana 'ani kera ne nia filida ki."

Sa Disas luua ledi laa sulia foli lana takis
(Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Na Faarisii ki kera daka alu tii
manataa naa uria kefusi lana sa Disas
'ana tasi doo ne nia saea.
16 Ma daka falea toa kwairooi kera
ki fai nia tai waa ne kera dooria
kwalafaa sa Herod ka 'inito kera ka
lea naa siana sa Disas. Kera daka bae
'urii, "Waa toolangaidoo 'ae, kameli
saitomana doo 'oe saea ki, doo ma-
mane ki sui naa. 'Oe toolangaidoo lau
guu sulia mamanaa ma kwaidooria
God 'ua guu fua wane. Ma 'oe 'osi
'ado guu fai ta waa 'ana ta tee ne
kera manata sulia. Ma nao 'oe 'osi
manata kwaifa'ogai guu 'ana manata
lana wane.
17 Iuka, 'oe saea fasi mai fuameli!
'Uri nai na taki kia, nia luia na fale
lana malefo 'ana takisi fuana waa
gwaungai 'i Rom? 'Uri nai nia bobola
fai nia kameli kai falea takis bae ma
nao, 'e nao?"
18 Ma sa Disas ka saitomana naa na
kwai'olofia ta'aa kera, ma ka bae 'urii,
"Kamolu toa kwaisukei neki, tee ne
adea molu ka sasi uria kefusi laku?
19 Molu faatainia fasi na malefo ne
kamolu kai folia 'ana takis na." Ma
kera ka ngalia mai tii fa seleni nai
daka faatainia fuana.
20 Ma nia ka ledi kera ka 'urii, "Na
nunu sa tii ne, fai nia satana sa tii
ne?"
21 Kera luu nia daka bae 'urii, "Na
nununa fai nia na satana waa 'inito 'i
Rom na."
Ma sa Disas ka bae 'urii, "Si doo
nia ki waa 'inito 'i Rom molu ka faa
'amolua fuana, ma si doo nia God ki
molu ka faa 'amolua fua God."
22 Ma kada kera rongo naa si olisi
baea laa nai ka diana 'uri nai, kera ka
kwele 'asia naa, ma daka lea na 'ada
faasi nia.

Na ledi laa sulia tataea fasi maea
(Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 'Afa dani nai lau guu, na waa
Sadiusii ki kera da lea mai siana sa
Disas. (Na Sadiusii ki kera saea waa
mae naa nao kera kasi tatae lau faa-
sia na maea.)
24 Ma kera ka ledia sa Disas, daka
bae 'urii, "Wala waa toolangaidoo, sa
Mosis nia kedaa na taki fuaka ka bae
'urii, 'Lea ta waa nia mae, ma na 'afe
nia ka mauri 'ua, ma sui nao nia si too
'ana ta wela, na toolana ka adea lau
gwa 'oru nai, uri keeru ka too 'ana ta
wela uri ka ladofulina sa wala nai 'e
mae.'
25 Tii bara waisaasina 'i seki 'ani
kolu toaa Diu, kera too 'ana fiu
waisaasina ki. Ma na ulunao 'e adea
tii saari. Aia, ma 'ana kada keeru dasi
too 'ua 'ana ta wela, waa nai ka mae
naa 'ana.
26 Na ruana waa ka adea lau na
wela keni nai. Aia, ma nao keeru si

too 'ua guu 'ana ta wela, arai nai ka
mae lau gwana. Oluna waa ka adea
lau, ma ka mae lau guu. Nia ade 'uri
nai lelea fiu waisaasina nai ki, kera
mae ka sui guu.
27 Burina bara waisaasina nai kera
mae tiifau, wela keni nai boroi ka
mae lau guu.
28 Aia, ma wela keni nai nia 'afe mai
'ana fiu waisaasina nai ki sui guu.
Lea 'uri nai, kada toae ki da tatae
faasia maea, sa tii 'ana fiu waisaasina
nai ne arai mamana nia 'initai nai?"
29 Sa Disas ka olisi kera ka 'urii,
"Kamolu garo nai, sulia kamolu nao
si saitomana kekeda laa Abu ki fai nia
rigitaa God.
30 Sulia, kada ne toaa mae ki kera
kai tatae lau uri mauria, kera mala
naa 'ada na 'ensel ki 'i salo ne nao dasi
ade keni ma dasi arai naa.
31 "Iuka, nau ku toolangaidoo
siamolu sulia na tataea faasia maea.
Nau ku saitomana kamolu teemai
sulia doo bae God saea 'uana mai ka
'urii,
32 'Nau na God sa 'Abraham, ma
God sa 'Aesak, ma God sa Diakab.'
Na toolangai lana 'urii, waa nai ki ne
kera mae naa, God nia saea nia God
kera 'ua, sulia kera mauri lau daka
too kwaimani fai nia."
33 Ma 'ana kada ne toaa 'oro nai
kera koni kalia sa Disas, kera rongoa
si doo nai, kera daka kwele 'asia naa
'ana toolangaidoo laa nia.

Si baea fifii baita ka tasa
(Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 'Ana kada ne Faarisii ki kera ron-
goa sa Disas nia faataaroa Sadiusii ki
'ana olisi lada, kera daka koni na mai
siana.
35 Ma tii waa ada ne nia waa toolan-
gaidoo 'ana taki ki, nia ka ili uria
kefusi lana sa Disas ka ledi 'urii 'ani
nia,
36 "Wala waa toolangaidoo 'ae, si
baea fifii tee gu ne baita ka talua si
baea fifii ki sui guu."
37 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, " "O
liosau 'ana Aofia na God 'oe, 'ana
manata lamu tiifau, ma na mangomu
tiifau, ma na liomu tiifau.'
38 Si baea fifii 'i nao gu nai, ne nia
baita tasa ka talua si baea fifii ki sui.
39 Ma ruana si baea fifii ne talua si
baea fifii ki sui ne 'urii, "O liosau 'ana
ta wane kau ka mala lau guu ne 'oe
liosau 'ani 'oe 'i tala'amu.'
40 Si baea ki sui naa lao taki sa
Mosis, ma lao toolangaidoo laa faasia
brofet ki, roo si baea fifii kera uu sui
naa 'i fafona nai."

Sa Disas nia waa fulina sa Defet ma nia Aofia sa Defet
(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 'Ana kada tai Faarisii kera koni
kalia sa Disas, nia ledi kera ka 'urii,
42 "Na Kraes, waa ne God nia filia
fua faamauri lana toae ki, kamolu
saea sa nia futa 'ana sa tii nee?"
Kera daka olisi 'urii 'ani nia, "Na
Kraes totoo kai futa 'i fulina sa Defet."
43 Sui sa Disas ka ledi kera lau, "Lea
nia futa gwana 'i fulina sa Defet, sui
'utaa ne Anoedoo Abu 'e faabaea sa
Defet ma nia ka bae 'urii,
44 'God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'Oe too 'amu bali aolo aku 'ana
gwaungai lae fai nau, lelea
ka dao kada nau kwai alua
malimae 'oe ki farana 'initoaa
'oe.' ✡
45 "Sa Defet 'ana tala'ana ne saea na
Kraes na 'Aofia' nia. Doo ne adea, na
Kraes nao lau taifilia ta waa gwana 'i
fulina sa Defet. Nia na Aofia sa Defet
lau guu."
46 Ma nao ta waa ada si bobola naa
fai olisi lana 'ana tasi baea. Safali 'afa
dani nai, kera daka mau na 'ada 'ana
sa Disas ka nao dasi tala'ana naa ledi
lana lau.

23

Si baea sulia Faarisii ki ma waa ni toolangaidoo ki 'ana taki
(Maak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

1 Sa Disas nia bae 'urii fua konia nai
fai toa kwairooi nia ki,
2 "Na waa toolangaidoo ki 'ana taki
ma na Faarisii ki, kera da too 'ana
rigitaa mala 'ana bae sa Mosis nia too
ai fua toolangaidoo lae sulia taki.
3 Nia 'uri nai, molu roo suli kera
ma molu ka ili sulia doo neki sui guu
da saea fuamolu. Ma sui boroi 'ana,

✡ **22:44** Sam 110:1

kamolu nao molu si lea sulia abulo
lada ki. Suli kera nao dasi ili gu suli
doo neki kera da saea ki.
4 Kera da konia mai baea fifii 'oro
lau ne 'afitai tasa lau uri ili lae sulia
fua toae ki ma ka mala naa ta 'okodoo
ne kulu 'asia naa. Ma sui kera ka nao
dasi noni maabe guu uri 'adomi lana
toae ki 'ana ili lae suli baea fifii nai ki.
5 "Si doo ki sui guu, kera da ilia
gwada uri toae ki daka suada fai nia
ma daka saea kera waa diane ki. Kera
da saungainia kufidoo reba ki uri
foodara lae ki ai, ma daka taia maku
tatagwarana tikwa ki.
6 Kera da doori gooru sui guu 'ana
kula fua waa 'initoe ki 'ana kada
fafangaa ki, ma 'ana kula fua waa
baite lao beu ni ofu lae ki.
7 Kera da dooria 'asia naa uri waa
ki daka saea si baea ni faa'inito lada
ki ai 'i maana usie ki. Kera daka
dooria toae ki daka bae 'urii fuada,
'Nee wala waa ni toolangaidoo nau!'
8 "Kamolu gu ne, nao molu si faolo-
mainia fua waa ki uri daka bae 'urii
fuamolu, 'Waa ni toolangaidoo nau
'ae, nau ku ade sulia bae lamu,' suli
nau tii waa ni toolangaidoo kamolu
nai naa ne. Kamolu sui guu nee,
kamolu na bara waisaasina 'ana ko-
nia nee kera faamamane ki.
9 Ma nao molu si faa'initoaa ta
waa ni toolangaidoo lae lao fera ne
'i saegano 'ana bae lae 'urii, 'Maa
kameli.' Nia 'uri nai, suli kamolu
molu ka faa'initoaa guu tii Maa
kamolu ne nii 'i salo.
10 Ma nao si diana fua ta waa
gwana ka bae 'urii fuamolu, 'Waa
baita nau,' suli tii waa baita gu ne
molu too ai, ma nia naa ne nau na
Kraes, na waa ne God fili nau uri
faamauri lana toae ki sui.
11 Na waa ne baita fuamolu, nia na
waa ni rao kamolu sui.
12 Waa ne faa'inito nia 'i tala'ana,
God kai faasiofa nia. Ma tii gwana
ne nia faasiofa nia 'i tala'ana, God kai
faa'inito nia."

Sa Disas suusida fasi ta'aa lae kera toa gwaungai Diu ki
(Maak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

13-14 Sa Disas ka bae 'urii, "Kai ta'aa
ka tasa fuamolu waa toolangaidoo ki
'ana taki ma kamolu Faarisii ki lau
guu, ni kamolu toa suke nee. Suli
kamolu, molu fonoki suusia 'initoaa
God fasi toae ki. Kamolu nao molu si
ruu gu lao 'initoaa God, ma sui molu
ka kwaisuusi lau guu fua toaa ne kera
da sasi uri ruu lae 'ada 'i laona.*
15 "Kai ta'aa ka tasa fuamolu waa
toolangaidoo ki 'ana taki ma kamolu
Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa
suke nee. Suli kamolu, molu angasi
'asia naa 'ana liufi lana faanoe sui
gwana lao asi ma lao tolo, uri ta-
lai lana mai ta tii fa waa boroi 'ana
uri sae nia ka ade suli taki sa Mo-
sis. Ma sui, si kada waa nai ade gu
suli si doo nai molu saea, kamolu
molu kafi ade akau fatai 'ani nia uri
lea kwaimani lae fai kamolu uri lao
kwakwaea baita tasa lao ere. Ma na
kwakwaea tara nia kai talu kamolu
tiifau.
16 "Kai ta'aa ka tasa fuamolu,
kamolu toaa maarodo ne molu talaia
toae. Suli kamolu molu toolangaidoo
fua toae molu 'urii, 'Waa ne alangai
ka tofe 'ana Beukaua loo lea nia ka
'oia boroi 'ana alangaia nia ka nao gu
ta doo ai. Waa ne tofe lau 'ana 'ana
gool loo lao Beukaua loo ne abu 'asia
naa uri nia ka 'oia lau alangaia nai.'
17 Kamolu toa maaboko nee, molu
oewanea 'asia naa. Doo ai tee 'ana
roo doo nai ki ne nia 'initoa ka tasa
'ani keerua sui, na gool loo ma nao
na Beukaua loo? Na Beukaua loo lau
'ana lo 'e adea na gool nai ka abu, suli
na gool nai 'e nii lao beukaua abu.
18 Kamolu molu ka saea lau guu,
'Waa ne alangai ka tofe 'ana fuliera
abu loo lea nia ka 'oia boroi 'ana alan-
gaia nia, ka nao gu ta doo ai. Waa ne
tofe lau 'ana 'ana doo ne dai afuafu

* **23:13-14** Fees 14 nao kasi too lao 'oro lana kekeda laa 'ua sa Matiu, "Nia ta'aa fuamolu na toolangaidoo 'ana taki ki ma kamolu na Faarisii ki ne molu ilia na doo ki fasi uri wane ki kera ka sae kamolu na wane diana ki. Boroi ma God ka kwae kamolu, sulia molu fa ta'aa 'ana gwa 'oru ki ma molu kai laua na luma kera ki fuamolu. Sui boroi 'ana kamolu ka 'uri nai, kamolu ka ilia foa lae tikwa ki, fasi uri na wane ki kera ka saea kamolu na wane God ki. Sulia molu ilia 'uri nai, na kwakwaea kamolu ki ka baita ka tasa."

ai lao fuliera abu loo ne abu 'asia naa
uri nia ka 'oia lau alangaia nia.'
19 Kamolu toa nee na maa molu 'e
boboko. Doo ai tee 'ana roo doo nai ki
ne nia 'initoa ka tasa 'ani keerua sui,
na fuliera abu loo ma nao na doo nai
dai afuafu ai laona? Na fuliera abu
loo lau 'ana lo 'e adea na doo nai da
afuafu ai laona ka abu, suli 'e nii lao
fuliera abu.
20 Doo ne adea guu, waa ne tofe
'ana fuliera abu loo, nia tofe ai fai doo
loki sui guu 'i laona.
21 Ma waa ne tofe 'ana Beukaua loo,
nia tofe lau guu 'ana God waa loo 'e
nii lao beu loo.
22 Ma waa ne tofe 'ana fera 'i salo,
nia tofe naa 'ana fulifulia God ma
'ana God waa ne nii 'i salo.
23 "Tara kai ta'aa ka tasa fuamolu
waa toolangaidoo ki 'ana taki ma
kamolu Faarisii ki, kamolu toa suke
nee. Kamolu molu fale diana 'asia
naa 'ana tangafulu kamolu fua God
'ana doo tu'uu moko diana neki molu
fasia ki uri alu lae fai fange ka moko
diana.† Ma sui, molu ka lio ekwa
gwamolu 'ana baea talingai neki lao
taki, ne na ade 'o'olo lae, ma na
kwai'ofei lae, ma na mamana lae fua
God. Molu ili fasi suli si baea talingai
neki lao taki, ma ka nao molu si lio
ekwa lau guu 'ana si baea tu'uu neki
'i laona.
24 Kamolu toa ni kwaitalai ne
maa molu 'e boboko. Kamolu molu
mala gwamolu waa 'e kaua fa lango
tu'uu fasi lao maekafo nia ma sui ka
'akaluaa 'ana kamel doo baita nee.
Suli kamolu molu 'ini 'amolua fai
ade lae suli si baea tu'uu ki lao taki,
molu ka lio ekwa gwamolua 'ana
baea talingai neki lao taki.
25 "Kai ta'aa ka tasa fuamolu toa ni
toolangaidoo ki 'ana taki ma Faarisii
ki, kamolu toa suke nee. Suli kamolu
ade mala wane nia taufia gwana
'i sulina taedoo ni fanga lae ma 'i
laona ka buu gwana 'ana bili ta'ae
ki. Kamolu molu ngalia mamalana
gwana si doo kera wane ki. Ma na bi-
rangaa nai ka 'inito na faafi kamolu.
26 Kamolu na Faarisii maarodo
neki, molu tagisia fasi 'amolua si doo
'i lao liomolu ki ka falu 'i nao sui fatai
si doo 'i sara ki. 'I seeri na toae ki daka
suana abulo lamolu 'i sara ne nia falu
lau guu mala 'ana taedoo ni fanga ne
falu sui guu 'i laona fai sulina.
27 "Kai ta'aa ka tasa fuamolu waa ni
toolangaidoo ki 'ana taki ma kamolu
na Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa
suke nee. Suli kamolu molu 'uria kilu
gwau da rabu kwakwaoa ada ki ma
sua lada kau 'i sara ka diana 'asia naa.
Ma sui ta 'i laoda mai ne, 'e fungu 'ana
'okina waa mae ma doo faamamagu
ki sui naa.
28 Talafana gu ni kamolu nai, suli
kamolu molu ilia doo ki uri toae ki
daka suamolu kau fai nia 'i sara ma
daka saea kamolu waa 'o'olo ki. Ma
sui ta, lao liomolu ki da fungu 'ana
sukee ma na garo lae sui naa.
29-30 "Kai ta'aa ka tasa fuamolu
toa ni toolangaidoo ki 'ana taki, ma
kamolu na Faarisii ki lau guu, ni
kamolu toa suke nee. Suli kamolu
molu saungainia ma molu ka laun-
gia likwafau ki fua brofet baki fai
nia toaa 'o'olo baki 'ana kada 'i nao.
Ma kamolu molu ka bae lau gu 'urii,
'Kameli lea sa meli ka too boroi mai
si kada bae kokoo kameli ki da too
ai, 'afitai gu meli ka 'ado fai kera 'ana
saungi lana brofet ki.'
31 Na bae lamolu nai molu saea
kera na kokoo kamolu ki, nia faatai
folaa ai ni kamolu toaa 'ana kwalafaa
kera toaa nai da saumaelia brofet 'i
nao ki.
32 Nia 'uri nai, alu molu 'isia na
'amolua raoa bae kokoo kamolu ki da
safalia mai 'ana kada 'i nao!
33 Kamolu loi neki ma na kwalafaa
nee baekwa 'a'ale ki! Tara molu ka
tala 'utaa faasia kwakwaea 'ana ere
ne naofi kamolu naa nee? Nia 'afitai
naa!
34 Doo ne adea nau ku falea kau
brofet ki ma wane liotoo ki ma toa fua
toolangaidoo lae ki 'ana taki siamolu
nai. Tai waa 'ani kera, tara kamolu
molu kai saumaeli kera ma molu kai
foto faafi kera ki 'ana 'airarafolo. Ta
bali 'ada, tara kamolu molu kai kwae
kera lao beu ni ofu laa kamolu ki ma
molu ka nani burida 'ana maefere ki
sui gwana.
35 Nia 'uri nai, tara na mae lana
toaa 'o'olo saungi lada nai sui guu lao

† **23:23** Mint, Dili, ma Kumin.

molaagali kai tio faafi kamolu. Nia safali 'ua gu mai 'ana mae lana sa 'Ebol, lelea mai ka dao 'ana mae lana sa Sakaraea 'alakwa sa Barakaea, bae kamolu saungia ka mae 'i matangana Beukaua loo fai na fuliera abu loo ni afuafu lae.‡
36 Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu, God nia kai duua mae lana toaa nai sui guu fuamolu toaa ne abulo lamolu 'uri nai nee."

Sa Disas nia liodila uria fera 'i Durusalem
(Luk 13:34-35)

37 Sa Disas 'e lio kau uri fera baita nai 'i Durusalem, nia ka bae 'urii, "'Oo toaa nee 'i Durusalem 'ae! Kamolu molu 'uifauna brofet baki God nia fale kera mai siamolu ma daka mae naa. 'Ana kada 'oro, nau ku dooria 'asia naa uri ku koni kamolu mai siaku uri ku kokofi kamolu mala 'ana ta karai keni ne kokofia kalena ki fara kukubana. Ma sui ka nao molu si dooria guu.
38 Ma 'i tari'ina, God nia lea na faasia Beukaua kamolu nee.
39 Nau ku faarongo 'isi 'ani kamolu, tara nao molu si suaku lau lelea ka dao 'ana si kada ne molu kai suungi ma molu ka bae 'urii suli nau, "'E diana tasa fua sa wala nee God fale nia mai nee!' "

24

Sa Disas nia saea na malimae kai saketoa Beukaua God
(Maak 13:1-27; Luk 21:5-28)

1 Si kada sa Disas bae 'uri nai lelea ka sui naa, nia ka lea na kau fasi beukaua bae, na toa kwairooi nia ki kera tae mai daka bae 'urii fuana, "'O suana fasi 'amua na saungia neki 'ana beukaua nee wala! Sua lada diana 'asia naa!"
2 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Iuka. Kamolu suana saungaia neki sui gu nee? Bobongi Beukaua nee kai atoli tiifau lelea nao tasi aba fau boroi si tio guu fafo ruana si doo."
3 Si kada sa Disas 'e gooru 'ana gwauna fa uo 'i 'Olif, na toa kwairooi nia ki da lea mai daka too kwaimani 'ada fai nia taifili kera. Ma kera daka ledia sa Disas daka 'urii, "'I anita ne doo nai ki 'oe saea fuameli nai ka fuli? Ma tee ki gu ne dai fuli uri ka faatainia si kada 'oe oli mai, fai nia si kada na fera ne 'i saegano kai sui naa?"
4 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Molu ka fiia, ade lea ta waa ka suke kamolu.
5 Suli waa 'oro dai dao mai 'ana sataku uri suke lamolu lae ma kera dai bae 'urii, 'Nau na Kraes bae gu ne!' Ma si kada kera da ili 'uri nai, na toaa 'oro ne kera da kai faamamanea suke laa kera nai.
6 Ma ta doo lau guu, kamolu molu kai rongoa tabusu lana firue ki karangi kamolu, ma na ununua suli firue ki 'ana bali fera tau ki dai liu. Nia ka 'uri nai boroi 'ana, kamolu nao molu si mau lau 'ana doo nai ki. Doo da kai fuli ki naa nai, 'afitai ka nao lau. Ma sui boroi 'ana, na 'isi lana fera ne 'i saegano nia nao 'ua nai.
7 Totoo na fere ki kera da kai alasi kera kwailiu. Ma na uni fioloe ki da kai liu, ma na anuanu ki da kai 'igia 'ana bali fera 'e'ete ki sui.
8 Na doo nai ki na safali lana 'ua gwana 'afitaia ki nai, mala 'ana fiiwela lae si kada safali lana 'ua gwana kau ma baita lana ka nii 'ua mai.
9 "Tasi doo ne kai fuli lau guu mai ne toaa 'ana maefera 'e'ete ki sui gwana lao fera ne 'i saegano dai susubutai kamolu, faafia ne kamolu toaa nau. Ma kera dai dau kamolu, ma dai fale kamolu 'i 'abana malimae kamolu ki uri kwae lamolu ma saumaeli lamolu naa.
10 Ma toaa 'oro ne kera manata mamana 'ani nau, kera dai kakasa 'ana manata mamana laa kera. Ma toae ki kera dai malimae 'ani kera kwailiu. Ma kera dai falea toaa God ki 'i 'abana malimae ki.
11 Ma 'ana si kada nai, na brofet 'oro ni suke lae dai dao mai, ma kera da kai sukea toaa 'oro ma daka talai 'e'ete na 'ani kera 'ana lea lae sulia toolangaidoo laa garo ki.
12 Ma kera dai ilia doo garo 'oro tasa. Ma nunufana doo nai ki, na

‡ **23:35** Sa 'Ebol na wane 'o'olo eta na 'i nao ne kera saungia lao Alangaia Kwali 'Ua. Ma sa Sakaraea na wane 'o'olo 'isi ne kera saungia lau guu lao na Alangaia Kwali 'Ua.

liosaua kera toaa 'oro nia kai gwagwari lau gwana.
13 Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, lea sa tii ne nia ngado 'ana tooa nia fua God lelea ka dao 'isi lana doo nai ki, God kai faamauri nia.
14 Ma si faarongoa diana nee suli 'initoaa God, kera dai faarongo talo ai lao fera ne 'i saegano sui gwana fua toae ki sui. Burina fatai si doo nai 'e fuli, nia kafi dao 'ana 'isi lana fera ne 'i saegano.
15 "Ma ni kamolu molu kai suana doo sua bae tara kera da kai faa uua lao lalo abu loo. Ma na doo nai ka faasuaa beu abu nia God, ma God ka lukasia naa beu nia. Doo nai brofet Daniel nia bae mai sulia 'ana kada 'i nao." (Si baea fua tii ne nia teemai, nia 'urii: 'Oko saitoma diana 'ana malutana doo nai.)
16 "Lelea molu suai naa doo nai 'e fuli, tii ne 'oe too lao bali lolofaa 'i Diudia 'oko tafi 'ali'ali naa uri agwa lae suli uo loki.
17 Ma tii ne nii kau 'i maa 'ana luma nia, nia 'ali'ali ka tafi naa. Ma nao nia oli si ruu lau kau 'i luma, uri dora lae lau 'ana sasi lae fai ngali lana tasi doo ne nii mai luma.
18 Ma tii ne nia nii 'ua mai lao ola nia, nao nia si oli lau mai luma uri maku nia ki ade ka faadora nia.
19 Doo ki dai ta'aa ka tasa 'ana si kada nai fua keni faasusu ki ma ai da kulua ki, suli kera dao toi kai 'afitai tasa uri tafi 'ali'ali lae.
20 Molu foa uri ka nao molu si tafi lau 'ana si kada uni gwagwarie ma nao 'afa sato Sabat.
21 Suli na ta'aa laa nai kai talua ta'aa laa ki sui ne toaa lao fera ne 'i saegano da saitomana ki mai, 'ita kada God saungainia doo ki sui ma ka lea mai ka dao 'i tari'ina. Ma ka nao tasi ta'aa laa lau 'i buri ne kai 'uria lau si doo nai.
22 Ma lea God nao si faa kurusia si kada nai 'ana ta'aa laa nai, nia kai 'afitai tasa uri ta waa kai mauri ai. Ma sui uri ka diana fua toaa ne God fili kera ki sui naa, nia kai faa kurusia gwana si kada nai.
23 "Tasi doo lau guu 'ana si kada nai ki nii 'ua mai, lea ta waa bae 'urii fuamolu, 'Lea molu suana 'amolua na Kraes bae gu ne nii agwa gwana 'i luma nee,' ma nao ka bae 'urii, 'Nia 'e nii gwana lao fera kwasi loko,' kamolu nao molu si faamamanea.
24 Suli na Kraes susuke ma na brofet susuke ki kera da kai dao mai ma da kai ilia fafaataia talingai ki ma doo kwaibalatana ki. Ma kera dai bae 'urii, 'Nau na Kraes bae naa ne,' ma nao daka bae 'urii, 'Nau ta brofet lau gu ne.' 'Uri nai guu kera daka sasi naa uri talai garo lae 'ana toaa ne God fili kera ki sui naa, ma sui boroi ka 'afitai naa fuada.
25 Kamolu rongo nai, doo nai ki nao dasi fuli 'ua mai ma sui boroi 'ana nau ku faarongo kamolu na kau 'ana taue, uri molu ka saitoma diana ai.
26-27 "Si kada ni nau na 'Alakwa Nia Wane, kwai dao mai, toae ki sui guu kera dai suaku. Nia kai mala si kada kamolu suana kwakwange binabina 'i lofona salo loo ma ka folaa tiifau 'ita bali tae lana sato lea ka dao bali suu lana sato. Aia, lea tai waa kera da bae 'urii fuamolu, 'Na Kraes bae 'e nii gwana lao fera kwasi loko,' too 'amolu fasi lea lae 'i seeri. Ma lea tai waa daka bae 'urii fuamolu, 'Na Kraes bae ne agwa gwana 'i seki nee,' nao molu si faamamanea tasi baea 'uri nai ki.
28 "Na oli laku mai 'afitai ka agwa fasi ta waa. Nia kai mala bae lea si kula na doo mae 'e nii ai, na 'asungaa ki daka koni faafia 'i seeri, 'afitai ka agwa.

Sa Disas bae sulia oli lana mai (Maak 13:24-31; Luk 21:25-33)

29 "'I burina fatai kada ne nonifiia nai ki da sui,
'God kai suusia sato fai nia madame, uri nao keeru si tala folaa lau.
Ma God kai ilia bubulu ki kera kai 'asida faasia mamangaa.
Ma God kai ilia na doo loki langi 'i mamangaa, kera kai lea garo fasi fulida.'
30 "'Ana si kada nai guu, si mamalafooa nau Wela nia Wane, ka sakatafa faatai naa 'i lofona salo. Ma 'ana si kada nai lau guu, na toae ki tiifau lao fera ne 'i saegano kera dai angi, sulia da suaku nau ku dao mai fafona dasa loo 'i mamangaa, maku

dao mai lao rigita lae fai nia kwanga
laa baita.
31 Ma na 'ensel ki kera kai ufia
bungu kai angi baita uri koni lana
toaa nau ki ne ku filida sui naa. 'Ana
kada nai, nau kwai odua mai 'ensel
nau ki, uri kera kai konia mai toaa
nau ki tiifau faasia na fera neki tiifau
lao fera ne 'i saegano."

32 'I seeri guu, sa Disas ka bae na
sulia tii tarifulaa ka 'urii, "Molu man-
ata fasi sulia na 'ai fig ki, kada lea
molu suana sarana nia fufurua, tama
si kada nia uni sato 'e karangi dao naa
nai.
33 Talafana lau guu, kada kamolu
suana nonifiia nai ki dao na mai,
tama kamolu saitomana oli laku mai
nia karangi naa nai.
34 Ku faarongo 'isi 'ani kamolu, na
unita wane nee 'i tari'ina kera dai
mauri 'ua gwada doo nai ki ka fuli.
35 Na doo loki tiifau lao salo loo fai
nia lao fera ne 'i saegano kera dai sui
gwada. Sui ma bae laku nia 'afitai ka
sui.

Fa sato fai nia si kada sato sa Disas kai dao ai (Maak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

36 "Nao ta waa si saitomana fa sato
ma nao si kada sato nau kwai dao ai.
Na 'ensel ki ka nao dasi saitomana,
ma ni nau, na 'Alakwa Nia Wane
boroi, nao kwasi saitomana lau guu
si kada nai. God na Maa taifili nia gu
ne nia saitomana.
37 Si kada nau kwai oli mai nia kai
mala lau guu si doo bae fuli lao fa sato
bae sa Noa.
38 Si kada bae sui guu igwa baita
bae ka dao naa, na toae ki kera fanga
ni elea ma daka kuu gwaulilinge 'ada.
Kera daka falekeni ma daka folikeni
ki 'ada lelea ka dao guu 'afa sato bae
sa Noa nia raa lao baru baita nia bae.
39 Ma kera daka ulafusia gwada
saea sa tasi doo kai fuli, ma daka ade
'uri nai lelea ka dao gu 'ana kada ne
igwa baita bae dao ka lau kera naa.
Talafana lau guu si doo kai fuli kada
nau kwai oli mai nai.
40 'Ana kada nai, lelea ta roo waa
daru ka rao kwaimani boroi 'i lao tii
ola, ta waa nau kwai ngalia, ta ruana
waa kwai faasia ka too gwana.
41 Ma lelea ta roo wela keni daru
ka rao fanga kwaimani boroi 'ana tii
si kula, ta wela keni nau kwai ngalia,
ta ruana ai nau kwai faasia ka too
gwana.
42 Too molu ka kwaimaakwalii ma
molu ka lilio diana, sulia kamolu ula-
fusia fa sato tee ne nau, na 'Alakwa
nia wane, nau kwai dao ai.
43 Molu ka manata toi si doo 'urii,
lelea na wane 'ana lume 'e saitomana
gwana si kada ne waa bebeli kai dao
uri beli lae, nia kai lilio diana ma
'afitai ka ekwatainia waa nai ka belia
'okodoo nia 'i luma.
44 Doo ne adea guu, kamolu lau guu
molu kwaimaakwali diana, sulia ni
nau, 'Alakwa nia wane kwai dao mai
'ana si kada ne nao molu si fiia kwai
dao ai."

Tarifulaa sulia roo waa rao ki (Luk 12:41-48)

45 "Kamolu nee, molu mala 'ana
waa ni rao ne liotoo ma ka rao noni
maabe. Na waa ni rao ne liotoo ma
ka rao noni maabe, na waa baita nia
kai alu nia uri lio lae suli toaa ni rao ki
lao luma nia, uri ka sangoni kera 'ana
si kada kera ni fanga lae ki.
46 Aia, ma lelea na waa baita nai
'e dao mai ma ka suana nia ka ilia
naa doo nai ki, nia ka diana 'asia naa
fuana.
47 Nau ku faarongo mamana 'ani
kamolu, na waa baita nai tara nia kai
alu sa wala nai ka lio sulia doo nia ki
tiifau.
48 "Sui ma, lea sa nia ta waa ni rao
ta'aa gwana, nia ka manata gwana
'urii, 'Na waa baita nau, dao lana mai
'e tau 'ua.'
49 'I seeri nia ka safali kwae maana
gwana toa ni rao nai ki ma ka lea ka
kuu 'ana fai toa da kuu lilinge ki.
50 Ma na waa baita nia nai ka dao
naa 'afa dani sa wala nai 'e nao si fiia
lau gwana ma ka nao si kwaimaak-
wali guu maasia.
51 Na waa baita nia nai kai falea
kwakwaea ta'aa ka tasa fua sa wala
nai, ma kai odu nia naa uri lea ka
too fai nia toa kwaisukei ki ma kera
dai too na 'ada 'ana angia ma didi
didilifoe."

25

Tarifulaa sulia tii akwala saari

1 Sa Disas ka bae lau 'urii, “'Ana
si kada nai nau kwai dao mai, na
'initoaa God kai mala 'ana taafuli
keni saarii da ngalia laet kera ki
daka lea lao rodo maasia fungao falu,
uri fanga kwaimani lae fai nia 'ana
lumaa nia.
2 Ta lima saarii daka liotoo, ma ta
lima ai ka nao dasi liotoo.
3 Na saari nai ki nao dasi liotoo nai,
kera da ngali naa laet kera ki, ma sui
ta nao dasi ngali guu tasi gwai fai
kera uri ongi lana lau laet ki si kada
kera gwau.
4 Ma saari liotoo nai ki 'ana ne kera
da ngali gwai lao kwade doe ki uri
ongi lana laet ki.
5 Ma na fungao nai ka nao si dao
'ali'ali guu, ma na saari nai ki daka to-
too maada ka mamaleua tiifau, kera
daka maleu naa.
6 “Ma totoo lao tofungana rodo naa,
waa ki daka 'aitainia naa dao lana
fungao nai ma dafi bae 'urii, ‘Na
fungao bae ne karangi dao naa nee!
Molu lea na mai uri molu ka toda 'ani
nia!’
7 Na taafuli keni nai tiifau kera
daka ada mai ma daka sulatatae naa
uri rarau lana laet kera ki.
8 'I seeri, na ai nai ki nao dasi liotoo
nai daka bae na kau 'uri fua ai liotoo
nai ki, ‘Rowane 'ae, kameli mone ta
laet kameli baki da gwau naa. Molu
faa fasi mai tasi gwai fuameli, uri
meli ka ongia lao laet kameli ki.’
9 “Na ai liotoo nai ki da luuda daka
'urii, ‘'Ee nao, si gwai ne meli too ki ai
nee 'e nao si tala 'akolu sui ne. Molu
lea kau sia toaa da faafoli 'ana gwai
ki, molu ka usi gwai na kau 'amolu.’
10 Ma si kada nai kera da lea gu
uri foli gwai lae, na fungao nai ka
dao naa. Ma na saari nai ki kera da
ade akau nai, kera daka lea na fai nia
'ana fanga kwaimania nai 'ana lumaa
nai. Sui na maa nai 'ana luma nai ka
fonoki naa suusi kera.
11 “'Uri nai sui, na saari baki kera
dora kau bae daka lea kau lelea daka
dao lau guu. Ma daka 'urii, ‘Waa
baite kani 'ae! 'O 'ifingia kau mae uri
kameli ka ruu lau gu kau!’
12 Sui ma fungao nai ka luuda ka
bae na kau 'urii fuada, ‘Ku faarongo
mamana 'ani kamolu, nau ku ulafusi
kamolu.’ ”
13 Sa Disas ka bae 'urii, “Ade lana
guu ne kamolu molu ka lilio diana ma
molu ka fofolo diana nai, suli kamolu
ulafusia fa sato nai ma nao si kada
sato nai nau kwai dao ai.”

Na tarifulaa suli dao lana mai tii waa 'inito
(Luk 19:11-27)

14 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fua
toa kwairooi nia ki, “Na 'initoaa God
nia kai mala lau guu tii waa nai kai
lea 'ana kai tau nai, ma ka 'ailia mai
toa ni rao nia ki siana, ma ka alua si
malefo nia ki 'abada uri daka ili raoa
ai fuana.
15 Ma nia ka falea lima tooni malefo
ki fua ta tii waa. Ma ta waa, nia ka
falea roo tooni malefo ki fuana. Ma ta
waa lau, nia ka falea tii tooni malefo
ki fuana. Fale laa nai ki nia fale, da
lea lau gu suli si bobola laa ne nia
suana waa nai ki da bobola fai nia
daka rao 'ana si malefo nai ki ai. Nia
ade 'uri nai sui, nia ka lea naa 'ana lea
laa nia nai.
16 'I seeri, na waa ne ngalia lima
tooni malefo nai ki, nia ka rao naa
'ana malefo nai. Ma nia ka todaa lau
mai ta lima tooni malefo faafia.
17 Ma na waa nai 'e ngalia roo tooni
malefo nai ki, nia ka rao lau guu.
Ma nia ka todaa lau gu mai ta roo
tooni malefo faafia si malefo nai da
faa fuana ka rao ai.
18 Sui ma waa nai 'e ngali tii tooni
malefo nai gu ne, nia lea kau ma
ka 'eli faafia malefo nai lao kilu lao
saegano, ma ka saufinia si malefo na
waa baita nia ka tio gwana 'uri nai.
19 “Ma burina naa si kada 'e tau, na
waa baita kera nai ka oli mai ka dao
naa. Ma nia ka dooria naa sua lana
malefo nia nai ki toa nai ki kera da
rao mai ai.
20 'I seeri, na waa nai 'e ngalia lima
tooni malefo nai ki, ka dao na mai
fai nia ta lima tooni malefo lau faafia,
ma ka bae 'urii, ‘Arai baite 'ae, 'oe 'o
falea lima tooni malefo ki fuaku. 'O
suai fasi nee, nau ku todaa lau mai ta
lima tooni malefo faafia.’

21 “Ma na waa baita nai 'e luua ka
'urii, ‘Waa ni rao mamana diana nau.
'Oe 'o ilia si raoa nai ka diana 'asia
naa. Nau ku alu 'oe naa uri 'oko lio
lau suli doo 'oro ki, suli 'oe ili diana
mai 'ana si raoa nao si 'oro ki boroi
'ana. Lea mai 'oko ele kwaimani
'amua fai nau.’
22 “Ma na waa nai 'e ngalia roo
tooni malefo nai ki ka dao lau gu mai.
Ma nia ka bae 'urii, ‘Arai baite 'ae, 'oe
'o falea roo tooni malefo ki fuaku. 'O
suai fasi nee, nau ku todaa lau mai ta
roo tooni malefo faafia.’
23 “Ma na waa baita nai 'e luua ka
'urii, ‘Waa ni rao mamana diana nau.
'Oe 'o ilia si raoa nai ka diana 'asia
naa. Nau ku alu 'oe naa uri 'oko lio
lau suli doo 'oro ki, suli 'oe ili diana
mai 'ana si raoa nao si 'oro ki boroi
'ana. Lea mai 'oko ele kwaimani
'amua fai nau.’
24 “Sui, na waa nai 'e ngalia tii tooni
malefo nai, ka dao na mai. Nia ka fofo
naa ma ka bae na 'urii, ‘Waa baite 'ae,
nau ku saitomana 'ua gu ne 'oe na
waa susuala nao 'osi obi ata waa. Ta
doo nao 'osi fasia boroi 'oe saitomana
'oko falia gwamu, ma ta fanga ne nao
'osi tala alu boroi, 'oe saitomana 'oko
konia gwamu.
25 Nia ne adea nau ku mau lau
gwaku, ma ku lea kau ku saufinia
gwaku malefo 'oe lao saegano. 'Oe
suai nee, malefo 'oe bae ne tio gwana
doo 'oe.’
26 “Ma na waa baita nia nai 'e luua
ka 'urii, ‘'Oe na waa rao lamu siofaa
'urii. 'Oe saea 'o saitomana sui naa ni
nau waa ku falia ki gwaku fanga nao
kusi fasia, ma ku koni doo gwaku lao
rakui fanga 'ana alu doo lana ta waa
'e'ete lau gwana nai, nee?
27 Lea 'oe manata 'uri nai, tee ne
adea nao 'osi alua 'amu mai seleni
nau nai lao banga, uri si kada ku dao
naa, nau ku oli fai malefo nau fai nia
tai malefo lau kera todaa mai faafia?’
28 “Sui waa baita nai ka bae na kau
'urii fuana waa ni rao nia ki, ‘Molu
ngali malefo loko fasi sa wala loko,
molu ka faa 'amolu fua sa wala nee
too 'ana taafuli tooni malefo neki.
29 Suli na toaa nee sui guu kera da
todaa mai si doe, nau kwai fale 'ada
kai 'oro lau, ma kera dai too lau 'ana
doo 'oro ki. Ma tii gwana ne nia nao si
todaa gu mai tasi doo, tasi doo ne nia
ka too boroi ai, nau kwai lafua gwaku
faasi nia.
30 Ma na waa ni rao ta'aa loko,
kamolu ngali nia molu ka 'ui 'ani nia
'i maa lao rorodoa laa loko, si kula fua
angie ma didi lifo lae lelea firi.’ ”
31 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, “Si kada ni nau, na
'Alakwa Nia Wane, kwai dao fai nia
'initoaa nau ma 'aini 'ensel ki daka
dao kwaimani mai fai nau, nau kwai
gooru lao fuligoorua ni taloa nau.
32 Ma toaa 'ana fere ki sui guu kera
dai koni mai siaku. Ma nau kwai efaa
bali toae ki dai too 'e'ete ki lau gwada,
mala 'ana ta waa ni sua lae suli sifsif
ki kada nia efaa sifsif ki daka too
'e'ete 'ada faasia nanigot ki.
33 Ma nau kwai efaa bali 'ana toaa
nai ma kera dai too 'e'ete lau gwada
taifili kera 'i bali aolo 'ani nau mala
'ana sifsif nai ki kera efaa daka too
'e'ete ki. Ma ta bali 'ani kera daka
mala 'ana nanigot nai ki, kera dai too
'e'ete lau gwada 'i bali mauli 'ani nau.
34 “Si kada nau na Waa 'inito ku ili
'uri nai sui, nau kwai bae 'urii fua
toaa nai 'i bali aolo 'ani nau, ‘Kamolu
molu lea mai, suli ni kamolu toaa
nee na Maa nau 'e ele suli kamolu.
Molu ruu 'amolua mai lao 'Initoa nia,
ne nia ade akau mai ai fuamolu 'ita
'ua kada nia saungainia fera ne 'i
saegano.
35 Suli si kada bae ku fiolo mae,
kamolu bae molu sangoni nau. Ma si
kada bae ku maeli kuu, kamolu bae
molu faa si kafo fuaku. Ma sui boroi
'ana nau na waa 'e'ete lau gwana
bae ku dao mai siamolu, kamolu bae
molu gwale nau molu saare nau 'i
luma kamolu ki.
36 Ma si kada bae ku siofaa uri
si maku ni ofi, kamolu bae molu
faaofi nau. Ma si kada bae ku matai,
kamolu bae molu suasuli nau. Ma si
kada bae ku too lao lookafo, kamolu
bae lea mai molu ka maa toku.’
37 “Sui na toaa 'o'olo nai kera da
luua daka 'urii, ‘Nee wala Aofia, ma
anita nai kameli suamu 'oe fiolo mae
ai ma meli ka sangoni 'oe nai? 'I anita
nai 'oe maeli kuu ai, ma meli ka faa si
kafo fuamu nai?
38 Ma 'i anita nai 'oe na waa 'e'ete
lau gwana 'o dao siameli ai, ma meli

ka gwale 'oe meli ka saare 'oe 'i luma
kameli ki, ma nao si kada tee nai
'oe siofaa uri si maku ai, ma meli ka
faaofi 'oe nai?
39 Ma si kada tee nai kameli suamu
'o matai ai, ma nao 'oko too lao
lookafo ai, ma meli ka lea kau meli ka
maa tomu nai?'
40 "Ma nau kwai luu kera kwai 'urii,
'Ku faarongo mamana 'ani kamolu, si
kada kamolu ilia mai tasi doo 'uri nai
fua ta waa mala nia boroi 'ana 'ana
toa kwairooi nau ki, kamolu ilia na
mai fuaku nai.'
41 "Sui nau kwai bae 'urii fuada na
wane ne kera too 'i bali mauli aku,
'Kamolu lea tau 'amolu kau faasi nau.
God kai kwae kamolu. Ma kamolu
kai lea lao na ere ne totoo firi, ne God
nia ade akau ai fuana sa Saetan ma
na 'ensel ta'aa nia ki.
42 Sulia nau ku fiolo, ma kamolu si
falea guu ta fanga fuaku. Ma kada
nau ku maeli kuu, nao kamolu kasi
falea guu ta kafo fuaku.
43 Ma kada nau ku dao mai,
kamolu kasi goni nau guu fuana
luma kamolu ki. Ma kada ka nao
'akua tasi maku, nao kamolu si faaofi
nau guu. Ma kada nau ku matai ma
ku too 'i lao lookafo, nao kamolu si lio
guu suli nau.'
44 "Ma kera da luua daka 'urii,
'Wala Aofia 'ae, kada tee ne kameli
suamu 'oe fiolo mae ai, ma nao 'oko
maeli kuu, ma nao ni 'oe na waa 'e'ete
lau gwana 'o dao siameli, ma nao 'oko
siofaa uri si maku ni ofi, ma nao 'oko
matai, ma nao 'oko too lao lookafo,
ma kameli ka nao meli si 'adomi 'oe
guu?'
45 "Ma nau kwai luu kera ma kwai
bae 'urii, 'Ku faarongo mamana 'ani
kamolu. Tasi tee ne kamolu nao molu
si ilia mai uri ka 'adomia ta waa mala-
nia 'ana toaa kwairooi nau ki, nia ta-
lafana naa kamolu nao si ilia fuaku.'
46 "'Uri nai sui kera daka lea naa
uri lao kwakwaea totoo firi, ma na
toaa 'o'olo ki kera daka lea naa uri lao
mauria firi."

26

Toa gwaungai Diu ki da 'olea sa Disas uri saungi lana
(Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Dion 11:45-53)

1 Si kada sa Disas nia toolangaidoo
lelea ka sui naa, nia ka bae 'urii fuana
toa kwairooi nia ki,
2 "Kamolu saitomana, na Fan-
gatasae kai liu naa 'i faafone bae. Ma
otofana si kada nai gu ne kera dai
fale nau, na 'Alakwa Nia Wane, fua
malimae nau ki, uri daka foto faafi
nau naa 'ana 'airarafolo."
3 Ma 'ana si kada nai lau guu, na
waa baita ni foa ki fai nia toa gwaun-
gai Diu ki kera da ofu naa 'i beu nia sa
Kaeafas na waa foa ni gwau.
4 Ma kera dai 'olea naa si kada kera
dai dau agwa 'ana sa Disas ai uri daka
saungi nia naa.
5 Ma kera daka alu tii manataa naa
ma daka bae 'urii, "Nao kolu si dau
nia lau lao fa dani neki 'ana fafangaa
nee, ade lea konia nee daka firu lau
gwada fai kolu."

Tii wela keni nia 'iki 'ana gwai moko diana tasa lao gwau sa Disas
(Maak 14:3-9; Dion 12:1-8)

6 Si kada sa Disas fai nia toa
kwairooi nia ki kera dao 'i Betanii ma
daka too 'ada luma sa Saemon na waa
nai furo saungi nia mai 'i nao,
7 tii wela keni nai 'e lea mai ka
dao siana. Ma na wela keni nai ka
ngali mai tii bii gwai liu lana baita
tasa* nai lao kufidoo nai da 'ailia 'ana
'Alabasta. Ma wela keni nai ka 'iki
'ana gwai nai lao gwau sa Disas kada
sa Disas kai fanga 'ua gwana.
8 Ma si kada na toa kwairooi nia
ki da suai, na rakeda ka sasu daka
ledi 'ada 'urii, "Na wela keni nee 'e
saketoa gwana gwai diana nee uri tee
nee?
9 Na gwai nee lea sa daka faafoli ai,
malefo baite ne dai ngali uri maana,
uri daka faa malefo nai ka 'adomia
toaa siofaa ki!"
10 Sa Disas 'e filoa gwana si doo nai
kera bae sulia, ma nia ka bae 'urii
fuada, "Tee ne adea molu ka bae 'uri
nai suli wela keni ne, ma molu ka faa
noni susuala nia nai? Si doo diana
tasa ne nia ilia fuaku nee.

* **26:7** Na kufidoo liu lana baita nai kera 'ailia 'ana 'Alabasta, kera saungainia 'ana fau mamagara.

11 Na toaa siofaa neki kera da too
gwada fai kamolu suli kudu. Aia, ma
ni nau ne kwai too fai kamolu si tau
naa.
12 Si kada nai wela keni nee nia 'ikia
gwai nai faafi nau, nia ade akau na
kau 'ani nau maasia fa dani nau ku
mae ma kera daka alu nau naa lao
kilu gwau nai.
13 Nau ku faarongo mamana 'ani
kamolu, 'i fai gwana lao fera ne
'i saegano ne kera dai faataloa si
Faarongoa Diana nee ai, si doo ne
wela keni nee ilia nai kera dai unu
lau gu sulia ai, uri daka manata tona
wela keni nee."

Sa Diudas nia ala faafia naa foli lae 'ana sa Disas fua malimae ki
(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Buri si doo nai, tii waa 'ana ak-
wala ma roo waa kwairooi baki sa
Disas ne satana sa Diudas 'Iskariot,
ka lea naa siana waa baita ni foa ki.
15 Ma sa Diudas ka ledi 'urii 'ani
kera, "Lea sa nau ku faafoli 'ana sa
Disas fuamolu nai, ta fita doo ne molu
kai faa fuaku?" Ma kera daka idumia
mai olu taafuli fa seleni, ngali mai
daka faa na fuana.
16 Safali gu 'i seeri, sa Diudas ka
lilio naa uri si kada tee ne bobola fai
nia uri lea nia 'olea ma nia ka alu
mamana naa 'ana sa Disas 'i 'abada.

Fanga 'isi laa Sa Disas 'ana Fangatasae
(Maak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Dion 13:21-30)

17 Aia, 'afa dani totoonao guu 'ana
fafangaa loko da 'ailia 'ana Fafangaa
'ana Beret nao Isi ai, na toa kwairooi
sa Disas ki da lea mai siana, daka ledi
'urii 'ani nia, "'I fai ne 'oe dooria meli
kai ade akau 'ana fange ki ai uri 'oko
fanga 'ana Fangatasae nee?"
18 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Molu lea kau siana tii waa nai nii
lao fera baita loo molu ka bae 'urii
fuana, 'Waa toolangaidoo kameli 'e
bae 'urii, Si kada nau 'e dao karangi
naa nai. Toa kwairooi nau ki fai nau
meli kai fanga kwaimani 'ameli 'ana
Fangatasae nee 'i luma kamu.' "
19 'I seeri, na toa kwairooi ki kera
daka lea naa, ma daka bae na 'uri bae
sa Disas nia saea kau fuada. Kera
daka ade akau naa 'ana fanga kera ki
uri ka maasia naa Fangatasae nai.
20 Dao 'i saulafi, sa Disas ka too naa
'i seeri 'ana fanga kwaimania nai fai
nia akwala ma roo waa kwairooi nia
ki.
21 Ma si kada kera fanga naa, sa
Disas ka bae 'urii fuada, "Ku faarongo
mamana 'ani kamolu, tii waa 'ani
kamolu nia kai fale nau naa 'i 'abana
malimae ki."
22 Si kada na toa kwairooi ki da
rongo si baea nai, kera daka liodila
tasa. Ma kera tiifau daka safali ledia
naa sa Disas. Ta waa 'e ledi nia sui ta
waa lau guu, ma daka 'urii naa, "Nee
wala Aofia, ma tii gu nai? Nau mone
'e nao!" Ma kera sui guu daka bae 'uri
nai fuana.
23 Sui sa Disas ka 'urii, "Ta waa 'ani
kamolu ne kai kurumainia si beret
nia lao titiu nee fai nau, nia gwana ne
waa nai kai fale nau fua malimae ki
nai.
24 Nau, na 'Alakwa Nia Wane, nau
kwai mae guu mala doo bae na
kekeda laa Abu 'e saea sui na mai
'i nao. Ma sui ta, nia kai ta'aa ka
tasa fua waa ne kai fale nau 'i 'abana
malimae ki. Nia diana lea sae waa
nai ka nao si futa 'ua guu, suli na
kwakwaea ne kai dao tona 'e ta'aa ka
tasa."
25 'Ana si kada nai guu, sa Diudas
waa nai gu kai falea sa Disas fua
malimae ki, nia ka bae na 'urii, "Waa
toolangaidoo 'ae, ma ade sae nau
gwana nai?"

Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe
'ana tala'amu nai 'o tala saea nai."

Na fanga laa nia Aofia 'ana alangaia falu
(Maak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Koren 11:23-25)

26 Si kada kera dau fanga 'ada 'uri
nai, sa Disas 'e rao uri beret nai 'e
dau ai ka tangoa God, sui ka niia ka
falea fua toa kwairooi nia ki, sui ka
bae 'urii, "Molu ngali molu ka 'ani, na
noniku naa ne."
27 Sui nia 'e ngali na titiu waen nai
ka dau ai ka tangoa God, sui ka falea
fuada ka bae 'urii, "Kamolu tiifau,
molu kuufia.

28 Na 'abuku naa ne 'ana alangaia falu nee, si 'abu ne kai igwa uri God ka manata lukea abulo ta'aa laa kera toaa 'oro ki sui.
29 Ku faarongo kamolu, nau tara kwasi kuufia lau waen nee lelea ka dao fatai 'afa dani nau ku kuufia na waen falu fai kamolu lao 'initoaa nia Maa nau."
30 'I seeri kera daka nguulia tii fa nguu lelea ka sui naa, kera daka lea na kau uri fa uo nai kera saea 'ana 'Olif.

Sa Disas faarongo sui na kau ai 'i nao sa Bita kai tofe faafi nia
(Maak 14:27-31; Luk 22:31-34; Dion 13:36-38)

31 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada, "Lao fa rodo ne 'i tari'ina, si doo ne kera dai ilia 'ani nau kai tagalangai kamolu molu kai tafi tiifau faasi nau. Suli bae lana God lao kekeda laa Abu 'e saea sui na mai ka 'urii, 'Nau kwai kwaea waa ni folo kera sifsif ki, ma sifsif nia ki dai tagalo tiifau.'
32 Sui boroi 'ana si doo nai kai fuli, 'i burina nau ku tatae fasi maea, nau kwai tasa lea kwai too maasi kamolu 'i Galilii."
33 Ma sa Bita 'e luua sa Disas ka bae 'urii, "Nau gu ne 'afitai ku tafi gu faasi 'oe, lelea sae toa nee daka tafi tiifau boroi faasi 'oe!"
34 Ma sa Disas ka bae 'urii fua sa Bita, "Nau ku faarongo mamana 'ani 'oe, ni 'oe gu ne 'oki tofe nau saea nao 'osi saitomaku 'ana olu si kada fatai sui karai kafi 'ai 'i 'ofaidani lao fa rodo ne 'i tari'ina."
35 Ma sa Bita 'e luu nia ka 'urii, "Nau lelea sae ku mae boroi fai 'oe, 'afitai 'asia naa ku tofe 'oe guu!"
Ma ni kera toa kwairooi ki daka bae sui gwada 'uri nai.

Sa Disas 'e foa 'i Getsamani
(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Sui sa Disas ka lea fai nia toa kwairooi nia ki uri si kula nai da saea 'i Getsamani, ma nia ka bae 'urii fuada, "Molu gooru 'amolu 'i seki maasi nau, si kada nau ku lea kwai foa 'aku 'i lobaa."
37 Nia ka talaia sa Bita fai nia roo 'alakwa sa Sebedii ki daka lea fai nia. Ma nia ka safali liodila baita ma manata lana ka isifufuli 'asia naa.
38 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Nau ku liodila baita 'asia naa ma kwai maelia guu. Molu too 'amolu 'i seki, molu ka lilio diana lau gu fai nau."
39 Nia taa 'idu tu'uu gu kau faasi kera 'uri nai, nia ka booruru naa lelea maana ka too toi gu saegano. Nia ka foa 'urii, "Maa 'ae, lelea sae nia ka walude gwana, 'oko liliua kau 'amu fii laa nee faasi nau. Sui ta, suli doori lamu 'ana, nao lau suli doori laku."
40 Sui sa Disas 'e oli mai 'e dao sia olu waa kwairooi nia baki, ka suada kera maleu naa. Nia ka bae 'urii fua sa Bita, "Wala Bita, 'utaa ne nao molu si taa ada mone 'amolu fai nau suli ta tii si kada kukuru boroi 'ana?
41 Molu ada fasi molu ka lilio diana 'ana foa lae, uri ilitooe ka nao si si-itasa faafi kamolu. Suli na manata lamolu 'e dooria gwana doo diane ki, ma sui ta nonimolu ne makeso 'asia naa."
42 Sa Disas 'e faasi kera 'ana ruana si kada ka lea ka foa lau. Nia foa ka bae 'urii, "Maa 'ae, lelea sae nao si walude naa uri liliu lana fii laa nee faasi nau ma nau kwailiu na 'i laona, alamatainia ka fuli 'ana suli doori lamu."
43 Si kada nia oli mai ka dao lau gu sia olu waa kwairooi nia baki, nia ka suada kera da maleu gwada suli maada mamaleua ka ta'aa 'asia naa.
44 'Uri nai, sa Disas ka faasi kera ka lea ka foa lau gwana 'ana oluna si kada. Nia foa ka saea lau gu tii si doo bae.
45 Sui nia ka oli lau gu mai sia toa kwairooi nia baki. Nia ka bae 'urii fuada, "Kamolu molu maleu molu ka momola 'ua gwamolu nee? Molu suai fasi nee, nia karangi dao gu asi kada bae nai, bae kera dai fale nau, 'Alakwa Nia Wane, 'i 'abana toaa abulo ta'aa ki.
46 Molu tatae kolu ka lea 'akolu. Waa bae uri fale laku fua malimae ki ne dao naa nee."

Sa Disas, kera dau nia naa
(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Dion 18:3-12)

47 Si kada sa Disas 'e bae 'ua gwana 'uri nai, sa Diudas nia waa bae gwana 'ana akwala roo waa kwairooi baki sa Disas, ka dao naa. Sa Diudas nia dao

fai toa 'oro nai kera dau raunga sui gu
mai uri firu lae. Na toaa nai, na waa
baita ni foa ki fai nia toa gwaungai
ki ne fale kera daka lea mai fai sa
Diudas.
48 Aia, sa Diudas nia faarongoa sui
na mai toaa nai 'ana si mamalafooa
ne kera dai lio uria 'ana waa ne da lea
mai uri nia. Nia bae 'urii mai fuada,
“Lea waa nai nau ku nonoia tama, nia
waa nai kamolu dooria naa nai.”†
49 'Uri nai, sa Diudas 'ali'ali ka lea
na kau sia sa Disas dao ka bae na
'urii fuana, “Aroaroe kau fuamu waa
toolangaidoo!” Sui nia ka nonoia naa
sa Disas.
50 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Wala, ili 'ali'ali naa 'ana doo ne 'oe
lea mai uria.”
'Uri nai guu, toa nai kera fali mai
daka ngiria naa sa Disas ma daka dau
nia naa.
51 Ma 'i seeri tii waa nai 'ana waa
kwairooi sa Disas ki 'e aoa 'ila ni firu
nia nai ka kwaea naa 'ana waa ni rao
nia waa foa ni gwau. Ma ka kwae
muusia naa bali alinga aolo nia sa
wala nai.
52 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Oli fai 'ila ni firu 'oe 'oko alu tio 'ana
fulina, suli waa neki sui gu da firu
'ana 'ila ni firu, dai mae lau guu 'ana
'ila ni firu.
53 'Oe manata toi 'amu sae nia 'afi-
tai fuaku uri gani lana Maa nau, uri
faa lana mai 'ensel ki ne dai 'oro ka
talua na taafuli omee ma roo omee
sarenga ki 'oto ne?
54 Ma sui ta, lea sae nau ku 'ai uri
'ensel ki uri daka 'adomi nau 'uri nai,
tara si baea bae lao Kekeda laa Abu
suli na Kraes ne nia kai nonifii, tara
ka fuli 'ana 'utaa?”
55 Si kada nai sa Disas ka bae na
'urii fuana konia nai, “Nee rowaa,
kamolu kwaifii sae sa nau ta waa ku
talai garo 'ana toae uri taga lae 'ana
fere 'oto ne? Nia ne molu ka dao
mai uri nau fai 'ile ni firu ma kile
ki uri dau laku? Fa sato ki sui guu,
nau ku gooru ku toolangaidoo gwaku
mai fuamolu ka tau naa lao lalo 'ana
Beukaua loko, ma sui ka nao molu si
dau nau gu mai.
56 Ma sui ta, doo neki sui guu da fuli
na 'uri, uri si baea bae na Kekeda laa
Abu ki fai nia na brofet kada 'i nao ki
da saea mai ka fuli naa ne.”
'I seeri guu na toa kwairooi sa Disas
ki da lukasi nia daka tafi tiifau na
faasi nia.

Kera saea sa Disas nia garo naa (Maak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Dion 18:13-14,19-24)

57 Toa nai da daua kau sa Disas
daka talai nia naa uri beu sa Kaeafas
waa foa ni gwau. Ma na toa toolan-
gaidoo ki 'ana taki fai tai toa gwaun-
gai ki lau guu, kera da ofu kwaimani
naa 'i seeri.
58 Sa Bita nia ka safa 'isi tau gwana
kau 'i buri lelea kau ka dao lau guu
lao lalo nai noni beu waa foa ni gwau.
Nia ka too 'ana siana waa ni folo lae
ki uri ka suai 'ana tee ne kera dai ilia
'ana sa Disas.
59 Ma na waa baita ni foa ki, fai na
ofuofua nai 'ana waa baite ki sui naa
kera daka alu tii manataa sui naa. Ne
kera daka nani naa uri tasi baea ni
maeli lana uri daka suke ai faafia sa
Disas ma daka saungi nia ka mae naa.
60 Toa 'oro ki daka lea mai daka
suke, ma sui ka nao dasi dao toi guu
tasi baea mala nai kera dooria. Totoo
'i buri naa, na roo waa suke nai ki
daru ka bae 'urii,
61 “Sa wala nee, na waa 'urii gwana
nee ma sui si doo nia saea ka 'asia naa
bae nia 'urii, ‘Nau tala'ana ku okosia
beukaua God sui ku saungainia lau
gwaku lao olu fa dani ki guu.’ ”
62 'I seeri, na waa foa ni gwau 'e
tatae uu ka bae na 'urii fua sa Disas,
“Nee, 'oe nao 'osi saea gu tasi doo 'ana
luu lana baea 'oro nai ki da saea suli
'oe nai?”
63 'Uri nai boroi, sa Disas ka nao
si bae guu. Na waa foa ni gwau nai
ka bae lau 'urii fuana, “Nau ku saea
fuamu, 'oe tofe fasi 'ana God mauri
nee, ne si doo ne 'oe kai saea mai
fuameli 'e mamana tiifau: Faarongo
kameli fasi, na Kraes bae na 'Alakwa
nia God, nia naa ne ni 'oe ma nao?”
64 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Iuka,
nia naa nai 'oe saea nai. Ma sui ta,

† **26:48** Lea na birangaa ai Diu ki, na kwai nonoi lae faatainia kwaimanie ma sae 'initoa lae fuana na toolangaidoo faasia na waa kwairooi nia.

ku faarongo kamolu tiifau, kamolu
totoo molu kai suaku 'Alakwa Nia
Wane, kwai gooru 'ana 'inito lae 'i
bali aolo nia God 'ana rigitaa, ma nau
kwai dao mai lao dasa loo 'i lofona
salo."
65 'I seeri guu na waa foa ni gwau
nai rakena 'e ngengeela, 'e liu ka tala
karia gwana maku tikwa nia nai, ma
ka bae na 'urii, "Tee lau ne kolu maa-
sia ta waa uri ka saea lau suli sa wala
nee sae uri kolu kafi faamamane?
Kolu tala rongo sui naa nai ne nia
faabolatainia fai God nai!
66 Kamolu manata 'utaa?"
Kera da luu nia daka 'urii, "Si doo
uri nia ka maelia naa ne."
67 'I seeri kera daka ngisufi nia naa
usi maana, ma daka kwae nia naa.
Ma tai waa daka fidali nia naa, daka
bae na 'urii,
68 "Nee Kraes, saea fasi mai tii nai
fidali 'oe kau nai?"

Sa Bita nia tofe faafi sa Disas
(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Dion 18:15-18,25-27)

69 Si kada sa Bita nia gooru 'ana lao
lalo nai, tii wela keni nai 'ana keni rao
nai ki 'i seeri 'e lea mai ka bae 'urii
fuana, "'Oo! Ma doo ni 'oe ta waa lau
gu 'ana waa baki da too mai fai sa
Disas waa loko 'i Galilii ta nee na!"
70 Sa Bita nia ka tofe ni maea 'i
maada sui gwana ka 'urii, "Nau ku
ulafusia doo ne 'oe bae sulia nai
wala."
71 Sui, si kada sa Bita 'e lea kau ka
nii karangia naa maesakaa nai ni ruu
lae ai, ta ruana wela keni rao nai ka
suana lau guu. Saari nai ka bae 'urii
fua toaa da nii seeri ki, "Sa wala nee,
doo nia ta waa lau guu 'ana waa baki
da too kwaimani mai fai sa Disas waa
loko 'i Naasaret nee na!"
72 Sa Bita ka tofe lau gu 'i seeri ka
bae 'urii, "Nau dodoloa mai 'ana doo
abu ki ku saitomana sa wala nai."
73 Nao si tau gwana 'i burina nia
bae 'uri nai, na toaa ne da uu ki 'i seeri
kera lea mai daka bae lau gu 'urii fua
sa Bita, "Doo mamane naa ta nee na.
Doo 'oe ta waa lau guu 'ana waa baki
'ua nee. Tee bae lamu rongo toi lae
'uri kera lau gu nee. Bae lamu 'ua gu
ne faatai folaa ai!"
74 'I seeri sa Bita nia ka tala agi nia
'ana ka 'urii, "Lea nau ku suke gwaku,
alu God kwae nau 'ana faafia. Suli na
waa nee waa ku ulafusia ne!"
Si kada nai 'ua guu, karai ka 'ai naa
'i 'ofaidani.
75 'I seeri sa Bita ka manata toi naa
si baea sa Disas 'e saea 'ua mai fuana
ma ka bae 'urii, "'Oe tara 'o tofe faafi
nau lao fa rodo 'i tari'ina 'ana olu si
kada sui fatai karai kafi 'ai 'ofaidani."
Si kada sa Bita 'e manata toi si doo
nai, nia 'e ruu kau 'i maa ka angi baita
ka igigele guu.

27

Kera talaia naa sa Disas sia sa Bae-
lat
(Maak 15:1; Luk 23:1-2; Dion 18:28-32)

1 Lao 'uubongi maakafukafua 'ua
guu, na waa baita ni foa nai ki tiifau
fai nia toa gwaungai ki, kera da alak-
waifaafi sui naa uri saumaeli lana sa
Disas.
2 Kera daka kani nia sui daka talaia
naa sia sa Baelat waa nai lio suli bali
lolofaa nai.

Sa Diudas nia mae
('Aks 1:18-19)

3 Si kada sa Diudas, waa nai 'e falea
sa Disas 'i 'abana malimae ki, nia suai
kera alu fua mae lana naa sa Disas,
nia ka manata oli lau. Ma nia ka
olitainia lau gwana olu finita seleni
baki fua waa baita ni foa ki ma toa
gwaungai ki. Ma ka bae 'urii fuada,
4 "Nau gu ne ku abulo ta'aa naa, suli
tee ne ku falea gwaku waa 'o'olo nee
fua malimae ki uri daka saungi nia."
Kera luu nia daka bae 'urii, "Bali
nai, 'oe naa ne 'abarua ai. Kameli doo
meli si bae lau gwameli sulia nai."
5 Ma sa Diudas ka 'ui gwana kau
'ana malefo nai ki lao beukaua loo,
sui ka lea na 'ana. 'I seeri, nia lea kau
ka tala lio nia ka mae naa.
6 Ma na waa baita ni foa ki daka
gweea seleni nai ki sui daka bae 'urii,
"Malefo nee nia abu 'ana taki kolu
uri alu lae lao wai malefo nee 'ana
beukaua nee. Suli na malefo nee, na
malefo dai sauwane uria ne."
7 Kera daka alaofu naa uri daka
ngali malefo nai daka folia 'ana tii si
gano siana tii waa ni saungai sosoben

lae 'ana saegano. Si gano nai, kera
daka alu naa uri kula ni saufini wane
lae fua toaa 'i sara ki ne nao lau toaa
Diu ki.
8 Si doo nai gu ne adea daka 'ailia
satana si gano nai lelea mai ka dao
tari'ina 'i Ano 'Abu.
9 'I seeri guu, si doo bae brofet
Dioromaea 'e bae 'uabaa na mai sulia
'ana kada 'i nao ka fuli naa. Bae nia
bae 'urii, "Kera da ngalia olu taafuli
fa seleni ki, na malefo nai toaa 'Israel
da kwaa ai uri foli lana 'ana wane,
10 kera daka folia 'ana si gano siana
waa ni saungai sosoben lae 'ana
saegano, uri ka lea suli si doo God nia
saea fuaku."

Sa Baelat nia didia naa sa Disas
(Maak 15:2-15; Luk 23:3-5,13-25; Dion 18:33–19:16)

11 Aia ma sa Disas, nia ka uu gwana
'i maana sa Baelat waa nai lio suli bali
lolofaa nai. Ma sa wala nai ka ledi
'urii naa 'ana sa Disas, "Nee wala, ma
ni 'oe naa ne waa 'inito kera toaa nee
Diu?"
Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Iuka,
nia naa nai 'oe saea nai."
12 Si kada na waa baita ni foa nai
ki ma na toa gwaungai nai ki da saea
sa Disas nia garo naa, nia nao si olisi
kera guu.
13 'I seeri sa Baelat ka bae 'urii
fuana, "'Oe nao si rongo guu doo 'oro
ne da saea 'oe garo ai nee?"
14 Ma sui boroi, sa Disas ka nao si
olisia guu ta tii si doo ai. 'Uri nai sa
Baelat ka kwele 'asia naa 'ani nia.
15 Aia, tii si birangaa sa Baelat kai
ilia walude 'ana si kada 'ana Fan-
gatasae ne 'ifingi lana ta waa Diu ne
toae dooria uri ka ruu 'ana 'i maa fasi
lao lookafo.
16 'Ana si kada nai, tii waa toaa nai
ki sui da saitomana da alu ka nii lao
lookafo. Satana waa nai sa Baarabas.
17 Doo ne adea guu, si kada nai
konia nai 'e koni mai, sa Baelat
ka ledi kera. Nia ka 'urii, "Waa
tee 'ani keerua ne kamolu dooria
nau kwai lukea mai fuamolu, sa
Baarabas, ma nao sa Disas ne kera
'ailia 'ana Kraes?"
18 Nia bae 'uri nai, suli 'e saitomana
gwana na waa gwaungai ki da talaia
mai sa Disas siana suli manata lada
ta'aa sia sa Disas.
19 Si kada sa Baelat 'e gooru naa
'ana kula ni gooru lae uri kwae lana
kwautoe ki, 'afe nia 'e falebaea mai
ka dao siana ka 'urii, "Nao 'osi ili tasi
doo 'ana sa wala nena, suli nau ku
dao toi tii 'afitai laa baita 'i tari'ina
burina maleubole laa ku maleubolea
suli nia."
20 Ma sui, waa baita ni foa ki ma
toa gwaungai ki kera daka bae alin-
gana 'ada konia nai uri daka saea sa
Baarabas ka too 'ana nao dasi saungi
nia lau. Sa Disas 'ana ne da saea uri
daka saumaeli nia boroi 'ada.
21 Ma sa Baelat ka ledia lau konia
nai ka 'urii, "Sa tii 'ana roo waa neki
ne kamolu dooria nau kwai lukea
mai fuamolu?"
Kera daka bae 'urii fuana, "Sa
Baarabas!"
22 Sa Baelat ka bae 'urii, "Ma tee ne
nau kwai ilia 'ana sa Disas, ne kera
saea 'ana Kraes?"
Kera tiifau naa daka bae 'urii, "'O
foto faafia 'ana 'airarafolo."
23 Sa Baelat ka bae lau 'urii, "Tee ne
nia ilia ka garo, uri nau ku ade 'uri nai
'ani nia?"
Ma sui, kera daka 'ai baita 'ada
kau daka 'urii, "'O foto faafia 'ana
'airarafolo wala."
24 Ma si kada sa Baelat 'e suai ne nia
bae boroi ka nao si liu naa ma na firu
lae boroi ka safali naa, nia ngali kafo
ka taufia 'abana 'i maana konia nai
sui gwana ka bae 'urii, "Nau ku taufia
'abaku uri ka faatainia ne mae lana
sa wala nee nao si tio faafi nau nai.
Ni kamolu naa nai nia tio kau faafi
kamolu."
25 Na konia nai sui guu kera luu
nia daka 'urii, "Alu mae lana too 'ana
faafi kameli fai wela kameli ki mai
buri."
26 'I seeri, sa Baelat ka saea daka
'ifingia naa sa Baarabas fuada. Aia
ma sa Disas, sa Baelat ka saea daka
kwaea fasi 'ada, sui sa Baelat ka falea
naa sa Disas fuada uri daka foto
faafia 'ana 'airarafolo.

Na toa ni omee ki da 'oitona sa Disas
(Maak 15:16-20; Dion 19:2-3)

27 'I seeri toa ni omee sa Baelat ki
daka talaia na kau sa Disas lao beu sa

Baelat, ma na omee nai tiifau ka koni
kali sa Disas.
28 Ma kera daka lukea maku nia ki
sui daka faa ruufi nia 'ana maku baita
'a'abua nai.
29 Sui kera daka 'e'erea na 'e'ere
'oko konala nai sui ngali daka felen-
gainia naa 'i gwauna. Kera daka falea
saga 'ai nai nia ka dau ai 'ana 'aba
aolo nia uri sua lana ka mala ta waa
'inito, sui kera daka booruru 'i nao-
fana. Ma kera daka 'onionga 'ani nia,
daka bae 'urii, "Ele 'asia naa fuamu,
'oe waa 'inito kera toaa Diu!"
30 Kera daka ngisufi nia, sui daka
lafua si 'ai bae fasi lao 'abana daka
kwae ai lao gwauna.
31 Si kada kera 'onionga 'ani nia 'uri
nai sui, kera daka lukea lau gwada
maku bae faasi nia. Sui kera daka faa
ruufi nia lau gwada 'ana maku nia ki.
'I seeri kera daka talaia na kau uri
foto lae faafi nia 'ana 'airarafolo.

Kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo
(Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Dion 19:17-27)

32 Si kada kera lea na kau 'uri nai,
kera daka dao tona tii waa nai fasi
fera 'i Saerin, ne satana sa Saemon.
Ma kera daka suumainia naa fua sa
Saemon uri ka tamaa 'airarafolo nai
sa Disas.
33 Kera lea kau daka dao naa 'ana si
kula nai satana 'i Golgota. (Toolangai
lana, "Si kula nia gwa lelete").
34 Kera dao 'i seeri daka faa waen
nai da dolalia fai ta doo 'afae* nai fua
sa Disas uri ka kuufia. Ma sa Disas 'e
mea toi sui ka ote nia kuufia guu.
35 Si kada kera foto faafia sa Disas
'ana 'airarafolo ka sui naa, kera daka
saso 'ana tii doo mala dais nai uri
daka tolingia maku nia ki fuada
kwailiu.
36 Ma kera daka gooru gwada 'i
seeri 'ana folo lae kali sa Disas.
37 Si doo nai da saea kera da saungi
sa Disas faafia, da kedaa sui daka alu
'i langi gwauna 'airarafolo nai oto-
fana gwau sa Disas. Si kekeda laa nai
'e bae 'urii, "SA DISAS NAA NE, NA WAA
'INITO BAE TOAA DIU."
38 Ta roo waa beli ki, kera da foto
faafi keerua 'ana 'airarafolo ki daka
nii kwaimani lau guu fai 'airarafolo
sa Disas. Ta doo 'i bali aolo, ma ta
ruana doo 'i bali mauli.
39 Toaa ne da liu 'i seeri ki da
bae malawelaa sa Disas, da tatainia
gwauda ki daka 'urii,
40 "'Oe waa bae 'o saea 'oe kai
okosia beukaua loo sui 'oko saun-
gainia lau gwamu suli olu fa dani
ki gu nai, aia ma 'o faamauri 'oe
fasi tala'amu! Lea 'oe 'Alakwa God
mamana guu, 'oko koso mai fasi
'airarafolo nena!"
41 Na waa baita ni foa ki, na waa
toolangaidoo ki 'ana taki ma na toa
gwaungai ki kera boroi da ili 'uri nai
sui gwada 'ani nia.
42 Ma daka bae 'urii, "Nia waa bae
faamauria toaa 'e'ete 'oro bae nai, ma
sui tee ne adea ka nao si faamauri nia
'i tala'ana nai? Nia waa 'inito kera
bae toaa Diu ki nai! Aia, alu nia koso
fasi mai saegano fasi 'airarafolo loko
uri kolu ka manata mamana 'ani nia!
43 Nia waa bae saea nia fiitona God
nai. Aia lea God doori nia, alu God
faamauri nia fasi 'ana si kada nai!
Suli nia waa bae kai bae 'urii na, 'Nau
naa ne 'Alakwa nia God!' "
44 Na roo waa abulo ta'aa nai ki
da foto faafi keerua lau guu 'ana
'airarafolo ki 'i seeri fai sa Disas nai,
keerua boroi daru ka saea lau guu si
baea ta'aa 'oro ki fuana sa Disas 'uri
nai.

Sa Disas nia mae
(Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Dion 19:28-30)

45 Rodo ka rodo faafia faano nai
tiifau 'ita 'i tofungana sato ka lea sulia
olu kada sato ki.
46 Dao 'ana oluna kada sato, sa
Disas 'e 'ai baita ka bae 'urii, *"'Ilae,
'Ilae, lema sabaktani."* Nia toolan-
gainia, "God nau 'ae, God nau 'ae, tee
ne adea 'oko ekwatai nau naa?"
47 Si kada tai waa 'ana waa nai ki
da uu 'i seeri da rongo, kera daka bae
'urii, "Nia 'ai uri sa 'Ilaeja nai."
48 Ta tii waa ada 'e lae kau asi
kada nai 'ua guu ka ngali mai doo

* **27:34** *Doo 'afae:* Nia ta kuinini ne kera dolaa fai nia waen fuana faagwari lana fii lae.

mala si lumulumu nai. Nia ka kurumainia lao waen lifoo nai sui ka usufia gwauna saga 'ai nai ka faa 'alaa kau ai uri sa Disas ka notofia.
49 Toa nai sui gwana daka bae 'urii fua sa wala nai, “Too 'ana, nao 'osi ade lau 'uri nai 'ani nia. Alu kolu lio 'akolu fuana, ade lea sa 'Ilaeja ka dao uri faamauri lana.”
50 Ma sa Disas ka 'ai baita lau, sui guu mangona ka liu naa.
51 'Ana si kada nai 'ua guu, na maku baita bae taru folosia tofungana beukaua loko, 'e kari 'ana roo bali maku ki, 'ita mai 'i gwauna lelea mai ka sui 'i 'aena. Na anuanu ka 'igi, ma na fau ki ka maga.
52 Na likwafau ni alu wane ki daka 'ifi, ma toaa 'oro nia God ki ne kera mae 'ua naa daka mauri daka tatae lau.
53 Ma kera daka ruu 'i maa fasi lao likwafau kera ki, ma burina sa Disas 'e tatae fasi maea ka sui naa, kera daka dao lao maefera baita abu loo 'i Durusalem daka liu faatai ma toaa 'oro ki daka suada.
54 Si kada tii waa ni omee nai 'e gwaungai 'ana tii talangee wane ni firu lae nai, fai nia toa ni firu lae ki lau guu ne kera too ni folo laa 'i seeri kera da suana anuanu nai ma daka suana doo 'oro nai ki da fuli nai, kera daka mau 'asia naa. Ma kera daka 'ai baita daka bae 'urii, “Nia mamana 'asia naa, nia 'Alakwa God naa bae!”
55 Na wela keni 'oro ki da nii seeri, ne kera gooru tau kau daka bubu gwada kau. Kera ai da lea kwaimani ki mai fai sa Disas 'ita mai Galilii ka lea mai uri ili lana si raoe ki 'adomi nia.
56 Ta ai 'ada ne ni Meri ai fasi maefera 'i Magdala, ni Meri ai bae gaa sa Demes fai nia sa Diosef, na 'initai 'afe sa Sebedii fai tai ai lau.

Kera saufinia naa sa Disas
(Maak 15:42-47; Luk 23:50-56; Dion 19:38-42)

57 Si kada faanoe karangi rodo naa, tii waa suadoo nai fasi maefera 'i 'Arimatea 'e lea mai ka dao. Waa nai satana sa Diosef, ta waa lau guu 'ana toaa kwairooi sa Disas.
58 Nia lea ka ledia sa Baelat uri ka tagi suli noni sa Disas. Sa Baelat ka saea naa fua toa nia ki kera lea daka faa na fuana.
59 Sa Diosef 'e ngalia noni sa Disas lea ka 'afua 'ana 'aba maku kwakwaoa falu nai,
60 sui nia ngali ka alua naa lao likwafau falu nia nai da garua lao ilifau nai. Nia 'e taraa mai 'aba fau baita nai ka fonokia 'ana maana likwafau baita nai, sui ka lea na 'ana faasia.
61 Ni Meri ai bae fasi 'i Magdala ma ta ruana Meri bae lau, keerua daru ka gooru gwadaru 'i maana likwafau nai.
62 Fa dani 'i burina, ne fa dani Sabat naa, na waa baita ni foa ki, fai Faarisii ki kera lea daka dao sia sa Baelat.
63 Ma kera daka bae 'urii fuana, “Waa baite kani 'ae, kameli meli manata toi si kada bae sa wala bae mauri 'ua, doo nia na waa ni suke bae 'ua guu, nia bae ka 'urii, ‘Burina olu fa dani, nau kwai tatae fasi maea!’
64 Doo ne adea guu, 'o saea fasi fua toa 'oe ki uri kera daka folo diana kali likwafau loko lelea ka dao guu 'ana oluna fa dani. Lelea nao, tara toa kwairooi nia ki sa wala bae kera dai ngali agwa 'ana nonina ma dai saufinia. Sui kera dai sukea toae ki dai saea sa Disas nia tatae naa fasi maea. Ma lea kera ili si doo nai, nia kai ta'aa ka talua fatai suke laa nai sa wala nai ilia mai 'ana toae ki 'i nao.”
65 Ma sa Baelat ka 'urii fuada, “Aia lea nia 'uri nai, kamolu 'ua guu molu kai talaia kau bali 'ana omee nau nee, molu ka folo diana 'ua guu kalia likwafau nai, 'ana tasi ade laa ne molu saitomana molu kai ilia nia ka lau.”
66 Nia 'uri nai guu, kera lea daka folo diana naa kali likwafau nai uri ka lau. Kera daka alua naa tii si mamalafooa ni lio lae uria lea ta waa ka 'idua, 'ana sabi 'ana likwafau nai. Ma kera daka alua waa ni folo lae ki daka folo lau guu kalia.

28

Kada Sa Disas nia tatae fasi maea
(Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Dion 20:1-10)

1 'I burina naa fa dani Sabat, 'i 'uubongi maakafukafua 'afa sato totoonao 'ana wiiki, ni Meri ai bae fasi Magdala, ma ta Meri ai bae lau guu,

keerua daru ka lea naa uri maatoi lae
likwafau bae.
2 'I seeri tii anuanu nai ka 'igi baita
'asia naa, suli tii 'ensel God nia koso
mai fasi 'i salo. Ma nia ka lea kau ka
'idua naa reba fau bae fasi maana lik-
wafau bae ma ka gooru 'ana 'i fafona.
3 'Ensel nai sua lana 'e mala kwesu
lana kwakwange ma na maku nia ki
sua lada ka kwakwaosarea.
4 Na waa baki ni folo lae, kera da
suana daka mau 'asia naa 'ani nia
daka lelebe daka mala naa waa mae
ki.
5 Na 'ensel nai ka bae 'urii fua roo
ai baki, "Nao muru si mau lau. Nau
ku saitomana kamuru muru nanisia
sa Disas waa bae kera da foto faafi nia
'ana 'airarafolo ne.
6 Nia nao si nii naa 'i seki. Nia 'e
tatae naa fasi maea, doo bae nia saea
'ua gu fuamolu. Muru lea mai muru
suana kula bae nia tio ai.
7 Aia, kamuru muru lea 'ali'ali naa,
muru ka faarongoa toa kwairooi nia
ki. Muru bae 'urii fuada, 'Sa Disas
nia tatae naa fasi maea ma ka lea ka
maasi kamolu naa 'i Galilii. 'I seeri
naa ne molu kai suana ai.' Nau ku
faarongo kamuru sui naa nai, muru
ka manata toi si doo nai."
8 'Uri nai guu, roo ai nai ki daru ka
oli 'ali'ali na mai fasi likwafau nai.
Keerua daru ka mau 'asia naa ma
sui boroi 'ana, keerua daru ka ele
'asia naa lau guu. Keerua daru ka
lae 'ali'ali naa uri faarongo lana toa
kwairooi nai ki sa Disas.
9 Keerua daru tona lau gwadarua,
sa Disas 'e dao todaru ka bae na kau
'urii fuadaru, "Sato diana kau roo
ai!" Ma keerua daru tola mai suli nia
daru ka ngiria na 'aena ki ma daru ka
faabaita nia naa.
10 'I seeri sa Disas ka bae 'urii
fuadaru, "Nao muru si mau lau.
Muru lea muru ka faarongoa naa
toolaku ki, uri kera daka lea na kau
uri Galilii. 'I seeri naa ne kera dai
suaku ai."

Na suke laa waa gwaungai ki da suke ai

11 Si kada nai roo ai nai ki daru oli
mai ma daru ka nii na suli taale, tai
waa 'ana toa ni folo nai ki kera daka
lea naa uri lao maefera baita nai 'i
Durusalem. Kera da dao 'i seeri daka
faarongoa naa waa baita ni foa ki ma
waa gwaungai ki 'ana doo nai ki sui
guu kera da suai kau.
12 Si kada na waa baita ni foa ki fai
toa gwaungai ki da bae ofu ma daka
kwai ala faafi naa fua si doo nai, kera
daka falea tii si malefo baita fuana
toa fofolo nai ki.
13 Kada toa baite nai ki da falea
malefo nai fua waa da folo ki, kera
daka bae 'urii, "Lea kau molu ka
faarongoa toae ki sui guu molu ka
'urii, 'Na toa kwairooi baki sa Disas
kera da lea mai daka ngali agwa 'ana
nonina lao rodo kada meli maleu.' "
14 Toa gwaungai nai ki, kera daka
bae lau guu 'urii fua toa folo bae, "Lea
sa Baelat nia ka rongo boroi si doo
nai, ni kameli naa ne meli kai 'olosia
kau siana. Nao molu si 'oga lau ai,
sulia kameli naa ne meli kai 'olosia
kau, uri ka nao manata lana si ta'aa
lau siamolu."
15 Na toa ni folo nai da ngali malefo
nai, kera daka ilia naa si doo nai waa
baita nai ki saea fuada nai. Ma na
ununua nai ka talo 'i matangana toaa
Diu ki lelea mai ka dao gu 'i tari'ina.

Sa Disas dao faatai sia toa kwairooi nia ki
(Maak 16:14-18; Luk 24:36-49; Dion 20:19-23; 'Aks 1:6-8)

16 'I seeri na akwala ma tii waa
sarenga ni kwairooi baki sa Disas ki
kera daka lea naa uri tii fa uo 'i Galilii,
si kula nai sa Disas 'e saea sui na mai
fuada uri daka lea uria.
17 Si kada kera suana sa Disas, kera
daka faabaita nia naa. Sui boroi 'ana,
tai waa ki 'ani kera daka manata ru-
arua gwada suli nia.
18 'Uri nai sa Disas ka lea karangi
mai siada ka bae 'urii, "God nia fale
tiifau naa 'ana rigitaa 'i salo ki ma
rigitaa lao fera ne 'i saegano ki fuaku.
19 Nia 'uri nai, kamolu molu lea
siana 'aebara ki sui guu lao molaa-
gali molu ka talai kera mai uri daka
kwairooi 'ada 'ani nau. Molu faa-
siuabu kera 'ana satana Maa, ma na
Wela, ma na Anoedoo Abu.
20 Ma molu ka toolangaidoo siada
uri kera daka ade suli doo baki sui
guu nau ku toolangainia siamolu. Ma
ni nau kwai nii kwaimani fai kamolu

'ana si kada ki sui guu lelea ka dao
'ana sui lana fera ne 'i saegano.”

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Maak

Sa Maak nao lau ta waa 'ana waa kwairooi baki sa Disas 'ua guu 'i nao, sui boroi 'ana ni nia waa rao kwaimani mai fainia sa Bita (1 Bita 5:13). Doo nai ne adea nia ka saitoma diana 'ana Faarongoa Diana nee siana sa Bita 'ua guu. Aia, sa Maak nia kedaa buka nee fua toaa ne kera too lao fera 'i Rom, ne kera nao lau toaa Diu ki.

Buka nee 'e bae suli birangana sa Disas fainia toolangaidoo laa nia ki. Sa Maak, nia unu suli doo kwaibalatana baki sa Disas fulida ki. Ma na doo kwaibalatana nai ki da faatainia sa Disas nia ilida 'ana rigitaa God, ma daka faatainia lau guu sa Disas na 'Alakwa nia God 'e lea mai uri faamauri lana toae ki sui guu lao fera ne 'i saegano. Doo kwaibalatana nai ki sa Disas fulia 'ana rigitaa God, tai doo ai da susuia sui gu kau na kau na mae lana sa Disas fainia tatae lana fasi maea. Ka 'uri nai boroi 'ana, toaa Diu ki kera manata toi 'ua gwada lelea na Kraes 'e dao mai, nia kai taga 'ana 'initoaa 'i Rom faasi kera ma kai 'inito fuada ka lelea firi naa. Na Faarisii fainia Sadiusii ki, ma toa gwaungai Diu ki lau guu, kera susubutainia sa Disas suli nao kera si doori faamamane lana ne God fale nia mai.

Sa Maak nia kedaa na Faarongoa Diana nee otofana si kada toa gwaungai 'i Rom ki da dau 'ana faanonifii lana toaa faamamane ki. 'Uri nai sa Maak, nia ka dooria lau guu bae fifii lae fua tii gwana ne kai teemainia kekeda laa nee suli si Faarongoa Diana nee. Uri wane nai ka dau ngasi 'ana faamamane lana nia 'ana rigitaa sa Disas fua gura lana toaa matai ki, faatofatoo lana toaa anoedoo ta'aa ki faagwauoe kera ki, ma fua siitasa lae 'ana maea. Sa Maak, ka dooria lau guu kai faatainia siada malutana mauria falu, ne nia na mauria 'ana fiitooa ma ka nao si walude lau.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

- Kada sui fatai sa Disas kafi safalia raoa nia 1:1-13
- Kada sa Disas ilia raoa nia 'i Galilii 1:14—9:50
- Kada sa Disas faasia 'i Galilii ka lea naa uri 'i Durusalem 10:1-52
- Wiiki 'isi nia sa Disas 'i Durusalem 11:1—13:37
- Kada sa Disas 'e mae 14:1—15:47
- Kada sa Disas 'e tatae lau faasia maea 16:1-20

Sa Dion saea toae ki kera daka ade akau maasia dao lana Kraes
(Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Dion 1:19-28)

1 Na Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes na 'Alakwa God, na safali lana mai 'e 'urii:
2 Nia safali mai mala bae sa 'Aesaea na brofet nia kedaa mai si baea God 'e saea fua Kraes* ma ka bae 'urii,
"Nau kwai odua kau waa ni ngali baea nau kai lea kau 'i nao 'ani 'oe, uri nia dao ka ade akau 'ana toae ki fuamu.
3 Tii waa nia 'ai laona fera kwasi fuana toae ki.
Nia ka bae 'urii, 'Na Aofia nia kai dao mai!
Molu 'olosia taale ki fuana!' " ✡
4-6 'Uri nai guu, sa Dion nia ka dao naa laona fera kwasi nai. Nia 'e ofi gwana 'ana maku da saungainia 'ana ifuna kamel, ka kania gwana straf 'ana 'ungana buluka, ka 'ania gwana siko ki ma na wewedua kwasi ki.†
Ma nia ka faasiuabua toae ki, ka bae 'urii fuada, "Molu bulasi manataa, molu ka siuabu uria God ka manata lukea abulo ta'aa laa kamolu ki." Ma toaa 'oro 'asia naa daka lea mai uri rongo lana bae lana sa Dion. Toaa nai ki kera lea mai faasia bali lolofaa 'i Diudia, ma faasia maefera baita 'i Durusalem. Kera ka faarongo folaa 'ana abulo ta'aa laa kera ki, ma nia ka faasiuabu kera lao kafo 'i Diodan.

---

* **1:2** Kraes na satae doo da 'ailia 'ana waa God filia ka lea mai uri faamauri lana toaa God ki. ✡ **1:3** Malakai 3:1; 'Aesaea 40:3 † **1:4-6** Na ofi ma na fanga 'uri nai ki gwana ne, nia walude uri dao lae toi laona fera kwasi nai. Sa 'Ilaeja na brofet mai 'i nao 'e ofi 'uri nai lau gu. 2 King ki 1:8; Matiu 17:11-13.

7 Ma sa Dion ka bae lau gu 'urii
fuana toaa nai ki, “Tii waa nia kai dao
mai buriku, ne nia 'e tetede tasa ka
talu nau fatai, ma nau boroi ka nao
kwasi bobola fainia uri ku 'agwaoro
ku lukea sadol nia.
8 Tasi doo lau guu, nau ku faa-
siuabu kamolu gwaku 'ana kafo, ma
sui waa nai mone nia kai faasiuabu
kamolu 'ana Anoedoo Abu 'ua guu.”

Sa Dion 'e faasiuabua sa Disas
(Matiu 3:13–4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 Nao si tau lau guu buri doo nai ki,
sa Disas 'e too mai 'i Naasaret lao bali
lolofaa 'i Galilii lea mai ka dao naa.
Ma sa Dion ka faasiuabu nia naa lao
kafo nai 'i Diodan.
10 Ma si kada sa Disas nia tatae mai
fasi lao kafo, nia lio 'alaa ka suana
salo loo nia 'ifi. Ma na Anoedoo Abu
ka koso mai mala 'ana fa bole ka dau
na faafi sa Disas.
11 Ma tii si lingee doo 'e talo mai fasi
'i salo ka bae 'urii, “'Oe 'alakwa nau
naa ne 'oe tii fa wela 'autania nau ne
ku liosau 'ani 'oe. Manata laku 'e ele
'asia naa suli 'oe.”
12 Ma 'ali'ali 'ua guu buri sa Disas
nia siuabu, na Anoedoo Abu ka talai
naa sa Disas uri lao fera kwasi nai.
13 Ma nia ka too 'i seeri suli faitaa-
fuli fa dani, ma sa Saetan ka ili-
tona. Na doo kwasi da too 'ana fai'ae
ki, kera ni lau guu 'i seeri, ma sui
boroi 'ana 'ensel ki kera lea mai daka
'adomi nia.

Sa Disas, nia filia fai waa kwairooi nia ki
(Matiu 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

14 'I burina kera daua naa sa Dion
uri alu lana laona lookafo, sa Disas ka
oli na mai lao bali lolofaa nai 'i Galilii,
ma nia ka faarongo talo naa sulia na
faarongoa diana God.
15 Ma nia ka bae 'urii, “Nia dao naa
'ana si kada bae kera bae mai sulia
ne. 'Initoaa God 'e nii karangi na
siana toae ki. Molu bulasi manataa
fasi abulo ta'aa laa kamolu ki, molu
ka faamamanea na faarongoa diana
nee.”
16 Kada sa Disas 'e 'iia 'osi 'i Galilii,
nia ka suana sa Saemon fainia
toolana sa 'Andru. Keerua roo waa
ni dee lae ki. Keeru daru dee 'adarua
'ana furai keeru laona 'osi nai.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru,
“Muru lea mai fai nau uri nau ku
toolangainia dee lae siamuru, uri
muru ka deea mai wane ki fuaku.”
18 Ma kada nai 'ua guu, keeru ka
faasia furai keeru nai ka tio na 'i seeri,
daru ka lea na 'adaru fainia.
19 Sui, sa Disas nia taa lea tu'uu lau
gu kau, ka suana lau guu sa Demes
fainia sa Dion, roo 'alakwa sa Sebedii
ki. Keeru too gwadaru laona kaa
baru nai, ma daru ka roo 'adaru 'ana
kaura lana furai keerua. 20 Ma si kada
sa Disas 'e suadaru, nia ka 'aili keeru
lau guu. Keeru daru ka faasia maa
keeru sa Sebedii lao gwa baru nai
fainia na toa ni rao ki, ma ni keeru
daru ka lea na 'adaru fai sa Disas.

Sa Disas too 'ana rigitaa fua tari lana anoedoo ta'aa ki
(Luk 4:31-37)

21 Sa Disas fainia waa kwairooi
nia ki, kera dao 'ana maefera 'i Ka-
baneam. Ma dao 'afa dani Sabati nai,
sa Disas nia ka lea naa laona beu ni
ofu laa nai, ka toolangaidoo naa fua
toaa 'oro 'i seeri ki.
22 Si kada kera rongoa doo nai ki
nia bae sulia lelea ka sui, kera daka
kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo
laa nia, suli kera da saitomana sa
Disas nia toolangaidoo fainia rigitaa
God. Nao si 'uria lau toa saitoma
doo kera ki 'ana taki sa Mosis, ne da
toolangaidoo gwada fainia saitoma
doo lana wane ma rigitaa kera 'i tala
'ada.
23 Ma si kada nai, tii waa nai anoe-
doo ta'aa burosia, 'e nii lau gu lao beu
ni ofu laa nai. Ma waa nai ka akwa
baita ka bae 'urii,
24 “Disas 'ae! 'Oe na waa 'i
Naasaret! Tee ne 'oi ilia 'ameli
nee wala? Alamia 'oe dooria naa
faafunui lameli lae 'oto nee! Nau ku
saitomamu gwaku, 'oe na Waa Abu
God ne!”
25 Sa Disas ka ngatafia na anoedoo
ta'aa nai ka 'urii, “'Oe taaro 'amu
wala, 'o ruu mai maa fasi sa wala
nena!”
26 Ma na anoedoo ta'aa nai ka ilia
sa wala nai ka akwa baita, ka lelebe

baita, sui na anoedoo ta'aa nai ka lea
na fasi sa wala nai.
27 Ma toaa nai da koni 'i seeri ki,
daka kwele 'asia naa, daka ledi kera
kwailiu daka 'urii, “Rowane 'ae, ma
tee naa ne 'urii? Ma toolangaidoo laa
falu 'ana nee! Sa wala nee nia bae
fainia rigitaa totoo 'ana! Tee ne nia
odua anoedoo ta'aa ki, ma daka roo
gu suli bae lana nee!”
28 'I seeri guu, 'ali'ali faarongo lae
suli sa Disas ka talo naa laona bali
lolofaa nai 'i Galilii.

Sa Disas, nia guraa toaa matai 'oro (Matiu 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Si kada sa Disas fainia sa Demes
ma sa Dion, kera faasia beu ni ofu
laa nai, kera daka lea 'i luma kera sa
Saemon fainia sa 'Andru.
30 Kada sa Disas 'e dao naa 'i luma
nai, kera daka faarongo nia, ne 'initai
fungo sa Saemon nia 'e matai 'ana
'a'ako lae, ka tio gwana 'i luma.
31 Sa Disas lea ka dao siana 'initai
nai ka dau 'i 'abana, ka tataea. Ma
na 'a'ako laa nai ka sui na faasia, ma
'initai nai lea ka rao fanga na 'ana
fuada.
32 Ma dao kada sato 'e suu naa 'i
saulafia 'afa dani nai, 'ana sui lana
fa dani sabat, toaa nai ki daka ngalia
mai toaa 'oro da matai ki, ma toaa
'oro anoedoo ta'aa ki ruufida ki ma
daka lea na mai siana sa Disas.
33 Ma toaa nai 'ana maefera nai
daka koni tiifau na mai maana luma
nai.
34 Ma sa Disas ka guraa toaa 'oro
matai nai fasi mataia 'e'ete 'oro kera
ki sui gwana. Ma nia ka taria lau guu
anoedoo ta'aa 'oro. Sui nia ka saea
fua anoedoo ta'aa nai ki nao dasi bae
lau, suli kera saitomana sui naa ne
nia 'Alakwa nia God.

Sa Disas, nia toolangaidoo laona bali lolofaa 'i Galilii (Luk 4:42-44)

35 Sa Disas nia ada 'ua lao 'uubongi
rorodoa, ka faasia luma nai nia too ai
ka lea naa uria tii si kula banitai nai,
ka foa 'ana 'i seeri.
36 Ma sa Saemon fainia waa
kwaimani nia ki kera daka nani na
uri nia.
37 Ma kada kera dao tona naa, kera
daka bae 'urii fuana, “Toae ki sui
gwana da nanisi 'oe ne wala.”
38 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'ana
'urii, “Kolu lea 'akolu lau uri tai mae-
fera 'e'ete 'ana bali karangi loko ki
gwana, uri nau ku toolangaidoo lau,
suli si raoa ne nau ku lea mai uri ili
lana.”
39 'Uri nai, sa Disas ka lea 'ana mae-
fera ki sui gwana laona bali lolofaa 'i
Galilii, ma ka faatalongainia bae lana
God laona beu ni ofu laa kera ki, ma
ka taria anoedoo ta'aa ki faasia toae
ki.

Doo kwaibalatana sa Disas fulia ki da konia mai toae ki siana (Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 'Uri nai, tii waa furoa nai lau guu
ka lea mai siana sa Disas ka booruru
'i 'aena, ka amasia ka 'urii, “Lea sa 'oe
ala gwamu faafia, 'oko gura nau fasi
uri ku 'akwaa 'aku.”
41 Sa Disas 'e manatainia 'asia naa
sa wala nai, ka fale 'aba kau ka dau
tona ka bae 'urii, “Nau ku ala gwaku
faafia. Nau ku faa 'akwaa 'oe uri
nonimu ka falu 'ana!”
42 'Ana si kada nai 'ua guu, furo bae
ka sigi na faasia ma nonina ka maafo
tiifau naa.
43 Sa Disas ka bae fifii fua sa wala
nai ka 'urii,
44 “Nao 'osi faarongoa 'ua ta waa
'ana si doo nai ku ilia fuamu nai.
Si doo 'oe ilia 'amu ne, lea kau 'oko
faatainia nonimu siana waa ni foa
uri ka iroa, ma 'oko faa afuafua ni koo
lana talea God fuamu 'i 'abada, 'uri
bae taki sa Mosis saea mai fua ili lana.
'I seeri, na waa ni foa ki daka faama-
manea ne nonimu 'e maafo naa.” Sa
Disas ka odua sa wala nai ka lea 'ua
guu 'asi kada nai.
45 Ma sui, si kada sa wala nai 'e
lea kau, nia ka ununu na 'ana suli si
doo nai fuli 'ani nia siana toae ki sui
gwana. Ma si ununua nai sa wala nai
ka adea toaa 'oro 'asia naa daka lea
mai sia sa Disas ma ka kwaisuusi 'ani
nia si ruu gu kau lao maefere nai ki.
'Uri nai, nia ka too ki gwana kau 'i
sara ma toae ki daka lea gwada kau
siana ki.

2

Sa Disas, 'e too 'ana rigitaa fua manata luke lana abulo ta'aa lae ki (Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Ma 'i burina ta bara fa dani 'e sui, sa Disas ka oli lau mai uria 'i Ka-
baneam. Ma kera daka faarongolado
ai saea nia too gwana 'i luma nai nia
'ita dao kai too ki ai 'ana maefera nai.
2 'Uri nai, toaa 'oro nai ki kera daka
koni lau gu mai siana sa Disas, daka
koni lelea lao luma nai ka fungu naa
ma 'i maa boroi ka fungu naa lau
guu. Ma sa Disas ka faarongo kera
naa 'ana bae lana God.
3 Ma si kada nai lau guu, ta fai
waa nai ki daka ngalia mai tii waa
'afumae kwaea nai daka dao lau gu
fainia.
4 Kera daka ilitoi ngali lana kau
sa wala nai siana sa Disas ka 'afitai,
suli konia baita nai kwaisuusi fuada.
'Uri nai guu, kera lea daka raa 'i
fafo lume fainia sa wala nai. Kera
daka tafangia tii malekwadaa baita 'i
fafona luma nai daka kosolangainia
kau fainia doo nai nia tio fafona nai,
ka koso kau uri saegano siana sa
Disas.
5 Ma si kada sa Disas nia lio filoa
faamamane laa kera, nia ka bae 'urii
fua waa 'afumae kwaea nai, "Wala
'alakwa nau, nau ku manata lukea
abulo ta'aa laa 'oe ki."
6 Ma si kada nai lau guu, tai waa ni
toolangaidoo ki 'ana taki, kera da nii
lau guu 'i seeri. Ma kera daka manata
'urii,
7 "Si doo 'e abu 'asia naa ne sa wala
nee saea nai. Na wane gwana 'uri nia,
'e 'afitai ka faorana manata luke lana
abulo ta'aa lae ki. God taifilia gu ne
kai manata lukea abulo ta'aa lae ki.
Nia faabolatainia naa fai God nai!"
8 Ma sui, sa Disas ka saitomana
'ali'ali 'ua guu 'ana manata lada nai,
nia ka bae 'urii fuada, "'E nao si diana
fua kamolu ka manata ta'aa 'uri nai
suli si doo nai.
9 Tee gu ne walude gwana fua sae
lana fua sa wala nee? Bae lae 'urii
fuana, 'Abulo ta'aa laa 'oe ki nau ku
manata lukea naa,' ma nao bae lae
'urii fuana, 'Tatae 'oko ngalia ifitai
'oe, 'oko fali 'oko lea 'amua?'
10 Nau kwai guraa sa wala nee uri
ka faatainia siamolu ne nau 'Alakwa
nia Wane, ku too 'ana rigitaa fua
manata luke lana abulo ta'aa lae ki
seki lao ano nee."
'Uri nai guu nia ka bae na 'urii fua
sa wala nai 'afumae kwaea nai,
11 "Nau ku saea fuamu, 'o tatae 'oko
ngalia ifitai 'oe, 'oko lea 'amu 'i luma
kamu."
12 Ma sa wala nai ka tatae, 'ali'ali
ka ngalia ifitai nia, daka suana sui
gwada nia lea na 'ana. Ma kera daka
kwele 'asia naa, daka sae'inito 'ana
God, ma daka bae 'urii, "Doo nao kolu
si suai ki 'ua mai ne rowaa!"

Sa Disas, nia 'ailia sa Lifae (Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Sa Disas ka oli lau ninimana 'osi
bae 'i Galilii. Ma toaa 'oro nai ki
daka koni lau gu mai siana, ma nia ka
safali toolangaidoo siada.
14 Ma si kada nia 'iia kau ninimana
'osi nai, nia ka suana sa Lifae, na
'alakwa sa 'Alfias. Sa Lifae, nia too
'ana 'i seeri lao si beu tu'uu ni foli
takisi laa nai, suli nia rao 'i seeri. Ma
sa Disas ka bae 'urii fuana, "'O lea mai
buriku." Ma sa Lifae ka tatae, ma ka
lea na 'ana fainia.

Faarisii ki susubutainia sa Disas fafo fanga kwaimani lae fainia toaa abulo ta'aa ki

15 Ma si kada sa Disas fainia toa
kwairooi nia ki da fanga 'i luma sa Li-
fae, toaa ni koni lana malefo 'ana tak-
isi ki fainia tai toaa abulo ta'aa 'oro
ki lau guu, kera da fanga kwaimani
'i seeri fainia. Toaa 'e'ete 'oro ne da
kwairooi naa fainia sa Disas 'ana si
kada nai.
16 Tai Faarisii* ki ni toolangaidoo
lae 'ana taki sa Mosis, kera daka
suana naa sa Disas nia fanga
kwaimani fainia toa abulo ta'aa nai
ki fainia toa ni koni lana malefo 'ana
takisi ki. 'Uri nai guu, Faarisii ki daka
bae 'urii fua toa kwairooi sa Disas
ki, "Nia nao si too fua nia ka fanga
kwaimani fainia toaa da abulo ta'aa
'urii ki ne."

* **2:16** Ta fiiwane 'ana Diu ki ne kera manata baita suli roo lae suli taki sa Mosis nia kedaa fainia lau guu toolangaidoo laa kera ki tala'ada.

17 Ma kada sa Disas nia rongoa si
doo nai, nia ka bae 'urii fuada, “Waa
ne too diana gwana doo nao si kwai
'atoi guu 'ana waa ni kwai gurai lae
ne. Waa ne matai ne nia kwai 'atoi
'ana waa ni kwai gurai lae uri ka gura
nia. Nau nao kwasi lea lau mai uri
toaa da 'o'olo naa ne. Toaa abulo
ta'aa ki lau 'ana ne nau ku lea mai uri
kera.”

Si ledi laa suli abufanga lae
(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 'Ana tii si kada, tai toa kwairooi
sa Dion waa ni faasiuabu fainia toa
kwairooi Faarisii ki, kera da too ni
abufanga laa 'ada. Ma tai waa daka
lea mai daka bae 'urii fua sa Disas,
“Toa kwairooi sa Dion ki fainia toa
kwairooi Faarisii ki, kera da abu-
fanga 'ada. Nia nao si too fua toa
kwairooi 'oe ki ka nao dasi abufanga
gu 'urii.”

19 Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii,
“Nia nao si walude fua ruana nia ki
fungao daka abufanga gwada 'ana si
kada ne nia 'e too kwaimani gwana
fai kera 'ana lumae, ma kera daka too
ni ele lae 'ada fainia.

20 Sui ta, nia kai dao 'ana tii fa sato
ne totoo kera kai talaia naa fungao
nai faasia ruana nia nai ki ai. Ma
'ana si kada nai kera kai talaia fungao
faasi kera ai ne kera kai abufanga.
Doo ne adea guu, nia nao si bobola
fainia toa kwairooi nau ki kera daka
abufanga kada ne nau ku too 'ua
gwaku fai kera nee.”

21 Sui sa Disas ka bae lau 'urii,
“Wane ki 'afitai daka ngalia siina
maku falu uri tai lana faafia si male-
sufua 'ana maku kwali naa. Lelea
kera ade 'uri nai, tara si kada kera
taufia sii maku falu nai ma ka lugu,
nia kai lafu lau gwana fasi malesufua
nai. Aia, ma si malesufua nai kai reba
ka talua lau fua 'i nao.

22 Ka 'uri nai lau guu, wane ki 'afi-
tai daka ongia waen falu fua laona
kufidoo kwali. Lelea kera ade 'uri
nai, tara si kada na waen falu nai 'e
bila ma ka ngingisula mai, nia kai
fogea kufidoo kwali nai. Ma na waen
nai ka kistai ma na kufidoo nai boroi
ka ta'aa naa. Doo ne adea guu, na
waen falu daka ongia lau guu laona
kufidoo falu.”

Sa Disas too 'ana rigitaa fua 'inito
lae faafia na Sabat
(Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 'Ana tii fa dani Sabat, sa Disas
fainia toa kwairooi nia ki, kera lea
suli taala nai 'e liu laona ola wiiti
nai. Kada kera liu laona ola nai, toa
kwairooi nia ki kera daka falia fungi
wiiti ki daka dau 'ana 'ani lana kau.

24 Ma na Faarisii ki daka liotoi, ma
daka bae 'urii fua sa Disas, “Nee wala,
ma tee ne adea toa 'oe nee daka ilia
si doo 'e abu 'afa dani Sabat nee?
Kamolu 'oia naa taki sa Mosis ne,
molu ka falia wiiti nee 'ana Sabat
nee!”

25-26 Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii,
“Kamolu teemainia Buka Abu, molu
ka liotoi gwamolu si doo bae sa De-
fet nia ilia otofana si kada sa 'Abiata
nia foa ni gwau. Sa Defet fainia toa
bae kera lea kwaimani bae, kera fiolo
'asia naa, ka nao naa tasi fanga 'ada.
Ma nia ka ruu lao beu God, ma waa
foa ni gwau bae ka faa mai beret bae
abutai lana talea God fuana. Ma sa
Defet fainia toa nia nai ki liu daka
'ania. Na taki kolu 'e saea fua taifilia
gu waa ni foa ki ne nia mola fua daka
'ania beret nai. Ma sui boroi ka nao
kolu si liotoi gu laona Buka Abu ne
God nia ka 'abe kera faafia si doo nai.”
✡

27 Sui sa Disas ka bae lau gu 'urii
fuana Faarisii ki, “God nia faa mai fa
dani ni momola lae uri ka 'adomia
wane. Ka nao nia si faa lau mai
fa dani nai uri kulufi lana wane ka
laeororo 'i farana.

28 Suli ni nau 'Alakwa nia Wane,
nau ku too 'ana rigitaa fua sae lana
doo ni ili lana 'ana Sabat.”

3

Faarisii ki da bae ofu uri saumaeli
lana sa Disas
(Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Tii si kada lau guu, sa Disas nia lea
kau lao beu ni ofu laa nai, ma tii waa
'abana mae ka nii lau gu 'i seeri.

✡ **2:25-26** 1 Samiol 21:1-6; Leftikas 24:9

2 Faarisii ki kera daka nii lau gu 'i
seeri, ma kera daka folo gwada uria
ade lea sa Disas ka guraa sa wala nai
'afa dani Sabat nai. Lelea sa Disas
nia ili 'uri nai naa, kera daka bae lao
maana fai 'oi lana taki God sulia fa
dani Sabat.
3 Ma sa Disas ka bae 'urii fua waa
'abana mae nai, “Tatae, lea mai 'oko
uu 'i seeki maana toaa nee tiifau.”
4 Sui sa Disas ka ledia Faarisii ki ka
'urii, “Tee ne taki kolu 'e faolomainia
fua kolu ka ilia 'afa dani Sabat? Fua ili
lana doo diane ki, ma nao ili lana doo
ta'aa ki? Fua faamauri lana wane, ma
nao saumaeli lana wane?”
Ma sui kera ka nao dasi saea guu
tasi doo.
5 Sa Disas ka lio rakesasu fuada
kwailiu ma manata lana ka 'asia
siada, suli lioda 'e sadi ka nao dasi
manatainia guu waa 'abana mae nai.
Sui, nia ka bae 'urii fua sa wala nai,
“Tagaa kau 'abamu.” Ma nia ka tagaa
'abana, ma 'i seeri na 'abana ka diana
lau gwana.
6 'Uri nai guu Faarisii ki kera daka
ruu kau 'i maa, ma daka bae ofu
na fainia toa sa Herod* ki, ma kera
daka manata naa uri tasi ade laa tee
ne kera kai ilia uri saumaeli lana sa
Disas.

Toaa 'oro da lea mai siana sa Disas

7-8 Sa Disas fainia toa kwairooi nia
ki, kera faasia konia nai, daka lea na
kau uria maana 'osi 'i Galilii. Ma na
toaa 'oro nai ki daka lea lau guu 'i
burida. Toaa nai da lea ki mai fasi
bali lolofaa 'i Galilii fainia 'i Diudia
ma 'Idumea, ma bali lolofaa 'i tae
lana sato 'ana bali loo mai 'ana kafo 'i
Diodan. Ma ta bali kera daka lea mai
fasi maefera baita 'i Durusalem. Ta
bali lau guu daka lea mai fasi maef-
ere ki karangia fakali 'i Taea fainia
maefera baita 'i Saedon. Na toaa 'oro
nai, da lea mai siana sa Disas, suli
kera da rongoa mai doo baita 'oro ne
nia ilia ki.
9 Na konia nai ka baita 'asia naa,
lelea sa Disas ka saea naa fuana toa
kwairooi nia ki uri daka ade akau
'ana ta kaa baru fuana, uri konia nai
ka nao si bebesi nia 'asia naa.
10 Nia 'e guraa sui na mai toaa 'oro
ki. Doo ne adea guu, toaa 'oro matai
nai daka suumai kera mai siana uri
daka samo toi nonina uri kera daka
'akwaa.
11 Ma toaa ne anoedoo ta'aa ki
burosi kera ki, lelea kera suana boroi
kau sa Disas, kera daka 'asi kera daka
booruru na 'i saegano 'i maana, daka
'ai na kau 'urii fuana, “'Oe naa ne
'Alakwa nia God!”
12 Sui boroi, sa Disas nia ka luia
anoedoo ta'aa nai ki, nao kera dasi
faarongoa lau ta waa suli nia.

Sa Disas nia filia akwala ma roo waa kwairooi nia ki
(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Sui, sa Disas ka raa gwauna fa uo
nai, ka 'ailia kau toa nai fua rao lae
fainia. Kera daka lea na kau siana,
14 nia ka filia naa akwala ma roo
waa nai ki. Nia ka 'aili kera naa 'ana
'aboosol ki. Ma nia ka bae 'urii fuada,
“Nau ku fili kamolu uri molu ka too
kwaimani fai nau, ma nau ku odu
kamolu fua toolangai lana bae lana
God fua toae ki.
15 Ma ni kamolu, molu kai too 'ana
rigitaa fua tari lana anoedoo ta'aa ki.”
16 Iuka, na satana akwala ma roo
waa nai ki nia filida ne: sa Saemon
(sa Disas faasatanaa 'ana sa Bita),
17 sa Demes fainia sa Dion roo
'alakwa sa Sebedii ki (ne sa Disas nia
'aili keeru 'ana “Boneges ki” toolan-
gainia waa da 'ali'ali uri rakesasue
mala kwakwange ki).
18 Sa 'Andru, sa Filib, sa Baa-
tolomiu, sa Matiu, sa Toomas, sa
Demes 'alakwa sa 'Alfias, sa Tadeas,
sa Saemon (ta waa 'ana toaa Diu bae
kera dooria tari lana toaa 'i Rom fasi
'Israel).
19 Ma sa Diudas 'Iskariot waa bae
lelea kau ka 'olamae lana sa Disas fua
malimae.

Rigitaa sa Disas fafo Saetan
(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Sui, sa Disas oli mai ka dao
lau guu laona luma bae nia kai dao
walude ki ai bae. Ma toaa nai ki daka
koni ka 'oro lau gu mai, lelea sa Disas
fainia toa kwairooi nia ki ka nao dasi

* **3:6** *Fikui wane sa Herod:* Nia tai toa Diu ki ne kera dooria sa Herod fainia wane nia kera kai baita fuada.

too na 'ana tasi kada fua fanga lae
boroi.
21 Ma kada toolana ki da rongo nia
'uri nai, kera daka lea kau siana uri
oli lae mai fainia uri 'i fera, suli kera
rongoa da bae 'urii suli nia, “Nia oe-
wanea 'asia naa wala.”

22 Ma tai waa toolangaidoo 'ana
taki sa Mosis ne da lea mai fasi 'i
Durusalem daka bae 'urii, “Sa Disas
nia taria gwana anoedoo ta'aa ki 'ana
rigitaa Saetan, na anoedoo gwaungai
kera anoedoo ta'aa ki ne.”†

23 'Uri nai, sa Disas ka 'ailia mai
toae ki ka bae 'urii fuada 'ana tari-
fula lae, “Sa Saetan nia 'afitai ka taria
lau anoedoo ta'aa ki fasi waa nia ki
tala'ana.
24 Nia talafana bae, lea toaa lao ta
tii maefera baita gwana kera alasi
kera daka firu lau gwada 'i tala 'ada,
maefera nai kai tagabola 'afitai ka too
lau.
25 Ma lelea ta bara waiwelana da
firu lau gwada 'i tala'ada, bara wai-
welana nai kai tagabola 'afitai ka too
lau.
26 Talafana guu doo ne kai fuli fua
sa Saetan nai, lelea nia taria anoedoo
ta'aa ki. Na tooa nia kai 'asia ma
rigitaa nia kai sui.”

27 Sui, sa Disas ka bae lau guu suli tii
tarifulaa, ka 'urii, “Waa ne lea kau ka
ruufia beu nia fa ramo ma ka daua,
ka kani faafi nia sui ka ngalia 'okodoo
nia ki tiifau faasi nia, nia ne 'e tetede
ka talua fa ramo nai. Suli, lelea nia
nao si tetede guu, nia 'afitai ka ilia
si doo nai 'ana waa ramo nai. Ta-
lafana lau gu doo ne fuli 'ana tari lana
anoedoo ta'aa ki nai. Waa ne taria
anoedoo ta'aa ki, nia ne rigitaa ka
talua sa Saetan.

28 “Si doo mamana nau ku saea
fuamolu 'e 'urii, na abulo ta'aa lae ki
ma bae ta'aa lae ki sui gwana talea
God ne wane 'e ilia, God kai manata
lukea gwana.
29 Aia, ma bae ta'aa lae talea Anoe-
doo Abu gu ne God nia 'afitai ka man-
ata lukea, suli nia ne si abulo ta'aa laa
ne totoo si sui.”

30 Sa Disas nia bae 'uri nai, suli na
waa toolangaidoo ki 'ana taki, kera
saea naa nia 'e too 'ana anoedoo ta'ae.

Toa mamana sa Disas ki kera ade suli God
(Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ma 'i burina doo nai ki, gaa nia
fai toolana sa Disas ki, kera daka dao
naa. Ma daka uu gwada kau 'i maa,
daka kwaiodui kau uri sa Disas.
32 Na toaa 'oro 'asia naa ne kera
koni kalia sa Disas. Ma kera daka bae
kau 'uri fuana, “Gaa 'oe fai toolamu ki
kera da nii maa. Kera da nani uri 'oe.”
33 Sa Disas 'e ledi kera ka 'urii,
“Tii kera ne gaa mamana nau ki fai
toolaku ki mamana?”
34 'I seeri nia ka lio kau uri toaa
'oro nai da koni kali nia ka bae 'urii,
“Gaa mamana nau ki fai toolaku ki
mamana gu ne!
35 Suli, tii gwana ne nia ilia doori
lana God, nia 'ana ne toolaku, ma
waiwane nau, ma gaa nau.”

4

Na tarifulaa suli waa afusia mi-
gana doo ni fasi lana ki lao ola nia
(Matiu 13:1-9; Luk 8:19-21)

1 'Ana tii si kada lau gu sa Disas
nia toolangaidoo 'i ninimana 'osi 'i
Galilii, ma toaa 'oro nai ki daka koni
lau gu mai siana. Nia ka raa ka gooru
mai laona kaa baru nai sui daka 'idu
tu'uu kau ai 'i matakwa, ma na konia
nai kera daka uu kau 'i sara.
2 Ma sa Disas ka toolangainia doo
'oro ki 'ana tarifulaa ki fuada ma ka
bae 'urii,
3 “Molu fafurongo fasi! Totoo ta tii
waa nia lea ka afusia migana wiiti
laona ola nia.
4 Ma si kada nia afusia migana wiiti
nai, tai miga doo daka 'asi kera naa
suli taale lao ole. Ma na saaro ki kera
daka lofo mai daka 'ani tiifau 'anida.
5 Ma tai miga doo daka 'asida lao
si kula 'e faula, ne si saegano 'e nao
si ububua guu. Ma kera daka bulao
'ali'ali gwada, suli si saegano nai 'e
nao si ububua.
6 Ma kada sato 'e tae mai ka satofia
wiiti ne tagwasu ki, kera daka kuku

† **3:22** Ta sata lau guu 'ana sa Saetan ne sa Belsibul.

lau gwada, suli lalida nao si koso si lea tau guu.
7 Ma tai miga doo lau kera daka 'asida 'i matangana lalano kwakware ki, ma lalano nai ki daka nuku na 'ada faafida, ma kera ka nao dasi fungu naa.
8 Aia ma tai miga doo lau, kera daka 'asida laona si saegano diane. Ma kera daka bulao daka tae diana, ma daka fungu diana. Tai doo, kera daka fungu 'ana olu taafuli fungidoo ki, ma tai doo daka fungu 'ana ono taafuli fungidoo ki, ma tai doo lau kera daka fungu 'ana tii talanga fungidoo ki fatai."
9 Ma 'ana 'isi lana ununua nai sa Disas ka bae 'urii, "'Oe waa ne 'o too gu 'amu 'ana alingamu uri rongo lana doo ki, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."

Si doo ne adea sa Disas ka bae 'ana tarifulaa ki
(Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Si kada sa Disas nia safa too 'ana taifilia fasi konia bae, na akwala ma roo waa kwairooi nia baki fainia toaa nai da too kwaimani ki lau gu fainia, da lea mai daka dao siana. Ma kera daka ledia uri nia ka faarongo folaa 'ana malutana tarifulaa baki siada.
11 Ma nia 'e luu kera ka bae 'urii, "'Ana kada 'i nao, God nao si faatai folaa gu mai 'ana 'inito laa tee ne nia kai ilia fua toaa nia ki. Ma sui 'i tari'ina, nia ka faatai folaa naa 'ana doo nai ki siamolu. Ma sui boroi 'ana, na toaa neki sui gwana 'i sara nia nao si ade gu 'uri nai fuada. Na toaa neki sui gwana 'i sara, nau kwai bae gwaku 'ana tarifulaa ki fuada,
12 uri
'Kera daka lilio, ma daka lilio boroi, 'afitai kera daka liotoi guu si doo ne God nia ilia fuada.
Ma kera daka gwalinge, ma daka gwalinge boroi, 'afitai kera daka filoa guu si doo ne God 'e faarongo kera ai.
Suli ade lea kera liotoi, ma daka filoa, ma daka bulasi mai talea God, ma nia ka manata lukea abulo ta'aa laa kera ki.' " ✡

Sa Disas 'inifitaa tarifulaa sulia waa afusia migana doo ni fasi lana ki lao ola nia
(Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 'Uri nai sa Disas ka ledi 'urii ada, "Kamolu, nao molu si filoa guu malutana tarifulaa nee nai? Lelea nao molu si filoa guu malutana tarifulaa nee 'urii, ma nia 'afitai uri molu ka filoa malutana tarifulaa ki nai!
14 Na waa bae nia afusia miga doo baki lao ole, nia talafana waa ni afusi lana bae lana God naa bae.
15 Ma na toaa neki kera da rongoa bae lana God, kera mala 'ada si kada miga doo ni fasi lana ki da 'asida suli taale lao ole. Suli si kada kera da rongoa 'ua gu si baea nai, sa Saetan nia lea mai ka laua lau gwana bae lana God faasi kera.
16 Ma ta bali toaa lau guu kera daka mala gwada si kada tai miga wiiti da 'asida laona si kula 'e faula. Si kada kera da rongoa bae lana God, kera 'ali'ali daka ngalia, ma daka noni sasala 'asia na sulia.
17 Ma sui ta, bae lana God 'e nao si lea koso guu laona mauri lada. Nia ne fiitooa kera ki ka mauri gwana sulia si kada kukuru. Ma si kada kera dao toi 'afitaie ma nonifiie ki faafia si faarongoa diana nai, kera 'ali'ali daka luka na 'ada 'ana bae lana God.
18 Ma ta bali 'ana toae lau guu, kera daka mala 'ada si kada miga wiiti ki da 'asida 'i matangana lalano kwakware ki. Kera da rongoa guu bae lana God,
19 ma sui manata lada ka 'abarua 'ana sulia doo ki lao tooa kera ki ma suli malefo. Ma doo nai ki ka mala 'ana lalano kwakware ki ne da buru faafia bae lana God lao mangoda ma ka nao dasi tatala guu, ma daka ulu'atoa gwada.
20 Ma ta bali 'ana toae lau guu kera daka mala 'ana si kada miga wiiti ki da 'asida laona si saegano diane. Kera da rongoa bae lana God daka roo na sulia, ma kera daka faatainia tooa 'o'olo, daka mala 'ana si kada wiiti nia fungu diana. Ne tai wiiti 'ani kera daka fungu 'ana olu taafuli fungidoo ki, ma tai doo, ono taafuli

✡ **4:12** 'Aesaea 6:9-10

fungidoo ki, ma tai doo lau, tii talanga fungidoo ki."

Toolangai lana malutana 'initoaa God
(Luk 8:16-18)

21 'Uri nai guu sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Na laet, lea kera dao fainia, 'afitai daka saufinia lau farana ta kufidoo ma nao farana ifitai. Kera dai faagoorungainia ka tio folaa naa fulina 'i langi.
22 Doo ne adea guu, doo neki da tio saufini ki totoo dai tio folaa, ma doo tio agwa ki totoo dai tio faatai.
23 'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu uri rongo lana doo ki, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."
24 Ma sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Molu ka manata diana suli doo ne molu rongoa ki. God kai fale tatakwai 'ana liotoo lae fuamolu, lelea kamolu roo sulia na doo neki nau ku toolangainida siamolu.
25 Waa ne dao toi sui naa tasi folaa laa tu'uu suli 'initoaa God, God kai lado gwauna lau fuana. Aia, ma waa ne nao si roo sulia na doo neki nau ku toolangainida siana, sui boroi 'ana ta kasi folaa laa tu'uu suli 'initoaa God ne nia too ai, God kai olitainia gwana faasia."

Tarifulaa suli miga doo da fasia too lea ka maua

26 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada, "Na 'initoaa God nia rao mala migana doo ni fasi lana ki ne tii waa 'e afusia lao ola nia.
27 Si kada burina nia afusia ka sui, nia maleu ki 'ana 'afa rodo ki ma lelea dani mai nia lea ka liliu lau gwana. Nia ka nao si filoa lau gwana malutana na migana doo nai ki da bulao daka tae mai 'utaa. Ma sui boroi 'ana kera daka tala tae gwada 'i tala'ada.
28 Na saegano 'ana ne falea mauria fua migana doo nai ki lelea daka baita, ma daka fungu 'ana fungidoo ki. Na 'initodoe ki kera safali tae fasi mai 'i nao, sui guu na 'abada ki. Sui guu, na takadoe ki daka olongai. Sui guu, daka fufuala naa. Ma ka lea na 'uri nai suli, lelea daka maua.
29 Ma si kada fungina doo nai ki kera maua guu, sa wala nai 'ali'ali lea ka sikilia naa fungidoe ki, suli 'e dao naa 'ana si kada da maua fua daka falia ki."

'Initoaa God, safali lana tu'uu gwana, sui boroi totoo kai 'etengaa faanoe
(Matiu 13:31-32,34; Luk 13:18-19)

30 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Tii si doo kolu kai saea 'e rao lau guu mala rao lana 'initoaa God, ma nao tii si tarifulaa uri kolu ka faabolatainia lau guu sulia rao lana 'initoaa God, nau kwai unu kau sulia.
31 Nia 'e rao 'ana mala migana mastad. Migana mastad 'e tu'uu 'isi ka talua migana doo ni fasi lana ki ne waa ki fasia lao saegano.
32 Sui boroi 'ana, kada kera da fasia miga doo nai, nia ka tae lelea ka alua 'ai baita ne talua sui guu doo neki da fasia ka tae ki lao ole. Ma na sarana ki daka baita, daka bobola fainia lea doo saaro 'i mamangaa ki boroi daka saungainia gwada na 'oikakada kera ki gwauna."
33 Sa Disas ka bae fuana toaa nai 'ana tarifulaa 'oro ki 'uri nai lau guu 'ana sae lana doo neki bobola fainia kera daka saitomana ki.
34 Ma nia ka bae sui gu fuada 'ana tarifulaa ki. Ma sui, si kada nia fai toa kwairooi nia ki da too 'ada taifili kera, nia ka bae folaa gwana sulia doo nai ki fuada tasi doo si ore naa.

Sa Disas nia too 'ana rigitaa talua koburu
(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Nia saulafia naa 'ana fa dani nai, sa Disas nia ka bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki, "Kolu toofolo 'akolu uria bali 'osi lobae."
36 Kera daka faasia na konia nai 'i seeri, ma daka lea na fainia sa Disas lao baru nai. Tai baru ki lau guu da dau gwada 'i seeri.
37 Ma na koburu baita nai ka tatae, na nanafo ka magara fua lao baru nai, ma karangi kai kuruu naa.
38 Ma sa Disas, nia tio ka boogwau 'ana bilo nai ka maleu gwana 'i burina kau baru nai. Ma na toa kwairooi nia ki daka faa adaa, ma kera daka bae 'urii, "Aofia 'ae, 'oe doo

nao si 'oga 'oe gu 'ua nee wala. Kolu
karangi mae ne!”
39 Ma sa Disas ka tatae, ma ka
ngatafia na koburu nai ka 'urii, “'O
enoeno 'amu!” Ma nia ka bae lau
gu 'urii fuana nanafo nai, “'O enoeno
'amu!” 'Uri nai guu, na koburu nai ka
enoeno naa, ma ka folaa naa fua lao
'osi nai.
40 Ma nia ka bae 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, “Tee ne adea molu ka
mau? Nau ku liotoi na fiitooa kamolu
'ani nau 'e tu'uu gwana.”
41 Ma kera daka mau ka ta'aa naa,
ma daka ledi kera kwailiu daka 'urii,
“Waa tee naa nee rowane? Tee na
koburu fainia nanafo nee boroi ma
daka ade gwada sulia bae lana!”

5

Sa Disas nia guraa tii waa anoedoo ta'aa burosia
(Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki,
da toofolo 'ana 'osi 'i Galilii, daka dao
'ana bali 'osi 'ana lolofaa 'i Gerasa.
2 Ma si kada sa Disas nia koso fasi
baru, tii waa nai anoedoo ta'aa 'e
burosia ma ka too mai lao likwafau ni
alu wane mae lae ki ka lea mai siana.
3 Waa nai, 'e too gwana lao lik-
wafau nai ki, ka nao ta waa ne bobola
fainia ka kani nia 'ana ta seni ngasi
boroi.
4 'Ana kada 'oro, kera da kani faafia
boroi 'abana fainia 'aena ki 'ana seni
ngasi ki, nia ka muusida gwana. Ma
ka muusia gwana seni da kania 'ana
'aena ki. Ma ka nao ta waa si bobola
na fai dau lana.
5 Ma nia ka dau gwana 'ana liu
lae matangana likwafau ni alu wane
mae nai ki ma 'obaraoa nai ki, ma ka
dau gwana 'ana furi maala lae 'ana
nonina 'i tala'ana ma kokoo tikwa lae
uri rodo ma dani.
6 Ma si kada nia dao tau gwana mai
ka suana mai sa Disas, nia lae 'ali'ali
mai dao ka booruru naa 'i maa 'aena.
7-8 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“'Oe anoedoo ta'aa nee, 'o lea 'amu
fasi sa wala nee.”
Nia ka kokoo baita ka bae 'urii,
“Disas, 'Alakwa nia God ne baita 'ana
doo ki sui. Tee ne 'oe doori ilia 'ani
nau? Nau ku amasi 'oe 'ana satana
God, nao 'osi falea lau kwakwaea
fuaku!”
9 Sui sa Disas ka ledia ka 'urii, “Sa-
tamu sa tii?”
Ma nia luua ka 'urii, “Sa Omea
baita, suli meli 'oro 'asia naa.”
10 Ma na anoedoo ta'aa nai ka radi
kali sa Disas fua nao si odu nia lau fasi
bali lolofaa nai.
11 Ma na ferae boso fualangaa nai
da fanga gwada babarana 'obaraoa
nai 'i seeri 'ana si kada nai lau guu.
12 Ma na anoedoo ta'aa nai ki, daka
radi kali sa Disas daka 'urii, “'O odu
kameli 'amu uri lao boso loko ki.”
13 Ma sa Disas ka faolomainida, ma
na anoedoo ta'aa nai ki daka lea 'i
maa fasi waa nai, ma daka lea laona
talae boso nai sui guu. Ma na ferae
boso nai, na roo tooni boso ki fatai,
kera daka lae 'ali'ali naa suli 'obaraoa
nai daka lofo lao 'osi nai, ma daka
kuu daka mae naa.
14 Toaa ne da sangonia boso nai ki,
kera daka lae 'ali'ali naa uri fera ma
lao si bali lolofaa nai sui gwana uri
faarongo lae 'ana si doo nai. Ma na
toaa 'oro nai ki daka lea na mai uri
suai lae doo nai 'e fuli nai.
15 Ma si kada kera dao daka suana
sa Disas, kera daka suana lau gu
waa bae anoedoo ta'aa 'oro baki da
burosia mai 'e nii gwana 'i seeri, ma
ka manataa ka ofi naa. Ma na toaa
nai daka mau lau gwada, ma daka
kwele 'asia naa.
16 Ma na toaa ne kera suana si doo
nai 'e fuli mai, kera daka unu sulia
waa nai anoedoo ta'aa burosia mai
nai fua toaa nai ki. Ma kera daka unu
lau gu sulia si doo ne fuli 'ana boso
nai ki.
17 Ma burina, toaa nai daka odua sa
Disas uri ka lea 'ana fasi bali lolofaa
nai.
18 Ma kada sa Disas nia raa naa
laona baru, na waa bae anoedoo
ta'aa baki da burosia bae, ka radi kali
naa sa Disas uri ka lea na 'ana fainia.
19 Ma sui sa Disas ka nao si faolo-
mainia, ma ka bae 'ana 'urii fuana,
“'Oe oli siana toaa 'oe 'i fera kamu,
'oko faarongo kera tiifau 'ana si doo
diana neki God nia ilia mai fuamu,
ne nia 'e faatainia na kwai'ofeia baita
nia fuamu.”

20 Ma sa wala nai ka oli 'i fera kera,
ka faarongoa toae ki sui gwana 'ana
bali lolofaa nai 'i Dikabolis 'ana doo
baita nai sa Disas ilia fuana. Ma na
toaa nai ki daka kwele 'asia naa.

Sa Disas 'e rigita talua mataia fainia maea
(Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Sa Disas nia toofolo uria ta bali
'osi lau. Ma si kada nia dao 'ana bali
nai, toaa 'oro nai daka koni na mai
kali nia.
22 Ma tii waa ne dao lau guu laona
konia nai, satana sa Daeras. Sa
Daeras, nia na waa gwaungai 'ana
beu ni ofu laa kera 'i seeri. Ma si
kada 'e dao ka suana sa Disas, nia ka
booruru 'i maana 'aena,
23 ka amasia ka bae 'urii, "Kaa saari
nau 'e nao si diana naa ka tio na
uri mae lana. 'Oe lea fasi mai, 'oko
alu 'aba faafia, uri ka 'akwaa ma ka
mauri 'ana."
24 Sa Disas ka lea na fainia. Ma na
konia baita nai kera daka lea lau gu 'i
burina, ma daka 'oro daka kwaisan-
girii guu.
25 Ma 'uri nai, tii 'initai nai 'abusure
saungi nia mai suli tii taafuli fa ngali
ma roo fa ngali sarenga ki ka sui naa,
ka nii lau guu 'i seeri.
26 Nia 'e nonifii 'asia naa ma ka
faafunuia sui na mai malefo nia ki
fua waa kwai gurai 'oro, ma sui too
lana ka nao si diana guu, ma doo nai
ka ta'aa ka tetede na faafi nia.
27 Ma si kada nia rongoa da bae
suli sa Disas, nia ka kali mai 'i burina
lao 'oroa nai, ka samo toi si kula 'ana
maku tikwa nia nai.
28 Manata lana wela keni nai 'e
'urii, "Nau saku samo toi boroi 'aku
maku nia loko, nau ku 'akwaa naa
ne."
29 Ma si kada nia samo toi maku
sa Disas, 'ali'ali 'ua guu na 'abusura
nai ka lalanga naa. Ma nia ka
toomatafana mataia nia 'e sui naa.
30 Ma si kada nai 'ua guu, sa Disas
ka toomatafana lau guu tetedea nia
fua guraa lana mataia ki 'e lea kau
faasi nia. Ma nia ka abulo ka ledi 'urii
matangana konia nai, "Tii bae samo
tona kau maku nau?"
31 Na toa kwairooi nia ki da luu
nia daka 'urii, "Tee 'oe liotoi gwamu
toaa 'oro ne da beresi 'oe nee! Doo 'o
ledi boroi suli waa ne samotomu ma
'afitai 'oko dao tona naa ne!"
32 Sui boroi sa Disas ka lio kwailiu
gwana uri sua lana tii bae dau tona
kau.
33 Aia, ma wela keni bae nia 'e sait-
omana si doo bae fuli 'ani nia, ma nia
ka mau lau gwana ma ka fali lelebe
mai ka booruru naa 'i maa 'aena sa
Disas. Ma nia ka faarongoa naa 'ana
si doo nai nia ilia nai.
34 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
"Wela keni nee 'ae, ni 'oe 'o 'akwaa
naa nai, suli na faamamane laa 'oe.
Manata lamu ka enoeno 'ana, oli 'oko
lea 'amu. Ma 'oko 'akwaa naa ka oli
'alaa fasi mataia 'oe nee."
35 Ma kada sa Disas nia bae 'ua
gwana 'uri nai, tai waa da too mai
luma sa Daeras, daka dao lau gu mai,
ma kera daka bae 'urii fua sa Daeras,
"Saari 'oe nia mae na mai. Nao 'osi
faa 'abaruaa gwamu waa ni toolan-
gaidoo."
36 Ma sa Disas ka faia si baea nai
toa nai da saea, nia ka bae 'ana 'urii
fua sa Daeras, "Nao 'osi mau lau. 'O
faamamane nau 'amu."
37 Ma sa Disas ka talaia guu taifilia
sa Bita, sa Demes, ma sa Dion daka
lea fainia. Ma ka nao si faolomainia
ta waa lau kau uri lea lae fainia.
38 Si kada kera dao 'i luma sa
Daeras, sa Disas ka rongoa gwela an-
giangia ma na alifeo laa baita tasa
nai.
39 Ma nia ka ruu kau, ka bae 'urii
fuada, "Tee ne adea molu angi molu
ka isisigwau na 'urii? Wela nee nao si
mae lau ne, nia 'e maleu gwana ne."
40 Ma kera daka waela 'ada 'ana sa
Disas. Sui sa Disas ka odua toaa nai
tiifau daka lea na 'i maa, ma nia ka
talaia kau maa nia fai gaa nia wela
keni nai, ma na toa kwairooi nia ki
daka lea kwaimani lau gu kau fainia
'i luma, kula wela keni nai 'e nii ai.
41 Ma nia ka rao 'uri 'abana wela
keni nai, ma ka bae 'urii fuana,
"Talita kom!" Toolangai lana 'urii,
"Kaa saari nee 'ae, ku saea fuamu, 'o
tatae 'i langi!"
42 Ma 'ana si kada nai 'ua guu kaa
wela keni nai ka tatae ka uu, ma ka
fali na kau. Na wela keni nai 'e baita

ka dao naa 'ana tii taafuli fa ngali ma
roo fa ngali sarenga ki. Ma toaa nai ki
daka kwele 'asia naa 'ana doo nai.
43 Ma sui, sa Disas ka lui fifii ai, uri
nao kera dasi faarongoa lau ta waa
'ana si doo nai. Sui, sa Disas ka saea
naa kera daka faa 'ana tasi fanga ka
'ani.

6

*Na toaa 'i Naasaret da susubu-
tainia sa Disas
(Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)*

1 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki
kera faasia 'i seeri, daka lea lau uri
maefera nia bae 'ua guu 'i Naasaret.
2 Kera too lelea ka dao naa 'afa dani
Sabat, nia ka safali toolangaidoo naa
laona beu ni ofu laa kera nai. Ma toaa
'oro nai da fafurongo nia, kera daka
kwele 'asia naa 'ani nia. Ma daka
ledi 'urii, “Rigitaa sa tii faa fatai 'ana
fua sa wala nee ne nia toolangaidoo
ai ma ka ilia 'ana doo kwaibalatana
neki nee?
3 Sa wala nee, waa bae kolu sait-
oma diana gwakolu 'ani nia ne. Tee
sa nia kaa waa bae ni saungai luma
gwana nee! Gaa nia gu ne ni Meri
nee. Ma nia toolana sa Demes, ma sa
Diosef, ma sa Diudas, ma sa Saemon
gwana ne. Waiwane nia ki gu ne kolu
too kwaimani gwakolu 'i seki nee!” Si
manata laa nai 'e adea kera daka ote
kera manata fifii gu 'ani nia.
4 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
“Na waa ne brofet, toaa 'ana maefera
'e'ete neki da sae'inito 'ani nia lelea
ka sui, taifilia toaa 'ana maefera nia
tala'ana gu ne 'afitai daka manata fifii
gu 'ani nia.”
5 Ma ka nao si bobola na fua sa
Disas uri ka ilia lau tai doo kwaibala-
tana 'oro 'i seeri. Si doo nia ilia gwana
ne nia alu 'aba faafia ta bara waa 'ana
toaa da matai ki ma nia ka faa 'akwaa
kera.
6 Ma nia ka kwele 'asia naa 'ani kera
ne nao dasi manata faamamane.

*Sa Disas nia odua 'aboosol ki
(Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)*

'Uri nai sa Disas nia ka lea 'ana
maefera ki kakalia 'i seeri, ma ka
toolangaidoo fuana wane ki.
7 Nia ka 'ai uria na akwala ma roo
wane 'ana waa kwairooi nia ki siana,
ma nia ka falea naa rigitaa fuada uri
tari lana na anoedoo ta'aa ki, ma ka
odu kera tiifau daka lea too roo waa.
8 Ma sa Disas ka bae fifii fuada ka
'urii, “Nao kamolu si ngalia ta doo
fai kamolu 'ana leaa nee, taifilia fa
kubau guu ne molu kai dau ai. Ma
ka nao molu si ngali fanga lau, ma ta
wai, ma ta malefo.
9 Molu ka ruufia na sadol ki, sui ta
nao molu si ngali roo si maku lau.
10 Ma lea ta waa nia talai kamolu
'i luma nia, molu ka too fainia lelea
ka dao 'ana kada kamolu faasia luma
nai.
11 Ma lea kamolu dao 'ana ta mae-
fera, ma na toaa 'i seeri ka nao dasi
talai kamolu 'i fera, ma kera dasi doo-
ria guu rongo lamolu, molu ka lea
'amolu faasida. Ma molu ka usua
lolo 'ana saegano fasi 'aemolu uri
'u'uirodo lae fuada ne God kai kwae
kera, suli kera ote kera 'ana rongo
lana bae lana God.”
12 Ma kera daka lea, ma daka faat-
alongainia naa faarongoa diana nee
fuana toae ki uri daka bulasi man-
ataa.
13 Ma kera daka taria naa anoedoo
ta'aa 'oro ki, ma daka gwaia naa toaa
matai 'oro ki 'ana gwai 'ana gura lada.

*Na mae lana sa Dion waa ni faa-
siuabu
(Matiu 14:1-12; Luk 9:7-9)*

14 Iuka, sa Herod na waa 'inito, nia
'e rongoa ununua 'oro sulia sa Disas
ne nia toolangaidoo ma ka guraa toaa
'oro. Ma sa Disas, satana ka talo
lao maefera nai ki sui guu. Ma toae
ki daka saea, “'Oo sa Dion waa ni
faasiuabu bae loko nia tatae lau fasi
maea, ma ka ilia naa doo kwaibala-
tana 'oro ki!”
15 Ma tai toaa ki daka bae lau gu
'urii, “Sa 'Ilaeja naa loko!”
Ma tai toaa ki lau kera daka bae
'ada 'urii, “Nia ta brofet loko, mala
brofet baki mai nao!”
16 Si kada sa Herod nia rongoa doo
nai ki toae ki da saea sulia sa Disas,
nia ka bae 'urii, “Sa Dion waa bae ku
siki muusia sui na gwauna, nia 'ua ne
tatae lau faasia maea nai!”
17-20 Sa Herod nia adea lau gwana
ni Herodias, na baraa nia, na 'afe sa

Filib. Ma sa Dion ka bae 'urii fua
sa Herod, “Na taki God nia luia 'oe
'osi adea 'afe toolamu.” 'Uri nai, ni
Herodias liona ka ta'aa 'asia naa fua
sa Dion, ka dooria saungi lana lae,
sui boroi ma ka 'afitai, suli sa Herod
nia saitomana sa Dion nia na waa
'o'olo, ma waa abu. Ma sa Herod nia
ka maungia lau gwana sa Dion, ma
ka suasuli nia ka too gwana. Sulia
sa Herod tala'ana 'ua gu ne nia odua
waa ki 'i nao, uri dau lana sa Dion
ma kera daka alu nia ka too 'ana
laona lookafo fasi ni Herodias. Sa
Herod, nia doori fafurongoa bae lana
sa Dion, ma sui ka manata ruarua lau
gwana.

21 'Uri nai guu, ni Herodias ka dao
tona naa tii si kada diana nia fua
saungi lana sa Dion. 'Ana fa dani ni
futa nia sa Herod nia ka saungainia
fafangaa fuana toa baita nia ki 'ana
omee, ma toa gwaungai ki ne kera too
'i laona bali lolofaa 'i Galilii.
22 Ma kada ne, saari ni Herodias
nia ruu mai ma ka wae, sa Herod
fainia na toaa nia ki ne kera fanga
kwaimani, kera daka ele 'asia naa
sulia. Ma sa Herod ka bae 'urii fuana
saari nai, “Tasi tee gwana ne 'oe gani
nau uria lao 'initoaa nee, nau kwai
falea fuamu.”
23 Ma nia ka bae alangai ka bae
'urii, “Tasi tee ne 'oe 'o gania siaku,
sui boroi 'ana lea sa ta bali 'ana 'ini-
toaa nee, nau kwai falea fuamu.”
24 Ma na saari nai ka ruu kau 'i maa
ka lea naa siana gaa nia, ka ledia ka
'urii, “Ta tee ne 'oe dooria nau kwai
gania?”

Ma gaa nia ka luua ka 'urii, “'O
gania mai gwauna sa Dion waa ni
faasiuabu bae.”
25 Ma na saari nai ka oli 'ali'ali siana
sa Herod, ma ka gani ka 'urii, “Nau
ku dooria 'oe falea mai na gwauna sa
Dion waa ni faasiuabu fuaku 'i fafona
ta reba doo 'asi kada nai 'ua guu.”
26 Ma sa Herod liona ka dila 'asia
naa sulia si doo nai. Sui boroi 'ana,
suli na bae alangaia nia ilia naa 'i
maana toae, nia 'afitai ka luia naa
faasia.
27 Ma nia ka odua tii waa ni fofolo
fua ngali lana mai gwauna sa Dion.
Ma na waa nai ka lea 'i laona lookafo,
ma ka sigimuusia naa luana sa Dion,
28 ka ngalia mai gwauna 'i fafona
reba doo tiutiua, ka falea naa fuana
saari nai. Ma nia ka ngali ka falea naa
fuana gaa nia.
29 Ma kada ne waa kwairooi sa
Dion ki kera rongoa si doo nai, kera
lea mai daka ngalia naa nonina, lea
daka saufinia naa.

Sa Disas nia saarea lima tooni wane ki
(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Dion 6:1-14)

30 Na 'aboosol ki kera daka oli na
mai, ma daka koni tiifau mai siana sa
Disas, ma kera daka faarongoa 'ana
doo neki kera ilia ki mai, ma doo neki
kera toolangaidoo sulia ki mai.
31 Sa Disas fainia toa kwairooi nia
ki, kera daka 'abarua 'asia naa, suli
toaa 'oro nai ki kera dao ma daka
oli naa uri kula nai kera too ai. Ma
sa Disas fainia toa kwairooi nia ki,
ka nao dasi too naa 'ana ta kada fua
fanga lae boroi. Ma sa Disas ka bae
'urii fuada, “Molu lea mai kolu lea
'akolu uria tasi kula banitai, uri kolu
ka momola fasi 'akolu.”
32 Ma kera daka lea naa taifili kera
'ana baru uria si kula aroaro nai.
33 Ka 'uri nai boroi 'ana, na toaa
'oro ki faasia na maefere ki tiifau
kera ka lio saitomada gwada, ma
daka fita naa 'i nao 'ani kera, ma daka
eta dao 'ada 'i seeri.
34 Ma kada sa Disas nia koso faasia
na baru, nia ka liotoi na konia baita
nai, ma nia ka manatai kera 'asia naa,
suli kera ilingia naa sifsif ki ne nao
ta waa ni sua lae sulida. Ma nia ka
toolangainia naa si doo 'e 'oro siada.
35 Ma si kada na sato nia tio folo
naa, waa kwairooi nia ki kera daka
lea mai siana, ma daka bae 'urii,
“Kula nee nao ta waa si too gu ai ne,
ma sato boroi ka tio folo naa.
36 'Oe odua toaa nee kera lea daka
foli fanga 'ada 'ana maefera loko ki.”
37 Boroi ma nia luu kera ka 'urii,
“Kamolu gu ne molu kai fale 'ada tasi
fanga.”

* **6:37** *Malefo 'oro:* Na 'oro lana malefo ne nia bobola fainia fofolia tii wane fuana kwalu madame ki.

Ma kera daka ledi 'urii 'ani nia, "'Uri nai ma 'oe 'o dooria kameli kai falea mai malefo 'oro ki* fuana foli lana beret uri kai bobola fainia saare lana figue nee?"

38 Ma sa Disas ka ledi kera ka bae 'urii, "Ta fita fa beret ne kamolu too ai? Lea kau molu suai fasi."

Ma kada kera da suai sui, kera daka bae 'urii, "Na lima fa beret fai roo gwa sakwari ki gu ne."

39 'Uri nai sa Disas ka saea fuana waa kwairooi nia ki uri kera ka saea fuana toae ki daka gooru 'i saegano 'ana 'aebara ki 'i fafona gras mamarakwaa nai.

40 Ma kera ka gooru 'i saegano 'ana talangee wane ki ma tai 'aebara na lima akwala ki.

41 Ma sa Disas ka ngalia na lima fa beret nai ki ma roo gwa sakwari nai ki, ma ka lio 'alaa uria 'i langi, ma ka tangoa God. Ma nia ka niia fa beret nai ki, ma ka falea fuana waa kwairooi nia ki, fasi uri kera ka tolingia fuana toaa nai. Ma nia ka tolingia lau guu na roo gwa sakwari nai ki fuada.

42 Ma na toaa 'oro nai ki kera daka fanga, ma daka abusu tiifau naa.

43 'Uri guu, na toa kwairooi nia ki kera daka konia naa orengana beret ma na sakwari nai ki, ma kera daka faafungua tii taafuli kukudu ma roo kukudu sarenga ki.

44 Na lima tooni wane ki ne kera fanga.†

Sa Disas nia talau fafona kafo (Matiu 14:22-33; Dion 6:15-21)

45 Ma 'i burina si doo nai, sa Disas nia ka odua toa kwairooi nia ki kera daka eta na 'i nao uria ta bali 'ana 'osi nai laona baru uria maefera 'i Betsaeda. Ma nia ka 'aruburi uri ka olitainia konia nai ma ka alualu 'ani kera.

46 Ma 'i burina nia alualu 'ani kera ka sui, nia ka lea naa 'i gwauna tii fa uo nai uri ka foa 'ana.

47 Ma 'i saulafi rodo naa, na baru bae lea ka nii naa laona tofungana gwa 'osi bae, ma sa Disas ka too 'ua gwana kau taifilia 'i sara.

48 Ma nia ka liotoi na toa kwairooi nia ki, kera ulafu 'asia naa 'ana faluta lae, suli kera naofia naa koburu. Ma 'ana si kada rodo 'i 'uubongi, sa Disas ka talau fafona kafo ka lea na kau siada. Si kada nia lea kau karangi kai talu kera naa,

49 kera daka suana nia talau kau fafona kafo, kera daka saea nia ta akalo. Ma kera daka akwa baita,

50 suli kera da mau 'asia naa si kada kera liotoi nia talau kau fafona kafo.

Ma sa Disas nia 'e 'ali'ali ma ka bae kau fuada ka 'urii, "Nau gwana ne! Nao molu si mau lau."

51 'Uri nai guu, nia ka raa 'i laona baru fai kera, ma na koburu ka aroaro naa. Ma kera daka kwele 'asia naa,

52 suli nao kera dasi saitomana filo lana rigitaa sa Disas nia too ai fua saare lana lima tooni wane baki 'ana lima fa beret ki guu. Suli manata lada 'e sadi ka nao dasi filoa doo ne kera liotoi.

Sa Disas nia guraa na toaa matai ki (Matiu 14:34-36)

53 Kera da toofolo 'ana 'osi nai, daka koso 'ana bali fera 'i Genesaret, ma kera daka gwalua na baru 'i seeri.

54 Ma si kada kera faasia na baru, na toaa 'i seeri ki, kera 'ali'ali daka lio saitomana sa Disas.

55 Ma na toae ki kera daka fita lao matangana bali fera nai, ma kera daka ngalia mai na toaa matai ki 'i fafona gwegele ki uri kula ki ne kera rongoa sa Disas nia kai nii ki ai.

56 Ma maefere ki tiifau ne sa Disas nia lea uria, na toae ki kera da ngalia mai na toaa matai ki uria lao usie ki, ma kera daka ledia sa Disas uri wane matai ki kera daka samo tona tatagwarana maku tikwa nia. Ma na toaa neki tiifau kera samo tona, kera daka 'akwaa.

7

Na birangana toa Faarisii ki (Matiu 15:1-9)

1 Na Faarisii ki ma tai waa toolangaidoo 'ana taki ki, kera da lea mai faasia 'i Durusalem, ma daka koni kalia sa Disas.

† **6:44** Kera dasi idumia guu 'initai ki fainia wele ki ne kera fanga lau guu laona figue nee.

2 Ma kera daka liotoi tai waa 'ana
waa kwairooi nia ki nao dasi taufia
guu 'abada 'i nao, sui fatai kera dafi
fanga. Nao kera dasi taufia gu 'abada
'uria ne birangaa ne Faarisii ki kera
da saea fuana toaa Diu ki kera kai ili
sulia.*
3 Aia, na Diu ki ma na Faarisii ki lau
guu, kera ili suli birangaa ne kokoo
kera ki mai 'i nao da toolangaidoo
mai sulia. Nia 'afitai kera daka fanga
'ua lea nao kera dasi taufia 'abada
sulia birangaa ni tau 'aba lae.
4 Ma kada kera oli mai fasi maa usie
ki, kera 'afitai daka fanga 'ua lea kera
nao dasi tau 'aba 'ua suli birangaa
kera ki. Kera daka ade suli birangaa
'oro kera ki 'uri nai 'ana taufi lana
kwade doo ni fanga ki, ma na tini ki,
ma na tiu ki.
5 'Uri nai, na Faarisii ki ma na toa
toolangaidoo ki 'ana taki, kera daka
ledia sa Disas daka 'urii, "'Urifita ne
waa kwairooi 'oe ki ka nao dasi roo
gu suli na toolangaidoo laa ne kokoo
kera ki 'i nao da alua mai fuaka, ma
ka nao dasi tau 'aba guu sui dafi
fanga?"
6 Ma nia 'e luu kera ka bae 'urii, "Sa
'Aesaea nia bae mamana kada bae
nia bae suli kamolu. Kamolu na toaa
susuke nee, mala bae nia kedaa ka
'urii,

'God nia saea, na toaa nee, kera
faabaita nau gwada 'ana bae
lada, ma sui manatada ka nii
tau 'ana faasi nau.
7 Kera tako foosilaku gwada, suli kera
da toolangaidoo 'ada suli taki
kera ki tala'ada!' ✡

8 "Kamolu molu lukasia si baea fifii
God ki daka too 'ada, molu ka roo
'amolu suli toolangaidoo laa wane
gwana."
9 Ma sa Disas ka bae lau gu 'urii
fuada, "Kamolu saitoma diana 'asia
naa 'ana bulasi garo lae 'ana si bae
fifii God ki, uri molu ka roo 'amolu
suli birangaa kamolu ki mai.
10 Suli sa Mosis nia bae ka 'urii bae,
"'O faa'initoaa maa 'oe, fai gaa 'oe.' Ma
'Waa ne surafia maa nia ma nao gaa
nia, daka saungia ka mae 'ana.'
11 Ma sui, kamolu ka toolangaidoo
garo 'amolu 'urii, molu ka saea lelea
waa ka too boroi 'ana si doo uri ka
'adomia 'ana maa nia fai gaa nia, le-
lea nia bae 'ana 'urii sulia, 'Si doo nee,
nau kwai faa naku fua God.'
12 Kamolu ka saea 'amolu 'e diana
gwana fua nia ka nao si 'adomia lau
maa nia fai gaa nia, suli 'e alangai kai
faa lau 'ana fua God.
13 Si ade laa nai kamolu ilia nai,
kamolu molu tafoa 'amolu birangaa
kamolu mai, aia bae lana God, molu
ka taga na 'amolu ai. Ma molu ka ilia
lau guu tai doo ta'aa 'oro uri nai ki."

Si doo ne ilia wane ka sua 'i maana God
(Matiu 15:10-20)

14 Sui lau guu, sa Disas ka 'ailia mai
konia nai siana ka bae 'urii fuada,
"Molu fafurongo nau mai, molu ka
saitomana fasi.
15-16 Si doo ne 'ita kau 'i sara ma
wane ka 'ani ka lea kau fua lao ru-
ruuna, nia 'afitai ka faasuaa wane.
Si doo ne 'ita mai lao liona wane lau
'ana ne kai faasua nia."
17 Ma si kada sa Disas 'e faasia ko-
nia nai, ka ruu kau 'i luma nai, na toa
kwairooi nia ki kera daka ledia uri
nia ka 'inifitaa malutana si baea nai
fuada.
18 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Nee
rowaa, kamolu nao molu si saito-
mana gu malutana si doo nai? Tee
molu suai gwamolu nai, si doo ne
wane 'ani ka lea kau fua lao ruruuna
'e 'afitai ka faasua nia 'i maana God,
19 suli fange 'e nao si lea uri lao
liona wane. Nia 'e lea lau 'ana fua lao
rakena wane, sui oli ka lea lau gwana
'i sara fasi lao noniwane." Kada sa
Disas bae 'uri nai, si baea nai ka
toolangainia, fange sui gwana na doo
abu fua 'ani lana.
20 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, "Si
doo ne wane 'e ilia ka ta'aa ma ka saea
ka garo, nia ne kai faasua nia.
21 Suli si manata laa ta'ae ki kera
tatae mai fasi lao liona wane, ma nia
ka ooe, nia ka beli, ka sauwane, nia
ka ooe,
22 nia ka ogalolomi, ka susuala, ka
suke, ka nao si noni susuala fai ooe

* **7:2** Wane Diu ki too 'ana taki ki ne kera ka eta taufia fasi na 'abada sui fatai kera dafi fanga. ✡ **7:7** 'Aesaea 29:13

lae, ka 'uga, ka naunau, ka suke faafia
wane ki, ma nia ka oewanea.
23 Doo 'oro ta'aa 'uri nai ki ne da
lea mai fasi lao liona wane, ma daka
faasuaa wane."

Mamana lana raoa sa Disas nia eta 'adomia fasi wane Diu ki
(Matiu 15:21-28)

24 Sui guu, sa Disas ka lea naa faasia
na kula nai, ma ka lea uria na bali
fera 'i Taea. Ma nia ka ruu 'i laona tii
luma, suli nao nia si dooria ta wane
kai saitomana ne nia too 'i seeri, sui
boroi 'ana nia 'afitai fua nia ka agwa.
25 Ma tii wela keni ka rongoa ne sa
Disas nia dao, ma nia ka lea 'ali'ali
mai, ka booruru 'i maa 'aena sa Disas.
26 Ma wela keni nai, nia na ai 'i
sara lau gwana faasia bali lolofaa 'i
Fonisia laona maefera 'i Siria, ma nia
nao lau wela keni Diu, ma na saari
nia na anoedoo ta'aa nia burosia. 'Uri
nai, nia ka amasia sa Disas uri kai
taria na anoedoo ta'aa nai faasia na
saari nia.
27 Ma sa Disas ka bae sulia na Diu
ki ne kera mala 'ana wele ki ka 'urii,†
"Kameli, meli sangonia fasi 'ameli
wele ki 'i nao ne. Suli nia 'e nao si
diana uri meli ka 'ui 'ameli 'ana fanga
kera wele ki fua giri ki."
28 Ma na wela keni nai nia luua ka
'urii, "Aofia 'ae, na giri ki boroi, lea
orongana si fanga wele ki 'asia kera
saitomana daka 'ani gwada."
29 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana,
"'Oe oli 'amu 'i fera kamu. Na anoe-
doo ta'aa bae, nia lea naa faasia na
saari 'oe. Suli si luu laa nai nia
faatainia 'oe 'o faamamane."
30 Ma nia ka oli 'i fera, ma ka liotoi
na saari nia bae 'e maleu gwana 'i
laona ifitai. Ma na anoedoo ta'aa bae
ka lea mamana naa faasia.

Sa Disas nia guraa tii waa alingana boko ma fakana ka 'ato

31 Sui sa Disas nia ka faasia naa
bali lolofaa 'i Taea, ka lea kau ka liu
'i Saedon, ma bali toaa 'i Dikabolis,
ma ka koso naa kau fafona na 'osi 'i
Galilii.
32 Ma wane ki 'i seeri, kera ka ngalia
mai tii wane ne alingana boko ma na
fakana ka 'ato siana sa Disas, ma kera
ka amasia sa Disas fasi uri nia kai
alua na 'abana 'i fafona na wane nai.
33 Ma sa Disas ka talai nia na kau
fasi konia nai, ma daru ka lea uria tii
si kula taifili keerua, ma nia ka kusu
'ana kakauna lao alingana sa wala
nai. Ma ka ngisufia kakauna, sui ka
kanoa 'ana meana sa wala nai.
34 Sui, nia ka lio 'alaa kau 'i langi, ka
'asimango baita, ka bae 'urii fuana,
"'Efata!" Toolangainia, "'Ifi naa!"
35 Ma 'ana si kada nai, na fakana ka
alube, nia ka safali bae folaa naa.
36 'Uri nai, sa Disas ka luia kera nao
dasi faarongoa lau 'ana toae ki. Sui
boroi 'ana nia ka lui fifii ai, kera daka
unu lado na 'ada suli sa Disas ne nia
guraa na waa nai ka lea naa 'ana.
37 Ma na toaa neki kera rongoa,
daka kwele 'asia naa, ma kera daka
bae 'urii, "Rowane 'ae! Sa wala nee
ilia doo neki ka diana 'asia naa wala!
Tee waa bae alingana boko boroi nia
'ifingia alingana ka rongo doo naa ma
ka 'ifingia ngiduna ka bae naa nee!"

8

Sa Disas nia sangonia faitooni wane ki
(Matiu 15:32-39)

1 Nao si tau guu 'i burina doo nai ki,
tii konia baita ka koni mai. Ma kada
nai nao naa ta fanga 'ada, sa Disas ka
saea mai waa kwairooi nia ki, ma ka
bae 'urii,
2 "Nau ku manatainia lau gwaku
toaa nee, suli kera da too mai fai nau
olu fa dani ki ka sui naa, ma ka nao
na 'ada tasi fanga.
3 Ma lea kera fiolo gwada 'urii, ma
nau ku olitai kera 'i fera, kera ka 'asi
kera suli taale ne, suli ta bali 'ada na
fera kera ki 'e nii tau."
4 Ma na toa kwairooi nia ki kera
daka ledi 'urii, "'I fai ne kolu kai dao
toi ta fanga ai uri ka bobola fainia
saare lana toaa 'oro 'urii lao fera
kwasi nee, si kula nao gu tai fera ai
nee?"
5 Ma sa Disas ka ledi kera ka 'urii,
"Fita fa beret ne kamolu too ai?"

† **7:27** Sa Disas nia bae 'ana tarifulaa 'i seeki suli mamana lana raoe nia ne nia eta 'adomia fasi wane Diu ki.

Ma kera luu nia daka 'urii, “Fiu fa beret ki.”
6 Ma sa Disas ka saea fua figue nai kera daka gooru 'ada 'i saegano. 'Uri nai guu, nia ka ngalia na fiu fa beret baki, ka tangoa God faafia, sui ka niia ka faa fua waa kwairooi nia ki, kera daka tolingia naa fua figua nai.
7 Ma kera daka too lau guu 'ana bara gwa sakwari tu'uu. Ma sa Disas nia ka falea lau guu tango laa fua God, sui ka saea fua waa kwairooi nia ki daka tolingia naa fua toaa nai.
8 Ma kera daka fanga lelea daka abusu tiifau. Ma 'i burina, na toa kwairooi nia ki kera daka konia naa orongana fanga ne nia ore fua lao fiu kukudu ki lelea ka fungu.
9 Ma na konia nai, nia bobola fainia ta faitooni wane ki. Sui sa Disas ka olitai kera naa uri fera kera ki.
10 Sui nia fainia toa kwairooi nia ki, kera 'ali'ali daka raa naa laona gwa baru nai, ma daka lea naa uria na bali lolofaa 'i Dalamanuta.

Na Faarisii ki kera gania sa Disas uri ka ilia ta doo kwaibalatana (Matiu 16:1-4)

11 Ma tai Faarisii ki da lea mai, daka olisusuu fai sa Disas, ma daka doori ilitona. Nia ne kera daka saea nia ka ilia fasi ta doo kwaibalatana, uri ka faatainia ne God falea mamanaa fuana.
12 'Uri nai sa Disas nia ka mango baita, ma ka bae 'urii, “Tee ne adea na uni wane abu faamamane nee ka doori suana lae ta doo kwaibalatana rowane? Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, nau 'afitai ku faatainia guu ta doo kwaibalatana fuada.”

Na Faarisii ki fainia sa Herod nao dasi faamamanea sa Disas na Kraes (Matiu 16:5-12)

13 Ma nia ka faasida, ka raa lau gwana 'i laona gwa baru nai, ma ka faafolo naa uri ta bali 'osi.
14 Kada kera nii naa laona 'osi, na toa kwairooi nia ki kera daka manata buro mai 'ana ngali lana mai tai fa beret lau. Tii fa beret guu ne nii siada laona baru.
15 Ma sa Disas ka kwaifamanatai ka 'urii, “Molu fii kamolu fasi ade lea molu ka too 'ana isi nee Faarisii ki ma sa Herod da too ai nee.”
16 Ma kera daka bae 'i malutada kwailiu daka 'urii, “Alamia nao kolu si ngali mai tai fa beret lau 'oto ne nia ka sae si doo nai.”
17 Ma kada sa Disas nia saitomana ne kera ulafusia ne nia bae 'ana suli na toolangaidoo ta'aa laa kera Faarisii ki ma sa Herod, nia ka bae 'urii fuada, “'Urifita ne kamolu ka bae 'amolu suli ne nao kamolu si ngali mai tai fa beret lau? Kamolu nao molu si filoa 'ua guu si doo nai nau ku saea fuamolu nai? Manatamolu fofonola 'ua nee?
18 Kamolu nee molu gwalinge boroi molu si rongo filoa guu, ma molu ka lilio boroi molu si lio filoa guu si doo 'oro ne nau ku ilia ki mai.
19 Si kada bae nau ku niia lima fa beret baki fua lima tooni wane bae, fita kukudu ki bae kamolu konia orongana fanga bae ore fuai lelea ka fungu bae?”

Kera da luua daka 'urii, “Tii taafuli doo ma roo doo sarenga ki bae.”
20 Sa Disas ka ledi lau gu 'urii, “Ma sui si kada bae nau ku niia fiu fa beret baki fua faitooni wane baki mone, fita kukudu ki 'ana bae kamolu konia orongana fanga fua laona lelea ka fungu?”

Kera daka luua lau guu, daka 'urii, “Na fiu doo ki.”
21 Nia ka ledi lau 'urii, “Sui tee ne adea ka nao molu si filoa guu si doo nai nau ku bae sulia nai?”

Sa Disas nia guraa tii waa maana rodo

22 Kera da lea kau da dao 'i Betsaeda, tai toaa ki daka talaia mai tii waa nai maana rodo, daka ledia sa Disas uri nia ka dau tona.
23 Ma sa Disas ka dau 'i 'abana waa nai ka talaia kau 'uri sara fasi lao maefera nai. Sa Disas ka ngisufia maana waa nai sui, nia ka dau faafia maana sa wala nai, ka leditona ka 'urii, “'Oe liotoi ta doo?”
24 'Uri nai guu, sa wala nai ka lio 'alaa ka bae 'urii, “Nau ku suana wane ki, sua lada mala 'ai ki ma daka fali daka lea ki.”
25 'Uri nai sa Disas ka alu lau 'abana faafia maana sa wala nai. Ma sa wala

nai ka lilio mamana naa, ma ka lio
saitomana naa doo ki tiifau.
26 Ma sa Disas ka odu nia na kau 'i
luma nia, ma ka bae 'urii fuana, “Too
'amu nao 'osi lea 'ua kau lao fera loko
na.”

Sa Bita nia bae folaa 'ana sa Disas
(Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Sa Disas fainia toa kwairooi nia
ki, kera da lea naa uri maefera nai
ki karangia maefera 'i Sisaria Filibae.
Si kada kera da dao suli taale, nia
ka ledia toa kwairooi nia ki ka 'urii,
“Nee, toae ki kera sae nau 'ana sa tii?”
28 Ma kera luu nia daka 'urii, “Tai
waa kera saea sa 'oe sa Dion waa ni
faasiuabu bae gwana ne 'oe mauri
lau gwamu nee. Ma tai waa daka
saea sa 'oe sa 'Ilaeja ne 'oe oli lau
mai nee. Ma tai waa lau guu kera
daka saea lau 'ada sae 'oe ta waa 'ana
brofet baki 'i nao gwana ne.”
29 Ma sa Disas ka ledi lau ka 'urii,
“Ma sui kamolu mone, molu saea sa
nau sa tii nee?”
Sa Bita 'e luu nia ka 'urii, “'Oe na
Kraes bae naa ne.”
30 Ma sa Disas ka luia nao kera dasi
faarongoa lau ta waa suli nia.

Sa Disas bae kekerofana na mae lana
(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Sui sa Disas nia safali toolan-
gaidoo fuada ka saea naa, “Ni nia
'Alakwa Nia Wane, kai liu laona non-
ifii laa 'oro ki. Ma na ulunao ki, ma
na waa baita ni foa ki, ma toa toolan-
gaidoo ki 'ana taki, kera ne dai falea
nonifii lae fuana ma daka saumaeli
nia. Sui boroi 'ana dao 'ana oluna
fa dani, nia kai tatae lau gwana fasi
maea.”
32 Si kada nia bae folaa suli si doo
nai ki 'uri nai, sa Bita ka talaia daru
ka lea kau 'ana si kula taifili keerua,
nia ka ngatafia naa sa Disas.
33 Ma si kada nai sa Disas nia ab-
ulo 'e lio kau uri toa kwairooi nia ki,
ka ngatafia naa sa Bita ka bae 'urii,
“Saetan, 'otolangai 'oe 'i buriku wala.
'Oe nao 'osi too guu 'ana manata lana
God. Manata lana wane gwana ne 'oe
too ai.”
34 'Uri nai sui guu nia ka 'ailia mai
konia nai fainia toa kwairooi nia ki
siana, ka bae 'urii fuada sui guu,
“Lea ta waa nia dooria kai lea mai 'i
buriku, nia ka manata buro naa 'ani
nia 'i tala'ana, ka noni maabe naa
fua liu lae laona fii lae ki, talafana
'airarafolo nia ne ngalia uri mae lae
'i fafona.
35 Ma waa ne dau ngasi 'ana faafia
mauria nia, mauria nia kai funu, ma
waa ne luka dangatai 'ana mauria nia
fuaku fai na Faarongoa Diana nau
nee, nia kai todaa mauria firi.
36 Lea waa ka too boroi 'ana doo
'oro laona fera ne 'i saegano, ma nia
ka mae gwana, doo nai ki si falea gu
ta dianaa fuana.
37 Nao ta waa si tala 'ana foli lana
mauria firi 'ana malefo.
38 Ma lea ta waa nia noni susuala
'ani nau fainia bae laku 'i seki lao
fera ne 'i saegano, ni nau 'Alakwa nia
Wane kwai noni susuala lau gu 'ani
nia 'ana kada ku dao mai fainia rara
laa Maa nau fai nau, ma fainia talae
'ensel abu nia.”

9

1 'Uri nai guu, sa Disas ka bae lau
ka 'urii, “Nau ku saea naa fuamolu,
tai wane 'amolu 'i seeki lau guu, kera
nao dasi mae lelea kera kai liotoi God
kai 'inito faafia toaa nia ki 'ana rigi-
taa.”

Sa Disas nia faatainia rigitaa nia ma kwanga lana
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 'I burina ono fa dani ki sui, sa
Disas ka talaia sa Bita, sa Demes,
ma sa Dion, ma kera daka raa uria
gwauna tii fa uo fane nai, ma kera
daka too taifili kera 'i seeri. Ma 'ana
kada kera lio kau, kera daka liotoi sa
Disas nia tatala,
3 ma na maku nia ka kwak-
waosarea guu. Ma ka kwakwaoa ka
talua naa ta maku kwakwaoa ne ta
waa laona fera ne 'i saegano nia taufi
diana ai.
4 Ma na olu waa kwairooi nai ki
kera daka liotoi sa 'Ilaeja fai sa Mosis,
sakatafa folaa mai siada, ma keerua
daru ka bae fainia sa Disas.
5 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana sa
Disas, “Wala Waa ni toolangaidoo 'ae,
nia diana 'asia naa fua kolu ka too
'akolu 'i seeki. Alu kameli saungainia

fasi olu babale ki, ta doo fuamu, ta
doo fua sa Mosis, ma ta doo fua sa
'Ilaeja."
6 Sa Bita nia bae 'uri nai, suli nia
nao si saitomana naa ta doo ne nia
kai saea, suli kera da mau 'asia naa.
7 Ma tii gwa dasa ka sifo ka koko na
faafi kera. Ma tii lingee doo ka talo
mai faasia laona gwa dasa nai ma ka
bae 'urii, "Na 'alakwa muutaia nau ne
nau ku liosau 'asia naa 'ani nia ne.
Molu fafurongo uri nia!"
8 Ma kera daka lio 'ali'ali kali kera,
ma ka nao dasi liotoi naa ta waa fai
kera, taifilia guu sa Disas.
9 Si kada kera sifo na mai faasia
fa uo nai, sa Disas ka luia nao dasi
faarongo ai ka 'urii, "Nao molu si
faarongoa lau ta wane 'ana doo nai
molu suai nai. Too 'ana lelea ka dao
guu 'ana si kada ne nau, na 'Alakwa
nia Wane, kwai tatae faasia maea."
10 Ma kera daka ade suli bae lana
nai, ma kera daka bae 'i malutada
kwailiu, ma daka 'urii, "Si manatae
doo 'utaa ne nia saea nai toa nee, 'Nau
kwai tatae faasia maea?' "
11 Ma kera daka ledi nia, daka 'urii,
"'Urifita ne toa toolangaidoo 'ana taki
kera daka saea sa 'Ilaeja ne kai eta
dao fasi mai?" ✡
12 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
"Doo mamane na, sa 'Ilaeja ne eta dao
mai nao, uri nia ka ade akau 'ana doo
ki sui. Ma sui tee ne adea na kekeda
laa Abu ka saea ka 'urii, na 'Alakwa
Nia Wane nia kai nonifii tasa ma kera
da kai susubutainia?
13 Nau ku faarongo kamolu, sa
'Ilaeja nia dao sui naa, ma toae ki kera
da ilia naa doo 'oro ta'aa neki kera
dooria ili lana 'ani nia, 'uri ne kekeda
laa Abu nia bae mai sulia." *

Sa Disas nia guraa tii wela anoedoo ta'aa burosia
(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Ma si kada kera dao siana tai toa
kwairooi nai ki lau guu, kera daka
liotoi konia baita nai da koni kali kera
naa. Ma tai waa toolangaidoo ki 'ana
taki kera daka olisusuu fai kera.
15 Ma si kada ne toaa nai sui guu
kera suana sa Disas, kera daka kwele
'asia naa, ma daka fita kau daka talai
ni noni sasala laa mai 'ani nia.
16 Ma sa Disas ka ledia waa
kwairooi nia ki ka 'urii, "Tee ne molu
olisusuu fai kera faafia?"
17 Ma ta tii waa lao figua nai, nia
luua ka 'urii, "Waa toolangaidoo 'ae,
nau ku ngali mai kaa 'alakwa nau
siamu ne. Na anoedoo ta'aa nia
burosia, ma ka nao si bae naa.
18 Ma kada na anoedoo ta'aa nai 'e
dao 'ani nia, nia ka namutainia gu 'i
saegano. Ma na fakana ka ngingisula
nia ka didi lifo, ma nonina ka gaga'ai
tiifau naa. Ma nau ku gania toa
kwairooi 'oe ki uri kera daka taria na
anoedoo ta'aa nee faasia sui boroi nia
ka 'afitai gwana fuada."
19 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Kamolu
toaa abu faamamane nee, nau ku
noni'ela naa 'ana abu faamamane laa
kamolu nee wala. Nau ku too ka
tau na mai fai kamolu, bobola fainia
sae kamolu molu ka faamamane nau
naa. Ngali mai wela na siaku."
20 Ma kera daka ngalia kau wela nai
siana sa Disas.
Ma kada na anoedoo ta'aa nai 'e
suana sa Disas, nia ka 'ui 'ana wela
nai 'i saegano ka lautai naa, ma
fakana ka ngingisula tiifau naa.
21 Ma sa Disas ka ledia maa nia
wela nai ka 'urii, "Fita si kada ne doo
nee ade 'urii sui na mai 'ana wela nee
wala?"
Ma nia ka luua ka 'urii, "Doo nee
safali ade 'urii 'ua gu mai 'ani nia
kada 'e tu'uu.
22 Si kada 'oro nia 'ui 'ani nia laona
ere ma laona kafo ma nia sae kai mae
ki naa. Ma lea 'oe bobola gwamu fai
ili lana, 'oko manatai kaari mai 'oko
'adomi kaari fasi."
23 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Nia nao
lau ne lea nau ku bobola fainia ne.
Kaa 'urii, si doo ki sui guu kai walude
gwana fua sa tii ne nia manata ma-
mana 'ani nau."
24 Ma 'uri nai guu maa nia wela
nai ka bae baita ka 'urii, "Nau ku
faamamane 'oe! 'Adomi nau mai, uri
faamamana laa nau ka rigita!"
25 Ma si kada sa Disas 'e suana na
konia nai kera fita mai uri 'i seeri,
nia ka bae 'urii fuana anoedoo ta'aa

✡ **9:11** Malakai 4:5 * **9:13** Maak 1:1-8 Dion Siuabu.

nai, "'Oe na anoedoo ta'aa nee 'o guutaa alingana wela nee, ma 'oko faafaka'atoa fakana wela nee, nau ku odu 'oe, 'o ruu mai maa. Nao oli 'osi 'adosia lau wela nee!"
26 Ma na anoedoo ta'aa nai ka lebetainia naa wela nai ma nia ka mamanuarai, ma ka ruu na mai maa faasia. Ma na wela nai na sua lana ka mala sae nia mae naa. Ma toaa 'oro nai ki daka bae 'urii, "Nia mae naa ne."
27 Sui boroi, sa Disas ka dau 'ana 'abana wela nai ka taea, ma nia ka tatae naa.
28 Ma si kada sa Disas nia ruu kau 'i luma, toa kwairooi nia ki kera daka ledi nia kada kera too 'ada taifili kera daka 'urii, "'Utaa bae ka 'afitai fuameli uri tari lana anoedoo ta'aa bae wala?"
29 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Na foa lae guu taifilia ne bobola fainia tari lana anoedoo ta'aa ki 'uri bae."

Sa Disas ruana 'e bae kekerofana mae lana
(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Si kada nai, sa Disas fai toa kwairooi nia ki kera faasia 'i seeri daka tasa naa uri bali lolofaa 'i Galilii. Ma sa Disas ka nao si dooria ne ta waa kai saitomana kula ne kera too 'ana,
31 suli nia toolangaidoo 'ana siana toa kwairooi nia ki. Nia ka 'urii, "Nau, na 'Alakwa nia Wane, kera kai fale nau fuana malimae nau ki, ma kera kai saumaeli nau. Ma 'ana oluna fa dani, nau kwai tatae lau faasia maea."
32 Sui boroi waa kwairooi sa Disas ki ka nao dasi saitomana guu doo nai nia saea, ma kera daka mau lau gwada 'ana ledi lana.

Waa tee ne waa gwaungai
(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kera lea mai daka dao naa 'ana maefere 'i Kabaneam. Si kada kera da dao 'i luma, sa Disas ka ledia toa kwairooi nia ki ka 'urii, "Na tee bae kamolu olisusuu mai faafia suli taale?"
34 Sui kera nao dasi bae guu, suli kera olisusuu mai faafia sa tii ada ne kai gwaungai fuada.
35 Ma sa Disas ka gooru 'i saegano, ka 'aili kera mai na akwala ma roo waa kwairooi nia baki siana, ma ka bae 'urii, "Lea sa tii ne gwaungai, nia ka alu nia 'i 'isi dangalu naa, ma ka waa ni rao gwana fua toae ki sui naa."
36 Sui sa Disas ka talaia mai tii kaa wela, ka faa uua 'i matangada. Nia ka ofea mai wela nai, ka bae 'urii fuada,
37 "Lea sa tii ne gonia ta wela tu'uu 'urii 'ana sataku, nia goni nau lau guu. Ma lea sa tii ne nia goni nau, nao nia si goni nau gwana taifili nau, nia gonia lau guu God ne fale nau mai."

Waa ne ilia lau gu doo diane ki nia waa kolu na
(Luk 9:49-50)

38 Sa Dion nia bae 'urii fua sa Disas, "Wala waa toolangaidoo 'ae, kameli meli suana tii waa nia taria na anoedoo ta'aa ki 'ana satamu. 'Uri nai meli ka luia nia nao si ilia lau, suli nia nao lau ta waa fai kolu."
39 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Nao molu si luia lau, suli waa ne ilia si doo kwaibalatana 'ana sataku, nia nao si ili gu tasi doo ne ta'aa fuaku.
40 Wane ne nao si malimae 'ani kolu, nia na wane kolu.
41 Si doo mamana ku saea fuamolu ne 'urii, lea ta waa 'e faa si kafo fuamolu, suli kamolu na waa nau ki, nia kai ngalia kwaiaraa nia uria 'afitai ka nao.

Sa Disas, nia kwaifamantai sulia ta'aa lae ki
(Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 "Tii ne nia ilia tasi doo ne adea ta wela 'ana wela tu'uu neki da manata mamana 'ani nau ma wela nai ka lukasia manata mamana laa nia 'ani nau, nia diana fua daka kani kulua ta maefau baita tasa 'i luana wane nai lea daka kulufauna laona asi kwasi.
43-44 Lea sa ta bali 'aba 'amu nia talai 'oe uri abulo ta'aa lae, 'o sigimuusia 'amu. Nia diana tasa uri 'oko ruu laona maurie fainia ta tii bali 'aba boroi 'ana. Nia ka ta'aa tasa ne lea sa na roo bali 'aba 'oe ki daka tio lalau sui boroi 'ada ma daka 'ui nada 'ani 'oe fainida laona era bae nia saru lelea si mae.
45-46 Ma lea sa ta bali 'ae 'amu nia talai 'oe uri abulo ta'aa lae, 'o sigimuusia 'amu. Nia diana tasa uri 'oko fali tii bali 'ae boroi ma 'oko ruu laona 'initoaa nia God. Nia ta'aa ka tasa ne

lea sa 'oko fali roo bali 'ae boroi 'amu
ma daka 'ui nada 'ani 'oe laona era
bae.
47 Ma lea sa ta bali maa 'amu nia
talai 'oe uri abulo ta'aa lae, 'o keoa
'amu. Nia diana tasa uri 'oko lio
tii bali maa boroi 'amu ma 'oko ruu
laona 'initoaa nia God. Nia ta'aa tasa
ne lea sa 'oko lio roo bali maa boroi
'amu ma daka 'ua nada 'ani 'oe laona
era bae.
48 Si kula nai, na wawaa neki da nii
ai 'afitai daka mae ma na era nai lau
guu nia saru ai lelea si mae.
49 "Na toae ki sui guu tara da kiki asi
kera 'ana ere mala 'ana kiki asi lana
fange.
50 "Na asi nia doo diane boroi 'ana,
lelea na mamasia lana nia sui na faa-
sia, nia 'afitai tasa lau daka ilia ta doo
ai uri nia ka mamasia lau.
"Doo ne adea guu, molu kikiasina
manata lana toae ki uri daka ele mala
lau guu 'ana asi ne nia falea mamasia
lae fua laona fange. Molu ka too
kwaimani diana lau guu 'ana aroaroe
'i matangamolu kwailiu."

10

Sa Disas, nia toolangaidoo suli lukasi lana 'initai
(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)

1 Sui, sa Disas ka faasia 'i Ka-
baneam ka lea na kau uri bali lolofaa
'i Diudia ma ka ulufolo na kau 'ana
kafo 'i Diodan. Konia baki daka lea
lau gu mai siana, ma nia ka toolan-
gaidoo na fuada, mala nia 'ita ka ilia
na mai.
2 Tai Faarisii ki kera lea mai siana
sa Disas daka ilitona uri daka faa-
garo nia 'ada, ma kera daka ledi 'urii,
"Nee wala, na taki sa Mosis nia faolo-
mainia gwana fua wane ka lukasia
'afe nia?"
3 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
"Si baea fifii tee bae sa Mosis nia saea
fuamolu suli si doo nai?"
4 Ma kera daka bae 'urii, "Sa Mosis
nia faolomainia wane uri ka kedaa
'aba beba ni kwailukasi lae, sui kafi
lukasia 'afe nia kafi odua kafi lea
naa."
5 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Sa Mosis
nia kedaa na taki nai fuamolu suli na
manata lamolu 'e sadi.
6 Sui ma, 'ana safali laa mai kada
God nia saungainia doo ki sui guu,
'Nia saungainia wane fai keni.'
7 'Uri si doo nai guu, wane ka faa-
sia maa nia fainia gaa nia, ka rarau
fainia 'afe nia,
8 ma keeru roo doo ki daru ka tii
doo naa.' Keeru ka nao lau ta roo doo
'e'ete, na tii doo guu.
9 Doo ne adea guu, si doo ne God nia
kani faafia ka sui naa, nao ta waa si
lukea naa."
10 Ma kada sa Disas fainia toa
kwairooi nia ki kera oli kau dao 'i
luma, kera daka ledia uri malutana si
doo nai.
11 Ma nia 'e luu kera ka 'urii, "Ta
waa boroi 'ana ne nia lukasia 'afe nia,
ma ka adea lau 'ana ta 'initai 'e'ete,
nia ooe naa faafia 'afe nia nai.
12 Ma ka 'uri nai lau guu, lea ta
'initai nia lukasia arai nia, ma ka 'afe
lau 'ana ta waa 'e'ete, nia ooe naa
faafia arai nia."

Sa Disas, nia faadianaa wela tu'uu ki
(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Toae ki kera ngalia mai kaala
wela tu'uu ki siana sa Disas, uri nia
ka dau toda ma ka faadianaa fuada.
Sui ma toa kwairooi nia ki kera daka
ngatafi kera.
14 Ma kada sa Disas nia liotoi si doo
nai, nia rakena ka sasu ka bae 'urii
fuada, "Molu faolomainia kaala wela
tu'uu ki da lea mai siaku, nao molu
si suusi kera lau. Suli sa tii ne nia
faamamane mala 'ana wela tu'uu ki,
nia ne bobola fainia 'initoaa God.
15 Si doo mamana ku saea fuamolu
'e 'urii, lea ta waa nao si faamamane
mala kaa wela tu'uu, nia 'afitai 'asia
naa nia ka ruu laona 'initoaa God."
16 Ma sa Disas ka 'olia wela tu'uu
nai ki, ma ka alu 'abana faafi kera ka
faadiana kera.

Tii waa ni toolangaidoo nia ledia sa Disas
(Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Si kada sa Disas nia safali lea
gu kau uri ka lea naa, tii waa 'e fita
mai ka booruru naa 'i maa 'aena. Sa
wala nai ka ledia sa Disas ka 'urii,
"Waa toolangaidoo diana 'ae, si tee gu
ne nau kwai ilia uri nau ku too 'ana
mauria firi?"

18 Ma sa Disas luua ka 'urii, "'Oe
'utaa ne 'oko sae nau waa diane? God
taifilia naa ne nia diana, nao naa ta
waa lau.
19 'Oe saitomana gwamu si baea
fifii baki bae, nee? Si bae fifii ki bae
'urii, 'Nao 'osi sauwane, nao 'osi ooe,
nao 'osi beli, nao 'osi suke faafi ta
wane, nao 'osi sukea ta waa, ma 'oko
sae'inito 'ana maa 'oe fai gaa 'oe.' "✡

20 Ma sa wala nai ka bae 'urii, "Waa
toolangaidoo 'ae, 'ita 'ua mai 'ana
kada ku tu'uu, nau ku roo mai suli
taki nai ki tiifau."

21 'Uri nai guu, sa Disas ka lio 'uri
nia 'ana liosaue, ka bae 'urii fuana,
"Tii si doo gu ne nao 'ua. 'Oe lea
kau, 'oko faafoli 'ana 'okona doo 'oe ki
tiifau, sui 'oko ngalia malefo nai 'oko
falea fua toaa siofaa ki. Aia, ma ni 'oe
'oko too 'amu 'ana totodaa 'i salo. Sui
guu, 'oko lea na mai buriku."
22 Ma si kada sa wala nai nia ron-
goa doo nai ki 'uri nai, nia maana ka
'asia. Ma nia ka lea na 'ana kau fai
manata 'asia lae, suli nia waa totodaa
nia baita 'asia naa.

23 Sui sa Disas ka lio kau 'uri toa
kwairooi nia ki, ka bae 'urii, "Nia
'afitai 'asia naa fua waa todadoo baita
ki kera daka ruu laona 'initoaa God."

24 Ma toa kwairooi nia ki kera daka
kwele 'asia naa 'ana si baea nai ki. Sui
sa Disas ka bae 'ana 'urii fuada, "Wela
nau ki, nia 'afitai 'asia naa uri ruu lae
laona 'initoaa God.
25 Nia 'afitai 'asia naa uri ta kamel
ka ruu 'ae 'ogile. Nia 'e 'afitai ka talua
lau uri ta waa todadoo ka ruu laona
'initoaa God."

26 'Uri nai toa kwairooi nia ki kera
daka kwele 'asia naa, suli kera man-
ata toi saea sa na todadoo lae dianaa
'e lea mai faasia God. Ma kera daka
ledi kwailiu 'ani kera, kera daka 'urii,
"'Uri nai tama doo nia 'afitai 'asia naa
fua ta waa ka dao toi mauria firi nai
rowane?"

27 Ma sa Disas ka bubungi kera ka
bae 'urii, "Wane 'ana ne nia 'afitai
fuana uri dao toi lae mauria firi, God
nia nao. God, nao tasi doo si 'afitai
guu fuana."

28 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana,
"Kameli meli faasia mai doo ki sui
naa uri meli ka lea 'i burimu!"
29 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Iuka,
nau ku saea fuamolu, lea ta waa ne
faasia na luma nia, ma nao toolana
ki, ma nao waiwane nia ki, ma nao
maa nia, ma nao gaa nia, ma nao
wela nia ki, ma nao gano nia ki, fuaku
ma fua Faarongoa Diana nee,
30 nia kai too 'ana doo nai ki ka
talua ka tasa lau*. Lao fa sato 'i
tari'ina, nia kai too 'ana lume, ma
toolana ki, ma waiwane nia ki, ma
gaa nia ki, ma wele nia ki, ma gano
nia ki, ma fai nonifiia ki lau guu. Ma
'ana si kada ne nia 'ua, nia kai too 'ana
mauria firi.
31 Sui ta, toaa ne kera nii 'i nao ki,
kera kai 'isi, ma toaa ne kera 'isi ki,
kera kai nii 'i nao."

Oluna si kada sa Disas nia bae kekerofana mae lana
(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Sa Disas nia eta 'i nao 'ana toa
kwairooi nia ki, kera daka lea naa uri
Durusalem. Ma toa kwairooi nia ki
kera daka kwele 'asia naa, ma toaa
nai da lea lau guu 'i burida, kera daka
mau 'asia naa. Ma sa Disas ka talaia
na akwala ma roo waa kwairooi nia
ki kera daka 'idu tau fasi konia nai,
sui nia ka faarongo kera 'ana si doo
ki ne kai fuli fuana.
33 Ma nia ka bae 'urii, "Molu fa-
furongo fasi, suli kolu lea 'alaa na uri
'i Durusalem nai! Ma kera dai 'ole-
maelaku naa, nau 'Alakwa nia Wane,
uri daka fale nau fua waa baita ni foa
ki ma waa toolangaidoo ki 'ana taki.
Ma kera dai sae garo laku uri saungi
laku, ma dai fale nau naa fuana toaa
nao lau Diu ki.
34 Ma na toaa nai ki kera dai
'onionga 'ani nau, ma dai ngisufi nau,
ma dai kwae nau, ma dai saumaeli
nau naa. Ma sui 'ana oluna fa dani,
nau kwai tatae lau gwaku fasi maea."

Sa Demes fainia sa Dion daru ledia sa Disas
(Matiu 20:20-28)

35 Sui, sa Demes fai sa Dion, roo
'alakwa sa Sebedii ki keerua daru ka
lea mai siana sa Disas, daru ka bae

✡ **10:19** 'Eksades 20:12-20; Diutoronomii 5:16-20

* **10:30** Talanga si kada ki lau.

'urii fuana, “Wala waa toolangaidoo
'ae, tii si doo ne kaaria dooria miri ka
gania siamu uri 'oko faa fuamiri.”
36 Ma sa Disas ka ledi 'urii 'ani
keerua, “Tee ne kamuru dooria nau
kwai faa fuamuru?”
37 Ma keerua daru luua daru ka
'urii, “Kaaria dooria miri kai gooru
'ana 'inito kwaimani lae fai 'oe lao
'initoaa 'oe, ta waa 'i bali aolo 'oe ta
waa 'i bali mauli 'oe.”
38 Ma sui sa Disas ka bae 'urii
fuadaru, “Na doo ne kamuru gania
siaku nai, kamuru nao muru si filoa
guu. Kamuru bobola boroi fai liu
lae lao nonifii laa ne nau kwailiu 'i
liona?”
39 Ma keerua daru luua daru ka
'urii, “Kaaria bobola gwaari fainia.”
Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru,
“Iuka nia mamana, kamuru kai liu
lau gu lao nonifii laa ne nau kwailiu
'i laona.
40 Sui ta, na fili lana ta waa uri ka
gooru fai nau 'i bali aolo nau, ma nao
'i bali mauli nau gu ne, nao lau ni nau
ne kwai ilia. Si kula nai ki da too 'ua
gu maasia toa ne da 'olofaorada mai
fuai.”
41 Ma si kada na akwala waa
kwairooi nia nai ki kera rongoa si
doo nai, kera daka rakesasu 'ana sa
Demes fai sa Dion.
42 Ma sa Disas nia ka koni kera ka
bae 'urii fuada, “Kamolu saitomana
na waa gwaungai ki ne kera gwaun-
gai fua toaa nao lau Diu ki, kera da too
'ana rigitaa ma daka suumainia 'asia
naa toae fua ili lana doori lada ki.
43 Sui ma, ni kamolu gu ne nao
molu si ili lau 'uri nai 'i matangamolu.
Lea ta waa 'amolu nia dooria kai
baita fuamolu, waa nai nia waa ni
rao kamolu gwana.
44 Ma lea sa tii 'amolu nia dooria kai
'inito, nia na waa ni rao tatakwai lae
gwana fuamolu tiifau.
45 Suli nau, na 'Alakwa nia Wane,
nau nao kusi lea mai uri toae ka rao
fuaku. Nau ku lea lau 'aku mai uri
ku rao fua toae ki sui gwana, ma ku
falea mauria nau fua faamauri lana
toaa 'oro.”

*Sa Disas nia guraa tii waa maar-
odo*
(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Sui, sa Disas fai toa kwairooi
nia ki kera da lea mai daka dao 'ana
maefere 'i Diorikoo. Ma si kada kera
da faasia Diorikoo fai konia baita nai,
kera dao tona tii waa maarodo nai sa-
tana sa Baatimias ('alakwa sa Timias)
ne gooru gwana suli tala nai uri gani
doo lae sia toae.
47 Ma si kada nia rongo sulia sa
Disas na waa bae fasi Naasaret nai,
nia ka 'ai na kau 'urii, “Disas, 'oe waa
nena fulina Defet, 'o manatai nau
mai!”
48 Ma toaa nai ki daka ngatafi nia,
daka saea nia ka taaro 'ana. Sui boroi
ma nia kafi 'ai baita tasa fatai ma ka
'urii, “Waa nena fulina sa Defet, 'o
manatai nau mai!”
49 Ma sa Disas ka uu ngado na 'i
seeri ka bae 'urii, “Molu 'ailia nia lea
mai.”
Ma kera daka 'ailia mai sa Baa-
timias daka 'urii, “Manatamu ka ele
'ana. 'Oko tatae mai. Nia 'aili 'oe uri
'oko lea siana.”
50 'Uri nai guu nia ka luka 'ana
maku baita nia nai ka tio naa, ka
sulatatae 'i langi ka lea na siana sa
Disas.
51 Ma sa Disas ka ledia ka 'urii, “Tee
ne 'oe dooria nau kwai ilia fuamu
wala?”
Ma na waa maarodo nai ka 'urii,
“'Oe waa toolangaidoo, nau ku dooria
maaku ka 'ifi ku lilio.”
52 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Oli 'oko lea 'amua, na faamamane
laa 'oe 'e ilia maamu ka lilio naa.”
Ma 'ali'ali 'ua guu maana sa wala
nai ka lilio naa. Ma nia ka lea naa fai
sa Disas fai kera suli taala nai.

11

*Sa Disas, nia dao lao maefera baita
'i Durusalem*
*(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Dion
12:12-19)*

1 Si kada sa Disas fai toa kwairooi
nia ki kera da dao karangia fera baite
'i Durusalem, kera dao 'ana fera 'i Bet-
feis ma 'i Betanii, gwauna fa uo kera
saea 'ana 'i 'Olif. 'Uri nai guu, nia ka
odua ta roo waa 'ana waa kwairooi
nia ki, keerua daru ka eta na 'i nao.
2 Ma nia ka bae 'urii fuadaru,
“Muru lea kau 'ana maefera loko, na
muru naofia kau na. Kada muru

dao kau 'i seeri, tara muru kai liotoi
tii dongki kera kania ka uu gwana 'i
seeri ne nao si ngali 'ua gu ta waa.
'Uri nai muru ka lukea muru ka talaia
mai uri seeki.
3 Lea ta waa nia ledi kamuru ka
'urii, ''Utaa ne muru ka lukea dongki
nee?' Muru ka bae 'urii fuana, 'Na
Aofia nia dooria uri ka lea ai, sui ka
olitai 'ali'ali lau guu mai ai.' "

4 Ma keeru daru ka lea, ma daru
ka liotoi tii kaa dongki kera kania ka
uu gwana ninimana taale 'i maana tii
luma. Ma kada keerua lukea naa,
5 tai waa da uu 'i seeri ki daka ledi
keerua daka 'urii, "Tee ne kamuru
lukea dongki nee uria?"

6 Ma keeru daru ka luu kera
ilingia bae sa Disas nia saea mai
fuadaru, ma kera daka faolomainia
na fuadaru.
7 Ma keeru daru ka talaia mai na
dongki nai siana sa Disas, ma daru
ka ngalia maku keerua ki daru ka
regwataa 'i fafona, ma sa Disas ka raa
ka gooru faafia.
8 Na toaa 'oro nai ki kera daka
samatainia maku tikwa kera ki lau
guu sulia taale, ma bali 'ana toaa kera
daka sikilia mai uluna baibai ki, ma
daka samatainia naa suli taale. Kera
da ilia si doo nai uri faabaita lana sa
Disas.
9 Ma toaa nai sui guu da lea fainia,
ta bali daka eta 'i nao, ma ta bali daka
'isi kau, kera daka suungi daka bae
'urii,

"Tangoa God!

Ma dianaa fuana sa wala nee ne nia
lea mai fainia rigitaa God!

10 Ma dianaa fuana 'initoaa nia sa
wala ne kai dao mai, ne mala
'initoaa bae kokoo kolu sa De-
fet!

Tangoa God 'i salo liu!"

11 Sa Disas nia ruu laona fera 'i
Durusalem, ka lea naa uri laona
Beukaua God. 'Uri nai, nia ka lio
kwailiu, ma ka liotoi doo ki tiifau. Sui
boroi ma faanoe kai rodo naa, nia ka
tasa lau gwana uri maefera 'i Betanii
fainia akwala ma roo waa kwairooi
nia ki.

Sa Disas, nia agia na fig nai (Matiu 21:18-19)

12 Tio dani kera oli mai fasi Betanii,
sa Disas ka fiolo.
13 Ma nia lio kau, ma ka liotoi tii
'ai ululua nai kera 'ailia 'ana fig. Nia
ka lea karangia kau uri ka liotoi ta
fuaedoo 'i gwauna. Ma sui, kada nia
dao 'i 'aena, nia ka liotoi gwana otona
'abana nao gu fuaedoo, suli kada na
fig ki da ulu'atoa.
14 Ma sa Disas ka bae 'urii fua
fig nai, "Ta waa si 'ani lau ta fuae-
doo faasi 'oe ka oli 'alaa!" Ma toa
kwairooi nia ki kera ka rongoa si doo
nai.

Sa Disas, nia ruu lao Beukaua God (Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Dion 2:13-22)

15 Si kada kera dao naa 'i Du-
rusalem, sa Disas ka ruu na laona
Beukaua God. 'Uri nai, nia ka taria
naa toaa sui guu ne kera foli ma daka
faafoli 'ana doo ni afuafu lae ki.* Ma
nia ka kefusia gwegele kera ki toaa
nai ki da tatala 'ana malefo ki. Ma nia
ka kefusia lau guu doo ni goorua kera
ki toaa ne kera foli 'ana fao ki.
16 Ma nia ka luia nao ta waa si
ngalia mai ta doo uri faafoli lae ai fua
laona Beukaua God.
17 Ma nia ka toolangaidoo fua toae
ki ka bae 'urii, "God nia saea laona
kekeda laa Abu ka 'urii, 'Na beu nau,
kera saea 'ana beu ni foa lae fua toaa
ki sui lao fera ne 'i saegano.' Ma sui
molu ka bulasia molu ka alua 'amolu
'ana kula ni too kera toaa bebeli ki."
18 Na waa baita ni foa ki fainia waa
toolangaidoo ki 'ana taki, kera ron-
goa si doo nai daka safali nani naa uri
tasi doo dai ilia uri saumaeli lana sa
Disas. Ma sui daka mau lau gwada
'ani nia, suli na konia nai kera da
kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa
nia.
19 Nia saulafia naa, sa Disas fai toa
kwairooi nia ki, kera daka oli lau
gwada faasia 'i Durusalem.

Fafaataia 'ana fig (Matiu 21:20-22)

20 Tio dani 'uubongi kera oli lau gu
kau suli taale, kera daka liotoi fig bae

* **11:15** Toaa da tatala 'ana malefo ki kera dai kaubarea malefo kera toae ki.

'e kuku ka 'ako naa, safali gu mai lao
kutuna ka raa mai.
21 Ma sa Bita ka manata toi naa si
baea bae sa Disas nia saea fua 'ai nai,
ma ka bae 'urii fuana sa Disas, "Waa
toolangaidoo 'ae, liotoi fasi fig bae 'oe
'o agia ne nia mae naa!"

22 Ma sa Disas nia luua ka 'urii,
"Molu manata mamana 'ana God.
23 Si doo mamana ku saea fuamolu
'e 'urii, lea kamolu molu bae 'urii fua
fa uo loko, ''Oe 'idu kau 'oko 'asi 'oe
na kau lao asi bue,' molu ka manata
mamana ma ka nao molu si manata
sala lao liomolu, si doo nai kai fuli.
God kai ilia gwana fuamolu.
24 Doo ne adea guu nau ku saea
fuamolu nai, kada molu foa, ma molu
ka gani uri tasi doo, molu ka man-
ata mamana mala 'ana sae kamolu
ngalia naa, ma God kai falea gwana
doo ne kamolu gani uria.
25-26 Iuka, kada kamolu foa, molu
ka manata lukea ta'aa laa kera waa
ki fuamolu, 'uri ne Maa kamolu 'i salo
nia manata lukea lau guu abulo ta'aa
laa kamolu ki."

Da ledi 'alaa 'ana rigitaa sa Disas (Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Sa Disas fai waa kwairooi nia
ki, kera oli mai daka dao lau gu 'i
Durusalem. Ma si kada sa Disas 'e ruu
lao Beukaua God, na waa baita ni foa
ki, ma waa toolangaidoo ki 'ana taki,
ma waa gwaungai ki, kera daka lea
mai siana.
28 Ma daka ledi 'urii 'ani nia, "Nee
wala, na rigitaa tee ne 'oe too ai ma
'oko ilia doo neki? Ma sa tii ne faa rig-
itaa nee fuamu uri ili lana doo neki?"
29 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Iuka,
nau boroi ku ledi kamolu lau gu uri tii
si doo. Lea kamolu luu nau, nau kufi
faarongo kamolu 'ana rigitaa ne nau
ku too ai fua ili lana doo neki.
30 Aia, kamolu saea fasi fuaku, na
rigitaa ne sa Dion nia too ai uri faa-
siuabu lae nia lea mai fasi God, ma
nao nia lea mai fasi wane gwana?"

31 Ma kera daka bae suli si doo nai
matangada uri dao lae toi si doo dau
saea, ma daka 'urii, "Tee ne kolu kai
saea? Lea sa kolu olisi nia ma kolu ka
bae 'urii, 'Faasia God,' nia kai bae 'urii
na, ''Utaa ne molu si faamamanea sa
Dion?'
32 Ma lea kolu bae lau guu 'urii, 'Nia
lea gwana mai faasia wane 'ana fera
ne 'i saegano.' " Kera daka mau lau
gwada 'ana toaa ki, suli na toaa nai
sui guu kera da saitomana sa Dion nia
na brofet mamana.
33 Nia ne, kera luua sa Disas ma
daka bae 'urii, "Kameli ulafusia!"

Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nau
boroi nao kwasi faarongo kamolu lau
guu 'ana rigitaa nee nau ku ilia 'ana
doo neki."

12

Na tarifulaa suli waa 'e faa ola nia ka tio 'abana tai waa (Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Sui, sa Disas ka safali bae fua toa
gwaungai kera toaa Diu 'ana tarifu-
laa ki. Ma nia ka bae 'urii, "Tii waa
nia fasia ola greib nia lelea ka sui
naa. Nia ka 'uia sulufau kalia, ka 'elia
tii fauongi ni dali ngisi lana greib ki
'i laona fua ngilo lana waen, ma ka
saungainia tii labu ni folo lae 'ana
ola nia nai. Sui nia ka alu ola nai 'i
'abana tai waa uri daka suasulia ne
kera da kwai ala faafi uri fale lana
bali fanga nia waa naisata 'ana ole
kada 'e maua. Nia ade 'uri nai sui, nia
ka lea naa 'ana fera tau. 2 Totoo 'e dao
si kada ola greib nai 'e maua, nia ka
falea tii waa ni rao 'ana ka lea mai sia
toa bae lao raoa nia, uri ka ngali kau
bali fanga naisata 'ani nia waa 'ana
doo.
3 Ma si kada waa nai dao, toa nai
daka daua daka karoa. Ma kera daka
kwae nia, sui daka olitainia ka oli
tatakwai gwana.
4 Sui, na waa nai 'ana ola ka odua
lau gu mai ta waa lau. Toa bae liu
daka diu gwauna sa wala nai ma
daka ilia naa doo 'oro faa noni susu-
ala 'ani nia.
5 Waa nai 'ana ola ka odua mai ta
waa lau guu. Ma toa bae kera daka
saungia sa wala nai ka mae naa. Waa
nai 'ana ola, nia odua lau mai waa
'oro nia ni rao ki ma sui, toa bae daka
kwaeta'aa 'ana ta bali ada, ma tai doo
kera saungida daka mae naa.

6 Ade 'uri nai lelea tii fa waa 'isi
naa ka too fua odu lana mai. Na waa
'isi nai 'e too, nia na 'alakwa nia waa
'ana ola nai 'ua guu. Ma nia ka liosau
'asia naa 'ana 'alakwa nia nai. Sui
boroi 'ana, nia ka odua na mai, ma
ka manata 'urii, 'Wela nau nee 'ua gu
taari kera daka sae'inito 'ani nia.'
7 Ma sui boroi 'ana, toa bae kera
daka bae 'ada fuada kwailiu daka
'urii, 'Na wela bae kai ngali fulingana
gu maa nia ne! Lea mai kolu saungia
ka mae 'ana, uri kolu ka ngali 'akolu
doo neki maa nia kai faa fuana nee!'
8 Ma kera daka saungia wela nai
ka mae, ma daka ngalia doo mae naa
daka 'ui ai sara fasi laona ola nai."
9 'I seeri sa Disas ka ledia toa
gwaungai bae ka 'urii, "Tee ne na waa
'inito nai 'ana ola nia kai ilia 'ana toa
nai? Nia kai lea mai kai saumaelia
toa nai da ala faafia sua lae suli ola
nai, sui nia ka alua lau ola nai 'i
'abana toaa 'e'ete ki naa, uri daka sua
lau sulia fuana.
10 Talafana lau gu si doo bae molu
teemai sulia lao buka abu nai, bae 'e
bae 'urii,
'Si fau bae toa ni saungai luma ki
da 'ui gwada ai, nia 'ana ne
si fau 'initoa ni faangasi lana
fatai lume.
11 God ne ilia si doo nai ka 'uri nai,
ma kolu ka suai ka diana 'asia
naa.' " ✡
12 'I seeri guu, na toa gwaungai nai
toaa Diu ki, kera daka nani naa uri
tasi ade laa uri daka daua sa Disas,
suli kera da filoa naa sa Disas 'e falea
si tarifula laa nai suli kera. Ma sui,
kera daka mau lau gwada 'ana konia
nai, daka faasi nia daka lea na 'ada.

Si baea suli foli lana takisi fua waa 'inito 'i Rom (Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Totoo lau guu toa gwaungai nai
ki daka odua mai tai Faarisii fainia tai
waa 'ana toaa sa Herod ki, daka lea
mai daka ledia naa sa Disas uri kefusi
lana 'ana tasi doo nia kai saea.
14 Iuka. Kera daka dao na siana,
ma daka bae 'urii, "Waa toolangaidoo
'ae, kameli saitomana si doo ne 'oe
saea ki, si doo mamana ki sui guu.
'Oe 'o toolangaidoo fua toae ki 'ana
mamanaa God ka lea 'ua gu suli doori
lana. Ma ka nao 'osi 'ado guu fainia
ta waa, 'ana manata laa 'i tala'ana.
Ma ka nao 'osi mamaura guu 'ana
manata lana ta waa 'inito boroi 'ana.
Aia, 'oe faarongo kameli fasi. Nia
'o'olo gwana 'ana taki God, uri meli ka
folia takis nee fua waa 'inito nee 'ana
fera 'i Rom, ma nao 'utaa? Nia 'o'olo
gwana fua kameli ka faa, ma nao 'e
nao?"
15 Ma sui, sa Disas ka filoa gwana
sukea kera nai, nia olisi kera ka 'urii,
"Tee ne adea molu ka sasi uri kefusi
laku? Ngali fasi mai tafa seleni ku
suai fasi."
16 Ma kera daka ngalia mai tii fa
seleni fuana, nia ka ledi kera ka 'urii,
"Nunu sa tii ne nii 'afa seleni nee, ma
satana sa tii ne nii ai nee?"
Kera luua, daka 'urii, "Waa 'inito
nee fera 'i Rom na."
17 Sa Disas ka bae 'urii, "Lea kau, si
doo naisata 'ana waa 'inito 'i Rom ki
molu faa 'amolu fua waa 'inito 'i Rom,
si doo naisata 'ana God molu ka faa
'amolu fua God."
Ma kera daka kwele 'asia naa 'ani
nia.

Na baea suli tatae lae fasi maea (Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Sui, toa Sadiusii ki daka lea lau gu
mai siana sa Disas. Na Sadiusii ki da
saea lelea wane 'e mae naa 'afitai sae
totoo nia ka tatae lau faasia maea.
19 Ma kera daka ledia sa Disas daka
bae 'urii, "Waa toolangaidoo 'ae, sa
Mosis kedaa na taki fuakolu ka bae
mai 'urii bae, 'Lelea waa 'e mae fasi
'afe nia, ma ka nao si welaa guu, na
toolana 'ua guu waa nai ka adea lau
'initai nai uri ka kwalafia ta wela ka
talana sa wala nai 'e mae.'
20 Aia, totoo tii bara waisaasina nai
kera 'ada fiu waa ki fatai. Na waa 'i
nao 'e adea tii wela keni nai, sui ka
nao si welaa guu, nia ka mae gwana.
21 'Uri nai, waa 'i burina ka adea lau
wela keni nai, ma ka nao si welaa lau
guu, nia ka mae lau gwana. Oluna
waa ka 'uri nai lau guu.
22 Ma ka lea na 'uri nai suli fiu
waisaasina nai ki kera mae lelea ka
sui guu ka nao ta waa ada si welaa

✡ **12:11** Sam 118:22-23

guu. Ma burina kera da mae tiifau naa, wela keni nai ka mae lau guu.
23 Ma sui 'uri nai, totoo 'e dao 'afa dani God 'e tataea toaa da mae ki fasi maea, na 'initai nai na 'afe sa tii guu nai 'ana bara waisaasina nai. Kera sui gu bae da adea wela keni nai!"
24 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Kamolu molu ulafusia malutana Kekeda laa abu ki fainia tetedea God nai molu ka manata garo suli si doo nai ka 'uri nai.
25 Suli, si kada waa ki da tatae naa fasi maea, kera da 'uria na 'ada 'ensel loki 'i salo nai, ne nao dasi arai ma dasi 'afe naa.
26 Iuka, nau ku toolangaidoo fuamolu suli tatae laa fasi maea. Nau ku saitomana kamolu teemainia naa si baea bae sa Mosis 'e saea suli na era bae saru 'ana kaa 'ai tu'uu bae. Si kada bae, God 'e bae 'urii fua sa Mosis, 'Nau naa ne God ne sa 'Abraham 'e foosia, ma God ne sa 'Aesak 'e foosia, ma God ne sa Diakab 'e foosia.'
27 Toolangai lana si baea nai 'e 'urii, toa nai ki kera mae naa, sui boroi God 'e faatainia kera da foosi nia 'ua gwada, ma daka kwaimani 'ua gwada fainia. Kamolu manata lamolu 'e garo suli si doo nai!"

Si baea fifii 'inito tasa (Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Ma tii waa ni toolangaidoo lae 'ana taki sa Mosis, 'e lea mai ka fafurongoa olisusuu laa nai fai sa Disas. Nia 'e rongoa sa Disas 'e olisi diana 'ana si ledi laa nai Sadiusii ki da ledi nia ai, nia ka ledi 'urii 'ana sa Disas, "Si baea fifii tee gu ne 'inito ka talua sui naa si baea fifii ki lao taki sa Mosis?"
29 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, "Si baea fifii ne 'inito ka talua sui naa si baea fifii ki ne 'urii, 'Toaa Diu ki, molu rongo fasi! God na Aofia kia nee, nia taifili nia gu ne God.
30 'O liosau 'ana God na Aofia kia 'ana liomu tiifau, ma 'ana mangomu tiifau, ma 'ana manata lamu tiifau, ma 'ana tetedea 'oe tiifau.
31 'O liosau 'ana ta wane kau ka mala lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe tala'amu.' Nao tasi baea fifii si 'initoa si talua roo si baea fifii nai ki."
32 Ma waa ni toolangaidoo nai 'ana taki sa Mosis ka bae 'urii fua sa Disas, "Waa ni toolangaidoo 'ae, 'oe olisi diana 'asia naa 'ana si ledi laa nai. Doo mamane naa nai 'oe saea God nee taifilia naa ne nia God ma ka nao naa ta God 'e'ete lau.
33 Ma waa ka liosau 'ana God 'ana mangona tiifau, ma 'ana liona tiifau, ma 'ana tetede lana tiifau. 'Oko saea, waa ka liosau 'ana waa ki mala ne nia 'e liosau 'ani nia 'i tala'ana, ma si doo nai ka 'initoa ka talua faledoo lae ki sui naa ma afuafu lae ki sui naa fua God."
34 Sa Disas 'e lio saitomana filodoo laa sa wala nai nia ka bae 'urii fuana, "'Oe nii karangia naa 'initoaa God nai."
Ma safali 'i seeri ka lea naa, nao ta waa si bobola lau fainia ka ledia sa Disas 'ana ta ledi laa lau.

Sa Disas nia waa lao kwalafaa sa Defet, ma na Aofia sa Defet (Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Si kada sa Disas 'e toolangaidoo laona Beukaua God, nia ka ledi 'urii, "Tee ne adea waa ni toolangaidoo ki 'ana taki sa Mosis daka saea na Kraes nee nia na waa 'e futa gwana lao kwalafaa sa Defet?
36 Na Anoedoo Abu bae nia faabaea sa Defet ka bae 'urii,
'God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'O gooru ngado 'amu 'i bali aolo nau 'ana 'initoae, lelea ka dao si kada nau kwai ilia malimae 'oe ki 'oko 'inito faafi kera.' ✡
37 "Sa Defet 'e tala 'ailia Kraes 'ana 'Aofia' nia. Doo ne adea guu, na Kraes nia nao lau otona gwana waa 'e futa gwana kau 'i buri lao kwalafaa sa Defet. Nia na Aofia sa Defet lau guu."
Na konia baita nai, kera daka ele 'asia naa si kada kera fafurongoa bae lana sa Disas.

Sa Disas, nia bae 'u'ufa sulia toa ni toolangaidoo ki (Matiu 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Ma si kada sa Disas toolangaidoo, nia ka bae 'urii, "Molu ka fiia toa

✡ **12:36** Sam 110:1

ni toolangaidoo neki suli taki sa Mosis. Na liu kwailiu lae fainia maku kwanga diana tikwa neki maa usie ki, kera da ilia ka diana 'asia naa uri waa ki daka tango kera fainia.

39 Ma lelea doo, si kada 'ana fafangaa ki ma lao beu ni ofu lae ki kera daka dooria 'ua guu gooru lae 'ana kula ni goorua kera waa 'inito ki.

40 Ni kera 'ua gu ne toaa ni beli lana luma kera ai 'oru ki. Ma sui, kera daka foa 'ana foa laa tikwa ki 'asia naa uri waa ki ka tango kera fainia. Kera toaa 'uri nai ki ne God kai falea kwakwaea ne ta'aa 'isi lau fuada."

Fale laa nia tii gwa 'oru malania (Luk 21:1-4)

41 Sa Disas nia gooru karangia na kufidoo ni alu malefo lae, laona Beukaua God. Nia ka bubungia kada toae ki da falea malefo kera ki fua koni lana fua beukaua nai. Ma ka suana toaa 'oro suadoo da falea malefo baita ki.

42 Sui lelea, nia ka suana tii gwa 'oru siofaa nai nia lea mai ka falea naa roo kaa miga malefo tu'uu nai ki.

43 Ma 'uri nai, sa Disas ka 'ailia mai toa kwairooi nia ki siana, ka bae 'urii fuada, "Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, gwa 'oru malania nee 'ana ne nia falea malefo ne baita ka talua malefo neki toaa neki sui guu da faa ki.

44 Suli toaa neki kera suadoo ki nee, kera fale gwada si orongadoe 'ana suadooa kera ki ne. Aia, gwa 'oru malania nee, nia fale tiifau naa 'ana malefo ne nia too ai, fua lao kufidoo loko ni faledoo."

13

Si kada na 'afitaia baita kai dao (Matiu 24:1-14; Luk 21:5-19)

1 Si kada sa Disas 'e ruu 'i maa ka lea na kau fasi Beukaua bae, tii waa 'ana toa kwairooi nia ki ka bae 'urii fuana, "Waa ni toolangaidoo 'ae, 'o suana fasi 'amu gaafana fau baita neki fainia saungaia diana neki 'ana Beukaua nee wala!"

2 Ma sa Disas ka luua ka 'urii, "Aia, 'oe suana beu baita saungai lana neki 'ana Beukaua nee nai? Totoo tii si kada nii 'ua kau, na talae fau neki sui guu dai atoli daka tagabola lelea ka sui, tasi fau boroi si gooru guu fafona ruana si doo 'ani kera."

3 Aia, si kada sa Disas 'e gooru 'ana gwauna fa uo 'i 'Olif 'i bali loko lau guu 'ana Beukaua nai, sa Bita, sa Demes, sa Dion, ma sa 'Andru kera daka ledi aroaro 'ani nia daka 'urii,

4 "'O faarongo kameli fasi wala. 'I angita gu ne doo nai ki 'oe saea nai kai fuli ai? Ma na tee gu ne lelea meli suai 'e fuli ma kameli ka saitomana si kada nia naa doo nai ki uri ka fuli ai?"

5 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu ka fiia ade lea ta waa ka suke kamolu ma ka talai garo 'ani kamolu.

6 Suli tee, na waa 'oro ne kera kai dao mai 'ana sataku ma kera dai bae 'urii, 'Nau na Kraes bae naa ne!' 'Uri nai guu ma kera daka talai garo naa 'ana toaa 'oro nai.

7 Tasi doo lau, si kada kamolu rongo na omee ki da firu, ma nao molu ka rongo ununua 'oro sulia na omee nai ki, nao molu si mau lau. Na doo 'uri nai ki 'afitai ka nao lau, kera kai dao gu mai. Ma sui boroi 'ana, ade sae 'oko kwaifii 'amu sae sa sui lana doo ki naa nai. Nao 'ua nai.

8 Totoo bobongi ta fera 'e tatae ka firu gwana fainia ta ruana fera, ma ta waa 'inito fainia toaa nia da tatae lea daka alasia gwada ta ruana waa 'inito fainia toaa nia. Na anuanu lau guu kai liu 'ana bali fera 'e'ete ki sui, ma na uni fioloa ki kai liu 'ana kula 'oro. Fuli lana doo nai ki 'e mala gwana ta keni faafuta si kada nia kafi safali fiiwela guu.

9 "Molu ka folo diana lau guu, suli kera kai fale kamolu fua lao 'abana toa rao 'i fera ki. Toae ki kera kai dau kamolu, daka ngali kamolu naa fua kwae lamolu. Kera kai nangasi kamolu 'i lao beu ni ofu lae ki, suli kamolu faamamane nau. Ma kera kai talai kamolu kau 'i maana waa 'inito ki fua didi lamolu lae. Ma 'i seeri kamolu kai faarongo kera 'ani nau.

10 Ma ni kamolu molu kai bae fasi 'amolua sulia na Faarongoa Diana nee fua toae ki sui lao fera ne 'i saegano.

11 Si kada tee gwana kera dau kamolu, ma daka talai kamolu uri

didi lamolu lae, nao molu si manata isifufuli lau suli si doo ne molu kai saea. Si baea ne Anoedoo Abu nia falea fuamolu 'ana si kada nai, nia naa ne molu kai saea. Suli na Anoedoo Abu 'ana ne kai bae, nao lau ni kamolu.
12 Totoo kau na waa ki dai falea gwada toolada ki fua saungi lada, ma na waa ni maa lae ki, kera dai ili 'uri nai lau guu 'ana wela kera ki. Ma na wele ki, kera dai ade faasia bae lana maa kera ki fainia gaa kera ki. Ma kera kai falea maa fai gaa kera ki fua saumaeli lada.
13 Toae ki sui gwana kera kai susubutai kamolu suli ne kamolu toaa nau. Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, waa ne faamamane nau ka ngado lelea ka dao 'ana sui lana doo nai ki sui guu, God kai faamauri nia.

Si baea suli Beukaua bae (Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 "Totoo lelea molu ka suana naa na doo sua bae kera dao daka faa uua naa laona lalo abu nee kula nao si bobola na uri ka uu ai, ma God ka lukasia naa beu nia." ('Oe waa ni teemai lae 'oko filo diana 'ana doo nai.) "Ma lelea nia 'uri nai naa, toaa nee lao bali lolofaa nee 'i Diudia molu ka tafi na uri fa toloa ki.
15 Ma 'ana si kada nai, tii ne 'oe 'o too mai 'i fafo lume, 'oko tafi namu. Nao 'osi dora lau 'ana sasi lae fai ruu lae mai luma kamu uri koni lana 'okodoo 'oe ki.
16 Ma tii ne 'oe nii 'ua mai lao ole 'ana si kada nai, 'oko tafi na 'amu. Lelea maku baita 'oe ka nii boroi kau 'i luma kamu, nao 'osi oli lau mai uria, ka faadora 'oe.
17 Ma si kada nai nia kai ta'aa 'isi fuada ai kulua ki fai ai faasusu ki, suli kai 'a'atola fuada uri tafi 'ali'ali lae.
18 Molu foa uri God ka nao si faolomainia uri fuli lae lau guu otofana si kada 'ana ute ma ka gwagwari'olaa.
19 Suli na 'afitaia nai kai ta'aa 'isi ka talua lau 'afitaia ki sui ne wane lao fera ne 'i saegano da saitomana ki, 'ita mai si kada God saungainia molaagali ka dao 'i tari'ina. Ma 'ita 'i tari'ina ka lea 'alaa naa, ta 'afitaia boroi nao si 'uria naa.
20 Lelea sae God ka nao si 'oikukuru 'ana si kada 'afitai nai, 'afitai ta waa ka mauri lau. Ma sui, uri nunufana gwana toaa fifilia nia ki, nia kai 'oikukuru 'ana si kada 'afitai nai.
21 "Iuka, lea ta waa bae 'urii fuamolu, 'Lea mai suana 'amolu, na Kraes bae gu ne,' ma nao ka bae 'urii, 'Lea molu suana 'amolu, nia nii 'i lobaa,' nao molu si faamamanea.
22 Suli na brofet suke ki kera kai dao mai, ma kera kai ilia fafaataia ki ma doo ni kwele lae ki ai, uri sae lelea walude gwana ma kera daka talai garo 'ada 'ana toaa fifilia nia God, ma sui ka 'afitai.
23 Molu ka folo diana! Nau ku faarongo kamolu na kau 'ana doo ki 'ana taue nai.

Dao lana lau mai na 'Alakwa nia Wane (Matiu 24:29-35; Luk 21:25-33)

24 "Ma si kada ne 'afitaia nai 'e sui,
'God kai koko faafia maana sato fainia madama loo, ma keeru ka nao si tala folaa.
25 Ma God kai taga 'ana bubulu loki, ma kera da kai 'asi kera fasi mamangaa.
Ma nia kai tagabola 'ana doo loki lao salo, ma kera da kai tio garo fasi fulida ki.' ✡
26 "Nia dao fatai 'i seeri, toae ki dafi suaku nau na 'Alakwa nia Wane, kufi dao faatai mai fainia rigitaa ma na rara laa baita tasa 'i fafona barobaro loo.
27 Ma nau kwai falea 'aini 'ensel nau fua laona fera ne 'i saegano tiifau, fua koni lana mai toaa fifilia nia ki God."

Doo neki sa Disas saea totoo dai fuli, kera dai fuli lelea ka sui tiifau guu

28 Sa Disas ka saea tii si baea 'ana tarifula lae ka 'urii, "Molu manata fasi suli na 'ai nee na fig. Na fig, lelea kamolu suana nia 'e fufurua naa, kamolu saitomana uni sato nia karangi dao naa.
29 Talafana lau guu, lelea kamolu suana 'afitaia ta'aa 'isi 'oro nai ki kera dao naa, kamolu saitomana dao laku mai nia karangi naa.

✡ **13:25** 'Aesaea 13:10; 34:4; 'Isikel 13:7; Dioel 2:10,31; 3:15

30 Si doo mamana ku saea fuamolu
'e 'urii, uni wane nee 'i tari'ina kera
dai mauri 'ua gwada, si doo nai ki sui
gu ka fuli.
31 Salo loo fainia saegano nee totoo
dai sui gwada. Aia, ma si baea ku
saea ki 'afitai daka sui kaaroa naa.

Nao ta waa si saitomana si kada sa Disas kai dao ai
(Matiu 24:36-44)

32 "Nao ta waa si saitomana fa sato
ma si kada ne nau kwai dao ai. Na
'ensel 'i salo ki nao dasi saitomana,
ma ni nau 'Alakwa nia Wane boroi,
nao kusi saitomana lau guu. God na
Maa taifili nia gu ne saitomana.
33 Molu folo diana ma molu ka
kwaimaasi, suli kamolu ulafusia si
kada tee ne nia kai dao.
34 Na dao laku mai nia kai mala tii
waa kada 'e faasia luma nia ka lea
'ana fera tau. Ma nia ka alua 'okona
doo nia 'i 'abana waa ni rao nia ki.
Nia tolingia si raoe ki fuada sui guu.
Sui nia ka saea fua waa ni sua lae suli
maesakaa, uri ka folo diana.
35 Doo ne adea guu, molu fiia, suli
kamolu nao si saitomana si kada tee
ne waa 'ana luma kai dao. Nia kai
dao mai 'i saulafi nee, ma nao lao to-
fungana rodo nee, ma nao 'i 'ofaidani
nee, ma nao 'i 'uubongi dani folaa
naa.
36 Ma lelea sae kamolu tona boroi
nia ka dao 'ali'ali naa, tii maleu lae ne
nao molu si ilia ade nia ka dao tomolu
fainia.
37 Si doo ku saea fuamolu, ma fua
toae ki sui gwana naa ne 'urii: Molu
folo!"

14

Waa baita ni foa ki da 'olo saufini 'ana mae lana sa Disas
(Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Dion 11:45-53)

1 Roo fa sato naa ne tio, sui ka dao
'ana Fangatasae,* ma na Fafangaa ni
'ani lana beret nao isi ai. Ma na
waa baita ni foa ki, fainia waa toolan-
gaidoo ki 'ana taki, kera daka alu tii
manataa sui naa, fua dau agwa lae
'ana sa Disas ma saungi lana uri ka
mae naa.
2 Sui, kera daka bae 'urii, "Nao kolu
si dau nia lau noni Fafangaa nee, ade
lea toaa nee daka firu lau gwada fai
kolu."

Tii wela keni 'e waiwaia ifuna sa Disas 'i luma sa Saemon 'i Betanii
(Matiu 26:6-13; Dion 12:1-8)

3 Si kada sa Disas 'e nii 'i Betanii, ma
ka fanga 'ana luma kera sa Saemon,
waa nai furo 'e saungia 'i nao sui sa
Disas ka guraa, tii wela keni nai ka
lea mai ka dao. Na wela keni nai 'e
ngali mai tii bii waiwai moko diana
nai 'ana kafona naad taifilia naa ma
liu lana ka baita tasa,† ma ka nii mai
lao kufi 'alabasta iriroa diana nai.‡
Dao nia ka 'ifingia bii waiwai nai, ka
kistainia naa waiwai moko diana nai
lao gwauna sa Disas.
4 'I seeri, bali 'ana toaa ne da suai si
doo nai, daka bae rakesasu daka 'urii
fuada kwailiu, "Nia saketoa gwana
waiwai moko diana loko nai rowaa!
5 Doo lea sae nia faafoli ai ma
ka ngali malefo baita§ 'asia naa uri
maana loko. Lea 'uri nai mone, nia ka
falea malefo nai fua 'adomi lana toaa
siofaa ki na." Ma kera daka ngatafia
naa wela keni nai.
6 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Alu
too 'ana nia ilia 'ana na! Nao molu si
bae tona lau 'uri nai. Si doo diane ne
nia ilia na fuaku nee.
7 Na toaa siofaa ki da too siamolu ka
lelea firi gwana. Ma lelea tasi kada
boroi molu doori 'adomi lada, molu
ka ilia gwamolu. Ma ni nau, tara ku
too fai kamolu si tau guu.
8 Ni wala nee, si doo nia bobola
fainia ka ilia fuaku naa ne nia ilia sui
naa nai. Nia kistainia waiwai moko
diana nee 'i noniku uri ka ade akau
na 'ana noniku maasia alu laku lao
kilu gwau ne, uri lelea ku mae boroi
nia ilia sui na 'ani nau.
9 Si doo mamana ku saea fuamolu
'e 'urii, 'ana si kula ki sui gwana ne
kera dai bae sulia na Faarongoa Di-
ana nee ai lao fera ne 'i saegano, si
doo ne ni wala nee ilia fuaku kera dai

* **14:1** Fafangaa ne Diu ki ilia fuana manata lae tona kada kokoo kera ki mai 'i nao lea faasia 'Isib.
† **14:3** Na waiwai ne moko ufiufi diana ne kera saea 'ana Naad. ‡ **14:3** Na kufidoo ne kwanga tasa ne kera saea 'ana 'alabasta na fau ne magamaga tasa. § **14:5** *Malefo baita:* Folia 'ana malefo bobola fainia fofolia 'ana tii fa ngali.

bae lau guu sulia 'i seeri, uri manata
toi lae."

Sa Diudas 'e ala faafi fale lana sa Disas 'i 'abana malimae ki
(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Sui sa Diudas 'Iskariot, na waa
bae 'ana akwala ma roo waa ni
kwairooi baki sa Disas, ka lea naa
siana waa baita ni foa ki. Ma nia ka
bae na 'urii fuada, "Nau kwai falea sa
Disas fuamolu."
11 Ma kera daka ele 'asia naa suli
doo nai nia saea, ma daka alangai
naa uri faa lana si malefo fuana uri
si doo nai. Ma sa Diudas ka safali
nani naa uri tasi kada diana fua nia
ka falea sa Disas fuada.

Na Fangatasae 'e safali
(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Dion 13:21-30)

12 'Afa dani totoonao 'ana Fafan-
gaa bae ni 'ani lana beret nao isi ai,
ma otofana lau guu si kada bae fua
saungi lana kale sifsif bae 'ana Fan-
gatasae, toa kwairooi baki sa Disas
daka ledi nia. Ma daka 'urii, "'I fai
ne 'oe dooria kameli lea meli kai
kwaimaakwali 'ana doo ki ai uri 'oko
fanga 'ana Fangatasae ne ai?"
13 Sa Disas ka bae 'urii fua ta roo
waa ada, "Muru lea fasi kau 'i nao lao
fera loko 'i Durusalem. Tara muru
dao tona tii waa nia ngalia tii kufidoo
fungu 'ana kafo. Kada kamuru dao
tona 'uri nai, muru ka lea na 'i burina
14 uri luma ne nia dao ka ruu 'i
laona. Muru ka bae na 'urii fua waa
nai 'ana luma, 'Na waa toolangaidoo
'e ledi mai uri kadaluma tee bae nia
fainia waa kwairooi nia ki dai fanga
ai 'ana 'ani lana Fangatasae.'
15 Ma tara waa nai kai faatainia tii
kadaluma 'i langi, kula doo ki sui naa
nii ai. 'Uri nai guu, muru ka raodoo
na fuakolu 'i seeri."
16 Na roo waa kwairooi nai ki daru
ka lea naa lao fera 'i Durusalem. Ma
keeru daru ka liotoi doo ki fuli ka
'uria 'ua gu doo nai sa Disas saea ki
kau fuadaru. Ma keeru ka raodoo na
fuada maasia Fangatasae.
17 Ma 'i saulafi gu mai, sa Disas ka
dao na mai fainia akwala ma roo waa
sarenga ni kwairooi nia ki.
18 Ma si kada kera dau 'ana fanga
lae 'ada, sa Disas ka bae na 'urii,
"Si doo mamana ku saea fuamolu 'e
'urii, tii waa 'amolu nia kai fale nau 'i
'abana malimae ki. Waa nai 'e fanga
kwaimani gwana fai nau 'i seki."
19 Ma 'uri nai guu toa kwairooi nai
sa Disas ki daka safali liodila naa, ma
daka ledi too tii waa naa 'ana sa Disas
daka 'urii, "Ade sae nau gwana 'oto
nai wala?"
20 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
"Ta waa 'amolu akwala ma roo waa
sarenga ni kwairooi nau neki naa
nai, ma nia waa nai 'e kurumainia
lau guu si beret nia laona kufidoo ni
fanga nee fai nau 'i seki nai.
21 Ma ni nau 'Alakwa nia Wane, nau
kwai mae naa uri si baea bae suli nau
lao kekeda laa Abu ka mamana naa.
Ma sui ta, na waa nai kai fale nau,
'Alakwa nia Wane, 'i 'abana malimae
gu ne kai ta'aa ka tasa fuana! Ma lelea
sae waa nai ka nao si futa 'ua gu mai
mone, ka diana."

Na fanga saulafi laa nia Aofia
(Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Koren 11:23-25)

22 Ma si kada nai kera fanga naa, sa
Disas ka samo mai uri fa beret nai ka
tangoa God, sui ka niia naa. 'Uri nai
sui nia ka faa kau fua toa kwairooi
nia ki, ka bae 'urii, "Ngalia molu ka
'ania. Noniku naa ne."
23 Sui lau guu, nia ka samo mai uri
mae waen ni kuufi lana nai ka tangoa
God, sui ka faa kau fuada. Ma kera sui
guu daka kuu ai.
24 Nia ka bae 'urii, "Na 'abuku naa
ne, ne igwa fua toaa 'oro ki sui, ma ka
igwa uri faangasi lana alangaia God.✡
25 Ku faarongo mamana 'ani
kamolu, 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, tara
nau kusi kuufia lau waen nee lelea ka
dao naa 'afa dani nau kwai kuufia lau
lao 'initoaa God."
26 Kera daka nguulia tii fa nguu 'i
seeri lelea ka sui, kera daka lea naa
uri fa uo bae 'i 'Olif.*

Sa Bita kai tofea sa Disas
(Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Dion 13:36-38)

✡ **14:24** Dioromaea 31:31 * **14:26** *Uo 'i 'Olif:* Na uo ne, na 'ai ne kera saea 'ana 'Olif ki 'oro 'asia naa 'ana.

27 Sa Disas 'e bae lau gu fuada ka
'urii, “Kamolu tara molu kai tafi faasi
nau ka sui guu. Suli na kekeda laa
Abu 'e saea sui naa ka 'urii,
‘Nau kwai kwaea waa ni sua lae suli
sifsif ki, ma sifsif ki kera kai
tagala kwailiu.’ ✡
28 “Sui boroi 'ana ka 'uri nai, 'i bu-
rina nau kwai tatae fasi maea, nau
kwai lea 'i nao kwai maasi kamolu 'i
Galilii.”
29 Ma sa Bita 'e luu nia ka 'urii,
“Lelea toa nee daka tafi tiifau boroi
'ada faasi 'oe, nau gu ne 'afitai 'asia
naa ku tafi faasi 'oe!”
30 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Nau ku saea fuamu waa nau. Lao fa
rodo ne 'i tari'ina 'ua gu ne, ni 'oe tara
'oko tofe nau 'ana olu si kada fatai, sui
karai ruana kafi 'ai.”
31 Ma sa Bita ka bae susuala ka 'urii,
“Nau lelea daka saumaeli nau boroi
fai 'oe, 'afitai nau ku tofe 'oe wala!”
Ma ni kera daka saea sui guu tii si
doo nai.

Sa Disas 'e foa 'i Getsamani (Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 'Uri nai sui, sa Disas fainia toa
kwairooi nia ki, daka lea naa uri tii si
kula satana 'i Getsamani. Dao 'i seeri,
sa Disas ka bae 'urii fuada, “Kamolu
too 'amolu 'i seki. Nau kwai foa 'akua
nai.”
33 Sui nia ka talaia sa Bita, sa
Demes, ma sa Dion daka lea fainia.
Ma na liodila lae fainia isifufuli lae
baita 'asia naa ka toli na faafi nia.
34 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Nau,
na liodila lae fainia isifufuli laa baita
'asia naa 'e toli faafi nau. Kamolu too
'i seki, molu ka folo.”
35 Nia lea kau nao si tau 'asia gu
faasi kera, ka booruru na 'i saegano.
Nia ka foa naa uri sae lea 'e walude
gwana, nia ka nao si liu lau laona fii
laa baita nai.
36 Ma nia ka foa ka bae 'urii, “Maa
'ae, 'oe nao tasi doo si 'afitai fuamu.
'Idua 'amu fii laa nee faasi nau wala,
uri nao kusi liu lau 'i laona. Sui boroi
'ana, doo ki ka fuli 'ana suli doori
lamu. Nao lau suli doori laku.”
37 Sui nia oli mai 'e dao siana olu
waa kwairooi nia baki, kera daka
maleu 'ada. Ma nia ka bae 'urii fua sa
Bita, “Saemon 'ae, 'utaa ne 'oko maleu
gwamu wala? Bobola fainia sae ta
tii si kada rodo tu'uu boroi 'oko folo
mone 'amu ai.”
38 Sui nia ka bae 'urii fuada,
“Kamolu folo 'ana foa lae, uri ka nao
molu si 'asi kamolu lau laona ilitooe.
Na mangoewane 'e dooria gwana si
doo diane, ma sui ta noniwane ne
makeso 'asia naa.”
39 'Uri nai sui, nia ka faasi kera, lea
ka foa lau gwana, ka saea lau guu tii
si baea bae.
40 Sui nia oli mai ka dao lau gu
siada. Ma kera daka maleu 'ua
gwada, suli maada ki mamaleua 'asia
naa. Kera daka ulafusia naa sae lana
ta doo fuana.
41 Oluna si kada nia oli mai ka
dao lau gu siada, nia ka bae 'urii
fuada, “Kamolu too molu ka maleu
na 'amolua 'ua nee? Nia bobola na
nai. Si kada bae dao gu nai. Suai fasi,
nau 'Alakwa nia Wane, kera fale nau
naa 'i 'abana toa ta'aa ki nai.
42 Molu tatae kolu lea naa. Waa bae
fua fale laku 'i 'abana malimae ki ne
dao naa nee!”

Kera daua naa sa Disas (Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Dion 18:3-12)

43 Si kada sa Disas kai bae gwana
'uri nai, sa Diudas, waa bae gwana
'ana akwala ma roo waa kwairooi nia
ki, ka dao na mai fainia toa 'oro nai.
Na waa baita ni foa ki, waa toolan-
gaidoo ki, ma waa gwaungai ki ne
fale kera daka lea mai. Ma toa nai
daka dao sui gu mai fainia 'ile ki ma
kile ni firu ki 'abada.
44 Ma sa Diudas, waa nai kai fale
sa Disas fuada, ka faarongo kera sui
na mai 'ana si mamalafooa ni lio lae
uria, ka bae mai 'urii fuada, “Lelea
waa molu suai nau ku nonoia,† waa
nai kamolu dooria naa nai. Kada
molu suai 'uri nai, molu ka dau nia
molu ka talaia naa.”
45 Aia, kada kera dao guu, sa Diudas
ka fali kau sia sa Disas ka bae na

✡ **14:27** Sakaraea 13:7 † **14:44** Lea na birangaa 'ana Diu ki, na kwai nonoi lae faatainia kwaimanie ma sae 'initoa lae 'ana na toolangaidoo faasia na waa kwairooi nia. Nia bobola fainia na waa kwairooi ka bae diana na toolangaidoo nia 'ana nonoi lana 'abana.

'urii, “Nee Waa Toolangaidoo!” Ma ka nonoia naa.
46 Toa bae daka daua na sa Disas, ma daka karo nia naa.
47 Ma si kada nai guu, tii waa 'ana waa da uu karangi 'i seeri ki, 'e lafua 'ila nia ka kwaea naa 'ana waa 'e rao fua waa foa ni gwau, ka siki muusia guu alingana sa wala nai.
48 Sa Disas ka ledi 'urii 'ana toa bae, “Nee rowaa, nau ta waa ku talai garo 'ana toae fua taga lae 'ana fera nee 'oto ne? Nia ne molu ka lae mai uri dau laku 'urii fainia 'ile ki ma kile ni firu ki nee?
49 Nau tee bae saku toolangaidoo mai fuamolu ka tau naa lao Beukaua loko, ma sui ka nao molu si dau nau guu. Ma sui ta, si doo ne kamolu ilia nee nia fuli 'ana 'urii, uri si baea bae lao kekeda laa Abu ka mamana.”
50 'Uri nai guu, toa kwairooi nia bae tiifau kera daka tafi na faasi nia.
51 Ma tii fa waa kafi daraa nai 'e kwairooi mai 'ana sa Disas 'e nii lau gu 'i seeri, ka ofi gwana 'ana si maku folo. Aia, si kada kera daua guu sa Disas 'uri nai,
52 sa wala nai tona 'e tafi guu si maku nia ka luke, nia ka tafi dadara na 'ana faasia.

Sa Disas nia uu naa 'i naofana toa gwaungai ki

(Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Dion 18:13-14,19-24)

53 Kera ka talaia naa sa Disas uri beu nia waa foa ni gwau. Ma waa baita ni foa ki, toa gwaungai ki fainia toa toolangaidoo ki 'ana taki, kera daka koni sui na 'i seeri.
54 Ma sa Bita nia 'isi tau kau 'i buri lelea kau ka ruu lau guu laona lalo nai 'ana beu nai waa foa ni gwau. Nia gwagwari ka sara 'ana noni era nai 'i seeri fainia toa da fofolo ki.
55 Na waa baita ni foa nai ki fai na gwaungaia ki tiifau naa, kera daka sasi naa uri dao lae tona tasi doo ne sa Disas ilia ka garo uri kera daka saumaeli nia na faafia, ma sui ka nao guu.
56 Ma toa 'oro kera daka ilitoi suke lae faafia sa Disas, ma sui doo da saea ki ka nao si tio guu 'ana tii tio laa.
57 Sui tai waa kera tatae lau guu, daka tako 'ana si ununua nai daka bae 'urii,
58 “Kameli, si doo meli rongo nia tala saea 'e 'urii, ‘Nau kwai okosia Beukaua nee wane gwana saungainia nee, sui nau kwai saungainia ta Beukaua lau guu, ne nao lau doo wane gwana saungainia, lao ta olu fa sato gwana.’ ”
59 Ma sui kera boroi, si tala baea nai da tatae mai fainia ka 'oroa lau guu ka nao si alu lau guu tii si doo.
60 Ma na waa foa ni gwau nai tatae ka uu naa 'i maana konia nai ka ledia sa Disas ka 'urii, “Nee wala, 'oe nao 'osi too gu 'ana tasi doo ni sae lana suli doo nai ki da saea suli 'oe nai?”
61 Ma sui sa Disas ka taaro gwana, ka nao si luua guu. Na waa foa ni gwau nai ka ledia lau ka 'urii, “Nee wala, 'oe nee na Kraes bae 'Alakwa nia God naa nee?”
62 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, “Iuka, nau naa ne. Ma ni 'oe nee tara 'oe suaku, 'Alakwa nia Wane, si kada nau kwai gooru 'i bali aolo nia God ne rigita tasa, uri 'inito lae, ma si kada nau kwai dao mai lao tofungana dasa loo ki mamangaa.”
63 Na waa foa ni gwau nai, rakena ngengeela liu ka karia gwana maku tikwa bae nia ofi ai. Nia ka bae na 'urii, “Tee lau ne kolu sasi fai talai lana mai waa ki uri bae lae lau suli sa wala nee?
64 Tee kamolu rongo gwamolu nia tala faabolatainia fai God nai! Kamolu manata 'utaa?”
Ma kera sui guu konia nai daka saea nia garo naa, ma ka bobola na fainia daka saungia ka mae naa.
65 Ma tai waa 'ada daka safalia naa ngisufi lana sa Disas. Kera daka karo suusia maana ma daka fidali nia naa. Ma daka bae na 'urii fuana, “'O bae ni brofet laa fasi mai fuameli!” Ma toa ni fofolo nai daka talaia kau daka dau na 'ana kwae lana.

Sa Bita 'e tofea naa sa Disas

(Matiu 26:69-75; Luk 22:56-62; Dion 18:15-18,25-27)

66 Si kada sa Bita 'e nii gwana lao lalo fuu 'i saegano, ta tii saari 'ana

saari nai ki da rao lao luma waa foa
ni gwau ka liu kau siana.
67 Ma si kada 'e suana sa Bita 'e
sara 'ana noni ere, nia ka bubu ngasi
'ani nia ka bae 'urii, "'Oe waa bae 'o
kwairooi lau gu mai fai sa Disas waa
loko 'i Naasaret nee!"
68 Ma sa Bita ka tofe ka bae 'urii,
"Nau ku ulafusia waa nai. Dodoloa
guu ku saitomana doo ne 'oe bae sulia
nai." Nia bae 'uri nai sui, nia ka ruu
kau ka 'iia naa tafaa nai 'ana mae-
sakaa nai lea na uri maa.
69 Ma si kada na saari bae 'e suana
lau gu 'i seeri, nia ka bae 'urii fua toa
da uu 'i seeri ki, "Sa wala nee ta waa
lau gu 'ada ne!"
70 Ma sa Bita ruana ka tofe lau guu
'i seeri.
Ma nao si tau lau gu, toa nai da uu
karangi lau gu 'i seeri daka bae 'urii
fua sa Bita, "Nia mamana 'asia naa,
'oe ta waa lau gu 'ada ne! Tee 'oe waa
fasi bali lolofaa loo 'i Galilii lau gu
nee."
71 Sui sa Bita ka tofe ni maea ka
'urii, "Nau dodoloa mai 'ana God ku
suke kamolu ne! Nau ku ulafusia
waa ne molu kai bae sulia nee!"
72 Si kada nai 'ua guu, karai ruana
ka 'ai naa. Ma sa Bita ka manata toi
si baea bae sa Disas 'e saea mai fuana
ka 'urii bae, "Tara 'oe 'amu olu fa tofe
laku sui fatai karai ruana kafi 'ai." Ma
si kada sa Bita 'e manata toi si doo nai,
nia ka angi lelea ka igigele guu.

15

Kera talaia naa sa Disas siana sa Baelat
(Matiu 27:1-2,11-16; Luk 23:1-5,13-25; Dion 18:28—19:16)

1 'I 'uubongi maakafukafua, na
gwaungaia baki tiifau, 'ana waa baita
ni foa ki, waa gwaungai ki, ma waa ni
toolangaidoo ki 'ana taki, kera daka
alu tii manataa sui naa suli si doo dai
ilia 'ana sa Disas. Sa Disas, kera da
karoa sui daka talaia na kau uri fale
lana 'i 'abana sa Baelat.
2 Sa Baelat ka ledi na 'urii 'ani nia,
"Nee wala, 'oe naa ne waa 'inito kera
toaa nee Diu?"
Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Iuka,
ma nia naa na 'oe saea nai."
3 Na waa baita ni foa ki daka saea
naa sa Disas nia fulia mai si garo laa
'oro.
4 Ma sa Baelat ka ledia lau ka 'urii,
"Nee wala, 'oe tara tee ne 'oko saea
suli doo 'oro nai ki da saea 'oe ilia ka
garo nai?"
5 Sa Disas ka nao si bae guu, ma sa
Baelat ka kwele lau gwana.
6 Aia, si doo lea toae gania sa Baelat
ma nia kai ilia walude otofana kada
'ana Fangatasae nai ne, luke lana ta
waa 'ana waa da too lao lookafo ki.
7 Tii waa nai satana sa Baarabas ne
nii lao lookafo otofana si kada nai.
Waa nai nia waa sauwane suli 'e nii
lao omee nai kera da firu uri taga lae
'ana 'initoaa 'i Rom.
8 'Uri nai na konia baita nai daka
ledia naa sa Baelat uri ka lukea mai ta
tii waa fasi lao lookafo uri ka lea suli
si birangaa nai.
9 Ma sa Baelat ka ledi kera ka
'urii, "Aia, kamolu dooria nau ku
lukea kau waa 'inito nee toaa Diu ki
fuamolu nai?"
10 Sa Baelat nia bae 'uri nai suli 'e
saitomana gwana kera waa baita ni
foa ki da talaia mai sa Disas siana, suli
manata lada ta'aa fua sa Disas.
11 Ma sui boroi 'ana, waa baita ni
foa ki kera daka bae alingana naa
toaa nai, uri daka ledia sa Baelat uri
luke lana mai sa Baarabas fuada.
12 Ma sa Baelat ka ledi 'urii lau 'ana
figua nai, "Sui ma tee 'ana ne nau
kwai ilia 'ana waa ne kamolu saea
'ana waa 'inito Diu ki nee?"
13 Ma kera daka 'ai daka 'urii, "Foto
faafi nia 'ana 'airarafolo!"
14 Sa Baelat ka ledi kera lau ka 'urii,
"Tee ne nia ilia ka garo?"
Ma kera daka 'ai baita tasa lau,
daka 'urii, "Foto faafi nia 'ana
'airarafolo!"
15 Ma sa Baelat ka lukea naa sa
Baarabas fuada, suli 'e dooria kai
faaelea manata lana toaa nai. Sui, sa
Baelat ka falea naa sa Disas uri daka
nangasia, ma uri daka foto faafi nia
naa 'ana 'airarafolo.

Toa ni omee ki da faa malaoe-wanea sa Disas
(Matiu 27:27-31; Dion 19:2-3)

16 Na toa ni omee ki kera daka ta-
laia na kau sa Disas laona lalo nai
'ana luma baita sa Baelat, ma kera

daka karumainia mai toa ni omee nai
ki tiifau.
17 Kera daka faa ruufia naa sa Disas
'ana maku gogosala tikwa nai, sui
daka 'e'erea tii 'eeregwaua 'ana 'oko
kwakware daka alu 'i gwauna.
18 Sui kera daka 'onionga 'ada 'ani
nia daka saea kera faabaita nia daka
bae 'ada 'urii, "Ele 'asia naa fuamu,
'oe waa 'inito kera toaa Diu!"
19 Sui daka kidia gwauna 'ana si
'ai, daka ngisufi nia, daka booruru 'i
maa 'aena daka 'onionga 'ada 'ani nia
daka saea kera faa'inito nia.
20 Si kada kera da saso gwada 'ani
nia 'uri nai lelea ka sui naa, kera daka
tangasua lau gwada maku gogosala
tikwa bae faasi nia. Sui daka faa
ruufia lau gwada 'ana maku nia ki 'ua
guu. 'Uri nai sui, kera daka talaia naa
uri foto lae faafi nia 'ana 'airarafolo.

Kada kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo

(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Dion 19:17-27)

21 Ma si kada kera da lea kau suli
taale, kera daka dao tona tii waa
nai satana sa Saemon fasi maefera
'i Saerin. Sa Saemon nia maa sa
'Aleksanda fai sa Rufus. Sa Saemon
'e too mai 'ana ta kula ka lea mai
uri Durusalem ka liu lau gwana siada
'i seeri. Ma na toa ni omee nai ki
daka suumainia naa uri nia ka ngali
'airarafolo sa Disas faasi nia.
22 Kera daka talaia na kau sa Disas
uri tii si kula satana 'i Golgota, toolan-
gai lana, "Kula 'ana Lelete."
23 Ma kera daka faa waen nai da
dolaa fai suluna doo nai satana na
"Miira," fua faagwari lana fii lae, ma
sui sa Disas ka nao si kuufia guu.
24 Sui kera daka foto na faafi nia
'ana 'airarafolo. Ma kera daka tolin-
gia maku nia ki fuada kwailiu. Ma
kera daka saso 'ana tii doo mala dais
nai uri daka tolingia maku nia ki
fuada kwailiu.
25 Dao 'ana sikwana kada sato 'i
'uubongi, kera daka foto na faafi nia
'ana 'airarafolo.
26 Ma kera daka kedaa tii si kekeda
laa daka alu 'i gwauna 'airarafolo nai
uri ka faatainia doo ne kera da keto
nia fainia. Si kekeda laa nai ka bae
'urii, "Sa wala nee nia na waa 'inito
kera toaa Diu."
27-28 Ma kera daka foto faafia
roo waa da beli ki 'ana ta roo
'airarafolo ki 'i seeri fainia sa Disas.
Ta 'airarafolo ne ta waa taru ai ka nii
bali aolo, ta doo bali mauli.
29 Ma na toaa da liu ki suli taala nai,
kera da suana doo nai daka tataig-
wau ma daka saea doo ta'aa ki fua sa
Disas, ma daka bae 'urii, "Wala 'ae!
'Oe bae 'o saea okosi lana Beukaua
loko, ma sui 'oko saungainia gwamu
suli olu fa sato ki bae!
30 'O faamauri 'oe fasi tala'amu
wala! 'Oe koso, 'amu fasi 'airarafolo
nai!"
31 Ma na waa baita ni foa ki fainia
waa toolangaidoo ki 'ana taki, kera
daka saea lau guu tii si doo nai.
Ma kera daka bae 'onionga 'ada 'ana
sa Disas, daka bae 'ada 'urii fuada
kwailiu, "Toaa 'e'ete ki gwana bae nia
faamauri kera ki, sui ma faamauri
lana 'i tala'ana, nia nao si bobola gu
fai ili lana!
32 Aia, alu nia Kraes, na Waa 'inito
kera toaa Diu, nia koso 'ana faasia
'airarafolo loko uri kolu ka faama-
mane nia!"
Ma roo waa baki da foto faafi
keerua lau guu 'ana 'airarafolo ki fai
sa Disas, daru ka saea lau gu doo ta'aa
'oro ki fua sa Disas.

Kada sa Disas mae naa

(Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Dion 19:28-30)

33 Na rorodoa lae ka dau na faafia
fera nai tiifau, 'ita lao tofungana sato
lelea ka dao lao oluna kada sato 'i
saulafi naa.
34 Dao lao oluna kada sato 'i saulafi
naa, sa Disas nia ka 'ai baita ka
bae 'urii, *"Eloi, Eloi, lama sabaktani?"*
Toolangainia, "God nau 'ae, God nau
'ae, 'utaa ne 'oko lukasi nau naa?"
35 Si kada toaa da uu 'i seeri ki da
rongo nia bae 'uri nai, kera daka bae
'ada 'urii, "'O, nia 'ai uri sa 'Ilaeja nai!"
36 'Uri nai guu, tii waa 'ada ka lae
kau ka taufia mai tii sii doo lumu-
lumua nai laona waen lifoo nai, sui
ka alua gwauna saga 'ai nai ka faa
kau uri maa ngiduna sa Disas uri nia
ka notofia. Sui waa nai ka bae 'urii,
"Kolu lio 'akolu fuana, alamia tara sa

'Ilaeja kai lea mai uri tangasu lana
'i saegano fasi 'airarafolo loko 'oto
loko!"
37 Sui, sa Disas ka 'ai baita naa, sui
na mangona ka liu naa.
38 Ma na maku baita bae kera dau-
rangainia ka suusia kau kada kula
abu nai laona Beukaua bae, nia ka
kari 'ita mai gwauna 'i langi lelea mai
ka dao gu 'i saegano.
39 Ma tii waa baita ni omee nia ka
uu gwana 'i seeri karangia 'airarafolo
nai sa Disas nii ai. Si kada nia rongoa
'ai lana nai sa Disas, ma ka bubungia
kwai mae laa nai nia mae ai, nia ka
bae 'urii, "'E mamana 'asia naa, sa
wala nee, nia 'Alakwa God mamana
naa ne!"
40 Na bara wela keni bae daka uu
tau gwada kau 'i seeri, daka bubun-
gia gwada kau doo nai ki da fuli nai.
Tai ai 'ani kera naa ne, ni Meri ai fasi
maefera 'i Magdala, ni Meri gaa sa
Diosis fainia sa Demes waa kafi baita
bae gwana, ma ni Salome.
41 Bara wela keni nai da lea
kwaimani lau gu mai fai sa Disas, 'ita
mai Galilii ka lea mai, ma daka 'abaru
mai 'ana sa Disas. Ma tai wela keni
'oro lau guu ne kera lea kwaimani
mai fainia uri Durusalem, daka nii
lau gu 'i seeri.

Kada kera alua sa Disas lao kilu gwau
(Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Dion 19:38-42)

42-43 Dao naa 'i saulafi, sa Diosef
waa nai fasi maefera 'i 'Arimatea, nia
ka lea mai ka dao. Sa Diosef nia
ta waa gwaungai lau guu 'ana toaa
ne da too 'ana tii si manatae doo
uri kwaimaakwali lae maasia 'ini-
toaa God. Nia ka lea noniraa kau
siana sa Baelat ka gani nia uri nonina
sa Disas, suli fa dani nai fa dani 'ana
ade akau lae maasia Sabat.
44 Ma si kada nia faarongoa sa Bae-
lat ne sa Disas 'e mae naa, sa Baelat
ka kwele lau gwana. 'Uri nai, nia ka
'ailia mai waa baita ni omee nai, ka
ledia uri ka dao toi diana ai lea sa
Disas nia mae mamana naa.
45 Ma si kada sa Baelat 'e rongo 'isi
ai siana waa baita ni omee nai, ne
sa Disas 'e mae mamana naa, nia ka
faolomainia sa Diosef uri ka ngalia
nonina sa Disas.
46 'Uri nai, sa Diosef ka folia tai
maku kwakwaoa ki sui ka lafua mai
nonina sa Disas 'i saegano, ka 'afua
naa 'ana maku nai ki, sui nia ngali ka
alua naa laona likwafau baita garu
lana nai. Sui sa Diosef ka gelua mai
reba fau baita nai ka bilakia naa 'ana
likwafau nai.
47 Ma ni Meri ai nai fasi Magdala
fainia ruana Meri nai gaa sa Diosis,
keerua daru ka suai gwadarua si kula
nai kera da saufinia sa Disas ai.

16

Sa Disas, nia tatae fasi maea
(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Dion 20:1-10)

1 'I burina naa Sabat, ni Meri ai
nai fasi Magdala, ni Meri nai gaa sa
Demes ma ni Salome, kera lea daka
folia naa doo moko diana ki fua alu
lana faafia nonina sa Disas.
2 Aia, 'i 'uubongi maakafukafua
'afa sato totoonao 'ana wiiki si kada
na sato 'e nao si tae 'ua mai, kera daka
lea naa uri maana likwafau ni alu
wane bae.
3 Si kada kera lea kau, kera daka
ledi kera kwailiu daka bae 'urii, "Tii
naa ne tara ka 'idua reba fau bae fasi
maana likwafau loko nee?"
4 Ma sui, si kada kera dao daka lilio
'alaa kau, kera daka suana reba fau
talingai bae da gelua ka tio 'e'ete na
kau fasi maana likwafau bae.
5 Ma si kada kera da ruu kau lao
likwafau baita nai, kera daka suana
tii waa kafi baita nai 'e ruufia maku
kwakwaoa nai, ma ka gooru gwana
'i bali aolo lao likwafau nai. Ma kera
daka mau 'asia naa.
6 Ma nia ka bae 'urii, "Nao molu si
mau lau. Nau ku saitomana kamolu
molu nani gwamolu uri sa Disas waa
bae 'i Naasaret, bae kera foto faafi nia
'ana 'airarafolo na. Nia 'e tatae naa
faasia maea, ka nao si nii na 'i seeki
bae! Molu suai 'amolu si kula bae
kera alu nia ka tio gu ai ne!
7 Molu lea naa sia sa Bita fai toa
kwairooi nia baki, molu ka bae 'urii
fuada, 'Sa Disas nia lea na kau 'i nao
uri ka maakwali kamolu 'i Galilii.

Tara kamolu kai suana 'i seeri, 'uri
bae nia saea mai fuamolu bae.' "
8 Ma na bara wela keni nai da tona
daka lelebe daka ruu na 'i maa, ma
daka tafi na fasi likwafau ni alu wane
nai. Kera ka nao dasi faarongoa lau
ta waa, suli da mau 'asia naa.

Si kada sa Disas lea faatai mai ni Meri bae fasi 'i Magdala ka suana (Matiu 28:9-10; Dion 20:11-18)

9 Si kada nai sa Disas 'e tatae fasi
maea, 'i 'uubongi maakafukafua 'afa
sato totoonao bae 'ana wiiki, ni Meri
nai fasi Magdala 'ana ne sa Disas
safali dao faatai mai ma nia ka suana.
Ni Meri nai fasi Magdala, sa Disas 'e
taria mai fiu anoedoo ta'aa ki faasi
nia 'i nao.
10 Ma ni Meri nai lea ka dao siana
toa kwairooi baki sa Disas 'ana si
kada nai kera da too 'ua gwada 'ana
liodila lae 'i burina ma angisi lana sa
Disas. Ma ni Meri lea ka faarongo
kera.
11 Ma si kada nai, kera daka rongo
sulia sa Disas 'e tatae naa faasi maea
ma ni Meri ka suana sui na mai.
Sui boroi 'ana, kera nao dasi faama-
manea guu.

Si kada sa Disas lea faatai mai roo waa kwairooi nia ki daru ka suana (Matiu 28:16-20; Luk 24:13-49; Dion 20:19-23; 'Aks 1:6-8)

12 Sui, 'i burina lau guu, sa Disas ka
dao faatai mai sia ta roo waa 'ana toa
kwairooi nia baki daru ka suana lau
guu. Ma keerua daru ka lio lalafusi
nia 'ana si kada keerua daru lea kau
suli tala nai ma daru ka dao tona.
13 Roo waa nai ki keerua oli mai
dao daru ka faarongo ai siana toa
kwairooi nai ki tiifau. Sui boroi 'ana
kera nao dasi faamamanea guu.

Si kada sa Disas lea faatai mai akwala ma tii waa sarenga kwairooi nia ki daka suana

14 Sui, 'i burina lau guu, sa Disas
ka dao faatai mai siana akwala ma
tii waa sarenga kwairooi nia ki, kada
kera fanga 'ada. Ma nia ka ngatafi
kera faafia abu faamamane laa kera
nai, nia ilia ma manata lada ka sadi,
ma ka nao dasi faamamanea bae lana
toaa baki da suana mai burina nia
tatae naa faasia maea.
15 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Molu
lea 'ana kule ki sui guu lao fera ne 'i
saegano molu ka faarongo talo 'ana
Faarongoa Diana nee fua toae neki
sui guu.
16 Ma tii boroi 'ana ne nia 'e faa-
mamanea ma ka siuabu, God kai faa-
mauri nia. Ma tii boroi 'ana nia nao
si faamamanea na Faarongoa Diana
nai, God kai falea kwakwaea fuana.
17 Ma na toaa ne kera faamamanea
na Faarongoa Diana nai, kera da kai
fulia doo kwaibalatana 'urii ki: Kera
da kai taria anoedoo ta'aa ki 'ana sa-
taku, ma ni kera da kai bae 'ana baea
falu ki.
18 Ma kera da tala'ana da kai rao
gwada uri baekwa 'a'ale ki, ma si
kada kera kuufia boroi doo bubulo ki,
nia si bulo maeli kera guu. Kera dai
alua 'abada faafia toaa matai ki, ma
kera daka 'akwaa."

Sa Disas, nia raa na uri salo (Luk 24:50-53; 'Aks 1:9-11)

19 Si kada sa Disas na Aofia nia bae
fai kera lelea ka sui nia raa ka lea naa
uri fera 'i salo, ma ka gooru naa 'i bali
aolo nia God 'ana 'initoaa.
20 Sui guu, toa kwairooi nia baki
kera lea daka faarongo tatalo naa
'ana Faarongoa Diana bae 'ana kula
ki sui gwana. Ma na Aofia ka rao
na fai kera, ma ka faatainia naa ma-
mana lana bae lana 'ana kada doo
kwaibalatana ki fuli.

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Luk

Sa Luk, nia na dokta. Nia ka saitoma diana 'ana keda lana buka diana ki. Nia nao lau waa 'ana akwala ma roo waa kwairooi totoonao baki sa Disas Kraes talaida kada nia too lao molaagali, ma ka nao lau waa Diu.

Kada nia nao si kedaa 'ua buka nee, nia kai lea kwaimani ki fai 'aboosol Bol. Nia lea ka dao ki mai Durusalem uri sua lana kula bae sa Disas nia ilia raoa nia ki ai lao molaagali. Burina leaa nai ki, nia kafi kedaa buka nee. Nia lau gu ne kedaa buka 'ana ilidooe ki ka bae sulia doo neki waa kwairooi nia sa Disas ki da ilia mai.

Buka nee, sa Luk nia kedaa fua tii waa gwaungai ne satana sa Tiofilas. Sui boroi 'ana nia ka kedaa buka nee fua waa gwaungai nai gu 'ana, na bae laa neki sa Luk nia kedaa ki kera doo lau gu fua toaa nao lau Diu ki.

Sa Luk 'e kedaa buka nee uri ka faatainia na Faarongoa Diana nee sulia sa Disas, ne nia doo mamana tasa. Ma nia ka dooria lau guu uri kai faatai folaa 'ania, ne sa Disas nia lea mai fua faamauri lana toaa ki sui gu 'ana lao molaagali. Sa Luk nia ka faatainia lau guu, ne sa Disas nia sae'inito 'ana wela keni ki, ma ka dooria 'adomi lana toaa ta'aa ki, ma toaa siofaa ki.

Na 'Inifuui Ununue Ki Lao Buka Nee:

Futa lana ma baita 'alaa lana sa Dion Waa ni Faasiuabu fainia sa Disas 1:5—2:52
Kada sa Disas nia safalia raoa nia 3:1—4:13
Kada sa Disas ili raoa 'i Galilii 4:14—9:50
Kada sa Disas dao naa 'i Durusalem 9:51—19:2
Wiiki 'isi nia sa Disas 'i Durusalem 19:28—21:38
Kada sa Disas nia mae 22:1—23:56
Kada sa Disas nia tatae lau faasia maea 24:1-53

1 'O Tiofilas 'ae, na waa 'oro ki da
kedaa sui na mai ununua sulia doo
neki sui guu sa Disas nia ilida ki mai
'i malutameli.
2 Kera da kekeda sulia doo nai ki da
rongo faasia waa da tala soi mai doo
nai ki kada kera fuli, toa nai ki da tala
rongo mai doo ki, kera unu sulia doo
nai ki fuameli.
3 Nia ne adea ku faarongo 'oe kau
Tiofilas, 'oe waa 'inito kani. Nau ku
manata toi 'e diana, fua nau 'i tala
'aku ku kekeda lau guu sulia doo nai
ki fuamu. Nau ku doori alu aoloa
kau 'ana ununua nee fuamu, sulia
nau tala 'aku ku filo diana ai. Doo
ne adea ku filo diana ai, sulia nau
ku fafurongo diana mai sulia ununua
nai, 'ita 'ana safali lana lelea mai ka
dao 'ana sui lana.
4 Nau ku kekeda sulia doo nai ki
fuamu, uri 'oko tala saitomana 'amu
mamana lana doo nai ki sui guu kera
toolangainia mai siamu.

Na 'ensel 'e faarongo 'ana futa lana sa Dion waa ni faasiuabu

5 'Ana kada sa Herod nia 'inito fua
bali lolofaa 'i Diudia, tii waa ni foa
ne satana sa Sakaraea nia too lau
guu 'ana kada nai. Sa Sakaraea nia
waa ni foa fulingana arai ni foa ne
satana sa 'Abida. Na 'afe sa Sakaraea,
ni 'Elisabeti, nia wela keni lau guu
fasi kwalafaa sa 'Aaron, arai ni foa ni
gwau bae toolana sa Mosis.
6 Na roo maakwaina nai ki, keeru
abulo 'o'olo 'i maana God, sulia nao
daru si ilia tasi doo si garo 'ana ade
lae sulia taki Aofia ki ma si baea fifii
nia ki tiifau.
7 Sui ta, ni 'Elisabeti ne nia 'aba'ato
ma keeru ka nao daru si welaa guu.
Ma ka ta'aa ka fafonaa lau, keeru sui
guu daru waro naa.
8 Totoo tii fa dani, arai sa Sakaraea,
nia kai rao 'ana fua God lao Beukaua
bae, sulia nia na waa ni foa. Nia fai
waa ni foa neki da rao kwaimani ki,
si kada nai si kada kera naa fua rao
lae 'i seeri.
9 Kera da rao gu kau 'uri nai, daka
nenee naa mala 'ana ne 'ita daka ilia
na mai lao foaa kera ki, fua dao lae
tona sa tii ada ne kai ruu kau lao
kadabeu lalo 'i lao Beukaua nai. Kada
da ili 'uri nai guu, na nenee laa nai ka
'asia naa faafia arai sa Sakaraea uri

nia ka ruu kau lao kadabeu lalo nai,
uri suungi lana doo moko diana ki 'i
laona.
10 Si kada ne nia roo 'ana suungi
lana doo moko diana nai, na konia
baita ne kera koni kau 'i maa, daka
too 'ana foa laa.
11 Ma 'ana si kada nai guu, na 'ensel
nia God ka sakatafa faatai mai ka uu
gu 'ana 'i bali aolo 'ana fuliere nai ni
suungi lana doo moko diana ki ai.
12 Kada sa Sakaraea, 'e suana 'ensel
nai, nia 'e tona baita ka mau 'asia naa.
13 Sui boroi 'ana, na 'ensel nai ka
bae 'urii fuana, “Sakaraea, nao 'osi
mau lau! God nia rongoa naa foa laa
'oe. 'Afe 'oe ni 'Elisabeti nia kai kulua
kai kwalafia tii wela wane. 'Oe 'oko
'ailia wela nai, satana sa Dion.
14 Kada wela nai 'e futa, ni 'oe 'oi
ele 'oki noni sasala tasa, ma toaa 'oro
kera kai ele lau guu suli nia,
15 sulia na wela nai nia na wela
'initoa nia God. Wela nai kai abu 'ana
kuufi lana waen, ma nao ta kafo ne
kai faa gwaulilinge nia. Ma kada nia
nao si futa 'ua boroi mai, na Anoedoo
Abu ka funguli nia 'ua guu.
16 Nia naa ne kai olitainia mai toaa
'oro 'i 'Israel uri oli lae mai talea God
kera.
17 Ma nia naa ne kai dao mai 'i nao
sui fatai Aofia kafi dao mai. Ma nia
kai ili raoa lao mamanaa bae brofet
'Ilaeja nia totoo ai 'i nao. Nia kai bu-
lasia manata lana waa ni maa lae ki
fua kera oli daka liosau lau 'ana wela
kera ki. Ma fua nia ka bulasia manata
lana toaa ade faasia ki fua kera oli
daka fafurongoa lau si baea manata
faasia toaa abulo 'o'olo ki. Ma fua
nia ka ade akau 'ana toaa ne kera kai
kwaimaakwali maasia dao lana mai
Aofia.”
18 Sa Sakaraea, nia ka bae 'urii fua
na 'ensel nai, “Nau ku ulafusia 'asia
naa sae uri si doo nai lelea ka ma-
mana wala, sulia nau ku waro naa,
ma na 'afe nau boroi, nia waro naa!”
19 Na 'ensel nai, 'e luu nia ka bae
'urii, “Wala 'ae, nau sa Gebrel naa ne,
nau waa 'ita ku too na fai God ne. Ma
nia naa ne odu nau mai fua faarongo
lamu asi faarongoa diana nee.
20 Ma lea 'oe 'osi faamamanea guu
na doo neki ku faarongo 'oe ai nee, ne
totoo dai fuli na mone asi kada ne da
gwalua fuai, tama fakamu nia kai 'ato
nai. Ka nao 'osi bae tafa guu lelea ka
dao naa asi kada doo neki kai fuli ai.”
21 Toaa nai ki daka maasia gu 'ada
sa Sakaraea, ma daka too lelea kera
ka kwaikolai naa 'ana doo ne adea
nia too mai ka tau 'asia naa lao
Beukaua loko.
22 Kada nia ruu mai maa ka lea mai
ka dao siada, na fakana 'e 'ato ka nao
si bae tafa naa fuada. Ma kera ka
manata toi 'ada sae sa nia 'e suana
mai ta faataia lao kadabeu lalo loko,
ne ka adea nia nao si bae tafa naa,
ma toka kwaikaru ka faatai 'aba ki na
'ana fuada.
23 Aia, nia ka dao naa asi kada fua
nia fai toa ne kera rao kwaimani ki
lao Beukaua bae fua kera ka faasuia
raoe ai, nia ka oli na kau 'i luma kera.
24 'I burina si doo nai 'e fuli, nia fai
'afe nia ni 'Elisabeti keeru ka too lelea
guu, 'afe nia ka safali kulua naa. Ma
ni 'Elisabeti ka too banitai gu 'ana 'i
luma keerua sulia lima madama ki.
25 Ma too nia ka bae 'urii, “Si doo
God nia ilia fuaku sulia nia manata
toku ne. Ne nia 'e taga 'ana noni
susuala laa baita bae nau ku too mai
laona 'i maana konia nau, bae nau ku
'aba'ato!”

Na 'ensel nia faarongo 'ana futa lana sa Disas

26 Aia, kera too kau lea ka dao naa
'ana onona madama ni 'Elisabeti nia
'e kulua sulia, God ka odua 'ensel
Gebrel ka lea lau gu mai uri kasi mae-
fera nai 'i Naasaret, ne nii lao bali
lolofaa 'i Galilii.
27 Sa Gebrel nia ngalia mai si
faarongoa fua tii wela keni saarii
da ala'ato 'ani nia 'i seeri ne kera
alufaafia fua tii waa da 'ailia 'ana
sa Diosef. Sa Diosef nia futa 'ana
kwalafaa sa Defet na waa 'inito bae.
Na wela keni saari nai satana ni Meri.
28 Na 'ensel nai 'e dao ka bae 'urii
fuana, “Sato diana kau fuamu wala,
God nia 'ofe 'oe ma ka nii fai 'oe!”
29 Kada ni Meri 'e rongoa na 'ensel
'e bae 'uri nai, nia manata lana ka
tona ka nanisia naa malutana si baea
nai.
30 Na 'ensel ka bae 'urii fuana,
“Meri 'ae, nao 'osi mau lau, sulia God
nia 'ofe 'oe.

31 Ni 'oe, 'oki kulua 'oko kwalafia tii
wela wane. 'Oko 'ailia satana wela
nai 'ana sa Disas.
32 Wela nai nia kai 'inito, ne kera
kai saea nia 'alakwa God na gwau-
tasaliu. Ma God kai faa'inito nia mala
koko nia sa Defet.
33 Na wela nee kai 'inito ladoa to-
too si sui fua toaa Diu, kwalafaa sa
Diakab!"
34 Ni Meri nia ka bae 'urii fuana
'ensel nai, "Nau na wela keni saarii
sakwadoloa nee, si doo ne 'oe saea
nai, tara nau ku kulua 'utaa gu 'aku
'ana wele nai?"
35 Na 'ensel 'e olisi nia, ka bae lau
'urii, "Na Anoedoo Abu 'ana ne nia
kai sifoli 'oe, ma na rigita lana God
ne 'inito tasa, nia 'ana ne kai nunufi
'oe. Doo nai ne adea ma kera kai 'ailia
wela abu nee 'ana 'Alakwa God.
36 'O liotoi fasi too lamu ni 'Elisabeti
bae da saea nia 'aba'ato, ma ka waro
naa ka 'afitai naa fua kwala wela lae.
Nia loko 'e iana naa 'ana wela wane
ka ladea naa onona madame nia nai.
37 Si doo nai 'e fuli gu 'ana uri ka
faatainia ne dodolofia tasi doo ka 'afi-
tai kaaroa 'ana God fua ili lana."
38 Ni Meri ka bae na 'urii, "Ni nau
na wela keni rao nia God naa ne. Alu
doo nai ki 'oe faarongo nau ai ki sui
guu, da fuli nada 'ani nau ilingia ne
'oe saea nai." Kada ni Meri nia bae
'uri nai sui guu, na 'ensel nai ka lea na
'ana faasi nia.

Ni Meri, nia lea dao tona ni 'Elisabeti

39 'Ana kada nai burina ni Meri nia
rongo sulia si faarongoa nai 'e sui,
nia tatae, 'ali'ali ka lea naa uri tii kasi
maefera nai lao tolo nai ki 'ana bali
lolofaa 'i Diudia.
40 Kada nia lea kau ka dao 'i mae-
fera nai, nia ka ruu 'i luma kera sa
Sakaraea, ka bae diana kau tale ni
'Elisabeti.
41 Ma si kada ni 'Elisabeti nia ron-
goa fatai na bae lana ni Meri, na wela
nai ni 'Elisabeti 'e kulua ai nai, 'e
tona ka agara 'ua guu lao rakena. Ma
na Anoedoo Abu ka fungulia naa ni
'Elisabeti,
42 ma nia ka bae baita ka bae na
'urii, "'Oo Meri wela keni nee 'ae,
diana tasa 'asia naa fuamu ka talua
keni na fere ki sui, ma ka diana 'asia
naa lau guu fuana wela nee 'oe kulua
ai ruruumu.
43 Si doo 'e baita tasa ka nao kusi
bobola fainia, ne ni 'oe na gaa nia
Aofia nau 'o lea mai 'oko tala dao toku
gu 'urii!
44 Suli nau, si kada bae ku rongoa
kau lingemu 'o bae mai tale nau, na
wela nee 'i ruruuku boroi 'e ele ka 'igi
baita guu.
45 'E diana tasa fuamu wela keni
nee, sulia ni 'oe 'o faamamanea si
baea God totoo kai fuli mala ne kera
faarongo 'oe ai."

Ni Meri, nia silia God

46 Ni Meri ka bae lau 'urii,
"'I lao mauria nau tiifau, nau ku sili
sulia God,
47 ma 'i lao mangoku sui naa, nau ku
ele suli God nia faamauri nau.
48 Nia 'e manata toku ai ni rao nia,
boroi 'ana nau gwa ai mala nia
gwana. Suai fasi nai, 'ita 'i
tari'ina ka oli 'alaa, toae ki sui
da kai saea nau ai 'e diana tasa
'asia naa fuaku,
49 suli God nia ilia doo talingai ki
fuaku 'ana rigitaa nia.
Na satana 'e abu.
50 Nia 'e 'ofea toae ki sui guu ne
kera sae'inito 'ani nia, ta uni-
tae wane nao si ore.
51 'I lao ilidooa nia ki, nia 'e faatainia
tetedea nia ka tagalangainia
toaa ne kera manata naunau
ki.
52 Nia 'e faakosoa mai waa 'inito ni
maungi lada ki 'i saegano faasi
'initoaa kera ki, ma ka tafoa
mai waa mala kera ki 'i langi
daka 'inito.
53 Nia 'e sangonia toaa fiolo mae ki
'ana doo diana ki,
ka olitainia kau toaa suadoo ki daka
oli gu 'ada fai otona sae 'aba ki.
54-55 Nia 'e 'adomi kolu mai toaa 'Is-
rael ki ne kolu toaa ni rao nia,
sulia 'e manata toi alangaia* nia
fua kokoo kia ki mai 'i nao,
'uri bae nia saea kai faatainia
kwai'ofeia nia fua sa 'Abraham

* **1:54-55** *bae alangaie:* God nia alangai fua sa 'Abraham 'ana Dionisis 17:7.

fai kwalafaa nia ki ka lelea
firi.”
56 Aia, ni Meri nia too kwaimani fai
ni 'Elisabeti sulia bobola fainia ta olu
madama lau sui nia kafi oli na 'i fera
kera.

*Na futa lana sa Dion waa ni faa-
siuabu*

57 Ni 'Elisabeti nia too kau lelea ka
dao 'ana si kada nia naa fua faafuta
lae, nia ka faafutaa na wela wane.
58 Toaafuta ma toaa kwaimani nia
ki daka ele 'asia naa kada kera ron-
goa doo diana nai God 'e ilia fuana.
59 Kada wela nai 'e dao naa 'ana
kwaluna maedani nia, kera daka lea
na mai uri daka 'iri'unga 'ani nia sulia
doo na taki kera toaa Diuda ki saea,
ma kera daka dooria faasata lana
'ana satana maa nia sa Sakaraea.
60 Ma sui, gaa nia ka nao si ala
faafia, ka bae 'ana 'urii fuada, “Nao
molu si 'aili nia lau 'ana satana maa
nia, nao! Molu 'aili nia 'amolu 'ana sa
Dion!”
61 Toaa nai ki tiifau kera luu nia
daka 'urii, “Nee wala, nao ta waa 'ana
kwalafaa kamuru dasi 'aili nia 'ua gu
mai 'ana satae doo nai!”
62 'I seeri kera ka kwaikaru 'ana
'abada fua maa nia wela nai, arai sa
Sakaraea, kera ka leditona uri satae
doo ne nia dooria daka 'ailia 'ana
wela nai.
63 Guu nia kwaikaru fuada, ka gani
kera uri daka faa kau ta reba doo ni
kekeda lae 'i fafona uri nia ka kekeda
ai. Kada nia kekeda, nia ka faarongo
'urii, “Na wela nee, satana sa Dion.”
Toaa nai ki tiifau kera daka kwele
'asia naa.
64 Ma asi kada nai guu, na faka sa
Sakaraea 'e alube nia ka bae tafa naa.
Nia ka tangoa na 'ana God.
65 Ma na toaa nai ki tiifau kera koni
mai 'i seeri, kera da kwele daka mae
'ada. Ma 'i seeri na faarongo lae sulia
doo nai ki ka talofia maefera nai ki
tiifau lao tolo 'i seeri, 'ana bali lolofaa
'i Diudia sui guu.
66 Ma na toae ki sui guu ne da
rongoa doo nai ki, kera ka manata
sulida daka bae 'urii, “Na wela nee
mone bobongi nia baita, nia nao lau
ta waa mamala wela ne rowaa!” Kera
bae 'uri nai, sulia kera saitomana na
tetedea God 'e nii fai nia.

Sa Sakaraea nia silia God

67 Na Anoedoo Abu ka faabaea sa
Sakaraea maa sa Dion, nia ka silia
God ka bae 'urii,
68 “Kolu tangoa God na Aofia kolu nee
toaa Diu ki kolu foosia.
Nia 'e lea mai fua 'adomi laka toaa nia
ki, ma ka faamauri kia.
69 Nia 'e falea mai waa tetede ni kwai
faamauri kia, ne futa mai 'ana
kwalafaa waa 'inito kia sa De-
fet, na waa rao nia God,
70 'uri bae nia bae 'ana brofet abu nia
ki 'i nao ka alangainia sui na
mai.
71 Nia 'e alangai uri kai faamauri kia
faasia malimae kia ki, ma kai
tafalangai kia faasia toaa neki
manata lada ta'aa fuaka.
72 Nia 'e alangai fua kokoo kia ki
mai 'i nao, nia kai faatainia
kwai'ofeia nia fuaka, ma kai
manata toi na alangaia abu nia
fai kera.
73 Na alangaia abu nia fua kokoo kia
sa 'Abraham 'ana kada 'i nao,
ne nia kai lafutai kia faasia
'abana malimae kia ki,
74 fasi uri kolu ka rao fuana ma kolu si
mau lau 'ana malimae kolu ki,
75 ma uri kolu ka too 'o'olo na 'akolu 'i
maana ka lelea firi.”
76 Sa Sakaraea nia oli ka bae 'urii
fua 'alakwa nia sa Dion,
“Ni 'oe na wela nau, toae ki dai 'aili 'oe
'ana brofet nia God ne 'inito ka
talua doo ki sui.
'Oe 'o eta dao mai 'i nao 'ana Aofia
nee, fasi uri 'oko faarongoa
toae ki kera ka ade akau 'ana
too lada maasi nia.
77 Ni 'oe 'oko faarongoa toaa nia ki,
ne God kera nee kai faamauri
kera kada nia manata lukea
ade garoa kera ki.
78 God ne 'inito ka tasa nia kwai'ofei
tasa. Ma fafona kwai'ofeia nia,
nia kai faa mai na Waa Kwai
Faamauri. Na waa nai, dao
lana mai kai mala 'ana sato loo
nia afuraga mai 'aena salo ka
tala faafi kia,
79 uri ka faa folaalia manata lana toaa
kera too lao rorodoa lae 'ana
maee. Ma ka kwesu folaa tala
'ae kolu uri fali lae lao aroaroa
'ana too kwaimani lae fai God.”

80 Sa Dion na wela nai, nia ka baita
ka lea 'alaa, ma na manata lana ka
rafo. Kada nia baita naa, nia ka too
gu 'ana lao fera kwasi, lelea ka dao
'ana kada nia fua saka faatai lae ai 'i
maana toaa nia 'Israel.

2

Sa Disas, nia futa
(Matiu 1:18-25)

1 Aia, 'i burina na sa Dion 'e futa
nao si tau guu, na waa gwaungai nai
'ana 'initoaa baita 'i Rom ne satana sa
Ogastas, nia alua tii si baea fifii fua
toae ki sui guu lao 'initoaa nia. Si
baea fifii nai 'e saea toae ki sui guu
kera kai oli uri maefera 'i 'aena fera
kera ki fua keda sata lae ai.
2 Ma na keda sata lae nai gu ne
etana guu keda sata lae kera 'i oto-
fana kada sa Kuirinias nia 'inito fua
Siria brofens.
3 'I seeri guu, toae ki tiifau kera ka
lea naa fua keda sata lae 'i 'aena fera
kera ki 'ua guu.
4 Aia, ma sa Diosef nia lau guu 'e
lea kau faasi maefera 'i Naasaret lao
bali lolofaa 'i Galilii, ka lea na kau uri
bali lolofaa 'i Diudia. Nia lea kau uri
'i Betlehem, na maefera sa Defet na
waa 'inito kera. Nia 'e lea kau 'i seeri
sulia nia na waa 'e too 'i fuli sa Defet.
5 Sa Diosef nia lea kau fua keda sata
kwaimani lae fai ni Meri, na wela
keni nai kera alufaafia fuana, ma ka
kulua naa 'ana wela 'ana kada nai.
6 Ma asi kada keeru dao daru ka
too guu 'i Betlehem, ni Meri ka fiiwela
naa uri faafuta lae.
7 Ma kada nia faafutaa na ulunao
nia nai sui, nia ka 'afua naa 'ana
maku ki, sui ka egwalaa wela tio 'ana
lao kwade doo buluka ki ni fanga, su-
lia 'e nao naa tasi kula ni too lau 'ana
ta luma lao maefera nai ne tala'ana
keeru ka foli talana fua too lae ai asi
kada nai.

'Ensel ki da faatalongainia futa lana sa Disas

8 Ma na toa ne da suasulia sifsif
ki, kera too karangia gu 'ada maefera
nai. Kera too dai sua 'ada sulia sifsif
kera ki 'i lao fa rodo nai.
9 Ma 'i seeri tii 'ensel nia God ka
sakatafa faatai mai kera ka suana,
ma na kwesu talingai nia ka rara na
faafi kera ma daka mau 'asia naa.
10 Ma na 'ensel nai ka bae 'urii
fuada, “Nao molu si mau, sulia ni nau
ku ngalia mai si faarongoa diana fua
molu 'i tari'ina. Si faarongoa nee kai
faaelea manata lana toae ki sui guu.
11 Lao fa sato ne 'i tari'ina, na Waa
Kwai faamauri kamolu nia futa naa
lao maefera nee sa Defet. Nia na
Kraes*, na Aofia.
12 Ma na fafaataia nia fua molu ka
lio saitomana, nia 'urii: Kamolu kai
suana tii wela kafi futa ne kera 'afua
'ana maku ki, ma nia kai tio 'ana lao
kwade doo buluka ki ni fanga.”
13 Aia kera tona boroi daka suana
naa molee 'ensel faasia 'i salo ki, ne
da koni na fai 'ensel bae, ma daka
tangoa God daka dau nada 'ana bae
lae 'urii,
14 “Tangoa tasa God ne nii talua doo
ki sui!
Ma na aroaroe ka nii 'ana fai toaa ne
God nia ele sulia kera, lao fera
ne 'i saegano.”
15 Too buri 'ensel nai ki da oli naa
uri 'i salo, na waa nai ki ni sua lae
sulia sifsif ki daka bae 'ada 'urii,
“Rowane 'ae, ma lea kolu dao fasi
lao fera loko 'i Betlehem, uri kolu ka
suana fasi doo ne fuli mai 'i tari'ina,
ma God ka faarongo kolu ai nee.”
16 Aia, kera daka lea 'ali'ali naa. Da
lea kau dao daka suana naa ni Meri
fai sa Diosef, ma wela bibiu nai ne
tio 'ana lao kwade doo buluka ki ni
fanga.
17 Ma kada kera dao daka suana
sui, kera lea daka unu na sulia si baea
baki 'ensel 'e faarongo kera mai ai
sulia wela bae.
18 Ma na toaa nai kera rongoa un-
unua nai ki sui guu, daka kwele 'asia
naa.
19 Ma ni Meri ka safa manata tu'uu
na 'ana sulia doo nai ki, ka taingainia
ka tio gu 'ana lao manata lana.
20 'I seeri, na waa nai ki ni suasu-
lia sifsif ki daka oli naa. Kera daka
tangoa God faafi doo nai ki sui guu da
rongoa ki nai, sulia da suai doo nai ki
da fuli ka lea 'o'olo guu sulia doo ne
da rongo 'ensel nia saea mai.

* **2:11** Kraes na malutana, na waa ne God 'e filia, na Mesaea.

21 Dao kwaluna fa dani wela nai,
kera ka 'iri'unga 'ani nia, ma daru
ka faasata nia naa 'ana sa Disas. Na
satae doo nai, na 'ensel nia faarongoa
sui na mai 'ani Meri 'ana kada nia nao
si kulua 'ua.

Sa Disas, kera ngali nia kau uri Beu

22 Sa Diosef fai ni Meri keeru too
lelea keeru ka faasuia naa si kada
keeru fua faafaalu lae burina kwala
wela lae, ilingia doo ne taki sa Mo-
sis saea fua ili lana.† 'I seeri, keeru
daru ngalia wele daru ka lea 'alaa na
uri Durusalem fua faa lana wela nai
fuana God,
23 ilingia bae na kekeda lae lao taki
nia God nia saea ma ka bae 'urii, "Na
doo wane neki da kwalafi maa faalu
ai, kera kai efaa ka too 'e'ete naa fua
God."
24 Keeru ka lea lau gu 'i seeri uri fale
lana falee ni faafaalu lae fua God, ne
kera kai falea roo fa fao ki, ma nao
roo fa bole ki fua ka lea sulia doo ne
taki nia God 'e saea uri fale lana.
25 Ma 'ana kada nai, tii waa sa-
tana sa Simion nia too lau guu 'i Du-
rusalem. Nia waa birangana 'e di-
ana, ma ka foosia firi God, ma ka too
kwaimaakwali gu 'ana uri sua lana
kada ne God kai faamauria toaa nia
'Israel ki. Na Anoedoo Abu nia ka nii
fai sa Simion,
26 ma ka faatai fuana, ne nia kai
mauri gu 'ana lelea nia ka tala suana
guu Kraes bae 'ana maana 'i tala'ana.
27 Ma na Anoedoo Abu ka talaia sa
Simion ka lea uri lao Beukaua loko.
'E lea kau 'e dao ka suana naa sa
Diosef fai ni Meri ne daru ngalia mai
sa Disas uri ilidoo lae 'ani nia lao
Beukaua mala 'ana doo ne taki ki
saea.
28 'Uri nai guu, sa Simion ka ngalia
wele ka 'olia naa 'i ruruuna, ka tan-
goa God ka bae 'urii,
29 "God 'ae. Doo bae 'oe alan-
gainia fuaku nia mamana naa.
Tari'ina lea sae 'oko faolomai
nau boroi 'amu uri ku lea naku
lao aroaroa 'oe, nia ka diana gu
'ana.
30 Na waa bae 'oe alangainia kai lea
mai uri faamauri lana toae ki sui, nia
ne dao naa ma nau ku tala suana naa
'ana maaku.
31 Sa wala nee, ni 'oe 'o ade akau sui
na mai 'ani nia 'i maana toaa ki
sui daka suana naa.
32 Ma nia kai faatai 'oe sia toaa nao
lau Diu ki ka mala 'ana kwesu saru
folaa diana, ma nia kai falea 'initoae
fua meli toaa 'oe 'Israel."
33 Kada na maa nia fai gaa nia wela
nai, daru fafurongo sulia doo nai ki
sa Simioni 'e saea sulia wela keerua
lelea ka sui, keeru daru ka kwele 'asia
naa.
34 Sui sa Simion ka saea lau guu si
baea diana ki fuadaru. Nia ka bae
'urii fua ni Meri, na gaa nia wele, "Na
wela nee, God nia filia 'ua gu mai uri
nia ka mala 'ana fafaataia fua toaa
'oro 'i 'Israel. Uri tii ne nia faama-
manea wela nee, mauri lana kai di-
ana tasa, ma tii ne nao si faamamane
nia, mauri lana kai ta'aa 'asia naa.
Ma na wela nee naa ne kai faatainia
God sia toaa ki sui gu 'ana, sui boroi
'ana ma 'oro lana wane ma keni kera
kai susubutainia.
35 Ma kera kai ade 'uri nai 'ani nia,
uri ka faatai folaa 'ana si lio agwa
kera wane ma keni. Ni 'oe na gaa nia
wela nee, liodilae baite kai dao tomu.
Liodilae nai kai mala ta 'ile ne 'ala ne
kai toe 'oe, ma kai fii 'oe ka ufi 'oe
guu."
36 Tii gwa ai 'oru satana ni 'Ana,
'e nii lau guu nonina Beukaua loko
otofana si kada nai. Ni 'Ana, nia na
brofet keni ne too mai ka tau naa, ka
waro naa. Ni nia saari sa Fanuel, na
waa 'ana fiiwane sa 'Asa. Ni 'Ana 'e
'afe ka too kwaimani fai arai nia sulia
fiu fa ngali ki sui arai nia ka mae lau
gu 'ana,
37 nia ka 'oru ka too lelea ka dao naa
'ana kwalu taafuli fa ngali ma fai fa
ngali sarenga ki. Ma nia ka nanai gu
'ana lao Beukaua loko 'ana abufanga
lae ma foa lae sulia fa sato ma fa rodo.
38 Nia 'e lea kau ka todaa lau guu
sa Diosef fai ni Meri lao Beukaua nai.
Nia ka falea tango laa nia talea God

† **2:22** *Leftikas 12:6-8* 'I burina wela keni 'i Diu nia kwala wela, kera saea nia 'e sua. 'Uri nai nia ka too 'i luma nia sulia olu taafuli dani fono fai olu fa dani sarenga ki 'i burina 'iri'unga lana wele ka sui fatai, nia kafi falea afuafua fuana God.

ma ka faarongo talo sulia wela nai
siana toae ki sui guu ne da maak-
walia si kada God kai faamauria toaa
'i Durusalem.
39 Kada sa Diosef fai ni Meri daru
faasui tiifau naa 'ana ilidooe ki sulia
taki nia ki God, keeru daru ka oli na
mai uri bali lolofaa 'i Galilii uria lao
maefera keeru 'i Naasaret.
40 Ma na 'alakwa keeru nia ka baita
'alaa naa, ka rigita naa, ka too 'ana
liotooe, ma na dianaa God ka nii na
fai nia.

Sa Disas, kera faasi nia mai lao Beukaua 'i Durusalem

41 'Afa ngali ki sui guu, maa nia fai
gaa nia sa Disas, daru kai lea 'ana
Fangatasae bae kai liu 'i Durusalem.
42 Kada sa Disas nia baita ka dao
naa 'ana taafuli fa ngali ma roo fa
ngali sarenga ki, nia fai keeru da lea
kwaimani sui guu 'ana maoma nai,
'uria ne 'ita kera ka ilia naa.
43 Kera lea kau daka totoo mai 'ana
ade dooa nai lelea 'i burina ade dooe
'e toli ka sui naa, sa Diosef fai ni
Meri na maa nia fai gaa nia sa Disas,
daru ka oli na mai fera. Aia, ma sa
Disas loko nia 'e too 'ua gu 'ana mai
'i Durusalem. Ni keeru nao daru si
saitomana lau gu 'adaru loko nia too
'ua gu 'ana mai.
44 Daru kwaifii 'adaru sae sa nia
oli na mai fai na figue ne da oli ki
mai. Keeru ka oli mai sulia fa sato
lalau loko lelea ka dao naa 'i saulafi,
daru kafi nanisi nia. 'I seeri daru
ka ledia naa ote toaafuta ki ma toaa
kwaimani keeru ki.
45 Ma sui boroi 'ana nia ka nao si nii
gu fai kera. Guu keeru daru ka oli lau
uri Durusalem fua nani lae mai uri
nia 'i seeri.
46 Lea burina olu fa sato 'e sui naa,
keeru dafi dao tona lao Beukaua bae,
kada nia gooru 'ana 'i matangana
toaa saitoma doo ni toolangaidoo ki.
Nia too kai fafurongo kera 'ana ma
too kai ledi kera ki 'ana.
47 Na toaa ne kera waa kwairooi
nia ki, kera da kwele 'asia naa 'ana
filodooe nia ma 'ana olisi lae nia ki
'ana ledi laa kera ki.
48 Ma kada sa Diosef fai ni Meri
daru suana 'uri nai, keeru boroi daru
ka kwele 'asia naa 'ani nia. 'I seeri,
gaa nia ka bae 'urii fuana, "'Alakwa
nau 'ae, doo 'o ilia na 'amu 'ani kaaria
uri tee nai? Ni kaaria maa 'oe fai nau
mone miri nani mai uri 'oe, miri ka
kwaifii naa sae sa ta doo ta'aa nia fuli
naa 'ani 'oe wala!"
49 'I seeri sa Disas 'e luu keeru ka
bae 'urii, "Kamuru dau na 'amuru
'ana nani lae uri nau lao faano nee
sui gu 'ana uri tee nee? Kamuru
saitomana gu 'amuru bae nau kwai
too 'aku lao beu nia Maa nau!"
50 Kada nia bae 'uri nai, keeru ka
ulafusia lau gu 'adaru si manata lae
ne nia fuutoi ka bae 'uri nai fuadaru.
51 'I seeri sa Disas ka oli kwaimani
na fai keeru uri lao maefera kera 'i
Naasaret. Ma dao kera too kwaimani,
nia ka ade gu 'ana sulia bae ladaru.
Ma na gaa nia ka taingainia na 'ana
si baee nai ki sui guu nia saeda ki nai
lao manata lana.
52 Sa Disas ka baita 'alaa naa 'ana
noni, ma 'ana liotooe, ma na God fai
wane ka ele 'asia naa sulia nia.

3

Sa Dion Waa ni faasiuabu, nia faarongo talo sulia Kraes

(Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Dion 1:19-28)

1-2 Si baea nia God 'e dao sia sa Dion
'alakwa sa Sakaraea lao fera kwasi
loko. 'Ana kada nai, sa Taebirias nia
gwaungai 'ana fera baita 'i Rom tiifau
ka dao naa 'ana taafuli fa ngali ma
lima fa ngali sarenga nia ki. Aia,
ma sa Bontias Baelat nia ka 'inito
fua bali lolofaa 'i Diudia, sa Herod
ka 'inito fua bali lolofaa 'i Galilii, sa
Filib toolana sa Herod lau guu, ka
'inito fua roo brofens neki 'Iturea fai
Trakonaetis, sa Lisanias ka 'inito fua
'Abilini brofens. Aia, ma sa 'Anas fai
sa Kaeafas daru ka foa ni gwau fua
fera 'i Durusalem.
3 Ma 'i seeri, sa Dion ka liufia lao
bali fera nai tiifau ninimana kafo 'i
Diodan, ka faarongoa toae ki ka 'urii,
"Kamolu molu ka bulasi manataa ti-
ifau faasia abulo ta'aa laa kamolu ki
uri daka faasiuabu kamolu uri God
ka manata luke kamolu faasia abulo
ta'aa laa kamolu ki."
4 'I seeri guu, si baee ne sa 'Aesaea
na waa brofet, 'e kekeda ka saea mai 'i

nao, ka mamana naa, ne nia bae 'urii, ✡
"Tii waa, nia 'ai fua toae ki lao fera kwasi ka bae 'urii,
'Molu kwaia taale fua Aofia kai dao mai!
Molu 'olosi diana 'ana taale nai maasi nia!
5 Molu anomia kula kilukilue ki,
molu ka 'eli neneba 'ana kula 'obarusua ki ma labusue ki fai gwa tolo ki.
Molu ka 'olosia taale 'e'eo ki, molu ka saungai dodoloa 'ana kula kwarua ki.
6 Na toae ki tiifau kera dai suana God nia 'e faamauri kera.' "

7 Sa Dion ka bae 'urii fuana toaa 'oro ne da lea ki mai siana uri daka siuabu ki 'ada, "Kamolu na birangamolu 'e ilingia birangana baekwa 'i tolo ka sui naa! Sa tii gu 'ana ne saea fuamolu, sae sa lea nao molu si luka boroi 'ana abulo ta'aa laa kamolu ki lea molu siuabu naa molu ka tala gu 'amolu faasia kwakwaea nee God 'e 'ita ka alua ka tio naa?

8 Kaa nia diana, kamolu lea kau molu ka too 'ana tooe ne nia faatainia kamolu abulo ka sui naa faasia abulo ta'aa lae kamolu ki! Ka nao molu si manata lau 'urii, 'Kameli nee na toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham 'ua gu ne! Nia 'afitai fua God ka kwae kameli!' Tasi doo lau guu nau ku faarongo diana 'ani kamolu ai 'e 'urii, lea sae God 'e dooria kai ngalia tai maefau 'ana maefau nee 'i seki fua saungai lada 'ana kwalafaa falu sa 'Abraham, nia nao si 'afitai guu fuana uri ili lana!

9 'Ana kada nai boroi 'ana nai, God nia kwaimaakwalii sui naa fua fale lana kwakwaee nai, mala 'ana ta waa bae nia dau 'ana batau ka kwaimaakwalii sui naa uri taba lana 'ai. Ma 'ai neki sui guu kera nao dasi fungu nia kai tabada 'i saegano."

10 'Uri nai guu na konia nai ki daka ledi sa Dion daka 'urii, "Nee wala, ma tee ne meli kai ilia uri ka faatainia ne kameli abulo ka sui naa faasia abulo ta'aa lae kameli ki?"

11 Nia luuda ka bae 'urii, "Lea 'oe too 'ana roo si ofi, 'oko falea ruana kula fua ai siofaa ne nao gu 'ana tasi ofi. Ma lea 'oe too asi fange, 'oko faa 'ana ai ne fiolo mae gu 'ana."

12 'I seeri, na toaa nai da kai konia malefo 'ana takis ki, kera da lea lau gu mai uri sa Dion ka faasiuabu kera, dao daka ledi 'urii 'ani nia, "Wala waa ni toolangaidoo 'ae, ma kameli mone? Tee ne meli kai ilia uri ka faatainia ne kameli meli lukasia naa abulo ta'aa laa kameli ki?"

13 Sa Dion nia luuda lau guu ka bae 'urii, "Lea kau molu ka konia gu 'amolu malefo 'o'olo nee 'ua guu 'ana takis. Nao molu si gani si 'idu lau 'i fafona."

14 Sui lau guu tai toaa ni omee ki ne kera lea lau gu mai uri siuabu lae, dao daka ledia lau guu sa Dion daka 'urii, "Ma kameli mone? Tee ne kameli kai ilia uri ka faatainia ne meli luka naa 'ana abulo ta'aa laa kameli ki?"

Sa Dion 'e luu kera ka bae 'urii, "Lea kau nao molu si sasi naunau lau 'ana ngali lana si doo ta waa, ka nao molu si suke gu 'amolu faafi waa ki uri ngali lana si doo kera ki. Manatamolu ka toli 'ana fai si fofolia kamolu ki."

15 Na toaa nai ki sui guu kera da maasia gu 'ada dao lana mai na Kraes nai kai dao mai uri faamauri lana toaa nia ki. 'Uri nai kera ka manata 'urii, "Alamia sa Dion na Kraes bae na 'oto nee?"

16 'Uri nai guu sa Dion ka bae na 'urii fuada, "Nau nee, na kafo gu 'ana ne nau ku faasiuabu kamolu ai; ma na waa ne nia kai dao mai buriku nee nia 'inito tasa ka talu nau fatai ma na butu nia ki boroi, nau kusi alamia guu luke lada fasi 'aena. Ni nia waa nai ne kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu ma 'ana ere.

17 Ma nia kai dao mai fua sangita lana toae ki tiifau, mala waa ni sangitadoo ne kai sangitaa saena wiiti fasi 'e'eforana doe 'i fafona kwaitao ni sangitadooa nia. Ma ka konia migana dooe ka taingai 'e'ete ai lao beu ni taingai fanga laa nia, sui ma kafi ngalia 'e'eforana doe fua suungi lana lao ere ne saru ka totoo firi si mae."

18 Sa Dion ka faarongoa konia nai ki 'ana si baea ni kwaiarei 'oro ki uri kera ka abulo faasia si birangaa kera

✡ **3:4** 'Aesaea 40:3-5

ki, ma ka faarongo kera naa 'ana si
faarongoa diana nee.
19 Nia ka ngatafia sa Herod waa
ne 'inito fua brofens nai, sulia nia sa
Herod 'e adea lau gu 'ana baraa nia
ni Herodias na 'afe nia sa Filib, na
toolana lau gu 'ana. Ma sa Herod nia
ka ilia tai doo ta'aa 'oro ki lau.
20 Ma ka fafonaa lau doo neki nia
ilia ka ta'aa, nia saea fua toa ni rao nia
ki kera daka alua sa Dion lao lookafo.

Sa Disas, kera faasiuabu nia
(Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

21 'Ana kada bae sa Dion nao si nii
'ua lao lookafo, nia faasiuabua toaa
'oro, ma ka faasiuabua lau guu sa
Disas. Kada sa Disas nia lea mai, ma
sa Dion ka faasiuabu nia, sa Disas ka
foa. Kada nia foa 'uri nai, salo ka 'ifi,
22 ma na Anoedoo Abu nia ka koso
mai faafi nia mala 'ana tafa bole. Ma
tii si lingee baea ka talo mai faasia 'i
langi ka 'urii, "'Oe 'alakwa nau naa
ne 'oe tii fa wela 'autania nau ne ku
liosau 'ani 'oe. Manata laku 'e ele 'asia
naa sulia 'oe."✡

Isifutae sulia kwalafaa ne lea mai
lea ka dao 'ana sa Disas
(Matiu 1:1-17)

23 Kada sa Disas nia safalia raoa
nia, nia 'e baita mai ka dao naa 'ana
olu akwala fa ngali fono ki. Ma toae
ki sui gu 'ana kera ka manata 'ada sae
sa nia na 'alakwa sa Diosef gu 'ana.
Ma sui sa Diosef nia na 'alakwa sa
Hilae 'ana ne.
24 Sa Hilae 'alakwa sa Matat,
sa Matat 'alakwa sa Lifae,
sa Lifae 'alakwa sa Melkae,
sa Melkae 'alakwa sa Danae,
sa Danae 'alakwa sa Diosef.
25 Sa Diosef 'alakwa sa Matataeas,
sa Matataeas 'alakwa sa 'Emos,
sa 'Emos 'alakwa sa Neham,
sa Neham 'alakwa sa 'Eslae,
sa 'Eslae 'alakwa sa Nagai.
26 Sa Nagai 'alakwa sa Meata,
sa Meata 'alakwa sa Matataeas,
sa Matataeas 'alakwa sa Semein,
sa Semein 'alakwa sa Diosek,
sa Diosek 'alakwa sa Dioda.
27 Sa Dioda 'alakwa sa Dioanan,
sa Dioanan 'alakwa sa Risa,
sa Risa 'alakwa sa Serababel,
sa Serababel 'alakwa sa Sialtiel,
sa Sialtiel 'alakwa sa Nirae.
28 Sa Nirae 'alakwa sa Melkae,
sa Melkae 'alakwa sa 'Adae,
sa 'Adae 'alakwa sa Kosam,
sa Kosam 'alakwa sa 'Elmadam,
sa 'Elmadam 'alakwa sa 'Ere.
29 Sa 'Ere 'alakwa sa Diosua,
sa Diosua 'alakwa sa 'Eliesa,
sa 'Eliesa 'alakwa sa Diorim,
sa Diorim 'alakwa sa Matat,
sa Matat 'alakwa sa Lifae.
30 Sa Lifae 'alakwa sa Simion,
sa Simion 'alakwa sa Diuda,
sa Diuda 'alakwa sa Diosef,
sa Diosef 'alakwa sa Dionam,
sa Dionam 'alakwa sa 'Elaeakim.
31 Sa 'Elaeakim 'alakwa sa Milia,
sa Milia 'alakwa sa Mena,
sa Mena 'alakwa sa Matata,
sa Matata 'alakwa sa Neetan,
sa Neetan wela sa Defet waa 'inito
bae 'Israel.
32 Sa Defet 'alakwa sa Deesii,
sa Deesii 'alakwa sa 'Obet,
sa 'Obet 'alakwa sa Boas,
sa Boas 'alakwa sa Salamon,
sa Salamon 'alakwa sa Naason.
33 Sa Naason 'alakwa sa 'Aminadab,
sa 'Aminadab 'alakwa sa 'Adamin,
sa 'Adamin 'alakwa sa 'Arani,
sa 'Arani 'alakwa sa Hesron,
sa Hesron 'alakwa sa Beres,
sa Beres 'alakwa sa Diuda.
34 Sa Diuda 'alakwa sa Diakab,
sa Diakab 'alakwa sa 'Aesak,
sa 'Aesak 'alakwa sa 'Abraham,
sa 'Abraham 'alakwa sa Tira,
sa Tira 'alakwa sa Naho.
35 Sa Naho 'alakwa sa Sirag,
sa Sirag 'alakwa sa Riu,
sa Riu 'alakwa sa Beleg,
sa Beleg 'alakwa sa 'Eba,
sa 'Eba 'alakwa sa Sela.
36 Sa Sela 'alakwa sa Keenan,
sa Keenan 'alakwa sa 'Afaksad,
sa 'Afaksad 'alakwa sa Sem,
sa Sem 'alakwa sa Noa,
sa Noa 'alakwa sa Lameki.
37 Sa Lameki 'alakwa sa Metusalaa,
sa Metusalaa 'alakwa sa 'Enok,
sa 'Enok 'alakwa sa Dioret,
sa Dioret 'alakwa sa Mahelalel,
sa Mahelalel 'alakwa sa Keenan.
38 Sa Keenan 'alakwa sa 'Enos,
sa 'Enos 'alakwa sa Seti,

✡ **3:22** Dionisis 22:2; Sam 2:7; 'Aesaea 42:1

sa Seti 'alakwa sa 'Adam,
sa 'Adam 'alakwa nia God.

4

Saetan nia ilitona sa Disas (Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)

1 Sa Disas, kada nia faasia kafo 'i Diodan burina 'e siuabu ka sui, nia fungu 'ana Anoedoo Abu. Ma Anoedoo Abu ka talai nia 'i lao fera kwasi.
2 Saetan ka ilitona 'i seeri sulia faitaafuli fa dani ki. Ma sa Disas ka nao si 'ani tasi fanga sulia fa dani nai ki, ma ka fiolo mae.
3 Ma Saetan ka bae 'urii fuana, "Lea sae ni 'oe na 'Alakwa mamana nia God, 'oko saea maefau nee nia lia 'ana tafa beret ni 'ani lana."
4 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, "Na Kekeda laa Abu✡ nia bae 'urii, 'Na wane nia 'afitai ka mauri 'ana otona fange gwana.' "
5 Sui Saetan 'e talaia daru ka raa 'i gwauna gwa toloa 'e fane 'asia naa. Too 'i seeri asi kada kukuru nai, Saetan ka faatainia kwalu 'initoaa 'e'ete neki tiifau lao molaagali fua sa Disas,
6 ka bae 'urii fuana, "Nau mone lea ku dooria, nau kwai falea gu 'aku 'okona 'initoaa neki fai kwanga lada tiifau fuamu. Ma tii gu 'ana ne nau ku dooria kwai faa doo neki 'i 'abana, nau kwai ilia gu 'aku, sulia kera na doo nau ki naa da faa fuaku.
7 Ma lelea sae 'oe 'o booruru 'i saegano ma 'oko faabaita nau naa 'i seki, 'okona doo neki, doo 'oe ki sui naa nau kwai fale tiifau nai fuamu."
8 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, "Na kekeda laa Abu✡ nia bae 'urii, 'Ni kamolu, molu ka faabaitaa na Aofia na God kamolu. Ni nia taifili nia guu molu ka faabaita nia ma molu ade doo fuana.' "
9 Sui, Saetan ka talai sa Disas ka lea uri maefera baita loo 'i Durusalem, lea dao daru ka uu 'i langi gwauna fatai duu 'ana Beukaua loo, nia ka bae 'urii fua sa Disas, "Lea sa nia mamana ni 'oe na 'Alakwa nia God, 'oko too 'i seki 'oko lofo uri fubaa dao 'i saegano,
10 sulia na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
'God nia kai saea fua 'ensel nia ki uri daka suasulia 'oe,
11 ma kera da kai sako 'oe gwada, uri 'aemu ka nao si too toi ta maefau.' "✡
12 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, "Na kekeda laa Abu✡ nia bae 'urii, ''Oe nao 'osi ilitona na God 'oe!' "*
13 Saetan 'e ilitona sa Disas 'ana doo nai ki sui, dao seeri nia ka lea na 'ana faasia sa Disas maasi tasi kada lau.

Sa Disas, nia safali rao naa (Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)

14 Dao seeri, sa Disas ka oli mai lao tetedee Anoedoo Abu uri bali lolofaa 'i Galilii. Ma faarongo lae sulia nia, ka talofia sui gu 'ana lao lolofaa nai.
15 Nia 'e toolangaidoo 'i lao beu ni ofu lae kera ki, ma na toae ki sui guu daka sae diana 'asia na 'ani nia.

Toaa 'ana fera 'i Naasaret da susubutai sa Disas (Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)

16 Nia lea mai ka dao naa lao maefera bae 'i Naasaret, kula bae nia too ai lelea ka baita. Ma 'ana tii fa dani sabati, nia ka lea kau 'ana ofu kwaimani lae uri foa lae 'i lao beu ni ofu lae kera 'i seeri, mala 'ana doo ne 'ita nia ka ilia naa. Aia, 'ana kada 'ana ofufua nai, nia tatae ka uu uri teemai lana kekeda laa abu.
17 Kera daka ngalia mai buka bae brofet 'Aesaea 'e kedaa, daka faa fuana uri ka teemainia. Nia ngalia ka fuea naa, ka fue toi si kula nai sa 'Aesaea nia kedaa si baea 'urii ki ai,
18 "Na Anoedoo nia God 'e dau na faafi nau sulia 'e fili nau,
uri ku faarongo 'ana si Faarongoa Diane nee fua toaa da siofaa ki.
Ma nia ka fale nau mai uri ku faarongo 'ana alube lae fua toaa da kani ki,
ma too sakwadoloa lae fua toaa da mala siofaa ada ki,
ma lilio folaa lae fua toaa ne maada rodo ki,

✡ **4:4** Diutoronomii 8:3 ✡ **4:8** Diutoronomii 6:13 ✡ **4:11** Sam 91:11,12 ✡ **4:12** Diutoronomii 6:16 * **4:12** *ma nao:* 'E nao ta wane si odua God fasi ka ilia ta si doo ni kwele lae ai fasi ka faatainia God 'e lio suli nia. ✡ **4:19** 'Aesaea 61:1-2

19 ma uri faarongo lae, ne si kada nia
Aofia uri faamauri lana toaa
nia ki, nia 'e dao na ai.”✡
20 Sa Disas 'e teemainia si baea nai
ki sui, nia ka fonoa buka nai oli ka faa
lau gu 'ana fua waa ne suasulia doo ki
'i lao beu ni ofu lae kera nai. Disas oli
ka gooru ngado naa uri toolangaidoo
lae. 'I seeri guu, na toaa nai ki sui gu
'ana lao beu ni ofu lae nai daka bubu
tetee sui gu 'ada 'ani nia.
21 Nia ka bae na 'urii fuada, “Doo ne
da kekeda mai sulia nee, nia ne fuli
naa 'i tari'ina kada nai gu 'ana nau ku
teemai kau sulia molu ka rongo nai.”
22 'I seeri, na konia nai tiifau kera
ka sae diana 'asia naa 'ani nia, ma
daka kwele lau gu 'ada 'ana doo diana
nai ki sui guu nia bae sulia fuada,
ma sui daka bae 'ada 'urii, “Nia na
'alakwa bae sa Diosef gu 'ana ne, ma
sui nia saea sa nia fatai ne da kekeda
mai sulia nia nee!”
23 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
“Nau ku saitomana gu 'aku, si baea
'urii na kamolu manata toi sae lana
fuaku, ‘'Oo, ma 'oe waa kwai gurai
bae naa ne, aia ma 'oe gura 'oe fasi
tala 'amu!’ Tasi baea kamolu man-
ata toi lau gu uri sae lana fuaku
'e 'urii, ‘Doo kwaibalatana 'oro ne
kameli rongo kau 'oe 'o ilia ki mai lao
maefera loko 'i Kabaneam. Aia, ma
'oe ilida fasi 'i seki lao maefera 'oe nee
'ua guu!’ ”
24 Sui sa Disas ka bae lau 'urii
fuada, “Nau ku faarongo kamolu
'o'olo guu, na brofet doo na toaa nia
ki 'ua guu 'i fera kera 'afitai manata
lada ka ele gu sulia nia ne!
25 Nau ku faarongo mamana guu
'ani kamolu. 'Ana kada sui toli kada
bae brofet 'Ilaeja 'e rao 'ua lao fera
nee 'Israel, na uni sato baita nia liu
sulia olu fa ngali fai ono madame
baki, ma uni fioloa ni maeli lana bae
'e liutainia fera neki tiifau. 'Ana kada
nai, 'oro lana wela keni 'oru da too gu
'ada lao fera nee 'Israel.
26 Ma sui God ka nao si odua guu
sa 'Ilaeja fua ka lea uri ta luma 'ana
luma kera ki. Ma gwa keni 'oru nia
too na mai 'ana 'i Sarefata bali loo mai
Saedon ka nao lau ai Diu bae God 'e
odua sa 'Ilaeja lea ka dao luma nia.
27 Ta ununua lau sulia kada sui toli
nia 'urii, 'ana kada 'i nao kada brofet
'Ilaesa nia rao 'ua lao fera nee 'Israel,
'oro lana toaa furo saungi kera ki da
too gu 'ada lao fera nee, ma sui sa
'Ilaesa ka nao si guraa guu ta waa ma
nao ta ai ada. Sa Neemani na waa bali
fera 'i Siria ma nao lau waa Diu 'ana
bali fera 'i Siria, nia 'ana bae sa 'Ilaesa
'e gura nia.”
28 Aia, na figue bae da ofu lao beu
ni ofufue bae, da rongoa doo nai ki,
na rakeda ka ngengeela naa, sulia da
rongoa sa Disas 'e unu sulia ne God
nia 'adomia 'ana toaa nao lau toaa
Diu ki, ma ni kera toaa 'Israel 'ua guu
ka nao.
29 'I seeri guu, kera daka taria na sa
Disas fasi lao maefera nai. Daka tobi
nia daka tari nia naa uri gwau 'o'oiro
nai fera nai nii gwauna, uri daka dau
nia daka 'ui 'ani nia 'i seeri.
30 Ma sui nia 'e kwai dolali kwailiu
gu 'ana fai 'oroe nai ka nao 'ana gu
'ana 'i matangada ka dila 'ani nia ka
lea gu 'ana faasi kera.

Waa anoedoo ta'aa ki tauwela nia (Maak 1:21-28)

31 Sa Disas ka lea naa uri Ka-
baneam na maefera 'e nii lao bali
lolofaa 'i Galilii. Ma nia ka toolan-
gaidoo fua konia nai 'i seeri 'ana fa
dani Sabati lau guu.
32 Ma na konia nai ka kwele 'asia
naa 'ana toolangaidoo lana, sulia nia
'e bae 'ana tetedee nia God.
33 Ma tii waa ne anoedoo ta'aa
burosi nia 'e nii lau gu fai kera lao
konia nai lao beu ni ofu laa nai. Ma
sa wala nai ka dau 'ana kokoo baita
lae ma ka bae 'urii,
34 “Disas 'ae, 'oe waa nena 'i
Naasaret, nau ku saitomana gu 'aku
'oe na Waa Abu nia God na! Sui 'oe
tee ne 'o doori ili lana 'ani kameli?
'Oe alamia 'o lea na mai fua tauwela
lameli 'oto ne?”
35 Sa Disas ka ngatafia anoedoo
ta'aa nai, ka bae 'urii, “'Oe 'o taaro
'amu, ma 'oko lea 'amu faasi sa wala
nena!” Guu na anoedoo ta'aa nai ka
ilia sa wala nai ka 'asia naa 'i saegano,
sui ka lea na faasia. Na figue nai sui
guu daka suai gu 'ada, ma sa wala nai
ka nao si maala guu.

36 Na toaa ne kera koni 'i seeri nai
daka kwele, daka ledi kera ki nada
'urii, "'Ee, ma nia bae 'utaa na 'ana
bae wala? Ma tee na anoedoo ta'aa
baki boroi ma nia saea kera lea 'ada
fasi waa ki, ma daka tafi nada!"
37 Ma 'uri nai guu, na ununua sulia
sa Disas ka talofia naa maefera nai ki
sui gu 'ana kalia 'i Kabaneam.

Sa Disas, nia guraa toaa 'oro ki
(Matiu 8:14-17; Maak 1:29-34)

38 'Uri nai sui, sa Disas ka lea lau
gu 'ana faasia na beu ni ofu laa nai,
ka lea na kau luma sa Saemon. Nia
dao 'i luma, ka suana 'initai fungo sa
Saemon nia matai baita 'ana 'a'ako
lae. Ma kera daka saea fua sa Disas
uri ka guraa.
39 Sa Disas nia ka ala faafia ledi laa
kera, ka lea ka uu naa 'i ninimana
ifitai ne 'initai nai 'e tio ai, ka bae
susuala fua 'a'ako lae nai uri ka lea
'ana faasi 'initai nai. 'I seeri guu,
'initai nai, nonina ka gwagwari naa
ka 'akwaa naa. Nia too diana 'uri nai
guu, nia ka rao fanga fuada sui naa sa
Disas fai kera.
40 Sui lau guu, 'i saulafi naa kada
sato nia suu naa, toaa ki sui gu 'ana 'i
seeri daka ngalia na mai mamalana
gu 'ana wane ma keni ne mamalana
gu 'ana mataia 'e saungi kera ki siana
sa Disas. Nia ka fale 'aba faafida, ma
ka gura kera tiifau.
41 'Ana kada nai, wane ma keni
'oro mamana gu ne anoedoo ta'aa ki
da tafi faasi kera ma daka bae 'urii,
"Ni 'oe naa ne 'Alakwa mamana nia
God!"
Sui sa Disas ka luia anoedoo ta'aa
nai ki nao kera dasi bae, sulia kera
saitomana naa ne nia na Kraes.

Disas 'e lea ni faarongo lae lao fera 'Israel
(Maak 1:35-39)

42 'I 'uubongi abu 'ua guu, sa Disas
'e faasia maefera baite nai 'i Ka-
baneam, ka lea naa uri tii si kula
agwa 'i seeri, uri ka too aroaro 'ana
ai taifili nia. Sui boroi ma konia bae
daka nani lau kau 'ada burina lelea
daka dao tona lau guu, ma daka saea
fuana uri nao si lea lau faasi kera.
43 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "God
nia fale nau mai uri faarongo lae 'ana
si faarongoa diana sulia 'initoaa nia
God. Nia ne adea ma nau kwai lea
naa uri faarongo lae ai fua toae ki lao
bali toaa 'e'ete loko ki lau guu. Raoa
nai ne God nia fale nau ku lea mai uri
ili lana nee."
44 Disas ka liu naa 'ana maefere ki
sui gu 'ana lao fera kera toaa Diu 'ana
faarongo talo lae 'ana si faarongoa
diana ma ka bae 'i lao beu ni ofu laa
kera ki.

5

Sa Disas, nia filia waa kwairooi nia ki
(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)

1 Tii fa dani, sa Disas nia uu 'i nin-
imana 'osi baita 'i Galilii ka toolan-
gaidoo, toaa 'oro mamana guu da
koni kali nia uri rongo lana bae lana
God daka kwaisangirii guu.
2 Nia ka lio kau ka suana roo baru
nai ki waa ni dee lae ki da faasida gu
'ada 'i maana malitikwa nai kada da
taufia ada furai kera ki.
3 Ma sa Disas ka lea kau ka raa 'i
lao baru sa Saemon, ka saea fuana
ka usungai tu'uu kau ai uri matakwa.
Sui sa Disas ka gooru mai 'i lao baru
nai, ka toolangaidoo naa fua konia
nai.
4 Ma kada nia toolangaidoo fua ko-
nia nai lelea ka sui naa, nia ka bae
'urii fua sa Saemon fai tai waa lau lao
baru nai, "Molu usungainia kau baru
nee ka lea tau kau uri lao matakwa
koso loko, sui molu ka dingalua naa
furai kamolu ki uri alasi lana sakwari
ki."
5 Sui sa Saemon olisi nia ka bae
'urii fuana, "'Oo waa ni toolangaidoo
'ae, kameli mone, meli ilitoi mai dee
lae sulia fa rodo lalau bae sui kau,
ta kaa sakwari boroi dodoloa meli ka
deea guu. Sui boroi 'ana, nau kwai
dingalua furai sulia ne 'oe saea naa."
6 Ma kada kera dingalua kau furai
nai ki, kera daka alasia sakwari 'e
'oro mamana guu, lelea furai ki boroi
ka sali muu naa.
7 Kera ka karumainia na mai toa
kwaimani kera ni dee lae ki 'i lao ta
baru lau guu lao 'osi nai, uri kera ka
lea mai uri kwai'adomi lae 'ana kwai
lana sakwari nai ki fai kera.

Toa kwaimani nai ki dao kera ka
kwai'adomi naa 'ana koni lana sak-
wari nai ki fua lao roo baru nai ki
lelea daka karangi kuruu naa.
8 Ma kada sa Saemon Bita 'e suai
si doo nai 'e fuli, nia ka booruru 'i
maa 'aena sa Disas, ka bae na 'urii, "'O
Aofia 'ae, lea tau 'amu kau faasi nau,
sulia nau waa ku abulo ta'aa."
9 Sa Saemon fai toa kwaimani nia
ki, daka kwele 'asia naa 'ana sakwari
'oro ne kera deea nai.
10 Ma sa Demes fai sa Dion, roo
'alakwa sa Sebedii ki ne daru lea
kwaimani fai sa Saemon, keeru lau
guu daru kwele lau gu 'ana doo nai.
Ma sa Disas ka bae 'urii fua sa Sae-
mon, "Nao 'osi mau lau Saemon. 'Ita 'i
tari'ina ka oli 'alaa, 'oe 'oi deea lau na
'amu wane fua faamamane lana God,
nao lau sakwari 'urii."
11 Ma 'ana si kada kera lea kau daka
dao 'i sara, kera faasia iole nai sulia
one fai 'okona doe ki tiifau ka tio nada
'i seeri, daka lea nada fai sa Disas.

Sa Disas, nia guraa waa furo 'ani nia
(Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)

12 Tii fa dani, kada sa Disas 'e nii
'ana lao tii maefera baita 'ana bali
fera nai, tii waa na furo 'e saungia, ne
too 'i seeri 'e suana sa Disas. Nia ka
lea mai dao ka booruru ka tio na fafo
maana 'i saegano 'ae sa Disas, ka bae
kwai amasi fuana ka 'urii, "'Oo Aofia
'ae, lea sae 'o ala gu 'amu faafia, nau
ku dooria 'asia naa 'oko gura nau uri
noniku ka falu 'ana."
13 'I seeri, sa Disas 'e fale 'aba kau
ka dau tona nonina, ka bae 'urii, "Di-
ana 'asia naa, nau ku ala faafia. Alu
nonimu 'e falu 'ana." Ma tona nia lio
boroi ka suai furo bae 'e sui naa fasi
nonina 'i seeri 'ua guu.
14 'Uri nai sui, sa Disas ka saea fua
waa nai uri ka oli na 'ana ma ka bae
'urii fuana, "'Oe oli kau, na faarongo
lana ta waa 'ana doo neki, 'e nao 'osi
ilia 'ua. Na faatai lana 'ana nonimu
sia waa ni foa, uri ka lio filoa ne 'oe
'akwaa naa, nia 'ana ne 'o lea kau 'oko
ilia. Ma 'oko falea afuafua bae taki
nia sa Mosis saea, uri toae ka faama-
manea ne 'oe 'akwaa ma nonimu ka
falu naa."
15 Ma sui boroi 'ana sa Disas ka
luia faarongo talo lae 'ana doo nai
ki, na ununue sulia nia 'e talofia sui
naa kula 'oro nai ki. Ma toaa 'oro ki
kera ka lea na mai fua fafurongo lana
toolangaidooa nia ki, ma fua nia ka
guraa mataie kera ki.
16 Sa Disas nia kai lea walude faasi
kera uri si kada kula gwau ki, uri ka
aroaro fuana, nia ka foa ki 'ana ai.

Sa Disas, nia guraa waa 'afumae kwaea
(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

17 Tii fa dani lau guu, sa Disas 'e
toolangaidoo 'ana fua konia nai 'ana
tii si kula nai. Kada nia toolangaidoo
'ana 'uri nai, na Faarisii ki fai na waa
toolangaidoo lae 'ana taki sa Mosis,
kera da gooru kwaimani lau guu fai
konia nai 'i seeri. Kera da lea mai fasi
maefera ki sui gu 'ana lao bali lolofaa
'i Galilii fai bali lolofaa 'i Diudia, ma
faasia lau guu na maefera baita loo
'i Durusalem. Ma 'ana kada nai, na
mamanaa God ka sifo faafia sa Disas
fua gura lana toaa matai ki.
18 Lio boroi, waa nai ki daka tamaa
mai tii waa bae 'afumae kwaea 'ana
gwegwele daka dao na fai nia. Kera
ka sasi kalia ruu lae fai nia 'ana mae
uri beu, uri daka egwalaa 'i 'aena sa
Disas fua gura lana, ka 'afitai.
19 Sulia na 'oroa nai 'e kwaisu-
usi ma kera ka dao toi ka 'afitai
uri ruu lae kau fainia 'ana mae,
kera ka oli daka raa fai nia uri fafo
beu. Ma daka sufungia fafo beu nai
daka faakosolangainia fai gwegwele
da ngali nia mai ai ka koso mai ka too
naa 'i saegano sia sa Disas.
20 Ma kada nia 'e suana faama-
mana laa nai kera too ai, nia ka bae
'urii fua waa 'aena mae nai, "Wala,
nau ku manata lukea naa ade garoa
'oe ki."
21 'I seeri, na waa toolangaidoo
baki fai Faarisii baki, kera suai daka
'ugalia naa sa Disas daka bae 'urii,
"Nee wala, ma nia sa tii fatai nee uri
ka ili si doo nai? Nia faabolatainia
naa fai God nai! Doo 'e abu wane
gwana 'uri nia si ilia nai! God taifilia
naa ne nia tala'ana manata luke lana
ade garoa ki 'uri nai!"
22 Sa Disas 'e filoa gu 'ana doo ne
kera da bae sulia. Nia ka ledi kera ka

'urii, “Nee? Uri tee ne molu ka leditoi
si doo bae nau ku ilia kau bae?”*
23 Guu nia ka bae 'urii fuada, “Nau
lea ku bae gu 'aku 'urii fua sa wala
nee, ‘Nau ku manata lukea naa ade
garoa 'oe ki,’ tara 'afitai molu ka lio
balafana guu ne nau ku too 'ana rig-
itae fua manata luke lana ade garoa
ki sui. Ma lea nau ku bae 'urii fuana
‘'O tatae 'i langi, 'oko tala fali 'oko lea
naa,’ taari molu lio balafana.”
24 Guu nia ka bae na 'urii fua waa
'aena mae nai, “Uri molu ka lio filoa
ni nau 'Alakwa nia Wane, ku too 'ana
rigitae fua manata luke lana abulo
ta'aa lae ki, nau ku saea fuamu, 'o
tatae 'i langi 'oko ngalia ifitai 'oe nee
'oko oli 'amu fera kamu.”
25 Ma tona 'i seeri, na konia nai da
lio boroi waa bae 'e tatae ka uu naa,
sui ka ngalia ifitai bae nia tio mai
fafona ka lea na 'ana 'i fera, ma ka
tangoa na 'ana God.
26 Ma na konia nai tiifau kera daka
kwele 'asia naa daka mau ma daka
tangoa God. Ma daka bae 'urii, “Doo
ni kwele lae ki nai ne kolu suai na mai
tari'ina nee rowane.”

Sa Disas, nia 'ailia sa Lifae (Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17)

27 Burina si doo nai, sa Disas ka lea
na kau 'ana ta bali 'e'ete fasi seeri,
guu ka suana tii waa ni koni lana
malefo 'ana takisi, ne satana sa Lifae,
kada nia gooru kai rao 'ana lao kasi
beu ni takisi lae 'i seeri. Sa Disas ka
bae 'urii fuana, “'O lea mai buriku.”
28 Sa Lifae 'e tatae 'i seeri, ka faasia
doo nia ki tiifau ka tio naa, ka lea na
'ana fai sa Disas.
29 Da lea kau da dao 'i luma kera
sa Lifae, nia ka rao 'ana tii fanga lae
baita fua sa Disas. Toaa 'oro ni koni
lana malefo 'ana takisi ma tai toaa
'oro ni ilidoo garo ki lau guu, da fanga
kwaimani fai sa Disas 'i seeri.
30 'Uri nai guu, na Faarisii ki fai
Waa toolangaidoo 'ana taki ki daka
'uga naa. Ma daka bae 'urii fua waa
kwairooi nia sa Disas ki, “Nia nao
si bobola uria 'oko fanga kwaimani
'amu fai toaa ni koni lana malefo 'ana
takisi nee ma toaa abulo ta'aa 'e'ete
neki lau guu 'urii.”
31 Sa Disas nia luu kera ka bae 'urii,
“Toaa da too diana ki gu 'ada, nao dasi
kwai 'atoi guu 'ana waa ni kwai gurai
lae. Toaa matai ki 'ana ne da kwai
'atoi 'ana waa ni kwai gurai lae.
32 Nau ku lea lau 'aku mai uria 'aili
lana toaa abulo ta'aa ki uria daka
lukasia abulo ta'aa laa kera ki ne, nao
lau toaa da 'o'olo ki gu 'ada.”

Si ledi laa sulia toa kwairooi sa Disas nao dasi abufanga (Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22)

33 Tai waa da bae 'urii fua sa Disas,
“'Ana kada 'oro ki, toaa kwairooi nia
sa Dion ki kera da foa daka abufanga,
ma toaa kwairooi kera Faarisii ki
boroi da ade lau gu 'uri nai. Sui 'utaa
ne toaa kwairooi 'oe ki daka fanga gu
'ada ma lea ka nao dasi ili gu 'uri nai?”
34 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii,
“Toaa ne da too ni elea 'ada fai fungao
noni fanga kwaimania 'ana lumae,
nia nao si bobola fua molu ka suumai
kera fua abufanga lae kada ne fungao
too kwaimani 'ua gu 'ana fai kera.
35 Si kada uri talai lana kau fungao
fasi toa kwaimani nia ki doo kai dao
mai na. 'Ana kada nai fatai ne toa
kwaimani nia ki dai liodila 'i burina
ai ma dafi abufanga. Doo ne adea ma
ka nao si bobola gu fua toaa kwairooi
nau ki daka abufanga 'ua nai. Suli tee
ne nau ku too kwaimani 'ua gu 'aku
fai kera nee.”
36 Sa Disas nia bae 'uri nai sui ka
falea lau tii si baea ni tarifula lae
fuada ka bae 'urii, “Doo nai talafana
bae sae 'oe 'iria si 'aba maku falu
ngalia 'oko taia lau maana si 'aba
maku kwali nai. Lea 'oe ade 'uri nai,
tara 'oe 'o saketoa lau gu 'amu maku
falu nai, ma si kula falu nai 'o taia
boroi maa si maku kwali ka nao si
kwaialami lau guu.
37 Na waen falu boroi nao si diana
lau guu uri daka ongia lao kufidoo
kwali. Lea da ade 'uri nai, tara si
kada na waen falu nai nia ngingisula
nia kai bosea kufidoo nai. Si kada na
kufidoo nai nia bose ma ka foga, na

* **5:22** Nia 'e filoa gu 'ana kera da faamamanea taifilia naa God 'e bobola fai gura lana mataia toaa ki.

waen falu nai ka kisitai naa ma na
kufidoo kwali nai daka 'ui nada ai.
38 Na waen falu daka ongia lau guu
lao kufidoo falu uri na kufidoo nai
ma na waen nai daru ka tio diana sui
guu.
39 “Waa ne kuufia waen kwali nee
ka too na sulia, 'afitai ka dooria lau
kuufi lana waen falu nee, suli 'e man-
ata 'urii, ‘Na waen totoonao nee 'ana
ne kuufi lana mamasia ka tasa.’ ”

6

Sa Disas, nia 'inito 'ana Sabati (Matiu 12:1-14; Maak 2:23–3:6)

1 'Ana tii fa dani 'ana Sabati, sa
Disas fai toa kwairooi nia ki, kera lea
kau daka liu folo lao olee wiiti nai.
Ma tai waa 'ana waa kwairooi nia ki
daka falia kau tai fufungi doo 'ana
fungina wiiti nai lao ole. Kera daka
dau 'ana dalodalofi lana fungidoe ki
lao lofo 'abada ki, ma daka dau 'ana
'ani lana kau sulia taale.
2 Ma 'i seeri na Faarisii ki daka
suai naa, daka bae na 'urii, “Doo nai
kamolu ilia nai, nia 'oia naa taki bae
sa Mosis alua mai nai! Tee kamolu
rao naa nai, molu ka falia fufungina
wiiti nai ki, doo bae 'e abu uri ili lana
'afa dani Sabati!”
3 Sa Disas luu kera ka bae 'urii,
“Kamolu molu teemainia buka abu
molu ka saitomana gu 'amolu un-
unua bae sulia sa Defet fai kera, fa
dani bae kera lea kau lelea daka fiolo
mae bae.
4 Bae nia ruu 'i lao raa'ai bae God
ma ka gania waa ni foa uri beret abu
bae. Ma waa ni foa ka faa mai beret
bae fua sa Defet, doo bae abutai lana
talea God. Ma sa Defet ngalia ka tolin-
gia gu 'ana fuada daka 'ani naa, doo
bae abu 'asia naa fua ta waa tatakwai
'oko 'ania, ma otona guu waa ni foa
ne nia mola uri 'ani lana! Ma sui God
ka nao si keto nia gu uria bae!”✡
5 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Nau,
na 'Alakwa nia Wane, nau naa ne ku
'inito 'ana Sabati uri ili lana doe ai.”
6 'Ana tafa dani Sabati lau guu, sa
Disas nia lea kau lao beu ni ofu lae ka
toolangaidoo fuana konia 'i seeri. Ma
tii waa bali 'aba aolo nia mae, ka nii
lau gu matangana konia nai.
7 Ma tai waa toolangaidoo 'ana taki
ki ma Faarisii ki lau guu kera nii lao
konia nai. Ma too daka bubungia naa
sa Disas, uri lea nia guraa naa waa
nai 'afa dani Sabati, kera daka kwaali
nia na faafia.
8 Ma sui sa Disas 'e saitomana gu
'ana manata lada. 'Uri nai, nia ka bae
'urii fua waa 'abana mae nai, “Tatae
'amua 'i langi, lea mai 'oko uu 'i see
maana konia nee.” Ma waa nai ka
tatae 'i langi ka lea ka uu na 'i seeri.
9 Sa Disas ka bae lau 'urii fua
Faarisii ki fai waa toolangaidoo 'ana
taki ki, “Nau ku ledi tomolu fasi. Tee
gu ne taki kia 'e faolomainia kolu ka
ilia 'afa dani Sabati? Nia faolomai
kolu uri fuli lana dianaa, ma nao fua
fuli lana ta'aa lae? Ma nao nia faolo-
mai kolu uri faamauri lana wane, ma
nao fua saumaeli lana?”
10 Sa Disas nia bae 'uri nai sui ka
bubungi kera kwailiu sui guu. Sui ka
abulo ka bae na 'urii fua waa 'abana
mae nai, “Tagaa kau 'abamu.” Nia
tagaa kau 'abana 'uri nai guu, 'abana
ka diana naa.
11 Kada na toa nai da suai 'uri nai
guu, rakeda sasu ka ta'aa naa. Daka
safali bae ofu naa sulia tasi doo tee ne
dai adea 'ana sa Disas.

Sa Disas, nia filia toa ni odu lada nia ki (Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19)

12 'Ana tasi kada lau guu 'ana kada
nai ki, sa Disas nia lea ka raa gwauna
uo nai ki 'i langi ka foa 'ana 'i seeri.
Ma nia ka foa sulia fa rodo lalau nai
lelea faanoe ka dani.
13 Dani 'uubongi, nia ka 'ailia waa
kwairooi nia ki ma ka fili kera naa.
Nia fili kera 'ada akwala ma roo waa
sarenga ki, ma ka 'ailida 'ana 'aboosol
ki.
14 Na satada ne: sa Saemon bae sa
Disas 'aili nia lau guu 'ana sa Bita,
ma sa 'Andru toolana sa Saemon,
sa Demes, sa Dion, sa Filib, sa Baa-
tolomiu,
15 sa Matiu, sa Toomas, sa Demes
'alakwa sa 'Alfias, sa Saemon waa
'ana toa bae da doori tari lana toaa
Rom fasi 'Israel bae,

✡ **6:4** 1 Samiol 21:1-6; Leftikas 24:9

16 sa Diudas 'alakwa sa Demes, ma
sa Diudas 'Iskariot na waa labulili
bae.

Sa Disas, nia toolangaidoo ma ka guraa toae ki
(Matiu 4:23-25)

17 Sa Disas ka koso na mai fai
waa kwairooi nia ki fasi gwauna uo
nai. Kera 'ada akwala ma roo waa
sarenga. Kera koso mai dao lao ote-
foloa nai daka dao tona ta bali ada
lau guu ne da nii lao konia baita nai
da lea mai burina. Nia ka uu na 'i
seeri lao otefolo nai. Toaa 'oro ne
da koni nai, kera lea ki mai fasi kula
'e'ete 'oro ki sui gu 'ana, mala bali
lolofaa 'i Diudia, fai maefera baita loo
'i Durusalem. Ma bali ada ka lea tau
ki mai fasi fera tau loki sulia asi loo
'alaa 'i Taea fai 'i Saedon.
18 Kera lea mai da fafurongoa bae
lana sa Disas, ma fua nia ka guraa
mataia kera ki. Toaa ne anoedoo
ta'aa ki faagaro kera, da lea lau gu
mai uri nia ka 'adomi kera.
19 Ma na konia nai sui guu daka sasi
uri dau lae tona noni sa Disas, sulia
na tetedea nai 'e lea mai faasi nia ka
gura kera sui guu.

Si baea ki sulia diana lae fai ta'aa lae
(Matiu 5:1-12)

20 Kada sa Disas 'e abulo ka lio kau
uri waa kwairooi nia ki, nia ka bae
'urii,
"'E diana tasa fuamolu toaa ne molu
siofaa, sulia 'initoaa God na
doo kamolu.
21 'E diana tasa fuamolu toaa ne
molu fiolo mae tari'ina, sulia
kamolu kai fanga abusu.
'E diana tasa fuamolu toaa ne molu
angi 'i tari'ina, sulia kamolu
kai waela molu ka igigele guu.
22 'E diana tasa fuamolu kada kera
suamolu ka ta'aa daka susub-
utai kamolu, daka bae kwak-
wala fuamolu, ma daka faa
ta'aalia satamolu molu roo suli
nau na 'Alakwa nia Wane.
23 Ele, noni sasala molu ka wae
sasaka kada da ili 'uri nai ki
'amolu, sulia kwaiaraa kamolu
ne nii fera loo 'i salo 'e baita
tasa. Toaa ne da ili 'uri nai
'amolu, na kokoo kera ki kada
'i nao da ili 'uri nai lau gu mai
'ana toaa brofet ki.
24 Aia, ma toaa ne molu suadoo
baita 'asia naa 'i tari'ina,
kwaimanatai sulia nia kai
ta'aa fuamolu. Kaa suadooa
ne faadianaa manatamolu ne
molu ngalia sui na 'amolu nai.
25 Toaa ne molu fanga abusu ki na
'amolu 'i tari'ina, kai ta'aa 'asia
naa fuamolu sulia kamolu kai
fiolo mae.
Toaa ne molu waela'idi ki 'amolu
'i tari'ina, kai ta'aa 'asia naa
fuamolu, sulia kamolu kai angi
baita.
26 Ta'aa ka tasa fuamolu kada ne toaa
ki da tango kamolu, sulia na
brofet suke baki 'i nao da tango
kera lau gu mai 'uri nai."

Si baea sulia liosau lae 'ana malimae
(Matiu 5:38-48; 7:12)

27 Sa Disas nia toolangaidoo ka
bae lau gu 'urii, "Aia ma ni nau, na
bae laku fua molu toaa ne molu fa-
furongoa bae laku nai 'e 'urii guu.
Molu liosau 'ana toaa ne da susubutai
kamolu ma na malimae kamolu ki,
molu ka ilia doo diana ki fuada.
28 Molu gania God ka 'oilaketainia
toaa ne da saketo kamolu ma daka
agi kamolu uri mae lae ki.
29 Lea waa 'e fidalia babalimu, 'oko
bulasia ruana bali 'oko faolomainia
uri nia ka fidalia lau guu. Lea ta waa
'e ngalia na 'ana si maku baite 'oe ni
ofi, 'oko faolomainia lau guu si maku
tu'uu 'oe 'i fara fuana.
30 Tii gu 'ana ne gani 'oe uri si doe,
'oko faa fuana, nao 'osi luia doe ki.
Ma nao 'osi gani nia lau uri ka oli
fainia fuamu.
31 Doo ne 'oe dooria waa ki daka ilia
fuamu, nia lau gu ne 'oe ilia fuada.
32 "Lea kamolu molu liosau
gwamolu 'ana toaa kwaimani
kamolu ki, nia 'afitai fua molu ka
ngalia ta kwaiaraa uri maana. Sulia
na toaa abulo ta'aa neki boroi nee, ili
lada ki naa ne 'uri nai. Da liosau gu
'ada 'ana toaa kwaimani kera ki.
33 Ma lea kamolu ka nao molu
si 'e'ete guu faasi kera, ne molu
liosau gu 'amolu 'ana toaa kwaimani
kamolu ki, nia 'afitai fua molu ka

ngalia ta kwaiaraa uri maana. Sulia
na toaa abulo ta'aa neki boroi nee, ili
lada ki naa ne 'uri nai.
34 Ma lea kamolu molu faa gu
'amolu 'ana toaa ne molu manata
ngado 'ani kera dai faa lau gu mai
'amolu, nia 'afitai fua kamolu ka
ngalia ta kwaiaraa uri maana. Sulia
na toaa abulo ta'aa neki boroi nee,
ili lada ki naa ne 'uri nai. Da faa gu
'ada 'ana toaa ne da manata ngado
'ani kera dai faa lau gu mai ada.
35 Aia ma ni kamolu, molu ka liosau
'ana malimae kamolu ki, molu ka ade
diana fuada. Molu ka faa 'ana toae ki,
nao lau sulia ne molu manata ngado
'ani kera dai faa lau gu mai 'amolu.
Lea kamolu ade 'uri nai, kamolu kai
ngalia kwaiaraa baita uri maana. Ma
molu kai usulia mamana guu God, ne
nia baita ka talua doo ki sui. Suli God
nia waa ade diana fua toae ki sui, ka
lea boroi 'ana ta waa ne nao si sae
diana lana guu doo neki God 'e ilia ki
fuana.
36 Kamolu ka 'ofea waa ki ka ilingia
ne God nia 'ofe kamolu.

Si baea ni fii lana sulia susui lana abulo ta'aa lae ta waa kau (Matiu 7:1-5)

37 "Kamolu nao molu si ketoa ta
waa kau, uri God lau guu ka nao si
keto kamolu. Ma ka nao molu si alua
ta kwakwaea faafi ta waa kau, uri
God lau guu ka nao si alua ta kwak-
waea fuamolu. Molu manata lukea
waa ki, uri God lau guu ka manata
luke kamolu.
38 Molu ka fale 'ana waa ki, suli
God lau guu nia fale diana 'amolu.
God kai tolingi diana tasa 'ani kamolu
'ana doo diane ki, ma kamolu kai
taungia 'ana wai kamolu ki lelea ka
sata guu, ka fungu 'alamaa ka 'asia
guu 'i sara. Lea kamolu molu fale
diana 'ana waa ki, God lau guu nia kai
faledoo diana fuamolu."

Na ade lana toaa kwairooi ki

39 Sa Disas nia ka saea lau gu tii si
baea ni tarifula lae fuada ka bae 'urii,
"Nia 'afitai fua ta waa maana rodo ka
talaia lau gu ta waa maana rodo. Lea
nia ade 'uri nai tara keeru sui guu kai
'asi keeru 'i lao kilu.
40 Aia, na waa kwairooi lae gu 'ana,
nia nao si talua waa ni toolangaidooa
nia. Sui ta, lea waa ni kwairooi 'e filoa
sui naa doo neki da tooa ki siana, nia
ka usulia lau gu 'ana waa ni toolan-
gaidooa nia.
41 "'Oe, na abulo ta'aa laa talingai 'e
nii gu 'ana lao mauria 'oe, ma sui 'oko
ngatafia 'amu waa ne nia ilia gu 'ana
kasi abulo ta'aa laa tu'uu. Talafana
bae sae 'oe 'o sasi 'amu fai kau lana
si lolo tu'uu 'asia guu fasi lao maana
toolamu nai, mani 'oe 'oko too 'amua
fai gaafana si tofi 'ai talingai nai lao
maamu 'osi bae gu sulia. Ade laa 'uri
nai ka nao.
42 Nao 'osi bae gu 'amu 'urii fua
toolamu, "'Oe too 'amu fasi ili lana
doo garo ki wala.' Ma sui 'oe 'oko
dau gu 'amu 'ana ili lana doo garo
baita ki 'asia naa, ka nao si 'oga 'oe
guu. 'Oe waa suke 'ua nee. 'O lea
'oko 'olosia fasi 'amu abulo ta'aa lae
talingai 'oe nai ki, sui 'o too aoloa fatai
ta 'ofi 'olosia kasi abulo ta'aa lae tu'uu
toolamu."

'Ai ma na fufuana (Matiu 7:16-20; 12:33-35)

43 Sa Disas ka saea lau gu tii si baea
ni tarifula lae fuada ka bae 'urii, "Na
'ai ni 'anie nia 'afitai ka fungu 'ana
fuaedoo bubulo. Ma na 'ai bubulo
boroi nia 'afitai ka fungu 'ana fuae-
doo diana.
44 'Ai ne diana ma nao ta 'ai ne
bubulo boroi, na fuana naa ne kolu
kai filoa ai. Na 'oko kwakware ma ka
kwasi neki, kera 'afitai fua ta waa ka
ngedaa lau ta fuaedoo diana faasida.
45 Talafana lau guu, na waa diana
ka ilia lau gu doo diana ki ne tae mai
fasi dianae lao liona, ma na waa ta'aa
ka ilia lau gu doo ta'aa ki fasi ta'aa
lae ne 'ita mai lao liona. Si doo ne
fungulia mai lao lioewane, nia naa ne
waa kai sae tafa ai."

Toa kwairooi mamana sa Disas ki (Matiu 7:24-27)

46 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Kamolu, si kada molu bae tale nau
molu ka bae 'ua gu 'urii, "'O Aofia 'ae,'
ma sui dodolofia guu molu ka ade
sulia doo ne ku saea ki fua molu!

47 Tii gu 'ana ne lea mai siaku uri
fafurongo lana doo ne ku saea, ma ka
ade sulia bae laku, si doo kui faabo-
latainia sulia 'e tio.
48 Nia 'e 'uria ta waa bae saungai
luma, ma ka 'elia luma nai ka boongai
fafona fau lalifuu nai. Bae ute dao ka
'arungi toi, ma kafo igwa ka liu toi ma
sui boroi 'ana luma nai ka ngilo ka too
gu 'ana, sulia kera saungai diana ai ka
tio ngado fafona fau lalifuu.
49 Tii gu 'ana ne nia fafurongoa bae
laku, ma ka nao si ade gu sulia, nia
talafana waa ne saungai luma gwana
fafona one, ma ka nao si boongai
lalifuu. Ma kada kafo nia igwa ka liu
'ana luma nai, nia ka ifu ma ka okosi
tiifau."

7

Sa Disas, nia guraa tii gwa waa ni rao
(Matiu 8:5-13)

1 Burina sa Disas nia falebaea fua
konia nai sui, nia lea ka dao lao mae-
fera baita 'i Kabaneam.
2 Aia, tii waa baita ni omee kera
toaa Rom ki 'i seeri, nia too 'ana tii
gwa waa ni rao, ma nia ka liosau 'asia
naa 'ana gwa waa ni rao nia nai. Ma
sui gwa waa ni rao nai ka matai baita
karangi kai mae naa.
3 Kada waa baita ni omee nai 'e
rongo alinga 'ana dao lana kau sa
Disas, nia ka odua mai waa baita kera
toaa Diuda ki, ka saea kera lea mai
daka faarongoa sa Disas uri lea ka
guraa gwa waa ni rao nia nai.
4 Kera lae mai da dao tona sa Disas,
daka bae kwai amasi fuana, daka
'urii, "Sa wala nee, nia bobola naa uri
'oko guraa gwa waa ni rao nia.
5 Sulia nia waa 'e liosau 'ani kameli
toaa Diu ki ne, ma ka saungainia lau
guu beu ni ofu laa kameli nee."
6 Sa Disas ka lea na kau fai kera.
Lelea kau 'e dao karangia naa luma
nia waa baita nai, daka suana sa wala
nai odua lau mai tai waa kwaimani
'ana, uri toda lana sa Disas sulia taale.
Waa nai ki daka faarongoa sa Disas
'ana bae lana waa baita nai, ne nia
'urii, "Wala arai 'ae, nao 'osi ulafu
boroi 'amu 'ana lea lae mai. Sulia nau
kusi faorana guu sae 'oko lea mai 'oko
ruu 'i luma kani.
7 Ma nau boroi kusi bobola lau guu
fai lea lae mai uri todalamu. 'O saea
boroi 'amua mai si baea fua gwa waa
ni rao nau nee, uri nia ka 'akwaa 'ana.
8 Nau ku saitomana 'uri nai, sulia
nia 'uri nau lau guu, ne lea waa baita
nau odu nau uri ili lana doe, nau ku
ilia naa. Ma ni nau boroi ku 'inito lau
gu faafia waa ni rao ki, ne dau ilia lau
guu si doo kui saea fuada uri ili lana.
Lea nau ku bae 'urii fua ta waa ada,
''Oe lae ilia fasi doo 'urii,' nia lea ka
ilia naa. Ma nao lea ku bae 'urii fua
ta waa lau, 'Lae fasi mai see,' nia ka
lea na mai. Ma nao sae lea ku bae
'urii fua gwa waa ni rao nau nee, ''Oe
lae ilia fasi doo 'urii,' nia ka ilia naa,
'afitai ka nao lau."
9 Kada sa Disas nia rongoa si baea
nai sa wala nai saea, nia ka kwele
lau gu 'ana ai. Sui nia abulo ka lio
fua konia baita nai da lea mai bu-
rina, ka bae 'urii fuada, "Ku faarongo
kamolu, na kwai fiitooa ne sa wala ne
too ai nee, doo dodolofia ta waa boroi
lao fera nee 'i 'Israel ku suai 'ua 'ani
nia ne!"
10 Aia, toa bae da laefia mai sa Disas
uria gura lana gwa waa ni rao bae, da
oli kau dao 'i luma daka suana gwa
waa nai nia 'akwaa naa.

Sa Disas, nia faamauria waa mae

11 Nao si tau 'asia guu 'i burina si
doo nai, sa Disas nia ka lea naa uria
maefera baita nai 'i Nein. Na waa
kwairooi nia ki fai tii leaa baita daka
lea lau gu kau fai nia.
12 Kada nia lea kau ka dao maa
maesakaa 'ana maefera baita nai, nia
lio kau ka suana toaa nai da ngalia
mai tii waa mae nai daka ruu na mai
fainia uri maa. Na waa mae nai, nia
tii fa wela wane saimamana nia guu
gwa 'oruai nai 'i seeri. Ma toaa 'oro ki
ne da too lao maefera baita nai daka
lea kwaimani sui mai fai 'initai 'oru
nai ma daka ngalia mai 'alakwa nia
ne mae nai.
13 Kada na Aofia 'e suana gwa 'oru
nai, nia ka manatainia 'asia naa, ka
bae 'urii fuana, "Nao 'osi angi lau."
14 Kada nia bae 'uri nai, nia fali kau
ka dau tona naa gwegele nai fai waa

mae nai. Ma na toa nai da ngali mai
sa wala nai daka uu ngado fasi 'ada
'i seeri ma sa Disas ka bae 'urii talea
waa nai, "'Oe waa daraa nee, nau ku
saea fuamu, 'o tatae 'amua!"
15 Ma waa mae nai sulatatae ka
gooru ka bae 'ua guu 'i seeri. Ma sa
Disas ka odua ka lea na kau sia gaa
nia.
16 Ma toaa nai ki sui guu da suai
doo nai fuli, daka kwele 'asia naa
ma daka mau lau gu 'ada. Ma daka
bae 'urii 'ana faabaita lana God, "Tii
brofet talingaia ne tatae naa fasi
matangameli nee rowaa! Ma God
naa ne lea mai ka 'adomi kolu toaa
nia nee!"
17 Ma ununue sulia sa Disas, ka
talofia sui naa lao bali lolofaa 'i Diu-
dia fai maefera kakalia ki lau guu.

Sa Dion waa ni faasiuabu 'e ledi sulia sa Disas
(Matiu 11:2-19)

18 Na waa kwairooi sa Dion ki da
unu sulia ilidoo lana sa Disas ki siana
sa Dion. 'Uri nai sa Dion ka 'ailia mai
ta roo waa 'ani kera siana.
19 Nia ka odua roo waa nai ki daru
ka lea naa sia sa Disas na Aofia, uri
daru ka leditona daru ka bae 'urii,
"Nia sae 'oe naa 'oto ne Kraes bae
meli maasia mai dao lamu, ma nao
waa nai nii 'ua mai uri meli ka maasia
'ameli?"
20 Aia, kada roo waa nai ki lea kau
daru ka dao naa siana sa Disas, keeru
daru ka bae 'urii, "Sa Dion Waa ni
Faasiuabu ne odu kaaria mai uri miri
ka ledi tomu 'urii, 'Nia sae 'oe naa 'oto
ne Kraes bae meli maasia mai dao
lamu, ma nao waa nai nii 'ua mai, uri
meli ka maasia 'ameli?' "
21 'Ana kada nai roo waa nai ki dao
ai sia sa Disas, sa Disas guraa mataia
'e'ete 'oro ki sui gu 'ana faasia toaa
'oro ki ma ka taria lau guu anoedoo
ta'aa ki faasia toaa 'oro ai. Nia ka
'ifingia lau gu maana waa maarodo ki
daka lilio 'ana si kada nai.
22 'Uri nai guu, sa Disas ka bae 'urii
fuadaru, "Muru oli 'amuru kau lea
dao, muru ka faarongoa sa Dion 'ana
doo neki sui guu kamuru tala rongoa
ma muru ka tala suai gu kau nee.
Kamuru, muru tala suai gu ne toaa
maarodo ki kera lilio lau, ma toaa 'ae-
mae ki kera ka fali lau, ma toaa furoa
ki kera ka diana lau, ma toaa alinga
boko ki alingada ka 'ifi lau nee. Ma
toaa mae ki boroi kera daka mauri
lau gu 'ada, ma toaa siofaa ki kera ka
rongoa naa si faarongoa diana nee ku
bae sulia.
23 'E diana tasa fuana toaa neki nao
dasi ote kera 'ani nau faafia doo neki
ku ilia nee."
24 'I burina roo waa kwairooi sa
Dion ki daru oli naa, sa Disas ka bae
na sulia sa Dion fua konia nai ka
ledi 'urii 'ani kera, "Kada bae kamolu
lea kau molu ka fafurongoa bae lana
sa Dion lao fera kwasi loko, tee bae
kamolu lea kau uri suai lae? Kamolu
lea kau uri suai lae nia waa fiitooa nia
'igi'igi gu 'ana mala ta 'aba rade bae
koburu saulia ka gelo kwailiu bae,
ma nao 'utaa? Nia nao lau ta waa
manata lana 'uri nai bae!
25 Ma nao kamolu suana nia ta waa
fua ofi lae 'ana si maku kwanga ki
ne liu lada maadiua ki bae, ma nao
'utaa? Nia nao lau gu ta waa 'uri nai
bae. Na waa suadoo ki 'ana ne dai ofi
asi maku 'uri nai ki, ma dai too lao
beu diana tasa neki 'ua guu fua waa
'inito ki!
26 Ma lea nia nao lau waa 'uri nai,
tee 'ana bae molu lea kau uri suai lae?
Ma nao nia na brofet 'oto? Iuka, tee
mone! Nia na brofet mamane 'ua gu
bae! Ma nia ka 'initoa ka talua lau
brofet baki sui gu mai 'i nao.
27 Tee sa Dion naa bae da kekeda
mai sulia lao kekeda laa Abu ki,
bae God nia bae 'urii suli nia, 'Suai
fasi, nau kwai falea kau na waa ni
faarongo nau kai eta dao kau 'i nao
'ani 'oe, uria ka ade akau 'ana tooe
maasi 'oe.' "
28 Sui sa Disas ka bae lau 'urii
fuada, "Ku faarongo kamolu, sa Dion
nia 'initoa ka talua sui naa toaa ne da
futa lao molaagali. Sui boroi 'ana, ta
waa mala nia boroi 'ana ne God 'inito
'ani nia, waa nai kai 'initoa ka talua
lau sa Dion."*
29 Aia, na toaa 'oro nai ki sui guu
da fafurongoa bae lana sa Disas nai,

* **7:28** Sa Disas saea doo nai nao ta raoa si talingai si talua talongai lana na Kraes ne kai dao mai. Na raoa nai bae sa Dion ilia.

ka lea boroi 'ana waa ni koni lana
malefo 'ana takisi ki, kera saitomana
ne taala nia God taifilia gu ne 'o'olo
ma ka mamana. Ma kera daka luka-
sia abulo ta'aa laa kera ki ma sa Dion
ka faasiuabu kera sui guu.
30 Ma Faarisii ki fai waa ni toolan-
gaidoo lae 'ana taki ki, daka ote kera
guu lea sulia taala nai 'ana luka lae
'ana abulo ta'aa laa kera ki uri sa Dion
ka faasiuabu kera.
31 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
“Kamolu saitomana doo ne kwai
faabolatai kamolu toaa abu faama-
mane nee 'i tari'ina fainia? Kamolu
molu mala 'ana kaala wela tu'uu
32 da gooru 'i maana usie ma ta bali
ada ka bae 'urii kau fua ruana ta bali,
‘Kamolu nee, meli ka ufi 'au boroi uri
elee fuamolu, molu ka ote kamolu ni
wae guu! Ma sui meli ka sili'aeweo ki
boroi 'ana liodila lae fua molu, ka nao
molu si doori liodila guu!’
33 Nia 'uri nai, kada sa Dion Waa ni
Faasiuabu lae 'e dao mai ka ili raoa,
nia ka abufanga, ka abu si kuufia
waen. Aia 'i seeri, kamolu ka saea nia
waa 'e too 'ana anoedoo ta'aa.
34 Aia, ma sui kada nau 'Alakwa
Nia Wane, ku dao mai nao kusi ab-
ufanga ma kusi abu guu 'ana kuufi
lana waen. 'I seeri, kamolu ka bae
'amolu 'urii, ‘Suana fasi 'amolu waa
fangaoe ma kuuoe loko wala! Nia na
ruana kera toaa neki ni koni malefo
lae 'ana takis fai toaa ilidoo garo neki
naa loko!’
35 Sui boroi 'ana ta, toaa ne da roo
lau 'ada sulia manataa lae nia God ne
da faatainia nia mamana.”†

Sa Disas, nia fanga 'ana luma kera sa Saemon na Faarisii

36 Tii waa 'ana Faarisii ki satana
sa Saemon nia kwailaefi mai uri sa
Disas lea ka fanga 'i luma kera. Sa
Disas lea kau dao 'i luma nai, nia
gooru ka gege kau daka fanga naa.
37 Aia, da fanga gu 'ada 'uri nai lio
boroi, tii wela keni too lau gu 'ana
maefera nai ka dao lau gu kau. Wela
keni nai 'e rongo alinga 'ana sa Disas
kai lea kau uri fanga lae 'i luma nia
Faarisii nai. 'Uri nai, ni wala nai ka
ngalia mai tii bii waiwai fungu 'ala-
maa nai moko lana diana 'asia naa,
ka lea mai fainia ka dao.
38 Nia ruu mai luma lea ka uu 'i buri
sa Disas karangia 'aena. Nia ka angi
'i seeri, na kafona maana ka gwinifia
naa 'aena sa Disas. Ma nia liu ka
usua naa kafona maana fasi 'aena sa
Disas 'ana ifuna 'i tala'ana. Nia ka
nonoia lau guu 'aena sa Disas ki, ma
ka kistainia naa waiwai moko diana
nai fua fafo 'aena ki, ka gwaia ki nai.
39 Kada Faarisii ne 'ailia kau sa
Disas uri fanga lae luma kera 'e suai,
nia ka manata 'urii, “Sa wala nee, lea
sae nia ta brofet mamana nee, doo
nia ka filoa gu 'ana kwaini ai 'urii ne.
Na wela keni abulo lana ta'aa 'asia
naa ne too kai dau tona nonina nee,
ma sui ka nao si filoa guu!”
40 Sui ma sa Disas ka luua na 'ana
sa Saemon ma ka bae 'urii, “Nau ku
dooria sae lana tii si doo fuamu, 'oe
sa Saemon.”
Sa Saemon ka 'urii, “Tee ne 'oe
dooria sae lana fuaku wala waa ni
toolangaidoo?”
41 Sa Disas ka bae na 'urii fuana,
“Totoo ta, roo waa nai ki lea daru ka
ngali langa 'ana malefo ki sia tii waa
ni falelanga laa nai. Ta waa ka ngali
langa 'ana lima talangia ki, aia ma ta
ruana waa ka ngali langa 'ana lima
akwala ki guu.
42 Totoo lelea, keeru sui guu daru si
bobola naa fai duu lana malefo kera
nai ki. 'I seeri, na waa bae falelanga
'ana malefo baki fuadaru ka manatai
keeru na 'ana ka saea tio boroi 'ana
duu lana ki. 'Uri nai, tii guu 'ana roo
waa nai ki ne bobola fainia kai liosau
baita ka tasa 'ana waa ni falelanga laa
nai, ka talu keeru sui?”
43 Sa Saemon 'e luua ka bae 'urii,
“Na waa bae ngali langaa nia baita ka
talu keeru sui naa na, ma sui waa ni
falelangaa bae ka manata luke nia gu
'ana.”
Ma sa Disas ka 'urii, “Tee mone, 'oe
saea ka too naa nai wala.”
44 Sui, sa Disas abulo ka lio kau uri
wela keni bae ka bae lau gu 'urii fua
sa Saemon, “'Oe suana wela keni nee.

† **7:35** Fees 33-35 'E faatainia sae sa toaa ki da ote kera ade sulia na faarongo laa nia sa Dion sulia na kwakwaea, ma nao na faarongo laa nia sa Disas sulia na noni sasala lae.

Kada ne ku dao mai lao luma 'oe nee,
'oe nao 'osi faa gu tasi kafo uri taufi
lana 'aeku ai.‡ Aia ma ni wala nee, nia
ne taufia na 'ana 'aeku 'ana si kafo 'i
maana, ma ka usua na 'ana 'aeku 'ana
ifuna 'i tala'ana.
45 'Oe nao 'osi nonoi nau guu 'ana
iagori lae suli nau ne ku dao mai
luma kamu. Aia ma ni wala nee, 'ita
bae nau ku dao mai nia nonoia 'aeku
ka nao si luka 'ua mone 'ana ai nai.
46 Ma 'oe nao 'osi kanoa gu gwauku
'ana ta waiwai. Aia, ma ni wala nee
nia gwaia na 'ana 'aeku ki 'ana wai-
wai moko diana nee.
47 Nia 'uri nai nau ku faarongo 'oe,
na abulo ta'aa laa 'oro neki wela keni
nee nia ilia ki mai, God 'e manata
lukea naa faasi nia, ma ka adea nia ka
suaku ka diana 'asia naa. Ma sui ta,
waa ne nau ku manata lukea faasia
si abulo ta'aa laa tu'uu gu 'ana, nia
suaku si diana 'asia guu."
48 Sui sa Disas ka bae na 'urii fua
wela keni nai, "Nau ku manata lukea
abulo ta'aa laa 'oe ki."
49 Kada nai, toaa nai da fanga
kwaimani lau gu fai sa Disas daka
rakesasui nia naa, daka bae 'urii 'i
matangada kwailiu, "Ma sa wala nee
sa tii 'ana nee? Ma tee abulo ta'aa lae
ki boroi nia ka manata lukea gu 'ana
nee!"
50 Sa Disas ka bae 'urii lau fua wela
keni nai, "Manatamu ka enoeno 'ana,
oli 'oko lea 'amua. God nia faamauri
'oe naa, sulia 'oe faamamane nau."

8

Tai wela keni ne da lea kwaimani ki fai sa Disas

1 'I burina ki lau guu, sa Disas ka lea
naa uri maefera baita ki ma maefera
tu'uu ki sui gu 'ana uri faarongo lae
'ana faarongoa diana sulia 'initoaa
God. Ma na akwala ma roo waa
sarenga nia baki daka lea kwaimani
lau gu fai nia.
2 Na wela keni baki sa Disas taria
anoedoo ta'aa ki faasi kera ma tai ai
bae nia guraa tai mataia 'e'ete ki lau
faasi kera, da lea kwaimani lau gu
fai nia. Ai nai ki ne: ni Meri faasia
maefera 'i Magdala bae sa Disas taria
fiu anoedoo ta'aa baki faasia,
3 ni Dioana, 'afe sa Kusa waa baita
kera bae toaa da rao lao beu sa Herod
waa 'inito, ni Susana, ma tai ai 'oro
lau gu 'uri nai. Wela keni nai ki da
falea si malefo faasia suadooa kera ki
tala'ada, fua ka 'adomia sa Disas fai
waa kwairooi nia ki.

Ununua 'ana tarifula lae sulia waa afusia migana wiiti
(Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

4 Kada toaa da lea ki mai fasi mae-
fera baita nai ki sui gu 'ana da koni
sia sa Disas, nia ka unu sulia tii si
tarifulaa ka 'urii,
5 "Totoo tii waa nai lea ka fasia naa
ola wiiti nia. Kada nia afutaa migana
wiiti nia ki, tai miga doo ka 'asia lao
taale ni liu lae lao ole. 'Uri nai, waa
ki liu daka dalia gu 'ada, ma tai doo ai
na saaro lolofo ki 'i mamangaa koso
mai daka 'ani lau gu 'ada.
6 Aia, tai miga doo daka 'asia gu
'ada lao si saegano 'e faula, daka bu-
lao mai daka tae guu sulia si kada
kukuru, sui 'ali'ali daka kuku lau gu
'ada, sulia si saegano nai 'e lalan-
gafikoa.
7 Ma tai miga doo daka 'asia gu 'ada
matangana lalano kwakware ki, ma
lalano nai ka buru na 'ana ki faafida.
8 Ma sui, tai miga doo lau daka 'asia
fafona si saegano diane, ma daka tae
diana daka fungu naa 'ana fuaedoo
'oro ki."

Sa Disas 'e faasuia si ununua nai 'i
seeri, ka bae 'urii, "'Oe waa ne 'o too
'ana alingamu uri rongo lana doo ki,
'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana
ai."

‡ **7:44** 'Ana fa dani 'initoe ki, na toaa Diu ki dai ili sulia na birangaa kera toaa Grik ki, ma toaa Rom ki, uri gooru ororo lae 'ana bali mauli, kera ka kwaisobongi 'ana susuu na 'aba mauli, ma kera ka fanga 'ana 'aba aolo. Nia ne ka walude fuana wela keni nee ka taufia 'aena. Kada kera ruu mai 'i luma, kera ka falea kafo fuana toaa dao ki mai uri taufi lana 'aeda, sulia toaa kera da ruufia tae sadol ki 'i 'aeda adea 'aeda ka rafurafua 'asia naa. Toda lana toaa dao ki mai boroi, kera nonoia babalida, ma daka kisitainia 'olif moko diana ki fafona gwauda 'ana fa dani 'initoe ki.

Doo ne adea sa Disas ka tarifula kada kai falebaea ki
(Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

9 Aia, waa kwairooi sa Disas ki da ledi nia uri ka 'inifitaa malutana si tarifulaa nai fuada.
10 Nia luu kera ka bae 'urii, “Kada 'i nao God nao si faatai folaa 'ua 'ana dongana 'initoaa nia fua toaa 'i nao. Ma sui 'i tari'ina God nia faatai folaa naa 'ana dongana 'initoaa nai fuamolu waa kwairooi nau ki. Ma toaa neki sui gu 'ana, na tarifulaa neki naa ne kwai unu sulia fuada kada kwai falebaea sulia dongana 'initoaa nai. Uria kera ka bubungia boroi doo neki da fuli ki ka nao dasi liofiloda guu, ma daka fafurongo boroi nao dasi rongo filoa guu si doo ne God ilia ki nee.”

Sa Disas, nia 'inifitaa tarifula laa bae fuana waa kwairooi nia ki
(Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

11 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Na malutana tarifulaa bae nia 'urii bae: Na migana wiiti ni fasi lana baki, kera talafana si baea nia God.
12 Ma miga doo baki da 'asida lao taala ni liua lao ole, kera talafana toae ki kada kera rongoa si baea nia God, ma sui Saetan lea mai ka taga lau gu 'ana ai fasi lao manata lada uri ka nao dasi faamamanea lau God ade ka faamauri kera.
13 Ma na migana wiiti bae da 'asia lao si saegano 'e faula, kera talafana toae ki kada kera rongoa si baea nia God, ma kera 'ali'ali daka ala faafia daka ele nada sulia ma sui ka nao si lalisusu 'ua guu lao mauria kera ki. Ma kera ka faamamanea guu sulia si kada kukuru. Ma si kada kera dao toi 'afitaia ki faafia, kera daka luka lau gu 'ada ai.
14 Na miga doo baki da 'asia 'i matangana lalano kwakware baki, kera talafana toae ki kada da rongoa si baea nia God, sui da oli kau na manata lada ka isifufuli lau gu 'ana sulia doo 'e'ete 'oro lao molaagali, mala 'ana malefo ma elelea sala. Ma doo nai ki ka adea mauria kera ki ka nao si rafo uri fungu lae 'ana ta fuaedoo fua God.
15 Aia, na miga doo baki da 'asia lao si saegano diana, kera talafana toae ki kada kera rongoa si baea nia God, ma daka dau ngasi faafia fai manata dianaa ma manata mamanaa lao lioda. Ma daka noni maabe daka susuu ta'aa na fainia lelea daka dao toi guu dianaa 'oro ka tasa 'i gwauna.”

Rongo lana si baea God, ma ade lae sulia
(Maak 4:21-25)

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Doo nao toae ki si ilia ne faasaru lana kwesu ma sui lea daka agwaa 'ada fara ta tiu ma nao fara ifitai. Doo dai ilia 'ada ne faasaru lana kwesu sui daka urungaa ka uu 'i langi, uri ka saru folaa fua toaa da ruu ki mai luma daka suai.
17 “Nau ku bae 'uri nai sulia totoo tafa dani, doo tio saufini neki dai alu faatai ai, ma doo agwa neki dai too folaa fua toae ki daka suai.
18 “Nia 'uri nai, kamolu molu ka fafurongo diana 'ua guu uria si baea nee sulia 'initoaa God, sulia waa ne susuu ka dau fafo 'ana ta kaa kula tu'uu boroi 'ana si baea mamana neki ku faarongo kamolu ai, God kai faa 'ana ka 'idu lau 'i fafona. Ma waa ne nao si dau fafo guu 'ana ta kula ai, ta kaa saitomadooa ne nia kwaifii 'ana sae sa nia too boroi ai, God kai tagalangainia lau gu 'ana faasia.”

Waa ade sulia bae lana God, nia na toolana sa Disas
(Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)

19 'Ana kada nai guu, gaa nia fai saasina sa Disas ki daka dao na mai. Kera daka doori bae fai nia, sui ma ka 'afitai fuada uri lea karangi lana mai, sulia toaa 'oro 'asia naa da koni kalia sa Disas 'i seeri.
20 Ma tii waa lao konia nai ka bae 'urii fuana, “Gaa 'oe fai saasimu ki loko da dao daka nii gu 'ada mai maa, ma daka doori bae fai 'oe.”
21 Sa Disas abulo ka bae 'urii fua konia nai tiifau, “Toaa ne kera rongoa si baea nia God ma daka ade sulia, kera 'ana ne gaa nau ki ma toolaku ki.”

Sa Disas too 'ana tetedea fua faa enoeno lana koburu fai nanafo
(Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)

22 Tii si kada, sa Disas fai waa
kwairooi nia ki da tae lao tii baru nai
nia ka bae 'urii fuada, “Kolu toofolo
naa uri bali 'osi loko nai.” Nia bae 'uri
nai sui, kera ka lea na kau.
23 Ma kera lea kau 'uri nai lelea
guu sa Disas 'asi nia tio ka maleu na
'ana. Kada nia maleu 'ana, tii mae
taba'elo nai ka tae lao 'osi talingai nai
ma koburu ka too naa. Ma baru kera
nai ka fungu 'ana kafo lelea karangi
kera da kai kuruu naa.
24 'I seeri, waa kwairooi nia ki lea
daka faa ada nia daka bae 'urii, “Arai
nee 'ae, ma kolu kai funu naa ne
wala!”
Sui sa Disas nia tatae ka ngatafia
koburu nai fai nanafo nai, ma kera
daka ade na suli nia ma 'i seeri lao 'osi
nai ka aroaro naa.
25 Sui sa Disas liu ka ledia waa
kwairooi nia ki ka bae 'urii fuada,
“Nee rowaa, ma tee ne adea ka nao
molu si faamamane nau 'amolu?”
Ma kera daka kwele daka mau 'asia
naa, ma daka bae 'urii, “Toa nee 'ae,
ma waa ai tee nee? Tee koburu ma
nanafo nee boroi daka ade nada sulia
bae lana nee!”

Sa Disas, nia taria anoedoo ta'aa fasi tii waa

(Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20)

26 Sui sa Disas fai waa kwairooi nia
ki daka faafolo lau kau daka dao naa
'ana bali fera nai 'i Gerasa, ne too ai
daka liofolo lau gu kau uri Galilii 'ana
bali 'osi loko 'ana 'osi nai.
27 Kada sa Disas dao ka koso 'i sara,
nia ka todaa naa tii waa fasi maefera
nai 'i seeri, ne anoedoo ta'aa ki da
burosi nia ka tau na mai, ma nia ka
too dadara ki gu 'ana. Ma waa nai ka
nao si tio guu 'i fera, ka tio ki gu 'ana
lao faaluma ni alu wane ki.
28-29 'Ana kada 'oro, toaa nia ki da
daua daka kania 'abana fai 'aena ki
daka alua waa ka lio suli nia. Ma
sui boroi 'ana, nia ka muusia gu 'ana
seni ma 'oko ngasi neki da kani nia ai.
Ma anoedoo ta'aa nai ka laetainia ka
liufia gu 'ana lao fera kwasi ki.
Aia, kada nia suana sa Disas 'e dao
mai 'uri nai, nia ka kokoo baita, ka
'asi nia ka booruru naa 'i saegano
maa 'aena sa Disas, ka bae 'urii, “'Oo
Disas, 'oe 'alakwa nia God ne 'initoa
ka tasa. Tee naa ne 'oi ilia 'ani nau
nee? Nau ku ledi 'oe, nao 'osi falea
'ua nonifiia baite fuaku.” Sa Disas
ka bae 'urii fuana, “'Oe na anoedoo
ta'aa nee, 'otolangai 'oe lea 'amu fasi
sa wala nee.”
30 Sa Disas ka ledi 'urii 'ani nia,
“Satamu sa tii nee?”
Nia luua ka bae 'urii, “Sataku sa
omee baite.” Nia bae 'uri nai, sulia
waa nai nia too 'ana anoedoo ta'aa
'oro 'asia naa.
31 Na anoedoo ta'aa nai ki daka le-
dia sa Disas uri ka nao si odu kera lau
fua lao kilu liu 'ana kwakwaea.
32 Ma kada nai lau guu, tii ferae
boso nai kai 'eli gu 'ana sulia si rao-
faia nai. 'I seeri, anoedoo ta'aa nai ki,
kera daka ledia naa sa Disas uri nia
ka odu kera 'ana fua lao boso nai ki.
Sa Disas ka kwaifaolomai fuada.
33 Na anoedoo ta'aa baki da lea gu
kau fasi sa wala bae, daka ruufia naa
ferae boso bae tiifau. Aia, na ferae
boso bae tiifau kera tii fa gwasule laa
daka liutoli tiifau sulia 'oba 'afitai bae
daka lofo tiifau lao 'osi koso fubae,
daka kuu daka mae tiifau.
34 Toaa ni sangoni boso nai ki daka
suai doo nai fuli 'uri nai, kera tiifau
daka tafi naa uri lao maefera baite
nai. Lea kau dao daka faarongo talo
naa sulia doo nai fua toae ki lao mae-
fera nai ma 'ana kasi maefera tu'uu ki
kalia 'i seeri.
35 Toaa nai ki da rongoa si doo nai,
kera ka lea na mai uri kula nai si doo
nai fuli kau ai fua lio 'isi lae ai. Ma
kada da lea mai dao seeri sia sa Disas,
daka suana waa nai anoedoo ta'aa
nai ki lea faasi nia nai, 'e manata naa
ka ofi ka gooru ngado too kai fafuron-
goa 'ana sa Disas ma kera daka mau
lau gu 'ada.
36 Ma toaa ne da tala suana mai sa
wala nai nia too 'ana anoedoo ta'aa
ki ma daka tala suana sa Disas taria
anoedoo ta'aa nai ki faasi nia, kera
unu sulia fuli lana doo nai ki siana
toaa ne da koni mai 'i seeri.
37 Sui guu, toaa nai ki sui gu 'ana
bali lolofaa nai Gerasa daka odua naa
sa Disas uri ka lea 'ana fasi seeri, sulia
da mau 'asia naa 'ana doo nai 'e fuli
nai. Sa Disas ka raa lao baru daka oli
lau gu 'ada uri bali loko 'ana 'osi.
38 Kada nai kera tatae dau lea naa,
waa nai na anoedoo ta'aa ki lea na

faasia nai, nia lea mai ka radi na kalia
sa Disas uri ka lea na 'ana fai nia.
Sui ma sa Disas ka faaolitai nia ka
bae 'urii fuana,
39 "'Oe oli 'amu sia toaa 'oe fera
kamu. Lea kau dao 'oko faarongo
kera 'ana doo talingai ne God nia ilia
fuamu nai." Sa wala nai ka oli naa 'i
fera kera, ka lea kau dao ka ununu na
sulia doo nai ki sa Disas ilia fuana nai.

Sa Disas, nia guraa wela keni 'abusure saungia fai ka tataea saari sa Daeras
(Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)

40 Kada sa Disas oli mai ka dao 'i
bali 'osi nee, konia baita bae daka
maasi nia ma daka ele 'asia naa uri
sua lana ne nia dao mai.
41 Tii waa baita ni sua lae sulia beu
ni ofu laa kera toaa Diu ki seeri, ne
satana sa Daeras, nia lea mai ka dao
sia sa Disas. Nia dao ka booruru maa
'aena sa Disas, ka bae fifii naa fuana
sa Disas uri ka lea fainia 'i luma kera,
42 sulia tii kafa wela keni saima-
mana nia nai 'e matai baita 'asia naa
ka tio naa uri mae lana. Wela keni
nai 'e baita ka dao guu 'ana taafuli fa
ngali ma roo fa ngali sarenga ki.
Ma kada sa Disas tatae ka lea kau
fai nia, toaa 'oro nai sui gu 'ana daka
kwalengai kera lau gu kau fai nia.
43 Aia 'i seeri lau guu, tii wela keni
na 'abusure saungi nia mai sulia taa-
fuli fa ngali ma roo fa ngali sarenga
ki, 'e nii lau gu lao konia nai. Na
wela keni nai 'e tauwelaa sui na mai
suadooa nia ki tiifau fua waa ni gura
mataia ki, sui boroi nao mataia nai si
sui guu faasi nia.
44 'Afa dani nai, wela keni nai 'e
fali mai burina sa Disas ka samo toi
kau tatagwarana maku sa Disas. 'Uri
nai, na 'abu nai 'ana 'abusure nai ka
lalanga naa faasi nia asi kada nai 'ua
guu.
45 Sa Disas ka ledi 'urii, "Tii 'amolu
bae dau toku kau bae?"
Toaa nai ki sui gu 'ana daka saea
kera nao.
Sa Bita ka bae 'urii fua sa Disas,
"Wala arai, na konia baita nee gu 'ana
ne beresi 'oe nai!"
46 Sui boroi sa Disas ka bae 'urii,
"Nao, waa bae dau toku kau, nau
ku saitomana ku guraa na kau wane
'ana mamanaa nau bae."
47 Kada wela keni bae 'e saitomana
naa ne sa Disas 'e filoa gu 'ana doo ne
fuli 'ani nia, nia ka mau 'asia naa ka
lelebe mai ka dao na siana sa Disas
ka booruru naa maa 'aena. Ma kada
konia nai da bubu tetee 'ani nia, nia
ka faarongo naa 'i maada sui guu
'ana doo ne adea nia ka samo toi kau
tatagwarana maku sa Disas. Ma ka
faarongo kera lau guu ne nia samo
tona maku sa Disas ma nia ka 'akwaa
'ali'ali 'i seeri.
48 Ma sa Disas ka bae 'urii fua wela
keni nai, "'Oe wela keni nee, God nia
faa 'akwaa 'oe naa, sulia 'oe faama-
mana nau. Oli 'oko lea 'amu, nao 'osi
manata 'oroa lau."
49 Kada sa Disas kai bae gu 'ana 'uri
nai, waa 'e too mai luma sa Daeras
ka lae mai uri nia ka dao naa. Waa
nai ka bae 'urii fua sa Daeras, "Saari
'oe bae, nia nao'ana na mai. 'Oe nao
'osi faa 'abaruaa lau waa ni toolan-
gaidoo."
50 Sa Disas 'e rongo alinga 'ana
faarongo laa nai, ka bae 'urii fua sa
Daeras, "Nao 'osi mau, 'o faamamane
nau 'amu tari'ina saari 'oe nia kai
'akwaa na."
51 Kada sa Disas fai kera da lea
kau daka dao naa maa luma kera sa
Daeras, sa Disas ka luia kera sui guu
daka too 'ada 'i maa, nia fai sa Bita,
sa Dion, sa Demes, fainia maa nia fai
gaa nia wela keni nai gu 'ana daka
ruu kau 'i luma.
52 Toaa nai sui guu da angi baita
daka isisigwau guu asi kada nai. Sa
Disas ka bae 'urii fuada, "Nao molu si
angi lau 'urii, sulia wela keni nee nia
nao si mae, nia maleu gu 'ana ne!"
53 Kera da rongo si doo nai sa Disas
saea, daka waelsi nia 'ada sulia da
saitomana 'e mamana 'ua guu ne
wela keni nai 'e mae naa.
54 Sa Disas 'e fali kau ka rao uri
'abana wela keni fuu ka 'ai naa, ka
bae 'urii, "'Oe wela keni nee, 'o tatae
'amua!"
55 'I seeri, wela keni nai mangona
ka alatafa lau, ka tatae ka gooru naa.
Sa Disas ka saea fuada lea daka fale
tasi fanga nia ka 'ani.

56 Na maa nia fai gaa nia wela keni
nai, daru suai si doo nai daru ka
kwele daru ka mae. Sui, sa Disas ka
luia nao dasi unu sulia doo nai ki sia
ta waa.

9

Sa Disas nia falea 'aboosol nia ki daka lea 'ana raoe
(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)

1 Sa Disas nia 'ailia mai tii akwala
ma roo 'aboosol nia ki siana, ka falea
tetedea fai 'initoaa fuada uri siitasa
lae 'ana anoedoo ta'ae ki ma mataie
ki.
2 Nia ka fale kera uria faatalongai
lana 'initoaa God, ma uria gura lana
toaa matai.
3 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Nao
molu si lada fainia ngali lana doo
'oro 'ana leaa nee. Nao molu si dau
'abarua 'ana tafa kubau, ma ka nao
molu si tarufia wai. Nao molu si lada
fai ngali fanga lae ma ngali malefo
lae. Ka nao molu si manata 'abarua
'ana ngali lana roo si maku ni ofi lae.
4 Lea molu lea kau dao 'ana maef-
ere ma daka gwale kamolu kau 'i
luma, molu ka too ngado 'amolu 'ana
luma nai, lelea ka dao lau gu 'ana
kada kamolu uri lea lae kau 'ana ta
maefera lau.
5 Aia, ma lea molu dao 'ana maef-
ere ma daka sualangai kamolu, molu
ka lea 'amolu faasia maefera nai.
Kada molu lea na kau, molu ka tafu-
sia lolona saegano 'ana maefera nai
faasia 'aemolu, sui molu ka lea na
'amolu. Si ade laa nai nia na fafaataia
fuana toaa nai, ne kera nao dasi
too lau 'ana ta fofo laa uri ka suusi
kera faasia na kwakwaea God fuada
maana ne kera noni'ela 'ana rongo
lana bae lana."
6 Akwala ma roo waa nai ki da tatae
daka lea naa, ma da liu daka faatalon-
gainia naa si faarongoa diana sulia
God 'ana maefera nai ki sui gu 'ana,
ma daka guraa naa toaa matai ki.

Kada sa Herod, nia rongoa faaron-goa sulia sa Disas
(Matiu 14:1-12; Maak 6:14-29)

7 Aia, sa 'Antibas Herod waa ne
'inito fua bali lolofaa 'i Galilii, 'e ron-
goa faarongoa ki sulia doo 'oro ne sa
Disas ilida ki lao lolofaa nai lelea ma
nia ka manata 'oroa 'asia naa sulia.
Nia 'e rongoa da unu sulia saea sa
Dion waa ni faasiuabu bae 'e mae naa
ne mauri lau ma ka ilidoo ki nai.
8 Tai toaa daka saea sa 'Ilaeja brofet
bae 'ana kada 'i nao 'ua ne mauri lau
ka ilia doo nai ki. Tai toaa lau daka
saea sa nia ta waa lau gwana 'ana
brofet baki 'ua 'i nao ne mauri lau ma
ka ilia doo nai ki.
9 Sa Herod ka bae 'urii, "Sa Dion
nai tee bae ku saea daka siki muusia
luana daka ngalia na kau gwauna!
Ma sui sa tii lau 'ana ne ilia doo nai
ki ma toaa nee daka unu sulia nee?"
'Uri nai guu, sa Herod ka sasi naa uri
ka suana sa Disas.

Sa Disas, nia sangonia lima tooni wane
(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Dion 6:1-14)

10 Aia, kada na akwala ma roo
'aboosol nia baki da oli mai daka dao
naa, kera daka ununu siana sa Disas
sulia raoa ne kera lea daka ilia ki mai.
Ma sa Disas ka talai kera fasi 'oroa ne
da koni seeri, daka lea na kau taifili
kera uri lao maefera nai 'i Betsaeda.
11 Sui boroi 'ana, 'oroa nai da rongo
alinga ai ne sa Disas 'e nii seeri, kera
daka lea kau 'i burina daka dao lau gu
kau. Sa Disas ka ele gu 'ana sulia dao
lada kau, ma ka bae na fuada sulia
'initoaa nia God, ma nia ka guraa lau
guu toaa matai ki.
12 Lelea kau 'e dao 'i saulafi kada
sato karangi suu naa, na akwala ma
roo 'aboosol baki da lea mai siana
dao daka bae 'urii, "'Oe odua konia
nee da oli na 'ada uri daka nani fanga
'ada ma daka dao toi ta si kula ni
maleu lae. Kolu too gu 'akolu 'ana
kula gwau, kula nao ta waa si too gu
ai ne!"
13 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kaa
nao, kamolu gu ne molu lea kau molu
ka sangoni kera."

Ni kera da olisi nia daka bae 'urii,
"Kameli, na lima fa beret fai roo kaa
sakwari gu ne meli too ai. Lelea meli
lea kau meli ka foli fanga lau fuada
taari! Lelea nao, doo 'uri nai gu 'ana
'afitai ka bobola fainia konia baita
nee."

14 Konia nee 'oro ka dao 'ana lima
tooni wane.*
Sa Disas ka bae 'urii fua waa
kwairooi nia ki, “Lea kau molu
ka saea fuada kera daka gooru 'i
saegano ma daka koni too lima
akwala ki.”
15 Waa kwairooi nia ki kera lea
daka ilia na si doo nai nia sae nai,
ma toaa nai ki tiifau daka gooru na 'i
saegano.
16 Sui sa Disas 'e dau 'ana lima fa
beret nai ki fai roo kaa sakwari nai
ki lao lofo 'abana, ka lio 'alaa uri salo
ka bae tangoa God. Nia ka niia naa fa
beret baki ma kaa sakwari baki, sui
ka falea naa 'i 'abana waa kwairooi
nia ki, daka tolingia naa fua konia
nai.
17 Ma na konia nai daka fanga le-
lea daka abusu tiifau, ma bali 'ana
fanga ka tio. Waa kwairooi sa Disas
ki, daka konia fanga ne ore ki daka
taungia 'ana tii taafuli kukudu ma
roo kukudu sarenga ki.

Sa Disas, nia ledia waa kwairooi nia ki uria manata lada suli nia
(Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)

18 Tii si kada sa Disas foa 'ana
taifilia ma waa kwairooi nia ki lea
mai daka dao siana, nia ka ledi 'urii
'ani kera, “Nee wala, kamolu rongoa
toaa neki da saea nau sa tii nee?”
19 Kera luu nia daka bae 'urii, “Tai
waa da saea ni 'oe sa Dion Waa ni
Faasiuabu laa bae ne 'o oli lau mai
nee. Ma tai toaa daka saea lau 'ada ni
'oe sa 'Ilaeja 'ana ne 'o oli lau mai nee.
Ma tai toaa ki lau daka saea ni 'oe ta
waa lau gu 'ana brofet baki mai nao
ne 'oe mauri lau gwamu nee.”
20 Sui sa Disas ka ledi lau 'urii 'ani
kera, “Ma sui kamolu mone, molu
saea nau sa tii nee?”
Sa Bita 'e luua ka bae gu 'urii, “'Oe
na Kraes bae gu ne wala, na waa
fifilia bae God 'ua guu!”

Sa Disas, nia bae kekerofana mae lana
(Matiu 16:20-28; Maak 8:30—9:1)

21 Sa Disas nia ka bae fifii 'ana waa
kwairooi nia ki ka luia nao kera dasi
faarongo 'ua ai sia ta waa.
22 Nia ka bae 'urii fuada, “Nau, na
'Alakwa nia Wane, kwailiu lao fii laa
baita 'oro. Na waa baita gwaun-
gai neki ma waa baita ni foa neki,
ma waa toolangaidoo neki 'ana taki
ki, kera dai susubutai nau ma dai
saumaeli nau. Nau kwai mae, sui lao
oluna fa dani burina ku mae, God kai
tafo nau lau gu 'ana faasia maea.”
23 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada
sui guu, “Lea ta waa nia dooria kai
lea mai 'i buriku, nia ka manata buro
naa 'ani nia 'i tala'ana, ka noni maabe
naa fua liu lae lao fii lae ki 'afa sato
ki sui guu, talafana 'airarafolo nia ne
ngalia uria mae lae 'i fafona.
24 Waa ne dau ngasi faafia mauria
nia, mauria nia kai nao'ana. Ma waa
ne luka tiifau mai 'ana mauria nia
fuaku, mauria nia kai tio tari.
25 Ta waa ka totoo boroi 'ana diana
lana molaagali nee tiifau, lea nia 'i
tala'ana 'e funu, dodoloa nia ka firi
lau 'ana ta tii si doo ai.
26 Ma waa ne noni susuala 'ani nau
ma ka noni susuala 'ana si baea nau
ki, nau na 'Alakwa nia Wane, kwai
noni susuala lau gu 'ani nia kada ku
dao mai fainia rara laa Maa nau fai
nau, ma fainia talae 'ensel abu nia.
27 Aia nau ku faarongo mamana
guu 'ani kamolu, bali 'amolu toaa ne
molu uu 'i seki nee, tara molu kai
mauri 'ua gu 'amolu molu ka suana
naa God kai 'inito 'ana toaa nia ki.”

Sa Disas, nia faatainia waasi-nasina lana ma rara lana
(Matiu 17:1-8; Maak 9:2-8)

28 Bobola fainia kwaluna fa dani
guu burina sa Disas bae sulia doo
baki, nia ka talaia naa sa Bita, sa
Dion, ma sa Demes, kera daka raa uri
foa lae gwauna uo nai 'i seeri.
29 Aia, kada sa Disas nia foa 'ana
'i seeri, na maana ka tatala, ma na
maku nia ki ka kwakwaosiererea ma
ka waasinasina 'asia naa.
30 Ma tona boroi kera suana roo
waa baki, sa Mosis fai sa 'Ilaeja dao
daru ka bae kwaimani naa fainia sa
Disas.
31 Keeru daru sakatafa mai fainia
rara laa nai daru ka bae na sulia lea

* **9:14** Kera nao dasi idumia guu wela keni ki fainia kaala wela tu'uu ki ne kera bali 'ana konia nai da fanga lau gu nai.

lana faasia molaagali ne kai ali'afu
Durusalem.
32 Aia, sa Bita fai roo waa baki
da uu kwaimani fai nia, maada ma-
maleua ka legwesi kera daka maleu
naa. Kada kera ada naa, kera daka
suana sa Disas nia waasinasina 'asia
naa, ma nia ka suana gu 'ana roo waa
baki daru uu kwaimani fainia.
33 Kada nai roo waa nai ki daru
safali lea naa fasi sa Disas, sa Bita ka
bae 'urii fua sa Disas, “Wala arai 'ae,
nia diana 'asia naa ne kolu nii na 'i
see. Kameli kai tolea olu babale ki
seki ne, babala fuamu, babala fua sa
Mosis, ma oluna doo fua sa 'Ilaeja.”
(Sa Bita, nia tona ka bae ata gu 'ana
nai.)
34 Kada sa Bita bae gwana 'uri nai,
na dasa dao ka koko na faafi kera. Na
olu waa kwairooi nai ki daka mau lau
gwada kada dasa nai koko faafida.
35 Ma kera ka rongoa tii si lingee-
wane ka talo mai 'i lao dasa nai ka bae
'urii, “Sa Wala nena 'Alakwa nau na,
na Waa fifilia nau 'ua guu. Kamolu
too molu ka rongo sulia bae lana!”
36 'I burina si lingeewane nai bae
mai 'uri nai, kera lio kau daka suana
sa Disas 'e uu na taifilia. Sui kera
daka taarongainia si doo nai ki da
suai nai, ka nao dasi faarongoa lau ta
waa ai 'ana kada nai.

Sa Disas, nia taria anoedoo ta'aa faasia tii waa kafi baita
(Matiu 17:14-18; Maak 9:14-27)

37 'Afa dani 'i burina guu si doo nai
fuli, sa Disas fainia olu waa kwairooi
nia ki daka koso na mai fasi gwauna
uo nai kula nai sa Disas tatala ai. Ma
toaa 'oro nai lea mai daka dao siana
sa Disas.
38 Ma tii waa faasia lao konia nai
ka 'ai ka bae mai 'urii, “Waa ni faa
toolamai 'ae, nau ku dooria 'oko taria
anoedoo ta'aa nee fasi 'alakwa nau
nee, sulia nia tii fa 'alakwa 'autania
nau nai naa ne.
39 Na anoedoo ta'aa nee lea kada
nia olofia wela nee, nia ka 'asi nia
'i saegano ka 'oto'otorai talingai ka
ararai baita ma fakana ka ngingisula
tiifau. Ma doo nai ka tauwela nia
'asia naa, ma kada 'e ade 'uri nai 'ani
nia, 'e 'afitai ka sui 'ali'ali faasi nia.
40 Nau ku leditona mai waa
kwairooi 'oe ki uria daka taria
anoedoo ta'aa nee faasi nia ma sui
ka nao dasi ilia guu.”
41 Sa Disas ka bae 'urii, “Kamolu
toaa nee, kamolu abu faamamane
ma kamolu toaa ta'ae. Nau kwai
too fai kamolu ka nao si tau kamolu
na 'ana ne. Sae bobola fainia dao
'uri nai, molu ka faamamane nau
naa nai, ma sui ka nao. Talaia mai
'alakwa 'oe seki!”
42 Kada wela nai kai lea 'ua gu 'ana
mai sia sa Disas, na anoedoo ta'aa nai
dao ka olofia lau guu. Ma nia ka 'asia
naa 'i saegano, ka lebelebe naa. Sa
Disas ka ngatafia anoedoo ta'aa nai,
ma nia ka sigi faasia wela nai. Nia ka
too diana naa, sa Disas ka odua ka oli
na kau sia maa nia.
43 Ma konia nai daka kwele 'asia
naa 'ana tetedea baita nia God.

Ruana si kada sa Disas nia bae kekerofana mae lana
(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)

Kada konia nai da kwele 'ua gu 'ada
'ana doo nai ki sui guu sa Disas ilida,
nia abulo ka bae lau 'urii fuana waa
kwairooi nia ki,
44 “Nao kamolu si manata buro
'ana doo neki ku saea ki fuamolu nee.
Nau 'Alakwa nia Wane, totoo dai fale
nau 'i 'abana malimae nau ki.”
45 Ma sui boroi 'ana sa Disas ka
bae 'uri nai, waa kwairooi nia ki da
ulafusia 'ua gu 'ada si doo ne nia bae
kekerofana nai. God 'e saufinia faasi
kera, ma kera daka mau lau gu 'ada
'ana ledi lana sa Disas uria si man-
ataa nai.

Waa ne baita tasa fuana toae
(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

46 Waa kwairooi sa Disas ki totoo
lea daka olisusuu 'i matangada faafia
tii ada ne kai baita fuada sui.
47 Sui ma sa Disas 'e saitomana gu
'ana doo ne nii lao manata lada, nia
ka 'ailia mai tii kaa wela tu'uu nai ka
lea mai, nia ka faa uua 'i matangada,
48 sui ka bae 'urii fuada, “Lelea 'oe
gwalea mai kaa wela tu'uu 'urii sulia
ne 'oe faamamane nau, 'oe gwale nau
lau guu. Ma lelea 'oe gwale nau, 'oe
gwalea lau guu God waa ne fale nau
mai. Lelea 'oe faatu'uu 'oe 'i tala'amu

'i matangamolu tiifau, tama 'oe ne 'o baita fuamolu tiifau."

Waa nao si susubutai kamolu, nia waa fai kamolu
(Maak 9:38-40)

49 Sa Dion ka bae 'urii, "Wala arai 'ae, kameli suana tii waa nia taria lau guu anoedoo ta'aa ki 'ana mamanaa 'oe, ma meli ka luia nao si ilia, sulia nia nao lau waa 'ani kameli toa ne meli lea 'i burimu nee."
50 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nao molu si luia, sulia waa nao si susubutai kamolu, nia waa fai kamolu."

Toaa 'i Samaria, da susubutainia sa Disas

51 Nia dao naa 'ana kada sa Disas karangi kai oli naa uri salo. 'I seeri, nia ka manata fifii naa uri lea lae uri maefera baita 'i Durusalem.
52 Ma nia ka odua tai waa daka lea uri dao lae 'ana maefere ki 'i nao uri ade akau lae 'ana doo ki sui nia kafi dao kau. Kera lea kau daka dao naa 'ana tii maefera nai toaa Samaria ki.
53 Sui ma toaa nai daka luia nao nia si dao siada, sulia nia waa Diu ma ka lea 'ana uria 'i Durusalem.
54 Ma kada roo waa kwairooi nai sa Disas ki, sa Demes fai sa Dion, daru suana toaa nai da luia fera kera ki 'uri nai, keeru ka bae 'urii fuana sa Disas, "Wala Aofia, kaari dooria miri kai gania God uri ka faa fakana mai ta era uri ka sarufia toaa nee daka funu 'ada, ma nao 'utaa?"
55 Ma sui sa Disas abulo ka ngatafi keerua faafia.
56 Sui kera daka lea nada uri ta maefera lau.

Waa da manata uri lea lae fai sa Disas ki
(Matiu 8:19-22)

57 Kada kera lea naa sulia taale, tii waa ka bae 'urii fuana sa Disas, "Nau kwai lea naku fai 'oe uria 'i fai boroi 'ana 'oe kai lea uria."
58 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "Nia nao si walude ne wala! Na giri kwasi ki da too 'ana kilu ni tio kera ki, ma saaro ki kera too lau guu 'ana 'oikakada ni tio kera ki. Sui ma nau 'Alakwa nia Wane, ne nao gu 'aku ta kula ni too."
59 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuana ta ruana waa, "'Oe lea mai buriku."

Ma waa nai ka bae 'ana 'urii, "Wala Aofia 'ae, too 'amu nau lea kwai saufinia fasi maa nau kada 'e mae, sui fatai oli mai kufi lea naku 'i burimu."
60 Sa Disas 'e luua ka bae 'urii, "Lukasia toaa da mae ki da tala saufini kera na kau 'i tala 'ada wala. 'Oe, 'oko lea naa uria faatalongai lana 'initoaa God."
61 Aia, ta waa lau ka bae 'urii fuana sa Disas, "Wala Aofia 'ae, nau kui lea naku burimu ne. Sui ta, 'oe maasi nau oli ku alualu fasi 'aku 'ana toaa nau 'i fera."
62 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "Waa ne dooria kai lea 'i buriku ma sui ka manata oliburi lau gu 'ana uri doo nia ki, nia nao si faorana God kai 'inito fuana."

10

Sa Disas, nia odua fiu akwala ma roo waa sarenga nia ki fuana rao lae

1 Aia, 'i burina gu 'ana doo nai ki sui, Aofia ka filia lau ta fiu akwala ma roo waa sarenga ki, ka odu kera daka lea kau 'ana too roo waa 'i nao 'ani nia 'ana maefere ki sui guu, ne nia dooria kai dao ki ai.
2 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Toaa bobola fainia daka faamamanea God ki da 'oro mamana guu daka kwaimaasi gu 'ada mala 'ana ta raku suka sui naa uria fori lana, sui ma toaa fuana talai lada mai siana God ka nao si 'oro guu. Nia 'uri nai, kamolu gania God waa 'inito 'ana raoa nee, uria nia ka odua mai toaa ni rao ki uria daka konia mai doo ne kwaimaasi naa lao raku nia.
3 Aia, molu lea naa nai. Nau ku fale kamolu, molu ka lea naa matangana toaa 'oro ne birangada ta'aa 'ana saketodooe. Ma kamolu ka mala naa kale sifsif da liu matangana giri kwasi 'ani doo ki, sulia kera kai dooria saketo lamolu.
4 Nao kamolu si ngalia tasi malefo, ma nao wai, ma nao butu ki. Kamolu lea 'initoa kau nao molu si dora 'ana bae lae fai waa molu dao toda ki sulia taale.
5 Ta luma tee ne kamolu dao molu ka too ai, molu ka bae 'urii fua toaa 'i luma nai, 'Aroaroa God ka too 'ana fai kamolu toaa 'i luma nee.'

6 Lea ta waa fua aroaroa nai 'e nii
seeri, aroaroa nai kai too 'ani nia. Ma
lea ka nao guu, aroaroa nai kai oli lau
gu 'ana siamolu.
7 Kamolu ka too ngado 'amolu 'i lao
luma nai molu too ai, nao kamolu si
liu kwailiu. Lea da faa si fanga ma
nao si kafo fuamolu 'i seeri, molu ka
'ania fanga nai, ma molu ka kuufia
kafo nai, sulia na waa ni rao lae, nia
'o'olo gu 'ana uri kwaiarangai lana.
8 "Ma kada kamolu dao 'ana maef-
ere ma daka gwale kamolu kau uri
fera, ta fanga tee ne da faa fuamolu,
molu 'ania gu 'amolu.
9 Molu ka guraa toaa matai ki lao
maefera nai, ma molu ka bae 'urii
fuada, ''Initoaa God 'e nii karangi
kamolu naa.'
10 Ma lea kamolu dao 'ana maefere
ma nao dasi gwale kamolu gu uri
fera, molu ka 'iia taale ki ne liu lao
fera nai, molu ka bae 'urii,
11 'Si saegano 'ana maefera kamolu
nee boroi ne dora 'ana 'ae meli, meli
tagarangainia na kau fuamolu uri ka
faatainia God kai kwae kamolu sulia
molu ote kamolu rongoa si baea nia.
Sui boroi, molu ka manata toi, 'ini-
toaa God 'e nii karangi kamolu naa.'
12 Nau ku faarongo kamolu, totoo 'e
dao 'afa dani God kai kwaea toaa lao
molaagali, nia kai kwaea toaa 'ana
maefera nai ka talua fatai kwakwaea
nia fua toaa 'ana maefera abulo ta'aa
bae 'i Sodom!"

Toaa 'ana maefera baite ki ne nao dasi faamamanea sa Disas (Matiu 11:20-24)

13 Sa Disas ka bae 'urii, "Kai ta'aa ka
tasa fuamolu toaa 'ana maefera neki
'i Koresin fai 'i Betsaeda, sulia nao
molu si faamamanea doo kwaibala-
tana 'oro baki ku ilia mai siamolu.
Doo baki lea sae nau ku ilida mai
siana toaa ne kera nao lau Diu ki
'ana maefera abulo ta'aa loki 'i Taea
fai Saedon,* 'uri nai toaa 'ana fera
nai ki daka kwaimanatai tasa daka
ruufia mumui maku bilia ki, ma daka
kakano 'ana fue 'ana faatai lana kera
kwaimanatai ma daka lukasia abulo
ta'aa laa kera ki nai.
14 Ma sui ka nao molu si ili 'urii,
lea nia dao 'afa dani God kai kwaea
molaagali, nia kai kwae kamolu kai
ta'aa 'isi fatai talua kwakwaea nia fua
toaa 'ana bali fera nai ki 'i Taea fai
Saedon.
15 Aia, kamolu toaa nee 'i Ka-
baneam molu manata ngado 'amolu
sae God kai tafo kamolu kai alu
kamolu 'i langi. Sui ma nia kai 'uitoli
na 'ani kamolu lao kilu liu fubae 'ana
nonifiie."
16 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana
waa kwairooi nia ki, "Waa ne rongo
sulia bae lamolu, nia rongo sulia bae
laku. Ma waa ne nao si ala faafi
kamolu, nia nao ala faafi nau. Ma
waa ne nao si ala faafi nau, nia nao si
ala faafia God waa ne odu nau ku lea
mai."
17 Nia bae 'uri nai sui, fiu akwala
ma roo waa sarenga baki daka lea
naa. Lelea kada kera oli mai da dao
naa, kera daka ele 'asia naa, daka bae
'urii, "Wala Aofia 'ae, kameli suana
anoedoo ta'aa ki boroi da roo sulia
bae lameli kada meli tari kera 'ana
suukwaia 'oe!"
18 Sa Disas luu kera ka 'urii, "Nau
ku suana kau tetedea Saetan 'e 'asia
mai faasi nia 'i lofona salo loo ka mala
'ana kwakwange binamaaru.
19 Molu rongo fasi ku faarongo
kamolu. Nau ku faa na kau suukwaia
nau fuamolu nai, uri molu ka uri
boroi faafia doo 'a'ale ki mala baekwe
ki fai fafari ki, kera ka nao si bobola
guu fainia daka saungi kamolu. Ma
lea kamolu kai uri boroi faafia tet-
edea Saetan tiifau naa ne malimae
'ani kamolu, nia ka nao si bobola guu
fainia ka saungi kamolu.
20 Tasi doo lau 'e 'urii, kamolu nao
molu si ele lau sulia gu 'ana anoedoo
ta'aa ki da ade sulia bae lamolu. Kaa
molu ele lau 'amolu sulia ne sata-
molu ki God 'e kedaa ka nii naa lao
fera 'i salo."

Sa Disas nia ele ka bae tangoa God (Matiu 11:25-27; 13:16-17)

21 'Ana kada nai gu 'ana, Anoedoo
Abu 'e faaelea sa Disas, sa Disas ka
bae 'urii, "Maa 'ae, 'oe 'o 'inito fua
salo loo ma molaagali nee. Nau ku
tango 'oe sulia 'oe saufinia doo neki

* **10:13** Taea fai Saedon, na roo maetoaa da talo 'asia naa fai abulo ta'aa lae.

faasia toaa filo ma toaa saitoma doo ki, sui ma 'oko faatainida 'amu sia toaa mala wela tu'uu ki. Iuka Maa 'ae, si doo nai 'e fuli ka lea 'ua guu sulia manata lamu 'uabaa na mai."

22 Sui sa Disas ka bae 'urii, "Maa nau 'e faa doo ki sui naa 'i 'abaku. Taifilia Maa nau gu ne filo nau 'Alakwa nia, ta wane lau ka nao. Ma nau 'Alakwa nia ni nau taifili nau gu ne ku filoa Maa nau ni nia. Ma tii gu 'ana ne nau kwai faatainia maa nau siana, nia 'ana ne kai filoa maa nau."

23 Sui sa Disas abulo ka lio fuana waa kwairooi nia ki taifilida ka bae 'urii fuada, "'E diana tasa fuamolu suli molu suana doo fualangaa neki tari'ina.

24 Ku faarongo kamolu, na brofet 'oro ma waa 'inito 'oro 'ana kada 'i nao ki, kera dooria 'asia na mai sua lana doo ne kamolu suai 'i tari'ina, sui ma ka 'afitai fuada. Ma kera daka dooria 'asia na mai rongo lana doo ne kamolu rongoa 'i tari'ina, sui ma ka 'afitai fuada."

Ununua sulia waa ade diana fasi bali lolofaa Samaria

25 Totoo tii waa ni toolangaidoo 'ana taki ki ka lea mai ka dao naa siana sa Disas uri ka ilitona 'ana, ka ledi 'urii 'ana sa Disas, "Waa ni toolangaidoo 'ae, tee gu ne nau kwai ilia wala, uri ku too 'aku 'ana mauria firi?"

26 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, "Tee bae kekeda laa Abu ki saea? Tee ne 'oe saitomana 'ana doo ne kera bae sulia?"

27 Na waa nai luu nia ka bae 'urii, "'O liosau 'ana God 'oe 'i lao liomu tiifau, ma 'i lao mangomu tiifau, ma fai tetedea 'oe tiifau, ma 'i lao manatamu tiifau. Ma 'oko liosau 'ana ta wane kau ka mala lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe 'i tala'amu."

28 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "'Oe luua si ledi laa nai ka too naa nai. 'Oko ili gu 'uri nai, uri 'oko mauri."

29 Sui ma waa ni toolangaidoo nai, ka naunau 'ana fai 'o'oloa nia 'i tala'ana, ka ledi 'urii lau 'ana sa Disas, "Nee wala, ma lea 'uri nai sa tii gu ne ta wane kau, uri nau ku liosau 'aku 'ani nia?"

30 Sa Disas 'e filoa ne toaa Diu ki da mamagutainia toaa Samaria. 'I seeri nia luua waa nai ka 'urii, "Totoo ta tii waa 'i Durusalem koso ka lea toli naa uria maefera 'i Diorikoo. Ma waa beli ki daka sakalia sa wala nai sulia taale daka kwae nia ka sali mae ka tio na 'i seeri, ma daka lau tiifau 'ana 'okodoo nia lea si maku 'i salafana boroi si tio naa, sui tafi daka lea nada.

31 Otafana kada si doo nai fuli, tii waa ni foa ka koso toli lau gu kau sulia tii taala nai. Kada nia lea kau ka suana sa wala nai 'e tio 'i seeri sulia taale, nia ka kali ka liu tau 'ana faasia, tasa ka lea lau gu 'ana.

32 Tii waa 'ana waa dai rao kwai'adomi fai waa ni foa ki ka 'uri nai lau guu. Kada nia lea kau ka liu lau gu 'i seeri ka suana sa wala nai, nia boroi ka kali ka liu tau lau gu 'ana faasia, ka lea lau gu 'ana.

33 Aia, totoo na waa fasi 'i Samaria ta bali 'e'ete lau na 'ana ne lea lau gu kau sulia taala nai. Ma kada nia lea kau ka suana sa wala nai, nia ka manatainia 'asia naa.

34 Nia ka lea kau siana, ka taufia maala nia ki ka kikia gwai ma waen faafida, sui ka 'afuda. Sui nia ka kwaua sa wala nai uri fafona dongki nia, ka ngalia ka lea na fainia. Lea kau ka faasi nia 'ana tii luma ni foli lae talana uri tio lae ai ma ka suasuli nia 'i seeri.

35 Da tio dani, nia ka lafua roo miga malefo bobola fainia foli lana roo fa dani ki, ka faa fuana waa ne suasulia luma nai, ka bae 'urii, "'Oe suasulia sa wala nee. Ma lea 'oe faafunua tasi malefo 'i satamu uri 'adomi lana, kada nau ku oli mai kui liu, nau kui duu tiifau ai fuamu.' "

36 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana waa ni toolangaidoo bae, "'Ana olu waa nai ki, waa tee ne 'oe manata toi nia ilia si doo ne faatainia nia toolana sa wala nai da saungia ma daka belia 'okodoo nia ki?"

37 Ma waa ni toolangaidoo nai 'ana taki ki ka 'urii, "Waa nai manatainia nai na."

Sa Disas olisi nia ka 'urii, "'Oe lea kau 'oko ili 'uri nai fua waa ki."

Ni Maata fai ni Mere

38 Kada sa Disas fai waa kwairooi
nia ki da lea naa uri Durusalem, kera
daka dao fasi 'ana tii maefera nai, ma
tii wela keni nai satana ni Maata ka
gwale kera kau uria 'i luma nia.
39 Ma ni Meri toolana ni Maata,
ka gooru karangia sa Disas na Aofia
ka fafurongoa na 'ana toolangaidooa
nia.
40 Aia, ma ni Maata, manata lana ka
'abarua naa 'ana raodooa 'i luma ki
tiifau, ne nia ilia gu 'ana taifili nia. Ma
nia ka lea mai siana sa Disas, ka bae
'urii fuana, "Wala Aofia, doo 'oe suai
ka nao si 'oga 'oe guu ne nau ku ilia
gu 'aku raoa neki sui guu taifili nau,
ma toolaku nee ka faasi nau nao si
'adomi nau gu 'urii? 'O saea fuana nia
lea mai ka 'adomi nau!"
41 Aia, na Aofia 'e luua ka 'urii, "'Oo
Maata 'ae, 'oe 'abaru 'asia naa 'ana
manata lae sulia doo 'oro ne.
42 Tii si doo gu ne 'initoa ka tasa nee.
Si doo diana nai ne ni Meri 'e filia nee,
ne 'afitai ta waa ka ngalia lau faasi
nia."

11

Sa Disas, nia toolangaidoo sulia foa lae
(Matiu 6:9-13; 7:7-11)

1 'Ana tii fa dani, sa Disas nia foa
'ana tii si kula. Kada nia 'isia foa
laa nia, tii waa 'ana waa kwairooi
nia ki dao ka bae na 'urii fuana,
"Wala Aofia 'ae, 'oe toolangainia fasi
foa lae siameli wala, mala bae sa
Dion toolangainia mai foa lae sia waa
kwairooi nia ki."
2 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kada
kamolu foa, molu ka bae 'urii,
'Maa kameli 'ae,
alu toaa ki sui faa'initoaa 'ada satamu
ne abu.
Lea mai 'oko 'inito 'ana mauria kera
toaa ki sui.
3 'Oko falea mai fuameli si fanga
bobola fai kameli 'afa sato ki
sui guu.
4 'Oko manata lukea abulo ta'aa laa
kameli ki, sulia meli manata
lukea abulo ta'aa laa kera toaa
ilidoo ta'aa fuameli.
Nao 'osi ekwatai kameli fua ilitooa ka
linge kameli.' "
5 Sui sa Disas ka unu sulia tii si un-
unua 'ana tarifulaa 'urii fuana waa
kwairooi nia ki, "Sae 'uri nai ta, ta
waa 'amolu lea ka dao siana waa
kwaimani nia 'i luma kera lao tofun-
gana rodo. Ma nia ka bae 'urii fuana,
'Waa nau 'ae, 'oe faa fasi mai ta olu fa
beret fuaku,
6 sulia tii waa kwaimani nau lau
guu ne too tau mai 'e dao siaku, ma
sui ka nao kusi too 'ana tasi fanga uri
faa lae fuana.'
7 Ma sui lea sae waa kwaimani nia
nai 'i luma ka bae mai 'urii, 'Nao 'osi
faanonifii nau lau! Kameli fonokia
sui na mae, ma wela nau ki boroi da
maleu sui naa. Nia 'afitai naa uri nau
ku tatae ku faa lau ta doo fuamu.'
8 Ku faarongo kamolu, sui boroi
'ana nunufana bali 'ana kwaimania
keerua, nia ka 'afitai naa fua sa wala
nai ka faa lau ta doo fuana. Bali nun-
ufana 'ana ne nia radi kalia ka nao si
lukasia naa, ne adea lelea ruana nia
nai ka tatae lau uri faa lana doo nai
ki sui guu nia dooria nai.
9 Nia ne nau ku faarongo kamolu,
molu gania God uri lelea molu ka
ngalia doo ne kamolu gania siana.
Molu ka nanisia doo ne molu dooria
siana God uri lelea molu ka dao toi.
Molu ka kikidi 'ana maa nia God uri
lelea nia ka 'ifingia fuamolu.
10 Sulia nia 'urii, toaa ki sui guu ne
kera gania God, kera ngalia doo da
gania. Ma toaa ki sui guu ne kera
nanisia doo ne kera dooria siana God,
kera dao toi. Ma toaa ki sui guu
ne kera kikidi 'ana maa nia God, nia
'ifingia fuada.
11 "Aia, tii 'amolu waa ni maa lae
ki ne lea 'alakwa 'oe gani 'oe uria
sakwari doo diana nai, ma oli 'oko faa
'amu baekwa 'a'ale fuana?
12 Ma nao lea nia gani 'oe uria
farake karai doo diana nai, ma oli
'oko faa 'amu fafari fuana? 'Oe 'afitai
'oko ili uri nai fuana 'alakwa 'oe, nee?
13 Kamolu toaa abulo ta'aa nee
boroi ne molu saitomana faa lana
doo diana ki fuana wela kamolu ki.
Ma tagi 'ana Maa kamolu 'i salo, ai nia
'o'olo kafi talu kamolu fatai 'ana faa
lana mai Anoedoo Abu fuana toaa ne
kera gani nia uria!"

Sa Disas fai Saetan
(Matiu 12:2-30; Maak 3:20-27)

14 'Ana tii si kada, sa Disas taria tii
anoedoo ta'aa faasia tii waa fakana
'ato. Ma kada anoedoo ta'aa nai 'e lea
faasi nia, waa nai ka bae lau gu 'ana.
Ma toaa 'oro nai da koni 'i seeri daka
kwele.
15 Ma sui tai waa 'ani kera daka
bae 'ada 'urii, "Sa Disas nia taria gu
'ana anoedoo ta'aa ki 'ana tetedea nia
Saetan, na anoedoo ta'aa gwaungai
kera anoedoo ta'aa ki."*
16 Ma ta bali 'ani kera daka doori
ilitona 'ada sa Disas uri ka faatainia
fasi tasi doo kwaibalatana uri ka
faatainia lea nia lea mamana mai fai
tetedea God.
17 Ma sa Disas 'e filoa gu 'ana man-
ata lada, nia ka bae 'urii fuada, "Mae-
fera baita 'ana 'initoaa ne toli ma toaa
'i laona ki daka firu lau gu 'ada fai
kera 'i tala'ada, 'initoaa 'e okosi naa
na. Ma bara waiwelana ne toli ma
toaa 'i laona ki daka firu lau gu 'ada
fai kera 'i tala 'ada, bara waiwelana 'e
okosi naa na.
18 Ma lea 'initoaa nia Saetan 'e toli
ma toaa 'i laona ki daka firu lau gu
'ada fai kera 'i tala 'ada, 'initoaa nia
'e okosi naa nai. Nau ku faarongo
kamolu 'ana doo nai ki, sulia kamolu
saea nau ku taria anoedoo ta'aa ki
'ana tetedea nia Saetan.
19 Aia, kamolu saea naa nau ku
taria anoedoo ta'aa ki 'ana tetedea
Saetan. Sui 'uri nai, ma tetedea tii
'ana ne waa kwairooi kamolu ki da
taria anoedoo ta'aa ki ai? Tetedea
Saetan lau guu, ma nao sa tii? Lea
nao lau 'ana tetedea Saetan ne kera
ilia ai, tama doo ne kamolu sae nau
ai nia garo nai.
20 Na tetedea God lau 'ana ne nau
ku taria anoedoo ta'aa ki ai. Lea nia
'uri nai tama doo, nia faatainia 'ini-
toaa God 'e nii karangi kamolu naa
nai."
21 Sui sa Disas ka unu lau sulia ta
tii si tarifulaa ka 'urii, "Kada ta waa
ramo nia dau 'ana raunga ni omee
nia ki ma ka folo diana 'ana suusia
beu nia, 'afitai 'asia naa ta waa ka
tala'ana ka belia 'okona doo nia ki.
22 Ma sui boroi 'ana, lea ta waa
ramo ka talu nia lau 'e firu fai nia ma
ka siitasa faafi nia, waa ramo ka tasa
nai kai laua gu 'ana raunga ni omee
ne waa ramo nai 'e fiitoi ki. Ma waa
ramo ka tasa nai kai tolingia gu 'ana
'okodoo waa ramo nai ki tiifau fuana
ruana nia ki fainia.
23 "Waa ne nao si lea gu mai buriku,
waa nai nia malimae nau. Ma waa
ne nao si kwai'adomi aku 'ana koni
lana mai toae ki sia God, nia waa ni
tagalangai lada faasia God."

Oli lana mai anoedoo ta'aa
(Matiu 12:43-45)

24 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Kada
kera taria anoedoo ta'aa ka lea faa-
sia waa, nia kai kali gwana lao fera
kwasi, ka nani gwana uria tasi kula
kai too ai. Ma lea nia nani lelea ka
nao si dao toi guu tasi kula, nia kai
manata 'urii, 'Nau ku oli 'aku uria
waa bae ku too mai 'ani nia 'i nao sui
kufi lea mai bae.'
25 Nia oli mai dao, ka suana waa
bae tagisi nia ka 'olosia mauri lana
tiifau sui ka too gu 'ana.
26 Kada nia suana 'uri nai, nia oli
kau ka talaia lau mai ta fiu anoedoo
ne ta'aa ka talu nia fatai, kera ka lea
mai dao daka too 'ana waa bae. Ma
kada nai guu, na too lana waa nai 'e
ta'aa ka talua fatai 'i nao mai."

Na ele lae mamana

27 Kada sa Disas nia bae sulia doo
nai ki fuada sui, tii wela keni lao ko-
nia nai ka 'ai baita ka 'urii, "'E diana
tasa fuana ai ne kwalafi 'oe ma ka
faasusufi 'oe mai."
28 Sui ma sa Disas luua ka bae 'urii,
"Kaa nao. 'E diana tasa fuana toaa ne
da rongoa si baea God ma daka ade
sulia."

Toaa da dooria sa Disas ka ilia tai doo kwaibalatana fuada
(Matiu 12:38-42)

29 Ma kada ne toaa 'oro nai da koni
kalia sa Disas, nia ka bae 'urii fuada,
"Kamolu toaa abu faamamane nee 'i
tari'ina, birangamolu ta'aa. Kamolu
dooria molu ka suana ta fafaataia
'ana faatai lana tetedea God, sui boroi
ma God 'afitai ka faatainia lau ta
fafaataia 'e'ete fuamolu. Tii fafaataia
ne kamolu kai suai naa ne fafaataia

* **11:15** Satana sa Saetan lau gu ne sa Belsibul. † **11:29** Liotoi Matiu 12:40.

bae sulia sa Dionaa brofet bae kada 'i
nao.†
30 Sa Dionaa, nia na fafaataia God
fuana toa 'i Ninifaa ne God fale nia
mai fua daka suana. Nau 'Alakwa
nia Wane, nau na fafaataia nia God
fuamolu toaa nee 'i tari'ina, ne God
fale nau mai uri molu ka suaku.
31 Na ai 'inito kera bae fera 'i
Siba kai tatae kwaimani fai kamolu
toaa abu faamamane nee 'i tari'ina,
'afa dani God kai kwaea fera nee 'i
saegano, ma nia kai faatainia ne ade
lamolu 'e garo. Sulia, nia too tau
'asia na mai 'ana ta bali molaagali, sui
boroi ka lea gu 'ana mai uri fafurongo
lana liotooa sa Solomon. Ma sui ni
nau, na waa ne ku 'initoa ka talua
fatai sa Solomon ne ku too gu 'aku fai
kamolu 'i tari'ina, ma sui boroi nao
molu si rongo gu suli nau.
32 Na toaa 'i Ninifaa boroi ka 'uri
nai lau guu, kera dai tatae kwaimani
fai kamolu toaa nee, 'ana fa dani God
kai kwaea fera nee 'i saegano, ma
dai faatainia ne ade lamolu 'e garo.
Sulia kera da lukasi tiifau 'ana abulo
ta'aa laa kera ki, kada kera rongoa sa
Dionaa 'e bae laalaa fuada. Ma sui
ni nau, na waa ne ku 'initoa ka talua
fatai sa Dionaa ne ku too gu 'aku fai
kamolu 'i tari'ina, ma sui boroi nao
molu si bulasi manataa guu."

Na faa toolamaia sa Disas, 'e mala kwesu
(Matiu 5:15; 6:22-23)

33 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nao
ta waa si faasarua kwesu sui ma ka
saufinia gu 'ana, ma nao ka agwaa gu
'ana farana ta kwade doo. Doo ne nia
ilia 'ana ne, nia ngalia ka alua 'ana
kula ni alu lana kwesu ki ai, uria kada
waa ki da ruu mai luma daka suana
folaa lae.
34 Lea nao 'osi suana folaa lae nee
tama, maamu ne ta'aa ma 'oko too
gwamu lao rorodoa lae. Sulia lea
maamu 'e diana, 'oe 'o nii na lao folaa
laa nee, sulia na maamu naa ne kai
ngalia mai folaa laa nai fua lao non-
imu.
35 Molu ka fii kamolu, ade lea molu
ka lukasia folaa laa nau ne fuamolu
ma mauria kamolu ki ka rorodoa lau
gu 'ana.
36 Lea nonimolu fungu 'ana folaa
lae ma tasi kula boroi si rorodoa naa,
doo tara nia folaa diana gu na. Ma nia
ka mala gu kwesu ne falea rara laa
diana fuamolu."

Sa Disas, nia ngatafia Faarisii ki fai waa toolangaidoo ki
(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40)

37 Kada sa Disas 'e falebaea lelea ka
sui, tii waa 'ana Faarisii ki lea mai
ka odu nia uri fanga lae 'i luma kera.
Sa Disas ka lea kau fainia dao daka
fanga kwaimani naa.
38 Tii doo Faarisii nai 'e kwele 'asia
na ai ne, sa Disas nao si taufia gu
'abana sui fatai kera dafi fanga.
39 Ma sa Disas na Aofia ka bae
'urii fuana, "Kamolu Faarisii ki, molu
'abarua 'asia naa 'ana taufi lana gu
'amolu 'okisulina kwade belete ni
fanga ki ma banikeni ni kuu lae ki.
Ma 'i lao mauria kamolu ki ne daka
fungu gu 'ada 'ana ogalulumi lae ma
garoe ki sui gu 'ana.
40 Kamolu oewanea 'asia naa ne!
God nia saungainia doo ki, ka alua
bali 'okisulina doo ki ka too, ma bali
'i laona doo ki ka too lau guu.
41 Aia, molu falea naa 'okodoo 'i lao
belete ma banikeni ki fua toaa siofaa,
uri 'okona doo kamolu ki tiifau ka
falu 'i maana God.
42 "Kai ta'aa ka tasa fuamolu
Faarisii ki, sulia kamolu 'ini 'asia naa
sulia fale lana tangafulu 'ana kaala
migana doo tu'uu ki boroi 'ana fuana
God 'ana fanga kamolu, ma sui ka
nao si 'oga kamolu guu uri ade 'o'olo
lae fua waa ki, ma uri liosau lae 'ana
God. Nia bobola fainia molu ka ilia
doo nai ki ma molu ka falea lau guu
tangafulu kamolu ki fua God.
43 "Kai ta'aa ka tasa fuamolu
Faarisii ki, sulia kamolu dooria 'asia
naa gooru lae 'ana kula ni goorua
kera waa baita ki, lao beu ni ofu
laa kamolu ki uri toae ka faa'inito
kamolu. Ma molu ka dooria 'asia naa
toae ka faa'inito kamolu kada molu
dao maana usie ki.
44 Kai ta'aa ka tasa fuamolu Faarisii
ki. Kamolu, molu 'uria kwainaia ki
bae da tio agwa ma toae ki daka fali
gu 'ada ai ka nao dasi saitomana guu
wawaa ki nii 'i laona."

45 Tii waa ni toolangaidoo 'ana taki
ki ka bae 'urii, “Wala waa ni toolan-
gaidoo 'ae, si doo ne 'oe saea nai, 'oe
tauwela kameli 'oko faa noni susuala
kameli naa nai.”
46 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Kai
ta'aa 'asia naa fuamolu toa ni toolan-
gaidoo lae 'ana taki ki, sulia kamolu
saungainia taki 'afitai 'oro ki 'asia naa
fuana toae ki, ma ka 'afitai 'asia naa
fuada uri ade lae sulia ki, ma kamolu
ka nao molu si taa 'adomi kera guu.
47 Kai ta'aa ka tasa fuamolu, su-
lia kamolu saungainia kwainaia kera
brofet ki sua lada ka kwanga 'asia
naa, doo bae kokoo kamolu ki gu 'ana
da saungida.
48 Ade lamolu nai 'e faatainia
kamolu 'ado lau gu fai kokoo kamolu
ki 'ana garoa ne kera ilida, sulia
kokoo kamolu ki daka saungia brofet
ki, kamolu ka saungainia kwainaia
kera ki.
49 Ma uri maana si doo nai, si baea
manataa God nia saea 'e 'urii, ‘Nau
kwai falea kau brofet ki ma 'aboosol
ki siada, ne kera kai faanonifiia bali
ada ma daka saumaeli kera.’
50 Uri maana si doo nai, God kai
duua mae lana brofet nia ki sui
guu ne kera mae 'ita 'ua mai 'ana
safali lana molaagali. Nia kai duua
fuamolu toaa nee 'i tari'ina.
51 Nia kai duu mae lana toaa nia
nai, 'ita 'ana mae lana sa 'Ebol le-
lea mai ka dao 'ana mae lana sa
Sakaraea‡ bae kera saungia matan-
gana fuliere ni kooe fai kula abu bae
'i lao kadabeu lalo. Iuka doo mamane
ne ku saea fuamolu nee, God kai duu
mae fuana toaa nee 'i tari'ina.
52 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu toa
toolangaidoo lae 'ana taki ki, sulia
kamolu molu fai faafia si baea ma-
mana nia God faasia toae. Kamolu 'i
tala'amolu nao molu si filia gu mai si
baea nai, ma toaa ne da dooria sait-
oma lana boroi molu ka suusi kera
lau gu faasia.”
53 Ma kada sa Disas kai faasi kera
guu, waa toolangaidoo 'ana taki ki
fai Faarisii ki, daka safali ngenge nia
naa, daka ledia naa uri doo 'oro.
54 Ma daka sasi naa uria suke lana
uri sae lelea nia ka saea ta doo garo
'ana uri daka dau nia faafia.

12

Kwaifamanataia sulia ilidoo suke lae
(Matiu 10:26-27)

1 'Ana si kada nai, tii konia talin-
gai 'asia naa bobola fainia ta bara
tooni wane ne kera koni mai lelea
daka kwaisangirii guu, da ofu mai uri
fafurongo lana sa Disas. Nia safali
bae fasi 'urii fua waa kwairooi nia ki,
“Molu ka fiia manatae waa ta'aa kera
nee Faarisii ki, ne kera toa kwaisukei
mamana guu.
2 Na doo neki waa ki agwaa, totoo
God kai alu faatai ai tasi doo si ore
guu. Ma doo neki waa ki saufinia ade
toae ka saitomana, God kai alu faatai
ai fua toae ki sui daka saitomana tasi
doo nao si ore guu.
3 Ma doo neki sui guu kamolu sae
agwa ai lao rodo, toae ki sui dai rongo
folaa ai lao sato. Ma doo neki sui guu
kamolu fuuarotainia ki 'i lumalalo,
kera dai sae folaa ai fuana toae ki sui
guu.”

Maungia God taifilia guu
(Matiu 10:28-33; 12:32; 10:19-20)

4 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Nau ku
faarongo kamolu waa kwaimani nau
ki, nao molu si maungia waa ne kai
saumaeli kamolu gwana 'ana noni-
idoo, ma sui ka nao si saumaelia guu
mangomolu.
5 Aia, ma nau ku faatainia fuamolu,
waa nee mone uri molu ka maungia
ne God. Sulia nia ne kai saumaeli
kamolu 'ana noni, ma ka too lau guu
'ana tetedea fuana 'ui lae 'ana mango-
molu lao kula 'ana nonifii lae. Iuka,
ku faarongo kamolu lau, God taifilia
guu ne molu ka maungia.
6 “Fa didiki neki kera tu'uu 'asia
guu, lea lima fa doo boroi daka folia
guu 'ana roo kaa miga malefo tu'uu
'isi ki. Sui boroi 'ana, ta tii fa doo ada
boroi, God 'afitai ka manata buro ai.

‡ **11:51** Sa 'Abel na waa 'o'olo totoonao ne da saungia farana Alangaia kwali. Ma sa Sakaraea na waa 'o'olo 'isi ne da saungia lau guu farana Alangaia kwali.

7 Na ifuna gwaumolu ki boroi, God
saitoma tiifau gwana ai. Doo ne adea
ka nao molu si mau lau nai, sulia God
nia manata fifii 'ani 'oe wane ka talua
didiki 'oro ki."
8 Sui sa Disas ka bae lau 'urii,
"Nau ku faarongo kamolu lau guu,
toaa ne da faarongo folaa 'ani nau 'i
maana waa 'ana molaagali ne kera
waa kwairooi nau ki, ni nau 'Alakwa
nia Wane, kwai faarongo folaa lau
guu 'ani kera 'i maana 'ensel God ki.
9 Aia, ma waa ne tofe nau 'i maana
waa 'ana molaagali, nau kwai tofe
nia lau guu 'i maana 'ensel God ki.
10 "Toaa ne da bae ta'aa fuaku
'Alakwa nia Wane, God kai manata
luke kera gu 'ana. Sui ma, toaa ne da
bae ta'aa fua raoa nia Anoedoo Abu
ne 'afitai naa God ka manata luke
kera.
11 "Aia, kada kera ngali kamolu
uria didi lamolu lae lao beu ni ofu
lae ki ma 'i maana waa baita kera ki,
nao molu si manata 'a'abo lau sulia
doo ne molu kai saea, ma nao olisi laa
'utaa ne molu kai ilia ada.
12 Sulia 'ana si kada 'uri nai, Anoe-
doo Abu ne kai toolamai kamolu 'ana
doo ne molu kai saea ki."

Na tarifulaa sulia waa suadoo ma sui ka oewanea

13 Tii waa lao konia nai ka bae 'urii
fuana sa Disas, "Wala waa ni toolan-
gaidoo 'ae, 'oe saea fua sao'aku uri
ka tolingia suadooa ne maa kaaria
faasia fuamiri."
14 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Wala
nee 'ae, ma doo sa tii faolomainia
fuaku uri ili lana nai, uri ku saea ta
doo sulia ma nao ku tolingia doo nai
ki 'i matangamuru?"
15 Nia ka bae 'urii fuada tiifau,
"Molu ka fiia doori dooa ma ogalu-
lumi lae 'ana doo ki, sulia na mauria
mamana waa, nia nao lau malefo ma
suadooa nia ki."
16 Sa Disas ka unu sulia tii si tari-
fulaa fuada ka 'urii, "Tii waa suadoo
'e too 'ana tii si gano diana, ma ka
fasidoo 'i laona, ma ka falia diana
lana aludooa 'oro nia ki 'i seeri.
17 Nia too ka manata 'ana sulia nia
'i tala'ana ka 'urii, 'Nia sae tee lau ne
nau kwai ilia ro? Nau kusi too naa
'ana ta kula ne gwau lau fua taingai
lana doo nau ki ai.
18 'Oo iuka, nau kwai okosia babala
nau nee, sui ku saungainia babala taa
baita lau. Lea sui, nau kwai konia
mai fuana aludooa nau ki ma tai doo
diana 'aku ki lau uri alu lana 'i laona.
19 Sui fatai ta nau kufi bae na 'aku
'urii fuaku 'i tala'aku nai: 'Oilakea
baita fuamu nai wala! 'Oe too na 'ana
doo diana 'oro baki 'o dooria 'asia naa
mai sulia fa ngali 'e 'oro nai. 'O too
aroaro na 'amua! 'Oko too ni fanga
laa ma kuu diana laa 'amua, 'oko ilia
na 'amua doo baki 'oe dooria ki fua
faaele lamu.'
20 Ma sui, God ka bae 'urii fuana,
''Oe waa oewanea ne! Fa rodo nee
'i tari'ina gu ne 'oi mae 'i laona. Ma
ni 'oe nao 'osi saitomana tii ne kai
ngalia 'okona doo ne 'o taingainia
mai fuamu 'i tala'amu.' "
21 Sa Disas ka faasuia toolangaidoo
laa nai ka bae 'urii, "Too lana guu waa
ne kai konia gu 'ana suadooa 'ana
molaagali fuana 'i tala'ana nai, ma ka
siofaa gwana 'ana doo God ki."

Fiitona God (Matiu 6:25-34)

22 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana
waa kwairooi nia ki, "Nau ku
faarongo kamolu, nao molu si man-
ata sala sulia tee ne molu kai 'ani, ma
tee ne molu kai ofi ai.
23 Sulia na mauri lana wane nia
'initoa ka talua fange, ma na nonina
wane nia 'initoa ka talua si maku ni
ofi.
24 Manata fasi sulia saaro ki, kera
nao dasi nonifii guu 'ana rao lae 'ana
ole ma koni lana fange, ka nao dasi
tole babala guu uri alu fanga lae, ma
God gu 'ana ka saare kera. God kai
saare kamolu 'afitai ka nao, sulia lao
manata lana, kamolu molu 'initoa ka
talua saaro ki.
25 "Sui boroi 'ana molu ka manata
sala sulia mauria kamolu ki, nia 'afi-
tai ka faatikwaa guu mauri lamolu.
26 Ma suli ne kamolu nao molu si
tala'ana guu ili lana tasi doo uri ka
faatikwaa mauri lamolu ki, nao molu
si manata sala guu sulia doo nai ki sui
gwana.
27 "Manata fasi sulia kaala lalano
neki dai tae ki nee, kera nao dasi rao

guu, ma nao kera dasi saungai maku
guu. Ma sui boroi nau ku faarongo
kamolu, maku baki Solomon na waa
'inito boroi kwanga lada sui naa, nao
si dao gu faafia kwanga lana takana
lalano neki.
28 Kamolu na fiitooa kamolu 'e
tu'uu 'asia gu wala. God kai falea
si maku ni ofi lae fuamolu, 'afitai ka
nao. Sulia na lalano nai ki lao gano gu
'ana boroi doo da mauri 'i tari'ina, sui
bobongi daka kuku lau gu 'ada boroi
God faaofi diana 'ani kera nai.
29 "Nao molu si manata sala lau
sulia tee ne molu kai 'ani, ma tee ne
molu kai kuufia.
30 Toaa ne da ulafusia God 'ana
daka nani burina doo nai ki. Kamolu,
God Maa kamolu 'e saitomana gu
'ana kamolu 'atoia doo nai ki.
31 Si doo ne uri molu kai ilia 'amolu
ne manata lae sulia 'initoaa nia God,
ma nia kai falea mai doo neki sui guu
molu kwai 'atoi ki ai fuamolu."

Kwaifamantaia sulia suadooa lao fera 'i salo
(Matiu 6:19-21)

32 Sui sa Disas ka bae lau 'urii,
"Kamolu toa nau, sui boroi 'ana molu
ka mala kale sifsif ki, nao molu si
mau. Sulia God Maa kamolu, 'e man-
ata ele 'asia naa uri faa lana 'initoaa
nia fuamolu.
33 Molu foli 'ana 'okona doo kamolu
ki, molu ka ngalia malefo nai molu ka
faa fuana toaa siofaa ki. Molu ili 'uri
nai, uri molu ka too 'ana wai ni to-
dadooa ki ne totoo si fura fai suadooa
lao fera 'i salo ne totoo si oli kukuru,
ma kula ne waa beli ki 'afitai uria dao
lae ai, ma 'aide nao si saketoa doo ki
ai.
34 Sulia na kula ne 'oe alua suadooa
'oe ai, kula nai lau gu ne lao tofun-
gana liomu naa 'e nii ai.

Toaa ni rao ki molu ka folo diana

35 "Molu kwaimaakwali naa maa-
sia raoe. Kani ngasi 'ana maku
kamolu ki, ma molu ka faasarua
kwesu kamolu ki ka saru naa,
36 mala 'ana waa da kwaimaak-
walii maasia waa baita kera ne lea
'ana fafangaa 'ana faalue ma ka oli
mai kai dao naa. Kada nia dao ka
kidikidi mai, kera 'ali'ali daka 'ifingia
na mae fuana.
37 Ma toa ni rao nai ki waa baita
kera nia dao ka toda kera da ada gu
'ada kada nia dao, kai diana tasa 'asia
naa fuada. Nau ku faarongo 'o'olo gu
'ani kamolu, waa baita kera nai kai
kani ngasi 'ana maku nia uri raoe, sui
nia kai saea fuada sui guu daka gooru
kwaimani fainia, uri nia ka sangoni
kera.
38 Toa nai ki lea sa waa baita kera
ka dao boroi 'ana mai lao tofungana
rodo, ma nao 'i 'ofaidani, ma kai
suada kera ada gu 'ada, kai diana tasa
'asia naa fuada!
39 "Si doo molu ka manata toi 'e
'urii, na waa 'ana luma lea nia saito-
mana gu 'ana si kada waa beli kai dao
uri beli lae ma nia ka kwaimaakwali
diana, waa beli nai 'afitai ka ruufia
luma nia.
40 Talafana lau gu ni kamolu nai,
molu kwaimaakwali diana maasi
nau, na 'Alakwa nia Wane. Nau kwai
dao mai kada kamolu nao si fiia kwai
dao ai."

Ununua 'ana tarifulae sulia roo waa ni rao ki
(Matiu 24:45-51)

41 Sa Bita ka bae 'urii, "Wala Aofia
'ae. Na tarifulaa nai 'oe bae sulia nai,
doo fuameli gu 'ana nee, ma nao doo
fuana toae ki sui gu 'ana?"
42 Na Aofia 'e luua ka 'urii,
"Kamolu, molu 'uria waa ni rao ne
liotoo ma ade lana ka 'o'olo. Ma waa
baita nia ka alu nia ka lio sulia toaa
ni rao ki, ma ka alu nia fua sangoni
lada 'ana kada kera ni fanga lae ki.
43 Kada waa baita nai 'e oli mai ka
dao siana 'i luma nia, ma ka suana
nia ili diana 'ana doo nai ki, kai diana
tasa 'asia naa fuana!
44 Ma nau ku faarongo mamana
guu 'ani kamolu, lea nia 'uri nai, waa
baita nai kai alua nia kai lio sulia
'okona doo nia ki tiifau naa.
45 Aia, ma sui lea waa ni rao nai
ka manata 'ana 'urii, 'Waa baita nau,
dao lana mai tau 'ua,' ma ka safali
kwae maana 'ana toaa ni rao ma
wela keni ni rao nai ki, ma ka too
ni fanga laa 'ana ma kuufi lana 'ana

kafo lilinge ki lelea gwauna ka oe-
wanea guu, nia kai ta'aa 'asia naa
fuana.
46 Na waa baita nia kai dao 'afa sato
nia nao si fiia ai, ma si kada nia nao
si saitomana. Ma na waa baita nai,
kai falea kwakwaea baita fuana, ka
alu nia naa 'ana kula fua toaa abu
faamamane ki.
47 "Na waa ni rao ne saitomana gu
'ana doo ne waa baita nia dooria kai
ilia, ma sui ka nao si ade akau ma
nao si ilia guu doo nai, kera kai falea
kwakwaea baita fuana.
48 Aia, na waa ni rao ne ilia si doo
ni kwae lana faafia ma sui ka nao si
saitomana lau gwana si doo ne waa
baita nia 'e dooria, waa nai kera da
kai kwae sarafaia gwada 'ani nia.

"Waa ne God 'e faa doo baite ki
fuana, God nia dooria waa nai ka faa
lau guu si doo ne baita. Ma waa
ne God 'e faa doo 'oro ka tasa ki lau
fuana, God nia dooria waa nai ka faa
lau guu doo ne 'oro ka tasa ki lau."

Toli lae faamamana lana sa Disas (Matiu 10:34-36)

49 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau
ku lea mai uri suungi lana molaagali,
ma ku dooria era nai ka saru naa 'i
tari'ina!
50 Nau kwailiu 'i lao 'afitaia baita
'asia naa ne kai mala bae sa kera
faasiuabu nau. Ma nau kwai manata
fii 'asia naa sulia lelea nia ka sui gu
faasi nau!
51 Kamolu kwaifii 'amolu sae nau
ku lea mai uri fale lana aroaroe gu
'ana lao molaagali nee? Nao ne! Nau
ku lea mai uri toli lae ka toli 'i matan-
gana toae.
52 'Ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, ta lima
ai daka too 'ana tii luma, kera dai
tolingi kera kwailiu, olu ai ta bali, ta
roo ai ta bali.
53 Kera kai toli kwailiu 'i matan-
gada, na maa ki dai toli faasia 'alakwa
kera ki, ma darae ki faasia maa kera
ki. Gaa ki dai toli faasia saari kera
ki, saarii ki faasia gaa kera ki. 'Ini-
tai baita ki dai toli faasia keni fun-
gao kera ki, ma keni fungao ki faasia
fungo ni keni kera ki."

Toae ki ulafusia mamana lana raoa sa Disas ki (Matiu 16:2-3)

54 Sa Disas nia bae lau fua konia
baita nai ka 'urii, "Kamolu, lea molu
suana dasa 'e raa mai faasia bali suu
lana sato ka dau, 'ali'ali molu ka sait-
omana 'ua guu ne ute kai 'aru, ma ka
'aru mamana naa.
55 Ma lea molu suana lau gu koburu
'e dao mai fasi bali fuu, molu ka saito-
mana lau guu na uni sato kai dao ma
faanoe kai 'ako'ako, ma ka 'ako'ako
mamana naa.
56 Kamolu toaa suke nee, molu sait-
omana 'amolu liofilo lana doo 'uri
nai ki lofona salo loo ma fafona mo-
laagali nee, ma sui molu ka ulafusia
'amolu liofilo lana doo neki God ilia
lao si kada 'i tari'ina."

'Olosi 'oe 'oko 'o'olo 'i maana God (Matiu 5:25-26)

57 Sa Disas nia bae ka 'urii lau,
"'Utaa ne ka nao molu si filia 'amolu
ili lana doo 'o'olo ki?
58 Lea ta waa 'e ngali 'oe uri didi
lamu lao kwauto, sui fatai muru kafi
dao lao kwautoe, 'oe 'oko 'olosia doo
ki 'i matangamuru. Sulia lea nao 'osi
ilia si doo nai ma muru ka dao naa
lao kwautoe, nia kai fale 'oe 'i 'abana
waa ni kwae lana kwauto, ma waa
ni kwae lana kwauto kai fale 'oe naa
'abana waa ni alu lamu lao lookafo.
59 Ma 'oe 'oko too na 'amu laona
lookafo lelea 'oko falea guu si malefo
'isi ne tio."

13

Lukasia abulo ta'aa lae ma lea nao maee naa

1 'Ana kada nai lau guu, tai waa
'i seeri da faarongoa sa Disas ne sa
Baelat nia saumaelia tai toaa faasia
bali lolofaa 'i Galilii, kada kera foosia
'ada God.
2 Ma sa Disas ka 'urii, "Ma uri tee
gu nai? Sulia kera abulo ta'aa ka talu
kera sui naa toaa 'i Galilii ne daka
saungi kera nai, ma nao 'utaa?
3 Nao! Aia ma nau ku faarongo
kamolu, lea kamolu nao si luka guu
'ana abulo ta'aa lae, kamolu tiifau
molu kai maelia.
4 Molu ka manata toi lau guu na
akwala ma kwalu waa baki na luma

baita bae 'asia faafida lao maefera
'i Saelom daka mae tiifau. Kamolu
manata toi sae maana kera da garo
baita ka talua toaa 'ana fera 'i Du-
rusalem sui naa ne adea doo bae ka
fuli 'ani kera bae?
5 Nao! Aia nau ku faarongo
kamolu, lea kamolu nao si luka guu
'ana abulo ta'aa lae, kamolu tiifau
molu kai maelia."

Ununua 'ana tarifulae sulia na fig ne ulu'atoa

6 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada 'ana
tarifulae, "Totoo tii waa nai ka fasia
tii 'ai da 'ailia 'ana fig 'i lao ola greib
nia. Sui totoo lea ka dao naa 'ana
kada nia kai fungu, nia ka lea na mai
uria sua lana fuaedoo ki gwauna, ma
sui ka nao si suana guu ta fuaedoo ai.
7 Nia ka bae 'urii fuana waa ni rao
lao ola nia, "'Oe suai nee, olu fa ngali
ne ku maasia mai fig nee sulia uri sae
ka fungu, ma sui ka nao kusi suai guu
ta fuaedoo 'i gwauna. Lea 'oko tabaa
ka 'asia 'ana 'i saegano. Nao si diana
fua nia ka uu gu 'ana fua taulangai
lana saegano nee 'urii!'
8 Sui ma waa ni rao nai 'e luua
ka bae 'urii, 'Waa baita kani 'ae, 'oe
alamatainia 'ai ne ka too fasi 'ana
sulia tii fa ngali nee lau. Nau kwai
'eli kakaloa kakalia, ma kwai konia
tatafu ki fua 'aena, uri saegano nee ka
wawarasia fuai.
9 Ma lea 'ai nee ka fungu 'afa ngali
loo mai, nia ka diana 'asia naa. Ma
lea ka nao guu, 'oko tabaa boroi na
'amua.' "

Sa Disas, nia guraa tii wela keni 'afa dani Sabati

10 'Ana tii fa dani Sabati, sa Disas
nia toolangaidoo 'i lao tii beu ni ofu
lae nai.
11 Ma tii wela keni 'e nii 'i seeri na
anoedoo ta'aa 'e 'adosia. Nia sulina
ka buu ka matai mai sulia taafuli fa
ngali ma kwalu fa ngali sarenga ki sui
naa, ka nao si tala'ana nia ka uu 'o'olo
lau.
12 Aia, kada sa Disas suana, nia ka
'ailia mai siana ka bae 'urii fuana,
"'Oe 'akwaa 'amua faasia mataia nee
wala."
13 Nia ka alu kau 'abana fafona we-
lakani nai, ma 'ana si kada nai 'ua guu
wela keni nai ka tatae ka sagaa naa
sulina ka bae tangoa God.
14 Ma kada waa gwaungai 'ana beu
ni ofu laa nai 'e suana sa Disas 'e ilia si
doo nai fuana wela keni nai 'afa dani
Sabati, nia rakena ka sasu 'asia naa,
ka bae 'urii fuana toaa nai ki, "Ono
fa dani gu bae kamolu too ai uri ili
lana raoa kamolu ki, ma uri molu ka
lea mai daka gura kamolu ai. Nao lau
'afa dani Sabati 'urii!"
15 Disas na Aofia ka luua ka bae
'urii, "Kamolu toaa ni suke nee!
Kamolu, molu rao ki gu 'amolu 'afa
dani sabati 'ana kada molu kai lukea
buluka ma dongki kamolu ki uri talai
lada 'afa dani sabati uri kula kafo ni
ai.
16 Aia ma wela keni nee, nia ta ai
'ana kwalafaa kokoo kia sa 'Abraham
lau guu ne, sui ma Saetan ka kani 'urii
mai faafia sulia taafuli fa ngali ma
kwalu fa ngali sarenga ki. Nia diana
naa ne nau ku guraa 'urii boroi 'ana
'afa dani sabati."
17 Kada sa Disas bae 'uri nai, na toa
nai da malimae 'ana sa Disas daka
'ide baita. Ma na toaa nai ki daka ele
lau gu 'ada sulia doo kwaibalatana
nai ki sa Disas nia ilida.

Roo si ununua 'ana tarifulaa ki (Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)

18 'I seeri sa Disas ka bae lau ka 'urii,
"Kamolu kwaifii sae 'initoaa God doo
na tee nee? Kamolu saitomana doo
ne kwai faabolatainia 'initoaa God
fainia?
19 Tee nia 'uria miga doo tu'uu nai
gwana 'ana doo ne da 'ailia 'ana mas-
tad, ne tii waa nai 'e ngalia ka fasia
lao ola nia. Sui ma nia ka tae lelea ka
alua 'ai. Ma lelea saaro ki boroi lea
mai daka saungainia naa nui kera ki
ni too fafo sarana ki."
20 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Kamolu
saitomana ta doo lau ne nau kwai
faabolatainia 'initoaa God fainia?
21 Tee nia 'uria lau guu kasi isi tu'uu
nai gu 'ana, tii wela keni nai 'e ngalia
ma ka dolaa fai flaoa 'oro*, sui too
lelea ma isi nai ka raa ka 'ogaa sui naa

* **13:21** Flaoa 'oro ne bobola fainia 21 Kilogram.

lao kumu nai 'ana flaoa ma ka bose
baita mamana naa."

Toaa 'oro nao dasi mauri
(Matiu 7:13-14,21-23)

22 Tii si kada, sa Disas 'e lea ni
toolangaidoo laa 'ana maefera baita
ki fai maefera tu'uu ki sui gu 'ana ma
ka lea ladoa naa uria 'i Durusalem.
23 Ma tii waa ka ledia ka 'urii, "Wala
arai 'ae. 'Uri nai ta bara waa gu 'ana
ne God kai faamauri kera?"
Sa Disas luua ka 'urii,
24 "Nau ku faarongo kamolu, molu
ka susuu ta'aa, uri molu ka ruu 'ana
maa ne susu ne lea uria fera 'i salo.
Sulia toaa 'oro kera sasi uria ruu lae,
sui ma nia ka 'afitai 'asia naa fuada
sulia na maa nai kai fono suusida.
25 Kada waa baita 'ana beu 'ana
fera 'i salo 'e tatae, ma ka fonokia
naa mae, kamolu kai uu 'i maa molu
kai kikidi mai buri mae molu kai bae
'urii, 'Waa baita kani 'ae, 'ifi kau uri
kameli.' Sui boroi 'ana ma nia kai
olisi kamolu kai bae 'urii, 'Nau nao
kusi saitomamolu, ka nao kusi saito-
mana kula ne molu too mai ai.'
26 Sui kamolu kai bae 'urii fuana,
'Kameli bae meli fanga kwaimani
lau gu mai fai 'oe, ma meli ka kuu
kwaimani lau guu mai fai 'oe. 'Oe 'o
toolangaidoo lau gu mai 'i lao toaa
kameli ki bae!'
27 Sui boroi 'ana ma nia ka bae
'urii, 'Kamolu toaa nee fua ilidoo garo
lae, 'otolangai kamolu, molu lea tau
'amolu kau faasi nau.'
28 "Ma 'i seeri kamolu kai liodila
baita ma molu kai angi molu kai 'al-
adidilifo 'ana faatai lana rakesasua
kamolu, kada molu suana fatai sa
'Abraham, sa 'Aesak, sa Diakab, ma
'aini brofet baki sui guu da too naa 'i
lao 'initoaa nia God, ma sui ni kamolu
daka 'ui 'ani kamolu 'i sara!
29 Aia ma toae ki kera kai dao
mai faasia tae lana sato, suu lana
sato, faasia gwauna faanoe, ma faa-
sia 'aena faanoe. Ma kera daka koni
'ana fanga kwaimania nai 'i lao 'ini-
toaa nia God.
30 Sulia toaa da 'isiburi ki dai liu
'i nao, ma toaa da liu 'i nao ki dai
'isiburi."

Sa Disas, nia liodila fua fera 'i Du-
rusalem
(Matiu 23:37-39)

31 'Ana kada nai, tai Faarisii da
lea mai siana sa Disas daka bae 'urii
fuana, "'Oe tafi 'amu fasi seki, sulia
sa Herod na waa gwaungai nee nia
dooria kai saungi 'oe naa ne!"
32 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Lea
kau molu ka faarongoa giri kwasi†
nai. Molu saea fuana nau ku bae 'urii
fuana, 'Suai fasi nee, 'i tari'ina fainia
'i bobongi gu 'ana ne nau kwai ilia
'akua raoa nau 'ana tari lana anoedoo
ta'aa ki ma gura lana toaa matai ki.
Ma 'i fulee 'ana oluna fa dani lau gu
'ana ne nau kwai faasuia raoa nau ki
ai.
33 Sui boroi 'ana, nau ku tasa
kwailiu na mone 'akua uria 'i Du-
rusalem 'i tari'ina, fai 'i bobongi,
ma 'afa dani loo ki burina ki lau
guu. Sulia na brofet doo 'afitai daka
saungia lau mai 'ana ta kula 'e'ete ne.
'I Durusalem na mone 'ana ne kera
kai saungi nia ai.' "
34 Sa Disas ka bae lau 'urii, "'Oo
toaa nee 'i Durusalem 'ae! Kamolu
naa bae molu 'uifauna brofet baki
God eresi kera mai siamolu ki, ma
molu ka saumaelida naa. 'Ana kada
'oro nau ku dooria 'asia naa sae molu
ka lea mai siaku uri ku ofi kamolu,
mala 'ana ta karai ne ofia kalena ki
farana kukubana, ma sui molu ka ote
kamolu guu.
35 Ma sui 'i tari'ina, God kai lukasi
kamolu naa. Nau ku faarongo
kamolu, 'afitai molu ka suaku lau
lelea ka dao naa kada kamolu kai bae
na 'urii, "'E diana tasa fuamu waa ne
God fale 'oe mai 'oko dao nee!' "✡

14

Sa Disas, nia guraa tii waa 'afa dani
Sabati

1 'Ana tii fa dani Sabati, kada sa
Disas 'e lea kau ka fanga 'ana luma
tii waa baita 'ana Faarisii ki, waa ki
da bubu tu'uu suli nia uria sua lana
lea nia ka ilia tasi doo ni bae too lana
fainia.

† **13:32** Sa Disas nia 'e faabolatainia sa Herod sulia giri kwasi 'uri nai suli sa Herod nia 'inito gwana fua mange ma ka nao si too guu 'ana rigitaa baita.
✡ **13:35** Sam 118:26

2 Aia, tii waa roo 'abana ki fai roo
'aena ki da ubu baita 'asia naa, 'e lea
mai siana sa Disas.
3 Ma sa Disas ka ledia Faarisii ki
fai waa ni toolangaidoo lae 'ana taki
ki ka 'urii, “Nia sae taki kia 'e faolo-
mainia kolu kai guraa gu 'akolu waa
matai 'ana Sabati, ma nao nia luia?”
4 Ma sui ka nao kera dasi luu nia
guu. Sa Disas ka dau tona waa matai
nai ma nia ka 'akwaa lau gu 'ana, sui
ka odua ka oli na 'ana.
5 Sui sa Disas ka ledia lau toa baita
nai ka 'urii, “Aia, lea sae 'oe ta waa
'alakwa 'oe ma nao ta buluka 'amu,
nia 'asia lao kilu 'afa dani Sabati, 'oe
lae 'oko 'abaa gu 'amu ai?”
6 Ka nao ta waa ada si bobola fainia
ka olisi nia gu 'i seeri.
7 Aia, sa Disas ka suana toaa ne kera
kwaiodui kau uri kera 'ana fafangaa
nai kera dao naa, ma daka filia sui
guu kula ni gooru lae fuana waa 'ini-
toe ki. Ma nia ka falea tii si tarifulaa
'urii fuada,
8 “Kada ta waa nia kwaiodui kau
uri 'oe 'oko lea mai 'ana fafangaa 'i
luma nia, dao nao 'osi gooru fasi 'amu
'ana kula ni gooru lae fuana waa 'ini-
toe ki. Sulia ade lea nia ka kwaiodui
kau ma ta waa ne 'initoa ka talu 'oe
fatai ka dao mai 'isi,
9 ma waa ne kwaiodui kau fua-
muru ka bae 'urii fuamu, “'Oe 'idu
'amu fasi seki, uri sa wala nee ka
gooru ai.’ Lea 'uri nai, 'oe 'oko 'ide
'asia naa nai, sulia kera 'idu 'oe 'oko
gooru naa 'i saegano kula fuana oena
wane ki gu 'ana.
10 Aia, ma lea kera kwaiodui kau
uri 'oe, dao 'oko gooru gu 'amu 'i
saegano, uria lea kada waa ne kwaio-
dui kau nia dao suai kafi bae 'urii
fuamu, ‘Wala waa nau, 'oe 'idu mai
'oko gooru diana 'i langi.’ 'Uri nai
guu, ma nia ka sae'inito na 'ani 'oe 'i
maana konia nai sui guu 'ana fanga
kwaimania nai.
11 Sulia waa ne faa'inito nia 'i
tala'ana, God kai faatu'uu nia, ma
waa ne faatu'uu nia 'i tala'ana, God
kai faa'inito nia.”
12 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana
waa ne saungainia fafangaa nai,
“Kada 'oe 'o saungainia ta fafan-
gaa, nao 'osi kwaiodui uria toaa
kwaimani 'oe ki ma toolamu ki gu
'ana, ma nao sae waa suadoo neki
molu too kwaimani ki gu 'amolu.
Ade lea kera daka ade doo ma daka
kwaiodui lau gu mai uri 'oe, ma daka
duu langa lau gu 'ada fuamu 'ana doo
baki 'oe ilida ki mai fuada.
13 Aia, lea 'oe 'o saungainia fafan-
gaa, 'oko kwaiodui 'amu uria toaa
siofaa ki, toaa 'aeda ma 'abada ta'aa
ki, ma toaa maarodo ki.
14 Ma lea 'oe ade 'uri nai, nia ka
diana 'asia naa fuamu, sulia toaa nai
ki kera nao si tala'ana naa duu langa
lae 'ana ta doo fuamu. Ni 'oe, kada
God kai tataea toaa 'o'olo ki faasia
maea, 'ana kada nai fatai nia kafi duu
langa fuamu.”

*Ununua 'ana tarifulaa sulia fafan-
gaa lao fera 'i salo
(Matiu 22:1-10)*

15 Ma 'ana kada nai, tii waa 'ana toa
ne kera too 'ana fafangaa, nia rongoa
tee ne sa Disas nia saea, nia ka bae
'urii, “'E diana tasa fuana toaa ne kera
kai fanga 'ana fafangaa 'i lao 'initoaa
nia God.”
16 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Tii waa
'e saungainia fafangaa baita 'ana tii si
kada, ma ka kwaiodui uria toaa 'oro
daka lea mai 'ana fafangaa nai.
17 Ma kada kera raodoo ka sui naa
ma doo ki tiifau ka kwaimaakwalii
naa, nia ka odua waa ni rao nia ka
lea naa uria talai lana mai toaa ne nia
kwaiodui kau uri kera daka lea mai.
Uri nia ka bae 'urii fuada, ‘Kamolu lea
na mai nai, sulia doo ki kwaimaak-
walii sui naa.’
18 Ma sui kera safali daka fofo naa,
daka saea kera 'abarua sui gu 'ada
'ana si doo kwaifa'ogai kera ki ma
nao dasi lea gu mai. Ta waa 'e bae
'urii, ‘Nau kufi usia guu tii si gano, ma
ku dooria lea kui iroa fasi. Kwaiman-
tai 'asia naa, kusi lea gu kau.’
19 Ma ruana waa ka bae 'urii, ‘Nau
kufi usia gu 'aku taafuli buluka nau,
ma ku dooria lea kui ilitoda fasi 'ana
raoe. Kwaimantai 'asia naa, kusi lea
gu kau.’
20 Oluna waa ka bae 'urii, ‘Nau kufi
arai guu, ka 'afitai 'asia naa fuaku uri
lea lae kau. Kwaimantai 'asia naa,
kusi lea gu kau.’

21 Kada waa ni rao 'e oli mai dao
ka faarongoa waa baita nia 'ana doo
nai ki, waa baita nia ka rakesasu 'asia
naa, ka bae 'urii fuana waa ni rao nia,
"Oe 'ali'ali 'oko lea lau sulia tala baita
ki fai kasi taala tu'uu ki, 'oko talaia
mai toaa siofaa ki, toaa 'aemae ki ma
toaa 'aba mae ki, toaa nonida mae ki,
ma toaa maarodo ki.'
22 Kada waa ni rao nai 'e oli mai ka
dao naa, nia ka bae 'urii fuana waa
baita nia, 'Waa baita kani 'ae, doo bae
'oe saea ki fuaku, nau ku ilida sui naa,
sui boroi 'ana ma kula ni gooru laa
neki 'ana fafangaa 'oe nee da gwau
'ua ki gu 'ada.'
23 Waa baita nai ka bae lau 'urii,
"Oe lea lau sulia taala baita baki fai
taala tu'uu ki, 'oko radi 'aena lau mai
tai toaa ne nii 'ua, uri luma nau nee
ka fungu guu.
24 Ku faarongo 'oe, nia 'afitai 'asia
naa fua ta waa 'ana waa baki nau ku
kwaiodui kau uri kera 'i nao ka fanga
'ana fafangaa nau nee.' "

Na 'afitaia ne wane kai dao toi fafona raoa nee
(Matiu 10:37-38)

25 Tii si kada, konia baita nai da lea
kwaimani fai sa Disas ma nia abulo
ka bae 'urii fuada,
26 "Lea waa dooria kai sule buriku
ma sui ka nao si liosau 'ani nau si
talua gu maa nia, ma gaa nia, ma 'afe
nia, ma wela nia ki, ma toolana ki, ma
waiwane nia ki, ma ni nia 'i tala'ana
boroi, nia 'afitai 'asia naa fua nia ka
waa kwairooi nau.
27 Waa ne nao si ala guu faafia liu
lae lao 'afitaia ki ma maeli lana sule
lae 'i buriku, nia 'afitai 'asia naa fua
nia ka waa kwairooi nau.
28 "Sulia ni kamolu sui guu, lea waa
'amolu dooria saungai lana ta luma
ne baita, nia ka gooru ngado ka man-
ata fasi sulia fita si malefo ne kai
bobola fainia faasui lana luma nai ai.
29 Lea nia nao si ili 'uri nai ma 'i bu-
rina gwana nia saungainia boongado
lana luma nai ma malefo ka sui lau
gwana, ma toae ki daka suana nao
nia si bobola naa fai faasui lana, kera
daka 'oitona ma daka bae buri 'urii
suli nia,
30 'Soi 'akolu sa wala nee 'e safalia
gu faauu lana luma nee lea sui ka nao
si bobola naa fai faasui lana!'
31 "Ma waa 'inito ki boroi, lea ta
waa 'inito kai tae kau fai tii taafuli
tooni waa ni omee nia ki uri firu lae
fai ta waa 'inito 'ana ta fera, nia kai
gooru ngado ka manata fasi. Sulia
ade lea omee nia nai 'ana tii taafuli
tooni wane ka nao si bobola fai firu
lae fai omee nia waa 'inito 'e too 'ana
roo taafuli tooni wane ki.
32 Ma lea nia ka nao si bobola guu,
nia ka odua ta waa 'ana ka lae uri
ka gani uria aroaroe 'i matangadaru,
'ana kada kera nii tau 'ua mai.
33 Talafamolu lau gu nai, molu
manata diana fasi 'amolu sulia 'afi-
taia neki sui guu kamolu kai liu 'i
laona kada kamolu sule buriku, sulia
waa ne nao si lukasia doo nia ki tiifau
'i burina uri sule lae buriku, nia 'afitai
'asia naa fua nia ka waa kwairooi
nau."

Solo ne nao si mamasia
(Matiu 5:13; Maak 9:50)

34 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na solo
na doo diane. Ma sui boroi 'ana, lea
mamasia lana 'e nao'ana na faasia,
'afitai naa 'oko ilia ka mamasia lau.
35 'E nao si diana naa fuana ili lana
'ana tasi doo lau. 'E nao si diana naa
fua lao saegano ma fua bai lana fai ta
doo lau. 'E bobola gu 'ana fai daka
'ui nada ai. 'Oe waa ne 'o too 'ana
alingamu uri rongo lana doo ki, 'o
rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."

15

Na sifsif 'e nao'ana
(Matiu 18:12-14)

1 'Ana tii si kada, waa ni koni lana
malefo 'ana takisi ki ma tai toaa abulo
ta'aa lau, kera koni mai sia sa Disas
uri fafurongo lana.
2 'I seeri, na Faarisii ki fai waa ni
toolangaidoo 'ana taki ki, daka safali
'uga naa daka 'urii, "Sa wala nee go-
nia mai 'aini toaa abulo ta'aa nee ka
fanga kwaimani na 'ana fai kera, 'o 'e
nao si 'o'olo fua ili lana!"
3 'Uri nai, sa Disas ka unu sulia tii si
tarifulaa fuada ka 'urii,
4 "Lea ta waa too 'ana tii talanga
sifsif, ma ta tii doo ka nao'ana, nia
kai faasia sikwa taafuli ma sikwa doo

neki da too ki, daka too ni fanga laa
'ada 'i seeri, ma nia ka lea ka nani naa
burina tii doo ne nao'ana nai lelea ka
dao tona guu.
5 Ma si kada nia dao tona, nia ka ele
'asia naa ka tamaa,
6 ka oli na mai fainia. Lea mai
'e dao, ka 'ailia mai toaa da too
kwai karangi 'ani nia ki ma ruana
nia ki, daka koni na mai nia ka
bae 'urii fuada, ‘Nau ku ele 'asia
naa, sulia ku dao tona naa sifsif nau
bae nao'ana. Nia ne kamolu ka ele
kwaimani 'amolu fai nau!’ ”
7 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, “Nau
ku faarongo kamolu, na ele laa ne fuli
lao fera 'i salo faafia ta tii waa abulo
ta'aa boroi lea nia luka 'ana abulo
ta'aa laa nia ki ma ka abulo talea
God, nia 'e baita tasa ka talua lau ele
lae sulia sikwa akwala ma sikwa waa
neki da 'o'olo ki.”
8 Sa Disas ka bae lau 'ana ta tarifu-
laa ka 'urii, “Lea ta wela keni nia too
'ana tii taafuli seleni ma ta tii fa doo
ka nao'ana. Nia kai faasarua kwesu
ma kai salofia luma nia, uri nanisi
tiifau lae ai uri fa seleni nai lelea nia
ka suai guu.
9 Ma si kada nia suai naa, nia
ka 'ailia toaa kwaimani nia ki, ma
toaa kera too kwaimani ki ka bae
'urii fuada, ‘Nau ku ele 'asia naa su-
lia ku suai naa fa seleni nau bae
'e nao'ana. Nia ne kamolu ka ele
kwaimani 'amolu fai nau!’ ”
10 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Nau
ku faarongo kamolu, talafana lau
guu si doo God fai 'ensel nia ki lao fera
'i salo da ilia nai. Kera da ele 'asia naa
faafia lea ta tii waa abulo ta'aa boroi
'e luka 'ana garoa nia ki ma ka abulo
talea God.”

Na wela wane 'e garo leaa

11 Sa Disas ka bae lau guu 'ana ta
tarifulaa ka 'urii, “Tii waa nai fai roo
'alakwa nia ki kera too 'ada.
12 Totoo, waa nai 'i buri ka bae 'urii
fuana maa keeru, ‘Maa 'ae, 'o faa na
mai kula 'i sataku 'ana suadooa kolu
fuaku.’ 'Uri nai, waa nai ka tolingia
naa suadooa kera ka faa naa kula
'e naisata ki 'ana roo 'alakwa nia ki
fuadaru.
13 Aia, 'i burina ta bara fa dani sui,
waa bae 'i buri ka koni tiifau 'ana bali
suadooa 'i satana, ka ngalia ka lea na
'ana bali fera tau. Nia lea kau dao
seeri ka taulangai tiifau 'ana malefo
nia ki 'ana tooa ni oewanea lae.
14 Ma kada nia 'e taulangainia
malefo nia lelea ka sui atafu naa, na
uni fioloa talingai 'asia naa ka liu lao
bali nai ma nia ka nao si too naa 'ana
tasi doo lau.
15 Nia ka lea uri ledi raoa lae siana
tii waa 'ana fera nai, ma waa nai ka
faa tii si raoa bilia fuana uri sua lae
sulia boso nia ki.
16 Ma nia ka dooria naa 'ani lana
duaa boso ki, sulia nao ta waa si faa
naa tasi fanga fuana.
17 Sui totoo tii si kada manata lana
'i tala'ana ka oli ka manata 'urii, ‘Na
toaa ni rao nia maa nau da 'oro, ma
sui boroi 'ana kera fanga diana daka
abusu ka sui guu. Ma nau ne ku fiolo
kui mae naa nee!
18 Kaa diana ku oli 'aku siana maa
nau. Ku lea kau dao siana ku bae
'urii naku fuana: 'O maa 'ae, nau ku
ade garo 'asia naa 'i maana God, ma 'i
maamu lau guu.
19 Nau nao kusi tala'ana naa 'oko
saea lau nau 'alakwa 'oe. 'O suaku na
'amu mala waa ni rao 'oe gu 'ana.’
20 Nia ka sulatatae 'i seeri, ka oli na
mai siana maa nia.

“Kada nia dao tau 'ua mai fasi 'i
fera, maa nia 'e lio kau ka suana naa,
ka manatainia 'asia naa 'alakwa nia.
Ma nia ka lae 'ali'ali kau dao ka 'obia
'alakwa nia, ka nonoia naa.
21 Ma sui 'alakwa nia ka bae 'urii
fuana, “'O maa 'ae, nau ku ade garo
'asia naa 'i maana God ma 'i maamu
lau guu. Nau nao kusi tala'ana naa
'oko saea lau nau 'alakwa 'oe.’
22 Sui boroi 'ana maa nia ka 'ai naa
uria na toaa ni rao nia ki ka 'urii,
‘Molu 'ali'ali kau lae molu ngalia mai
na maku tikwa liu lana talingaia bae
molu ka faa ruufi nia ai. Molu ka alua
fa kokome ki 'abana fai butu ki 'aena.
23 Lea sui, lae molu ka saungia bu-
luka kafi baita diana bae uri kolu ka
fanga kwaimani kolu ka ele 'akolua.
24 Sulia 'alakwa nau nee, nia mala
bae sae nia mae naa ma sui ka mauri
lau ne. Ka nao'ana naa ma sui kolu
ka suana lau.’ 'Uri nai guu, kera ka
safalia naa ele lae ma fanga kwaima-
nia nai.

25 “'Ana kada nai, waa ulunao nia
bae 'e nii 'ua mai lao ole ka nao oli
mai si dao 'ua. Ma kada nia oli mai
ka dao karangia guu lume, nia ka
rongoa naa angi lana 'au 'ana wae lae
nonina fafangaa nai.
26 Nia ka 'ailia kau tii waa 'ana toaa
ni rao nai ki, ka ledia uri tee ne kera
waelia 'au ai.
27 Waa nai luua ka bae 'urii, ‘Na
saasimu bae loko oli mai ka dao naa
'i fera, ma maa 'oe ka saungia naa
buluka kafi baita diana bae, sulia nia
suana saasimu 'e mauri gu 'ana oli
mai ka dao lau.’
28 Ma sui, ulunao nai rakena ka
sasu 'asia naa, ka ote nia naa 'ana ruu
lae mai luma. Maa nia ka ruu mai 'i
maa, ka radi kalia naa uri ruu lae mai
luma.
29 Nia ka luua maa nia ka bae 'urii,
‘'Oe suai fasi 'amu nee, nau ku rao
mai fuamu mala ta gwa waa ni rao 'oe
gu 'ana sulia fa ngali 'oro neki ma ku
roo mai sulia bae lamu. Ma sui ka nao
'osi faa guu ta kaa nanigot boroi 'ana
fuaku, uri nau fai toaa kwaimani nau
ki meli ka fanga kwaimani ma meli
ka ele 'ameli ai!
30 Ma sui, na 'alakwa 'oe nee doo
ne taulangainia sui naa suadooa 'oe
fuana wela keni olodola ki, kada nia
oli mai ka dao 'i fera, 'oe 'oko saun-
gia fatai buluka kafi baita diana bae
fuana!’
31 Maa nia ka luua ka 'urii, ‘'Alakwa
nau 'ae, 'oe naa ne too ngado siaku 'i
fera, ma doo nau neki tiifau doo 'oe ki
gu 'ana ne.
32 Aia, ma saasimu si doo 'e bobola
naa fai ili lana fuana loko meli ilia
'ana ele lae sulia dao lana mai. Sulia
nia mala bae sae nia 'e mae naa ma
sui ka mauri lau. Ma nia ka nao'ana
naa, sui ma kolu ka suana lau.’ ”

16

Na waa rao kaubare doo

1 Sa Disas 'e unu sulia tii si tarifulaa
fuana waa kwairooi nia ki ka bae
'urii, “Totoo tii waa suadoo nai ka
too 'ana waa ni suasuli lana suadooa
nia. Ma sui tai waa ki daka faarongo
nia saea sa wala nai 'e rao ta'aa ka
kaubarea gu 'ana suadooa nia ki waa
suadoo nai.
2 Aia, 'uri nai waa suadoo nai ka
'ailia mai waa ni rao nia nai ka ledi
'urii 'ani nia, ‘Nee wala, ma nau ku
rongoa waa ki da unutai 'oe siaku
sulia tee guu? Lae kau ngali mai buka
'oe sulia fita si malefo 'aku bae 'oe
suasulia, sulia 'oe nao 'osi baita 'ana
suadooa nau.’
3 “Na waa ni rao ta'aa nai ka man-
ata 'urii, ‘Na waa baita nau kai faasui
nau naa fasi rao lae nai. Nia 'uri nai
ma nau tari'ina ku ade 'utaa ro, uri
ku dao toi lau tasi raoa falu? Nau
kusi tetede naa fua 'eli kakaloa lae,
ma nau ku noni susuala lau guu 'ana
gani lana doo ki sui gu 'ana siana waa
ki.
4 'Oo iuka, nau ku manata toi naa si
doo kui ilia fua waa ki kada lea waa
baita nau faasui nau fasi raoe, uri lea
doo waa ki daka 'aili nau 'i luma kera
ki.’
5 “'I seeri, nia ka 'ailia na mai toaa
da ngali langa 'ana malefo waa baita
ki siana, ka ledi 'urii 'ana etana waa,
‘Fita doo bae 'oe ngali langa ai 'ana
malefo nia waa baita siaku bae?’
6 Nia luua ka 'urii, ‘Tii talanga bii*
waiwai bae.’ Na waa ni rao kaubare
doo nai ka bae 'urii fuana, ‘Na 'aba
beba sulia ngali langaa 'oe ne, ngalia
kau 'oko gooru ngado 'ali'ali 'oko
kedaa na 'amua lima taafuli bii doo
guu.’
7 Sui nia ka ledia lau guu ruana
waa ka 'urii, ‘Ma 'oe mone, lae 'ali'ali
doo ne 'oe ngali langa ai?’ Nia luua
ka 'urii, ‘Tii talanga wai flaoa bae.’
Nia ka bae lau gu 'urii fuana, ‘Na
'aba beba sulia ngali langaa 'oe ne,
ngalia kau 'oko gooru ngado 'ali'ali
'oko kedaa na 'amua kwalu taafuli
wai doo guu.’
8 'Uri nai guu, na waa baita nai ka
tangoa na 'ana waa ni rao kaubare
doo nai uria saitomadooa ne nia too
ai nai. Sulia toaa 'ana molaagali ki da
saitoma doo ka talua lau gu 'ana toaa
'ana kwesu folae.
9 “Nau ku faarongo kamolu, molu
faa kau suadooa kamolu ki fuana
'adomi lana toaa maadao ki. Uria lea

* **16:6** Tii bii waiwai ilingia 40 lita.

kada malefo kamolu nia sui naa, God
ka talai kamolu uri lao fera 'i salo.
10 "Waa ne mamana 'ana sua lae su-
lia kaa suadooa tu'uu, suadooa baite
boroi nia kai mamana lau guu 'ana
sua lae sulia. Ma waa ne nao si ma-
mana 'ana sua lae sulia kaa suadooa
tu'uu, suadooa baite boroi nia nao si
mamana lau guu 'ana sua lae sulia.
11 Talafana lau guu si doo nai,
lea nao kamolu si sua diana sulia
suadooa 'ana molaagali, suadooa ma-
mana nee boroi 'afitai kamolu ka sua
diana lau guu sulia.
12 Ma lea nao kamolu si rao di-
ana 'ana si doo nia waa 'e'ete, si doo
fuamolu 'i tala'amolu boroi God nao
si faa lau gu fuamolu.
13 "Tii waa ni rao guu nia 'afitai ka
rao fuana roo waa baita 'e'ete ki sui
'ana tii si kada. Lea nia ade 'uri nai,
nia kai liosau 'ana ta waa baita, ma
ta ruana waa baita nia ka malimae
na 'ani nia. Ta waa baita nia ka rao
diana fuana, ma ta ruana waa baita
nia ka faiburi na 'ani nia. Talafana
lau gu ni kamolu nai, nia 'afitai uri
kamolu ka rao fuana God, ma molu
ka rao lau guu fuana malefo 'ana tii
si kada."
14 Aia, kada Faarisii ki da rongoa si
doo nai, kera daka 'oniongaa 'ada sa
Disas, sulia kera da suana malefo ka
diana 'asia naa lao maada.
15 Sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Kamolu nee molu ilia gu 'amolu doo
diana neki uri toae ka suamolu ma
daka tango kamolu fainia. Sui ma
God 'e saitomana gu 'ana liomolu.
Sulia doo ne wane faa'initoaa 'ana,
God nia mamagutainia."

Kwaifamantaia sulia taki sa Mosis (Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na taki
sa Mosis fai kekeda laa brofet ki, da
kwaitalai 'ana toae lelea mai ka labu
gu 'ana dao lana sa Dion waa ni faa-
siuabu. Safali 'i seeri ka lea na mai,
si faarongoa diana sulia 'initoaa God
naa ne da bae sulia, ma toaa 'oro ki
daka ele talingai sui gu 'ada sulia uri
ruu lae mai 'i lao 'initoaa nai.
17 Aia, na salo loo fai saegano nee
boroi da taa walude gu 'ada uri sui
lae, ma taki sa Mosis, 'afitai tasa naa
tasi orongadoo tu'uu boroi 'i laona
totoo ka sui.
18 "Waa ne lukasia 'afe nia ma ka
adea lau ta ai 'e'ete, nia kaubarea
araie ma 'afee. Ma waa ne adea 'initai
ne arai nia lukasia, nia 'e kaubarea
araie ma 'afee."

Waa suadoo ma sa Lasaros

19 Sa Disas ka unu lau sulia tii si un-
unua ka 'urii, "Totoo tii waa suadoo
tasa nai 'e ofi sui gu 'ana maku waa
'initoe ki ne sua lada diana 'asia naa,
ma ka 'ania sui guu fanga diana ki
sulia kudu, nia ka too 'ana.
20 Ta ruana waa, satana sa Lasaros,
na waa siofaa ka ulafu 'asia naa ma
ka kakamoa ta'aa 'isi. Nia kai tio
ki gwana 'aena maesakae noni luma
nia waa suadoo nai.
21 Ma sa Lasaros ka dooria gu 'ana
'ani lana orongana fange ne kai 'asia
ki faasia tefolo ni fanga nia waa
suadoo nai, ma na giri ki na 'ana dai
dau 'ana meeli lana saru nia ki.
22 Aia, too 'uri nai lelea sa Lasaros
ka mae naa, na 'ensel ki lea mai
daka ngalia na kau sia sa 'Abraham
lao fera 'i salo. Ma 'i seeri, waa
suadoo nai ka mae lau guu, kera daka
saufinia naa.
23 Ma nia, ka lea ka too na 'ana
kula kera toaa mae ki 'i lao fii lae
ma liodilaa baita. 'E too 'i seeri 'e lio
'alaa kau, ka suana naa sa 'Abraham
'e nii tau 'asia na mai, ma ka suana
sa Lasaros 'e too kwaimani na 'ana
fainia.
24 Ma nia 'ai kau fua sa 'Abraham
ka 'urii, "Oi kokoo nau 'Abraham 'ae,
'o manatai nau 'amu mai. Odua sa
Lasaros lae fasi mai ka kutungainia
boroi 'ana maa fa kakau lao si kafo,
ka alu ka 'udufia meaku uri ka taa
gwagwaria mone 'ana. Nau ku non-
ifii ta'aa 'asia naa lao era nee!'
25 Sui ma sa 'Abraham ka bae 'urii
fuana, "Alakwa nau 'ae, 'o manata
toi fasi 'amu tooa 'oe 'ana kada bae
sui naa, 'oe too 'ana doo diana 'oro
ki 'asia naa bae. Ma sa Lasaros, 'ana
kada bae sui naa, nia too ta'aa gu
'ana. Sui ma 'i tari'ina, nia too na 'ana
elea 'i seki nai, ma ni 'oe 'oko too na
'amu 'ana liodilaa ma nonifiia.

26 Ka fafonaa lau doo nai ki, God 'e
alua sui naa tii kilu liu baita ka tasa
ladoa 'i matangakolu ka suusi kolu
naa, ka 'afitai 'asia naa uri falifolo lae
kau 'i sena siamu, ma nao falifolo lae
mai 'i seki siamiri.'
27 "Ma waa suadoo nai ka luua kau
ka 'urii, 'Kokoo 'ae, nau ku amasi 'oe
naa. Odua sa Lasaros lea kau luma
kera maa nau,
28 uri dao ka kwaifamanatai 'ana
lima waa toolaku ki 'i fera, uri nao
dasi lea lau mai 'i seki lao nonifiia
nee.'
29 Ma sui sa 'Abraham nia luua
ka bae 'urii, 'Kera too gu 'ada 'ana
kekeda laa baki sui guu sa Mosis fai
brofet ki siada 'i fera. Alu kera ade
'ada sulia doo baki da saea ki.'
30 Ma nia ka bae 'urii, 'Kokoo 'Abra-
ham 'ae, 'e nao. Ni kera, lea sae ta waa
ne mauri 'ua gu kau fasi maea 'e dao
siada taari, ka adea kera daka luka
'ana abulo ta'aa laa kera ki.'
31 Sa 'Abraham ka bae lau 'urii
fuana, 'Lea kera nao dasi ade gu sulia
kekeda laa sa Mosis fai brofet ki, ta
waa ka tatae boroi kau faasia maea
ka faarongo kera boroi, kera 'afitai
guu daka faamamane nia.' "

17

Garoa ki
(Matiu 18:6-7,21-22; Maak 9:42)

1 Sa Disas ka bae 'urii fuana waa
kwairooi nia ki, "Doo neki da kai ta-
laia wane uri abulo ta'aa lae, kera lea
na mai uri wane 'afitai ka nao lau.
Sui boroi 'ana ta, tara nia kai ta'aa
kai tasa fua tii ne nia talaia wane uri
abulo ta'aa lae!
2 Nia diana lea sa daka kani kulua
ta maefau baita tasa 'i luana ma lea
daka kulufauna lao asi kwasi, fasi
ade lea nia ka talaia ta wane 'ana
wane malania nau neki uri lukasi
lana manata mamana laa nia 'ani
nau.
3 Molu ka fiia!
"Lea na toolamu nia garo, 'oko
ngatafia. Lea nia luka 'ana garo laa
nia nai, 'oko manata luke nia.
4 Aia, ma lea nia ka ilia tasi doo ka
garo fuamu 'ana fiu si kada ki lao fa
sato ma ka lea sui gu mai siamu 'ana
si kada nai ki ma ka bae 'urii, 'Nau ku
bulasi manataa naa faasia garo laa
nau ku ilia fuamu,' 'oko manata luke
nia lau guu 'ana fiu si kada nai ki."
5 'I seeri na 'aboosol ki daka bae
'urii fuana Aofia, "Kameli dooria 'oko
ilia manata mamana laa kameli ka
baita ka 'idu lau!"
6 Sa Disas ka bae 'urii, "Lea sae
manata mamana laa 'oe nia tu'uu
boroi 'ana mala 'ana ta miga mas-
tad tu'uu 'isi, lea sae 'oe bae 'urii
fua ta 'ai baita boroi 'ana 'uri loko,
''O kwaikutu 'amu fai lalimu ki sui
guu fasi seki, 'oko lea kau fubaa lao
asi.' Tara nia kai ade gwana sulia bae
lamu nai.
7 "Kamolu, lea sae ta wane 'amolu
too 'ana ta wane ni rao ma nia lea ka
anobataa mai ola 'oe, ma nao ka lio
mai sulia sifsif 'oe ki, sui ka oli mai
ka dao 'i fera. Si kada nai nia rao ka
lede nia 'asia naa sui oli mai ka dao 'i
luma nai, tee ne 'oe kai saea fasi 'i nao
fuana uri ili lana? Na fanga lae ne lea
doo 'oe 'ali'ali 'oko 'aili nia fasi 'amu 'i
nao uri nia ka ilia?
8 Nao! 'Oe bae lau 'amu 'urii fuana,
'Lea kau 'o naare fanga fasi fuaku sui
lea 'oko ofi falu sui 'oko ngali mai
fanga nau ki uri ku fanga aku. Burina
'oe ilia doo nai ki sui fatai, 'oe 'ofi
fanga ma 'ofi kuu 'amu.'
9 Tee ne adea na waa baita nai ka
nao si tangoa gu wane ni rao nia? Suli
na wane ni rao nai nia ilia gwana si
raoa ne da odu nia 'ua gu uria ma ka
nao si ilia gu tasi doo ne 'idu lau kau
'i fafona.
10 Talafamolu lau gu nai. Si kada
molu ilia 'aini raoa nee sui guu God
nia odu kamolu uria lelea ka sui naa,
molu ka bae gwamolu 'urii, 'Kameli
nao guu tai wane 'initoa suli kameli
toaa uri ili lana gwana si raoa neki
God nia odu kameli ki uria.' "

Sa Disas, nia guraa tii akwala furo saungi kera

11 Si kada sa Disas nia lea uria 'i
Durusalem, nia lea ka liu matangana
bali lolofaa 'i Samaria fai lolofaa 'i
Galilii.
12 Si kada nia dao 'ana tii maefera
nai, tii akwala waa furo saungi kera
ki daka lea mai siana dao daka uu tau
gwada mai,

13 daka 'a'ai mai daka 'urii, “Disas
waa baita 'ae, 'o manatai kameli
mai!”
14 Si kada sa Disas nia suada kau,
nia ka bae 'urii fuada, “Lea kau molu
ka faatainia nonimolu siana waa ni
foa God ki, uri daka faamamanea ne
nonimolu ki maafo ma ka falu naa.”
Ma si kada kera lea na kau 'uri nai, na
furo nai ka sigi naa faasi kera tiifau.
15 Sui ta tii wane 'ani kera nia suana
nonina nai dodoloa diana naa, nia ka
oli mai ka akwa baita 'ana tango lana
God.
16 Ma nia ka 'asi nia ka tio fafo
maana lao saegano 'i maa 'aena sa
Disas ka tango nia. Nia wane 'i
Samaria lau gwana, nao lau wane
Diu.
17 Sui sa Disas ka bae 'urii, “Kamolu
tii akwala fono bae nau ku gura
kamolu. Ma ta sikwa waa lau da nii
fai?
18 Nau nao kwasi suana ta wane
'ani kera si oli na mai uri tango lana
God. Taifilia wane Samaria nee lau
gwana ne nia oli mai ka tangoa God
nee!”
19 Sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Tatae, oli 'oko lea 'amua. God nia
gura 'oe naa suli 'oe manata ma-
mana.”

Dao lana mai Wane Fifilia God (Matiu 24:23-28,37-41)

20 Si kada Faarisii ki da ledia sa
Disas uria si kada tee God kai 'inito
fua toaa nia ki ai, nia luu kera ka 'urii,
“Si kada God nia kai 'inito fua toaa
nia ki, nao gu tai fafaataia uri ka
faatai gu uri molu ka lio filoa ai.
21 Ma ta waa boroi nao si bae gu
'urii, ‘Liotoi 'amolu 'initoaa bae God
gu ne!’ Ma nao ka 'urii, ‘Nia gu loko!’
Sulia 'initoaa God 'e nii gu 'ana 'i
matangamolu.”
22 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana
waa kwairooi nia ki, “Si kada nau kui
oli mai, kamolu molu kai dooria sua
lana fa dani nau, 'Alakwa nia Wane,
ma sui boroi nia kai 'afitai fuamolu
uri suai lae.
23 Ma toae ki kera kai bae 'urii
fuamolu, ‘Liotoi fasi, Kraes bae gu
loko 'e nii lobaa!’ Ma nao daka 'urii,
‘Liotoi fasi, nia ne nii gu 'ana nee!’
Kera daka ade boroi 'ada 'uri nai,
kamolu nao molu si roo suli kera uria
nani kwailiu lae.
24 Sulia dao laku mai, 'Alakwa nia
Wane, 'afitai ka agwa kaaroa lau
ma kai mala 'ana kwakwange bina-
maaru ma folaa lana ka 'etea lofona
mamangaa loo, ma toae ki daka suai
sui gu 'ada.
25 Ma sui ta, 'i nao sui fatai doo nai
kafi fuli, nau kwai nonifii fasi, ma
toaa nee 'i tari'ina kera dai susubutai
nau fasi 'ada.
26 Si kada nau kui oli mai ai, nia kai
'uria lau guu si kada bae sa Noa.
27 Si kada bae sa Noa, na toae ki sui
gu 'ana kera roo 'ada 'ana fanga lae
ma kuu lae, 'afee ma araie lelea ka
dao guu 'afa dani sa Noa 'e raa lao
faka bae, ma kafo bae ka fungu ka olo
faafi kera daka funu tiifau.
28 Nia kai 'uria lau guu si kada bae
sa Lot. Si kada bae sa Lot, na toae
ki sui gu 'ana kera roo lau guu 'ana
fanga lae ma kuu lae, daka folia doo
ki ma daka foli 'ana doo kera ki, daka
fasi doo, daka saungai ma daka tole
luma.
29 Ma sui, fa dani sa Lot 'e faasia
fera 'i Sodom, na era bae fai erafau
'a'ako bae ka 'asia faasia 'i langi ka
sarufi kera daka funu tiifau.
30 Talafana lau guu si doo kai fuli
'afa dani nau kui oli mai kui dao
faatai ai nai.
31 “Ma 'afa dani nai si doo nai ki fuli,
waa ne too mai 'i maa, nao si oli lau
mai luma uri ngali lana 'okodoo nia.
Ma waa ne nii mai maa ole, nao si oli
lau mai fera uri 'okodoo nia.
32 Manata toi fasi doo bae fuli 'ana
'afe bae sa Lot.*
33 Waa ne sasi ngangata uri dau
ngasi lae 'ana mauria nia lao molaa-
gali, nia kai mae. Aia, ma waa ne
lukatainia kau mauria nia lao molaa-
gali, nia kai mauri.
34 Nau ku faarongo kamolu, 'afa
rodo nai nau kui dao ai, lea ta roo waa
keeru tio 'ana tii ifitai, ta waa nau kui
ngalia, ta ruana waa ka ore naa.
35-36 Ma lea ta roo wela keni keeru

* **17:32** Nia dora 'ana liofaiburie uria 'i Sodom ma God ka kwaea nia ka mae naa. Dionisis 19:26

ka raodoo kwaimani, ta ai nau kui
ngalia, ta ai ka ore naa."
37 Ma 'i seeri, waa kwairooi sa Disas
ki daka ledia daka 'urii, "Wala Aofia
'ae, doo nai ki lea doo daka fuli gu 'i
fai nai?"
Sa Disas luu kera ka 'urii, "Dao laku
mai nia 'afitai ka agwa fasi toae ki sui.
Nia kai mala gu doo mae ne lea tio
'afitai ka agwa. Sulia, lea na 'asungaa
ki da koni 'ana kule tama doo mae ne
nii seeri."

18

Ununua sulia tii gwa 'oruai ma waa ni kwae lana kwautoe

1 Sa Disas nia unu sulia tii tarifulaa
fuana waa kwairooi nia ki, uri ka
faatainia siada kera ka foa firi ma nao
dasi lukasia.
2 Nia ka bae 'urii, "Totoo tii si kada
waa nai fua kwae lana kwautoa ki ka
too 'ana lao maefera baita nai. Nia
ka nao si faabaitaa gu God, ma ka
nao si sae'inito guu 'ana ta waa 'ana
molaagali.
3 Ma tii gwa ai 'oru 'i lao maefera
baita nai, ka 'aekwale nia mai su-
lia kudu uri radi'ae lana lae ma ka
bae 'urii fuana, 'Nau ku dooria 'oko
'olosia doo nau ki ne malimae nau 'e
kaubarea.'
4 Tasi kada tau ne gwa 'oru nai too
kai ili 'uri nai sulia, ma sui boroi
waa nai ka nao si ala gu faafia ili
lana si doo nai. Sui boroi 'ana lelea
kau waa nai ka manata lau 'urii 'i
tala'ana, 'Nau, sui boroi 'ana nao kusi
faabaitaa God fai kusi sae'inito 'ana
waa 'ana molaagali,
5 nau kui 'olosia fasi kwautoa nee
fua gwa ai 'oru nee wala, sulia nia
'aekwale nau 'asia na mai sulia kudu
ne!' "
6 Aia, sa Disas na Aofia ka bae 'urii,
"Molu rongo fasi 'amolu si doo nai
waa ni kwae lana kwautoa nai saea
nai, boroi 'ana nia waa ade lana ta'aa
gu 'ana.
7 Waa nai ka noni'ela boroi lelea
oli ka kwaea guu kwautoa nai fuana
gwa ai 'oru nai, sulia nia nao si luka
'ana radi lae kalia. Aia ma God, nia
kai ilia guu si doo ne toaa fifilia nia ki
da angisia siana 'afa sato ma fa rodo,
'afitai ka nao. God 'afitai ka dora lau
mai uria ili lana si doo ne 'o'olo fuada!
8 Nau ku faarongo kamolu, God kai
'ali'ali 'ua guu uri ili lana si doo ne
'o'olo fuada. Ma sui ta, kada nau
'Alakwa nia Wane, kwai oli mai kwai
dao lau lao molaagali, alamia nau
kwai suana toaa 'oro ki kera kai faa-
mamane nau, ma nao ka nao guu?"

Roo waa da lea ki daka foa lao Beukaua loo

9 Sa Disas ka unu lau sulia si tar-
ifulaa 'urii fuana toaa da fiitoda ki
tala'ada ma daka sae 'o'olo lada 'i
tala'ada ma daka mamagutainia toae
ki. Nia ka 'urii,
10 "Totoo, tii roo waa nai ki daru ka
lea 'adarua uri foa lae 'i lao Beukaua
loo. Ta waa na Faarisii, ma ta ruana
waa nia waa fua koni lana malefo
'ana takisi.
11 Aia, na Faarisii nai nia lea kau
dao uu ka foa 'ana taifilia ka bae 'urii,
'God 'ae, nau ku tango 'oe nau waa
nao kusi mala 'ana tai waa ne, ne da
beli daka ooe ma daka ilia doo ta'aa
'oro ki, ma daka kaubarea 'afee ma
araie. Nau nao kusi mala 'ana waa
ta'aa loko ni koni lana malefo 'ana
takisi.
12 Nau waa ku abufanga 'ana roo fa
dani lao fa wiiki ki sui gu ne, ma ku
falea tangafulu nau fuamu ta kada si
nao guu.'
13 "Aia, ma waa ni koni lana malefo
'ana takisi nai, nia dao ka uu tau gu
'ana kau ka nao si lio 'alaa gu uri salo
ka noni susuala ka gwautoli gu 'ana.
Ma nia ka faatainia na oli kukuru laa
nia, 'e fida 'i maa ruruuna ka bae 'urii,
'God 'ae, manatai nau mai waa ku
abulo ta'aa 'urii!' "
14 Sui, sa Disas ka bae na 'urii,
"Nau ku faarongo kamolu, waa abulo
ta'aa nai 'ana ne God 'olosi nia ma
koso ka lea na mai 'ana 'i luma kera,
ma Faarisii nai ka nao guu. Sulia
waa ne tafo nia tala'ana 'i langi God
kai kosolangainia saegano, ma waa
ne kosolangainia tala'ana 'i saegano,
God kai tafo nia 'i langi."

Sa Disas, nia falea dianaa fua kaala wela ki
(Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)

15 Tai toaa ki da ngalia mai kaala
wela tu'uu ki siana sa Disas, uri ka
samo toda ma ka falea dianaa fuada.
Sui ma kada waa kwairooi nia ki kera
suada, daka ngatafi kera.
16 Ma sui boroi 'ana sa Disas 'e 'ailia
mai kaala wela nai ki siana, ka bae
'urii fuana waa kwairooi nia ki, "Alu
kaala wela tu'uu neki kera da lea 'ada
mai siaku, nao kamolu si suusi kera
lau. Sulia 'initoaa God doo nia 'ana
waa ne manata mamana 'ani nau
ilingia wela tu'uu ki.
17 Nau ku faarongo kamolu, waa
ne nao si faamamane nau mala wela
tu'uu, nia 'afitai 'asia naa God ka
'inito 'ana mauria nia."

Kwaifamantaia sulia waa toolangaidoo
(Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)

18 Tii waa gwaungai 'ana Diu ki, nia
ledia sa Disas ka bae 'urii, "Waa diana
ni toolangaidoo 'ae, si tee diana gu
ne nau kui ilia uria ku too 'aku 'ana
mauria firi?"
19 Sa Disas luua ka 'urii, "Tee
ne adea 'oko saea nau waa diana?
Taifilia God naa ne diana, nao lau ta
waa.
20 'Oe 'o saitomana gu 'amu si baea
fifii nia God bae nia 'urii, 'Nao 'osi
sauwane, ka nao 'osi kaubarea araie
ma 'afee, ka nao 'osi beli, ka nao 'osi
suke faafi ta waa, ma 'oko sae'inito
'ana maa 'oe fai gaa 'oe.' "
21 Waa nai luua ka bae 'urii, "Nau,
'ita 'ua mai 'ana kada ku tu'uu, nau ku
ade mai sulia taki nai ki tiifau* lelea
ka dao 'i tari'ina."
22 Ma kada sa Disas rongoa nia ka
bae 'urii fuana, "'Uri nai, tii si doo
ne nao 'osi ilia 'ua. 'O lea kau 'oko
foli 'ana 'okodoo 'oe ki tiifau, sui 'oko
ngalia malefo ne 'oe todaa ai 'oko
falea fuana toaa siofaa ki uri 'oko too
'amu 'ana suadooa lao fera 'i salo. Sui
'oko lea na mai buriku."
23 Kada waa nai 'e rongoa si baea
nai, na liona ka kii 'asia naa, sulia nia
waa suadoo baita.
24 Ma kada sa Disas suana waa nai
liona kii, nia ka bae 'urii, "Nia 'afitai
tasa fuana waa suadoo baita ki daka
ruu lao 'initoaa God.
25 Nia 'afitai tasa fuana waa suadoo
ka ruu lao 'initoaa God. 'E 'afitai ka
talua lau lea sae kamel ka sasi uri ruu
lae 'ana malesufua maana 'ogile."
26 Toaa nai da rongoa si baea nai,
daka 'urii, "Nia 'afitai naa nai, uri ta
waa ka todaa mauria firi!"
27 Ma sui sa Disas luu kera ka 'urii,
"Doo ne 'afitai tasa naa fuana waa
'ana molaagali ka ilia, nia walude gu
'ana fua God ka ilia."
28 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana
sa Disas, "Kameli, meli lukasia naa
suadooa kameli ki tiifau uri meli ka
lea na 'ameli burimu!"
29 Sa Disas ka bae 'urii, "Iuka. Nau
ku faarongo kamolu, waa ne lukasia
luma nia, ma 'afe nia, ma toaa nia, ma
maa nia ma gaa nia, ma wela nia ki,
'aengana 'initoaa God,
30 waa nai kai too 'ana doo 'oro
diana lau kada nia too lao molaagali
nee, ma 'ana mauria firi 'i lao tooa
falu ne nii 'ua mai."

Oluna si kada sa Disas bae sulia mae lana sui fatai kafi fuli
(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)

31 Ma kada sa Disas nia lea fainia
waa kwairooi nia ki taifili kera, nia
ka bae 'urii fuada, "Kolu lea kau 'i
Durusalem uri kera ka ilia si doo baki
na brofet kada 'i nao ki da kedaa mai
suli nau, na 'Alakwa nia Wane, ka fuli
naa nai.
32 Bae, kera kai fale nau 'i 'abana
toaa nao lau Diu ki, uri kera ka
'onionga 'ani nau, daka bae ta'aa
fuaku, ma daka faa 'ide nau, ma daka
ngisufi nau. Ma daka kwae nau, ma
daka saumaeli nau naa.
33 Ma lao oluna fa sato, nau kui
mauri lau."
34 Ka 'uri nai boroi, waa kwairooi
ki nao kera dasi filoa guu doo nai sa
Disas saea fuada nai, sulia manata
lada 'e sadi ka nao dasi saitomana.

Sa Disas guraa waa maana rodo
(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)

35 Si kada sa Disas lea kau ka dao
karangia maefera 'i Diorikoo, tii waa
maana rodo nai 'e gooru 'i ninimana
taala nai uria gani doo lae 'ana toae
ki.

* **18:21** Liotoi 'ana buka 'Eksades 20:12-16 lau guu 'ana buka Diutoronomii 5:16-20.

36 Ma 'ana kada nai guu nia ka rongoa konia nai 'e liu, nia ka ledi kau
'urii, “Na tee ne 'uri nai?”
37 Kera luua daka bae 'urii, “Sa
Disas waa bae fasi maefera 'i
Naasaret ne tasa ka liu naa nee.”
38 Ma waa maarodo nai ka 'ai na
kau 'urii, “Wala Disas, 'oe waa bae
fuli sa Defet naa na, 'o manatai nau
mai!”
39 'I seeri toaa nai da eta mai nao
daka ngatafia naa uri nia ka too
aroaro 'ana. Ma sui boroi nia fua kafi
kokoo baita fatai nai, ma ka bae 'urii,
“'Oe waa bae fuli sa Defet naa na, 'o
manata toi nau mai!”
40 Ma sa Disas ka uu ngado 'i seeri
ka saea fuada lea daka talaia mai
siana. Kada nia lea mai ka dao
karangi naa, sa Disas ka ledi 'urii 'ani
nia,
41 “Nee, tee ne 'oe dooria nau kui
ilia fuamu?”
Ma waa maarodo nai ka bae 'urii,
“Aofia 'ae, nau ku dooria maaku ka
'ifi uri ku lilio ne.”
42 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'Oe
lilio 'amu wala, sulia ne 'oe faama-
mane nau.”
43 Tona 'i seeri, sa wala nai maana
ka 'ifi ka lilio naa. Ma nia ka lea
kwaimani naa fainia sa Disas, ka tan-
goa naa God. Ma konia nai boroi
daka tangoa lau guu God kada kera
suana doo nai fuli.

19

Ununua sulia sa Sakias

1 Sa Disas nia dao lao maefera 'i
Diorikoo, ma kai tasa lau gu 'ana.
2 Ma tii waa satana sa Sakias ta waa
baita lau guu 'ana toa ni koni lana
malefo 'ana takisi 'e nii seeri, ne nia
ta waa suadoo lau guu.
3 Nia 'e dooria ka suana 'ana sa
Disas, ma sui ka 'afitai sulia nia waa
kukuru 'asia naa ma konia baita nai
ka suusi nia.
4 Ma nia ka lae 'ali'ali naa 'i nao
'ana konia nai, lae ka raa sulia 'ai nai
da 'ailia 'ana Sikamoo, uria ka suana
'ana sa Disas sulia nia kai liu kau sulia
taala nai.
5 Kada sa Disas lea kau ka liu seeri,
nia lio 'alaa kau ka suana sa Sakias,
ka bae 'urii fuana, “Wala Sakias, koso
'ali'ali mai, sulia 'i tari'ina nau kwai
dao 'i luma kamu.”
6 Sa Sakias ka ele 'asia naa, ka koso
'ali'ali na mai. Nia ka talaia sa Disas
ka lea naa uria 'i luma kera.
7 Na toaa nai tiifau da suana si doo
nai, daka bae buri 'ani nia daka 'urii,
“Sa Disas lea naa uria too kwaimani
lae fainia waa abulo ta'aa bae nai
rowaa.”
8 Aia, sa Sakias nia tatae ka bae 'urii
fuana sa Disas na Aofia, “Aofia 'ae,
nau gu ne kwai falea naku ta bali 'ana
suadooa nau fuana toaa siofaa ki. Ma
lea sae nau ku kwaalia waa ki daka
faledoo 'aku ka talua naa kula kai dao
ai, nau kwai duua doo kera ki ka dao
'ana fai fa 'idu laa 'i fafona liu lana si
doo kera ki.”
9 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“'I tari'ina naa ne God kai faamauria
toaa 'oe nee 'i luma 'oe, sulia kera da
faamamanea God mala bae kokoo kia
sa 'Abraham nia ilia kada 'i nao.
10 Nau, na 'Alakwa nia Wane, ku lea
mai uria nani lae uria ma faamauri
lana toaa ne kera nao'ada.”

Na tarifulaa sulia oli lana mai waa 'inito
(Matiu 25:14-30)

11 Na konia baita nai da rongoa sui
naa doo neki sa Disas bae mai sulia.
'I seeri nia ka unu sulia tii si tarifulaa
'ana kada kera dao karangia naa 'i
Durusalem. Nia unu sulia si tarifulaa
nai uria ka 'olosia si manata laa kera
too ai, ne kera kwaifii 'ada sae sa
'initoaa nia God kai sakatafa faatai gu
'ana 'i seeri.
12 'Uri nai, nia ka bae 'urii fuada,
“Totoo tii waa 'initoa ka lea uria fera
tau nai uria daka falea mai 'initoae
fuana ma nia oli mai ka 'inito fua fera
nia.
13 Ma sui fatai nia kafi lea, nia
'ailia mai tii akwala waa daka lea mai
siana. Nia ka falea malefo ki fuada
ka bae 'urii, ‘Molu ka rao 'ana malefo
neki, uri molu ka todaa lau gu mai
tai malefo faafida molu ka rao 'amolu
'uri nai lelea nau oli mai ku dao.’
14 Ma sui toa nia waa 'inito nai,
daka rakesasu 'ani nia, daka odua tii
waa ka lea 'i burina uri faarongo lana
ai, ma daka saea kera da ote kera 'ana
waa nai kai 'inito fuada.
15 “Aia, ka 'uri nai boroi 'ana, waa
'inito nai kera falea na mai 'initoaa

fuana nia ka oli na mai uri 'inito lae
fuada. Kada nia oli mai ka dao, nia ka
kwaiodui naa uria toa bae nia falea
malefo ki fuada uri rao lae ai uri ka
lio filoa ta fita si malefo ki lau ne kera
todaa 'i maana malefo baki nia faa
fuada.
16 Na waa rao totolenao 'e lea mai
dao ka bae 'urii, 'Waa baita kani 'ae,
nau ku rao 'ana malefo bae 'oe faa
fuaku, ta tii taafuli malefo ne ku to-
daa lau mai gwauna.'
17 Waa 'inito nai ka bae 'urii fuana,
''Oe na waa 'o rao diana nai. Ma
fafona ne 'oe mamana 'ana ili lana si
doo tu'uu, nau kwai alu 'oe 'oko lio
naa sulia taafuli maefere ki nai.'
18 Ruana waa ni rao ka lea lau
gu mai dao ka bae 'urii fuana waa
'inito, 'Waa baita kani, nau ku rao
'ana malefo bae 'oe faa fuaku, ta lima
malefo ne ku todaa lau mai maana.'
19 Waa 'inito nai ka bae 'urii fuana,
''Oe, nau kwai alu 'oe 'oko lio naa
sulia lima maefere ki nai.'
20 Sui, oluna waa ni rao ka lea lau
gu mai dao ka bae 'urii, 'Waa baita
kani, malefo 'oe bae 'o faa fuaku ne
tio diana gu 'ana doo 'oe, bae nau ku
'afulalo ai 'ana 'aba maku ma ku sua
diana mai sulia ka tio gu 'ana.
21 Doo ne adea, sulia ku mau lau
gu 'aku 'ani 'oe waa susuala. Ne 'oe
'o ilingia waa ne ngalia si doo ne ta
waa lau gu 'ana 'e alua, ma ka konia
si fanga ne ta waa lau gu 'ana 'e rao
talana.'
22 Waa 'inito nai ka bae 'urii fuana,
'Waa rao ta'aa ne ni 'oe. Nau kwai
falea kwakwaea 'oe faafia si doo ne
'oe 'ua guu tala saea 'amu nai. 'Oe
'o saea ni nau waa susuala, ma 'oko
saea ni nau waa ku ngalia si doo ne
ta waa lau gu 'ana 'e alua, ma si fanga
ne ta waa lau gu 'ana 'e rao talana.
23 Nee wala, 'utaa ne kada 'oe man-
ata 'uri nai ma nao 'osi ngalia malefo
nau nai 'osi alua 'amu lao banga, uria
lelea dao kada nau ku oli mai dao ma
nau ku too 'ana tai malefo sarenga 'i
maana?'
24 'Uri maana si ade laa nai, waa
'inito nai ka bae na 'urii fuana waa
nai ki da uu 'i seeri, 'Molu ngalia
malefo loko faasi nia, molu ka faa
'amolu fuana waa loko kau 'e too 'ana
taafuli malefo loko ki.'
25 Kera ka bae 'urii, 'Waa baita kani
'ae, ma sui nia loko 'e too naa 'ana
taafuli malefo ki.'
26 Nia ka bae 'urii, 'Nau ku faarongo
kamolu, waa ne rao noni maabe ka
too 'ana doe, kera kai fale fafonaa lau
si doo ne nia too ai fuana. Ma waa
noni'ela ne nao si too 'ana tasi doo,
lea sae ta doo diana ne nia ka too
boroi ai, kera kai ngalia faasi nia.
27 Aia, si doo fuana toa malimae
nau baki bae kera ote kera 'ani nau
uri 'inito lae fuada, kamolu talaida
mai seki molu ka saungida nau ku
tala lio mae lada guu.' "

Kada manata lana toae ki faa'initoaa sa Disas
(Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Dion 12:12-19)

28 Burina sa Disas bae 'uri nai ka
sui, nia ka eta na 'i nao 'ani kera uria
'i Durusalem.
29 Ma kada nia dao karangia si
maetoaa 'i Betfeis fainia 'i Betanii
karangia kafa uo nai 'i 'Olif, nia ka
odua ta roo waa 'ana waa ni kwairooi
nia ki uria daka lea kau 'i nao. Nia ka
bae 'urii fuadaru,
30 "Kamuru lae fasi kau 'i nao 'ana
maefera loko. Kada kamuru dao maa
taale ai, kamuru kai suana tii dongki
ne kera kania ka uu gu 'ana 'i seeri,
ne nao si ngalia 'ua gu mai ta waa 'i
fafona. Muru lukea 'oko faasia sui,
muru ka talaia mai 'i seeki.
31 Ma lea ta waa ka ledi kamuru ma
ka 'urii, 'Tee ne muru lukea dongki
nee uria?' Muru ka bae 'urii fuana,
'Na Aofia ne dooria.' "
32 Aia, roo waa nai ki daru ka lea
naa, ma keeru ka suana doo ki da fuli
ka lea gu sulia doo nai ki sa Disas saea
kau fuadaru.
33 Kada keeru lukea guu dongki
nai, na toaa nai dongki kera nai daka
ledi keerua daka bae 'urii, "Tee ne
kamuru lukea kale dongki nee uria?"
34 Keerua daru ka bae 'urii, "Na
Aofia ne dooria."
35 Sui keeru ka talaia na mai siana
sa Disas. Dao keerua ka alua maku
keerua ki fafona dongki nai, sui daru
ka tatae nia ka gooru naa 'i fafona.
36 Ma kada sa Disas nia lea kau 'ana
dongki nai, toae ki daka samatainia

maku kera ki sulia taale, nia talau ka
lea na 'i fafona.
37 Ma kada nia dao karangia 'i Du-
rusalem 'ana kula ne taala nai koso
toli kau uria fa uo 'i 'Olif, na ko-
nia baita nai 'ana toaa kwairooi nia
ki kera safali daka suungi naa 'ana
tango lana God fuana doo kwaibala-
tana neki kera suana nia ilia ki mai.
38 Ma daka bae na 'urii,
"'E diana tasa fuana Waa 'inito ne
God 'ua guu tala fale nia mai
nee!✡
Na aroaroa 'i malutaka fainia God.
Kolu ka bae tangoa 'akolu God kolu
loo, ne nia 'e talua doo ki sui!"✡
39 Ma tai Faarisii daka nii lau guu 'i
seeri, kera ka bae 'urii fuana sa Disas,
"Waa toolangaidoo 'ae, saea fuana
waa kwairooi 'oe nena ki, kera taaro
'ada wala."
40 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
"Nau ku saea fuamolu, lea sa kera
taaro 'ada, na fau neki gu ne kera dai
suungi 'ana tango lana God."

Sa Disas nia angisia fera 'i Durusalem

41 Kada sa Disas nia dao karangia
naa 'i Durusalem, nia lio kau 'e suana
maefere baita loo, angia ka durufi nia
naa, sulia liona 'e dila fuana toaa loo
'i lao fera loo.
42 Nia ka bae lau guu ka 'urii,
"Kamolu nee, lea sae molu ka lio filoa
mone 'amolu 'i tari'ina, si doo ne
kai talaia waa uri lelea ka too 'ana
aroaroe, ka diana ne. Ma sui ka nao,
ne kamolu maa molu rorodoa ka nao
molu si suai naa nee.
43 Si kada ne karangi kai dao na
mai nee, si kada naa fuana malimae
kamolu ki uri dao kera ka alasia naa
fera nee ne, ma kera kai suusi kamolu
'afitai molu ka ruu na 'i maa.
44 Ma kera kai taga 'ana fera
kamolu ma toaa 'i laona ki tiifau.
Kai tagabola ta tii si fau boroi si too
naa fafona ruana si doo 'ana fera
kamolu nee. Kera kai saketoa toaa
kamolu ki, sulia kamolu ulafusia
'amolu dao lana mai God siamolu
fuana faamauri lamolu."*

Sa Disas nia ruu lao Beukaua bae (Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Dion 2:13-22)

45 Kada sa Disas nia ruu kau lao
Beukaua bae, nia ka taria toaa kera
usi ki laona.
46 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Si
baea God ne kera kedaa 'uana mai
lao buka abu, nia bae 'urii, 'Na beu
nau nee, na beu ni ofu ne.' Ma sui
kamolu ka rokisia oli molu ka alua
'amolu 'ana beu kera toaa ni beli ki."
47 Ma 'afa dani ki sui gu 'ana, sa
Disas nia toolangaidoo 'i lao Beukaua
nai. Ma toa baita ni foa ki, ma toa
toolangaidoo 'ana taki ki, ma tai toa
gwaungai ki lau fuana toaa Diu ki,
daka sasi uria saungi lana sa Disas ka
mae 'ana.
48 Ma sui ka 'afitai uri ili lana tasi
doo 'ani nia, sulia toae ki da roo 'ani
nia sulia fa dani ki sui guu 'ana uria
fafurongo lana toolangaidoo laa nia.

20

Ledi laa sulia Suukwaia sa Disas too ai (Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33)

1 Tii fa dani, sa Disas nia toolan-
gaidoo fua toae ki 'i lao Beukaua
bae, ma nia ka faarongo kera 'ana si
faarongoa diana bae. Na waa baita ni
foa ki, ma toa toolangaidoo 'ana taki
ki, ma tai toa gwaungai ki lau guu,
kera da lea mai siana sa Disas.
2 Ma daka ledi 'urii 'ani nia, "'Oe na
suukwaia tee ne 'o too ai ma 'oko ilia
doo neki nee wala? Sa tii gu ne faa
suukwaia nai fuamu?"
3 Nia luu kera ka bae 'urii, "Aia, nau
ku ledi kamolu fasi uria tii si doo.
4 Kamolu saea fasi mai, na rigitaa
bae sa Dion too ai uri faasiuabu lae
nia lea mai fasi God, ma nao fasi
wane gwana?"
5 Kera oli da ledi kera kwailiu 'i
tala'ada daka 'urii, "Toa nee 'ae, tee
gu ne tara kolu kai saea fuana nai?
Lea sa kolu luu nia kolu ka saea, "'E
lea mai faasia God,' nia ka 'urii nai,
'Sui tee ne adea nao molu si faama-
manea sa Dion?'

✡ **19:38** Sam 118:26 ✡ **19:38** Sam 148:1 * **19:44** *kada God lea na mai fuana faamauri lamolu:* Na toaa Diu ki kera kwaimaasi maasia na kada God kai lea mai uria faamauri lada faasia malimae kera ki. Sui boroi kada sa Disas dao, 'oro lana toaa Diu da ote kera 'ana nia.

6 Ma lea sae kolu ka luu nia ma kolu
ka 'urii 'akolu, 'Nia lea gu 'ana mai
faasia wane 'ana molaagali bae,' ma
tara toaa neki ne kera kai 'uifau kolu
uri saumaeli lakolu naa, suli kera da
faamamanea sa Dion na brofet lau gu
bae."
7 'Uri nai guu, kera luua sa Disas
daka saea nada kera ulafusia tii ne
suukwaia nai lea mai faasia.
8 Ma Disas ka bae na 'ana 'urii
fuada, "Nau boroi tara nao kusi
faarongo kamolu lau guu, tii ne falea
suukwaia ne ku too ai ma ku ilidoo ki
ai nee."

Tarifulaa sulia na toa ni rao ne garoe nii manata lada (Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12)

9 Sui, sa Disas ka unu sulia tii si tar-
ifulaa lau fuada ka 'urii, "Totoo tii si
kada, tii waa nai ka fasia ola greib nia
nai sui ka alua 'i 'abana waa ki daka
suasulia. Nia ka lea 'ana maefera 'e
nii tau mai. Nia kai too mai seeri ka
tau sui fatai oli mai kafi dao.
10 Nia too mai lelea dao guu 'ana
kada ola nai 'e maua ai, nia ka odua
na mai tii waa ni rao nia ka lea na mai
uria ngali lana tai fuae greib 'ana doo
nia nai ki lao ola nia. Ma sui kada waa
ni rao nai 'e dao gu lao ola nai, na toa
ni rao nai ki da suasulia ola nai daka
saungi nia naa lelea sui daka olitainia
ka oli tatakwai naa siana waa baita
nia nai.
11 Waa baita nai ka odua lau gu
mai ta ruana waa ni rao. Sui boroi
'ana toa ni rao nai ki da suasulia ola
nai, daka saungia lau guu, ma daka
faa 'ide nia, sui daka olitainia ka oli
tatakwai lau guu.
12 'I seeri, waa baita nai ka odua lau
gu mai oluna waa ni rao nia. Ma sui
boroi 'ana toa nai ki daka saumaala
'ani nia, sui daka tari nia naa uri sara
fasi lao ola nai.
13 Na waa baita nai ka manata
na 'urii, 'Nia sae tee ne kui ilia lau
rowaa? 'O ma nau 'ua ne kui odua
naa 'alakwa nau 'ua guu, na wela
liosaua nau nee uria nia guu ka tala
lea ka dao. Nia 'uri nai naa 'oto taari
kera ka manata 'initoa 'ani nia?'
14 Kada toa ni rao bae da suasulia
ola bae kera suana gu ta, da bae fatai
'urii fuada kwailiu na, 'Na 'alakwa
nia sa wala bae mone ne. Wela nee
naa bae bobongi maa nia kai faa ola
nee kai tio 'i 'abana. Kolu saungia
'e mae 'ana wala, uri kolu ka ngalia
'akolu ola nee fua kolu!'
15 Seeri, kera liu guu daka taria naa
wela bae lelea daka saungia ka mae
na kau 'i sara fasi lao ola bae."
Sa Disas ka ledi gu 'urii 'ani kera,
16 "Tee nai waa baita nai 'ana ola
nai kai ilia 'ana toa nai? Kada nia oli
mai ka dao, nia kai saungi tiifau 'ani
kera, sui ka faa ola nai kai tio na 'ana
'i 'abana toa 'e'ete ki lau."
Kada toaa nai ki da rongoa bae lana
nai sa Disas, kera daka 'urii naa, "Si
doo nai 'e too 'ana fasi fuli lae!"
17 Sui sa Disas 'e bubu tetee ada ka
bae 'urii, "Lea si doo nai 'e nao si fuli,
sui ma tee 'ana ne toolangai lana si
baea bae lao kekeda laa Abu✡ bae nia
'urii,
'Na maefau ne waa saungai luma ki
da noni'ela 'ada ai,
nia 'ana ne maefau 'initoe talua mae-
fau ki sui guu, uria boongi lana
lume.'
18 "Waa ne 'asi nia fafona maefau
nai, waa nai kai maga ka baringisi
guu. Ma waa ne maefau nai kai 'asia
faafia, maefau nai kai too meme nia."
19 Kada nia bae 'urii nai guu, waa
baita ni foa lae ki fainia waa toolan-
gaidoo lae 'ana taki ki, daka lio saito-
mana naa ne sa Disas kai bae gwana
suli kera. Kera ka dooria naa dau
lana sa Disas 'i seeri, sui ma daka mau
lau gu 'ada 'ana toaa nai.

Si ledi laa sulia takisi (Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)

20 Toa gwaungai ki daka bubu na
sulia sa Disas uria sae lelea daka
daua. Ma daka folia naa waa ki uri
uuarongai lana ma ledi lana lae uri
suke lana ki uri lelea sae nia ka saea
tasi doo ni dau lana faafia uri kera ka
fale nia kau 'i 'abana waa 'inito 'i Rom
ne lio sulia bali lolofaa nai.
21 Kera ka bae 'urii fuana sa Disas,
"Wala waa toolangaidoo 'ae, kameli
saitomana ni 'oe naa ne 'o toolan-
gaidoo 'oko saea sui guu doo mamane
ki. Ma ni 'oe naa ne nao 'osi 'ado guu
fainia waa ki 'ana ta tii bali gwana

✡ **20:17** Sam 118:22

'ana manata lada ki. 'Oe, na toolan-
gaidoo laa 'oe lea 'o'olo 'ua guu sulia
mamanaa ma kwaidooria God fuana
toae ki sui.
22 "Aia, 'oe saea fasi mai fuameli,
nia 'o'olo gu 'ana fua kameli ka fale
takisi fuana 'initoaa nee 'i Rom, ma
nao 'e garo?"
23 Ma sa Disas ka lio filoa gu 'ana
sukea kera nai, nia ka bae 'urii,
24 "Faatainia fasi mai tafa seleni
'ana doo nai molu too ai fuaku ku suai
fasi." Kera ka ngalia na mai tii fa
seleni fuana, sui nia ka ledi 'urii 'ani
kera, "Aia, nununa sa tii ne nii 'afa
seleni nee? Fai, satana sa tii ne nii ai
nee?"
Kera luu nia daka 'urii, "Nununa
waa baita loko 'i Rom naa na."
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Nia 'uri nai, kamolu ngali si doo ne
naisata 'ana waa baita 'i Rom molu
ka faa 'amolu fuana, ma si doo God ki
ngali molu ka faa 'amolu fuana God."
26 'Uri nai guu ka 'afitai naa fuada
uri dao toi lae tasi doo ne kera kai dau
nia faafia 'i maana konia nai. Ma kera
ka kwele 'asia naa 'ana si baea nai ki
sa Disas olisi kera ki ai, daka taaro
dasi bae.

Si ledi laa sulia na tatae laa faasia maea
(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)

27 Sui lau guu, tai Sadiusii ki kera
daka lea lau gu mai siana sa Disas.
Kera Sadiusii ki nao dasi faama-
manea waa ne mae naa, kai tatae lau
faasia maea. Kera ledia sa Disas daka
bae 'urii,
28 "Wala waa toolangaidoo 'ae, sa
Mosis si baea nia kedaa mai fuameli
'e bae 'urii, 'Lea waa 'e mae faasia 'afe
nia sui ma keeru ka nao si welaa guu,
ta wane 'ana toolana ki ka adea 'initai
'oru nai, uri ka saarea tai wela uri ka
didi fulina toolana nai 'e mae.'
29 "Aia, ma tii bara waisaasina ne
kera 'ada fiu waa ki, kera totoo gu 'i
see. Na waa 'i nao 'e adea tii wela keni
nai ka nao si welaa guu, nia ka mae.
30 "Saasina, waa 'i burina ka adea
naa gwa 'oru nai, ma sui ka nao daru
si welaa guu sa wala nai ka mae lau
guu faasia wela keni nai.
31 Sui saasina lau guu, oluna waa
naa ka 'uri nai lau guu, ka mae lau
guu. Ka alu gu 'ana tii si doo nai ka lea
na suli kera lelea fiu waisaasina nai
ki daka mamae ka sui guu faasia wela
keni nai ka nao dasi welaa sui guu.
32 Burina fiu waisaasina nai ki da
mae tiifau naa, wela keni nai boroi
nia ka mae naa.
33 Ma sui sae nia 'uri nai, lelea 'e dao
'afa dani bae God kai tataea toaa mae
ki tiifau faasia maea, na 'initai nai nia
'afe waa tee gu 'ana bara waisaasina
bae nai? Sulia kera fiu waisaasina
nai ki sui guu bae da adea wela keni
nai."
34 Sa Disas ka luu kera ka bae 'urii,
"'I tari'ina ki 'ana ne wela wane ki ma
wela keni ki da arai ma daka 'afe ki ai
nee.
35 Ma si kada ne nii 'ua mai, na toaa
ne kera mae ma sui daka tatae lau
faasia maea, kera 'afitai daka arai ma
daka 'afe lau,
36 suli da mala nada 'ensel nia ki
God ne nao dasi mae naa. Kera na
wela nia ki God naa, suli God nia
tatae kera faasia maea.
37 "Aia, ma si malutaa nee sulia
toaa da mae ki naa totoo dai mauri
lau, nia doo mamane ne. Tee sa Mosis
boroi nia faatainia lau guu mamana
lana si doo nai bae, kada nia bae ka
fuutoi era meakwesu bae 'e suai sulia
kaa 'ai tu'uu bae. Nia 'e bae 'urii
sulia God bae, 'God nia sa 'Abraham,
ma God nia sa 'Aesak, ma God nia sa
Diakab.' ✡
38 Na toolangai lana 'e 'urii nai:
Tai toaa ne da mae ki naa da foosia
gwada God, suli kera da mauri naa fai
God."
39 Ma tai waa 'ana toa toolangaidoo
'ana taki ki daka bae 'urii, "Waa
toolangaidoo 'ae, luu laa nai 'oe luua
'ana si baea nai nia diana 'asia naa
nai."
40 Ma sui 'e 'uri nai guu, kera ka
mau tiifau ta waa ada si leditona
kaaroa naa.

Sa Disas nia na Aofia sa Defet, sui boroi 'ana ka futa 'ana kwalafaa sa Defet
(Matiu 22:41–23:36; Maak 12:35-40)

✡ **20:37** 'Eksades 3:6

41 Sui sa Disas ka ledi 'ana 'urii 'ani
kera, “Kamolu saitomana nia bobola
gu 'ana fua daka saea na Kraes nee
nia futa gu 'ana mai 'isi 'ana kwalafaa
sa Defet?
42 Sulia sa Defet, nia tala bae 'ana
'urii lao Sam ki,
‘God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'Oe gooru kwaimani 'amu fai nau 'i
bali aolo nau,
43 'oko too 'amu 'uri nai lelea nau
ku alua malimae 'oe ki daka too guu
farana 'initoaa 'oe.’✡
44 “Sa Defet nia saea Kraes nee na
Aofia nia ne. Ma lea 'uri nai tama na
Kraes nee ka futa boroi 'ana mai 'isi
'ana kwalafaa sa Defet, nia na Aofia
sa Defet lau gu 'ana ne.”
45 Kada toaa nai ki da fafurongo
gwada, sa Disas ka bae 'urii fua waa
kwairooi nia ki,
46 “Molu ka fiia birangaa kera nee
toa toolangaidoo nee 'ana taki, ne
kera dooria 'asia naa ofi lae 'ana
maku liu lana baita ki uri suai lae. Ma
daka dooria 'asia naa sae toae ki daka
sae'inito 'ani kera 'i maana usie ki.
Ma daka dooria 'asia naa gooru lae
'ana kula ni goorua kera waa 'initoe
ki 'ua guu lao beu ni ofu lae ki, ma
noni fafangae ki.
47 Ma sui kera ne daka bebelia
'okona doo gwa 'oru siofaa neki ka
atafu naa. Kera daka suke ni abu lae
gu 'ada 'ana foa tikwa lae ki. Kera toa
nee, na kwakwaea kera kai ta'aa 'isi
kai talua kwakwaea toae ki sui guu!”

21

Sa Disas tangoa fale laa nia tii gwa 'oru siofaa
(Maak 12:41-44)

1 Sa Disas 'e too 'ana ka suana toaa
'oro suadoo nai da lea mai daka fale
malefo naa fuana Beukaua loo, ma
too daka dangalua na kau falea kera
ki fua lao kufidoo nai ni ngali malefo
lae.
2 Ma nia ka lio kau ka suana naa
'initai 'oru siofaa nai 'e lea mai dao ka
faa kau roo kaa miga malefo tu'uu 'isi
nai ki.
3 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Nau ku
faarongo mamana 'ani kamolu, na
falea nee gwa 'oru siofaa nee nia faa,
nia ne baita ka talua sui guu falea
neki toaa suadoo nee da faa.
4 Sulia toaa suadoo nee, malefo
baita ki 'asia naa ne kera too ai ma sui
daka faa gu 'ada si kula tu'uu ai. Aia,
ma gwa 'oruai siofaa nee, taingaia
nia sui naa ne nia faa tiifau nai nee.”

Sa Disas bae sulia na Beukaua loo, totoo dai saketoa
(Matiu 24:1-21; Maak 13:1-19)

5 Sui lau guu, tai waa 'ana waa
kwairooi nia sa Disas ki too kera kai
tangoa 'ada Beukaua loo, loo kera
saungainia 'ana fau diane ki 'asia naa
ma daka lalaungia 'ana falea da faa ki
mai fua God lelea sua lana ka diana
'asia naa, sa Disas ka faarongo kera.
Ka bae 'urii,
6 “Si kada ne kai dao mai, maefau
diana neki sui guu kamolu suai nee,
kera kai atoli tiifau lelea nao ta tii si
maefau boroi si tio guu fafona ruana
tasi doo!”
7 Ma kera daka ledi nia, daka 'urii,
“Waa toolangaidoo 'ae, 'i anita gu ne
doo nai ki kai fuli nai? Ma fafaataia
tee gu ne kai faatainia si kada doo nai
ki sui guu dai fuli ai?”
8 Sa Disas ka 'urii, “Molu ka fiia ade
ta waa ka talai garo 'ani kamolu. Su-
lia toaa 'oro kera kai dao mai ne kera
kai saea kera 'ana Kraes, ma kera kai
bae 'urii, ‘Nau Kraes bae naa ne!’ Ma
kera kai bae lau gu 'urii fuamolu, ‘Si
kada bae God nia 'olea naa ne dao nai
nee!’ Nao molu si ade sulia doo nai ki
kera saea.
9 Kamolu nao molu si mau lau kada
lea molu rongo sulia firua baite ki
matangana fera baite ki ma firua
baite ki matangana toae fai gwaun-
gaia 'ana fera kera ki, sulia doo nai
ki ne kai fuli fasi 'i nao. Sui boroi
'ana doo nai ki daka fuli, na sui lana
molaagali 'e nao si dao 'ua ai nai.”
10 Ma sa Disas ka faarongoa waa
kwairooi nia ki ka 'urii, “Na fera baite
ki ma 'initoaa baite ki kera kai alasi
kera kwailiu 'ana firue.
11 Na anuanu baite ki lau guu kai
'igia fera ki, na uni fioloa baite ki kai
dao mai, ma na unimataia baita tasa
ki kai liu 'ana fera ki tiifau. Na doo

✡ **20:43** Sam 110:1

baita 'e'ete ni maungi lana ki kai fuli,
ma na fafaataia baite ki dai suai 'ana
mamangaa loo.
12 “Ma sui fatai ma doo nai ki dafi
fuli, kera kai dau kamolu daka ili-
matai kamolu. Kera kai talai kamolu
fua lao beu ni ofu ki ma naofana
toa gwaungai ki uri didi lamolu lae
ma alu lamolu 'i lao lookafo, sulia ne
molu roo 'ani nau.
13 Si kada ne kera ade 'uri nai
'amolu, nia ka falea naa si kada diane
fuamolu uria bae lae sulia si Faaron-
goa Diana nee siada.
14 Ma kamolu si manata 'abarua
lau uria ta tee ne molu luu kera ai.
15 Sulia nau kwai fale tiifau naa
fuamolu na baea 'ana liotooa, ma nao
ta malimae 'amolu ne kai bae suli
kamolu, ma nao dasi suusia naa doo
neki kamolu saea ki.
16 Na maa kamolu ki, ma gaa
kamolu ki, ma na toolamolu ki, ma
na wanefuta kamolu ki, ma na ruana
kamolu ki, kera kai fale kamolu
fuana toaa gwaungai ki. Ma tai waa
'amolu ki kera kai saungida.
17 Na toaa ki tiifau kera kai sualan-
gai kamolu faafi nau.
18 Ka 'uri nai boroi 'ana, 'afitai ta
tii si ifu tu'uu boroi 'ana gwaumolu si
nao 'ana.
19 Molu ka uu ngasi 'ana faama-
mane laa kamolu ki, ma molu ka
mauri firi.”
20 Ma sa Disas ka bae lau 'urii
fuada, “Kada kamolu suai na waa ni
omee ki, kera ala kalia 'i Durusalem,
molu ka saitomana kera kai tagalan-
gainia na toaa baita ne.
21 Ma 'ana kada nai, waa ne kera
too 'i Diudia ki, kera kai tafi tiifau uria
gwauna fa uo ki. Ma waa ne kera too
mai lao maefera baita ne, kera kai tafi
faasia. Ma na waa ne kera too ki mai
sara nao kera si oli lau mai uri lao
maefera baita ne.
22 Sulia kada naa 'ana kwakwaea
ne, fasi uri na tee ki bae kera kekeda
sulia 'i lao kekeda laa Abu kai dao
mamana na mai.
23 'Ana kada nai, kai ta'aa 'asia
naa fuana wela keni ki ne kera iana,
ma na wela keni ne kera faa susufia
kaa wela tu'uu ki, sulia ne nia 'afitai
fuada uri kera kai tafi. Ma na liodila
lae baita lau guu kai toea waa 'ana
maefera nee, sulia God kai kwaea na
toaa 'i seeri ki.
24 Tai waa ada kera dai saungida
'ana 'ile ni firu. Ma tai waa ada kera
dai dau da, ma kera kai kani faafida,
ma daka ngali kera uria fera 'e'ete ki.
Ma na toaa nao lau Diu ki dai saketoa
fera baita nee 'i Durusalem lelea ka
dao guu 'ana 'isi lana si kada kera
toaa nai nao lau Diu ki.

Sa Disas bae sulia oli lana mai (Matiu 24:29-35; Maak 13:24-31)

25 “Doo 'e'ete ki kai fuli 'ana sato,
ma 'ana madame, ma 'ana bubulu
ki. Ma na waa 'ana maefera baita ki
sui 'i lao molaagali, kera kai fiitala,
ma kera kai mau 'ana kuruu lana ma
sulatatae lana asi.
26 Ma na waa ki kera kai maetabua-
marakwa sulia kera mau ka tasa,
kada kera maasia na dao lana mai
doo nai ki faafia molaagali nee tiifau.
Sulia doo lao mamangaa ki, kera kai
lea garo.
27 'Uri nai fatai, nau, na 'Alakwa nia
Wane, nau kufi dao faatai mai nai.
Nau kwai dao mai fainia na tetedea
baita, ma na folaa lae baita 'i lao dase
ki.
28 Ma kada na doo nai ki nia safali
kai fuli, molu ka uu ma molu ka lio
'alaa, sulia kada God kai faamauri
kamolu, nia dao karangi naa mai.”
29 Sui sa Disas ka bae sulia na tar-
ifulaa nee fuada ka 'urii, “Molu ka
manata fasi sulia 'ai ne kera saea 'ana
fig fainia tai 'ai ki lau.
30 Kada kamolu suai na sarana
nia fufurua, molu ka saitomana naa,
kada fuana uni sato nia karangi naa.
31 Ka 'uri nai lau guu, kada kamolu
suai doo nai ki nia fuli, molu ka sait-
omana naa ne kada fuana God kai
gwaungai, nia dao karangi naa.
32 Ku faarongo kamolu, doo nai ki
tiifau kai dao mai sui fatai waa ne
kera mauri 'i tari'ina ki, kera kafi
mae.
33 Na mamangaa loo ma na molaa-
gali ne kera kai sui, sui ma na bae
laku totoo nao si sui.
34 “Molu ka lilio diana. Nao kamolu
si adea fafangaa baita ki, ma na kuu
lilinge lae ki, ma manata 'abarua lae
ki 'ana mauria nee lao molaagali. Lea
kamolu ili 'uri nai, fa dani nai ka dao

kai faatona kamolu ilingia ta 'aukwai.
35 Sulia fa dani nai kai dao mai
faafia na toae ki tiifau 'i lao molaagali
nee.
36 Molu ka lilio diana, ma molu ka
foa 'ana kada ki sui guu, fasi uri molu
ka too 'ana tetedea 'ana mauria fua 'i
lao doo nai ki ne kai fuli. Ma fasi uri
kamolu si 'ide lau kada kamolu kai uu
'i maaku, na 'Alakwa nia Wane."
37 'Ana fa dani ki sui guu, sa Disas
nia toolangaidoo fua toaa ki lao
Beukaua loo. Ma 'i saulafia ki nia ka
lea uria gwauna fa uo 'i 'Olif.
38 Ma 'i 'uubongi maakafukafua ki,
toaa 'oro ki dai lea mai lao Beukaua
loo uri rongo lana bae lana sa Disas.

22

Na waa ki 'olea fuana saungi lana sa Disas
(Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Dion 11:45-53)

1 Na Fangatasae, ne toaa Diu ki da
'ania beret ne nao ta isi ai, nia dao
karangi naa nai.
2 'Uri nai, waa baita ni foa ki, ma
waa toolangaidoo 'ana taki ki, daka
manata naa uria sau agwa lae 'ana sa
Disas, sulia kera maungia lau gu 'ada
toae ki.

Sa Diudas ka ala na faafia na fale lana sa Disas fua malimae nia ki
(Matiu 26:14-16; Maak 14:10-11)

3 Ma Saetan ka ruufia naa manata
lana sa Diudas 'Iskariot, ta waa 'ana
akwala ma roo waa kwairooi bae sa
Disas ki.
4 Seeri, sa Diudas ka lea naa siana
waa baita ni foa ki, ma toa gwaungai ki 'ana waa neki kera lio sulia
Beukaua loo, ma ka saea na fuada nia
kai 'adomi kera uri dau lana sa Disas.
5 Ma kera ka ele 'asia naa daka fale
malefo naa fuana.
6 Sa Diudas ka kwai ala faafi fai
kera, sui nia ka safali lio naa uria tasi
kada ne gwau uri ka falea sa Disas 'i
'abada.

Sa Disas, nia ade akau naa uria fafangaa ni Tasalae
(Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Dion 13:21-30)

7 'I seeri guu, ka dao naa 'afa dani
'ana fafangaa loko toaa Diu ki da
'ania beret ne nao ta isi ai. Ma fa
sato nai lau gu ne da saungia na wela
sifsif nai ai 'ana ade akau lae fua
Fangatasae.
8 Sa Disas ka odua naa sa Bita fainia
sa Dion ka bae 'urii fuadaru, "Muru
lea kau 'i nao muru ka ade akau naa
'ana doo ki maasi kameli, uri kolu ka
fanga 'ana Fangatasae."
9 Keeru ka ledi 'urii 'ana sa Disas, "'I
fai gu ne 'oe dooria kaari kai ade akau
'ana doo nai ki ai?"
10 Sa Disas olisi keeru ka bae 'urii,
"Kada muru dao kau lao maefera
baita loko, kamuru kai dao tona tii
waa 'e tamaa kufidoo ni ngali kafo
lae gwau'abana. Sa wala nai naa ne
muru kai lea 'i burina uria luma ne
nia lea ka ruu 'i laona.
11 Muru ka bae 'urii fuana waa ne
luma nia nai, 'Na waa toolangaidoo
nia ledi 'urii mai 'ani 'oe: Kadaluma
fai ne nau fai waa kwairooi nau ki
meli kai 'ania Fangatasae ai?'
12 Ma waa nai kai faatainia
kadaluma 'i langi, kula ne nia ade
akau sui na ai, ma muru kai ade akau
'ana fanga ki 'i seeri."
13 'Uri nai, keeru ka lea naa, ma
keeru ka dao tona doo ki tiifau ilingia naa doo bae sa Disas nia saea
fuadaru. Ma keeru ka ade akau naa
'ana fanga 'i seeri.

Na fafangae na Aofia
(Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Koren 11:23-25)

14 Nia dao naa 'ana kada fuana 'ani
lana na Fafangaa 'ana Tasalae, ma sa
Disas fainia 'aboosol nia ki, daka too
naa 'ana kula ni fanga lae.
15 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Nau
ku dooria 'asia naa 'ani lana Fangatasae nee fai kamolu, sui fatai nau
kufi nonifii 'akua.
16 Ma nau ku saea fua molu, nia
'afitai nau ku 'ania lau Fangatasae
nee fai kamolu, lelea ka dao guu kada
nia mamana 'i lao 'initoaa God."
17 Sui sa Disas ka ngalia na titiu, ma
ka tangoa God. Sui nia ka bae 'urii
fuada, "Molu ka ngalia, ma molu ka
'ado kwaimani ai 'i sabitamolu.

18 Nau ku saea fuamolu, 'ita 'i
tari'ina ka oli 'alaa, nau kusi kuufia
lau na waen nee, lelea ka dao guu lao
'initoaa God."
19 Sui sa Disas ka ngalia na beret,
ma ka tangoa God, sui nia ka niia, ma
ka falea fuada. Ma ka bae 'urii, "Na
noniku naa ne nau ku falea fuamolu
nee. Molu 'ania ka lelea firi 'ana
manata too laku lae."
20 'I burina kera fanga 'uri nai sui,
nia ngalia lau guu titiui waen nai, ka
bae 'urii, "Na 'abuku naa ne, ne nia
igwa uri kamolu. Nia naa ne faanga-
sia na alangaia falu.*
21 "Liotoi fasi! Na waa ne kai fale
nau fuana malimae nau ki, nia too gu
'ana fai kamolu 'i seki lao fanga laa
nee.
22 Sulia ni nau, na 'Alakwa nia
Wane, nau kwai mae ilingia ne God
nia dooria fuaku. Sui boroi nia kai
ta'aa 'asia naa fuana waa ne nia fale
nau fuana malimae nau ki!"
23 Ma daka safali ledi kwailiu naa
'ani kera ki 'i matangada uria sa tii
ada ne kai ilia si doo nai.

Na olisusuue sulia na 'initoaa (Matiu 20:25-26; Maak 10:42-43)

24 Ma na waa kwairooi nia ki daka
olisusuu 'i matangada kwailiu uri sa
tii ada ne nia kai 'inito fuada sui gu
'ana.
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Kamolu saitomana na waa 'inito
kera ki toaa nao lau Diu ki da too 'ana
rigitae ma daka suumainia 'asia naa
toaa kera ki fua ili lana doori lada
ki. Ma daka dooria wane ki daka sae
kera 'ana wane gwaungai ki.
26 Sui ma ni kamolu gu ne nao molu
si ilia lau si doo nai 'i matangamolu.
Waa ne baita fuamolu ka abulo tu'uu,
ma waa ne kwaitalai fuamolu na waa
ni rao kamolu gwana.
27 'Uri nai, waa tee gu ne nia 'ini-
toa? Waa ne gooru daka ngali fanga
mai fuana, ma nao waa ne rao fanga
ma ka ngali fanga mai? Na waa ne
gooru daka ngali fanga mai fuana
ne nia 'initoa. Sui boroi 'ana, nau
ku faarongo kamolu, nau waa ne ku
nii matangamolu, nau na waa ni rao
kamolu.
28 "Kamolu molu too kwaimani mai
fai nau 'ana si kada 'ana ilitooa nau ki
tiifau.
29 Lea na Maa nau nia faa tiifau naa
'ana 'initoae fuaku, nau boroi kwai
faa lau guu 'initoae fuamolu,
30 uri molu ka fanga ma molu ka
kuu kwaimani 'amolu fai nau lao 'ini-
toaa nau. Kamolu molu kai gooru
kwaimani 'ana 'inito lae fai nau, ma
molu kai 'inito fua taafuli fiiwane ma
roo fiiwane sarenga neki 'Israel."

Sa Disas eta alangainia sa Bita kai tofe nia (Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Dion 13:36-38)

31 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana
sa Bita, "Saemon Bita wala! 'Oe waa
kwairooi. God nia faolomainia naa
Saetan, fasi uri kai ili uria kai taga-
longai kamolu tiifau faasi nau, ilingia
waa ne nia rao 'i lao ole fuana 'egwe
lana miga doo diana ki faasia na tadi-
doo ta'ae ki.
32 Ka 'uri nai boroi 'ana wala Sae-
mon, nau ku foa fuamu, fasi uri ne
nao 'oe 'osi olifaiburi lau 'ana fiitooa
'oe. Ma 'ana kada 'oe manata oli
lau mai uri nau, 'oko faangasia toaa
kwairooi nau."
33 Ma sa Bita nia luua ka 'urii,
"Aofia 'ae, nau ku kwaimaakwalii sui
guu 'akua uri lea lae fai 'oe 'i lao
lookafo ma fuana maea lae fai 'oe!"
34 Ma sa Disas nia luua ka 'urii,
"Bita wala, nau ku faarongo 'oe, 'i
tari'ina lao fa rodo nee, 'i nao 'ana
karai kai angi, 'oko tofe nau olu si
kada 'oko saea 'oe ulafusia nau."
35 Sui sa Disas ka ledi 'urii 'ana waa
kwairooi nia ki, "'Uri nai ma kada
bae nau ku fale kamolu kau, ma nao
kamolu kasi too 'ana ta malefo, ma
nao ta wai, ma nao ta tae butu, 'urii
bae kamolu oli kukuru 'ana ta doo
bae?"
Ma kera luua daka 'urii, "Nao guu."
36 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Sui
boroi 'ana tari'ina, lea sa tii ne nia too
'ana ta malefo ma nao ta wai, nia ka
ngalia na mone 'ana. Ma sa tii ne nao

* **22:20** *alangaia falu:* Na mae lana sa Disas ne 'e faamamanea na manata luke laa ne 'e alangainia 'i laona alangaia falu ne da kedaa 'i lao buka nia brofet Dioromaea 31:31.

kasi too 'ana ta 'ile ni firu, nia ka foli
'ana maku baita nia, ma ka folia ta 'ile
'ana.†
37 Nau ku saea doo neki fuamolu,
sulia na kekeda laa Abu bae nia bae
suli nau 'urii, 'Kera koni nia fainia
waa ta'aa ki.'✡ Doo nai kai fuli naa
fuaku, sulia na kekeda laa ki sui guu
suli nau kai fuli mamana naa."
38 Ma na waa kwairooi nia ki daka
bae 'urii, "Aofia wala, suai fasi, kolu
too naa 'ana roo 'ile ni firu ki 'i see
ne!"
Ma nia 'e luu kera ka 'urii, "Nia
diana naa. Alu tio na 'ana bae lae suli
doo nai."

Sa Disas nia foa gwauna uo 'i 'Olif (Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42)

39 Sa Disas fainia na waa kwairooi
nia ki, kera faasia naa toaa baita nai,
ma daka lea naa uria fa uo kera 'ailia
'ana 'Olif, ilingia ne 'ita daka ilia mai.
40 Ma kada kera dao 'ana si kula nai,
nia ka bae 'urii fuada, "Molu ka foa,
ade lea na ilitooe ki ka linge kamolu."
41 Sui sa Disas nia ka 'idu tu'uu gu
'ana kau faasi kera ka bobola fainia
'ui lae 'ana si fau ka dao ai, nia ka
booruru 'i saegano ka foa.
42 Nia ka bae 'urii, "Maa 'ae, lelea
doori lamu naa ne, 'oko lafua 'amu
nonifiie ne faasia nau. Sui boroi 'ana,
nao lau na kwaidooria nau, boroi ma
sulia kwaidooria 'oe lau 'ana."
43 Ma tii 'ensel faasia 'i langi nia dao
mai, ma ka faarakea naa.
44 Ma liona ka fii 'asia naa, nia ka
foa tetede lau. Ma na 'i'ide ne 'i non-
ina 'u'udu ka 'asia 'i saegano ka mala
ta gwigwise 'abu.
45 Ma kada nia tatae faasia na foa
lae, nia ka oli siana na waa kwairooi
nia ki. Kera maleu 'ada, sulia kera
makeso tasa sulia kera liodila.
46 Ma sa Disas ka bae 'urii
fuada, "'Urifita ne kamolu ka maleu
rowane? Molu tatae, ma molu ka foa,
ade lea na ilitooe ki ka linge kamolu."

Kada kera daua naa sa Disas (Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Dion 18:3-11)

47 Kada manga sa Disas nia bae 'ua
gu 'ana fai kera, tii figue baita daka
dao na mai. Ma tii waa 'ana waa
kwairooi nia baki, ne satana sa Diu-
das, nia ne talaida mai. Ma nia ka
dao mai siana sa Disas, ma ka nonoia
naa.‡
48 Sui boroi 'ana sa Disas ka bae
'urii fuana, "Wala Diudas 'ae, 'oe fale
nau, na 'Alakwa nia Wane, fuana
malimae nau ki 'ana nonoi laku?"
49 Ma kada na waa kwairooi ki kera
too fainia sa Disas, daka suai doo
nai, daka bae 'urii, "Wala Aofia! Alu
kameli kumuli kera 'ana 'ile ni firue
kameli ki, ma nao 'utaa?"
50 Ma tii waa ada, ka kwaea tii waa
ni rao nia waa foa ni gwau, ma ka
kwae muusia naa na bali alinga aolo
nia.
51 Guu sa Disas ka bae 'urii, "Too na
'ana!" Ma nia ka samo tona alingana
waa nai, ma ka guraa naa alingana.
52 Sui sa Disas ka bae fuana waa
baita ni foa ki, ma waa neki kera folo
suusia Beukaua loo, ma tai waa baite
ki lau guu ne kera lea mai uri dau
lana, nia ka 'urii, "'Uri nai ma, nau ta
waa garo nao nee, uri kamolu ka dau
raunga mai uri nau?
53 Nau ku too guu 'akua siamolu
'i lao Beukaua loo sulia fa dani 'oro
ki, sui boroi nao kamolu si sasi guu
uria dau laku. Sui boroi 'ana si kada
kamolu naa ne, uri kamolu ka rao
naa 'ana tetedea Saetan, na waa ne
'inito 'ana rorodoe."

Sa Bita nia tofea sa Disas (Matiu 26:57-58,69-75; Maak 14:53-54,66-72; Dion 18:12-18,25-27)

54 Sui daka daua naa sa Disas, ma
daka talaia naa 'i lao luma nia waa
foa ni gwau. Ma sa Bita ka 'isi tau lau
gu 'ana kau 'i buri.
55 Ma kera 'ukunia tii era 'i tofun-
gana kula ni too lae 'i lao labu 'ana
luma nai, ma sa Bita ka gooru lau guu
fainia toaa ne kera too kakalia na ere
nai.
56 Ma kada tii wela keni saari ni rao
nai nia suana sa Bita ne gooru seeri

† **22:36** Sa Disas saea doo neki fuana ka kwai faa manata tai 'ana waa kwairooi nia ki uri kera kai ade akau sulia ne kera kai dao tona malimae ki ne kai faanonifii. ✡ **22:37** 'Aesaea 53:12 ‡ **22:47** Lea na birangaa 'ana Diu ki, na kwai nonoi lae faatainia kwaimanie ma sae 'initoa lae 'ana toolangaidoo lae faasia waa kwairooi nia. Nia bobola fainia na waa kwairooi ka bae diana 'ana toolangaidoo laa nia 'ana nonoi lana 'abana.

karangia era nai, nia ka lio filoa 'ua
guu ka bae 'urii, “Na waa nee nia too
lau guu mai fainia sa Disas ne!”
57 Sui boroi sa Bita ka tofe ka 'urii,
“Wala wela keni nee wala, nau kusi
saitomana na waa nai!”
58 Ma nao si tau lau guu 'i burina, tii
waa ka suana sa Bita ka bae lau guu
'urii, “'Oe ta waa lau guu ada ne!”
Sui boroi sa Bita nia luua ka 'urii,
“Wala 'ae, nau nao wala.”
59 Ma nao si tau lau guu 'i burina,
tii waa lau ka bae tetede ka 'urii, “Nia
mamana. Na waa ne nia too lau guu
fainia sa Disas, sulia nia lau guu na
waa faasia 'i Galilii ne!”
60 Sui boroi sa Bita nia luua ka 'urii,
“See wala nee, nau ku ulafusia doo na
'oe bae sulia nai wala!”
Ma kada nia bae gu 'ana 'uri nai, na
karai ka 'ai naa.
61 Ma na Aofia ka abulo, ka lio 'o'olo
na kau fuana sa Bita. Ma sa Bita ka
manata naa tona baea bae na Aofia
nia saea fuana bae 'urii, “'I nao sui
fatai karai kafi 'ai, 'oe 'oko olu fa tofe
laku 'oko saea 'o lalafusi nau.”
62 Ma sa Bita ka ruu na kau 'i maa,
ma ka angi baita lea ka igigele guu,
sulia liona 'e dila 'asia naa.

Kera nangasia sa Disas
(Matiu 26:59-68; Maak 14:55-65; Dion 18:19-24)

63 Ma na waa ni firu ki ne kera folo
kalia sa Disas, kera ka 'onionga 'ani
nia, ma daka nangasia.
64 Ma daka kani bokotaa na maana,
ma daka ledia daka 'urii, “'Oe saea
fasi sa tii ne fidali 'oe nai?”
65 Ma daka saea baea ta'aa 'oro ki
lau guu fuana.
66 Ma uri 'uubongi kada nia dani
naa, na toa gwaungai kera toaa Diu
ki, ma na waa baita ni foa ki, ma na
waa toolangaidoo 'ana taki ki, kera ka
bae ofu naa, ma daka talaia naa sa
Disas siada.
67 Ma daka bae 'urii fuana, “'Oe
faarongo kameli fasi wala. Nia sae
'oe naa ne Kraes bae 'oi dao na mai
fua faamauri lameli lae nee, ma nao
ni 'oe nao?”
Nia 'e luu kera ka bae 'urii, “Lea sae
ku faarongo kamolu boroi ai, 'afitai
molu ka faamamane nau gu ne.
68 Ma lea nau ku ledi kamolu uria
tii si doo, nia 'afitai molu ka luua ne.
69 Sui boroi nia 'ita 'i tari'ina ka oli
'alaa, nau, na 'Alakwa nia Wane, nau
kwai too 'i bali 'aba aolo nia God 'ana
tetede tasa, ma nau kui 'inito fainia.”
70 Ma kera tiifau guu daka ledia
daka 'urii, “'Uri nai ma 'oe naa ne
'Alakwa nia God?”
Ma nia luu kera ka 'urii, “Iuka, nia
naa nai kamolu tala saea nai.”
71 Ma daka bae 'urii, “Nao kolu
si dooria naa tasi baea uri kolu ka
faamamane nia lau. Sulia kolu tala
rongo naa nai, nia tala saea nia
'Alakwa God!”

23

Sa Disas da talaia 'i naofana sa Baelat
(Matiu 27:1-2,11-14; Maak 15:1-5; Dion 18:28-38)

1 Ma na konia nai sui naa, kera
tatae daka talaia naa sa Disas siana sa
Baelat fuana keto lana.
2 Ma daka safali naa fua feengi lana
lae 'ana doo garo ki, ma daka bae
'urii, “Kameli, meli dao tona sa wala
nee nia bae alingana toaa kameli
ki ka saea fuada nao dasi fale naa
malefo 'ana takisi lae fua waa baita 'i
Rom, ma nia ka saea sae nia naa ne
na Kraes na waa ni taloa bae.”
3 Ma sa Baelat ka ledia ka bae 'urii,
“'Urii ma ni 'oe na waa 'inito kera bae
toaa Diu ki naa ne?”
Ma sa Disas ka luua 'urii “Nia naa
ne 'oe saea nai.”
4 Sui sa Baelat ka bae 'urii fuana
na waa baita ni foa ki, ma fua figua
nai guu, “Nau kusi dao tona guu tasi
doo ne garo 'ana sa wala nee uri daka
saungia faafia.”
5 Ma daka bae tetede na mai daka
'urii, “Sui boroi 'ana lao bali lolofaa 'i
Diudia, sa wala nee nia saketoa naa
toae 'ana toolangaidoo laa nia. Nia
safali 'ua mai 'i Galilii lelea mai ka
dao naa 'i seeki lau guu.”
6 Ma kada sa Baelat nia rongoa doo
nai, nia ka ledi kera ka 'urii, “'Uri nai
ma sa wala nee nia lea mai faasia 'i
Galilii nee?”
7 Ma kada nia saitomana ne sa
Disas nia lea mai faasia na kula ne
sa Herod nia 'inito, nia ka fale kau sa
Disas siana sa Herod. Sulia sa Herod

nia nii lau guu 'i Durusalem 'ana kada nai.
8 Ma kada sa Herod nia suana sa Disas, nia ka ele 'asia naa, sulia nia rongoa na baee ki suli nia, ma ka kwaimaasi ka tau naa uri sua lana. Ma nia ka dooria naa sua lana sa Disas uri ili lana ta doo kwaibalatana.
9 Sa Herod nia ledia doo 'oro ki 'ani nia, boroi ma sa Disas nao si luua guu 'ana ta si doo.
10 Ma na waa baita ni foa ki, ma na waa toolangaidoo 'ana taki ki, kera uu lau guu 'i seeri, ma daka bae tetede naa uri feengi lana sa Disas.
11 Ma sa Herod fainia na waa ni omee nia ki, daka 'onionga 'ada 'ana sa Disas, ma daka bae ta'aa fuana. Ma daka faa ruufia 'ana tii maku tikwa diana, ma daka oli lau fainia siana sa Baelat.
12 Ma nia 'ita 'ana fa dani nai, sa Herod ma sa Baelat keeru daru ka ofu kwaimani naa. 'I nao keerua na roo malimae ki.

Kera doori uri sa Disas ka mae naa (Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Dion 18:39—19:16)

13 Sa Baelat ka konia naa waa baita ni foa ki, ma waa gwaungai ki, ma na toae ki.
14 Ma ka bae 'urii fuada, "Kamolu falea naa mai na waa ne siaku, molu ka saea sae nia talai garo 'ana toae ki faasia na ade lae sulia gwaungaia 'i Rom. Ma sui, nau ku ledia 'i maa molu, ma nao nau kusi dao guu tona tasi garoa 'ani nia mala ne kamolu feengi nia ai.
15 Ma sa Herod boroi si dao guu tona tasi garo laa 'ani nia. Nia ne ka olitainia lau gu 'ana mai nee. Nia nao si ilia guu ta garoa uri ka maelia.
16 Nia ne, nau ku falea guu 'akua kau uri kera ka kwae nia, sui ku lukatainia ka lea na 'ana."
17 'Ana Fafangaa 'ana Tasalae, sa Baelat lea doo kai lukea tii waa faasia 'i lao lookafo fuana toaa Diu ki, sulia birangaa kera ne 'uri nai naa.
18 Sui boroi 'ana kera sui naa da 'ai daka 'urii, "Molu saumaeli sa wala na! Molu ka lukea 'amolu mai sa Baarabas fuameli!"
19 Sa Baarabas kera alua lao na lookafo, sulia nia safalia na omee baita 'i lao maefera baita nai, ma nia na waa sauwane 'ua guu.
20 Sa Baelat nia dooria kai lukea sa Disas, ma nia ka ledia lau kau na figua nai.
21 Sui boroi 'ana daka dau 'ada 'ana 'ai lae 'urii, "Molu saungia ka mae! Molu ka foto faafia 'ana 'airarafolo!"
22 Ma sa Baelat ka bae 'urii lau fuada 'ana oluna si kada, "Sui boroi 'ana, ma garoa tee ne nia ilia? Nau nao kusi dao toi guu ta doo ne nia ilia garo uri ka maelia. Nia ne nau ku falea kau uri kera kai kwae nia gu 'ada, sui daka lukea lau gu 'ada."
23 Sui boroi 'ana ma kera daka dau naa 'ana akwa lae ma daka suumainia naa uri foto faafi lana 'ana 'airarafolo. Ma na suungia nai ka linge nia naa.
24 Ma sa Baelat ka falea na kwakwaea ne kera susuu uria sulia gani laa kera.
25 Ma nia ka lukea naa sa Baarabas na waa bae kera dooria, na waa bae kera alua 'i lao lookafo faafia safali lana omee, ma sauwanee. Sui sa Baelat ka falea sa Disas fuada, sulia kwaidooria kera.

Kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo (Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Dion 19:17-27)

26 Ma na waa ni omee ki, daka talaia sa Disas daka lea na kau fainia. Ma kada kera lea kau, daka dao tona tii waa 'i sara ne satana sa Saemon, faasia maefera baita 'i Saerin. Nia ruu mai lao labu 'i Durusalem faasia tii kula mai 'i maa. Ma daka alua naa 'airarafolo 'i gwauna 'abana, ma daka suumainia uri nia ka ngalia 'i burina sa Disas.
27 Ma tii figua baita daka lea 'i burina. Ma tai wela keni 'i lao figua nai kera angisi nia daka isisigwau.
28 Sa Disas nia abulo fuada ka bae 'urii, "Wela keni neki 'i Durusalem 'ae! Nao kamolu si angisi nau lau. Molu kai angisi kamolu tala 'amolu, fai wela kamolu ki.
29 Sulia nia kai dao 'ana fa dani ne toae ki kera kai bae 'urii, "E diana tasa fuana wela keni 'aba'ato ki, ma wela keni nao dasi kwala wela ki, ma nao dasi faasusu ki!'

30 Ma kada nai na toae ki kera kai
bae 'urii fuana fa uo ki, ‘Molu toli mai
faafi kameli.’ Ma daka bae 'urii fuana
toloa ki, ‘Molu atoli mai faafi kameli.’
31 Sulia lelea kera dai ili 'uri nai
aku, na waa ne nau ku 'o'olo, kera kai
ilia doo ne nia ta'aa ka tasa 'amolu
toaa ne kamolu too 'ana ta'aa lae ki.”
32 Ma daka ngalia lau guu roo waa
beli ki, fuana saungi ladaru fainia sa
Disas.
33 Ma kada kera dao 'ana kula
ne kera saea 'ana “Gwau Lelete,”
daka foto faafia sa Disas 'ana na
'airarafolo. Ma na roo waa beli baki,
daka foto faafi keeru lau guu 'ana
roo 'airarafolo ki, tii waa 'ana bali
aolo nia sa Disas, ma ta waa 'ana bali
mauli 'ana.
34 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Maa,
'oe manata luke kera, sulia kera da
ulafusia gu 'ada doo ne kera ilia.”

Ma na waa ni omee ki kera daka
saso 'ana tii doo mala dais nai uri
daka tolingia maku nia ki fuada
kwailiu.
35 Na toaa ne kera uu 'i seeri ki daka
dau gu 'ada 'ana bubu lae, ma na waa
gwaungai kera toaa Diu ki daka dau
'ana 'onionga lae 'ani nia daka bae
'urii, “Nia bae faamauria naa toaa
'e'ete ki. Lea sae nia na Kraes ne God
'e filia mai, ni ka faamauria nia fasi
tala'ana.”
36 Ma na waa ni omee ki, daka
'onionga lau guu 'ani nia, daka lea
kau siana, ma daka falea waen lifoo
fuana.
37 Ma daka bae 'urii, “Lea 'oe na
waa 'inito toaa Diu ki, 'oko faamauri
'oe tala 'amu!”
38 Ma daka kedaa naa si baea 'urii
'i gwauna 'airarafolo nia, “NI NIA NAA
NE NA WAA 'INITO KERA TOAA DIU KI.”
39 Ma ta waa 'ana roo waa baki da
foto faafi keeru fai sa Disas, liu 'e bae
kwakwala ka bae 'urii, “'Oe naa bae
'o saea sa 'oe na Kraes. Aia, ma 'o
faamauri kolu fasi.”
40 Ma sui ruana waa bae ka
ngatafia ka 'urii, “Nee wala, 'oe 'osi
maungia guu kwakwaea God nee?
Kolu bobola guu, sulia kera falea guu
tii kwakwaea fua kolu.
41 Ma sui ni koro nee, na kwakwaea
ne nia 'o'olo naa ne, sulia koro ngalia
naa uria doo ta'aa neki koro ilia ki.
Aia, ma ni nia nao si ilia guu ta doo
garo.”
42 Ma nia ka bae 'urii fuana sa
Disas, “Disas 'ae, 'o manatai nau,
kada 'oe oli mai 'ana 'initoaa 'oe.”
43 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Nau ku saea na doo mamane fuamu,
'i tari'ina gu ne 'oe too na fai nau 'i
salo.”

Na mae lana sa Disas
(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Dion 19:28-30)

44 Nia 'ita 'i tofungana sato, na sato
ka rorodoa, ma bali fera nai tiifau ka
rodo, lelea ka dao 'ana oluna kada
sato saulafia.
45 Ma na maku baita ne nia suusia
na kula abu 'i lao na Beukaua loo ka
kari 'ana roo bali doo ki.
46 Ma sa Disas nia ka 'ai baita ka
'urii, “Maa 'ae, nau ku falea na kau na
mangoku fuamu.” Nia 'e bae 'uri nai
sui guu, ka mae naa.
47 Ma na waa baita 'ana omee nia
suai doo nai, nia ka tangoa God ka
'urii, “Nia mamana, nia na waa 'o'olo
ne!”
48 Ma kada na waa nai ki kera koni,
ma kera ka bubungia, kera suai mae
lana sa Disas ka sui, kera tiifau daka
oli naa 'ada 'i fera kera ki. Ma daka fi-
dalia maa ruruuda fuana faatai lana
na liodila lae kera ki.
49 Ma na toae ki tiifau ne kera sait-
omana sa Disas, fainia na wela keni
ne kera lea 'i burina faasia 'i Galilii ki,
kera uu tau guu 'ada, ma daka suai gu
'ada doo nai ki tiifau.

Kera saufinia sa Disas
(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Dion 19:38-42)

50-51 Ma tii waa faasia maefera 'i
'Arimatea 'i lao bali lolofaa 'i Diudia,
ne satana sa Diosef, nia too lau guu
'i seeri. Ma nia na waa 'o'olo, ma na
waa diane, ma nia ka kwaimaasi lau
guu uri sua lana God kai 'inito faafia
toaa nia ki. Ma sui boroi 'ana nia ta
waa 'ana toaa gwaungai kera Diu ki,
nia nao si ala guu faafia doo ne kera
saea, ma daka ilia 'ana sa Disas ki.
52 Nia ka lea siana sa Baelat, ma ka
gani nia uria na nonina sa Disas.
53 Ma nia ka lafua naa nonina sa
Disas, ma ka 'afua naa 'ana maku
kwakwaoe. Ma nia ka alua 'i lao tii

likwafau falu ni aluwanee ne kera
'elia 'i lao fau baita nai.
54 Ma fa dani nai na Faraedee.
Fa sato fuana ade akau lae maasia
Sabati fa dani 'ana momola lae, nia
karangi safali naa.
55 Na wela keni ne kera lea mai
burina sa Disas faasia 'i Galilii ki, kera
lea lau guu fainia sa Diosef. Ma daka
suai naa likwafau nai, ma daka suai
naa alu lana sa Disas 'i laona.
56 Sui daka oli na mai 'i fera, ma
daka ade akau 'ana waiwai ki, ma na
doo moko diana ki fuana kano lana
'ana nonina sa Disas. Sui boroi 'ana fa
dani 'ana Sabati, daka momola naa,
mala na taki nia saea.

24

Kada sa Disas nia tatae lau faasia maea
(Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Dion 20:1-10)

1 Aia, 'ana Sandee 'i 'uubongia
maakafukafua, na bara wela keni
bae kera ngalia waiwai moko diana
nai ki da ade akau ki mai ai daka lea
naa uri maana likwafau bae.
2 Lea kau dao daka suai kwainaia
bae nia 'ifi naa, sulia na reba fau bae
nao si suusia naa maana kwainaia
nai.
3 Ma kera ka ruu na kau, sui boroi
ka nao dasi suai naa nonina sa Disas
na Aofia.
4 Ma kada kera manata 'ua gu 'ada
sulia si doo nai, roo 'ensel ne kera
ruufia na maku waasinasina tasa nai
ki, keeru ka sakatafa mai daru ka uu
naa siada.
5 Na wela keni nai ki daka mau 'asia
naa daka gwautoli nada 'i saegano.
Sui boroi 'ana roo waa nai ki, keeru
ka bae 'urii fuada, “Nee rowaa, 'utaa
ne molu ka lea lau mai uri nani lae
uria waa mauri gwana 'i seki kula fua
waa mae ki 'ana?
6 Nia nao si nii na 'i seki ne, sulia nia
'e mauri lau gu 'ana. Kamolu manata
toi fasi, si doo bae nia faarongo ai
siamolu tiifau 'ana kada bae nia too
'ua fai kamolu 'i Galilii. Nia bae 'urii
bae,
7 ‘Kera kai fale nau, 'Alakwa nia
Wane, fuana toaa ta'aa ki, ma kera
kai foto faafi nau 'ana 'airarafolo, sui
dao oluna maedani, nau kui tatae lau
gu 'aku faasi maea.’ ”
8 Sui guu bara wela keni nai daka
manata toi naa si bae nia baki.
9 Guu kera daka oli naa faasia
kwainaia bae, ma lea daka faarongoa
naa akwala ma tii waa kwairooi nia
ki, ma tai waa lau ne kera dao toda.
10 Na ai neki da lea kau daka
faarongoa 'aboosol nia ki, ne ni Meri
faasia 'i Magdala, keni Dioana, ni
Meri gaa sa Demes, ma tai ai lau.
11 Ma sui boroi 'ana, na 'aboosol
ki ka nao dasi faamamanea guu bae
lana wela keni nai ki. Suli da manata
toi 'ada sae sa wela keni nai ki da bae
ata gwada.
12 Sui boroi 'ana sa Bita nia tatae,
ma ka lae 'ali'ali naa uria maana lik-
wafau. Ma nia ka ororo kau, ma ka
suai gu 'ana maku kwakwaoa baki tio
gu 'ada 'i seeri. Sui nia ka oli, ma ka
kwele 'asia naa 'ana doo ne fuli nai.

Ta roo waa daru suana sa Disas kada nia mauri lau
(Maak 16:12-13)

13 'Ana fa dani nai, ta roo waa 'ana
waa kwairooi sa Disas ki, keeru lea
uria na toaa 'i 'Imeas. Nia bobola
fainia taafuli kada taale ma tii kada
taale sarenga faasia 'i Durusalem.
14 Ma keeru ka bae 'adarua sulia
doo nai ki sui guu ne fuli.
15 Ma kada keeru bae 'adarua, sa
Disas nia lea karangi keeru mai, ma
ka lea lau guu fai keeru.
16 Keeru ka suai guu 'adarua, boroi
ma God nao si faolomainia fuadaru
uri keeru ka lio saitomana.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru,
“Tee ne kamuru bae mai sulia kada
ne kamuru lea mai nai?”
Ma keerua daru ka uu aroaro, ma
na manata ladaru ka kii.
18 Ma tii waa 'adarua ne satana sa
Kleopas, nia ka bae 'urii, “Nau ku
manata toi alamia 'oe guu ne 'o too
boroi 'i Durusalem, ma 'oko ulafusia
gu 'amu na doo neki fuli lao fa dani
nai ki mai.”
19 Ma sa Disas nia ledi kera ka 'urii,
“Doo 'uri tee ki gu nai rowaa?”
Ma keeru olisi nia, daru ka 'urii,
“Doo nai ki ne kera ilia 'ana sa Disas,
waa bae 'i Naasaret. Na waa nai, nia
na brofet, na waa fuana bae lae na

'ana sulia bae lana God, sulia God ma
na wane kera saitomana na bae lana
'e mamana, ma na rao lana ka baita
'asia naa.
20 Na waa baita ni foa kameli ki,
ma na waa kwaitalaia ki, kera fale
nia kau fua saungi lana, ma daka foto
faafia 'ana 'airarafolo.
21 Ma kameli ka manata 'amelia su-
lia sae nia naa ne kai lukea toaa 'i
'Israel ki. Ma tari'ina na oluna fa dani
naa 'i burina doo nai ki fuli ne.
22 Ma kameli meli ka kwele 'asia
naa, sulia tai wela keni 'ana figua
kameli, da lea daka dao mai 'ana lik-
wafau bae.
23 Ma sui ka nao dasi suana gu non-
ina. Ma daka oli mai, daka saea ne
kera suana 'ensel ki faarongo kera ne
nia mauri lau.
24 Ma tai waa lau guu 'ana figua
kameli, kera da lea lau guu maana
likwafau nai, ma daka dao tona nia
mamana naa, mala bae wela keni nai
ki kera saea. Sui boroi ka nao dasi
suai naa nonina sa Disas."
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru,
"Kamuru oewanea 'asia naa! Ma na
manatamuru ka nao si 'ali'ali uri faa-
mamane lana doo bae na brofet ki
kera saea 'ua mai 'i nao.
26 Na Kraes bae, nia kai nonifii fasi
sui fatai nia kafi ruu lao 'initoaa nia."
27 Ma sa Disas ka toolangaidoo fua
keeru 'ana doo bae kera saea sulia na
Kraes 'i lao kekeda laa Abu ki. Nia
safali 'ana kekeda laa sa Mosis ki ka
lea 'ana kekeda laa brofet ki.
28 Ma kada kera dao karangia naa
toaa ne kera lea uria, sa Disas ka ili
mala sae nia kai faasi keeru naa 'i
seeri ka tasa na 'ana.
29 Ma keeru ka luia, daru ka bae
'urii, "'Oe too fasi 'amu mai fai kaari,
sulia nia saulafia naa ne, ma faanoe
boroi kai rodo naa." Ma nia ka lea
naa fai keerua.
30 Kada nia gooru naa fai keeru
uri fanga lae, nia ka ngalia fa beret,
ka tangoa God, sui ka niia ka falea
fuadaru.
31 Kada keeru suai doo nai, God ka
faolomainia keeru kafi lio saitomana
naa, ma nia ka nao 'ana naa faasi
keeru.
32 Ma keeru ka bae fuadaru
kwailiu, daru ka 'urii, "Se! Kada bae
nia bae fai koro mai sulia taale, ma
ka toolangaidoo fua koro 'ana kekeda
laa Abu ki, koro ele tasa bae."
33 Ma 'ana si kada nai 'ua guu, keeru
sulatatae, daru ka oli lau gu 'adaru
uri 'i Durusalem. Ma keeru ka dao
tona akwala ma tii waa kwairooi baki
ne kera koni guu 'ada, fainia tai waa
lau.
34 Ma waa ki lao figua nai daka
faarongo keeru 'urii, "Na Aofia nia
mauri lau, mamana naa! Nia dao
faatai fuana sa Saemon!"
35 Ma keeru ka bae sulia na doo
bae fuli sulia taale, ma sulia na kada
keeru lio saitomana kada nia niia fa
beret bae.

Sa Disas faatainia tala'ana fuana waa kwairooi nia ki
(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Dion 20:19-23; 'Aks 1:6-8)

36 Kada roo waa nai ki keeru bae gu
'adarua fuadaru 'ua, sa Disas nia ka
sakatafa ka uu naa 'i sabitada, ma ka
bae 'urii fuada, "Na aroaroe kai too
fai kamolu."
37 Ma daka tona, ma daka mau 'asia
naa, sulia kera kwaifii sae kera suai ta
anoedoo.
38 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Tee ne
molu mau ai? Nao molu si manata
'oroa!
39 Nau gu 'ana ne. Molu suai fasi
roo 'aba nau neki fai roo 'ae nau neki.
Molu samo tona fasi mai noniku nee
uri molu ka saitomana, sulia na anoe-
doe nao si too 'ana 'oki fainia mariko,
mala ne kamolu suai nau ku too ai
nee."
40 Burina ne nia saea doo nai ki ka
sui, nia ka faatainia naa fulina nila
baki 'ana roo 'aba nia ki ma roo 'ae
nia ki fuada.
41 Ma kera daka ele 'asia naa fainia
'ana kwele lae. Sui boroi 'ana, kera
ka manata ruarua guu 'ada, sulia nao
kera dasi saitoma diana 'ua ai. Ma
sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Molu
falea fasi mai tasi fanga fuaku."
42 Ma daka falea tii gwa sakwari
fuana.
43 Ma nia ngalia ka 'ania naa 'i nao-
fada.
44 Sui nia ka bae lau 'urii fuada,
"Doo neki nau ku saea mai fuamolu,
kada ne nau ku too 'ua mai fai
kamolu. Doo nai ki sui guu kera

kedaa suli nau lao taki sa Mosis ma
lao kekeda laa brofet ki, ma lao Sam
ki, kera mamana naa."

Sa Disas, nia tae naa uri salo
(Maak 16:19-20; 'Aks 1:9-11)

45 Sui sa Disas ka 'ifingia manata
lada uri kera ka saitomana kekeda
laa Abu ki.
46 Nia ka bae 'urii fuada, "Kera
kekeda mai suli nau, na Kraes, ne nau
kwai nonifii, ma sui lao oluna fa dani,
nau kwai tatae lau faasia maea.
47 Ma 'ita 'i Durusalem lelea ka dao
lao fere ki tiifau, kamolu kai bae sulia
na lukasi lana abulo ta'aa lae fai na
manata luke lae 'ana sataku.
48 Ma kamolu naa ne molu ka
faarongo 'ana doo nai ki.
49 Ma nau tala 'aku, nau kwai falea
Anoedoo Abu fuamolu ne Maa nau
'ita ka alangainia na mai. Ma molu
ka kwaimaasi 'i Durusalem, lelea na
tetedea faasia 'i langi kai koso mai
faafi kamolu."
50 Sui nia ka talaida naa faasia 'i
lao maefera baita nai, lelea daka dao
'ana maefere 'i Betanii, ma nia ka
tafoa naa 'abana 'i langi, ka faadiana
kera naa.
51 Ma kada nia faadiana kera 'ua gu
'ana, nia ka faasi kera, ka tae naa uria
'i langi.
52 Ma kera daka faa'initoaa, sui
daka oli na 'ada uri Durusalem fainia
na ele laa baita.
53 Ma 'ana kada 'oro ki kera daka
too gu 'ada 'i lao Beukaua loo fuana
tango lana God.

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Dion

Sa Dion na waa kwairooi bae sa Disas ne nia kedaa buka nee. Sa Dion 'e saea lea ta waa nia dooria kai suana God, nia ka liotoi diana 'ana birangana sa Disas. Sa Dion nia kedaa buka nee uri 'adomi lana toae ki uri faamamane lana sa Disas Kraes na 'Alakwa God uri kera daka too 'ana mauria firi. Laona buka nee, sa Disas saea nia tala'ana 'ana, "Nau Naa." Si satae doo nai, na satana God. God nia faatainia mai si satae doo nai fuana sa Mosis, 'ana si kada sa Mosis nia suana ere bae saru lao uluna 'ai baki, ma sui ka nao si sarufia guu tasi doo 'ana uluna 'ai nai ki. Ma si kada sa Disas bae 'urii, "Nau Naa," nia faatainia ni nia naa God. Lao bali buka nee 2:1—12:50, sa Dion nia bae sulia fiu si doo kwaibalatana sa Disas fulia ki. Fiu si doo kwaibalatana nai ki sui guu kera faatainia sa Disas nia na 'Alakwa God. Na doo kwaibalatana nai ki da faatainia sa Disas na Kraes, na waa bae God nia filia uri 'adomi lana toae ki sui, ma nia naa ne nia 'Alakwa God. Ma si doo kwaibalatana nai ki da faatainia sa Disas naa ne kai faa mai mauria firi fua wane.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

Si kada sui fatai sa Disas kafi safalia raoa nia 1:1-51
Si kada sa Disas ilia naa raoa nia 2:1—12:50
Wiiki 'isi nia sa Disas 'i Durusalem 13:1—17:26
Si kada sa Disas nia mae 18:1—19:42
Sa Disas nia tatae naa faasia maea 20:1—21:25

Si Baea nia liaewane

1 'Ana sasafali laa 'ua mai, si Baea nia 'ita ka too naa, ma si Baea ka too kwaimani naa fai God, ma si Baea nia God.
2 Nia 'e too kwaimani naa fai God 'ana sasafali laa 'ua mai.
3 Ma na doo neki sui guu God nia saungainia, si Baea ne ilia ka fuli. Nao tasi doo 'ana doo neki God nia saungainia sui guu, ne si Baea nia 'e ore fasi fuli lana.
4 Na maurie 'ita mai 'ani nia. Ma na mauria nai nia na kwesu ne tala folaa tala doo God ki fuana wane 'ana fera ne 'i saegano.
5 Ma na kwesu nai ka tala folaa fua lao rorodoa lae, ma sui na rorodoa lae ka nao si liofilo nia gu mai.
6 God nia odua mai tii waa nai ka lea mai, ma waa nai satana sa Dion na waa ni faasiuabu.
7 Sa Dion nia lea mai uri faarongo lae sulia kwesu nai, uri toae ki sui guu daka rongoa ma daka manata mamana.
8 Sa Dion 'i tala'ana nia nao lau na kwesu nai. Nia na waa 'e lea lau 'ana mai uri faarongo tatalo lae sulia kwesu nai.
9 Na kwesu mamana nai mone, nia ne 'e dao na mai 'isi lao fera ne 'i saegano, uri ka tala folaa fua toae ki sui guu.
10 Ma sa wala nai si Baea 'e lea mai ka nii na lao fera ne 'i saegano. Nia ne fulia fera ne 'i saegano suli manata lana God. Ma sui boroi 'ana, wane lao fera ne 'i saegano ki nao kera dasi liofilo nia guu.
11 Nia ka dao mai siana toaa nia ki, ma sui boroi 'ana toaa nia ki nao kera dasi ala faafi nia guu.
12 Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana, toaa ki sui gwana ne kera da ala faafi nia, ma daka manata mamana 'ani nia, nia 'e faolomai kera sui guu uri daka maa 'ana God. 'I seeri, kera sui guu na wela God ki naa.
13 Na futa laa nai kera futa 'ana God nai, God 'ana ne nia ilia ka fulia 'ani kera. Nia nao lau doo sulia lioewane 'ana fera ne 'i saegano, ma ka nao lau na futa lae 'ana gaa fai maa 'ana fera ne 'i saegano.
14 Si Baea, nia 'e liaewane ka too 'i matangakolu. Kameli meli ka suana naa dianaa nia. Ma na dianaa nia nai, na dianaa nia taifili nia naa tii fa 'Alakwa nia naa God. Nia ka faatainia ade dianaa nia fai mamana laa nia tiifau fuakolu.
15 Sa Dion waa ni faasiuabu nia bae mamana sulia si Baea, ma nia ka bae 'urii, "Na waa bae nau ku faarongo tatalo gu mai suli nia ne. Bae nau ku

bae 'urii, ‘Tii waa kai dao mai buriku
ne 'initoa tasa ka talu nau, suli nia 'e
too 'uabaa na mai sui fatai nau kufi
futa.’ ”
16 Nia faatainia dianaa baita tasa
nia fuakolu, suli nia 'ofe kolu ma ka
falea doo diane ki tiifau naa fuakolu
sui guu ka lelea firi.
17 Suli God nia falea mai na taki ka
lea mai fuakolu 'i 'aba sa Mosis, aia
ma na ade dianaa nia fai mamanaa
nia ka lea 'ana mai fuakolu 'i 'aba sa
Disas Kraes.
18 Nao ta waa si suana 'ua God.
Taifilia guu fa 'Alakwa 'autania God
ne nia God 'ua guu, ma ka too
kwaimani 'ua guu fai God, nia ne
faatainia God fuakolu.

Sa Dion waa faasiuabu nia saea fua toae daka ade akau maasia na Kraes (Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Na toa gwaungai kera toaa Diu ki
'i Durusalem da odua mai waa ni foa
ki fai waa ni rao kwai'adomi lae fua
waa ni foa ki, uri kera daka ledia sa
Dion. Ma daka 'urii, “Nee wala, ma
'oe tii gu nee?”
20 Ma sa Dion ka nao si agwaa lau
faasi kera. Nia 'e bae folaa fuada ka
'urii, “Nau nee nao lau na Kraes bae
ne.”
21 Ma kera daka ledia lau daka 'urii,
“Sui 'uri nai, ma 'oe sa tii mone 'ana
nee? 'Oe sa 'Ilaeja nee, ma nao 'oe sa
tii nee?”
Nia 'e luu kera ka 'urii, “Sa 'Ilaeja
boroi ka nao lau guu.”
Ma kera daka ledi lau gu 'urii, “Ma
nao 'oe naa 'oto ne brofet bae meli
maasia mai?”
Sa Dion 'e luu kera ka 'urii, “Brofet
nai boroi ka nao lau guu.”
22 Ma kera daka ledi 'isi na 'ani nia
daka 'urii, “Nee wala, ma sui 'uri nai
'oe sa tii mone 'ana nee? 'O faarongo
kameli fasi, uri meli ka faarongoa
toaa ne da odu kameli mai. Tee ne 'oe
saea suli 'oe fuameli?”
23 Sa Dion 'e luu kera 'ana si baea
brofet 'Aesaea nia kedaa mai kada 'i
nao ka 'urii, “Nau na lingena wane ne
'ai fuana toae laona fera kwasi ma ka
bae 'urii, ‘Na Aofia 'e karangi dao naa!
Molu 'olosia taale ki fuana.’ ”✡
24 'I seeri toa nai da lea mai faa-
sia na Faarisii ki daka ledia lau daka
'urii,
25 “Lea 'oe nao lau na Kraes, ma ka
nao lau sa 'Ilaeja, ma nao sa ta brofet
mai 'i nao boroi ka nao lau guu, 'utaa
ne 'oko faasiuabua 'amu toae ki?”
26 Sa Dion 'e luu kera ka 'urii,
“Nau ku faasiuabua toae ki 'ana kafo
gwana. Tii waa ne nia nii gwana 'i
matangamolu, ma sui ka nao molu si
saitomana guu.
27 Waa nai 'e dao gwana mai
buriku, ma sui boroi 'ana, ni nau na
luke lana sadol nia ki 'i 'aena boroi
nao kusi bobola guu fai ili lana.”
28 Na doo nai ki tiifau da fuli 'ana
maefera 'i Betanii ne nii bali kafo loko
'ana tae lana sato 'ana kafo 'i Diodan,
kula nai sa Dion nia faasiuabua toae
ki ai.

Kale sifsif ni afuafua God

29 'Afa dani 'i burina guu, sa Dion
ka suana kau sa Disas 'e lea na mai
siana. Sa Dion ka bae 'urii fua toaa
nai, “Molu suana fasi loko, na waa
bae nia talafana kale sifsif God gu
loko, uri ngali lana abulo ta'aa laa
kera toae ki sui guu lao fera ne 'i
saegano.
30 Nia waa bae nau ku bae gu mai
suli nia loko, bae nau ku bae 'urii, ‘Tii
waa kai dao mai buriku. Waa nai 'e
'initoa tasa ka talu nau, suli nia too
'uabaa na mai sui fatai nau kufi futa.’
31 'I nao, nau kwasi saitomana lau
gwaku ne sa wala nai naa ne Kraes
bae. Ma sui boroi 'ana, nau ku lea mai
ku faasiuabua naa toae ki 'ana kafo
uri toaa nee 'Israel daka saitomana
ne sa wala nai nia naa ne Kraes bae.”
32 Sa Dion ka bae lau 'urii, “Nau ku
suana naa kada Anoedoo Abu 'e sifo
mai mala tafa bole fasi lao salo ma ka
dau faafi nia.
33 'I nao, nau doo kwasi saitomana
lau gwaku nai, sui ma God waa ne
fale nau ku lea mai uri faasiuabu lae
'ana kafo, nia ka bae 'urii fuaku, ‘Waa
ne 'oe suana Anoedoo Abu nia sifo
mai ka dau faafi nia nai, nia waa bae
uri faasiuabu lae 'ana Anoedoo Abu
naa nai.’ ”
34 Ma sa Dion ka bae na 'urii, “Nau
ku suana si doo nai 'e fuli naa. Doo

✡ **1:23** 'Aesaea 40:3

ne adea guu ma nau ku faarongo
kamolu naa nai. Sa wala nee naa ne
'Alakwa nia God."

Toa kwairooi totolenao sa Disas ki

35 'Afa dani burina lau guu, sa Dion
nia uu lau gu 'i seeri 'ana tii si kula nai
fainia ta roo waa 'ana toa kwairooi
nia ki.
36 Si kada nia suana sa Disas 'e liu
kau siada 'i seeri, nia ka bae 'urii,
"Suana fasi loko, na waa bae nia ta-
lafana kale Sifsif nia God gu loko!"
37 Si kada roo waa kwairooi nai ki
da rongo nia bae 'uri nai, keerua sui
guu daru ka lea na 'adarua 'i burina
sa Disas.
38 Sa Disas nia abulo 'e lio kau, ka
suana keerua daru lea na mai burina.
Ma nia ka ledi keerua ka 'urii, "Nee
roo waa, tee ne muru dooria?"
Ma keerua daru ka bae 'urii, "Wala
Rabae," (Rabae toolangainia, waa
toolangaidoo), "'Oe doo 'o too gwamu
fai nee?"
39 Ma nia ka luu keerua ka bae
'urii, "Muru lea mai muru ka tala
suai 'amuru." Keerua daru ka lea na
burina, ma daru ka suai naa kula nai
nia too ai. Ma keerua daru ka too mai
fainia suli fa sato nai. Ma ka dao na
kau bobola fainia faina kada sato 'i
saulafi.
40 Ruana waa 'ana roo waa
kwairooi nai ki daru rongo doo nai
sa Dion saea suli sa Disas, ma daru ka
lea fai sa Disas nai, nia ne sa 'Andru
toolana sa Saemon Bita.
41 'Uri nai guu, si doo sa 'Andru
safali ilia gu 'i nao ne nia nani uri
dao lae tona na toolana nai sa Sae-
mon Bita, ma faarongo lana lae 'urii,
"Kaaria miri dao tona naa Mesaea
(toolangainia, Kraes) bae wala. Na
waa bae God filia uri 'adomi lana toae
ki sui."
42 'I seeri, sa 'Andru ka talaia na mai
sa Saemon sia sa Disas.
Sa Disas 'e bubu tetee 'ana sa Sae-
mon sui ka bae 'urii, "'Oe sa Saemon
nee, ne satana maa 'oe sa Dion lau
guu, 'ita tari'ina ka oli 'alaa, kera da
kai 'aili 'oe naa 'ana sa Kiifas." Kiifas,
na ruana sata da 'ailia 'ana sa Bita ma
ka toolangainia, "Fau".

Sa Disas 'ailia sa Filib fai sa Nataniel uri lea lae burina

43 Sui 'afa dani burina lau guu, sa
Disas ka manata toi naa lea lae uri
bali lolofaa 'i Galilii. Nia dao tona sa
Filib, ka bae 'urii fuana, "'O lea mai
buriku."
44 Aia, sa Filib nia waa lau gu mai
fasi Betsaeda maefera nai sa 'Andru
fai sa Bita.
45 Sa Filib nia dao tona sa Nataniel,
ka bae 'urii fua sa Nataniel, "Kameli
dao tona naa waa bae sa Mosis
kekeda mai suli nia laona taki ma
brofet ki lau guu daka kekeda mai
suli nia 'ana kada 'i nao. Nia na
'alakwa sa Diosef bae 'i Naasaret
gwana bae."
46 Ma sa Nataniel ka bae 'urii, "Fera
bae dodolofia ka bobola fainia tasi
doo diana ka lea na mai faasia nai!"
Ma sa Filib 'e luu nia ka bae 'urii,
"Aia lea mai tala suai 'amua."
47 Si kada sa Disas nia suana sa
Nataniel 'e lea gu mai siana, sa Disas
ka bae na 'urii, "Sa wala nee nia waa
Diu mamana naa ne, ne nao lau ta
suke laa 'ani nia!"
48 Sa Nataniel 'e luu nia ka 'urii, "'Oe
saitoma 'urifita 'ani nau?"
Ma sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii
fuana, "Nataniel 'ae, nau ku suamu
gwaku bae kada bae 'oe nii 'aena fig
loko bae, sui fatai sa Filib kafi 'aili 'oe
mai."
49 Si kada sa Nataniel 'e rongo si
doo nai, nia ka bae 'urii, "Waa toolan-
gaidoo 'ae, nia mamana, 'oe 'Alakwa
God naa ne! 'Oe na waa 'inito kameli
toaa Diu naa ne!"
50 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe
faamamane nau gwamu suli nau ku
saea ku suamu 'aena fig loko 'oto nai?
Ku faarongo 'isi 'ani 'oe, si doo baita
tasa ki talua fatai si doo nai ne 'okoi
suai."
51 Sui sa Disas ka bae lau 'urii
fuada, "Ku faarongo 'isi 'ani kamolu,
kamolu kai suana salo nia 'ifi, ma
molu kai suana lau guu na 'ensel God
ki kera da kai raa 'alaa, ma da kai
koso toli mai faafi nau, na 'Alakwa
nia Wane."

2

'Aena Faalua nai 'i Kena

1 'Ana ruana fa dani 'i burina sa
Disas 'ailia roo waa baki uri lea lae fai
nia, tii faalua ka liu naa 'ana maefera

nai 'i Kena lao bali lolofaa 'i Galilii. Na
gaa nia sa Disas 'e dao ka nii 'i seeri.
2 Kera daka kwaiodui kau uri sa
Disas fai toa kwairooi nia ki kera dao
daka nii lau gu 'i seeri 'aena faalua
nai.
3 Ma si kada na waen nai da kuufia
'aena faalua nai 'e sui, gaa nia sa
Disas ka bae 'urii fuana, "Na waen
bae 'e sui, ma ka nao dasi too naa 'ana
ta waen lau!"
4 Ma sa Disas ka bae 'urii fua gaa
nia, "Gaa 'ae, si kada nau 'e nao si dao
'ua ai. Nao 'osi odu nau 'ua uri ili lana
tasi doo."
5 'Uri nai, gaa nia ka bae na 'urii fua
toa ni rao nai ki, "Molu ilia gwamolu
si doo ne nia kai saea fuamolu."
6 Aia, na ono kufidoo baita ni ngali
kafo lae ki ne da saungainia 'ana fau
da nii 'i seeri 'ana si kada nai. Na kufi-
doo nai ki na kufidoo ni ngali kafo lae
ki uri tau 'aba lae sulia birangaa kera
Diu ki. Baita lana kufidoo nai ki, tii
kufidoo bobola fainia daka ongia 75
lita, ma nao 115 lita 'ana kafo 'i laona.
7 Sui, sa Disas ka bae 'urii fua toaa
ni rao nai ki, "Molu ongia fasi mai
kufidoo neki 'ana kafo." Kera lea
daka ongia mai kufidoo nai ki lelea
daka fungu 'alamaa guu.
8 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Molu ongia tasi kafo 'ana kafo nai,
ngali kau molu ka faa fua waa ne
baita 'ana raoa neki 'ana fafangaa
nee."
Kera ngali daka faa na fuana.
9 Ma si kada waa baita nai 'ana rao
lae ki 'e kuu toi kafo nai 'e tatala sui
naa 'ana waen nai, nia ka ulafusia lau
gwana 'i fai ne kera ngali mai waen
nai faasia. Ma sui toaa ni rao nai da
ongia mai kafo nai daka saitomana
gwada. 'I seeri, na waa baita nai ka
'ailia na mai fungao falu nai
10 ka bae 'urii fuana, "Nee wala, ma
'oe 'ua ne 'o onia 'amua mai waen
diana tasa nee lelea 'ofi ngali gu mai
nee! Waa ki sui guu, na waen diane
ne da safali faa fasi 'i nao! Na waen
lifoo ki gwana ne lea doo daka alua
ka tio fasi 'ana uri 'isi, kada ne toae
ki da kuufia waen diane lelea ka sui
naa. Ma ni 'oe, na waen diana tasa
nee 'oko onia 'amua mai uri 'isi 'urii!"
11 Etana gu si doo kwaibalatana ne
sa Disas nia ilia 'i Kena lao lolofaa 'i
Galilii nai, ne faatainia rigitaa baita
tasa ne nia too ai fua toa kwairooi
nia ki ma kera daka manata mamana
naa 'ani nia.
12 Sui guu, sa Disas fai gaa nia ma
toolana ki ma toa kwairooi nia ki,
kera daka lea naa uri maefera 'i Ka-
baneam. Ma kera lea daka too 'i seeri
suli ta bara fa dani.

Sa Disas taria toaa da usi lao Beukaua bae
(Matiu 21:12-13; Maak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Si kada 'e dao karangia naa Fan-
gatasae toaa Diu ki, sa Disas ka lea
naa 'i Durusalem.
14 Ma nia ka suana toaa nai da usi
'ana 'okona doo ni afuafu lae ki ai
laona Beukaua bae. Kera da foli 'ana
buluka ki, ma sifsif ki, ma na bole ki.
Ma nia ka suana toaa nai kera tatala
'ana malefo ki, kera daka too gwada
sia gwegwela kera nai ki ni usi lae.
15 'Uri nai, nia ka neelia tii neeli
baita ni kwai nangasi lae ai, sui ka
taria naa 'aini buluka nai ki, ma sifsif
nai ki, ma doo nai ki tiifau faasia lao
Beukaua bae. Ma nia ka kefusia naa
gwegwela kera ki toaa ni tatala lae
'ana malefo ki, ma liu ka taga naa
'ana malefo kera ki.
16 Nia ka kwaetaria naa toaa ne
kera foli 'ana bole ki. Ma nia ka
bae na 'urii, "'Otolangai kamolu molu
ngalia kau 'okona doo nee 'i maa!
Nao molu si rokisia Beu nia Maa nau
'ana beu ni usie!"
17 'I seeri na toa kwairooi nia ki
daka manata toi si baea nai lao
kekeda laa abu nai 'e bae 'urii, "God
'ae, na liosaua nau fuana Beu 'oe, 'e
'a'ako mala 'ana ta era laona lioku."
18 Sui na toa gwaungai Diu ki kera
daka ledia sa Disas daka 'urii, "Nee
wala, sa tii gu ne falea rigitaa fuamu
uri ili lana doo neki nee? Lea God
ne falea rigitaa nee fuamu, 'oko ilia
fasi tasi doo kwaibalatana uri meli
ka suai ma meli ka faamamane 'oe
fainia!"
19 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Lea
molu ka okosia boroi Beukaua nee,
nau kwai saungainia lau gwaku lao
olu fa sato guu."

20 Ma kera daka ledi nia lau daka
'urii, "'Oe waa 'o bobola boroi fai
saungai lana beukaua nee lao olu fa
sato ki nee? Na beu nee mone, na
faitaafuli fa ngali ma ono fa ngali
sarenga ki fatai ne da saungainia mai
sulia!"
21 Ma sui ta, na Beukaua nai sa
Disas nia bae sulia nai, na nonina 'i
tala'ana lau 'ana nai.
22 Toa kwairooi sa Disas ki kera
totoo lea ka dao 'ana si kada bae God
'e tataea sa Disas faasia maea naa,
kera dafi manata toi si doo nai nia
saea, ma kera dafi faamamanea na
Kekeda laa Abu ki fainia si baea nai
ki sa Disas saea nai.
23 Ma si kada nai sa Disas nia too 'i
Durusalem 'ana Fangatasae nai, toaa
'oro da manata mamana 'ani nia suli
da suai fafaataia kwaibalatana nai ki
nia fulia.
24 Sui ma, sa Disas nao si faama-
mane kera guu, suli nia saitomana
gwana lioda ki.
25 Nia saitomana sui naa liona
wane, ka nao si bobola naa uri sae
ta waa ka faarongo nia fatai 'ana tasi
doo sulia.

3

Sa Nikodimas dao siana sa Disas

1-2 Aia tii si kada, tii waa gwaungai
toaa Diu ki, nia lea mai siana sa Disas.
Na waa nai satana sa Nikodimas, ma
nia ta waa 'ana Faarisii ki lau guu.
Nia lea mai dao siana sa Disas lao
rodo ka bae 'urii fuana, "Waa toolan-
gaidoo 'ae, kameli meli saitomana 'oe
naa ne waa toolangaidoo ne God fale
'oe mai. Ma na doo kwaibalatana
neki 'oe fulia ki, nia 'afitai fua ta waa
tatakwai gwana ne God nao si nii gu
fainia ka ilia ki."
3 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii,
"Ku faarongo 'isi 'ani 'oe, tii ne nia
nao si futa faalu, nia 'afitai ka too lao
'initoaa God."
4 Ma sa Nikodimas ka ledia sa Disas
ka bae 'urii, "Nee wala, ma lea na
waa baite ka rafo naa, tara nia ka futa
faalu lau 'utaa nai? Wane 'afitai 'asia
naa sae oli ka ruu lau lao ruruuna gaa
nia ma ka futa faalu lau mai!"
5 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "Ku
faarongo 'isi 'ani 'oe, nia 'afitai 'asia
naa fua waa ka ruu lao 'initoaa nia
God, lelea waa nao si futa faalu guu
'ana kafo ma 'ana Anoedoo Abu.
6 Waa ne wane 'ana fera ne 'i
saegano 'e kwalafia, nia na waa 'ana
fera ne 'i saegano gwana. Ma na
waa ne Anoedoo Abu nia God 'e falea
mauria falu fuana, nia ne waa 'ana
fera 'i salo.
7 Nao 'osi kwele lau gwamu suli si
doo nai nau ku saea ma ku bae 'urii
fuamu nai, 'Molu futa faalu lau'.
8 Na rao lana Anoedoo Abu 'e mala
'ana rao lana koburu. Na koburu
nia liu 'ana suli doori lana, ma 'oko
rongo gwamu kuruu lana. Sui boroi
'ana, 'oe 'afitai 'oko suana kula nia
too ai ma kula nia lea uria. Talafana
lau guu rao lana Anoedoo Abu 'ana
mauria nia wane nai. Sui boroi 'ana
nia ka talana mauria wane, 'oe 'afitai
'oko suana ili laa ne nia ilia ai."
9 Sa Nikodimas ka ledia lau ka bae
'urii, "Wala 'ae, si doo nai tara ka fuli
'utaa gu nai?"
10 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "'Oe na
waa ni toolangaidoo lae fua toaa nee
'Israel naa ne, ma sui ka nao 'osi filoa
gu si doo nai!
11 Ku faarongo 'isi 'ani 'oe, kameli si
doo ne meli tala suai mai ma meli ka
tala saitomana naa, nia ne meli saea
ma meli ka bae 'ana faamamane lana
fuamolu nee, ma sui ka nao molu si
doori faamamanea guu.
12 Na doo da fuli ki lao fera ne
'i saegano gwana nai ku bae sulia
fuamolu nai, ma sui ka nao molu
si doori faamamanea guu. Nia 'uri
nai, lea nau ku faarongo kamolu 'ana
dongana fera 'i salo, tara nia 'afitai
'asia naa fuamolu uri molu ka doori
faamamanea.
13 Nao ta waa 'e raa si too gu mai 'i
salo uri nia ka faarongo kamolu lau
guu 'ana dongana fera 'i salo. Ni nau
'Alakwa nia Wane, taifili nau gu ne ku
sifo mai fasi 'i salo.
14 "'Ana kada 'i nao, sa Mosis nia
saungainia tii loi 'ana bras ka daurangainia 'i langi gwauna bae'ai lao fera
kwasi. Talafana lau guu si doo totoo
kai fuli 'ani nau nai. Tara kera da kai
daurangai nau 'Alakwa nia Wane 'i
langi,

15 uri tii gwana ne nia manata ma-
mana 'ani nau, nia ka too 'ana mauria
firi.
16 God nia liosau 'asia naa 'ana
wane laona fera ne 'i saegano, nia ka
falea mai tii fa 'Alakwa 'autania nia
uri tii gwana ne manata mamana 'ani
nia, nia ka nao si funu. Nia 'e too naa
'ana mauria firi.
17 God, nia nao si falea mai 'Alakwa
nia uri laona fera ne 'i saegano uri
kwae lana wane laona fera ne 'i
saegano. God nia fale nia lau 'ana
mai uri ka faamauri kera.
18 "Waa ne manata mamana 'ana
'Alakwa nia God, God 'afitai ka fale
kwakwaea fuana. Aia ma waa ne
nao si manata mamana 'ana 'Alakwa
God, waa nai 'ana ne maasia naa
kwakwaea God fuana, suli nia nao si
manata mamana 'ana tii fa 'Alakwa
'autania nia God.
19 Doo ne adea ma God ka falea
kwakwaea, nia 'urii ne. Na kwesu
'e dao naa lao fera ne 'i saegano, ma
sui wane ka dooria 'ana rorodoa lae
ma ka ote nia 'ana kwesu nai suli na
abulo lana wane 'e ta'aa.
20 Suli waa ne nia ilia doo garo ki,
nia ne ote nia lea mai siana kwesu,
ade lea kwesu ka faatai folaa 'ana
garoa nia ki.
21 Aia ma waa ne nia ilia doo 'o'olo
ki, nia 'ana ne lea mai siana kwesu,
uri kwesu ka faatai folaa 'ana ade
lana ne lea sulia doori lana God."

Sa Dion Waa Ni Faasiuabu 'e Faa'initoaa sa Disas

22 'I burina gwana si doo nai, sa
Disas fainia toa kwairooi nia ki kera
daka lea naa uri bali lolofaa 'i Diu-
dia. Ma kera daka too 'i seeri daka
faasiuabua naa toae ki.
23 Aia 'ana si kada nai, sa Dion 'e
faasiuabua toae ki 'ana maefera nai
'i 'Aenon karangia 'i Saalim, kula kafo
nia 'oro ai. Ma toaa nai kera daka dao
mai siana sa Dion ka lelea gwana uri
nia ka faasiuabu kera.
24 Si kada kera nao dasi alua 'ua sa
Dion laona lookafo nai.
25 Ma 'ana si kada nai, tai waa 'ana
toa kwairooi sa Dion ki, kera daka
olisusuu fainia tii waa 'ana toa Diu
ki sulia birangaa kera Diu ki 'ana
faafaalu lae 'ana kafo.
26 'Uri nai, waa kwairooi sa Dion ki
kera daka lea siana sa Dion ma daka
bae 'urii, "Waa ni toolangaidoo 'ae,
'oe saitomana waa bae nia uu fai 'oe
bali lobae 'ana kafo 'i Diodan ma 'oko
faarongoa toae ki suli nia? Kada nai,
nia faasiuabua naa toae ki nai, ma
'oro lana toaa bae sui naa daka lea
tiifau na kau siana!"
27 Ma sa Dion 'e luu kera ka 'urii,
"Na wane, si doo God faa gwana
fuana ne nia too ai.
28 Kamolu sui guu molu rongo nau
ku saea sui naa bae, nau nao lau na
Kraes bae, na waa fifilia bae God ne.
Nau na waa ku lae mai 'i nao 'ani nia
uri ku faarongo tatalo 'ani nia 'ana
ne.
29 Na Kraes bae, nia mala 'ana ta
fungao 'ua guu waa ne nia arai ka too
'ana keni. Ma ni nau ku mala 'ana
waa kwaimani nia fungao nai, ne ku
noni sasala 'ana si kada ku rongoa ne
fungao nia dao naa fua arai laa nia.
Ma ni nau ku ele 'asia naa 'i tari'ina si
kada ku suana toaa 'oro ki da lea naa
burina sa Disas.
30 Alu talo lana satana Kraes ka
baita ka lea naa, ma na talo lana sa-
taku ka oli tu'uu na mai.
31 "Iuka, na Kraes nia lea mai faasia
'i salo ma ka 'inito tasa, suli na waa
ne nia lea mai faasia 'i salo, nia 'initoa
ka tasa 'ana waa ki sui guu. Sa Dion
waa ni faasiuabu na waa lao fera
ne 'i saegano gwana, ma nia ka bae
lau guu sulia si doo ki lao fera ne 'i
saegano.
32 Na Kraes, nia bae sulia si doo ne
nia tala suai ki mai ma ka tala rongo
ki mai 'i salo. Ma sui boroi 'ana, nao
ta waa si dooria guu faamamane lana
doo ne nia saea ki.
33 Ma tii gwana ne nia faamamanea
si doo ne na Kraes 'e saea ki, na waa
nai nia faatainia God 'e bae mamana.
34 Ma na Kraes nai ne God fale nia
mai faasia 'i salo, ma nia ka faatalon-
gainia na baea mamane sulia God,
suli God nia fale dangatai mai 'ana
Anoedoo Abu nia fua Kraes.
35 Ma God na Maa ka liosau 'asia
naa 'ana 'Alakwa nia nai, ma ka alu
nia ka gwaungai faafia doo nia ki
tiifau.
36 Tii gwana ne manata mamana
'ana 'Alakwa nia God, na mauria God

'e nii 'ana waa nai. Ma tii gwana ne nia nao si ade suli 'Alakwa nia God, waa nai 'afitai ka dao toi mauri firi. Na rakesasua God 'ana ne dau faafia waa nai."

4

Wela keni 'i Samaria

1 Na Faarisii ki da rongo alinga ai saea sa Disas nia faasiuabua ma ka talaia toaa 'oro 'asia naa ka talua lau toaa kwairooi sa Dion ki.
2 Ma sui sa Disas, nia nao lau ne faasiuabua toae ki, na toa kwairooi nia ki 'ana ne da ilia si raoa nai.
3 Si kada sa Disas 'e saitomana kera da manata 'uri nai fuana, nia fai toa kwairooi nia ki kera daka faasia bali lolofaa nai 'i Diudia daka oli lau uri lao bali lolofaa 'i Galilii.
4 Si kada kera da lea naa uri Galilii, kera tasa daka liu kau lao bali lolofaa 'i Samaria.
5 Ma kera daka dao 'ana maefera nai satana 'i Saekaa laona bali lolofaa nai 'i Samaria. Saekaa 'e nii gwana 'i ninimana si gano sa Diakab nia faa 'ua na mai fua 'alakwa nia sa Diosef.
6 Ma na kilukafo nai sa Diakab 'elia ka nii lau guu 'i seeri. Sa Disas nia lea kau lelea ka lede nia 'asia naa, nia ka gooru naa ninimana kilukafo nai. Ma si kada nai, ka dao naa bobola fainia lao tofungana sato.
7 'I seeri tii wela keni Samaria nai ka dao maa kilukafo nai uri ufi kafo lae 'ana. Sa Disas ka gani kafo siana ka bae 'urii, "Ongia fasi mai tasi kafo nau ku kuu fasi wala."
8 Nia bae 'uri nai suli toa kwairooi nia ki, kera da lea kau uri foli fanga lae daka nii 'ua mai lao maefera nai 'i seeri.
9 Ma na wela keni nai 'e luua sa Disas ka 'urii, "'Oi, 'oe na waa Diu nee, 'utaa ne 'oko gani kafo siaku nau ai Samaria?" Nia bae 'uri nai, suli toaa Diu ki da mamagutainia 'asia naa toaa Samaria.
10 Ma sa Disas ka luu nia ka 'urii, "'Oe sa 'o saitomana mone na fale laa nia God, ma sa 'oko saitomaku mone nau waa ne ku gani kafo siamu nee, doo 'oe gani nau ne wala, uri nau ku falea kafo 'ana mauria fuamu."
11 Na wela keni nai ka bae 'urii fuana, "Nee wala, ma 'oe nao 'osi too guu 'ana ta kufidoo ni ongi kafo lae, ma na kilukafo loko lau guu 'e sifo 'asia naa. Kafo 'ana mauria nai tara 'oe 'oko ngali gwamu mai fasi fai?
12 'Oe 'o manata toi ni 'oe 'oto ne 'o 'initoa ka talua kokoo kameli sa Diakab waa ne falea kilukafo nee fuameli? Ni nia fai 'alakwa nia ki, ma na manusaarea nia ki tiifau naa ne da kuu mai 'ana kilukafo nee 'i nao."
13 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Waa ne nia kuufia kafo nee 'oe ufia nee, nia kai maeli kuu lau gwana.
14 Aia ma waa ne nia kuufia na kafo ne nau kwai falea fuana, nia 'afitai ka maeli kuu lau. Suli na kafo nai ku falea fuana kai alua na busu 'ana mauria firi, ne fulafula mai 'i laona mauria nia waa nai."
15 Ma na wela keni nai ka bae 'urii, "Waa baita kani 'ae, 'o faa mai kafo nai fuaku uri nao kwasi maeli kuu naa ma kwasi lea lau mai uri ngali kafo lae 'i seki."
16 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "Lea kau 'oko odua mai arai 'oe muru ka lea mai seki."
17 Ma na wela keni nai ka bae 'urii, "Nau nao kwasi too 'ana ta arai."
Sa Disas ka bae 'urii, "Doo mamane na 'oe saea nao 'amua ta arai.
18 Suli ni 'oe, na lima waa ne 'o too sui na mai 'aeda. Na waa ne 'oe too 'i 'aena boroi kada nai, nia nao lau arai 'oe. Doo nai 'oe saea fuaku nia mamana."
19 Ma na wela keni nai ka luua ka 'urii, "Waa baita kani 'ae, nau kwafi saitomana guu ne 'oe na brofet nai.
20 Na kokoo kameli ki toaa 'i Samaria, kera da foosia mai God 'i gwauna fa uo nee 'ana kada 'i nao. Ma sui kamolu toaa Diu ki, molu ka saea sa kula fua foosi lana God 'ana ai ne 'i Durusalem."
21 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "Wela keni nee 'ae, 'o faamamanea 'amua si doo ne nau ku saea nee, 'ana si kada ne kolu kai dao ai, toae ki kera da kai foosia God na Maa 'ana kule ki sui gwana, nao lau otona gwana 'i gwauna fa uo nee ma nao sae 'i Durusalem.
22 Kamolu toaa 'i Samaria molu ulafusia lau gwamolua God ne molu foosia. Aia ma ni kameli toaa Diu ki meli saitomana God kameli ne meli foosia. Suli na taala ne God 'e kwaia

uri faamauri lana toae ki sui guu ai,
nia lea kau faasi kameli toaa Diu.
23 Aia, tii si kada ne karangi kai dao
mai, ma ka safali dao naa nee! Si
kada nai ne, toaa ne da foosi mamana
'ana God, na Anoedoo nia kai talai
kera 'ana foosi lana God na Maa 'ana
lea laa ne mamana. Na kwaini toaa
'uri nai ne God na Maa 'e dooria uri
daka foosi nia.
24 God, nia na Anoedoo ma na toaa
ne da foosi nia, na Anoedoo ka talai
kera na mone 'ana foosi lana God ma
daka ilia na mone sulia lea laa ne
mamana."
25 Ma na wela keni nai ka bae 'urii
fuana, "Nau ku saitomana gwaku ne
na Waa Fifilia God ne da 'ailia lau guu
'ana Kraes, nia kai dao mai. Ma si
kada nia dao, nia ne kai faarongo kia
'ana doo ki sui guu."
26 Sa Disas 'e luua ka 'urii, "Tee nau
waa nai naa nee, ne kwai bae gwaku
fai 'oe nee."
27 'Ana si kada nai guu toa kwairooi
nia sa Disas ki oli mai daka dao naa.
Ma kera daka kwele lau gwada ne nia
bae fai wela keni nai. Sui boroi 'ana
nao ta waa ada si 'urii guu, "Tee bae 'o
dooria siana?" Ma nao sae kera daka
ledi 'urii, "'Utaa bae 'oko bae fai ai
bae?"
28 'Uri nai, na wela keni bae ka
faasia kufidoo ni ongi kafo nai ka tio
gwana 'i seeri, nia ka oli na uri lao
maefera baita nai. Lea kau dao, ka
bae 'urii fuana toaa nai,
29 "Rowane 'ae, molu lea mai molu
suana fasi na waa loko nia faarongo
nau 'ana doo ku ilia ki tasi doo si tio
naa loko! Alamia nia na Waa Filia
bae God naa 'oto loko?"
30 Ma kera daka lea na mai siana sa
Disas fasi lao maefera nai.
31 Otofana si kada nai gwana, na
toa kwairooi nia sa Disas ki daka bae
'urii fuana, "Waa ni toolangaidoo 'ae,
'o 'ani fasi tasi fanga wala!"
32 Ma sa Disas 'e luu kera ka
'urii, "Nau ku too 'ana fanga nau ni
'ani lana ne kamolu molu ulafusia
gwamolua."
33 Na toa kwairooi nia ki kera daka
ledi kera kwailiu daka 'urii 'ada,
"Alamia ta waa ngali fanga mai fuana
'oto ne?"
34 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Na talafana si fanga nau ni 'ani lana
naa ne ili lae sulia doori lana God ne
fale nau mai, ma faasui lana si raoa
ne nia odu nau mai uria.
35 Aia, si tarifulaa kamolu 'ana bae
nia 'urii, 'Fai madama ki fatai nii
'ua sui kafi dao 'ana si kada raku 'e
maua ai fua koni doo lae.' Nau mone
ku faarongo kamolu, molu aoa maa
molu molu ka suai fasi nee. Na raku
'e maua ka kwaimaasi naa nee. Tee
talafana fange maua naa ne toaa neki
da lea na mai nee.
36 Tii ne nia falia naa fungina doo
ne maua ki naa nee fua lao mauria
firi, God kai falea fofolia nia. Nia
'uri nai, na waa fasidoo fai waa koni
doo, keerua sui guu daru kai ele
kwaimani.
37 Si doo mamane bae na tarifulaa
bae nia bae 'urii sulia, 'Ta waa, na
raoa nia fua fasidoo lae naa, ma ta
waa lau gwana, na raoa nia fua koni
doo lae naa, 'ana fali lana fungidoo ki
kada kera maua naa.'
38 Nau ku fale kamolu kau uri lea
molu ka falia naa fungidoo maua ki
laona ola ne kamolu nao molu si fasia
gu mai nai. Suli tai waa lau gwana ne
kera da fasia mai, ma ni kamolu molu
ka koni doo 'i gwauna si rao nonifii
laa kera ki mai."
39 'I seeri, toaa 'oro laona bali lolo-
faa nai 'i Samaria, kera daka manata
mamana naa 'ana sa Disas, maana si
baea nai wela keni nai 'e saea ka 'urii,
"Nia faarongo nau 'ana doo ku ilia ki
mai tasi doo si tio naa!"
40 Ma si kada kera da dao siana sa
Disas, kera daka radi kali nia uri ka
too fasi 'ana fai kera. Ma sa Disas ka
too lau 'i seeri suli roo fa dani.
41 Toaa 'oro ki lau daka manata ma-
mana 'ana sa Disas suli da rongoa doo
nia bae ki sulia.
42 Ma kera daka bae 'urii fua wela
keni nai, "Kameli meli manata ma-
mana naa 'ana sa wala nee, sui ta nao
lau otona gwana fafona si doo bae 'oe
saea fuameli. Meli manata mamana
lau gu 'ani nia, fafona ne kameli meli
tala rongo guu bae lana, ma meli ka
tala saitomana guu nia na Waa Kwai
faamauri fua toae ki sui guu lao fera
ne 'i saegano."

43 Burina sa Disas fainia toa
kwairooi nia ki kera too 'ana maefera
nai suli roo fa dani ki sui, kera daka
lea naa uri lao bali lolofaa 'i Galilii.
44 Sa Disas 'i tala'ana 'e bae mai 'urii
fuada, “Na brofet, na toaa nia 'ua guu
'i fera nia nao kera dasi sae'inito gu
'ani nia.”
45 Ma sui boroi 'ana si kada sa Disas
'e oli mai ka dao naa 'i Galilii, na
toaa nai 'i Galilii daka ele 'asia naa
suli nia, suli kera da lea daka too mai
'ana Fangatasaa bae 'i Durusalem ma
daka suana sui na mai doo nai ki sa
Disas ilia ki mai 'i seeri.

Sa Disas nia guraa wela nia tii waa baita

46 Sa Disas oli ka dao lau guu 'ana
maefera bae 'i Kena lao bali lolofaa
'i Galilii, kula bae nia rokitainia kafo
bae ai oli ka alu waen. Ma tii waa
'inito fasi maefera 'i Kabaneam, na
'alakwa nia ka matai baita 'asia naa.
47 Ma si kada waa nai 'e rongo sa
Disas nia too mai Diudia ma oli mai
ka dao naa 'i Galilii, nia ka lea mai
ka dao siana. Ma nia ka radi 'aena
sa Disas uri ka lea fainia uri 'i Ka-
baneam, uri ka guraa 'alakwa nia nai
'e matai ma karangi kai mae naa.
48 Si ili laa nai gu ne adea ma sa
Disas ka bae 'urii fuana, “Kamolu
nee, molu 'ii uria lea sae molu ka suai
fatai doo kwaibalatana ki ne molu
kafi manata mamana 'ani nau nee.”
49 Si kada sa Disas 'e bae 'uri nai, sa
wala nai ka bae 'ana 'urii fua sa Disas,
“Waa baita kani 'ae, 'o lea na mai, ade
lea 'alakwa nau ka mae.”
50 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Oli 'amua kau, 'alakwa 'oe nia 'ak-
waa naa na.”
Ma sa wala nai ka faamamanea
bae lana sa Disas, ma nia ka lea naa.
51 Si kada nia oli kau ka dao suli
taale, nia ka dao tona waa ni rao
nia ki, ne kera da lae mai burina
uri faarongo lana, ma kera daka bae
'urii, “Arai nee 'ae, na 'alakwa 'oe nia
mauri naa!”
52 Ma na waa 'inito nai ka ledi 'urii
'ani kera, “Kada sato tee ne 'alakwa
nau nia 'akwaa ai?”
Kera luu nia daka bae 'urii, “Na
'a'ako laa bae nia sui gu faasi nia
'i rooki 'ana etana kada sato oli uri
saulafi.”
53 Ma na maa nia wela nai ka saito-
mana naa si kada sato nai lau gu ne
sa Disas nia bae mai 'urii fuana ai,
“Na 'alakwa 'oe mauri gwana.” Ma na
waa baita nai fai toaa nia ki sui guu 'i
luma nia daka manata mamana 'ana
sa Disas.
54 Burina sa Disas 'e oli mai fasi bali
lolofaa 'i Diudia ka dao lao bali lolo-
faa 'i Galilii, ruana si doo kwaibala-
tana ne nia ilia gu nai.

5

Sa Disas guraa tii waa 'afa dani Sabat

1 'I burina si doo nai sui, tii fafangaa
kera toaa Diu ki ka liu lau guu, ma sa
Disas ka lea lau guu 'uri Durusalem.
2 Aia, tii maematakwa baita kera
da saungainia 'e nii gwana karangia
maesakaa nai sifsif ki 'i seeri lao mae-
fera baita 'i Durusalem. Aia 'ana baea
toaa Diu, maematakwa nai satana
'i Betsaeda. Na lima kada tafasusu
tikwa ki lau guu ne kera da tolea ka
nii 'i ninimana maematakwa nai.
3-4 Aia, ma toaa 'oro mamana guu
ne kera da too 'ana mataia 'e'ete 'oro
ki sui gwana ne kera nii lao tafasusu
nai ki: Toaa nai ki kera toaa maada
rodo ki, toaa 'abada mae ki ma toaa
'aeda mae ki.*
5 Ta tii waa 'ani kera 'i seeri, nia 'e
ta'aa mai suli olu taafuli fa ngali ma
kwalu fa ngali sarenga ki.
6 Sa Disas 'e suana waa nai 'e too
gwana 'i seeri, nia ka saitomana sa
wala nai nia matai mai ka tau 'asia
naa. Sa Disas ka ledia sa wala nai ka
'urii, “Nee wala, 'oe 'o doori 'akwaa?”
7 Ma sa wala nai 'e matai nai ka
luua sa Disas ka 'urii, “Waa baite kani
'ae, nau gu ne nao kwasi too naa 'ana
ta waa uri ka ngali nau kau uri lao
matakwa fuu 'ana si kada 'e gitogito
ki. 'Ana si kada ki sui guu ne nau ku
sasi fai lea lae uri lao matakwa fuu,
ade 'uri nai ta waa ka liu lau gwana

* **5:3-4** 3-4. Tai kekeda laa 'ua kera ladoa fees nee, “Tai wane kera maasia kada kafo safalia gigito lae, 4 kera fiia guu ne na tii 'ensel God koso mai ma ka gitofia na kafo nai. Ma sa tii ne eta koso laona kafo burina ne nia gitogito nia kai 'akwaa, sui boroi 'ana ta mataia tee ne nia too 'ana.”

suusi nau ka koso 'ana lao kafo, ma
nau ka nao guu."
8 Sa Disas ka bae 'urii, "Tatae mai
'oko ngalia ifitai 'oe ni tio, fali 'oko lea
'amua."
9 Ma 'ana si kada nai 'ua guu, sa
wala nai ka 'akwaa naa, ka tatae ka
ngalia ifitai nia ka lea na 'ana.
Aia fa dani Sabat gwana nai si doo
nai fuli ai.
10 Doo ne adea guu, toa gwaun-
gai Diu ki, kera daka bae 'urii naa
fua waa nai sa Disas guraa nai, "Nee
wala, fa dani sabat doo bae abu dasi
ili tasi raoa ai ne 'i tari'ina, ma sui 'oko
ngali gwamu ifitai 'oe nee ai!"
11 Sa wala nai ka bae 'ana 'urii
fuada, "Tii waa ne gura nau ma ka
saea nau ku ngalia ifitai nau ma ku
fali ku lea na 'aku."
12 Kera daka ledia lau daka 'urii,
"Waa nai sa tii nai, ne saea 'oko ilia si
doo nai?"
13 Ma sa wala nai ka ulafusia lau
gwana tii nai gura nia nai, suli sa
Disas boroi 'e lea kwai dolali na 'ana
lao konia nai.
14 Totoo si kada 'i buri naa, sa Disas
kafi dao tona waa nai lao Beukaua
bae ma ka bae 'urii fuana, "'O fa-
furongo diana fasi ku faarongo 'oe,
kada nee 'oe too diana naa nai. Nao
'osi ili lau tasi doo garo, ade lea tasi
doo ta'aa ka tasa fatai kafi dao tomu."
15 Sa wala nai 'e lea gu kau fasi
lao Beukaua nai, liu ka faarongoa toa
gwaungai Diu ki ne sa Disas gwana
ne gura nia nai.
16 Maana nai sa Disas 'e ilia si doo
nai 'afa dani Sabat, toa gwaungai
kera Diu ki daka malimae naa 'ana sa
Disas.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Nau ku rao lau guu 'afa dani ki sui
guu mala 'ana Maa nau."
18 Aia, ma si baea nai ki da adea
toa gwaungai Diu ki daka manata fifii
naa uri saumaeli lana sa Disas, suli da
saea nia 'oia si baea fifii suli Sabat. Ta
ruana si doo, nia saea nia maa 'ana
God ma ka faabolatainia fai God.
19 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
"Ku faarongo mamana 'ani kamolu.
Nau, na 'Alakwa God, 'afitai ku ilia
tasi doo 'i tala'aku. Si doo ne nau ku
suana Maa nau 'e ilia, nia lau gu ne
nau ku ilia. Suli 'e 'urii, tasi tee gwana
ne Maa nau 'e ilia, nau ku ilia lau guu.
20 Suli Maa nau nia liosau 'ani nau,
ka faatainia doo neki sui guu siaku ne
nia ilia ki. Ma nia kai faatainia lau
guu siaku na raoa ne baita ka talua
fatai doo neki nee. Ma ni kamolu
molu kai kwele tasa 'ana doo baita
nai ki nau kwai ilia ki.
21 Ni nau na 'Alakwa, nau kwai
tataea toaa mae ki fasi maea ma kwai
falea mauria fuada, mala lau guu ne
Maa nau 'e tataea toaa mae ki ma ka
faamauri kera. Ma ni nau kwai falea
mauria fua tii gwana ne nau ku doori
faa lae fuana.
22 Tasi doo lau guu, Maa nau nia
nao si fale kwakwaea fua ta waa, suli
nia fale sui naa rigitaa nai fuaku nau
'Alakwa nia, uri nau ku kwaea toaa ki
sui.
23 Uri toae ki sui guu daka faa'inito
nau fai Maa nau ka bobola guu. Waa
ne nao si faa'inito nau, nia nao si
faa'initoaa lau gu Maa nau ne fale
nau mai.
24 "Ku faarongo mamana 'ani
kamolu. Waa ne nia rongo suli bae
laku, ma ka manata mamana 'ana
God ne fale nau mai, nia ne too 'ana
mauria firi. Waa nai tara nao si liu
lao kwakwaea, nao. Nia 'e tala fasi
lao maea, ka dao laona mauria firi.
25 Ku faarongo mamana 'ani
kamolu, 'ana si kada kolu kai dao ai,
ne safali na 'i tari'ina, na waa mae
naa boroi nia kai rongoa lingeku, na
'Alakwa God. Ma toaa ne kera da
rongoa lingeku, kera da kai mauri.
26 Na maa nau, nia na gwaufutona
mauria. Nia ka falea naa rigitaa
fuaku uri nau lau guu na gwaufutona
mauria, sulia nau na 'Alakwa nia.
27 Ma na Maa nau ka falea naa rig-
itaa fuaku, uri nau ku falea kwak-
waea fua wane, suli nau na 'Alakwa
nia Wane.
28 Ade molu ka kwele 'ana si doo
nai, suli si kada kolu kai dao ai, na
toaa mae ki sui guu ne da tio naa lao
kilu kera ki boroi, kera da kai rongoa
lingeku
29 ma da kai ruu 'i maa fasi lao kilu
ki. Toaa ne kera ilia mai doo diane

ki, kera da kai tatae daka lea uri lao
maurie, ma toaa ne kera ilia mai doo
ta'ae ki, kera da kai tatae daka lea uri
lao kwakwaea.
30 Nau 'afitai ku ili tasi doo suli
lioku tala'aku. Nau ku falea kwak-
waea ki suli doo ku rongo Maa nau
saea uri ku ilia. Nia ne adea na kwak-
waea ne nau ku falea ki ka lea 'o'olo,
suli nau ku lea suli liona Maa nau
waa ne fale nau mai, ma ka nao lau
suli lioku 'i tala'aku.
31 "Lea sae nau gwana taifili nau ne
ku saea si doo nai suli nau, 'uri nai
bae laku ka nao si 'initoa guu.
32 Sui ma ta ruana waa ne bae suli
nau 'e too lau guu. Ma nau ku saitoma
diana ai, na doo ne nia saea na doo
mamane sui naa.
33 Aia, ni kamolu molu fale kau toa
kamolu ki daka lea kau siana sa Dion
bae, ma nia ka faarongo kamolu 'ana
doo mamana baki suli nau.
34 Nau ku fuutona sa Dion nao lau
duungana nau ku nani uri ta waa
'ana fera ne 'i saegano uri ka babasi
nau. Nau ku saea lau 'aku 'uri nai uri
kamolu ka manata mamana ma God
ka faamauri kamolu.
35 Ma sa Dion nia 'e mala 'ana tafa
kwesu ne kwesu folaa, ma kamolu
molu ka ele suli si doo nia saea 'ana
si kada kukuru.
36 Ni nau ku too 'ana doo talingai
ki lau uri waa ka suai ka manata
mamana 'ani nau. Doo nai ki kera
talingaia ka talua fatai si baea sa Dion
saea: Doo nai naa ne raoa nee Maa
nau fale nau mai uri ili lana, ne nau
ku ilia naa nee lelea ku faasuia guu.
Nia ne faatainia Maa nau 'e fale nau
ku lea mai.
37 Maa nau waa ne fale nau mai,
nia 'e faamamane nau. Kamolu nao
molu si rongo 'ua lingena, ka nao
molu si suana 'ua maana,
38 ka nao molu si dau 'ua faafia bae
lana lao mauria kamolu ki, suli nao
molu si faamamane nau 'ua waa ne
nia fale nau mai.
39 Kamolu mone molu teemai molu
ka nani muusia naa lao kekeda laa
Abu ki, suli molu kwaifii 'amolua sae
ade lae 'uri nai ne kamolu kai dao toi
mauria God ai. Na kekeda laa Abu nai
ki da saea doo mamane suli nau.
40 Ma sui kamolu ka nao molu si
dooria guu lea lae mai siaku uri nau
ku faa maurie fuamolu.
41 "Nau nao kwasi dooria guu uri
sae ta waa 'ana fera ne 'i saegano ka
tango nau.
42 Ma nau ku saitomamolu gwaku,
ne kamolu nao molu si liosau guu
'ana God lao mauria kamolu ki.
43 Nau ku lea mai, Maa nau ne
fale nau mai fai rigitaa nia. Sui ma
kamolu ka nao molu si ele gu suli nau.
Aia, ma si kada ta waa gwana 'ani
kamolu nia dao mai fai rigitaa nia
tala'ana, kamolu molu ka ele 'amolua
suli nia.
44 'Uri nai, nia 'afitai uri molu ka
manata mamana 'ani nau nai, suli
kamolu dooria 'amolua tango laa ne
lea mai faasia wane 'ana fera ne 'i
saegano, ma ka nao molu si dooria
guu ili lana doo diane ki uri God ka
tango kamolu fainia.
45 Nao molu si manata toi lau sae sa
nau waa fua keto lamolu lae gwana 'i
naofana Maa nau. Sa Mosis 'ana ne
keto kamolu. Nia waa bae kedaa na
taki ne kamolu faamamanea.
46 Lea kamolu faamamanea si doo
na taki sa Mosis 'e saea, tama nia
bobola fai molu ka faamamane nau
lau guu nai, suli nia 'e kekeda mai suli
nau.
47 Aia, ma lea kamolu nao molu si
faamamanea guu taki sa Mosis suli
nau, nia 'afitai 'asia naa molu ka
faamamanea si doo ne nau ku saea
fuamolu."

6

Sa Disas sangonia na lima tooni wane ki
(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Si kada 'i burina lau guu si doo
nai, sa Disas ka faafolo na kau uri bali
lobae tau 'ana 'osi Galilii ne da faasa-
tanaa lau guu 'ana 'osi Taebirias.
2 Ma tii konia baita nai ka lea lau gu
'i burina, suli kera da suana mai doo
kwaibalatana ne nia fulia ki kada nia
guraa mai toaa matai ki.
3 Dao bali loko nia ka raa gwauna
kasi labusua nai 'i seeri ka gooru 'i
saegano fai toa kwairooi nia ki.

4 Na fafangaa 'ana Fangatasae toaa
Diu ki 'e kwai karangi naa 'ana si
kada nai.
5 Sa Disas 'e lio kau ka suana konia
baita nai da lea na mai siana. Nia
ka bae 'urii fua sa Filib, “Nee wala,
tara kolu ka foli fanga 'i fai uri kolu
ka sangonia 'ana toaa nee?”
6 Nia 'e bae 'uri nai uri ka ili-
tona gwana sa Filib, suli 'e saitomana
gwana si doo kai ilia.
7 Ma sa Filib 'e luua ka 'urii, “Lea sa
ta roo talanga malefo* boroi kolu ka
foli fanga ai, ka nao si bobola gu fai
kera ne wala!”
8 Sa 'Andru ta waa 'ana toa
kwairooi nai ki lau guu, ne nia
toolana sa Saemon Bita, nia ka bae
kau 'urii,
9 “Tii kaa wela wane 'i seki mone,
lima kafa beret tu'uu ki fainia roo kaa
sakwari tu'uu ki gu ne nia too ai. Ma
sui ta, doo 'uri nai ka bobola fainia
konia baita nee nai?”
10 Sa Disas ka 'urii, “Molu saea
fasi fua konia nee da gooru ngado 'i
saegano.” Si kula nai lao kiras sui
gwana nai, ma 'uri nai guu toaa wane
nai daka gooru na 'i saegano. Kera
da 'oro ka bobola fainia lima tooni
wane.
11 Sui sa Disas ka dau 'ana kafa
beret nai ki ka tangoa God, sui ka
tolingida naa fua toaa nai kera da
gooru 'i seeri. Nia ka ili lau gu 'uri nai
'ana kaa sakwari nai ki. Ma kera ti-
ifau, daka fanga lelea daka tala abusu
'ada.
12 Si kada kera da abusu naa, nia
ka bae 'urii fua toa kwairooi nia ki,
“Molu konia si fanga nai ki da ore nai,
uri nao kolu si saketoa lau fange.”
13 Ma kera daka koni tiifau ai uri
lao kukudu ki, lelea tii taafuli kukudu
ma roo kukudu sarenga ki ka fungu
'ana fange faasia lima kafa beret baki
gwana.
14 Ma si kada toaa nai da suai doo
kwaibalatana nai sa Disas nia ilia,
kera daka bae 'urii, “Na brofet bae kai
dao mai lao fera ne 'i saegano naa ne,
nia mamana naa ne!”
15 Sa Disas 'e saitomana naa nai
kera da kai suumainia gwada 'i seeri
uri nia ka 'inito fuada, nia ka lea na
faasi kera uri ka too 'ana tai nia suli
walo nai lau gu 'i seeri.

Sa Disas talau ka lea lao 'osi Galilii (Matiu 14:22-33; Maak 6:45-52)

16 Si kada 'e dao na 'i saulafi, na toa
kwairooi sa Disas ki kera daka koso
naa uri fafo 'osi bae.
17 Kera daka tae laona kaa baru nai
daka lea na kau uri Kabaneam 'i bali
'osi lobae, ma faanoe ka rodo na faafi
kera. Ma sa Disas ka nao si dao guu
uri ka lea kwaimani fai kera.
18 Tii koburu baita nai ka too ma
nanafo ka tae naa.
19 Kada kera da faluta kau lelea
ka dao bobola fainia lima kilomita
ma nao ta ono kilomita naa, kera lio
kau daka suana sa Disas nia talau ka
lea gwana mai lao 'osi nai. Ma ka
lea karangia na mai kaa baru nai fai
kera. Ma kera daka mau daka lelebe
naa.
20 Sui boroi sa Disas ka bae kau 'urii
fuada, “Nao molu si mau lau, tee nau
gwana ne!”
21 'Uri nai fatai, kera dafi faolo-
mainia kafi raa kau siada lao baru.
Tona boroi, kera daka olo lau gwada
'ana maefera nai kera lea kau uria
nai.
22-23 Aia da too 'e dani naa, na konia
baita bae da faasi kera mai 'i bali
'osi loko bae, daka nani naa uri sa
Disas 'i seeri kula bae nia falea tango
lae talea God fua fanga bae ma ka
sangoni kera ai bae. Ma kera daka
lio saitomana mai tii baru gu ne too
mai seeri ka lea mai rooki. Ma daka
lio saitomana mai ne sa Disas nao si
lea gu mai fai toa kwairooi nia ki lao
baru nai. Suli toa kwairooi ki taifili
kera gwana bae da lea mai. 'I seeri,
tai baru faasia bali 'osi nai 'i Taebirias
daka lea lau gu mai uri kula nai sa
Disas 'e nii ai nai.
24 'Uri nai guu, kada na konia nai
nao dasi suana naa sa Disas ma toa
kwairooi nia ki 'i bali loko, kera tae
daka lea lau gu mai lao baru nai ki,
uri seeri Kabaneam uri nani lae uri
sa Disas.

* **6:7** *Roo talange malefo:* Na 'oro lana malefo ne nia bobola fainia fofolia tii wane fuana kwalu madame ki.

Sa Disas na fanga ni maurie

25 Ma si kada kera dao tona 'i bali
'osi nai, kera daka ledi 'urii 'ani nia,
“Waa ni toolangaidoo 'ae, 'oe dao
gwamu seki anita?”
26 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
“Ku faarongo mamana 'ani kamolu,
kamolu molu nani gwamolu buriku
suli molu 'ani beret baki ma molu ka
abusu ne. Nao lau suli ne molu lio
filoa doo kwaibalatana baki nau ku
ilia ki.
27 Molu rao ulafu lae gwamolu uri
fanga ne kai funu gwana nee ka nao.
Molu rao uri fanga nai ne mauria firi
nii ai, ne nau na 'Alakwa nia Wane,
kwai falea fuamolu. God na Maa 'e
faatai folaa 'ania, nia naa ne fale nau
mai.”
28 Sui kera daka ledi 'urii 'ani nia,
“Nee wala, tara kameli meli ka ade
'utaa ne uri meli ka ilia na raoa nai
God nia dooria?”
29 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
“Na raoa nai God nia dooria nai gu ne,
manata mamana lae 'ana waa ne nia
falea mai.”
30 Ma kera daka ledi lau gu 'urii 'ani
nia, “Tara na doo kwaibalatana tee
gu ne 'oe kai fulia, uri kameli suai ma
meli ka manata mamana 'ani 'oe? Tee
ne tara 'oe kai ilia?
31 Kameli toaa bae kokoo kameli ki
da 'ania na mai beret bae fasi salo
‘Mana’ 'ana kada bae kera nii lao fera
kwasi bae ne. Kera kekeda daka bae
mai 'urii sulia bae, ‘Sa Mosis nia falea
na beret faasia 'i salo fuada kera daka
'ania.’ ”
32 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Ku
faarongo mamana 'ani kamolu, nao
lau sa Mosis ne falea na beret faasia
'i salo fuamolu nai. Na Maa nau lau
'ana ne falea na beret mamana faasia
'i salo fuamolu.
33 Na beret mamana ne God nia
falea mai, nia 'ana ne sa wala ne koso
mai fasi salo ka falea mauria fuana
toae ki sui guu lao fera ne 'i saegano
nee.”
34 Ma kera daka bae 'urii fuana,
“Waa baita kani 'ae, 'oe sangoni
kameli na 'amua 'ana beret nai 'ita
'i tari'ina ka oli 'alaa naa.”
35 Sui sa Disas ka bae 'urii, “Ni nau
na beret ni mauria. Tii gwana ne lea
mai siaku, nia 'afitai ka fiolo lau. Ma
tii gwana ne manata mamana 'ani
nau, nia 'afitai ka maeli kuu lau.
36 Ma sui ta 'uri bae ku saea sui na
fuamolu, kamolu suaku boroi 'amolu
nao molu si manata mamana gu 'ani
nau.
37 Toaa neki sui guu na Maa nau 'e
fale kera mai fuaku, kera da kai lea
sui gu mai siaku. Ma sa tii gwana
ne nia lea mai siaku, nau 'afitai ku
noni'ela 'ani nia.
38 Suli nau nao kwasi koso mai fasi
salo uri ili lae suli doori laku 'i tala
'aku. Nau ku lea lau 'aku mai uri ili
lae suli doori lana waa ne fale nau
mai.
39 Ma si doo ne nia dooria fuaku
naa ne, uri nau ku dau faafia toaa ne
nia fale kera fuaku lelea ka sui ta waa
si funu guu, ma uri ku tatae kera fasi
maea 'afa sato 'isi.
40 Suli na doori lana Maa nau, nia
ne uri sa tii gwana ne nia lio sait-
omaku ma ka manata mamana 'ani
nau, waa nai kai too 'ana mauria
firi. Ma nau kwai tataea waa nai fasi
maea 'afa sato 'isi.”
41 Na toaa Diu ki da rongoa bae laa
nai kera daka 'ugali nia, suli sa Disas
'e bae 'urii, “Nau naa ne beret nai 'e
koso mai fasi salo nai.”
42 Ma kera daka bae 'urii 'i matan-
gada kwailiu, “Sa wala nee, sa Disas
na 'alakwa bae sa Diosef gwana ne.
Tee waa kolu saitomana gwakolu
maa nia fai gaa nia nee. Ma 'utaa ne
nia ka saea lau na 'ana sae nia koso
mai fasi salo 'urii?”
43 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
“Nao molu si 'uga lau.
44 Na wane, lea Maa nau waa ne
fale nau mai 'e talaia mai siaku taari
nia lea mai siaku, lea nao, 'afitai ka
lea gu mai siaku. Ma nau kwai tataea
waa nai fasi maea 'afa sato 'isi.
45 Na kekeda laa kera brofet ki 'e
bae 'urii, ‘God nia toolangaidoo fua
toae ki sui guu.’ Ma sa tii gwana ne
God na Maa 'e toolangaidoo fuana ma
nia ka ade suli bae lana God na Maa,
nia ne kai lea mai siaku.
46 Nao ta waa si suana 'ua God na
Maa. Taifilia guu waa ne God fale nia
mai nee gu ne suana.
47 Ku faarongo mamana 'ani
kamolu, sa tii gwana ne nia manata

mamana 'ani nau, nia kai too 'ana
mauria firi.
48 Ni nau na beret ni mauria.
49 Na kokoo kamolu ki kada 'i nao
kera da 'ania beret bae da 'ailia 'ana
'Mana' laona fera kwasi, sui kera
daka mae gwada.
50 Na beret ne koso mai fasi salo
lau 'ana ne, sa tii gwana ne nia 'ania,
'afitai nia ka mae lau.
51 Nau naa ne beret ni mauria nee
'e koso mai fasi salo. Lea ta waa nia
'ania beret nee, waa nai kai mauri
ka lelea firi. Ma na beret nai naa ne
fasioku, ne nau kwai falea uri toae ki
sui lao fera ne 'i saegano daka mauri
nunufana."
52 'I seeri guu toaa Diu ki kera
daka safali olisusuu naa 'i matangada
kwailiu, ma daka bae 'urii, "Sa wala
nee kai fale 'utaa 'ana fasiona fuakolu
uri 'ani lana nee?"
53 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Ku faarongo mamana 'ani kamolu,
lea nao molu si 'ani guu fasioku, nau
'Alakwa nia Wane, ma ka nao molu si
kuufia guu 'abuku, 'afitai molu ka too
'ana maurie.
54 Sa tii gwana ne nia 'ania fasioku,
ma ka kuufia 'abuku, nia kai too 'ana
mauria firi, ma nau kwai tatae nia
fasi maea 'afa sato 'isi.
55 Suli fasioku naa ne fanga ma-
mane ni 'ani lana, ma na 'abuku naa
ne kafo mamane ni kuufi lana.
56 Sa tii gwana ne nia 'ania fasioku,
ma ka kuufia 'abuku, waa nai nia
lado 'ani nau, ma nau ku lado 'ani nia.
57 Waa ne sangoni nia 'i tala'ana
'ani nau, waa nai kai mauri 'i nun-
ufaku ne ku mauri. Suli nau ku
mauri nunufana Maa nau God waa
ne fale nau mai nia waa 'ana mauria.
58 Nau na beret ne ku koso mai fasi
salo naa ne. Tii gwana ne 'ani nau na
beret nai, nia kai mauri ka totoo firi.
Na kokoo kamolu ki kera da 'ania na
beret bae da 'ailia 'ana mana sui daka
mae gwada."
59 Sa Disas 'e saea doo nai ki 'ana
si kada nia toolangaidoo laona beu ni
ofu laa 'i Kabaneam.
60 Na 'oro lana toa kwairooi nia ki
ne kera da rongo doo nai sa Disas 'e
bae sulia nai, kera daka bae 'urii, "Si
doo 'e 'afitai 'asia naa ne sa wala nee
toolangaidoo sulia nee rowaa. Si doo
'afitai ta waa ka ala na faafia nai!"
61 Suli sa Disas 'e saitomana gwana
ne toa kwairooi nia ki kera bae buri
'ani nia faafia si doo nai, nia ka ledi
'urii 'ani kera, "Nee, na bae laa nai
adea manata lamolu ka ta'aa, ma nao
'utaa?
62 Ma sui lea sa ni nau na 'Alakwa
nia Wane oli ku raa lau gwaku uri si
kula bae nau ku too mai ai nao, nia ka
'utaa?
63 Na Anoedoo Abu ne nia falea
maurie. Ma na tetedea wane 'ana
fera ne 'i saegano nia nao si tala'ana
ili lana si doo nai. Ma na baea nai
ki nau ku saea fuamolu nai ne ilia
molu ka too 'ana Anoedoo Abu ne
falea maurie.
64 Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana,
tai waa 'ani kamolu nao dasi manata
mamana gu 'ani nau." Nia 'uri nai,
suli si kada sa Disas safali rao 'ua
boroi mai fai kera, nia 'e saitomana
sui naa toaa ne totoo boroi nao dasi
manata mamana guu 'ani nia, ma
waa ne totoo boroi kai fale nia guu
fuana malimae ki.
65 Ma nia ka bae lau gu 'urii fuada,
"Doo nai gu bae adea nau ku saea
fuamolu 'afitai ta waa ka lea gwana
mai tala'ana siaku lea Maa nau nao si
faawaludea guu fua waa nai."
66 Safali gu 'i seeri toa 'oro ki 'ana
toaa kwairooi nia ki ne kera da lukasi
nia ma ka nao dasi lea kwaimani na
fai nia.
67 Sa Disas ka ledia naa akwala ma
roo waa kwairooi nia baki ka 'urii,
"Nee, kamolu lau guu molu doori oli
na 'amolu faasi nau?"
68 Ma sa Saemon Bita 'e luua ka
'urii, "Wala Aofia, lea meli oli meli ka
lea lau sia sa tii nai? 'Oe naa ne 'o too
'ana si baea ki 'ana mauria firi.
69 Kameli faamamanea ma meli ka
saitomana ni 'oe naa ne Waa Abu ne
God fale 'oe mai."
70 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Nau
ku fili kamolu akwala ma roo waa
sarenga ki. Ma sui boroi 'ana, tara
ta tii waa 'ani kamolu nia kai mala
gwana anoedoo ta'ae."
71 Si kada sa Disas 'e bae 'uri nai, nia
'e saitomana gwana waa nai gu ne sa
Diudas 'alakwa sa Saemon 'Iskariot.
Sa Diudas, sui boroi 'ana nia ta waa
lau guu 'ana akwala ma roo waa ni

kwairooi nia baki, nia kai falea sa Disas 'i 'abana malimae ki.

7

Sa Disas fainia toolana ki

1 Burina naa doo nai ki, sa Disas ka liu kwailiu 'ana maefera 'i Galilii ki. Nia nao si dooria 'ua lea lae uri 'i Diudia, suli toa gwaungai Diu ki kera doori saumaeli lana 'i seeri.
2 Ma tii fafangaa Diu ki ne kera saea 'ana "Fafangaa 'ana Babale ki" nia ka kwai karangi naa 'ana si kada nai.
3 Aia, na toolana sa Disas ki kera da lea mai siana daka bae 'urii fuana, "'O lea uri bali lolofaa 'i Diudia, uri 'oko faatainia lau tai doo kwaibalatana, uri toa kwairooi 'oe ki kera daka suai.
4 Suli lea waa nia dooria toae ki daka rongoa satana, nia 'afitai ka ili saufini gwana 'ana doo ki 'urii. Lea 'oko ili folaa 'ana doo neki 'oe ilia nee lao maana toae ki sui, uri daka liosaitomamu fainia."
5 Toolana ki da bae 'uri nai fuana, suli kera boroi nao dasi manata mamana lau gu 'ani nia.
6 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nao si dao 'ua 'ana si kada nau uri lea lae. Ni kamolu 'ana ne lea mamalana si kada boroi molu ka lea gwamolu ai.
7 Toaa nee 'ana fera ne 'i saegano kera nao dasi susubutai kamolu. Sui ma ni nau, kera da susubutai nau ne, maana ne nau ku sae folaa ai fuada ne kera da ilia si doo 'e ta'aa.
8 Molu lea 'amolua kau 'ana fafangaa loko. Nau tara ku too 'ua gwaku kau, suli 'e nao si dao 'ua 'ana si kada nau uri lea lae."
9 Nia bae 'uri nai sui, nia ka too 'ua gwana kau 'ana bali lolofaa nai 'i Galilii.

Sa Disas lea 'ana fafangaa 'ana babale ki

10 Sa Disas 'e too lelea burina toolana ki da lea ka sui naa, nia ka lea lau gwana kau burida 'i 'isi 'ana fafangaa nai. Nia lea boroi kau, nao nia si lea faatai lau kau. 'E agwatainia lau gwana lea lana kau.
11 Ma 'i nonina fafangaa nai, na toa gwaungai Diu ki kera daka nani na uri nia matangana konia nai. Ma daka kwailedii daka bae na 'urii, "Sa wala bae nii fai?"
12 Ma toaa lao konia nai ki daka bae fuuaro na suli nia matangada kwailiu. Tai waa ki daka bae suli nia daka 'urii, "Sa wala bae waa ade diana bae."

Ma tai waa ki lau daka 'urii, "Waa nai 'e sukea toaa 'oro 'asia naa daka lea suli sukea nia nai."
13 Sui boroi 'ana kera daka manata 'uri nai ki, ta waa 'ana toaa nai ki si bae tafa guu suli manata lana nai suli sa Disas, suli da mau lau gwada 'ana toa gwaungai nai Diu ki.
14 Na fafangaa nai 'e liu ka dao naa 'ana faina fa dani, sa Disas kafi ruu kau lao Beukaua bae ma kafi safali toolangaidoo.
15 Ma toa gwaungai nai ki kera daka kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa nia. Ma daka 'urii, "Sa wala nee nao si too gu mai lao ta sukulu, ma sui ka saitomana doo neki sui guu!"
16 Sa Disas 'e rongo kera bae 'uri nai, nia 'e luu kera ka bae 'urii, "Toolangaidoo laa nau nee nao lau doo nau tala'aku ne. Doo 'e lea mai fasi God waa ne fale nau mai ne.
17 Tii gwana ne nia dooria ili lae suli doori lana God, nia kai lio filoa lea na toolangaidoo laa nau 'e lea mai faasia God, ma nao doo suli manata laku 'i tala'aku gwana.
18 Lea waa 'e bae gwana suli si doo suli manata lana ki tala'ana tama nia dooria gwana fua toae daka tango nia fainia nai. Aia, ma waa ne dooria toae ki daka tangoa 'ada waa ne fale nia mai, nia 'ana ne waa 'ana mamana lae, ne nia nao si suke."
19 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, "Sa Mosis 'e falea sui naa taki fuamolu, ma sui nao ta waa 'amolu si ade gu sulia taki nai. Ma sui kamolu doori saumaeli nau gwamolu uri tee?"
20 Ma toaa nai lao konia nai daka bae 'urii, "Na anoedoo ta'ae ne burosi 'oe nee wala! Sa tii gwana ne dooria kai saumaeli 'oe nee?"
21 Sa Disas ka luu kera ka 'urii, "Nau, si kada ku ilia gwaku tii si doo kwaibalatana nai gwana 'afa sato

sabat, sui kamolu molu ka kwele 'asia
naa 'ana si doo nai.
22 Ma sui, molu 'iri'unga 'ana wela
wane ki, lea 'afa dani sabat boroi
molu ka ilia gwamolu si doo nai ai,
23 suli sa Mosis nia falea mai taki
nai fuamolu. (Sui, nao lau sa Mo-
sis ne safalia mai. Kokoo kamolu ki
lau 'ana ne da safalia mai.) Ma lea
nia mola gwana fua molu ka 'iri'unga
'ana wela wane ki 'afa dani Sabat,
'utaa ne molu ka rakesasui nau faafi
gura lana waa bae 'afa dani Sabat
bae?
24 Nao molu si ketoa lau wane sulia
si doo 'i sara ki gwana 'ani nia. Molu
keto 'o'olo 'ani nia."

Ledi lae ki suli sa Disas ade lea nia Kraes bae naa

25 Si kada nai, tai toaa 'ana toaa nai
'i Durusalem kera da ledi daka 'urii,
"Sa wala nee gwana bae toa gwaun-
gai nee kera dooria daka saumaeli
nia bae!
26 Tee nia gu ne bae gwana fua
konia nee ma daka suana sui gwada
nee! Ma sui toa gwaungai nee kera
nao dasi saea gu ta doo fuana! 'Uri
nee toa baita nee da saitomana ne sa
wala nee na Kraes bae naa nee, ma
nao 'e nao guu?
27 Ma na Kraes bae doo lea nia dao
mai ma 'afitai ta waa ka saitomana
fera ne nia lea mai faasia bae. Ma
sa wala nee, kolu saitomana gwakolu
maefera ne nia lea mai faasia."
28 Si kada nai, sa Disas 'e toolan-
gaidoo 'ua gwana lao Beukaua bae
nai, ma nia ka 'ai baita ka 'urii, "Tee
mone, kamolu molu saitomaku ma
molu ka saitomana kula ne ku lea
mai faasia? Ma sui ta, nau nao
kwasi lea mai seki suli manata laku
'i tala'aku ne! Na waa ne nia fale nau
mai, nia 'e bae mamana. Kamolu nao
molu si saitomana gu waa nai.
29 Ni nau 'ana ne ku saitomana waa
nai, suli nau na waa faasi nia ma nia
ka fale nau ku lea mai."
30 'Uri nai guu, na toa gwaungai nai
ki daka dooria daka dau nia naa, ma
sui ka 'afitai, suli 'e nao 'ua si kada nia
uri kera daka ili 'uri nai 'ani nia.
31 Ma ka 'uri nai boroi 'ana, toaa
'oro lao konia nai kera manata ma-
mana 'ani nia. Kera daka bae 'urii
suli nia, "Na Kraes, nia ka dao boroi
mai, na doo kwaibalatana ne nia kai
ilia ki 'afitai ka talua lau kau doo neki
sa wala nee ilia ki mai."
32 Na Faarisii ki fainia waa baita ni
foa ki kera da rongo doo nai ki toaa
nai ki da fuuarotainia ki suli sa Disas.
Ma kera daka odua na kau waa ni
fofolo ki 'ana Beukaua nai uri daka
dau nia naa.
33 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Nau ku
too kwaimani fai kamolu suli si kada
kukuru gwana sui nau kwai oli lau
gwaku siana waa ne fale nau mai.
34 Kamolu kai nanisi nau ma sui kai
'afitai uri molu ka dao toku, suli 'e
'afitai molu ka dao 'ana kula ne nau
kwai too ai."
35 Ma na toa gwaungai nai ki Diu
kera daka bae 'i matangada kwailiu
daka 'urii, "'I fai gwana ne sa wala
nee kai lea uria ma ka saea kolu 'afitai
kolu ka suana naa nee? Ma nao nia
kai lea uri maefera neki toaa Grik
ki, ne tai waa 'akolu kera nii ki lau
gu mai ai, uri ka toolangaidoo fuada
'oto?
36 Ma nia ka saea lau guu kolu kai
nanisi nia ma sui 'afitai kolu ka suana
lau, suli kolu si bobola fainia dao lae
'ana kula ne nia kai too ai. Aia, ma
tee ne malutana si baea nai nia saea
nai?"

Na Anoedoo Abu nia mala kafo mauri

37 Aia, 'afa dani 'isi naa ne fa dani
baita tasa 'ana fafangaa nai, sa Disas
nia uu ka bae baita fua konia nai.
Nia ka bae 'urii, "Sa tii gwana ne nia
maeli kuu, nia ka lea mai siaku uri ka
kuu 'ana.
38 Ma sa tii gwana ne nia manata
mamana 'ani nau, nia kai mala doo
bae kekeda laa Abu nia bae 'urii sulia,
'Na kafo mauri kai igwa mai fasi lao
mauri lana.' " ✡
39 Si baea nai sa Disas 'e saea, nia
bae gwana suli Anoedoo Abu ne kai
lea mai fua lao tooa kera toaa ne da
manata mamana 'ana sa Disas. Si
kada nai sa Disas saea si bae nai, God
nao si falea 'ua mai na Anoedoo Abu
fua toaa da manata mamana ki, suli

✡ **7:38** 'Isikel 47:1; Sakaraea 14:8

sa Disas nao si raa 'alaa 'ua uri lao
'initoaa nia.
40 Tai toaa 'ana konia nai kera da
rongo bae lana nai sa Disas, kera
daka bae na 'urii, “Sa wala nee na
brofet bae kolu maasia naa ne!”
41 Ma tai waa lau daka 'urii, “Na
Kraes bae naa ne!”
Ma sui tai waa daka bae 'ada 'urii,
“Na Kraes bae doo nao si lea lau mai
fasi bali lolofaa 'i Galilii 'urii bae!
42 Sulia na kekeda laa Abu nia saea
na Kraes doo kai futa lau 'ana mai
'ana kwalafaa sa Defet waa ni taloe
ma lao maefera sa Defet 'i Betlehem
'ua gu bae.”
43 Toaa nai sui guu, bae lada nao si
tio guu 'ana tii si doo suli sa Disas.
44 Ta bali 'ana toaa nai, kera daka
dooria naa daka daua sa Disas, ma
sui boroi ta waa si ili gu tasi doo 'ani
nia.
45 Na toa fofolo baki ka nao dasi
daua guu sa Disas, daka oli nada
siana waa baita ni foa ki ma Faarisii
ki. Dao, na waa baita ni foa ki ma
Faarisii ki, kera daka ledi 'urii, “'Utaa
ne ka nao molu si daua gu mai sa
wala bae?”
46 Kera da luu kera daka 'urii, “Sa
wala loko, nao ta waa bae lana si 'uri
nia.”
47 Na Faarisii ki daka bae 'urii
fuada, “Kamolu alamia molu faama-
manea lau gwamolu na suke laa nia
loko 'oto mone ne?
48 Kamolu suana ta waa 'ana toa
gwaungai ki, ma nao ta waa 'ana
Faarisii ki ne faamamanea sa wala
loko? 'E nao guu!
49 Na konia neki da ulafusia gwada
taki sa Mosis, kera gwana ne da faa-
mamane nia. God nia kai kwae kera
faafia si doo nai!”
50 Aia, 'i seeri sa Nikodimas na waa
Faarisii bae lea ka dao siana sa Disas
'i nao, nia ka bae 'urii fua Faarisii nai
ki,
51 “Na taki kolu 'e saea kolu ka
fafurongo diana fasi 'ana bae lana
wane 'i nao, uri kolu ka saitoma di-
ana 'ana garo laa nia sui fatai kolu
kafi ngali nia mai uri fale lana kwak-
waea fuana.”
52 Ma kera daka bae 'urii fua sa
Nikodimas, “Lea 'uri nai, ma 'oe 'ua
ne waa fasi bali lolofaa 'i Galilii lau
guu? 'O teemainia fasi kekeda laa
Abu, uri 'oko tala suai guu, ne na bro-
fet nia 'afitai ka lea mai fasi Galilii!”

Na wela keni ooe

53 Na toaa nai ki tiifau kera daka oli
naa uri luma kera ki.

8

1 Sa Disas ka lea 'alaa naa uri
gwauna fa uo bae 'i 'Olif.*
2 Too tio dani 'i 'uubongi maaka-
fukafua, nia oli mai ka dao lau guu
lao Beukaua bae. Ma na konia baita
bae daka koni na kali nia. Ma nia ka
gooru 'i saegano, ka toolangaidoo na
fuada.
3 'Uri nai, toa ni toolangaidoo ki
'ana taki, ma na Faarisii ki daka talaia
na mai tii ai nai kera daua mai fai ooe
lae. Kera da saea fua ai nai ka uu 'i
maana konia nai,
4 sui kera daka bae 'urii fua sa
Disas, “Wala waa ni toolangaidoo, na
wela keni nee kameli daua mai fafo
ooe lae ne.
5 Aia, ma na taki sa Mosis nia saea
na ai ade 'urii, kera daka 'uifauna ka
mae naa. Ma tee ne 'oe saea suli ni
wala nee?”
6 Kera saea si doo nai uri daka ili-
tona gwada sa Disas, uri sae daka dao
toi tasi doo nia ilia ka garo ma daka
keto nia faafia.
Ma sui, sa Disas ka gooru ka ooro
uri saegano, ma ka kekeda 'ana lao
saegano 'ana kakauna.
7 Ma kera daka ledi nia gwada le-
lea nia ka tatae, ma nia ka bae 'urii
fuada, “Alu waa 'amolua ne nao ta
abulo ta'aa laa 'ani nia, 'e 'uia fasi
wela keni nee 'ana maefau totoonao.”
8 Sa Disas 'e bae 'uri nai sui, nia oli
ka ooro kau ka kekeda lau gwana lao
saegano nai.
9 Kera da rongo si baea nai, daka
lea too tii waa na faasi nia, safali fasi
'ana waa 'i nao ki ka lea naa. Ma daka
lelea faasi sa Disas lea taifili nia naa
ka nii seeri fai wela keni nai ne uu
gwana.
10 Sa Disas 'e sagaa sulina ka ledi
'urii 'ana wela keni nai, “Nee wala
wela keni nee, toa bae kera nii na

* **8:1** Kera saea 'ana uo 'Olif, ne 'ai 'olif ki 'oro ai.

fai? Nao ta waa ada si keto 'oe gu nai,
nee?”
11 Ma wela keni nai ka 'urii, “'E nao
gu ne waa baita kani.”
Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nau
boroi, nao kwasi fale gu ta kwae laa
fuamu. 'O lea kau, safali tari'ina ka
oli 'alaa, nao 'osi ilia lau garo laa nai.”

Sa Disas nia mala kwesu saru folaa

12 Sa Disas 'e bae lau fuana toaa nai
ka 'urii, “Nau naa ne mala 'ana kwesu
fua toaa lao fera ne 'i saegano. Tii ne
nia lea buriku, nia 'afitai ka galo. Na
kwesu 'ana mauria lau 'ana ne waa
nai kai too ai.”
13 Ma Faarisii ki daka bae 'urii
fuana, “Si doo 'oe gwana tala saea suli
'oe nai. Nia 'uri nai, bae lamu nai suli
'oe, 'e nao si mamana guu uri ta waa
ka faamamanea.”
14 Sa Disas ka bae 'urii, “Si baea
nai, nau tai nau boroi 'ana ku saea
suli nau, nau ku bae mamana, suli
ku saitomana sui gwaku si kula ne
ku lea mai faasia, ma si kula ne kwai
lea kau uria. Kamolu 'ana ne nao
molu si saitomana si kula ne ku lea
mai faasia, ma si kula ne kwai lea kau
uria.
15 Kamolu, molu sae garo lana waa
ki suli manata lae wane 'ana fera ne
'i saegano ki gwana. Nau nao kwasi
sae garo lana ta waa 'uri nai.
16 Sui boroi 'ana lea sae nau ku
sae garo lana ta waa, nau ku ilia suli
manata lae wane 'o'olo. Suli nau
nao kwasi sae garo lana ta waa suli
manata laku tala'aku. Nau ku uu
kwaimani sui guu fai Maa nau waa
ne fale nau mai.
17 Na taki kamolu bae 'ua gu ne
saea, lea si doo ne ta roo waa da ala
sui gu faafia, si doo da faamamanea
naa nai.
18 Nau ku bae suli nau 'i tala'aku,
sui ruana waa ne bae suli nau ne Maa
nau waa ne fale nau mai.”
19 Sui, kera daka ledia sa Disas daka
'urii, “Nee wala, maa 'oe nai nii fai?”
Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii,
“Kamolu nao molu si saitomaku guu,
ma na Maa nau boroi ka nao molu si
saitomana guu. Lea sa molu ka sait-
omaku, kamolu molu ka saitomana
lau gu Maa nau.”
20 Sa Disas 'e saea doo nai ki kada
nia toolangaidoo lao Beukaua bae,
'ana bali beu nai kera kai ngali mai
fale laa kera ki ma da kai aluda ai. Si
kada nai, nao ta waa si daua guu sa
Disas, suli nao si dao 'ua 'ana si kada
nia.

'Afitai molu ka lea uri kula ne nau ku lea uria

21 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
“Nau kwai lea naa, ma ni kamolu
molu kai nanisi nau. Ma ni kamolu
molu kai mae gwamolu fainia abulo
ta'aa laa kamolu ki ne God nao si
manata lukea guu. Kula ne nau kwai
lea uria, kamolu 'afitai molu ka lea
uria.”
22 Ma na toa gwaungai nai Diu
ki daka manata 'urii, “Sa wala nee
bae 'urii bae, ‘Kula ne nau kwai lea
uria, kamolu 'afitai molu ka lea uria.
Alamia sa wala nee kai saungi nia
tala'ana 'oto ne ka bae 'urii nee?’ ”
23 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii,
“Kamolu toaa fasi fera ne 'i saegano;
nau waa fasi fera loo 'i langi ne.
Kamolu toaa fasi fera ne 'i saegano;
ma nau ne nao lau waa fasi fera ne 'i
saegano.
24 Nau ku saea na mai fuamolu ne
kamolu kai mae gwamolu fainia ab-
ulo ta'aa laa kamolu ki ma God nao
si manatalukeda guu. Lea kamolu
rongo doo nai ki ku saea suli ‘Nau Naa
Ne[†]’, ma sui ka nao molu si manata
mamana gu 'ani nau, tara kamolu kai
mae mamana naa fainia abulo ta'aa
laa kamolu ki.”
25 Sui kera ledia daka 'urii, “'Uri nai
ma 'oe sa tii nee wala?”
Ma sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii,
“Ni nau, nia naa bae ku faarongo
kamolu ai 'ita kada ku safali toolan-
gaidoo fuamolu lelea mai ka dao 'i
tari'ina.
26 Nau ku too 'ana doo 'oro 'asia
naa ni sae lana suli kamolu ne kai
faatainia molu garo. Si doo ne waa
ne fale nau mai 'e saea fuaku uri
sae lana lau gwana ne nau kwai saea

† **8:24** Na satae doo nee, “Nau Naa Ne,” bae God 'aili nia ai tala'ana bae. 'Aesea 41:4, 43:10-13,25, 46:4, 48:12 ma Diutoronomii 32:39.

fuamolu toaa lao fera ne 'i saegano.
Nia waa 'ana mamana lae."
27 Ma kera daka ulafusia lau gwada
ne nia too kai bae gwana fuada suli
Maa nia 'i salo.
28 Maana ne kera da ulafusi nia,
sa Disas ka bae 'urii fuada, "Totoo si
kada kamolu kwau nau naa 'i langi,
nau 'Alakwa nia Wane, ta molu kafi
saitomaku 'Nau Naa Ne'. 'Ana si kada
nai fatai ne kamolu kai lio filoa lau
guu ne nau kwasi ili tasi doo suli
manata laku tala'aku, ma si doo ne
Maa nau toolangainia siaku, nia lau
gwana ne ku saea ki fuamolu.
29 Na Maa nau ne nia fale nau mai,
nia nii fai nau 'ana kada ki sui. Nia
'afitai ka ekwatai nau, suli nau ku ilia
doori lana ka lelea firi."
30 Ma toaa 'oro daka manata ma-
mana 'ana sa Disas, 'ana si kada nai
gwana nia kai bae fuada nai.

Sa Disas fainia sa 'Abraham

31 Sui sa Disas ka bae 'urii fua toaa
Diu nai ki da manata mamana 'ani
nia, "Lea kamolu ade suli toolan-
gaidoo laa nau, kamolu toa kwairooi
mamana nau ki.
32 Ma lea nia 'uri nai, kamolu kai
saitomana doo mamane ki suli God,
ma doo mamana nai ki suli God kai
faasakwadola kamolu."
33 Kera da luua sa Disas daka 'urii
'ada, "Kameli toaa 'ana kwalafaa sa
'Abraham nao meli si rao mala slef
'ua mai fua ta waa, 'uri 'oko saea fua
meli, meli ka sakwadoloa 'ameli!"
34 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Ku faarongo mamana 'ani kamolu.
Toaa neki sui guu kera da abulo ta'aa
ka lelea gwana, kera ne da rao mala
'ana slef ki fua abulo ta'aa lae ma ka
nao dasi sakwadoloa guu.
35 Na slef nia nao lau na 'alakwa
nia waa 'ua guu, ma nia ka too gwana
fai wane suli si kada kukuru. Ma na
'alakwa nia wane 'ana ne nia futa 'ua
gu 'ana waa nai ma ka too kwaimani
fainia ka lelea firi naa.
36 Doo ne adea guu, lea na 'Alakwa
nia God 'ua guu 'e faasakwadola
kamolu, kamolu molu ka sak-
wadoloa mamana naa.
37 Nau ku saitomana ne kamolu
toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham.
Ma sui boroi 'ana molu ka dooria
gwamolu saumaeli laku, suli nao
molu si taingainia bae laku siamolu.
38 Nau ku faarongo kamolu 'ana
doo ku rongo ki sia Maa nau, ma ni
kamolu molu ka ilia lau guu si doo
molu rongoa ki sia maa kamolu."
39 Kera da luua sa Disas daka 'urii,
"Maa kameli naa ne sa 'Abraham!"
Sa Disas ka 'urii fuada, "Lea
kamolu kwalafaa sa 'Abraham ma-
mana, aia molu ilia lau guu doo nia
ilia ki mai.
40 Ma sui ni kamolu nee, nau ku
saea doo mamane ki faasia God
fuamolu, sui molu ka dooria 'amolua
saungi laku faafia. Sa 'Abraham nia
nao si ilia mai si doo nai.
41 Kamolu nee molu ilia naa si doo
ne maa kamolu nia ilia ki ne."
Kera daka bae 'urii fuana, "Taifilia
maa kameli nai naa ne God. Kameli
nao lau wela ta waa 'e'ete lau gwana."
42 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii,
"Lea God nia maa kamolu mamana,
kamolu molu ka liosau 'ani nau waa
ne God fale nau mai, suli nia ne fale
nau mai ku nii seki. Nau nao kusi lea
mai suli doori laku tala'aku. God ne
fale nau mai.
43 Kamolu saitomana doo ne adea
molu ka rongo boroi bae laku ma ka
nao molu si saitomana guu? Kamolu
ne nao molu si dooria guu rongo lana
doo ku saea.
44 Aia, ma kamolu nee, na maa
kamolu ne sa Saetan. Nia ne adea
molu ka doori ili lana lau guu doo
nia ilia ki. Sa Saetan nia na waa fua
sauwane lae naa, suli nia 'ita ka ilia
'uana mai. Ma nia 'afitai ka too 'ana ta
mamana laa. Si kada nia sukea wane,
nia waa ade lana 'uri nai naa, suli nia
waa fua sukee naa, ma na maa nia
sukee sui naa.
45 Sui boroi 'ana, kamolu nao molu
si dooria guu faamamane laku, suli
nau ku faarongo kamolu 'ana doo
mamane ki.
46 Ta waa 'amolu faatainia fasi si
abulo ta'aa laa ne nau ku ilia, uri
kolu ka suai! Tee nao gu nai! Aia,
ma sui 'utaa ne kamolu nao molu si
faamamane nau kada nau ku saea
doo mamana ki fuamolu?
47 Na wane, lea nia waa God, nia
ka rongo suli doo God nia saea. Ma
kamolu nee, kamolu nao lau toaa

God ne, nia ne adea ka nao molu si rongo suli doo nia saea."

48 Sui, kera daka bae 'urii fua sa Disas, "Doo mamane bae kameli saea suli 'oe, ne 'oe waa Samaria ma 'oko too 'ana anoedoo ta'ae."

49 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, "Nau nao kwasi too 'ana ta anoedoo ta'aa. Nau waa ku sae'inito 'ana Maa nau ne, ma ni kamolu 'ana ne nao molu si sae'inito gu 'ani nau.

50 Nau nao kwasi sasi ngangata guu uri tafo laku 'i langi tala'aku. Maa nau lau 'ana ne dooria daka tafo nau 'i langi, suli nia waa ni sae lana doo ne too suli si doo ki sui.

51 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, tii ne nia ade sulia bae laku, nia 'afitai ka mae."

52 Sui kera luua sa Disas daka bae 'urii, "Kameli meli saitomana 'oe 'o too 'ana anoedoo ta'ae ne! Suli kokoo kani sa 'Abraham fainia brofet ki sui guu kera da mae naa. Ma sui 'oe 'oko saea lau 'amua lea waa ade sulia bae lamu, waa nai 'afitai ka mae!

53 Na kokoo kani sa 'Abraham waa 'initoe boroi 'e mae, ma na brofet talingai baki boroi da mae lau guu. 'Oe ne 'o 'initoa ka talua kokoo 'initoa kani sa 'Abraham ma nao? 'Oe waa ta waa si rongo 'oe gu ne 'urii nee!"

54 Sa Disas ka luu kera ka 'urii, "Lea sa nau gwana ku susuu fai tafo laku 'i langi tala'aku, ma doo ku sasi gwaku fainia fua mange. Ma sui Maa nau waa ne kamolu saea nia God kamolu, nia 'ana ne tala tafo nau 'i langi.

55 Kamolu nao molu si filoa Maa nau, nau 'ana ne ku filo nia. Lea sae nau ku tofe ne nao kwasi filo nia, 'uri nai tama nau ku suke lau guu mala 'ani kamolu nai. Sui ma nau ku filo nia ma ku ade suli bae lana.

56 Na kokoo kamolu sa 'Abraham nia ele 'asia na mai 'ana manata lae suli sua laku kada ku dao mai, nia suai sui na mai fa sato nai 'ana taue ma ka ele 'asia naa sulia."

57 Ma kera daka bae lau 'urii fuana, "Ni 'oe nee, lima taafuli fa ngali ki boroi 'osi too 'ua gu sulia nee, ma sui 'oko saea fatai sa 'o suana mai sa 'Abraham nai!"

58 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, "Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu. 'Nau Naa Ne', sui fatai sa 'Abraham ka futa nau ku too naa."

59 Si kada nai guu, kera daka gweefau na mai uri 'uimaeli lana, maana nia saea si doo nai. Ma sui, nia ka agwa faasi kera, ka lea na fasi lao Beukaua nai.

9

Sa Disas guraa tii waa maana rodo

1 Si kada sa Disas 'e lea kau suli taale, nia ka suana tii waa nai maana rodo gaa nia ka kwalafia na mai fainia.

2 Ma na toa kwairooi sa Disas ki daka ledi 'urii 'ana sa Disas, "Nee wala waa toolangaidoo, ma abulo ta'aa laa nia tii ne adea sa wala nee maana ka rodo ma gaa nia ka kwalafia 'ua gu mai fainia nee? Na abulo ta'aa laa nia 'i tala'ana, ma nao na abulo ta'aa lana maa nia fai gaa nia?"

3 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Na maarodo laa nia nee sa wala nee, nia nao lau fafona tasi abulo ta'aa laa 'ana 'i tala'ana, ma nao maa nia fai gaa nia ne. Nia doo lau 'ana uri ka faatainia tetedea God uri molu ka suai ne.

4 Kolu lea kolu ilia naa raoa ne waa ne fale nau mai 'e saea fuaku nai, kada faanoe dani 'ua. Faanoe karangi rodo naa nai, ma lea nia rodo naa, 'afitai ta waa ka rao lau.

5 Si kada ne nau ku nii lao fera ne 'i saegano, nau naa ne kwesu fua toaa ki sui lao fera ne 'i saegano."

6 Sa Disas nia bae 'uri nai sui, nia ka ngisu kau lao saegano sui ka gagia gegeo nai fainia ngisuna uri ka mamagoa, sui nia ka kanoa 'ana maana sa wala nai.

7 Sui nia sa Disas ka bae 'urii fuana sa wala nai, "'Oe lea kau 'oko taufia maamu lao matakwa loko 'i Saelom." (Satae doo nai toolangainia, "Da odu nia kau.") Ma sa wala nai 'e lea kau 'e taufia maana sui nia 'e oli mai, nia ka lilio naa.

8 Ma na toaa nia ki, ma na toaa ne kera suana nia gani doo gwana fuana ki 'i nao, kera daka ledi 'urii 'ani kera kwailiu, "Nia sae waa bae kai gooru ma kai gani doo gwana fuana ki bae, nia gwana nee?"

9 Tai toaa kera daka 'urii, “Ni nia naa ne.”
Ma tai toaa lau daka bae 'ada 'urii, “Nao lau nia ne, sua lana gwana 'uria sa wala bae nee.”
Ma sa wala nai tala'ana ka bae 'urii, “Nau naa ne.”
10 Ma kera daka ledia, “Nee wala, na maamu 'e 'ifi 'utaa gwana?”
11 Nia 'e luu kera ka 'urii, “Na waa nai satana sa Disas ne gagia mamago sui ka kanoa 'ana maaku. Ma ka saea nau ku lea ku taufia maaku lao matakwa loko 'i Saelom. 'Uri nai nau ku lea, ma si kada ku taufia guu maaku 'uri nai, maaku ka 'ifi naa.”
12 Ma kera daka ledi 'urii lau 'ani nia, “Na waa nai ka nii na 'i fai?”
Ma nia 'e luu kera ka 'urii, “Nau ku ulafusia naa.”
13 Sui, kera daka talaia naa sa wala nai siana Faarisii ki.
14 Fa dani Sabat nai sa Disas gagia si mamago nai ka guraa 'ana maana sa wala nai ai.
15 Ma na Faarisii ki daka ledia lau sa wala nai daka 'urii, “Nia ade 'utaa gu 'ana maamu ne ka 'ifi naa nee?” Ma nia ka bae 'urii fuada, “Sa Disas nia kanoa maaku 'ana mamago nai, sui nau lea ku taufia maaku. 'Uri nai guu maaku ka 'ifi naa.”
16 Ma tai waa 'ana Faarisii nai ki daka bae 'urii, “Na waa nai 'e ilia si doo nai, nia nao lau waa God fale nia mai nai, suli nia 'oia si baea fifii ne saea nia abu dasi rao 'ana Sabat nai.”
Ma sui tai waa 'ani kera daka bae 'ada 'urii, “Ma lea sae nia ta waa abulo ta'aa gwana 'afitai ka ilia si doo kwaibalatana baita 'uri nai!” Ma 'i seeri manata lada ka nao si alu tii doo.
17 Faarisii da ade 'uri nai lelea oli daka ledia lau sa wala nai maana 'ifi naa nai, daka 'urii, “'Oe naa nai sa wala nai 'ifingia maamu nai. Aia, tee gu ne 'oe saea suli nia?”
Ma nia ka 'urii, “Sa wala nai gu ne, nia na brofet lau guu.”
18 Ma na toa gwaungai nai Diu ki, daka ote kera guu 'ana faamamane lana ne sa wala nai maana 'e rodo mai 'i nao. Ma kera daka saea fua maa nia fainia gaa nia sa wala nai uri daru ka lea mai siada.
19 Ma kera daka ledi 'urii 'ani keerua, “Nee wala, na wela nee na wela kamurua mamana nee? Kamurua muru saea wela nee futa boroi mai maana ka rodo 'ua guu, ma sui tee ne adea maana ka 'ifi lau gwana nee?”
20 Ma na maa nia fainia gaa nia, keerua luu kera daru ka 'urii, “Kaaria saitomana nia na wela kaaria naa ne. Miri ka saitomana lau guu ne nia futa boroi mai maana ka rodo 'ua guu.
21 Ma sui ta, tee ne adea maana ka 'ifi naa nee, kaaria boroi miri ulafusia lau gwamiri ne. Kamolu molu leditona fasi kau, suli nia waa baite naa ne. Nia bobola fai ka bae 'ana suli nia 'i tala'ana!”
22 Na maa nia fai gaa nia keerua bae 'uri nai sulia daru mau lau gwadaru 'ana toa gwaungai nai Diu ki. Suli kera saea ka talo naa, lea ta waa 'e saea sa Disas nia na Kraes, waa nai kera daka luia nao si ruu laona beu ni ofu laa kera nai.
23 Nia ne adea maa nia fainia gaa nia daru ka bae gwadaru 'urii, “Nia waa baite naa ne, molu tala leditona 'amolua kau!”
24 Sui kera daka 'ailia lau mai sa wala nai maana rodo mai 'i nao nai, daka bae 'urii fuana, “'O tofe fasi 'i maana God uri meli ka saea 'o bae mamana. Kameli meli saitomana sa wala na waa abulo ta'aa gwana na.”
25 Ma sa wala nai 'e lilio naa nai 'e luu kera ka 'urii, “Nau nao kwasi saitomana lau gwaku ne nia ta waa diana ma nao ta waa ta'aa gwana. Tii si doo ku saitomana naa ne maaku 'e rodo mai 'i nao, ma sui 'i tari'ina na maaku ka 'ifi naa nee.”
26 Kera daka ledi 'urii lau 'ani nia, “Nee wala, nia 'ifingi 'utaa gu 'ana maamu?”
27 Ma sa wala nai 'e luu kera ka 'urii, “Nau ku saea sui na fuamolu bae, ma sui kamolu ka nao molu si doori rongo guu. Tee gwana ne molu doori rongo lau uria? Ma nao kamolu dooria uri kamolu toa kwairooi nia ki lau gu nee?”
28 Kera daka bae ta'aa fuana daka 'urii, “'Oe 'ana ne waa kwairooi nia wala. Kameli toa kwairooi sa Mosis ki lau 'ana ne.

29 Suli sa Mosis 'ana ne meli sait-
omana God bae mai fainia. Ma kaa
waa 'uri nee, na maefera ne nia lea
boroi mai faasia, kameli ulafusia!"
30 Ma sa wala nai 'e luu kera ka 'urii,
"Nau ku kwele 'asia naa ne molu saea
kamolu ulafusia fera ne sa wala nee
lea mai faasia. Ma sui nia naa ne
'ifingia maaku ka 'ifi nee.
31 Kolu sui guu kolu saitomana God
nia 'afitai ka rongoa gani laa ne ta
waa abulo ta'aa gwana gania siana.
Waa God ki ne kera ilia doori lana
God, kera 'ana ne God nia kai rongo
kera.
32 Nao ta waa si rongo 'ua mai
ta waa ne 'ifingia maana ta waa ne
maana rodo ma gaa nia ka kwalafia
'ua gu mai fainia.
33 Sa wala nee waa God na mone
'ana fale nia mai ne, suli lea God nao
si fale nia mai, nia 'afitai ka ilia si doo
nai."
34 Ma kera daka rakesasu 'asia naa,
ma daka bae 'urii fuana, "Ni 'oe 'o
futa 'ua gu mai laona abulo ta'aa lae
bae. Tee gwana ne sae 'oe dooria 'oko
toolangainia siameli nee?" Ma kera
daka tari nia naa fasi laona beu ni ofu
laa kera nai.
35 Sa Disas 'e rongo ne kera da ili
'uri nai 'ana sa wala nai. Si kada sa
Disas 'e dao tona sa wala nai sa Disas
ka bae 'urii, "Ni 'oe 'o manata ma-
mana naa 'ana 'Alakwa nia Wane?"
36 Ma sa wala nai 'e luua ka 'urii,
"Nee waa baita kani 'ae, na waa nai
sa tii gu nai? Ma 'oe faarongo nau uri
nau ku manata mamana 'akua 'ani
nia!"
37 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
"'Oe suana naa ne, ma tee nia naa ne
'oe bae gwamu fainia nee."
38 Ma sa wala nai ka 'urii, "Aofia
'ae, nau ku manata mamana naa 'ani
'oe." Sa wala nai ka booruru 'i 'aena
sa Disas ka faabaitaa naa.
39 Sa Disas ka bae 'urii, "Nau ku lea
mai lao fera ne 'i saegano uri tolidoo
lae ne. Tee uri toaa ne da maa bobono
'ana doo God ki, nau kwai 'ifingia
maada ka 'ifi. Aia ma toaa ne da bae
naunau saea kera filoa gwada doo
God ki, kera da kai maa bobono daka
too gwada."
40 Ma tai waa 'ana Faarisii nai ki
da gooru fainia sa Disas 'i seeri, kera
rongo sa Disas nia saea si doo nai
kera daka ledi 'urii 'ani nia, "'Oe 'o
manata toi 'amua ni kameli lau gu ne
maa meli rodo nai?"
41 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
"Lea sa kamolu abulo ta'aa boroi
ma fafona ne molu maa bobono
gwamolu 'ana doo ki, kamolu ka nao
molu si garo guu. Kamolu molu saea
molu lio saitomana gwamolu, nia ne
God nia kai kwae kamolu faafia."

10

Sa Disas talafana waa diane ni sua lae sulia sifsif

1 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Doo
mamane ku saea fuamolu ne, na waa
ne nao si ruu mai 'ana mae 'o'olo 'ana
sakali sifsif ki, ma ka raa gwana mai
'ana ta kula 'e'ete 'ana sakali nai, nia
na waa bebeli.
2 Ma na waa ne nia ruu mai 'ana
mae 'o'olo 'ana baa, nia ne waa ma-
mane ni sua lae suli sifsif ki.
3 Na waa ni sua lae sulia maesakaa
'ana sakali, nia kai 'ifingia maesakae
fua waa ni sua lae sulia sifsif. 'I seeri,
na waa nai ni sua lae suli sifsif ki, nia
kafi ruu mai siada. Ma na sifsif nai ki
daka rongo saitomana lingena. Nia
ka 'ai satana sifsif nia nai ki si kada
'e talai kera kau 'i maa.
4 Ma si kada nia 'e talaia kau sifsif
nia ki 'i maa, nia 'e liu 'i nao 'ani kera
ma ni kera daka lea na 'i burina suli
da rongo saitomana lingena.
5 Ma ni kera tara 'afitai daka lea
buri waa 'e'ete. Si doo ne kera kai
ilia 'ada ne tafi lae fasi waa 'e'ete,
suli kera nao dasi rongo saitomana
lingena."
6 Sa Disas 'e bae 'ana tarifula laa
nee fuada, ma sui boroi kera nao dasi
saitomana guu malingai lana.
7 Nia ne adea sa Disas ka bae lau
'urii, "Doo mamane ku saea fuamolu
ne, nau naa ne talafana mae 'ana
sakali sifsif ki.
8 Toaa neki sui guu da eta dao mai
'i nao 'ani nau, kera na waa bebeli ki
ma na waa ni laudoo lae ki gwana, sui
boroi 'ana na sifsif ki kera nao dasi
rongo gu suli toaa nai.

9 Nau naa ne talafana mae 'ana
sakali sifsif ki uri ruu lae ai. Tii
gwana ne nia ruu mai 'ani nau, nau
kwai faamauri nia. Nia kai ruu mai 'i
lalo ma kai oli kau 'i maa, ma nia kai
dao tona si fange fuana.
10 Na waa bebeli, nia lea gwana mai
uri beli lae ma uri sauwane lae ma
faafunui lana doo ki. Nau 'ana ne ku
lea mai uri molu ka too 'ana maurie
ali'afu 'i nunufaku.
11 "Nau naa ne talafana waa diana
ni sua lae sulia sifsif ki. Ne nia suasu-
lia sifsif nia ki ma ka noni maabe uri
mae lae suusi kera.
12 Ma na waa ne da foli nia lau
gwada uri sua lae sulia sifsif tai waa
ki, nia nao lau waa 'e gwaungai 'ana
sifsif nai ki. 'Uri nai, lea si kada nia
suana giri kwasi ki da lea mai, nia
tara ka lukasia sifsif ki ma ka tafi
lau gwana. Ma na giri kwasi ki lea
mai daka saungia sifsif ki, ma daka
tagalangai kera kwailiu.
13 Na waa nai ka tafi naa, suli nia
rao gwana uri si malefo da foli nia ai
ma ka nao si 'abarua guu 'ana sifsif
nai ki.
14 Nau naa ne talafana waa diane
ni sua lae sulia sifsif ki. Toaa nau ki
ne kera talafana sifsif nau ki, nau ku
saitomada ma kera daka saitomaku,
15 ka mala lau gu ne Maa nau nia
saitomaku, ma nau ku saitomana
Maa nau. Ma nau ku falea naa mau-
ria nau fua sifsif nai ki.
16 Ma 'aku tai sifsif ki lau guu,
ne kera nao dasi nii 'ua lao sakali
nee. Nau kwaitalai kera lau gu mai.
Kera lau guu da kai rongo saitomana
lingeku, ma nau kwai too guu 'ana tii
ferae sifsif ne kera too kwaimani lao
tii baa, ma daka too guu 'ana tii waa
ni sua lae suli kera, ne ni nau naa.
17 "Na Maa nau 'e liosau 'ani nau,
suli nau ku noni maabe uri mae lae
uri sui ku mauri lau gwaku.
18 Nao ta waa si saumaeli nau, suli
nau 'ana ne ku tala faolomainia man-
goku ka liu sulia manata laku. Nau
ku too 'ana rigitaa uri mae lae ma
tatae lae fasi maea. Si baea fifii nai,
na Maa nau ne saea fuaku uri ku ili
sulia."
19 Ma si kada nai, toa Diu ki kera
nao dasi alua lau guu tii si manata laa
suli doo nai ki sa Disas saea.
20 'Oro lada daka bae 'urii, "Sa wala
nee oewanea ma ka too 'ana anoedoo
ta'ae. Nao molu si roo suli nia!"
21 Ma sui tai waa daka bae 'urii, "Na
waa 'e too 'ana anoedoo ta'ae, 'afitai
nia ka bae 'uri nee sa wala nee ilia!
Ma na waa ne too 'ana anoedoo ta'ae,
'afitai nia ka guraa waa maarodo ki
'uri ne sa wala nee ilia!"

Toae ki susubutainia sa Disas

22 Otofana si kada gwagwari'olaa
nai, na toa Diu ki kera da koni mai
'i Durusalem 'ana Fafangaa 'ana Faa
Abu lana lau Beukaua nai.
23 Sa Disas 'e nii lau guu laona
Beukaua nai, ma si kada nai nia 'e
kali gwana lao bali tafasusu nai sa
Solomon.
24 Aia, si kada toaa nai ki da suana,
kera daka koni na mai kali nia ma
daka ledi 'urii 'ani nia, "Kameli meli
maasi 'oe mai ka tau naa nai. 'Oe
faarongo folaa na 'ani kameli! Nia
sae 'oe naa ne na Kraes bae nee, ma
nao 'e nao lau ni 'oe?"
25 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Nau
ku saea sui na mai fuamolu bae, ma
sui boroi ka nao molu si doori faa-
mamane nau guu. Na raoa neki nau
ku ilia ki nee, na Maa nau ne saea
fuaku uri ili lana ki, ma na raoa neki
ne faatainia ni nau waa tee nee.
26 Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana,
kamolu nao molu si doori faama-
manea guu, suli kamolu nao lau sifsif
nau ki.
27 Na sifsif nau ki, kera ne da rongo
saitomana lingeku ma nau ku saito-
mada, ma kera daka lea 'i buriku.
28 Nau ku falea mauria firi fuada,
ma kera 'afitai daka funu. Nau ku
dau faafi kera, ma 'afitai ta waa ka lau
kera faasi nau.
29 Na Maa nau waa ne fale kera
fuaku, na rigitaa nia 'e talua doo ki
sui guu. Nia 'e dau faafi kera, ma ka
'afitai ta waa ka lau kera faasi nia.
30 Kaaria Maa nau fai nau, kaaria
tiidoe guu."
31 Si kada nai lau guu, na toaa nai
daka koni fau na mai uri 'uifau lana
sa Disas uri saumaeli lana.
32 Ma sa Disas ka ledi 'urii 'ani kera,
"Na raoa diana 'oro nai ki Maa nau
saea nau ku ilia ki mai, kamolu suai

sui naa nai. Si raoa tee guu 'ana raoa
nai ki ne kamolu doori saumaeli laku
faafia?"
33 Ma kera luua daka 'urii, "Kameli
nao meli si doori 'uifau lamu guu
fafo raoa diana nai ki. Kameli kai
'uifaumu lau 'ameli faafia ne 'oe bae
ta'aa suli God ne. Suli ni 'oe na wane
gwana, ma 'oko saea 'oe God!"
34 Sa Disas 'e luu kera lau ka 'urii,
"Si baea nia God da kedaa mai ka nii
lao taki kamolu 'e bae 'urii, 'Nau ku
saea sui naa, ni kamolu na god ki.' ✡
35 God nia saea toaa nai nia falea
bae lana fuada, kera na god ki, aia ma
si baea nai ka abu ka nii lao taki ne
'afitai daka 'oia lau.
36 Ma lea si baea nai 'e 'o'olo ma ka
abu, tama nau waa ne God fili nau
mai ma ka fale nau mai fua lao fera
ne 'i saegano, na bae laku nia 'o'olo
ma ka abu lau guu. Sui 'utaa ne molu
ka saea nau ku bae ta'aa suli God,
si kada ku saea nau na 'Alakwa nia
God?
37 Lea nao nau kwasi ilia na raoa
neki Maa nau dooria kwai ilia,
kamolu tara 'afitai molu ka manata
mamana gu 'ani nau.
38 Sui ma nau ne ku ilia naa raoa
ne Maa nau ilia lau guu. Nia 'uri,
molu faamamanea mone 'amolua
doo kwaibalatana neki nau ku ilia,
lea nao molu si faamamanea boroi
doo neki ku saea fuamolu. Ade 'uri
nai ne uri molu ka saitoma diana 'ana
si malutaa ne Maa nau 'e nii 'ani nau
ma nau ku nii 'ana Maa nau."
39 'I seeri, kera daka dooria dau
lana lau gu sa Disas, ma sui nia ka
agwa 'ana faasi kera.
40 Sui sa Disas oli kau ka ulu lau
gwana 'ana kafo 'i Diodan uri bali
loko, nia ka lea na kau uri kula bae sa
Dion nia faasiuabua mai toae ki ai 'i
nao. Nia ka too fasi 'ana 'i seeri.
41 Ma toaa 'oro nai ki daka lea mai
daka dao siana sa Disas. Kera da
bae lau gwada fuada ki tala'ada daka
'urii, "Sui boroi 'ana sa Dion ka nao
si ilia gu mai ta doo kwaibalatana, si
doo ne nia saea ki mai suli sa wala
nee, nia mamana sui guu."
42 Ma toaa 'oro 'i seeri ki daka man-
ata mamana 'ana sa Disas.

✡ **10:34** Sam 82:6

11

Sa Lasaros 'e mae sui ka mauri lau gwana

1 Tii waa satana sa Lasaros nia
matai. Nia waa 'i Betanii, na maefera
keerua lau guu roo waisaasina baki
ni Meri fai ni Maata.
2 Ni Meri ai nai bae 'e kistainia
waiwai moko diana bae fua 'aena
sa Disas na Aofia, ma ka kanoa 'ana
ifuna 'i tala'ana.
3 Na mataia nai adea roo
waisaasina nai ki keerua daru ka
falebaea kau uri sa Disas daru ka
'urii, "Aofia 'ae, na waa kwaimani
diana 'oe bae ne nia matai."
4 Si kada sa Disas rongo si faaron-
goa nai, nia ka bae 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, "Na mataia nee ka
saungi nia boroi 'ana tara nao si
maelia gu ne. Tee nia doo gwana uri
daka tafoa satana God faafia nee, ma
'uri daka lio saitomana rigitaa nau
'Alakwa nia God."
5 Sa Disas nia liosau 'ana sa Lasaros
fai roo waiwane nia ki ni Maata fai ni
Meri.
6 Sui ta si kada nia rongo nai sa
Lasaros nia matai, nia ka too lau kau
'ana kula nai nia nii ai suli roo fa dani.
7 Sui nia ka bae 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, "Kolu oli lau uria 'i
Diudia."
8 Ma sui toa kwairooi nia ki kera
luua daka 'urii, "Waa toolangaidoo
'ae, nia nao si tau 'ua gu nai burina
bae toaa Diu ki kera doori 'uifau lamu
uri saumaeli lamu. Ma 'oe doori oli
lau guu 'i seeri uri tee?"
9 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Wala
'ae fa sato 'e tau ka dao fatai 'ana
taafuli kada sato ma roo kada sato
sarenga ki. Lea waa 'e liu lao dani,
nia 'afitai ka lakwadora, suli faanoe
folaa gwana lao fera ne 'i saegano.
10 Si kada lea nia 'e galo lao rodo
lau 'ana ne nia kai lakwadora, suli nia
nao si too 'ana ta kwesu."
11 Nia bae 'uri nai sui, nia ka bae
lau 'urii, "Na waa kwaimani kolu sa
Lasaros nia maleu naa. Sui boroi 'ana
nau tara lea kwai faa ada nia."
12 Na toa kwairooi nia ki kera luua
daka 'urii, "Aofia 'ae, lea sae nia
maleu gwana, 'oo ma nia kai 'akwaa
lau gwana."

13 Sa Disas talafana nia saea sa
Lasaros nia mae naa nai, ma sui kera
daka kwaifii gwada sae nia maleu
mamana gwana.
14 'I seeri, sa Disas ka faarongo fo-
laa na ai fuada ka 'urii, “Sa Lasaros
nia mae naa bae.
15 Sui boroi 'ana uri ka diana
fuamolu, nau ku manata ele gwaku
ne nau nao kwasi too boroi fainia,
uri kamolu ka manata mamana 'ani
nau. Aia, kolu lea na siana nai.”
16 Sa Toomas (ne kera 'ailia lau guu
'ana 'Iu) ka bae 'urii fuada kera toa
kwairooi ki, “Kolu lea 'akolu fainia
waa toolangaidoo, uri kolu ka mae
lau gu fainia!”
17 Sa Disas 'e dao ka rongo kera
saea sa Lasaros 'e mae daka alua lao
likwafau ka tio suli fai fa dani ki sui
naa.
18 Na maefera 'i Betanii 'e nao si tau
guu fasi Durusalem. Bobola gu fainia
ta olu fa kilomita gwana uri lea lae
kau uria.
19 Nia 'uri nai, na toaa 'oro fasi Du-
rusalem kera daka lea kau uri gwafe
lana ni Maata fai ni Meri 'ana si kada
nai waiwane keerua nia mae nai.
20 Si kada ni Maata 'e rongo sa Disas
nia dao na mai, nia ka lae na kau uri
toda lae 'ani nia maa taale. Ma ni
Meri ka too gwana kau 'i luma.
21 Ni Maata ka bae na 'urii fua sa
Disas, “'Oo Aofia 'ae, lea sae 'o too
gwamu 'i seki fera, na waiwane nau
sa ka mae gu nao.
22 Sui boroi 'ana, nau ku saitomana
sa 'i tari'ina boroi 'ana, God kai falea
gwana ta tee ne 'oe kai gania siana.”
23 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Na waiwane 'oe, nia kai tatae lau
gwana fasi maea.”
24 Ma ni Maata ka bae 'urii fua
sa Disas, “Iuka, nau ku saitomana
gwaku ne nia kai tatae lau gwana fasi
maea 'afa dani 'isi si kada 'ana tatae
laa fasi maea.”
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Nau naa ne tatae laa fasi maea ma
na maurie. Tii gwana ne nia manata
mamana 'ani nau nia kai mauri lau
gwana, sui boroi 'ana nia ka mae naa.
26 Ma tii gwana ne nia mauri 'ua
gwana ma ka manata mamana 'ani
nau, nia 'afitai ka mae. 'Oe 'o faama-
manea si doo nai?”
27 Ma ni wala nai 'e luua ka 'urii,
“Tee mone Aofia. Nau ku faama-
manea ni 'oe na Kraes bae naa ne. Ni
'oe na 'Alakwa God bae da saea nia
kai lea mai uri lao fera ne 'i saegano
naa ne!”
28 Ni Maata 'e bae 'uri nai sui, nia
ka oli na mai dao ka 'ailia toolana ni
Meri ka lea kau siana uri ka faarongo
tu'uu 'ani nia. Nia ka bae 'urii fuana,
“Na waa toolangaidoo 'e dao naa, ma
nia ledi uri 'oe.”
29 Si kada ni Meri 'e rongo si doo
nai, nia ka tatae ka lea 'ali'ali na kau
siana sa Disas.
30 Sa Disas nia nao si dao si sakatafa
'ua mai lao si maefera nai, suli 'e nii
'ua gwana mai 'ana si kula bae ni
Maata 'e toda nia ai.
31 Toaa nai ki da lea mai daka nii
luma sia ni Meri uri gwafe lana, kera
suana nia 'ali'ali tatae ka ruu kau 'i
maa. Si kada kera suana 'uri nai, kera
daka ruu lau gu kau uri maa 'i burina.
Kera kwaifii sa nia 'e lea uri maana
likwafau bae uri ka angi 'ana 'i seeri.
32 Si kada ni Meri 'e dao naa 'ana
kula bae sa Disas nii 'ua mai ai, nia
ka suana naa. Nia ka booruru 'i maa
'aena sa Disas, ma ka bae 'urii, “Aofia
'ae, lea sa 'oe too gwamu 'i seki fera,
na waiwane nau saka mae gu 'urii
nao.”
33 Sa Disas 'e suana ni Meri nia
angi, ma ka suana toaa nai da lea mai
fainia da angi sui gwada, nia liona ka
dila 'asia naa.
34 Ma nia ka ledi kera ka 'urii,
“Kamolu alu nia 'i fai?”
Kera daka luu nia daka 'urii, “Aofia
'ae, lea mai 'urii, uri 'oko tala suana.”
35 Sa Disas ka angi.
36 Toaa nai Diu kera daka bae 'ada
fuada kwailiu daka 'urii, “Kamolu
suana nai, na liosaua nia fua sa
Lasaros 'e baita 'asia naa nai!”
37 Ma tai toaa daka bae 'urii, “Nia
guraa mai toaa maada rodo ki. Ma
sui 'utaa ne nia nao si luia sa Lasaros
fasi mae lae?”
38 Sa Disas liona ka dila 'asia naa
ma nia ka lea naa uri maana lik-
wafau nai. Na likwafau nai, na lik-
wafau baita da 'elia ka tio naa, ma ka

too 'ana aba fau ni bilaki lae suusia
maana.
39 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
“Molu 'idua fasi kau fau loko fasi maa
likwafau loko!”
Ni Maata waiwane nia sa wala nai
'e mae 'e luua sa Disas ka 'urii, “Aofia
'ae, nia doo 'e tio na mai lao likwafau
nee suli fai fa dani ki ne. Tara dao 'uri
nai nia moko naa na wala!”
40 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“'Oe nao si rongo gu bae nau ku saea
sui na fuamu, bae lea 'o manata ma-
mana 'ani nau tara 'oko suana dianaa
God?”
41 'I seeri kera daka 'idua fau nai ka
too 'e'ete na kau. Sui sa Disas 'e lio
'alaa 'i langi ka foa ka bae 'urii, “Maa
'ae, nau ku tango 'oe suli si doo ne ku
gania siamu, 'oe 'o rongo naa.
42 Nau ku saitomana sui naa ne 'oe
rongo nau 'ana si kada ki sui guu.
Sui ta nau ku bae 'uri nai fuamu 'i
tari'ina, uri toaa ne da uu 'i seki nee
daka faamamanea ne 'oe fale nau
mai.”
43 Nia bae 'uri nai sui, nia ka 'ai
baita ka 'urii, “Lasaros, 'o ruu mai
maa!”
44 Ma nia waa mae nai ka ruu
gwana mai 'i maa, fai maku nai ki da
kani faafia 'ana 'abana ki ma 'aena ki,
ma maku nai ki da 'afu suusia maana
ki ai. Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
“Molu lukea maku naki faasi nia sui
molu ka luka 'ani nia ka lea 'ana.”

Da 'olea naa saungi lana sa Disas (Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Maana gu si doo nai sa Disas ilia
nai, toaa 'oro Diu ki kera daka lea mai
sia ni Meri ma daka suai ma daka
manata mamana naa 'ana sa Disas.
46 Ma sui boroi 'ana, bali 'ani kera
daka lea na siana Faarisii ki, ma daka
faarongo kera naa 'ana doo neki sa
Disas nia ilia ki mai.
47 Sui, na Faarisii ki fai waa baita ni
foa ki daka bae ofu lelea daka alu tii
si manata laa naa fai toaa ulu nao ki
sui guu, kera daka bae 'urii, “Tee gu
ne kolu kai ilia 'ana sa wala nee? Suli
doo kwaibalatana 'oro naa ne nia ilia
mai.
48 Ma lea kolu lio ekwa gwakolu
'ana sa wala nee, nia ka ili gwana 'urii
lelea toaa nee sui guu ne kera kai faa-
mamane nia. Ma tara na toa gwaun-
gai 'i Rom ki, kera da kai rakesasui
kolu fainia. Ma lelea kera rakesasui
kolu naa, tara kera da kai taga 'ana
Beukaua nee, ma da kai faafunuia
fera kia nee ne!”
49 'I seeri ta waa 'ani kera lau guu ne
satana sa Kaeafas na waa foa ni gwau
kera 'ana si kada nai nia ka bae 'urii,
“Kamolu 'ua ne molu ulafusidoo 'asia
guu!
50 Bobola fainia sa molu ka saito-
mana sui naa, ne tii kaa waa gwana
lea ka mae boroi 'ana ka diana gwana
ne, 'uri ka nao dasi faafunui tiifau lau
'ana fera nee.”
51 Si baea nai sa Kaeafas nia saea
nai, ka nao lau si baea suli manata
lana 'i tala'ana gwana. Suli nia na
waa foa ni gwau 'ana si kada nai, nia
ne God ka faatainia si manata laa nai
'i liona. Si baea nai totoo kai mamana
suli si doo ne kai fuli 'ana sa Disas, ne
nia kai mae uri 'adomi lana toaa Diu
ki.
52 Ka nao lau fua otona gwana toaa
Diu ki. Nia mae fua toaa God ki sui
gwana ne kera tagabola sui gwada
'ana kula 'e'ete ki kwailiu uri kera
daka tiidooa.
53 Safali 'uri nai 'afa dani nai sa
Kaeafas 'e saea si baea nai, kera
daka 'olea naa sa Disas uri lelea daka
saungi nia.
54 Fafona si ade laa nai da ilia na
'ani nia, sa Disas ka nao si liu faatai
naa 'ana bali lolofaa nai 'i Diudia.
Nia fai toa kwairooi nia ki daka lea
daka too nada 'ana maefera nai sa-
tana 'Ifrem, ne nii karangia naa bali
fera kwasi baita nai.
55 Aia, nia dao karangia naa si kada
bae 'ana Fangatasae bae toaa Diu ki
nai. Ma toaa 'oro daka lea na kau
'i Durusalem 'aena fafangaa nai uri
faafaalu lae maasia fafangaa nai.
56 Ma kera daka nani gwada uri sa
Disas. Si kada kera da uu ki laona
lalo nai 'ana beukaua nai, kera daka
ledi kera kwailiu ki gwada 'urii, “Nee,
kamolu manata 'utaa? Sa wala bae
'e nii boroi nonina fafangaa nee, ma
nao 'e nao guu?”
57 Sui ka nao dasi saitoma diana
boroi ai, na waa baita ni foa ki fainia

Faarisii ki, kera da faarongoa sui naa toae ki ma daka bae na 'urii, “Lea ta waa 'e saitomana si kula ne sa Disas nii ai, nia ka faarongo kameli uri meli ka dau nia naa.”

12

Ni Meri nia waiwaia 'aena sa Disas (Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9)

1 Dao 'ana ono fa dani sui guu na fafangaa 'ana Fangatasae ka liu, sa Disas fainia toa kwairooi nia ki daka oli lau gwada uri Betanii, na maefera bae sa Disas nia tataea sa Lasaros ai faasi maea.
2 Kera daka rao fanga 'i seeri fua sa Disas. Sa Lasaros ka nii fai toaa nai da 'aili kera mai uri fanga kwaimani laa nai fainia sa Disas, ma ni Maata ka rao fanga fuada.
3 Ma ni Meri ka ngali mai tii bii waiwai* moko diana nai ma liu lana ka baita 'asia naa. Nia lea mai ka kistainia naa fafo 'aena sa Disas uri faa'inito lana ai. Sui ni Meri liu ka usua 'ae sa Disas 'ana ifuna 'i tala'ana. Ma si kada nai, na momokona waiwai nai ka moko ka 'etengaa guu lao luma nai.
4 Ma sui sa Diudas 'Iskariot, na waa 'ana toa kwairooi baki sa Disas bae nia falea sa Disas fua malimae ki, nia ka nao si ala faafi si doo nai nia ka bae na kau 'urii,
5 “Tee ne adea 'oe nao 'osi foli 'amua 'ana waiwai nee uri ta malefo uri fale lana fua toaa siofaa ki nee? Na bii waiwai nai liu lana 'e mala gu fofolia nia tii waa ni rao lao tii fa ngali laulau.”
6 Sa Diudas 'e nao si saea lau si doo nai suli ne nia manata 'abarua 'ana toaa siofaa ki. Nia 'e saea lau 'ana suli nia ta waa bebeli lau guu, ne nia kai lio suli wai malefo kera. Ma si kada 'oro, nia 'e belia gwana malefo nai fuana tala'ana.
7 'I seeri sa Disas ka bae 'urii, “Nao 'osi bae tona lau 'uri nai! Na waiwai nee si doo ni wala nee 'e taingainia na mai uria ne, uri ka 'ikia 'i noniku fa dani ku mae daka alu nau naa.
8 Na toaa siofaa nee kera da too siamolu ka lelea firi gwana. Sui ta, ni nau ne nao kwasi too si tau guu fai kamolu.”

Kera doori saumaelia lau guu sa Lasaros

9 Toaa 'oro 'ana Diu ki si kada kera rongo ne sa Disas 'e nii gwana 'i Betanii, kera daka lea na mai seeri. Nao lau otona gwana uri ne kera da doori sua lana sa Disas. Kera lea mai uri sua lana lau guu sa Lasaros waa bae sa Disas tatae nia fasi maea.
10 Ma 'i seeri guu na waa baita ni foa ki daka doori saumaelia lau guu sa Lasaros,
11 suli toaa Diu nai ki si kada kera suana sa Lasaros nia tatae faasia maea, 'oro lada daka lukasia waa baita ni foa nai ki daka manata mamana lau na 'ada 'ana sa Disas.

Dao lana kau sa Disas lao fera 'i Durusalem lao birangana Waa 'inito (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Tio 'e dani, na konia nai da lea ki mai 'ana Fangatasae nai, daka rongo sa Disas nia lea na mai uri Durusalem.
13 Kera lea daka ngalia mai ulu ulu nai 'ana sarana doo mala niu, daka suungi daka lea na mai uri toda lana sa Disas ma daka bae 'urii,
“Tangoa God ka tasa!
'E diana tasa fua waa ne God fale nia ka lea mai 'ana satana nee! ✡
'E diana tasa fuana, nia na Waa 'inito fua 'Israel!”
14 Sa Disas ka raa ka gooru naa fafona dongki kafi baita nai. Si ade laa nai ka fulingainia naa si baea lao kekeda laa Abu ne bae 'urii,
15 “Kamolu toaa 'i Durusalem, nao molu si mau lau! Suana fasi nee, na waa 'inito kamolu ne gooru fafona dongki kafi baita nee ka lea na mai nee.” ✡
16 Si kada nai toa kwairooi sa Disas ki da suana si doo nai fuli nai, kera nao dasi saitomana 'ua. Totoo lea 'i buri naa kada sa Disas nia tatae fasi maea ka oli naa uri salo, kera dafi filoa ne si kekeda laa Abu baki da bae gwada mai suli sa Disas ma suli si doo nai da ilia mai 'ani nia nai.

* **12:3** Na bii waiwai nai kulu lana bobola fainia 327 gram. Kera da 'ailia doo moko diana nai 'ana Naad. ✡ **12:13** Sam 118:26 ✡ **12:15** Sakaraea 9:9

17 Na toaa 'oro bae da koni fai sa
Disas si kada bae nia 'ai uri sa Lasaros
fasi lao likwafau bae ma ka tatae nia
fasi maea, kera dau 'ua gwada 'ana
faarongo tatalo lae suli si doo nai ki
fua toae ki sui gwana.
18 Nia ne adea toaa 'oro nai ki daka
lea mai uri toda lana sa Disas nai.
Toaa 'oro, kera da lea mai uri toda
lana sa Disas, suli kera da rongo ne sa
Disas nia ilia mai si doo kwaibalatana
nai 'ana sa Lasaros.
19 'Uri nai guu, na Faarisii ki
daka bae 'urii 'i matangada kwailiu,
“Kamolu suai nai, kolu ilitoi boroi ka
nao naa nai! Tee molu liotoi konia
nee sui naa ne kera 'ado fai sa wala
nee nee!”

Na waa Gris ki da nani uri sa Disas

20 Aia si kada nai, tai waa faasia 'i
Gris mai, kera lea kwaimani lau gu
kau uri foa lae lao Fangatasaa nai 'i
Durusalem.
21 Kera lea daka dao siana sa Filib,
waa nai faasia 'i Betsaeda 'ana bali
lolofaa 'i Galilii, daka bae 'urii fuana,
“Waa baita kani 'ae, kameli dooria
meli ka suana 'amelia sa Disas ne.”
22 Seeri sa Filib nia lea ka faaron-
goa sa 'Andru, sui keerua sa 'Andru
lea daru ka faarongoa naa sa Disas.
23 Sa Disas 'e luu keerua ka 'urii, “Si
kada nau na 'Alakwa nia Wane, nia
dao naa uri God ka faatai folaa 'ana
'initoaa nau.
24 Si doo mamane ku saea fuamolu
ne, na miga doo ni fasi lana, lelea
nia nao si 'asia laona saegano ma ka
nao si mae guu, nia 'afitai ka bulao
guu 'ana tai doo lau. Lea nia 'asia
lao saegano ma ka mae taari, nia ka
bulao 'ana doo 'oro ki.
25 Talafana lau guu nai, lea waa 'e
onia 'ana mauria nia uri ka lau 'ana,
na mauria nia kai funu gwana. Aia
ma lea waa 'e nao si onia guu mauria
nia lao fera ne 'i saegano, waa nai kai
too 'ana mauria firi.
26 Tii gwana ne dooria kai rao
fuaku, nia ka lea mai buriku, uri nia
waa ni rao nau nai ka too lau guu
'ana si kula ne ku too ai. Na Maa nau,
nia kai falea kwaiaraa fua waa ne rao
fuaku.
27 “Si kada nai, manata laku nia
isifufuli naa. Ma nau ku ulafusia naa,
tara ku bae 'urii 'oto, ‘Maa 'ae, 'o lau
nau 'amua kau faasia si kada sato nee
'ana nonifiia.’ Nao, nau 'afitai ku foa
'uri nai suli si doo bae nau ku lea na
mai uria ne uri nonifii lae nee.
28 Maa 'ae, 'o tafoa 'amua satamu 'i
langi!”

Sui tii si lingee doo nai ka talo mai
faasia 'i salo ka bae 'urii, “Nau ku
tafoa naa sataku 'i langi, ma tara nau
ruana kwai ilia lau.”
29 Na konia nai kera da uu 'i seeri,
kera rongo si lingee doo nai daka
saea 'ana kukurue. Ma sui bali ada
ka bae 'urii, “Na 'ensel nai 'e bae mai
fuana nai!”
30 Sui sa Disas ka bae 'urii fuada,
“Uri diana lae ka dao tomolu, nia nai
si lingee doo nai ka bae mai nai, nao
lau fuaku.
31 Si kada nai naa si kada fua God
ka falea na kwakwaea fua toae ki lao
fera ne 'i saegano nai. Si kada nai
naa si kada fua God kai taria naa sa
Saetan, na waa gwaungai bae lao fera
ne 'i saegano nai.
32 Ma ni nau si kada kera da kai
tafo nau 'i langi fasi fafo saegano, nau
kwai 'idua mai toae ki sui guu siaku.”

33 Sa Disas nia saea si baea nai uri
ka faatainia kwai mae laa bae 'ana
'airarafolo bae nia totoo kai mae ai.
34 Na waa lao konia nai ki daka
bae 'urii, “Kameli meli rongo na taki
'e saea, na Kraes doo 'afitai lau ka
mae ne. Sui 'utaa nai 'oko saea kera
da kai tafoa na 'Alakwa nia Wane 'i
salafana 'airarafolo 'i langi nai? Ma
na 'Alakwa nia Wane nai sa tii gu
nai?”
35 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nau
naa ne talafana kwesu ne saru folaa.
Si kada kukuru 'asia gu ne kwesu nai
kai too siamolu. Molu lea naa suli
kwesu nai si kada nia too 'ua, ma si
kada na rodo si rodo 'ua faafi kamolu.
Sulia waa ne galo lao maerodo, nia
'afitai ka saitomana si kula ne nia lea
uria.
36 Molu manata mamana naa 'ana
kwesu nee si kada 'e too 'ua fai
kamolu, uri molu ka too mala toaa
nia kwesu.”

Sa Disas 'e saea doo nai ki lelea sui,
nia ka lea na faasi kera ka lea ka too
agwa na 'ana.

Toaa Diu ki nao dasi manata mamana gu 'ana sa Disas

37 Sui boroi 'ana sa Disas ka ilia
doo kwaibalatana 'oro ki ma toaa Diu
ki daka suai, kera nao dasi manata
mamana guu 'ani nia.
38 Si doo nai ka tio na 'uri nai, uri
ka faamamanea si baea sa 'Aesaea na
brofet nia kedaa sui na mai 'i nao, ne
bae 'urii,
"Aofia 'ae, kera nao dasi faamamanea guu si baea ne meli faarongo mai ai siada,
ma ka nao dasi lio saitomana guu tetedea 'oe ne 'o faatainia mai fuada." ✡
39 Sa 'Aesaea na brofet 'e bae mai
sulia si doo ne adea kera daka nao
dasi faamamanea doo neki nee.
40 Laona kekeda laa Abu God 'e
'urii,
"Nau ku koko fone maada ka nao dasi suana si doo ne ku ilia fuada ki,
ma ku faasadia lioda ka nao dasi saitomana.
Ku ili 'uri nai 'ada uri kera daka nao dasi bulasi manataa lau mai tale nau uri ku faamauri kera."✡
41 Sa 'Aesaea 'e bae 'uri nai, suli nia
lio mai ka suana sui naa 'initoaa sa
Disas, ma ka bae na mai sulia.
42 Sui boroi 'ana toaa Diu ki nao
dasi manata mamana, 'oro lana
wane 'ana waa gwaungai kera ki da
manata mamana 'ani nia. Sui ta nao
dasi faarongo gwai fua ta waa na, suli
da mau lau gwada 'ana Faarisii ki,
ade lea daka alu kera 'i maa fasi lao
beu ni ofu laa kera.
43 Kera toa gwaungai ki toa da doo-
ria 'asia naa uri toae daka tango kera
ma daka saea doo diane ki suli kera.
Si tango laa ne lea mai fasi God, kera
nao dasi manata fifii gu ai.
44 Sui sa Disas 'e 'ai baita ka bae
'urii, "Lea waa nia manata mamana
'ani nau, nia manata mamana lau
guu 'ana God waa ne fale nau mai,
nao lau 'ani nau taifili nau gwana.
45 Ma lea waa 'e suaku, nia ka suana
lau guu waa ne fale nau mai.
46 Nau ku lea mai malutana toaa
nee laona fera ne 'i saegano mala
'ana kwesu ne tala folaa fuada lao
maerodo, uri toaa ne kera manata
mamana 'ani nau, kera ka nao dasi
too gwada lao rorodoa lae.
47 Na waa ne rongo bae laku ka nao
si ade gu sulia, nau nao kwasi kwae
nia, suli nau nao kwasi lea mai lao
fera ne 'i saegano uri alu lana gwana
wane lao kwakwaea. Nau ku lea lau
'aku mai uri faamauri lana.
48 Waa ne nia ote nia 'ani nau, ma
ka nao si doori ili suli toolangaidoo
laa nau, na doo uri alu lana waa nai
lao kwakwaea 'e tio naa. Si baea nai
guu nau ku toolangainia nai ne kai
alua waa nai lao kwakwaea 'afa dani
'isi.
49 Doo ne adea guu, nau nao kwasi
bae gu suli tasi doo suli manata laku
tala'aku. Na Maa nau 'ana waa ne
fale nau mai ne falea si baea fifii kwai
saea, fainia si sae laa kwai saea ai.
50 Nau ku saitomana si baea fifii nai
kai talaia wane uri ka dao toi mauria
firi. Doo ne adea guu, tasi tee ne
nau ku saea, nau ku saea gwaku si
doo Maa nau 'e saea fuaku uri ku
faatalongainia."

13

Sa Disas nia taufia 'aena toa kwairooi nia ki

1 Si kada nai guu sui na Fangatasae
ka liu naa, sa Disas 'e saitomana si
kada nia 'e dao naa uri faasi lana fera
ne 'i saegano ma oli lae naa sia Maa
nia. Nia 'e liosau mai 'ana toa nia nai
lao fera ne 'i saegano ka dao na 'uri
nai, ma nia ka liosau 'ana toa nia lelea
ka dao 'ana mae lana.
2 'I seeri, sa Disas fainia toa
kwairooi nia ki, daka fanga
kwaimani naa 'i saulafi, ma sa Saetan
ka alua naa si lio uri fale lana sa
Disas 'i 'abana malimae ki lao liona sa
Diudas 'alakwa sa Saemon 'Iskariot.
3 Sa Disas nia saitomana ne Maa nia
'e falea sui naa rigitaa ki 'i 'abana uri
'inito lae 'ana si doo ki sui. Ma nia ka
saitomana ne God 'e fale nia mai, ma
nia kai oli na kau sia God.
4 'I seeri sa Disas ka tatae 'i langi fasi
fanga lae, ka tangasua maku baita
nai nia ruufia. Sui nia ka ngalia taolo
nai ka karofolo ai 'i salafana.
5 Sui nia ka kistainia kafo lao 'aitao
baita nai, nia ka taufia naa 'aena toa

✡ **12:38** 'Aesaea 53:1 ✡ **12:40** 'Aesaea 6:10

kwairooi nia ki, sui ka ngalia taolo
nai salafana ka usua lau guu 'ana
'aeda ki.
6 Ma si kada nia sa kai taufia guu
'aena sa Saemon Bita, sa Bita ka bae
'urii fuana, “Nee wala Aofia, 'oe tara
'oko taufia lau gu 'aeku nee?”
7 Ma sa Disas ka luua ka 'urii, “Si
kada nai, 'oe ulafusia 'ua gwamu si
doo ne nau ku ilia 'ani 'oe ne. Ma sui
boroi 'ana, 'oe totoo kau 'okoi saito-
mana malutana.”
8 Sa Bita ka bae 'urii, “Nau ku ote
nau 'oko taufia 'aeku!”
Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, “Lea
nau nao kwasi taufia 'aemu, ni 'oe
nao lau waa kwairooi nau.”
9 Sa Bita 'e luua ka 'urii, “'Ee nao
Aofia, 'o taufia lau guu gwauku fai
'abaku.”
10 Sa Disas ka bae 'urii, “Waa ne
taunoni sui naa, 'aena gwana ne nia
kai taufia, suli nonina 'e falu gwana.
Kamolu molu falu gwamolua, ma sui
ta nao lau kamolu sui ne molu falu.”
11 Sa Disas 'e saea kera da falu si sui
guu, suli nia saitomana sui naa waa
ne kai fale nia 'i 'abana malimae ki.
12 Si kada sa Disas nia taufia 'aeda
ki lelea ka sui naa, nia ka ruufia lau
gwana maku nia. Sui nia oli ka gooru
lau gwana fai kera. Nia ka ledi kera
ka 'urii, “Nee, kamolu saitomana ma-
lutana si doo nai ku ilia fuamolu nai?
13 Si doo nai toolangai lana 'e 'urii:
Kamolu ne molu saea nau na waa
ni toolangaidoo kamolu ma na Aofia
kamolu, nia 'o'olo gwana nai. Nau na
waa ni toolangaidoo kamolu ma na
Aofia kamolu naa ne.
14 Ma sui ta, nau na waa ni toolan-
gaidoo kamolu ma na Aofia kamolu
boroi nai ku taufia gwaku 'aemolu
ki nai. Doo ne adea guu, 'i matang-
amolu nee, kamolu molu ka taufia
'aena toolamolu, ma toolamolu ki
daka taufia lau gu 'aemolu.
15 Nau ku ilia si doo nai uri kamolu
suai molu ka ilia lau guu, 'uri nai ku
ilia nai.
16 Ku faarongo mamana 'ani
kamolu, na waa ni rao 'e nao si 'initoa
si talua waa baita ne nia rao fuana.
Ma na waa ne da odua gwada uri lae
kau ka faarongo, 'e nao si 'initoa si
talua waa baita ne odu nia kau.
17 Kamolu molu saitomana naa doo
neki ku toolangainia siamolu nai.
Aia, lea kamolu molu lea kau molu ka
ilia naa, tara kamolu kai ele tasa.
18 “Nau nao kwasi saea lau ni
kamolu sui guu. Nau ku saitomana
gwaku toa ne ku fili kera sui naa.
Aia, ma waa ne kai 'ole nau boroi,
nia kai ilia naa uri si baea bae lao
kekeda laa abu ka mamana naa, bae
nia bae 'urii, ‘Na waa ne miri fanga
kwaimani gwaaria, nia naa ne mali-
mae 'ani nau.’ ✡
19 Nau ku faarongo kamolu naa
'ana si doo nai 'ana taue 'ua guu,
uri lea si doo nai ka dao boroi mai,
kamolu ka faamamanea naa ne ‘Nau
Naa Ne’.
20 Si doo mamane ku saea fuamolu
ne, tii gwana ne nia gwalea waa nau
ku falea mai, waa nai nia gwale nau
lau guu. Ma tii gwana ne gwale nau,
nia gwalea lau guu waa ne nia fale
nau mai.”

Si baea suli sa Diudas
(Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Burina sa Disas nia saea si doo
nai, na manata lana ka isifufuli,
nia ka bae folaa siada ka 'urii, “Ku
faarongo mamana 'ani kamolu. Tii
waa 'ani kamolu nia 'olemaelaku
naa.”
22 Si kada nai na toa kwairooi ki
kera daka bubungi kera kwailiu, suli
kera nao dasi saitomana lau gwada
sa tii ne sa Disas nia fuutona nai.
23 Si kada nai, ta waa 'ana toa
kwairooi nia ki, waa bae nia liosau
'ani nia, 'e gooru karangia kau sa
Disas.
24 Ma sa Saemon Bita ka kwaikaru
kau fua sa wala nai, uri sa wala nai ka
ledia kau sa Disas uri tii 'ani kera nai
nia fuutoi nai.
25 Na waa kwairooi bae sa Disas
liosau 'ani nia bae ka fuuaro kau fua
sa Disas ka 'urii, “Nee wala Aofia, ma
sa tii gu nai 'oe bae 'oko fuutoi nai?”
26 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Na
waa nai ne tara nau kwai felengainia
si beret nee lao titiu 'ana sulu fuu sui
kwai faa fuana ka 'ani. Waa ne 'o

✡ **13:18** Sam 41:9

suana tara ku ilia si doo nai 'ani nia, nia waa nai naa nai." 'I seeri guu, sa Disas ka felengainia naa si beret nai laona titiu sulu nai, sui ka faa kau fua sa Diudas 'alakwa nai sa Saemon 'Iskariot.
27 Sa Diudas 'e 'ani si beret nai sui, sa Saetan ka ruufi nia naa. Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'O ili 'ali'ali naa 'ana si doo bae 'o manata toi 'okoi ilia bae."
28 Sui ka nao ta waa 'ana toa kwairooi nai ki da fanga kwaimani nai si filoa guu si doo ne adea nia ka bae 'uri nai fua sa Diudas.
29 Tai waa 'ani kera daka kwaifii 'ada sae sa Disas 'e saea si doo nai fua sa Diudas uri lea ka foli lau mai tai fanga fuada fua fanga kwaimania nai, suli sa Diudas ne lio suli wai malefo kera. Kera daka manata toi lea nao, alamia sa Disas 'e dooria uri sa Diudas ka faa kau tasi malefo fua 'adomi lana toaa siofaa ki ne ka bae 'uri nai fuana nai.
30 Burina 'ua guu sa Diudas 'e 'ani si beret nai, nia 'ali'ali ka ruu na kau 'i maa. Ma 'i seeri faanoe ka rodo naa.

Molu liosau 'ani kamolu kwailiu

31 Si kada sa Diudas nia lea naa, sa Disas ka bae 'urii, "Si kada bae uri faa'inito laku nau 'Alakwa nia Wane, nia ne dao naa nee. Ma si doo ne kai fuli 'ani nau nia kai faa'initoaa lau guu God.
32 Lea si doo ne kai fuli 'ani nau 'e faa'initoaa God, 'i seeri God boroi nia kai faa'inito nau lau guu 'ana si doo ne nia kai ilia. Ma God nia kai faa'inito 'ali'ali gwana 'ani nau, nao si tau lau.
33 Wela nau ki 'ae, nau kwai too fai kamolu si tau naa sui molu ka nanisi nau. Nau kwai faarongo kamolu lau guu 'ana si doo bae ku faarongoa mai 'ana toa gwaungai kera toaa Diu ki bae nau ku 'urii, 'Kamolu 'afitai molu ka lea fai nau kula ne nau ku lea uria'
34 Si baea fifii falu nau ne ku falea fuamolu nia 'urii: Molu liosau 'ani kamolu kwailiu ka 'uria lau guu ne nau ku liosau 'ani kamolu.
35 Lelea kamolu molu liosau 'uri nai 'ani kamolu kwailiu, toae ki sui guu kera da kai lio saitomana ne kamolu na toa kwairooi nau."

Sa Bita totoo kai tofea sa Disas (Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Sui sa Saemon Bita 'e ledia sa Disas ka 'urii, "Wala Aofia 'ae, 'i fai ne tara 'oe kai lea uria nai?"
Sa Disas 'e luua ka 'urii, "Si kula ne nau kwai lea uria, kamolu 'afitai molu ka lea gu uria fai nau. Sui boroi 'ana tara tafa dani, kamolu kai lea lau gu kau buriku."
37 Sui sa Bita ka ledi lau 'urii, "Wala Aofia 'ae, tee ne adea ka 'afitai fuameli uri lea kwaimani lae na fai 'oe? Nau ta waa ku maasia gwaku mae lae fuamu ne wala."
38 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, "Nee wala, 'oe bobola boroi fai mae lae fuaku nee? Si doo mamane ku saea mone fuamu 'e 'urii, 'oe tara 'o tofe nau 'ana olu si kada fatai sui karai kafi 'ai 'i 'ofaidani."

14

Sa Disas talafana taale lea sia God na Maa

1 Sa Disas ka bae 'urii fua toa kwairooi nia ki, "Kamolu nao molu si manata isifufuli lau. Molu manata mamana 'ana God, ma molu ka manata mamana 'ani nau.
2 Si kadaluma 'oro mamana gu ne nii 'ana luma nia Maa nau. Lea sae si doo nai ka nao si mamana guu, nau 'afitai ku saea fuamolu. Nau kwai lea uri seeri, uri ku ade akau 'ana si kula fuamolu.
3 Ma si kada nau kwai lea kwai ade akau 'ana si kula fuamolu lelea ka sui, nau kwai oli lau gu mai uri ku talai kamolu lea molu ka too kwaimani fai nau, uri molu ka too lau gu fai nau 'ana si kula ne ku too ai.
4 Kamolu molu saitomana naa tala ne lea uri si kula ne nau ku lea uria nai."
5 Ma sa Toomas ka bae 'urii, "Wala Aofia 'ae, kameli nao meli si saitomana gu kula ne 'oe 'o lea uria. Tara meli ka ili 'utaa uri meli ka saitomana taale?"
6 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Nau naa ne taale uri saitoma lana doo mamane ki suli God, ma uri dao lae laona maurie. 'Afitai 'asia naa ta waa ka lea 'e'ete lau 'ana faasi nau ma sae nia ka dao tona maa nau God.

7 Lea sae kamolu molu saitomaku
'ua gu mai bae doo molu saitomana
lau guu Maa nau bae. Aia, 'ita 'i
tari'ina ka oli 'alaa, kamolu molu sait-
omana na Maa nau nai, ma molu ka
suana naa."
8 Ma sa Filib ka bae 'urii, "Wala
Aofia 'ae, kameli tii si doo meli doo-
ria naa ne 'oe faatainia fasi Maa 'oe
fuameli uri meli ka suana guu."
9 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Filib
'ae, nau ku too mai fai kamolu ka tau
naa wala, ma sui 'oe nao 'osi saito-
maku 'ua gu nee? Ma sa tii gwana
ne nia suaku, nia suana naa Maa nau
nai. Nia nao si bobola naa uri 'oko
saea nau ku faatainia lau na Maa nau
fuamolu!
10 'Oe 'o faamamanea naa ne nau
ku nii 'ana Maa nau, ma na Maa nau
ka nii na 'ani nau bae, ma nao 'e nao
guu? Baea neki nau ku saea fuamolu
ki, nao lau na bae laku 'i tala'aku ki
ne. Na Maa nau ne nii 'ani nau, nia
'ana ne 'arutoku uri ili lana raoa nia
ki.
11 Molu faamamanea 'amolu bae
laku ne nau ku saea, nau ku nii
'ana Maa nau, ma na Maa nau ka
nii 'ani nau; ma lea nao, molu ka
faamamanea mone 'amolua na doo
kwaibalatana neki nau ku ilida ki
nee.
12 Ku faarongo mamana 'ani
kamolu, tii gwana ne nia manata
mamana 'ani nau, nia kai ilia lau guu
na raoa neki nau ku ilida ki nee, ma
kai ilia tai doo kwaibalatana ne baita
ka talua lau doo neki ku ilida ki nee,
suli ne nau kwai lea naa siana Maa
nau.
13 Nau kwai ilia ta tee gwana ne
kamolu gani nau uria suli kamolu
toa nau ki naa. Uri 'i seeri nau na
'Alakwa, ku tafoa satana Maa nau 'i
langi.
14 Kamolu toa nau ki naa ne, ta tee
gwana ne kamolu gani nau uria, nau
kwai ilia fuamolu."

Ele lae ma roo lae suli sa Disas

15 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Lea
molu liosau 'ani nau, kamolu kai ade
gu suli si baea fifii nau 'afitai ka nao.
16 Ma nau kwai gania Maa nau, ma
nia kai falea mai ta waa mala lau guu
ni nau, ne nia Waa Kwai'adomi ne kai
too kwaimani fai kamolu ka lelea firi
naa.
17 Ni nia na Anoedoo Abu ni faatai
lana doo mamane ki sulia God. Aia,
ma na toaa ne nao kera dasi manata
mamana ki, kera nao dasi ala faafi
nia, suli kera nao dasi suana ma ka
nao dasi filo nia guu. Kamolu lau
'ana ne molu filo nia suli nia 'e nii
fai kamolu ma totoo nia kai too laona
mauria kamolu ki.
18 "Nau kwai lea naa, sui boroi 'ana
nau 'afitai ku faasi kamolu ma molu
ka too ni inomae laa gwamolu. Nau
kwai dao lau gwaku siamolu.
19 Tara nao si tau guu sui toaa ne
kera nao dasi manata mamana ki
kera nao dasi suaku naa. Sui boroi
'ana, ni kamolu, molu kai suaku
lau gwamolu. Ni kamolu molu kai
mauri, suli nau ku mauri.
20 Ma si kada nai nau kwai mauri
lau gwaku ai, kamolu kai lio saito-
mana ne nau ku nii na 'ana Maa nau,
ma ni kamolu molu ka nii na 'ani nau,
ma ni nau ku nii na 'ani kamolu.
21 "Tii gwana ne nia too 'ana si baea
fifii nau ki ma ka ade sulia, waa nai
'ana ne nia liosau 'ani nau. Ma waa
ne liosau 'ani nau, Maa nau kai liosau
lau gu 'ani nia, ma nau boroi kwai
liosau lau gu 'ana waa nai ma kwai
faatai nau 'i tala'aku fua waa nai uri
ka saitoma diana 'ani nau."
22 Sa Diudas (nao lau sa 'Iskariot)
ka ledia ka 'urii, "Aofia 'ae, 'utaa
ne kameli 'ana 'oe 'oko faatai 'oe 'i
tala'amu fuameli, ma toaa abu faa-
mamane neki ka nao?"
23 Sa Disas 'e luua ka 'urii, "Lea waa
'e liosau 'ani nau, nia ka ade lau gu
suli doo ku toolangainia ki. Maa nau
boroi ka liosau lau gu 'ana waa nai.
Nia ka lea na mai siana waa nai, ma
kaaria sui guu miri ka too na 'aaria fai
waa nai.
24 Ma tii ne nia nao si liosau 'ani
nau, nia 'afitai ka ade suli doo ku
toolangainia ki. Doo neki kamolu
rongo nau ku toolangainia siamolu
nao lau doo nau ki tala'aku ne, doo
nia ki lau 'ana Maa nau waa ne fale
nau mai ne.
25 "Na doo neki sui guu, nau ku saea
na kau fuamolu si kada ku too 'ua
gwaku fai kamolu.

26 Ma sui, na Waa kwai'adomi naa
ne kai dao lau mai. Na waa nai, nia
na Anoedoo Abu ne Maa nau kai falea
mai fuamolu nunufana gani laa nau,
uri nia ka toolangainia doo ki sui guu
siamolu, ma ka olitainia mai doo baki
sui guu nau ku toolangainia fuamolu
uri molu ka manata toi lau.
27 "Nau ku alua aroaroe ka too na
siamolu. Na aroaroa nau nai ku falea
fuamolu nai. Nau nao kwasi fale
mala 'ana fale laa ne wane 'ana fera
ne 'i saegano kai fale. Doo ne adea
guu, nao molu si manata isifufuli nai,
ma ka nao molu si mau lau.
28 Kamolu rongo sui naa bae nau
ku saea kwai lea faasi kamolu ma sui
kwai oli lau gu mai siamolu. Lea sa
molu liosau 'ani nau, kamolu molu ka
ele gwamolu suli lea laku nee siana
Maa nau, suli nia ne 'inito ka talu nau.
29 Nau ku faarongo kamolu naa
'ana doo neki 'ana taue sui fatai dafi
fuli, uri si kada doo nai ki da fuli,
kamolu molu ka faamamanea.
30 Nau tara ku bae fai kamolu ka
nao si tau guu, suli sa Saetan waa ne
'inito 'ana toaa 'ana fera ne 'i saegano
nia lea na mai. Nia nao si 'inito fuaku.
31 Sui ta, nia diana fua toaa nee lao
fera ne 'i saegano kera daka saito-
mana 'ada ne nau ku liosau 'ana Maa
nau ma nau ku ili mamana 'ana si doo
ne Maa nau 'e saea fuaku kwai ilia.
"Aia, molu lea mai kolu lea na
'akolu."

15

Sa Disas talafana 'inito 'Oko 'ana Greib

1 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fua toa
kwairooi nia ki, "Nau naa ne talafana
na 'inito 'oko mamane. Na Maa nau
ka talafana waa ne nia suasuli 'ana
ola greib nia.
2 Nia ka sikilia saradoo neki 'ani
nau ne nao dasi fungu guu. Aia,
na saradoo neki da fungu ki, nia 'e
tagisida ka folaa uri dafi fungu diana
fatai.
3 Ma ni kamolu nee, na baea neki
nau ku toolangainia siamolu ne da
tagisi kamolu molu ka folaa naa.
4 Molu lado 'ani nau, uri nau ku
lado 'ani kamolu. Na saradoo ne nao
si lado 'ana 'inito 'oko, nia 'afitai ka
fungu 'i tala'ana. Nia 'e lado 'ana
'inito 'oko nai taari. Talafana gu ni
kamolu nai. Lea kamolu nao molu
si lado 'ani nau, kamolu 'i tala'amolu
'afitai molu ka ili tasi doo diana.
5 "Nau naa ne talafana 'inito 'oko
nai 'ana greib, ma kamolu talafana
saradoe ki. Lea waa lado 'ani nau
ma nau ku lado 'ani nia, waa nai ka
fungu 'ana doo diana 'oro. Lea 'oe
nao 'osi lado 'ani nau, 'afitai 'oko ilia
guu tasi doo diana.
6 Lea ta waa nao si lado 'ani nau,
nia mala gwana ta saradoo ne kera
sikilia daka 'ui ai tio ka 'ako naa. Na
saradoo 'uri nai ki ne kera ngalida lea
daka 'ui 'ani kera lao ere ka sarufida
naa.
7 Lea kamolu lado 'ani nau ma na
bae laku ka tio ngado lao manata
lamolu, ta tee gwana ne kamolu doo-
ria ma molu ka gania God uria, nia
kai faa fuamolu.
8 Na doo diana neki kamolu ilia
ki ne adea toae ki daka faa'initoaa
Maa nau, ma ka faatainia fuada ne
kamolu toa kwairooi nau ki.
9 Nau ku liosau naa 'ani kamolu
mala ne Maa nau nia liosau 'ani nau.
Molu too ngado lao liosaua nau.
10 Lea kamolu ade suli si baea fifii
nau ki, nia faatainia kamolu molu
ngado lao liosaua nau, mala lau guu
ne nau ku ade suli si baea fifii Maa
nau ki suli ku ngado lao liosaua nia.
11 Nau ku saea si doo nai siamolu
uri molu ka ele lau guu mala 'ani nau,
ma uri molu ka too 'ana ele laa ne
laulau.
12 Si baea fifii nau fuamolu nia 'urii:
Molu liosau 'ani kamolu kwailiu ka
mala lau guu ne nau ku liosau 'ani
kamolu.
13 Na kwai liosaua ne waa 'e ilia fua
ruana nia ma ka mae 'i fulingana, nia
ne nao ta liosaua boroi si 'uria.
14 Lea kamolu molu ilia si doo ne ku
saea uri molu ka ilia, nia faatainia ni
kamolu ruana nau ki naa.
15 Nau nao kwasi 'aili kamolu naa
'ana toa ni rao nau ki gwana, suli
na waa ni rao gwana 'e nao si saito-
mana guu doo neki waa baita nia 'e
ilia ki. Nau ku 'aili kamolu lau 'aku
'ana ruana nau ki naa ne, suli nau ku
faarongo kamolu naa 'ana doo neki

sui guu nau ku rongo mai sia Maa nau.
16 Tasi doo lau, nao lau kamolu bae molu fili nau. Nau lau 'ana bae ku fili kamolu, uri molu ka mala 'ua guu ta 'ai ne fungu diana 'ana fuaedoo ne tio ladoa. 'I seeri guu, nunufana kamolu molu gani 'ana sataku, Maa nau nia kai falea guu ta tee gwana ne kamolu gani nia uria.
17 Si baea fifii nau naa ne 'urii: Molu liosau 'ani kamolu kwailiu.

Toaa fera ne 'i saegano da susubutainia toaa sa Disas ki

18 "Lea toaa nee 'ana fera ne 'i saegano da susubutai kamolu, molu ka manata toi ni nau ne kera susubutai nau fasi mai 'i nao.
19 Lea sa kamolu toaa 'ana fera ne 'i saegano mone, ni kera toaa 'ana fera ne 'i saegano da kai liosau lau gu 'ani kamolu suli kamolu na doo kera ki 'ua guu. Ma sui nau ku fili kamolu sui naa, uri molu ka 'e'ete naa fasi toaa 'ana fera ne 'i saegano. Doo ne adea guu kera daka susubutai kamolu nai.
20 Molu manata toi fasi si baea baki nau ku saea mai fuamolu. Nau ku 'urii bae, 'Na waa ni rao lae ki, kera nao dasi 'initoa talua waa baita ne kera da rao fuana.' Ma lea toaa 'ana fera ne 'i saegano da susubutai nau naa waa ne ku baita fuamolu, tara kamolu toaa ni rao nau ki boroi kera da kai susubutai kamolu lau guu. Lea kera da ade mone mai suli bae laku, tara kamolu boroi kera da kai ade lau gu suli bae lamolu.
21 Toaa nee 'ana fera ne 'i saegano kera da kai susubutai kamolu, suli kamolu toaa nau ma suli kera nao dasi saitomana God waa ne fale nau mai.
22 Lea sa nau nao kwasi dao mai lao fera ne 'i saegano ma ka nao kwasi faarongo kera 'ua gu mone, kera ka nao dasi lio filoa guu abulo ta'aa laa kera ki. Ma sui tari'ina, kera 'afitai daka fofo naa 'ana tasi doo lau susi kera, suli nau ku dao naa ma ku faarongo kera ka sui naa.
23 Tii gwana ne susubutai nau, nia susubutainia lau gu Maa nau.
24 Nau ku ilia mai doo ki matangada. Doo nai ki 'afitai ta waa lau ka bobola fai ili lana ki. Lea sa nau ka nao kwasi ilia 'ua gu mai doo nai ki mone, kera ka nao dasi lio filoa guu abulo ta'aa laa kera ki. Ma sui tari'ina, kera da suai gwada doo kwaibalatana nai ki nau ku ilida ki mai. Ma sui boroi 'ana kera daka susubutainia gwada Maa nau fai nau.
25 Sui ta si ade laa ne kera ilia nee, kera da ilia naa uri si baea bae mai laona Taki ka mamana ne, bae 'e 'urii, 'Kera da susubutai nau gwada fua mange.'
26 "Nau kwai odua mai Waa Ni Kwai'adomi siamolu. Nia na Anoedoo Abu ni faatai lana doo mamane ki suli God. Nau kwai odua mai siamolu faasia maa nau. Si kada nia 'e dao naa, nia kai saea doo mamane ki suli nau fuamolu.
27 Kamolu lau gu ne molu kai saea doo mamane ki suli nau, suli kamolu molu too kwaimani mai fai nau 'ita mai 'ana safali lana raoa nau nee."

16

1 Sa Disas nia bae lau ka 'urii, "Nau ku faarongo kamolu 'ana doo neki uri ka nao molu si lea 'e'ete lau.
2 Totoo kera da kai alu kamolu 'i sara fasi lao beu ni ofu lae. Mamana nai, si kada ne lea mai, lea ta waa 'e saungi kamolu molu mae boroi, nia ka saea gwana nia ilia si raoa nai fua God.
3 Kera da kai ilia doo nai ki 'ani kamolu, suli kera nao dasi saitomana Maa nau, ma nao ni nau boroi.
4 Ka 'uri nai boroi 'ana, nau ku faarongo kamolu na kau 'ana si doo nai, uri si kada nia ka dao boroi mai, kamolu molu ka manata toi naa ne nau ku saea sui na kau fuamolu."

Na raoa nia Anoedoo Abu

Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau nao kwasi saea mai doo neki fuamolu 'i nao, suli nau ku too 'ua gwaku fai kamolu.
5 Sui tari'ina, nau kwai oli naa sia waa bae fale nau ku lea mai. Nau kwai oli naa ne, sui boroi nao ta waa 'amolu si ledi gu 'urii 'ani nau, 'Nee wala, 'oe lea na fai nee?'
6 Tari'ina, kamolu molu rongo doo nai ki nau ku faarongo kamolu ai na liomolu ka dila naa.

7 Sui boroi 'ana, nau ku faarongo
mamana 'ani kamolu, didiana lana
si doe fuamolu ne nau kwai lea nee.
Suli lea nau nao kwasi lea, na Waa
Kwai'adomi nia 'afitai ka lea mai
siamolu. Lea nau ku lea taari nau ku
odu nia ka lea mai siamolu.
8 Si kada nia dao naa, nia kai faatai
folaa 'ana garo laa kera toaa 'ana fera
ne 'i saegano suli abulo ta'aa lae, ma
'o'oloe, ma suli kwakwaea ne God kai
falea mai.
9 'Ana bali 'ana abulo ta'aa lae, kera
da garo suli kera nao dasi manata
mamana 'ani nau.
10 'Ana bali 'ana 'o'oloe, kera da
garo suli nau kwai oli sia Maa nau ma
tara kamolu molu si suaku naa.
11 'Ana bali 'ana kwakwaea ne God
kai falea mai, kera da garo suli God
nia falea sui naa kwakwaea fua sa
Saetan waa ne 'inito faafia toaa lao
fera ne 'i saegano.
12 "Nau ku too 'ana doo 'oro 'asia
naa ni sae lana 'ua fuamolu ne nao
molu si tala'ana naa ngali lana lau.
13 Sui ta, si kada na Anoedoo Abu
waa ne kai toolangaidoo siamolu suli
doo mamane ki nia dao naa, nia kai
talai kamolu suli doo mamane ki sui
guu. Nia kai bae gwana suli si doo nia
rongoa God saea ki fuana, nao lau si
doo nia ki tala'ana. Ma nia kai bae
suli si doo neki nao dasi fuli ki 'ua.
14 Ma nia kai ilia toae ki da kai
faa'inito nau, suli nia kai ngalia bae
laku kai faarongo kamolu ai.
15 Si doo neki sui guu da naisata
'ana Maa nau, si doo nau ki sui guu.
Nia ne adea nau ku saea na Anoe-
doo Abu kai ngalia bae laku ma kai
faarongo kamolu ai."

Liodilae kai rokitai 'ana noni sasala lae

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Si kada
kukuru gwana sui ka nao molu si
suaku naa, sui burina si kada kukuru
gwana, molu ka suaku lau gwamolu."
17 'Uri nai tai waa 'ana toa kwairooi
nia ki daka ledi kera kwailiu, daka
'urii, "Na tee nai toolangai lana si
baea nai nia saea nai, 'Si kada kukuru
gwana sui ka nao molu si suaku naa,
sui burina si kada kukuru gwana,
molu ka suaku lau gwamolu,' ma ka
saea lau guu, 'Suli nau kwai lea naa
sia Maa nau'?"
18 Ma toa kwairooi nia ki kera ledi
kera kwailiu lau daka 'urii, "Tee nai
nia toolangainia 'ana si baea nai, 'Si
kada kukuru gwana'? Doo nai nia
bae sulia kolu ulafusia nai."
19 Sui sa Disas 'e filoa kera doo-
ria ledi lana nai, nia ka 'urii fuada,
"Kamolu manata suli si doo bae nau
ku saea 'oto nai, bae nau ku 'urii,
'Si kada kukuru gwana sui ka nao
molu si suaku naa, sui burina si kada
kukuru gwana, molu ka suaku lau
gwamolu'?
20 Nau ku faarongo mamana 'ani
kamolu, ni kamolu molu kai angi
baita 'asia naa, ma na toaa 'ana fera
ne 'i saegano kera da kai ele. Kamolu
molu kai liodila, ma sui ta na liodilaa
kamolu nai kai rokitai uri ele lae.
21 Na keni saare wela 'e nonifii 'asia
naa suli 'e dao naa 'ana si kada ni
saare wela. Ma sui ta, si kada wela
nia 'e futa sui naa, nia ka manata
buro lau gwana 'ana nonifiia bae, suli
nia ele 'asia naa ne wele 'e futa ka sui
naa lao fera ne 'i saegano.
22 Talafana lau guu ni kamolu nai.
Kamolu molu liodila 'i tari'ina, ma
sui ta nau kwai suamolu lau gwaku
ma kamolu molu kai ele. Na ele
laa kamolu nai 'afitai naa ta waa ka
ngalia lau faasi kamolu.
23 Tara dao 'ana si kada nai, kamolu
boroi nao molu si gani nau naa uri
tasi doo lau. Nau ku faarongo ma-
mana 'ani kamolu, ta tee ne kamolu
gania sia Maa nau suli ni kamolu
toa kwairooi nau ki, nia kai falea
fuamolu.
24 Lelea mai ka dao 'i tari'ina nai,
kamolu 'i tala'amolu nao molu si ga-
nia 'ua mai tasi doo sia Maa nau
'i nunufana sataku. Molu tala ga-
nia 'amolu Maa nau, uri nia ka fale
'amolu ma manata lamolu ka ele ma-
mana 'ana!"

Sa Disas nia siitasa naa faafia fera ne 'i saegano

25 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau
ku bae mai 'ana tarifulae ki kada ku
saea mai doo neki fuamolu. Aia, ma
si kada ne lea mai nau tara nao kwasi
bae lau 'ana tarifulae ki 'uri nai, kaa

kwai bae naa suli Maa nau fuamolu
'ana baea 'o'olo gwana.
26 Dao 'ana si kada nai, kamolu naa
molu kai tala gania 'amolua God suli
kamolu toa kwairooi nau ki. Ku saea
fuamolu, tara nau nao kwasi gania
naa doo ki fuamolu.
27 Nia kai tio na 'uri nai, suli Maa
nau 'ana tala'ana ne nia liosau 'ani
kamolu suli molu liosau 'ani nau ma
molu ka faamamanea ne Maa nau 'e
fale nau mai.
28 Nau ku too mai sia Maa nau ne
ku lea mai lao fera ne 'i saegano.
Tari'ina, nau kwai faasia naa fera ne
'i saegano ma kwai oli naa siana Maa
nau nai."
29 'I seeri na toa kwairooi nia ki
daka bae 'urii fuana, "Ma 'oe 'o bae
folaa naa wala, ma ka nao 'osi bae
naa 'ana tarifulae ki.
30 Tari'ina gu ne kameli meli kafi
liotoi ne 'oe 'o saitomana doo ki sui
guu, ma ka nao si bobola gu uri ta
waa lau ka ledi 'oe, suli 'oe filoa
gwamu doo ne nii lao manata lana
waa ki. Doo ne adea meli ka faama-
manea God nia fale 'oe mai nai."
31 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Kamolu molu kafi manata faama-
mane gu nai!
32 Sui tii si doo ne ku faarongo
kamolu lau ai. Si kada ne lea mai,
ne safali dao naa nee, kamolu kai
tagalo tiifau faasi nau. Tara kamolu
kai tafi faasi nau uri fera kamolu ki
nunufana si doo ne kera da kai ilia
'ani nau. Sui boroi 'ana, nau nao
kwasi too gu taifili nau, suli Maa nau
ne nii fai nau.
33 Nau ku saea doo neki siamolu,
uri molu ka too 'ana aroaroe lao
kwaimania kamolu fai nau. Kamolu
kai dao tona 'afitaie lao fera ne 'i
saegano. Sui boroi 'ana, nao manata
lamolu si ta'aa lau. Nau ku siitasa naa
faafia fera ne 'i saegano."

17

Foa laa Sa Disas fua toaa manata mamana ki

1 Si kada sa Disas nia bae 'uri nai
ka sui, nia ka lio 'alaa 'i langi ka 'urii,
"Maa 'ae, nia dao naa 'ana si kada bae
uri 'oko faa'inito nau 'Alakwa 'oe nai,
uri nau ku faa'inito 'oe lau guu.
2 Suli 'oe 'o falea sui naa rigitaa
faafia toae ki sui guu fuaku uri nau ku
falea mauria firi fua toa nee sui guu
'oe faleda mai fuaku nee.
3 Na mauria firi nai naa ne: Kera da
filo 'oe ni 'oe tii God mamana nai naa,
ma daka filo nau Disas Kraes, waa ne
'oe fale nau mai.
4 Nau ku tafoa naa satamu 'i langi
lao fera ne 'i saegano ma ku faasuia
naa na raoa bae 'oe fale nau mai uri
ili lana.
5 Maa 'ae, faa'inito nau naa 'i
tari'ina uri ka mala lau guu bae
'oe faa'inito nau kwaimani ai fai
'oe 'i nao sui fatai 'ofi saungainia
molaagali.
6 "Nau ku bae folaa mai suli 'oe fua
toa bae 'oe lafuda mai faasia fera ne
'i saegano ma 'oko faleda fuaku. Ni
kera na toa 'oe ki naa bae, bae 'oe
faleda mai fuaku ma kera daka ade
na suli bae lamu.
7 'I tari'ina kera saitomana naa ne
doo neki sui guu nau ku too ai, na doo
'oe ki sui gu 'o faleda fuaku.
8 Doo baki 'oe saea ki fuaku, nau
ku saea fuada ka sui ki naa, ma kera
daka faamamanea naa. Kera da sait-
omana ka ngasi naa, ne 'oe fale nau
ku lea mai faasi 'oe. Ma kera daka
faamamanea naa ni 'oe 'o fale nau
mai.
9 "Nau ku foa fuada. Nao kusi
foa lau fua toaa nee 'ana fera ne 'i
saegano sui gwana nai. Nau ku foa
lau gu 'akua fua toa nee 'oe faleda sui
ki naa fuaku nai, suli kera toa 'oe naa.
10 Na toa nau neki sui guu kera toa
'oe ki gwana, ma toa 'oe neki sui guu,
kera toa nau ki gwana. Na toae ki
da tafoa naa sataku 'i langi nunufana
abulo lana toa nau nee.
11 Nau tara kwai faasia fera ne 'i
saegano, ma sui ta ni kera ne da nii
'ua lao fera ne 'i saegano. 'Oo Maa
Abu nau 'ae, 'oko sua diana 'amua
suli kera 'ana rigitaa 'oe ne 'o falea
fuaku uri kera daka alu tiidooe naa,
mala lau guu ne koro alu tiidoe.
12 Si kada nai nau ku too mai fai
kera nai, nau ku sua mai suli kera
'ana rigitaa bae 'oe faa fuaku. Nau
ku sua mai suli kera lelea tii waa gu
ne nia kai funu naa, uri si baea bae

na Kekeda laa Abu saea mai 'i nao ka mamana.
13 Nau kwai oli na kau siamu nai, ma sui boroi 'ana nau ku bae suli doo nai ki fuada si kada ku nii 'ua kau lao fera ne 'i saegano. Ku faarongo kera 'ana doo nai ki uri manata lada ka ele 'ana ele laa nau ne ali'afu.
14 Nau ku toolangainia naa bae lamu siada, sui ma toaa 'ana fera ne 'i saegano ki daka susubutai kera, suli toa nau nee kera nao lau toa 'ana fera ne 'i saegano ki naa. Kera 'uri nau lau guu, ne nau nao lau waa 'ana fera ne 'i saegano.
15 Nau kusi gani 'oe lau uri 'oko ngalida 'amua kau fasi lao fera ne 'i saegano nai. Ku gani 'oe lau 'akua uri 'oko suasuli diana 'ani kera faasia Waa Ta'aa bae.
16 Ni kera nao lau toa 'ana fera ne 'i saegano ki naa ne, mala lau guu ni nau ne nao lau waa 'ana fera ne 'i saegano.
17 Na bae lamu naa ne doo mamane. Alu na baea mamana 'oe nai 'e talai kera uri daka too 'e'ete na fuamu.
18 Nau ku fale kera uri lea daka toolangaidoo lau guu siana toae ki mala ne 'oe fale nau mai lao fera ne 'i saegano.
19 Nau ku alu nau 'i tala'aku ku too na uri 'adomi lada, uri kera lau guu daka too nada fuamu.
20 "Aia, nau nao kusi foa gwaku fua toa nee taifili kera gwana. Nau ku foa lau guu fua toaa ne totoo da kai manata mamana lau gu 'ani nau, si kada kera rongo faarongo laa nee fasi toa nee.
21 Ma nau ku foa lau guu uri kera daka alu tiidoe guu, mala lau guu ne 'oe ma ni nau koro tiidoe naa. 'Oko 'adomi kera uri daka alu tiidoe naa fai koro, uri toaa lao fera ne 'i saegano daka faamamanea ne 'oe fale nau mai.
22 Nau ku faa'inito kera 'uri lau guu ne 'oe faa'inito nau, uri kera daka alu tiidoe naa, mala lau guu ne koro alu gu tiidoe naa.
23 Si baea nai 'e toolangainia: Nau ku nii 'ani kera, ma 'oe 'oko nii 'ani nau. 'Oko 'adomi kera uri kera da alu tiidoe ka ali'afu guu, uri toaa 'ana fera ne 'i saegano daka saitomana ne 'oe 'o fale nau mai ma 'oko liosau 'ana toa nee ka mala lau guu ne 'oe 'o liosau 'ani nau.
24 "Maa 'ae, nau ku dooria toa ne 'oe faleda fuaku nee, daka too kwaimani lau gu fai nau 'ana kula ne nau ku too ai, uri daka suana 'ada ne 'oe faa'inito nau. 'Oe 'o faa'inito nau suli 'oe liosau 'ani nau sui fatai 'ofi saungainia molaagali.
25 Maa 'ae, 'oe waa ade 'o'olo tiifau. Toaa nee 'ana fera ne 'i saegano ka nao dasi filo 'oe boroi, nau ne ku filo 'oe. Ma na toa nau nee lau gu kera saitomana ne 'oe 'o fale nau mai.
26 Nau ku faarongo kera sui naa suli 'oe. Ma tara nau kwai faarongo kera 'ua gwaku kau suli 'oe, uri na liosaua ne 'oe ilia fuaku ka nii 'ani kera ma uri nau ku nii 'ani kera."

18

Si kada kera daua sa Disas
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Si kada sa Disas nia bae 'uri nai ki lelea ka sui, nia ka lea na kau fai toa kwairooi nia ki. Ma kera daka ulufolo na kau 'ana kasi dede nai satana 'i Kidron. Ma daka lea na kau uri lao ububui 'ai nai 'i bali loko 'ana dede nai.
2 Ma sa Diudas, na waa nai 'e 'ole mae lana naa sa Disas nai, nia ka saitomana sui naa si kula nai. Suli si kada 'oro sa Disas fai kera toa kwairooi nia ki da kai lea walude ki gwada 'i seeri.
3 'Uri nai, sa Diudas 'e talaia waa nai ki 'ana omee fera 'i Rom fai tai waa ni folo lae ki ne waa baita ni foa ki ma Faarisii ki da odu kera mai, nia ka lea na mai fai kera uri lao ububui 'ai nai. Kera toa ne da lea mai nai, kera dau raunga mai ma daka kwesu daka lea na mai.
4 Sa Disas 'e saitomana sui naa si doo nai kera da kai ilia 'ani nia, nia ka fali kau ka ledi 'urii 'ani kera, "Tii ne molu nani uri nia?"
5 Kera da luu nia daka 'urii, "Meli nani mai uri sa Disas waa bae 'i Naasaret ne."
Sa Disas ka bae 'urii, "Tee nau naa nee."

Aia, sa Diudas na waa ne talai kera
kau siana sa Disas nai, nia ka uu lau
gu 'i seeri fai kera.
6 Si kada nai sa Disas ka bae 'urii,
“Tee nau naa nee,” na toa nai tona da
dudu faiburi kau daka 'asi kera gu 'i
saegano.
7 Sui sa Disas ruana ka ledi lau gu
'urii, “Tii ne molu nani uri nia nee?”
Kera daka bae lau gu 'urii, “Meli
nani mai uri sa Disas waa bae 'i
Naasaret.”
8 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Tee
nau naa nee, bae ku saea sui na
fuamolu. Doo ne nau naa ne molu
nani mai uri nau, aia, molu saea fua
toa nee da lea 'ada fasi see.”
9 Sa Disas nia bae 'uri nai uri si
baea nia saea sui na mai suli kera ka
mamana, ne nia bae mai 'urii, “Maa
'ae, toa bae 'oe faleda mai fuaku kera
lau sui gwada, nao ta waa 'ani kera si
funu guu.”
10 Ma sa Saemon Bita nia too 'ana tii
'ila nai ni firu. Nia ka aoa 'ila nai ka
kwae na kau ai, ma ka kwae muusia
naa bali alingana aolo nia waa rao
nai na waa foa ni gwau. Na waa rao
nai satana sa Malakas.
11 Sa Disas ka bae 'urii fua sa Bita,
“Oli fai 'ila na 'oko alu 'amua 'i fulina!
Nee wala, ma nonifiia nee Maa nau
'ua guu nia dooria kwailiu 'i laona
nee, nau 'afitai ku lea 'e'ete lau faa-
sia!”

Kera talaia naa sa Disas siana sa 'Anas

12 Na toa ni folo nai ma toa ni omee
nai ki, fainia toa gwaungai ki kera
daka daua naa sa Disas 'i seeri. Ma
kera daka kani faafi roo 'aba nia ki
13 sui daka talai nia na kau sia arai
sa 'Anas, na fungo sa Kaeafas. Sa
Kaeafas, nia na waa foa ni gwau 'afa
ngali nai.
14 Sa Kaeafas, nia ne saea mai si
baea fua toa gwaungai kera Diu ki ma
ka 'urii, “Nia diana gwana fua ta tii
waa gwana ka mae uri toaa 'oro nee
daka mauri.”

Sa Bita nia tofe faafi sa Disas
(Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Sa Saemon Bita fainia ta tii waa
kwairooi sa Disas lau guu, daru lea
na buri sa Disas ne da talaia daka
lea naa. Ma ruana waa kwairooi nai,
ka lea kwaimani fai sa Disas fai kera
lelea kau ka dao guu lao lalo nai maa
beu waa foa ni gwau, suli waa foa ni
gwau nai 'e saitoma diana 'ana waa
kwairooi nai.
16 Aia, ma sa Bita ka uu gwana kau
'i maa. Na waa kwairooi nai na waa
foa ni gwau 'e saitomana nai, nia oli
ka ruu mai 'i maa ka bae fai wela keni
nai 'e lio suli mae. Sui, nia ka talaia sa
Bita daru ruu sui na kau lao lalo nai.
17 Si kada sa Bita 'e ruu kau 'ana
mae nai, na wela keni nai ka bae 'urii
fuana, “'Oe alamia ta waa lau gu 'ana
toa kwairooi nia waa loko da talai
mai loko 'oto ne!”
Sa Bita 'e luua ka bae 'urii, “Nao,
nau nao!”
18 Si kada nai faanoe gwag-
wari'olaa, ma na waa baita nai ki
fainia toa ni rao baki daka 'ukunia
era nai ma kera daka uu kalia daka
sara 'ada. Sa Bita nia uu kwaimani
fai kera ka sara lau gu noni era nai.

Na waa foa ni gwau 'e ledifetoa naa sa Disas
(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Na waa foa ni gwau nai ka ledife-
toa naa sa Disas suli toa kwairooi nia
ki ma suli toolangaidoo laa nia.
20 Sa Disas ka luu 'urii 'ani nia, “Si
kada ki sui guu, nau ku toolangaidoo
gwaku lao beu ni ofu laa kamolu ki,
ma lao beukaua loko kula loko toaa
Diu ki sui naa da kai koni kwaimani
ai. Nau nao kwasi agwatainia gu bae
laku suli doo neki.
21 Uri tee ne 'oko ledi 'urii 'ani nau?
'Oe leditona fasi kau toaa naki da
rongo mai doo nai ki nau ku bae mai
sulia. Kera da saitomana gwada doo
nai ki nau ku saea mai fuada na, 'afi-
tai ka nao.”
22 Si kada sa Disas bae gu 'uri nai, ta
waa 'ana waa gwaungai nai ki 'i seeri
karangi nia ka fidali nia naa, ka bae
'urii, “Nee wala, 'oe olisi lamu gwana
'ana waa foa ni gwau nai?”
23 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Lea
nau ku saea tasi doo ne garo, 'oko
faarongo nau. Ma lea nau ku saea
gwaku doo mamane ki, ma 'oe fidali
nau uri tee nai?”

24 Sa 'Anas 'e ledi sa Disas 'uri nai
sui, nia ka odua sa Disas ka lea naa
sia sa Kaeafas, na waa foa ni gwau
nai. 'Abana sa Disas ki, kera kani 'ua
gwada faafida.

Sa Bita tofea lau sa Disas
(Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Si kada sa Bita nia uu ka sara
'ana, kera daka ledi 'urii 'ani nia, "'Oe
ta waa lau gu 'ana waa kwairooi baki
sa wala loko nee?"
Ma sa Bita ka tofe ka bae 'urii, "Nau
nao!"
26 Ma tii waa 'ana waa rao nia waa
foa ni gwau ka nii lau guu 'i seeri.
Sa wala nai, nia wanefuta nia waa ni
rao bae sa Bita 'e kwae muusia kau
alingana. Sa wala nai ka bae 'urii,
"Tee mone! Nau ku suamu na mai fai
sa wala loko lao ububui 'olif bae kada
bae kera dau nia bae!"
27 Sa Bita ka tofe lau guu. Ma si
kada nai 'ua guu na karai ka 'ai naa.

Kera talaia na kau sa Disas siana sa Baelat
(Matiu 27:1-2,11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Sui kera daka talaia na kau sa
Disas fasi beu sa Kaeafas, daka lea na
kau fainia uri beu sa Baelat, na waa
baita bae gafman Rom 'e alua ka lio
suli bali lolofaa nai. Si kada nai, nia
dao naa 'i 'uubongi maakafukafua.
Na toa gwaungai nai Diu daka uu
gwada kau 'i maa, suli da mau ade
lea da ruu kau lao beu nia waa baita
nai nia nao lau waa Diu nai ma kera
daka faasua kera 'i maana God. Kera
dooria daka abu ada maasia 'ani lana
Fangatasae nai.
29 'Uri nai, sa Baelat ka ruu kau
siada 'i maa, ka ledi 'urii 'ani kera,
"Tee ne sa wala nee ilia ka garo ma
molu ka dau nia mai faafia?"
30 Kera luua daka bae 'urii, "Lea
sa wala nee nao si ilia guu tai doo
garo, kameli 'afitai meli ka talaia mai
siamu 'urii ne."
31 Sa Baelat ka bae 'urii fuada, "Lea
nia 'uri nai tama, molu talaia kau uri
molu ka fale na kau kwakwaea fuana
fara taki kamolu nai."
Kera daka bae 'urii, "Ma sui kameli
ne nao meli si too 'ana rigitaa uri fale
lana kwakwaea uri saumaeli lana ta
wane nee."
32 Si doo nai 'e fuli uri si baea sa
Disas nia saea sui na mai sulia kwai
mae laa* nai nia kai mae ai nai ka fuli.
33 'I seeri sa Baelat ka oli ka ruu lau
'i beu, ma nia ka 'ailia mai sa Disas
siana ka ledia naa. Ka 'urii, "Nee
wala, ma 'oe naa ne waa 'inito kera
toaa Diu?"
34 Ma sa Disas ka ledia kau ka
'urii, "Nee? 'Oe gwana tala'amu ne
'o manata toi si doo nai 'oko ledia
nai, ma nao tai waa lau gwana ne da
faarongo 'oe suli nau ma 'oko saea
nai?"
35 Ma sa Baelat ka bae lau 'urii,
"Nau nao lau ta waa Diu ne uri 'oko
ledi 'uri nai 'ani nau! Toaa 'oe fai waa
baita ni foa ki 'ua gu ne kera da talai
'oe mai siaku nee. Tee ne 'oe ilia mai
ka garo?"
36 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Na
'initoaa nau nia nao lau 'initoaa 'e lea
mai fasi fera ne 'i saegano ne. Lea
sae nia lea mai fasi fera ne 'i saegano
mone, doo toaa ni rao nau ki kera da
firu mai suusi nau ma toaa nee Diu
'afitai daka karo nau gu bae."
37 Ma sa Baelat ka ledia ka 'urii,
"'Uri nai tama 'oe na waa 'inito ne!
Nee?"
Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Doo
mamane ne 'oe sae nau na waa 'inito
nai. Nia mamana nai, si doo ne ku lea
mai lao fera ne 'i saegano uria ma ku
futa mai uria, nia naa ne uri faarongo
mamana lae sulia si baea mamana
nai. Toae ki sui guu ne kera nii 'ana
bali nia doo mamana nai, kera da
fafurongoa si doo ku saea daka ade
sulia."
38 Sui sa Baelat ka ledia lau ka 'urii,
"Nee wala, tee gu ne mamana lae?"

Kera saea sa Disas nia garo ka naofia naa mae lana
(Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Ma sa Baelat nia ledi 'uri nai sui nia
ka oli lau 'i maa siana toaa Diu bae.
Nia ka bae 'urii fuada, "Nau nao kusi

* **18:32** 'Ana birangaa kera toaa Diu ki kera da saungia waa 'oia taki 'ana 'uifau lada. Na birangaa kera toaa Rom, kera da saumaelia waa da 'oia taki 'ana foto lae faafida 'ana 'airarafolo.

dao toi guu tasi garo laa 'ana sa wala nee.
39 Ma sui boroi 'ana ta, si birangaa kamolu naa ne uri nau ku saea daka lukea kau ta waa fuamolu fasi lao lookafo otofana Fangatasae nee. Nia 'uri nai, waa 'inito nee toaa Diu ne molu dooria daka lukea kau fuamolu?"
40 Ma kera daka 'ai baita tasa daka bae 'urii, "Nao! Sa wala nai ka nao! Lukea 'amua mai sa Baarabas fuameli!" Sa Baarabas kera alu nia lao lookafo faafia nia ta waa 'ana toaa da sasi uri taga lae 'ana gafman.

19

1 'Uri nai guu sa Baelat ka falea naa sa Disas fua toaa ni omee nai ki ma ka saea kera daka nangasia naa sa Disas.
2 Kera daka 'e'erea tii 'eeregwaua 'ana 'oko konala nai sui daka silifainia naa 'i gwauna sa Disas. Sui kera daka faa ruufi nia naa 'ana maku gogosala nai mala 'ana waa 'inito.
3 Sui kera daka fali kau siana daka bae 'urii, "Diana tasa kau fuamu, 'oe waa 'inito kera toaa Diu!" Sui, kera daka fidali nia usi maana.
4 Sa Baelat ka tii fa ruu laa lau kau 'i maa ka bae 'uri fua toaa nai Diu, "Nau ku talaia mai sa wala nee fuamolu nai, uri molu ka saitomana ne nau nao kusi dao toi guu tasi doo ne nia ilia ka garo."
5 Si kada sa Disas 'e ruu mai 'i maa, nia 'e ruufia na mai maku gogosala bae fua waa 'inito ki ma na doo ni 'eeregwaua konala bae lau gu 'i gwauna. Sa Baelat ka bae 'urii fua konia nai, "Molu suana nai, sa wala bae gu ne!"
6 Aia na waa baita ni foa nai ki, ma na waa ni folo lae nai ki kalia Beukaua bae, si kada kera suana, kera daka 'ai baita daka bae 'urii, "Saungi sa wala na ka mae 'ana! Foto faafi nia 'ana 'airarafolo!"
Sa Baelat ka bae 'urii, "Molu talai nia kau molu ka tala foto 'amolua faafi nia 'ana 'airarafolo. Ni nau gu ne nao kusi dao toi guu tasi doo ne nia ilia ka garo."
7 Na toaa nai Diu kera daka bae 'urii fua sa Baelat, "Sa wala na 'e saea nia 'Alakwa God. Si doo taki kameli 'e luia nao ta waa gwana si saea naa nai. Nia waa uri mae lae naa na, suli nia saea si doo nai."
8 Si kada sa Baelat nia rongo kera da bae 'uri nai, nia kafi mau kafi 'idu lau.
9 Sui nia oli ka ruu lau 'i beu ka ledia sa Disas ka 'urii, "Nee wala, doo 'oe waa fasi fai nee?"
Sa Disas ka nao si saea gu tasi doo.
10 'Uri nai sa Baelat ka ledi 'urii lau 'ani nia, "Nee, 'oe nao 'osi dooria guu bae lae fa nau? 'Oe nao 'osi saitomana guu, ne nau naa ne ku too 'ana tetedee uri ku saea daka foto faafi 'oe 'ana 'airarafolo, ma nao daka lukasi 'oe 'oko mauri 'amua?"
11 Sa Disas 'e luua ka bae 'urii, "Na tetedea nai, lea God nao si faa fuamu uri sae lana doe suli nau, 'oe 'afitai 'oko too ai. Doo ne adea guu, waa ne fale nau 'i 'abamu, nia fulia si abulo ta'aa laa baita 'asia naa."
12 Safali 'i seeri, sa Baelat ka sasi lau gwana uri dao lae toi tasi ade laa uri nia ka saea daka lukea lau gwada sa Disas. Sui ma Toaa Diu ki, kera daka 'ai baita kau daka 'urii, "Lea 'o lukea sa wala na ka lea lau gwana, tama 'oe nao lau ruana nia waa 'inito loko 'i Rom nai. Suli lea ta waa 'e saea nia tala'ana 'e 'inito, nia waa 'e nao si kwaimani na fai waa 'inito 'i Rom nai."
13 Si kada sa Baelat nia rongo si doo nai sui, nia ka talaia na mai sa Disas uri 'i maa. Sui sa Baelat ka gooru naa 'ana si kula nai fua gooru lae ai uri fale lana si baea 'isi suli doo ki. Si kula nai kera da 'ailia 'ana "Fau dedema", aia 'ana bae laa kera toaa Diu, na "Gabata".
14 Ma fa dani nai, nia fa dani 'ana ade akau lae maasia fa wiiki bae Fangatasae kai liu ai. Nia ka dao karangia naa tofungana sato 'ana si kada nai. Sa Baelat ka bae na 'urii fua toaa Diu nai, "Na waa 'inito kamolu bae ne!"
15 Na toaa Diu nai ki daka kokoo baita 'ada daka bae 'urii, "Ngali kau molu foto faafia ka mae 'ana, 'ana 'airarafolo wala!"
Sa Baelat ka ledi kera lau ka 'urii, "Nee, nia mamana kamolu dooria uri nau ku foto na faafia waa 'inito kamolu nee 'ana 'airarafolo nai?"

'I seeri na waa baita ni foa ki da luu nia daka bae 'urii, “Tii waa 'inito ne kameli too na ai ne waa 'inito 'i Rom. Nao lau ta waa 'inito 'e'ete lau!”
16 Lelea mai 'e dao gu 'i seeri, sa Baelat ka fale na kau sa Disas fuana toa ni omee nai ki uri foto lae faafi nia 'ana 'airarafolo.

Kera foto faafi sa Disas 'ana 'airarafolo
(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43)

'I seeri, na toa ni omee nai ki daka talaia na kau sa Disas.
17 Sa Disas ka ngalia 'airarafolo nia ni mae lae 'i fafona ka lea naa uri si kula nai 'i gwai lelete. Ma kera daka 'ailia kula nai “'I Golgota” 'ana baea toaa Diu.
18 Ma 'i seeri kera daka foto na faafia sa Disas 'ana 'airarafolo. Ma kera daka foto faafia ta roo waa lau gu fainia, ta waa ka nii bali aolo ma ta waa ka nii bali mauli nia. Sa Disas ka nii 'i lalo 'ana roo waa nai ki.
19 Sa Baelat ka kedaa mai tii si baea nai sui kera daka ngali mai daka alu ngasi ai 'i gwauna 'airarafolo nai sa Disas nii ai. Si baea nai 'e 'urii, “SA DISAS WAA 'I NAASARET, NA WAA 'INITO KERA TOAA DIU.”
20 Waa 'oro ki 'ana toaa Diu kera da idumia si baea nai, suli si kula nai da foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo ai 'e nii karangia gwana fera baita 'i Durusalem. Ma kera daka kedaa lau gu si baea nai 'ana baea kera toaa Diu, baea kera toaa 'i Rom, ma fainia baea kera toaa Grik.
21 Na waa baita ni foa ki kera nao dasi ele suli si bae laa nai, ma kera lea daka saea fua sa Baelat. Kera daka bae 'urii, “'O kekeda nao 'osi saea lau ‘Na waa 'inito kera toaa Diu ki!’ Kaa 'o saea 'amua, ‘Ni nia lau gwana tala'ana bae saea, nia waa 'inito kera toaa Diu ki.’ ”
22 Sui sa Baelat 'e luu kera ka bae 'urii, “Si baea ne nau ku kedaa sui naa, tama nau ku kedaa sui naa nai, ade ta waa ka talana lau.”
23 Si kada toa ni omee nai ki da foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo, kera da ngalia maku nia ki daka tolingia 'ana fai si doo ki uri ka bobola fai kera fai waa ki. Na maku nia nai 'i fara gwana ne tio. Maku nai, kera saungainia ka tikwa ma ka nao gu ta tailado laa ai 'ita mai gwauna ka dao 'aena.
24 Na waa ni omee nai ki daka bae 'urii matangada kwailiu, “Nao kolu si kari saketoa lau maku nee. Kolu ilia fasi tasi saso laa mala dais uria. Lelea waa siitasa, waa nai ka ngali 'ana.” Si doo nai 'e fuli uri si baea lao kekeda laa abu ka mamana bae nia 'urii, “Kera tolingia naa maku nau ki fuada, ma kera daka saso mala dais uri maku baita nau 'i fafo.” Si doo toa ni omee nai da ilia nai.
25 Gaa nia sa Disas fai toolana gaa sa Disas, ma ni Meri 'afe sa Klopas, fai ni Meri ai bae 'i Magdala, kera da uu gwada 'aena 'airarafolo nai sa Disas mae ai.
26 Sa Disas nia suana kau gaa nia 'i seeri, ma na waa kwairooi bae sa Disas nia liosau 'ani nia boroi ka uu karangi lau gu 'i seeri. Sa Disas ka bae 'urii fua gaa nia, “Gaa 'ae, na 'alakwa 'oe bae ne.”
27 Sui, nia ka bae lau gu 'urii fua waa kwairooi nai, “Na gaa 'oe bae ne.” Safali 'i seeri na waa kwairooi nai 'e talaia gaa sa Disas ka too 'i luma kera ka suasuli nia naa.

Sa Disas nia mae
(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Burina doo nai ki lau guu, sa Disas 'e saitomana sui naa ne raoa nia ki sui naa, ma uri si doo Kekeda laa Abu✡ saea ka fuli, nia ka bae 'urii, “Nau ku maeli kuu.”
29 Na waen lifoo nai, kera da ongia lao kufidoe ka fungu ka uu gwana 'i seeri. Kera daka ngalia si doo nai mala lumulumu daka kurumainia kau lao waen nai sui daka alua gwauna saga 'ai nai da saea 'ana “Iisob,” sui kera daka falea kau uri maa ngiduna sa Disas.
30 Si kada sa Disas nia kuufia ka sui, nia ka bae 'urii, “Nia sui naa nai!” Nia bae 'uri nai sui guu, nia ka gwautoli na mangona ka liu naa.

Kera labua gagarona sa Disas 'ana sue

✡ **19:28** Sam 69:22

31 Fa dani nai fa dani ni ade akau
lae naa, sui tio dani guu fa dani 'ana
sabat naa. Fa sabat nai boroi, nia
fa sabat 'initoa kera lau guu. Kera
toaa Diu nai lea daka gania naa sa
Baelat uri kera lea daka 'oia 'aena sa
Disas fai roo waa baki uri daka mae
'ali'ali, ma daka tangasu kera naa fasi
'airarafolo baki, suli kera ote kera
'ana waa mae ki daka tio gwada 'ana
'airarafolo nai ki 'ana sabat.
32 'Uri nai guu toa ni omee nai ki
kera lea daka safali 'oia naa 'aena ta
waa 'ana roo waa baki da foto faafi
keerua 'ana 'airarafolo ki fai sa Disas
bae.
33 Ma sui, si kada kera dao naa
siana 'airarafolo bae sa Disas nii ai,
kera daka suana nia mae naa. 'Uri
nai, kera daka nao dasi 'oia guu 'aena
sa Disas.
34 Si doo tii waa 'ani kera nia 'e ilia
lau 'ana ne nia liu fai sua nai ka labu
ai 'i gagarona sa Disas. Ma na 'abu
fainia kafo daru igwa mai faasia.
35 Nau waa ne ku tala suai na doo
nai ki ne ku unu sulia nee. Nau ku
unu sulia siamolu uri kamolu sui guu
molu ka manata mamana lau guu.
Doo nai nau ku saea nai nia mamana,
ma nau ku saitomana ne nau ku bae
mamana.
36 Doo nai ki da fuli 'uri nai uri si
doo na kekeda laa Abu 'e saea mai ka
mamana, bae nia bae 'urii, "Ta tii si
'oki boroi 'ani nia nao si moo'oi guu."
✡
37 Ma ta bali kekeda laa Abu lau
guu ka 'urii, "Waa ki da kai bubungia
waa ne kera labua 'ana sue ka ruu lao
nonina." ✡

Kera saufinia naa sa Disas
(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Burina nia mae naa, sa Diosef
waa nai faasia 'i 'Arimatea nia lea
mai ka gania sa Baelat uri ka ngali
kau nonina sa Disas. Sa Diosef, nia
ta waa lau guu 'ana waa kwairooi sa
Disas ki, sui ma nia ka agwa gwana
mai, suli 'e mau lau gwana 'ana waa
gwaungai kera Diu ki. 'Uri nai guu, sa
Baelat ka faolomainia naa. Sa Diosef
lea ka ngalia naa.
39 Sa Nikodimas waa bae nia lea
mai siana sa Disas lao fa rodo bae,
nia lau gu ne lea kwaimani kau fai sa
Diosef. Ma nia sa Nikodimas, ka ngali
mai bobola fainia 30 kilo 'ana doo
moko diana ki 'asia naa uri alu lae fai
nonina waa mae. Satana doo moko
diana nai ki ne "Mira," fai "'Alos."
40 Roo waa nai ki, keerua daru
ngalia nonina sa Disas ma daru ka
'afua naa 'ana 'aba maku kwakwaoa
diana ki fainia doo moko diana baki.
Keerua daru ili 'uri nai suli si biran-
gaa Diu ki 'ana ade akau lae 'ana waa
mae ki sui fatai dafi saufini kera.
41 Si kula bae kera da foto faafia sa
Disas ai bae 'e nii ninimana tii ola 'ai.
Ma tii likwafau falu ni alu wane lae
ne kera nao dasi alu 'uabaa gu mai ta
waa ai ka nii gwana lao ola 'ai nai.
42 Fa dani nai, fa dani Diu ki 'ana
ade akau lae maasia Sabat nai. 'Uri
nai keerua daru ka saufinia naa sa
Disas 'i seeri lao likwafau falu nai,
suli 'e nii karangi gwana.

20

Sa Disas nia tatae faasia maea
(Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 'I 'uubongi maakafufua lao roro-
doe 'ua gwana 'afa sato totoonao 'ana
wiiki, ni Meri bae faasia 'i Magdala
nia ka lea naa uri maana likwafau ni
alu wane bae. Nia dao ka suana fau
bae da fonokia 'ana maana likwafau
bae, nia abuli ka tio 'e'ete na kau.
2 'I seeri, ni wala nai ka lae 'ali'ali
ka oli lau mai fera siana sa Saemon
Bita fainia na waa kwairooi bae sa
Disas liosau 'ani nia bae. Ni wala
nai ka bae 'urii fua roo waa ki, "Wala
roo waa 'ae, na wane ki gu ne da
ngalia naa nonina Aofia kia bae faasi
lao likwafau bae, ma kolu ka ulafusia
naa si kula da alu nia ai!"
3 'Uri nai guu, sa Bita fainia na waa
kwairooi bae daru ka tatae daru ka
lea naa uri maa likwafau bae.
4 Ma keerua sui guu daru ka lae
'ali'ali naa, lelea na waa kwairooi nai
ka talua sa Bita lea kau ka dao na 'i
nao maana likwafau nai.
5 Nia 'agwaoro kau ka bubungia
'abala maku kwakwaoa baki sui guu

✡ **19:36** 'Eksades 12:46; Namba ki 9:12; Sam 34:20

✡ **19:37** Sakaraea 12:10

da tio gwada, sui boroi nia nao si ruu
gu kau lao likwafau nai.
6 Sui, sa Saemon Bita bae nia 'isi
mai, nia lelea mai ka dao naa. Sa Bita
ka tasa kau ka ruu na lao likwafau
nai. Nia ka suai naa 'abala maku
kwakwaoa baki.
7 Nia ka suai lau guu si 'aba maku
bae kera da karoa 'ana gwauna sa
Disas. Si 'aba maku nai 'e lukuma
ka tio 'e'ete lau gwana taifilia faasia
'abala maku kwakwaoa baki.
8 Dao 'i seeri guu na waa kwairooi
bae nia dao maana likwafau 'i nao,
nia ka ruu na kau. Nia ka suai doo nai
ki ma nia ka faamamanea naa.
9 Ka 'uri nai boroi 'ana, keerua
nao daru si filoa 'ua gwadaru bae na
kekeda laa Abu 'e saea sa Disas totoo
kai tatae guu faasia maea.
10 'Uri nai sui guu, roo waa
kwairooi nai ki daru ka oli na mai
luma keerua ki.

Ni Meri fasi Magdala nia suana sa Disas
(Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11)

11 Ma ni Meri ka uu 'ua 'i maana lik-
wafau, ma ka angi guu 'ana. Ma 'ana
si kada nia angi 'ana, nia 'agwaoro ka
lio kau laona likwafau nai.
12 Ma nia ka suana roo 'ensel nai
ki keerua ruufia maku kwakwaoa ki
ma daru ka gooru gwadaru 'ana si
kula nai da egwalaa sa Disas ka tio
ai 'i nao. Ta 'ensel ka gooru kula bae
gwau sa Disas tio ai bae, ta doo 'ana
kula bae 'aena ki tio ai.
13 Keerua daru ledia ni Meri daru
ka 'urii, “Nee, tee ne 'o angisia?”

Ni Meri 'e luu keerua ka 'urii, “Na
Aofia nau bae ne kera ngalia kau non-
ina faasia 'i seki, ma nau ku ulafusia
naa kula da alu nia ai.”
14 Nia 'e bae 'uri nai sui nia abulo 'e
lio kau, ka suana sa Disas 'e uu gwana
'i seeri. Sui boroi 'ana nia ka ulafusi
lau gwana ne nia sa Disas.
15 Sa Disas ka ledia ka 'urii, “Wela
keni 'ae, 'utaa ne 'oko angi gwamu
'urii? Ma tii ne 'oe nani uri nia?”

Ni Meri ka kwaifii 'ana sae sa waa
nai gwana ne lio suli ola 'ai nai 'i seeri.
Nia ka 'urii fuana, “Waa baita kani
'ae, lea sa 'oe gwana ne 'o ngalia kau
nonina Aofia nau, nau ku dooria 'oko
faarongo nau 'ana kula ne 'oe alua ai,
uri nau lea ku ngali 'akua.”
16 Sui, sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Meri 'ae!”

Ni Meri toriabulo 'e lio kau ka lio
saitomana naa. Nia ka bae na 'urii
fuana, “'Oi na Raboni bae!” “Raboni”
toolangai lana na “Waa ni toolan-
gaidoo” 'ana baea kera toaa Diu.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana,
“Nao 'osi dau fifini faafi nau 'urii, suli
nau nao kwasi oli kwasi dao 'ua sia
Maa nau ne. 'O oli kau dao siana
toolaku ki, 'oko faarongo kera ne nau
kwai oli naa siana Maa nau ne nia na
Maa kera lau guu. Nia na God nau,
ma na God kera lau guu.”
18 Sui guu ni Meri nai faasia 'i Mag-
dala ka oli naa. Nia ka faarongoa naa
waa kwairooi ki ne nia suana naa na
Aofia. Ma nia ka faarongo kera lau
guu 'ana doo nai ki sa Disas nia saea
mai fuana nai.

Na toa kwairooi ki da suana sa Disas
(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 'I saulafi naa 'ana tii fa sato to-
toonao bae gwana 'ana wiiki, na toa
kwairooi baki kera da too kwaimani
'ada laona tii beu nai. Na maa nai ki
'ana beu nai boroi kera da fonokida
daka alu loko ki ai, suli kera da mau
'ana toa gwaungai Diu ki. Ma sa
Disas nia ka sakatafa faatai gwana
'i matangada. Ma ka bae 'urii, “Na
aroaroe ka too na fai kamolu.”
20 Nia bae 'uri nai sui, nia ka
faatainia naa 'abana ki fai na
gagarona fuada. Na toa kwairooi ki
kera daka ele 'asia naa 'ana si kada
nai kera da suana Aofia.
21 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
“Na aroaroe ka too na fai kamolu.
Nau kwai fale kamolu molu kai lea,
mala lau guu ne Maa nau nia fale nau
mai.”
22 Sa Disas nia ufi mango faafi kera
ma ka bae 'urii, “Molu ngalia Anoe-
doo Abu.
23 Lea kamolu molu manata lukea
abulo ta'aa laa ta waa, waa nai God
boroi nia manata lukea lau guu abulo
ta'aa laa nia ki. Ma waa ne kamolu
nao molu si manata lukea abulo ta'aa

laa nia ki, God boroi nao si manata luke nia lau guu."

Sa Toomas suana sa Disas

24 Aia sa Toomas ne kera 'ailia lau guu 'ana "'Iu" ta waa lau guu 'ana toa kwairooi baki sa Disas, nia nao si too 'ana si kada nai sa Disas dao siada nai.
25 Ma 'aini toa kwairooi nai ki kera daka faarongo nia daka bae 'urii, "Wala 'ae, kameli meli suana mai na Aofia!"
Nia ka bae 'ana 'urii fuada, "Lea nau ku tala suana guu fuli nila baki lao 'abana taari ku faamamanea. Fai, lea nau ku tala alu gu kakauku fuli nila baki ma ku dau toi guu 'i gagarona bae taari ku faamamanea. Lea nao, 'afitai guu nau ku faamamanea si doo nai."
26 'Ana fiuna fa dani 'i burina lau guu, na toa kwairooi baki kera da too fiku lau guu laona luma bae. Fua nai, sa Toomas 'e nii lau gu fai kera 'i seeri. Kera daka sabia lau gu mae ki. Sui sa Disas ka sakatafa folaa lau gu mai 'i matangada, ka bae lau gu 'urii, "Aroaroe ka too na fai kamolu."
27 Sui sa Disas ka bae 'urii fua sa Toomas, "Toomas 'ae, 'oe alua fasi kakaumu 'i seki lao 'abaku. 'O suana fasi 'abaku neki. Faa mai 'abamu 'oko silifainia fasi 'i seki gagaroku fulina mae maala bae. 'O manata mamana naa, nao 'osi manata ruarua lau!"
28 Ma sa Toomas 'e luua ka 'urii, "'Oe na Aofia nau, ma God nau!"
29 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe 'o suaku gwamu nai 'oko manata mamana nai. 'E diana tasa fua toaa ne nao dasi suaku boroi ma kera daka manata mamana 'ani nau."
30 Sa Disas nia ilia doo kwaibalatana 'oro ki lau ne toa kwairooi nia ki da suai, ne nao kusi kekeda gu sulia lao buka ne.
31 Ma sui boroi 'ana, doo neki nau ku kekeda sulida nee, nau ku kekeda sulida uri ka adea molu ka manata mamana 'ana sa Disas na Kraes, na 'Alakwa nia God. Ma si kada kamolu molu manata mamana 'uri nai, kamolu molu ka too 'ana mauria firi nunufana satana.

21

Sa Disas nia sakatafa faatai lau

1 Tii si kada lau gu kau 'i buri, sa Disas nia saka faatai lau fua toa kwairooi nia ki 'i ninimana 'osi 'i Galilii.* Na fuli lana 'e 'urii:
2 Toa ne kera da fiku kwaimani 'ana si kada nai ne, Sa Saemon Bita, sa Toomas ne kera 'ailia 'ana 'Iu, sa Nataniel nia waa faasia 'i Kena 'ana bali lolofaa 'i Galilii, na roo 'alakwa sa Sebedii ki, ma ta roo waa kwairooi lau.
3 Sa Saemon Bita nia bae 'urii fuana toa nai, "Nau lea ku dee 'akua nai."
Ma kera daka bae 'urii, "Kameli boroi meli doori lea lau guu fai 'oe." Kera lea daka taelia naa gwa baru nai. Sui boroi 'ana fa rodo nai kera da dee lelea ka nao dasi deea gu ta sakwari.
4 'I 'uubongi abu naa, sa Disas nia ka uu kau 'i sara ninimana 'osi nai. Ma sui toa kwairooi nia ki daka nao dasi lio saitomana lau gwada.
5 Sui sa Disas ka bae kau fuada ka 'urii, "Nee wala ruana fai kera, kamolu molu deea boroi ta sakwari?"
Kera da luu nia daka 'urii, "'E nao gu ne!"
6 Ma nia ka bae 'urii, "Molu dangalua furai 'i bali aolo 'ani kamolu. Tara kamolu kai deea sakwari ki na." Si kada kera da ili gu suli si doo nai, na furai nai ka fungu naa 'ana sakwari 'oro mamana guu lelea kera nao dasi bobola na fai 'aba lana furai nai uri lao baru.
7 Sui na waa kwairooi bae sa Disas liosau 'ani nia, ka bae 'urii fua sa Bita, "Na Aofia kia bae loko wala!" Si kada sa Saemon Bita nia rongo gu nai nia saea, "Na Aofia kia bae loko," nia lae ka ruufia na maku baita nia (suli nia lukea ka alu gwana kada nia rao 'ana) ka lofo na lao matakwe ka 'arango naa uri 'i sara.
8 Na toa kwairooi ki kera daka lea na kau 'i burina uri 'i sara 'ana baru nai. Ma kera daka taraa na mai furai nai fai sakwari 'oro ne lelea ka fungu gu ai uri sara, suli kera da nii karangia naa 'i sara nai, bobola gwana fainia ta tii talanga fa fale'ae laa kau.

* **21:1** Taebirias ne ta sata lau guu fua 'osi 'i Galilii.

9 Si kada kera koso na 'i sara, kera
daka suana era nai 'e saru ka neneola
naa fainia sakwari ki ma tai beret ki
lau guu.
10 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Molu
ngali mai tai sakwari 'ana doo na
molu deea ki nai.”
11 Sa Saemon Bita 'e lea kau lao
baru nai ka taraa na mai furai nai
uri 'i sara. Na furai nai 'e fungu 'ana
sakwari baita 'oro, 153 'ana sakwari,
sui boroi na furai nai ka nao si muu
guu.
12 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Lea
mai, molu fanga 'amolua.” Tii ledi lae
'urii 'ani nia, “'Oe sa tii ne wala?” Gu
ne nao ta waa 'ani kera si ilia guu,
suli da saitomana gwada ne nia Waa
Baita kera sa Disas gwana nai.
13 Sa Disas lea mai ka ngali kau
beret ka faa fua toa kwairooi nia ki.
Sui ka ili lau gu 'uri nai 'ana sakwari
ki.
14 Oluna si kada sa Disas nia saka
faatai naa fua toa kwairooi nia ki naa
nai, burina bae nia tatae faasia maea.

Sa Disas fainia sa Bita

15 Si kada kera fanga ka sui naa,
sa Disas ka bae 'urii fua sa Saemon
Bita, “'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa
Dion, 'oe 'o liosau mamana 'ani nau
ka talua liosaua kera toa nee fuaku?”
Sa Bita ka bae 'urii, “Tee mone
Aofia. 'Oe 'o saitomana gwamu ne
nau ku liosau 'ani 'oe.”
Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O sua-
sulia kale sifsif nau ki.”
16 Sa Disas ruana ka bae lau gu 'urii,
“'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa Dion,
'oe 'o liosau mamana 'ani nau?”
Sa Bita 'e luua ka 'urii, “Tee mone
Aofia. 'Oe 'o saitomana gwamu ne
nau ku liosau 'ani 'oe.”
Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O lio
sulia na sifsif nau ki.”
17 Sa Disas oluna ka bae lau gu 'urii,
“'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa Dion,
'oe 'o liosau mamana 'ani nau?”
Sa Bita manata lana ka 'asia naa,
suli sa Disas oluna 'e ledi nia naa
ka 'urii, “'Oe 'o liosau mamana 'ani
nau?” Ma sa Bita ka bae 'urii fuana,
“Wala Aofia, 'oe naa ne 'o saitomana
doo ki sui guu, ma 'oko saitomana ne
nau ku liosau 'ani 'oe.”
Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O lio
sulia sifsif nau ki.
18 Doo mamane nau ku saea fuamu
'e 'urii, kada ne 'oe 'ofi baita mai 'oe
'o tala ofi 'amua tala 'amu, ma 'oko
tala lea 'amua tala 'amu 'ana kula ne
'o doori lea uria. Ma sui, lelea 'oe 'o
waro naa, 'oe 'oko fale 'aba na kau uri
daka dau 'abamu. Ma ta waa 'e'ete
naa ne kai kania maku 'oe salafamu,
ma ka talai 'oe kau uri kula ne nao 'osi
doori lea gu uria.”
19 Sa Disas 'e saea si doo nai uri ka
faatainia kwai maea ne sa Bita totoo
kai mae ai. Ma nia kai tafoa satana
God. Sui sa Disas ka bae 'urii fua sa
Bita, “'O lea mai buriku.”
20 Sa Bita toriabulo 'e lio kau, nia
ka suana waa kwairooi bae sa Disas
liosau 'ani nia 'e lea na kau buri daru.
Sa wala nai bae gooru karangia sa
Disas 'ana kada bae kera fanga 'isi
bae ma ka ledi 'urii 'ana sa Disas
bae, “Wala Aofia 'ae, sa tii ne kai 'ole
'oe ma kai fale 'oe fuana malimae ki
nai?”
21 Doo nai ne adea sa Bita 'e suana
guu waa kwairooi nai ma ka ledi 'urii
'ana sa Disas, “Wala Aofia 'ae, ma sa
wala nee mone 'utaa?”
22 Sa Disas 'e luua ka 'urii, “Lea
sa nau ku dooria boroi sa wala nee
ka mauri gwana lelea nau oli mai
ku dao, nia nao lau doo 'oe uri 'oko
bae 'amua sulia.” 'O lea 'amua mai
buriku.
23 Fafona si baea nai guu, kera daka
unutainia naa saea na waa kwairooi
nai nao nia si mae guu. Ma sui, sa
Disas nao si saea lau sae sa wala nai
nia tara nao si mae lau bae. Nia
bae lau 'ana 'urii bae, “Lea sa nau
ku dooria boroi sa wala ne ka mauri
gwana lelea nau oli mai ku dao, nia
nao lau doo 'oe uri 'oko bae 'amua
sulia.”

Baea 'isi ki naa

24 Na waa kwairooi bae ne kekeda
nee, nia waa bae nia suai mai doo nai
ki ma ka kekeda sulia nee. Kolu kolu
saitomana nia bae mamana 'ana doo
neki nia saea sulia sa Disas.
25 Tai doo 'oro ne sa Disas nia ilia ki
lau guu, lea sa nau ku kekeda sulida
ka sui guu, nau ku manata toi na
molaagali nee tiifau boroi ka tu'uu
nao si bobola fainia buka nai ki sui
guu daka tio ai.

'Aks
Raoa Kera 'Aboosol Ki

Lao buka nee, sa Luk nia kekeda sulia raoa baki 'aboosol ki da ilia ki mai. Nia kekeda suli doo nai ki fua tii waa baita nai satana sa Tiofilas. Sa Luk lau gu bae kedaa mai buka loko da 'ailia 'ana, Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa sa Luk. Sa Luk nia kekeda sulia si doo ne fuli ki mai 'ana konia falu bae 'ana toaa manata mamana ki 'ana si kada burina naa sa Disas nia oli uri salo. Ma 'ana si kada nai, si kada toaa manata mamana ki 'ana God kera da 'oro naa ma daka safali naa 'ana liufi lana fera 'oro ki fainia si faarongoa diana bae sulia sa Disas Kraes. Ade 'uri nai lelea na toaa 'oro ki naa daka manata mamana 'ana God, ma na figua 'oro faalu ki naa daka tagwasu 'ana kula 'e'ete ki sui laona molaagali.

Sa Luk ka sasi uri faatai folaa lae ai ne toaa manata mamana ki, kera nao dasi dooria guu saketo lana 'initoaa 'i Rom, ma nao ade ta'aa lae fua ta waa ma ta ai. Ni kera da dooria lau 'ada uri toae ki sui daka rongo ma daka faamamanea na faarongoa diana nee sulia sa Disas Kraes.

Si doo talingai sa Luk bae sulia laona buka nee ne, si doo bae Anoedoo Abu nia ilia 'afa sato bae 'ana Bentikos. Bae na Anoedoo Abu 'e dao uri kwaitalai lae ma ka kwai'adomi fua toaa God ki 'ana si kada ki sui guu 'ana kula ki sui gwana ne nia saea daka lea uria. Tasi doo lau, sa Luk nia kekeda lau guu sulia tai si baea talingai ki ne 'aboosol ki da saea fua toae ki. Ma nia ka kekeda lau guu sulia na doo ne fuli ki fua toaa manata mamana ki 'ana kada nai 'ua mai. Nia ka faatai folaa 'ana doo nai ki fua kolu, ne God nia too 'ana tetedea baita tasa ma ka nao tasi doo si tala'ana suusi lana faarongoa diane nee.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

Faarongoa diana nee nia talofia maefera baita 'i Durusalem 1:1—8:3
Faarongoa diana nee nia talofia laona lolofaa 'i Diudia fai Samaria 8:4—12:25
Etana lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 13:1—14:28
Na bae ofua gwaungaia ki 'ana sios 'e liu 'i Durusalem 15:1-35
Ruana lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 15:36—18:22
Oluna lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 18:23—21:16
Sa Bol kera talai nia naa uri Rom 21:17—28:31

Sa Luk nia kekeda lau fua waa baita kera nai sa Tiofilas

1 'O, Tiofilas 'ae! Lao buka totoonao nau bae, nau ku kekeda sulia doo baki sui guu sa Disas nia ilida ki ma ka toolangainida ki.

2 Lelea mai ka dao guu 'afa sato bae God ngalia sa Disas uri salo. Sa Disas 'e oli uri salo burina bae nia falea si baea fifii ki 'ana rigitaa Anoedoo Abu fua 'aboosol nia baki bae nia fili kera.

3 Sa Disas nia 'e faatainia lau 'i tala'ana fua 'aboosol nai ki. Ma nia ka ilia si doo 'oro ki lau ne faatainia ne nia mauri lau gwana. Nia ka dao faatai ki lau gu siada 'ana si kada 'oro ki laona faitaafuli fa dani ki, ma nia ka bae sulia 'initoaa God fuada.

4 Nia falea tii si baea fifii fua 'aboosol ki 'ana tii si kada nia fanga kwaimani fai kera. Nia ka bae 'urii, “Nao molu si faasia ua 'i Durusalem. Molu too fasi 'amolua maasia na fale laa bae Maa nau alangainia mai bae. Alangaia nai bae molu rongo nau ku bae mai sulia ki bae. Nia 'urii bae,

5 ‘Sa Dion nia faasiuabua mai toae ki 'ana kafo. Ma sui tara nao si tau guu 'i burina, God kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu.’ ”

Sa Disas tae uri salo

6 Si kada nai na 'aboosol ki da koni kwaimani lau fainia sa Disas, kera da ledi nia. Ma daka bae 'urii, “Nee wala Aofia, tara 'oe taga naa 'ana 'initoaa nee 'i Rom uri 'oko falea naa 'initoaa nee fuameli toaa 'Israel 'oto nai?”

7 Ma sa Disas ka luuda ka 'urii, “Nao lau doo kamolu uri molu ka saitomana 'amolu ne fa dani nai ma si kada nai fua doo nai ki dai fuli ai.

Maa nau taifilia 'ana ne 'inito uri sae
lana si kada fua doo nai ki dai fuli ai.
8 Aia ma ni kamolu molu kai too
'ana rigitaa 'i burina ne Anoedoo Abu
kai sifoli kamolu. Ma kamolu molu
kai bae suli nau fua toae ki sui guu
'i seki Durusalem, fainia 'i Diudia fai
Samaria, ma ka lea na uri nai lelea ka
faasuia kula ki sui guu laona molaa-
gali."
9 Nia 'e bae 'uri nai fuada sui guu,
God ka ngali nia naa 'i langi. Ma si
kada kera bubu gwada kau suli nia,
nia ka liu na laona dasa nai ka saufini
nia ka nao dasi suana naa.
10 Kera da sasi ngangata daka bubu
'alaa gwada 'uri nai uri sua lana tona
boroi, tii roo waa nai ki daru ofi mai
'ana maku kwakwaosarea nai ki dao
daru ka uu na siada.
11 Keerua ledi kera daru ka 'urii,
"Kamolu toaa nee 'i Galilii, tee ne
molu uu 'i seki ma molu ka bubungia
na 'amolua lofona salo loo uria? Sa
Disas waa nai molu suana God ngali
nia ka lea naa faasi kamolu uri salo
nai, nia kai oli lau gu mai. Kada
nia oli mai, tara kamolu kai suana
lau guu dao lana mai mala nai molu
suana lea lana kau nai uri salo."

Waa uri ka ngali fulingana sa Diudas

12 'Uri nai sui, na 'aboosol ki daka
oli na mai faasia gwauna uo nai 'i
'Olif uri 'i Durusalem. Too lao fera 'i
Durusalem ka lea uri gwauna fa uo
nai, na kada taala nia bobola fainia tii
kilomita.*
13 Si kada kera dao naa 'i Du-
rusalem, kera daka raa kau lao
kadaluma nai kera too ai 'i langi.
Na satana toaa nai ki ne: sa Bita, sa
Dion, sa Demes, sa 'Andru, sa Filib, sa
Toomas, sa Baatolomiu, sa Matiu, sa
Demes 'alakwa sa 'Alfias, sa Saemon
waa 'ana toa bae kera dooria taga
lae 'ana 'initoaa 'i Rom faasi kera
'i 'Israel, ma sa Diudas 'alakwa sa
Demes.
14 Kera da koni kwaimani daka too
'ana tii si manata lae wane 'i seeri ma
daka too 'ana foa lae. Kera fai ai ki lau
guu. Ni Meri gaa nia sa Disas fai waa
buri sa Disas ki.
15 Nao si tau guu 'i burina si kada
nai, toaa manata mamana ki da 'oro
ka dao naa bobola fainia talangee
wane ma roo akwala sarenga ki. 'I
seeri sa Bita 'e uu ka bae fuada sui
guu.
16 Nia ka bae 'urii "Toafuta kera 'ae,
si baea bae lao Kekeda laa Abu bae
na Anoedoo Abu 'e faabaea sa Defet
ka saea 'ua naa sulia sa Diudas nia
mamana naa nai. Sa Diudas naa bae
talaia toa bae lea mai daka daua sa
Disas.
17 Sa Diudas nia ta waa naa
'ani kolu bae 'ana faatalongai lana
faarongoa diana nee."
18 (Sa Diudas bae nia ngalia si
malefo uri maana si garoa bae nia ilia
fua sa Disas. Nia ka ngalia si malefo
bae ka usia naa 'ana tii si gano. Ma si
gano nai gu bae nia mae ka tio tikwa
rakena ka lua naa 'i laona bae.
19 Si doo nai, si doo toaa nee 'i Du-
rusalem sui naa da rongo naa nai.
Nia ne adea daka 'ailia si gano nai
'ana bae laa kera 'ana "'Akeldama."
Toolangai lana "Gano 'ana si 'Abu.")
20 Sa Bita ka bae lau gu 'urii, "Si
baea bae lao kekeda laa Abu 'ana
buka Sam lau guu nia mamana naa 'i
tari'ina. Nia bae 'urii bae, 'Alu luma
nia sa wala nai gwau 'ana, ka nao ta
waa si too lau ai.' Ma ta kekeda laa lau
guu ka bae 'urii, 'Alu ta waa talana
lau 'ana kwaitalai lae.'
21-22 "Nia diana uri ta waa ka rao
kwaimani lau fai kolu 'ana faatalon-
gai lana tatae lana sa Disas faasia
maea. Nia 'uri nai, nia diana uri kolu
ka filia 'ua gu ta waa 'ana toa baki
da too kwaimani mai fai kolu si kada
bae Aofia kolu sa Disas nia too 'ua
fai kolu 'ita mai 'ana si kada sa Dion
nia faasiuabua toae ki lelea mai ka
dao gu 'afa sato bae God ngali nia naa
faasi kolu uri salo."
23 'I seeri kera daka filia naa ta roo
waa, sa Diosef waa nai da 'ailia lau
guu 'ana sa Baasabas ma tai kada
daka 'ailia lau guu 'ana sa Diastas. Fai
ta ruana waa sa Mataeas.
24 'Uri nai guu kera daka foa na
'urii, "Aofia 'ae, 'oe naa ne 'o sait-
omana manata lana wane ki sui

* **1:12** Karangia tii kilomita kada tala nai taki kera toaa Diu ki 'e faolomainia fuada uri 'ii lana 'afa dani Sabat.

guu. Aia, 'o faatainia mai fua meli 'i
tari'ina sa tii 'ana roo waa neki ne 'oe
filia
25 uri ka rao kwaimani fai 'aboosol
ki 'ana raoa nee talana sa Diudas bae
nia mae ka lea naa uri fulina 'ua guu."
26 Kera da foa 'uri nai sui daka ilia
doo mala 'ini dais lae uri ka faatainia
tii 'ana roo waa nai ki na dais nai kai
'asia bali nia. Ma si ade laa nai ka
faatainia naa sa Mataeas nia kai rao
fai akwala 'aboosol ma tii 'aboosol
sarenga baki.

2

Dao lana mai na Anoedoo Abu

1 'E dao guu 'afa dani Bentikos*, na
toaa manata mamana bae daka koni
kwaimani naa 'ana tii si kula nai lao
fera 'i Durusalem.
2 Tona boroi, kera daka rongo naa
kuruu lana doo nai 'e mala ta mae
koburu talingai ne ufiufi ka koso na
mai fasi lao salo loo ka sifolia naa
luma nai kera nii laona ka 'etengaa
naa.
3 Ma kera daka suana doo nai ki
mala meakwesu ki da tagala daka
sifo daka dau naa lao gwauda ki sui
guu lao luma nai ta waa si ore.
4 Ma na Anoedoo Abu ka olofi kera
tiifau naa, ma kera daka safali bae
naa 'ana baea lana toaa 'e'ete ki naa
fasi bae lada ki 'ua guu, suli na Anoe-
doo Abu 'e faabae kera.
5 'Afa dani nai, na toaa Diu ni
faabaita lana God da lea mai daka nii
sui naa 'i seeri Durusalem. Kera da
lea ki mai fasi bali molaagali 'e'ete ki
sui naa.
6 Si kada konia nai da rongo kuruu
lana doo nai, kera daka koni tiifau
mai daka kwele 'asia naa, suli da
rongo toa manata mamana nai ki da
bae naa 'ana bae lada ki sui gwana.
7 Ma toaa nai ki daka bae na 'urii
fuada kwailiu, "Na toa nee da bae naa
'ana bae lakolu baki ne! Ma sui kera
toa bae fasi Galilii sui gwana ne!
8 Ma kera da ade 'utaa ne kolu ka
rongo kera daka bae lau nada 'ana
bae laa kolu baki nee?
9 Nee rowaa, kamolu toaa nee;
'i Baatia, ma Midia, ma 'Elam, ma
Mesobotemia, ma Diudia, ma Kaba-
dosia, ma Bontas, ma 'Eisia,
10 ma Frigia, ma Bamfilia, ma 'Isib,
ma Libia karangia fera 'i Saerin, ma
ta bali 'akolu ne kamolu lea mai fasi 'i
Rom. (Kamolu toaa Diu ki 'ua guu fai
toaa ne lea mai molu ka too naa suli
birangaa toaa Diu ki.)
11 Ma kolu toaa ne kolu lea mai fasi
auaua 'i Krit, ma fasi fera 'i 'Arabia.
Na toa nee da bae 'ana bae lakolu ki
'ua guu daka faatalongainia doo ni
kwele lae ki ai ne God nia ilida ki mai,
kolu ka tala rongo filoa gu ne!"
12 Ma kera daka kwele 'asia naa
daka ulafusia doo dai saea. Kera
daka ledi kera kwailiu daka 'urii,
"Rowane 'ae, ma tee naa ne 'urii?"
13 Tai waa kera daka 'onionga ai
daka bae 'ada 'urii, "Kera da kuu
baita 'asia naa 'ana waen ma gwauda
ka rorodoa ne!"

Sa Bita nia faatalongai

14 Sui sa Bita 'e uu kwaimani fai
akwala ma tii 'aboosol sarenga baki
ka bae baita fua konia nai ka 'urii,
"Kamolu toaa nau Diu ma toaa nee
lao fera 'i Durusalem tiifau, molu
fafurongo fasi. Nau ku faarongo
kamolu uri nao molu si kwaikolai lau
'ana doo ne fuli nee.
15 Toa nee nao kera dasi kuu guu
ma ka nao dasi oewanea guu mala
doo ne kamolu manata toi. Si kada
nai 'i 'uubongi 'ana sikwana kada
sato 'ua gwana ne.
16 Na doo bae brofet Dioel 'e bae
mai sulia 'ana kada 'i nao, nia ne fuli
naa nee. Nia bae 'urii bae,
17 'God 'e bae 'urii,
'Afa dani 'isi ki, nau kwai fale dan-
gatai 'ana Anoedoo Abu nau
fua toae ki sui gwana.
Na 'alakwa kamolu ki, fai saari
kamolu ki, kera dai faatalon-
gainia bae laku.
Ma na toa dafi baita kamolu ki kera
dai suana fafaataia ki, ma na
toa waro kamolu ki kera dai
maleubolea na maleubolee ki.
18 'Ana si kada nai, nau kwai falea
lau guu na Anoedoo Abu nau
fua toaa ni rao nau ki, wane ki
fai keni ki sui guu, uri kera lau

* **2:1** Fa sato baita kera Diu ki ne liu 'ana lima taafuli dani fono 'i burina Fangatasae.

guu daka faatalongainia bae laku.
19 Ma ni nau kwai ilia doo ni kwele lae ki ai laona kwalimangaa loo, ma nau kwai faatainia faataia ki lao fera ne 'i saegano.
Ma nau kwai faatainia si 'abu ma na ere ma na gwelasasu baita lao fera ne 'i saegano.
20 Na sato loo nia kai rorodoa, ma na madame nia kai 'a'abua,
lelea sui fatai fa dani nia Aofia 'ana unidianaa nia kafi dao mai.
21 Ma na waa ne nia 'ai fuana Aofia uri ka suufi nia, Aofia kai faamauri nia.' "✡

22 Sa Bita nia ka bae lau 'urii, "Kamolu toaa nee 'Israel, molu fafurongo fasi ku faarongo kamolu! Sa Disas waa bae faasia 'i Naasaret, nia naa bae God fale nia mai. Bae God faatai folaa mai ai 'ana doo kwaibalatana baki ni kwele lae ki ai bae sa Disas nia ilida 'ana rigitaa God, ma kamolu molu ka saitomana gwamolu da fuli naa 'i matangamolu.

23 God nia saitomana sui naa ma ka 'olofaorana sui naa uri totoo boroi kera dai falea guu sa Disas 'i 'abamolu. Na toaa nao lau Diu ki daka 'ado kwaimani fai kamolu molu ka saungia ka mae naa, bae molu foto faafi nia 'ana 'airarafolo.

24 Sui ka 'uri bae boroi 'ana, God ka tatae nia lau gwana fasi maea ma ka lafu nia lau gwana fasi lao nonifiia ma na maea, suli maea 'e 'afitai ka dau faafi sa Disas.

25 'Ana kada 'i nao mai, sa Defet nia bae 'urii sulia Disas,
'Nau ku suana mai God nia nii fai nau 'i bali aolo nau 'ana kada ki sui guu,
ma ka adea nau 'afitai ku maungia lau ta doo.
26 Uri maana si doo nai, mangoku 'e ele 'asia naa ma na ngiduku ka naru suli 'oe 'ana kada ki sui.
Noniku lau guu kai too 'ana manata ngadoe,
27 suli 'oe 'afitai 'oko lukasi nau fua lao maea, ma nao sae 'oko faolomai nau Waa Abu 'oe ku dura gwaku lao kilu.
28 'Oe 'o faatainia sui naa tala 'ana mauria fuaku.
'Oe tara 'o funguli nau 'ana ele lae uri ku ele 'i naofamu.' "✡

29 Sa Bita ka bae lau 'urii, "Toolaku ki 'ae, nau ku faarongo folaa 'ani kamolu na kokoo kia sa Defet nia mae gwana, kera daka alu nia ma na likwafau da alu nia ai boroi 'e nii gwana siakolu seki 'i tari'ina.

30 'Uri nai tama sa Defet nao si bae lau sulia nia tala 'ana nai kada nia saea si doo nai. Sa Defet nia na brofet, ma nia ka saitomana gwana na alangaia God fuana, ne God saea nia kai alua ta waa 'ana kwalafaa sa Defet uri 'inito lae 'i fulina.

31 Sa Defet ka suana sui na mai doo ne God kai ilia, ma sa Defet ka bae sulia na Kraes nia kai tatae faasia maea, ma God ka nao si lukasi nia fua laona kilu ma nonina ka nao si dura.

32 Disas nee gu ne God tataea faasia maea, ma kameli sui guu meli ka suana naa ma meli ka bae na sulia nee.

33 God nia faa'initoaa sa Disas ka 'inito fainia, ma ka falea na Anoedoo Abu fuana 'uri bae nia alangainia bae. Ma 'i seeri, sa Disas ka fale dangatai na mai 'ana Anoedoo Abu ne kamolu molu rongoa ma molu ka suai naa 'i tari'ina nee.

34 Sulia nao lau sa Defet ne tatae uria salo. Aia ma sa Defet ka bae lau gu 'urii,
'God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'Oe too 'amu bali aolo aku, 'ana 'inito lae fai nau,
35 maasia si kada nau kwai alu 'oe 'oko 'inito faafia malimae 'oe ki.'✡

36 "Doo nai gu ne adea nau ku dooria kamolu sui guu toaa 'Israel molu ka saitoma diana 'ana si doo 'urii: Sa Disas waa ne nau ku bae sulia nee, bae kamolu foto faafia 'ana 'airarafolo, nia ne God faa'inito nia ma nia na Aofia ma na Kraes!"

37 Ma si kada kera rongo si doo nai na mangoda ka fuu, ma daka bae 'urii fua sa Bita fai na 'aboosol ki, "Toafuta ki 'ae, tee naa ne tara meli ka ilia uri God ka manata luke kameli nai?"

38 Sa Bita luu kera ka 'urii, "Kamolu sui guu, molu bulasi manataa faasia

✡ **2:21** Dioel 2:28-32 ✡ **2:28** Sam 16:8-11 ✡ **2:35** Sam 110:1

abulo ta'aa laa kamolu ki uri meli
ka faasiuabu kamolu. Molu ka man-
ata mamana 'ana sa Disas Kraes uri
God ka manata lukea abulo ta'aa laa
kamolu ki, ma ka falea na Anoedoo
Abu nia fuamolu.
39 Na alangaia bae 'ana Anoedoo
Abu doo fuamolu fai wela kamolu ki
lau gu bae, fainia doo lau guu fua toaa
ne kera too tau ki mai, ne God kia kai
'aili kera lau gu mai."
40 Sa Bita nia ka saea lau tai si baea
'oro 'ana bae fifii lae ki fuada ka 'urii,
"Molu ka sua diana suli kamolu faa-
sia kwakwaea ne toaa ta'aa nee da
naofia!"
41 'I seeri na toaa nai kera da faa-
mamanea na bae lana sa Bita, kera
daka siuabu naa. Ma 'afa dani nai,
bobola fainia na olu tooni wane ne
kera ruu lau mai fai konia nai 'ana
toaa manata mamana ki.
42 Ma 'afa dani ki sui guu, kera daka
noni maabe naa uri fafurongo lana
toolangaidoo lana 'aboosol ki. Ma
kera daka ade kwaimani 'ana doo ki
sui guu ma daka fanga kwaimani ma
daka foa kwaimani ki naa.
43 Ma na 'aboosol ki daka ilia doo
kwaibalatana 'oro ki ma doo 'oro ni
kwele lae ki ai, ma na toae ki sui guu
daka kwele 'asia naa.
44 Ma na toaa manata mamana ki
kera daka too kwaimani ma daka sasi
diana 'ana si doo ki sui guu matan-
gada kwailiu.
45 Ma toaa ne kera faafoli 'ana si
gano kera ki ma tai si doo diana
'ada ki, kera daka tolingia malefo
kera ngali ki fuada kwailiu ka bobola
fainia kwai 'atoia kera ki.
46 Ma kera daka koni 'afa dani ki
sui guu laona Beukaua nai. Ma kera
daka fanga kwaimani 'i luma kera ki
'ana ele lae ma enoenoe laona mauri
lada.
47 Ma kera daka tangoa God, ma na
toae ki sui guu 'i Durusalem daka ele
lau gu fai kera. Ma 'afa dani ki sui
guu na Aofia ka faamauria tai toaa ki
lau ma daka ruu mai fai toaa manata
mamana nai.

3

Sa Bita fainia sa Dion daru guraa waa 'aena mae

1 'Ana tii fa dani 'ana oluna si kada
sato 'i saulafi, sa Bita fainia sa Dion
keerua daru lea na kau uri foa lae lao
Beukaua bae 'ana si kada kera ni foa
lae.
2 Ma tii waa, na 'aebara nia dai
ngali nia kau 'afa dani ki sui guu
daka faagoorungainia 'i 'aena mae-
sakaa nai da 'ailia 'ana "Maesakaa
Kwanga", nai dai ruu kau ai uri lao
labu 'ana Beukaua nai. Na waa nai,
waa 'aena mae 'ua gu mai si kada nia
futa. Nia kai gooru ki 'i seeri uri gani
doo lae siana toae ki sui gwana ne
kera ruu kau 'ana maesakaa nai.
3 Ma si kada sa wala nai 'e suana sa
Bita fai sa Dion daru kai ruu gu kau,
nia ka gani keerua naa uri tafa seleni
'ana siadaru.
4 Sa Bita ka bubungi nia naa, ma sa
Dion boroi ka 'uri nai lau guu. Ma sa
Bita ka bae 'urii fuana, "Sua miri fasi
nee."
5 Waa nai 'e lio uri keerua, ka man-
ata ngado naa sa daru dai faa 'ana
tasi doo.
6 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, "Nau
nao kwasi too 'ana malefo. Si doo
ne nau ku too ai, nia 'ana ne kwai
falea fuamu. Nau ku saea fuamu 'ana
rigitaa sa Disas Kraes na waa bae 'i
Naasaret, 'o tatae 'i langi 'oko fali."
7 Sa Bita ka dau 'i 'aba aolo nia, ka
tataea naa. Ma 'ali'ali 'asi kada nai ua
guu, 'aena sa wala nai ka tetede
8 ma nia ka lofo 'alaa, ma ka uu naa
'ana roo 'ae nia ki, ka safali fali na
kau. Nia ka ruu na kau fai keerua uri
laona labu 'ana Beukaua bae. Ma nia
ka fali naa, ka lofo 'alaa ka tangoa na
God.
9 Na konia nai daka suana sa wala
nai si kada nia fali ma ka tangoa naa
God,
10 kera daka lio saitomana naa.
Ne nia waa nai gwana kai gooru
firi 'i 'aena maesakaa nai da 'ailia
'ana "Maesakaa kwanga" nai 'ana
Beukaua bae, ma kai gani doo firi nai.
Ma kera daka kwele 'asia naa 'ana si
doo nai 'e fuli 'ana sa wala nai.

Baea sa Bita saea laona Beukaua bae

11 Si kada sa wala nai 'e dau
'abe'abe 'ua gwana 'ana sa Bita fai sa
Dion, konia nai sui guu daka kwele

'asia naa ma daka lae tiifau mai siada
lao bali tafasusu nai da 'ailia 'ana
"Tafasusu sa Solomon."
12 Si kada sa Bita 'e suai kera
da ade 'uri nai, nia ka bae 'urii
fuada, "Kamolu toaa nee 'i 'Israel, tee
ne adea molu ka kwele baita 'asia
naa 'ana si doo nai? Kamolu molu
bubungi kaaria na molu mala bae
sae tetedea kaaria 'ana tala 'aaria,
ma nao sae nunufana abulo 'o'olo laa
kaaria fua God tala 'aaria ne miri
guraa sa wala nee ai!
13 God ne sa 'Abraham, ma sa 'Ae-
sak, ma sa Diakab, ma God ne kokoo
kia ki sui naa da foosia, nia ne tala
tafoa 'ana satana waa ni rao nia sa
Disas 'i tari'ina nee. Kamolu bae
molu tala noni'ela 'amolua 'ana sa
Disas 'i naofana sa Baelat si kada bae
sae nia kai lukea mai sa Disas, ma
sui molu ka falea 'amolua sa Disas uri
daka saumaeli nia 'ada.
14 Kamolu molu noni'ela 'amolua
'ana sa Disas na waa abu ma waa
'o'olo bae, ma sui molu ka radu 'aena
'amolua sa Baelat uri ka lukea mai na
waa sauwane bae mone fuamolu.
15 Ni kamolu molu saungia naa sa
Disas bae, na waa ne nia gwaufutona
maurie naa. Sui God ka tatae nia naa
faasia maea, ma kaaria miri ka suai
naa mamana lana si doo nai.
16 Sa wala nee 'aena 'e diana naa
nee, kamolu molu suana molu ka lio
saitomana gwamolu ne. Nia 'e faa-
mamanea tetedea sa Disas ne adea
nia ka tetede naa nee. Na rigitaa sa
Disas fai na manata mamana lae 'ani
nia ne adea sa wala nee ka 'akwaa
tiifau naa molu ka suana naa nee.
17 "Iuka nia mamana toafuta nau,
nau ku saitomana na ulafusidoo lae
ne nia adea molu ka ilia si doo
nai 'ana sa Disas, ma toa gwaungai
kamolu ki boroi kera daka ili lau gu
'uri nai 'ani nia.
18 Ma sui ta, God nia saea sui na mai
'i nao 'ana brofet ki ne totoo boroi na
Kraes nia kai nonifii. Ma si baea nai
God saea mai, na fuli lana naa bae.
19 Nia 'uri nai, kamolu molu bulasi
manataa naa faasia abulo ta'aa laa
kamolu ki molu ka abulo talea God,
uri nia ka manata lukea abulo ta'aa
laa kamolu ki, ma ka falea mai elea
fuamolu ne 'ita mai fasi God.
20 Ma uri nia ka falea mai sa Disas
na Kraes fuamolu.
21 Nia kai too mai 'i salo lelea ka dao
guu 'ana si kada God 'e faa faalua doo
ki sui, mala bae nia saea 'uana mai
'ana brofet abu nia ki.
22 Suli sa Mosis 'e bae mai 'urii su-
lia, 'God kolu nia kai tafoa tii bro-
fet 'uri nau lau guu fuamolu. Tara
nia ta waa 'ani kamolu 'ua guu toaa
Diu. Molu ka ade suli si doo nia saea
fuamolu.
23 Tii ne nao si ade suli si doo nia
saea, waa nai God kai faia 'i sara
faasia matangana toaa nia ki uri ka
funu naa.'
24 'Ita mai 'ana sa Samuel, ma ka
lea mai 'ana brofet baki sui guu da
faarongo talo 'ana bae lana God, kera
da faatalongainia sui guu si doo ne
fuli naa lao fa sato 'i tari'ina ki.
25 Na alangaia God bae na brofet
ki da bae mai sulia 'ana kada 'i nao,
na doo fuamolu lau guu, ma molu ka
'ado lau guu 'ana doo God alangainia
ki fua kokoo kamolu ki. 'Uri bae nia
'e bae mai 'urii fua sa 'Abraham, 'Na
wela ne kai futa mai 'ana kwalafaa
'oe, nia kai faadianaa nau fua toae ki
sui guu lao molaagali.'
26 Nia ne, si kada God nia filia mai
sa Disas waa ni rao nia ka lea mai
siamolu, nia fale nia fasi mai siamolu
nao uri ka falea dianaa fuamolu, si
kada kamolu bulasi manataa faasia
abulo ta'aa laa kamolu ki."

4

Kera ketoa sa Bita fai sa Dion

1 Si kada sa Bita fai sa Dion daru
bae 'ua gwadaru fua toaa nai, na waa
ni foa ki ma na toa da fofolo kalia
Beukaua nai fai na Sadiusii ki lau guu
daka dao na siada.
2 Toa gwaungai nai manata lada ka
ta'aa 'asia naa 'ana 'aboosol nai ki,
suli keerua daru toolangaidoo fua ko-
nia nai ma daru ka faatalongai sulia
sa Disas nia tatae naa fasi maea. Ma
na tatae lana sa Disas faasia maea nia
faatainia ne wane ki sui gwana dai
tatae faasia maea.
3 Kera daka daua naa sa Bita fai
sa Dion, ma daka alu keerua naa
laona lookafo daru ka tio na seeri uri
'uubongi, suli nia saulafi rodo naa.

4 Ka 'uri nai boroi 'ana, na toaa 'oro
nai kera da rongoa baea nai keerua
daru bae sulia, kera daka manata
mamana naa. Ma na toa da manata
mamana 'ana si kada nai gwana nia
dao bobola fainia lima tooni wane
naa.*
5 Sui tio 'e dani 'i burina guu, na
waa gwaungai ki ma na waa toolan-
gaidoo ki 'ana taki da koni daka bae
ofu naa lao fera 'i Durusalem.
6 Na ofu laa nai, sa 'Anas waa foa ni
gwau ma sa Kaeafas ma sa Dion, ma
sa 'Aleksanda fainia tai toa ki lau 'ana
'aebara nia waa foa ni gwau ne da nii
laona.†
7 Ma kera daka 'ailia mai sa Bita
fainia sa Dion uri bae lae 'i naofada
tiifau, ma daka safali ledi keerua naa.
Daka 'urii, "Nee wala, mamanaa tee
ne muru guraa sa wala bae ai, ma
sa tii ne falea rigitaa fuamuru uri ili
lana si doo nai?"
8 'I seeri na Anoedoo Abu ka
burosia naa sa Bita ma ka faabae nia
ka bae na 'urii fuada, "Ku faarongo
kamolu toa 'inito ma toa gwaungai
nee.
9 Kamolu molu ledi kaaria uri miri
ka unu sulia si doo diana bae miri ilia
fua waa 'aena mae bae, ma rigitaa tee
bae adea nia ka diana naa bae ne.
10 Aia, kaaria miri dooria kamolu
ma na toaa nee 'i 'Israel sui naa
molu ka saitomana ne: Na rigitaa
'ana satana sa Disas Kraes waa bae
'i Naasaret bae kamolu saungia ka
mae 'ana 'airarafolo ma sui God ka
tataea lau fasi maea, nia ne faa 'ak-
waa sa wala nee ka 'akwaa, ne molu
ka suana ka uu naa 'i naofamolu nee.
11 Sa Disas, nia bae na kekeda laa
Abu 'e bae suli nia ka 'urii,
'Fau bae toa kamolu ki ni saungai
luma lae da 'ui gwada ai ne,
ma sui nia fatai ne fau 'initoa tasa nai
uri faangado lana lume.'
12 "Taifili nia naa ne bobola fainia
faamauri lana toae ki sui, nao naa ta
waa lau lao fera ne 'i saegano uri kolu
ka mauri nunufana."
13 'I seeri toa gwaungai nai ki daka
kwele 'asia naa 'ana sa Bita fai sa
Dion, suli keerua nao daru si sukulu
guu ma na roo kaa waa mala keerua
ki gwana, ma sui daru ka bae ma
daru ka rakea 'asia naa. Ma kera
daka lio saitomana lau guu ne keerua
roo waa daru too kwaimani lau gu
mai fai sa Disas.
14 Ma kera 'afitai daka saea naa tasi
doo, suli na waa bae keerua daru
gura nia bae 'e uu kwaimani lau gu
fai kera 'i seeri.
15 'Uri nai kera daka odua sa Bita fai
sa Dion ma sa wala nai daka ruu na
'ada 'i maa fasi lao bae ofua gwaun-
gaia nai, uri kera waa baita nai ki
daka bae fasi 'ada taifili kera suli si
doo kera dai ilia 'ana sa Bita fai sa
Dion.
16 Kera daka 'urii, "Toa nee 'ae, tee
ne kolu kai ilia 'ana roo waa neki? Na
toaa nee 'i Durusalem tiifau da saito-
mana sui gwada si doo kwaibalatana
talingai bae keerua daru ilia, ma kolu
'afitai kolu ka tofea naa ne.
17 Sui boroi 'ana, uri nao si doo nai
si talo lau kau, kolu ka saea fuadaru
uri nao daru si bae lau sulia sa Disas
fua toae ki."
18 Kera bae ofu 'uri nai sui daka
'ailia sa Bita fai sa Dion daru ka ruu
lau kau, daka bae fifii na fuadaru uri
nao daru si bae lau sulia ma daru
si toolangaidoo lau sulia rigitaa sa
Disas.
19 Ma sui sa Bita fai sa Dion daru ka
luu kera daru ka bae 'urii, "Kamolu
molu manata fasi sulia si doo tee
ne 'o'olo 'i maana God, ade lae suli
kamolu ma nao ade lae suli God?
20 Suli ni kaaria 'afitai miri ka too
lau fasi bae lae suli doo ne miri suai
ma miri ka rongoa sui naa."
21 Toa baita nai daka bae fifii lau
fuadaru, daka saea lelea keerua nao
daru si ade suli bae lada, kera daka
ilia doe 'ani keerua. Kera da bae 'uri
nai sui daka odu keerua daru ka lea
na 'adarua. Kera da dao toi ka 'afitai
uri kwae ladaru suli toaa nai sui guu
da tangoa God faafia si doo nai 'e fuli
nai.
22 Suli sa wala bae na 'aena mae bae
nia talua naa faitaafuli fa ngali ki.

* **4:4** Lima tooni wane ma nao kera dasi idumia guu keni ki fainia na wele ki ne kera faamamanea lau guu na faarongoa diana nai. † **4:6** Sa Kaeafas na waa foa ni gwau 'asi kada nai, fai fungo nia sa 'Anas waa ne foa ni gwau mai 'i nao 'ani nia.

Foa laa kera toaa da manata mamana

23 Si kada kera lukea sa Bita ma sa
Dion ka sui naa, keerua daru ka oli
naa siana figua kera bae. Dao kau
keerua daru ka faarongo naa 'ana
doo nai ki waa baita ni foa ki fai toa
gwaungai ki da saea mai fuadaru.
24 Si kada kera rongo doo nai ki,
kera daka foa kwaimani sui talea God
daka bae 'urii, "God 'ae, ni 'oe ne 'o
'inito faafia doo ki sui ma 'oko saun-
gainia salo loo fainia ano nee ma na
asi, ma na doo mauri neki sui guu 'i
laoda ki.
25 Ni 'oe bae 'o falea Anoedoo Abu
'oe ka faabaea kokoo kameli sa Defet
na waa ni rao 'oe, ma nia ka bae 'urii,
'Na toaa nao lau Diu ki, da rakesasui
nau, ma na toae ki daka fairafo
gwada 'ana manata toi lae doo
ta'ae ki fuaku.
26 Na waa 'inito lao fera ne 'i saegano
ki ma na toa gwaungai ki da
koni sui naa uri alasi lana God,
ma na Kraes na waa fifilia nia.'
27 "Si doo nai 'e mamana naa, suli sa
Herod 'Antibas fai sa Bontias Baelat
keerua daru bae kwai ala faafi mai
fai toaa 'Israel ma toaa nao lau Diu ki
lao maefera baita nee. Ma kera daka
'ole kwaimani 'ana mae lana sa Disas,
na waa abu 'oe ni rao bae 'o fili nia.
28 Kera da ili kwaimani 'ana si doo
bae ma ka fulia naa si doo 'oe saea 'ua
na mai 'i nao fai rigitaa 'oe totoo kai
fuli 'uri nai.
29 Ma 'i tari'ina God 'ae, 'o suana
fasi mai bae fifii laa neki kera ilia mai
nee. 'Oko fale 'amua mai tetedea 'oe
fuameli toaa ni rao 'oe, uri meli ka
rakea uri bae lae suli bae lamu.
30 'Oko faatainia mai tetedea 'oe fua
gura lana toae ki, ma uri ili lana doo
kwaibalatana ni kwele lae ki ai 'ana
rigitaa waa ni rao 'oe sa Disas."
31 Si kada kera foa ka sui naa, si
kula nai kera koni ai daka foa nai ka
'igi'igi naa. Ma na Anoedoo Abu ka
burosi kera sui guu, ma kera daka
bae noniraa naa suli bae lana God.

Toaa manata mamana ki da 'ado kwailiu 'ana totodaa kera ki

32 Na toaa manata mamana ki sui
guu da too naa 'ana tii si lio ma tii
si manata laa. Kera sui guu, nao ta
waa ma ta ai si saea naa doo neki
naisata 'ani nia, na doo nia 'i tala'ana
ki gwana. Kera 'ado kwaimani sui
naa 'ana si doo 'i satada ki 'i matan-
gada kwailiu.
33 Na 'aboosol ki daka lado gwauna
naa faarongo lae sulia tatae lana sa
Disas na Aofia ma na ade dianaa nia
ka nii fai kera sui guu laona raoa nai.
34 Ka nao ta waa ma ta ai 'ani kera si
oli kukuru guu 'ana tasi doo lao tooa
nia. Si kada kera foli 'ana gano ma
nao luma kera ki, kera daka ngalia
mai malefo ne kera todaa ki,
35 daka faa 'i 'abana 'aboosol ki. Na
'aboosol ki daka ngalia malefo nai ki
daka tolingia fua figua ki ka lea sulia
kwai 'atoie kera ki sui guu.
36 Ta tii waa ne satana sa Diosef.
Nia waa 'ana kwalafaa sa Lifae ma
sui ka futa 'i Saebras. 'Aboosol ki da
'aili nia 'ana sa Baanabas (toolangai
lana, Waa ni Kwaigwafei),
37 ne nia 'e foli 'ana si gano 'i satana
ma ka ngalia malefo nai 'e todaa ka
faa 'i 'abana 'aboosol ki.

5

Sa 'Ananaeas fai 'afe nia ni Safaera

1 'Ana si kada nai, tii waa satana
sa 'Ananaeas fai 'afe nia ni Safaera,
daru foli lau guu 'ana tii si gano 'i
satadaru.
2 Sa 'Ananaeas 'e ngalia bali 'ana
malefo nai daru todaa suli si gano nai
ka alua ka tio gwana siadaru. Nia ka
ngalia ta bali gwana 'ana malefo nai
ka faa naa 'i 'abana 'aboosol ki, ka
saea malefo nai sui naa nai. Si doo
nai nia ilia nai, 'afe nia 'e saitomana
sui naa.
3 'I seeri sa Bita ka ledi 'urii 'ani nia,
"Nee wala 'Ananaeas, 'utaa ne 'oko
faolomainia sa Saetan ka talai 'oe uri
suke lana Anoedoo Abu doo ne 'o dau
gwamu mai faafia bali 'ana malefo
nee kamuru todaa uri maana si gano
bae?
4 Si gano bae, si kada nao kamuru
si foli 'ua ai si gano kamurua 'ua gu
bae. Ma si malefo nai kamuru ngali
uri maana si gano nai boroi burina
muru foli ai, si malefo kamuru lau gu
nai. Kamuru naa ne muru too 'ana
rigitaa uri ili lana si doo muru dooria

'ana doo kamuru nai ki. Sui tee ne adea muru ka manata toi lau suke lae 'uri nai lao liomuru? Kamuru muru sukea God nai! Nao lau wane gwana ne muru sukea nai!"

5 Si kada sa 'Ananaeas 'e rongo si baea nai, nia ka 'asi nia ka mae 'ua gu 'i seeri. Na toaa nai sui guu da rongo si doo nai, kera daka mau 'asia naa.

6 Na waa daraa nai ki daka lea mai daka 'afua naa sa 'Ananaeas ne mae naa. Ma daka ngali nia kau daka saufinia naa.

7 Bobola gu fainia oluna si kada sato 'i burina, na 'afe nia sa 'Ananaeas ka ruu lau gu mai 'i luma siana sa Bita, ma sui ka nao si saitomana lau gwana si doo nai fuli 'ana arai nia.

8 Ma sa Bita ka ledi 'urii 'ani nia "'O faarongo nau fasi mai, na malefo bae sui naa nee, bae arai 'oe fai 'oe muru ngalia uri si gano bae?"

Nia luua ka 'urii, "Iuka, nia sui naa na!"

9 'I seeri sa Bita ka bae 'urii na fuana, "Kamuru muru ade 'utaa ne muru ka sukea Anoedoo Abu nia God nee? Suana fasi loko! Toa bae da saufinia mai arai 'oe loko da uu naa 'aena mae. Tara kera dai ngali 'oe lau gu kau uri saufini lamu ne."

10 Na 'initai nai ka 'asi nia lau guu 'i seeri siana sa Bita, ka mae naa. Ma na ote daraa bae da ruu mai daka suana nia mae naa, daka ngali nia na kau uri maa, sui daka lea daka saufinia ka tio lau guu ninimana arai nia.

11 Na maua baita 'asia naa ka durufia figua nia God tiifau ma na toae ki sui gwana ne kera da rongo sulia si doo nai.

12 Na 'aboosol ki daka ilia doo kwaibalatana 'oro ni kwele lae ki ai 'i matangana toaa nai. Ma na toaa manata mamana ki sui guu, daka koni lao Beukaua bae lao si bali beu kera 'ailia 'ana Tafasusu sa Solomon.

13 Toaa nao dasi manata mamana ki daka mau lau gwada 'ana lea lae mai uri 'ado lae fai toaa manata mamana ki, sui boroi 'ana toae ki sui gwana daka sae'inito 'ana toaa manata mamana.

14 Sui boroi 'ana ka 'uri nai, toaa 'oro 'asia naa daka manata mamana 'ana Aofia, ma daka lea mai daka 'ado na fai konia baita nai 'ana toaa manata mamana ki.

15 Nunufana doo nai ki 'aboosol ki ilia, na toaa nai ki daka ngalia mai waa matai ki daka aluda fainia doo ni tio kera ki sulia taale ki, uri sa Bita 'e liu kau nununa boroi 'ana 'e liu faafi kera, kera daka 'akwaa naa.

16 Ma na toaa 'oro daka lea mai fasi kasi maefere ki sui gwana kalia 'i Durusalem, ma kera daka ngalia mai toaa kera ki da matai fainia waa anoedoo ta'aa ki tauwela kera ki ma 'aboosol ki daka gurada. Ma kera tiifau daka 'akwaa lau gwada ki.

Kera faanonifiia naa 'aboosol ki

17 'I seeri na waa foa ni gwau nai, fainia 'aini waa ni foa nia ki 'ana toaa kera Sadiusii ki, na lioda ka ta'aa naa fua 'aboosol ki.

18 Ma kera daka daua 'aboosol ki daka alu kera naa lao lookafo.

19 Ma sui, lao fa rodo nai na 'ensel nia God ka 'ifingia mae ki 'ana lookafo nai, ka talaia 'aboosol ki daka ruu lau gwada 'i maa.

20 Na 'ensel ka bae 'urii fuada, "Molu lea na kau uri Beukaua loko molu ka faarongoa toae ki 'ana si baea sulia na mauria falu nee."

21 'I 'uubongi dani folaa naa, kera 'aboosol ki daka ruu na kau lao lalo baki 'ana Beukaua bae, mala doo bae 'ensel tala saea mai fuada. Kera daka safali toolangaidoo naa siana toae ki 'i seeri.

Si kada na waa foa ni gwau nai fainia 'aini waa ni foa nia ki kera dao, kera daka 'ailia bae ofua gwaungaia bae uri daka koni ma daka bae ofu naa. Ma kera daka kwaiodui uri daka talaia mai 'aboosol ki siada fasi lao lookafo bae.

22 Ma sui, si kada waa ni omee ki da lea kau dao laona lookafo bae, ka nao dasi suada naa 'i seeri. 'Uri nai, kera daka oli mai lea dao daka faarongo ai.

23 Daka bae 'urii, "Kameli meli dao kau maana lookafo loko, meli ka suana waa ni fofolo ki da uu gwada suusia mae ki, ma na mae ki boroi daka bilaki ngasi ki gwada. Ma sui, si kada kameli meli 'ifingia mae ki meli ka ruu kau, kameli nao meli si suana guu ta 'aboosol 'i laona lookafo!"

24 Si kada na waa baita ni foa ki,
ma na waa gwaungai nai 'ana waa ni
fofolo ki 'ana Beukaua nai da rongo si
doo nai, kera daka kwaikolai naa 'ana
tee ne adea ka 'uri nai.

25 'I seeri tii waa 'e ruu mai ka
bae 'urii fuada, “Molu rongo fasi ku
faarongo kamolu! Na waa baki molu
aluda mai laona lookafo, kera loko da
uu naa laona lalo loko 'ana Beukaua
bae ma daka toolangaidoo naa fua
toae!”
26 Na waa gwaungai bae 'ana waa
fofolo ki fai toa nia ki, kera daka
lea naa, lea dao daka olitainia mai
'aboosol ki fasi kula nai kera da
toolangaidoo ai. Kera nao dasi su-
umaida lau mai ma dasi kwaeda
lau uri olitai lada mai, suli da mau
lau gwada ade toae ki daka 'uifauda
faafia.

27 Kera oli mai fai 'aboosol ki dao
daka saea kera daka uu naa 'i nao-
fana Bae Ofua Gwaungaia nai sui
naa, uri na waa foa ni gwau ka didi
kera naa. Waa foa ni gwau ka bae
'urii fuada,
28 “Kameli meli lui 'afitai ai nao
molu si toolangaidoo lau sulia sa
wala nee sa Disas bae. Ma sui boroi
'ana kamolu molu ka toolangaidoo
gwamolu fua toaa nee 'ana fera nee
'i Durusalem sui naa. Ma molu ka
suumainia naa saea kameli naa ne
meli saungia sa Disas ka mae!”
29 Sa Bita fainia 'aboosol ki daka
luu kera daka bae 'urii, “Kameli, si
doo God dooria 'ana ne meli kai ade
sulia. Nao lau si doo ne wane gwana
'e dooria.
30 Sa Disas, kamolu molu saungi
nia ka mae 'ana 'airarafolo, ma sui na
God ne kokoo kia ki da foosia ka tatae
nia fasi maea.
31 God ka tafoa naa sa Disas uri bali
aolo nia si kula 'ana 'initoae, suli sa
Disas na wela ni taloa nia God ma na
waa ni kwai faamauri. Nia ka too
'i seeri uri toaa Diu ki daka bulasi
manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki
ma God ka manata luke kera.
32 Kameli meli bae 'ana faama-
mane lana doo nai ki ne. Na Anoedoo
Abu ne God fale nia mai fua toaa
ade suli nia, nia lau guu 'e bae 'ana
faamamane lana doo nai ki.”

33 Si kada toa gwaungai nai da
rongo si baea nai, kera rakeda ka
sasu 'asia naa. Ma daka dooria naa
saumaeli lana 'aboosol ki 'i seeri.
34 Ma sui, tii waa nai 'ana Faarisii ki
ne nia waa ni toolangaidoo 'ana taki,
ne satana sa Gamaliel ne nii lau gu
lao ofuofua nai. Waa nai, waa toae
ki sui gwana suana ka diana ma daka
sae'inito 'ani nia. Nia tatae uu lao
Bae Ofua Gwaungai nai ka saea fuada
kera daka olitainia kau 'aboosol ki
daka too fasi 'ada mai suli si kada
tu'uu gwana.
35 Sui sa Gamaliel ka bae 'urii fua
toa gwaungai ki, “Kamolu toa nau
nee 'Israel, molu manata diana fasi
sulia si doo nai molu doori ilia 'ana
toa nee nai.
36 Suli 'e nao si tau gu bae, sa Teodas
'e sakatafa mai ka saea nia tii fa keafa
naa. Ma bobola fai ta faitalangee
wane daka oli na 'i bali nia. Sui ka
nao si tau guu ma daka saungi nia
ka mae, ma na toa kwairooi nia baki
daka tagalo kwailiu ma na raoa bae
nia sasi fainia ka sui lau gwana.
37 Sui totoo lau guu 'i burina bae,
sa Diudas na waa bae 'i Galilii ka
sakatafa lau gu mai otofana si kada
bae 'ana keda sata laa bae 'ana toae ki
tiifau. Ma 'i seeri na toaa 'oro daka liu
lau guu 'i burina sa Diudas uri sasi lae
uri taga lae 'ana 'initoaa 'i Rom. Sui,
omee 'i Rom daka saungi nia ka mae
ma na toaa bae da lea 'i burina daka
tagalo sui lau gwada.
38 Doo ne adea guu, si doo ne toa
nee da ilia nee, nau ku bae gwaku
'urii ai fuamolu; nao molu si ili lau
tasi doo ta'aa 'ani kera, alu too 'ada.
Molu ka lukasi kera daka lea 'ada.
Lelea si doo ne kera dooria ili lana
nee na doori lana wane gwana, doo
tara lelea kau ka naofuli lau gwana
ne.
39 Ma lea nia doori lana God 'ana,
tara 'afitai molu ka bobola naa fai
suusi lana toa nee ne. Fai ade sae God
'ana ne kamolu molu firu fainia nee
nai.”

'I seeri, toa gwaungai nai ki da ofu
kwaimani nai daka ade na suli bae
lana sa Gamaliel.
40 Si baea nai sa Gamaliel saea 'e
adea kera daka 'ailia lau mai 'aboosol

ki daka oli lau mai siada. Si kada kera dao naa, toa gwaungai nai ki daka saea fua waa ni fofolo ki daka nangasia 'aboosol ki lea sui daka luia nao kera dasi bae lau sulia sa Disas. Sui, daka lukasi kera daka lea na 'ada.
41 Si kada na 'aboosol ki da faasia Bae Ofua Gwaungai nai ma kera daka oli kau, na manata lada 'e ele 'asia naa, suli God nia ala faafi kera uri nonifii lae 'ana faarongo lana toae ki 'ana satana sa Disas.
42 Na 'aboosol ki daka faatalongai ma daka toolangaidoo naa sulia na faarongoa diana nee sulia sa Disas nia na Kraes, lao Beukaua bae fainia 'i luma ki sui guu 'afa dani ki sui gwana.

6

Kera filia fiu waa ni kwai'adomi lae ki

1 'Ana si kada nai, toaa manata mamana ki kera da 'oro daka 'oro naa. 'Uri nai, na toaa Diu nai da bae 'ana baea 'i Gris kera da 'ugalia toaa Diu nai da bae 'ua guu 'ana baea kera Diu ki. Kera da 'uga suli kera nao dasi 'adomia gwa 'oru kera ki ka bobola lau guu fainia 'oru Diu ne da bae 'ana baea Diu 'ana fange ma na malefo ne kera tolingia 'ana fa dani ki sui guu.
2 Nia 'uri nai guu, na akwala ma roo 'aboosol sarenga baki daka 'ailia naa toaa manata mamana ki sui guu uri daka ofu ma daka bae kwaimani. Kera 'aboosol ki daka bae 'urii fuada sui guu, "Rowane 'ae, nia nao si 'o'olo ne kameli meli ka 'abarua gwameli 'ana tolingi lana fange fai malefo fuakolu 'urii, ma meli ka faiburi na 'ameli 'ana toolangai lana bae lana God fua toae.
3 Toafuta kera 'ae, si doo diane gu ne molu filia fasi ta fiu waa 'ani kamolu 'ua guu fua ili lana si raoa nai. Waa nai ki ne molu saitomana Anoedoo Abu nia 'inito 'ana mauria kera ki ma kera daka manataa. Lea 'uri nai, tara kameli meli ka faa si raoa nai 'ana tolingi lana doo ki ka tio 'i 'abada.
4 Aia, ni kameli meli ka manata tii bali 'ameli suli foa lae ma toolangai lana bae lana God fua toae."
5 Si bae laa nai 'aboosol ki da saea nai 'e adea manata lana toaa nai sui naa ka ele. Kera daka filia naa sa Stifin waa manata mamana laa nia baita tasa ma na Anoedoo Abu ka 'inito 'ani nia. Ma kera daka filia naa sa Filib, sa Brokoras, sa Nikano, sa Taemon, sa Bamenas, ma sa Nikolas waa nai nao lau waa Diu. Nia waa 'ana maefera 'i 'Antiok ma sui ka lea mai ka too na 'ana suli toolangaidoo laa kera Diu ki.
6 Kera da filia toa nai sui, kera daka talai kera na mai siana 'aboosol ki. Na 'aboosol ki daka alu 'aba faafi kera ma daka foa faafia naa toa nai.
7 'Uri nai guu, na bae lana God ka talofia sui naa lao fera 'i Durusalem. Ma na konia nai 'ani kera toaa kwairooi sa Disas ki 'i Durusalem kera daka 'oro mai ka 'ali'ali 'asia naa. Na waa 'oro mamana guu 'ana toa ni foa nai ki, kera daka manata mamana naa 'ana sa Disas.

Kera daua naa sa Stifin

8 Aia ma sa Stifin, nia na waa ade diana lana 'e baita ma na tetedea baita God ka nii fainia. Nia ka fulia doo baita ni kwele lae ki ai ma na faataia baita ki 'i matangana toaa nai ki.
9 'I seeri toaa nai 'ana beu ni ofu laa nai da 'ailia 'ana "Beu ni ofu laa toaa sakwadoloa" kera daka rakesasuia naa sa Stifin. Na 'aebara nai, kera na 'aebara Diu ki ma daka lea mai faasia maefera 'i Saerin ma 'i 'Aleksandria. Ta bali ada daka lea mai faasia bali lolofaa nai ki 'i Silisia ma 'i 'Eisia. Kera daka safali olisusuu naa fai sa Stifin.
10 Sui kera daka bae boroi ka nao dasi bobola gu fainia liotooa nai Anoedoo Abu 'e falea ka nii 'ana sa Stifin.
11 Kera lea daka fale malefo agwa fua waa ki uri kera lea mai daka bae 'urii, "Kameli meli rongo sa wala nee nia bae tauwelaa sa Mosis fai God ka ta'aa naa."
12 Toa nai ki daka bae boorae naa toae ki, ma na toa gwaungai ki ma na toa toolangaidoo ki 'ana taki. 'I seeri kera lea daka daua naa sa Stifin ma daka talaia naa uri lao Bae Ofua Gwaungai nai 'ana fere.
13 Kera daka talaia lau gu mai waa ni suke laa nai ki uri daka suke faafia sa Stifin. Ma kera daka bae 'urii, "Sa

wala nee si kada ki sui guu nia nao si
sae'inito guu 'ana Beukaua nee ma na
taki sa Mosis lau guu.
14 Kameli meli tala rongo guu ne
nia saea sa Disas waa nee 'i Naasaret
nee nia kai okosia Beukaua nee. Nia
ka saea lau guu nia kai talana birangaa baki sa Mosis faa fuakolu 'ana tai
doo 'e'ete ki naa."
15 'I seeri na toa nai ki sui naa lao
bae ofua gwaungaia nai daka bubungia naa sa Stifin. Ma kera daka suana
maana sa Stifin 'e waasinasina mala
'ana maana 'ensel.

7

Sa Stifin 'e bae suli nia 'i tala'ana naofana Bae Ofua gwaungai 'ana fere

1 'I seeri na waa foa ni gwau nai 'e
ledia sa Stifin ka bae 'urii, "Nee wala,
doo mamane ki boroi ne da ngali 'oe
mai faafia lao bae ofua nee, nee?"
2 Sa Stifin nia luua ka bae 'urii
fuada sui guu, "Toafuta ma maka nau
ki fai kera, kamolu fafurongo fasi
ku faarongo kamolu! Na God 'ana
kwanga lae ma taloe nia dao faatai
mai siana kokoo kia sa 'Abraham si
kada nia too 'ua mai 'i Mesobotemia
sui fatai lea mai kafi too 'i Haran.
3 God ka bae 'urii fua sa 'Abraham,
"O lukasia fiiwane 'oe fai fera 'oe
daka too 'ada, 'oko lea uri tii fera nai
nau kwai faatainia fuamu.'✡
4 'I seeri sa 'Abraham ka faasia fera
nia nai 'i Kaldia ka too, nia ka lea naa
uri 'i Haran. Sa 'Abraham lea dao ka
too 'i Haran lelea maa nia ka mae naa
'i seeri. Burina nai maa nia 'e mae,
God ka odu nia na mai uri fera ne
kamolu too laona 'i tari'ina nee.
5 God ka nao si faa gu ta bali 'ana
fera nee fua sa 'Abraham. 'E nao tasi
kula tu'uu boroi ai God si faa gu fua
sa 'Abraham 'ana kada nai mai. God
mone alangai fua sa 'Abraham ka
saea totoo nia fai kwalafaa nia 'i buri
kera dai ngalia fera nee fuada. Na
alangaia nai 'e lea fua sa 'Abraham
'ana kada nia 'aba'ato ka nao gu 'ana
ta wela.
6 God 'e bae mai fuana ka 'urii, 'Na
kwalafaa 'oe ki 'ana si kada nii 'ua
kau, totoo kera dai lea dai too lao fera
toaa 'e'ete lau gwana, ma kera dai too
gwada doo ni odufeto lada ki fua raoe
tatakwai ma ade ta'aa lae 'ani kera
sulia fai talange fa ngali ki.
7 Ka 'uri nai boroi 'ana, nau kwai
falea kwakwaea fua toaa nai da fale
'afitaia fua kwalafaa 'oe nai ki. Ma na
kwalafaa 'oe nai ki, kera dai lea lau
gwada fasi fera 'e'ete nai. Ma kera dai
oli lau gwada mai uri too lae lao fera
kera 'ua guu ma kera dai too ai 'ana
foosilaku ka lelea firi.'✡
8 "'I seeri, God 'e alangai fua sa
'Abraham ka saea fua kera daka
'iri'unga 'ana wela wane kera ki
sui guu 'ana kwalafaa nia uri ka
faatainia kera alaofu fai God.✡
'Uri nai guu, si kada sa 'Aesak 'e
futa, nia ka too lelea ka dao 'ana
kwaluna maedani nia, sa 'Abraham
ka 'iri'unga naa 'ani nia. Sa 'Aesak ka
'iri'unga 'ana 'alakwa nia sa Diakab,
sa Diakab ka 'iri'unga 'ana akwala nia
ma roo waa sarenga baki da futa 'ani
nia, bae kolu Diu ki kolu kokoo 'ani
kera, ma ka lea na mai 'uri nai sulia.
9 "Sa Diosef, nia ta waa 'ana kokoo
kolu nai ki da futa 'ana sa Diakab. Sui
toolana nai ki manata lada ka ta'aa
fuana, kera daka foli 'ani nia siana
waa 'i 'Isib ki. Tii waa suadoo nai ka
folia naa sa Diosef uri ka too 'ana gwa
waa ni rao nia. Sui ka 'uri nai boroi
'ana, God ka nii gwana fai sa Diosef
10 lelea nia ka lafua sa Diosef fasi
lao ta'aa laa ne dao tona ki sui guu.
God ka falea liotooe fua sa Diosef, ma
ka ilia manata lana sa Fero na waa
'inito nai 'ana fera 'i 'Isib ka diana fua
sa Diosef. Ma sa Fero ka alu sa Diosef
ka lio naa sulia fera nai fainia totodaa
'ana fera nai tiifau.
11 Ma otofana si kada nai na uni
fioloa baita 'asia naa ka liu lao fera 'i
'Isib fainia 'i Keenan* sui guu. Ma uni
fioloa nai ka falea 'afitai laa baita fua
toae ki sui gwana, ma ka falea 'afitaia
baita 'asia naa fua kokoo kolu ki uri
dao toi lae si fange.
12 Sui, sa Diakab ka rongo alinga
'ana fange tio gwana lao fera 'i 'Isib.
Nia ka odua wela nia ki (na kokoo kia

✡ **7:3** Dionisis 12:1 ✡ **7:7** 'Eksades 3:12 ✡ **7:8** Dionisis 17:10-14 * **7:11** 'I Keenan na sata 'ua fua bali fera 'i 'Israel. Liotoi lau guu fees: 4, 5, 7, ma 11.

nai ki) uri kera lea daka dao fasi mai
'i seeri.
13 Ruana fa lea laa kera lea kau
daka dao 'i 'Isib, sa Diosef ka faatai
folaa naa 'ani nia 'i tala'ana siana
sao'ana ki. Ma sa Fero boroi, nia kafi
saitomana lau gwana ne sa Diosef fai
sao'ana ki kera na bara waisaasina
mai fasi fera 'i Keenan.
14 Burina sa Diosef nia ili 'uri nai
fua sao'ana ki, nia ka kwaiodui mai
uri maa nia sa Diakab uri ka talaia
wela nia ki sui naa daka lea kau uri 'i
'Isib. Nia fai wela nia ki sui naa, kera
'ada fiu akwala ma lima ai sarenga ki.
15 Sa Diakab ka lea na kau uri 'i 'Isib
fai wela nia ki sui naa. Kera daka too
mai seeri lelea unita wane nai ka mae
na mai seeri.
16 Kera daka mae boroi mai seeri,
kera daka oli mai fai kera daka alu
kera lau guu 'i Sekem lao likwafau ni
alu wane nai sa 'Abraham 'e usia 'ua
naa siana fiiwane sa 'Amoro lao fera
'i Keenan.
17 "Lelea mai ka dao kwai karangi
naa 'ana si kada fua alangaia bae God
nia ilia fua sa 'Abraham ka fuli naa,
na toaa kolu 'ana kada 'i nao ne kera
too 'i 'Isib kera daka 'oro daka 'oro
'asia naa.
18 Ma sui, na waa 'inito falu naa nia
ka 'inito lau fua fera 'i 'Isib. Ma na
waa nai ka nao si lio saitomana naa
sa Diosef fainia doo baita baki nia ilia
ki mai fua fera nai.
19 'I seeri na waa 'inito falu nai ka
faanonifiia naa kokoo kia ki. Nia ka
ngatafi kera 'asia naa ma ka suumai
kera naa uri rao baita lae. Nia ka saea
fuada kera daka 'ui 'ana wela bibiu
kera ki 'i maa fasi lao lume ki uri too
daka mae 'ada.
20 Sa Mosis nia ka futa 'i otofana
si kada nai ma na sua lana ka diana
'asia naa. Gaa nia fai maa nia daru ka
saare nia guu suli olu madama.
21 Si kada gaa nia fai maa nia sa
Mosis daru ngali nia daru ka alu 'i
maa fasi lao luma keerua, na saari sa
Fero na waa 'inito nai 'e lea ka ngalia
wela nai ka saarea na 'ana mala wela
nia 'ua guu.
22 Sa Mosis ka too siana saari nia
waa 'inito nai lelea ka sukulu lao
sukulu 'i 'Isib ki. Ma nia ka ngalia
naa liotooa fuu sui naa lao fera 'i 'Isib,
ma ka too 'ana rigitaa fua bae lae ma
ilidoo lae.
23 "Si kada sa Mosis nia baita ka dao
naa 'ana faitaafuli fa ngali ki, nia ka
dooria naa lea kai dao fasi siana toaa
Diu nai.
24 Si kada nia lea ka dao siada, nia
ka suana tii waa 'Isib 'e ili ta'aa 'asia
naa fua tii waa 'ana toaa nia nai.
Sa Mosis lea ka 'adomia naa sa wala
nai. Nia ka saumaelia naa waa nai 'i
'Isib uri maana nia ade 'uri nai 'ana
waafuta nia nai.
25 Sa Mosis manata lana 'ana sae sa
toaa nia da lio saitomana naa ne God
fili nia mai uri ka talai kera faasia
'afitaia kera nai ki 'i 'Isib. Ma sui ka
nao guu.
26 Nia tio 'e dani 'e lea kau, lelea
nia ka dao tona roo waa Diu nai ki
sui gwana daru firu lau guu. Nia
ka sasi uri suusi ladaru fasi firu lae.
Nia ka bae 'urii, 'Wala roo waa 'ae,
kamuru nee roo waisaasina ki gwana
ne. Bobola fainia sae nao kamuru si
firu lau 'urii.'
27 Sui ma waa nai 'e ade ta'aa fua
toolana nai ka suia kau sa Mosis ka
bae 'urii fuana, "Oe nee waa nao
ta waa si alu 'oe guu uri 'oko 'olosi
kaaria 'urii ne!
28 'Oe dooria 'oko saumaeli nau lau
guu mala bae 'oe saungia sa wala bae
'i 'Isib ka mae 'i rooki 'oto ne?'
29 Si kada sa Mosis nia rongo si doo
nai, nia ka tafi naa fasi 'i 'Isib ka lea
na uri Midia. Nia ka too mai 'i seeri
lea nia ka arai na 'i seeri. Totoo 'afe
nia ka kwalafia roo wela wane ki.
30 "Sa Mosis ka too lelea faitaafuli
fa ngali ka sui naa. 'I seeri, na 'ensel
ka faatai fuana lao meakwesu 'ana
era nai 'e sarufia kaa 'ai tu'uu nai
karangia toloa bae 'i Saenae lao fera
kwasi bae.
31 Si kada sa Mosis 'e suana doo nai,
nia ka tona ai. Nia ka lea karangi kau
uri iro lana doo nai. Ma nia ka rongo
lingena God 'e bae mai 'urii fuana,
32 'Nau na God bae kokoo 'oe ki sa
'Abraham, ma sa 'Aesak, ma sa Di-
akab da foosia naa ne.'✡ Ma sa Mosis
ka mau ka lelebe guu, ma ka mau tasa
'ana lilio lae kau.
33 Sui, God ka bae 'urii fuana,
'Lukea 'amu kau tae butu 'oe na fasi

✡ **7:32** 'Eksades 3:1-10

'aemu, suli si kula na 'oe uu ai na si
kula 'e abu.
34 Nau ku suai naa 'afitaia ta'aa nai
ki kera da falea fua toaa nau lao fera 'i
'Isib. Nau ku rongo naa angi laa kera
ki. Nia ne adea nau ku koso mai uri
ku lafu kera faasia ta'aa laa nai ki. 'O
lea mai uri nau ku fale 'oe 'oko oli lau
uri 'i 'Isib.'
35 "Nia sa Mosis gu bae toaa nia
'Israel ki da ote kera mai 'ani nia ma
daka bae 'urii fuana bae, "'Oe nee waa
nao ta waa si alu 'oe guu uri 'oko
'olosi kameli ne!' Nia gu nai God fale
mai 'ensel ka faatai fuana 'ana era nai
sarufia kaa 'ai tu'uu nai. Ma 'ana si
kada nai gu ne God 'e saea fuana uri
ka gwaungai fua toaa nia ki 'Israel ma
fua talai lada naa fasi lao ta'aa laa nai
kera nii laona ki.
36 Sui sa Mosis ka talaia naa toaa
nai Diu ma kera daka faasia fera 'i
'Isib. Sa Mosis ka fulia doo ni kwele
lae ki ai ma na fafaataia kwaibala-
tana ki lao fera 'i 'Isib. Ma ka fulia si
doo bae fuli 'ana asi bae da 'ailia 'ana
'Asi 'A'abue', ma ka fulia tai doo ki lau
'ana si kada bae kera da liu laona fera
kwasi bae suli faitaafuli fa ngali baki.
37 Nia sa Mosis gu bae nia bae 'urii
fua toaa 'Israel, 'God kai fale lau gu
mai tii brofet fua 'adomi lamolu lae,
mala lau gu ne nia fale nau mai uri
'adomi lamolu lae nee. Ma na bro-
fet nai, tara nia ta waa 'ua guu 'ana
kwalafaa kamolu.' ✡
38 Sa Mosis nia 'e too kwaimani
fai toaa 'Israel laona fera kwasi bae.
Ma na 'ensel ka bae fuana gwauna
toloa bae 'i Saenae. Ma sa Mosis ka
ngalia mai si faarongoa ni mauria
bae fuakolu.
39 "Sui boroi 'ana, kokoo kia baki
daka ote kera guu 'ana ade lae sulia
bae lana sa Mosis. Kera daka ade
faasia gwada, ma daka dooria 'ada oli
lae lau uri 'Isib.
40 Si kada bae sa Mosis 'e lea ka nii
mai gwauna toloa bae, kera daka bae
'ada 'urii fua sa 'Aaron, "'O saungainia
fasi mai tai nunuidoo ni foosi lana
ki fuameli wala, uri kera daka talai
kameli. Tee sa Mosis, waa bae talai
kameli mai fasi 'Isib ne kolu ulafusia
naa doo ne ade nia naa gwauna toloa
loo!'
41 Si kada bae kera da saungainia
gu nunuidoo bae mala 'ana ta bu-
luka ai nai, ma daka foosia naa. Ma
kera daka afuafu naa talea, ma daka
wae maana naa nunuidoo nai da tala
saungainia gwada, uri faa'inito lana.
42 Uri maana gu si doo nai kera ilia
nai, God ka abulo 'e'ete na faasi kera.
Nia ka lukasi kera naa ma daka foosia
naa sato fai madame ma na bubulu
loki lao salo. Si doo nai ka lea na suli
si doo na brofet ki da kekeda sulia
daka bae mai 'urii,

'Kamolu toaa 'Israel, na afuafua
kamolu ki mai ma na fale laa
kamolu ki mai lao faitaafuli fa
ngali ki lao fera kwasi, nao lau
nau ne molu ilida ki fuaku.

43 Kamolu molu tolea raa'ai talana
sa Molek ma molu ka dau
'afa bubulu talana sa Reefan,
na roo nunuidoo nai ki molu
saungainida uri foosi lada ki
nai.

Uri maana si doo nai guu kamolu
ilia nai, nau kwai tari kamolu
naa fasi lao fera 'i 'Israel lea
molu ka too na kau lao fera 'i
Babilon.' ✡

44 "Na kokoo kia baki da ngali
Raa'ai bae 'ana Alangaia God daka liu
gwada fainia laona fera kwasi bae.
Na Raa'ai bae, kera saungainia 'ua
guu suli saungaia ne God faatainia
mai fua sa Mosis.
45 Na kokoo kia ki kera daka too naa
'ana Raa'ai nai fai kera. Ma lelea mai
ka dao 'ana si kada bae sa Diosua 'e
talai kera daka alasia ma daka ngalia
naa fera bae fasi toaa bae God tari
kera faasia, kera daka ngalia Raa'ai
bae fai kera daka ruu na fainia lao
fera nai. Na Raa'ai bae ka tio 'i seeri
lelea ka dao guu 'ana si kada bae sa
Defet nia 'inito naa fua fera 'i 'Israel.
46 Sa Defet ka dao toi God 'e ade
diana fuana. Nia ka gania God uri ka
faolomainia fuana nia ka tolea ta beu
fua God ka too 'i laona. God nai naa
ne sa Diakab 'e foosia.
47 Ma sui, sa Solomon lau 'ana bae
tolea beu nai fua God.
48 "Sui ta, God waa ne 'inito 'ana
doo ki sui guu, nia 'afitai ka too 'ana

✡ **7:37** Diutoronomii 18:15,18 ✡ **7:43** 'Emos 5:25-27

beu ne wane gwana saungainia. Brofet 'Aesaea nia kedaa mai bae lana God ka bae 'urii,

49 'Na salo loo na doo ni goorua nau, na ano nee na doo ni momolangai lana 'aeku ai.
'Oe 'o tala'ana tole lana ta beu ne bobola fai nau?
Ma nao, 'oe tala'ana saungai lana ta kula ni momola lae ne bobola fai nau?
50 Doo ki sui guu nau gwana ne ku saungainida.' "✡

51 Sui sa Stifin ka bae na 'urii fuada, "Kamolu toaa aburongo nee, molu faasadia 'asia naa liomolu fasi ade lae suli bae lana God. Kamolu lea nao molu si ade guu suli liona Anoedoo Abu. Doo bae kokoo kamolu ki da ilia lau gu mai kada 'i nao, nia lau gu ne molu ilia nee!

52 Na kokoo kamolu ki 'ana kada 'i nao kera da faanonifiia 'aini brofet ki nao ta brofet si ore guu. Ma kera daka saumaelia toa nai da faarongo talo 'ua ki na mai 'ana dao lana mai na Kraes na waa 'o'olo nai. Ma 'i tari'ina nee, kamolu naa bae molu falea na Kraes nai fua malimae nia ki ma molu ka saungia ka mae naa.

53 Ni kamolu gu bae molu ili si doo nai. Kamolu toaa nai naa ne, bae na 'ensel ki da falea mai taki God fuamolu, ma sui ka nao molu si ade gu mai sulia!"

Kera 'uifauna sa Stifin ka mae naa

54 Si kada toa gwaungai nai da rongo si doo nai sa Stifin saea, kera rakeda ka ngengeela 'asia naa fuana kera daka 'alangingiri daka didi lifo guu.

55 Ma 'ana si kada nai, na Anoedoo Abu 'e burosia sa Stifin nia ka lio 'alaa kau ka suana naa rara lana God 'i lofona salo, ma ka suana lau guu sa Disas nia uu naa 'i bali aolo 'ana God uri 'inito lae.

56 Ma sa Stifin ka bae 'urii, "Kamolu rongo? Nau ku suana kau fera 'i salo 'e 'ifi naa loo, ma ku suana lau gu kau Wela nia Wane 'e uu naa 'i bali aolo nia God!"

57 Si kada nai na toa gwaungai nai ki da rongo si doo nai sa Stifin saea, kera daka koko fafo alingada ki ma dafi kokoo baita tasa fatai faafi nia. Ma kera daka lae kau daka kukuru na faafi nia.

58 Kera daka taraa sa Stifin daka liu na fainia uri sara fasi laona fera baite nai. Ma kera daka safali naa 'ana 'uifau lana uri saungi lana. 'Ana si kada nai lau guu, toa nai da 'uifauna sa Stifin nai, kera ngali maku kera ki daka alu siana waa kafi daraa nai satana sa Sol ka uu 'ana siai kada kera 'abarua 'ana si doo nai.

59 Si kada nai kera 'uifauna sa Stifin, nia ka foa ka bae 'urii, "Disas Aofia nau, ngali kau mangoku."

60 'I seeri nia ka booruru 'i saegano, ka bae baita ka 'urii, "Aofia! Manata lukea 'amua abulo ta'aa laa kera nee!" Nia saea si baea nai sui guu, mangona ka liu naa.

8

Sa Sol nia nani buri toaa manata mamana ki uri saungi lada

1-2 Sa Sol 'e nii lau gu 'i seeri ma ka ala gwana faafia mae lana sa Stifin. 'I seeri na toa da foosia God ki daka ngalia sa Stifin daka saufinia naa ma daka too 'ana liodila laa baita 'i burina. Sui 'afa dani nai 'ua guu, na ilimataia baita 'asia naa ka safali dao tona naa figua nia God lao fera 'i Durusalem. Ma kera daka tagalo tiifau naa fua lao lolofaa nai ki Diudia ma 'i Samaria, lelea otona 'aboosol ki naa daka too.

3 Sa Sol nia ka dooria naa kai nani burida ma kai saungia figua nia God. Nia ka nanisi daranini naa 'ana luma kera ki ma ka daua naa wane ma keni ma ka tara kera naa uri lao lookafo.

Si Faarongoa diana bae 'e talofia lao lolofaa 'i Samaria

4 Toaa baki da tafi daka tagalo kwailiu sui gwada bae kera dao boroi 'ana fere daka faatalongainia naa si baea sulia Faarongoa Diana nee sulia sa Disas.

5 Ta waa gu ne sa Filib, ne nia lea kau ka too na 'ana tii maefera baita nai lao lolofaa 'i Samaria. Ma nia ka faarongo talo naa 'i seeri sulia na Kraes.

✡ **7:50** 'Aesaea 66:1

6 Si kada toaa nai 'i seeri da rongo
doo nai ki sa Filib nia bae sulia ma
daka suai doo kwaibalatana nai ki
nia fulia ki, kera daka fafurongo di-
ana naa uri doo nai ki nia saea ki.
7 Kera da suai na waa ki da ararai
guu kada anoedoo ta'ae ki da tafi
faasi kera ki. Ma daka suai guu wane
ma keni ne nonida makeso ki ma toaa
ne da ango ki naa ma sui kera daka
diana lau gwada.
8 Ma 'i seeri na toaa nai 'ana mae-
fera baita nai daka ele 'asia naa sulia.
9 Aia, tii waa 'e nii seeri laona fera
nai ne satana sa Saemon. Nia na waa
ni ili akalo lae ma ka ili akalo mai ka
tau naa ma toaa nai 'i Samaria daka
kwele 'asia naa 'ana doo 'oro talingai
nia ilia ki mai. Nia ka bae ngalangala
suli nia 'i tala'ana ka saea nia naa ne
'initoa ka talua waa ki sui guu.
10 Na toaa nai sui guu 'ana fera nai,
wane ma keni 'initoe ki ma na waa
mala kera ki ma ai mala kera ki sui
gwana kera daka saea nia too 'ana
tetedea baita faasia God ma daka 'aili
nia 'ana "Sa tetedea baita."
11 Kera daka lea na burina sa wala
nai suli nia 'e ilia doo talingai ni
kwele lae ki ai 'ana ili akalo laa nia ka
tau na mai.
12 Sui boroi 'ana, si kada kera
da rongo sa Filib nia bae sulia na
Faarongoa Diana nee sulia 'initoaa
God ma sulia sa Disas Kraes, kera
daka manata mamana, daka siuabu.
Wane ki ma keni ki lau guu.
13 'I seeri, sa Saemon boroi ka man-
ata mamana ka siuabu lau guu. Nia
ka lea kwaimani naa fai sa Filib 'ana
kula nai ki nia lea uria, ma sa Sae-
mon ka kwele 'asia naa 'ana doo ni
kwele lae ki ai ne fuli si kada nia lea
kwaimani fai sa Filib.
14 Si kada 'aboosol ki da too 'i
Durusalem daka rongo mai toaa 'i
Samaria da ade na suli bae lana God,
kera daka odua sa Bita fai sa Dion
daru ka lea mai siada.
15 Si kada keerua dao siada, keerua
daru ka foa faafia toaa manata ma-
mana nai ki uri daka ngali 'ada Anoe-
doo Abu.
16 Suli toaa nai, kera da siuabu sui
naa talana sa Disas na Aofia, ma sui
ta, na Anoedoo Abu ne nao si sifolia
'ua gu ta ai 'ani kera.
17 'I seeri guu sa Bita ma sa Dion
daru ka alu 'abada faafi kera, ma kera
daka ngalia naa Anoedoo Abu.
18 Si kada nai sa Saemon 'e suai
na roo 'aboosol nai ki daru alu 'aba
faafia toaa nai ma na Anoedoo Abu
ka sifoli kera, nia 'e ngalia malefo ka
faa fua sa Bita ma sa Dion
19 ka bae 'urii, "Ngali 'amurua
malefo nee. Muru ka faa mai rigita
laa nai fuaku, uri lea nau ku alu 'aba
boroi faafia waa ki, na Anoedoo Abu
ka sifoli kera lau gu 'uri nai."
20 Sa Bita 'e luu nia ta 'e bae 'urii
na, "Alu malefo 'oe nai fai ni 'oe muru
funu sui na 'amurua! Uri maana
nai gu ne 'oe manata toi sae fale laa
tatakwai nia God fuaka, na doo uri
foli lana 'ana malefo.
21 'Oe nao lau ta waa 'o nii laona
raoa nee fai kameli ne, suli na man-
ata lamu 'e nao si 'o'olo 'i maana God.
22 'O bulasi manataa faasia abulo
ta'aa laa 'oe ki, 'oko foosia Aofia uri
nia ka manata luke 'oe faasia si man-
ata laa nai 'i manata lamu.
23 Suli nau ku suamu na kwaidoo-
ria ta'ae 'e baita 'asia naa 'ani 'oe ma
na abulo ta'aa lae ka 'inito lau gu faafi
'oe."
24 'I seeri sa Saemon 'e luua sa Bita
ma sa Dion ka bae 'urii, "Muru foosia
kau Aofia fuaku, uri doo nai ki muru
saea nai ka nao si dao toku lau."
25 Sa Bita ma sa Dion keerua daru
faarongo talo mai 'ana doo ne keerua
saitomana ki sulia sa Disas, ma daru
ka bae mai sulia bae lana Aofia. Kada
keerua daru ili 'uri nai sui, keerua
daru ka oli naa uri 'i Durusalem.
Keerua daru ka lea ni faarongo talo
laa na kau sulia na Faarongoa Di-
ana nee fua toae ki lao lolofaa nai 'i
Samaria 'ana maefera 'oro ne keerua
liu ki kau ai.

Sa Filib fainia tii waa nai 'ana waa baita 'i Itiobia ki

26 Too lelea lau guu tii 'ensel nai
Aofia 'e dao ka bae 'urii fua sa Filib,
"'O koso 'oko lea toli fasi uri lao taala
fuu too 'i Durusalem ka lea kau ka liu
lao fera kwasi loko ma ka lea na kau
uri bali fera fuu 'i Gasa."
27-28 'I seeri, sa Filib tatae ka lea naa.
Nia lea kau suli taala nai, nia ka dao
tona naa tii waa nai Itiobia. Sa wala
nai, nia na waa baita ni lio lae suli wai

malefo nia keni 'initoa nai 'e 'inito fua
fera 'i Itiobia. Na waa nai na waa da
'irilatona. Sa wala nai 'e too kau 'ana
foa lae 'i Durusalem ka oli na kau uri
fera kera, ka lea kau 'ana trela nia
nai hos 'e taraa kau fainia. Si kada
nia gooru 'ana lao trela nai ma too ka
lea naa, nia 'e fuea buka bae brofet
'Aesaea kedaa ka too ni teemai lana
'ana.
29 'I seeri na Anoedoo Abu ka bae
'urii fua sa Filib, "Idu kau 'oko fali
karangia guu na trela loko nia gooru
'i laona loko."
30 Sa Filib 'e lae 'ali'ali kau ka fali
karangia naa trela nai. 'Uri nai guu,
sa Filib ka rongo naa sa wala nai 'e
teemainia 'ana buka bae brofet 'Ae-
saea 'e kedaa. Sa Filib ka ledia naa
ka 'urii, "Nee wala, 'oe saitomana doo
nai 'o teemai sulia nai?"
31 Na waa baita nai fasi fera 'i Itio-
bia 'e luua sa Filib ka 'urii, "Wala
nee 'ae, ni nau tara ku saitoma 'utaa
gwaku ai doo ne ta waa si toolan-
gainia gu fuaku?" Sui sa wala nai ka
saea fua sa Filib ka raa na kau uri ka
gooru kwaimani fai nia lao trela nai.
32 Si kula bae na waa baita bae nia
teemainia lao kekeda laa Abu bae nia
bae 'urii,

"Sa wala nai, kera da talai nia uri
saungi lana ka mala ta sifsif da
talaia uri saungi lana naa;
nia ka taaro gwana mala ta kale sifsif
ne taaro gwana kada kera su-
fia ifuna faasia.
33 Kera daka faa 'ide nia, ma daka
falea kwakwaea fuana nia
waa 'o'olo.
Kera saungi nia ka mae, ka nao naa
talisibara laa suli kwalafaa
nia." ✡

34 Na waa baita nai ka ledia naa
sa Filib. Nia ka 'urii, "Nee wala, 'o
faarongo nau fasi mai. Ma sa tii gu ne
brofet nee bae sulia nee? Na brofet
nee nia bae gwana suli nia 'i tala'ana
nee ma nao, nia bae suli ta waa 'e'ete
lau gwana?"
35 'I seeri sa Filib ka safali bae naa.
Sa Filib nia safali bae sulia si kula nai
sa wala nai teemainia lao Kekeda Laa
Abu ma ka bae ka lea naa sulia na
Faarongoa Diana nee sulia sa Disas.
36-37 Keerua daru ka lea na suli tala
nai, lelea kau daru ka liu naa 'ana
kasi kafo nai. Na waa baita nai ka bae
'urii fua sa Filib, "Nee wala, tii kafo
gu ne nee. Nau ku doori siuabu naa,
nao tee lau ne nii 'ua ka suusi nau
faasia?"*
38 Na waa baita nai ka saea daka uu
ngado fasi 'ada 'ana hos nai 'i seeri.
Sui, sa Filib ma na waa 'iri lana nai
daru ka koso sui guu lao kafo nai ma
sa Filib ka faasiuabu nia naa.
39 Si kada keerua daru raa mai fasi
laona kafo nai, na Anoedoo Abu nia
God liu ka laua naa sa Filib fasi seeri.
Na waa baita nai ka nao si suana naa
sa Filib. Sui boroi 'ana nia ka lea na
'ana uri fera kera ma na elea ka sifoli
nia naa suli tala nai.
40 Ma sa Filib ka sakatafa fatai na
kau 'i 'Asotas. Nia ka 'ita 'i seeri ka
faarongo talo 'ana Faarongoa Diana
nee 'ana maefere nai ki sui guu lelea
ka dao 'i Sisaria.

9

Sa Sol nia olitaimanataa ka manata mamana

1 'Ana si kada nai, sa Sol nia dau
'ua gwana 'ana bae fifii lae sulia
saungi lana toaa manata mamana
'ana Aofia. Nia ka lea ka dao siana
waa foa ni gwau nai.
2 Nia ka gania uri ka kwaifaolomai
fuana uri nia lea ka ruufia beu ni ofu
lae ki lao maefera baita 'i Damaskas.
Lea nia ka dao tona ta waa ma ta
ai 'ana toaa nai da lea suli Tala nai
'ana Aofia, nia ka daua waa nai ka
talaia mai uri Durusalem uri daka
alua laona lookafo.
3 Aia nia ka lea na kau lelea ka
dao karangia naa 'i Damaskas, nia 'e
tona boroi na kwesu nai fasi 'i salo ka
laabata na faafi nia ma si kula nai kali
nia ka folaa tiifau.
4 Nia tona ka 'asia naa 'i saegano
ka rongo si baea nai 'e bae mai 'urii
fuana, "Sol, Sol! 'Oe ilimatai nau uri
tee?"

✡ **8:33** 'Aesaea 53:7,8 * **8:36-37** Tai kekeda laa kwali 'ana 'Aks nao dasi ladoa fees 37, Ma sa Filib ka bae 'urii fuana, "'Oe 'o saitomana 'oko siu abu guu 'amua, lea 'oe 'o faamamanea sa Disas lao mauri lamu tiifau." Nia luua ka 'urii, "Iuka, nau ku faamamanea sa Disas Kraes nia ne 'Alakwa God."

5 Sa Sol ka ledi 'urii, “Aofia 'ae, ma
'oe sa tii nai?”
Nia luua sa Sol ka bae 'urii, “Nau sa
Disas naa ne, waa ne 'oe nani buriku
uri ilimatai laku nee.
6 'O tatae 'i langi 'oko lea na kau
lao maefera baita loko kada nai 'ua
guu. Tara 'oe dao lokosee tii waa kai
faarongo 'oe 'ana si doo ne 'oe 'oi ilia
naa.”
7 Waa nai ki da lea kwaimani kau
fai sa Sol nai, da taaro dasi bae naa.
Kera da rongo gwada bae laa nai ma
sui ka nao dasi suana gu ta waa.
8 'I seeri sa Sol 'e sulatatae mai
nia sae kwakwasia maana ka nao si
lilio naa. 'Uri nai guu kera daka dau
'i 'abana daka talai nia na kau uri
Damaskas.
9 Sa Sol na maana 'e rodo ka nao si
liotoi ta tii si doo suli olu fa dani. Nia
ka nao si 'ani gu tasi fanga ka nao si
kuufia gu tasi kafo.
10 Aia tii waa ne satana sa
'Ananaeas nia too 'i Damaskas. Nia
ta waa lau guu ne manata mamana
'ana sa Disas. 'Uri nai, na Aofia ka
'aili nia laona tii si fafaataia ka bae
'urii fuana, “Wala 'Ananaeas 'ae!”
Sa 'Ananaeas 'e luua ka 'urii, “Aofia
'ae, na tee?”
11 Na Aofia ka bae 'urii fuana, “'O
tatae 'oko lea fasi luma kera sa Diu-
das. Luma nai loko 'e nii suli si tala
loko da 'ailia 'ana ‘Si Tala 'O'olo’. Kada
'o dao 'i luma nai 'oko ledi fasi uri tii
waa satana sa Sol. Nia waa 'i Tasis
'ana nai, ma sui ka dao lau gwana ka
nii seeri. Sa wala nai 'e too 'i seeri ka
foa ki 'ana mai
12 lelea nia ka suana tii fafaataia.
Laona fafaataia nai ne, nia suana tii
waa satana sa 'Ananaeas 'e dao ka
fale 'aba faafi nia, uri maana nai 'e
rodo ka ta'aa naa nai ka diana lau
gwana.”
13 'I seeri sa 'Ananaeas 'e luu nia ka
'urii, “Aofia 'ae, nau ku rongo mai si
faarongoa 'oro suli sa wala nai. Kera
da saea nia waa 'e ilia doo ta'aa 'oro
ki 'asia naa 'ana toaa 'oe ki lao fera 'i
Durusalem nai.
14 Nia lea na mai seki Damaskas
farana si baea kera waa baita ni foa
ki nai, uri ka karoa toaa ne kera foa
satamu nee.”
15 Aofia ka bae 'ana 'urii fua sa
'Ananaeas, “'O lea 'amua kau! Sa
wala nai nau ku fili nia sui naa bae
uri nia na doo nau ni rao lae fuaku
naa. Nia ne kai faarongo talo suli
nau fuana toaa nao lau Diu ki fai waa
'inito kera ki ma fua toaa 'Israel ki lau
guu.
16 Ni nau kwai faatainia na nonifii
laa baita ne nia kai liu 'i laona fai raoa
nai 'ana faatalongai lana sataku.”
17 'Uri nai sui, sa 'Ananaeas ka lea
naa. Nia 'e lea kau dao 'e ruu laona
luma nai, ka alu 'aba naa faafi sa Sol
ma ka bae 'urii, “Sol! Wala toolaku
'ae, sa Disas na Aofia ne odu nau ku
lea mai siamu. Nia lau gu ne faatai
mai fuamu suli taale 'ana lea lamu
mai uri seki. Nau, nia odu nau mai
siamu uri maamu ka lilio lau gwana
ne, ma uri 'oko too 'ana Anoedoo
Abu.”
18 Tona boroi 'i seeri, si doo mala si
'eeforadoe doo nai ka 'asia na kau fasi
maana sa Sol, ma na maana ka folaa
ka lilio lau gwana. Nia 'e sulatatae 'i
langi ka lea ka siuabu naa.
19 Nia ka fanga lau gwana, ma bu-
rina nia fanga ka sui, nonina ka tet-
ede lau gwana.

Sa Sol nia faarongo talo naa sulia faarongoa diana nee lao fera 'i Damaskas

Sa Sol ka too lau siana toaa manata
mamana ki 'i seeri Damaskas suli ta
bara maedani.
20 Nia ka nao si mamatakere lau,
nia 'ali'ali ka falebaea ki naa lao beu
ni ofu laa kera ki ma ka bae na sulia
sa Disas ne nia 'Alakwa God.
21 Toaa nai ki sui guu da rongo
doo nai nia bae sulia daka kwele
lau gwada ma daka bae 'urii, “Tee
sae sa wala nee lau gu bae nia tatae
fai fualangaa bae lao fera fuu 'i Du-
rusalem, fua faafunui lana toaa ne da
manata mamana 'ana sa Disas! Nia
lea lau gu mai seki uri karo lana toaa
manata mamana nee ne, uri ka talai
kera kau siana waa baita ni foa ki!”
22 Ma God ka nii fai sa Sol ma na bae
lana ka too 'ana rigitaa baita. Nia 'e
bae ka faatainia 'ua guu si baea laona
kekeda laa Abu ki mai 'i nao sulia
sa Disas na Kraes, ma ka faataaroa
naa toaa Diu nai lao maefera baita 'i
Damaskas.

23 Burina tai fa dani 'oro 'e sui,* toaa nai Diu kera daka kwai ala faafi naa uri saumaeli lana sa Sol.
24 Sui ma, sa Sol ka rongo alinga gwana 'ana si lio kera nai. Kera daka uu arongainia naa maana maesakaa nai ki 'ana fera baita nai 'ana rodo ma dani, uri lea nia liu seeri ki kera daka saungia ka mae naa.
25 Sui 'ana tii fa rodo, na toa da lea buri toolangaidoo laa sa Sol ki kera daka taungi nia laona tii wai sui daka faakosoa uri saegano suli si malesufua salafana labu nai.

Sa Sol 'e oli mai ka dao 'i Durusalem

26 Si kada sa Sol 'e oli mai ka dao 'i Durusalem, nia ka sasi uri ofu kwaimani lae fai toaa manata mamana ki. Sui kera daka mau lau gwada 'ani nia suli nao dasi faamamanea 'ua ne nia waa lea naa buri sa Disas.
27 Sui boroi 'ana, sa Baanabas ka talai nia lea daru ka dao siana 'aboosol ki. Sa Baanabas ka faarongo kera lau guu ne sa Sol 'e dao tona mai Aofia, ma na Aofia ka bae fuana suli tala nai lea uri Damaskas. Sa Baanabas ka unu lau gu sulia ne sa Sol nia bae rakea mai sulia sa Disas fua toaa lao maefera baita 'i Damaskas.
28 'Uri nai guu, sa Sol ka too kwaimani naa fai kera ma ka liu sakwadoloa naa lao fera 'i Durusalem 'ana bae rakea lae sulia satana Aofia.
29 Nia ka falebaea ki ma ka olisusuu ki fai toaa Diu ki ne da bae 'ana bae laa 'i Gris. Ma kera daka sasi uri saumaeli lana sa Sol.
30 Si kada toafuta nia ki bali God da rongo alinga ai, kera daka talaia sa Sol daka lea uri fafo asi uri 'i Sisaria. Dao 'i seeri kera daka fale nia ka lea naa uri Tasis.
31 'Uri nai guu, na lolofaa nai ki 'i Diudia, ma 'i Galilii, ma 'i Samaria daka aroaro lau gwada fua figua nia God. Na Anoedoo Abu ka faatetede kera ma ka faanonisasala kera naa. Kera da 'oro daka 'oro naa, ma daka too naa 'ana sae'inito lae 'ana God lao tooa kera ki.

Si kada sa Bita lea ka dao 'i Lida ma 'i Dioba

32 Si kada sa Bita 'e liufia laona fera nai sui, nia lea ka dao tona toaa God 'ana kula da saea 'i Lida.
33 Kada nia dao seeri, nia ka dao tona tii waa satana sa 'Aeneas. Na waa nai na 'afumae kwaea ka nao si fali suli kwalu fa ngali ki sui naa.
34 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, "'Aeneas 'ae, sa Disas Kraes nia gura 'oe nai. Tatae 'i langi 'oko lukumia 'amua ifitai 'oe." Si kada nai 'ua guu, sa 'Aeneas ka tatae naa 'i langi.
35 Na toaa nai da too 'i Lida ma 'i Saron nai da suana doo nai, kera sui guu daka manata mamana naa 'ana Aofia.
36 'I Dioba lau guu na tii ai nai 'e nii ai, satana ni Tobita ('ana baea Grik, kera 'aili nia 'ani Dokas). Ai nai, 'ana kada ki sui guu nia ilia doo diane ki ma ka 'adomia toaa siofaa ki.
37 Sui otofana si kada nai, nia ka matai baita lelea nia ka mae naa. Toaa nai seeri daka taufia nonina lea sui, kera daka ngali nia 'alaa lea daka alu nia ka tio 'ana lao kadaluma nai 'i langi.
38 Si kada na toaa manata mamana ki da rongo sa Bita 'e dao ka nii Lida, kera daka odua ta roo waa 'ani kera uri lea daka dao siana, suli 'i Dioba 'e nii karangia gwana 'i Lida. Keerua daru lea kau uri daru ka bae 'urii fua sa Bita, "'Oe lea 'ali'ali fasi mai siameli wala."
39 'I seeri sa Bita ka lea kwaimani 'ua gu mai fai keerua 'ana si kada nai. Si kada nia lea mai ka dao, kera daka talaia naa sa Bita uri kadaluma nai 'i langi. 'Aini 'initai 'oru nai sui guu da uu kali sa Bita 'i seeri lao kadaluma nai da angi daka faatainia 'aini maku nai ni Dokas 'e taia ki mai kada 'e mauri 'ua.
40 Sui sa Bita ka odu kera tiifau daka ruu 'ada 'i maa. 'Uri nai sui, nia ka booruru ka foa naa lelea sui, nia ka abulo kau talea noniidoo nai ka bae 'urii, "Tobita 'ae, tatae 'amua!" Na wela keni nai 'e kwakwasia mai maana 'e suana sa Bita, nia ka sulatatae mai ka gooru naa.
41 Sa Bita 'e dau 'i 'abana ka tatae nia ka uu naa 'i langi. Sui nia ka 'ailia mai toaa manata mamana nai

* **9:23** Tai toa fiia kada manga 'oro neki bobola fainia ta roo fa ngali ma nao olu fa ngali 'uri nai. Liotoi Geleisia 1:17,18.

fainia 'aini 'oru nai ki ka saea fuada
ni Dokas 'e mauri lau gwana.
42 Daka unutainia naa doo nai fua
lao fera nai Dioba sui gwana. Ade uri
nai, toaa nai ki da rongo doo nai daka
manata mamana naa 'ana Aofia.
43 Sa Bita ka too lau siana sa Sae-
mon 'i Dioba suli tasi kada lau. Sae-
mon, nia waa ni saungai lana doo ki
'ana 'ungana buluka.

10

Sa Konelias falebaea uri sa Bita ka lea kau siana

1 Tii waa satana sa Konelias nia too
'i Sisaria. Sa Konelias nia ta waa baita
'ana omee* lau guu lao omea nai da
saea 'ana "Omea Fera 'i 'Italii."
2 Sa Konelias lau guu fainia 'aebara
nia, kera da faabaitaa God ma daka
foosi nia lao tooa kera. Ma nia waa
sasi diana lau guu fua toaa siofaa ki.
3 Totoo tii fa dani, kada sato 'e
kwailangainia naa ka bobola fainia
oluna kada sato, nia ka suana tii
fafaataia. Lao faataia nai, nia suana
'ensel God 'e lea mai dao ka bae 'urii
fuana, "Wala Konelias 'ae!"
4 Sa Konelias 'e bubu tetee 'ana 'en-
sel nai ka mau lau gwana. Sui nia ka
bae kau 'urii, "Waa kani 'ae, na tee ne
'o dooria sae lana fuaku?"
Na 'ensel nai 'e luua ka bae 'urii,
"God nia suana sui naa ma ka rongo
naa doo diana neki 'oe fale uri 'adomi
lana toaa siofaa ki ma ka rongo naa
foa laa 'oe ki. Nia nao si manata buro
gu 'ani 'oe uri maana doo nai ki.
5 'O saea fua tai waa da lea naa kada
nai 'ua guu uri Dioba, uri kera daka
talaia mai tii waa satana sa Saemon
Bita.
6 Sa Saemon Bita 'e nii luma sa Sae-
mon suli asi. Sui ta, sa Saemon nai
luma nia nai, nia ta Saemon 'e'ete lau
gwana. Ni nia waa kai saungai doo ki
'ana 'ungana buluka."
7 Burina 'ensel nai 'e lea guu sa
Konelias ka 'ailia na mai ta roo waa
'ana waa nai ki da rao 'i luma nia fai
ta tii waa 'ana waa ni omee nai ki nia
lio suli kera, suli waa nai lau guu 'e
foa walude talea God.
8 Nia ka faarongo kera naa 'ana doo
nai ki sui guu da fuli nai. Sui nia ka
odu kera daka lea naa uri Dioba.
9 Aia, kera da lea kau lelea bobola
fainia tofungana sato 'ana ruana fa
sato naa, kera daka dao karangia naa
fera baita nai 'i Dioba. 'Ana si kada
sato nai, sa Bita nia raa ka nia fafona
luma nai nia too ai nai ka too 'ana 'i
seeri 'ana foa lae.
10 Dao 'i seeri, sa Bita nia ka taa
fiolo naa ma ai nai ki luma nai daka
naare 'ua gwada ka nao si 'ako 'ua.
'Ana si kada nai guu, nia ka suana tii
fafaataia nai.
11 Lao fafaataia nai, sa Bita 'e suana
salo loo 'e 'ifi, ma na doo nai mala 'ana
'aba maku reba baita nai ma daka
dau mai 'ana fai susuidoo ki ai, ka
mala doo da kosolangai toli mai ai uri
lao molaagali.
12 Nia ka suana kau na doo mauri
ki sui naa da nii lao 'aba maku nai.
Na doo neki 'ana fai'ae ki, ma na doo
neki dai angofia faanoe ki, ma na
saaro lolofo ki lau guu.
13 Sui sa Bita ka rongo kau na waa
'e bae mai 'urii fuana, "Wala Bita! 'O
saungia doo nai ki 'oko 'anida."
14 Sa Bita 'e luua bae laa nai ka 'urii,
"Aofia 'ae, nau nao kwasi 'ania 'ua gu
mai doo bilia ma ka sua ki 'urii."
15 'Uri nai, lingee doo nai ruana ka
bae 'urii fuana, "Nao 'osi sae bilia
lana tasi doo ne God nia faa faalua ka
falu sui naa."
16 Olu si kada ki fatai ne da oliolia
tii si doo nai gwana fua sa Bita. Ade
'uri nai lelea sui daka olitainia 'ali'ali
nai uri 'i salo.
17 'I seeri sa Bita manata lana
ka nanisia naa toolangai lana si
fafaataia nai. Nia ade gwana 'uri
nai, toa bae sa Konelias odu kera
mai bae daka dao naa maa maesakae
fuu daka ledi naa uri luma nia sa
Saemon.
18 Ma kera daka bae na 'urii, "Ta
waa satana sa Saemon Bita nia nii
see?"
19 Si kada nai sa Bita 'e manata
'ua gwana suli si fafaataia nai, na
Anoedoo Abu ka bae na 'urii fuana,
"Saemon 'ae, tii olu waa fu da dao ma
daka ledi gwada uri 'oe fuu.

* **10:1** Waa baita 'e lio sulia talangee wane fono lao omee.

20 'O tatae 'ali'ali 'oko koso fasi kau
'i saegano siada. Lea kera oli, 'oko lea
na fai kera, nao 'osi manata 'oroa lau.
Ni nau naa fu ku fale kera daka lea
mai fuu."
21 Sa Bita 'e koso kau dao siada ka
bae 'urii, "Nau naa bae molu ledi uri
nau. Tee ne molu lea mai uria?"
22 Kera luu nia daka bae 'urii, "Tii
waa baita ni omee ne satana sa
Konelias ne odu kameli mai. Nia waa
ade lana 'o'olo ma ka foosia God. Ma
na toaa nee Diu ki sui guu, kera boroi
da sae'inito lau gu 'ani nia. Tii 'ensel
ne saea fuana uri ka kwaiodui mai
uri 'oe uri 'oko lea siana 'i luma nia
uri 'oko bae fuana, ma nia ka rongo
'ana ta doo ne 'oi saea."
23 'I seeri sa Bita ka talai kera kau 'i
luma nai uri kera daka tio siana 'afa
rodo nai.

Kera tio dani, sa Bita ka lea na fai
kera. Tai waa 'ana toaa sa Disas ki 'i
Dioba da lea kwaimani lau gu kau fai
sa Bita fai kera.
24 Kera da lea kau suli roo fa sato
ki lelea daka dao 'i Sisaria 'ana ruana
fa sato naa. Sa Konelias ka maakwali
kera gwana ma ka 'ailia mai toolana
ki ma toa kwaimani nia ki siana ma
kera daka koni sui naa maasia sa Bita
fai kera.
25 Si kada sa Bita 'e dao uri ka ruu
gu kau 'i luma, sa Konelias ka fali mai
ka booruru naa 'i maa 'aena sa Bita
'ana faa'inito lana.
26 Sa Bita ka saea fuana nia ka
tatae 'ana 'i langi fasi ade lae 'uri nai.
Nia ka bae 'urii fua sa Konelias, "'O
tatae 'oko uu 'amua wala. Nau wane
gwana ne."
27 Sa Bita 'e bae fainia sa Konelias
'uri nai sui, daru ka ruu na kau 'i
luma. Sa Bita ka suana naa konia
baita nai 'i luma.
28 Ma nia ka bae na 'urii fuada,
"Kamolu molu saitomana sui naa ne
nia abu 'ana taki kameli toaa Diu
uri ofu kwaimani lae ma ruu lae lao
luma nia waa nao lau Diu. Sui ma,
God ka faatai mai fuaku ka saea naa
nau nao kwasi saea lau ta waa 'ana
waa 'e bilia.
29 Si doo nai ne adea nau ku lea mai
ma ka nao kwasi manata 'oroa guu
ma kwasi noni'ela lau 'ana lea lae mai
fai toa nee da lea kau uri nau. 'Uri nai,
nau ku ledi kamolu fasi nai. Tee bae
molu odua toa nee daka lea kau uri
nau uria bae?"
30 'I seeri sa Konelias ka luu nia naa.
Nia ka bae 'urii, "Olu fa sato ne sui
naa 'i burina si kada nai nau ku foa
'aku 'i luma kani 'ana 3 kilok 'i saulafi.
Ma si kada nau ku foa 'aku 'uri nai,
nau ku tona lau gwaku 'ana waa nai
ku suana fai maku sinasina nai nia
ofi ai ka uu gwana 'i naofaku.
31 Na waa nai ka bae 'urii fuaku,
'Konelias 'ae, God nia rongo naa foa
laa 'oe, ma ka suai sui naa raoa diana
ne 'oe ilia ki fua 'adomi lana toaa
siofaa ki.
32 'O odua tai waa da lea fasi uri
Dioba uri daka talaia mai tii waa
satana sa Saemon Bita. Sa Saemon
Bita nia too gwana 'i luma nia waa
da 'ailia lau guu 'ana sa Saemon ne
kai saungainia doo ki 'ana 'ungana
buluka. Luma nai sa Saemon 'e nii
gwana suli asi.'
33 'I seeri guu, nau ku 'ali'ali ku
odua na kau olu waa neki uri 'oe. Ma
nia 'e diana 'asia naa ne 'oe lea mai
'oko dao naa nee wala. Aia, ni kameli
sui naa ne meli nii 'i seki 'i naofana
God, uri rongo lana 'ameli na doo
neki sui guu God 'e saea fuamu uri
sae lana fuameli."

Toaa nao lau Diu ki dafi rongoa guu faarongoa diane

34 'I seeri guu sa Bita nia safali ka
bae naa. Nia ka bae na 'urii, "Nau kufi
saitomana 'i tari'ina doo mamane ne,
God nia suana waa ki ka bobola sui
gwana, nia nao si 'ilisi wane.
35 Ma nia ka ala faafia tii gwana
ne maungi nia lao tooa nia ma ka
ilia si doo ne 'o'olo, sui boroi 'ana ta
kwalafaa tee ne nia ka lea mai faasia.
36 Kamolu molu saitomana si
faarongoa bae God nia falea mai
fua toaa nee 'Israel. Si faarongoa
nai bae lea sulia aroaroa ne lea mai
nunufana sa Disas Kraes na Aofia ne
'inito 'ana doo ki sui guu.
37 Kamolu molu saitomana
gwamolu na doo baita bae nia fuli
mai laona lolofaa 'i Diudia. Doo nai
bae nia safali mai 'i Galilii burina bae
sa Dion nia falebaea ma ka saea toae
ki dai bulasi manataa faasia abulo
ta'aa laa kera ki uri daka siuabu.

38 Ma kamolu molu ka saitomana
lau gu bae God nia filia sa Disas waa
bae 'i Naasaret ma nia ka too 'ana
Anoedoo Abu ma na tetedea. Ma
kamolu molu ka saitomana lau gu
bae God nia 'adomia sa Disas ma nia
ka liu kwailiu uri ili lana doo diane ki
ma gura lana toae ki sui guu bae kera
too farana tetedea Saetan.
39 Kameli ne meli suai mai doo
neki sa Disas nia ilida ki lao fera ne
toaa Diu ki ma lao maefera baita 'i
Durusalem. Kera da saumaelia naa
sa Disas 'ana foto lae faafi nia 'ana
'airarafolo.
40 Sui ma God ka tatae nia lau
gwana faasia maea 'ana oluna fa sato
ma ka faatainia ma meli ka suana.
41 Nao lau toae ki sui gwana ne
kera suana. Kameli toa ne God fili
kameli uri sua lana ne meli suana.
Nia fanga ma kuu kwaimani gu fai
kameli burina nia tatae fasi maea.
42 'I seeri, nia ka bae fifii mai
fuameli uri meli ka faarongo talo ma
meli ka saea fua toae ki ne nia naa
bae God fili nia mai uri keto lana toaa
mauri ma toaa mae ki.
43 Na brofet baki sui guu da
faarongo talo ki mai suli sa Disas
daka saea tii gwana ne nia manata
mamana 'ani nia, God kai manata
lukea abulo ta'aa laa nia 'i nunufana
doo ne sa Disas 'e ilia."

Toaa nao lau Diu ki da todaa lau guu Anoedoo Abu

44 Si kada sa Bita kai bae 'ua gwana
uri nai, na Anoedoo Abu ka sifo
na faafia toaa nai da fafurongoa si
faarongoa nai.
45 'I seeri, na toaa Diu nai ki da
manata mamana 'ana sa Disas ma
daka lea kwaimani mai fai sa Bita
nai, kera da suana nai God nia fale
mai falea nia, ne nia fale dangatai
mai 'ana Anoedoo Abu nia lau guu
fua toaa ne nao lau Diu ki, kera daka
kwele lau gwada.
46 Kera daka kwele suli da rongo
toaa nai 'i sara boroi 'ana ma daka
bae naa 'ana baea 'e'ete ki ma daka
tangoa naa God. 'Uri nai sui, sa Bita
ka ledi 'urii,
47 "Na toaa nee kera da todaa lau
guu Anoedoo Abu mala bae kameli
ilia mai ne. Sui sa tii lau ne ka lui kera
fasi siuabu lae?"
48 'Uri nai guu, sa Bita ka saea fuada
uri kera daka siuabu naa 'ana satana
sa Disas Kraes. Sui kera daka lui
faafia sa Bita ka too fasi 'ana fai kera
suli ta bara fa sato lau.

11

Sa Bita 'e faarongo sulia toaa nao lau Diu ki da manata mamana 'ana sa Disas

1 Na 'aboosol ki fainia toa manata
mamana 'ana sa Disas ki lao lolofaa 'i
Diudia, kera da rongo na toaa nao lau
Diu ki da ade naa sulia bae lana God.
2 'I seeri, si kada sa Bita 'e oli 'alaa
kau faasia 'i Sisaria ka dao 'i Du-
rusalem, na toa Diu nai da manata
mamana 'ana sa Disas ki nai kera
daka ngatafi nia.
3 Ma daka bae 'urii, "'Oe lea 'oko ru-
ufia na mai luma kera ki waa nao lau
Diu ki nai, ma 'oko fanga kwaimani
na mai fai kera doo bae abu 'ani
kolu!"
4 'Uri nai, sa Bita ka faarongo kera
naa 'ana fuli lana gu mai doo ki laona
raoa nai. Ma nia ka bae 'urii fuada,
5 "Si kada nau ku too 'akua 'i Dioba
ma ku foa 'akua loko nau ku suana
tii fafaataia nai. 'I laona fafaataia
nai, nau ku suana doo nai mala 'ana
ta 'aba maku reba nai kera dau 'ana
fai susuidoo nia ki ma daka sifolan-
gainia na mai siaku fasi 'i salo.
6 Nau ku lio kau laona maku nai,
nau ku suana doo 'ana fai'ae ki, doo
kwasi ki, doo angoango ki ma na doo
lolofo ki.
7 'I seeri, nau ku rongo lingena waa
nai 'e bae 'urii mai fuaku, 'Wala Bita,
'o tatae 'oko saungia doo neki 'oko
'anida!'
8 Sui mani nau ku bae 'urii fuana,
'Aofia 'ae, nau 'afitai 'asia naa ku 'ani
doo neki ne, suli nau nao kwasi 'ania
'ua gu mai doo bilia ma ka sua ki 'urii.'
9 Sui nau ku rongo waa nai ka bae
lau gu 'urii, 'Nao 'osi sae bilia lana
doo ne God nia saungainia ka falu sui
naa.'
10 Ma si doo nai, nau ku suai kera
daka oliolia suli olu si kada ki lelea
sui, kera daka olitainia lau gwada uri
'i salo.

11 Aia, otofana guu si kada nai ku
suana doo nai, na olu waa nai ki tii
waa 'e odu kera mai uri nau faasia 'i
Sisaria, kera daka dao naa maa luma
nai ku too ai nai.
12 'I seeri guu, na Anoedoo Abu ka
saea na fuaku uri ku lea fai kera ma
ka saea nao kwasi mamaura lau 'ana
lea lae fai kera. Na ono waa manata
mamana nai ki 'ana sa Disas boroi 'i
Dioba, kera daka lea na fai nau lelea
meli ka dao naa luma nia sa wala nai
'e kwaiodui mai uri nau nai.
13 Si kada meli dao siana sa wala
nai, nia ka faarongo kameli ne nia too
ka suana lau gu tii 'ensel 'e uu gwana
laona luma kera ma ka bae fuana.
Ma na 'ensel nai ka bae 'urii fuana,
‘'O odua fasi tai waa uri daka lea uri
Dioba ma daka talaia mai tii waa nai
satana sa Saemon Bita.
14 Waa nai nia kai faarongo 'oe 'ana
si faarongoa ne 'oe fai bara wela 'oe
molu kai dao tona mauria firi ai.’
15 'Uri nai, si kada nau dao ku safali
bae gwaku fua sa wala nai fai 'aebara
nia, na Anoedoo Abu ka sifo na faafi
kera mala lau guu bae nia sifoli kolu
mai 'afa dani bae 'ana Bentikos.
16 'I seeri guu, nau ku manata toi
naa si doo bae Aofia 'e saea mai fua
kolu ka 'urii bae, ‘Na kafo gwana ne
sa Dion nia faasiuabua 'ana waa ki.
Ma na Anoedoo Abu 'ana ne kamolu
molu kai siuabu ai.’
17 'I seeri guu, nia ka folaa naa,
ne God nia falea naa falea bae 'ana
Anoedoo Abu fuada kera toaa nao lau
kera toaa Diu ki, mala lau gu nia fale
mai fua kolu uri manata mamana laa
kolu 'ana Aofia sa Disas Kraes. 'Uri
nai guu nau 'afitai ku suusia lau God
fasi ili lana si doo nai nia dooria.”
18 Kera da fafurongoa bae laa nai
lelea sui, kera daka ala na faafia ma
ka nao dasi saea naa tasi doo lau
sulia. Ma kera daka tangoa naa God
ma daka bae 'urii, “'Oo ma God, na
toaa nao lau Diu ki boroi nia faolomai
kera daka bulasi manataa naa uri
daka too lau guu 'ana mauria firi!”

Na toaa manata mamana ki lao fera 'i 'Antiok

19 Si kada nai, na toaa baki sui guu
da tagalo kwailiu nunufana kwai il-
imatai laa bae nia safali 'ana saungi
lana sa Stifin bae, kera da tafi lea
daka dao ki gu mai 'ana maefera nai
ki 'i Fonisia, auaua 'i Saebras ma 'ana
maefera baita nai 'i 'Antiok. Ma kera
daka faarongo talo naa 'ana faaron-
goa diana nee fua toaa Diu ki lau
gwana 'ana kula nai ki.
20 Ma sui, tai waa manata mamana
ki 'ana toaa nai ki ne da too ki kau 'i
Saebras, ma 'i Saerin kera da lea daka
dao lau guu 'i 'Antiok. Ma kera daka
faarongo talo naa sulia na faarongoa
diana nee sulia sa Disas na Aofia, fua
toaa nai kera nao lau toaa Diu.
21 Ma na rigitaa nia God ka nii fai
kera toaa manata mamana ki. Ma na
toaa 'oro mamana guu daka manata
mamana lau guu ma daka abulo mai
talea Aofia.
22 Na faarongo lae sulia doo nai
ki oli mai ka dao siana figua God 'i
Durusalem. Ma kera daka odua sa
Baanabas ka lea kau uri 'i 'Antiok.
23 Si kada nia lea kau ka dao ma
ka suana naa dongana ade dianaa
nia God fua toaa nai ki 'e tio folaa
sui gwana, nia ka ele 'asia naa. Ma
nia ka bae naa 'ana baea ni kwa-
iarei lae fuada uri kera daka uu ngasi
'ana manata mamana laa kera ki 'ana
Aofia.
24 Sa Baanabas nia ta waa ade di-
ana lau guu. Ma nia waa na Anoedoo
Abu 'e funguli nia ma na fiitooa nia ka
ngado, ma ka adea toaa 'oro mamana
guu daka lea mai siana Aofia.
25 Sa Baanabas 'e too 'uri nai 'i seeri
sui, nia ka lea naa uri 'i Tasis uri ka
nani uri sa Sol.
26 Nia ka lea kau lelea ka dao tona
naa sa Sol, daru ka oli kwaimani na
mai uri 'i 'Antiok. Keerua daru ka
too 'i seeri sulia tii fa ngali lalau.
Ma sa Baanabas fai sa Sol daru ka
ofu kwaimani ki naa fainia figua nia
God 'i seeri, ma daru ka toolangaidoo
na fuada. 'I seeri 'i 'Antiok naa bae
kera safalia 'aili lana toaa manata
mamana ki 'ana “Toaa Kristin ki” ai.
27 Ma 'ana si kada nai lau guu, bro-
fet faasia 'i Durusalem ki kera lea kau
daka dao 'i 'Antiok.
28 Tii waa 'ana brofet nai ki ne
satana sa 'Agabas. Sa 'Agabas, na
Anoedoo Abu 'e faarongo nia ma nia
ka 'aitainia tii si faarongo laa. Si

faarongo laa nai nia saea totoo na uni
fioloa baita kai liu laona fera nai ki
sui naa farana 'initoaa 'i Rom (Doo
nai 'e fuli 'ana si kada sa Klodias nia
'inito fua fera 'i Rom).
29 'I seeri, toaa manata mamana
ki kera daka kwai ala faafi naa uri
fale lana si kwai'adomia ki fua toaa
manata mamana 'i Diudia ki. Kera
daka saea, na fale laa nai kai lea lau
guu sulia na suadooa nia wane.
30 Kera daka ilia na si doo nai,
ma daka falea na kau 'okona doo ni
kwai'adomi laa nai ki fua toa gwaun-
gai ki fua toaa manata mamana ki 'i
Durusalem. Sa Baanabas ma sa Sol
naa ne daru ngalia 'okona doo nai
fuada toa gwaungai ki.

12

Sa Herod 'e ilimatainia toaa manata mamana ki 'i Diudia

1 Otofana gwana si kada nai, sa
Herod na waa gwaungai nai ka daua
naa tai toaa 'ana figua God. Ma nia ka
manata toi naa kai ilimatai kera.
2 Sa Demes toolana sa Dion, sa
Herod 'e saea fua waa nia ki uri daka
saungi nia, kera daka kwae nia 'ana
'ila ni firu daka saungia ka mae naa.
3 Si kada sa Herod 'e suana toaa
nai Diu kera da ele sulia si doo nai
nia ilia nai, nia ka saea fua toa nia ki
uri kera lea daka daua lau gu mai sa
Bita. Nia ka ilia na si doo nai 'i nonina
Fafangaa nai sulia Beret bae nao Iis*
ai.
4 Sa Herod ka saea na fua toa nia
ki daka daua sa Bita ma daka alu nia
naa laona lookafo. Nia ka saea lau gu
fuada kera daka alua toa ni omee ki
'ana fai fikui wane ki uri daka fofolo
kali nia. Ma na fai fikui wane nai ki
da too sui guu 'ana fai wane ki ai. Sa
Herod 'e dooria kai ketoa sa Bita 'i
maana waa ki sui gwana 'i burina fa-
tai kau fafangaa nai 'ana Fangatasaa.
5 Ma sa Bita ka too gwana laona
lookafo nai. Ma sui boroi 'ana, na
figua nia God daka foa tetede gwada
talea God fuana.

Na 'ensel 'e tafalangai nia mai sa Bita fasi laona lookafo

6 Lao fa rodo nai sui guu sa Herod
ka saea kera daka talaia na mai sa
Bita uri sa Herod ka keto nia naa nai,
sa Bita 'e maleu naa matangana roo
waa nai ki ni fofolo lae. Kera da kani
nia 'ana roo seni ki lelea sui daka alua
tai waa ni fofolo lae ki daka uu fone
mae 'ana kadabeu nai.
7 Da too 'ada 'uri nai tona boroi, na
'ensel nia God ka dao na siada ma
na kwesu nai ka laabata naa laona
lookafo nai. Na 'ensel nai ka fida
faatonaa kau sa Bita ma ka bae na
'urii, "'Ali'ali, tatae fasi!" 'Ana si kada
nai 'ua guu, na seni baki daka luke
daka 'asida naa 'i saegano fasi maa
'abana ki.
8 Sui, na 'ensel nai ka bae 'urii, "'O
ruufia maku 'oe, 'oko kania sadol 'oe
ki 'aemu." Sa Bita ka ili na sulia. Sui
na 'ensel nai ka bae lau 'urii fuana,
"'Oko kokofi 'oe 'ana maku baita 'oe
'oko lea mai buriku."
9 Sa Bita ka liu na 'i burina ma ka
ruu na 'i maa fasi laona lookafo bae.
'Uri nai boroi, sa Bita ka manata toi
'ana sae doo nai 'ensel nai ilia nai, na
maleubolee ma na fafaataia gwana.
10 Keerua daru ka tasa na mai faa-
sia na roo fikui wane ni fofolo nai
ki ma daru ka dao naa maana mae-
sakaa baita nai 'ana lookafo nai da
saungainia 'ana 'aeana. Na mae-
sakaa nai ka tala 'ifi gwana 'i tala'ana,
ma keerua daru ka ruu na kau lao
labate 'i maa. Aia, si kada keerua
daru 'iia gwadaru kau kasi tala nai
laona fere, na 'ensel nai 'ali'ali ka lea
lau gwana faasia sa Bita.

11 'I seeri fatai sa Bita manata lana
kafi folaa. Ma nia ka bae 'urii, "Iuka
wala, nau kufi saitoma diana ai nai.
God gwana bae nia falea mai 'ensel
nia ka lafu nau fasi 'abana sa Herod
ma toaa nee Diu ki bae. Nia lau nau
mai fasi doo baki sui guu kera man-
ata toi ili lana ki 'ani nau bae!"
12 Si kada nai sa Bita nia saitomana
gu 'uri nai, nia ka lea naa uria luma
kera ni Meri gaa bae sa Dion Maak.
Toaa 'oro da koni seeri laona luma
nai 'ana foa lae 'ana si kada nai.
13 Si kada sa Bita 'e lea kau dao
usi mae 'ana luma nai ma ka kidikidi
kau, tii ai kafi baita ni rao nai satana

* **12:3** Tii sata lau fua "Fangatasae" kera saea 'ana "Beret ne nao ta iis 'i laona."

ni Roda ka lea mai uri 'ifingi lana mae.
14 Nia lea mai dao 'e rongo saito-
mana lingena sa Bita, nia ka ele 'asia
naa, ka lae ka oli lau gwana kau uri
faarongo lada ka nao si 'ifingia gu
mae. Ma na wela keni nai ka 'ai baita
kau ka 'urii naa, “Sa Bita loko 'e dao
naa ka nii gwana 'i maa!”
15 Kera daka bae 'ada 'urii fuana,
“'O oeaia laa 'oe nee!” Wela keni nai
ka suumainia naa bae lana lelea kera
daka bae lau gu 'urii, “Na 'ensel bae
kai lio suli sa Bita gwana na.”
16 Ma sa Bita too ka dau gwana
'ana kidikidi lae kau. Si kada kera
da 'ifingia na mai mae fuu ma daka
suana naa sa Bita, kera daka kwele
'asia naa.
17 Nia ka karu kau faafi maada
uri daka too aroaro 'ada. Nia ka
faarongo kera naa ne Arai Langi
'e tafalangai nia na mai fasi laona
lookafo bae. Ma nia ka bae 'urii,
“Kamolu molu lea kau molu ka
faarongoa sa Demes† fai toaa manata
mamana baki.” Sa Bita nia bae 'uri
nai sui, nia ka lea lau gwana uri ta
kula 'e'ete.
18 Aia, lao lookafo bae, dani
'uubongi toa fofolo nai daka ngalu
baita naa sulia si Bita 'i matangada.
Ma kera daka ulafusia gwada doo ne
fuli mai 'ana sa Bita.
19 Sa Herod ka saea naa lea daka
iro diana mai 'i laona lookafo bae uri
sa Bita sui daka faarongo nia. Ma ka
nao dasi suana naa sa Bita. 'Uri nai
sa Herod ka didia naa toa fofolo nai
lea sui nia ka saea fua toa nia ki daka
saungi tiifau 'ani kera.

Sui, sa Herod ka lea faasia lolofaa
'i Diudia, lea ka too fasi 'ana mai 'i
Sisaria suli tasi kada.

Sa Herod nia mae naa

20 Sa Herod nia ka rakesasu 'ana
toaa 'i Taea ma 'i Saedon. 'I seeri,
roo maefera nai ki kera daka koni
kwaimani sui daka fale mai bae lada
fua sa Herod uri lea kau daka bae
kwaimani naa uri aroaroe ka tio lau
matangada. Roo fera nai ki da dooria
'uri nai, suli na fanga lana toaa kera
ki kera da folia ki kau fasi fera kera
sa Herod waa 'inito nai. Toaa nai ki
'i Taea ma 'i Saedon kera da bae fasi
kau fai sa Blastas waa ne baita 'ana
si raoa nia ki sa Herod, uri nia ka
'adomi kera uri faasui lana ngata laa
nai.
21 Dao naa 'afa sato nai kera da
'oloa nai guu, sa Herod ka ruufia na
kau 'aini maku kwanga nia ki sui
nia lea ka gooru naa laona doo ni
goorua nia waa 'inito ma ka falebaea
na fuada.
22 Si kada nia kai bae ki mai, kera
daka suungi baita daka bae 'urii,
“Lingena wane naa nao nai, na lin-
gena god na 'ana ne!”
23 'I seeri, suli nia nao si tafoa sa-
tana God 'i langi, na 'ensel nia God
ka kwaea sa Herod 'ana mataie. Na
mataia nai ka saungi nia lelea na
wawaa ki daka 'ani nia ka mae naa.
24 Aia, ma na bae lana God ka
talofia naa lao bali lolofaa nai ma ka
'idu ka lea naa.
25 Si kada sa Baanabas fai sa Sol
keerua daru faasuia naa si raoa bae
da odu keerua mai fainia uri Du-
rusalem, keeru daru oli naa ma daru
ka talaia na kau sa Dion Maak fai
keerua.

13

Kera fale sa Baanabas fai sa Sol daru ka lea naa

1 Na figua nia God 'i 'Antiok 'e too
'ana brofet ki ma na waa ni toolan-
gaidoo ki da nii 'i matangada. Waa
nai ki ne mala sa Baanabas, sa Simion
bae da 'aili nia 'ana “Wane bulu” bae,
sa Lusias waa bae fasi 'i Saerin, sa
Manaen waa bae da saare kwaimani
'ani nia fai sa Herod na waa gwaun-
gai bae, ma sa Sol lau guu.
2 Si kada kera da faabaitaa God
ma daka abufanga, na Anoedoo Abu
ka bae 'urii fuada, “Molu faabua sa
Baanabas ma sa Sol fuaku, uri daru
ka ilia raoa ne nau ku 'aili keerua mai
uria nee.”
3 Si kada kera da abufanga ma daka
foa lelea ka sui, kera daka alu 'aba
naa faafi keerua. 'Uri nai sui, kera
daka fale keerua daru ka lea naa.

† **12:17** Demes ne nia waa burina sa Disas. Ma nia na waa ulunao 'ana toaa faamamane 'i Durusalem.

Lea laa totoonao sa Sol fai na faarongoa diana bae fua fere ki

4 Na Anoedoo Abu nia talaia sa Sol
ma sa Baanabas daru ka koso toli
naa fafo asi uri Silusia, lea dao seeri
daru ka lea 'ana baru uri na auaua 'i
Saebras.
5 Si kada keerua dao 'i Salamis na
maefera baita 'ana auaua nai, keerua
daru ka faarongo talo naa 'i seeri su-
lia bae lana God laona beu ni ofu laa
kera toaa Diu ki. Sa Dion Maak nia ne
lea kwaimani fai keerua uri 'adomi
ladaru lau guu.
6 Sui kera daka too 'i seeri Salamis,
daka lea naa lao auaua nai lelea daka
sakatafa 'i Bafos. Kera daka dao tona
tii waa satana sa Baadisas seeri 'i
Bafos. Waa nai nia waa Diu ma na
waa ni ili akalo lae ma ka nao lau
brofet mamane.
7 Nia sa Baadisas 'e rao kwaimani
fai sa Segias Baulas waa ne gwaun-
gai 'ana auaua nai, ma sa Baulas nia
waa saitoma doo. Sa wala nai, nia
'e kwaiodui mai uri sa Baanabas fai
sa Sol uri daru ka lea siana, suli nia
dooria ka rongo 'ana bae lana God.
8 Sui ta sa Baadisas, ne satana lau
guu sa 'Elaemas 'ana baea 'i Grik, nia
'e nao si manata ele suli si doo nai,
ka sasi 'ana uri bulasi lana manata
lana waa gwaungai nai uri ka nao si
manata mamana lau 'ana sa Disas.
9 Na Anoedoo Abu 'e 'inito faafi sa
Sol, ne satana lau guu sa Bol, sa Sol ka
bubu tetee naa 'ana sa 'Elaemas.
10 Ma sa Sol ka bae 'urii fua sa 'Elae-
mas, "'Oe na wela Saetan gwana ne,
na malimae nia doo 'o'olo ki sui guu!
Na sukee sui naa ne funguli 'oe nee!
Si kada ki sui guu 'oe olitai garo 'ana
doo 'o'olo God ki.
11 'I tari'ina nee, God 'e falea naa
kwakwaea fuamu nai. Tara maamu
kai rodo ma kai 'afitai fuamu uri
suai lae folaa lana sato suli tasi kada
gwana."

Ma si kada nai 'ua guu, maana sa
'Elaemas ka rodo ka galo naa. Nia ka
nani na uri ta waa ka dau 'i 'abana uri
talai lana.
12 Si kada na waa gwaungai nai
'e suana si doo nai, nia ka manata
mamana naa 'ana sa Disas, suli nia 'e
kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa
keerua sulia Aofia.

Kera nii 'i 'Antiok ai bae lao bali lolofaa 'i Bisidia

13 Sui, sa Bol ma toa nai da lea
kwaimani fai nia ki nai daka lea naa
lao baru faasia 'i Bafos uri 'i Baga
lao bali lolofaa 'i Bamfilia. Kera dao
'i seeri, sa Dion Maak ka faasi kera
naa ka oli lau gwana mai uri 'i Du-
rusalem.
14 Kera daka too 'i Baga sui daka lea
naa uri 'i 'Antiok ai nai lao lolofaa 'i
Bisidia. Dao 'afa dani nai Sabat, kera
daka lea 'ada 'ana foa lae laona beu ni
ofu laa kera toaa Diu ki ma kera dao
kau daka gooru na 'i saegano.
15 Si kada waa baita nai ki laona
beu ni ofu laa nai da teemainia
na teemaia laona Taki sa Mosis ma
na Kekeda laa kera Brofet ki sui
daka bae 'urii, "Toafuta fai kera, lea
kamolu molu too 'ana ta baea ni kwa-
iarei lae fua toaa nee, kameli doo-
ria molu lea mai molu ka bae sulia
fuada."
16 'Uri nai guu, sa Bol ka tatae ka uu
naa ka faatai kau 'ana 'abana fuada
uri daka too aroaro. Nia ka safali
bae na 'urii, "Kamolu toaa Diu ki ma
toaa nao lau Diu ki ne molu nii sui
guu 'i seki 'ana faabaita lana God,
molu fafurongo fasi mai ku faarongo
kamolu!
17 Na Aofia ne kameli toaa Diu
ki meli foosia, nia filia mai kokoo
kameli ki ka faa'oro kera daka 'oro
'asia naa 'i 'Isib na fera 'e'ete lau
gwana nao lau fera kera. Sui, God ka
olitai kera lau gu mai 'ana tetedea nia
faasia 'i 'Isib.
18 Bobola fainia faitaafuli fa ngali
ne God ulafutai kera mai ai laona fera
kwasi bae.
19 God nia ka faafunuia mai fiu
kulee wane baita ki fasi lao fera 'i
Keenan, ma ka falea gano kera ki
fua toaa nia mala 'ana tasi doo nia
taingainia mai fuada.
20 Doo nai ki da fuli mai sulia faita-
langa ma lima taafuli fa ngali ki. Sui
burina, God ka falea lau guu waa
gwaungai ki fuada ma daka lio suli
kera lelea mai ka dao guu si kada sa
Samuel nia brofet naa.
21 Ma sui lau guu, toaa Diu ki daka
gania God uri ka filia ta waa 'inito
'ada. God ka falea sa Sol 'alakwa sa
Kis, waa faasia fiiwane sa Bensiman

nia ka 'inito fuada suli faitaafuli fa
ngali ki.
22 Sui lau guu, God ka 'idua sa Sol
faasia 'initoaa nia, ka alua sa Defet
ka 'inito 'i fulina. God ka bae 'urii
sulia sa Defet, ‘Nau ku dao toi sa Defet
'alakwa nee sa Deesii naa ne waa suli
lioku naa, ma waa uri ili lana naa
doori laku.’
23 Na kwalafaa nai sa Defet gu ne
sa Disas na Waa Kwai faamauri bae
God 'e falea mai fua 'Israel nia lea mai
faasia.
24 'I nao sui fatai sa Disas dao kafi
ilia raoa nia, sa Dion bae nia faatalon-
gai fasi 'i nao fua toaa 'Israel uri daka
bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa
kera ki uri daka siuabu.
25 Si kada na raoa sa Dion 'e lea
na uri sui lana, sa Dion ka bae 'urii
fua toae ki, ‘Kamolu molu manatoi sa
nau naa ne waa fifilia nia bae God?
Nau nao lau nia ne. Nia 'ana ne
kai dao mai buriku, ma na sadol nia
ki boroi 'ana nau nao kwasi tala'ana
guu luke lada fasi 'aena.’
26 “Nau ku doori faarongo kamolu
sui guu toafuta nau ki ne kamolu
kwalafaa sa 'Abraham, ma ni kamolu
toaa ne nao lau toaa Diu ki ne molu
foosia God ne molu nii seki. Ni kolu
naa bae God nia falea mai si baea ni
mauria bae fuakolu.
27 Toaa lao fera 'i Durusalem fainia
toa gwaungai kera ki, kera nao dasi
lio saitomana guu sa Disas nia na waa
ni kwai faamauri. Sui ka 'uri nai
boroi 'ana, si doo ne bae lana God
saea ne brofet ki da kekeda mai sulia,
ma waa ki dai teemainia 'afa Sabat
ki sui gu nee, nia naa bae 'e fuli naa
si kada bae kera da saea sa Disas nia
garo ma ka naofia naa mae lana.
28 Kera da saea fua sa Baelat uri ka
saea toa nia ki daka saumaelia naa sa
Disas, sui boroi 'ana ka nao dasi dao
toi guu tasi doo uri nia ka maelia.
29 Burina kera da ilia doo nai ki sui
guu 'ani nia sulia kekeda laa nai ki
mai 'i nao, kera daka lafu nia faasia
'airarafolo, daka alu nia naa laona
likwafau ni alu wane bae.
30 Sui ma, God ka tatae nia lau
gwana fasi maea.
31 Ma na toaa nai da kwairooi
fainia 'ita 'i Galilii lea mai ka dao 'i
Durusalem, kera daka suana gwada
suli fa dani 'e 'oro. Kera toa nai naa
ne da bae naa suli nia fua toaa kolu
nee 'i 'Israel nee.
32 “Kaaria miri faarongo kamolu
naa 'ana faarongoa diana nee ne.
Doo ne God alangainia 'ua mai fua
kokoo kia ki,
33 nia ne God ili mamana na ai
tari'ina nee fuakolu wela kera ki naa.
Si doo nai ne God nia tataea lau sa
Disas fasi maea nee. Kekeda lae mai
sulia lao buka Sam 'ana ruana fa
nguu nia bae 'urii,
‘'Oe naa ne 'Alakwa nau.
'I tari'ina, nau Maa 'oe naa ne.’
34 “God nia tataea sa Disas fasi
maea uri nia 'afitai ka mae lau. Aia,
si bae laa neki da bae suli si doo nai
laona Kekeda Laa Abu mai da bae
'urii,
‘Doo abu baki ma doo diana baki nau
ku alangainia 'uana mai fua sa
Defet, 'oe naa ne nau kwai faa
fuamu.’
35 “Tasi kula lau guu lao Kekeda Laa
Abu 'e bae 'urii suli si doo nai,
‘'Oe 'afitai 'oko faolomainia waa abu
ni rao 'oe uri nia ka dura
gwana.’
36 “Aia sa Defet, si kada nia ilia doo
God dooria nia ka ilia ki lelea ka sui
naa, nia ka mae kera daka alu nia ka
tio kwaimani fai koo nia ki, ma nia
boroi ka dura lau gu fai kera.
37 Ma sui sa wala bae God 'e tatae
nia fasi maea, nia 'ana bae nonina
nao si dura guu.
38-39 Nia 'uri nai, si doo ne kameli
faarongo kamolu toafuta nau ki ai ka
sui naa, nau ku dooria molu ka sait-
oma diana ai. Si doo nai 'e 'urii, God
kai manata lukea abulo ta'aa lae ki 'i
nunufana mae lana sa Disas. Ma tii
gwana ne nia manata mamana 'ana
mae lana sa Disas, God kai sae 'o'olo
lana. Aia, ma God nia 'afitai ka sae
'o'olo lana ta waa nunufana sasi lae
gwana uri ade lae sulia taki sa Mosis.
40 Molu suasuli kamolu, uri si doo
bae brofet ki da bae mai sulia 'ana
kada 'i nao ka nao si dao tomolu lau.
41 Si baea nai 'e 'urii,
‘Kamolu toaa ne molu kai waelsia
'amolu doo mamane ki nee,
molu suai fasi nee.
Kamolu molu kai kwele baita 'amolu,

suli nau kwai ilia doo baita tasa ki
lao fa sato neki gwana kamolu
mauri 'ua gwamolu ai nee.
Kamolu molu kai kwele ai 'afitai
molu ka faamamanea,
sui boroi 'ana ta waa ka faarongo
kamolu ai.' "
42 Si kada sa Bol ma sa Baanabas
keerua lea gu kau faasia na beu ni
ofu laa nai, toaa nai daka saea lau gu
fuadaru uri oli lae mai 'afa Sabat 'i
buri uri daru ka bae lau suli doo nai
ki fuada.
43 Ma si kada nai kera faasuia naa
ofu laa kera, toaa 'oro nai Diu ma
toaa nai lau gu nao lau Diu ki ma
sui daka lea naa suli birangaa Diu ki,
kera daka lea na kau buri sa Bol ma
sa Baanabas. Ma keerua daru ka bae
fifii na 'ani kera uri daka too sulia
birangana ade dianaa God ka lelea
firi.
44 Dao naa 'ana ruana fa Sabat nai
'i buri, bobola fai sae karangia toaa
nai lao maefera nai sui naa ne da koni
tiifau mai uri rongo lana bae lana
Aofia.
45 Si kada toaa nai Diu da suana
konia baita nai, na manata lada ka
ta'aa 'asia naa. Ma kera daka saea
naa doo ta'ae ki sulia doo nai ki sa Bol
nia bae sulia.
46 'I seeri, sa Bol ma sa Baanabas
ka nao daru si mau naa 'ana bae lae
fuada. Ma daru ka bae 'urii, "Kamolu
toaa Diu ki 'ua gu bae kaaria miri
safali bae fasi mai suli bae lana God
fuamolu 'i nao bae. Ma sui, uri gwana
kamolu molu ote kamolu ai ma molu
ka ote kamolu 'ana mauria firi, nia ne
miri ka lea na 'aaria mai fai si baea
nee fua toaa nao lau Diu ki nee.
47 Si baea God 'e saea mai fuamiri 'e
'urii,
'Nau ku alu kamolu molu ka too, ka
mala 'ana ta kwesu fua toaa
nao lau Diu ki,
uri kamolu molu ka falea si baea ni
mauria fua toae ki sui gwana
lao molaagali.' "
48 Si kada toaa nai kera nao lau Diu
ki da rongo si baea nai, kera daka
ele 'asia naa ma daka manata 'initoa
'asia naa 'ana bae lana Aofia. Ma
'i seeri, na toaa ne God nia 'olofao-
rada 'ana mauria firi daka manata
mamana naa 'ana God.
49 Ma na bae lana God ka talofia
naa kule ki sui gwana laona bali lolo-
faa nai.
50 Aia, ma na toaa Diu nai ki kera
daka bae suurake kera toaa nai kera
nao lau Diu ki. Ma kera daka suu-
rakeda naa 'aini wela keni nai ki da
foosia God ma na toa gwaungai nai ki
laona maefera baita nai uri rakesasui
lana ma ilimatai lana sa Bol fai sa
Baanabas. Ma kera daka tari keerua
naa faasia bali lolofaa kera nai.
51 'Uri nai guu, keerua daru ka
usua naa si mamago faasia 'aedaru 'i
seeri, uri ka faatai fuada ne kera 'ana
da tala noni'ela 'ana bae lana God
lea God ka kwae kera boroi faafia.
Keerua daru ili 'uri nai sui daru ka lea
naa uri 'i 'Aekoniam.
52 Ma na toaa manata mamana ki
daka fungu 'ana elea ma na Anoedoo
Abu ka 'inito 'ani kera.

14

Daru nii 'i 'Aekoniam

1 Si kada sa Bol fai sa Baanabas
daru too 'i 'Aekoniam, keerua daru
lea ki laona beu ni ofu laa kera toaa
Diu ki mala lau guu keerua 'ita daru
ka ilia ki naa. Ma keerua daru ka bae
noniraa fua toaa 'oro Diu ki ma toa
nao lau Diu ki ma kera daka manata
mamana naa 'ana sa Disas.
2 Ma sui, na toaa Diu nai ki kera nao
dasi dooria guu manata mamana lae
daka bae suurakena toaa nai nao lau
Diu ki. Ma daka talaia lau guu toaa
nai nao lau Diu ki uri manata garo
lae fua toaa manata mamana ki 'ana
Aofia.
3 Sa Bol fai sa Baanabas keerua
daru too 'i 'Aekoniam suli si kada taa
tau ma daru ka bae noniraa sulia
Aofia. Na Aofia ka faatainia mamana
lana baea nai keerua daru faarongo
ai sulia ade dianaa nia ma ka faatai
'ana doo kwaibalatana ni kwele lae ki
ai ne keerua daru fulia ki.
4 Na toaa nai ki laona maefera baita
nai kera daka tolingi kera kwailiu. Ta
bali kera daka 'ado fainia toaa nai Diu
ki, ma ta bali daka 'ado fai 'aboosol ki.
5 'Uri nai, tai toaa Diu ki ma tai
toaa ne nao lau Diu ki fai waa gwaun-
gai kera ki, daka alu tii si manata
laa daka falea naa 'afitaia fua roo
'aboosol nai ki ma daka dooria naa
uri 'uifau ladaru uri saumaeli ladaru.

6 Si kada keerua roo 'aboosol nai ki
daru saitomana 'uri nai, keerua daru
ka tafi naa uri 'i Listra ma 'i Debii lao
bali lolofaa 'i Laekonia ma tai kula ki
lau gu 'i seeri.
7 Ma keerua daru ka faatalongainia
naa faarongoa diana bae 'ana kula
nai ki.

Daru nii 'i Listra fai Debii

8 Tii waa 'aena mae nia too 'i seeri
'i Listra. Waa nai 'aena mae ka nao si
fali guu safali 'ua mai kada nia futa.
9 Nia gooru 'ana 'i saegano ka fa-
furongoa 'ana bae lana sa Bol. Ma
sa Bol ka bubu tetee na 'ani nia ma
ka saitomana naa ne nia waa manata
mamana 'ana sa Disas uri gura lana
'aena nai.
10 Sa Bol ka bae baita kau fuana
ka 'urii, "'O tatae 'i langi 'oko uu 'ana
roo 'aemu ki!" Sa wala nai ka tatae
ka uu naa, ma ka fali kwailiu naa 'i
matangada.
11 Si kada konia nai da suana doo
nai sa Bol 'e ilia nai, kera daka kokoo
baita daka bae 'ana baea kera toaa 'i
Laekonia. Ma daka bae 'urii, "Na god
ki ne da liaewane ma daka sifo naa 'i
seki siakolu nee!"
12 'I seeri kera daka 'ailia naa sa
Baanabas 'ana sa Sius, na god kera
nai. Ma sa Bol, kera daka 'ailia 'ana
sa Hemes suli nia na waa ni bae fua
kera god ki.
13 Na raa'ai talea sa Sius 'e nii
gwana noni fera nai. Na waa ni foa
nai fua sa Sius, nia lea ka ngalia mai
buluka ki ma takana 'ai ki ka aluda
naa maana maesakaa nai 'ana fere,
suli ni nia fai toaa nia da dooria dai
afuafu talea roo 'aboosol nai ki.
14 Sa Baanabas fai sa Bol daru
rongo ne kera ade 'uri nai, keerua
daru ka karia maku keerua ki uri
faatai lana daru ote keerua 'ana ade
lae 'uri nai. Keerua daru ka 'urii,
15 "Nee rowaa, doo molu ilia uri
tee nee? Kaaria wane ki gwana
mala 'ani kamolu lau gu ne. Kaaria
miri lea mai seki uri faatalongai lana
faarongoa diana nee ne. Kaaria miri
doori faarongo kamolu uri molu ka
luka 'ana foosi lana gwamolu oena-
doe, ma molu ka foosia 'amolua God
mauri nee ne. Ne nia saungainia salo
loo ma ano nee ma asi fuu ma doo 'i
laona ki sui guu.
16 'Ana si kada sui na mai, God nia
lukatainia toae ki sui guu daka lea
'ada suli doori lada ki.
17 Sui ka 'uri nai boroi, nia too ka
alu faatai mai 'ana doo ki uri waa
ki daka suai ma daka manata tona.
Nia falea mai ute ka 'aru faasia lao
salo fuamolu, ma ka adea doo ki daka
fungu 'ana fuada ki 'ana si kada 'ana
unidoe ki. Nia ka falea fange fuamolu
ma ka adea molu ka ele."
18 Sui na roo 'aboosol nai ki daru ka
bae boroi 'uri nai, keerua daru ka dao
toi ka 'afitai 'ua gwana uri suusi lada
fasia afuafu lae tale keerua.
19 Sui lau guu, tai toaa Diu nai ki
da lea mai faasia 'i 'Antiok ai bae
'ana bali lolofaa 'i Bisidia, ma faa-
sia 'i 'Aekoniam kera daka dao lau
guu. Kera daka bae alingana konia
nai daka lea na suli bae lada, ma daka
rakesasu naa 'ana sa Bol fai sa Baan-
abas. Ma kera daka 'uifauna naa sa
Bol ma daka taraa na kau uri sara fasi
lao fera nai. Kera lea kau lelea daka
lukasi nia suli da kwaifii sa nia mae
naa.
20 Sui, si kada toaa manata ma-
mana ki da lea mai daka uu na kalia
sa Bol, nia ka tatae lau gwana ka oli
na mai fai kera uri fera. Sui tio dani
guu nia fai sa Baanabas daru ka lea
naa uri Debii.

Daru oli naa uri 'i 'Antiok

21 Sa Bol fai sa Baanabas daru
faarongo 'ana faarongoa diane nee
lao maefera 'i Debii, na toaa 'oro daka
manata mamana 'ana sa Disas. Sui
keerua daru ka oli naa uri Listra ma
'i 'Aekoniam, ma 'i 'Antiok ai bae bali
lolofaa 'i Bisidia.
22 Keerua daru ka lea ni faangasi
lana naa toaa manata mamana ki ma
daru ka bae ni are lada naa uri daka
mamana 'ana fiitooe. Ma keerua
daru ka bae 'urii, "Tara kolu ka liu na
mone lao 'afitaia 'oro ki sui fatai kolu
kafi ruu laona 'initoaa God."
23 Keerua daru ka filia naa waa
gwaungai ki fua laona figua nia God
ki sui guu ne keerua dao siada, ma
daru ka foa daru ka abufanga lea sui
daru ka fale kera sui guu fua Aofia
waa ne kera manata mamana 'ani
nia.

24 Sui keerua daru ka faasia bali
fera 'i Bisidia, daru ka lea lau uri bali
lolofaa 'i Bamfilia.
25 Ma keerua daru ka faarongo naa
'ana faarongoa diana laona maefera
'i Baga, sui keerua daru ka lea lau uri
maefera 'i 'Atalia.
26 Dao 'i seeri, Keerua daru ka lea
naa lao baru daru ka oli na mai uri
'i 'Antiok, maefera bae keerua safali
lea kau faasia. Kula bae toaa manata
mamana ki da fale keerua kau ai lao
ade dianaa God uri ka 'adomi keerua
fua ili lana si raoa nai keerua faasuia
naa nai.
27 Ma si kada keerua dao naa 'i 'An-
tiok, keerua daru ka konia na mai na
figua nia God, ma daru ka faarongo
kera naa 'ana doo nai ki sui guu God
'e 'adomi keerua daru ka ilia ki. Ma
daru ka faarongo kera lau guu ne God
nia 'adomia toaa ne nao lau Diu ki
kera lau guu daka manata mamana
naa.
28 Ma keerua daru ka too ka taa tau
'i seeri fainia toaa manata mamana
ki.

15

Ofu laa kera toa gwaungai ki 'ana toaa God 'i Durusalem

1 Tai toaa 'i Diudia ki ne kera lea
mai daka dao 'i 'Antiok, kera da
toolangaidoo fua toaa da manata ma-
mana ki 'i seeri daka 'urii, "God nia
'afitai ka faamauria waa ne nao si
'iri'unga guu sulia si birangaa nee
laona taki sa Mosis."
2 Si doo nai kera da saea nai, 'e adea
sa Bol fainia sa Baanabas daru ka
olisusuu baita 'asia naa fai toaa nai.
Ade 'uri nai lelea, kera daka filia naa
sa Bol fai sa Baanabas fai tai waa lau
'ana toaa manata mamana 'i 'Antiok
ki lau guu, uri kera daka lea na kau 'i
Durusalem uri bae lae suli si doo nai
fai 'aboosol ki ma waa gwaungai kera
ki.
3 Na figua God ne da odua toa nai
daka lea kau. Kera daka lea daka liu
naa 'ana bali lolofaa 'i Fonisia ma 'i
Samaria. Ma kera daka faarongoa
lau guu toaa nai 'i seeri ki 'ana si
faarongoa sulia na toaa nao lau Diu
ki ne kera da bulasi manataa naa. Si
faarongoa nai ka adea manata lana
figua God ka ele 'asia naa.
4 Si kada sa Bol fai kera da dao kau
'i Durusalem, figua nia God ma na
'aboosol ki ma na waa gwaungai kera
ki daka gwale kera na kau. Ma sa Bol
fai kera daka faarongo kera naa 'ana
doo nai ki God 'aru todaru mai ma
keerua daru ka ilia ki mai matangana
toaa nao lau Diu ki.
5 Aia 'i seeri, na toa Faarisii nai ki
da manata mamana lau guu 'ana sa
Disas, kera uu daka bae 'urii, "Kera
toaa nai nao lau Diu ki nai boroi,
kamolu suumai kera uri kera lau guu
daka 'iri'unga ma daka ade suli taki
sa Mosis mala 'ani kolu toaa Diu ki!"
6 Na 'aboosol ki fai waa gwaungai
ki kera daka koni daka baelia naa si
doo nai.
7 Kera daka baelia ka tau, lelea si
kada kera da bae ka sui naa, sa Bita
tatae uu ka bae 'urii fuada, "Toaafuta
nau ki 'ae, kamolu molu saitomana
sui naa ne God nia fili nau 'ua naa
fasi matangamolu, uri nau lea ku
faarongo talo sulia na faarongoa di-
ana nee fua toaa nao lau Diu ki, uri
kera daka rongo ma daka manata
mamana 'ada 'ana sa Disas.
8 God waa ne nia saitomana man-
ata lakolu wane, nia faatainia sui naa
ne nia ala faafi kera toaa nao lau Diu
ki 'ana si kada bae nia faa Anoedoo
Abu nia fuada ka mala lau guu bae
nia faa mai fuakolu toaa Diu ki.
9 God nia nao si liotoi ta 'e'ete laa
matangana ni kolu fai ni kera, suli
nia 'e manata lukea lau guu abulo
ta'aa laa kera ki 'i nunufana manata
mamana laa kera.
10 Nia 'uri nai, nao molu si faa
ta'aalia lau liona God 'ana alu lana
si baea fifii neki da 'afitai 'asia naa
fuada uri ili lae sulia ki. Suli na kokoo
kia ki mai ma ni kolu boroi 'ana 'i
tari'ina, kolu nao kolu si bobola lau
guu fainia ili lae sulia baea fifii nai
ki. Lea kamolu molu falea 'afitaia 'uri
nai ki fua toaa ne da manata mamana
naa 'ana sa Disas nee, kamolu molu
faarakesasua God nai.
11 Nao! Nao molu si ade lau 'uri nai.
Kolu toaa Diu ki, kolu faamamanea
ne nunufana ade dianaa sa Disas na
Aofia fatai ne kolu ka mauri nee. Aia
ma ni kera toaa ne nao lau Diu ki
boroi, nunufana ade dianaa nai Aofia
lau gu ne kera da mauri ai nee."

12 'I seeri, na konia nai daka too
aroaro daka fafurongoa naa bae lana
sa Baanabas fai sa Bol. Ma keerua
daru ka faarongo kera naa 'ana doo
kwaibalatana nai ki ni kwele lae ai,
nai God nia 'aru todaru 'ana ili lana
ki mai fua toaa nai nao lau Diu ki.
13 Keerua daru bae 'uri nai le-
lea sui sa Demes ka bae na 'urii,
“Toaafuta nau ki 'ae, molu rongo fasi
ku faarongo kamolu.
14 Sa Bita nia 'e bae mai nai, nia
ka bae sulia ade lana God kada nia
faatainia mai liosaua nia fua wane ki
nai. God nia faatainia liosaua nia fua
toaa nao lau Diu ki ne, ma nia ka lafu
kera mai ka alu kera daka too 'e'ete
naa uri daka ilia doori lana.
15 Na kekeda laa brofet ki kada 'i
nao boroi da bae lau gu mai suli si doo
nai daka 'urii,
16 ‘God 'e bae 'urii, Nau totoo kwai
taea lau beu sa Defet, bae nia
'asia naa.
Na beu nai 'e okosi naa, ma sui boroi
'ana nau kwai taea kwai faa
uua lau,
17 uri toaa ne da too 'i fulina ki daka
lea mai siaku.
Na toaa ne kera nao lau Diu ki, nau
kwai 'aili kera mai uri kera na
toaa nau na 'ana.
God nai 'e saea si doo nai,
18 si doo nia saea ki 'ita daka rongo na
mai.’ ”
19 'I seeri, sa Demes ka bae na 'urii,
“Nau ku manata 'urii, nao kolu si faa
gu ta 'afitaia fua toaa nai nao lau Diu
ki nai da lea mai sia God nai.
20 Kaa nia diana kolu kekeda
gwakolu fuada, kolu ka saea kera
daka too 'ada fasi 'ani lana fanga da
faabaitaa 'ana nunuidoo ki. Kolu ka
saea lau guu kera daka suasuli kera
'ada faasia ooe, ma dasi 'ani lau siina
doo ne da lioa ka mae, ma dasi 'ani
lau 'abu.
21 Suli si doo nai ki 'ana bae da
nii lao taki sa Mosis. Suli na taki
sa Mosis 'ana ne kera bae mai sulia
ka talo ka tau naa 'ana maefera neki
sui gwana, ma daka teemainia 'ana
Sabat ki sui guu lao beu ni ofu laa
neki sui gwana.”

Leta toaa gwaungai ki fua toaa nao lau Diu ki

22 'Uri nai, na 'aboosol ki fai toa
gwaungai ki ma na figua nia God ti-
ifau kera da filia tai waa 'ani kera uri
daka fale kera daka lea fai sa Bol ma
sa Baanabas uri 'Antiok. Kera daka
filia sa Diudas waa nai da 'ailia lau
guu 'ana sa Baasabas ma sa Saelas,
suli keerua roo waa gwaungai ki 'ana
toaa manata mamana ki.
23 Na leta nai kera kedaa daka faa
kau nai nia bae 'urii:
“Kameli 'aboosol ki ma toa gwaun-
gai ki ma kameli toaafuta kamolu
ki 'ana bali nia Aofia ne meli
kekeda kau. Kameli meli faa kau
si baea diana kameli fuamolu toaa
nao lau Diu ki ne molu manata
mamana naa 'ana sa Disas, ne molu
too 'i 'Antiok, ma 'i Siria, ma 'i
Silisia.
24 Kameli meli rongo kau da saea sa
tai toaa fasi 'i seki kau faasi kameli da
lea kau dao siamolu daka kaubarea
manatamolu 'ana tai doo da saea ki.
Kameli nao meli si odu kera gu kau
uri ili lae 'uri nai.
25 Nia ne adea meli ka kwai ala faafi
ma meli ka filia naa tai waa ma meli
ka odu kera daka ngali na kau si baea
nee faasi kameli fuamolu. Kameli
odua toa nee daka lea kwaimani kau
fainia roo waa kwaimani diana kia
baki sa Bol fai sa Baanabas nai.
26 Keerua naa ne roo waa baki daru
fale dangatai 'ana mauria keerua ki
fua faarongo talo lae sulia na Aofia
kia sa Disas Kraes.
27 Sa Diudas fai sa Saelas, kameli
meli fale keerua kau uri kamolu
molu ka tala rongo gu bae ladaru suli
doo nai ki kameli meli kedaa kau.
28 Suli kameli meli kwai ala faafi fai
na Anoedoo Abu uri nao meli si alua
lau ta 'afitaia faafi kamolu. Doo neki
kamolu molu kai ade sulia ki naa ne:
29 Nao molu si 'ani fanga da
faabaitaa 'ana nunuidoo ki, ma nao
molu si 'ani 'abu. Nao molu si 'ani
siina doo ne da lioa ka mae. Ka nao
molu si ooe. Lea kamolu nao molu
si ilia naa doo nai ki, too lamolu kai
diana tasa.”
30 Kera daka falea toa nai daka lea
naa uri 'Antiok. Kera da lea kau dao
da konia figua nia God sui daka faa na
leta nai fuada.
31 Toaa nai daka teemainia naa leta
nai ma si baea nai ki ka adea manata
lada ka ele 'asia naa.

32 Sa Diudas fai sa Saelas, keerua
daru ka bae lau gu fuada 'ana faaele
lada ma faangado lada, suli keerua
na roo brofet ki.
33-34 Sa Diudas fai sa Saelas keerua
daru ka too 'i seeri suli tasi kada tau
lau lea sui, toa manata mamana nai
daka fale keerua fainia aroaroa God,
keerua daru ka oli lau gwadaru mai
uri Durusalem.*
35 Aia, ma sa Bol fai sa Baanabas
daru ka too 'i 'Antiok suli tasi kada
tau lau. Keerua fai tai waa 'oro 'i
seeri ki daka toolangaidoo ma daka
faatalongainia naa bae lana Aofia.

Si kada sa Bol fai sa Baanabas nao manata ladarua si alu tiidoe

36 Totoo tii si kada 'i buri naa, sa
Bol ka bae fua sa Baanabas. Nia ka
bae 'urii, "Koro oli koro dao tona fasi
too lakoro baki koro faarongo kera
mai 'ana bae lana Aofia 'ana maefera
baki sui guu. Koro dooria koro ka
saitomana fasi tooa kera ki 'utaa naa
'ana kada nai."
37 Ma sa Baanabas ka dooria 'asia
naa sae sa Dion Maak ka lea fai
keerua.
38 Aia, ma sa Bol manata lana nao
si diana fua sa Dion Maak ka lea fai
keerua, suli nia oli lau gu faasi kera 'i
Bamfilia, ma ka nao si lea naa fai kera
uri faasui lana raoe.
39 Ma sa Bol fainia sa Baanabas
keerua daru ka olisusuu 'i malu-
tadaru, ma daru ka toli naa. 'Uri nai
sa Baanabas ka talaia sa Maak daru
ka toofolo uri auaua 'i Saebras.
40 Aia, sa Bol ka filia 'ana sa Saelas,
uri keerua daru ka lea kwaimani. Ma
toaa manata mamana ki daka fale
keeru naa, burina ne kera faleda fua
laona ade dianaa nia Aofia.
41 Ma keerua daru ka lea daru ka
liu naa laona bali lolofaa 'i Siria ma
'i Silisia. Ma keerua daru ka faan-
gadoa naa fiitooa kera toaa manata
mamana ki.

16

Timotii nia lea fai sa Bol fai sa Saelas

1 Sa Bol 'e lea ka dao 'ana maefera 'i
Debii, sui nia ka tasa ka dao 'i Listra.
Tii waa manata mamana ne satana
sa Timotii ne nia too 'i seeri. Gaa nia
sa Timotii na ai Diu ma na ai manata
mamana lau guu. Aia, na maa nia sa
Timotii na waa 'i Grik 'ana.
2 Na bara waisaasina nai 'i Listra
ma 'i 'Aekoniam 'ana bali 'ana man-
ata mamana lae, kera daka ele 'asia
naa sulia ma daka saea nia waa bi-
rangana diana.
3 Ma sa Bol ka 'iri'unga 'ana sa Tim-
otii, suli 'e dooria sa Timotii ka lea
kwaimani fai nia 'ana raoe uri toaa
Diu ki nao dasi mamagutainia. Na
toaa Diu nai ki kera too 'ana lolofaa
nai da saitomana sui gwada ne maa
sa Timotii na waa Grik 'ana ma ka
nao si 'iri'unga guu 'ana sa Timotii.
4 Si kada sa Bol fai kera da lea daka
liu 'ana maefere ki, kera daka bae
sulia doo baki toa gwaungai ki ma
'aboosol ki 'i Durusalem da alu mai
uri toaa nao lau Diu ki bae da manata
mamana naa daka ade sulia.
5 Ma kera daka faangasia figua nia
God ki, ma na toaa manata mamana
ki daka 'oro ka 'idu 'afa dani ki sui
gwana.

Kada sa Bol nia suana fafaataia

6 Ma sa Bol fai toaa kwaimani nia ki
kera lea daka liu laona bali lolofaa 'i
Frigia ma 'i Geleisia, suli na Anoedoo
Abu 'e suusi kera nao dasi faarongo
lau 'ana faarongoa diana nee lao bali
lolofaa 'i 'Eisia.
7 Si kada kera dao ninimana bali
lolofaa 'i Maesia, kera daka sasi uri
sae daka lea kau 'i Bitinia. Ma sui, na
Anoedoo Abu bae sa Disas ka nao si
faolomainia.
8 'Uri nai, kera daka tasa nada faa-
sia 'i Maesia daka lea nada uri Troas.
9 'Afa rodo nai kera da too 'i seeri,
sa Bol nia suana tii fafaataia. Lao
fafaataia nai, nia suana tii waa nai
fasi bali lolofaa 'i Masedonia. Waa
nai 'e uu ka ai kwai amasi mai ka 'urii,
"'O lea mai uri Masedonia uri 'oko
'adomi kameli!"
10 Si kada sa Bol nia suana fafaataia
nai sui, kameli meli ngali 'okodoo
kameli ki meli ka lea naa uri bali lolo-
faa 'i Masedonia,* suli kameli meli
saitomana God nia doori kameli uri

* **15:33-34** 'Oro lana kekeda laa 'ua nao dasi ladoa fees 34, "Aia sa Saelas ka manata fifii tasa fasi uri ka too gwana 'i 'Antiok." * **16:10** Sa Bol fainia waa kwaimani nia ki dao tona sa Luk 'ana faanoe 'i Troas.

meli ka lea meli ka faarongo lau guu
'ana faarongoa diana nee fua toaa nai
ki seeri.

Ni Lidia nia manata mamana 'ana sa Disas

11 Sui kameli meli ka faasia 'i Troas
meli ka tae lao baru meli faa uua
selo meli ka faafolo naa uri auaua 'i
Samotres. Sui tio dani meli ka lea lau
uri 'i Niabolis.
12 Too 'i seeri meli ka lea na tala
'i tolo uri 'i Filibae, na maefera nai
na maefera baita fua lolofaa 'i Mase-
donia ne toaa Rom ki da saungainia
daka too ai. Kameli meli ka too seeri
suli ta bara fa sato lau sui meli kafi lea
lau.
13 Aia, 'ana Sabat kameli meli lea
faasia 'i see, meli ka lea na uri nini-
mana tii kafo nai, suli meli manatoi
sae si kula kera toaa Diu ki fua foa
lae 'e nii seeri. Sui, kameli ka gooru
saegano meli ka bae naa fua 'aini
keni nai da koni 'i seeri.
14 Tii ai 'ana ai nai ki da fafurongoa
bae lameli 'i seeri ne ni Lidia. Nia ai
faasia maefera baita 'i Taeataera. Nia
ai kai saungainia maku gogosala ni
foli lana ki ma na ai ni foosi lana God
lau guu. Na God 'e 'ifingia manata
lana ni Lidia ka 'ifi uri ade lae sulia si
baea nai sa Bol 'e bae sulia nai.
15 'Uri nai guu, ni nia fai bara wela
nia sui guu daka siuabu tiifau naa.
Ma nia ka bae fifii na fuameli ka
'urii, “Lea sa molu faamamanea naa
ne nau ku manata mamana naa 'ana
Aofia, nau ku dooria molu lea mai
molu ka too 'i luma nau.” Kameli meli
ka too naa 'i luma nia suli bae lana
nai.

Bol fai sa Saelas da nii laona lookafo 'i Filibae

16 Tii si kada meli lea uri tii si kula
ni foa laa nai, meli toda 'ana tii saari
nai anoedoo ta'aa 'e burosi nia. Gwa
ai ni rao tatakwai lae nai, na anoedoo
ta'aa nai adea nia ka faarongo 'ana
doo ki 'i nao sui dafi fuli ki. Na ai
nai ka ngalia malefo oro 'asia naa fua
waa baita nia nai 'ana rao lae 'ana
doo nai.
17 Ma na wela keni nai ka lea na
buri sa Bol fai kameli ma ka kokoo
baita ka 'urii, “Na toa nee, toa da rao
fua God 'initoa tasa nee ne. Kera ne
da faarongo kamolu 'ana doo ne God
ilia uri faamauri lamolu.”
18 Nia ilia doo nai 'ana kada 'oro ki
lelea sa Bol ka rongo toi ka ta'aa 'asia
naa, nia toriabulo kau ka bae 'urii
fua anoedoo ta'aa nai, “'Ana satana sa
Disas Kraes, nau ku saea 'oe ruu mai
faasia wela keni nee!” Si kada nai ua
guu, na anoedoo ta'aa nai ka ruu na
mai 'i maa.
19 Na waa baita ki fua saari nai
kera da saitomana na raoa nai talana
anoedoo nai 'e sui naa ma ka nao dasi
ngali naa tasi malefo uria, kera daka
daua sa Bol fai sa Saelas daka tara
keerua na kau siana toa gwaungai ki
maana usie.
20 Kera daka talai keerua naa siana
Madistret 'i Rom ki. Ma daka bae
'urii, “Na roo waa neki, keerua roo
waa Diu ki ne daru safalia firua nee
laona fera kolu nee.
21 Keerua daru toolangaidoo suli
birangaa nao si lea suli taki kolu ki
ne. Suli kolu toaa Rom ki 'afitai
'asia naa kolu ka ili sulia birangaa
keerua!”
22 Aia, na toaa 'oro nai da koni 'i
seeri daka koni na faafi keerua sui
guu. Ma na Madistret ki daka saea
fua toaa ni omee ki uri daka karia naa
maku sa Bol ma sa Saelas ki, ma kera
daka nangasi keerua naa.
23 Burina kera da nangasi baita 'ani
keerua, kera daka alu keerua naa
laona lookafo. Sui, kera daka saea
fua waa nai fofolo suusia lookafo nai
uri ka fonoki ngasi suusi keerua.
24 Ma na waa fofolo nai nia ka
rongo sulia si baea nai, nia ka talai
keerua lea ka alu keerua ua guu lao
kadaluma lalo nai, sui ka silifainia
'aedaru ki matangana aba ai nai ki
daka ala ngasi faafida.
25 Aia, dao bobola fainia tofungana
rodo, sa Bol fai sa Saelas keerua daru
ka foa ma daru ka nguu ni tango
lana 'adarua God. Ma na toa ne da
too lau guu laona lookafo nai daka
fafurongo keerua naa.
26 Da tona boroi, na anuanu baita
nai ka 'igia naa lookafo nai, ma na
ngado lana luma nai boroi ka 'igi sui
naa. Ma na babe ki 'ana luma nai
daka 'ifi tiifau naa. 'I seeri, na seni nai

ki 'abana toaa nai ki laona lookafo
nai daka luke tiifau naa fasi 'abada ki.
27 Na waa ni fofolo nai 'e ada ka
suai mae ki da 'ifi tiifau gwada, ma
ka manata toi sae na toa baki da kani
faafida bae da saka tiifau naa. Nia
ka lafua mai 'ila ni firu nia nai sa kai
saumaeli nia naa 'i tala'ana ai, suli 'e
saitomana na waa gwaungai nia ki
dai saungi nia lea toa nai ki da tafi
mamana naa.
28 Sa Bol ka ai baita ka bae 'urii,
"Nao 'osi ade ta doo uri nai 'ani 'oe
tala'amu! Kameli too sui gwamelia
nee!"
29 Na waa fofolo nai ka saea kau
waa ki daka ngali mai kwesu fuana,
sui nia ka ruu susuala kau ma ka mau
ka lelebe naa. Ma nia ka lae kau
ka booruru naa 'aena sa Bol fai sa
Saelas.
30 Sui nia ka talai keerua naa uri
maa ka ledi keerua naa. Ka 'urii, "Nee
wala roo waa baita neki, tee gu ne
nau kwai ilia uri God ka faamauri
nau?"
31 Keerua luua daru ka 'urii, "'O
manata mamana 'ana sa Disas na
Aofia, uri God ka faamauri 'oe, 'oe fai
bara wela 'oe sui guu."
32 Sui keerua daru ka faarongo nia
fai bara wela nia sui naa 'ana bae
lana Aofia, ma kera daka manata ma-
mana naa.
33 'Ana si kada rodo nai 'ua guu,
na waa fofolo nai ka talai keerua ka
taufia naa mae maala keerua ki 'i
nonida. Sui, nia fai toaa nia ki daka
'ali'ali daka siuabu ua guu.
34 Sui nia ka talaia sa Bol fai sa
Saelas daka lea naa 'i luma nia ka san-
goni keerua naa. Ma nia fai 'aebara
nia daka ele 'asia naa suli da manata
mamana 'ana God.
35 Sui 'i 'uubongi naa, na Madistret
nai ki 'i Rom daka faarongoa waa
baita ki 'ana omee kera daka 'urii,
"Molu lea molu ka faarongoa waa
ni fofolo ki uri daka 'olosia roo waa
baki uri daru ka lea 'adaru 'i maa fasi
laona lookafo."
36 'I seeri, waa ni fofolo nai ka
faarongoa sa Bol ka 'urii, "Na Madis-
tret ki da saea mai sa Saelas fai 'oe
muru lea na 'amurua fasi lao lookafo
nai. Nia uri nai, muru lea aroaro na
'amurua nai."
37 Sui, sa Bol ka bae 'urii fua waa
baita nai ki 'ana omee, "Kera nao dasi
didi kaaria guu uri sui fatai dafi saea
daka nangasi kaaria 'i maana waa
'oro ki, ma sui dafi alu kaaria laona
lookafo. Ma sui kaaria roo waa 'i Rom
ki lau gu ne. 'Uri nai tama, kera 'afitai
daka agwatainia gwada ifingi lamiri
'i maa 'urii nai! Kaaria dooria fua
Madistret ki daka tala lea 'ua gu mai
seki daka talai kaaria 'ada kau uri
maa!"
38 Na waa baita nai ki 'ana omee
daka faarongoa naa Madistret nai ki
'ana si baea nai. Kada kera rongo ne
sa Bol fai sa Saelas keerua roo waa 'i
Rom ki lau guu, kera daka mau 'asia
naa.
39 Ma daka lea mai sia daru daka
bae kwaimantai na fuadaru. Sui kera
daka talai keerua na mai faasia laona
lookafo nai, daka bae 'urii fuadaru,
"Ii 'e, muru lea na 'amuru fasi seki roo
waa."
40 Kada sa Bol fai sa Saelas daru ruu
faasia lookafo, keerua daru ka lea na
luma ni Lidia. Keerua daru ka dao
tona lau guu toaa manata mamana ki
'i seeri, ma daru ka bae lau guu sulia
si baea ni kwai'adomi lae ki fuada.
Uri nai sui keerua daru ka lea naa fasi
seeri 'i Filibae.

17

*Bol fai sa Saelas daru nii Tesalon-
aeka*

1 'Uri nai sui, sa Bol fai sa Saelas
daru lea daru ka tasa naa 'i 'Amfibolis
ma 'i 'Abolonia, sui daru ka lea naa
uri 'i Tesalonaeka, kula bae na beu ni
ofu laa kera toaa Diu ki 'e nii ai.
2 Dao 'i seeri, sa Bol ka lea laona
beu ni ofu laa Diu ki sulia na biran-
gaa ne nia 'ita ka ilia naa. Ma 'ana
olu fa Sabat tatalau ki, nia ka bae
fainia toae ki sulia Kekeda Laa Abu ki
fuada.
3 Nia ka toolangaidoo ma ka
teemainia Kekeda Laa Abu ki uri
faatai lana ne na Kraes nia ka nonifii
ma ka mae na mone sui nia kafi tatae
fasi maea. Sa Bol ka bae 'urii, "Sa
Disas waa ne nau ku faatalongainia
fuamolu nee, nia na Kraes bae naa
ne."
4 Ma tai waa 'ado fai sa Bol fai sa
Saelas. Tai toaa 'oro lau faasia 'i Gris

ne da foosia God fai aibaita 'oro ki 'i
seeri boroi daka 'ado lau guu fai sa
Bol fai sa Saelas.
5 Ma sui, toaa Diu ki kera daka
kwaifii daka rakesasu ada 'ana sa Bol
fai sa Saelas, daka bae naofana konia
nai ma daka konia toa nai ki da tako-
tooa ki gwada 'i maana usia nai daka
koni kera fai toaa nai ki da rakesasu
nai. Ma kera daka rakesasu daka
suungi baita naa laona fera nai ma liu
daka ruufia naa luma sa Deison uri sa
Bol fai sa Saelas ade daru ka nii seeri,
ma ka nao guu.
6 Kera daka daua sa Deison fai tai
waa manata mamana ki daka tara
kera na kau sia toa gwaungai ki 'ana
fere ma daka suke faafi kera. Ma kera
daka akwa faafi kera daka 'urii, "Toaa
neki, da ilia doo ta'aa oro ki 'asia naa
lao fera oro ki! Kera da lea lau gu mai
lao maefera kolu nee nai,
7 ma sa Deison naa ne gonitai kera
mai 'i luma nia. Kera sui guu kera
da 'oia na taki 'ana gwaungaia kolu
'i Rom ne, suli kera da saea tii waa
gwaungai lau gu ne satana sa Disas."
8 Ma na baea nai ki, ka falea naa
suangalua lae fua na konia nai fainia
toa gwaungai ki.
9 Na toa gwaungai nai da saea fua
sa Deison fai toaa manata mamana
ki daka fale malefo* fuada, sui kera
daka olitainia sa Deison fai kera daka
oli lau gwada.

Bol fai sa Saelas daru nii Beria

10 'Ana kada nai ua guu nia rodo
naa nai, na toaa nee kera manata
mamana ki kera daka falea naa sa Bol
fai sa Saelas uri fera 'i Beria. Kada
keerua dao 'i seeri, keerua daru ka
lea laona beu ni ofu laa toaa Diu ki.
11 Na toaa nai 'i seeri kera da too
'ana birangaa ne diana ka talua bi-
rangaa kera toaa 'i Tesalonaeka, suli
kera dooria 'asia naa rongo lana tee
nee sa Bol nia saea. Ma 'ana kada ki
sui gwana, kera teemainia na Kekeda
laa Abu ki uri kera daka saitomana
mamana lana doo neki sa Bol nia
saea ki.
12 Ma na toaa oro 'i Diu ki daka
manata mamana, ma na keni gwaun-
gai oro Grik ki fai toaa oro ki lau gu 'i
Grik kera daka manata mamana naa.
13 Ma sui kada nee toaa 'i Diu ki ne
kera too 'i Tesalonaeka kera rongoa
sa Bol nia faarongo lau guu 'ana bae
lana God 'i Beria, kera daka lea lau
guu mai 'i seeri, ma kera daka ilia
toaa 'i Berea ki daka rakesasu lau
guu, ma kera daka booa tii suangalua
lae 'i seeri.
14 Ma 'uri nai guu, tai toaa nee kera
manata mamana ki, kera daka falea
sa Bol uri fafo asi faasia fera 'i Beria.
Ma sui sa Saelas fai sa Timotii, keerua
daru ka too na 'adarua 'i Beria.
15 Ma na toa ne kera talaia sa Bol
ki kera da lea fainia, lelea daka dao
'i 'Atens sui fatai kera dafi oli uri 'i
Beria fainia si baea sa Bol ki fua sa
Saelas fai sa Timotii, uri keerua daru
ka lea 'ali'ali siana.

Bol fai sa Saelas daru nii 'Atens

16 Ma kada sa Bol too naa 'i 'Atens
maasia sa Saelas fai sa Timotii, nia
ka liodila 'asia naa, sulia nia suana
nununa god susuke 'oro 'asia naa
laona fera nai 'i 'Atens.
17 Nia ne adea ma nia ka lea laona
beu ni ofu laa kera toaa Diu ki ma ka
bae fuada fai toaa nao lau Diu ki ne
kera foosia God. Ma nia ka bae lau gu
maana usia nai suli kada oro fua toa
ne kera dao 'i seeri ki.
18 Ma tai toolangaidooa ki fasi
Grik lau guu ne kera saea 'ana
"'Ebikurian" ma "Stoik," kera olis-
usuu lau gu fai sa Bol. Ma tai waa ada
kera daka bae 'urii, "Tee lau ne waa
ngao ulafusidoo nee dooria ka saea
nee?"

Ma tai waa 'ana toaa nai ki kera
daka bae 'urii, "Sua lana uri sae nia
dooria kolu ka foosia 'akolu tai god
'e'ete ki na 'ana ne." Kera bae 'uri nai
sulia sa Bol faarongo sulia sa Disas,
ma na tatae lana lau faasia maea.
19 Ma kera daka talaia sa Bol 'i
naofana konia nai 'ana toaa ni bae
lae sulia doo ne kera saea 'ana "'Are-
obagas," kera daka bae 'urii, "Kameli

* **17:9** Na malefo nai nia mala alangai lae ne sa Bol ma sa Saelas nao daru si sukua lau ta ngalungalua fua laona fera nai.

dooria meli kai saitomana toolan-
gaidoo laa falu nee 'o bae sulia ne
wala.
20 Suli doo ne kameli rongo 'oe saea
nia 'e'ete lau gwana faasia doo ne
meli rongo ki mai, ma kameli ka doo-
ria meli kai saitomana malutana."
21 (Kera bae 'uri nai, suli na toaa 'i
'Atens ki ua guu, fai toaa nee kera lea
mai daka too 'i 'Atens ki, kera dooria
bae lae sulia ma na fafurongo lana
doo falu ki.)
22 Ma sa Bol ka uu 'i naofana ko-
nia baita nai 'ana toaa gwaungai ki,
ma ka bae 'urii, "Kamolu toaa nee 'i
'Atens, nau ku suana kamolu dooria
'asia naa foosi lana god sulia biran-
gaa 'o'olo ki.
23 Sulia kada nau ku liu laona fera
kamolu nee, nau ku suana kula ni
foa kamolu ki, ma nau ku suana
maana tii fuliera ne kamolu kedaa si
baea 'urii, 'TALANA GOD NEE NAO
TA WAA SI SAITOMANA.' Ma na god
nee kamolu foosia ma nao molu si
saitomana nee, nia naa ne nau ku
faatalongainia fuamolu nee.
24 God nai naa ne saungainia mo-
laagali ma na doo ki sui guu 'i laona,
nia naa ne 'inito fua asi ma salo, ma
ka nao si too lau laona beu abu ki ne
wane gwana saungainia.
25 Ma nao nia si kwai 'atoi guu uri
tasi doo ne sae wane saitomana ka
ilia fuana, suli nia 'ana tala'ana fale
lana mauria fua toaa ki sui guu ma ka
falea doo ki sui guu 'ana kwai 'atoia
kera ki.
26 Ma 'ana safali laa mai, God nia
saungainia guu tii waa ma faasia tii
waa nai, nia ka saungainia naa toaa
'oro 'e'ete kwailiu ki, ma ka alu kera
tiifau laona molaagali. 'I nao sui fatai
nia ka saungainia doo ki sui guu, nia
'ana tala'ana ne filia si kada ma si
kula nee kera dai too ai.
27 Nia ilia doo nai ki uri toaa ki kera
daka nani uri nia, ma dafi dao tona
lea kera nani talingai uri nia. Uri nai
boroi 'ana God nao si too tau gu faasi
kolu.
28 Ma ta waa nia bae 'urii, ''Ani nia
ne kolu ka mauri ma kolu ka gelo ma
kolu ka too lao molaagali.' Ma ta waa
'ana waa kekeda kamolu ki 'e saea lau
guu, 'Kolu na wela God ki lau guu.'
29 Sulia kolu na wela nia ki, nao
kolu si manatoi sae God nia tasi doo
gwana mala 'ana gool, ma nao silfa,
ma nao ta fau. Nia nao si uria ta doo
ne waa gwana ka saungainia 'ana
'abana.
30 'I nao mai, God nao si kwaea
ta waa ne foosia na god susuke 'ana
kada nao nia si saitomana 'ua. Ma
sui tari'ina, nia saea naa fuana toaa
'ana fere ki sui gwana uri kera daka
bulasi manataa faasia na abulo ta'aa
laa kera ki,
31 sulia nia filia naa si kada uri
nia kai kwaea na toaa ki sui guu.
Na kwakwaea nia ka 'o'olo, ma nia
ka filia sui naa tii waa uri fale lana
kwakwaea nai. Ma nia ka faatainia
sui naa na waa ni fale lana kwak-
waea nai 'ana tatae lana waa nai faa-
sia maea!"
32 Kada toaa ki kera rongo ne sa Bol
nia bae sulia tatae laa faasia maea,
tai toaa ada daka waelsi nia, ma
kera daka 'onionga 'ani nia. Ma sui
boroi 'ana, tai waa ada kera ka saea,
"Kameli dooria 'oko bae lau sulia si
doo nai wala."
33 Ma sa Bol ka lea na 'ana faasia
konia nai.
34 Ma tai toaa kera daka 'ado fainia,
ma kera daka manata mamana. Ma
tii waa ada ne satana sa Dionisias,
ta waa 'ana 'aebara ni bae lae sulia
doo nai. Ma tii ai lau guu satana ni
Damaris, ma tai toaa lau kera daka
manata mamana naa.

18

Bol fai sa Saelas daru nii Koren

1 Uri nai guu, sa Bol ka lea naa
faasia 'i 'Atens, ka tasa na uria fera 'i
Koren.
2 'I seeri, nia ka dao tona tii waa 'i
Diu satana sa 'Akuila ne futa laona
bali lolofaa 'i Bontas. Nia lea mai
faasia 'i 'Italii fai 'afe nia ni Brisila,
suli ne na waa 'inito satana sa Klodias
'e ilia toaa 'i Diu ki tiifau kera daka lea
faasia 'i Rom. 'Uri nai, sa Bol lea ka
dao siadaru.
3 Ma nia ka too ma ka rao 'ana fai
kera, suli keerua daru ilia tii raoa guu
'ana saungai lana babale ki 'ana tede
uri fofoli lae ai.

4 Ma nia ka bae fainia na toaa ki
laona beu ni ofu lae 'ana Sabati ki, uri
ka bulasia manatana toaa 'i Diu ki ma
toaa 'i Grik ki lau guu.

5 Ma si kada sa Saelas fai sa Timotii
keerua dao mai faasia 'i Masedonia,
sa Bol ka luka na 'ana raoa nia. Ma
'ana kada ki sui guu nia ka faarongo
'ana Faarongoa Diana nee, ma ka
toolangai folaa ai fuada kera Diu ki
ne sa Disas nia naa ne na Kraes.
6 Ma 'ana kada kera olisi rakesasu
'ani nia, ma kera daka saea doo ta'ae
ki suli nia, nia ka faatai fuada 'ana
tafusi lana lolo ki faasia maku nia ki,
ma ka bae 'urii fuada, "Lea kamolu si
too 'ana mauria falu faasia God, bali
kamolu naa nai! Nao lau na garo laa
nau. Ma 'ita tari'ina ka oli 'alaa, nau
kwai lea na 'aku siana toaa nao lau
Diu ki."
7 Ma nia ka lea na faasi kera, ka
lea ka too naa 'i luma tii waa nai nao
lau Diu ne satana sa Taetas Diastas,
na waa ne nia foosia lau gu God. Na
luma nia too lau guu 'i ninimana beu
ni ofu laa Diu ki.
8 Ma sa Krisbas, na waa gwaungai
'ana beu ni ofu laa 'i seeri, nia ka
manata mamana 'ana Aofia fainia na
bara wela nia. Ma tai toaa 'oro lau
guu 'i Koren, kera rongo bae lana sa
Bol, ma kera daka manata mamana
daka siuabu.
9 Sui lao tii fa rodo nai sa Bol ka
suana tii fafaataia, ma na Aofia ka
bae 'urii fuana, "Nao 'osi mau ma 'osi
luka 'ana faarongo lada lae. Nao 'osi
luka 'ana raoa 'oe.
10 Suli nau ku nii gwaku fai 'oe.
'Afitai ta waa ka ilia ta doo fua saketo
lamu, suli na toaa nau ki da 'oro
gwada lao maefera nena."
11 Uri nai, sa Bol ka too 'i seeri sulia
tii fa ngali ma ono madama ki lau uri
toolangai lana bae lana God fua toae
ki.
12 Ma 'ana kada ne waa 'inito 'i Rom
'e alua sa Galio ka gwaungai fua bali
lolofaa 'i Gris, na toaa Diu ki kera
daka koni, ma kera daka daua sa Bol,
ma daka ngalia fua lao koot 'i nao-
fana sa Galio.
13 Ma kera daka kwaali nia daka
'urii, "Sa wala nee nia ilili uri ta-
lai lana toaa ki uri kera daka foosia
God 'ana birangaa ne 'e'ete faasia taki
kameli ki ne."
14 Ma si kada sa Bol dooria ka bae,
sa Galio ka bae 'urii fua toaa Diu
ki, "Lea sa kamolu toaa Diu ki molu
olisusuu faafia tasi doo ne garo baita
'asia naa, tara nia manataa gwana uri
nau ku fafurongoa baea kamolu.
15 Sui ma, na olisusuua kamolu nee,
nia lea 'ana suli si baea ki, ma si
satae doo ki, ma na taki kamolu ki
tala'amolu lau gwana ne. Nia uri nai,
molu tala 'olosia lau gwamolu. Suli
nau nao kwasi dooria lau keto lamolu
faafia doo 'uri nai ki."
16 'Uri nai nia ka saea fuada sui guu
uri kera daka lea nada fasi lao beu ni
koot laa nai.
17 'Ana kada nai, na toaa Grik
ki daka daua sa Sostenes, na waa
gwaungai 'ana beu ni ofu laa nai, ma
kera daka kwae nia 'i maana beu ni
koot laa nai. Ma sui, sa Galio ka nao
si 'oga nia guu.

Sa Bol oli lau uri 'Antiok

18 Sa Bol ka too 'i Koren fai toaa
manata mamana ki sulia tai fa dani
'oro lau. Sui nia fai sa 'Akuila fai
ni Brisila daka faasia 'i Koren, kera
daka faafolo lau gwada 'ana baru uri
bali fera 'i Siria uri Senkria. Ma 'i
nao sui fatai kera dafi faafolo faasia
'i Senkria, sa Bol nia sufi kokori 'ana
ifuna uri ka faatainia tii alangaia nia
ilia fua God.
19 Kada kera dao 'i 'Efesas, sa Bol ka
faasia ni Brisila fai sa 'Akuila, nia ka
lea laona beu ni ofu laa kera toaa Diu
ki.
20 Sui na toaa nai ki kera daka gania
uri nia ka too lau fai kera, ma sui nia
ka nao si ala faafia.
21 'Uri nai nia ka lea lau gwana,
nia ka bae 'urii fuada, "Lea sae na
kwaidooria God fuaku, nau kwai oli
lau mai siamolu." Sui nia ka faafolo
naa 'ana baru faasia 'i 'Efesas.
22 Kada nia dao naa 'i Sisaria, nia ka
lea lau uri 'i Durusalem, nia dao ka
fale si baea diana fua na figua nia God
'i seeri. Sui nia ka oli lau gwana uri 'i
'Antiok.
23 Ma 'i burina nia too 'i 'Antiok su-
lia bara fa dani sui, nia ka lea naa le-
lea ka talua naa bali lolofaa 'i Geleisia

ma 'i Frigia fua faangado lana na toaa da manata mamana ki.

Sa 'Abolos

24 Si kada nai, tii waa 'i Diu satana sa 'Abolos, ne futa laona fera 'i 'Aleksandria, nia lea mai uri 'i 'Efesas. Ni nia na waa bae lana diana, ma nia ka filo diana lau guu 'ana Kekeda laa Abu.
25 Ma nia ka saitomana lau guu na birangaa Aofia, ma nia ka bae tetede ka faa toolangaidoo 'o'olo sulia sa Disas. Sui ta, na birangana siuabu laa bae sa Dion nia ilia 'ana waa ki gwana ne nia saitomana.
26 Ma nia ka safali bae noniraa naa fua toae ki laona beu ni ofu laa nai. Ma si kada ni Brisila fai sa 'Akuila keerua daru rongo nia, keerua daru ka talaia uri luma keerua daru ka faatai diana lau 'ana faa toolangaidooa nai suli God siana.
27 Ma sa 'Abolos ka doori lea naa uri maefera 'i Koren lao bali lolofaa 'i Gris. Ma na toaa ne kera manata mamana ki 'i 'Efesas, kera daka kekeda kau fua toaa 'i Koren uri daka maasia gwale lana kada nia dao kau siada. Si kada nia dao naa siada, nia ka 'adomi diana 'asia naa 'ani kera toaa nai ki da manata mamana ki nunufana ade dianaa God.
28 Nia ka dao tona toaa Diu ki ne kera da olisusuu fai nia, ma nia ka bae tetedea ka talu kera sui guu, suli nia 'e faatainia na Kekeda laa Abu ki ne faamamanea sa Disas nia na Kraes bae naa.

19

Sa Bol nii 'Efesas

1 Si kada sa 'Abolos nia too 'i Koren, sa Bol nia liu 'ana maefere ki laona bali lolofaa 'i Geleisia ma 'i Frigia ki lelea nia ka dao 'i 'Efesas. Nia ka dao tona tai toaa kera da manata mamana 'ana sa Disas 'i seeri.
2 Ma nia ka ledi kera ka 'urii, “Kamolu too naa 'ana na Anoedoo Abu 'ana kada molu manata mamana ai?”

Ma kera olisi nia daka 'urii, “Kameli nee na rongo lana boroi na tee ne Anoedoo Abu, nao meli si rongo 'ua ne.”
3 Sa Bol ka ledi kera lau ka 'urii, “Nee wala, sui na siuabu laa tee 'ana ne kamolu siuabu ai?”

Ma kera olisi nia daka bae 'urii, “Na siuabu laa bae sa Dion bae sulia gwana ne.”
4 Sui sa Bol ka bae lau 'urii fuada, “Sa Dion nia faasiuabua lau gwana toaa da bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki bae. Sui boroi, sa Dion ka saea lau guu fua toaa 'i 'Israel ki uri daka manata mamana 'ana sa Disas bae, waa bae kai dao mai 'i burina.”
5 Ma kada kera rongo si doo nai, kera daka siuabu naa 'ana satana sa Disas na Aofia.
6 Uri nai guu, sa Bol ka fale 'aba faafi kera ma na Anoedoo Abu ka sifoli kera ma daka bae naa 'ana baea 'e'ete nao lau bae lada ki, ma daka bae na sulia bae lana God.
7 Kera sui naa nai bobola fainia akwala roo waa.
8 Sa Bol ka ruu laona beu ni ofu laa nai 'i 'Efesas, ma ka bae noniraa fua toaa ki, ma ka ilili uri bulasi lana manata lada uri daka manata 'o'olo sulia 'initoaa God. Ma nia ka ili 'uri nai sulia olu madama ki.
9 Sui boroi, tai bali 'ana toae lioda ka sadi gwana, ma kera daka aburongo gwada nao dasi faamamane guu. Ma kera daka saea baea ta'ae ki sulia Faarongoa Diana nee 'i maana toaa 'oro ki. Sui sa Bol ka talaia toaa manata mamana ki kera daka lea faasi kera, ma si kada ki sui guu nia ka bae fuana toaa nai ki laona beu ni toolangaidoo laa sa Taeranas.
10 Si doo nai kera da ilia ka lea ladoa suli roo fa ngali ki. Ma na toae ki sui guu ne kera too laona bali lolofaa 'i 'Eisia, na Diu ki ma na toaa ne nao lau Diu ki, kera daka rongoa bae lana Aofia.

'Alakwa sa Skifa ki

11 Ma God ka falea na tetedee baita fua sa Bol, uri nia ka fulia doo kwaibalatana ki ma na doo ni kwele lae ki ai.
12 Na 'aba maku tu'uu ki boroi 'ana ne da suatona 'ana sa Bol ki, 'aba maku nai ki daka adea waa ki daka 'akwaa gwada. Ma na anoedoo ta'ae

ki lau guu, kera daka ruu 'i maa faasia
na waa nai ki.
13-14 Ma tai toaa Diu ki lau guu kera
daka liu uri tari lana anoedoo ta'aa ki
'ana satana sa Disas na Aofia. Na fiu
wela nia tii waa baita ni foa ne satana
sa Skifa ne kera da ilia si doo nai. Ma
kera daka bae 'urii fua anoedoo ta'aa
nai, "Nau ku tari kamolu 'ana satana
sa Disas bae sa Bol nia faarongo tat-
alo mai sulia nai!"
15 Sui ma na anoedoo ta'aa nai ka
luu kera ka 'urii, "Nau ku saitomana
sa Disas, ma ku saitomana lau guu sa
Bol waa too 'ana tetedea sa Disas. Sui
nau ku ulafusi kamolu. Kamolu tii
kera 'ana nee?"
16 Ma waa nai anoedoo ta'aa nai
nii 'ani nia nai ka lofoi kera ka kwae
kera naa. Ma ka karia maku kera ki
ma daka tafi dadara naa fai maale ki
faasia luma nia waa nai.
17 Si kada toaa Diu ki ma toaa nao
lau Diu ki ne da too 'i 'Efesas kera da
rongoa doo nai, kera daka mau 'asia
naa, ma daka manata baita 'ana sa
Disas na Aofia.
18 Ma toaa 'oro 'ana toaa nai ki daka
manata mamana ma daka lea mai
daka bae folaa, ma daka sae folaa na
mae baea agwa kera ki suli arua kera
ki.
19 Ma tai toaa 'oro lau guu 'ani kera
ne da ili akalo ki, kera daka ngalia
lau gu mai buka kera ki sulia raoa nai
ki ma daka suungida 'i maana konia
nai. Ma daka idumia si malefo suli
doo nai 'ana buka nai ki, nia ka dao
toi 50,000 miga malefo* ki.
20 Sui, bae lana God ka 'ilua na
manata lana toaa oro, ma kera daka
manata mamana 'ana Aofia.

Na ngalungalue lea 'i 'Efesas

21 Burina doo nai ki sui, sa Bol ka
manata toi uri lea lae uri maefere ki
laona bali lolofaa 'i Masedonia ma 'i
Gris ki, ma ka lea naa lelea ka dao
'i Durusalem. Ma sa Bol ka manata
'urii, "Burina nau ku lea 'i seeri, nau
dooria tara lea ku dao lau gu mai 'i
Rom."
22 Nia ka falea sa Timotii fai sa
'Erastas, roo waa kwai'adomi nia ki
daru ka lea uri 'i Masedonia, kada nia
too ua kau 'i 'Efesas laona bali lolofaa
'i 'Eisia.
23 Ma si kada nai na suungaungaua
ma na ngalungalua baita ka fuli 'i
'Efesas faafia na Tala falu nee.
24 Tii waa satana sa Demitrias,
nia na waa kai saungainia kaa
kakale beuakalo iriroa diana ki fai
kaa kakale nunuiakalo ki 'i laona
'ana nununa akalo keni kera nai ni
'Atimis. Na raoa nai sa Demitrias nia
ilia 'e adea toaa ki ne da rao fuana
daka todadoo baita 'asia naa.
25 Ma nia ka saea kera daka
kwaimani kau fai tai waa ne da ilia
lau guu kwai raoa nai nia ilia nai. Ma
nia ka bae 'urii fuada, "Toa nee 'ae,
kamolu saitomana na suadooa kolu
nee doo 'e lea gwana mai faasia raoa
ne kolu ilia 'ana saungai lana kaala
nunuidoo neki ne.
26 Kamolu molu suana ma molu ka
rongo sui naa doo ne sa Bol nia ilia
ki nai. Nia saea kaala nunuidoo neki
waa ki kera saungainia ki, kera nao
lau na god mamane ki ne. Aia, ma
si baea nai nia ilia toaa 'oro 'i seki
'Efesas ma 'ana maefera oro ki sui
gwana laona bali lolofaa 'i 'Eisia ki
lau guu ne manatada 'e lea naa suli si
doo nai nia saea nai.
27 Nia uri nai, tara toaa 'oro kera dai
bae tauwelaa raoa kolu nee nai. Ma
ka nao lau taifilia gwana si doo nai,
tasi doo ne ta'aa lau ne na beu abu
akalo keni baita kolu nee ni 'Atimis
ne kera faadalafaa naa nee ma toaa
'i 'Eisia ki tiifau, ma lao molaagali
sui naa tara kera nao dasi foosia naa
nee!"
28 Kada na konia nai kera rongoa si
baea nai ki, kera daka rakesasu 'asia
naa ma daka kokoo baita daka 'urii,
"Ni 'Atimis na god 'i 'Efesas nia 'inito
ka tasa!"
29 Uri nai, na ngalungalue ka tatae
naa laona maefera baita nai. Ma
kera daka daua naa sa Gaeas fai sa
'Aristakas, roo waa faasia bali lolofaa
'i Masedonia ki ne kera lea fai sa Bol.
Kera daka tara keerua daka lae 'ali'ali
na fai keerua uri lao fulisasoa nai
toae ki dai koni ai.
30 Sa Bol ka dooria kai lea 'i naofana
konia nai, ma sui na toaa ne kera
manata mamana ki daka lui nia.

* **19:19** Tii miga malefo nia na fofolia fua tii waa ni rao fua tii fa sato.

31 Ma tai waa gwaungai 'ana bali
fera nai ki, kera kwaimani fai sa Bol,
kera daka lui nia lau guu nao si lea
kau 'i seeri.
32 Ma na suungaungaua baita nai
ka tatae naa matangana konia nai.
Bali 'ana toaa nai daka akwa daka
saea tai doo, ma ta bali ada daka saea
lau gwada tai doo 'e'ete, aia ma, 'oro
lana toaa nai sui gwana ka nao dasi
saitomana lau gwada doo nai da koni
kau uria nai.
33 Ma tai toaa Diu ki kera daka
usungainia kau sa 'Aleksanda uri 'i
nao, daka saea na kau doo ni ili lana
ki fuana uri ka bae folaa sulia suun-
gaungau laa nai. Sui sa 'Aleksanda ka
faatai 'aba ka kakaru kau lao maada
uri daka too aroaro ma nia ka saea
tasi baea suusi nia 'i maana konia nai.
34 Ma sui si kada kera da lio sait-
omana nia waa Diu 'ana, kera tiifau
da kokoo baita naa suli ta roo si kada
sato ki. Ma daka bae na 'urii, “Ni
'Atimis na god kia 'i 'Efesas nia 'initoa
ka tasa!”

35 Sui na waa baita 'ana maefera
baita nai ka lea mai ka bae na fua
toaa nai ki uri daka too aroaro naa.
Nia ka bae 'urii, “Toa nee 'i 'Efesas 'ae,
na fera neki sui guu doo da saitoma
kolu sui naa ne. Ne ni kolu gwana ne
kolu suasulia beu abu nia ni 'Atimis
na god 'inito nee fai maefau abu nia
ne 'asia mai fasi lao salo.
36 Nao ta waa si tofea naa si doo nai
ne. Nia uri nai, nia diana 'asia naa
uri kamolu molu ka too aroaro fasi
mai. Nao molu si 'ali'ali 'asia naa uri
ili lana tasi doo ua.
37 Kamolu molu talaia mai toa nee
daka nii sui naa 'i seki ne, sui boroi
'ana kera nao dasi belia guu ta doo
faasia lao beu abu ki, ma nao kera
dasi bae ta'aa guu talea akalo ni keni
kolu nee.
38 Ma lea sa Demitrias fai ruana nia
ki da too 'ana tasi doo uri ngali lana
ta waa fainia uri lao koot, tama koot
neki da 'ifi gwada ne, ma si ade laa
ni ili lana 'ana doo nai ki boroi tio
gwana lau guu.
39 Lea tasi doo lau kamolu dooria
molu ka ngali mai uri bae lae sulia
lau, molu ka ngali mai lao bae ofua
gwaungai nee.
40 Aia, ma ni kolu 'i tari'ina nai
nia bobola fainia tara daka falea naa
kwakwaea fuakolu nai, suli tee ni
kolu ne kolu suungaungaua nai. Ma
lea nia uri nai, tara kolu ulafusia naa
doo kolu kai saea sulia nai.”
41 Burina nia saea si doo nai, nia ka
saea kera daka lea ki nada.

20

'I Masedonia ma 'i Gris

1 'I burina suangalua laa nai nia
aroaro naa, sa Bol ka 'ailia mai toaa
manata mamana ki siana ka falea si
baea fifii ni kwaiarei lae ki fuada. Sui
nia ka bae alualu fuada sui ka lea naa
uri Masedonia.
2 Kada nia lea kau uri 'i Masedo-
nia, nia ka liu kau 'ana maefere ki
sui gwana, ka bae sulia si baea 'oro
ni kwaiarei lae fuana toaa manata
mamana ki. Sui nia ka lea kau lelea
ka dao naa 'ana bali lolofaa 'i Gris.
3 Nia dao ka too 'i seeri sulia olu
madama ki. Kada 'e too 'i seeri sui,
nia ka kwaimaakwali lau guu uri lea
lae 'ana baru uri bali lolofaa 'i Siria,
nia ka rongo alinga 'ana toaa Diu ki
kera 'ole nia uri saungi lana. 'Uri
nai, nia ka manata toi naa uri oli lae
mai uri ka liu 'ana bali fera nai 'i
Masedonia ki.
4 Toa da lea kwaimani ki fai sa Bol
ne, sa Sofata 'alakwa sa Biras faasia
'i Beria, sa 'Aristakas fai sa Sekan-
das faasia maefera 'i Tesalonaeka, sa
Gaeas faasia 'i Debii, sa Tikikas fai sa
Trofimas faasia bali lolofaa 'i 'Eisia,
ma sa Timotii.
5 Kera toa nai da lea kau lea daka
maakwali kameli naa 'ana maefera 'i
Troas.
6 Aia, ma ni kameli meli ka faasia
maefera 'i Filibae 'i burina Fafangaa
bae dasi 'ania Beret Iis nii laona, meli
ka lea naa. Dao 'ana limana maedani,
meli ka toda kera naa 'i Troas. Kameli
sui naa meli ka too 'i seeri sulia fiu
maedani.

Dao laa 'isi nia sa Bol 'i Troas

7 'Ana Sarere 'i saulafi, kameli sui
naa meli ka koni 'ana tii fanga kwai-
mania nai. Ma sa Bol ka bae fua na
toaa nai ki 'ita 'i saulafi lelea ka dao
lao tofungana rodo, sulia nia tio dani
kai faasi kera naa.

8 'Ana kadabeu nai 'i langi ne meli
koni ai na kwesu oro ki da nii 'i seeri.
9 Tii wela wane satana sa Iutikas
nia gooru 'ana 'i maana wida sulia
sa Bol nia bae ka tau lelea sa wala
nai maana ka kukulufaa ka maleu
buro na 'ana, ma nia ka 'asi nia faasia
oluna kadabeu 'i langi uri 'i saegano.
Kada kera kwau nia kau daka suana
nia mae naa.
10 Ma sui sa Bol ka koso 'i saegano,
ka booruru ka ofia mai, sui ka bae
'urii, "Nao kamolu si manata sala,
sulia nia mauri ua gwana ne."
11 'Uri nai nia ka oli lau gwana uri
kadabeu loo kera koni 'ai, ma nia ka
niia naa beret ma kera daka 'ania
naa. Ma burina nia bae fai kera lelea
ka 'uubongia naa, nia kafi lea.
12 Ma kera daka oli fainia waa bae
'asia bae uri beu nia, ma kera daka
manata ele 'asia naa suli ne nia mauri
naa.

Sa Bol nia faasia Troas ka lea uri Militas

13 'Uri nai meli ka lea naa 'ana baru
uri maefera 'i 'Asos, uri meli ka ngalia
sa Bol 'i seeri. Nia saea fuameli kai
lea kau tala 'i tolo ka maasi kameli 'i
seeri.
14 Kada nia toda kameli 'i 'Asos, nia
ka raa na fai kameli laona baru meli
ka lea naa uri maefera 'i Mitilini.
15 Kameli meli faasia 'i seeri Mi-
tilini meli ka lea naa lelea meli ka dao
'i Kios 'ana ruana fa sato naa. Sui
tio dani, meli ka lea lelea meli dao
'i Samos. Meli ka lea lau guu lelea
'ana faina fa sato, meli ka dao 'ana
maefera 'i Militas.
16 Sa Bol nia manata toi sui naa tara
nao lea si liu guu 'i 'Efesas 'ana fua
nai ade lea meli ka dora lau lao bali
lolofaa nai 'i 'Eisia, suli nia dooria
lea sa ka walude gwana, meli ka dao
'ali'ali 'i Durusalem sui fatai kafi dao
'afa sato nia Bentikos.

Bae alualua sa Bol fua toaa 'Efesas ki

17 Si kada sa Bol too 'i Militas, nia
ka falebaea fua toa gwaungai ki 'ana
figua nia God 'i 'Efesas, uri kera daka
lea mai siana.
18 Kada kera lea mai dao, nia ka bae
'urii fuada, "Kamolu saitomana doo
neki ku ilia ki mai fuamolu kada ku
too ki mai fai kamolu 'ita kada ku dao
mai laona bali lolofaa 'i 'Eisia.
19 Nau ku ilia mai raoa fuana Aofia
fainia enoenoa ma lao angia 'ana
kada 'afitaia ki dao toku 'ana doo
ta'aa 'oro ne toaa Diu ki da ilia 'ani
nau.
20 Kamolu molu saitomana lau guu,
bae nau ku noni maabe 'ana si kada
ki sui guu uri toolangai lana doo
kwai'adomi ki sui gwana fuamolu 'i
maana wane sui gwana ma laona
luma kamolu ki.
21 Nau ku faarongoa toaa Diu ki
fai toaa nao lau Diu ki uri kera daka
bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa
kera ki ma daka oli mai sia God, uri
kera daka manata mamana 'ana sa
Disas na Aofia.
22 "Ma sui tari'ina, na Anoedoo Abu
nia talai nau naa uri Durusalem nai,
ma nau nao kwasi saitomana ta tee
ne kai fuli fuaku 'i seeri.
23 'Ana maefere ki sui guu ne nau
ku dao ki ai, na Anoedoo Abu nia saea
na 'afitaia ki dai dao toku, ma nau
kwai lea laona lookafo kada ku dao 'i
Durusalem.
24 Sui boroi 'ana, nao nau kwasi
manata 'oroa guu sulia doo ne kai dao
toku lelea nau ku faasuia guu raoa ne
sa Disas na Aofia 'e falea fuaku. Na
raoa nai ne nau ku ilia 'ana faatalon-
gai lana Faarongoa Diana nee sulia
kwai'ofeia God fua toae ki sui guu.
25 "Nau ku liu 'i matangamolu ti-
ifau fainia si baea sulia 'initoaa God.
Ma sui 'i tari'ina, nau ku saitomana
kamolu tara nao molu si suaku lau.
26 Nia uri nai, nau ku faarongo fo-
laa 'ani kamolu 'i tari'ina, nau gu ne
nao mae lana ta waa 'ani kamolu si
tio gu faafi nau.
27 Suli nau nao kwasi oli kukuru
faasia faarongo lamolu lae 'ana doori
lana God sui guu.
28 Kamolu toa gwaungai neki,
molu suasuli diana 'ani kamolu 'i
tala'amolu ma molu ka suasuli diana
'ana toaa neki Anoedoo Abu nia fili
kamolu uri molu ka lio suli kera ki.
Molu suasulia figua nia God mala
waa 'e lio suli sifsif ki, suli God nia
foli usi kera 'ana 'abuna sa Disas.
29 Nau ku saitomana, buriku nau
ku lea faasi kamolu, tara na toaa ta'aa
ki kera dai dao mai siamolu. Toa

nai ki kera dai tagalangainia toaa
manata mamana ki ka mala 'ana giri
kwasi ki ne da saungia na sifsif ki.
30 Kada ne kai dao mai ne tai wane
matangamolu kera dai sukea toaa
manata mamana uri lea lae suli kera.
31 Molu ka lilio diana, ma molu ka
manata toi sulia olu fa ngali ki, ma
'ana dani ma rodo, nau ku toolan-
gaidoo siamolu, sui boroi 'ana ku liu
laona 'afitaia ma na angia.
32 “Ma 'i tari'ina, nau ku fale
kamolu naa fua God, uri nia ka lio suli
kamolu, ma molu ka manata tona si
baea sulia kwai'ofeia nia. Suli si baea
nai nia bobola fai faangasi lamolu ma
ka falea doo diana neki God nia too ai
fuana toaa nia ki tiifau.
33 Ma kamolu ka saitomana lau
guu, nao nau kwasi dooria guu ta
malefo, ma nao tasi maku faasia ta
waa 'amolu.
34 Ma kamolu sui guu kamolu sait-
omana ne nau ku tala rao 'ana roo
'aba nau ki, uri nau ku 'adomi nau
tala'aku ma toaa kwaimani nau ki
kada kameli 'atonga.
35 Nau ku faatainia sui naa
fuamolu 'ana rao tetede lae uri nai
ne kolu ka tala'ana kolu ka 'adomia
na waa ne makeso. Molu ka manata
tona si baea bae na Aofia kia sa Disas
'e saea, ‘Na waa ne nia falea doo ki,
nia manata ele ka talua na waa ne
nia ngali doo.’ ”
36 Kada sa Bol nia bae uri nai sui,
nia ka booruru ka foa na fai kera.
37 Ma kera tiifau daka angi daka
ofia mai sa Bol maa ruruuda ma daka
nonoia.
38 Ma kera daka kwaimantai 'asia
naa suli nia saea tara nao dasi suana
lau. Uri nai sui guu, kera daka lea na
fainia uri faasi lana lao baru.

21

Sa Bol lea uri Durusalem

1 Kameli meli alualu 'ani kera lelea
ka sui, meli ka tae lao baru nai meli
ka lea naa. Kameli meli toofolo kau,
meli ka lea 'o'olo naa uri auaua 'i
Kos. Sui 'ana ruana maedani burina,
kameli lea meli ka dao 'ana auaua 'i
Rodes. Sui meli ka lea lau kau uri 'i
Batara faasia 'i seeri.
2 'I seeri, kameli meli ka dao tona
tii baru nai kai lea uri bali lolofaa 'i
Fonisia 'ana fera 'i Siria. Sui kameli
meli ka taelia na baru nai, meli ka lea
lau.
3 Kameli meli ka liu naa 'ana lolo-
faa ne meli dao ai meli lio kau ma
meli ka suana auaua 'i Saebras. 'Uri
nai kameli meli ka afegali bali fuu
'ana Saebras, meli ka lea na uri 'i
Siria. Kameli meli ka koso 'i sara 'ana
maefera 'i Taea, si kula ne baru nai 'e
faakosoa na 'okodoo ki ai.
4 Ma 'i seeri kameli meli ka dao tona
tai waa ne kera manata mamana ki,
ma kameli meli ka too fai kera suli fiu
fa dani ki. Ma na Anoedoo Abu ka
falea si manata laa fuada, kera daka
bae fifii 'ana sa Bol uri nao nia si lea
lau uri Durusalem.
5 Ma sui, dao naa 'ana kada kameli
uri meli ka lea naa, kameli meli ka lea
naa. Ma wane ki fai 'afe kera ki, ma
na wela kera ki sui guu ne kera lea
fai kameli uri 'i fafo asi. Kada kameli
meli dao, kameli meli ka booruru
meli ka foa.
6 Uri nai, kameli meli ka alualu 'ani
kameli kwailiu sui, kameli meli ka
tae na lao baru, ma kera daka oli na
'ada 'i fera kera ki.
7 Ni kameli meli ka lea faasia 'i
Taea, lelea meli ka dao 'ana fera 'i
Tolemis, kameli meli ka suana tai
toaa manata mamana ki, ma meli ka
too fai kera suli tii fa dani.
8 Ma 'ana ruana fa dani 'i burina,
kameli meli ka lea lau gwameli lea
meli ka dao 'ana fera 'i Sisaria. 'I
seeri, kameli meli ka too 'i luma sa
Filib, na waa 'e rao 'ana faatalongai
lana Faarongoa Diana bae. Ma nia
ta waa 'ana fiu waa baki kera filida
'i Durusalem uri kwai'adomi lae fua
toaa ne kera manata mamana ki.
9 Sa wala nai too 'ana fai wela saarii
ki, ma kera daka faarongo talo lau
guu 'ana bae lana God.
10 Ma kameli meli too 'i seeri suli
bara fa dani, ma tii brofet satana sa
'Agabas ka dao mai faasia 'i Diudia.
11 Nia ka lea mai siana, ma ka
ngalia na straf sa Bol ni kani lana
salafana, ma ka kani faafia 'ana roo
'ae nia ki tala'ana fainia roo 'aba nia
ki lau guu, sui ka bae 'urii, “Na Anoe-
doo Abu 'e saea sa wala nee si straf
nia nee, na Diu ki kera dai kani 'urii
lau gu 'ani nia 'i Durusalem, sui kera

dai fale nia 'i 'abana toaa nao lau Diu ki."
12 'Ana kada kameli meli rongo si doo nai, kameli fainia toaa nai ki meli ka luia sa Bol uri nao nia si lea lau uri 'i Durusalem.
13 Ma sui nia ka luu kameli ka 'urii 'ana, "Tee ne molu angi molu ka faaliodila nau uria nee? Nau ku kwaimaasi gwaku, nao lau fua kani laku gwana 'i Durusalem, ma kaa uri nau ku maelia lau guu manata mamana laa nau 'ana sa Disas na Aofia."
14 Ma sui kameli meli si bobola naa fai tala lana manata lana sa Bol, 'uri nai guu kameli meli ka bae naa 'amelia 'urii, "Nia diana gwana, alamatainia doori lana God 'e fuli na 'ana."
15 Burina si doo nai kameli meli ka too 'i seeri suli bara fa dani, sui kameli meli ka kwaimaasi naa, ma meli ka lea naa uri 'i Durusalem.
16 Ma tai toaa manata mamana ki lau guu faasia Sisaria kera lea fai kameli, ma kera daka talai kameli uri luma waa nai meli kai too siana, satana sa Naason waa 'i Saebras, ne nia ta waa ne manata mamana 'ua na mai.

Sa Bol bae fainia sa Demes

17 Kada kameli meli dao naa 'i Durusalem, toaa ne kera manata mamana ki kera daka gwale diana 'asia naa 'ani kameli.
18 'Ana ruana fa dani 'i burina, sa Bol ka lea fai kameli uri meli ka suana sa Demes fai toaa gwaungai ki sui guu fua toaa manata mamana nai ki 'i seeri
19 Sa Bol ka bae diana tale kera, sui nia ka faarongo kera 'ana doo ne God nia ilia ki sui guu 'ana raoa ne sa Bol ilia matangana toaa ne nao lau Diu ki.
20 Ma 'i burina kera rongo nia ka sui, kera sui guu daka tangoa God. Sui kera daka bae 'urii fua sa Bol, "Wala Bol too lameli 'ae, 'o suana fasi nee. Toonii wane 'oro 'ana toaa Diu ki ne kera manata mamana naa 'ana sa Disas ma daka ade lau guu suli taki sa Mosis.
21 Kera da rongo sulia ne 'oe 'o lea 'ana maefere ki ma 'oko toolangaidoo fua toaa Diu ne da too ki matangana toaa nao lau Diu ki ma 'oko saea fuada uri daka lukasia na 'ada taki sa Mosis. Ma daka rongo sa 'oe saea fuada nao kera si 'iri'unga lau 'ana wela kera ki ma ka nao dasi ili lau sulia birangaa oro kolu toaa Diu ki.
22 Ma uri nai, tee ne kolu kai ilia? Kera toaa Diu nee tara da rongo naa ne 'oe dao 'i seki ne.
23 Aia nia uri nai, ta tee gwana kameli saea fuamu, kameli dooria oko ili gwamu sulia. Tii fai waa ki da nii seki, ma kera dai lea uri fale lana alangaia kera ki fua God.
24 Kameli dooria 'oe lea fai kera 'oko faafaalu kwaimani fai kera 'i maana God lao Beukaua loko, ma 'oko foli talana faafaalu laa kera nai uri daka sufi kokori 'ana ifuda uri faatai lana alangaia kera. 'Oe ade uri nai meli saea nai taari toaa Diu ki daka lio saitomana, ne doo nai ki da rongo waa ki saea ki suli 'oe nai nao si mamana guu. Ma daka saitomana lau guu ne 'oe 'o ade suli taki sa Mosis 'ana kada ki sui guu.
25 "Ma toaa nao lau Diu ki ne da manata mamana naa nee, kameli meli kekeda sui na kau fuada sui guu ma si baea kameli sui naa 'ana kwai ala faafi lae naa ne: Nao kera dasi 'ania fanga da afuafu ai talea god susuke ki, nao dasi 'ania 'abu, nao dasi 'ani siina doo da lioa ka mae, ma daka suasuli diana 'ani kera faasia ooe lae."
26 Sa Bol ka ala faafia si manata laa nai, ma dao 'ana ruana fa dani, nia ka lea naa fainia fai waa nai ki daka faafaalu kwaimani naa. Sui nia ka lea lao Beukaua nai, ka faarongoa na waa ni foa 'afa dani tee ne na fiu maedani fua faafaalu lae kai sui ai, sui fatai kera dafi falea afuafua kera ki.

Kera daua sa Bol

27 Ma si kada fiu maedani nai ki karangi sui, tai toaa Diu ki mai faasia bali lolofaa 'i 'Eisia, kera daka suana sa Bol lao Beukaua bae. Ma kera daka bae naofana toaa nai ki ma kera lea daka daua naa sa Bol.
28 Ma kera daka suungi daka 'urii, "Toaa nee 'Israel! Molu 'adomi kameli mai! Sa wala nee nia toolangaidoo fua toae ki 'ana fere ki sui guu uri kera daka bala faafia toaa Diu ki

ne, ma uri maladalafa lana taki sa
Mosis ma Beukaua nee. Ma 'i tari'ina,
nia ka talaia naa toaa nee nao lau Diu
ki uri lao Beukaua nee, ma kera daka
faasuaa naa kula abu nee!”
29 Kera saea si doo nai, suli da
suana sa Trofimas waa 'i 'Efesas nia
too fai sa Bol 'i seeri 'i Durusalem,
ma kera daka kwaifii sae sa Bol nia
talaia sa wala nai ka ruu lau guu lao
Beukaua nai.

30 Ma na ngalungalua lae ka tatae
lao fera 'i Durusalem sui guu, ma toaa
nai ki kera daka afururuu tiifau na
mai, ma kera daka daua sa Bol, ma
kera daka taraa naa uri 'i maa faasia
lao Beukaua nai. Ma 'i seeri guu na
mae ki 'ana Beukaua nai kera daka
fonoki naa.
31 Si kada nai toae ki ne kera dooria
dai saungia sa Bol, tai waa kera da
falebaea fuana waa gwaungai 'ana
omee 'i Rom, suli na ngalungalua
baita nai 'e liu lao fera 'i Durusalem.
32 Ma 'ana kada ne waa gwaungai
nai nia rongo doo nai, nia ka 'ali'ali
ka lea na mai ka talaia na mai tai waa
'ana omee nia ki fainia toa gwaungai
kera ki, kera daka lea uri kula nai
toae ki kera koni ai nai. Ma 'ana
kada toae ki kera da suana naa waa
gwaungai nai fainia toaa ni omee nia
ki, kera dafi luka 'ana kwae lana sa
Bol.
33 Kada waa gwaungai nai da dao
naa, nia ka lea siana sa Bol ka daua
naa. Sui nia ka saea fuana toa nia ki
uri kera daka kani nia 'ana roo seni
ki. Sui nia ka ledia toae ki ka bae 'urii,
“Sa wala nee sa tii nee, ma tee ne nia
ilia ka garo?”
34 Ma toaa ki kera daka saea na
baea 'oro 'e'ete kwailiu ki, waa
gwaungai nai ka ulafusia naa si doo
ne kera rakesasuia sa Bol faafia. 'Uri
nai nia ka saea naa fua waa ni omee
nia ki, uri kera daka ngali sa Bol, daka
alu nia lao beu toaa 'ana omee ki.
35 Aia, si kada sa Bol 'e dao 'aena
lada 'ana beu nai, na toa ni omee ki
daka kwau sasala 'ani nia 'i langi, suli
na ngalungalua laa nai 'e baita 'asia
naa.
36 Ma na toaa Diu ki kera daka su-
ungi kera daka 'urii, “Saungia ka mae
'ana wala! Saungia ka mae 'ana!”

Sa Bol bae suli nia tala'ana

37 'Ana kada ne toaa ni omee ki kera
kwaimaasi uri ruu lae 'i beu fai sa Bol,
nia ka bae 'urii fuana waa gwaungai
nai, “Wala arai 'ae, nau ku dooria
kwai saea fasi tii si doo fuamu.”
Ma waa gwaungai nai ka ledia ka
'urii, “Nee wala, 'oe saitomana baea
nee 'i Grik?
38 Lea nao, 'oe waa bae 'i 'Isib bae
'o safalia firua bae gu 'oto ne? 'Oe gu
'oto bae 'o talaia faitooni wane baki
molu ka lea lao fera kwasi 'ana firua
bae kada sui na mai?”
39 Sui sa Bol ka luua ka 'urii “Nao!
Nau waa Diu 'ana ne, nau ku futa 'i
Tasis maefera baita 'i Silisia. Nau ku
dooria 'oe faolomainia uri nau ku bae
fasi fua toaa nee.”
40 Guu waa gwaungai nai ka faolo-
mainia naa, ma sa Bol ka uu suli lada
nai ka faatai 'aba naa uri faa taaro
lana konia nai. Si kada kera taaro
naa, sa Bol ka bae naa fuada 'ana
baea toaa Diu ki ka 'urii,

22

1 “Toafuta nau ki ma kamolu maa
nau ki, molu fafurongo nau fasi ne
nau ku ilitoi fasi bae lae uri 'olosi laku
faasia na baea ne molu 'ui faafi nau
ai.”
2 Si kada kera rongo nia bae 'ana
baea toaa Diu, kera daka too aroaro
sui naa, sui sa Bol ka bae naa ka bae
'urii,
3 “Nau na waa Diu ne, ma nau
ku futa 'i Tasis na maefera baita lao
bali lolofaa 'i Silisia, ma nau ku baita
mai 'i Durusalem kada nau ku sukulu
siana sa Gamaliel. Ma nia ka toolan-
gaidoo diana 'asia naa fuaku 'ana ade
lae sulia na taki ne sa Mosis falea mai
fua kokoo kia ki, ma nau ku dooria
lau guu ili lana tee ki ne God nia doo-
ria, mala lau guu ne kamolu dooria ili
lana naa 'i tari'ina.
4 Ma nau ku faanonifiia lau guu
toaa ne kera manata mamana 'ana sa
Disas, ma nau ku saungida. Nau ku
daua lau guu wane ki, ma keni ki, ma
nau ku aluda lao lookafo.
5 Na waa foa ni gwau bae, ma toa
gwaungai kolu ki, kera saitomana
doo ne nau ku bae sulia nee nia ma-
mana. Ma kera daka kedaa si baea
fifii fua toa gwaungai fua Diu ki 'i

Damaskas, ma kera daka falea fuaku,
uri nau ku ngalia fuada. Ma kera
daka faolomai nau uri kwai nani uri
toaa ne kera manata mamana 'ana sa
Disas ki 'i seeri, uri kwai dau kera,
ma kwai kani kera, ma kwai oli mai
fai kera uri 'i seki Durusalem, uri toa
gwaungai ki kera daka falea kwak-
waea fuada.
6 "Si kada nau ku lea ma ku dao
karangia naa 'i Damaskas bobola
fainia tofungana sato, tala folaa laa
baita ka tala mai faasia lofona salo
kakali nau.
7 Ma nau ku 'asi nau 'i saegano, ma
nau ku rongo na lingee doo ka bae
'urii fuaku, 'Sol 'ae, Sol, tee ne adea
'oko susubutai nau?'
8 Sui nau ku bae 'urii fuana, 'Aofia
'ae, 'oe sa tii na?' Ma na lingee doo nai
ka luu nau ka bae 'urii, 'Nau sa Disas
waa 'i Naasaret nee 'oe susubutai nau
ne.'
9 Ma toa ne kera lea fai nau ki, kera
da suana sina laa nai, ma nao kera
dasi rongo guu na lingena waa nai 'e
bae fai nau.
10 Ma nau ku ledia, nau ku 'urii,
'Aofia 'ae, tee ne nau kwai ilia?' Ma na
Aofia ka luu nau ka bae 'urii, ''O tatae
'i langi, 'oko lea uri 'i Damaskas. Ma
kera da kai faarongo 'oe 'ana si doo ne
nau ku dooria uri 'oko ilia.'
11 'Ana si kada nai, na maaku ka
rorodoa suli na sina lana doo nai. Ma
toa ne kera lea fai nau ki, kera daka
dau 'ana 'abaku, ma kera daka talai
nau uri 'i Damaskas.
12 "Ma tii waa nia too 'i Damaskas
satana sa 'Ananaeas, nia waa ne
faabaita God, ma ka ade sulia na taki
kia Diu ki, ma toaa Diu ki sui guu ne
kera too 'i Damaskas, kera sae'inito
'asia naa 'ani nia.
13 Nia lea mai ka uu siaku, ka bae
'urii, 'Waafuta nau sa Sol 'ae, 'oe lilio
'amua!' Ma 'ana kada nai 'ua guu, na
maaku ka lilio naa, ma nau ku suana
naa.
14 Ma nia ka bae lau 'urii fuaku,
'God nia kokoo kia ki nia fili 'oe sui na
mai, uri 'oko saitomana na kwaidoo-
ria nia, ma 'oko suana Waa 'O'olo nia,
ma 'oko rongo na lingena.
15 Ma 'oe 'okoi faarongo 'ana
Faarongoa Diana bae suli nia uri 'oko
faarongoa toaa ki suli si doo ne 'o suai
ma 'oko rongoa ki.
16 Nee wala na tee lau ne 'oe maa-
sia? Tatae naa, 'oko siuabu, ma 'oko
foosia Aofia, uri nia ka manata lukea
'ana abulo ta'aa laa 'oe ki.'
17 "Sui nau ku oli lau uri 'i Du-
rusalem, ma si kada nau ku foa
lao Beukaua bae, nau ku suai na
fafaataie,
18 ma nau ku suana Aofia, ma nia
ka bae 'urii fuaku, ''Oe lea 'ali'ali faa-
sia 'i Durusalem, suli toaa nee kera
nao kera dasi manata mamana 'ana
bae lamu suli nau.'
19 Ma nau ku bae 'urii, 'Aofia 'ae,
kera saitomana naa bae nau ku lea
lao beu ni foa lae ki, ma nau ku daua
toaa ne kera manata mamana 'ani 'oe
ki, ma nau ku nangasida lau guu.'
20 Ma 'ana kada ne waa ki kera
saungia naa sa Stifin, waa bae nia
faarongo suli 'oe, nau ku nii lau guu
'i seeri, ma nau ku ala faafia si doo
bae kera ilia 'ani nia, ma nau ku
kwai'adomi 'ana lio lae sulia na maku
kera ki.
21 Sui na Aofia ka bae 'urii fuaku,
''Oe lea, suli nau kwai fale tau 'ani 'oe
siana toaa nao lau Diu ki.' "
22 Toaa ki kera fafurongoa sa Bol
lelea nia ka saea guu si doo nai sulia
toaa ne nao lau Diu ki. Ma si kada
kera rongo guu si doo nai, kera daka
suungi kera daka 'urii, "Molu ngalia
kau molu ka saungia! Nao nia si
bobola uri ka mauri!"
23 Kera suungi, ma kera daka
kwaikaru 'ana maku kera ki 'i langi
ma kera daka taga 'ana gegeo 'ana
saegano ki 'i langi, suli kera da
rakesasu 'asia naa.
24 Ma waa gwaungai 'ana omee 'i
Rom, nia ka saea fuana toa nia ki uri
kera daka talaia sa Bol 'i beu, ma ka
saea kera daka kwae nia, uri kera
daka dao toi maana tee ne adea ma
Diu ki kera daka suungi faafi nia 'uri
nai.
25 Sui ma si kada kera karoa sa Bol
uri kwae lana, nia ka bae 'urii fua tii
waa ni omee, "Nia bobola gwana lao
taki kia 'i Rom uri molu ka kwae nau,
na waa 'i Rom ne nao molu si dao toi
ua garo laa nau?"

26 Si kada nai waa baita 'ana omee
nai 'e rongo si doo nai, nia ka lea
siana waa gwaungai nia, ma ka ledia
ka 'urii, “Tee ne 'oe kai ilia wala? Sa
wala loko nia waa 'i Rom loko.”
27 'Uri nai waa gwaungai nai ka lea
siana sa Bol, ka bae 'urii, “Faarongo
nau fasi, 'uri nee ma 'oe waa 'i Rom
nee?”
Sui sa Bol ka luua ka 'urii, “Iuka.”
28 Ma waa gwaungai nai ka bae
'urii, “Nau waa 'i Rom lau gu ne, sui
ta nau ku foli talana 'ana malefo baita
ne.”
Ma sa Bol ka luua ka 'urii, “Nau ne
waa 'i Rom, suli nau ku futa 'ana waa
'i Rom.”
29 Ma toaa ne kera uu karangia uri
kwae lana ma ledi lana, kera daka
dudu faiburi faasia. Ma waa gwaun-
gai nai lau guu, kada nia saitomana
ne sa Bol nia waa 'i Rom, nia ka mau,
suli nia karoa 'ana 'oko ma seni ki.

Sa Bol uu 'i naofana Bae Ofua Gwaungai Diu ki

30 Sui waa gwaungai nai 'ana omee,
nia dooria ka saitoma diana 'ana tee
ne toaa Diu ki kera ketoa sa Bol faafia.
'Uri nai 'ana ruana fa dani, nia ka
saea waa ni rao nia ki, uri kera daka
tangasua naa 'oko ki faasia sa Bol, ma
ka saea fua waa baita ni foa ki ma
na Bae Ofua Gwaungai kera uri daka
ofu. Sui nia ka talaia lau kau sa Bol,
ma ka faauu nia naa 'i naofada.

23

1 Ma sa Bol ka bubu tetee naa
'ana Bae Ofua Gwaungai nai, ka bae
'urii, “Toafuta nau ki 'i 'Israel, nau
ku faabaitaa God, ma 'ana lioku sui
naa, nau ku saitomana mauri laku
nia diana gwana ka lelea ka dao 'ana
fa sato tari'ina.”
2 Kada sa Bol nia bae 'urii, na waa
foa ni gwau bae sa 'Ananaeas ka saea
fua toa ne kera uu karangia sa Bol uri
kera daka fida suusia fakana.
3 Ma sa Bol ka bae 'urii fuana, “God
nia kai fidali 'oe, suli 'oe 'o mala ta
'ogua bae kera rabua kwakwaoa ai
uri saufini lana bili ki. 'Oe too 'i seki
lau guu uri keto laku sulia taki sa
Mosis. Ma 'oe boroi, 'oe 'osi ade guu
sulia na taki nee kada ne 'oe saea
daka fidali nau!”
4 Ma toa ne kera uu karangia sa Bol,
kera rongo, kera daka bae 'urii fuana,
“'Oe bae ta'aa fua waa foa ni gwau
bae God nai wala!”
5 Ma sa Bol ka luuda ka
'urii, “Toafuta nau ki 'i 'Israel,
kwaimanatai, nao nau kusi saito-
mana ne nia waa foa ni gwau bae.
Suli na Kekeda laa Abu nia saea, ‘Nao
'oe 'osi bae ta'aa fua waa gwaungai
kamolu.’ ”
6 Ma kada sa Bol 'e suana ta bali
'ana Bae Ofua Gwaungai nai ne Sa-
diusii ki, ma ta bali 'ada ne Faarisii
ki, nia ka bae 'inito fuana Bae Ofua
Gwaungai nai ka 'urii, “Toafuta nau
ki 'i 'Israel, nau na Faarisii lau guu,
na 'alakwa nia Faarisii. Ma sui kera
daka keto nau naa, suli nau ku man-
ata mamana ne toaa ne kera mae ki,
God kai tatae kera lau!”
7 Ma si kada nia saea si baea nai
ki, na Faarisii ki ma na Sadiusii ki,
kera daka safalia olisusuu lae, ma na
konia nai kera daka toli kwailiu 'ana
roo kulee wane ki.
8 Kera tolingida, suli na Sadiusii ki
kera saea lea waa mae, 'afitai nia ka
mauri lau, ma daka saea nao naa ta
'ensel, ma ka nao lau guu ta anoedoo.
Ma sui na Faarisii ki kera daka man-
ata mamana 'ana olu doo nai ki.
9 Ma kera daka akwa baita fuada
kwailiu, ma tai waa toolangaidoo
'ana taki ki ne kera Faarisii ki lau guu,
kera uu, ma kera daka bae tetede
'asia naa kera ka 'urii, “Nao kameli si
dao toi ta doo ne garo 'ana sa wala
nee! Sui ma alamia na anoedoo ma
nao ta 'ensel 'oto ne bae 'ani nia nee.”
10 'Uri nai, na olisusuu laa baita
'asia naa ka tatae, ma waa gwaungai
'ana omee, nia ka mau 'asia naa suli
tara kera saungia sa Bol daka kwae
ngisia guu. Ma nia ka saea fua toa
ni omee ki, kera daka lea siana konia
nai uri kera daka talaia sa Bol faasi
kera uri lao beu toa ni omee ki.
11 Sui ka rodo na mai na Aofia ka
uu fai sa Bol ka bae 'urii, “Nao 'osi
mau. 'O bae noniraa naa suli nau seki
'i Durusalem, ma 'oko ili lau gu 'uri
nai 'i Rom.”

Kera da baelia saungi lana sa Bol

12 Ma 'i 'uubongi tai waa 'ana Diu ki
kera daka koni, ma daka baelia naa
saungi lana sa Bol. Ma kera daka
kwaiagii nao kera dasi 'ani tasi fanga,
ka nao kera dasi kuufi tasi kafo, lelea
ka dao 'ana si kada kera da saungia
naa sa Bol.
13 Alamia nia bobola fainia faiak-
wala ka sarenga ne kera saungai
kwaimani uri si manata laa nai.
14 Uri nai toaa nai ki, kera daka
lea siana waa baita ni foa ki, ma toa
gwaungai kera Diu ki, kera daka bae
'urii, "Kameli bae kwaiagii nao meli
si 'ani tasi fanga lelea meli ka saungia
guu sa Bol.
15 'Uri nai kamolu fainia Bae Ofua
Gwaungai nee, molu ka falebaea
fuana waa gwaungai ki 'ana omee 'i
Rom, uri kera ka talaia mai sa Bol
siamolu. Molu ka sukea saea kamolu
doori rongo diana 'ana tai doo lau suli
si baea nai suli nia. Ma ni kameli meli
ka kwaimaasi uri saumaeli lana naa
kada nia dao."
16 Ma sui 'ana si kada na kokoo sa
Bol 'alakwa waiwane nia 'e rongo na
tii si manatae doo ka dao lao man-
atana, nia ka lea 'i beu kera toaa 'ana
omee ki, ka faarongoa sa Bol.
17 Si kada sa Bol nia rongo, nia ka
'ailia mai tii waa baita ni omee, ka
bae 'urii fuana, "'Oe talaia kau wela
daraa nee siana waa gwaungai 'oe,
suli nia dooria kai saea tii si doo
fuana."
18 Sui waa ni omee nai ka talaia
wela daraa nai siana waa gwaungai
kera, ka bae 'urii, "Waa bae nia too
lao lookafo bae satana sa Bol ne saea
nau ku talaia mai wela nee siamu,
suli nia dooria faarongo lamu 'ana tii
si doo."
19 Na waa gwaungai nai ka dau 'ana
'abana wela daraa nai ka talaia ka taa
idu lau kau, ma si kada taifili keerua,
nia ka bae 'urii, "Tee ne 'oe doori saea
fuaku?"
20 Sui wela daraa nai ka bae 'urii
fuana, "Tai toa Diu, kera da bae alan-
gai 'afitai sui naa, alamia bobongi
kera dai lea mai dai gani 'oe uri 'oko
talaia sa Bol lau uri kula bae Bae Ofua
Gwaungai koni ai, uri kera daka dao
toi diana lau 'ana doo baki nia ilia.
21 Sui ta nao 'osi ade sulida, suli
faiakwala ka sarenga ne kera agwa
maasia uri saumaeli lana. Suli kera
kwaiagii 'afitai sui naa uri nao kera
dasi fanga ma dasi kuu, lelea kera
daka saungia guu sa Bol. Ma kera da
kwaimaasi naa, ma na doo ne kera
maasia naa ne bae lamu."
22 Sui waa gwaungai nai ka bae
'urii fuana wela daraa nai, "Nao 'osi
faarongo 'ana ta waa ne 'oe faarongo
nau 'ana si doo nai." Sui nia ka odua
ka lea na 'ana.

Kera talaia sa Bol sia sa Feliks waa gwaungai

23 Sui na waa gwaungai 'ana toa ni
omee ki, nia ka 'ailia mai roo waa
kera baita 'i farana ki, ka bae 'urii
fuadaru, "Kamuru muru kwaimaasi
'ana roo talangee wane ni omee ki uri
lea lae uri maefera 'i Sisaria, fainia
fiu akwala ki uri lea lae fafona hos
ki, fai ta roo talangee wane kera dau
'ana sue ki, kera ka kwaimaasi uri lea
lae 'ana sikwana kada rodo lao rodo 'i
tari'ina.
24 Molu ka alua tai hos fua sa Bol uri
kai tae 'i fafona, ma molu ka fofolo
diana 'ua guu 'adomia, ma molu ka
talaia siana sa Feliks waa gwaungai."
25 'Uri nai waa gwaungai 'ana omee
ka keda leta fua sa Feliks ka 'urii,
26 "Nau sa Klodias Lisias, nau ku
kekeda kau fuamu 'oe waa gwaun-
gai ne sa Feliks. Nau ku bae fasi fai
'oe.
27 Na Diu ki kera daua naa sa
wala nee, ma kera daka karangi
saungia naa. Kada nau ku dao tona
nia waa 'i Rom, nau ku lea fainia toa
ni omee nau ki, kameli meli ka lau nia
faasi kera.
28 Ma suli nau ku dooria kwai
saitomana doo ne kera keto nia
faafia, nau ku talaia siana Bae Ofua
Gwaungai nai.
29 Ma sui, nau ku dao toi nao nia
si ilia guu tasi doo ne bobola fainia
kera daka saungia ma nao daka alua
lao lookafo faafia. Kera keto nia
gwada faafia si doo 'ana taki kera 'i
tala 'ada.
30 Nau ku rongo Diu ki kera 'olea
naa fua saumaeli lana, nia ne nau
ku manata uri fale lana kau siamu.

Ma nau ku faarongoa naa toa ne da
keto nia uri daka faatainia doo ne
kera keto nia faafia siamu 'oe waa
gwaungai."
31 Sui waa ni omee ki kera daka
ili naa suli si doo nai waa gwaungai
kera saea. Ma kera daka talaia sa Bol
'ana fa rodo nai lelea kera daka dao 'i
'Antibatris.
32 Ma 'ana ruana fa dani, waa ni
omee ki ne kera lea 'ana 'aeda, kera
daka oli uri beu kera 'i Durusalem.
Ma toaa ni omee ne kera lea fafona
hos ki, kera daka safali lea naa fainia
sa Bol.
33 Kera talaia daka dao 'ana fera 'i
Sisaria, ma kera daka falea naa leta
nai fua sa Feliks waa gwaungai, ma
kera daka faasia naa sa Bol siana.
34 'Ana kada nai waa gwaungai nai
nia teemainia leta nai ka sui, nia ka
ledia sa Bol uri na bali lolofaa 'i fai ne
nia futa ai. Kada nia dao toi nia lea
mai faasia 'i Silisia,
35 nia ka bae 'urii, "Nau kwai ron-
goa kes 'oe 'ana kada toa ne kera keto
'oe ki dai dao mai." Sui nia ka falea
toaa ni omee nia ki kera daka fofolo
diana 'ua guu suusia sa Bol lao beu ni
gwaro lana nai sa Herod saungainia.

24

Na Diu ki da ketoa sa Bol naofana sa Feliks

1 Burina lima maedani ki sui, sa
'Ananaeas na waa foa ni gwau bae ka
lea uri maefera 'i Sisaria fainia tai toa
gwaungai kera Diu ki, fainia tii waa
satana sa Tatalas ne nia saitomana
taki. Kera daka lea mai 'i naofana sa
Feliks waa gwaungai, ma kera daka
ketoa sa Bol.
2 Sui kera daka 'ailia mai sa Bol, ma
sa Tatalas ka safali bae naofana sa
Feliks ma nia ka 'urii, "Waa gwaungai
'ae, na kwaitalai laa 'oe 'ana liotooa
'oe adea kolu ka too 'ana aroaroa suli
si kada tau. Ma ni 'oe 'oko ilia ki mai
doo 'oro diana fuameli toaa Diu ki.
3 Ma kameli sui guu meli ka ele 'asia
naa suli doo nai ki, ma meli ka tango
'oe 'asia naa.
4 Ma nao nau kusi dooria guu ngali
lana si kada tikwa 'oe. Nau ku gani
'oe gwaku uri 'oko fafurongoa fasi si
baea kukuru ne meli saea.
5 Kameli meli dao tona sa wala nee
nia waa fua faarakesasu lana toae ki
naa ne. Nia waa fua bae naofana lae
toaa Diu ki sui guu lao molaagali fua
rakesasue ne. Ma nia ta waa baita lau
guu lao 'aebara ne kera sae kera 'ana,
'Toaa Naasaret ki.'
6-7 Ma nia ka ilili lau guu uri faasua
lana Beukaua loko. Kada kameli meli
suana uri nai, kameli meli ka dau nia
naa.*
8 Lea 'oe 'o didi nia 'i tala'amu, tara
'oe dao toi doo neki meli keto nia
fainia 'i naofamu na doo mamane ki
gwana ne."
9 Ma na toaa Diu neki 'i seki da 'ado
lau gu fai kameli fai si doo nai, ma
daka faamamanea lau guu doo nai ki.

Sa Bol bae 'o'olo suli nia naofana sa Feliks

10 Uri nai waa gwaungai nai sa Fe-
liks nai ka susuia kau sa Bol uri nia
ka bae. 'I seeri sa Bol ka bae na 'urii,
"Nau ku saitomana 'oe 'o kwai ketoi 'i
seki ka tau na mai suli fa ngali 'oro ki.
Aia, ma nau ku bae 'o'olo gu suli nau
'i naofamu nai.
11 Lea sa 'oe 'o ledia waa ki, kera
daka saea gwada ne nau taafuli
maedani ma roo maedani sarenga ki
gwana ne sui kau burina bae ku lea
'ana foa lae 'i Durusalem.
12 Toa ne kera ngali nau mai fua
lao koot nee, kera nao dasi dao toi
guu tasi kada ne nau ku olisusuu fai
waa ki lao Beukaua loko, ma nao sae
ku bae naofana ta konia fua rakesasu
lae lao beu ni ofu lae ki ma nao ta
kula gwana lao maefera baita loko 'i
Durusalem.
13 Kera tara 'afitai daka faatainia
guu tasi doo ne nau ku garo ai siamu
uri oko suai.
14 Nau ku faarongo mamana 'ani
'oe: Nau ku foosia God bae kokoo
kameli ki da foosia 'ana lea laa nee
sulia Tala Falu nee 'ana Aofia, ma sui
toa neki da bae toku nee kera nao

* **24:6-7** Tai kekeda laa ki 'ua 'i nao da ladoa fees 7, ka bae 'urii, "Kameli dooria meli kai keto nia sulia taki kameli, ma sui sa Lisias waa gwaungai fua toae ki sui, nia ne lea mai ma ka lau susuala 'ani nia faasi kameli. 'Uri nai sa Lisias ka falebaea kau uri lea ta waa nia too 'ana tasi doo ni keto lana sulia, nia ka lea mai siamu."

dasi faamamanea Tala falu nee 'ana
Aofia. Nau ku manata mamana 'ana
doo neki sui guu da lea sulia taki
sa Mosis ma na brofet ki kera daka
kekeda mai sulida.
15 Ma nau ku manata mamana 'ana
God mala lau guu 'ani kera, ne God
kai tataea toaa ki sui guu toaa 'o'olo
ma toaa ade garo ki faasia maea.
16 Uri nai, 'ana si kada ki sui guu
nau ku sasi ngangata fai ili 'o'olo lae
'ana doo ki 'i maana God ma na wane.
17 "'I burina nau ku lea faasia 'i
Durusalem suli bara fa ngali, nau ku
oli lau mai 'i seki kada ku ngali mai
fafalea kera toaa Diu ki 'ana malefo
fuana toaa neana 'ana Diu ki ma uri
afuafu lae lau guu.
18 Ma si kada nau ku ilia si doo nai,
ne kera da suaku laona Beukaua Loo
burina nau ku faasuia naa raoa 'ana
faafaalu lae. Ma nao guu ta konia fai
nau 'ana si kada nai, ma ka nao guu
ta ngalungalua.
19 Ma sui tai Diu faasia bali lolofaa
'i 'Eisia kera da nii seki. Nia bobola
fainia kera daka lea lau guu mai 'i
naofamu, uri kera daka keto nau lea
kera saitomana tasi doo ne nau ku
ilia ka garo.
20 Ma toaa neki, kera saitomana
kada kera keto nau 'i naofana Bae
Ofua Gwaungai kameli, nao dasi dao
toi guu tasi doo ne nau ku ilia ka garo.
21 Tii si doo gu ne nau ku saea 'i
seki, alamia nia ka faarakesasua ta
bali 'ada ne 'urii, 'Kamolu keto nau 'i
tari'ina, suli na manata mamana laa
nau ne waa ne kera mae ki naa, kera
dai tatae lau fasi maea.' "
22 Sui sa Feliks, waa ne saitoma
diana naa 'ana birangaa sulia na Tala
Falu nee Aofia, nia ka saea kera daka
too aroaro naa. Ma nia ka bae 'urii,
"Kada sa Lisias waa gwaungai 'ana
waa ni omee ki kai dao mai, nau kwai
saea si doe sulia keto laa ne molu
ilia."
23 Ma nia ka saea fua waa ni
omee ne suasuli sa Bol uri kera daka
lio suli nia, ma daka alamatainia
toa kwaimani nia ki saitomana kera
daka maa tona ma daka faledoo
'adomi nia.

*Sa Feliks fai 'afe nia daru fafuron-
goa bae lana sa Bol*

24 Ma burina ta bara fa dani sui, sa
Feliks fainia 'afe nia ni Durusila ne
nia wela keni 'i Diu, keerua daru ka
kwaiodui uri sa Bol uri keerua daru
ka fafurongo nia. Ma sa Bol ka bae
sulia na manata mamana laa 'ana sa
Disas Kraes.
25 Ma sui sa Bol ka bae lau guu suli
na 'o'oloa, ma ka saea ne waa ki nao
dasi ili lau suli kwaidooria ta'aa 'ana
nonida ki, ma ka bae lau gu sulia fa
dani ne God kai ketoa toae ki sui guu.
Ma kada keerua rongo naa doo nai
ki, sa Feliks ka mau ka bae 'urii, "'O
lea namu kau. Nau kwai 'aili 'oe lau
mai 'ana tasi kada lau ne walude lau
fuaku."
26 'Ana kada nai lau guu, nia ka
kwaifii sae sa Bol tara kai fale malefo
fuana. 'Uri nai, 'ana kada 'oro nia ka
falebaea uri nia ma ka bae kwaimani
fainia ki.
27 Burina roo fa ngali ki sui, sa
Bosias Festas ka lea mai ka talana sa
Feliks waa gwaungai nai. Ma sui, suli
sa Feliks 'e dooria uri toaa Diu ki kera
daka ele suli nia, nia ka faasia sa Bol
ka too gwana lao lookafo.

25

Sa Bol kai bae 'i naofana sa Festas

1 Ma 'ana oluna fa dani 'i burina sa
Festas nia dao 'i Sisaria uri raoa nia,
nia ka lea lau gwana uri 'i Durusalem.
2 Ma na waa baita ni foa ki, ma toa
gwaungai Diu ki, kera daka faarongo
'ana doo ne kera ketoa sa Bol faafia ki
siana sa Festas.
3 Ma kera daka radi kali sa Festas uri nia ka falea sa Bol uri 'i Durusalem, suli kera dooria naa uri
saumaeli lana suli taale.
4 Ma sa Festas ka luu kera ka bae
'urii, "Sa Bol nia too lao lookafo 'i
Sisaria. Ma nao si tau guu sui nau
kwai oli 'ali'ali lau gwaku 'i seeri.
5 Lea nia ilia ta doo ka garo, molu
ka falea waa gwaungai kamolu ki uri
kera daka lea fai nau uri 'i Sisaria uri
kera daka keto nia 'i seeri."
6 Sui sa Festas ka too 'i Durusalem
suli ta kwalu fa dani ma nao ta taa-
fuli dani lau, sui nia ka oli naa uri 'i
Sisaria. Aia, tio dani sa Festas ka lea
naa uri kula nai ni kwai ketoi lae, sui
ka saea kera daka talaia mai sa Bol
siana.

7 Ma si kada sa Bol nia dao, na
toa Diu ki ne kera lea mai faasia 'i
Durusalem, kera daka uu kalia, daka
keto nia naa faafia doo 'oro ta'aa 'asia
naa ne da saea nia ilia, ma sui ka nao
si mamana guu.
8 Ma sui sa Bol ka bae 'olosi nia 'ana
tala'ana ka 'urii, “Nao nau kwasi ilia
guu tasi doo ta'aa ne saketoa na taki
kameli Diu ki, ma na Beukaua loo, ma
nao na waa 'inito 'i Rom.”
9 Ma suli sa Festas 'e dooria na toaa
Diu ki kera daka ele suli nia, nia ka
ledia sa Bol ka 'urii, “'Oe dooria 'oko
lea uri 'i Durusalem, uri nau ku fa-
furongo 'oe 'i seeri faafi doo nai ki
kera saea suli 'oe nai?”
10 Sui sa Bol ka luua ka 'urii, “Kula
ni kwai ketoi lae na waa 'inito 'i Rom
'e alua naa ne nau ku uu ai nee. 'I seki
naa ne kula 'e bobola fai keto laku lae
ai. Nao nau kusi ilia guu tasi doo garo
fua toaa 'i Diu ki. Ma 'oe 'o saitoma
diana sui na ai.
11 Lea nau ku 'oia naa taki ki ma
ka bobola fainia oko keto nau naa uri
maea, nau kwasi gani guu uri tafi lae
faasia. Sui ma baea neki kera da keto
nau fainia nao si mamana. Uri nai
tama ta waa boroi nia nao si tala'ana
ka fale nau fuada nai. Uri nai, nau
ku gani 'oe uri oko fale nau fuana
waa 'inito 'i Rom nai, uri ka fafurongo
nau.”
12 Uri nai, sa Festas ka bae
kau fainia toa nai kera da gooru
kwaimani 'ana kwaiketoia nai. Sui
nia ka bae 'urii fua sa Bol, “Suli 'oe
gani uri lea lae siana waa 'inito 'i
Rom, nia diana gwana, 'oe kai lea
siana.”

Sa Bol nia bae 'i naofana sa 'Agriba fainia ni Benis

13 Burina ta bara fa dani sui, sa
'Agriba na waa 'inito nai ma waiwane
nia ni Benis, keerua daru ka dao 'i Sis-
aria 'ana gwale lana sa Festas faafia
raoa nia.
14 Si kada keerua too 'i Sisaria suli
bara fa dani nai ki, sa Festas ka
faarongoa sa 'Agriba 'ana si baea nai
sulia sa Bol. Nia ka bae 'urii, “Tii waa
ne kera alua lao lookafo si kada ne sa
Feliks nia gwaungai 'ua mai kada nau
kwasi dao 'ua.
15 Ma si kada nau ku lea kau uri 'i
Durusalem, na waa baita ni foa toaa
Diu ki, ma toa gwaungai kera ki, kera
daka bae 'ana baea ni keto lana, ma
daka gani nau uri nau ku keto nia uri
saumaeli lana.
16 Ma sui nau ku bae 'urii fuada,
‘Nao lau na birangaa kameli toaa 'i
Rom ki ne meli kai falea kwakwaea
fuana wane 'i nao sui fatai nia kafi
bae suli nia 'i maana toaa ne kera
keto nia.’
17 Ma si kada kera dao naa seki 'i
Sisaria, nau ku 'ali'ali ku fafurongo
kera 'ana kwai ketoi lae 'ana ruana
fa dani, ma nau ku 'ailia mai toa ni
omee ki kera daka talaia mai waa nai.
18 'Uri nai, toaa ne kera keto nia ki
kera daka uu ka nao dasi saea guu tai
doo ta'aa ne nau ku fiia sae kera dai
saea.
19 Doo ne kera olisusuu na faafia ne
malutana foosi lana God kera, fainia
tii waa ne satana sa Disas, ne mae naa
ma sui sa Bol ka saea nia mauri lau
gwana.
20 Ma suli nao nau kwasi saitomana
naku bae lae suli doo uri nai ki. Uri
nai, nau ku ledia sa Bol lea nia dooria
ka lea uri 'i Durusalem uri nau ku
didi nia uri doo nai ki 'i seeri.
21 Ma sui sa Bol ka nao si ala gu
faafia, ka gani 'ana uri waa 'inito 'i
Rom ka fafurongo nia lau. Uri nai,
nau ku alu nia ka too lao lookafo lelea
ka dao 'ana kada ne bobola fai ni
nau ku falea ka lea siana waa 'inito 'i
Rom.”
22 Sui sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa
Festas, “Nau ku dooria lau guu rongo
lana waa nai.”
Ma sa Festas ka luua ka bae 'urii, “'I
bobongi gu ne 'oe kai rongo nia.”
23 Tio dani guu sa 'Agriba fainia
ni Benis keerua daru ka dao naa lao
luma baita nai, ma daru ka ruufia na
mai maku lalaungia keerua ki. Ma
daru ka ruu mai lao beu nai fainia toa
baita ni omee ki, ma toaa gwaungai ki
'ana fera nai. Sui sa Festas ka bae naa
uri kera daka talaia mai sa Bol.
24 Ma sa Festas ka bae 'urii, “'Agriba
waa 'inito 'ae ma toaa ne molu koni
mai 'i seki tari'ina, kamolu suana waa
ne satana sa Bol. Na Diu neki kera
too 'i seki Sisaria ki ma na toaa Diu
ne kera too 'i Durusalem ki, kera keto

nia, ma daka suungi ma daka gani
nau uri kwai saungia ka mae.
25 Ma sui si kada nau ku ledia, nao
nau kwasi dao toi guu ta tee ne nia
ilia ka garo uri kera daka saungia ka
mae. Ma sui nia ka gani sae uri ka lea
siana waa 'inito 'i Rom. Nia ne nau ku
odua kau siana 'i Rom.
26 Ma sui nao nau kwasi too guu
'ana tasi doo talingai uri ku kedaa
mai sulia garo laa sa wala nee fuana
nia waa 'inito nee. Nia ne nau ku ta-
laia mai siamu 'i tari'ina wala 'Agriba
na waa 'inito, uri molu ka 'adomi nau
uri dao lae toi ta doo mamana uri
kekeda lae sulia.
27 Suli nao si diana fua nau ku fale
kau ta waa ne too lao lookafo fua waa
'inito 'i Rom, lea nao nau kwasi faatai
folaa guu 'ana manata laa ki ne kera
ketoa nia faafia."

26

1 Sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Bol,
"Nia bobola gwana fai 'oko faarongo
kameli 'ana manata lamu." Ma sa Bol
ka tagaa 'abana ka faatainia ne nia
kai bae, ma ka bae 'olosi nia 'urii,
2 "Wala 'Agriba waa 'inito 'ae, nau
ku ele gwaku, suli nau ku bobola
kwai faarongo 'oe 'ana 'olosi laku
'ana si doo ne Diu ki kera keto nau
faafia.
3 Nau ku ele ka tasa, suli 'oe saitoma
diana 'ana birangaa kia Diu ki fainia
na olisusuu laa kia ki. Nia ne nau ku
gani 'oe, uri 'oko fafurongo nau fasi
fainia maabe tau lae.
4 "Ma na Diu ki sui guu kera sait-
omana birangaku 'ita mai 'ana tu'uu
laku. Kera daka saitomana na biran-
gaa nau 'i fera kani, ma burina lau
guu 'i seki 'i Durusalem.
5 Ma kera daka saitomaku ka tau na
mai, 'ana safali lana nau ta waa 'ana
fikui wane tai waa ne kera faangadoa
na foosi lana God sulia birangaa Diu
ki. Ma kera saea na fikui wane tai
waa nai 'ana Faarisii ki. Bobola fai
kera ka lea mai 'i seki uri kera daka
bae 'ana faamamane lana doo nai ki,
lea kera noni maabe.
6 Ma nia ne nau ku uu naa 'i seki
uri na keto laku lae, suli nau ku
kwaimaasi naa 'ana doo ne God nia
safali alangainia 'ana fua kokoo kia
ki.
7 Ma nia naa ne doo bae na ak-
wala ma roo fiiwane kia neki da
kwaimaasi mai uri ngali lana, kada
kera foosia God suli fa dani ma fa
rodo. Wala 'Agriba, 'ana manata too
ngadoa nai ne adea toaa Diu ki kera
daka keto nau faafia!
8 Ma 'utaa ne ka 'afitai fuamolu
toaa 'i Diu ki uri manata mamana lae
'ana God ne nia saitomana tae lana
waa mae ki?
9 "Ma 'i nao mai, nau tala'aku nau
ku rao ngangata uri nau ku ilia si
doo ki sui guu ne bobola uri nau
ku tagalangainia na konia ne kera
manata mamana 'ana sa Disas waa 'i
Naasaret.
10 Na doo nai ne nau ku ilia 'i Du-
rusalem. Nau ku ngalia naa tetedea
faasia na waa baita ni foa ki, ma nau
ku alua toaa 'oro God ki lao lookafo.
Ma si kada da keto kera uri mae lada,
nau ku ala lau guu faafia.
11 Si kada 'oro ki, nau ku liu ku
nangasida lao beu ni foa lae ki, ma
nau ku ili 'uri nai uri suumai lada uri
lukasi lana na manata mamana laa
kera ki. Ma suli nau ku rakesasu 'asia
naa fuada, nau ku lea lau guu uri fera
'e'ete ki sui gwana uri susubutai lada.
12 "Ma suli si doo nai, nau ku lea uri
'i Damaskas. Nau ku ngalia na leta ki
faasia na waa baita ni foa ki uri dau
lana toaa ne kera manata mamana
'ana sa Disas.
13 Wala 'Agriba, kada kameli meli
lea suli tala tofungana sato, nau ku
suana tii sina laa nai tala folaa ka
talua na folaa lana sato, ma nia ka
tala folaa mai faasia lao lofona salo
ka lea kakali nau fainia toa ne kameli
meli lea ki.
14 Ma kameli sui guu ne meli 'asi
kameli 'i saegano, ma nau ku rongo
tii lingee doo 'e bae ka 'urii fuaku 'ana
baea toaa Diu, 'Sol, Sol! Tee ne 'o
ilimatai nau uria? 'Oe 'o oewanea ne
'oko firu fai nau nee.'
15 Ma nau ku bae 'urii fuana, 'Aofia
'ae, 'oe sa tii nai?' Ma na Aofia ka
bae 'urii, 'Nau sa Disas, waa ne 'oe
faanonifiia.
16 Tatae naa. Nau ku faatai fuamu,
ma nau ku fili 'oe, uri 'oko rao fuaku.
Ma 'oko faarongoa waa ki lau guu

'ana si doo ne 'oe 'o suai 'ani nau ki 'i
tari'ina, ma tai doo lau ne nau kwai
faatainia fuamu.
17 Nau kwai lau 'oe faasia toaa 'oe
'ua guu 'i 'Israel fai toaa nao lau Diu
ki, ma nau kwai suasuli 'oe uri nao
kera dasi saungi 'oe.
18 Nau ku odu 'oe siada uri 'oko
bulasi da faasia na rorodoa lae uri
folaa lae, faasia na tetedea sa Saetan
talea God. Ma God kai manata lukea
na abulo ta'aa laa kera ki. Suli kera
manata mamana 'ani nau, God kai
alu kera toaa nia ki fainia toaa ki sui
guu ne God nia filida.'
19 "Aia, wala 'Agriba waa 'inito 'ae,
nau ku ade na suli na fafaataie bae
nau ku suana faasia 'i salo.
20 Etana nau ku lea 'i Damaskas, sui
'i Durusalem ma lao fera 'i 'Israel sui
naa. Ma sui nau ku lea naa siana
toaa nao lau Diu ki, uri ku faarongo
kera uri daka bulasi manataa faasia
abulo ta'aa laa kera ki ma daka oli
mai sia God uri ili lana doo diane ki
ne faatainia kera da bulasi manataa
mamana.
21 Ma faafia si doo nai, na Diu ki
kera daka dau nau kada nau ku too
lao Beukaua nai, ma kera daka sasi
uri saumaeli laku.
22 Ma sui ka lea mai ka dao 'i
tari'ina, God naa ne nia 'adomi nau.
Ma nau ku faarongoa toaa ki sui guu,
fua waa tu'uu ki, ma waa gwaungai
ki lau guu. Ma na doo ne nau ku saea
ki, nia lau guu bae na brofet ki ma sa
Mosis kera saea kai dao mai.
23 Kera saea na waa fifilia nia God
kai nonifii ma kai mae, ma nia lau
guu na waa totoonao ne kai tatae faa-
sia maea, uri ka faarongo sulia kwesu
'ana mauria firi fuana toaa Diu ki ma
toaa nao lau Diu ki lau guu."
24 Ma si kada sa Bol 'e bae 'ua suli
nia 'uri nai, sa Festas ka 'ai fuana ka
'urii, "Bol 'ae, 'oe oewanea lau namu
ne wala! Na saitoma doo laa baita 'oe
ne faaoewane 'oe."
25 Ma sa Bol ka luua ka 'urii, "Waa
gwaungai 'ae, nao nau kusi oewanea
lau ne! Na baea nee nau ku saea ki
kera mamana ma daka 'o'olo sui guu.
26 Nau ku saitomana kwai bae non-
iraa gwaku fua sa 'Agriba waa 'inito,
suli nia saitomana gwana doo neki.
Nia ka rongo suli si doo neki sui guu
ne fuli 'ana sa Disas, suli doo ne fuli
'ana sa Disas ki nao dasi fuli lau 'ana
ta kula agwa.
27 Aia, 'Agriba waa 'inito 'ae, 'uri
nai 'oe 'o manata mamana 'ana baea
brofet ki? Nau ku saitomana 'oe faa-
mamanea."
28 Sui sa 'Agriba waa 'inito ka bae
'urii fuana sa Bol, "'Ana si kada
kukuru nai gwana 'oe kwaifii sae 'oe
kai adea nau ku manata mamana naa
'ana sa Disas na Kraes nai?"
29 Sa Bol ka luua ka 'urii, "Sui boroi
'ana si kada nai ka kukuru ma nao
saka tau, nau ku foa fuamu ma fuana
toaa ki sui guu ne kera too 'i seki ma
kera daka fafurongo nau 'i tari'ina,
uri molu ka mala lau guu ni nau.
Toolangai lana ne, molu kai manata
mamana 'ana sa Disas Kraes. Sui ta,
nau nao kusi dooria uri molu ka too
lao lookafo mala lau gu 'ani nau."
30 Sui waa 'inito, ma ni Benis, fainia
sa Festas waa gwaungai, ma toae ki
sui guu ne kera too fai kera, kera da
tatae daka lea nada.
31 Ma si kada kera lea na kau,
kera daka bae 'urii fuada kwailiu, "Sa
wala nee nao si ilia guu tasi doo ne
bobola fua nia ka maelia ma nao kera
daka alu nia lao lookafo faafia."
32 Ma sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa
Festas, "Sa wala nee bobola fai 'oko
lukea naa, lea nao nia si gani uri lea
lae siana waa 'inito 'i Rom."

27

1 Ma kera daka manata uri sae
kameli meli kai toofolo naa uri 'i Rom
lao bali lolofaa 'i 'Italii. Kera daka
falea sa Bol fainia tai waa ne kera kar-
oda ki, fuana sa Diulias waa gwaun-
gai toa ni omee ki 'i Rom ne kera
faasatada 'ana "Waa 'ana omea nia
waa 'inito 'i Rom."
2 Sui kameli meli ka raa lao baru
faasia na maefera 'i 'Adaramitiam,
uri meli ka kwaimaasi uri lea lae uri
fafo asi suli bali lolofaa 'i 'Eisia. Ma
sa 'Aristakas, waa 'i Tesalonaeka lao
bali lolofaa 'i Masedonia, ka lea lau
guu fai kameli. Ma kameli lea naa
faasia fera 'i Sisaria.
3 Ma fa dani burina, kameli meli ka
dao naa 'ana maefera 'i Saedon. Ma
sa Diulias ka ele suli sa Bol, ma ka
faolomainia ka lea uri suana lana toa

kwaimani nia ki uri kera daka falea si
doo ki ne nia kwai 'atoi ai.
4 Sui kameli meli ka lea na faasia 'i
seeri, meli ka liu naa 'i burina auaua
'i Saebras, suli na koburu nia sasaula
mai 'i naofana baru.
5 Sui kameli meli ka toofolo naa
laona kada asi nai karangia bali lolo-
faa 'i Silisia ma 'i Bamfilia ki, ma meli
ka lea mai uri 'i Mira, fera baita laona
bali lolofaa 'i Lisia.
6 'Uri nai, sa Diulias, waa gwaun-
gai 'ana omee nai, ka dao tona baru
faasia 'i 'Aleksandria ne kai lea uri 'i
'Italii, nia ka fale kameli lao baru nai.
7 Sui kameli meli ka lea naa suli
fa dani 'oro ki, ma meli ka dao tona
'afitaia baita laona lea lae 'afa dani
nai ki, sui lea mai meli ka dao bobola
fainia fera 'i Kinidas. Ma nao meli si
lea naa 'ana bali nai, suli na koburu
'e tae suusi kameli. Kameli meli
ka afagali burina fa ngongoraa nai
'i Salmone, ma meli ka liu burina
auaua 'i Krit.
8 Sui kameli meli ka usuli toli mai
ma ka 'afitai tu'uu, meli ka dao laona
fakali kera faasatanaa 'ana Fakali Di-
ana, ne nao si tau guu faasia maefera
'i Lasea.
9 Fa dani 'oro ne sui gwana lao asi 'i
seeri, suli kameli meli dao toi lea lae
'ana baru ka 'afitai 'asia naa. Kada
nai lau guu fa dani baita kera Diu ki
fua manata lukasi lana abulo ta'aa
laa ki ka liu sui na 'ana, ma kada 'ana
koburu ka safali naa, ma ka 'afitai na
uri meli ka lea ade lea baru ka kuruu
lao koburu baita nai. Nia ne, sa Bol ka
bae 'urii fuada,
10 "Rowane 'ae, nau ku suana lea sa
kolu faasia 'i see, nia kai 'afitai tasa
fuakolu, ma na asi ka saketoa baru
nee fai kolu fai doo neki laona. Ma tai
waa 'akolu boroi tara daka mae lau
guu."
11 Ma sui waa gwaungai 'ana toa ni
omee ki ka faamamanea 'ana waa ne
baita lao baru fai waa nai baru nia
nai. Ma nao nia si faamamanea bae
lana sa Bol.
12 Ma na fakali nai kameli meli dau
ai nao si diana uri dau lae ai kada
koburu ma ute. Nia ne, 'oro lana
wane ki kera daka dooria 'ada lea
lae lau 'i asi uri kameli meli ka dao
'i Finiks lea nia walude, uri kameli
meli ka momola 'i seeri 'ana kada
'ana koburu ma ute. Suli 'i Finiks ne
na fakali 'ana auaua 'i Krit nia agwa
fasi na koburu 'ana kada nai.

Na ara baita 'i asi

13 Aia, 'ana si kada nai tii kasi
sasaula tu'uu nia safali ka toea mai
auaua nai, toaa nai daka manata toi
sae nia bobola fainia daka lea gwada.
Nia ne, kera daka lafua na gwalu lao
baru, sui kera daka safali lea usuli
sara naa sulia auaua nai 'i Krit.
14 Ma nao si tau guu, na koburu
baita nai da saea 'ana, "Ara" ka kwae
kera naa ne too mai fasi bali 'i tae lana
sato.
15 Ma ka toea naa baru ka 'afitai naa
fua 'olosi lana suli na koburu nai ma
kameli meli ka makeso naa. 'I seeri,
kameli meli ka alamatainia naa baru
uri na afe ka ngalia naa faasia 'i Krit.
16 Iuka, ma kada kameli meli liu
kau burina auaua 'i Kauda, kera daka
sasi uri lafu lana tigi uri lao baru ma,
sui ka 'afitai.
17 Ma kera daka karo ngasi naa
faafia na baru ade lea nia ka foga. Ma
kera daka faakosoa na 'aba selo baita
nai kera faa uua, ma uri nai koburu
ka babalangainia naa baru nai, suli
kera mau ade lea ka raa laona mai nai
karangia 'i Libia.
18 Sui na koburu ka too ka lado
gwana ka baita 'asia naa ma 'ana ru-
ana fa dani, kera daka 'ui na 'ana tai
'okodoo ki fasi lao baru.
19 Ma dao oluna fa dani, kera daka
'ui 'ana tai doo lau 'i asi fasi lao baru.
20 Suli tai fa dani 'oro ki ne nao
kameli meli si suana naa sato fai
bubulu. Ma sui, na koburu ka tetede
'asia naa. Uri nai, kameli meli ka
kwaifii sae sa nao meli si mauri naa.
21 Ma sui, suli tasi kada 'e tau toaa
ki nao kera dasi fanga naa, sa Bol ka
tatae ka uu 'i matangada ka bae 'urii,
"Rowane 'ae, tee ne adea nao molu
si ade suli si doo bae nau ku saea
fuamolu uri kolu si lea lau faasia 'i
Krit? Lea sa kamolu ade suli bae laku,
nao kolu si dao toi guu ta 'afitaia ne.
22 Ma sui kada nai, nau ku saea naa
fuamolu nao molu si mau! Suli tara
nao ta waa 'amolu si mae guu, taifilia
na baru ne gu ne kai ta'aa naa.
23 Nau ku saitomana doo nai ki,
suli lao fa rodo bae sui kau na 'ensel

nia God ne nau ku foosia ma ku rao
fuana, nia dao siaku.
24 Ma nia ka bae 'urii, 'Bol 'ae, nao
'osi mau! Suli 'oe kai uu 'i naofana
waa 'inito 'i Rom. Ma God kai 'adomia
toaa ne kera lea fai 'oe ki uri nao kera
dasi mae, nunufana kwai'ofeia nia
fuamu.'
25 Nia ne toae ki, nao molu si mau!
Suli nau ku fiitona God kai ili 'uri nai
mala nai na 'ensel nia saea fuaku.
26 Ma sui ta, na asi ne kai ngali kolu
uri ta tii auaua lau."

27 Ma na koburu ka kwae kameli
naa lao asi nai suli taafuli fa rodo ma
fai fa rodo sarenga ki. Na koburu ka
too saulangainia naa baru lao lolofaa
'ato naa 'ana asi Mediterenia. Ma
ka bobola naa fainia tofungana rodo,
toaa ne kera rao lao baru kera daka
kwaifii sae kameli karangi dao naa 'i
sara.
28 Kada kera manata 'uri nai, kera
ngalia na 'oko ne kera karoa 'ana fau
kulu 'i maana, kera daka 'ui ai lao asi
uri dao toi lana kula nai uri kera daka
saitomana ne nia dao karangia naa
'i sara. Ma kera daka dao toi kula
nai, nia koso lana bobola fainia roo
taafuli 'abala ki. Sui nao si tau, kera
daka 'ui lau 'ana 'oko nai, ma kera
daka dao toi kula nai nia taafuli ma
lima 'abala ki.
29 'Ana kada kera dao toi 'uri nai,
kera daka mau daka lelebe ade lea na
baru nia ka raa 'i fafona ta fau. Nia
ne kera daka dangalua fa gwalu ki
faasia burina baru, ma kera daka foa
naa uri dani.
30 Ma 'ana si kada nai, toaa ne
kera rao lao baru ki, kera dooria dai
tafi naa faasia na baru, kera daka
faakosoa naa tigi lao asi, kera daka
suke sae kera lea uri kera daka 'ui lau
'ana tai gwalu faasia 'i maana baru.
31 Ma sa Bol ka bae 'urii fuana toa
ni omee ki fainia waa gwaungai kera,
"Lea toa rao neki nao kera dasi too lao
baru, nao molu si mauri naa."
32 Kada toa ni omee ki kera rongo,
kera daka siki muusia naa 'oko 'ana
baru faasia na tigi uri ka lea naa 'ana.

33 Kada nia karangi kai dani naa,
sa Bol ka radi 'ani kera uri kera daka
fanga 'ada ma nia ka bae 'urii, "Na
taafuli fa dani ma fai fa dani ki ne
sui na kau molu ka too gwamolu nao
molu si 'ani gu tasi fanga.
34 Ma nau ku gani kamolu, molu
fanga 'amolu uri molu ka tetede tara
tasi 'afitaia boroi nao si dao too molu
gu na, sui boroi 'ana koburu ne ka
kwae kolu."
35 Burina nia saea si doo nai, sa Bol
ka ngalia na beret, ma ka tangoa God
'i matangada, sui ka niia, ma ka 'ani
naa.
36 Kada kera suana uri nai, kera
manata lada ka ngado ma kera dafi
too aroaro, ma kera dafi fanga.
37 Kameli roo talangee ma fiu ak-
wala ma ono waa ki ne meli lea lao
baru nai.
38 Ma 'i burina toae ki sui guu kera
da fanga daka abusu naa, kera daka
'ui 'ana 'okona wiiti ki sui guu lao asi
uri sae na baru ka salasala.

Na baru 'e raa gwau mai

39 Si kada nia dani naa, toaa ne kera
rao lao baru nao kera si lio saitomana
'i fai ne kera dao ai. Kera suana fakali
'ana busui one, ma kera daka manata
sae lea ka walude kera daka lea 'ana
baru uri busui one nai.
40 Ma kera daka siki muusia naa
gwalu ki daka lukasia na kau lao asi.
Ma si kada nai lau guu, kera daka
lukea naa 'oko ne kera kani faafia
'ana fote ni 'olosi lana baru. Sui kera
daka tagaa naa 'aba selo nai 'i maana
baru, uri na koburu ka toea ma ka
laetainia lau baru uri 'i sara.
41 Aia, si kada kera sasi 'ua fainia si
doo nai ki, na baru nia ka olo naa 'i
fafona busui one nai lao mai ma na
maana baru ka raa naa 'i langi, ma na
burina baru ka foga naa 'ana nanafo.

42 Iuka, ma si kada nai, toa ni omee
ki kera daka manata naa uri saungi
lana toa ne kera kani faafida ki, ade
lea tai waa 'ada ka 'arongo 'i sara, ma
daka tafi.
43 Ma suli waa gwaungai 'ana toa ni
omee ki nia dooria kai faamauria sa
Bol, nia ka bae ka luia nao kera dasi
ilia si doo nai, ma nia ka saea kera
daka lukea, ma ka saea lau guu fuana
toa ne kera saitomana 'arango lae ki
kera daka lofo lao asi, uri kera daka
'arango 'i sara 'i nao.

44 Ma bali 'ana waa kera daka 'isi
kau 'i burida, nia ka saea kera daka
dau kau 'ana aba 'ai ki ne foga 'ana
baru uri kera daka 'arango kau sulia.
Aia, kameli meli ili 'uri nai ne adea
ma meli ka mauri, ma meli ka dao 'i
sara.

28

1 Ma si kada kameli meli tara 'i sara,
meli ka dao toi na auaua nai meli dao
ai nai kera 'ailia 'ana 'i Malta.
2 Toaa 'i seeri ki, kera ade diana
'asia naa fuameli. Ma si kada nai lau
guu na ute 'aru, ma ka gwagwari'olaa
'asia naa, ma kera daka 'ukunia ere,
ma daka gwale kameli sui gu kau.
3 Ma si kada sa Bol 'e konia na
tafutafu nai 'ana sara 'ai ki uri alu
lana lao ere, tii fa baekwa nai ka ruu
mai fasi lao tafutafu nai 'ana sara 'ai
nai ki suli na 'a'ako lana ere, ma ka
'ala ka tarutaru naa 'ana 'aba sa Bol,
ma ka nao si luka gwai.
4 Kada toaa nai ada fera nai kera
suai fa baekwa nai nia dau tarutaru
gwana 'ana 'aba sa Bol, kera daka bae
fuada kwailiu 'urii, “Toana fere 'ae,
sa wala nee alamia waa sauwane 'oto
ne. Sui boroi 'ana nia ka mauri mai
fasi lao asi nee, na akalo nee satana
sa ‘Duu mae’ nao si dooria guu nia ka
mauri lau.”
5 Ma sui sa Bol ka tagarangainia na
baekwa nai uri lao ere, ma nao ta doo
si ili nia guu.
6 Ma kera daka lilio uri 'aba sa Bol
ade ka ubu, ma nao ka 'asi lukatai naa
'i saegano, ma ka mae. Sui kada kera
kwaimaasi ka tau, ma nao tasi doo si
ili nia, kera daka bulasia manatada
kera daka 'urii, “Toa ne 'ae, nia ta god
naa ne!”
7 Ma si kula nai nao si tau guu faa-
sia si gano sa Bablias waa gwaungai
'ana auaua nai. Nia ka gwale diana
'asia naa 'ani kameli, ma kameli meli
ka too fainia suli olu fa dani ki.
8 Ma si kada nai, na maa sa Bablias
'e matai 'ana 'a'ako lae, ma nia ka
laetainia 'abu. Ma sa Bol ka ruu siana
lao kadaluma nia, ka foa, ma ka alua
'abana faafia, ma nia ka 'akwaa naa.
9 Kada nai toae ki kera suana si doo
nai, waa matai ki sui guu lao auaua
nai, kera daka lea lau gu mai siana sa
Bol, ma nia ka gura kera.
10 Toaa nai ki kera daka falea na
doo 'oro ki fuameli. Ma kada kameli
meli kwaimaasi uri lea lae lao baru,
kera daka alua naa doo 'oro nai
kameli meli kwai 'atoi ai ki 'ana lao
lea laa kameli.

Lea lae faasia 'i Malta uri 'i Rom

11 Burina olu madama ki sui naa,
kameli meli ka lea lao ta baru naa
ne 'ita mai faasia 'i 'Aleksandria. Roo
gwaidoo 'ana 'ai 'ana roo akalo ne
kera 'ai satada 'ana sa Kasto ma sa
Bolaks ne kera inia 'i maana baru nai.
Na baru nai nia too lau guu 'i Malta si
kada 'ana uni koburu ma ute nai.
12 Ma kameli meli ka dao 'ana fera
'i Sirakas, ma meli ka too 'i seeri suli
olu fa dani.
13 Sui kameli meli ka lea naa lelea
meli ka dao 'i Regiam. Sui tio dani, na
koburu ka too 'alaa na mai. Tio dani
lau guu, kameli meli ka lea lelea meli
ka dao naa 'ana maefera 'i Buteoli.
14 Kameli meli ka dao tona tai waa
ne kera manata mamana 'ana sa
Disas kera too 'i seeri, ma kera daka
gani kameli uri meli ka too fai kera
suli ta fiu fa dani. Sui, kameli meli
kafi lea uri 'i Rom 'ana tala 'i tolo.
15 Ma tai waa ne kera manata ma-
mana kera too 'i Rom, kera rongo
kameli meli dao naa, kera daka lea
mai maakwali kameli 'ana roo mae-
fera nai ki kera 'ailia 'ana “Usia 'i
'Abias” ma “Olu Luma Toaa Dao ki.”
Ma kada sa Bol 'e suada, nia ka tangoa
God, ma nia ka manata ele ma man-
ata lana ka diana.

Kera dao 'i Rom

16 Kada kameli meli dao 'i Rom,
kera daka faolomainia sa Bol ka too
'ana taifilia lao luma fainia tii waa ni
omee uri ka fofolo suusia.
17 Kameli meli dao meli ka too naa
suli olu fa dani ki, sui sa Bol ka saea
mai toa gwaungai Diu ki ne kera too
'i Rom uri daka bae kwaimani. Kada
kera koni mai ka sui, nia ka bae 'urii
fuada, “Toafuta ki 'ae, nau kwasi ilia
guu tasi doo ta'aa fuana toaa kolu ki,
ma nao nau kwasi saketoa guu na bi-
rangaa kia ki ne kolu ngalia faasia na
kokoo kia ki mai. Ma sui toa gwaun-
gai Diu ki daka dau nau 'i Durusalem,
ma kera daka fale nau fua toa 'i Rom
ki.

18 Ma kada toa Rom ki kera ledi
nau, kera daka dooria luke laku faa-
sia lao lookafo, suli nao kera dasi dao
toi guu tasi garo laa ne nau ku ilia ka
bobola fainia nau ku maelia.
19 Ma sui, na toaa Diu ki 'i seki daka
nao dasi faolomai nau. 'I seeri nau ku
gani naa uri lea lae 'ua guu siana waa
'inito 'i Rom. Nao lau duungana nau
ku too 'ana tasi doo ni kwaali lana
toaa kolu faafia.
20 Nia ne, nau ku 'aili kamolu mai,
uri nau ku suamolu, ma nau ku bae
fai kamolu. Suli kera karo nau 'ana
seni uri maana nau ku manata ma-
mana 'ana waa ne toaa 'i 'Israel ki
kera kwaimaasi maasi nia 'ana fi-
itooa, nia dao naa."

21 Sui na toaa nai ki Diu kera daka
luua sa Bol daka 'urii, "Nao ta kekeda
laa si dao guu siameli suli 'oe faasia 'i
Diudia, ma nao ta waa 'ana waafuta
kia ki si lea mai faasia 'i seeri fainia
ta faarongo lae ma nao kera dasi saea
guu tasi doo ta'aa suli 'oe 'ana faaron-
goe.
22 Ma sui kameli dooria rongoa
manatamu, suli kameli meli saito-
mana lao fera ki sui guu kera da
'onionga 'ada sulia toaa manata ma-
mana ne 'oe 'ado kwaimani fai kera
nee."

23 Ma kera daka 'olea naa fa dani
fainia sa Bol, ma toaa 'oro ki kera
daka lea mai 'ana fa dani nai uri kula
nai sa Bol nia too ai. Ma nia ka safali
'uubongi lelea ka rorodoa, nia toolan-
gaidoo, ma ka falea naa si baea sulia
na 'initoaa God fuada. Ma nia ka ilili
uri rokisi lana manatada suli sa Disas
ne waa fifilia God ne nii lao na taki sa
Mosis fainia na kekeda laa brofet ki.
24 Ma tai toaa 'ada, kera daka man-
ata mamana suli na bae lana nai. Ma
sui tai bali 'ada nao kera dasi manata
mamana.
25 'Uri nai, si kada kera lea na
'ada, kera daka olisusuu matangada
kwailiu burina naa sa Bol nia saea si
baea 'isi nai, "Na Anoedoo Abu 'e bae
diana 'asia naa 'ana brofet 'Aesaea
fuana kokoo kamolu ki,
26 ka bae ka 'urii,

"O lea 'oko bae fua toaa nau ki 'oko
'urii: Molu fafurongo, molu ka
fafurongo, sui ka nao molu si
saitomana gu tasi doo.
Ma molu ka lilio, ma molu ka lilio, sui
ka nao molu si suana gu tasi
doo.
27 Suli na manatamolu nia oewanea,
ma molu ka bokotaa aling-
amolu ki, molu ka bokotaa
maa molu ki,
ade lea molu ka suana doe ki, ma
molu ka rongoa doe ki, ma na
manata lamolu ka filoa doe ki,
ma molu ka abulo mai talea
God ma nia ka gura kamolu.' "✡
28-29 Sui sa Bol ka faasuia naa bae
lana ka 'urii, "Nau ku dooria molu
ka saitomana ne mauria nee God fale
mai, nia fale na kau fua toaa ne nao
lau Diu ki lau guu. Kera boroi kera
kai fafurongoa lau guu!"
30 Ma sa Bol ka too suli roo fa ngali
laulau ki 'ana luma nai nia folia 'i
seeri. Nia ka talaia mai toaa ne kera
lea mai siana ki uri bae lae fainia 'i
luma nai.
31 Ma nia ka rakea 'asia naa 'ana
bae faatalongai lana malutana 'ini-
toaa God, ma toolangaidoo lae sulia
sa Disas Kraes na Aofia, ma ka nao
dasi luia gu raoa nai.

✡ **28:27** 'Aesaea 6:9-10

Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Rom

Si kada sa Bol nia kedaa buka nee, nia dooria kai bae fuana konia manata mamana ne kera too 'i Rom. Nia faarongo kera ne nia dooria 'asia naa lea lae mai siada 'i Rom (1:9-15). God nia 'ailia sa Bol uri faatalongai lana Faarongoa Diana nee fua toaa nao lau Diu ki. Nia ka faasuia naa raoa nai 'ana bali tae lana sato 'ana fera 'i Rom. 'Uri nai, nia ka kwaimaakwalii naa uri lea lae lau uri bali suu lana sato 'ana fera nai 'i Rom lau guu. 'I seeri nia ka dooria sae 'afa lea laa nai ne tara nia lelea ka liu 'ana bali fera da saea 'i Sbein. Nia ka dooria 'asia naa sa ka suana guu konia manata mamana nai 'i Rom 'afa lea laa nai gwana.

Ma si kada ne sa Bol 'e kekeda nai fua konia manata mamana 'i Rom, toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki kera nao daru si too kwaimani diana. 'I seeri sa Bol ka dooria uri roo kulee wane nai ki daru ka too kwaimani diana 'ada. Laona bali buka nee 'ana Rom 1-12, sa Bol nia bae folaa sulia God 'e faamauria toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki ka bobola guu. Ne nia faamauri kera sui guu suli kera manata mamana 'ana sa Disas. Si kada God nia ala faafia toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki, nia dooria fua roo kulee wane nai ki sui guu daru ka ade diana fuadaru kwailiu 'ana too kwaimania diane.

Sa Bol nia ka dooria lau guu kai toolangaidoo fua toaa nia Kraes. Nia dooria kai toolangainia malutana kwaini tooa ne adea manata lana God ka ele. Sa Bol nia dooria kera daka bairangainia roo si doo nai ki ka tio kwaimani sui guu laona too laa ne da too daka ade sulia bae lana toaa gwaungai ki 'ana gafman, 'ana foli lana takis kera ki, ma 'ana too kwaimania diane 'i matangada kwailiu kera toaa manata mamana ki sui boroi 'ana manata lada ki ka 'e'ete kwailiu sulia fange ma fa sato abu ki.

Na 'Inifuui Baee Ki Laona Buka nee:

Sa Bol 'e bae sulia raoa nia 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana nee 1:1-17
Wane ki tiifau da abulo ta'aa 1:18—3:20
Manata mamana lae 'ana sa Disas 'e adea God ka falea 'o'oloe fua wane 3:21—4:25
Raoa nia Anoedoo Abu 'e adea mauria falu ka fuli mamana lao tooe 5:1—8:39
Toaa Diu ki, God fili kera ma sui daka ote kera 'ana sa Disas 9:1—11:36
Si baea sulia kwaini too laa ne adea manata lana God ka ele 12:1—15:13
Sa Bol 'e faarongo 'ana doori lana uri dao lae 'i Rom 15:14—16:27

1 Nau sa Bol na waa ne ku too na
'aku fua rao lae fua sa Disas Kraes
ne ku kekeda kau. God nia 'aili nau
ma ka fili nau fua raoa nee 'ana
'aboosol lae 'ana faarongo talo lae
'ana Faarongoa Diana nia nee.
2 Na Faarongoa Diana nee, God nia
'e alangainia 'uabaa na mai ma na
brofet 'i nao ki daka kekeda mai sulia
laona Kekeda laa Abu ki.
3-4 Na Faarongoa Diana nee, na
faarongoa diana sulia sa Disas Kraes
na Aofia kolu, na 'Alakwa nia God.
'Ana bali ne nia too 'ana noniidoo
mala 'ani kolu wane, nia futa laona
kwalafaa sa Defet waa 'inito bae 'ua
guu. Sui God ka tatae nia faasia
maea 'ana rigitaa Anoedoo Abu uri
ka faatainia nia 'Alakwa God ma-
mana.
5 Sa Disas Kraes nia fili kameli
'aboosol ki lao ade dianaa fua ili lana
si raoa nee fuana 'ana 'adomi lana
toaa nao lau Diu ki uri daka manata
mamana 'ana sa Disas ma daka ade
suli nia.
6 Ma ta bali 'ana toaa nai ki gu
ne kamolu toaa nee 'i Rom, ne God
'aili kamolu mai uri molu ka too na
'amolu fainia sa Disas Kraes.
7 Nau ku kekeda kau fuamolu sui
guu toaa liliosaua nia God ne molu
nii 'i Rom, ne God fili kamolu uri ne
kamolu toaa nia. Alu God na Maa
ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru
falea dianaa ma na aroaroe fuamolu
sui guu.

Sa Bol nia dooria kai dao 'i Rom

8 Totoonao 'i nunufana sa Disas
Kraes, nau ku tangoa 'aku God nau
fuamolu sui guu suli toae ki 'ana mae-
fera 'oro neki sui gwana da rongo kau
sulia manata mamana laa kamolu
'ana sa Disas Kraes.
9 God ne nau ku rao mai fuana fai
mangoku tiifau 'ana faatalongai lana
Faarongoa Diana nee sulia 'Alakwa
nia, nia saitomana ne nau ku bae
mamana. Bae mamana laa nai ne ku
saea nau ku manata toomolu
10 lao foa laa nau ki talea God 'ana si
kada ki sui guu. Ne nau ku gania God
uri lea sa doori lana fuaku ma nia ka
faa waluda lae fuaku fuaku uri dao
lae tomolu.
11 Suli nau ku dooria 'asia naa sua
lamolu lae uri ku bae 'aku fai kamolu
sulia doo diana neki God nia ilia
fuakolu sui guu uri ka adea kamolu
molu ka uu ngasi.
12 'Uri nai, nau ku dooria uri kolu
ka 'adomi kolu kwailiu. Uri nau ku
'adomi kamolu 'ana manata mamana
laa nau ma ni kamolu boroi molu
ka 'adomi nau lau guu 'ana manata
mamana laa kamolu ki.
13 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku doo-
ria uri molu ka saitoma diana 'ana
si doo ne adea nau ku dooria dao
lae kau siamolu sui boroi 'ana ka
'afitai gwana lelea mai ka dao naa
nai. Nau ku dooria dao lae siamolu
suli ku dooria toaa 'oro sena 'i Rom
daka manata mamana lau guu 'ana
sa Disas Kraes mala 'ana toaa 'oro
ne nao lau Diu ki ne kera da manata
mamana sui naa.
14 Nau, na raoa ne 'oga nau tasa
naa ne fua faatalongai lana faaron-
goa Diana nee fua toae ki sui guu.
Fua faarongo lana toaa Grik ne kera
sukulu daka saitoma doo ki naa, ma
fua faarongo lana lau guu toaa nao
lau Grik ne da ulafusidoo ki 'ua.
15 Si doo nai ne adea nau ku dooria
'asia naa faatalongai lana lau guu na
Faarongoa Diana nee fuamolu toaa 'i
Rom.

God nia faamauria toaa da manata mamana 'ana Faarongoa Diana nee

16 Nau nao kwasi noni susuala 'ana
bae lae sulia Faarongoa Diana nee,
suli na Faarongoa Diana nee, nia
ne God 'e faatainia tetedea nia ai
'ana faamauri lana toaa neki sui guu
da manata mamana. 'E safali mai
'ana toaa kameli Diu ki ne da rongo
faarongoa nee 'i nao, ma ka lea lau gu
mai fua toaa ne kera nao lau Diu ki ne
da rongo naa 'i tari'ina.
17 Na Faarongoa Diana nee nia
faatai folaa 'ana ade laa ne God nia
ilia 'ana fale lana 'o'oloe fuana wane
ne nia manata mamana 'ana sa Disas
Kraes. Ma 'i seeri, God nia ka falea
'o'oloa nia fuana wane 'i nunufana
gwana manata mamana lae taifilia.
Si baea laona Kekeda Laa Abu ki
'e bae 'urii sulia, "Na wane ne God
falea 'o'oloe fuana, 'i nunufana man-
ata mamana lae gwana ne nia mauri
ai."✡

Rakesasua God fua toaa abulo ta'aa ki

18 God nia too mai 'i salo ka faatai
folaa 'ana rakesasua nia fua toaa ab-
ulo ta'aa ki sui guu laona molaagali,
ne kera nao dasi lea sulia doori lana
ma daka ilia doo ta'aa ki sui guu. Kera
da ilia doo ta'ae ki sui guu ka fai faafia
doo mamane ki sulia God.
19 Kera da lio saitomana gwada doo
mamane ki sulia God, suli God nia
alua doo nai ki daka tio walude ki
gwada.
20 Suli 'ita mai 'ana sasafali laa,
wane nia suana gwana salo loo ma na
ano nee fainia doo neki God nia saun-
gainida ki ai. Kolu mone nao kolu si
suana rigitaa nia God fai na birangaa
nia. Ma sui boroi 'ana, doo nai ki
God saungainida kera faatainia rigi-
taa nia God ma na birangana siakolu.
'I seeri gu ne, wane nia 'afitai ka saea
nia nao si saitomana God.
21 Kera da lio saitomana gwada
God, ma sui ka nao dasi dooria gu
faabaita lana ma ka nao dasi dooria
gu tango lana fua fale laa nia ki fuada.
'I seeri kera daka manata garo sulia
God ma na lioda ka oewanea nao dasi
saitomana doo mamane ki.
22 Kera da bae daka saea ne kera
toaa da saitoma diana 'ana God, ma
sui daka oewanea tasa laona too laa
kera ki.

✡ **1:17** Habakuk 2:4

23 Fulingana sa kera daka foosia
God mauri totoo firi nee, kera daka
foosia 'ada nunuidoo saungai lana ki
ne nununa gwana wane doo ne nao si
mauri si totoo firi guu, nununa saaro
ki, nununa loi ki, ma nununa tai doo
mauri ki lau ne da angofia faanoe.

24 Si kada kera da ade 'uri nai, God
ka ekwatai kera naa fua lea lae sulia
lioda ki ma fua ili lana doo ta'aa ki
'ani kera kwailiu 'ana nonida ki.
25 Fulingana sa kera daka foosia
God ma daka ade suli nia waa ne
saungainia doo ki sui guu, kera daka
ote kera 'ada 'ana faamamane lana
si doo mamane ki sulia God ma daka
faamamanea na 'ada suke lae ki. Ma
kera daka foosia na 'ada doo God
saungainia ki ma daka rao na 'ada
fua doo nai ki. Taifilia God 'ana ne
wane kai tangoa ka lelea firi. Iuka,
nia 'uri nai!

26 Si kada kera da ade 'uri nai, God
nia ka ekwatai kera naa fua ili lana
doo faa noni susuala ki ne lea sulia
kwaidooria kera ki 'ana noni. 'I seeri
guu, na wela keni ka lukasia tio lae fai
wane, nia ka tio naa 'ana fainia keni
lau guu.

27 Na wane boroi ka lukasia tio lae
fai keni, nia ka tio na 'ana fainia
wane lau guu. Ma kera daka rarae
naa 'ana kwaidooria nai fuada ki
kwailiu. Na wane ki daka ilia naa
doo faa noni susuala ki 'uri nai 'ani
kera kwailiu lelea daka ngalia naa
kwakwaea bobola fainia garoa kera
nai ki.

28 Suli ne toaa nai da ote kera 'ana
lio saitoma lana God, God nia ka
lukatai kera fua manata oewanea lae
ma fuana ili lana doo neki nao ili lana
ki naa.

29 'I seeri, na garoe ma na ta'aa
lae sui naa ka funguli kera. Kera
daka fungu 'ana ogolulumi lae, ma
na firufirue ma na sauwane lae. Ma
kera daka fungu 'ana suke lae ma na
susubue, ma na ununua ta'ae sulia
wane ki.

30 Kera daka unutai ta'aa 'ana wane
ki ma kera daka firu fai God, ma
kera daka kwalangi kera kwailiu 'i
tala'ada ki, ma kera daka kwaua sa-
tada ki 'i tala'ada ma daka bae nau-
nau. Kera daka too 'ana saitomadooa
fua ili lana doo ta'aa 'oro ki, ma daka
ade faasia maa kera ki fai gaa kera ki.

31 Ma kera daka ade oewanea ma
daka 'oia alangaia nia ki. Kera ka nao
dasi too 'ana liosaue ma ka nao dasi
bae gu suli ta wane.

32 Kera da saitomana gwada si baea
fifii nia God 'ana 'o'oloe ne saea toaa
da ilia doo ta'aa 'uri nai ki, nia bobola
na fainia uri daka maelia. Sui boroi
'ana kera daka ilia gwada doo garo
nai ki ma daka faolomainia lau guu
fua toae ki uri daka ilia doo nai ki.

2

God kai ketoa toaa 'ana molaagali

1 'I seeri, kamolu toaa ne molu ke-
toa wane ki faafia garoa nai ki, lea
doo molu ka keto kamolu lau gu 'i
tala'amolu, suli ni kamolu boroi 'afi-
tai molu ka fofo 'ana tasi doo suusi
kamolu suli ne kamolu boroi molu
fulia lau gu garoa nai ki.

2 Suli kolu saitomana ne, God 'ana
ne nia 'o'olo ma ka tala'ana keto lana
toaa ne kera fulia garoe ki.

3 Doo ne adea guu, ni kamolu toaa
ne molu ketoa wane ki faafia garoe ki
ma sui molu ka ilia lau gwamolu doo
nai ki, God tara nia kai keto kamolu
lau guu, 'afitai ka nao!

4 Ma ade lea molu ka manata 'e'ete
sulia abulo marabibi lana God, ne nia
mamarato gwana maasi kamolu ma
ka nao si kwae kamolu 'ua. Ade lea
molu ka ulafusia gwamolu ne nia ade
'uri nai fuamolu uri lelea molu ka
bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa
kamolu ki.

5 Ma sui, kamolu molu ka faasa-
dia gwamolu liomolu ki ma ka nao
molu si bulasia gu manata lamolu
ki faasia abulo ta'aa laa kamolu ki.
Nia 'uri nai, ni kamolu 'i tala'amolu
'ua guu ne molu tala konia mai rake-
sasua God faafi kamolu 'i tari'ina
uri ka maasia 'ana Fa Sato God uri
faatai lana rakesasua nia 'ana fale
lana kwakwaea uri toae ki sui guu
daka suana kwai ketoi laa nia 'e 'o'olo.

6 'Afa sato nai, God nia kai falea
kwaiaraa fua toae ki sui guu uri
maana si ilidoo lae kera ki.

7 Toaa ne da susuu ta'aa 'ana ili lana
doo diane ki suli kera da dooria God
kai tango kera ma kai sae'inito 'ani

kera ma kera daka dooria mauria firi,
God tara nia kai kwaiarangai kera
'ana mauria firi.
8 Aia, ma toaa ne kera sasibila ma
daka noni'ela ki ma daka ote kera
'ana ade lae sulia doo 'o'olo ki, ma
daka lea 'ada sulia garoe ki, God tara
nia kai faatainia rakesasua nia fuada
ma kai falea kwakwaea baita fuada.
9 Tii ne nia abulo ta'aa, tara nia kai
too 'ana 'afitaia ma na manata 'abone
lae. God nia kai ade 'uri nai fua toaa
Diu ki ma toaa nao lau Diu ki lau guu.
10 God tara nia kai falea 'initoae ma
na taloe ma na aroaroe fua toaa ne
kera ilia doo diane ki. Tara nia kai
ade 'uri nai fua toaa Diu ki ma toaa
nao lau Diu ki lau guu.
11 God nia kai ade 'uri nai suli nia
kai kwaea toae ki ka bobola guu ma
ka nao si 'ilisia guu too tai wane ki
gwana.
12 Na toaa nao lau Diu ki ne kera
dasi too farana taki sa Mosis ne kera
abulo ta'aa, God tara nia kai keto kera
ma dai funu uri maana abulo ta'aa
laa kera ki, nao lau uri maana kera
'oia taki. Aia, na toaa Diu ki ne kera
da too farana taki sa Mosis ne kera
abulo ta'aa, God tara nia kai keto kera
uri maana kera 'oia taki.
13 Na toaa ne kera ade sulia taki,
kera lau 'ana ne da 'o'olo 'i maana
God, nao lau toaa ne da rongo tii bali
gwada ai.
14 Na toaa nao lau Diu ki, kera
nao dasi too gu farana taki, ma sui
boroi 'ana si kada kera da ilia doo
diane ki ne lea sulia bae lana taki, nia
faatainia kera da lio saitomana 'e'ete
lana 'o'oloe ma na garoe sui boroi
'ana ka nao dasi rongo 'ua bae lana
taki sa Mosis.
15 'I seeri na taki nai God 'e nii na
laona lioda, suli na lioda 'e faatai fo-
laa 'ana doo 'o'olo nai. Suli si kada
kera da ilia doo ta'aa ki, kera daka
'ide fainia, ma si kada kera da ilia doo
diane ki kera daka ele sulia.
16 Na faarongoa diana ne nau ku
bae sulia nee 'e saea 'afa sato ne nii
'ua mai, tara God nia kai alu sa Disas
Kraes kai ketoa toae ki sui guu faafia
birangaa ma manata lae agwa nia
wane sui guu.

Na toaa Diu ki kera nao dasi ade sulia taki sa Mosis

17 Aia, ni kamolu toaa Diu ki molu
saea 'amolu ne God nia ele suli
kamolu suli nia falea taki fuamolu
ma molu ka bae ngalangala 'amolu
sulia ne kamolu toaa fifilia nia God.
18 Ma molu ka saea kamolu sait-
omana doori lana God ma na doo
diana tasa ki ne taki nia bae sulia.
19 Kamolu molu saea sa kamolu ne
toaa kwaitalai fua toaa maarodo ki
ne da ulafusia God. Molu ka saea lau
guu, ni kamolu ne talafana kwesu fua
toaa da nii laona rorodoa lae ma dasi
saitomana God.
20 Kamolu molu saea molu too 'ana
saitomadooa fono ma 'ana doo ma-
mane ki sui naa suli molu too 'ana
taki. Kamolu molu ka saea ni kamolu
naa ne toaa fua toolangaidoo lae fua
toaa fofonola ma toaa ulafusidoo ki.
21 Kamolu molu saitomana 'amolu
toolangaidoo lae fua tai toaa 'e'ete
ki, ma sui ni kamolu mone ka nao
molu si toolangaidoo gu fuamolu 'i
tala'amolu? Kamolu molu bae fua
toae ki molu ka 'urii, “Abu nao molu
si beli!” Ma sui ni kamolu mone molu
ka beli 'amolua?
22 Kamolu molu bae fua toae ki
molu ka 'urii lau guu, “Abu nao molu
si ooe!” Ma sui ni kamolu mone
molu ka ooe gwamolu? Molu ka saea
lau guu sa nia garo ta'aa 'asia naa
uri foosi lana nunuidoo saungai lana
gwana. Ma sui kamolu mone lea
molu ka ruufi daranini 'amolua 'ana
beu abu kera ki tai toaa uri beli lada
ki.
23 Kamolu molu bae ngalangala
suli kamolu 'i tala'amolu saea molu
too 'ana taki, ma sui molu ka 'oia
gwamolu taki bae ma ka adea toae ki
nao dasi sae'inito naa 'ana God!
24 Doo nai bae adea na Kekeda laa
Abu ka bae 'urii, “Abulo ta'aa lamolu
toaa Diu ki, nia ne adea toaa nao lau
Diu ki daka bae ta'aa sulia God.”
25 Kamolu toaa Diu ki lea sae molu
ade sulia taki nia God, na 'iri'unga laa
ne molu ilia nia faatainia mamana
lana kamolu toaa nia God. Ma lea
kamolu molu ka 'oia gwamolu taki
nia God, na 'iri'unga laa nai nao si
faatainia guu ta doo mamana, ma ni
kamolu boroi nao molu si saitomana
lau gu God.
26 Doo ne adea guu, lea sae wane ne
nao lau Diu nia ade sulia taki nia God,

tara God nia ka saea wane nai 'ana
wane nia.
27 Na toaa nao lau Diu ki ne dasi
'iri'unga guu ma daka ade sulia taki
nia God, kera da kai keto kamolu
'i naofana God suli kamolu molu
too 'ana taki nia God ma molu
ka 'iri'unga, ma sui molu ka ade
gwamolu faasia taki nia God doo bae
molu ala faafia sui naa uri ade lae
sulia.
28 Suli na wane Diu mamana, nia
nao lau doo 'i sara gwana 'ana noni
ma na 'iri'unga laa mamane nia nao
lau doo 'i sara gwana 'ana noni.
29 Na wane Diu mamana nia lau
'ana ne wane mangona falu naa. Ma
na 'iri'unga laa mamane nia lau 'ana
ne Anoedoo Abu nia ilia laona mang-
ona wane, nao lau 'ana sasi lae fai ade
lae sulia taki nia God. God 'ana ne nia
tangoa kwaini wane 'uri nai, nao lau
wane 'ana fera ne 'i ano.

3

God nia mamana

1 Lea nia 'uri nai, tee gu ne diana
'ana wane ne nia Diu ma na tee gu ne
nia diana 'ana 'iri'unga laa nai?
2 Iuka, si diana laa 'oro ki ne nii
seeri. Ta diana laa naa ne kamolu
toaa Diu, kamolu naa bae God nia alu
mai bae lana ki siamolu.
3 Ma sui boroi 'ana, bali 'ani kera
toaa Diu ki kera nao dasi too mamana
gu sulia bae lana God. Ma sui 'uri
nai, si kada kera da 'oia alangaia kera
ki fua God, God boroi nia 'oia lau gu
alangaia nia ki fuada ma nao? Nao!
4 Sui boroi 'ana wane sui naa, bae
lada nao si mamana, God taifili nia gu
ne bae lana 'e mamana! Na Kekeda
laa Abu nia bae 'urii sulia, “God 'ae,
si kada 'oe bae, toae ki sui guu da
saitomana bae lamu 'e mamana 'asia
naa, ma si kada kera da keto 'oe, kera
'afitai lau daka liu.”✡
5 Ma lea sa tai waa Diu ki da bae
oewanea ma daka 'urii, “Na garoa
kolu ki ne fatai folaa ai siana toae ki
daka lio saitomana God nia 'o'olo. Nia
'uri nai tara kolu bae 'utaa, lea God
nia kwae kolu faafia garoa kolu ki,
God nia garo!”
6 'Afitai 'asia naa! Suli God nia
'o'olo, nia ne adea nia ka bobola fai
keto lana toaa laona molaagali. Lea
sae God nao nia si 'o'olo, tara nia
'afitai ka bobola fainia ili lana si doo
nai.
7 Aia, ma lea sa tai toaa Diu ki da
manata oewanea ma daka bae 'urii,
“God, tara nia 'afitai ka kwae kolu
faafia 'oi lana alangaia kolu ki, suli
kolu garo 'uri nai ne adea ma toae
ki daka lio saitomana God 'e bae ma-
mana ma daka tafoa satana God 'i
langi! 'Uri nai, lea God 'e kwae kolu
faafia garoa kolu ki, God nia garo
nai!”
8 Ma tasi baea oewanea lau gu ka
'urii, “Kolu abulo ta'aa 'akolu uri doo
diane ki ka dao mai 'i nunufana!” Tai
toaa da suke daka saea nau ne ku
saea si doo nai. Na toaa nai ki, God
nia kai kwae kera.

Nao ta waa si 'o'olo guu

9 Sui 'uri nai, ni kameli toaa Diu
ki ne kameli toaa diane talua toaa
nao lau Diu ki? Nao 'asia naa! Suli
kolu, kolu saitomana ne toaa Diu ki
ma toaa nao lau Diu ki kera da bobola
guu, suli kera sui guu da too farana
rigita lana abulo ta'aa lae.
10 Si doo nai 'e mamana 'asia naa,
suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“Nao ta wane si 'o'olo guu, nao sui
guu.
11 Nao ta wane si saitomana guu
God, ma nao sae ka nani gu uri nia.
12 Wane ki sui guu da abulo 'e'ete
faasia God ma daka garo leaa faasi
nia. Nao ta wane si ilia gu doo diane
ki, nao sui guu.✡
13 Na bae lana wane ki sui guu 'e
mala 'ana ta kiluirae ne nao anomi
lana ne moko ta'aa. Kera da bae 'ana
suke lae, ma na sukea kera nai nia ka
mala 'ana ta funu ni maeli lana ne nii
'i ngiduda ki.✡
14 Na bae lada 'e fungu 'ana sae lana
doo ni maeli lana ki fua wane ki, ma
ka fungu 'ana rakesasua ta'ae.✡
15 Kera da fali kau ka nao si tau guu
uri fale lana si 'abu fuana wane 'ana
sauwane lae.

✡ **3:4** Sam 51:4 ✡ **3:12** Sam 14:1-3 ✡ **3:13** Sam 5:9 ✡ **3:14** Sam 10:7

16 Kera da liu 'ana si kule, kera daka
tauwelaa gu doo ki ma daka falea gu
fii lae fua toae ki.
17 Na aroaroe 'e nao guu fasi laona
mauria kera ki.✡
18 Kera nao dasi mau gu 'ana God."✡
19 Ni kolu, kolu saitomana ne doo
neki sui guu God 'e saea laona taki
nia, nia saea fuana toaa Diu ki ne nia
falea taki nai fuada. God nia falea
taki fuada uri ka nao ta waa si fofo
lau suusi nia uri ka saea nia nao si
garo guu, ma uri ka faatainia fua toae
ki sui laona molaagali ne God nia kai
keto kera tiifau faafia garoe.
20 Na wane nia 'afitai ka 'o'olo
'i maana God 'i nunufana ade lae
gwana sulia taki nia God. Suli na taki
nia God, nia na doo 'ana uri faatai
folaa lae 'ana abulo ta'aa lae siana
wane.

God nia falea 'o'oloe fuana wane

21 Aia, ma na taala nee uri dao toi
lae 'o'oloa ne lea mai faasia God, God
nia faatainia sui naa. Na kekeda lae
ki laona taki nia God ma na kekeda
laa kera brofet ki da bae folaa sulia na
'o'oloa nai 'i maana God, na wane nao
nia si dao toi uri maana ade lae sulia
taki nia God.
22 God nia falea 'o'oloa nai fuana
wane ki sui gwana ne da manata ma-
mana 'ana sa Disas Kraes ka bobola
guu, nao ta wane si 'e'ete guu.
23 Suli wane ki sui guu da abulo
ta'aa ma daka oli kukuru faasia 'ini-
toaa God.
24 Ma sui God ka falea 'o'oloe fuada
nunufana kwai'ofeia nia fuada 'ana
si kada nia falea mai sa Disas Kraes
ka oli fai kera faasia kwakwaea ne
kera naofia naa.
25 God nia falea mai sa Disas Kraes
ka maelia abulo ta'aa lae kolu ki uri
kolu ka kwaimani 'ana God 'ana man-
ata mamana lae 'ana sa Disas. God
nia falea mai Kraes 'uri nai, uri ka
faatai folaa 'ana 'o'oloa nia siakolu.
Ma suli ne God nia 'o'olo, nia ka nao si
rakesasu 'ali'ali 'ana fale lana kwak-
waea fuana toaa abulo ta'aa ki 'ana
kada 'i nao.
26 Ma 'i tari'ina, God nia faatai folaa
'ana 'o'oloa nia 'ana si kada nia alua
kwakwaea faafia sa Disas Kraes uri
maana abulo ta'aa lae kolu ki ma ka
falea 'o'oloe fua wane ne nia manata
mamana 'ana sa Disas.
27 Nia 'uri nai, tee gwana ne uri
sa kolu ka bae ngalangala sulia nai?
Nao gu nai! Suli 'e nao si bobola
guu uri kolu ka saea sa kolu 'o'olo 'i
maana God suli ne kolu ade sulia taki
nia God. Suli God lau 'ana ne nia falea
'o'oloe fua kolu si kada kolu manata
mamana 'ana sa Disas.
28 Kolu kolu saitomana, God nia
falea 'o'oloe fuana wane kada nia
manata mamana 'ana sa Disas. Nao
lau uri maana sasi ngangata lae nia
'ana ade lae sulia taki nia God.
29 Nia 'uri nai, God nia God kera
toaa Diu ki gwana taifili kera nai ma
nao, nia God kera lau guu toaa nao
lau Diu ki? Iuka, nia na God kera lau
gu toaa nao lau Diu ki!
30 God nia tii God guu! Ne nia 'e
falea 'o'oloe fua toaa Diu ki ma toaa
nao lau Diu ki ka bobola guu uri nun-
ufana sui guu manata mamana lae.
31 Nee? 'Uri nai, taki nia God
na tofadoe na 'ana suli ne nia falea
naa 'o'oloe fuakolu nunufana man-
ata mamana lae nai? Nao 'asia naa!
Na toolangaidooa nee ku faatalon-
gainia nia faatainia na taki nia God
nia doo 'initoe lau guu.

4

God nia ala faafia sa 'Abraham suli nia manata mamana

1 'Uri nai, tara tee ne kolu kai saea
sulia sa 'Abraham na kokoo kameli
bae toaa Diu ki nai? God nia ala faafi
'utaa 'ana sa 'Abraham bae?
2 Aia, lea sa God nia ala faafia
sa 'Abraham uri maana raoa diana
baki nia ilia ki, 'i seeri sa 'Abraham
tala'ana ka bae ngalangala sulia. Ma
sui sa 'Abraham, nao nia si bobola fai
bae ngalangala lae 'i naofana God.
3 Na Kekeda laa Abu 'e bae 'urii
sulia, "Sa 'Abraham nia manata ma-
mana 'ana God, 'i seeri God ka ala
faafia nia waa 'o'olo naa."✡
4 Na folifolia fuana wane ne rao,
doo da faa fua wane uri maana si
raoa nia ne. Nao lau doo da fale
tatakwai ai fuana, suli fofolia nai doo
uri maana si doo ne nia ilia.

✡ **3:17** 'Aesaea 59:7-8 ✡ **3:18** Sam 36:1 ✡ **4:3** Dionisis 15:6

5 Aia, ma God nia ala faafia wane,
nao lau uri maana tasi raoa ne nia
ilia. God nia ala faafi nia lau 'ana
suli nia manata mamana 'ana God
waa ne tala'ana 'olosi lana toaa abulo
ta'aa ki.
6 Sa Defet nia bae sulia diana laa
baita nai ne God nia ala faafia wane
ma ka saea nia 'o'olo naa nao lau uri
maana tasi raoa ne nia ilia, nia ka bae
'urii,
7 "'E diana tasa fuana tii ne God 'e
manata luke nia faasia abulo ta'aa laa
nia ki ma ka agwaa ki naa faasi nia.
8 Ma ka diana tasa fua tii ne God
nao si manata toi naa tasi abulo ta'aa
laa 'ana."
9 Nia 'uri nai na dianaa nai sa De-
fet nia bae sulia, na dianaa fuakolu
gwana toaa Diu ki ne kolu 'iri'unga
nai, ma nao doo lau gu fua toaa nao
lau Diu ki? Nao! Na dianaa nai nia
doo lau gu fua toaa ne nao lau Diu ki
ne nao dasi 'iri'unga guu. Kolu saito-
mana sui naa ne Kekeda laa Abu nia
bae 'urii, "Sa 'Abraham nia manata
mamana 'ana God ma God ka ala faafi
nia nia waa 'o'olo naa."
10 Si kada tee ne God nia ala faafia
sa 'Abraham nia waa 'o'olo ai? 'I
burina bae nia 'iri'unga ka sui naa,
ma nao 'i nao 'ua sui fatai nia kafi
'iri'unga? God nia ala faafia sa 'Abra-
ham nia waa 'o'olo 'ana si kada 'i nao
'ua sui fatai nia kafi 'iri'unga.
11 Si mamalafooa nai 'ana 'iri'unga
lae nai, sa 'Abraham nia ngalia naa
'i burina bae nia manata mamana
ma God ka falea 'o'oloe fuana. Na
'iri'unga laa nai, nia doo uri ka faatai
folaa naa 'ana 'o'oloa nai God falea
fuana 'ana si kada nao nia si 'iri'unga
'ua. 'I seeri gu ne nia ka adea sa
'Abraham na kokoo kera toaa neki sui
guu da manata mamana ki 'ana God
sui boroi 'ana ka nao dasi 'iri'unga
guu. Nia tio 'uri nai, uri ka faatainia
God nia falea 'o'oloe fuada lau guu
nunufana manata mamana lae.
12 Sa 'Abraham nia na kokoo kera
toaa Diu ki ne da 'iri'unga lea sa kera
daka manata mamana lau guu mala
'ana sa 'Abraham nia manata ma-
mana 'i nao sui fatai nia kafi 'iri'unga.
13 Kolu saitomana ne alangaia God
fua sa 'Abraham fai kwalafaa nia sui
guu uri fale lana molaagali lalau nee
fuada, nia nao lau doo uri maana ne
sa 'Abraham nia ade sulia taki nia
God. Nia doo lau 'ana nunufana ne sa
'Abraham nia manata mamana 'ana
God ma God ka ala faafia nia naa.
14 Ma lea sa fale laa nai God nia
falea 'o'oloa nai fuana wane ai nia
doo uri maana ade lae sulia taki, lea
nia 'uri nai tara na manata mamana
laa nai fainia na alangaia nai God
keerua roo si doo sala ki sui gwana.
15 Suli na taki nia God nia falea
kwakwaea fuana wane 'ana si kada
sui guu ne nia 'oia. Ma lea God nia
nao si falea gu na taki nia fuakolu,
tara kolu ka nao kolu si too gu 'ana ta
taki uri 'oi lana.
16 'I seeri, na manata mamana lae
'ana ne adea wane ka ngalia doo ne
God alangainia fuana. Na alangaia
God nia fale tatakwai gwana ai fuana
wane. God nia ade 'uri nai uri ka
faatainia ade diana laa nia ma uri
toaa manata mamana ki tiifau faa-
sia kwalafaa sa 'Abraham ki, ne kera
toaa Diu ki farana taki nia God fai
toaa nao lau Diu ki kera daka manata
mamana mala 'ani nia. Suli sa 'Abra-
ham, nia na maa kera sui guu toaa da
manata mamana ki.
17 Doo mamane nai, suli God nia
saea fua sa 'Abraham laona Kekeda
laa Abu ka 'urii, "Nau ku fili 'oe uri 'oe
naa ne maa kera toaa 'ana fere ki sui
guu." Na alangaia God nia babasia si
baea nai ka mamana. Sa 'Abraham
nia manata mamana 'ana God waa
ne tataea wane faasia maea ma ka
falea mauria fuana ma ka fulia doo
neki nao dasi fuli 'ua gu mai ka fuli
naa.
18 Sui boroi 'ana sa 'Abraham ka
nao si suana 'ua tasi doo ni manata
ngado lae ai, nia manata mamana
gwana 'ana alangaia God ne bae 'urii,
"Toaa ne dai futa mai 'ana kwalafaa
'oe ki dai 'oro mala 'ana bubuluna
salo." 'I seeri nia ka manata mamana
ne totoo boroi nia naa ne maa kera
kwalafaa 'ana fera 'oro ki.
19 'Abraham nia nao si makeso guu
'ana manata mamana laa nia 'ana
God, sui boroi 'ana nia ka saitomana
nia karangi waro naa ne nia dao naa
'ana talanga fa ngali ki ma ni Sera
boroi ka 'aba'ato gwana.
20 Na manata mamana laa nia
ngasi ka too gwana, ma nia ka nao

si manata ruarua 'ana alangaia God.
Na manata mamana laa nia 'e ngasi
ka too gwana ma nia ka tangoa
gwana God.
21 Nia ade 'uri nai suli nia saitoma
diana ai ne God nia mamana 'ana ili
lana si doo ne nia saea kai ilia.
22 Sa 'Abraham nia manata ma-
mana ma 'i seeri God ka ala faafia nia
waa 'o'olo naa.
23 Si baea nai 'e saea, “God ka ala
faafia sa 'Abraham,” nia nao lau si
baea fua sa 'Abraham taifilia gwana.
24 Nia si baea uri ka lea lau gu
fuakolu sui guu. Kolu toaa ne kolu
manata mamana 'ana God waa ne
tataea Aofia kolu sa Disas faasia
maea, God nia kai 'aili kolu 'ana toaa
'o'olo nia ki.
25 God nia falea sa Disas ka maelia
abulo ta'aa laa kolu ki, sui God ka
tatae nia lau gwana faasia maea uri
nia ka 'olosi kolu 'i maana 'i tala'ana.

5

Aroaroe matangana God fai kolu nunufana sa Disas Kraes

1 Doo ne adea guu, si kada kolu
manata mamana 'ana sa Disas Kraes,
nia ne God ka ala faafi kolu. 'I seeri
guu, kolu ka too na 'ana aroaroe
'i matangakolu fai God 'i nunufana
Aofia kolu sa Disas Kraes.
2 Ma suli ne kolu manata mamana
'ana sa Disas Kraes 'uri nai, sa Disas
ka talai kolu naa siana God waa ne
faatainia ade dianaa nia fuakolu ma
kolu ka nii na 'i laona 'i tari'ina. Ma 'i
seeri kolu ka too naa 'ana manata ele
lae suli ne kolu manata ngado totoo
kolu kai 'ado kwaimani fai nia laona
'initoaa nia.
3 Ma tasi doo diana lau gu ne adea
manata lakolu ka ele ne, sui boroi
'ana kolu ka liu laona nonifiia ki, kolu
saitomana na nonifiia nai ki da adea
kolu ka susuu ta'aa.
4 Ma si kada kolu susuu ta'aa, God
nia ka ala faafi kolu ma si kada nia ala
faafia kolu, kolu ka too 'ana manata
ngadoa ne kolu totoo kolu kai suana
guu 'initoaa nia.
5 Ma na manata ngadoa nai nia
nao lau doo sala uri lea sa doo nai
ka nao si fuli ma manata lakolu ka
'asia gwana. Nia na doo lalifuu, suli
God ne nia fungulia mangokolu ki
'ana liosaua nia 'ana si kada nia falea
Anoedoo Abu fuakolu laona mauria
kolu ki.
6 Suli si doo ne adea kolu ka saito-
mana God nia liosau 'ani kolu ne, si
kada nia 'afitai naa fuakolu uri dao
toi lae mauria, 'i seeri, Kraes nia lea
mai ka mae uri kolu toaa abulo ta'aa
ki. 'I seeri, nia ka mae uri kolu 'ana si
kada 'o'olo ne God filia 'ua guu uri ka
fuli ai.
7 Na manata kwaifaolomai lae fua
mae lae uri faamauri lana ta wane
'o'olo nia nao si waluda fua ili lana.
Alamia lea sa ta wane ne nia ade
diana tasa 'asia naa 'oto mone taari ta
wane ka kwaifaolomai uri ka mae 'i
fulingana uri ka faamauri nia, ma sui
boroi 'ana nia 'afitai.
8 Aia ma God, nia faatainia liosaua
nia tiifau fuakolu 'ana si kada kolu
abulo ta'aa 'ua gwakolu 'i seeri sa
Disas Kraes ka mae fulingakolu.
9 Tasi doo diana tasa lau gu ne, suli
ne mae lana sa Disas nia falea naa
'o'oloe fua kolu 'i maana God, sa Disas
tara nia kai faamauri kolu lau guu
faasia rakesasua God.
10 'I nao mai kolu na malimae nia
ki God, ma sui nia ka olitai kolu mai
siana 'i nunufana mae lana 'Alakwa
nia. Ma suli ne nia 'uri nai, tara nia
diana ka tasa lau fuakolu nunufana
mauri lana Kraes fuakolu.
11 Iuka, nao lau taifilia si doo nai
gwana ne kolu ele sulia. Kolu ele lau
guu sulia na 'ado kwaimania kolu fai
God 'i nunufana Aofia kolu sa Disas
Kraes ne nia faawaludea kwaimania
kolu nai fainia God.

Na maee lea mai sulia sa 'Adam ma na maurie ka lea mai sulia sa Disas Kraes

12 Na abulo ta'aa lana sa 'Adam to-
toonao bae nia faa ruungainia mai
abulo ta'aa lae fua laona molaagali.
Ma 'i seeri na maee ka lea na mai
sulia na abulo ta'aa lae ma na maee
ka nani naa burina wane ki sui guu
suli kera sui guu da abulo ta'aa.
13 'Ana kada 'i nao sui fatai God nia
kafi falea taki nia fua sa Mosis, na
wane nia abulo ta'aa sui boroi ka nao
si saitomana lau gwana nia garo 'ana
garo lae tee 'i maana God suli 'e nao
'ua ta taki uri wane ka 'oia.

14 Sui ka 'uri nai boroi 'ana, na
toae ki sui naa 'ita mai 'ana sa 'Adam
lea mai ka dao 'ana sa Mosis, kera
tiifau da maelia abulo ta'aa lae. Toaa
ne nao dasi mala 'ana sa 'Adam bae
nia ade faasia si baea fifii faasia God
boroi, kera da maelia lau guu abulo
ta'aa lae.

Sa 'Adam, nia talafana Kraes waa
bae totoo nia kai dao kau 'i buri.
15 Ma sui ta, na fale tatakwai laa
nia God 'ana sa Disas 'i nunufana ade
dianaa nia nia 'e'ete baita 'asia naa
faasia na ade faasia lana sa 'Adam.
Na abulo ta'aa lae nia sa 'Adam tii
waa guu nia safalia maee fuana toaa
'oro. Ma sui boroi 'ana, na ade dianaa
nia God 'ana fale tatakwai lana mai
'ana sa Disas Kraes nia baita ma ka
diana ka tasa lau fua toaa 'oro ki sui.
16 Tasi doo lau guu, na fale tatak-
wai laa nia God nia 'e'ete lau gwana
faasia na abulo ta'aa lae nia sa 'Adam.
Suli God nia falea mai kwakwaea uri
maana ade faasia lana sa 'Adam, ma
nia ka fale tatakwai 'ana mai 'ana
'o'oloe fuana toaa abulo ta'aa ki, sui
boroi 'ana kera daka ilia mai doo
ta'aa 'oro.
17 Na abulo ta'aa lana sa 'Adam tii
waa guu nia safalia mai maee fua
toae ki sui naa. Aia, ma si doo ne
sakatafa mai nunufana tii wane nai
sa Disas Kraes ne nia baita ka tasa
lau. Suli na wane ne nia ngalia ade
dianaa God ma na 'o'oloa ne nia fale
tatakwai ai fuana, wane nai nia 'inito
fainia sa Disas Kraes.

18 Nia ne, sa 'Adam nia tii waa
guu nia abulo ta'aa, God nia ka falea
kwakwaea fua toae ki sui naa uri
maana. Ka 'uri nai lau guu tii si doo
nai, sa Disas nia tii waa guu nia ilia
si doo diane, God nia ka falea 'o'oloe
ma na maurie fua toae ki sui guu uri
maana.
19 Nunufana ade faasia lana tii waa
guu na wane ki sui naa daka nii naa
laona abulo ta'aa lae. Ma 'i nunufana
ade sulia lana tii waa lau guu God nia
ka falea 'o'oloe fua toae ki sui guu.

20 God nia falea mai taki nia uri
toae ki sui guu daka lio saitomana
kera abulo ta'aa 'asia naa. Ma si kada
na wane nia abulo ta'aa ka 'idu lau,
na ade dianaa nia God nia 'idu ka
talua lau.

21 Nia ne, 'i nao 'ua mai na abulo
ta'aa lae nia 'inito faafi kolu uri mae
lakolu. Ma 'i tari'ina, na ade dianaa
God nia 'inito faafi kolu 'ana 'o'oloe
ma kolu ka too 'ana mauria firi 'i nun-
ufana sa Disas Kraes na Aofia kolu.

6

Disas nia siitasa faafia rigita lana abulo ta'aa lae

1 Aia nia 'uri nai, tara kolu ka bae
'utaa sulia doo nai ki? Kolu roo na
'akolu 'ana abulo ta'aa lae ka lelea firi
uri God ka roo na 'ana 'ana faatai lana
ade dianaa nia fuakolu ka lelea firi?
2 Nao 'asia naa! Suli lea ni kolu,
kolu mae kolu ka faasia naa abulo
ta'aa lae, kolu 'afitai kolu ka too lau
uri ili lana tasi doo sulia doori lana
abulo ta'aa lae naa.
3 Kamolu molu saitomana sui naa
ne: Si kada kolu siuabu 'ana faatai
lana tiidooa lae kolu fainia sa Disas
Kraes, kolu kolu faatainia naa ne kolu
mae kwaimani sui na fai nia 'ana mae
lana.
4 Iuka, na siuabu lae nai nia
faatainia kolu mae kwaimani ma
daka saufini kolu sui naa fainia sa
Disas Kraes, uri kolu ka tatae lau guu
faasia maea mala 'ana sa Disas Kraes
bae God na Maa 'e tatae nia faasia
maea 'ana rigitaa nia, ma uri kolu ka
too na 'akolu 'ana mauria falu mala
'ana Kraes.
5 Suli ne kolu mae kwaimani naa
fainia sa Disas Kraes 'ana mae lana,
God nia kai tatae kolu lau guu faa-
sia maea mala 'ana bae nia tataea sa
Disas Kraes faasia maea.
6 Ma 'i seeri, kolu ka saitomana naa
ne na mauria bae kolu too mai ai 'i
nao, nia mae kwaimani naa fainia
sa Disas Kraes 'ana 'airarafolo uri na
birangaa kwali nai 'ana abulo ta'aa
lae ka funu na 'ana ma ka nao si 'inito
naa fuakolu.
7 'I seeri, na wane ne nia mae naa
faasia abulo ta'aa lae, nia 'afitai ka
too lau farana rigita lana abulo ta'aa
lae.
8 Na mae laa nai kolu mae
kwaimani ai fai sa Disas Kraes, nia
ne adea kolu ka manata ngado ai ne
kolu kai mauri lau gu fai nia.
9 Kolu kolu saitomana naa sa Disas
Kraes nia tatae faasia maea ma ka

'afitai tasa uri nia ka mae lau, ma na
maea ka nao si 'inito naa fuana.
10 Sa Disas Kraes nia mae gu 'ana
tii si kada ma nia ka siitasa naa faafia
abulo ta'aa lae, ma 'i tari'ina nai, nia
'e mauri naa 'ana faa'inito lana God.
11 Nia 'uri nai, molu manata toi naa
ne kamolu molu mae molu ka faasia
naa abulo ta'aa lae ma molu ka mauri
naa 'i nunufana sa Disas Kraes uri
faa'inito lana God.
12 Nia 'uri nai, nao molu si faolo-
mainia lau tasi kula 'i nonimolu fua
abulo ta'aa lae uri ka 'inito ai uri sae
molu ka ade sulia doori lana ki.
13 Nao molu si faolomainia lau guu
ta kula 'i nonimolu fua abulo ta'aa lae
fua ili lana doo ta'aa ki ai. Molu faolo-
mai kamolu 'i tala'amolu fua God suli
nia lafu kamolu mai faasia maea uri
laona mauria. Ma molu ka faolo-
mainia na nonimolu ki fai mauria
kamolu ki tiifau fua God fua ili lana
doo 'o'olo ki.
14 Nao molu si faolomainia lau ab-
ulo ta'aa lae uri ka 'inito fuamolu,
suli na taki nao si 'inito naa fuamolu.
Na ade dianaa God 'ana ne nia 'inito
fuamolu.

Toaa kera too farana 'o'oloa nia God

15 Tara nia 'utaa nai? Kolu dau na
'akolu 'ana abulo ta'aa lae suli ne nao
kolu si too lau farana taki, ne kolu
too na 'akolu farana ade dianaa God?
Nao 'asia naa!
16 Kamolu molu saitomana
gwamolu ne, lea waa ne kamolu
molu rao fuana, nia waa nai naa
ne 'inito fuamolu. Aia, lea na abulo
ta'aa lae nia 'inito fuamolu uri rao lae
fuana, tara kamolu kai maelia. Ma
lea God nia 'inito fuamolu ma molu
ka ade suli nia, tara kamolu kai too
'ana 'o'oloe.
17 Nau ku tangoa gwaku God! Suli
ne kamolu toaa ne abulo ta'aa lae
nia 'inito fuamolu 'ana kada 'i nao, 'i
tari'ina, kamolu molu rongoa toolan-
gaidooa mamana nee molu ka ade na
sulia fainia na liomolu tiifau.
18 'I seeri, God nia ka lafu kamolu
mai faasia farana rigitaa nia abulo
ta'aa lae ka alu kamolu toaa ni rao nia
ki God naa fua ili lana naa doo 'o'olo
ki.
19 Nau ku bae ma ku faabolatainia
'uri nai 'ana toaa rao ki fai waa
gwaungai kera ki uri ka walude
fuamolu uri saitoma lana. 'Ana si
kada sui na mai, kamolu molu fale
kamolu tiifau fua abulo ta'aa lae,
molu ka ilia doo ta'aa ki fuamolu
kwailiu 'ana nonimolu ma molu ka
ilia doo ta'aa 'oro ki lau. Ma sui 'i
tari'ina, kamolu molu ka fale kamolu
tiifau naa fua God fua ili lana na doo
'o'olo ki.
20 Si kada bae kamolu molu lea su-
lia abulo ta'aa lae, kamolu nao molu
si lea gu sulia 'o'oloe.
21 Ma ni kamolu ka nao molu si dao
toi guu tasi doo diana uri maana ili
lana doo nai ki molu noni susuala
ki ai ma molu ka lukasida ki naa.
Na doo nai ki da falea gwada maee
fuamolu.
22 Sui 'i tari'ina nee, God nia lafu
kamolu sui naa faasia laona rigita
lana abulo ta'aa lae ma God nia ka
alu kamolu naa uri rao tatakwai lae
fuana. Molu ade na 'amolua su-
lia doori lana God uri molu ka fale
kamolu fuana God uri molu ka too
'ana mauria firi.
23 Suli na abulo ta'aa lae naa ne kai
falea maee. Aia ma na fale tatakwai
laa nia God fuakolu lau 'ana ne na
mauria firi 'i nunufana Aofia kolu sa
Disas Kraes.

7

Nao lau na taki nia God ne 'inito faafi kolu

1 Toaafuta nau ki 'ana sa Disas
Kraes 'ae! Nau ku bae kau fuamolu
toaa molu saitomana taki. Kamolu
molu saitomana gwamolu ne, na taki
nia dau gwana faafia wane 'ana si
kada ne wane nia mauri 'ua. Lea nia
mae naa, nia ka sui lau gwana.
2 Na fuli lana si doo nai nia 'urii, na
keni 'afe ne arai nia mauri gwana, na
taki 'e luia nia nao si 'afe lau 'aena ta
waa 'e'ete. Aia, ma lea na arai nia ka
mae naa, si baea fifii nai sulia araie
ma 'afee ka nao si dau na faafi nia.
3 Na taki nia saea, lea na keni 'afe
nia ka 'afe lau gwana 'aena ta waa
'e'ete 'ana si kada arai nia mauri
gwana, nia keni 'afe nai nia 'oia naa
na taki. Aia, ma lea arai nia ka mae
naa, si baea fifii nai sulia araie ma
'afee ka nao si dau na faafi nia, ma na

keni nai saitomana ka 'afe lau gwana
ma 'i seeri nia ka nao si 'oia guu taki.
4 Toaafuta nau ki 'ae, talafana gu
si doo ne fuli 'ani kamolu nai. Si
kada bae sa Disas Kraes nia mae, ni
kamolu boroi molu mae ka sui naa
faasia na taki bae sa Mosis, ma 'i seeri
nia ka nao si dau na faafi kamolu. 'I
seeri guu, nia ka walude na fuamolu
uri God ka 'ado kamolu kwaimani
fainia ta waa 'e'ete naa. God nia 'ado
kamolu naa fainia sa Disas Kraes,
waa bae God tatae nia faasia maea.
God nia ade 'uri nai 'ani kamolu uri
molu ka sae'inito na 'amolu 'ani nia
'ana ili lana doo diane ki fuana.
5 'Ana si kada kamolu molu ade 'ua
mai sulia kwaidooria ta'ae 'ana noni,
na manata lamolu nia dooria 'asia
naa ili lana doo ta'ae neki taki nia
luia. Si kada bae molu ilia mai doo
ta'aa nai ki, na abulo lamolu nai ka
talai kamolu na 'ana uri laona maea
totoo firi.
6 Ma sui 'i tari'ina, kamolu ne molu
too sakwadoloa ma taki ka nao si dau
na faafi kamolu, suli ne molu mae na
'amolu faasi nia. Ma 'i seeri, molu
ka rao na 'amolu fua God ma molu
ka lea na 'amolu sulia taala falu nee
'ana ade lae sulia doori lana Anoedoo
Abu. Ne nao molu si 'iia naa taala
kwali bae 'ana sasi lae fai ade lae
sulia taki sa Mosis nia kedaa.

Na taki nia God nia faatai folaa 'ana abulo ta'aa lae

7 Aia ma lea nia 'uri nai, tara nau
ku saea na taki nia God ne nia ta'aa
nai? Nao 'asia naa! Na taki nia God
nia 'afitai ka ta'aa, suli nia ne faatai
folaa 'ana abulo ta'aa lae siana wane.
Lea sa na taki nia God ka nao si bae gu
'urii, "Nao manata lamu si dooria lau
si doo nia ta wane fuamu 'i tala'amu,"
'i seeri tara nau 'afitai ku saitomana
ta'aa lana si manata lae 'uri nai.
8 Aia, ma si kada ne taki nia saea si
baea fifii nai fuaku, na abulo ta'aa lae
nia ka tataea naa kwaidooria ta'aa
'e'ete 'oro fuaku laona manata laku.
Lea sa ka nao guu 'ana taki nia God,
na abulo ta'aa lae 'afitai ka tataea guu
kwaidooria 'uri nai ki.
9 'Ana kada bae 'i nao, nau ku too
boroi ku ulafusia lau gwaku taki nia
God. Ma sui, si kada ne nau ku sait-
omana naa si baea fifii nai nia 'urii,
"Nao manata lamu si dooria lau si
doo nia ta wane fuamu 'i tala'amu," 'i
seeri na abulo ta'aa lae nia ka tataea
naa kwaidooria ta'ae laona manata
laku ma nau ku naofia naa mae laku.
10 'I seeri nau ku liotoi lau ne, tii
si baea fifii nai gwana uri faatai lana
taale uria maurie fuana wane, nia
lau gwana ne faatainia ne wane nia
naofia naa mae lana.
11 'I seeri lau guu, na abulo ta'aa
lae ka suke nau gwana 'i nunufana si
baea fifii nai ma ka falea lau gwana
maee fuaku.
12 Sui ka 'uri nai boroi, na taki nia
God nia abu ka tio gwana ma si baea
fifii 'i laona ki boroi kera da abu ma
daka 'o'olo diana sui gwada.

13 Aia, sui 'uri nai tee 'ana ne falea
maee fuaku nai? Na taki diana nai
God 'oto ne falea maee fuaku nai?
Nao 'asia naa! Na abulo ta'aa lae lau
'ana nai nia 'arutoi gwana doo diana
nai ma ka falea 'ana maee fuaku nai.
'I seeri, na taki nia God nia faatai
folaa ai na abulo ta'aa lae nia doo
ta'aa 'isi 'asia naa.

14 Kolu saitomana gwakolu ne taki
nia God nia doo faasia Anoedoo Abu
nia God. Aia, ma ni nau gu ne na
wane gwana ma na abulo ta'aa lae
ka ngali nau ma ka 'inito gwana faafi
nau.
15 Nau ku ulafusia lau gwaku doo
ne ku ilia, suli na doo diana neki ku
doori ilida ki, nau nao kwasi ilida ki
guu. Ma sui, na doo ta'aa neki ku ote
nau ilida ki, nia ki 'ana ne ku ilida ki.
16 Suli ne nia 'uri nai, ne nau ku ilia
'aku doo neki nau ku ote nau ilida ki,
tama nia faatainia nau ku ala gwaku
faafia ne taki nia God nia doo diane
gwana nai.
17 Nia 'uri nai, nau ku saitomana
nao lau nau ne ku ilia doo ta'aa nai ki,
na abulo ta'aa laa nai 'e nii 'ani nau,
nia 'ana ne nia ilia doo ta'aa nai ki.

18 Nau ku saitoma diana ai ne nau
wane abulo ta'aa ma na diana lae ka
nao si nii guu laona noniku. Nia ne
adea ma nau ku dooria boroi 'aku ili
lana doo diane ki ma ka 'afitai gwana
fuaku uri ili lana ki.
19 Na doo diana neki nau ku dooria
ili lana ki, nau nao kwasi ilia ki guu.
Aia, ma na doo ta'aa neki nau ku ote

nau 'ana ili lana ki, nia ki 'ana ne nau
ku ilida.
20 Ma lea sa nau ku dau gwaku 'ana
ili lana doo nai ki nau ku ote nau ilida
ki, tama nao lau nau ne ku ilia ki nai,
na abulo ta'aa laa nai nii 'ani nau lau
'ana ne nia ilia doo nai ki.
21 'I seeri, nau ku dao toi rao lana
doo nai nia 'urii; si kada nau ku doo-
ria ili lana doo diane ki, na doo ta'ae
ki 'ana ne nau ku ilida ki.
22 Laona lioku, nau ku dooria
gwaku ade lae sulia taki nia God,
23 sui ma na abulo ta'aa lae ne nii
laona noniku ma nia ka kwaisuusi
'ana doo diana nai ki ku manata toi.
Ma 'i seeri na abulo ta'aa laa nai ka
rao 'ani nau ma ka suumai nau fua ili
lana doo ta'ae ki.
24 'Oo kwaimanatai 'asia naa fuaku
nau waa ta'aa 'urii! 'Uri nai sa tii naa
ne tara nia ka 'adomi nau uri ka nao
kwasi ade lau sulia abulo ta'aa lae ne
nia talai nau naa uri mae laku?
25 'I seeri guu, nau ku tangoa 'asia
naa God, suli nia falea mai sa Disas
Kraes na Aofia kolu ma ka 'adomi nau
naa!
'Oe suai gu rao lana doo nai nai.
Nia adea na manata laku ka dooria
gwana ade lae sulia taki nia God,
ma na kwaidooria ta'ae 'ana noni ka
adea nau ku lea 'aku sulia abulo ta'aa
lae ne 'inito 'ana 'ani nau.

8

Too lae farana rigitaa nia Anoedoo Abu

1 God nao si alua naa ta kwakwaea
fuana toaa ne da tiidooa naa fainia sa
Disas Kraes.
2 Nia 'uri nai, suli na Anoedoo
Abu 'ana mauria nia ne falea rigitaa
fuakolu laona mauria falu nunufana
sa Disas Kraes. Ma 'i seeri nia ka luke
kolu naa faasia rigitaa nia abulo ta'aa
lae ne 'inito mai faafi kolu ma ka talai
kolu uri maea.
3 Si doo ne taki nia God nia 'afitai
ka ilia fuana wane, suli na kwaidoo-
ria ta'ae 'ana noni nia adea wane ka
makeso faasia ili lana, nia ne God
nia ilia fuana wane. Ne nia falea
mai 'Alakwa nia ka luke kolu faasia
na rigitaa nia abulo ta'aa lae ma na
maea. God nia falea mai 'Alakwa nia
ka too 'ana nonidoo mala 'ani kolu
wane doo abulo ta'aa, ma 'i seeri God
ka afuafu 'ana 'Alakwa nia nai ma nia
ka kwaea abulo ta'aa lae.
4 God nia ade 'uri nai uri kolu ka ilia
doo neki taki nia God saea fuakolu
uri ili lana ki. Kolu bobola naa fai ili
lana ki nai, suli ne kolu ade sulia na
Anoedoo Abu ma ka nao kolu si ade
na sulia kwaidooria ta'ae 'ana noni.
5 Na toaa ne da ade sulia kwaidoo-
ria ta'aa 'ana noni, kera da manata
sulia faaele lana kwaidooria ta'aa nai
'ana noni. Ma na toaa ne da ade
sulia doori lana Anoedoo Abu, kera
da manata sulia faaele lana Anoedoo
Abu.
6 Lea na wane nia manata su-
lia faaele lana kwaidooria ta'aa 'ana
noni, wane nai nia kai dao toi maee.
Ma lea na wane nia manata sulia
faaele lana Anoedoo Abu, wane nai
nia kai dao toi maurie ma na aroaroe.
7 Na kwaidooria ta'ae 'ana noni nia
malimae 'ana God. Nia nao si ade
sulia taki nia God, ma ka totoo boroi
'afitai ka rongo lau sulia.
8 Lelea wane nia ka 'ade 'ana sulia
kwaidooria ta'ae 'ana noni, wane nai
'afitai 'asia naa ka adea manata lana
God ka ele.
9 Aia, ma sui ni kamolu nao molu si
too naa farana rigitaa nia kwaidooria
ta'aa 'ana noni. Na Anoedoo Abu nia
God nia nii na laona mauria kamolu
ki, nia ne adea kamolu molu ka too
naa farana rigitaa nia Anoedoo Abu.
Na wane ne Anoedoo Abu nia Kraes*
nao si nii laona mauria nia, wane nai
nia nao lau wane nia sa Disas Kraes.
10 Sa Disas Kraes nia nii na laona
mauria kamolu ki. Nia 'uri nai, sui
boroi 'ana kamolu molu kai mae 'ana
nonidoo nunufana abulo ta'aa lae, na
mangomolu ki da mauri gwada, suli
ne God nia 'olosi kamolu molu ka
'o'olo naa 'i maana.
11 Na Anoedoo Abu nia God waa
ne tataea sa Disas Kraes faasia maea,
nia ne nii laona mauria kamolu ki.
Ma God waa ne tataea sa Disas Kraes
faasia maea tara nia kai faamauria
nonimolu ki 'ana Anoedoo Abu nia ne
nii na lao mauria kamolu ki.
12 Toaafuta nau ki 'ae, nia 'uri nai,
si doo ne kolu kai ilia naa ne, kolu
too na 'akolu sulia kwaidooria nia
Anoedoo Abu. Nao kolu si roo lau
sulia kwaidooria ta'aa 'ana noni.

* **8:9** Ma nao Anoedoo Kraes.

13 Lea kamolu ade sulia kwaidooria
ta'ae 'ana noni, tara kamolu molu kai
mae. Ma lea kamolu molu ka ade
sulia kwaidooria nia Anoedoo Abu
ne adea molu ka lukasia abulo ta'aa
lae, tara kamolu kai too 'ana mauria
firi.
14 Ma na toaa ne na Anoedoo God
nia talai kera, kera naa ne wela nia ki
God.
15 Na Anoedoo Abu ne God falea
fuamolu, nao nia si adea molu ka
maungia God mala 'ana ta waa ni
rao gwana ne nia mamaura 'ana waa
baita nia. Sui ma na Anoedoo Abu ne
nia adea kamolu na wela nia ki God
naa. Nia ne 'adomi kolu ma kolu ka
bae 'urii fua God, “Maa 'ae!”
16 Na Anoedoo nia God nia 'aili kolu
'ana wela nia ki God naa, ma kolu ka
faamamanea si doo nai.
17 Suli ne kolu na wela nia ki naa,
nia ne adea kolu ka 'ado kwaimani
fainia Kraes uri ngali lana doo diana
neki God nia taingainia fua wela
nia ki sui guu. Suli ne kolu nonifii
kwaimani fainia Kraes, kolu tara
kolu kai 'inito kwaimani lau gu
fainia.

Na 'initoaa ne kai dao mai

18 Sui boroi 'ana kolu ka too 'ana
nonifii lae ki laona molaagali nee,
nau ku manata ngado ai na 'initoaa
ne God kai falea fuakolu, nia baita
ka tasa ka talua na 'afitaia kolu ki 'i
tari'ina.
19 Na doo ki sui guu ne God nia
saungai kera ki, kera da kwaimaasi
ka 'oga kera 'asia naa uri suana lana
si kada ne God nia kai faatai folaa
'ana wela nia ki.
20 Na saungaia nia ki God sui guu
da nii farana kwakwaea God nia alua
sui na mai. Ne kera da mae ma daka
fura ki uri ka lea sulia doo God nia
saea, nao lau sulia doori lada ki. Ma
sui ka 'uri nai boroi 'ana, kera da
manata ngado gwada
21 maasia si kada God kai lukea
mae lae ma na fura lae faasia kera uri
daka too sakwadoloa na 'ada fainia
wela nia ki God.
22 Kolu saitomana ne 'ita 'uabaa na
mai lelea mai ka dao 'i tari'ina, doo ki
sui guu da nii laona fii lae baita mala
'ana ta fiiwela lae daka too gwada.
23 Ma tasi doo lau guu, ni kolu wela
nia ki God ne kolu too 'ana Anoe-
doo Abu ma ka adea kolu ka man-
ata ngado maasia doo diana neki da
nii 'ua mai, ni kolu lau guu ne kolu
kwaitainia na nonifiia nai. Ma kolu
ka kwaimaasi ka made kolu naa uri
suana lana si kada nai God nia kai
faatai folaa 'ani kolu tiifau kolu wela
nia ki, ma nia kai falea noniidoo falu
ki fuakolu.
24 'Ita mai 'ana si kada God nia faa-
mauri kolu ai lelea mai ka dao naa
nai, kolu too kolu ka lilio gwakolu
maasia si kada doo nai da kai fuli.
Doo nai ki lea sae kolu too ki ai
siakolu ka sui naa, kolu 'afitai kolu
ka maasia lau ma kolu ka manata
ngado lau uria. Suli 'afitai ta wane ka
manata ngado lau maasia si doo ne
nia too ai ka sui naa.
25 Si doo ne kolu nao si suai 'ua,
nia ne kolu kai mamarato 'ana maasi
lana.
26 Ma ka 'uri nai lau guu, na Anoe-
doo Abu ne nia 'adomi kolu 'ana
si kada 'ana makesoa laona mauria
kolu ki. Suli si kada lelea kolu ka
ulafusia naa foa laa 'utaa ne kolu kai
ilia talea God, na Anoedoo Abu nia ka
foa na 'ana fuakolu 'i laona si kwai laa
ne nao tasi baea si tala'ana naa.
27 Suli God waa ne nia lio saito-
mana tiifau liokolu ki, nia saitoma
diana lau guu 'ana si doo ne Anoedoo
Abu nia faarongo ki ai, suli na Anoe-
doo Abu nia ngali fulingakolu toaa
nia ki God ma nia ka gania si doo ne
lea sulia doori lana God.
28 Ma ni kolu, si doo kolu saitomana
ne 'urii: Doo diana neki ma doo ta'aa
neki sui guu da fuli fuakolu, God nia
'arutoi ki sui guu fuana diana lakolu
toaa ne kolu liosau 'ani nia, ne nia
God 'e fili kolu sulia doori lana.
29 Sulia tau na mai, God nia fili kolu
ma ka alu kolu naa uri kolu ka 'uri sa
Disas na 'alakwa nia. Uri 'i seeri, sa
Disas nia ka ulunao na fuakolu kolu
toolana ki sui naa.
30 Aia, ma fuakolu toaa ne God nia
fili kolu sui 'uana mai, nia 'aili kolu
uri kolu ka lea mai siana. 'I seeri, ni
kolu ne nia 'aili kolu sui na mai, nia
'olosi kolu kolu ka 'o'olo naa 'i maana.
'Uri nai guu, ni kolu ne nia 'olosi
kolu naa, nia ka falea naa 'initoaa nia
fuakolu.

Ta doo si tala'ana suusi lana liosaua God fuakolu

31 Si kada kolu manata sulia doo di-
ana nai ki sui guu, kolu ka saitomana
naa ne, nao ta wane si tala'ana guu
siitasa lae faafi kolu, suli God nia nii
naa fai kolu.
32 Suli God waa ne nao si ogani guu
'ana 'alakwa nia sa Disas ma ka fale
dangatai na mai 'ani nia uri afuafu
lae 'ani nia fuakolu sui guu, tara nia
kai falea doo ki sui guu fuakolu 'ana
ade dianaa nia, 'afitai ka nao.
33 Nao ta wane nia si tala'ana sae
garo lakolu toaa ne God fili kolu naa,
suli God tala'ana 'ua gu ne ala faafia
ne kolu 'o'olo 'i maana.
34 Ma ka nao ta waa si tala'ana lau
guu uri ka keto kolu, suli sa Disas
Kraes nia mae naa fuakolu ma sui ka
tatae naa faasia maea, ma 'i tari'ina
nai nia ka nii naa 'i bali aolo 'ana God
ma ka rao naa 'ana foa lae talea God
fuakolu.
35 Nia 'uri nai, nao tasi doo si
tala'ana naa kai muusia liosaua nia
sa Disas Kraes fuakolu. Na ilimataia
kolu ki ka nao dasi tala'ana guu, na
doo ta'aa neki wane ilia fua kolu ma
na fualangaa neki da toli faafi kolu ka
nao dasi tala'ana guu, na uni fioloe
ki ka nao dasi tala'ana guu, na siofaa
lae ki boroi ka nao si tala'ana lau
guu, ma nao daka saungi kolu boroi,
na doo nai ki sui guu nao tasi doo
si tala'ana guu muusi lana liosaua sa
Disas Kraes fuakolu.
36 Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii, "'Ana si kada ki sui guu, kera
sasi uri saungi lameli, suli kameli
meli lea 'i burimu. Kameli meli mala
'ana sifsif ne kera ade akau ai fuana
saungi lana."
37 Sui boroi 'ana kolu ka too laona
'afitai laa baita 'uri nai ki, kolu sait-
omana kolu kai siitasa, suli sa Disas
Kraes nia liosau 'ani kolu.
38 Nau ku saitomana nao tasi doo si
tala'ana naa muusi lana liosaua nia
God fuakolu. Na liosaua nia fuakolu,
ta maea ma ta mauria, ma nao ta
'ensel, ma nao ta anoedoo ta'aa, ma
nao ta rigitaa lau, ma nao tasi doo
'i tari'ina, ma nao tasi doo ne nii 'ua
mai,
39 ma nao tasi doo laona molaagali,
ma nao tasi doo 'i salo, ma nao tasi
doo 'ana doo neki God saungainia ki,
na doo nai ki sui guu 'afitai naa tasi
doo ai ka tala'ana muusi lana liosaua
nia God fuakolu ne sakatafa faatai
'ana Aofia kolu sa Disas Kraes.

9

God filia toaa Diu ki ma sui daka ote kera 'ana sa Disas

1 Nau ku faarongo mamana 'ani
kamolu ma ka nao kwasi suke
kamolu lau suli nau ku manata
mamana 'ana sa Disas Kraes. Nau ku
filo diana ai suli na Anoedoo Abu 'e
faatai doo lao manata laku.
2 'Ana si kada ki sui guu, nau ku
liodila baita ma na mangoku ka fii
'asia naa
3 fua toaa nau ki Diu, ne kera nao
dasi manata mamana 'ana sa Disas
Kraes. Ade 'uri nai lelea manata laku
ka toea ne, lea sa God ka kwae nau ma
ka lafu nau boroi 'ana faasia Kraes
uri 'i seeri nia ka faamauria mone
'ana kau toaa nau
4 'i 'Israel, ka diana gwana. Suli ku
manata sulia ne ni kera 'ana bae na
bara wela bae God nia sului kera mai.
Ni kera 'ana bae God nia faatainia
mai rara lana fuada ma ka alangai
mai fuada. Ni kera 'ana bae God
nia falea mai taki nia fuada ma ka
falea mai beukaua bae fainia foaa
bae fuada. Ni kera 'ana bae God nia
falea mai alangaia 'oro bae fuada.
5 Ni kera 'ana bae na kwalafaa kera
'e too 'ana kokoo ni gwaungaia ki 'ana
kada 'i nao.* Ma ni kera 'ana bae na
Kraes ne nia God, ne nia 'inito faafia
doo ki sui guu, nia lea mai faasia
kwalafaa kera 'ana bali 'ana nonidoo
mala kolu wane. Tango nia totoo si
sui! Iuka, nia 'uri nai.
6 Sui boroi 'ana toaa Diu ki daka ote
kera 'ana Kraes, alangaia nia God nao
si 'asia naa. Suli toaa ne da futa 'ana
kwalafaa 'i 'Israel, nao lau kera tiifau
ne kera toaa mamana nia God.
7 Ma na toaa ne da futa 'ana
kwalafaa sa 'Abraham, nao lau kera
tiifau ne kera kwalafaa mamana
sa 'Abraham. Suli na Kekeda laa
Abu nia bae 'urii fua sa 'Abraham,

* **9:5** Sa 'Abraham, sa 'Aesak, ma sa Diakab.

"'Alakwa 'oe nee sa 'Aesak, nia 'ana
ne kwalafaa 'oe kai lea suli nia."
8 Si baea nai, nia toolangainia nao
lau wela neki da futa sulia doori
lana noniidoo gwana 'ana kwalafaa
sa 'Abraham ne kera wela mamana
nia ki God. Na wela neki da futa sulia
na alangaia God, kera lau 'ana ne na
wela mamana nia ki God.
9 Na alangaia bae God nia saea fua
sa 'Abraham nia 'urii, "Nau tara ku
oli mai siamu 'ana si kada 'uri nai lau
guu 'afa ngali loo ma tara 'afe 'oe ni
Sera nia kai too 'ana tii wela wane."✡
Na wela nai gu bae sa 'Aesak.

10 Nao lau taifilia doo nai ki gwana
nai. Suli na kokoo kolu ki mai sa
'Aesak fai ni Ribeka, keerua daru too
'ana roo 'iuaofie ki.
11-12 'I nao sui fatai ni Ribeka kafi
kwalafia roo 'iu nai ki, God 'e bae 'urii
fuana, "Tara na wela nee 'i nao lelea
kau nia kai rao fua wela nee 'i buri."
Si doo nai, nia saea sui fatai na roo
'iu baki daru kafi futa ma daru kafi
ilia doo ki ne ka diana ma nao ka
ta'aa. Si doo nai nia faatai folaa ai ne
God nia filia gwana wane sulia liona
'i tala'ana, nao lau uri maana tasi doo
'ana ilidoo lana wane.
13 Bae lana God laona Kekeda laa
Abu nia 'urii, "Sa Diakab ne nau ku
filia, ma sa 'Isoo nau ku lukasia."

14 Ma 'uri nai, tee ne kolu saea sulia
nai? Kolu saea God nia nao si 'o'olo
suli ne nia filia gwana ta wela ma ta
wela ka nao? Nao 'asia naa!
15 Suli God nia saea 'ua na mai fua
sa Mosis ka 'urii, "Nau 'ana ne kwai
filia tii ne kwai 'ofe nia. Nau 'ana ne
kwai filia tii ne kwai manatainia."
16 Doo nai ki ne adea kolu ka sait-
omana God nia filia wane sulia na
kwai'ofeia nia 'i tala'ana, ma ka nao
lau sulia doori lana ma ilidoo lana
wane.
17 Bae lana God laona Kekeda laa
Abu fua waa 'inito 'i 'Isib nia bae 'urii,
"Doo ne ku alu 'oe 'oko 'inito na uria
nai, uri nau ku faatainia rigitaa nau
'ana doo ku ilia ki fuamu, uri toaa
'ana fere ki sui guu daka rongoa."
18 Nia 'uri nai, God 'ana tala'ana
ne nia 'ofea wane ne nia dooria 'ofe
lana ma ka faasadia liona wane ne
nia dooria faasadi lana liona.

God saitomana ka kwaea wane ma ka manatainia wane

19 'I seeri 'oe 'oko ledi gu 'urii, "Uri
tee ne God nia ka rakesasu lau 'ana
waa manata lana sadi, suli ne wane
nia 'afitai ka suusia lau si doo ne God
nia dooria ili lana?"
20 Nau ku luu 'urii ai: Na wane
doo ne God saungai kolu gwana, 'afi-
tai kolu ka bobola lau fai olisi lana
God 'uri nai! Ni kolu na doo saungai
lana ki gwana. Na doo saungai lana
gwana, nia 'afitai ka ledi 'alaa 'ana
waa ne saungainia ma ka bae 'urii,
"Uri tee ne 'oko saungai 'urii aku?"
21 Na waa ni saungai lana kufidoe
ki 'ana saegano fua 'arutoi lae ki 'e too
'ana rigitaa uria saungai lana kufidoo
fua laungi lana 'afa dani 'initoe ki ma
fua saungai lana kufidoo gwana fua
'ui tafu lae ki ai faasia tii si mokita
gano guu.

22 Talafana lau gu ade lana God
nai. Suli nia bobola fainia ka falea
naa kwakwaea fua toaa abulo ta'aa
ki uri ka faatainia rakesasua nia ma
ka faatainia tetedea nia, ma sui ka
mamarato ka tau gwana faasia kwae
lana toaa nai da naofia naa kwak-
waea fuada.
23 God nia mamarato ka tau 'uri
nai uri ka faatainia talingai lana di-
anaa nia fua toaa ne nia 'ofe kera ma
ka ade akau 'uana mai 'ani kera fua
laona 'initoaa nia.
24 Ni kolu gwana nai toaa ne God fili
kolu ki mai faasia malutana toaa Diu
ki ma toaa nao lau Diu ki.
25 Na bae lana God laona Kekeda
laa Abu, sa Hosia nia kekeda sulia
toaa nao lau Diu ki nia ka bae 'urii,

"Na toaa ne kera nao lau toaa nau,
totoo nau kwai 'aili kera lau
guu 'ana toaa nau.

Ma na toaa ne nau kwasi liosau gu
mai 'ani kera, totoo nau kwai
'aili kera 'ana toaa liliosaua
nau lau guu."

26 God ka saea lau guu fua sa Hosia
ka kekeda ka 'urii,

"Kamolu molu rongo mai 'i nao nau
ku 'urii, 'Kamolu nao lau toaa
nau.'

✡ **9:9** Dionisis 18:10 ✡ **9:26** Hosia 2:23; 1:10

Ma sui tara kera dai sae kamolu 'ana
toaa nia ki naa God ne mauri
firi.”✡
27 Sa 'Aesaea nia bae 'urii lau guu
sulia toaa Diu ki,
“Sui boroi 'ana toaa 'Israel daka 'oro
mala 'ana onena asi, ta bali
tu'uu gwana 'ani kera ne God
kai faamauri kera.
28 Suli nao si tau guu tara God nia kai
keto 'ali'ali 'ana toae ki sui guu
laona molaagali.”
29 Sa 'Aesaea nia saea 'uana na mai
'ana taue ka 'urii lau guu,
“Lea sa God tetede tasa nee nao nia
si onia gu mai ta bara kokoo
'ana kokoo kolu baki, kolu kolu
funu tiifau naa mala 'ana toaa
'i Sodom ma 'i Gomora.”

Na toaa Diu nao dasi manata mamana

30 Na doo nai ki da faatai folaa ai ne,
toaa ne nao lau Diu ki, sui boroi 'ana
kera nao dasi sasi ngangata uri daka
'o'olo 'i maana God, God nia falea
'o'oloe fuada suli kera da manata ma-
mana.
31 Aia, ma toaa Diu ki ne kera da
sasi ngangata 'ana ade lae sulia taki
uri daka 'o'olo 'i maana God, kera
da sasi ngangata boroi ka nao dasi
bobola gu fainia uri daka dao toi.
32 Kera nao dasi bobola fainia uri
daka dao toi suli kera da fiitona 'ada
si raoa diana kera ki 'ana ade lae sulia
taki nia God ma ka nao dasi manata
mamana guu. Kera mala 'ana bae sa
da lakwadora 'ana ta maefau baita
sulia taale ma daka 'asi kera naa.
33 Bae lana God laona Kekeda laa
Abu sulia Kraes nia 'urii,
“Molu fafurongo diana fasi, nau kwai
alua tii maefau baita lao fera
nee 'i Saeon ne toae ki dai lak-
wadora ai ma daka 'asi kera.
Ma sui boroi 'ana, wane ne manata
mamana 'ana maefau nai, tara
'afitai nia ka dao toi lau ta 'ide
laa faafia.”✡

10

1 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku foosia
God ma ku dooria 'asia naa uri nia ka
faamauria 'ana toaa Diu ki.
2 Nau ku saitomana ne kera da
manata fifii 'asia naa 'ana lea lae sulia
God sui ta, na manata fifii laa kera
nai ne nao si lea 'o'olo sulia taala
mamana nia God.
3 Kera da ulafusia gwada lea lae
ne God faatainia sui naa uri 'olosi
lana 'ana wane ka 'o'olo 'i maana 'i
tala'ana. Kera da sasi 'ada uri dao toi
lae 'o'oloe 'ana lea naa ne kera tala
saungainia 'i tala 'ada. 'I seeri kera
daka noni'ela 'ada 'ana taala ne God
nia kwaia sui naa uri toae ki daka dao
toi 'o'oloe ai.
4 Ma na taala nai 'ana sasi lae uri
ade lae sulia taki nia God uri wane ka
dao toi 'o'oloe, nia ne sa Disas Kraes 'e
suusia naa uri wane ka manata ma-
mana 'ani nia ma ka too 'ana 'o'oloe 'i
maana God.

God nia faamauria toae ki sui guu ne da manata mamana 'ana sa Disas

5 Na taala nai uri 'olosi lana toae ki
nunufana taki nia God, sa Mosis nia
kekeda sulia ka 'urii, “Lea 'oe dooria
'oko dao toi maurie 'i nunufana ade
lae sulia taki, 'oko ade fasi sulia taki
God tiifau.”✡
6 Sui ta, na taala nai God 'e kwaia
sui naa uri 'o'oloe 'i nunufana man-
ata mamana lae 'ana sa Disas Kraes,
nia tio walude 'asia naa fua toae ki sui
guu. Suli God nia bae 'urii, “Nao molu
si manata gu 'urii, ‘Sa Disas Kraes nia
nii tau 'asia na mai 'i salo! Tii naa
ne tara ka raa uri salo uri ka koso
mai fainia siakolu 'i saegano?’ Nao
molu si manata 'uri nai, suli sa Disas
'e sifo mai ka too sui naa lao fera ne 'i
saegano.
7 Ma ka nao molu si manata lau gu
'urii, ‘Sa Disas Kraes nia nii tau 'asia
naa lao malau! Tii naa ne tara ka sifo
uri lao malau uri ka ngali nia mai 'i
langi siakolu.’ Nao molu si bae lau gu
'uri nai, suli sa Disas Kraes nia tatae
sui naa faasia maea.”
8 Na taala nai God 'e kwaia sui
naa uri 'o'oloe nunufana manata ma-
mana lae 'ana sa Disas nai, nia naa ne
si faarongoa diana nee meli faatalon-
gainia nee. Suli na Kekeda laa Abu
nia bae lau gu 'urii, “Na faarongoa
diana nia God 'e nii karangi kamolu
naa. Kamolu molu bae na sulia 'ana
ngidumolu ki ma ka nii na laona
mauria kamolu ki”.

✡ **9:33** 'Aesaea 8:14; 28:16 ✡ **10:5** Leftikas 18:5

9 Lea 'oe 'o bae folaa 'i maana toae
ki sulia sa Disas nia Aofia 'oe naa, ma
'oko manata mamana naa ne God 'e
tatae nia faasia maea, God kai faa-
mauri 'oe.
10 Suli na wane ne nia manata ma-
mana 'ana sa Disas laona mauria nia,
nia ne wane 'o'olo 'i maana God. Ma
na wane ne nia bae folaa 'i maana
toae ki sulia sa Disas na Aofia, na
wane nai ne God kai faamauri nia.
11 Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii, "Na toaa neki sui guu da manata
mamana 'ana Aofia, na Aofia 'afitai
ka faa noni susuala kera."
12 Na kwalafaa Diu ma kwalafaa
nao lau Diu ki, God nia suada ka
bobola guu. Suli nia falea guu tii
Aofia fua kera sui guu. God nia fale
dangatai 'ana doo diana 'oro 'asia naa
fuada suli kera da 'ai fuana uri ka
'adomi kera.
13 Na Kekeda laa Abu ka saea lau
guu, "Wane ne nia 'ai fuana God, God
kai faamauri nia."✡

Toaa Diu ki ne da lukasia Kraes, nao dasi too 'ana ta fofo laa

14 Lea sa toaa Diu da tatae daka bae
'urii, "Sui 'uri nai tara wane ka 'ai
'utaa fuana Aofia lea nia si manata
mamana 'ua guu 'ani nia? Ma tara
wane ka manata mamana 'utaa 'ana
Aofia lea wane si rongo 'ua guu tasi
faarongo laa suli nia? Ma tara wane
ka rongo tasi faarongo laa 'utaa lea
nao ta wane si faarongo talo 'ua guu
'ana Aofia fuana?
15 Ma tara ta wane ka lea 'utaa uri
faarongo talo lae, lea nao ta wane si
odu nia guu uri lea lae?"

God mone, nia falea sui na mai toaa
ni faarongo lae nia ki daka lea mai.
Nia ne adea na Kekeda laa Abu ka bae
'urii, "Na toaa ne kera lea mai daka
dao fainia si faarongoa diane 'ana si
kada 'o'olo 'ua gu fuai, 'e diana tasa
uri sua lada lae!"
16 Sui ta, nao lau toaa Diu ki tiifau
ne kera faamamanea si Faarongoa
Diana nai. Suli sa 'Aesaea nia bae fua
God ka 'urii, "Aofia 'ae, nao ta wane si
faamamanea guu na faarongoa bae
meli faarongo ai."
17 Doo ne adea guu, na manata
mamana lae nia tatae mai faasia na
rongo doo lae, ma na doo ni rongo
lana nai nia ne na faarongoa diana
nee da faarongo talo ai sulia Kraes.
18 Nau ku ledi 'aku 'urii: Doo ma-
mane ne da saea sae toaa ne Diu
ki kera nao dasi rongo 'ua guu na
Faarongoa Diana nee? Nao! Kera da
rongo sui naa! Suli na Kekeda laa
Abu 'e bae 'urii,
"Na lingena 'aini toaa ni faarongo lae
nia ki God da talofia naa kule
ki sui gwana laona fera ne 'i
saegano.
Ma na faarongo talo laa ne kera ilia
nia liufia sui naa molaagali ti-
ifau."✡
19 Sui nau ku ledi lau gu 'urii: Doo
mamane ne da saea toaa Diu ki nao
dasi saitomana 'ua guu si faarongoa
diana nai? Nao! Kera da saitomana
sui naa! Suli sa Mosis nia kedaa bae
lana God ka 'urii,
"Nau kwai sukua 'uga lae fuamolu
toaa Diu ki uri molu ka 'ugalia
toaa ne nao lau Diu ki,
ma nau kwai faarakesasu kamolu
uri molu ka rakesasui kera
'amolu,
suli nau ku faamauri kera toaa nao
lau Diu ki ne molu saea nao
dasi bobola guu fai too lae 'ana
ta fera ma daka oewanea ki
gwada."✡
20 Sa 'Aesaea nia bae folaa 'uana
mai sulia toaa nao lau Diu ki ka 'urii,
"Toaa bae nao dasi sule nau gu bae
lelea mai daka dao toku 'ada
nai.
Ma na toaa bae nao dasi ledi gu suli
nau bae lelea mai daka saito-
maku 'ada nai."✡
21 Sui sa 'Aesaea ka bae lau gu 'urii
sulia toaa Diu ki,
"Tau na mai nau ku 'aili kera uri
sa daka lea mai siaku, sui
boroi 'ana na manata lada ka
sadi gwana ma daka aburongo
gwada."

11

God nia faatainia kwai'ofeia nia fua toaa Diu ki

✡ **10:13** Dioel 2:32 ✡ **10:18** Sam 19:4 ✡ **10:19** Diutoronomii 32:21 ✡ **10:20** 'Aesaea 65:1

1 Sui nia 'uri nai, God nia noni'ela
naa 'ana toaa nia ki Diu nai? Nao 'asia
naa! Tee ni nau nee, nau waa Diu gu
nee. Nau na waa 'ana kwalafaa sa
'Abraham ma ku futa 'ua gu mai 'ana
fiiwane sa Bensiman.
2 God nia nao si lukasi kera ma
ka manata buro na 'ana 'ani kera
toaa nia, ne nia fili kera 'ua na mai.
Kamolu molu saitomana si doo bae
na Kekeda laa Abu 'e saea sulia sa
'Ilaeja 'ana si kada bae nia 'ugalia God
faafia toaa Diu ki ma ka 'urii,
3 "God 'ae, kera saungi tiifau naa
'ana brofet 'oe baki, ma na 'aini
fuliera baki uri afuafu lae tale 'oe
boroi kera okosi tiifau na ai! Ni nau
taifili nau naa ne ku mauri 'ua ma sui
kera daka sasi lau guu uri saungi laku
naa."
4 'I seeri God ka luu nia ka 'urii,
"Nao lau 'oe taifili 'oe ne 'o mauri 'ua
uri too lae fuaku. Nau ku dau faafia
fiu tooni wane nau ki daka too gwada
ka nao dasi foosia gu sa Baal."
5 Ma talafana lau guu ade lana God
'i tari'ina nai, ne nia dau gwana faafia
fikui wane nia ne ore 'ana kwalafaa
Diu ki, ne God nia filia toaa nai suli
nia kwai'ofei fuada.
6 God nia filia toaa nai suli nia
kwai'ofei fuada, nao lau uri maana
tasi doo diana ne kera ilida ki. Lea sa
God nia ka filia 'ana wane uri maana
si doo diana neki nia ilida ki, 'i seeri
tara nia 'afitai ka fili wane lau nun-
ufana kwai'ofeia nia.
7 Si doo nai gu ne adea toaa 'oro
Diu ka nao dasi dao toi naa 'o'oloa nai
kera da nani burina. Ma 'i seeri guu,
ta bali gwana 'ani kera ne God 'ana
tala fili kera, ma kera daka dao toi
'ada 'o'oloa nai. Na 'oro lada tiifau,
kera da aburongo 'ana God.
8 Na Kekeda laa Abu 'e bae mai suli
kera ka 'urii,

"God nia sukua manata oewanea
lae fuada, nia ka koko faafia
maada ki daka rorodoa, ma
ka bokosia alingada ki daka
boko lelea mai ka dao gwana 'i
tari'ina."✡

9 Sa Defet ka bae lau gu 'urii lao
Kekeda laa Abu,

"Alu na fanga kwaimania ni elea
kera ki 'ana fafangaa kera ki
nia mala 'ana ta 'aukwai ma
ta manu'ito fuada, ne kera dai
tonafia mae lada 'i laona ki.
10 Koko faafia maada ka rorodoa ki
'ana uri ka nao dasi lio filoa
tasi doo.
Alu kera fualuluga 'ada 'ana 'afitaia
'oro ma daka lae totofai 'ada
farana ki ka lelea firi."✡
11 Aia nia 'uri nai guu, na toaa Diu
ki daka 'asi kera naa suli kera nao
dasi manata mamana 'ana sa Disas.
Nee wala, sui 'uri nai God nia 'afi-
tai ka tatae kera naa nai? Nao 'asia
naa! God tara nia kai tatae kera lau
gwana. Sui ta, na abulo ta'aa lada nai
nia adea God ka faamauria toaa nao
lau Diu ki uri ka adea manata lana
kwalafaa toaa Diu ki kera daka doo-
ria lau gwada uri God ka faamauri
kera.
12 Si kada toaa Diu ki da abulo ta'aa,
na dianaa baita ne nia lea mai fuana
toaa ki sui guu laona molaagali. Ma
suli ne kera da lukasia Kraes, God nia
ka falea dianae fuana toaa nao lau
Diu ki. Aia, 'ana si kada 'oro lana
toaa Diu ki da manata mamana, na
dianaa baita ka talua lau ne kai lea
mai fuakolu sui guu.

God nia faamauria toaa nao lau Diu ki

13 Aia, nau kwai bae fasi kau
fuamolu kulee wane ne kera nao
lau Diu ki. Nau na waa ne ku rao
'aboosol lae fuamolu toaa ne nao
lau Diu ki, nau ku dooria kwai bae
ngalangala fasi 'akua sulia raoa ne ku
ilia 'i matangamolu, uri nia ka adea
14 toaa nau ki Diu uri manata lada
ka dooria lau gwana too lae 'ana doo
diana neki kamolu too ai. Nau ku
dooria ade lae 'uri nai, uri lea doo nau
ku 'adomia ta bali ada uri kera daka
too lau guu 'ana mauri firi.
15 Si kada ne God nia lukasi kera,
nia ka oli fainia mai toaa nao Diu
ki ne kera malimae mai 'ani nia, ma
kera daka 'ado kwaimani lau fai nia.
Ma si kada God nia kai 'ailia lau mai
ta bali 'ana toaa nia ki Diu, tara nia
kai mala 'ana tatae lana wane faasia
maea, ma nia kai falea dianaa baita
ka tasa lau fuana toaa nia ki sui guu.

✡ **11:8** 'Aesaea 29:10; Diutoronomii 29:4 ✡ **11:10** Sam 69:22,23

16 Lea ta bali kumu 'ana flaoa uri
saungai beret lae kera da falea sui na
kau 'i nao fua God, fa kumu laulau nai
sui naa, na doo nia God lau guu. Ma
na 'ai boroi ka 'uri nai lau guu. Lea na
lalina 'ai nai kera da falea sui na kau
'i nao fua God, na sarana ki 'ai nai sui
naa, doo nia ki God lau guu.
17 God nia lukasia gwana bali 'ana
toaa Diu ki sui boroi 'ana kera daka
mala 'ana ta 'Olif fasi lana nia. Sui
nia ka ngali kamolu mai toaa nao lau
Diu ki siana mala 'ana sarana ki ta
'Olif kwasi gwana ne da ngali mai
daka katangainia 'ana 'Olif nia nai.
Ma 'i seeri kamolu na saradoo kwasi
nai ki gwana, molu ka 'ado kwaimani
naa 'ana dianaa bae God falea fua sa
'Abraham fainia kwalafaa nia mala
'ana ta totonga 'ai ne lea mai faasia
kutuna ma ka lea fuana sarana ki sui
naa.
18 Nia 'uri nai, nao molu si bae nau-
nau lau fuana toaa Diu ki ne kera
talafana sara 'ai da sikilia kau ka
too kwaimaakwalii gwana. Ma ni
kamolu molu ka manata toi ne, na
sara 'ai nia nao ne faamauria kutui
'ai, na kutui 'ai lau 'ana ne nia falea
maurie fuana sara 'ai.
19 Kamolu mone tara alamia molu
ka bae 'urii, “God nia lukasia bali 'ana
toaa Diu ki suli nia doori kameli 'ana
uri meli ka too fulida.”
20 Nia mone mamana, ne kamolu
molu ngali fulingada suli ne kamolu
molu manata mamana ma ni kera
ka nao ma God ka lukasi kera. Nia
'uri nai, molu maungia 'amolu God
ma molu ka too 'amolu faasia ade
naunau lae nunufana si doo nai nia
ilia fuamolu.
21 Suli lea God nia falea kwakwaea
fuana toaa Diu ki ma ka nao si obi
gu 'ani kera, sui boroi 'ana kera ta-
lafana sarana 'ai ni fasia nia 'ua guu,
ni kamolu tara nia 'afitai ka obi lau gu
'ani kamolu lea molu lukasi nia.
22 Nunufana si doo nai guu, kolu ka
lio saitomana sui guu na kwai'ofeia
ma na susuala lae nia God. Na
susuala lae fuana toaa nai nao kera
dasi manata mamana 'ani nia ma na
kwai'ofei lae fuamolu lea sa molu
manata mamana 'ani nia ka lelea firi.
Lelea ka nao molu si manata ma-
mana gu 'ani nia, tara nia kai lafu
kamolu lau gwana mala 'ana ta sara
'ai da taba muusia.
23 Ma lea na toaa Diu ki da lukasia
naa abu manata mamana laa kera,
tara God kai olitai kera lau gwana
mai uri fulida 'ua guu, mala 'ana sara
'Olif ne oli daka ladoa lau gwada 'ana
'Olif nia 'ua guu. God nia too 'ana
rigitaa uri ili lana si doo nai.
24 Ma ni kamolu toaa ne nao lau
Diu ki, kamolu nao lau sara 'Olif 'ua
guu 'ana 'Olif ne God tala fasia. Suli
kamolu molu lea mai faasia na 'ai
kwasi, ma God ka sikili kamolu mai,
ma ka katangai kamolu gwana maa
sara 'ai 'ana 'ai ne nia fasia. Ma
lea nia walude fua God ka katangai
kamolu 'ana 'ai nai nia fasia, nia kai
waluda 'asia guu fua God kai olitainia
toaa Diu ki fua 'ai ne nia sikilida mai
faasia.

God kai faamauria toaa Diu ki

25 Iuka toaafuta nau ki 'ae, nau ku
dooria molu ka saitoma diana 'ana
si doo ne tio agwa mai lelea God
ka faatai folaa ai tari'ina. Nau ku
faarongo kamolu ai 'uri nai uri nao
molu si ade naunau. 'Oro lana toaa
Diu ki, kera noni'ela 'ana fafurongo
lana Faarongoa Diana nee. Sui ta, na
abu manata mamana laa kera nai kai
tio 'uri nai lelea ka dao guu 'ana si
kada ne toaa nao lau Diu ki ne God
'e fili kera, kera tiifau da kai manata
mamana 'ani nia.
26 'I seeri guu, God nia ka faamau-
ria naa toaa Diu ki tiifau. Nia mala
bae na Kekeda laa Abu 'e saea ka 'urii,
“Na Wane Kwaitafalangai tara nia
kai lea mai faasia lao fera ne 'i
Saeon, ma nia kai ngalia abulo
ta'aa lae kera toaa 'Israel faasi
kera.
27 Ma na alangaia nau fuada naa ne
ku saea tara nau kwai ngalia
abulo ta'aa laa kera ki faasi
kera.”✡
28 Ma na toaa Diu ki ne kera
noni'ela 'ana Faarongoa Diana nee,
'i seeri kera daka malimae naa 'ana
God. Ma si doo nai ne tara nia kai
adea kamolu toaa nao lau Diu ki molu
ka rongoa na Faarongoa Diana nee.

✡ **11:27** 'Aesaea 59:20

Sui ka 'uri nai boroi 'ana fua toaa Diu
ki, God nia liosau gwana 'ani kera
suli nia fili kera sui naa nunufana
alangaia nia 'uana mai fua kokoo
kera ki 'ana 'i nao.
29 Suli God nia 'afitai ka tatala 'ana
manata lana sulia tii ne nia filia ma
ka sasi diana naa fuana.
30 'Ana si kada 'i nao, kamolu toaa
nao lau Diu ki nao molu si ade gu su-
lia manata lana God. Ma sui 'i tari'ina
nee, God nia kwai'ofei naa fuamolu 'i
nunufana ne toaa Diu ki da ade faasia
manata lana God.
31 Ni kera da aburongo 'ana God
'uri nai uri 'i seeri God nia ka
faatainia kwai'ofeia nia fuamolu.
God nia faatainia kwai'ofeia nia
fuamolu 'uri nai uri 'i seeri nia ka
faatainia lau guu kwai'ofeia nia
fuada.
32 Suli God nia dau faafia toae ki sui
guu laona ade faasia lae uri nia ka
faatainia kwai'ofeia nia fuada tiifau.

Tangoa God

33 'Oo, na ade dianaa nia God, ma
na liotooa ma na saitomadooa nia ne
baita ka tasa! Ma ka nao ta wane si
tala'ana ka saitoma lana fifili lae ma
na birangaa nia ki God.
34 Nia mala bae na Kekeda laa Abu
nia saea,
"God, nao tasi doo 'ana ta wane si
tio faafi nia fua duu lana, ma
ka nao ta wane si bobola fai
'adomi lana God 'ana manata
lae sulia doo ki.
35 God, nao ngali langa laa nia ta
wane si tio faafi nia 'ana tasi
doo."
36 God nia saungainia doo ki sui
guu, ma na tetedea nia ka dau suli
kera daka too fuana 'i tala'ana. Alu
kolu tangoa 'akolu God ka totoo firi!
Iuka nia 'uri nai.

12

Raoa ili lana ki fua God

1 Aia, toaafuta nau ki 'ae, na
kwai'ofeia ne God nia ilia fuakolu
nia baita tasa. Nia ne adea nau ku
saea fuamolu, molu fale tiifau 'ani
kamolu mala 'ana ta afuafua fua God.
Na afuafua nai, nia na afuafua mauri
ne abu ma ka adea manata lana God
ka ele tasa. Nia ne na faabaita lae
mamana ne kamolu ilia 'ana God.
2 Nao molu si lea sulia ade lana
toaa nee 'ana molaagali. Molu faolo-
mainia God nia ka bulasi kamolu 'ana
faafaalu lana manata lamolu ki ka
lea firi, uri molu ka lio filoa doori lana
God ma uri molu ka saitomana si doo
ne diana ma ka 'o'olo ne adea manata
lana God ka ele.

3 Ni nau, God nia ade diana fuaku
ma ka alu nau fua rao 'aboosol lae.
Nia ne adea ma nau ku bae 'urii
fuamolu sui naa: Nao manata lamolu
si tafo kamolu 'i tala'amolu 'i langi.
Molu manata diana suli kamolu 'ana
si manata lae ne 'o'olo, ne lea sulia na
manata mamana lae ne God nia falea
fuakolu.
4-5 Ni kolu, kolu 'oro ma si raoa kolu
ki ka 'e'ete kwailiu sui guu. Sui boroi
'ana, ni kolu sui guu kolu ka nii lao tii
noniidoo guu laona manata mamana
laa kolu 'ana Kraes. Ma ni kolu sui
guu, kolu ka too 'uri nai uri kolu ka
kwai'adomi fuakolu kwailiu. Tooa
nai, nia mala 'ana nonina wane ne
dongana ki 'oro ma na rao lada ki
daka 'e'ete kwailiu.
6 'I seeri ni kolu, God nia tolingi
kolu 'ana fale laa 'e'ete ki kwailiu suli
nia ade diana fuakolu. Doo ne adea
guu, lea na fale laa ne God nia falea
fua ta wane ne na saitomadooa uri
faarongo folaa lae 'ana bae lana God,
alu wane nai nia ka ili diana na 'ana
ai ka lea sulia na manata mamana laa
kolu nee 'ana God.
7 Ma ta wane lau guu, lea ta fale laa
ne God nia falea fuana ne na saito-
madooa uri kwai'adomi lae, alu nia
ili diana na 'ana ai. Ma ta wane lau
guu, lea God 'e falea saitomadooa uri
toolangaidoo lae fuana toae ki, alu
nia toolangaidoo na 'ana.

8 Ma ta wane lau, lea God nia falea
na mamanaa fuana uri gwafe lana
wane ki, alu nia ili diana na 'ana
ai. Ma ta wane lau guu, lea God 'e
falea saitomadooa 'ana ade diana lae
fuana, alu nia ili diana na 'ana ai. Ma
ta wane lau guu, lea God 'e falea na
saitomadooa uri kwaitalai lae fuana,
alu nia ili 'initoa na 'ana ai. Ma ta
wane lau guu, lea God nia falea sait-
omadooa 'ana manatai lana wane ki
fuana, alu nia ili noni maabe na 'ana
ai.

9 Kamolu molu ka liosau 'ana toae
ki 'ana liosaua mamane. Molu ka ma-
magutainia doo ta'ae ki sui guu ma
molu ka dau ngasi faafia doo diane ki.
10 Molu ka too 'ana liosaue fuamolu
kwailiu suli kamolu bara waisaasina
'ana Kraes ma molu ka sae'inito 'ani
kamolu kwailiu.
11 Nao molu si noni'ela lau. Molu
too 'ana manata ele lae, ma molu ka
rao 'initoa fuana Aofia.
12 Molu ka manata ele 'amolu suli
ne kolu manata ngado maasia doo
diane ki, ma molu ka mamarato
gwamolu 'ana si kada na 'afitaie ki
dao tomolu. Nao molu si lukasia foa
lae.
13 Molu fale kwai'adomi fua toaa
nia ki God ne kera 'atonga ne kera
dao ki siamolu, ma molu ka lea sulia
birangaa 'ana kwaisaarei lae laona
tooa kamolu ki.
14 Molu gania God uri dianae fuana
toaa ne kera ilimatai kamolu ki, ma
ka nao molu si saea tasi baea ta'aa
fuada.
15 Molu manata ele kwaimani
fainia toaa ne kera manata ele ma
molu ka liodila kwaimani fainia toaa
ne kera liodila.
16 Molu too kwaimani diana fainia
toae ki sui gwana. Molu ka 'ado
kwaimani fainia toaa mala kera ki
gwana ma ka nao molu si ade nau-
nau. Nao molu si manata toi sa
kamolu ne molu saitoma doo ka talua
waa ki sui.
17 Nao molu si duua ta'aa lae 'ana
ta'aa lae. Molu ilia doo ne toae ki da
suai ka 'o'olo.
18 Ta tee gwana ne kamolu bobola
fainia molu ka ilia, nia gu ne molu kai
ilia uri molu ka too 'i laona aroaroe 'i
matangamolu kwailiu.
19 Toaafuta nau ki 'ae, nao molu
si duua ta'aa lae 'ana ta'aa lae. Alu
doo nai too 'ana maasia rakesasua
nia God. Suli na Kekeda laa Abu nia
bae 'urii, “God nia saea, ‘Na duu lana
ta'aa lae na doo nau 'ana. Nau kwai
duua ta'aa lae ki sui guu.’ ”✡
20 Aia, ma ni kamolu si doo ne molu
kai ilia 'amolu ne 'urii, “Lea na mali-
mae 'oe nia fiolo mae, 'oko saare nia.
Lea nia maeli kuu, 'oko falea si kafo
fuana. Suli lea 'oe ade 'uri nai fuana
taari nia ka 'ide baita faafia si doo
ta'aa bae nia ilia fuamolu.”
21 Nao molu si faolomainia doo
ta'ae ki uri daka linge kamolu.
Kamolu 'ana ne uri molu ka lingea
doo ta'ae ki 'ana ili lana doo diane ki.

13

Ade sulia toaa naonao ki 'ana Gafman

1 Alu kamolu toae ki sui guu molu
ade sulia gwaungaia 'ana gafman
kamolu ki, suli God nia falea rigitaa
fuada uri daka gwaungai fuamolu.
God taifili nia naa ne falea rigitae 'i
'abana wane fua gwaungai lae.
2 Tii ne nia firu fainia na gwaun-
gaia ki, nia firu gwana fainia God waa
ne alu toaa nai daka gwaungai. Na
wane ne nia ade ta'aa 'uri nai, tara
nia kai ngalia kwakwaea uri maana.
3 Na wane ne nia ilia doo diane
ki, nia ne nia nao si mau 'ana toaa
gwaungai ki. Aia, na wane ne nia
ilia doo garo ki, nia ne maungia toaa
gwaungai ki. Nia 'uri nai, kamolu
molu dooria uri nao molu si maungia
lau toaa gwaungai ki? Lea nia 'uri
nai, aia, molu ilia fasi doo diane ki uri
na gwaungaia ki daka sae'inito 'ani
kamolu,
4 suli ni kera na toaa rao nia ki God
naa fua rao kwai'adomi lae fuamolu.
Lea kamolu molu ilia doo garo ki,
tara kamolu molu ka mau 'ani kera
nai, suli kera da too 'ana rigitaa fua
fale lana kwakwaea fua wane ne nia
'e garo. Ni kera na toaa rao nia ki God
uri fale lana kwakwaea fua tii ne ade
garo.
5 Nia 'uri nai, kamolu molu ka
ade sulia na toaa gwaungai ki 'ana
gafman, suli ne kamolu molu sait-
omana nia 'o'olo fua ili lana, nao
lau uri nunufana otona gwana kwak-
waea ne kera da kai falea fuamolu.
6 Lea nia 'uri nai, molu ka folia
takis kamolu ki. Na toaa da rao 'ana
gafman ki, kera na toaa ni rao nia ki
God fua 'adomi lana toae ki.
7 Molu falea fii ma na takis nia ki
gafman, ma molu ka sae'inito 'ana
toaa gwaungai ki 'ana gafman.

✡ **12:19** Diutoronomii 32:35

Molu ka rao kwai'adomi fuamolu kwailiu

8 Nao molu si alamatainia si doo
kera wane ki ka tio faafi kamolu.
Takofilia guu tii si doo ne tio faafi
kamolu uri ili lana ne liosau lae 'ani
kamolu kwailiu. Tii ne nia liosau 'ana
toaa nia ki tiifau, waa nai nia waa ade
sulia taki nia God.
9 Suli si baea fifii baki da bae 'urii,
"Nao 'osi ooe, nao 'osi sauwane, nao
'osi beli, nao 'osi dooria si doo nia ki ta
wane fuamu 'i tala'amu." Si baea fifii
nai ki fainia tai si baea fifii 'uri nai ki
lau guu, kera da nii sui guu farana si
baea fifii bae nia bae 'urii, "'O liosau
'ana toae ki sui guu ka mala lau gu ni
'oe ne 'o liosau 'ani 'oe tala'amu."
10 Suli lea kamolu molu liosau 'ana
ta wane tara 'afitai molu ka ilia tasi
doo ta'aa fuana. Na ade lamolu sulia
si baea fifii ki tiifau laona taki nia God
lea lana nai.
11 Molu ade 'uri nai, suli kamolu
molu saitomana naa si kada ne molu
nii ai tari'ina. Ne kamolu molu ka
kwaimaasi diana 'ana si kada ki sui
ma ka nao molu si ade lau mala 'ana
wane ne nia maleu buro. Si kada uri
Kraes ka faamauri kolu ai nia kwai
karangi gwana naa ka talua lau si
kada bae kolu safali manata mamana
ai.
12 Iuka, fa rodo 'e dao naa 'i
'ofaidani, ma na faanoe karangi
kai dani naa 'afa sato bae da kai
faamauri kolu ai. Nia 'uri nai, molu
lukasia birangaa ta'ae ki 'ana rodo
faasi kamolu ma molu ka ili 'amolu
sulia birangaa diane ki 'ana dani ne
nia mala 'ana ta raunga ni firu uri
suusia lana ta'aa lae ki.
13 Ni kolu toaa nee 'ana dani ki naa,
alu kolu abulo 'initoa na 'akolu. Nao
molu si lea 'ana fafangaa neki uri kuu
lae fua ooewanea ta'aa lae, nao molu
si ooe, nao molu si mala 'ana giri 'e
raerae, nao molu si firufiru, ma ka
nao molu si 'uga.
14 Molu too mala 'ana Aofia kolu sa
Disas Kraes, ma ka nao molu si ade
sulia kwaidooria ta'aa nia noni.

14

Toaa rafo ki naa fai toaa nao dasi rafo ki 'ua 'ana manata lada

1 Aia, molu manata kwai ala faafi
'ana toaa ne manata lada ki nao si
rafo 'ua, ma ka nao molu si keto kera
lau faafia 'e'ete lada ki faasi kamolu.
2 Wane ne manata mamana laa nia
'ana God 'e rafo naa, na manata lana
nia saea na fange ki sui guu 'e mola
sui gwana fua 'ani lana. Sui ma wane
ne manata mamana laa nia nao si
rafo 'ua, nia manata 'u'ufa ka 'ani
gwana otona gwa tatabo ki.
3 Na wane ne nia nao si abu guu uri
'ani lana ta fanga, nao si sae garo lana
lau wane ne nia abu 'ana tai fanga ki.
Ma na wane ne nia abu 'ana 'ani lana
tai fanga ki, nia boroi ka nao si ade
lau gu 'uri nai fuana wane ne nao si
abu guu 'ana 'ani lana ta fanga, suli
God nia ala faafi keerua sui guu.
4 Nao si diana uri kolu ka sae garo
lana ta wane 'ana toaa ni rao nia ki
God lau gwana. Suli God 'ana ne baita
fuada ma nia lau 'ana ne kai saea
diana lana ma nao ta'aa lana raoa
kera ki. Tara raoa kera kai diana, suli
Aofia ne nia 'adomi kera fainia uri ka
diana.
5 Tii kwai ade laa nai gwana ne
nia ilia wane ka faa abua fa sato ka
saea fa sato nia 'ana ne abu tasa 'ana
fa sato ki sui guu. Ma ta wane ka
saea 'ana fa sato ki sui guu da abu
daka bobola guu. Nia 'uri nai, fua ni
keerua, na wane 'ana 'i tala'ana ka
tala saitoma diana 'ua guu 'ana doo
ne adea nia ka faabua fa sato nai ma
ka lea 'o'olo 'ana sulia faa abu laa nai
nia ilia ai.
6 Na waa ne nia faa abua tafa sato,
nia ilia fua faa'inito lana Aofia. Ma
na waa ne nia nao si abu guu uri 'ani
lana ta fanga, nia boroi nia ilia lau
guu fua faa'inito lana Aofia suli nia
tangoa God fua fanga nai. Ma na waa
ne nia abu 'ana 'ani lana tai fanga, nia
ade 'uri nai lau guu fua faa'inito lana
Aofia ma nia ka tangoa God.
7 Suli kolu sui guu, nao ta wane si
mauri ma nao si mae guu fuana 'i
tala'ana.
8 Na mauri lae ne kolu mauri ai,
kolu mauri uri faa'inito lana Aofia,
ma na mae lae ne kolu mae ai, kolu
mae lau guu uri faa'inito lana Aofia.
Nia 'uri nai, lea kolu ka mauri 'ua ma

nao kolu ka mae naa boroi, kolu doo
nia ki sui guu Aofia.
9 Suli Kraes nia mae sui ka mauri
lau gwana uri nia na Aofia kolu sui
guu toaa mauri ma na toaa mae naa.
10 Ma sui, ni kamolu toaa ne molu
'u'ufa ma molu ka 'ani gwamolu
otona gwa tatabo, tee ne adea molu
ka ketoa toolamolu ki gwana? Aia
ma kamolu toaa ne nao molu si abu
gu uri 'ani lana ta fanga, tee ne adea
molu ka maa susuala 'ana toolamolu
ki gwana? Kolu sui gu ne tara kolu kai
uu 'i naofana God ma tara nia kai keto
kolu.
11 Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii, "Na Aofia nia bae 'urii, "'E ma-
mana tiifau naa, na toae ki sui guu
kera dai booruru 'i naofaku, ma na
toaa 'ana baea 'e'ete kwailiu ki sui
guu kera da kai bae folaa suli nau
God.' "
12 Tee mone, kolu sui naa tara kolu
kai unu suli kolu tala'akolu ki 'i nao-
fana God.

Nao molu si ketoa toolamolu ki

13 Nia 'uri nai, nao kolu si keto kolu
kwailiu lau. Kolu too 'akolu faasia ili
lana tasi doo ne kai kaubarea manata
mamana lae kera na toolakolu ki.
14 Nunufana tiidooa lae kolu 'ana
sa Disas na Aofia, nau ku saitoma
diana ai na fange gwana taifilia nia
'afitai ka faasuaa na wane 'i naofana
God. Sui ta, lea ta wane 'e suana tasi
fanga ma ka saea nia 'e sua, nia ka too
'ana faasia 'ani lana, suli lea nia 'ani
gwana, nia 'e garo naa.
15 Lea ni 'oe 'o faa ta'aalia man-
ata lana ta wane 'ana toolamu ki 'i
nunufana si fanga ne 'oe 'ani, nia
faatainia 'oe nao 'osi liosau gu 'ani
nia. Nia 'uri nai, nao 'osi saketoa lau
mauria nia ta wane ne Kraes nia mae
uri nia 'i nunufana gwana si fanga ne
'oe 'ani.
16 Nia 'uri nai, nao molu si ilia
tasi doo ne toolamolu ki 'ana Kraes
da suai ka ta'aa 'ani kera sui boroi
'ana molu ka manata sulia ka diana
gwana 'ani kamolu ma sui ka adea
toae ki daka saea doo ta'ae ki suli
kamolu.
17 Suli na 'initoaa nia God laona
tooa nia wane nia nao lau doo sulia
fanga lae ma na kuu lae. Nia doo lau
'ana sulia na abulo lae ne faatainia
'o'oloe ma na aroaroe 'i matangakolu
kwailiu ma na manata ele lae ne
Anoedoo Abu nia falea fuakolu.
18 Suli lea na wane nia rao fuana
Kraes ma ka too 'uri nai, nia ka faae-
lea God ma ka adea toae ki daka ala
lau gu faafi nia.
19 Nia 'uri nai, alu kolu susuu 'akolu
fainia ili lana si doo ne faatainia
aroaroe ma ka 'adomi kolu ki kwailiu
uri uu ngasi lae 'ana manata ma-
mana laa kolu.
20 Nao molu si saketoa raoa nia God
laona mauria nia ta wane uri nun-
ufana manata lae sulia fange gwana.
Suli na fange sui guu nia mola sui
gwana fua 'ani lana lae. Sui ta, lea ta
wane nia 'ania ta fanga ma ka adea
toolana ka lukasia manata mamana
laa nia, 'i seeri gu ne nia garo.
21 Nia 'uri nai, si doo 'e diana gu
ne molu too 'amolu faasia 'ani lana
sibolo ma nao kuufi lana waen ne kai
talai garo 'ana ta wanefuta 'amolua
'ana bali 'ana manata mamana lae.
22 Ma na manata lamolu tai wane
ne molu saea tai fanga nia abu fua
'ani lana ki, alu doo 'uri nai ki nia
tio 'ana matangana ni 'oe fainia God.
'E diana tasa fuana wane ne manata
lana nao si keto nia 'i tala'ana faafia si
doo ne nia manata toi ka 'o'olo gwana
fuana uri ili lana.
23 Aia, ma na wane ne nia manata
ruarua sulia si doo ne nia sa kai ilia,
alu nia too 'ana faasi ili lana si doo
nai nia manata ruarua sulia. Suli ta
tee ne wane nia manata ruarua sulia
ma ka ilia gwana, waa nai nia ilia naa
garo lae.

15

Ili lana si doo ne adea manata lana ta wane kau ka ele

1 Iuka, ni kolu toaa ne manata
mamana laa kolu ki da rafo naa,
nia bobola fainia kolu ka mamarato
maasia tii ne manata mamana laa
nia 'e bibina 'ua ma kolu si manata
gwakolu suli kolu 'i tala'akolu ki.
2 Kolu sui guu kolu ka ilia doo ne
adea manata lana toaa kolu ki daka
ele, uri kolu ka babasia na manata
mamana lae kera ki.
3 Sa Disas Kraes nia nao si ilia doo
ki uri faaele lana gwana manata lana

'i tala'ana. Suli na Kekeda laa Abu 'e
bae 'urii, "God 'ae, na bae ta'aa laa ne
kera ilia fuamu nia toe nau lau guu."
4 Na doo neki sui guu kera da
kedaa laona Kekeda laa Abu nee,
kera kedaa mai uri ka faatainia lau
guu doo ki siakolu. Uri ka falea na
manata ngadoe ma na manata diana
lae fuakolu uri kolu ka mamarato
'ana maakwali lana alangaia nia ki
God fuakolu.
5 Alu God nia gwafe kamolu ma ka
falea 'ana mamarato laa nai fuamolu
ma ka 'adomi kamolu 'ana uri molu
ka too 'ana tiidooa lae 'i matang-
amolu kwailiu mala lau guu 'ana sa
Disas Kraes.
6 'I seeri tara kolu ka too 'ana tii
lioewane guu ma molu ka bae guu
'ana tii tala baea uri faa'inito lana
God ne Maa sa Disas Kraes na Aofia
kolu.
7 Kamolu molu ka gwale kamolu
kwailiu mala bae sa Disas Kraes nia
gwale kamolu mai. Lea kamolu ade
'uri nai, tara nia kai adea toae ki da
kai tangoa God uria.
8 Nau ku saea fuamolu, sa Disas
Kraes nia lea mai laona molaagali uri
ka 'adomia toaa Diu ki, ma uri na
alangaia God ki fuana kokoo kera ki
mai daka fuli.
9 Ma 'i seeri na toaa nao lau Diu ki
tara kera daka tangoa lau guu God
uria kwai'ofeia nia. Nia ka mala doo
bae na Kekeda laa Abu nia saea ka
'urii,

"Si kada nau ku too fainia toaa nao
lau Diu ki, nau ku bae folaa suli
'oe, ma ku nguu tango 'oe."

10 Ma na Kekeda laa Abu ka bae lau
gu 'urii,

"Kamolu toaa nao lau Diu ki, molu ele
'amolua fainia toaa Diu ki ne
kera toaa nia God."

11 Ma na Kekeda laa Abu ka bae lau
'urii,

"Kamolu toaa nao lau Diu ki, ma na
toae ki sui gwana molu tangoa
God!"

12 Ma lao tasi Kekeda laa Abu lau
guu, sa 'Aesaea nia bae 'urii,

"Tii waa faasia kwalafaa sa Deesii kai
dao ma nia kai gwaungai fua
toaa nao lau Diu ki, ma ni kera
dai manata mamana 'ani nia."

13 Alu God 'ana manata ngadoe nia
falea na ele laa ma na aroaroa ne
baita tasa fuamolu suli ne kamolu
molu manata mamana 'ani nia uri ka
adea na manata ngadoa kamolu ka
baita tasa lau 'ana tetedea nia Anoe-
doo Abu.

Doo ne adea ma sa Bol ka kekeda noniraa

14 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku sait-
oma diana ai na abulo lamolu nia di-
ana tasa ma molu ka saitoma doo, ma
molu ka tala'ana naa toolangaidoo
lae fuamolu kwailiu.
15 Sui boroi 'ana laona kekeda laku
mai fuamolu, nau kwasi mau 'ana
sae folaa lae 'ana doo ki fuamolu.
Tai si doo 'ana doo nai ki nau oli ku
faarongo kamolu lau ai uri ka 'adomi
kamolu. Ma 'i nunufana ade diana
nia God fuaku, nia ka fili nau
16 uri ku rao fua sa Disas Kraes 'i
matangana toaa nao lau Diu ki. 'I
seeri, nau ku rao mala 'ana ta wane ni
foa 'ana faatalongai lana Faarongoa
Diana nia God uri na toaa nao lau
Diu ki daka mala 'ana ta afuafua ne
Anoedoo Abu nia faa abua fua God
ma God nia ka ala faafi kera.
17 'Ana tiidooa laa nau fainia Kraes
Disas nau ku bae ngalangala sulia si
doo ne God nia ilia fuaku laona raoa
nau fuana.
18 Nau nao kwasi tala'ana bae
ngalangala lae sulia tasi doo 'i
tala'aku. Nau ku bae ngalangala
gwaku sulia si doo ne Kraes nia ilia
ka fuli laona raoa ne ku ilia 'ana talai
lana mai toaa nao lau Diu ki uri daka
too sulia doori lana God. Kera da ade
'uri nai suli da rongoa si baea ne ku
faarongo kera ai ma daka suana doo
neki nau ku ilia ki,
19 suli nau ku fulia doo kwaibala-
tana ki ma doo ni kwele lae ki ai 'ana
rigitaa nia Anoedoo Abu nia God. Na
raoa ne nau ku ilia 'ana faatalon-
gai lana Faarongoa Diana nee, nia
safali 'i Durusalem ka leafia kule ki
sui gwana lelea ka dao 'i 'Ilirikum.
Ma 'i tari'ina, nau ku faatalongainia
sui naa Faarongoa Diana nee sulia sa
Disas Kraes 'ana kula nai ki.
20 Si doo ne nau ku dooria 'asia
na mai 'ana kada 'oro ki ne faatalon-
gai lana si Faarongoa Diana nee 'ana
kula neki nao dasi saitomana 'ua sa

Disas Kraes ai. Nau ku dooria ade lae 'uri nai uri nao kwasi mala lau 'ana ta wane ne nia tolea gwana lume gwauna baefungu neki ta wane 'e'ete lau gwana nia 'elia ki.

21 Doo bae na Kekeda laa Abu 'e bae sulia Kraes ma ka 'urii gu sulia nai,

"Toaa ne nao dasi faarongo kera 'ua
'ana tasi doo sulia sa wala nai,
tara kera da kai suana daka lio
saitomana sa wala nai."

Sa Bol kai lea naa uri 'i Rom

22 Na 'abarua laa nau 'ana faatalongai lae 'ana kula 'e'ete nai ki, nia gu ne adea nao kwasi dao 'ali'ali kau siamolu.

23 Si kada nai, nau ku faasuia naa raoa nau 'i seki laona bali lolofaa neki. 'Ana kada 'oro sui na mai, nau ku dooria 'asia naa kwai suamolu.

24 Nau tara ku lea uri 'i Sbein ne. 'Ana lea laa nai gu ne ku manata ngado ai tara nau kwailiu kau ma kwai too fasi 'aku siamolu suli ta kasi kada kukuru, uri kolu ka ele kwaimani sui fatai molu kafi 'adomi nau 'ana lea laku naa uri 'i Sbein.

25 Sui fatai nau kufi tasa uri 'i Sbein, nau tara kwai lea fasi 'aku 'i Durusalem uri rao kwai'adomi lae fuana toaa nia ki God 'i seeri.

26 Doo ne adea ku lea fasi 'aku 'uri nai, suli toaa manata mamana 'i Masedonia ma 'i Gris ki ne kera da manata ele ma daka falea si malefo ni kwai'adomi lae fua 'adomi lana toaa siofaa ki matangana toaa nia ki God 'i Durusalem.

27 Si manatae wane nai si manatae wane faasi kera 'ana 'i tala'ada nai. Nia mone, na toaa nai ki daka 'adomia boroi toaa Diu ki 'i Durusalem nia ka bobola gwana nai, suli kera toaa Diu nai ki ne da tolingia Faarongoa Diana nee fua toaa nao lau Diu ki. Nia 'uri nai, nia diana fua toaa nao lau Diu ki daka tolingia lau guu na totodaa kera ki 'ana noni fua toaa Diu ki.

28 Ma si kada nau ku faasuia naa raoa nau 'ana fale lana malefo nai da konia mai, 'i seeri fatai nau oli mai kufi liu siamolu ma kufi lea naa uri 'i Sbein.

29 Nau ku saitomana si kada nau ku dao kau siamolu, tara kolu sui guu kolu kai dao toi na dianaa baita tasa faasia sa Disas Kraes suli ne nau ku dao kau siamolu.

30 Toaafuta nau ki 'ae, nunufana ade lana Aofia kolu sa Disas Kraes ma nunufana liosaua ne Anoedoo Abu 'e falea fuakolu, nau ku gani kamolu uri molu ka foa rigita mai fuaku, uri God ka 'adomi nau.

31 Molu ka foa mai uri God ka suasuli nau faasia toaa ade faasia ki 'i Diudia ade lea daka ili tasi doo ta'aa 'ani nau. Ma molu ka foa lau gu mai fuaku uri si kwai'adomia ne nau kwai ngali kau fuada 'i Durusalem ka adea manata lana toaa nia ki God 'i seeri ka ele sulia.

32 Uri lea sae manata lana God fuaku, tara nau ku faasuia si raoa nau nee sui, nau ku manata ele naa 'ana lea lae kau uri momola lae fasi 'aku siamolu.

33 Aia, alu God na waa 'ana aroaroe nia too 'ana fai kamolu sui guu. Iuka nia 'uri nai.

16

Si baea 'ana manata diana lae ki fua toaa manata mamana 'i Rom

1 Aia, nau ku faarongo kamolu kau sulia na waiwane kolu ni Fobi 'ana bali 'ana manata mamana lae, ne nia na ai rao kwai'adomi fua konia manata mamana 'i Senkria.

2 Nau ku dooria uri molu ka gwale nia kada nia dao kau siamolu, suli nia ai 'e manata mamana lau guu 'ana Aofia kolu. Molu ili 'uri nai fuana uri ka lea sulia ade laa ne toaa nia ki God da kai ilia ki. Nau ku dooria molu ka 'adomi nia lau guu 'ana kwai 'atoia nia ki, suli nia 'e 'adomi diana 'asia naa 'ana toaa 'oro ki ma ka 'adomi nau lau guu.

3 Molu ka faarongoa lau guu sa 'Akuila fai 'afe nia ni Brisila 'ana si baea ni manata diana laa nau fuadaru. Roo ai nai ki keerua roo ai ni rao kwaimani nau ki lau guu fua sa Disas Kraes.

4 Tii si kada, keerua karangia daru kai dao toi mae ladaru uri maana doo daru ilia ki mai uri 'adomi laku lae. Nau ku manata ele 'asia naa suli keerua. Nao lau taifili nau gwana ne ku manata 'uri nai, suli na konia manata mamana neki 'ana toaa nao

lau Diu ki, kera sui guu da manata ele
'asia naa suli keerua.
5 Aia, nau ku falea lau gu kau si
baea ni manata diana laa nau fua
konia manata mamana nai da ofu
kwaimani ki 'i luma keerua.
Nau ku falea lau gu kau si baea
ni manata diana lae nau fuana waa
kwaimani diana nau sa 'Ebenetas.
Nia naa bae waa totoonao faasia bali
fera 'i 'Eisia bae nia manata mamana
'ana sa Disas Kraes.
6 Sui nau ku falea lau gu si baea
ni manata diana lae nau fua ni Meri,
suli nia 'e rao tetede 'ana 'adomi lam-
olu lae.
7 Ma si baea ni manata diana lae lau
guu fua sa 'Andronikas ma ni Diunias
ne keerua roo ai Diu ki 'uri nau lau
guu, ma daru ka too lau gu laona
lookafo 'uri nau. Keerua bae daru
manata mamana 'ana sa Disas Kraes
'i nao 'ani nau. Na toa 'aboosol ki da
saitoma diana lau gu 'ani keerua.
8 Si baea ni manata diana laa lau
guu fua waa kwaimani diana nau sa
'Abilatas, suli nia manata mamana
lau guu 'ana Aofia kolu.
9 Si baea ni manata diana laa lau
guu fua sa 'Abanas, ne nia wane ni
rao kwaimani kolu lau gu fua sa Disas
Kraes 'uri nau lau guu. Si baea ni
manata diana laa lau guu fua wane ni
rao kwaimani diana nau sa Stakis.
10 Si baea ni manata diana laa lau
guu fua sa 'Abeles, ne nia waa abulo
diana ma sa Disas Kraes ka ala faafi
nia. Si baea ni manata diana laa lau
guu fua sa 'Aristobalas fai bara wela
nia.
11 Si baea ni manata diana laa lau
guu fua sa Herodion waa 'ana toaa
Diu ki 'uri nau lau guu. Si baea ni
manata diana laa lau guu fua bara
wela nia sa Nasisas ne kera toaa man-
ata mamana ki lau guu.
12 Si baea ni manata diana laa lau
guu fua ni Traefina ma ni Traefosa ne
daru rao tetede 'asia naa fuana Aofia.
Si baea ni manata diana laa lau guu
fua ai kwaimani kolu ni Besis ai ni
rao nia Aofia.
13 Si baea ni manata diana laa nau
lau guu fua sa Rufus waa ni rao diana
nia Aofia. Si baea ni manata diana laa
lau guu fua gaa sa Rufus ne nia mala
na 'ana ta gaa 'aku naa.
14 Si baea ni manata diana laa lau
guu fua sa 'Asinkritas, sa Flegon, sa
Hemes, sa Batrobas, sa Hemas, ma
na toaafuta kolu ki bali 'ana manata
mamana lae, ne da too fai kera.
15 Ma si baea ni manata diana laa
lau guu fua sa Filologas, ma sa Diu-
lia, sa Nerias fai waiwane nia, ma sa
Olibas fainia toaa nia ki God sui guu
ne da too kwaimani ki fai kera.
16 Molu ele suli kamolu kwailiu
molu ka samo 'aba 'ana samo 'aba
laa ne 'o'olo. Na 'aini konia manata
mamana nia ki Kraes sui guu 'i seki,
kera da falea kau si baea ni manata
diana laa kera ki fuamolu.

Kwaifamanataia sulia tooa diane fua toaa manata mamana ki

17 Toaafuta nau ki 'ae, si doo ku
saea kau fuamolu 'e 'urii; molu sua-
suli kamolu faasia toaa ne da safalia
toli lae ki fuamolu ma daka toolan-
gaidoo sulia doo 'e'ete ki lau gwana
faasia toolangaidooa ne meli bae su-
lia fuamolu. Molu too tau 'amolua
faasia toaa 'uri nai ki.
18 Na toaa ne da ade 'uri nai ki, kera
nao dasi rao gu fuana Aofia kolu sa
Disas Kraes. Kera da rao gwada sulia
lioda ki 'i tala'ada. Na bae sasaore lae
ne kera ilia fainia wane ki ma na kaso
laa ne kera ilia fai toaa da ulafusidoo
ki na doo gwana uri suke lada lae ai.
19 Aia, ma na toae ki sui guu da
rongo naa ne kamolu molu ade sulia
doori lana Kraes. Nau boroi ku ele
'asia naa suli kamolu. Nau ku dooria
uri molu ka lio filoa si doo ne diana,
ma molu ka too 'amolu faasia doo
ta'ae ki.
20 Tara nao si tau guu God waa 'ana
aroaroe nia kai dali ngisia tetedea
nia sa Saetan uri kamolu molu ka uri
faafia tetedea nia.
Alu na ade dianaa nia Aofia kolu sa
Disas ka nii 'ana fai kamolu.
21 Sa Timotii wane rao kwaimani
nau lau guu, nia falea lau gu kau
si baea ni manata diana laa nia
fuamolu. Sa Lusias, sa Deison, ma sa
Sosibate kera toa Diu ki 'uri nau lau
guu, kera falea kau si baea ni manata
diana laa kera fuamolu.
22 Nau sa Tetias waa ne ku kedaa
kau bae lana nai ki sa Bol nai, nau
ku falea lau gu kau si baea ni manata
diana laa nau fuamolu suli nau ta

waa manata mamana lau guu 'ana
Aofia kolu sa Disas Kraes.
23-24 Aia, sa Gaeas waa ne nau ku
dao kwai too ngado ki siana ma na
konia manata mamana nee 'i seki da
kai ofu kwaimani ki 'i luma nia, nia
falea kau si baea ni manata diana laa
nia fuamolu.
Sa 'Erastas waa ne lio sulia wai
malefo 'ana maefera baita nee, nia
fainia toolakolu sa Kuatas lau guu
keerua daru falea kau si baea ni man-
ata diana laa keerua fuamolu.*

Foa laa 'isi 'ana tango lae

25 Kolu tangoa God ne nia falea
tetedee fuamolu nunufana sa Disas
Kraes ne na faarongoa diana nee ku
faatalongainia nia bae sulia. 'E tau
na mai, God nao si faatai folaa 'ana si
faarongoa diana nee.
26 Ma sui 'i tari'ina, God nia ka
faatai folaa naa 'ana si faarongoa di-
ana nai. Na kekeda lana 'aini brofet
ki da bae sulia si faarongoa diana
nai. Na God mauri firi nee nia ka
odu kameli meli ka faatalongainia
faarongoa diana nai fuana toae ki
tiifau, uri kera daka manata mamana
'ana God ma daka ade suli nia.
27 Kolu falea tango lae tiifau talea
God ne nia taifili nia guu 'e liotoo ka
tasa. Kolu ka tango nia 'i nunufana sa
Disas Kraes ka lelea firi. Iuka, nia 'uri
nai!

* **16:23-24** Tai kekeda laa 'ua ladoa lau si baea nee, “Na kwai'ofei laa Aofia kolu sa Disas Kraes kai too fai kamolu sui guu. Iuka.”

Na Etana Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Koren

'Ana oluna fa lea laa 'ana rao misinare laa nia sa Bol, nia lea dao 'i 'Efesas ka too 'i seeri sulia kasi kada tu'uu. Ma 'i seeri, nia ka kedaa tai leta ki fuana konia manata mamana 'i Korin. Sa Bol nia kedaa ta tii leta 'ana leta nai ki nia ka toolangaidoo fuana konia manata mamana nai 'i Korin uri daka too 'ana tooa ne 'o'olo 'i matangana toaa nao dasi manata mamana ki 'ana God. (Na leta nai ne kolu nao si too ai 'i tari'ina.) Toaa nai 'i Korin kera da teemainia leta nai sui kera daka too 'ana tai si doo fua ledi lana sa Bol sulia. Na ledi laa nai ki 'urii, "Nee wala? Nia diana gwana uri wane ka arai ma keni ka 'afe ma nao, 'e nao? Tasi doo lau, nia 'o'olo gwana uri kolu toaa manata mamana ki kolu ka fanga kwaimani fainia toaa kwaimani kolu ki toaa ne da 'ania fanga ne da afuafu ai talea nunuidoo ki? Si kada kolu ofu kwaimani sui guu uri faabaita lana God, tara kolu ka ili 'utaa gu ai? Ma fale laa 'utaa mone 'ana fale laa Anoedoo Abu ne nia diana fuakolu uri gani lana God uria?" Na konia manata mamana 'i Korin kera kekeda kau fua sa Bol uri ledi lana lae uria doo nai ki.

Olu waa nai ki satada ki sa Stefanas, sa Fotunatas, ma sa 'Akaikus, kera da lea mai faasia 'i Korin fainia leta bae siana sa Bol. Ma kera daka faarongoa lau guu sa Bol 'ana tai doo ta'aa tasa fuli 'i matangana konia manata mamana 'i Korin. Tai toaa manata mamana 'i Korin, kera da olisusuu 'i matangada kwailiu, ma daka bae ngalangala sulia sa tii ne faasiuabu kera ki ma ka toolangai kera ki 'ana doo God ki (3:1-23). Tai wane daka dooria daka lea sulia sa Bol, ma tai wane daka dooria lea lae sulia sa 'Abolos ma sulia tai wane 'e'ete lau guu. 'I seeri ta tii waa lau guu ka kaubarea na gaa rua nia, ma na waa kwaitalai ki fua konia nia God ka nao dasi ilia guu tasi doo sulia ade garo laa nai. Ma tasi doo lau guu, tai toaa manata mamana kera da ngalia lau guu toaa manata mamana ki 'i naofana toaa nao dasi manata mamana ki uri 'olosi lada.

Sa Bol nia kekeda lau guu fua toaa manata mamana 'i Korin, ma na leta nai kolu ka 'ailia 'ana 1 Korin. Lao bali buka 1-6, sa Bol nia kekeda sulia si doo ta'aa ne fuli matangana toaa manata mamana 'i Korin ne nia rongoa. Lao bali buka 7-16, nia ka olisia na ledi laa ne toaa Korin ki da ledi nia 'i lao leta kera nai.

Na 'inifuui doo ki lao buka ne:

- Na 'afitaia 'ana kwaitolingi lae 'i matangana konia manata mamana 'i Koren 1:1—4:21
- Na 'afitaia 'ana garoe lao toae 5:1-13
- Na 'afitaia 'ana firufirue 6:1-8
- Na 'afitaia 'ana kwaidooria garo ki 6:9-20
- Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia araie ma 'afee 7:1-40
- Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia nunuidoo ki 8:1—11:1
- Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia foa kwaimani lae 11:2—14:40
- Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia tatae lae 'ana noniiwane falu 15:1-58
- Si baea ni manata diana lae ki faasia sa Bol 16:1-24

1 Na leta nee nia lea kau faasi nau sa Bol. Ne sa Disas Kraes nia 'aili nau uri rao 'aboosol lae fuana sulia liona God. Na toolakolu sa Sostenes 'ana manata mamana laa kolu, nia lau guu nia 'e nii fai nau 'i seki.

2 Kamiri miri kekeda kau fuamolu konia manata mamana ne molu nii 'ana maefera 'i Koren. God nia alu 'e'ete 'ani kamolu fuana 'i tala'ana si kada nia alu kamolu molu ka tiidooa naa fai sa Disas Kraes ma nia ka fili kamolu fainia toaa 'ana fere ki sui guu ne kera foosia sa Disas Kraes na Aofia kolu sui guu.

3 Alu God na Maa kolu ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ka ade diana 'adaru fuamolu ma daru ka falea 'adaru aroaroe fuamolu.

Kolu too 'ana doo diane ki nunufana Kraes

4 Nau ku tangoa God 'afa sato ki sui guu fuamolu uria na ade dianaa ne

God nia faatainia fuamolu lao tiidooa
lamolu fai sa Disas Kraes.
5 God nia falea doo diana 'oro
'asia naa fuamolu nunufana sa Disas
Kraes lao tiidooa laa kamolu fainia
Kraes. Ne nia falea saitomadooa
diana 'oro fuamolu ma ka 'adomi
kamolu uri bae folaa lae suli nia.
6 Ne da faatainia 'ani kamolu ne si
faarongoa nee meli faarongo kamolu
ai sulia Kraes nia 'e mamana.
7 Uri 'i seeri ka nao molu si oli
kukuru lau 'ana tasi doo 'ana doo di-
ana neki God nia falea fuamolu 'ana
kwaimaasi laa kamolu maasia dao
lana mai Aofia kolu sa Disas Kraes.
8 Tasi doo lau, God nia kai sua-
suli kamolu uri molu ka tetede 'ana
too lae fuana lelea ka dao 'ana susui
lae, uri nia ka nao si dao toi lau tasi
doo ta'aa 'ani kamolu 'afa sato nai sa
Disas Kraes kai oli mai.
9 Kameli meli fiitona God nia kai ili
'uri nai fuamolu suli nia fili kamolu
uri molu ka tiidooa fai 'Alakwa nia sa
Disas Kraes na Aofia kolu.

Na toli lae ki 'i matangana konia manata mamana 'i Koren

10 Aia toaafuta nau ki 'ae, nau ku
gani kamolu 'ana satana Aofia kolu
sa Disas Kraes uri molu ka manata
kwai ala faafi ma ka nao molu si toli
kwailiu 'i matangamolu ki. Ma uri
molu ka 'ado kwaimani ma molu ka
tiidooa lao manata lamolu ma lao li-
omolu tiifau.
11 Nau ku bae 'uri nai, suli tai
toaa faasia kwalafaa ni Kloe, kera da
faarongo nau ai saea kamolu molu
too 'ana olisusuu lae ki 'i matang-
amolu.
12 Ma tai wane 'ani kamolu kera
daka bae 'urii, “Kameli toaa meli lea
buri sa Bol lau 'ana ne!” Ma tai
wane daka bae 'ada 'urii, “Kameli
toaa meli lea buri sa 'Abolos lau 'ana
ne!” Ma tai wane ki lau daka bae 'urii,
“Kameli toaa meli lea buri sa Bita lau
'ana ne!” Ma tai wane lau guu daka
'urii, “Ni kameli toaa meli lea buri sa
Disas Kraes 'ana ne!”
13 Nee wala, Kraes nia tolingi
kwailiu mai 'ani nia 'uri nai? Nao nia
si ade 'uri nai! Nao lau nau sa Bol bae
ku mae usi kamolu 'ana 'airarafolo!
Nao lau 'ana sataku bae kamolu molu
siuabu ai!
14 Tangoa God, suli taifilia guu sa
Krisbas ma sa Gaeas gwana bae nau
ku faasiuabu keerua.
15 Doo ne adea guu, nao si 'o'olo
uri ta wane ka saea nia siuabu 'ana
sataku ma ka lea buriku.
16 (Aia, ta waa nau ku faasiuabu
nia lau guu bae sa Stefanas fainia
toaa nia lao luma nia tiifau. Nia naa
nai, nau nao kwasi manata toi guu
tai wane 'oro lau ne sae sa nau ku
faasiuabu kera.)
17 Tio lana naa nai, suli sa Disas
Kraes nao si fale nau mai uri faa-
siuabu lae. Nia fale nau lau 'ana mai
uri faarongo talo lae 'ana si Faaron-
goa Diana nee. Nau nao kwasi bae
gwaku 'ana saitomadooa 'ana fera ne
'i ano, suli nau ku dooria rigita lana
mae lana Kraes 'ana 'airarafolo ka ilia
toae ki daka manata mamana.

Na mae lana sa Disas nia falea mamanaa ma na liotooa nia God fuakolu

18 Toaa ne da naofia kwakwaea nia
God fuada, kera da rongoa si faaron-
goa diana nee sulia mae lana Kraes
'ana 'airarafolo daka saea 'ana oena-
doe gwana. Aia ma ni kolu toaa ne
God nia faamauri kolu ki, kolu saito-
mana mae lana Kraes 'ana 'airarafolo
'e faatainia tetedea baita tasa nia
God.
19 Suli na bae lana God lao Kekeda
laa Abu nia 'urii,
“Toaa ne kera saea da liotoo ki, nau
tara ku faatai folaa ai fuada ne
kera toaa oewanea ki gwada.
Ma na toaa ne da saea da saitoma
doo ki, nau tara ku faatainia
fuada ne kera toaa ulafusidoo
ki gwada.”
20 Doo ne adea guu, na liotooa kera
toaa liotoo ki ma na saitomadooa
kera ki toaa da saitomana taki nia
God ma na toaa da saitomana bae lae
lao fa sato 'i tari'ina ki, kera doo tatak-
wai ki sui guu. Suli God nia faatai
folaa ai na liotooa nia wane 'ana mo-
laagali na oewanea lae gwana.
21 Suli 'i lao liotooa nia God, na
wane 'ana molaagali nia 'afitai ka
saitomana God 'ana liotooa nia mo-
laagali. 'I seeri, God nia ka dooria
kai faamauria wane 'i nunufana si
faarongoa nee kameli meli faarongo
talo ai sui boroi 'ana tai wane daka

saea 'ana si baea oewanea gwana nee.
22 Na toaa Diu ki, kera dooria daka suana guu tai doo kwaibalatana ki ai sui fatai kera dafi faamamanea. Ma na toaa 'i Grik, kera daka doori rongoa si baea ne too sui fatai kera dafi faamamanea.
23 Ma sui ni kameli meli faarongo talo sulia sa Disas Kraes nia mae 'ana 'airarafolo. Si faarongoa nee toaa Diu ki da ote kera ai ma na toaa nao lau Diu ki daka saea rongo toi lae oewanea gwana.
24 Ma sui, fuana toaa ne God nia 'aili kera mai faasia malutana toaa Diu ma toaa nao lau Diu ki, sa Disas Kraes nia na tetedea ma na liotooa nia God naa.
25 Sui boroi 'ana toaa 'oro ki daka saea sae liotooa nia God na oewanea lae gwana ma na tetedea nia God ka tu'uu gwana, na oewanea lana God nia talua fatai liotooa nia wane. Ma na makeso lana God ka talua fatai tetedea nia wane.
26 Aia toaafuta nau ki 'ae, molu manata toi fasi too laa bae molu nii ai 'ana kada 'i nao 'ana si kada God nia 'aili kamolu mai uri manata mamana lae 'ani nia. 'I maana toae ki, too tii wane gwana 'ani kamolu bae molu liotoo ma molu ka kwaitalai ki. Ma too tii wane gwana 'ani kamolu bae molu futa 'ana waa 'initoe ki. Nao lau kamolu sui naa.
27 Ma sui, God nia ka fili kamolu mai toaa ne da sae kamolu 'ana toaa oewanea ki gwada. Uri 'i seeri God nia ka faa noni susuala kera toaa da liotoo ki. Ma nia ka fili kamolu mai toaa ne da sae kamolu 'ana toaa makeso ki 'asia guu. Uri 'i seeri God nia ka faa noni susuala kera toaa 'initoe ki.
28 Ma God nia ka fili kamolu mai toaa ne da lio faafi kamolu ki gwada ma daka sualangai kamolu ki gwada ma daka sae nao lamolu ki gwada. Uri 'i seeri God nia ka sae naofuli lana toaa ne da sae kera 'ana toaa 'initoe ki,
29 uri 'i seeri nao ta wane si bae inala lau suli nia tala'ana 'i naofana God.
30 God nia 'ado kolu fai sa Disas Kraes, ma God ka falea liotooa nia fuakolu 'ana Kraes. Ne nia tala 'olosi kolu 'i nunufana Kraes ma kolu ka 'o'olo 'i naofana. Ma nia ka luke kolu faasia abulo ta'aa lae ma ka tolingi nia 'ani kolu uri kolu na toaa nia na 'ana God nia 'ado kolu fai sa Disas Kraes.
31 Doo ne adea guu, na Kekeda laa Abu nia ka bae 'urii, “Alu wane ne nia dooria kai bae ngalangala nia bae ngalangala 'ana sulia si doo ne Aofia nia ilia sui naa.”

2

1 Toaafuta nau ki 'ae, 'ana si kada bae nau ku eta dao kau siamolu uri bae lae sulia bae lana God, nau nao kwasi bae gu mala 'ana ta wane ne nia saitomana 'asia naa bae lae uri faatai lana liotooa 'ana fera ne 'i ano.
2 Nau nao kwasi ade 'uri nai, suli ku dooria kwai bae 'aku sulia taifilia guu sa Disas Kraes ma na mae lana 'ana 'airarafolo.
3 'Ana si kada bae nau ku dao siamolu bae, nau na wane makeso ma na wane maugafi gwana ne ku mau ku lelebe ki guu.
4 'Ana bae laku ma na faatalongai laku fuamolu, nau nao kwasi gae kamolu guu sulia liotooa 'ana molaagali. Na Anoedoo Abu lau 'ana bae nia faatainia tetedea nia 'ana si kada ku faatalongai fuamolu,
5 uri 'i seeri na manata mamana laa kamolu ka uu 'ana fafona tetedea nia God, nao lau fafona liotooa nia wane 'ana molaagali.

God nia faatainia na liotooa nia fuakolu 'ana raoa nia Anoedoo Abu

6 Fua toaa ne manata mamana laa kera ki nia ngasi naa 'ana God, kera 'ana ne nau ku bae sulia liotooe fuada. Ma sui ta, na liotooa nai nia nao lau liotooa nia molaagali nee, ma ka nao lau liotooa kera toaa 'inito ki lao molaagali nee 'i tari'ina ne kera da kai funu lau gwada.
7 Na liotooa ne meli bae lau 'ameli sulia ne si lio nia God uri fale lana dianaa baita tasa nia fua toaa nia ki, ne nia too 'uana mai ai sui fatai kafi saungainia molaagali ma sui ka nao si faatai folaa mai ai fua toae ki 'ana kada 'i nao.
8 Ma na toaa gwaungai ki lao molaagali nee kera da ulafusia si lio nai.

Lea sae kera daka saitomana, kera
'afitai daka foto faafia na Aofia diana
tasa bae 'ana 'airarafolo.
9 Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii,
"Si doo ne God nia ade akau ai fuana
toaa ne da liosau 'ani nia, nao
ta wane si liotoi 'ua, ma si
rongo saitomana 'ua, ma si
manata toi 'ua."✡
10 God nia faatainia si lioewane
agwa nai fuakolu 'ana rao lana Anoe-
doo Abu nia ne saitomana doo ki sui
guu ma ka saitomana manata lana
God.
11 Na manata lana wane 'i tala'ana
'ua guu ne saitomana si doo ne nii
lao manata lana 'i tala'ana. Nia mala
lau guu ne Anoedoo Abu nia God 'i
tala'ana 'ua guu ne saitomana si doo
ne nii laona manata lana God.
12 Ma ni kolu toaa ne kolu manata
mamana ki naa, nao kolu si manata
mala 'ana toaa ta'aa neki laona mo-
laagali. Suli na Anoedoo Abu faasia
God ne nii 'ani kolu, nia ne 'adomi
kolu uri kolu ka saitomana doo neki
sui guu God nia fale tatakwai gwana
ai fuakolu.
13 Doo ne adea guu, kameli nao
meli si toolangaidoo 'ana liotooa nia
wane gwana 'ana bae lae. Na Anoe-
doo Abu lau 'ana ne nia 'adomi
kameli ma meli ka toolangainia doo
mamane ki sulia God fua toaa neki da
too 'ana Anoedoo Abu.
14 Na kwaini wane neki nao dasi
too 'ana Anoedoo Abu, kera 'afitai
daka saitomana doo mamana ki sulia
God, ne Anoedoo Abu nia faatai folaa
ki ai. Kera manata sulia doo nai ki
daka ka saea 'ana doo oewanea ki
gwana. Kera nao dasi saitoma diana
'ana doo nai ki suli kera nao dasi too
'ana Anoedoo Abu uri ka 'adomi kera
uri daka saitomana.
15 Na wane ne nia too 'ana Anoedoo
Abu, nia ne tala'ana kai lio saitomana
'e'ete lana doo ki sui guu, ne nao ta
wane si tala'ana keto lana.
16 Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii,
"Nao ta wane si bobola fai saitoma
lana manata lana Aofia,
uri ka bobola fai toolangaidoo lae
fuana."

Sui, ni kolu 'ana ne kolu too 'ana
Anoedoo Abu ma kolu ka saitomana
manata lana sa Disas Kraes.

3

Toaa ne da too 'ana Anoedoo Abu nao dasi tolingi kera lau

1 Toaafuta nau ki 'ae, 'ana si kada
bae nau ku too mai fai kamolu,
birangamolu nia mala gwana biran-
gana toaa nee lao molaagali. Nia
ne adea nao kwasi toolangaidoo
fuamolu mala 'ana ne nau kwai ilia
fuana toaa da too sulia liona Anoedoo
Abu. Ni kamolu molu kwikwina 'ua
gwamolu 'ana manata mamana laa
kamolu 'ana sa Disas Kraes.
2 Nia ne adea ma nau ku toolan-
gaidoo gwaku fuamolu mala 'ana ta
ai ne faa susufia 'ua gwana wela
bibiu nia, ma ka nao si falea 'ua guu
tasi fanga ngasi fuana, ma 'i seeri nia
ka 'afitai 'ua gwana fuamolu uri sait-
oma lana doo baki ku toolangainia ki
fuamolu. Ma 'i tari'ina boroi, kamolu
nao molu si bobola 'ua gwamolu uri
saitoma lana doo nai ki.
3 Suli na abulo lamolu nia mala
'ua gwana abulo lana toaa nee laona
molaagali. Kamolu molu 'uga ma
molu ka firufiru gwamolu 'i matang-
amolu ki, ma ka faatainia gwana ne
kwaidooria ta'aa nee laona molaa-
gali nia talai kamolu 'ua gwana ma
molu ka 'uria gwamolu toaa ne nao
dasi saitomana 'ua guu God.
4 'I seeri tai wane 'ani kamolu daka
bae 'urii, "Kameli, sa Bol 'ana ne meli
lea suli nia." Ma ta bali 'amolu daka
bae 'ada 'urii, "Kameli, sa 'Abolos 'ana
ne meli lea suli nia." Na bae lamolu
nia faatai folaa ai na birangamolu nia
mala gwana toaa nao dasi manata
mamana ki 'ua.
5 Molu manata fasi sulia sa 'Abolos
fai nau. Kaaria na roo wane ni rao
nia ki God gwana fua 'adomi lamolu
lae ne, uri molu ka manata mamana
'ana Aofia. Ma ni kaaria miri ilia
gwaaria si raoa ne Aofia nia falea
fuamiri uri ili lana gwana.
6 Ni nau, nau talafana gwana ta
wane ni fasi doo lae laona ole. Ma sa
'Abolos, nia talafana gwana ta wane

✡ **2:9** 'Aesaea 64:4

bae nia rao 'ana kiki lana kafo faafia
miga doo ku fasida ki. Aia ma God
'ana ne nia wane uri fale lana mauria
fuana doo fasi lana nai ki uri ka adea
kera daka tagwasu.
7 Doo ne adea guu, na wane ne
nia fasi doo gwana ma na wane ne
nia kiki gwana 'ana si kafo 'aena doo
nai ki uri daka tae, keerua sui guu
nao daru si 'initoa guu. God 'ana ne
nia 'initoa, suli nia 'ana ne kai falea
mauria fuana doo fasi lana nai ki uri
daka tagwasu.
8 Na wane ni fasi doo lae ma na
wane ni kiki lae 'ana si kafo 'aena
doo ki, keerua daru rao kwaimani
gwadaru uri tii si doo guu. Ma God
nia kai kwaiarangai keerua sui guu,
nao ta wane 'adaru si ore, uri maana
si bali raoa keerua ki.
9 Aia, sa 'Abolos fai nau na roo
wane ni rao nia ki God gwana. Ni
kamolu naa ne talafana ola nia God
ne kaaria miri rao ai.
Ma ni kamolu molu ka 'uria lau guu
na beu nia God.
10 Si raoa ne ku ilia, nau ku safalia
mai raoa nia God 'i matangamolu
nunufana ade dianaa nia God fuaku.
Raoa nai nia talafana 'eli lana gwana
fungu ni faangado lana beu, ma nau
ku ili diana ai mala 'ana ta wane ne
saitoma diana 'ana tole beu lae. Aia,
ma ta wane na 'ana ne kai tolea beu
gwauna fungu nai. Ma sui ta, tii
gwana ne nia rao 'ana beu nai, nia ka
ade diana ai.
11 Suli sa Disas Kraes taifili nia naa
ne talafana fungu nai ni faangado
lana beu nai.
12 Lea ta wane nia ka tole beu
gwauna fungu nai ma na raoa nia ka
diana mala 'ana gool ma silfa ma tai
fau diana ki lau ne totoo dasi fura, ma
nao ta wane ka tole beu ma na raoa
nia ka nao si diana mala gwana 'ana
'ai ma tai doo ni tole beu lae ki lau ne
da kai fura 'ali'ali ki gwada;
13 tara lea dao 'afa Sato ne sa Disas
Kraes nia kai didia toae ki tiifau ai,
nia kai ilitona raoa nai ki 'ana ere uri
ka faatainia diana lana ma ta'aa lana
raoe ki. Lelea na raoa diane, na era
nai 'afitai ka sarufia guu. Ma lelea na
raoa ta'ae gwana, na era nai ka sarufi
tiifau na ai.
14 Lelea na ere ka nao si sarufia guu
na raoa nia wane, na wane nai kai
ngalia kwaiaraa uria.
15 Ma lelea na ere ka sarufia naa
raoa nia wane, na wane nai kai ore
'ana kwaiarae uria, sui boroi 'ana
God ka faamauria wane nai. Na
wane nai nia tara ka mala gwana
ta wane ne ere sarufia beu nia fai
'okodoo nia tiifau ma nia gwana ka
mauri.
16 Ma ni kamolu molu ka saitoma
diana ai ne kamolu na beu nia naa
God ma na Anoedoo Abu nia God nia
ka too 'ani kamolu.
17 Doo ne adea guu, lea ta wane nia
faafunuia beu nia God, God boroi nia
kai faafunuia lau guu wane nai. Suli
na beu nia God nia abu tataumae, ma
ni kamolu naa ne na beu nia God.

Na liotooa nia God nia koni kwaimani 'ana toae ki

18 Ade ta wane manata lana ka suke
nia 'i tala'ana. Lea ta wane 'amolu
nia manata toi nia liotoo 'i maana
wane 'ana molaagali, alu nia luka
'ana liotooa nai ma ka oewanea 'ana
'i maana wane 'ana molaagali uri nia
ka liotoo 'i maana God.
19 Na doo ne wane lao molaagali
saea 'ana liotooe, 'i maana God, na
oewanea lae gwana. Suli na Kekeda
laa Abu nia bae 'urii, “Si kada toaa li-
otoo ki da faatainia liotooa kera, God
nia ka faatai folaa 'ana oewanea lana
liotooa kera.”✡
20 Ma na Kekeda laa Abu ka bae
lau gu 'urii, “Na Aofia nia saitomana
gwana ne manata lana toaa liotoo ki
na oenadoe gwana.”✡
21 Doo ne adea guu, nia sui lana
naa uri molu ka bae faadiana kamolu
nai 'ana lea lae sulia bae lana wane
gwana. Suli na doo nai ki, doo
kamolu ki sui guu:
22 Kameli nee, sa Bol ma sa 'Abolos
ma sa Bita, kameli sui guu toa fua rao
'adomi lamolu lae. Ma na fera ne 'i
saegano, ma na mauria nee ma na
maea ne kai dao tookolu, ma si doo 'i
tari'ina ki ma si doo ne nii ki 'ua mai,
na doo nai ki boroi doo kamolu ki sui
guu.

✡ **3:19** Diob 5:13 ✡ **3:20** Sam 94:11

23 Ma ni kamolu na doo nia ki sa
Disas Kraes, ma sa Disas Kraes na doo
nia God.

4

Na 'aboosol Kraes ki

1 Nia 'uri nai, nau ku dooria uri
molu ka saitomana ne kameli na waa
ni rao lae ki lau gwana fua Kraes 'ana
bae lae sulia si lio nia God fua toaa nia
ki tiifau ne tio agwa mai ka nao dasi
saitomana 'ana kada 'i nao ki.
2 Aia, si kada kera alua wane ka
lio sulia tasi raoa, wane nai ka ili
mamana ai.
3 Aia fuaku 'i tala'aku, lea sae ni
kamolu ma nao tai wane lau gwana
lao fera ne 'i ano molu ka iroa boroi
raoa nau nee, nia ka nao si 'oga nau
guu. Nau boroi nao kwasi tala iroa
raoa nau tala'aku.
4 Suli nau kwasi saitomana guu tasi
doo ne ku ilia ka garo. Sui boroi 'ana
nau nao kwasi saea lau uri sae nau
waa ku 'o'olo tiifau naa. Suli na Aofia
'ana ne nia tala'ana sae lana doe suli
nau.
5 Doo ne adea guu, nao molu si saea
diana lana 'ua ma nao ta'aa lana 'ua
raoa nia ta wane 'i tari'ina suli kolu
nao si dao 'ua 'ana si kada nai. Too
'akolu lelea na Aofia ka dao guu. Tara
nia ne kai faatai folaa 'ana si doo da
saufinia ki lao rorodoa lae ma nia kai
alu faatai 'ana si doo ne wane agwaa
ki laona liona wane. 'Ana si kada
nai fatai, na wane 'i tala'ana nia kafi
rongoa si baea tee 'ana tango lae ne
God nia kai saea fuana.
6 Toaafuta nau ki 'ae, doo nai ki
nau ku saea sulia sa 'Abolos fai nau
nai, nau ku saea uri molu ka saitoma
diana 'ana malutana si baea bae nia
'urii, “Nao molu si lea 'e'ete faasia si
baea ne kera kedaa laona Kekeda laa
Abu ki.” Nau ku dooria uri ka nao
molu si sae diana lana ta wane ma ta
ruana wane ka nao.
7 Nao molu si manata toi lau sae sa
tai kamolu naa ne molu 'initoa talua
wane ki sui guu. Na doo neki sui
guu molu too ai nee, God nia fale
tatakwai gwana ki ai fuamolu. Nia
'uri nai, nia nao si bobola fainia uri
molu ka bae inala, suli God gwana ne
fale tatakwai 'ana doo nai ki fuamolu.
8 Kamolu molu manata oewanea
suli molu manata toi sae sa molu too
sui naa 'ana doo neki sui guu molu
'atoia ki. Molu ka manata oewanea
lau guu suli ne molu manata toi sae
sa kamolu toaa molu suadoo baita
ki 'asia naa. Ma molu ka manata
oewanea lau guu suli molu manata
toi sae sa kamolu toaa molu 'inito
na 'amolu faasi kameli toa 'aboosol
ki. Aia, nau ku dooria sae sa kamolu
molu ka 'inito naa kada nai wala, uri
kameli lau guu meli ka 'inito 'ameli
fai kamolu.
9 Nau ku bae 'uri nai suli suai lae
nia mala 'ana sae God nia fai kameli
'aboosol ki lelea meli ka nao 'isi naa.
Ma daka ade naa mala 'ana toaa da
keto kera ki ma daka talai kera uri
mae lada ki naa, ne da ilia 'ani kameli
'i maana konia 'ana 'ensel ma wane
sui gwana uri lio mae lameli lae naa.
10 Ni kameli, sua lameli nia oe-
wanea faafia raoa ne meli ilia fuana
Kraes, ma ni kamolu molu ka saea
molu liotoo suli molu manata ma-
mana 'ana Kraes. Ma ni kameli sua
lameli, kameli toa makeso. Ma ni
kamolu molu ka saea kamolu toaa
tetede. Ni kamolu molu saea wane
ki da sae'inito 'ani kamolu. Ma ni
kameli, molu ka sae oewanea lameli.
11 Ka dao 'i tari'ina boroi 'ana, ni
kameli meli fiolo mae gwameli, meli
ka maeli kuu gwameli, meli ka ofi
mumuu, ma daka kwaeta'aa ki 'ani
kameli ma ka nao gwameli ta kula ni
too lae ki.
12 Ni kameli meli ka rao tetede na
nonimeli ka fii 'ana raoe, meli ka too
'ana si doo ki. Aia, ma 'ana si kada
wane ki da bae ta'aa fuameli, kameli
meli ka gania God uri ka falea diana
lae fuada. Ma 'ana si kada kera da
ilimatai kameli, kameli meli ka ma-
marato gwameli.
13 Ma 'ana si kada wane ki da unu
ta'aa suli kameli, kameli meli ka unu
diana gwameli suli kera. Ma lea mai
ka dao boroi 'i 'ana tari'ina, na wane
'oro da suameli ka mala gwana 'ana
tafu moko ta'aa lao molaagali.
14 Nau nao kwasi kedaa doo neki
uri faa noni susuala lamolu lae,
nau ku dooria lau 'aku uri ku 'olosi
kamolu, suli kamolu molu mala 'ana
wela nau ki ne ku liosau 'ani kamolu.

15 Na wane 'oro mamana guu sait-
omana daka toolangaidoo fuamolu
sulia sa Disas Kraes, sui boroi 'ana na
wane neki da suamolu ka mala 'ana
sae ni kera na maa kamolu ki naa,
kera nao dasi 'oro guu. Suli nau ne
talafana maa kamolu naa 'ana Kraes
suli ne ku faatalongainia si faaron-
goa diana nee ma kamolu molu ka
manata mamana ai.
16 Doo ne adea guu, nau ku gani
kamolu kau uri molu ka liokwaisulii
'ani nau.
17 Nau ku odua sa Timotii ka lea
kau siamolu uri molu ka ilia si
doo nai. Sa Timotii nia talafana
fa 'alakwa 'inomauri nau naa ma
ka rao diana fua Aofia kolu. Nia
ne kai 'adomi kamolu uri molu ka
manata toi birangaa nau ki 'ana
tiidooa lae fainia Kraes. Nau ku
ade sulia na birangaa 'o'olo nai, ma
ku toolangainia 'i matangana konia
manata mamana ki sui guu nau ku
dao siada.
18 Aia, ma tai wane 'ani kamolu
kera da saea sae nau lelea nao kwasi
dao ki guu siamolu, ma kera daka bae
inala ki suli kera 'i tala'ada.
19 Sui boroi 'ana, lea liona Aofia
fuaku, tara nao si tau guu nau kwai
dao kau siamolu. Ma si kada ku dao
kau, tara nau ku suai fasi toaa nai da
bae inala nai ade lea kera daka too
mamana guu 'ana ta tetedea. Ade sae
na baea tatakwai lae gwana nai.
20 Na 'initoaa nia God nao lau na
baea tatakwai gwana, nia faatainia
tetedea nia God.
21 Aia nia 'uri nai, tee gu ne molu
dooria? Kamolu molu dooria uri nau
ku dao ma ku kwae kamolu ma nao
kwai dao kau fai liosaue ma na mara-
bibi lae.

5

Na tii waa matangana konia manata mamana 'i Koren nia fulia garoe

1 Aia, nau ku rongo da saea tii waa
'amolu nia ilia tii si doo 'e garo 'asia
naa. Kera da saea na waa nai nia
garoa ki lau gwana 'afe maa nia. Na
kwai garoa nai 'i matangana boroi
toaa ne nao dasi saitomana ki God nia
abu 'ua gu mai.
2 Nia nao si bobola fainia uri
sae kamolu molu ka bae noniraa
gwamolu fainia si doo nai! Nia
bobola fai sae kamolu molu ka
kwaimantai baita ma molu ka odua
sa wala nai ilia doo nai ka lea 'ana fasi
matangamolu.
3-4 Sui boroi 'ana nau nao kwasi ofu
fai kamolu laona ofu laa kamolu, 'ana
manata laku, nau ku nii gwaku fai
kamolu. Doo ne adea guu, nau ku
saea ne sa wala nai nia garo naa ka
bobola fainia uri molu ka falea kwak-
waea fuana. 'Ana si kada kamolu
molu ofu kwaimani 'ana satana sa
Disas na Aofia kolu, nau boroi ku nii
lau gu fai kamolu 'ana satana sa Disas
na Aofia kolu.
5 Molu falea kau sa wala nai fua
sa Saetan uri ka saketoa nonina uri
mangona ka mauri 'afa Sato ne sa
Disas na Aofia kolu nia kai oli mai.
6 Na wane ne nia ilia garoe nia
nii matangamolu ma sui boroi 'ana
kamolu molu ka bae inala gwamolu!
Molu manata toi fasi si baea bae nia
bae 'urii, “Kasi isi tu'uu boroi 'ana
tara nia kai ruufia lao kumu 'ana
beret lelea ta kula si ore guu.” Ta-
lafana lau guu na wane ne nia ilia
garoe ma ka too gwana fai kamolu
nai.
7 Nia 'uri nai, molu lafua sa wala
nai fai garoa nia nai fasi matang-
amolu, suli nia mala 'ana tasi isi 'i
matangamolu. Ni kamolu na too laa
kamolu na too laa falu naa ne nao
ta garo laa ai. Kraes nia mae naa
fuakolu mala 'ana ta kale sifsif ne
kera afuafu ai lao fafangaa nee 'ana
“Fangatasae.”
8 Nia 'uri nai, alu kolu manata toi
na 'akolu too laa falu nee 'ana ma-
mana lae fua God ne mala 'ana tafa
beret falu ne nao naa isi ai, ne nao lau
too laa kwali bae 'ana abulo ta'aa lae
bae nia mala 'ana ta isi.
9 Lao kekeda laa bae nau ku fale
kau fuamolu 'i nao,* nau ku saea
kau fuamolu uri nao molu si 'ado
kwaimani lau fainia toaa da ooe ki.
10 Nau nao kwasi saea fuamolu uri
molu ka sualangainia toaa nao dasi

* **5:9** Sa Bol kedaa leta nee fua toaa manata mamana ki 'i Korin, sui fatai nia kafi kedaa buka 1 Korin.

manata mamana ki 'ua 'ana God ma
daka ooe ki, ma nao daka ogalulumi,
ma nao daka beli ki, ma nao daka
foosia nunuidoo ki. Suli lea kolu too
lao molaagali nee, nia 'afitai 'asia naa
uri kolu ka too 'e'ete lau faasi kera
toaa ta'ae ki.
11 Si doo bae nau ku bae lau 'aku
sulia bae nia 'urii, nao molu si 'ado
kwaimani fai toaa da saea kera da
manata mamana 'ana sa Disas Kraes
ma sui daka dau gwada 'ana ooe
lae, ma daka ogalolome, ma daka
foosia nunuidoo ki, ma daka ununu
ta'aa sulia toae ki, ma daka kuu
gwaulilinge 'ana waen, ma daka beli.
Na fanga kwaimani lae fai kera boroi
nao molu si ilia.
12-13 Toaa ne nao dasi manata ma-
mana 'ana sa Disas Kraes, nao lau
raoa kolu ne uri keto lada lae. God
'ana ne nia kai keto kera. Aia ma ni
kamolu, si raoa kamolu naa ne uri
keto lana ta wane lao konia manata
mamana nee ne nia ilia tasi doo ka
garo 'uri nai. Suli na Kekeda laa Abu
nia bae 'urii, "Molu 'idua wane ta'ae 'i
sara fasi matangamolu."✡

6

Na toa manata mamana ki da ngali kera kwailiu lao kwauto

1 Si kada ta wane 'amolu ne nia
manata mamana nia olisusuu fainia
ta wane manata mamana lau guu,
nia nao si too uri wane nai ka ngalia
toolana nai fua lao kwauto ne toa nao
dasi manata mamana ki 'ana sa Disas
Kraes da nii ai uri daka didia. Si doo
too ne, uri nia ka oli fainia fuana toa
nia ki God uri 'olosi lana si doo nai
matangadaru.
2 Kamolu molu saitomana ne
kamolu toaa nia ki God ne molu
kai kwaea kwauto nia molaagali.
Ma lelea kamolu toaa nia ki God
naa ne molu kai kwaea kwauto nia
molaagali uri nai, tama kamolu naa
ne bobola fainia uri sae molu ka
kwaea kwauto ki matangamolu.
3 Bobola fainia sae kamolu molu
ka saitomana gwamolu ne kolu ne
tala'ana kolu kai kwaea kwauto kera
'ensel ki. Lea nia 'uri nai tama kolu
naa ne kolu bobola fai 'olosi lana
kaala doo ki lao toae.
4 Lea wane manata mamana ki da
olisusuu 'i matangada ki, nia nao si
diana uri daka lea siana toa nao dasi
manata mamana ki fua 'olosi lana
olisusuua kera ki.
5 Kamolu nao molu si noni susu-
ala 'ana ngali lamolu lae ki fua lao
kwauto 'i sara? Kamolu alamia nao
molu si too guu 'ana ta wane liotoo
'i matangamolu fua 'olosi lana doo ki
fuamolu toaa manata mamana ki 'oto
ne?
6 Ma sui ni kamolu, si kada lea
ta wane 'ani kamolu nia ngalia ta
wane manata mamana lau guu uri
lao kwauto, daru ka lea na 'adarua
lao kwauto ne toa nao dasi manata
mamana ki guu 'ana sa Disas Kraes
kera nii ai fua 'olosi ladaru lae!
7 Si ade laa nai kamolu toaa man-
ata mamana ki molu ngali kamolu
kwailiu lau gwamolu fua lao kwauto
'i sara, nia faatainia kamolu nao
molu si too naa sulia kwaidooria nia
God. Lea sa molu ka faolomainia
toolamolu ki daka ilia boroi 'ada doo
garo ki fuamolu ma daka laua boroi
'ada 'okona doo kamolu ki nia ne
diana ka talua ngali lada fua lao
kwauto.
8 Aia ma ni kamolu molu ka ade
ta'aa 'amolu fua too lamolu ki 'i bali
'ana manata mamana lae ma molu ka
beli kamolu kwailiu ki 'amolua.

Nao molu si ooe

9 Kamolu molu saitomana sui naa
ne toaa ne abulo lada ta'aa ki, kera
'afitai naa daka too laona 'initoaa nia
God. Molu ka fiia, ade lea ta wane
ka suke kamolu. Suli na toaa ne
kera dau 'ana ooe lae, ma na foosi
lana nunuidoo ki, ma daka kaubarea
araie fai 'afee, ma na wane neki da
garo kera ki lau gwada 'i tala'ada,
10 ma na toaa bebeli ki, ma na toaa
ogalulumi ki, ma na toaa da kuu oe-
wanea ki 'ana waen, ma na toaa da
ununu ta'aa ki sulia wane ki, ma na
toaa laudoo ki, kera sui guu 'afitai
ta wane 'ani kera ka ruu naa laona
'initoaa nia God.
11 'Ana kada sui naa, na ade lana
guu bali 'amolu tai wane nai. Ma
sui 'i tari'ina nee, God nia manata
luke kamolu ma ka faafaalu kamolu
faasia abulo ta'aa laa kamolu ki ma

✡ **5:12-13** Diutoronomii 13:5; 17:5

ka alu 'e'ete 'ani kamolu fuana 'i tala'ana, ma ka 'olosi kamolu molu ka 'o'olo naa 'i maana. God nia ili 'uri nai 'i nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes ma 'ana raoa Anoedoo Abu nia God.

Molu falea naa nonimolu ki fua God

12 Nau ku rongo tai wane da bae 'urii, "Nau ku saitomana kwai ilia gwaku doo ki sui gwana." Nau tara ku olisi 'urii 'ani kera, "Sui boroi 'ana 'oe saitomana 'oko ilia gwamu doo ki sui guu, nao lau si doo ki sui guu ne diana fuamu." Nau lau guu ku saitomana kwai ilia gwaku doo ki sui guu. Sui boroi 'ana ta, nau 'afitai ku faolomainia tasi doo uri ka 'inito 'ani nau.

13 Ma lea sae ta wane 'amolu lau guu ka bae 'urii, "Na fange doo naa fua rakena wane, ma na rakena wane doo naa fua fange." Nau tara ku olisi 'urii lau gu 'ani nia, "God nia kai faasui tiifau 'ana fange fainia rakena wane." Aia, na noniwane na doo nia Aofia 'ana, nao lau doo fua ooe lae, ma na Aofia 'ana ne nia 'inito fua noniwane.

14 Tasi doo lau guu, God nia kai tataea noni kolu ki faasia maea 'ana tetedea nia mala lau gu ne nia tataea sui naa Aofia kolu faasia maea.

15 Kamolu molu saitomana sui naa, ne kolu toaa ne kolu manata mamana ki naa, na noni kolu nia ta bali gwana 'ana nonina sa Disas Kraes. Doo ne adea guu, nia nao si bobola uri kolu ka ngali tasi kula 'i nonina sa Disas Kraes ma kolu ka 'adoa fai ta wela keni ooe!

16 Bobola fai sae kamolu molu ka saitomana naa, ne lea ta wane nia tio fai ta wela keni ooe, na roo nonidaru ki da alua naa tii noniiwane guu. Suli na Kekeda laa Abu nia bae folaa sulia ka 'urii, "Na roo noniiwane 'e'ete ki daru alua naa tii noniiwane guu."✡

17 Aia, ma na wane ne nia manata mamana 'ana sa Disas na Aofia, na mauria nia fai mauria sa Disas keerua alua guu tii doo.

18 Molu too tau 'amolua faasia ooe lae. Na abulo ta'aa lae ki sui guu ne wane kai ilia nia nao si tauwelaa guu nonina, aia ma na wane ne nia abulo ta'aa 'ana ooe lae gu ne nia tauwelaa naa nonina 'i tala'ana.

19 Bobola fai sae kamolu molu ka saitomana naa ne noni kolu nia na kula ni too nia Anoedoo Abu nia God ne nia falea fuakolu. Uri 'i seeri, nao lau kolu ne kolu gwaungai fua noni kolu, suli ne kolu na doo nia ki God naa.

20 Suli God nia foli kolu sui naa 'ana mae lana 'Alakwa nia. Doo ne adea guu, na doo ki sui guu ne molu ilia 'ana nonimolu, molu ilia 'ana faa'inito lana God.

7

Malutana araie ma 'afee

1 Aia, nau ku olisia fasi kau na ledi laa baki molu kekeda molu ka ledi toku mai uria. Kamolu bae molu ledi 'urii: Nia diana gwana uri wane ka too 'ana fasi tio lae fai 'afe nia?

2 Nau ku bae 'uri sulia, nia diana uri wane arai ki ma ai 'initai ki sui guu daka tio fai arai kera ki ma 'afe kera ki, suli na ooe lae ne nia baita 'asia naa 'i kada nee.

3 Nia diana fua wane arai ka tio fai 'afe nia ma na ai 'initai ka tio fai arai nia, suli nia nao si diana uri daru ka noni'ela 'ana tio kwaimani lae fai keerua kwailiu.

4 Suli na ai 'initai nia nao si 'inito 'ana nonina 'i tala'ana, na arai ne 'inito fua nonina 'afe nia. Ma na wane arai ka nao si 'inito 'ana nonina 'i tala'ana, na 'initai ne 'inito fua nonina arai nia.

5 Nao nia si diana uri daru ka lui keerua faasi keerua kwailiu. Aia, lea sae ni keerua daru ka kwai ala faafi mone uri daru ka too faasia tio kwaimani lae sulia tasi kada kukuru gwana uri daru ka foa 'initoa 'adarua, nia ka diana gwana. Sui boroi 'ana ta, 'ali'ali oli daru ka tio kwaimani lau gwadaru fasi ade lea sa Saetan nia ilitoodaru ma ka siitasa faafi keerua, suli nia walude gwana uri molu ka ade sulia kwaidooria ta'ae ki.

6 Si doo nai nau ku faolomainia fuamolu, ma sui ta nia nao lau tasi baea fifii nai.

7 Laona manata laku 'i tala'aku, lea sae na wane ki sui guu daka too 'ada

✡ **6:16** Dionisis 2:24

mala 'ani nau ne nao 'aku ta 'afe ka
diana lau guu. Sui ka 'uri nai boroi
'ana, nau ku saitomana na fale laa ne
God nia falea fuakolu ki da bobola
nao si sui. Suli na fale laa nia fua
tai wane naa ne nia adea ka walude
fuada uri daka too asasa na 'ada ki.
Ma na fale laa nia fua tai wane lau
guu, nia adea ka walude fuada uri
daka arai ma daka 'afe 'ada ki.
8 Si kada nai nau ku bae na kau fua
na 'oru ki, wane ma keni. Nia diana
tasa lea sa kera ka nao dasi arai ma
dasi 'afe lau ma daka too asasa gwada
mala 'ani nau.
9 Sui boroi 'ana, lea kera daka
dao toi ka 'afitai uri fele lae faafia
kwaidooria kera ki 'ana noni, nia di-
ana uri kera daka arai ma daka 'afe
'ada ki. Na arai lae ma na 'afe lae
nia diana, suli 'e nao nia si diana uri
wane ka too gwana ma na manata
lana ka saungi nia gwana.
10 Aia, na wane ne nia arai naa ma
na ai ne nia 'afe naa, si baea fifii nau
fuana nia 'urii: Na keni 'afe naa nao
nia si lukasia arai nia. Si baea fifii nai
si baea fifii faasia Aofia 'ua gu nai. Nia
nao lau si baea fifii nau gwana sulia
lioku 'i tala'aku.
11 Lelea ta ai 'initai nia lukasia arai
nia, nia ka oli 'ana mai sia arai nia uri
daru ka too kwaimani lau gwadaru.
Ma lelea ka nao guu, nia ka too asasa
na 'ana ka nao si 'afe lau. Na wane
arai lau guu nao si lukasia 'afe nia.
12 Tasi baea lau gu fuana wane ne
nia manata mamana ma ka adea ai
ne nao si manata mamana. Si baea
nai nau gwana ne ku saea, nao lau
si baea fifii ne lea 'ua gu mai faa-
sia Aofia fuaku. Nia ne, na wane
ne nia manata mamana naa 'ana sa
Disas Kraes ma na 'afe nia ka dooria
uri daru ka too kwaimani 'adaru sui
boroi 'ana ka nao si manata mamana,
nao wane nai si lukasia 'afe nia.
13 Ma na keni manata mamana naa
ka 'uri nai lau guu. Nao ai nai si
lukasia arai nia ne dooria uri daru ka
too kwaimani 'adaru sui boroi 'ana
nia ka nao si manata mamana 'ana
Kraes.
14 Suli na arai ne nao si manata ma-
mana, nia abu 'i nunufana manata
mamana laa 'afe nia, ma na 'initai
ne nao si manata mamana, nia abu
'i nunufana manata mamana laa arai
nia. Si doo nai ne adea ma daka
saitomana wela keerua ki da abu 'i
maana God. Lea nao, tara wele ki
daka too gwada kera wela da sua ki.*
15 Tasi doo lau, lea ta wane 'ani
kamolu nia manata mamana 'ana
Kraes ma sui na 'afe nia ka nao si
manata mamana, ma nia ka sasi uri
lukasi lana arai nia nai, na wane
manata mamana nai ka faolomainia
uri ka lea 'ana. Na keni manata ma-
mana boroi ka 'uri nai lau guu lea
arai nao si manata mamana nai nia
'e sasi uri lukasi lana. 'Ana si kada
'uri nai ki, na wane ma nao ai manata
mamana nai nao gu ta kani laa faafi
nia 'ana ili lae 'uri nai. Suli God nia
'aili kolu mai uri kolu ka too 'ana
aroaroe, nao lau 'ana firufirue.
16 Nia 'afitai uri kolu ka saitomana
nai, suli ade lea sae arai ma nao 'initai
manata mamana nee tara nia ka ta-
laia arai nia ma nao 'afe nia lelea kau
ma nia ka dao toi gwana maurie nai.
17 Toaafuta nau ki 'ae, tasi doo lau
guu nia 'urii: Si kula tee bae na Aofia
nia alu 'oe wane ma nao keni 'oko nii
ai 'ana tooa 'oe 'ana si kada bae God
nia 'aili 'oe mai 'oko manata mamana
'ani nia, 'oe nao 'osi talana lau. Si
baea nai, nau ku saea fua 'aini ko-
nia manata mamana neki sui guu uri
daka ade sulia.
18 Doo ne adea guu, kamolu toaa
manata mamana nee, lea ta wane nia
'iri'unga sui naa, alu nia nao si sasi
lau uri taga lae ai faasi nia. Ma na
wane ne nao si 'iri'unga 'ua, alu nia
nao si sasi lau uri 'iri'unga lae.
19 Ta wane ka 'iri'unga, ma nao ta
wane ka nao si 'iri'unga boroi, nia
nao si 'e'ete guu. Si doo 'inito nai 'ana
ne ade lae sulia si baea fifii nia ki God.
20 Kamolu sui guu, molu too na
'amolua 'uri nai 'ana si kula ne molu
nii ai 'ana safali lana manata ma-
mana laa kamolu 'ana Aofia kolu.

* **7:14** Na toaa 'i Koren ki da saea lea na wane manata mamana nia adea ai nao si manata mamana, nia saitomana ka lukasia gwana 'afe nia. Ka 'uri nai boroi 'ana, sa Bol nia saea lao fees 12 ka dao 'ana fees 14, si doo nai nao si mamana. Sa Bol saea fua wane manata mamana nia saitomana ka gwafea 'afe nia fai wela nia ki uri lelea daka manata mamana.

21 Lelea ni 'oe na wane ni rao tatak-
wai lae 'ana si kada ne 'oe manata
mamana, nao 'osi ilia lau doo 'oro
ai 'ana sasi lae uri taga lae ai. Aia,
ma lelea sa ka walude fuamu uri 'oko
too nonilaa lau, 'oko too nonilaa na
'amua.
22 Na wane ni rao tatakwai lae ne
Aofia 'ailia mai siana, nia na wane
sakwadoloa 'i laona tiidooa laa nia fai
Aofia. Ma na wane sakwadoloa ne
Kraes 'ailia mai siana, nia na wane ni
rao tatakwai lae fua Kraes.
23 God nia foli baita 'asia naa 'ani
kamolu 'ana mae lana Kraes. Nia 'uri
nai, nao molu si rao tatakwai fua ta
wane 'e'ete lau.
24 Nia ne toaafuta nau ki 'ae, 'o too
na 'amua 'ana tooa ne 'oe nii ai 'ana si
kada God safali 'aili 'oe mai.
25 Aia, sulia si ledi laa kamolu bae
sulia waa darae ki ma ai saarii ki na
Aofia kolu nia nao si falea guu tasi
baea fifii sulia fuaku. Sui boroi 'ana
ta, nau kwai saea kau si doo ne ku
saitomana sulia. Ma 'i nunufana ne
Aofia nia kwai'ofei fuaku uri ili lana
raoa nia, kamolu saitomana molu ka
manata 'initoa 'ana si doo ne kwai
saea.
26 Si doo ne ku saitomana nia 'urii:
Suli ne kolu toaa manata mamana ki
kolu dao toi naa 'afitaia baita 'asia
naa 'i tari'ina, nia diana uri molu ka
too na 'amolu mala 'ana ne molu ilia
nai.
27 Wane ne nia arai naa, alu nia
nao si sasi lau uri lukasi lana 'afe nia.
Wane ne nia nao si arai 'ua, alu nia
nao si sasi lau uri arai lae.
28 Sui boroi 'ana, lelea ta wane nia
ka arai, nia nao si ilia guu tasi abulo
ta'aa laa. Ma nao lelea ta keni nia ka
'afe, nia nao si ilia guu tasi abulo ta'aa
laa. Ma sui ta, lea wane nia arai ma
nao ai ka 'afe 'ana si kada nai, tara nia
kai dao toi ka 'afitai baita fuana. Aia
ma ni nau ku saea nia diana uri nao
molu si arai ma molu si 'afe 'uri nai
suli ku ote nau fasi ade lea molu ka liu
lao 'afitaia nai ki.
29 Aia, toaafuta nau ki 'ae, si doo ne
nau ku bae mai sulia nai nia 'urii nai:
Dao lana mai Aofia nia kwai karangi
naa. Nia 'uri nai, lelea wane ka arai
ma nao ka nao boroi si doo nai nao si
'initoa guu.
30 Lelea wane ka angi ma nao ka
waela, ma nao ka suadoo uri foli lana
doo 'oro ma nao ka siofaa 'ana doo ki
sui gwana boroi, si doo nai ki nao dasi
'initoa guu.
31 Toaa ne manata lada nii 'ana
dongana molaagali nee alu kera da
ade gwada mala 'ana sae kera nao
dasi too gu 'ana doo nai ki, suli kolu
saitomana molaagali karangi kai sui
naa.
32 Aia, nau ku dooria uri molu ka
sakwadoloa 'amolua faasia manata
'abarua lae sulia dongana molaagali
nee. Na wane asasa nia saitomana ka
falea si kada nia fuana ili lana raoa
nia Aofia ma ili lana si doo ne kai
adea manata lana Aofia ka ele.
33 Aia, na wane arai nia saitomana
ka manata baita 'asia naa sulia doo
nia ki fua ili lana ki lao molaagali
suli ne nia dooria kai faaelea manata
lana 'afe nia.
34 Na manata lana saitomana ka
toli fua matangana doori lana 'afe
nia ma na doori lana Aofia. Na keni
asasa boroi nia 'uri nai lau guu. Nia
saitomana ka fale nia tiifau 'i tala'ana
fua Aofia ma fua ili lana raoa nia. Ma
na keni 'afe nia saitomana ka manata
baita 'asia naa sulia doo nia ki fua
ili lana laona molaagali suli ne nia
dooria kai faaelea arai nia.
35 Nau nao kwasi saea doo nai ki
uri fale lana ta 'afitaia fuamolu. Nau
ku saea lau 'aku suli ku dooria uri ka
'adomi kamolu uri molu ka rao diana
ma molu ka liosau 'ana Aofia. Nao lau
uri lui lamolu lae fasi doo nai ki.
36 Lea ta wane nia manata toi nia
ilia tasi doo nao si manataa 'ana ai da
alu na faafia fuana, ma ka suai nao
nia si bobola naa uri dau lae faafia
kwaidooria nia, alu nia adea na 'ana
wela keni nai 'uri ne nia dooria. Ma
lea keerua daru ka ade keerua naa
nao tasi doo si garo ai.
37 Aia, ma lea wane nia saitomana
ka fele gwana faafia kwaidooria nia
'ana noni, lea nia ka nao si arai boroi
ka diana gwana.
38 Na arai lae ma na 'afe lae nia doo
diane. Sui boroi 'ana, na too asasa lae
nia diana ka talua lau.
39 Na ai 'initai ne arai nia mauri
gwana, nia nao si sakwadoloa uri 'afe
lae. Lelea na arai nia ka mae naa,
nia ka sakwadoloa gwana uri 'afe lae
'aena ta waa nia dooria. Sui boroi

'ana ta, wane nai ka manata mamana
'ana Aofia.
40 Na manata laku mone, lea sae
nia ka nao si 'afe lau, nia ka diana
'asia naa. Nau ku manata toi lau guu
ne si baea nai ku saea fuamolu nai,
na Anoedoo Abu nia God ne faatainia
fuaku.

8

Si baea sulia fange ne da faabaitaa 'ana nunuidoe ki

1 Aia, nau ku kekeda kau uri olisi
lana si ledi laa kamolu bae sulia na
fanga ne da foosia 'ana nunuidoe ki.
Nia mamana, kolu sui guu kolu
saitomana doo 'oro sulia God. Ma
boroi 'ana ka 'uri nai, na saitomadooe
nia adea wane ka uu nia 'i tala'ana,
aia ma na liosaue ne falea diana lae
fuana wane.
2 Wane ne saea nia saitomana doo
ki sui guu: Kaa saitomadooa nia tae
ka tu'uu 'asia guu.
3 Na wane ne nia liosau 'ana God,
wane nai 'ana ne God saitomana.
4 Iuka, suli na fanga ne da faabaitaa
'ana nunuidoe ki, kolu kolu saito-
mana ne nunuidoo ki kera nao lau
doo mauri mamane ki. Suli God taifili
nia gu ne God mamane.
5 Sui boroi 'ana tai wane daka foa-
sia doo 'e'ete 'oro ki lao salo ma lao
molaagali ma daka saea doo nai ki na
god ma na aofia kera ki naa,
6 ni kolu, kolu saitomana tii God
gu ne kolu maa 'ani nia ne nia God
mamane. Nia ne saungainia doo ki
sui guu ma ni kolu, kolu ka too uri ili
lana si doo nia dooria ki. Ma ni nia
tii Aofia guu, ne sa Disas Kraes waa
ne God nia saungainia doo ki sui guu
'ani nia ma ka falea maurie fuakolu.
7 Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, tai
toaa 'ana toaa manata mamana nee
kera nao dasi lio saitomana 'ua guu
ne nunuidoe ki kera nao lau doo ma-
mane ki. Na toaa 'uri nai ki kera da
too mai lao birangaa 'ana foa satana
lae nunuidoo ki ka tau naa, ma ka
adea lelea kera da 'ania siina fanga
nai ki, kera daka manata toi naa ne
fanga nai fanga da kooa mai talea
nunuidoo ki. 'I seeri nia ka adea
manata lada ka saea sa kera da ta'aa
naa 'i maana God. Kera da manata
'uri nai suli na manata mamana laa
kera nia nao si rafo diana 'ua.
8 Si fanga ne kolu 'ani nia 'afitai ka
'idu kolu guu karangia God. Suli lea
kolu ka 'ani boroi siina fanga nai ma
nao kolu si 'ani boroi, nia 'afitai ka
faadiana kolu ma nao ka faata'aali
kolu 'i maana God.
9 Kamolu toaa ne molu manata toi
ka nao si abu guu 'ana 'ani lana fanga
nai, nao molu si alamatainia si man-
ata laa kamolu nai uri ka kefusia toaa
ne manata mamana laa kera ki nao si
rafo 'ua.
10 Suli lea ta wane ne nia nao si rafo
'ua nia suamu 'oe 'ani gwamu fanga
nai lao beu nunuidoe ki, suli ne 'oe
saitomana nao si garo guu, tara nia
boroi ka 'ani lau guu fanga nai. 'I
seeri, nia ka dooria naa ili lana si doo
ne nia manata toi ka garo gwana.
11 Ma 'i seeri, na toolamolu nai
Kraes mae lau gu uri nia, ne nao si
rafo 'ua nai ka funu naa nunufana
ade lamolu gwana sulia saitomadooa
'oe.
12 Si kada kamolu molu fulia tasi
abulo ta'aa laa 'uri nai fuana toolam-
olu ki ma molu ka saketoa manata
lada ki, kamolu molu fulia si abulo
ta'aa laa nai 'ana Kraes lau guu.
13 Doo ne adea guu, lea si fanga ne
nau kwai 'ani nia adea toolaku ka 'asi
nia lao abulo ta'aa lae, nau tara 'afitai
tasa ku 'ani lau si fanga nai, uri ka
nao ta wane 'aku si 'asi nia lau lao
abulo ta'aa lae nunufana abulo laku.

9

Sa Bol bobola fainia ka ilia gwana doo neki tai 'aboosol lau guu da ilia ki

1 Aia, ni nau ku sakwadoloa gwaku.
Ma ni nau ta wane 'aboosol lau guu
ma ku suana lau gu mai sa Disas na
Aofia kolu. Ni kamolu molu manata
mamana 'ana Aofia 'i nunufana raoa
nau ku ilia fuana.
2 Tai wane da tofe nau saea nau
nao lau ta wane 'aboosol. Ma sui
boroi 'ana, ni kamolu 'i tala'amolu
molu saitomana sui naa ne nau na
wane 'aboosol. Na manata mamana
lamolu 'ana Aofia nia faatai folaa ai
ne nau na 'aboosol mamane.
3 Si kada wane ki da ngenge nau
'uri nai, nau ku olisi 'urii 'ani kera:

4 Nau ku too gwaku 'ana rigitaa uri
bobola fai sa ku saea fua toae ki uri
daka falea si fange ma si kafo uri ka
'adomi nau suli ne ku toolangaidoo
fuada. Ma sui boroi 'ana, nau nao
kwasi ilia gu si doo nai 'ana toae ki.
5 Nau ku too lau guu 'ana rigitaa uri
ade lae mala 'ana sa Bita fainia tai ni
'aboosol ki 'ani kameli ma mala 'ana
toolana ki sa Disas, ne kera arai ma
daka too 'ana 'initai manata mamana
ki ne da kai liu kwaimani ki 'ana raoe.
Sui boroi 'ana nau ku too 'ana rigitaa
uri ade lae uri nai, nau nao kwasi ade
keni guu.
6 Kaaria sa Baanabas fai nau lau
guu miri too 'ana rigitaa mala 'ana
tai 'aboosol ki 'ani kameli uri sae lana
fua toae ki uri daka foli kaaria uri ka
nao miri si 'abarua lau 'ana nani lae
uri doo 'uri nai ki. Sui boroi 'ana miri
ka too 'ana rigitaa nai, kaaria miri
tala rao lau gwaaria talana fanga
lamiri.
7 Na wane 'ana omee ne nia rao
lao omee, na omee naa ne foli talana
fanga lana. Ma na wane ne nia fasia
ola greib, na fuana greib nai ne tara
nia kai 'ani tai doo ai. Aia ma na
wane ni suasuli lana sifsif ki boroi, na
susuna sifsif nai ki nia saareda ki lau
gu ne tara nia kai kuufia tasi doo ai.
8 Nao lau taifilia manata lae gwana
sulia doo ki 'i tala'aku ne ku bae sulia
nai, na taki nia sa Mosis 'ana ne bae
mai sulia si doo nai.
9 Nia ka bae 'urii, “Na buluka ne
rao 'ana uri maga lana tadina wiiti
ki, alu nia 'ani 'ana tai doo 'ana saena
wiiti nai ki. Nao molu si kani suusia
ngiduna faasia.”✡ Si doo nai, God
nia nao si saea uri otona buluka ki
gwana.
10 Nia saea lau guu uri kameli
toaa ne meli toolangaidoo ki sulia si
Faarongoa Diana nee. Suli na wane
ne nia fasidoo ma na wane ne nia
falidoo, tara lea dao 'ana si kada alu-
dooe nia maua, keerua sui guu daru
kai 'ado kwaimani 'ana diana lana
aludooe.
11 Talafana lau guu ni kameli toaa
ne meli faatalongainia si Faaron-
goa Diana nee fuamolu mala 'ana ta
wane fasi doo nai. Nia 'uri nai, nia
bobola fainia uri kamolu molu ka
falea na doo diane ki fuameli uri ka
'adomi kameli laona ano nee.
12 Ma lea tai wane kera toolan-
gaidoo fuamolu ma kamolu molu ka
falea doo diane ki uri 'adomi lada,
tama kaaria ne bobola fainia molu
ka ilia fuamiri ka tasa lau. Aia
ma ni kaaria, sui boroi 'ana miri ka
too 'ana rigitaa uri molu ka ilia doo
nai ki fuamiri, kaaria nao miri si
gani kamolu guu uri tasi doo, suli
miri noni maabe gwaaria 'ana liu lae
laona 'afitaie ki uri tasi doo si kwaisu-
usi lau 'ana toaa 'oro faasia rongo
lana si Faarongoa Diana nee sulia sa
Disas Kraes.
13 Kamolu molu saitomana
gwamolu ne toaa ne da rao ki laona
Beukaua God, na fanga nai laona
Beukaua nai naa ne da 'ani, ne kera
da 'ania fanga nai da afuafu ki ai.
14 Talafana lau guu si doo na Aofia
nia saea sulia toaa ne kera faarongo
talo sulia si Faarongoa Diana nee nai.
Ne nia bobola lau gu fainia uri kera
daka ngalia si kwai'adomie ki 'ana
noni 'i nunufana si raoa ne kera ilia.
15 Sui boroi 'ana nau ku too 'ana
rigitaa uri ili lana si doo nai, nau
nao kwasi kwaalia guu ta wane uri
fale lana tasi doo fuaku. Nau ku bae
inala sulia ne nau nao kwasi ngalia
tasi doo faasia ta wane uri maana
toolangaidoo laku fua toae ki. Ma 'i
tari'ina boroi, nau nao kwasi kekeda
lau kau fuamolu uri molu ka fale 'aku
tai doo lau. Nau lea sae ku maelia
boroi 'aku fioloe ka diana gwana. Suli
nau ku ote nau 'asia naa 'ana ngali
lana lau tasi doo faasi kamolu ne kai
adea si bae inala laa nai ma na rongo
toi lae ka ta'aa lau gwana 'i buri.
16 Nau 'afitai ku bae inala sulia na
faatalongai lana si Faarongoa Diana
nee, suli nau nao kwasi ilia sulia
doori laku 'i tala'aku, suli Aofia 'ana
ne nia odu nau uria. 'I seeri, na
ta'aa laa baita nia kai dao toku lea
nau nao kwasi faarongo talo 'ana si
Faarongoa Diana nee.
17 Lea sae nau ku faatalongainia si
Faarongoa Diana nee sulia na doori
laku gwana 'i tala'aku, 'uri nai tara

✡ **9:9** Diutoronomii 25:4

nia ka walude gwana uri ku ngali
malefo 'aku ai. Sui ma nau ne
nao kwasi ili lau sulia doori laku 'i
tala'aku. God nia falea si raoa nee 'i
'abaku ka dooria uri nau ku ili diana
ai.
18 Aia, nia 'uri nai tee ne kwaiaraa
nau uri maana si raoa nai? Na kwa-
iaraa nau naa ne 'urii: Nau kwai
faarongoa toae ki 'ana si Faaron-
goa Diana nee ma kwai ili tatakwai
gwaku ai fuada. Nau tara ku man-
ata buro na 'akua 'ana doori laku
'i tala'aku ma 'ana rigitaa nau uri
ngali lana ta kwai'adomia 'ana noni
fuaku 'i tala'aku 'i nunufana faata-
longai lana si Faarongoa Diana nee.
19 Nau, nao ta wane si 'inito gu 'ani
nau uri ka foli nau maana si raoa
ne ku ilia, sui boroi 'ana nau ku fale
nau 'i tala'aku uri rao tatakwai lae
fuana toae ki sui gwana uri ku talaia
mai toaa 'oro uri manata mamana lae
'ana Kraes.
20 Doo ne adea guu, si kada nau
ku too fainia toaa Diu ki, nau ku ade
sulia birangaa kera Diu ki uri ku talai
kera mai uri daka manata mamana.
Ma si kada nau ku too fai kera suli
kera da too farana taki sa Mosis, nau
ku ade lau gu sulia taki sa Mosis, sui
boroi 'ana nau 'i tala'aku nao kwasi
too naa farana taki nai sa Mosis. Nau
ku ade 'uri nai uri ku talai kera mai
uri daka manata mamana.
21 Si kada ku too fainia toaa nao lau
Diu ki, nau ku ade lau gu 'uri nai. Ni
nau ku ade sulia na birangaa kera ki
ma ka nao kwasi ade lau sulia biran-
gaa Diu ki uri 'i seeri nau ku 'adomi
kera uri manata mamana lae. Nau
nao kwasi saea lau sae ku aburongo
'ana taki nia God, suli nau ku ade 'aku
sulia taki nia sa Disas Kraes.
22 'Ana tii si doo nai gwana, si kada
nau ku too fainia toaa manata ma-
mana laa kera ki nao si rafo 'ua, nau
ku too mala 'ani kera lau guu, uri ku
'adomi kera. 'I seeri, 'ana birangaa
'oro nai ki, nau ku too mala 'ana toae
ki sui gwana uri ku talai kera mai
uri manata mamana lae 'ana sa Disas
Kraes.
23 Nau ku ilia doo nai ki uri tara
toaa 'oro daka manata mamana lau
guu nunufana si Faarongoa Diana
nee, ma uri ku ngalia 'aku si doo di-
ana neki si Faarongoa Diana nee nia
bae sulia ki.

'Inito faafia kwaidooria 'oe ki 'i tala'amu

24 Aia, kamolu molu saitomana ne
'ana lae kwakwaitafusi lae na toaa
'oro ne da kai kwakwaitafusi ai, ma
sui boroi 'ana lelea kau ta tii wane
gwana ne kai siitasa uri ngali lana
kwaiarae ai. Aia, kamolu toaa man-
ata mamana nee 'ana sa Disas Kraes,
molu susuu ta'aa lau guu 'ana ade
lae sulia doori lana God uri molu ka
siitasa.
25 Na toaa neki sui guu fua kwak-
waitafusi lae 'ana lalae laa nee 'ana
noni kera da rao tetede 'ana 'olosi
diana lae 'ana nonida ki 'i tala'ada uri
lelea daka bobola diana fainia siitasa
lae 'ana kwakwaitafusi lae. Kera da
sasi gwada fainia doo uri ngali lana
kwaiaraa ne nia kai funu lau gwana.
Ma ni kolu toaa manata mamana nee
ne kolu lalae uri kolu ka bobola diana
fai ngali lana kwaiaraa ne totoo firi.
26 Doo ne adea guu, nau ku lae 'o'olo
naa uria susui lana kwakwaitafusi
laa nai ma ku ote nau ade lea nau
ku mala 'ana ta wane ne nia kumulia
gwana kwalimangaa.
27 Nau ku 'olosia diana lau gu 'ani
nau 'i tala'aku, fasi ade lea nau ku
faatalongainia si Faarongoa Diana
nee fua toae ki lelea sui ma nau ku
ore gwakua 'ana kwaiaraa nia God
fuaku.

10

Nao toaa manata mamana ki dasi foosia nunuidoe ki

1 Aia, toaafuta nau ki 'ae, molu
manata toi fasi na kokoo fau kolu
baki mai 'ana kada 'i nao. Kera sui gu
bae God nia talai kera 'ana si dasa bae
ma ni kera sui gu bae da ulu folosia
asi bae.
2 Kera sui gu bae mala 'ana doo da
siuabu ki 'ana dasa bae ma na asi bae
uri daka lea na 'ada burina sa Mosis.
3 Kera toaa bae sui guu da 'ania
fanga bae
4 ma daka kuu sui guu 'ana kafo
bae God nia falea fuada. Kera da kuu
'ana kafo bae lea mai faasia lao fau
lalifuu bae God nia falea fuada. Sa

Disas Kraes gwana bae na fau lalifuu
bae, bae nia lea kwaimani fai kera.
5 Sui boroi 'ana God nia ka ilia doo
nai ki fuada, kera daka faaliodila nia
gwada. Uri maana si doo nai kera da
ilia 'ani nia, kera daka maelia naa lao
fera kwasi bae da liu 'i laona.
6 Na doo nai ki da fuli mai 'ani kera
uri kolu ka suai ma kolu ka too 'akolu
faasia doori lana doo ta'ae ki mala
'ani kera.
7 Nao kolu si foosia nunuidoe ki
'uri nai ta bali ada ilia 'ana kada 'i
nao nai. Ne Kekeda laa Abu nia bae
'urii mai suli kera, "Na toaa nai da
saungainia fafangaa baite ma daka
kuu baita 'ana waen ma daka wae ma
daka saso oewanea mala 'ana toaa da
ulafusia God."✡
8 Aia ma ni kolu, kolu too 'akolu
faasia birangaa 'ana olodola lae mala
'ana nai toaa 'Israel ki da ilia 'ana
kada 'i nao. Suli God nia falea na
kwakwaea fuada, na 23,000 'ani kera
daka mae tiifau lao tii fa sato guu.
9 Nao kolu si ilitona lau Aofia mala
ne ta bali 'ani kera da ilia nai ma na
baekwa 'i tolo ki daka saumaeli kera
naa.
10 Nao kolu si 'uga mala 'ani kera,
suli ta bali 'ani kera da ade 'uri
nai mai ma God ka falea 'ensel fua
sauwane lae ka saumaeli kera naa.
11 Na doo nai ki da fuli mai 'ana
toaa nai uri kolu toae ki sui guu kolu
ka lio saitomana ne lea kolu ili lau
gu 'uri nai, God manata lana kai 'asia
siakolu. Ma si baea sulia si doo nai
ki da kedaa ka tio naa lao Kekeda
laa Abu uri daka kwaifamanatai ai
siakolu toaa nee lao fa sato 'isi ki.
12 Alu wane ne nia manata toi saea
sa manata mamana laa nia ngasi di-
ana gwana nia fiia ade lea nia ka 'asi
nia gwana 'ana ili lana tasi doo ne
ta'aa.
13 Na ilitooa neki da dao tomolu ki
nao dasi 'e'ete guu faasia ilitooa neki
da dao tona toae ki sui guu. God nia
mamana 'ana bae lana ma nia 'afitai
ka faolomainia ilitooe uri ka linge
kamolu. Si kada na ilitooe nia dao
tomolu, God nia kai faatainia taale
uri molu ka tafa sulia faasia ilitooe.
14 Doo ne adea guu toaa kwaimani
nau ki 'ae, molu tafi 'amolu faasia
foosi lana nunuidoe ki.
15 Ni kamolu toaa manata nee naa,
molu tala manata 'amolu sulia lea
molu ala faafia doo nai ki nau ku bae
sulia nai nia mamana.
16 Aia, si kada kolu kuu 'ana titiui
waen nee 'ana fanga abua nee, nia
faatainia kolu, kolu 'ado kwaimani
'ana 'abuna sa Disas Kraes. Ma si
kada kolu niia fa beret nee 'ana fanga
abua nee, nia faatainia kolu, kolu
'ado kwaimani 'ana nonina sa Disas
Kraes ma kolu ka tangoa naa God
uria doo nai ki.
17 'I seeri, sui boroi 'ana kolu ka
'oro, kolu tiifau kolu 'ado kwaimani
'ana tii fa beret guu. Kolu sui guu kolu
tii nonidoe guu.
18 Aia, molu manata fasi sulia na
toaa baki 'Israel 'ana si kada baki da
'ania siina afuafua baki da kooda ki
lao fuliera abu bae nia gu bae 'ado
kera kwaimani 'ana foosi lana God.
19 Nau nao kwasi sae'inito guu
'ana nunuidoo ki ma na fanga ne da
afuafu ai talea nunuidoe ki, suli doo
nai ki na oenadoe ki gwana.
20 Si doo ne nau ku bae 'aku sulia
ne, na afuafua neki toaa da ulafusia
ki God da faabaitaa 'ana nunuidoe
ki nee kera falea fua anoedoo ta'ae
ki ne, nao lau fua faabaita lana God.
Nau ku ote nau uri molu ka 'ado
kwaimani fai anoedoo ta'ae ki.
21 Kamolu 'afitai molu ka kuu 'ana
titiu nia Aofia 'ana 'ado kwaimani lae
fai nia ma sui sae molu ka kuu lau
guu 'ana titiu nia nunuidoe ki 'ana
'ado kwaimani lae fai kera. Kamolu
'afitai molu ka 'ania Fanga Abua nia
Aofia ma sui sae molu ka 'ania lau
guu fanga da faabaitaa 'ana nunui-
doe ki.
22 Lea molu ade 'uri nai, kamolu
molu faarakesasua naa Aofia. Kolu
nao kolu si bobola fai suusi lana
kwakwaea nia God fuakolu.
23 Tai wane da bae 'urii, "Doo ki sui
guu na doo ni ili lana ki sui gwana,
nao tasi doo si garo." Aia, nau ku bae
'urii, "Doo ki sui guu na doo ni ili lana
ki sui gwana, sui ta, nao lau doo ki
sui gwana ne diana fuakolu. Ma ka
nao lau doo ki sui gwana ne diana fua
'adomi lana ta wane kau."
24 Nao 'osi manata sulia si doo ne
diana gwana fuamu 'i tala'amu. 'O

✡ **10:7** 'Eksades 32:6

manata sulia si doo ne kai diana fua
ta wane kau.
25 'O 'ani gwamu si fanga ne 'o fo-
lia maa usie. Nao 'osi ledi lau sulia
ade lea manata lamu ka keto 'oe lau
gwana.
26 Nao gu tasi fanga ne nia abu
nao kolu si 'ani. Na Kekeda laa Abu
nia bae 'urii, “Na molaagali nee ma
na dongana tiifau na doo nia ki sui
gwana Aofia.”✡
27 Lea ta wane nao si manata ma-
mana 'ana sa Disas Kraes nia talai 'oe
uri fanga lae 'i luma nia ma 'oko lea
na fainia, 'o 'ani gwamu si fanga ne
nia fale fuamu. Nao 'osi ledi lau sulia
ade lea manata lamu ka keto 'oe lau
gwana.
28 Aia, lea ta wane nia bae 'urii
fuamu, “Na fanga da afuafu ai talea
nunuidoo ki ne kolu 'ani nee!” 'I seeri
nao 'osi 'ani si fanga nai ade lea sa
wala nai ka manata toi ta doo ta'aa
fuamu sulia.
29 Ni 'oe 'i tala'amu tara 'o manata
toi tasi doo si ta'aa guu sulia si fanga
nai 'oe 'ani. Na wane 'e'ete nai 'ana ne
suamu fainia ma ka manata toi ta doo
ta'aa sulia.

Aia, tara ta wane nia ka ledi lau gu
'urii, “Lea nao ta fanga si abu gu 'ani
nau 'urii, uri tee ne si manata laa nia
ta wane 'e'ete lau gwana ka suusi nau
'ana?
30 Ma lea nau ku tangoa sui naa God
faafia si fanga nai ma ku 'ani diana
'aku ai, uri tee lau ne ta wane 'e'ete
lau gwana ka sae ta'aa laku lau faafia
si fanga ne ku tangoa sui naa God
uria?”
31 Aia, nia 'urii nai guu: Na doo neki
sui guu 'oe ilia ka lea 'ana 'ani lana ta
fanga ma kuufi lana tasi kafo, 'oe 'oko
ilia doo ki sui guu uri ka faatainia 'oe
sae'inito 'ana God.
32 Molu too 'ana tooa ne nao si falea
ta 'afitai laa fuana toaa Diu ki, ma
na toaa nao lau Diu ki, ma na konia
manata mamana nia God.
33 Molu ade mala 'ani nau, ne ku
sasi uri fale lana manata ele lae fuana
toae ki sui guu 'ana doo ki sui guu.
Nau nao kwasi sasi uri diana lae
fuaku 'i tala'aku. Nau ku sasi uri
diana lae fuana toae ki sui guu uri
daka too 'ana mauria firi.

11

1 Nia 'uri nai, molu ade sulia ade
laku suli ne nau ku ade sulia ade lana
Kraes.

Abulo laa ne 'o'olo 'ana si kada ofu kwaimani lae 'ana foa lae

2 Nau ku tango kamolu uri molu
manata toku 'ana si doo ki sui guu,
ma uri ne molu lea naa sulia na
toolangaidoo laa bae ku ilia fuamolu.
3 Nau ku dooria uri molu ka saito-
mana sa Disas Kraes ne nia gwaungai
fua wela wane ki sui guu, na arai ki
daka gwaungai fua 'afe kera ki, ma
God ne nia ka gwaungai fua sa Disas
Kraes.
4 Doo ne adea guu, lea na wela
wane nia suu faafia gwauna 'ana si
kada ne nia foa ma nao 'ana si kada
nia bae sulia bae lana God 'i maana
toae, tara nia nao si sae'inito 'ana
Kraes waa ne gwaungai fuana.
5 Ma na wela keni, lea nia ka nao si
suu gu faafia gwauna 'ana si kada ne
nia foa ma nao ka bae sulia bae lana
God 'i maana 'oroe, tara nia nao si
sae'inito 'ana arai nia waa ne gwaun-
gai fuana. Ma lea nia ka ade 'uri nai,
tara suana lana ka mala gwana ai da
sufi kokori 'ana gwauna uri nonina
ka susuala 'ana ai.
6 Nia ne, lea nia ote nia guu 'ana suu
lae faafia gwauna, aluda sufi kokori
'o'olo guu 'ana gwauna uri nonina ka
susuala 'ana ai. Suli ne nia faa noni
susuala 'uri nai, nia diana uri na keni
ka suu 'ana faafia gwauna.
7 Aia na wela wane, nao si suu lau
faafia gwauna suli God saungainia
sulia nununa 'i tala'ana ma na wane
ka faatai folaa 'ana diana laa nia God.
Aia ma na keni, nia ka faatai folaa
'ana diana laa nia wane.
8 Nao lau na keni bae God nia saun-
gainia wane ai, na wane 'ana bae God
nia saungainia keni ai.
9 Ma nao lau na wane bae God nia
saungainia uri ka 'adomia keni. Na
keni 'ana bae God nia saungainia uri
ka 'adomia wane.

✡ **10:26** Sam 24:1

10 Suli si doo nai ma suli na 'ensel ki,
nia ne keni ka suu 'ana faafia gwauna
uri ka faatainia rigitaa nai nia too ai.
11 Aia, fuakolu toaa ne kolu manata
mamana 'ana Aofia, na wela wane
ki fai wela keni ki da too uri kera
kwailiu. Na keni uri ka 'adomia
wane, ma na wane uri ka 'adomia
keni.
12 Suli na keni nia lea mai faasia
wane, ma sui lau guu, na wane nia
ka futa lau gu mai faasia keni. Ma
na doo ki sui guu daka lea sui gu mai
faasia God.
13 Kamolu 'ana ne uri molu ka tala
saea doe sulia si doo 'urii: Nia di-
ana gwana uri na keni ka foosia God
'i maana 'oroe ma gwauna ka tio
sasaeta gwana, ma nao 'utaa?
14 Na saungaia nia ki God mone nia
faatainia na wela wane lea ifuna 'e
kulu na suana lana ka nao si diana
fainia.
15 Aia ma na keni ne nia too 'ana ifu
kulu, nia faatainia kwanga lana. Suli
God nia falea na ifu kulu fuana keni
uri ka suu faafi gwauna.
16 Aia, lea ta wane nia dooria kai
ngengea si toolangaidoo laa nai ku
ilia, si luu laa nau fuana gwana ne
'urii: Kameli, tii si birangaa nai meli
toolangainia naa nai. Ma na konia
manata mamana nia ki God sui guu
da toolangaidoo sui gu 'uri nai.

Abulo laa ne 'o'olo 'ana si kada ofu kwaimani lae 'ana Fangaabue

17 Aia, na doo neki nau kwai saea
'ana kekeda laku kau fuamolu 'ana si
kada nai, nau tara nao kwasi tango
kamolu guu sulia tasi doo ai. Suli na
ofu kwaimani laa kamolu ki nia falea
gwana ta'aa lae fuamolu, nao gu ta
dianaa.
18 Etana si doo nia 'urii: Nau ku
rongo kera saea si kada kamolu ko-
nia manata mamana nai molu kai
ofu kwaimani ki, kamolu molu toli
kwailiu gwamolu 'i matangamolu ki.
Nau ku faamamanea tai doo 'ana doo
'oro nai da saea suli kamolu nia ma-
mana.
19 Doo mamane gwana na kera
saea suli kamolu, na toli laa nai tara
nia ka fuli na mone uri daka lio saito-
mana tii fai kera 'ani kamolu ne God
nia ala faafi kera.
20 Si kada kamolu molu ofu
kwaimani ki mai uria 'ani lana
Fangaabue, nao lau na Fangaabue
mamane ne molu kai 'ania ki.
21 Suli na bali 'amolu toae molu
ngali fanga baita mai dao molu ka
fanga lau gwamolu, nao molu si fale
guu 'ana tai wane lau. Ade 'uri nai
guu ta bali 'amolu daka fiolo mae
gwada, ma ta bali daka kuu lelea
daka oewanea ki naa.
22 Nao molu si ade 'uri nai 'ana Fan-
gaabue. Kamolu molu too gwamolu
'ana luma kamolu ki tala'amolu uri
fanga lae ma kuu lae ai. Ade lamolu
nia faatainia molu bala faafia konia
manata mamana nia God ma molu ka
falea noni susuala lae fua toaa siofaa
ki. Tee ne sae sa molu manata toi uri
nau ku saea suli kamolu nai? Molu
manata toi 'amolu sae sa nau kwai
tango kamolu uri ade lamolu nai?
Nia 'afitai 'asia naa!

Na Fangaabue

(Matiu 26:26-29; Maak 14:22-25; Luk 22:14-20)

23 Na toolangaidoo laa nee sulia
Fangaabue ne nau ku falea fuamolu,
nau ku ngali faasia Aofia kolu. Nia
lea 'urii: 'Afa rodo bae da 'oloa naa sa
Disas na Aofia kolu fua malimae nia
ki ai, nia 'e ngalia beret
24 ka tangoa God faafia. Sui nia
ka niia naa fa beret nai ka bae 'urii,
“Na beret nee nia talafana noniku
naa fuamolu. Molu ilia si doo nee uri
molu ka manata toku.”
25 Burina kera fanga ka sui, nia ka
ngalia titiui waen nai ka ade lau gu
'uri bae nia ilia 'ana beret bae. Nia
ka bae lau gu 'urii, “Na titiui waen
nee nia talafana 'abuku 'ana alangaia
falu naa. Molu ilia si doo nee 'ana si
kada ki sui guu ne molu kuufia titiui
waen nee uri molu ka manata toku.”✡
26 Suli si kada neki sui guu kamolu
molu 'ania beret nee ma molu ka
kuufia titiu waen nee, kamolu molu
faatalongainia mae lana Aofia lelea
nia ka dao guu.
27 Doo ne adea guu, lea ta wane nia
ka 'ania beret nee ma nao ka kuufia

✡ **11:25** Dioromaea 31:31; 'Eksades 24:8

titiui waen nee Aofia, ma ka ilia 'ana
si ili laa ne nao si bobola fainia, wane
nai nia abulo ta'aa naa talea nonina
ma 'abuna Aofia.
28 Nia 'uri nai, na wane ka iroa fasi
'ana mauria nia 'i tala'ana sui fatai
nia kafi 'ania beret nai ma kafi kuu
'ana titiui waen nai.
29 Suli na wane ne nia 'ania beret
nai ma ka kuufia titiui waen nai ma
ka nao si manata 'initoa guu 'ana
nonina Aofia, wane nai nia 'abaa mai
kwakwaea fuana 'i tala'ana.
30 Si ade laa nai gu ne adea ma toaa
'oro ki 'i matangamolu daka makeso
ma daka matai, ma bali ada daka mae
ki naa.
31 Lea kolu tala kelesi diana 'ana
mauria kolu ki 'i tala'akolu, God ka
nao si kwae kolu guu.
32 Si kada Aofia nia kwae kolu 'i
tari'ina, nia faamanatai kolu gwana
uri nia ka nao si kwae kolu lau fai
toae ki sui gwana lao molaagali.
33 Doo ne adea guu toaafuta nau ki
'ae, si kada molu ofu kwaimani uri
'ani lana Fanga Abua nee, molu ka
maasia fasi toae ki daka dao sui mai.
34 Wane ne nia fiolo, nia ka fanga
fasi 'ana mai luma kera sui fatai kafi
lea mai 'ana ofu kwaimani lae. Ade
'uri nai uri God ka nao si falea kwak-
waea fuamolu.
Si kada nau lea kau ku dao naa
siamolu, nau kwafi saea lau tai doo
fuamolu uri ili lana.

12

Na falea nia ki Anoedoo Abu

1 Toaafuta nau ki 'ae, sulia si ledi
laa bae sulia na fafalea nia ki Anoe-
doo Abu, nau ku dooria uri kamolu
molu ka saitoma diana 'ana malu-
tana.
2 Aia, kamolu molu saitomana si
kada bae 'i nao bae molu nii 'ua 'i
sara, na nunuidoe ki gwana bae nao
dasi bae ki guu uri sae lana tasi doo ki
bae da talai garo 'ani kamolu.
3 Nau ku dooria uri molu ka sait-
omana naa, ne na Anoedoo Abu nia
God lea nia talaia wane, na wane
nai 'afitai ka sae ta'aa lana sa Disas.
Ma tasi doo 'uri nai lau guu ne, lea
na Anoedoo Abu nia God nia nao si
talaia wane, na wane nai 'afitai ka
saea sa Disas nia na Aofia.
4 Na Anoedoo Abu nia God nia falea
na falee 'e'ete kwailiu ki, ma na fale
laa nai ki da lea sui gu mai faasia tii
Anoedoo Abu nai guu.
5 Na raoa neki Aofia nia dooria uri
kolu ka ilia ki fuana kera 'oro ma
daka 'e'ete kwailiu ki. Sui boroi 'ana,
tii Aofia gu ne kolu ilia raoa nai ki sui
gu fuana.
6 Kolu sui guu kolu ilia si raoa 'e'ete
ki sui gwana. Ma sui boroi 'ana, tii
God gwana ne nia 'arutokolu kwailiu
ma ka 'adomi kolu fai raoa nai ki kolu
ilida.
7 Na Anoedoo doo Abu nia
faatainia tetedea nia fuakolu sui guu
uri kolu ka rao 'adomi kolu kwailiu.
8 Ta wane, na Anoedoo Abu nia ka
falea tetedea fuana uri sae lana si
baea ne too. Ta wane, na Anoedoo
Abu nia falea na tetedea fuana uri
bae folaa lae sulia saitomadooe.
9 Ma ta wane lau guu, na Anoedoo
Abu nia falea na fiitooa baita tasa
fuana. Ma ta wane lau guu, na Anoe-
doo Abu ka falea na tetedea fuana uri
gura lana wane matai ki.
10 Ma ta wane lau guu, na Anoedoo
Abu nia falea na tetedea fuana uri
ili lana doo kwaibalatana ki. Ma ta
wane lau guu, na Anoedoo Abu nia ka
falea tetedea fuana uri faarongo talo
lae 'ana bae lana God. Ma ta wane lau
guu, na Anoedoo Abu nia ka falea tet-
edea fuana uri ka lio saitomana 'e'ete
lana si baea faasia Anoedoo Abu nia
God ma nao ta anoedoo 'e'ete lau
gwana. Ma ta wane lau guu, na Anoe-
doo Abu nia falea tetedea fuana uri
bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki.
Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu
nia falea na tetedea fuana uri rokisi
lana baea 'e'ete ulafusi lana ki.
11 Na tii Anoedoo Abu gwana ne nia
falea fale laa nai ki sui guu fuakolu.
Nia 'e falea na fale laa ki fuana wane
ki sulia doori lana 'i tala'ana.

Kolu tii nonidoo guu nia too 'ana doo 'e'ete kwailiu ki

12 Na noniwane na dongana ki 'oro,
ma sui boroi 'ana dongana ki noni-
iwane ka 'oro, kera dongana ki sui
gwana tii noniiwane guu. Talafana
guu ni kolu toaa ne kolu manata ma-
mana 'ana sa Disas Kraes nai.

13 Ni kolu nee, na bali 'akolu kera
toaa Diu ki, ta bali kera toaa nao lau
Diu ki, ta bali lau guu kera toaa da rao
ki fua mange, ma ta bali lau guu kera
toaa nonilaa ki. Aia, ni kolu sui guu
kolu nii 'ana tii nonidoo guu suli tii
Anoedoo Abu guu nia faasiuabu kolu
uri too lae 'ana tii nonidoo guu. God
nia falea tii Anoedoo Abu guu fua lao
mauria kolu ki sui guu.

14 Na noniiwane nia nao lau otona
ta tii si kula gwana ne nii ai, nia too
'ana kula 'e'ete kwailiu ki ai.
15 Ma lea sae na 'aewane ka bae
'ana 'urii, "Suli ne nau nao lau na
'abaewane 'urii, nau nao lau ta kula
'ana noniiwane nee ne." Na 'aewane
nai, nia ta kula lau guu 'ana noniiwane nai.
16 Ma lea sae na alinga wane ka
bae 'ana 'urii, "Suli ne nau nao lau na
maaewane 'urii, nau nao lau ta kula
'ana noniiwane nee ne." Na alinga
wane nai, nia ta kula lau guu 'ana
noniiwane nai.
17 Ma lea sae ta noniiwane nia tiifau otona maaewane sui gwana, nia
tara ka rongo doo 'utaa? Ma lea sae
ta noniiwane nia tiifau otona alinga
wane sui gwana, nia tara ka moko toi
doo ki 'utaa?
18 Aia, God nia saungainia noniiwane ka alua dongana ki daka tio
diana sui guu 'ana noniiwane sulia
doori lana 'i tala'ana.

19 Na noniiwane ne too 'ana taifilia
tii si doo guu, nia nao lau na noniiwane mamane!
20 Na noniiwane nia too 'ana kula
'e'ete 'oro ki sui. Ma sui boroi 'ana,
nia na ka tii noniiwane guu.

21 Doo nai ne adea ma na maaewane 'afitai ka bae lau 'urii fuana
'abaewane, "'Abaewane 'ae, nau nao
kwasi doori 'oe guu!" Ma na gwaiwane boroi 'afitai ka bae lau gu 'urii
fua 'aewane, "Nau nao kwasi doori
'oe guu!"
22 Ma kaa sae, tai si kula ki 'ana
noniiwane ne manata lae uria ki kera
kula malania ki gwana ma ka nao
dasi 'initoa ki guu, kula nai ki fatai ne
lea sae nao kolu si too ki ai tara 'afitai
kolu ka mauri.

23 Ma tai kula 'ana noniiwane ne
kolu manata toi sae nao dasi 'initoa
ki guu, kula nai ki fatai ne kolu kai
suasuli diana 'ani kera ki. Ma tai si
kula 'ana noniiwane lau guu ne faa
noni susuala uri suai lae, kolu ka ofi
faafia ki.
24 Ma tai kula 'ana noniiwane ne
suana lada ki 'initoa gwana, nao kolu
si sasi guu uri ofi lae faafia ki. God nia
saungai 'uri nai 'ana noni kolu ki uri
kolu ka faa'initoaa kula nai ki 'i noni
kolu ki ne manata lae uri kera sae sa
kula malania ki gwana.
25 Doo ne adea guu dongana ki noniiwane ka tio kwaimani diana gu nai,
suli ne kula 'e'ete nai ki sui guu da
suasuli kera kwailiu.
26 Lea ta tii si kula boroi 'ana 'i noniiwane nia fii, na dongana noniiwane
sui guu daka too lau guu 'ana fii lae
fainia. Ma lea daka sae'inito 'ana ta
tii si kula boroi 'ana noniiwane, na
dongana noniiwane sui guu daka ele
lau gu sulia.

27 Aia, kamolu sui guu ne molu ofu
kwaimani, kamolu talafana nonina
sa Disas Kraes. Ma ni 'oe ta wane 'i
tala'amu, 'oe tasi kula naa 'ana dongana sui guu nonidoo nai.
28 Tai kula 'ana kula 'e'ete 'oro nai
ki God nia falea fuana konia manata
mamana nia ne 'urii: Etana gu ne
toaa rao 'aboosol lae ki. Ruana gu ne
toaa rao brofet lae ki. Oluna guu toaa
toolangaidoo lae. Sui guu toaa da ilia
doo kwaibalatana ki. Sui guu toaa
fua gura lana wane matai ki. Sui guu
toaa fua kwai'adomi lae ki. Sui guu
toaa fua talai lana figue ki. Sui guu
toaa ne kera saitomana daka bae 'ana
bae laa ne nao ta wane si saitomana
ki.
29 Aia 'i seeri, nao lau kolu tiifau ne
kolu rao 'aboosol. Nao lau kolu tiifau
ne kolu rao brofet. Nao lau kolu tiifau
ne kolu toolangaidoo. Nao lau kolu
tiifau ne kolu too 'ana tetedea uri ili
lana doo kwaibalatana ki.
30 Nao lau kolu tiifau ne kolu too
'ana tetedea uri gura lana wane
matai ki. Nao lau kolu tiifau ne kolu
saitomana bae lae 'ana baea 'e'ete
ulafusi lana ki. Nao lau kolu sui guu
ne kolu too 'ana tetedea uri rokisi
lana baea 'e'ete ulafusi lana ki.

31 Nau ku dooria uri molu ka fi-
olo mae uria too lae 'ana si fale laa
neki da kai falea diana laa baite ki
fua toae. Ma sui ta 'ana si kada nai,
na kwaini birangaa ne diana tasa ka
talua doo ki sui, nia ne nau kwai
faatainia fasi kau fuamolu.

13

Liosaue

1 Lea sae nau ku saitomana bae
lae 'ana baea 'e'ete kera neki sui guu
na wane ma na 'ensel ki, sui boroi
'ana ma lea nau kwasi too guu 'ana
liosaue, na bae laku na alifeoa tatak-
wai gwana mala 'ana tasi bras ma
nao tasi 'aba salo ne da kii alifeo ai.
2 Ma lea sae nau ku too boroi 'ana
fale laa uri faarongo talo lae 'ana bae
lana God, ma ku saitomana sui boroi
'aku si doo agwa nia ki God, ma ku too
boroi 'aku 'ana saitomadooe ki tiifau,
ma ku too boroi 'aku 'ana manata
mamana laa talingai ne tala'ana 'idu
lana uo neki, ma lelea nau kwasi too
guu 'ana liosaue, nau doo sala gwana.
3 Ma lea nau ku fale boroi 'okodoo
nau ki tiifau fuana toaa siofaa ki, ma
ku faolomai nau boroi fuana wane
ki uri daka suungi nau ku mae 'ana
ere, ma lelea nau kwasi too guu 'ana
liosaue, nau 'afitai ku ngalia guu ta
kwaiaraa.
4 Na wane ne nia too 'ana liosaue
nia mamarato maasia wane ki ma ka
ade diana fuada. Na wane ne nia
too 'ana liosaue nia nao si 'uga, ka
nao si tango nia 'i tala'ana, ka nao si
naunau,
5 ma ka nao si ade ta'aa fua wane
ki. Ma na wane ne nia too 'ana
liosaue nia nao si susuu fai doori lana
'i tala'ana, ka nao si rakesasu 'ali'ali,
ka nao si dau faafia tasi doo ne ta
wane ilia ka ta'aa fuana.
6 Na wane ne nia too 'ana liosaue,
nia nao si ele sulia na garo lae, nia ele
'ana sulia na mamana lae.
7 Ma na wane nia too 'ana liosaue
nia 'afitai ka tafi faasia 'afitaie ki ma
'afitai ka lukasia manata mamana
lae, ma ka too 'ana manata ngado lae
ka lelea firi. Ma nia ka susuu ta'aa
'ana si kada ki sui gwana.
8 Na fale laa neki mala 'ana bae
brofet lae, ma bae lae 'ana baea 'e'ete
ulafusi lana ki, ma saitoma lana doo
'afitai ki, tara lelea kau daka sui lau
gwada. Ma na liosaue nia 'afitai lelea
ka sui.
9 Suli na saitomadooa kolu ma na
faarongo laa ne kolu ilia 'i tari'ina
'ana bae lana God nia kwekwe 'ua
gwana.
10 Aia sui ta, si kada na diana lae
tiifau naa nia dao mai, doo kwekwe
neki sui guu da kai sui.
11 'Ana si kada nau ku tu'uu, nau ku
bae mala wela tu'uu, na manata laku
ma na saitoma laku 'ana doe ki nia
mala 'ana wela tu'uu. Sui si kada nau
ku baita naa, nau ku lukasia biran-
gana wela tu'uu ka tio naa.
12 Kolu boroi 'i tari'ina 'uri nai lau
guu. Na saitoma lakolu 'ana doe ki
nia nao si ali'afu. Nia mala gwana
ta nunuidoo ne kolu liotoi 'i laona
ta reba ironunu ma ka nao si folaa
diana. Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai,
'ana si kada ne kolu kai lio 'i maana
Aofia, tara kolu saitoma tiifau 'ana
doo ki sui guu mala ne God nia sait-
oma tiifau 'ani kolu.
13 Aia na olu si doo nai ki, na man-
ata mamana lae, na manata ngado
lae, ma na Liosaue, kera 'afitai daka
sui. Ma sui ta, na liosaue ne baita ka
tasa.

14

Na fale laa diana tasa 'ana fale laa nia ki Anoedoo Abu

1 Molu nani 'i burina liosaue ma
molu ka sasi uria too lae 'ana fale laa
nia ki Anoedoo Abu. Ta na fale laa
nai fatai ne faarongo talo lae 'ana bae
lana God.
2 Suli na wane ne nia bae 'ana baea
'e'ete ulafusi lana, nia bae 'ana fai
God ma ka nao si bae lau fai wane. 'I
seeri guu toae ki nao dasi saitomana
doo ne nia saea. Na Anoedoo Abu
'ana ne faabae nia uri sae lana doo
agwa ki.
3 Aia, tii ne nia faarongo talo 'ana
bae lana God, nia ne bae fuana toae
ki ma ka faangasi kera ki, ma ka faa
noniraa kera ma ka gwafea manata
lada ki.
4 Na wane ne nia bae 'ana baea
'e'ete ulafusi lana ki, taifilia mauria
nia 'i tala'ana gwana ne nia 'ado-
mia ka tafoa. Aia, na wane ne nia

faarongo talo 'ana bae lana God, nia
'ana ne tafoa manata lana toae ki sui
guu 'ana konia manata mamana nai
da rongoa.
5 Nau ku dooria uri sae kamolu sui
guu molu ka bae 'ana baea 'e'ete ula-
fusi lana ki. Ma sui ta, nau ku dooria
ka tasa lau uri molu ka faarongo talo
'ana bae lana God. Suli na faarongo
talo lae 'ana bae lana God ne nia 'ini-
toa tasa ka talua na bae lae 'ana baea
'e'ete ulafusi lana ki. Lea ta wane
nia too lau guu uri rokisi lana doo
nai wane saea ki 'ana baea 'e'ete nai
ulafusi lana ki taari nia ka diana, uri
ka tafoa manata lana konia manata
mamana nai sui guu da rongoa.

6 Toaafuta nau ki 'ae, lea sae nau
ku lea kau siamolu ma ku bae 'aku
'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, tara
nia 'afitai ka 'adomi kamolu guu. Aia,
ma lea sae nau ku bae folaa gwaku
fuamolu sulia tasi doo ne God nia
faatainia fuaku ma nao ku faarongo
talo 'ana bae lana God fuamolu, ma
nao ku faarongo folaa 'ana tasi doo
fuamolu taari nia 'adomi diana 'ani
kamolu.
7 Na tala'au boroi, lea nao dasi ufi
diana ai tara 'afitai daka rongo tali-
tona lingeedoe ki ai.
8 Tasi doo lau guu, lea ta wane ni
omee nia ufia na bungu uri laefi lana
mai omee ma sui ka nao dasi rongo
talitona guu lingena bungu nai, tara
'afitai guu toa ni omee daka koni mai.
9 Talafana lau guu ni kamolu nai.
Lea kamolu molu bae 'ana baea 'e'ete
ulafusi lana ki, tara wane ki da rongo
boroi ka nao dasi ilia guu ta doo ai. 'I
seeri na bae lamu ka lea gwana fua
kwalimangae.
10 Na baea oro tasa ne da nii laona
molaagali nee. Na baea nai ki sui guu
kera too 'ana malutana ki.
11 Aia ma lea nau ku ulafusia ta
baea 'ana baea nai ki, na wane ne nia
bae fuaku 'ana baea nai tara nia ka
ulafusi nau gwana ma ni nau boroi
ku ulafusi nia lau guu.
12 Kamolu boroi tara nia 'uri nai
lau guu fuamolu. Aia, suli ne kamolu
molu dooria 'asia naa molu kai too
'ana fale laa nia ki Anoedoo Abu, nia
diana uri molu ka nani burina fale
laa neki da tala'ana 'adomi lana ko-
nia manata mamana nai tiifau uri
daka ngado.
13 Si kada 'ana ofu kwaimani lae
lea ta wane nia bae 'ana baea 'e'ete
ni ulafusia lana, alu nia foa lau guu
uri God ka falea mai tetedea uri rokisi
lana si baea ne nia saea.
14 Suli si kada nau ku foa 'ana baea
'e'ete ulafusia lana, nau ku foa gwaku
lao mangoku nai. Nao kwasi saito-
mana guu baea neki nau ku saea ki.
15 Aia nia 'uri nai, tee ne diana uri
nau ku ilia? Nia diana uri nau ku
foa lao mangoku ma ku saitomana
lau guu baea neki nau ku foa ma ku
saea ki. Nguu lae boroi ka 'uri nai lau
guu. Nia diana uri nau ku nguu 'i lao
mangoku ma ku saitomana lau guu
doo neki nau ku nguu sulia ki.
16 Suli lea sa kamolu molu ka
tangoa boroi 'amolua God lao ofu
laa kamolu ki ma sui molu ka ilia
gwamolua lao mangomolu ki, tara
nia kai 'afitai fuana wane ne kera
ulafusia doo neki kamolu saea ki uri
daka ala faafia ma daka bae 'urii
“Iuka nia 'uri nai”.
17 Ma lea na foa laa kamolu ki 'ana
tango lana God 'ana baea 'e'ete ula-
fusi lana ki daka diana boroi 'ada,
tara nia 'afitai ka 'adomia guu mauria
nia ta wane uri ka ngasi diana.

18 Nau ku tangoa God suli ku saito-
mana bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi
lana ki ka talu kamolu sui guu.
19 Ma sui boroi 'ana, si kada nau
ku foa ki lao ofu kwaimani laa nia ta
konia manata mamana, lea ta lima si
baea boroi 'ana nau ku saea ma daka
saitoma diana ai, nia ne diana tasa ka
talua ta tii taafuli tooni si baea ne nau
ku saea 'ana baea 'e'ete ulafusi lana
ne nao ta wane si saitomana guu tasi
doo ai.
20 Aia toaafuta nau ki 'ae, nao man-
ata lamolu si mala wela tu'uu sulia
doo nai ki. Sui ta, 'ana bali uri manata
lae sulia ili lana doo ta'ae ki, nia di-
ana uri molu ka ulafusidoo gwamolu
mala 'ana wela tu'uu ki. Aia, ma 'ana
bali uri manata lae sulia 'aini fale laa
nai ki, kamolu molu ka saitoma diana
ai mala 'ana toaa da rafo ki naa.
21 Suli bae lana Aofia laona Kekeda
laa Abu nia 'urii,

"Nau kwai bae fuana toaa nau 'ana
baea 'e'ete ki, ma kwai falea
toaa 'e'ete ki uri faarongo lana
toaa nau.
Nau tara ku ade boroi 'uri nai fuada,
kera tara 'afitai daka dooria
guu rongo lae sulia bae laku."✡

22 Doo ne adea guu, na bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki nia na fafaataia fuana toaa nao dasi manata mamana ki 'ua. Nia nao lau doo fuana toaa da manata mamana ki naa. Aia, ma na fale laa nee uri faarongo talo lae 'ana bae lana God, nia doo 'ana fua 'adomi lana toaa da manata mamana ki naa. Nia nao lau doo fuana 'adomi lana toaa dasi manata mamana ki 'ua.
23 Doo ne adea guu, lea kamolu toaa manata mamana ki naa molu ofu kwaimani uria foa lae ma molu ka bae sui guu 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, ma 'i seeri na toaa nao dasi manata mamana ki 'ua daka nii lau gu matangamolu ma ka nao dasi saitomana guu baea neki molu saea ki, kera tara daka kwaifii sae sa kamolu molu oewanea.
24 Aia, ma lea sae kamolu sui guu molu ka faarongo talo 'ana bae lana God, ma na toaa nao dasi manata mamana ki 'ua, ma nao toaa ulafusidoo ki daka nii fai kamolu, kera tara da kai lio saitomana abulo ta'aa laa kera ki ma si baea ne molu faarongo talo ai nia kai keto kera.
25 'I seeri, si doo agwa ki lao manata lada ki da kai sakatafa folaa ma ni kera da kai bulasia manata lada ki ma da kai booruru 'ana faabaita lana God ma da kai bae 'urii, "God nia nii mamana gu fai kamolu 'i seki."

Na foa laa diane

26 Toaafuta nau ki 'ae, si kada kamolu molu ofu kwaimani ki uri foa lae, si ade lae ku dooria molu ka ilia nia 'urii: Alu ta wane nia nguulia nguu 'ana tango lana God, ta wane ka toolangaidoo fuamolu, ta wane ka faarongo talo 'ana doo neki God nia faatainia ki siana. Ma ta wane nia ka bae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, ma ta wane ka rokisia mai baea nai 'ana baea ni saitoma lana. Aia, na doo nai ki sui guu kera da ilia uri 'adomi lana toaa manata mamana ki.
27 Ma lea tai wane da kai bae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, alu ta roo wane ma nao ta olu wane gwana da kai bae, ma daka bae 'ana si kada 'e'ete kwailiu ki da fale fuada ki, ma ta wane ka rokisia lau guu baea nai ki 'ana baea saitoma lana.
28 Aia, lea nao ta wane si rokisia guu baea nai ki, kamolu nao molu si faolomainia ta wane si bae lau 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki. Alu toaa nai fua bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki da taaro gwada. Lea kera dooria da kai bae, daka bae gwada fai God laona manata lada ki.
29 Tasi doo lau guu, na toaa ne da faarongo talo 'ana bae lana ki God, alu ta roo wane ma nao ta olu wane guu da kai bae lao ofu laa kamolu. Aia molu ka saea fuana toae ki sui uri kera daka fafurongo diana 'ana bae laa nai ki ma daka iro diana 'ana malutana ki.
30 Aia, ma lea si kada ta wane nia faarongo talo 'ua gwana sulia bae lana God ma ta wane lau guu 'i seeri na Aofia ka faatainia lau guu tasi doo fuana uri sae lana, falea nia ka bae lau ma sa wala nai nia safali bae nai ka too fasi 'ana uri burina lau.
31 Ili 'uri nai ne, uri kera sui guu toaa ne da faarongo talo ki sulia bae lana God daka too sui guu 'ana si kada uri bae lae, ne ta wane fasi sui lau ta wane. Molu ka ade 'uri nai uri toolangaidoo laa nai ki daka kwai'adomi fuamolu sui guu ma uri daka faangasi lamolu kwailiu.
32 Molu ka manata toi ne, na toaa neki uri faarongo talo lae 'ana bae lana God alu kera daka fele faafia lau guu doori lada ki tala'ada uri daka fale si kada ni bae lae ki fuada kwailiu.
33 Suli na aroaroe ne faatainia rao lana God, nao lau na falole lae.

Si baea fuana konia manata mamana neki sui guu 'ana toaa nia ki God fua si kada ofu kwaimani lae ki 'ana foa lae nia 'urii:
34 Na keni ki daka too aroaro 'ada fasi bae lae lao ofu kwaimani lae ki suli nia nao si bobola uri kera daka

✡ **14:21** 'Aesaea 28:11

ili 'uri nai. Alu kera da ade 'ada sulia
doo ki uri ka lea sulia si doo taki nia
God 'e saea.
35 Aia, ma lea kera dooria leditoi lae
tasi doo, kera daka ledia arai kera ki
'i luma kera ki uria. Suli 'e faa noni
susuala uri keni ki daka bae lao ofuo-
fua nia ki konia manata mamane.
36 Na bae lana God nao si safali
mai 'ani kamolu, ma ka nao lau taifili
kamolu gwana ne bae lana God nia
dao siamolu.
37 Lea wane nia manata toi nia
wane fua bae lae sulia bae lana God
ma nao nia wane ne Anoedoo Abu
falea falee fuana, nia tara faama-
manea ne si baea nai nau ku kedaa
nai nia si baea fifii faasia Aofia.
38 Aia, ma wane ne nia nao si ade
gu sulia doo nai ki, nao molu si rongo
sulia si doo ne nia saea.
39 Doo ne adea guu toaafuta nau
ki 'ae, nau ku dooria uri si kada ki
sui guu kamolu molu ka susuu uria
faarongo talo lae 'ana bae lana God
ma ka nao molu si luia lau ta wane
faasia bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi
lana ki.
40 Ma 'ana si kada ki sui gwana,
kamolu molu ka ili diana ma molu ka
ili aoloa 'ana doo ki.

15

Tatae Lana Kraes Faasia Maea

1 Aia, toaafuta nau ki 'ae, nau ku
dooria kwai bae lau sulia si Faaron-
goa Diana bae ku faarongo kamolu
ai. Si kada bae nau ku faarongo
kamolu ai ma molu ka faamamanea
ma molu ka uu ngasi 'i fafona.
2 Si Faarongoa Diana bae ku
faarongo kamolu ai, nia ne molu
faamamanea ma God ka faamauri
kamolu. Ma lea sae kamolu nao molu
si dau ngasi guu 'ana si faarongoa bae
ku faarongo kamolu ai, na manata
mamana laa kamolu nia doo sala
gwana.
3 Si doo ne da toolangainia mai
siaku ne nau ku ngalia mai ku toolan-
gainia lau guu siamolu nia 'urii:
Kraes nia mae uri ka lafu kolu faasia
abulo ta'aa laa kolu ki 'uri doo
bae Kekeda Laa Abu Ki da bae
sulia.
4 Kera daka saufini nia lao kwainaia
ma God ka tatae nia lau gwana
faasia maea lao oluna fa sato 'i
buri mala ne Kekeda Laa Abu
Ki da bae sulia.
5 Nia ka dao faatai siana sa Bita ka
suana, lea sui nia ka dao faatai
siana akwala ma roo 'aboosol
sarenga baki daka suana lau
guu.
6 Sui nia ka dao faatai 'ana tasi kada
lau guu 'i buri, na 'oro lana
500 'ana toa kwairooi nia baki
daka suana lau guu.
Toaa nai ki, na 'oro lada ki da mauri
'ua gwada laona molaagali nee
'i tari'ina ma ta bali 'ani kera
daka mae ki naa.
7 Sui nia ka dao faatai siana sa Demes
ka suana lau guu, ma sui 'i bu-
rina lau guu nia ka dao faatai
fuana 'aboosol ki tiifau naa
daka suana.
8 Sui 'isi dangalu naa, nia ka dao
faatai siaku nau ku suana. Ne nau
waa mala 'ana ta wela futa faafolo
nee gwana.
9 Suli ni nau na waa naofuli 'asia
guu matangana 'aini 'aboosol ki ti-
ifau, ne nao si bobola uri daka 'aili
nau 'ana 'aboosol suli ku ilimatainia
konia manata mamana nia God.
10 Ma sui boroi 'ana, 'i nunufana
ade diana laa nia God fuaku nia ka
'aili nau uri rao lae fuana 'i tari'ina
ma na ade diana laa nia nai na
gwauna ka nao si funu. Suli nau ku
rao naa fuana ma ku rao ulafu ka
talua 'aini 'aboosol ki sui guu. Ne God
'i tala'ana nia ade diana fuaku ma ka
'adomi nau fainia ili lana raoa nia.
11 Ni kameli 'aboosol ki sui guu,
meli faarongo 'ana tii si Faarongoa
Diana guu. Si Faarongoa Diana nai
naa ne kamolu molu manata ma-
mana ai nee.

Kolu kai tatae lau gwakolu faasia maea

12 Aia, kameli meli faarongo talo
sulia God nia tataea Kraes faasia
maea. Ma sui tee ne adea tai wane 'i
matangamolu daka saea sae tara God
nao si tataea guu toaa mae ki faasia
maea?
13 Lea sae nia mamana ne tara God
nao si tataea guu toaa mae ki faasia
maea, tama Kraes boroi God nia nao
si tataea gu mai faasia maea.

14 Ma lea sae nia ka mamana naa
ne God nia nao si tataea gu mai
Kraes faasia maea, tama na faarongo
talo laa ne meli ilia nia nao si ma-
mana guu ma na manata mamana
laa kamolu boroi nia doo sala gwana.
15 Tasi doo lau guu, lea sae God nia
ka nao si tataea gu mai Kraes faasia
maea 'uri nai, na faarongo talo laa
ne meli ilia ki sulia bae lana God na
suke lae ki gwana. Suli kameli meli
faarongo talo ma meli ka saea God
nia tataea Kraes faasia maea ne. Ma
lea sae ka mamana naa ne God nia
tara nao si tataea guu toaa mae ki
faasia maea, si faarongoa nee sulia
God nia tataea mai Kraes faasia maea
nia boroi nao si mamana guu.
16 Ma lea sae nia ka mamana ne
God tara nao si tataea guu wane faa-
sia maea, 'uri nai tama God nia nao si
tataea gu mai Kraes faasia maea nai.
17 Lea sae nia mamana ne God
nia nao si tataea gu mai Kraes faa-
sia maea, na manata mamana laa
kamolu nia doo sala gwana. Ma lea
sae nia 'uri nai, na kwakwaea nia
God fuamolu uri maana abulo ta'aa
laa kamolu ki nia naofi kamolu 'ua
gwana.
18 Ma lea sae nia ka 'uri nai, na toaa
neki sui guu da manata mamana 'ana
Kraes ma daka mae ki naa, kera tara
daka funu tiifau gwada.
19 Lea sae na doo diana kolu ki 'i
nunufana Kraes na doo kolu ki fua si
kada kolu too gwakolu ai lao molaa-
gali nee ma 'ana si kada nii 'ua kau ka
nao naa, 'uri nai, kwaimanatai tasa
fuakolu talua wane ki sui lao molaa-
gali.
20 Sui ma na doo mamane naa ne
God nia tataea sui naa Kraes faasia
maea. Kraes naa ne God tatae nia 'i
totoonao uri ka faatainia ne toaa neki
da mae ki tara God nia kai tatae kera
faasia maea.
21 Suli na wane tiifau lao molaa-
gali da maelia ade lana tii wane, ne
sa 'Adam. Aia, ma na wane tiifau
lao molaagali kera da kai tatae faasia
maea 'i nunufana ade lana lau guu ta
ruana wane, ne sa Disas Kraes.
22 Na wane tiifau naa 'ana kwalafaa
nia sa 'Adam kera da kai mae. Aia,
ma na wane tiifau naa ne da 'ado
kwaimani fai Kraes, God nia kai falea
mauria falu fuada.
23 Aia, na lea lana 'urii: Kraes ne
God tatae nia faasia maea 'i totoonao.
Ma na toaa da manata mamana ki
'ana Kraes, tara God nia kai tatae
kera faasia maea 'ana si kada sa Disas
Kraes nia kai oli mai.
24 Aia na sui lana molaagali nia kai
dao 'i burina si doo nai. Ma 'ana si
kada nai sa Disas Kraes nia kai faa-
funui tiifau 'ana toaa 'inito ki fainia
rigitaa ma na tetedea kera ki ne kera
malimae 'ani nia. Si kada nia ade 'uri
nai lea sui nia ka falea naa 'initoae
fuana Maa nia God.
25 Suli Kraes nia kai 'inito lelea God
ka siitasa faafia 'aini malimae nia ki
sui guu uri daka too farana rigitaa nia
Kraes.
26 Na maee nia na malimae 'isi dan-
galu ne God kai faafunuia naa.
27 Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii, “Doo ki tiifau God nia alua Kraes
naa ne 'inito ai.” Si baea nai, “Doo ki
tiifau naa Kraes nia 'inito ai.” Nao si
toolangainia lau God fai doo nai ki sui
guu ne da nii fara rigitaa nia Kraes.
Suli God ne falea rigitae fua Kraes.
28 Ma si kada na doo ki da nii tiifau
naa fara rigitaa nia Kraes na 'Alakwa
nia God, 'i seeri tara Kraes ka alu nia
naa 'i tala'ana fara rigitaa nia God
waa ne alua doo ki tiifau 'i fara rigitaa
nia Kraes. Ma 'i seeri, God nia ka
'inito naa 'ana doo ki tiifau.
29 Tai wane ki da siuabu fulingana
toaa da mae ki naa suli da faama-
manea ne God nia kai tataea toaa
mae ki faasia maea. Lea sae kera
saitomana tara God nao si tataea guu
toaa mae ki faasia maea, kera 'afitai
daka siuabu 'uri nai!
30 Aia, ma ni kameli 'aboosol ki
boroi si doo nai lau gu ne adea ka nao
meli si lukasia guu faatalongai lana
Kraes sui boroi 'ana karangia meli
kai maelia 'ana si kada ki sui gwana.
Lea sae kameli meli saitomana ne
God tara nia nao si tataea guu wane
faasia maea, kameli 'afitai meli ka
sasi gu fai ili lana raoa nai.
31 Toaafuta nau ki 'ae, nau nao
kwasi suke kamolu guu. Nau, 'afa
sato ki sui guu ku naofia gwaku maee
ai, ma si doo nai nia mamana ka

mala lau guu 'ana ele laa ne ku ilia
suli kamolu suli ne molu manata ma-
mana 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes.
32 Nau ku dao toi 'afitaia baita ni
maeli lana ki 'i seki 'Efesas, ma lea sae
nau kwasi manata ngado guu 'ana
God uri tatae lana wane faasia maea,
nau 'afitai guu ku noni maabe uri liu
lae lao 'afitaia nai ki. Ma lea sae God
tara nia ka nao si tataea guu wane
faasia maea, nia diana 'asia naa uri
kolu ka ili na 'akolu sulia si baea bae
nia 'urii,

"Kolu fanga diana ma kolu ka kuu
diana 'akolu suli ne kolu kai
mae gwakolu!"

33 Nao molu si faamamanea suke
laa ne da saea God nia tara nao si
tataea guu wane faasia maea. Lea
kamolu molu 'ado kwaimani fai
wane manata lada garo ki, na manata
garo laa kera nai ka saketoa lau guu
manata diana laa kamolu.
34 Molu ade manata ma molu ka too
'amolu faasia ili lana abulo ta'aa lae.
Ta bali 'ani kamolu kera da ulafusia
'ua God. Nau ku saea fuamolu 'uri
nai, uri nonimolu ka susuala 'ana ai.

Kolu kai too 'ana nonidoo falu si kada God nia tatae kolu faasia maea

35 Ma sui tai wane alamia tara daka
ledi 'urii, "God tara nia kai tatae 'utaa
'ana wane faasia maee nai? Ma tara
na nonidoo 'uri tee ne wane kai too
ai?"
36 Aia, nau tara ku luu 'urii ai: Si
ledi laa garo gwana nai. Suli 'o man-
ata fasi sulia ta fuaedoo ne 'oe fasia
lao saegano. Tara na fuaedoo kwali
nai 'oe fasia nia kai mae fasi 'ana sui
fatai nia kafi bulao mai. Ma lea nia
nao si mae guu, nia 'afitai ka tae 'ana
ta doo falu.
37 Na fufuae 'ai ne 'oe fasia kau nai,
ne lea sae nia fufuana wiiti ma nao
sae fufuana ta doo lau gwana boroi
'ana, nia otona fuaedoe gwana. Nia
nao lau na 'ai falu mamana ne kai tae
mai 'ana kada 'i buri.
38 Ma sui boroi 'ana nia otona fuae-
doe gwana 'uri nai, tara si kada 'ai
nai nia bulao mai, God nia kai saun-
gainia 'ana 'ai falu lau gwana sulia
liona. God nia saungainia 'ai ki daka
tae mai daka 'e'ete kwailiu sulia fuae
'ai 'e'ete kwailiu kera ki ka lea sulia
liona 'i tala'ana.
39 Talafana lau guu nonidoo 'e'ete
kwailiu neki God nia saungainia nai,
ne kera nao da bobola si sui. Na wane
ki, boso ki, saaro ki, sakwari ki, kera
nonidoo 'e'ete ki sui gwana.
40 God nia saungainia tai nonidoo
ki daka nii laona ano nee ma tai non-
idoo ki daka nii lofona salo. Ma na
diana tasa lana doo ki lao ano nee nia
'e'ete lau gwana faasia na diana tasa
lana doo ki lao lofona salo.
41 Suli na sato nia too 'ana kwanga
lana lau gwana, na madame ka too
'ana kwanga lana lau gwana. Ma na
Bubulu ki na kwanga lada ka 'e'ete
lau gwana.
42 Talafana lau guu si doo ne kai
fuli 'ana wane ne God nia kai tataea
faasia maee nai. Si kada ne wane
nia mae ma daka alu nonina lao
saegano, si noni nai nia kai fura. Ma
si kada God tara nia tataea wane faa-
sia maea, na wane nia kai too 'ana si
noni falu ne totoo lea nao si mae naa.
43 Si kada ne wane nia mae ma
daka alua nonina lao saegano, na
suana lana nia ta'aa. Ma si kada God
tara nia tataea wane faasia maea,
wane tara nia kai tatala 'ana si noni
suana lana diana tasa ma ka tetede.
44 Na noni kolu ne da alua lao
saegano, nia si noni 'ana molaagali
gwana. Ma si kada God tara nia tatae
kolu faasia maea, kolu tara kolu kai
too 'ana si noni falu ki uri too lae 'i
salo. Mala lau gu ne kolu too 'ana si
noni uri too lae ai lao ano nee, kolu
kai too lau guu 'ana si noni uri too lae
ai 'i salo.
45 Na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"God nia saungainia wane totoonao
bae, sa 'Adam, nia na wane mauri."
Aia, ma na wane 'isi nee naa, sa Disas
Kraes, nia na Anoedoo lau 'ana uri
fale lana maurie.
46 Too lakolu 'ana si noni falu nai
nia nao si liu 'i nao 'ana too lakolu
'ana si noni 'ana ano nee. Si noni 'ana
ano nee ne kolu too ai lea sui fatai ma
kolu kafi too 'ana si noni falu nai 'i
salo.
47 Na wane totoonao bae, sa 'Adam,
God nia saungainia 'ana saegano
gwana. Aia ma ruana wane nee naa,

sa Disas Kraes, nia lea mai faasia 'i
salo.
48 Na toaa 'ana ano nee kera da too
'ana nonidoo mala 'ana sa 'Adam waa
totoonao nai God saungainia 'ana
saegano. Aia, ma na toaa 'i salo ki
kera da kai too 'ana nonidoo mala
'ana Kraes, waa nai faasia 'i salo.
49 'I tari'ina nee, kolu too 'ana non-
idoo mala 'ana sa 'Adam bae God
saungainia 'ana saegano. Aia ma to-
too tasi kada, tara kolu kai too 'ana
nonidoo mala 'ana Kraes faasia 'i
salo.
50 Toaafuta nau ki 'ae, si doo ne ku
bae sulia fuamolu nai nia 'urii, na
nonidoo ne kolu too ai 'ana fasio ma
'oki nia tara 'afitai ka bobola fai lea
lae lao 'initoaa nia God. Suli na non-
idoo nai kai dura lau gwana ma ka
nao si bobola fainia kula ne dongana
'e totoo firi.
51 Aia, molu fafurongo diana ku
faarongo kamolu fasi 'ana si doo ne
nao dasi saitomana gu mai 'ana kada
'i nao. Si doo nai nia 'urii: Kolu toaa
ne kolu manata mamana ki, nao lau
kolu tiifau ne tara kolu kai mae. Sui
boroi 'ana ta, kolu sui guu kolu kai
tatala.
52 Si kada na bungu 'isi nia angi
naa, na tatala laa nai tara nia kai
fuli 'ali'ali gwana mala 'ana wane nia
mamaaru. Suli si kada na bungu
nia angi naa, God nia kai tataea toaa
mae ki lao ano nee uria lao mauria
ne totoo firi. Ma ni kolu toaa ne
kolu mauri ki gwakolu 'ana si kada
nai, God nia kai talana noni kolu 'ana
nonidoo falu naa.
53 Suli si noniwane nee uri mae lae,
God nia kai rokisia 'ana si noniwane
ne nao si mae naa.
54 'Ana si kada nai God nia rokisia si
noni 'ana maea ka alua naa si noni ne
totoo si mae, si baea bae na Kekeda
laa Abu nia saea ka mamana naa, bae
nia 'urii,
"God nia siitasa 'ana maea ka faasuia
ka sui naa!✡
55 Maee 'ae, 'oe 'osi siitasa naa 'ua nai!
Wala Maee 'ae, ma 'oe 'osi falea naa
liodila lae fua wane 'ua nai!"✡
56 Na doo ne saumaelia wane nia ne
abulo ta'aa lae, ma na taki sa Mosis
ne nia falea tetede lae fua abulo ta'aa
lae.
57 Sui boroi 'ana, kolu tangoa God!
Suli nunufana raoa nia Aofia kolu sa
Disas Kraes, God nia faamauri kolu
faasia abulo ta'aa lae ma na maee.
58 Nia ne toaafuta diana nau ki 'ae,
nau ku dooria molu ka uu ngasi ma
molu ka rao rigita fua Aofia kolu, suli
molu saitomana na raoa kamolu fua
Aofia nia nao lau doo tatakwai.

16

Na faledooa fua 'adomi lana toaa 'i Durusalem

1 Aia, sulia si ledi laa bae sulia na
malefo bae molu konia fua 'adomi
lana toaa nia ki God 'i Durusalem
nia 'urii: Nau ku dooria uri molu ka
ilia lau guu si doo ne ku saea mai
fuana toaa manata mamana ki 'ana
bali lolofaa loko 'i Geleisia ma kera
daka ilia.
2 Ne nia 'urii, 'ana wiiki ki sui guu
'ana Sandee, na wane 'i tala'ana nia
kai lafua si malefo ni fale lana faasia
lao todadooa nia ka alu 'e'ete ai ka
tio kwaimaasi naa. Molu ade 'uri nai
uri lea nau ku dao boroi kau, nau ku
ngalia na malefo nai. Suli lea nia 'uri
nai, tara si kada nai nau ku dao kau ai
siamolu, kamolu nao molu si sasi lau
fai koni lana doo nai ki suli ne molu
alu ka tio akau naa.
3 Si kada nai nau kwai dao kau
ai siamolu, kamolu molu ka filia lau
guu tai wane uri kera daka ngalia
si fale laa kamolu nai ki uria 'i Du-
rusalem. Nau tara ku kekeda uri
Durusalem uri ku faarongoa toaa
naonao ki 'ana konia manata ma-
mana kera nai 'ana lea lana kau wane
nai ki molu fili kera uri ngali lana kau
si fale laa nai ki. Tara nau kwai falea
leta nau nai 'i 'abana wane nai ki uri
daka dau faafia 'ana si kada kera lea
kau daka falea si fale laa nai ki.
4 Ma lea kamolu molu dooria, nau
boroi tara ku lea kwaimani lau gu fai
kera uri 'i Durusalem.

Lea laa nia sa Bol

5 Nau tara kwailiu fasi kau 'i Mase-
donia sui fatai kwafi lea kau siamolu,
suli ne kwailiu kau 'ana lolofaa nai 'i
Masedonia.

✡ **15:54** 'Aesaea 25:8 ✡ **15:55** Hosia 13:14

6 Si kada nau ku dao kau siamolu,
nau tara kwai too fasi 'aku mai fai
kamolu sulia tasi kada gwana lelea
ka dao kau burina uni gwagwaria
bae nia sui fatai nau kwafi oli mai.
Ma 'ana si kada nau kwai too siamolu
ai, nia diana 'asia naa uri molu ka
kwai'adomi fuaku uria lea laa nau
uria si kula ne nau kwai lea lau uria
'i buri.
7 Nau nao kwasi dooria uri ku dao
ku too gwaku fai kamolu sulia si kada
kukuru 'asia guu. Nau ku dooria lea
sae manata lana Aofia fuaku, nau
kwai too fasi 'aku fai kamolu sulia
tasi kada taa tau tu'uu guu.
8 Sui fatai nau kwafi lea kau, nau ku
too gwaku seki 'Efesas lelea burina fa
sato Bentikos sui fatai nau kwafi lea
kau.
9 Suli nia waluda fuaku uri ili lana
raoa baite 'i seki, sui boroi 'ana tai
wane daka malimae gwada 'ana si
Faarongoa Diana nee.
10 Molu ka manata 'initoa 'ana sa
Timotii 'ana si kada nia dao kau
siamolu suli nia rao lau guu fuana
Aofia mala 'ani nau.
11 Nao molu si maa susuala 'ani nia.
Molu kwai'adomi fuana ma molu ka
fale nia lao aroaroe ka oli mai siaku
'i seki. Nau ku maasi nia gwaku lea
nia kai dao mai fai toaafuta ki lau guu
'ana bali 'ana manata mamana lae.
12 Na toolakolu sa 'Abolos lau guu,
nau ku bae fifii kau fuana uri ka
talaia tai wane 'ana toolakolu ki 'i
bali nia Aofia fai uri kera daka lea
kau daka dao tomolu 'i sena. Nia 'e
manata ele gwana uri lea lae kau sui
ta nia tara nao si lea 'ali'ali 'ua kau
siamolu. Tara tasi kada 'ana 'e gwau
fuana nia kafi lea kau.

Si baea 'isi ki

13 Aia, kamolu molu ka lilio diana
ma molu ka uu ngasi 'ana faama-
mane laa ne kolu lea sulia. Molu
rakea ma molu ka uu ngasi.
14 Molu ka ilia doo ki sui guu 'ana
faatai lana liosaue.
15 Kamolu molu saitomana sa Ste-
fanas fai bara wela nia bae kera man-
ata mamana totoonao 'ani kamolu
'ana bali fera 'i Gris. Kera ne da rao
rigita fua 'adomi lana toaa nia ki God.
Doo ne adea guu toaafuta nau ki 'ae,
nau ku dooria
16 uri molu ka manata 'initoa 'ana
ade lae sulia si baea nia kwaini wane
'uri nia ki ma na wane neki sui guu
da 'adomi nia 'ana raoa nai ma daka
ili diana ai.
17 Nau ku manata ele 'asia naa su-
lia na dao lana mai sa Stefanas fai
sa Fotunatas ma sa 'Akaikus siaku.
Suli kera dao daka too fai nau ma
daka 'adomi nau 'ana doo neki lea sae
kamolu molu too siaku ma molu ka
ilia ki fuaku uri 'adomi laku lae.
18 Kera da adea manata laku ka
toli 'uri lau guu ne kera adea manata
lamolu ka toli. Kwaini wane 'uri nai
ki nia bobola fainia uri sae'inito lae
'ani kera.
19 Na konia manata mamana neki
laona bali lolofaa nee 'i 'Eisia, kera
falea kau si baea ni manata diana laa
kera ki fuamolu. Ma sa 'Akuila fai ni
Brisila ma na konia manata mamana
nia Aofia ne da ofu kwaimani ki 'i
luma keerua uri foa lae ki, kera da
falea lau gu kau si baea ni manata
diana laa kera fuamolu.
20 Toaafuta kolu ki sui guu 'ana
Aofia 'i seki kera da falea kau si baea
ni manata diana laa kera ki fuamolu.
Molu samo 'aba 'ani kamolu
kwailiu 'ana faatai lana manata
diana lae 'ana liosaue.
21 Nau sa Bol ku kedaa kau si baea
ni manata diana laa nau nee fuamolu
'ana 'abaku 'i tala'aku.
22 Lea ta wane nao si liosau 'ana
Aofia, alu God falea 'ana kwakwaea
fuana.
Nau ku dooria na Aofia kolu sa
Disas ka oli na mai!
23 Alu Aofia kolu sa Disas nia
faatainia 'ana ade dianaa nia
fuamolu.
24 Nau ku liosau 'ani kamolu sui
guu nunufana tiidooa laa kolu fai sa
Disas Kraes.

Na Ruana Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Koren

Tai toaa toolangaidoo suke ki da saea sa Bol nia sukea toaa 'i Koren suli nia saea nia kai lea siada ma sui nia ka nao si dao gu siada. Nia kekeda gwana fuada ma sui ka nao si lea guu. Ma toaa toolangaidoo suke ki da saea sae nia waa si bae mamana guu. Ma ni kera daka saea sa Bol nia nao lau 'aboosol mamana sa Disas Kraes. Na toaa toolangaidoo nai ki 'i Koren kera nao lau toaa nai da safali manata mamana 'i Koren. Sa Bol nia 'aili kera 'ana, "Toaa 'i sara ki." Si kada kolu suana safta 11:22 'ana buka nee, kolu ka saitomana ne kera na toaa Diu ki. Na toaa toolangaidoo nai da liufia lao bali fera nai sui gwana fai toolangaidoo laa nai. Ma na toae ki daka foli kera uri toolangaidoo lae ki fuada.

Na toaa toolangaidoo suke nai ki 'i Koren kera da ilia sui guu doo ki fua saketo lana rigitaa nia sa Bol 'i Koren uri toae ki daka ala faafi kera fua kwaitalai lae fua toaa 'i Koren ma daka ngali malefo 'oro 'ada uria toolangaidoo laa ne kera ilia.

Lao ruana kekeda laa nee, sa Bol nia 'olosia sukee 'oro nai ki. Ma nia ka saea doo 'oro 'asia naa sulia sa Bol, ma sulia na nonifii lae nia ki 'ana nonina, ma sulia na manata 'a'abo laa nia 'ana toaa God ki. Nia faatainia ne sa Bol nia rao noni maabe fua God 'ana mauria nia tiifau.

Na 'inifuui baea ki lao buka nee:

Rao lana sa Bol fua toaa manata mamana 'i Koren 1:1—7:16
Fale kwai'adomie fua toaa 'i Durusalem 8:1—9:15
Sa Bol na 'aboosol mamane 10:1—13:13

1 Nau sa Bol na 'aboosol nia sa Disas Kraes sulia kwaidooria nia God. Nau fai toolakolu sa Timotii miri kekeda kau fuamolu konia manata mamana ne molu nii 'ana maefera baita na 'i Koren, ma fuana lau guu toaa nia ki God 'ana bali lolofaa na 'i Gris.

2 Alu Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru faatainia 'adarua ade diana laa keerua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu.

Sa Bol nia tangoa God

3 Tangoa God na Maa nia sa Disas Kraes na Aofia kolu. God na maa, nia na wane 'ana kwai'ofeia ma 'ana kwaigwafeia fua si manatae wane ki sui.

4 Nia 'adomi kolu lao nonifiia kolu ki uri kolu ka bobola fai 'adomi lana toae ki lao nonifiia kera ki suli God nia falea kwai'adomia nia fuakolu.

5 Suli ne nonifiia baki da dao tona Kraes kera dao tookolu lau guu, God nia kai falea lau guu kwai'adomia baita bae nia falea fua Kraes fuakolu 'i nunufana Kraes.

6 Sui boroi 'ana kameli meli ka nonifii 'urii, nia diana gwana suli nia 'adomi kamolu uri molu ka dao toi maurie. God nia 'adomi kameli 'ana si kada meli nii lao nonifiie ki. Ma suli ne God nia 'adomi kameli, kameli meli ka 'adomi kamolu lau guu uri molu ka rakea uri susuu ta'aa lae lao tii kwai nonifiia neki lau guu meli nii laona ki.

7 Kameli meli saitoma diana ai, si kada kamolu molu nii lao nonifii lae ki mala 'ani kameli, tara God nia kai 'adomi kamolu lau guu mala 'ana ne nia ilia fuameli.

Sa Bol nia dao toi 'afitaia baita lao bali lolofaa 'i 'Eisia

('Aks 19:23-41)

8 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria uri molu ka saitoma diana 'ana 'afitaia baita 'oro baki 'e dao toomeli lao bali lolofaa 'i 'Eisia. Na 'afitaia baki da baita 'asia naa faafi kameli lelea kameli boroi meli ka kwaifii sae sa tara nao meli si mauri naa.

9 Nia mamana 'asia naa, kameli meli kwaifii sae sa tara meli ka mae naa. Ma sui na 'afitaia nai ki daka dao tomeli 'uri nai uri ka nao meli si fiitona lau tetedea kameli tala'ameli. Kameli oli meli ka fiitona na 'ameli tetedea nia God suli ne nia waa fua tatae lana wane faasia maea.

10 God nia 'adomi kameli mai lao 'afitaia nai ki kameli meli ka tala faasia maea. Nia ne meli ka manata ngado 'ana God nia kai tafalangai

kameli lau guu fasi lao 'afitaia baita
ni maeli lana ki
11 'ana si kada kamolu molu 'adomi
kameli 'ana foa lae. God nia kai
'adomi kameli nunufana foa laa toae
ki fuameli 'ana kada 'oro ki. Ma 'i
seeri toaa 'oro kera da kai tangoa God
fua kwai'adomia nia fuameli.

Bol nao si too 'ana manatae wane fua talai garo lae 'ana toaa 'i Koren *

12 Kameli meli bae noniraa suli ade
lameli fua toae ki sui guu ma fuamolu
lau guu nia diana ma ka mamana.
Kameli meli ade 'uri nai suli ne meli
fiitona ade dianaa nia God, nao lau
liotooa nia wane gwana.
13-14 Na doo neki meli kedaa ki
kau fuamolu nee nao dasi 'afitai guu
fuamolu uri saitoma lana. Ma sui 'i
tari'ina nee kamolu ka nao molu si
saitoma diana 'ua 'ani kameli. Nau
ku dooria uri molu ka saitoma di-
ana 'isi 'ani kameli 'i tari'ina, uri tara
lea dao 'afa sato Aofia kolu sa Disas
nia oli mai, kamolu molu ka bae
noni sasala suli kameli, ma ni kameli
meli ka bae noni sasala lau guu suli
kamolu.
15 Nau ku saitoma diana ai ne
kamolu molu kai ele uri sua laku lae,
nia ne adea nau ku manata uri dao
lae siamolu 'ana ruana lau si kada.
16 Nau ku kwanaa mai uri sae 'ana
lea laa bae uri 'i Masedonia, nau tara
ku tasa ladoa fasi 'aku kau uri 'i Koren
siamolu sui fatai kwafi oli 'alaa mai
uri Masedonia. Sui tara nau ku too
'i Masedonia sui ku oli toli lau gu
kau siamolu 'i Koren uri seeri molu
ka 'adomi kameli 'ana lea folo lameli
naa uri bali lolofaa lobae 'i Diudia.
17 Aia, suli ne nau ku kwanaa ruana
fa dao lae kau siamolu ma sui ka nao
kwasi dao 'ua kau siamolu, nia gu ne
kamolu molu ka manata toi sae sa
nau waa fai bae laku gwana ma ka
nao si mamana guu. Nau nao kwasi
bae ata gwaku mala 'ana wane 'ana
molaagali ne saea, "Iuka, nau kwai
ilia si doo nai," ma sui nia oli ka bae
lau gwana 'urii, "Nao, tara nao kwasi
ilia guu."
18 Nau ku bae mamana mala lau
guu ne God nia bae mamana.
19 Suli nau ku manata mala 'ana sa
Disas Kraes na 'Alakwa nia God ne
kameli sa Saelas ma sa Timotii meli
faatalongainia fuamolu. Na manata
lana sa Disas nia nao si tatala kwailiu
gwana. Suli nia naa ne wane ne nia
saea, "Iuka, nau kwai ili 'uri nai," ma
nia ka ilia naa.
20 Na alangaia nia ki God sui guu da
fono 'ana Kraes, ma ni kolu, kolu ka
ala na faafia 'i nunufana Kraes. Ma
kolu ka tangoa God uria.
21 Ma God nia ka 'ado kameli
kwaimani fai kamolu 'ana tiidooa lae
fai Kraes. Nia fili kolu
22 sui guu ma ka falea Anoedoo
Abu nia fuakolu talafana maetotoo
nia 'ani kolu ma uri kolu ka saitoma
diana ai God nia kai falea doo 'oro
diana lau fuakolu ne nia alangainia.
23 Aia, God nia saitomana gwana ne
nau ku bae mamana ma ka nao kwasi
suke. Doo bae adea nao kwasi lea kau
siamolu 'i Koren bae, nau ku manata
toi fasi ade lea ku dao ma ku ngatafi
kamolu faafia doo baki molu ilia ki
bae.
24 Kameli boroi nao meli si doo-
ria lau guu suumai lamolu fua faa-
mamane lana toolangaidooa kameli.
Suli kameli meli saitomana na man-
ata mamana laa kamolu 'ana Kraes
nia rafo naa. Sui boroi 'ana kameli
meli dooria lau guu 'adomi lamolu
lae uri molu ka ele.

2

1 Doo bae adea ma ka nao kwasi
manata toi dao lae 'ua siamolu bae,
suli ku ote nau dao siamolu 'ana tafa
dao laa lau guu uri ngatafi lamolu lae
uri faaliodila lamolu.
2 Suli lea sa ku faaliodila kamolu,
tara tii kera 'ana daka faaele nau?
Tara nao naa ta wane lau lea sa nau
ku faaliodila kamolu.
3 Nia bae adea ka nao kwasi lea kau
ma ku kekeda gwaku kau fuamolu
uri ku 'olosia tai wane 'amolu uri 'ana
si kada nau ku dao kau siamolu tara
ka nao molu si faaliodila nau lau 'ana
si doo nai. Kamolu naa ne toaa uri

* **1:11** Tai malimae nia ki sa Bol, kera da saea sa Bol nia sukea toaa 'i Koren ki maana ne nia saea nia kai lea dao siada ma sui ka nao si dao. Nia ka kekeda gwana fuada doo bobola fainia sae ka lea 'ua guu siada. Ma kera daka 'urii, "Sa Bol bae lana nao si mamana guu." Ma kera daka saea sae nia nao lau 'aboosol mamana nia sa Disas Kraes.

faaele laku lae. Nau ku saitomana lea
nau ku ele, tara ni kamolu boroi molu
ka ele lau guu.
4 Si kada bae nau ku kekeda
kau fuamolu bae, nau ku kekeda
gwaku kau lao liodilae ma lao angie
fuamolu. Nau ku bae 'uri nai, nao
lau suli ne nau ku dooria uri molu
ka liodila 'amolu sulia si doo nai.
Nau ku saea lau 'aku 'uri molu ka lio
saitomana na baita lana liosaua nau
fuamolu.

Na manata luke lana tii waa abulo ta'aa nai

5 Aia, si baea sulia sa wala bae nia
abulo ta'aa ma ka falea liodilae fua
kolu sui gwana bae nia 'urii. Nao
lau taifili nau gwana ne sa wala nai
nia falea liodilae fuaku. Ni kamolu
lau guu sa wala nai nia falea liodi-
lae fuamolu, ma nia ka faaliodila
kamolu ka talu nau lau.
6 Aia ma na kwakwaea bae 'oro
lamolu molu alufaafi sa wala nai nia
bobola na fainia uri molu ka ilia 'ani
nia.
7 'I tari'ina, nia diana uri molu ka
oli na mai fai sa wala nai ma molu
ka gwafe nia naa fasi ade lea nia ka
kwaimanatai 'asia naa ma ka lukasia
lau gwana manata mamana laa nia.
8 Nia ne nau ku bae fifii kau
fuamolu, molu faatainia liosaua
mamane fuana.
9 Si doo nai lau gu bae nau ku
kekeda kau fuamolu uria, suli ku
dooria uri ku lio saitomana lea sa
kamolu molu ka ade sulia doo neki
sui guu nau ku saea fuamolu.
10 Lea kamolu molu manata lukea
naa sa wala nai, nau boroi tara ku
manata luke nia lau guu. Nau ku
manata lukea sui naa waa ne nia ilia
doo ta'ae ki fuaku. Kraes nia suai ne
nau ku manata luke nia sui naa uri
nau ku 'adomi kamolu.
11 Nau ku dooria kwai manata luke
nia 'uri nai fasi ade lea sa Saetan ka
siitasa faafi kolu nunufana si doo nai.
Suli kolu, kolu saitomana sui naa si
doo ne sa Saetan nia dooria kai ilia
'ani kolu.

Sa Bol nia manata sala sulia toaa nia ki God 'i Koren

12 Aia, si kada nau ku dao 'i Troas✡
uri faatalongai lana si Faarongoa Di-
ana nia Kraes, na Aofia 'e ilia ka
walude fuaku ma nau ku ilia raoa nai
'i seeri.
13 Sui boroi 'ana nau ku manata
sala 'asia naa suli kamolu si kada
ku suana toolakolu sa Taetas nia nao
si dao. Suli nia naa ne lea doo ka
faarongo nau 'ana doo ki suli kamolu.
'I seeri guu nau ku alualu 'ana toaa 'i
Troas ki sui nau ku lea na 'akua uria 'i
Masedonia uri dao tona lae sa Taetas.

Na raoa sa Bol

14 Aia, nau ku tangoa God suli 'i lao
'ado kwaimani laa kameli fai Kraes,
God nia talai kameli meli ka lea faatai
mai 'i naofana toae ki sui guu 'ana
faatai lana siitasa laa nia. Ma God
nia ka 'adomi kameli fai faatalongai
lana si baea diana nee sulia Kraes
'ana fere ki sui guu. Ma si baea diana
nai nia ka talofia fere ki mala 'ana ta
doo moko diana.
15-16 Si kada kameli meli faarongo
'ana si faarongoa Diana nee sulia
Kraes nia adea manata lana God ka
ele tasa. Ma kameli meli ka faaron-
goa 'ana si faarongoa diana nee fua
toae 'ana fere ki sui guu, ma nia ka
mala 'ana ta doo moko diana tasa ne
falea maurie fua toaa ne da manata
mamana ki. Ma fua toaa ne da naofia
kwakwaea nia God fuada, si Faaron-
goa Diana nee na rongo toi lae ta'aa
suli nia mala 'ana doo moko ta'aa tasa
ne saungi kera uri maee.

Aia, na suai lae bobola fainia sae
nao ta wane si bobola gu fai faatalon-
gai lana si Faarongoa Diana nee.
17 Ma ni kameli nao meli si mala
'ana toaa 'oro ne da faarongo 'ana
bae lana God uri toda lana malefo.
Kameli meli faatalongai lau 'ameli
sulia si Faarongoa Diana nee suli God
nia odu kameli uri ili lana. Kraes
ne nia falea rigitaa nia fuameli uri
meli ka saea doo mamane ki. Ma na
doo neki sui guu meli ilia God nia
saitomana gwana.

3

Na alangaia falu 'ana Anoedoo Abu

✡ **2:12** 'Aks 20:1

1 Si kada kameli meli bae 'uri nai
sulia na raoa ne meli ilia, kamolu
nao molu si manata lau sae sa kameli
meli dooria bae ngalangala lae suli
kameli 'i tala'ameli. Kameli nao meli
si sasi guu uri sae tai wane daka
kekeda suli kameli fuamolu, ma nao
sae uri ni kamolu molu ka kekeda suli
kameli fuana toae ki uri faatai folaa
lae 'ani kameli toaa rao mamana nia
ki God. Ade lae 'uri nai, na wane 'e'ete
ki lau gwana ne kera ilia. Ni kameli
nao meli si ade 'uri nai.
2 Ni kamolu naa ne talafana si
kekeda laa nai uri faatai lana kameli
'aboosol mamane ki, suli ne molu
manata mamana ma na toae ki sui
guu daka saitomana naa.
3 Na manata mamana laa kamolu
nia talafana kekeda laa ne Kraes
nia kedaa ma ka falea fuameli, ne
faatainia kameli 'aboosol mamane
ki. Na kekeda laa nai, Kraes nia nao
si kedaa lau 'ana igi. Nia kedaa 'ana
Anoedoo Abu nia God mauri. Ma nia
ka nao si kekeda 'i fafona ta reba fau
mala bae da ilia 'ana taki nia God. Nia
kekeda 'i lao mangokolu wane.

4 Kameli meli manata fifii tasa 'ana
si doo nai, suli meli manata ngado
ne God nia 'adomi kameli 'i nunufana
Kraes.
5 Kameli nao meli si saea lau sae
kameli meli bobola fai raoa nai nun-
ufana saitomadooa kameli ki. God
'ana ne adea meli ka bobola fai rao
lae fuana.
6 God nia adea meli ka bobola fai
bae lae sulia alangaia falu nia. Na
alangaia falu nai nia nao lau si baea
keda lana baki gwana lao taki bae.
Nia na raoa nia Anoedoo Abu lau 'ana
lao mangona wane. Suli na taki keda
lana bae nia falea gwana maee fua
wane, aia ma na Anoedoo Abu 'ana
ne nia falea maurie fua wane.

7 Na taki bae sa Mosis bae da kedaa
mai fafona roo reba fau ki nia dao fai
maee fua wane. Ma na rara tetede
lana kakalia sa Mosis 'ana si kada bae
nia ngali mai reba fau baki ka dao,
nia adea ka 'afitai fua toaa bae 'Israel
uri daka bubungia maana sui boroi
'ana rara lana bae ka mamafungi sui
naa 'ana si kada bae.
8 Aia ma 'i tari'ina, na Anoedoo Abu
nia diana tasa lau talua diana lana
taki suli ne Anoedoo Abu nia falea
naa maurie fua wane.
9 Na alangaia kwali bae na diana
lana 'e falea gwana kwakwaee ma na
maee fua wane. Aia, ma na alangaia
falu nee nia diana tasa lau suli nia ilia
wane ka too 'o'olo 'i maana God.
10 'I tari'ina nee na alangaia bae su-
lia bae lana taki nia nao si diana naa,
suli na alangaia falu nee nia diana ka
talua lau.
11 Na alangaia bae sulia taki, bae
nia kwali naa, nia dao mai fai diana
laa talingai. Aia, ma na alangaia falu
nee nia dao mai fai diana laa talingai
ne talua lau suli nia totoo nao si kwali
naa.
12 Na diana tasa lana taala falu nee
ne adea kameli nao meli si mau 'ana
faatalongai lana si Faarongoa Diana
nee.
13 Kameli nao meli si mala lau sa
Mosis bae nia suusia maana 'ana si
maku bae uri toaa bae 'Israel ka nao
dasi lio talitona lau maana fai rara
laa bae lelea ka kwali gwana bae.
14 Na toaa bae 'Israel na lioda ki 'e
sadi. Ma lelea mai ka dao boroi 'i
tari'ina si kada kera daka teemainia
boroi Kekeda laa Abu ki, kera ka nao
dasi lio saitomana guu doo mamane.
Na manata lada ki nia mala gwana sa
Mosis 'ana si kada bae si maku bae
nia suusia maana. Ma sui boroi 'ana,
lea ta wane 'ani kera nia ka manata
mamana 'ana Kraes, wane nai God
kai lafua si maku nai faasia manata
lana ma nia kai lio saitomana doo
mamane.
15 Ma 'i tari'ina nee, si kada kera
daka teemainia boroi taki nia sa Mo-
sis, si maku nai ka suusia gwana
maada ki faasia lio saitoma lana doo
ne mamana.
16 Ma sui boroi 'ana, lea ta wane
'ani kera nia ka oli mai talea na Aofia,
wane nai na Aofia kai lafua si maku
nai faasia manata lana.
17 Na Aofia nia na Anoedoo Abu.
Ma na Anoedoo Abu lea nia too 'ana
mauria nia wane na wane nai ka too
lau guu 'ana sakwadoloa lae.
18 Ma 'i seeri ni kolu toaa ne si maku
bae nao si suusia naa maa kolu ki
kolu kolu faatainia diana tasa lana
Aofia. Na Anoedoo Abu nia Aofia 'e
saungai kolu lelea kolu ka mala na
'akolu na Aofia 'inito kolu.

4

1 Nunufana kwai'ofeia nia God
fuameli nia ka 'aili kameli naa uri
faarongo talo lae 'ana si faarongoa
diana nee. Aia ma ni kameli 'afitai
meli ka too lau faasia ili lana.
2 Kameli nao meli si ilia doo ne
da agwa ma daka faa noni susuala
ki. Kameli nao meli si suke, ma ka
nao meli si bulasi 'e'ete 'ana bae lana
God. God naa ne nia suai kameli
meli faarongo 'ana doo mamane ki
uri toae ki daka faamamanea raoa
kameli.
3 Lelea si Faarongoa Diana ne meli
faarongo ai nee nia 'afitai uri saitoma
lana, tara toaa ne da naofia naa mae
lada kera 'afitai daka saitomana.
4 Suli sa Saetan waa ne 'inito faafia
molaagali nee 'i tari'ina nia faaro-
rodoa manata lada uri ka nao dasi
manata mamana. Nia ne suusia
maada uri ka nao dasi suana folaa
lana si Faarongoa Diana nee sulia na
'initoaa nia Kraes na nununa God.
5 Nao kameli meli si faarongo suli
kameli tala 'ameli. Kameli meli
faarongo lau 'ameli sulia Disas Kraes
na Aofia. Ma meli ka 'aili kameli 'ana
toaa rao nia ki sa Disas ne nia odu
kameli uri 'adomi lamolu lae.
6 'Ana si kada bae God nia saun-
gainia doo ki, nia bae 'urii, "Alu fo-
laa lae nia tala folaa fua lao rorodoa
lae."✡ Nia lau gu ne falea folaa lae fua
lao manata lakolu uri kolu ka saito-
mana God ne 'initoa ne Kraes faatai
folaa 'ani nia.
7 Na folaa laa talingai ne nia folaa
fua lao nonimeli ki ne makeso, nia
mala 'ana ta doo diana tasa ne God
nia alua lao ta kwade doo didikwe
gwana, 'uri 'i seeri na tetedea baita
tasa ne meli too ai na doo nia God
'ana, ma ka nao lau doo kameli 'i
tala'ameli.
8 'Ana si kada 'oro ki kameli dao
toi 'afitaia ki, sui boroi 'ana, kameli
nao meli si lukasia raoa kameli. Ma
'ana tai si kada, kameli nao meli si
saitomana tee ne kai fuli fuameli,
sui boroi 'ana kameli meli ka fiitona
gwameli God.
9 Ma sui boroi 'ana kameli meli
ka too 'ana malimae 'oro, God nia
nao si lukasi kameli. Ma sui boroi
'ana na malimae kameli ki daka 'ui
'ani kameli 'i saegano, kameli meli ka
tatae lau gwameli 'i langi.
10-11 Iuka, nia mala 'ana ne na mal-
imae kameli ki da saungi kameli 'afa
sato ki sui guu, suli kameli meli faat-
alongainia sa Disas. Na nonimeli nia
'uri nia naa 'ana mae lana, uri toae ki
daka suai mauria nia nii 'ani kameli.
12 Nia ne kameli meli ka naofia
maee nunufana raoa ne meli ilia, ma
ni kamolu molu ka dao toi mauria firi
'i nunufana.
13 Na Kekeda laa Abu bae nia bae
'urii, "Suli ne nau ku manata ma-
mana 'ana God, nia ne adea nau ku
bae suli nia."✡ Kameli meli ka faa-
mamanea lau guu, suli ne meli bae
sulia God suli kameli meli manata
mamana 'ani nia.
14 Kameli meli saitomana God nia
tataea sa Disas na Aofia faasia maea.
Ma God nia kai tatae kameli lau guu
faasia maea 'uria nai nia tataea sa
Disas faasia maea. Ma God nia kai
ngali kameli lau guu fai kamolu uri
too kwaimani lae fai nia.
15 Kameli meli liu lao 'afitaia 'oro
'uri nai ki, uri ka 'adomi kamolu. Ma
'i seeri, si kada toaa oro ki da dao toi
liosaua nia God, tara toaa 'oro lau guu
daka tango nia ma daka faa'inito nia.
16 Suli ne nia 'uri nai, kameli 'afi-
tai meli ka too lau faasia faatalongai
lae. 'Afa sato ki sui guu nonimeli nia
makeso ka sifo naa, aia ma na man-
gomeli nia ka 'a'alimauria ka lelea
gwana.
17 Na 'afitaia ne kameli meli liu ki
laona 'i tari'ina nia kai sui. Ma suli
ne kameli meli liu lao doo nai ki, God
nia kai falea na 'initoaa baita totoo
firi fuameli. Na 'initoaa ne meli kai
ngalia, nia baita ka talua na 'afitaia
neki meli liu ki laona 'i tari'ina.
18 Kameli nao meli si manata lau
sulia doo neki maaewane liotoi.
Kameli meli manata lau 'ameli sulia
na doo neki maaewane nao si bobola
fai liotoi lae. Suli na doo neki
maaewane liotoi, kera too nao si tau
guu. Na doo neki maaewane nao si
bobola fai liotoi lae lau 'ana ne totoo
dasi sui naa.

5

1 Kolu, kolu saitomana si kada ne

✡ **4:6** Dionisis 1:3 ✡ **4:13** Sam 116:10

kolu mae 'ana nonidoo 'ana ano nee,
ne mala 'ana ta babala ni okosi lana
lau gwana, God nia kai falea nonidoo
falu fuakolu. Na nonidoo nai, God 'ua
guu ne tala saungainia, nao lau wane.
Ma na nonidoo nai na nonidoo 'i salo
ne nia totoo si sui.
2 Kada ne kolu too 'ana nonidoo nee
'ana molaagali nee, kolu kolu dooria
'asia naa uri too lae 'ana nonidoo falu
nai God nia kai fale fuakolu faasia 'i
salo.
3 Si kada kolu too 'i salo, kolu kai too
naa 'ana nonidoo falu.
4 Si kada ne kolu too 'ua lao molaa-
gali nee, na noni kolu ki da makeso
ma daka oli toli naa nunufana 'afitaie
ki. Nao kolu si dooria lau sae uri
kolu ka mae 'akolu nai. Nao. Ma kaa
kolu dooria uri kolu ka too 'akolu 'ana
nonidoo falu nai 'i salo. Uri 'i seeri na
nonidoo ne kai mae lau gwana nee ka
tatala naa uri ka too 'ana nonidoo ne
mauri ka lelea firi.
5 Aia, God ne nia ade akau 'ani
kolu uri si doo nai ka fuli 'uri nai.
God ne nia falea Anoedoo Abu ne nia
na fafarangadoa nia God fuakolu uri
maasi lana doo diana nai ki nii 'ua
mai.
6 Doo nai ne adea kolu ka noniraa
gwakolu 'ana si kada ki sui guu. Ni
kolu, kolu saitomana si kada kolu too
'ua 'ana nonidoo 'ana molaagali, kolu
nao kolu si too 'ua 'i salo fai Aofia
kolu.
7 'I seeri kolu ka too 'ua gwakolu
'ana faamamane lana, nao lau sulia
doo kolu suai 'ana maa kolu.
8 Doo ne adea guu ma kolu ka non-
iraa gwakolu 'ana si kada ki sui gu
ma kolu ka dooria 'akolu too tau lae
faasia nonidoo nee 'ana molaagali.
Uri kolu ka too kwaimani 'akolu 'i
fera kolu 'ua guu 'i salo fai Aofia.
9 Lea kolu ka mauri 'ua gwakolu ma
nao kolu ka mae naa boroi, si doo
'initoa kolu naa ne uri ili lae sulia
doori lana Aofia.
10 Ni kolu sui naa ne kolu kai uu 'i
naofana Kraes ma nia kai didia raoa
kolu ki sui guu. Ma nia kai falea
kwaiaraa ne bobola fainia raoa neki
sui guu kolu ilida ki 'i seki si kada kolu
nii 'ua 'ana noni lao molaagali nee.
Lea ta raoa ka diana ma nao ka ta'aa
boroi, nia kai falea kwaiarae fua si
raoa nai ki sui guu.*

Si baea sulia kwaimani lae lau fai God nunufana Kraes

11 Doo ne adea guu meli ka
faarongo diana 'ana toae ki nai, uri
daka manata mamana ai ne meli
maungia Aofia. God nia saitoma
diana 'ani kameli fai raoa nai, ma
ni nau ku dooria molu ka saitoma
diana lau guu 'ani kameli ka diana
'asia naa.
12 Kameli nao meli si sasi guu
uri faadiana lameli tala'ameli 'i maa
molu. Kameli meli dooria 'ameli uri
molu ka tala lio saitomana 'amolu
raoa ne meli ilia. Uri 'i seeri molu
ka saitomana sae lana doe fua toaa
neki da bae inala sulia doo suai lae ki
gwana 'i sara ne diana ma ka nao lau
doo fasi lao mangoewane.
13 Wane ki da saea kameli meli oe-
wanea. Kera daka saea boroi kameli
meli oewanea, God 'ana ne meli rao
fuana. Ma sui lea kera daka saea
kameli meli manata, nia ka mamana
gwana suli meli rao tetede uri meli ka
'adomi kamolu.
14 Na liosaua nia Kraes fuakolu ne
adea meli ka rao tetede nee, suli meli
faamamanea Kraes nia mae fulin-
gakolu sui guu talafana sae kolu sui
guu kolu mae naa.
15 Nia mae fulingana toae ki tiifau
uri toaa ne da mauri nunufana mae
lana ka nao dasi too lau sulia doori
lada 'i tala'ada, ma daka too na 'ada
sulia doori lana Kraes waa ne mae uri
kera ma God ka tatae nia lau gwana
faasia maea.
16 Doo ne adea guu, na manata
lakolu fua ta wane ka nao si mala
lau manata lana toaa nee 'ana mo-
laagali. Nia mamana, 'ana kada 'i
nao kolu manata lau gu 'uri nai fua
wane ki, suli kolu manata garo sulia
Kraes ma kolu ka saea nia waa tatak-
wai gwana. Ma sui 'i tari'ina, kolu
saitomana naa nia nao lau ta waa
tatakwai gwana.
17 Na wane ne nia tiidooa fai Kraes,
nia wane falu naa. Na tooa kwali nia
wane nai ka sui naa, ma na mauria
falu naa ne nia too ai.

* **5:10** Sa Bol toolangaidoo lau guu 'uri nai 'ana 1 Koren 3:13.

18 Doo nai ki sui guu, God 'ana ne
ilia. Nia oli fai kolu faasia malimae
lae 'ani nia kolu ka kwaimani lau fai
nia 'i nunufana Kraes. Ma si raoa
nai 'ana olitai lana mai wane uri
kwaimani lae lau fai God nia falea
naa 'i 'abameli uri meli ka ilia.
19 God nia manata lukea abulo ta'aa
laa kera wane ki ma ka oli mai fai
kera uri kwaimani lae lau fainia 'i
nunufana Kraes. Ma nia ka falea si
raoa nai fuameli uri faatalongai lana
si baea sulia God ne nia olitainia mai
toae ki uri kwaimani lae lau fainia.
20 Doo nai gu ne adea ma kameli
na toaa fua bae lae sulia bae lana
ki Kraes naa nee. Ma 'ana si kada
kameli meli bae sulia, nia talafana
sae God tala'ana nia tala bae 'ana.
Aia, ma 'i nunufana Kraes, kameli
meli bae fifii 'ani kamolu uri molu ka
faolomainia God nia ka talana 'ana
mauria kamolu ki faasia na malimae
lae 'ani nia, uri oli molu ka kwaimani
lau fainia.
21 Kraes waa bae nao si ilia naa
tasi abulo ta'aa lae, God 'e kwae nia
faafia abulo ta'aa laa kolu ki, uri 'i
nunufana Kraes, God ka saungai kolu
kolu ka 'o'oloa 'i naofana.

6

1 Suli ne kameli meli rao kwaimani
fai God, kameli meli bae fifii kau
'ani kamolu uri nao molu si ngali
tatakwai lau 'ana ade dianaa nia God
fuamolu.
2 God nia bae 'urii lao Kekeda laa
Abu ki,

"'Ana si kada nau 'ua guu uri faatai
lana ade dianaa nau fuamolu,
nau ku rongoa foa laa kamolu
ki.
Ma 'afa sato nau 'ua guu uri faamauri
lamolu lae, nau ku 'adomi
kamolu."✡

Rongoa fasi nau ku faarongo
kamolu: Si kada naa uri ngali lana
ade dianaa nia God fuamolu ne. Ma
fa sato nia naa God uri faamauri
lamolu ne.
3 Kameli meli too 'ana tooa ne nao
meli si ilia tasi doo ne ka faa ta'aalia
manata lana ta wane. Meli ili uri nai
uri ka nao dasi saea tasi doo ne ta'aa
sulia raoa ne meli ilia.
4 Aia ma 'ana si kada ki sui guu
kameli meli ili diana 'ana si raoa
nee uri abulo lameli ka faatainia ne
kameli na toaa rao nia ki God. Nia
ne adea meli ka mamarato gwameli
fai toaa ne da falea 'afitaia 'oro neki
fuameli.
5 Ma ni kera daka kwae kameli ki,
ma daka alu kameli ki lao lookafo ma
daka tatae rakesasu tiifau uri kameli
ki. Kameli meli rao 'angasi, ka nao
meli si maleu diana ma meli ka fiolo
mae ki gwameli.
6 Kameli meli ka faatainia gwameli
ne kameli toaa rao nia ki God 'ana
ade 'o'olo lameli ki, 'ana saitomadooa
ne meli too ai, 'ana mamarato lae ma
'ana ade diana lae ne meli faatainia
fua wane ki. Ma 'ana Anoedoo Abu
ne meli too ai ma 'ana liosaua ma-
mane ne meli faatainia.
7 Kameli meli bae 'initoa sulia
toolangaidooa mamana nee ma na
tetedea nia God ka nii fai kameli. Ma
na abulo 'o'olo lameli ka mala 'ana
ta 'ila ni firu fai ta talo ni foda lae
fuameli.
8 Tai wane ki da manata 'initoa 'ani
kameli, ma tai wane ki ka nao guu.
Tai wane ki daka tango kameli, ma
tai wane ki daka ununu ta'aa gwada
suli kameli. Sui boroi 'ana meli ka
bae mamana, tai wane ki daka saea
kameli toa suke ki gwana.
9 Wane ki nao dasi dooria lio sait-
oma lameli sui boroi 'ana kameli
wane 'oro ki da saitoma meli. Kameli
meli naofia maee 'ana kada 'oro ki
ma sui boroi 'ana meli ka mauri 'ua
gwameli. Kera daka kwaeta'aa 'ani
kameli ma sui boroi 'ana ka nao dasi
saumaeli kameli guu.
10 Kera daka sasi uri faaliodila
lameli, sui boroi 'ana kameli meli ka
ele gwameli 'afa sato ki sui guu. Meli
ka neana gwameli lao molaagali, ma
sui boroi 'ana kameli ne meli 'ado-
mia toaa 'oro ma daka suadoo 'ana
suadooa faasia 'i salo. Meli ka oli
kukuru 'ana doo 'oro lao molaagali
nee, sui boroi 'ana kameli meli ka too
'ana doo diane ki sui guu faasia 'i salo.
11 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae
ne molu nii 'i Koren, kameli meli bae
folaa sulia 'afitaia kameli ki siamolu
ma ka nao meli si saufinia manata
lameli faasi kamolu.

✡ **6:2** 'Aesaea 49:8

12 Na liosaua kameli fuamolu nao
si oli kukuru. Kamolu gu ne liosaua
kamolu fuameli nia oli kukuru.
13 Si baea nau fuamolu mala 'ana
wela nau ki naa nia 'urii: Nau ku doo-
ria kolu ilia ka bobola guu. Ne molu
liosau baita 'ani kameli mala lau guu
ne meli liosau baita 'ani kamolu.

Kolu na beukaua nia God

14 Aia, nao molu si 'ado kwaimani
fai toaa nao dasi manata mamana
ki, suli wane ne nia too 'o'olo ma na
wane nia nao si too 'o'olo keeru 'e'ete
kwailiu. Ma na folaa lae 'afitai ka 'ado
fai rorodoa lae.
15 Sa Disas Kraes fai sa Saetan, 'afi-
tai daru ka alu tii manata laa. Ma na
wane manata mamana 'ana sa Disas
Kraes ma na wane ne nao si dooria
manata mamana boroi 'afitai daru ka
bobola lau guu.
16 Beukaua nia God, nao si diana
uri daka foosia nunuidoo ki lau guu
'i seeri. Ma ni kolu toaa manata
mamana ki, kolu mala 'ana beukaua
God. Suli God nia bae 'urii,
"Nau kwai too fai toaa nau ki.
Ma kwai liu kwailiu 'i matangada.
Ni nau ne God kera, ma ni kera na
toaa nau."✡
17 Aofia ka bae lau gu 'urii,
"Molu lea mai faasia toaa nao dasi
manata mamana ki, ma molu
ka too 'e'ete faasi kera.
Nao molu si ilia doo ta'ae ki, ma
'i seeri nau kwai ala faafi
kamolu.✡
18 Lea kamolu molu ade 'uri nai, nau
na Maa mamana kamolu, ma
ni kamolu na wela mamana
nau ki naa.
Nau, na Aofia rigita tasa ne ku saea si
doo nai."✡

7

1 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae,
doo nai ki ne God nia alangainia mai
fuakolu. Nia 'uri nai, kolu faafaalu
kolu 'akolu tala'akolu faasia na ta'aa
lae ne adea noni kolu ma mauria kolu
ki ka bilia. Ma kolu ka too 'o'olo tiifau
na 'akolu uri sae'inito lae 'ana God.

Sa Bol nia ele sulia si faarongoa sa Taetas nia dao fainia

2 Aia, kameli meli dooria 'asia naa
uri molu ka gwale kameli, suli kameli
nao meli si ade ta'aa guu fua ta wane,
ma ka nao meli si tauwelaa guu ta
wane, ma ka nao meli si sukea guu ta
wane.
3 Si doo nai nau ku saea nai, nau
nao kwasi ngatafi kamolu lau nai.
Suli nau ku faarongo kamolu sui
naa ne kameli meli liosau 'asia naa
'ani kamolu. Lea meli ka mauri 'ua
gwameli ma nao meli ka mae naa
boroi na too kwaimania kolu nia 'afi-
tai ka sui.
4 Na manata ngadoa nau ma na ele
laa nau suli kamolu nia baita 'asia
naa. Sui boroi 'ana kameli meli ka
liu lao 'afitaia 'oro ki, nau nao kwasi
mau. Nau ku ele gwakua.
5 Ma si kada meli dao 'i Masedo-
nia,✡ kameli nao naa ta momola laa.
Kameli meli dao toi 'afitaia 'oro, suli
na malimae kameli ki da olisusuu fai
kameli ma meli ka manata 'a'abo lau
guu suli kamolu.
6 Aia ma sui God ne kai falea ele lae
fua toaa liodila, nia ka falea ele lae
fuameli nunufana dao lana sa Taetas
siameli.
7 Na dao lana sa Taetas siameli ne
adea meli ka ele. Ma meli ka ele lau
guu sulia si baea ne nia dao fainia ma
ka saea kamolu molu adea manata
lana ka diana. Ma nia ka faarongo
kameli lau guu ne kamolu molu doo-
ria 'asia naa uri ku lea kau siamolu.
Nia ka faarongo kameli lau guu ne
kamolu molu kwaimanatai 'asia naa
fuaku suli 'afitai laa ne molu falea
fuaku. Nia ka faarongo kameli lau
guu ne kamolu molu liosau mamana
'ani nau. Kameli meli ka ele 'asia naa
sulia doo nai ki.
8 Sui boroi 'ana molu ka kwaimanatai
sulia na kekeda laa bae ku ilia kau,
nau ku manata sulia nia diana gwana
bae nau ku ilia kau. 'Ana safali lana
'ana si kada ku saitomana kamolu
molu kwaimanatai, nau boroi ku
kwaimanatai uria na kekeda laa bae
ku ilia kau. Ma sui boroi 'ana, na
liodila laa nai doo fua si kada kukuru
gwana.
9 'I tari'ina nau ku ele gwakua, sui
ta nau nao kwasi ele lau suli ne molu

✡ **6:16** Leftikas 26:12; 'Isikel 37:27 ✡ **6:17** 'Aesaea 52:11 ✡ **6:18** 2 Samiol 7:14 ✡ **7:5** 2 Koren 2:13

kwaimanatai. Nau ku ele lau 'aku
suli ne kamolu molu kwaimanatai
ma molu ka bulasi manataa. God ne
nia 'adomi kamolu lao liodila laa nai
ma nia ka adea kekeda laa bae ka nao
si tauwela kamolu lau.
10 Lea God nia faaliodilaa ta wane,
nia kai kwai'adomi fuana uri ka bu-
lasi manataa faasia abulo ta'aa laa
nia uri God ka faamauri nia. Nia ne
diana tasa, ma ni kolu kolu ka ele
sulia. Sui ta, lea wane nia ka liodila
boroi ma ka nao si bulasi manataa
guu faasia abulo ta'aa laa nia, nia kai
maelia kwaimanataia nai.
11 Nau ku dooria uri molu ka suana
'amolu si doo diana ne kwaimantai
laa nai God nia falea 'e ilia fuamolu.
Tee nia ne adea molu ka dooria 'asia
naa faatai folaa lae 'ana ade 'o'olo
lamolu. Ma nia ne adea molu ka rake-
sasu 'ana garoe 'uri nai ku ngatafi
kamolu faafia nai. Ma ka adea molu
ka dooria 'asia naa sua laku lau, ma
ka adea molu ka dooria 'asia naa ili
'o'olo lae 'ana doo ki. Nia ne adea
molu ka manata tetede uri fale lana
kwakwaea fua sa wala nai 'e ilia ab-
ulo ta'aa laa nai. Ade laa nai molu
ilia nia faatainia kamolu ote kamolu
'ana 'ado lae fai sa wala nai 'ana si doo
ta'aa nai nia ilia.
12 Nia gu ne adea nau ku kekeda
boroi kau fuamolu ma ka nao kwasi
kekeda lau fua na wane ne nia fu-
lia garoe, ma ka nao lau guu fua
wane ne da fulia garoe fuana. Nau
ku kekeda lau 'aku kau fuamolu uri
molu ka faatainia liosaua kamolu
fuameli. God ne nia lio saitomana
liosaua kamolu nai fuameli nia doo
mamane.
13 Si doo nai nia adea kameli meli
ka ele 'asia naa.

Nao lau otona si doo nai ki gwana
ne adea meli ka ele 'asia naa. Kameli
meli ele tasa lau guu suli meli rongo
sa Taetas nia ele 'asia naa sulia doo
diana neki molu ilida ki fuana.
14 Nau ku faarongoa sa Taetas 'i
nao 'ana birangaa diana ne molu too
ai. Ma si doo nai nia mamana, suli
si kada sa Taetas nia dao siamolu,
kamolu molu faatainia naa mamana
lana si doo nai meli saea suli kamolu
nai. Kamolu molu faatai folaa 'ana
tango laa ne meli ilia suli kamolu ma
sa Taetas ka rongoa, nia mamana.
15 Si doo nai ne adea liosaua nia
fuamolu ka baita 'asia naa, suli nia
manata toi na roosulidoo laa ne molu
ilia 'ana doo neki nia saea fuamolu.
Nia liosau 'ani kamolu suli nia man-
ata toi si kada nai molu gwale nia ma
molu ka sae'inito 'asia naa 'ani nia.
16 Nau boroi ku ele 'asia naa sulia si
doo nai, ma ku fiitomolu 'ana si doo
ki sui guu.

8

Na kwai'adomie fua toaa manata mamana ki

1 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli
dooria uri molu ka saitomana si
doo ne God nia 'adomia konia man-
ata mamana neki 'ana bali lolofaa
'i Masedonia ma daka ilia nunufana
ade diana laa nia.
2 Sui boroi 'ana kera daka liu lao
'afitaia baita ki 'ana ilitooe, kera
daka ele gwada. Ma sui boroi 'ana
kera daka siofaa 'asia guu, kera daka
falea gwada doo 'oro ki 'asia naa fua
'adomi lana toae ki.
3 Nau ku faamamane kera suli da
falea doo ki ka bobola lau guu fai
suadooa kera ki, ma 'ana kada 'oro ki
lelea ka talua gwana suadooa kera ki.
Kera da ilidoo 'uri nai sulia doori lada
gwana 'i tala'ada.
4 Kera daka radui kameli lau guu
uri sae daka kwai'adomi 'ada fai
kameli fua toaa manata mamana ki
lao bali lolofaa 'i Diudia.
5 Kameli meli tona lau gwameli ne
meli suai kera da ade 'uri nai. Kera
da ade 'uri nai suli da safali fale kera
fasi 'ada fua Aofia 'i nao lea sui dafi
ilia si doo ne kameli meli dooria suli
kera da ade sulia doori lana God.
6 Sa Taetas ne nia safalia mai si raoa
nai 'i Koren 'ana koni malefo lae fua
'adomi lana toaa 'i Diudia. Nia ne
adea meli ka bae fifii fuana uri ka rao
'initoa 'ana si raoa nai uri ka 'adomi
kamolu ma molu ka faasui diana ai.
7 Kamolu, na manata mamana laa
kamolu nia baita ma molu ka sait-
oma diana naa 'ana bae lae, ma na
saitomadooa kamolu ki ka 'idu naa,
ma molu ka manata totongai naa uri
ili lana doo diane ki ma na liosaua
kamolu fuameli boroi ka baita lau
guu. Nia 'uri nai, nau ku dooria uri
molu ka 'idu baita lau 'ana ade diana

laa kamolu 'ana fale lana kwai'adomi
laa nai fua toaa 'i Diudia.
8 Aia, si baea nai, nia nao lau tasi
baea uri suumai lamolu lae fua ili
lana si doo nai. Nau ku saea lau
'aku 'uri nai uri molu ka 'ali'ali lau
guu fai si fale kwai'adomi laa kamolu
mala 'ana toaa ne da 'ali'ali fai si
fale kwai'adomi laa kera. Ma 'i seeri
nia ka faatainia baita lana liosaua ne
kamolu too ai.
9 Kamolu molu saitomana Aofia
kolu sa Disas Kraes na liosaua nia
fuakolu 'e baita tasa. Sui boroi 'ana
nia ka 'inito mai 'i salo, nia fale nia 'i
tala'ana uri neana lae, nia lea mai ka
too 'ana noni uri ka 'adomi kolu. Ma
suli ne nia 'e neana, nia ne adea kolu
ka 'inito.
10 Aia, nau ku manata toi nia diana
uri molu ka faa 'isia naa si malefo bae
molu safali konia mai 'afa ngali bae
sui kau bae. Kamolu naa bae konia
manata mamana totoonao bae molu
safali manata toi koni malefo lae uri
'adomi lana toaa nai 'i Diudia.
11 Nia 'uri nai, nia diana uri molu
ka uu ngasi lelea molu ka faasuia guu
si raoa nai. Nia ka diana lau guu uri
na kwaidooria kamolu 'ana 'isi lana si
raoa nai ka mala lau guu 'ana si kada
bae molu safalia mai ai. Ma uri molu
ka falea naa ta fita si malefo ne molu
bobola naa uri fale lana.
12 Suli lea molu kwaifaolomai naa
uri fale lana kau si kwai'adomia nai,
God nia ka ele sulia si doo nai. Suli
nia dooria uri molu ka falea si doo
ne molu too ai, nao lau si doo ne nao
molu si too ai.
13-14 Na manata laku nao si dooria
lau guu uri molu ka 'adomia 'amolu
toaa nai da nii lao 'afitaie ki ma ni
kamolu molu ka ulafu gwamolu. Nia
diana tasa uri molu ka 'adomia toaa
siofaa ki, suli ne kamolu molu too
'ana doo ki ka bobola fai ili lana. Ma
'ana si kada nii 'ua kau, lea kamolu
molu nii lao 'afitai lae ma kera daka
too 'ana doo ki, kera tara daka 'adomi
kamolu lau guu. Lea kamolu molu
ade 'uri nai, tara kamolu molu ilia
doo ki ka bobola sui guu fua kwai
'atoia kera toae ki sui guu.
15 Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii,
"Na wane ne nia konia doo ki ka 'oro,
nia nao si too 'ana doo ki si
talua lau kwai 'atoia nia ki.
Ma na wane ne nia konia doo ki ka
nao si 'oro, nia ka nao si oli
kukuru lau guu 'ana doo ki."

Sa Taetas fai ta roo waa lau da ngali kwai'adomie uria Koren

16 Kameli meli tangoa 'asia naa God
suli ne nia falea si manatae wane
fifii nai fua sa Taetas uri ka 'adomi
kamolu mala lau guu ne kameli too
ai.
17 Suli si kada kameli meli ledi nia
uri ka kwai'adomi fuameli 'ana si
raoa nai, nia ka ele 'asia naa uria
ili lana suli nia 'ua guu tala dooria
'adomi lameli lae.
18 Kameli meli falea lau gu kau tii
wane 'ana toolaku ki fainia. Sa wala
nai, nia waa toaa manata mamana ki
sui guu da manata 'initoa 'ani nia, suli
nia 'e rao tetede 'ana faatalongai lana
si Faarongoa Diana nee.
19 Na toaa manata mamana neki da
fili nia uri nia ka lea ki fai kameli
uri koni lana malefo bae fua toaa
manata mamana 'i Diudia. Na toaa
'oro daka tangoa Aofia faafia si raoa
nai. Raoa nai ka faatainia lau guu ne
kameli meli dooria 'asia naa 'adomi
lana toaa manata mamana neki da
siofaa.
20 Kameli meli sua diana 'asia naa
sulia si malefo nai fasi ade lea ta
wane ka saea tasi doo ta'aa suli
kameli.
21 Suli ni kameli meli dooria uri
meli ka ilia si doo ne 'o'olo 'i maana
God ma 'i maana toae ki lau guu.
22 Kameli meli falea kau ta ruana
waa lau guu 'ana toolakolu ki uri ka
lea kau fai roo waa neki nai. 'Ana
si kada 'oro ki, kameli meli suana sa
wala nai nia noni maabe 'asia naa
'ana kwai'adomi lae. Ma 'i tari'ina,
nia manata ngado 'ani kamolu ma ka
dooria 'asia naa 'adomi lamolu lae.
23 Sa Taetas naa ne rao kwaimani
fai nau uri 'adomi lamolu lae. Aia,
na roo toolakolu nai ki daru lea
kwaimani kau fainia nai, na roo waa
na konia manata mamana neki da
fale keerua ki kau ma na raoa keerua
ki ka faa'initoaa sa Disas Kraes.
24 Nia diana uri molu ka faatainia
liosaua kamolu fuada, uri toaa man-
ata mamana ki sui guu, daka saitoma

diana 'ana tango laa ne meli ilia 'ani kamolu nia doo mamane.

9

Kwai'adomia fua toaa manata mamana 'i Durusalem

1 Aia, nau lea sae nao kwasi kekeda boroi kau fuamolu sulia na kwai'adomi laa ne kolu konia uri fale lana fua toaa manata mamana da siofaa ki 'i Diudia, nia ka diana gwana. Suli nau ku saitomana gwaku kamolu ne molu safalia mai koni lana malefo nai.

2 Nau ku lio saitomana gwaku ne kamolu molu manata totongai 'ana kwai'adomi lae 'uri nai. Ma ni nau ne ku bae inala sulia ade diana lamolu nai 'i maana toaa neki lao lolofaa 'i Masedonia ma ku bae 'urii, "Na toaafuta kolu ki lao bali lolofaa 'i Gris mone kera da safali 'ua naa 'afa ngali bae daka konia si malefo fua fale lana uri kwai'adomi lae." Si kada toaa 'i Masedonia ki da rongoa si doo nai nau ku saea, na 'oro lana wane 'ani kera daka dooria lau guu fale kwai'adomi lae.

3 Aia, nau ku bae inala kau suli kamolu fua toaa 'i Masedonia ne molu safali konia si malefo nai. Nia ne nau ku odua kau toolakolu neki daka lea na kau siamolu uri daka 'adomi kamolu uri molu ka fale 'isi 'ana si malefo nai fasi ade lea na bae inala laa nai ku ilia suli kamolu ka nao si mamana guu.

4 Ma lea sae nao molu si ade akau ma tai wane manata mamana 'i Masedonia daka lea kau fai nau si kada ku lea kau siamolu, ma kera daka suana ne nao molu si ade akau guu 'ana malefo kamolu, kameli tara meli ka 'ide sulia na manata ngadoa kameli 'ani kamolu. Ma ni kamolu boroi tara molu ka 'ide 'asia naa.

5 Doo nai ne adea nau ku manata toi ka diana uri fale lana kau toolakolu nai ki uri daka lea kau siamolu 'i nao uri daka 'adomi kamolu 'ana ade akau lae 'ana si malefo bae molu alangainia bae. Uri 'i seeri na fale laa kamolu nai ka kwaimaakwali naa, ma uri si fale laa nai ka lea 'ana sulia doori lamolu 'i tala 'amolu. Nao lau si doo ne ta wane lau gwana nia suumainia fuamolu uri ili lana lae.

6 Aia, nao molu si manata buro 'ana si doo bae na tarifula lae nia saea: Lea na aludooa kolu nia tu'uu gwana, na koni dooa kolu boroi ka tu'uu lau guu. Ma lea na aludooa kolu nia baita, na koni dooa kolu boroi ka baita lau guu.

7 Doo ne adea guu, toae ki sui guu daka fale 'ana fale laa ne lea mai fasi lao mangoda ki. Nia nao si diana uri daka fale ogoni, ma nao daka fale 'ana fale laa suumai lana. Suli God nia ele sulia wane ne manata lana ele uri fale lae.

8 God nia bobola fai fale lana doo diana 'oro fuamolu lelea ka talua lau guu kwai 'atoia kamolu ki, uri 'ana si kada ki sui guu molu ka too 'ana doo neki sui guu molu 'atoia, ma molu ka too 'ana tai doo ki lau uri 'adomi lana lau tai wane.

9 Suli na Kekeda laa Abu nia saea,

"Kera da fale dangatai fua toaa siofaa ki, nia ne God ka nao si manata buro 'ana fale lae 'ada."

10 God ne nia falea na miga doo uri fasi lana fua waa fasidoo ma ka falea fanga ni 'ani lana. Nia kai falea si doo ki fuamolu kai 'oro ka 'idu lau uri molu ka fale ka 'idu lau fua toaa siofaa ki.

11 'Ana si kada ki sui guu God nia kai ilia molu ka too 'ana doo 'oro uri molu ka bobola fai 'adomi lana 'ana wane ki. Ma toaa 'oro kera da kai tangoa God fua kwai'adomi laa ne molu falea ne meli kai ngalia ma meli kai falea fuada.

12 Si doo ne kamolu molu falea, nia kai 'adomia na toaa nia ki God, ma nia ka ilia toaa 'oro ki lau guu kera daka tangoa God.

13 Kamolu molu kai faa'initoaa God 'ana fale laa baita kamolu ki. Na fale laa baita kamolu ki fuada kai faatainia ne kamolu molu ade sulia si Faarongoa Diana nia Kraes.

14 Ma kera da kai foa fuamolu 'ana liosaue suli na liosaua nia God nia faatai fuada 'ani kamolu.

15 Alu kolu tangoa God uri Wela nia. Suli nia naa ne fale laa diana tasa 'asia na ne God nia falea fuakolu. Nao tasi baea si bobola fai 'inifita lana fale laa nai.

10

Bol nia firu tetede suusia rigitaa Aofia falea fuana suli wane ki bala faafi nia

1 Aia, ni nau sa Bol ku bae fifii kau fuamolu 'ana marabibi lae ma na abulo tu'uu lae mala 'ana Kraes. Wane ki da saea nau ku bae noniraa gwaku sulia doo ki 'ana kekeda lae 'ana si kada ku nii tau faasi kamolu, ma daka saea nau ku maugafi 'ana bae lae 'ana si kada ku nii siamolu.

2 Nau ku gani kamolu kau uri molu ka 'olosia abulo lamolu ki uri si kada ku dao kau siamolu, nau ka nao kwasi ngatafia lau bali 'amolu ne da saea kameli meli lea gwameli sulia birangana toaa 'ana molaagali.

3 Nia mone mamana, kolu nii 'ua lao molaagali. Sui boroi 'ana ta, kameli nao meli si firu fai malimae kameli ki 'ana birangaa kera toaa lao molaagali.

4 Suli na raunga neki meli firu ki ai nao lau raunga nia ki wane 'ana molaagali. Na raunga kameli ki God lau 'ana ne falea fuameli uri meli ka ogea 'ana labu ne malimae kameli ki da 'adu ai. Ma ni kameli meli kai siitasa faafia manatae wane 'ana olisusuue ki,

5 ma meli kai ogea toolangaidooa suke ki ne toaa ngao ki da alua uri susi lana toae ki faasia saitomana lana God. Ma ni kameli meli kai siitasa faafia si manatae wane garo nai ki, uri meli ka suumai kera uri daka ade sulia bae lana Kraes.

6 Ma 'ana si kada kamolu molu faatainia ne molu ade sulia bae lameli ki, kameli meli ka kwaimaakwali uri fale lana kwakwaee fua tii 'amolu ne nia nao si ade suli kameli.

7 Bobola fainia sae kamolu molu ka saitomana doo neki da fuli 'i matangamolu. Ta wane 'amolu ne nia ka manata toi sae nia na wane rao nia Kraes, diana fua wane nai ka saitomana lau guu ne kameli toaa rao mamana nia ki Kraes.

8 Suli Aofia nia falea rigitae fuameli uri talai lamolu lae. Ma nia ka odu kameli fua 'adomi lamolu lae, ma ka nao lau uri tauwela lamolu lae. Nau ku bae naunau suli nau suli na rigitaa nia Aofia ne nia falea fuameli. Sui boroi 'ana ka 'uri nai, nau kwasi 'ide guu.

9 Nao nau kwasi dooria uri molu ka manata toi sae sa nau ku faamau kamolu 'ana kekeda laa neki ku ilia fuamolu,

10 suli tai wane da bae 'urii, “Na kekeda laa nia ki sa Bol ne nia rigita. Ma sui 'ana si kada nia too kwaimani fai kolu, nia maugafi gwana ma ka nao si saitomana guu bae lae.”

11 Aia, na wane ne nia saea si doo nai, nia diana fua nia ka saitoma diana ai ne si doo ne kameli meli kai ilia 'ana si kada meli dao kau siamolu tara nao si 'e'ete guu faasia si doo ne meli kekeda ma meli ka saea ki kau fuamolu lao kekeda laa kameli ki.

12 Kameli nao meli si dooria uri meli ka faabolatai kameli fai toa rao bae da tala tafo kera 'i tala 'ada, doo nao dasi bobola gu fainia!

13 Ma ni kameli nee, nao meli si tafo kameli guu fai ta tetedea ne nao meli si too ai. Kameli meli, tafo kameli lau 'ameli suli raoa ne God nia fili kameli fua ili lana, ma ni kamolu lau guu ne tai wane 'ana raoa nai.

14 Nao kameli meli si garo 'ana si kada meli saea ne kameli meli too 'ana rigitaa faafi kamolu, suli kameli naa ne toa totoonao ne meli dao fai si Faarongoa Diana nia Kraes siamolu.

15 Kameli nao meli si saea sae meli too 'ana rigitae faafia raoa ne tai wane 'e'ete lau gwana da ilia lao maefera neki God nia nao si odu kameli uria ki. Ma ni kamolu tai wane ne God nia odu kameli mai siamolu, ne meli dooria manata mamana laa kamolu uri ka baita ma ka tetede lau. Ma ni kameli meli ka dooria lau guu ili lana si raoa baita ka tasa 'i matangamolu.

16 Ma 'i burina ne kameli meli rao lau fai kamolu, tara kameli meli kai liufia tai maefera ki lau guu uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee. Ma kameli meli si dooria meli ka saea sae kameli meli too 'ana rigitae faafia raoa ne tai wane 'e'ete ki lau gwana da ilia 'ana maefera ne God nia odu kera uria.

17 Sulia na Kekeda laa Abu nia bae ka saea, “Lea ta wane nia dooria kai bae inala, alu nia bae inala 'ana sulia si doo ne God nia ilia.”

18 Aia, na wane ne nia bae inala
suli nia 'i tala'ana, nia nao si too 'ana
'initoa lae. Wane ne God ala faafia,
nia lau 'ana ne wane 'initoa mamane.

11

Toaa suke ki da saea kera 'aboosol mamane ki

1 Sui boroi 'ana ku manata toi nia
nao si bobola fai wane ka bae suli
nia 'i tala'ana, nau ku dooria molu
mamarato fasi 'amolu nau ku bae fasi
suli nau 'i tala'aku.
2 Nau ku manata 'u'ufa suli kamolu,
mala lau gu ne God nia manata 'u'ufa
suli kamolu. Suli kamolu molu mala
'ana ta keni saarii laulau bae ku al-
ufaafia maasia dao lana mai Kraes.
Aia, na saari ne da alufaafia fua 'afe
lae, nia ka too tii bali faasia wane
'e'ete ki sui gwana.
3 Doo ne adea ku manata 'u'ufa suli
kamolu, suli ade lea molu ka man-
ata mamana 'ana toolangaidooa tai
wane ki ma na liosaua kamolu fua
Kraes ka tagalo mala 'ana bae ni 'Ifi
nia faamamanea sukea nia baekwa
bae.
4 Nau ku manata 'u'ufa 'ani
kamolu lau guu suli ade lea 'ali'ali
molu ka faamamanea gwamolu
ta toolangaidooa ne 'e'ete faasia
toolangaidooa bae meli bae sulia.
Ade sae lea nia lea kau siamolu ma
nia ka faarongo 'e'ete sulia sa Disas
fuamolu ma molu ka faamamanea
lau gwamolu. Ma ade lea molu ka
ngalia na 'amolu ta anoedoo 'e'ete
lau gwana faasia na Anoedoo Abu
bae molu ngali 'ana si kada bae meli
faarongo kamolu.
5 Aia, toaa ne kera da lea kau
siamolu ki ma daka saea kera na
'aboosol talingai ki, nau kwasi man-
ata toi guu sae sa kera da 'initoa ka
talu nau.
6 Sui boroi 'ana nau nao kwasi sait-
omana bae diana lae, nau ku sait-
omana doo 'oro ki 'ana Faarongoa
Diana nee. Kamolu molu saitomana
gwamolu si doo nai suli kameli meli
toolangaidoo fuamolu 'ana si kada
'oro ki.
7 'Ana si kada nau ku faarongo 'ana
si Faarongoa Diana nia God fuamolu,
nau nao kwasi gani kamolu guu uri
ta fofolia ma nao ta tii si miga malefo
boroi ka nao guu. Ma si kada ku
too siamolu, nau ku faatu'uu nau 'i
tala'aku uri kamolu 'ana molu ka 'ini-
toa. Nia 'utaa, kamolu kwaifii sae sa
nau ku ade 'uri nai nau ku abulo ta'aa
nai?
8 'Ana si kada nau ku toolangaidoo
fuamolu, na konia manata mamana
'ana fera 'e'ete ki 'ana ne da fale
kwai'adomie ki fuaku ma nia ka 'uri
'ana bae sae nau ku laua mai doo
kera ki tai konia manata mamana
'ana fera 'e'ete ki uri 'i seeri nau ku
'adomi kamolu ai.
9 Ma 'ana si kada ku too fai kamolu,
lea nau ku kwai 'atoi boroi uria tasi
malefo, nau nao kwasi gani kamolu
gu uria. Na toolakolu neki kera
lea mai faasia 'i Masedonia kera ne
da falea doo neki sui guu nau ku
kwai 'atoi uria. Nau nao kwasi gani
kamolu gu mai uria tasi doo, ma tara
'afitai ku gani kamolu lau uria tasi
doo.
10 Ma ni nau 'afitai ku lukasia bae
inala laa nai ku ilia, suli ne tara nao
kwasi ngalia guu tasi malefo siana ta
wane 'ani kamolu 'ana bali lolofaa 'i
Gris sui guu. Si doo nai nia mamana
mala 'ana bae lana Kraes ne nia ma-
mana.
11 Alamia kamolu manata lamolu
saea sa nau kwasi liosau gu 'ani
kamolu suli ne nao kwasi gani
kamolu guu uri tasi malefo. Sui ma
God nia saitomana gwana ne nau ku
liosau 'asia naa 'ani kamolu.
12 Si doo nai nau ku ilia nai nau
tara kwai ilia 'ua gwaku ka lea 'alaa
uri ka aefaraa toa susuke nai da saea
kameli meli bobola sui gwameli 'ana
raoa neki meli ilia ki fuamolu.
13 Kera da sae kera 'ana 'aboosol
ki, ma sui boroi 'ana kera nao lau
'aboosol mamana nia ki Kraes. Kera
da rao susuke gwada uri molu ka sae
kera 'ana 'aboosol ki.
14 Nau nao kwasi tona guu 'ana si
doo nai, suli sa Saetan boroi nia saito-
mana ka tatala gwana uri ka lio mala
'ana ta 'ensel 'ana folaa lae.
15 Ma lea toaa nai ki sa Saetan daka
ilia boroi tai doo uri sua lada ka mala
'ana toaa rao nia ki God, nao kolu
si tona gu sulia. Kera da kai ngalia
kwakwaea baita ne bobola fai abulo

ta'aa laa kera ki.

Sa Bol nia bae naunau sulia 'afitaia neki dao tona

16-17 Sui boroi 'ana nau nao kwasi dooria bae inala lae, 'i tari'ina nau kwai bae inala suli nau 'i tala'aku. Si kada nau ku bae 'uri nai suli nau 'i tala'aku, tai wane 'ani kamolu daka saea sa nau ku bae mala 'ana waa oewanea ma ka nao kwasi bae lau sulia tee ne Aofia nia saea. Sui boroi 'ana molu ka manata 'uri nai, molu fafurongo fasi sulia si doo ne nau ku saea.

18 Na wane nai ki kera da bae inala suli kera 'i tala'ada ma ni kamolu molu ka ade suli kera. Aia nia 'uri nai, kamolu sui guu molu fafurongoa lau guu si doo ne nau ku saea fuamolu sulia nau 'i tala'aku.

19 Ni kamolu molu sae sa molu saitoma doo tasa, ma sui molu ka rongo noni maabe 'ana bae lana toa oewanea ki.

20 Kamolu molu alamatainia gwamolu fua kera daka 'inito faafi kamolu, ma daka ngalia si doo kamolu ki ma daka suke kamolu ki gwada, ma daka bae inala suli kera tala 'ada, ma daka faa 'ide kamolu ma daka fida usi maa molu.

21 Kameli nao meli si ade 'uri nai 'ani kamolu, ma sui 'utaa ne molu ka sae sa kameli meli garo?

Na toa ne da sae sa kera tai 'aboosol 'initoa ki, kera da bae inala suli kera 'i tala 'ada. Ma nau lau guu ku bae inala suli nau 'i tala'aku ka mala 'ani kera sui boroi 'ana nia nao si diana fua bae lae 'uri nai.

22 Aia, kera da saea kera toaa Diu ki. Ma ni nau waa Diu lau guu. Kera daka saea kera kwalafaa nia 'Israel na kwalafaa sa 'Abraham. Ma ni nau waa 'ana kwalafaa nia 'Israel ma 'ana kwalafaa sa 'Abraham.

23 (Nau kwasi dooria bae inala lae suli nau 'i tala'aku 'urii.) Kera saea kera toaa rao nia ki Kraes. Ma sui nau naa ne wane rao diana nia Kraes talu kera. Suli nau ku rao tetede ka talu kera, ma na wane ki daka alu nau lao lookafo 'ana si kada 'oro ka talu kera, ma daka kwae nau 'ana si kada 'oro ki ka talu kera, ma karangi kwai mae 'ana si kada 'oro ki talu kera.

24 Lima si kada ki na waa gwaungai Diu ki da kwae nau 'ana olu taafuli fa kwae laa ma sikwa fa kwae laa.

25 Ma olu si kada ki na waa gwaungai ki 'i Rom daka nangasi nau 'ana nanangadoe. Ma 'ana tii si kada, tai wane da sasi uri saungi laku 'ana 'uifau laku lae. 'Ana olu si kada 'e'ete ki tii baru nai ku lea 'i laona nia kuruu fai nau. Ma 'ana tii si kada 'ana olu si kada nai ki, nau ku too lao asi sulia tii fa rodo ma tii fa sato.

26 Ma 'ana lea laa 'oro nau ki, nau ku dao toi 'afitai laa 'oro 'ana kafo igwe ki, ma 'ana wane bebeli ki. Na toaa nau ki Diu fai toaa 'i sara ki daka malimae 'ani nau. Ma nau ku dao toi 'afitai lae ki lao maefera baite ki, lao bali lolofaa kwasi ki, ma lao asi lau guu. Ma tai si kada na wane ki da suke nau gwada daka saea kera toaa manata mamana ki 'ana sa Disas ma daka falea lau guu na 'afitaia baite ki fuaku.

27 Nau ku rao tetede 'asia naa, ma tai fa rodo nao kwasi maleu guu. Ma tai si kada nau nao kwasi too 'ana tasi fanga ma ka nao tasi kafo ni kuu. Ma tai si kada nau ku gwagwari suli ku oli kukuru 'asia naa 'ana si maku.

28 Nao lau na doo nai ki gwana nai, suli 'ana fa sato ki sui guu nau ku too 'ana 'afitai lae suli ku manata toi 'asia naa konia manata mamana neki sui guu.

29 Ma lea ta wane manata mamana nia dao toi 'afitai lae 'ana ilitooa baita ki, nau ku toomatafana lau guu 'afitaia nai ki ma ku manata tona lau guu. Ma lea nia ka ilia tasi doo ne ta'aa, nau ku manata toi ka 'ako lao maaku.

30 Nau lea sa ku bae inala, tara na makesoa nau ki gwana ne ku bae inala sulia.

31 God na Maa nia Aofia kolu sa Disas, ne da tango nia ka lelea firi, nia saitomana gwana ne nau nao kwasi suke kamolu.

32 'Ana si kada ku too 'i Damaskas, na waa ne sa 'Aretas waa 'inito nai 'e alua ka lio sulia maefera nai, 'e alua wane ni omee ki daka fofolo 'ana maetafaa ki uri daka dau nau.

33 Ma sui toa ku too fai kera ki daka taungi nau lao tii kukudu baita nai

daka faakoso nau sulia kula kwak-
wada 'ana labu nai uri 'i saegano ma
'i seeri nau ku tafa na faasi kera.*

12

Na fafaataia God nia faatainia ki fua sa Bol

1 Wane ki gwana ne da suumainia
bae inala lae fuaku suli nau 'i tala'aku
sui boroi 'ana ka nao si falea guu
ta doo diana fuaku. Aia, nau kwai
bae gwaku sulia doo neki Aofia nia
faatainia ki fuaku ma nau ku liotoi ki.
2 Na taafuli fa ngali ma fai fa ngali
ne sui naa, God nia ngali nau uri kula
nai nia too ai 'i salo. (Aia, nau ku
ulafusia alamia na noniku lau gu 'oto
ne dao 'i seeri, ma nao God gwana 'oto
ne faatainia doo nai ki fuaku. Taifilia
God gwana ne nia saitomana.)
3-4 Aia, nau ku saea lau kau nai,
nau ku saitomana God nia ngali nau
lea ku dao 'i salo. (Ma nau kwasi
saitomana alamia noniku ka dao lau
guu 'i seeri 'oto mone, ma nao God
gwana ne faatainia fuaku, suli taifilia
God gwana ne nia saitomana.) Aia,
ma 'ana si kada nai ku nii 'i salo, nau
ku rongoa doo ni kwele lae ki ai ma
ka 'afitai uri sae lana 'ana ta baea lao
molaagali nee.
5 Na doo nai ku suai nai nia bobola
uri nau ku bae inala suli nau fainia,
ma sui nau nao kwasi ade 'uri nai.
Suli nau ku bobola fainia kwai bae
inala gwaku sulia na makesoa nau ki.
6 Ma lea sae nau ku dooria bae inala
lae, tara nau bobola fainia ku ilia
gwaku, suli na doo mamane ki gwana
ne lea doo kwai bae sulia. Ma sui
boroi 'ana, nau nao kwasi dooria bae
inala lae suli nau 'i tala'aku. Suli nao
kwasi dooria toae ki daka sae'inito
'ani nau ka talua doo neki da rongoa
ma daka suai nau ku saea ki ma ku
ilia ki.
7 Aia, God nia faolomainia na matai
lae fuaku uri ka nao kwasi bae inala
sulia doo diana 'oro neki ku suai ki 'i
salo. Matai laa nee sa Saetan ne nia
ilia uri ka tauwela nau, uri ka nao
kwasi naunau lau.
8 Na olu si kada ki ne nau ku foa
ma ku amasia Aofia uri nia ka lafua
mataie faasi nau.
9 Ma sui nia olisi nau ka bae 'urii,
"Na ade dianaa nau naa ne fuamu,
nao naa ta doo lau. Ma na tetedea
nau nia sakatafa faatai 'ana si kada
'oe makeso." Doo nai gu ne adea ma
nau kwai ele tasa sulia na makesoa
nau ki, uri 'i seeri na tetedea nia
Kraes ka nii 'ana fai nau.
10 Nau ku ele gwakua sulia na 'afi-
taia neki da dao toku uri maana ne
ku rao fua Kraes. Ma ku ele gwakua
lea kera daka bae ta'aa boroi 'ada
suli nau ma nao daka susubutai nau
boroi 'ada. Suli lea nau ku makeso
boroi, Kraes naa ne kai faatetede
nau.

Sa Bol nia manata 'u'ufa sulia toaa 'i Koren

11 Aia, nau ku ade mala 'ana ta
wane oewanea ma ku bae inala suli
nau 'i tala'aku, sui ta kamolu ne molu
ilia nau ku ade 'uri nai. Bobola
fainia sae kamolu molu ka tango nau
gwamolu. Nau, kera saea nau ku
naofuli guu, sui boroi 'ana ta toa bae
da sae kera 'ana 'aboosol talingai ki
kera 'afitai daka 'initoa talu nau.
12 'Ana si kada nau ku rao 'i matang-
amolu 'ana susuu ta'aa lae lao 'afitaie
ki, God nia ilia doo kwaibalatana 'oro
ki 'ana raoa nau. Doo nai ki da fuli ka
faatainia nau na 'aboosol mamane.
13 Si doo neki nau ku ilia ki
fuamolu, nia mala 'ana doo neki ku
ilia fua konia manata mamana neki
sui guu. Tii si doo ne 'e'ete naa ne:
Nau nao kwasi gani gu tasi malefo
siamolu fua 'adomi laku. Kamolu
molu saea nau ku ilia doo ta'ae ki
fuamolu 'uri nai, aia nau nao kwasi
kwaimanatai lau ne 'i tari'ina uri
molu ka manata luke nau.
14 'I tari'ina, nau ku ade akau naa
uri ku dao tomolu lau 'ana oluna naa
si kada. Ma nia ka mala lau guu 'i
nao, nau nao kwasi gania ta malefo
faasi kamolu. Suli nao kwasi dooria
guu na malefo kamolu ki. Si doo ku
dooria lau 'aku ne uri molu ka ele si
kada nau dao kau. Ne ku mala 'ana
ta wane ni maa lae fuamolu, suli ku
'adomi kamolu uri manata mamana
lae 'ana Kraes. Nia nao si bobola uri
wele ki daka falea malefo fua maa
kera. Nia diana fua maa kera wele ki
nia ka fale si malefo fua wela nia ki.

* **11:33** Suana nunuidoo 'ana 'Aks 9:25.

15 Ma lea nau ku faa kau si doo nau
ki sui guu fai ni nau 'i tala'aku lau
guu fua 'adomi lamolu lae, nau ku ele
gwakua. Nia 'utaa, nia diana gwana
uri molu ka liosau tu'uu gwamolu
'ani nau, suli ne nau ku liosau baita
'ani kamolu?
16 Aia, kamolu molu saitomana ne
nau nao kwasi gania gu mai tasi
malefo faasi kamolu. Ma sui boroi
'ana na malimae nau ki daka bae 'ada
'urii, “Sa Bol nia waa too 'ana si man-
atae wane agwa uri suke lamolu lae
na!”
17 Nau ku suke 'utaa 'ani kamolu?
Ni kamolu molu saitomana gwamolu
ne si baea nai da saea suli nau nai nia
nao si mamana. Ma na toa bae nau ku
odu kera kau siamolu bae kera nao
dasi suke kamolu guu uri ngali lana
si malefo kamolu ki faasi kamolu.
18 Nau ku gania sa Taetas uri nia ka
lea kau siamolu, ma ku falea lau gu
kau ta tii wanefuta 'akolu 'i bali 'ana
manata mamana lae uri ka lea kau
fainia. Ma ni kamolu molu saitoma
diana 'ana sa Taetas nia nao si 'ingosi
kamolu guu uri tasi malefo. Ma ni
kamolu molu ka saitomana sa Taetas
fai nau, kaaria miri ilia doo 'o'olo ki
ne bobola ma ka 'o'olo sui guu.

19 Alamia kamolu molu manata toi
sae sa kameli meli bae 'uri nai uri
suusi lameli lae 'i tala'ameli. Nau nao
kwasi manata 'uri nai. Suli God nia
saitomana gwana si doo ne meli saea
ki nia lea gwana sulia si doo ne Kraes
nia dooria meli kai saea ki. Toaa
kwaimani diana nau ki 'ae, si doo ki
sui guu ne meli ilia, kameli meli ilia
'ana 'adomi lamolu lae.
20 Nau ku manata 'u'ufa ade lea nau
ku lea kau ma ku suana na abulo laa
kamolu ki daka 'e'ete faasia si doo
ne ku dooria. Ma lea nia 'uri nai,
tara nau kwai kwae kamolu faafia
ma nia kai adea ka nao molu si ele
sulia. Nau ku manata 'u'ufa lau guu
ade lea tai wane 'i seeri daka olisusuu
ma daka 'uga, ma daka rakesasu, ma
daka manata 'asia, ma daka bae ta'aa,
ma daka unutai ta'aa 'ana wane ki,
ma daka ngao, ma na birangaa kera
ki ka nao si 'o'olo.
21 Ma nau ku manata 'u'ufa ade lea
nau ku lea lau kau siamolu ma na ade
lamolu nai ka faa noni susuala nau
'i maana God. Ma nau kwai angisia
'oro lamolu, suli ne da ilia doo ta'ae ki
ma ka nao dasi bulasi manataa faasia
ade kaubare laa kera ki.

13

Bol nia kwanaa oluna fa lea laa nia uri maefera 'i Koren

1 Aia, nau tara kwai lea kau
siamolu 'ana oluna lau si kada. Na
Kekeda Laa Abu nia saea, “Molu
fafurongoa fasi bae lana ta roo wane
ma nao ta olu wane faamamane
ki sulia si doe sui fatai molu kafi
sae mamana lana uri fale lana ta
kwakwaea fua wane.”
2 'Ana ruana fa dao laa bae nau ku
dao kau siamolu bae, nau ku saea sui
naa fua tai wane ki 'ani kamolu bae
da abulo ta'aa. Ma 'i tari'ina boroi,
nau ku kekeda kau ku saea lau gu fua
toaa nai ki ma fuamolu sui gwana ne
lea nau ku dao na kau siamolu ma ku
suana ta wane ka ilia gwana abulo
ta'aa lae, nau 'afitai ku obi guu 'ani
nia 'ana fale lana kwakwaea fuana.
3 Uri 'i seeri ka faatainia Kraes 'ana
ne saea nau ku bae fuamolu, nao lau
nau 'i tala'aku. Ma Kraes nia nao si
makeso 'ana ili lana doo ki fuamolu.
Nia kai faatainia lau 'ana tetedea nia
fuamolu.
4 Sui boroi 'ana Kraes nia waa
makeso gwana 'ana si kada kera foto
faafia 'ana 'airarafolo, nia mauri lau
gwana 'i tari'ina faasia maea 'ana tet-
edea nia God. Ma ni kameli boroi
meli makeso lau guu mala 'ana Kraes
'ana si kada bae nia mae, ma sui
boroi 'ana tara kamolu molu kai
lio saitomana ne kameli meli mauri
kwaimani lau guu fai Kraes 'ana tet-
edea nia God.
5 Nia 'uri nai, molu manata diana
sulia mauria kamolu ki uri molu ka
saitomana na abulo lamolu nia 'e
bobola fainia toaa ne da manata ma-
mana ki 'ana Kraes ma nao 'e nao.
Kamolu molu saitomana Disas Kraes
nia too lao mauria kamolu ki ma nao
'e nao guu? Ma lea nia nao si too guu
lao mauria kamolu ki, na manata ma-
mana laa kamolu nia nao si mamana
gu nai.
6 Nau ku dooria uri molu ka saito-
mana ne manata mamana laa kameli
nia mamana.

7 Ni kameli meli foosia God uri ka
'adomi kamolu uri molu ka too faasia
ili lana doo ta'ae ki. Ma ni kameli nao
meli si foa 'uri nai uri molu ka sae
diana lana lau raoa kameli. Kameli
meli foa 'uri nai lau 'ameli uri molu
ka ilia doo 'o'olo ki, sui boroi 'ana
tai wane daka manata toi sae sa raoa
kameli nia doo sala gwana.
8 Suli kameli meli lea naa sulia na
toolangaidooa mamana nee ma ka
'afitai uri meli ka uu suusia lau.
9 Kameli meli ele gwameli lea sae
kameli meli makeso ma ni kamolu
'ana molu ka tetede. Kameli meli foa
uri God ka 'adomi kamolu uri kamolu
sui guu molu ka 'olosia abulo lamolu
ki.
10 Doo nai ki gu ne adea nau ku
kekeda kau fuamolu 'ana kada ne ku
too tau kau faasi kamolu. Nau ku
ade 'uri nai uri 'ana si kada ku dao
kau siamolu, nau nao kwasi ngatafi
kamolu lau 'ana rigitaa ne Aofia nia
falea fuaku. Aofia nia falea rigitaa
nai fuaku uri 'adomi lamolu, nao lau
uri tauwela lamolu lae.

Na baea 'isi ki naa

11 Aia toaafuta nau ki 'ae, si doo
nai ki ku saea na kau fuamolu nai.
Molu talana birangaa kamolu ki ma
molu ka rongo diana 'ana doo nai ki
ku kekeda kau sulida ki fuamolu nai.
Molu too 'ana tii manatae wane, ma
molu ka too 'ana aroaroe 'i matang-
amolu kwailiu. Alu God 'ana liosaue
ka falea 'ana aroaroe fuamolu ma ka
too 'ana fai kamolu.
12 Aia, molu ka faatainia ele laa
kamolu fuamolu kwailiu 'ana samo
'aba laa ne abu.
Na toaa God ki sui guu 'i seki, kera
da falea kau si baea diana kera 'ana
manata diana lae fuamolu.
13 Alu na Aofia kolu sa Disas Kraes
nia ade diana 'ana fuamolu, ma God
ka liosau 'ana 'ani kamolu ma na
Anoedoo Abu ka too 'ana fai kamolu
tiifau.

Na Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Geleisia

Na leta nee, sa Bol nia kedaa fua konia manata mamana ki lao lolofaa 'i Geleisia. Sa Bol ne rao mai fai kera 'i nao, ma sui 'ana si kada ne nia kekeda nee, nia too tau mai faasi kera 'ana ta bali fera 'e'ete lau gwana. Kekeda laa ne nia ilia nee, nia ilia suli ne nao si tau guu burina nia faasi kera, kera safali daka lea 'e'ete naa sulia tai toolangaidooa 'e'ete ki lau gwana. Na toolangaidooa nai ki da ruu mai matangana konia manata mamana nai ki 'i Geleisia daka suumainia fua figue ki uri daka ade sulia taki nia toaa Diu. Na toolangaidooa nai sulia taki 'e suumai kera fua 'iri'unga lae 'ana wela wane ki ma fua daka ade sulia taki sa Mosis uri daka 'o'olo 'i maana God. Na toaa nai ki da bae sulia toolangaidooa nai da saea na 'iri'unga lae 'ana wela wane ki, nia na mamalafooa uri faatai folaa lae 'ana toaa mamana nia ki God. Sui sa Bol, nia ka bae sulia na manata mamana lae 'ana sa Disas, nia lau 'ana ne adea wane ka 'o'olo 'i maana God. Aia, na mamalafooa uri faatai folaa lae 'ana toaa mamana nia ki God, nia lau 'ana ne Anoedoo Abu ma na too aoloa lae. Kolu ka manata mamana 'ana Kraes uri kolu ka 'o'olo 'i maana God. God nia lio 'o'olo lakolu 'i nunufana manata mamana laa kolu 'ana Kraes, nao lau 'i nunufana ade lae sulia taki. Lea sa ta wane 'i tala'ana ka susuu fai ade lae sulia taki uri ka dao toi 'o'oloe, tara nia 'afitai ka 'o'olo 'i maana God.

'Inifuui baee ki lao buka nee:

- Sa Bol 'e falea fasi si baea ni manata ele lae 1:1-11
- Sa Bol 'e bae sulia nia 'aboosol mamane 1:11—2:21
- Wane nia 'o'olo 'i maana God nunufana manata mamana lae 'ana Kraes 3:1—4:31
- Kwaitalai lana Anoedoo Abu 'e faatai folaa 'ana wane manata mamana 5:1—6:18

1-2 Nau sa Bol ku kekeda kau fuamolu konia manata mamana baki lao lolofaa 'i Geleisia. Ni nau fai toolakolu ki sui guu 'ana Kraes ne meli too 'i seki ne meli kekeda kau. Nau na 'aboosol, ne nao lau toae ma nao ta wane gwana nia fili nau. Sa Disas Kraes ma God na Maa waa bae 'e tataea sa Disas faasia maea lau 'ana ne daru fili nau.

3 Alu Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ade diana 'adarua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu ka lelea firi.

4 Sa Disas Kraes nia 'e fale nia 'i tala'ana ka maelia abulo ta'aa laa kolu ki sui guu, uri ka lafu kolu faasia doo ta'aa neki sui guu lao molaagali. Na mae lana 'e lea sulia doori lana Maa kolu God.

5 Alu kolu faa'initoaa 'akolu God ka totoo firi. Iuka nia 'uri nai!

Tii faarongoa Diana guu

6 Nau ku kwele 'asia naa 'ani kamolu, suli nao si tau guu molu ka lukasia na God, waa bae nia fili kamolu mai 'i nunufana ade dianaa nia Kraes. Ma 'i tari'ina nai kamolu molu lea na 'amolua sulia ta faarongoa 'e'ete naa,

7 ne nao lau faarongoa diana 'o'olo bae sulia Kraes. Nee rowaa! Wane ki 'ua ne da faagaro kamolu ma molu ka lea 'e'ete naa faasia na Faarongoa Diana bae sulia Kraes nai!

8 Molu rongo diana fasi ai ku faarongo kamolu; lea ta wane 'ani kameli 'aboosol ki boroi 'ana, ma nao ta 'ensel faasia 'i salo boroi 'ana, lea nia ka bae sulia ta faarongoa lau ne 'e'ete faasia na faarongoa diana bae meli bae sulia fuamolu, alu God nia falea 'ana kwakwaea totoo firi fua wane nai.

9 Nau ku saea lau kau fuamolu, lea ta wane nia ka bae sulia ta faarongoa diana lau ne 'e'ete faasia na faarongoa diana bae molu manata mamana ai ka sui naa, alu God nia falea 'ana kwakwaea totoo firi fua wane nai.

10 Nau nao kwasi bae 'uri nai uri sa ta wane ma nao God boroi 'ana ka tango nau 'ana faafia si doo nai. Ma nau nao kwasi bae 'uri nai uri ka adea manata lana ta wane ka diana 'ana sulia. Nao dodoloa! Lea sa nau ku susuu gwaku uri sa wane ki daka tango nau 'ada, nau 'afitai ku rao fua Kraes 'urii.

Bol nia saea sa Disas lau 'ana ne fili nia fua 'aboosol lae

11 Toolaku ki 'ana Kraes 'ae! Nau ku faarongo kamolu kau, na Faarongoa Diana ne ku bae sulia nee, nia nao lau doo ne ta wane gwana 'e saungainia ne.
12 Nau nao kwasi ngali mai sia ta wane, ma ka nao lau wane gwana ne nia toolangainia siaku. Sa Disas Kraes lau 'ana ne nia faatai folaa ai fuaku.
13 Kamolu sui guu molu rongo sulia too laa bae ku too ai 'ana kada 'i nao 'ana foosi lana God mala 'ana ne toaa nau ki Diu da ilia 'i tari'ina. Kamolu molu rongo sulia bae nau ku ilimatai ta'aa 'asia naa 'ana konia manata mamana nia God ma ku sasi uria taga lae 'ani kera.
14 Si kada ne nau kwafi baita mai, nau ne ku lea 'o'olo sulia birangana foosi lana God ma na birangaa kameli toaa Diu ki 'ita mai 'ana kokoo bora kameli ki ka lea mai. Ne ku ili 'o'olo sulida ka talua 'oro lana sui guu toaa nau ki Diu 'ana uni wane nau.
15 Ma sui boroi 'ana, 'i nunufana ade diana laa nia God fuaku, nia fili nau 'uana mai 'ana si kada nao kwasi futa 'ua, ma ka 'aili nau mai siana 'i tari'ina uri ili lana raoa nia.
16 Ma God ka faatai folaa 'ana 'Alakwa nia sa Disas fuaku uri ku faatalongainia Faarongoa Diana nee suli nia sa Disas fua toaa ne nao lau Diu ki. 'I burina ne God nia faatai folaa 'ana 'Alakwa nia fuaku, nau nao kwasi lea gu sia ta wane uri toolangaidoo lae fuaku.
17 'Ana kada nai lau guu, nau nao kwasi lea guu 'i Durusalem sia 'aboosol baki da safali rao 'i nao 'ani nau. Nau ku lea 'aku uria bali lolofaa 'i 'Arabia, lea sui ku oli lau gwaku mai uria 'i Damaskas.
18 Ma nau ku too gwaku 'i Damaskas lea ka dao 'ana olu fa ngali ki, lea sui fatai nau kwafi lea 'i Durusalem sia sa Bita. Nau dao ku too fai sa Bita 'i Durusalem sulia tii taafuli fa sato ma lima fa sato ki.
19 Sa Demes bae saasina Aofia kolu, nia ne nau ku bae lau gu fainia 'i seeri, ma nau nao kwasi suana guu tai 'aboosol ki lau.
20 Na doo nai ki nau ku kekeda kau ma ku faarongo kamolu ai nai, nau nao kwasi suke kamolu ai. God nia saitomana ne nau ku bae mamana.
21 Aia nau ku too 'uri nai 'i Durusalem lelea sui, nau ku lea naa uria bali lolofaa 'i Siria ma 'i Silisia.
22 Aia 'ana si kada nau ku dao kau lao lolofaa 'i Diudia, na toaa manata mamana ki 'ana Kraes lao bali fera nai kera nao dasi saitomaku guu.
23 Kera da rongoa gwada ununu lae ki suli nau ne 'urii, “Na waa bae 'e ilimatai kolu 'ana kada sui naa, nia faarongo talo naa sulia si faarongoa diana bae nia nani uria faafunui lana toaa baki da manata mamana ai!”
24 'I seeri, kera toaa nai daka tangoa naa God sulia si doo nai ku ilia.

2

Toa kwaitalai ki 'i Durusalem da faamamanea toolangaidooa sa Bol

1 Burina tii taafuli fa ngali ma fai fa ngali sarenga ki, nau ku oli lau uria 'i Durusalem ma ku talaia sa Baanabas ka lea kwaimani fai nau. Kaaria miri ka talaia sa Taetas ka lea lau gu fai kaaria.
2 Nau ku lea uria 'i Durusalem 'uri nai suli God nia faatainia fuaku uri ku lea, uri ku bae kwaimani fai toaa kwaitalai ki lao ofu kwaimani laa kera lau gwana 'i tala'ada. Nau dao ku bae folaa gu siada sulia na Faarongoa Diana ne ku faatalongainia fua toaa nao lau Diu ki. Nau ku faarongo kera toaa kwaitalai nai ki uri daka liotoi mamana lana, fasi ade lea nao dasi faamamanea ma na rao ulafua nai ku sasi fai nia na doo gwana fua mange.
3 Sa Taetas waa nai nia lea kwaimani fai nau, nia waa Grik 'ana, nao lau waa Diu. Sui boroi 'ana, nao kera dasi suumainia guu uria ka 'iri'unga.
4 Kameli meli baelia guu si doo nai suli ne tai wane da ruu agwa mai 'i matangameli ma daka suke ki gwada saea sa kera na toolameli ki lau guu 'ana Kraes. Ma sui na kwaini toaa nai da lea lau 'ada mai uri tauwela lana too sakwadoloa laa ne kolu too ai nunufana Disas Kraes. Kera ne da

suumainia wane ki fua ade lae sulia
taki sa Mosis.
5 Kera da ade boroi 'ada 'uri nai,
kameli 'afitai guu ka 'oga kameli uri
ade lae suli kera, suli meli ote kameli
uri daka tauwelaa si doo mamana ne
si Faarongoa Diana nee molu man-
ata mamana ai 'e ilia naa lao mauria
kamolu ki.
6 Na toa kwaitalai ki 'ana konia
manata mamana 'i Durusalem nao
dasi saea guu tasi doo lau ne 'e'ete
faasia toolangaidooa ne ku bae sulia.
(Sui boroi 'ana, nau nao kwasi man-
ata 'abarua suli kera ne ta bali 'ani
kera da manata toi sae sa kera wane
baite ki. God taifili nia 'ana ne uri ka
saea tii ne nia wane baite.)
7 'I seeri, toa kwaitalai nai ki daka
tala lio saitomana 'ada ne God 'e falea
si raoa nai fuaku uri faarongo talo lae
sulia si faarongoa diana nee fua toaa
nao lau Diu ki, ma ka 'uria lau gu bae
nia ilia fua sa Bita ma ka faarongo
talo mai 'ana si faarongoa diana nee
lau guu fua toaa Diu ki.
8 Suli God wane ne nia falea rao
'aboosol lae fua sa Bita uri 'adomi
lana toaa Diu ki, nia lau gu ne falea
rao 'aboosol lae fuaku uri 'adomi lana
toaa nao lau Diu ki.
9 Sa Demes, sa Bita ma sa Dion, toa
ne figue lio saitomana kera toa da
daua konia manata mamane, kera da
lio saitomana ne God nia falea si raoa
baita nee fuaku. 'I seeri, kera daka
samo 'aba 'ani kaaria sa Baanabas
'ana faatai lana alu tii manataa lae fai
kaaria 'ana raoa nai 'i matangamolu
toaa nao lau Diu ki, ma ni kera 'ana
rao lae matangana toaa Diu ki.
10 Kera daka saea fuamiri uri miri
ka 'adomia toaa siofaa ki lao konia
manata mamana nai 'i Durusalem. Si
doo nai, nau 'i tala'aku lau guu ku
dooria 'asia naa ili lana.

Sa Bol nia ngatafi sa Bita

11 Aia si kada sa Bita lea mai ka dao
'i 'Antiok, nau ku ngatafi nia ku bae
lao maana, suli nia 'e ilia si doo 'e nao
si too
12 'ana si kada sa Demes nia falea
mai wane ki faasia 'i Durusalem lea
mai daka dao 'i 'Antiok siameli. Na
toolangaidooa kera toaa nai ne, lea
wane nia nao si 'iri'unga, nia nao 'ua
wane mamana nia Kraes. Aia, si kada
toaa nai dasi dao 'ua siameli, sa Bita
nia fanga dolala gwana fai toaa nao
lau Diu ki. Sui, 'ana si kada sa Bita nia
suana toaa nai kera dao guu, sa Bita
ka nao si fanga dolala naa fai toaa
nao lau Diu ki,* suli 'e mau lau gwana
'ana toaa kani Diu ki ne da manata
mamana 'ana 'iri'unga lae.
13 Na toaa kani Diu ki ne da manata
mamana naa 'ana Kraes kera lau guu
da nii 'i 'Antiok. Ma si kada kera da
suana sa Bita nia ili 'uri nai, kera daka
mau 'ana sa Bita ma ni kera boroi ka
nao dasi fanga dolala naa fai toaa nao
lau Diu ki. Sa Baanabas boroi nia ka
lea lau gu suli kera.
14 'I seeri guu, nau ku suana kera
da ilia si doo 'e nao si too, suli da
abulo 'e'ete naa faasia malutana si
Faarongoa Diana nee. Si kada nau
ku suana sa Bita nia ilia si doo nai ka
garo 'uri nai, nau ku ngatafi nia naa
'i naofana toaa manata mamana nai
tiifau. Nau ku bae 'urii fuana, “Ni 'oe
waa 'i Diu boroi ne nao 'osi abutainia
naa na birangaa kolu toaa Diu ki si
kada 'oe 'ani gwamu fanga ne toaa
Diu ki da abu ai. Nia 'uri nai, nia garo
'asia naa uri 'oko suumainia toaa ne
nao lau toaa uri oli daka ade lau sulia
birangaa kolu toaa Diu ki!”

Na wane Diu ma wane nao lau Diu keerua daru mauri sui guu 'ana manata mamana lae

15 Ni kameli toaa Diu ne meli futa
lao kwalafaa nai, kameli nao lau toaa
'i sara ne nao dasi ade gu sulia taki sa
Mosis.
16 Kameli meli saitomana na wane
nia 'afitai ka 'o'olo 'i maana God 'ana
ade lae sulia taki nai. Na manata
mamana lae 'ana sa Disas Kraes lau
'ana ne adea wane ka 'o'olo 'i maana
God. Nia ne adea kameli meli ka
manata mamana 'ana sa Disas Kraes
uri meli ka 'o'olo 'i maana God, fasi
ade meli ka sasi ngangata gwameli
fua mange 'ana ade lae sulia taki. Suli

* **2:12** Diu ki kera ade sulia taki sa Mosis, ne nao kera dasi fanga kwaimani fai toaa nao lau Diu ki. Kera manata toi kera da kai sua 'ana si kada kera samo toi ma nao daka 'ania fanga kera toaa nao lau Diu ki. Leftikas 11; 'Aks 11.

na ade lae sulia taki, nia 'afitai ka ilia
ta wane ka 'o'olo 'i maana God.
17 Si kada ne ta bali 'ani kameli meli
lukasia taki ma meli ka manata ma-
mana na 'ameli 'ana Kraes uri meli
ka 'o'olo 'i maana God, toaa kameli
ki Diu daka saea meli abulo ta'aa suli
meli lukasia naa taki. Aia nia 'uri nai,
nia faatainia Kraes nia waa fua talai
lana wane ki fua lao abulo ta'aa lae
'ana 'oi lana taki? Nao, nia nao si 'uri
nai!
18 Suli lea sae nau oli mai ma ku
safali falu lau 'ana ade lae sulia taki
doo bae ku taga sui na ai, 'i seeri gu ne
nia kai faatainia nau ku abulo ta'aa
naa suli ku 'oia bae lana taki.
19 'Ana si kada nau ku susuu fai ade
lae sulia taki, na taki nia ka saumaeli
nau suli nao kwasi bobola fai ade lae
sulia. 'I seeri, si kada nau ku mae naa
nau ku too sakwadoloa naa faasia
taki, uri ku too naku fua God.
20 Nau ku mae naa fai Kraes 'ana
'airarafolo. 'I tari'ina nee nao lau nau
ne ku too nee, Kraes lau 'ana ne too
'ani nau. Na tooa ne ku too ai 'ana
noni, nau ku too naku 'ana manata
mamana lae 'ana 'Alakwa God, waa
ne liosau 'ani nau ma ka mae uri ka
faamauri nau.
21 Nau 'afitai naa lelea ku luka-
sia ade dianaa nia God. Suli lea sa
wane ka bobola gwana fai 'o'olo lae
'i maana God 'ana ade lae sulia taki,
na mae lana Kraes nia doo gwana fua
mange.

3

Na ade lae sulia taki ma na manata mamana lae 'ana Kraes

1 Kamolu toaa 'i Geleisia molu oe-
wanea tasa! Tii ne lubasi kamolu ma
molu ka lea na 'amolu sulia toolan-
gaidooa 'e'ete nai? Nau ku faatai fo-
laa sui naa 'ana malutana mae lana
sa Disas Kraes 'ana 'airarafolo!
2 Molu faarongo nau fasi 'ana tii
si doo 'urii: 'Uri bae, God nia falea
Anoedoo Abu nia fuamolu suli molu
ade sulia taki sa Mosis bae, ma nao
suli bae molu rongo si Faarongoa Di-
ana bae sulia sa Disas Kraes ma molu
ka manata mamana ai?
3 Kamolu tae molu ka oewanea
'asia naa! Kamolu molu safalia sui
naa tooa falu nee 'ana tetedea nia
Anoedoo Abu. Sui 'i tari'ina, kamolu
molu ka sasi naa uri 'isi lana lae 'ana
tetede nia wane.
4 Kamolu molu liu mai lao 'afitaia
baita 'oro baki uri maana manata
mamana laa kamolu 'ana sa Disas.
Lea sa ta doo fua mange gwana
bae kamolu molu ka susuu ta'aa
gwamolu 'uri nai fainia?
5 God nia falea Anoedoo Abu nia
fuamolu ma ka ilia doo kwaibalatana
ni kwele lae ki ai 'i matangamolu suli
ne kamolu molu adea sulia taki, ma
nao suli ne molu manata mamana
'ana si faarongoa diana bae molu
rongoa sulia sa Disas Kraes?
6 Molu manata fasi sulia sa 'Abra-
ham waa bae Kekeda laa Abu 'e bae
'urii suli nia "Nia manata mamana
'ana God, nia ne God ka saea nia
wane 'o'olo."
7 Nia 'uri nai, kamolu molu ka sait-
oma diana ai ne, toaa ne da manata
mamana 'ana God, kera lau 'ana ne
kwalafaa mamana sa 'Abraham.*
8 Na Kekeda laa Abu nia lio nununa
mai ne totoo God nia kai saea toaa
nao lau Diu ki kera toaa 'o'olo, suli
kera da kai manata mamana 'ani nia.
'I seeri na kekeda laa Abu ka bae folaa
mai sulia si Faarongoa diana nai fua
sa 'Abraham 'ana taue ka bae 'urii,
"Nau totoo kwai falea diana lae fua
toae ki sui guu 'ani 'oe."
9 Doo ne adea guu, toaa ne da man-
ata mamana 'ana Kraes, God kai falea
diana lae fuada ka mala lau guu bae
nia ilia fua sa 'Abraham suli 'e man-
ata mamana 'ana God.
10 Toaa ne da fiitona ade lae sulia
taki 'e falea 'o'oloe fuada, kera da
naofia kwakwaea nia God fuada. Suli
na Kekeda laa Abu 'e bae mai 'urii,
"Na wane ne nao si ade tiifau sulia
doo neki taki nia saea, nia naofia
kwakwaea God fuana."✡
11 Nia tio folaa sui naa nai, ne 'afitai
ta wane ka 'o'olo 'i maana God 'ana
ade lae sulia taki. Suli na Kekeda
laa Abu nia bae lau gu mai 'urii, "Na
wane ne nia 'o'olo 'i maana God suli
nia manata mamana 'ana God, nia ne
nia mauri mamana."✡
12 Na malutana ade lae sulia taki
nia 'e'ete lau gwana faasia malutana

* **3:7** Wela sa 'Abraham toolangainia 'ana tii 'ana toaa God ki. ✡ **3:10** Diutoronomii 27:14 ✡ **3:11** Habakuk 2:4

manata mamana lae 'ana God. Si baea sulia nia 'urii, “Na wane nia ade tiifau sulia bae lana taki taari nia ka mauri mamana.”✡

13 Na kwakwaea ne taki 'e falea fua wane 'oia taki, nia ne Kraes 'e lafu kolu faasia ma ka alu 'ana faafi nia. Suli na Kekeda laa Abu 'e bae mai 'urii sulia, “Lea ta wane nia mae 'ana 'airarafolo, nia maelia kwakwaea God fuana.”✡
14 Kraes nia maelia kwakwaea God ma ka olitai kolu mai uri na diana laa bae God nia falea fua sa 'Abraham ka lea lau guu fua toaa nao lau Diu ki suli da manata mamana 'ana Kraes Disas. Uri 'i seeri, kolu sui guu kolu ka too 'ana Anoedoo Abu bae God 'e alangainia mai.

Na alangaia God fai na taki

15 Toolaku ki 'ana Kraes 'ae, nau kwai faabolatainia si doo nai sulia si ade laa kolu saitomana sui naa lao tooa kolu ki. Lea ta roo wane daru alaofu ngasi naa faafia tasi doo 'i matangadaru, nia 'afitai naa fua ta wane 'ani keerua ka talana lau 'i tala'ana. Talafana lau guu alangaia nia God fua sa 'Abraham ma fua wela nia nai.
16 God nia alangai fua sa 'Abraham ma fua wela nia. Na Kekeda laa Abu nai nao si saea lau, “Na wela 'oe ki,” uri ka toolangainia wane 'oro ki. Nia bae lau 'ana 'urii, “Na wela 'oe,” ne toolangainia tii wane guu, ma na wane nai naa ne Kraes.
17 Malutana si baea nai ku saea nai nia 'urii: God nia alangai sui naa fua sa 'Abraham ka ngasi naa. Lelea mai God nia ka falea taki fua toaa nia 'ana faitalanga ma olu taafuli fa ngali ki sui naa 'i burina alangaia nai boroi, na taki 'afitai ka talana naa tasi doo 'ana alangaia nai God fua sa 'Abraham.
18 Aia, lea sa God nia ka falea doo diane ki fuakolu suli ne kolu ade sulia bae lana taki, nia ka nao si falea naa fuakolu sulia alangaia nia. Sui ma God nia fale tatakwai 'ana diana lae fua sa 'Abraham sulia alangaia nia fuana.
19 Uri tee ne God ka falea mai taki? God nia falea mai taki burina alangaia nia, uri ka faatai folaa 'ana abulo ta'aa lae lelea ka dao 'ana si kada na waa bae God alangainia kai futa lao kwalafaa sa 'Abraham nia ka dao ai. Na taki nai, na 'ensel ki da falea 'i 'abana sa Mosis ka ngali mai ka falea fua toae ki.
20 Aia, ma si kada God nia alangai fua sa 'Abraham, nia nao si kwai 'atoi naa 'ana ta wane uri ngali lana mai bae lana, suli nia tala ilia naa si doo nai 'i tala'ana.

'Aengana God ka falea mai taki

21 Aia nia 'uri nai, nia toolangainia taki sa Mosis nia malimae 'ana Alangaia nia ki God nai? Nao! Nia nao si 'uri nai! Suli lea sa na taki ka falea naa maurie fuakolu, 'i seeri tara na toae ki kera daka 'o'olo naa 'i maana God 'ana ade lae sulia taki.
22 Ma na Kekeda laa Abu nia saea na abulo ta'aa lae nia dau faafia wane sui guu ma na doo ki sui guu ka nao dasi tala'ana naa ade sulia taki. Nia ne adea God ka alangainia mauria firi fua wane ne manata mamana 'ana sa Disas Kraes.
23 Si kada sui fatai kafi dao 'ana si kada fua manata mamana lae 'ana sa Disas Kraes, na taki 'e suasuli kolu Diu ki lelea mai ka dao 'ana si kada God nia faatainia lea laa falu fua manata mamana laa nai 'ana Kraes.
24 'I seeri na taki ka suasuli kolu lelea mai Kraes ka dao. Si kada Kraes nia dao naa, kolu kolu ka 'o'olo naa 'i maana God 'ana manata mamana lae 'ana Kraes.
25 Na taki nia nao si suasuli kolu naa, suli 'i tari'ina, kolu kolu too na 'akolu 'ana manata mamana lae 'ana Kraes.

Toaa da manata mamana 'ana sa Disas kera wela nia ki God naa

26 Kamolu sui guu kamolu wela nia ki God naa, suli molu manata mamana 'ana Kraes Disas.
27 Kamolu sui guu molu siuabu sui naa 'ana 'ado kwaimanie fai Kraes, ma 'i seeri na mauria kamolu ki ka mala naa 'ana Kraes.
28 'I seeri ka nao si 'e'ete guu fua toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki. Ka nao si 'e'ete guu fua wane ki ma

✡ **3:12** Leftikas 18:5 ✡ **3:13** Diutoronomii 21:23

keni ki, ka nao si 'e'ete gu fua toaa rao
tatakwai ki ma toaa too sakwadoloa
ki. Kamolu sui guu, kamolu tiidoe
naa lao 'ado kwaimani laa kamolu fai
Kraes Disas.
29 Kamolu sui guu kamolu
kwalafaa nia sa 'Abraham naa ne
molu ngalia lau guu doo diana neki
God alangainia mai fua sa 'Abraham,
suli ne kamolu toaa nia Kraes naa.

4

1 Doo nai ku bae sulia mai sulia
wela ne totoo nia kai ngalia 'okodoo
ne maa nia totoo ai nia 'urii: Si kada
na wela nai nia tu'uu 'ua, sui boroi
'ana totoo nia kai ngalia 'okodoo nai
faasia 'abana maa nia, na suana lana
wela nai nao si 'e'ete guu faasia ta
wane rao tatakwai.
2 Ma 'ana si kada nai wela nai tu'uu
'ua, tai wane lau gwana ne da lio suli
nia ma na doo nia ki fuana lelea ka
dao 'ana si kada ne maa nia 'olea
fuana uri ka tala too 'ana doo nia ki
tala'ana.
3 Kolu toaa Diu ki 'ana si kada bae
kolu 'uri 'ua gwakolu wela tu'uu ki
talafakolu lau gu nai suli nao kolu
si manata mamana 'ua 'ana Kraes.
Ma kolu ka too gwakolu farana taki
'ana molaagali ki mala 'ana wane rao
tatakwai ki ne nao dasi sakwadoloa.
4 Sui boroi 'ana kolu ka too mai 'uri
nai, lelea mai dao 'ana si kada bae
God nia 'olea naa fua doo ki ka fuli ai,
God nia ka falea na mai 'Alakwa nia.
Na 'Alakwa nia ka lea mai ka futa 'ana
keni lao ano nee ma ka lea na sulia
bae lana taki
5 uri ka olitai kolu mai toaa taki 'e
dau faafi kolu uri kolu ka maa 'ana
God.
6 'I seeri God nia ka falea Anoedoo
Abu 'Alakwa nia ka too 'ani kolu suli
kolu wela nia ki God naa. Na Anoe-
doo Abu nai, nia ka faabae kolu kolu
ka bae 'urii, "'Oo Maa 'ae!"
7 Nia ne adea ma ni kamolu na wela
'inomauri nia ki God naa 'i tari'ina, ne
kamolu nao lau toaa rao tatakwai ki.
Ma nia ne adea God ka falea naa doo
diana neki sui guu nia 'olofaorana
mai 'ana wela nia ki fuamolu, suli ne
kamolu wela 'inomauri nia ki naa.

Bol nia manata 'abarua sulia toaa 'i Geleisia

8 'Ana si kada bae nao molu si
saitomana 'ua God mamane, na doo
'e'ete baki kera nao lau god mamane
ki, kera bae da 'inito 'ana mauria
kamolu ki.
9 Ma sui 'i tari'ina nee, kamolu
molu saitomana naa God mamane,
ne sae lea nau ku alu 'o'olo ai, God ne
nia saitomamolu naa. Ma sui tee ne
adea molu ka oliburi lau uria lea lae
sulia taki ki 'ana molaagali? Kamolu
dooria oliburi lae uri molu ka rao
ulafu 'amolu fuada nee?
10 Nau ku rongo na kau bae kamolu
molu faa abua naa tai fa sato ki ma tai
fa madame ki, ma tai fa ngali ki ma tai
si kada ki.
11 Doo nai nia adea nau ku manata
'a'abo 'asia naa suli kamolu, suli na
raoa bae ku ilia mai fuamolu nia funu
gwana.
12 Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae!
Nau ku amasi kamolu kau uri molu
ka lukasia 'amolu lea lae sulia taki sa
Mosis mala lau guu 'ani nau ne ku
lukasia naa. Nau ku lukasia lea lae
sulia taki mala lau gu bae molu too
mai fasi lea lae sulia taki 'i nao.
Kamolu nao molu si ilia tasi doo si
garo fuaku.
13 Ma ni kamolu molu ka saito-
mana gwamolu bae, si kada nau ku
safalia mai bae lae sulia si Faarongoa
Diana nee fuamolu, na mataie bae
nia saungi nau ma ka falea si kada
fuaku uri ku faatalongainia fuamolu.
14 Ma sui boroi 'ana mataia bae ka
ade nau ka falea lau 'afitaia baita
fuamolu, kamolu nao molu si manata
ta'aa guu fuaku ma ka nao molu si ote
kamolu gu 'ani nau. Suli kamolu naa
bae molu talai nau ma molu ka sua-
suli diana 'asia naa 'ani nau mala 'ana
ta 'ensel ne God fale nia mai siamolu
ma nao sa Disas Kraes 'i tala'ana 'e
dao siamolu.
15 Na manata ele laa kamolu fuaku
'ana kada sui naa 'e baita. Na ele
laa nai molu too ai nia adea lea
sae falakesaona maa molu ki boroi
kamolu bobola fainia lafua molu ka
faa ki gwamolu fuaku 'ana 'adomi
laku. Sui ma 'i tari'ina nai, na ele laa
nai molu too ai fuaku 'e nii na 'i fai?
16 Kamolu 'uri sae molu malimae
na 'ani nau 'i tari'ina suli ne ku
faarongo kamolu 'ana doo mamane
ki!

17 Na toaa nai ki da sasi ngangata
uri lafu lamolu lae kau 'i bali kera,
kera nao dasi ilia guu uri tasi doo
diana. Kera dooria gwada uri daka
talai 'e'ete 'ani kamolu faasi kameli,
uri molu ka lea 'amolu suli kera.
18 Lea sa ta wane ka sasi ngangata
uri kamolu uria tasi doo diana mone
ka diana gwana. Ma lea ka 'uri nai,
nia ka ilia ka lelea firi naa, nao lau
'ana otona gwana si kada ne nau ku
too fai kamolu.
19 Wela nau ki 'ana Kraes 'ae, na
manata laku nia fii nau 'asia naa uri
kamolu ka 'uria guu ta keni fiiwela,
ma na fii laa nai ku too ai nia 'afitai ka
sui. Nia kai tio 'ani nau lelea ka dao
gu 'afa sato ne molu manata mamana
'ana Kraes taifili nia naa.
20 'I tari'ina nau ku dooria 'asia naa
sa kolu ka too kwaimani guu 'ana tii
si kula uri ka nao kwasi bae susu-
ala lau 'urii fuamolu! Nau ku man-
ata 'abarua 'asia naa suli kamolu ma
ku ulafusia naa tee ne kwai sae lau
fuamolu!

Ni Hega fai ni Sera

21 Nau ku doori ledi kamolu uri tii
si doo. Kamolu toaa ne molu dooria
taki ka 'inito 'ani kamolu, kamolu
molu saitoma diana 'ana si doo ne
taki nia saea?
22 Na Kekeda laa Abu nia bae sulia
sa 'Abraham nia too 'ana roo wela
wane ki. Ta wane satana sa 'Ismael
ne futa 'ani Hega gwa ai rao tatakwai
nia sa 'Abraham gwana. Ma ta wane
satana sa 'Aesak ne futa 'ani Sera na
'afe nia sa 'Abraham, na ai too sak-
wadoloa.
23 Na wane nai 'e futa 'ana keni rao
tatakwai nai, nia futa gwana mala
'ana wele ki sui gwana. Aia ma ta ru-
ana wane nai 'e futa 'ana keni too sak-
wadoloa nai suli God 'e alangainia
fua sa 'Abraham.
24 Na roo wela keni nai ki, keerua
talafana roo alangaia 'e'ete nia ki
God. Ni Hega, nia talafana alangaia
nia God 'ana taki bae nia falea fuada
gwauna toloa 'i Saenae, ma na bara
wela ni Hega ki sui guu kera wela fua
rao ulafue fua mange. Nia toolan-
gainia toaa da lea sulia taki, kera toaa
fua rao ulafue farana taki.
25 Ni Hega, nia talafana fa toloa bae
'i Saenae lao fera 'i 'Arabia kula bae
God falea taki ai. Nia fai kwalafaa nia
lao fera 'i Durusalem, kera da lea 'ua
gwada sulia taki.
26 Aia ma ni Sera, nia talafana 'ana
Durusalem ai loo 'i salo lo 'e too sak-
wadoloa. Nia na gaa kolu toaa ne
kolu manata mamana 'ana sa Disas.
27 Sa 'Aesaea nia bae mai sulia si
doo nai lao Kekeda laa Abu ka 'urii,
"'Oo, kamolu ote keni 'aba'ato nee
nao molu si tala'ana naa kwala wela
lae ma molu ka ulafusia naa fiiwela
lae, molu ele molu ka suungi baita!
Suli totoo na keni 'aba'ato neki arai
kera ki da lukasi kera naa da kai we-
laa ma na wela kera ki da kai 'oro
tasa ka talua lau 'ana wela kera ki
keni neki arai kera ki too kwaimani
ki gwada fai kera ki."✡
28 Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae,
kamolu na wela nia ki God naa suli
molu futa sulia alangaia nia God
mala 'ana sa 'Aesak.
29 Sa 'Ismael wela bae nia futa mala
'ana wele ki sui gwana, nia 'e ili-
matainia sa 'Aesak na wela bae 'e
futa sulia rao lana Anoedoo Abu. 'I
tari'ina boroi nia 'uri nai lau guu, ne
toaa da rao tatakwai ki farana taki da
susubutai kolu lau guu.
30 Aia, ma tee bae Kekeda laa Abu
nia saea? Nia bae 'urii, "Taria wela
keni rao tatakwai nee 'i sara fai
'alakwa nia. Suli na wela nia keni
rao tatakwai nee 'afitai ka 'ado 'ana
doo diana neki wela nia keni too sak-
wadoloa nee kai ngalia faasi 'abana
maa keerua."
31 Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae!
Ade lana guu ne kolu na wela nia ki
na keni too sakwadoloa bae nai, ma
kolu ka nao lau wela nia ki na keni
rao tatakwai bae.

5

Kraes 'e lube kolu uri kolu ka too sakwadoloa

1 Kraes nia lube kolu uri kolu ka too
sakwadoloa naa. Nia 'uri nai, molu
uu ngasi naa 'ana sakwadoloa laa nai.
Nao oli molu si rao ulafu lau farana
taki.
2 Molu fafurongo diana fasi mai.
Nau sa Bol ku sae folaa ai fuamolu,

✡ **4:27** 'Aesaea 54:1

lea kamolu molu oli 'amolu uria na
'iri'unga lae uri ka adea molu ka 'o'olo
'i maana God, kamolu molu ore naa
'ana Kraes.
3 Tasi doo ku bae folaa lau ai
fuamolu sulia 'iri'unga lae nia 'urii:
Lea kamolu molu ade sulia taki ma
molu ka ilia naa si doo nai, molu ka
ili diana tiifau naa sulia dongana taki
tasi doo si ore.
4 Ma 'oe ta wane ne 'oe lea naa sulia
taki uri sae 'oko 'o'olo 'i maana God,
'oe 'idu 'oe naa 'i sara faasia Kraes ma
'oko asi 'oe naa faasia lao ade diana
laa God.
5 Aia, ma na Anoedoo Abu nia adea
kolu ka saitoma diana ai ne God nia
ala faafi kolu ne kolu 'o'olo naa 'ana
manata mamana laa kolu 'ana Kraes.
6 Suli lao too kwaimania kolu 'ana
Kraes Disas, lea wane ka 'iri'unga ma
nao ka nao si 'iri'unga boroi, nia nao
gu tasi doo 'initoa ai. Si doo 'initoa nai
'ana ne kolu manata mamana 'ana
Kraes ma ka faatainia 'ana liosaue
fuakolu kwailiu.
7 Na manata mamana laa kamolu
'ana sa Disas nia lea diana 'asia na
mai 'i nao. Ma sui 'i tari'ina nee, tii
ne kaubare kamolu lau faasia ade lae
sulia toolangaidooa mamana bae?
8 Nao lau God ne nia kaubare
kamolu 'uri nai, suli nia bae 'e fili
kamolu mai uri manata mamana lae
'ana Kraes!
9 'I tari'ina nee, kasi toolangaidooa
garo nai nia safali tu'uu gwana 'i
matangamolu ma ka rao lelea ka
saketoa naa manata mamana laa
kamolu ki tiifau mala 'ana tasi isi
tu'uu ne rao lelea ka 'etengaa tiifau
lao kumu 'ana flaoa fua beret.
10 Nau ku saitomana nia 'afitai uri
molu ka faamamanea toolangaidooa
garo nai, suli kolu kolu tiidooa naa fai
Kraes 'ana manata mamana lae. Aia
ma tii ne nia talai garo 'ani kamolu,
God kai falea kwakwaee fua wane
nai.
11 Toaafuta nau ki 'ae! Nau nao
kwasi faatalongai naa sulia 'iri'unga
lae sui boroi 'ana tai wane daka
saea nau ku ilia si doo nai. Lea sa
nau ku toolangaidoo 'ua gwaku 'uri
nai, toaa nau Diu ki 'afitai daka ili-
matai nau 'uri ne da ilia 'ani nau 'i
tari'ina. Ma sui kera da rakesasui
nau 'i tari'ina, suli ku faatalongainia
mae lana Kraes 'ana 'airarafolo uri
faamauri lana toae ki sui.
12 Toaa nai ki da suumai kamolu
fua 'iri'unga laa nai ma daka kwaifii
sae doo nai ne God kai ala faafia
wane fainia, bobola fainia sae lea doo
daka 'iri latoda lau guu.
13 Ma ni kamolu toaafuta nau ki
'ana Kraes, God nia 'aili kamolu sui
na mai uri molu ka too sakwadoloa
faasia taki sa Mosis. Ta, 'ana si kada
ne molu too sakwadoloa naa, nao
molu si manata toi sae sa kamolu
molu sakwadoloa naa uri molu ka lea
'amolu sulia doori lamolu 'ana tooe
fua noni. Na too sakwadoloa laa nai
doo lau 'ana uria kwai'adomie 'ana
liosaue fuamolu ki kwailiu.
14 Suli tii si baea fifii ne nia dau
faafia bae lana ki taki sa Mosis sui
naa nia bae 'urii, "'O liosau 'ana ta
wane kau ka mala lau guu ne 'o liosau
'ani 'oe 'i tala'amu."
15 Aia, ma lea kamolu molu ka
dau gwamolu 'ana kwaisaungi lae 'i
matangamolu kwailiu ma molu ka
faa ta'aalia gwamolu manata lamolu
ki kwailiu, kamolu molu ka fiia ade
lea molu ka faafunuia lau gwamolu
toolamolu ki.

Na doori lana Anoedoo Abu ma na doori lana tooe fua noni

16 Nau, si doo ku saea fuamolu 'e
'urii: Molu ade sulia manata lana
Anoedoo Abu uri ka nao molu si ade
sulia kwaidooria ta'aa kamolu 'ana
tooe fua noni.
17 Suli na kwaidooria kamolu 'ana
tooe fua noni nia 'e'ete lau gwana
faasia kwaidooria nia Anoedoo Abu,
ma na kwaidooria nia Anoedoo Abu
ka 'e'ete lau gwana faasia kwaidooria
kamolu 'ana tooe fua noni. Na roo
doo nai ki 'afitai daru ka kwaimani.
Suli ne roo doo nai ki 'afitai daru
ka kwaimani 'uri nai lao mauria nia
wane, nia 'e ilia wane 'afitai ka sak-
wadoloa naa fua ili lana si doo diana
ne nia dooria ili lana.
18 Ma sui ta, lea kamolu molu
faolomainia Anoedoo Abu ka talai
kamolu, na taki sa Mosis 'e nao si
gwaungai naa 'ani kamolu.
19 Na doo neki na kwaidooria ta'aa
nia noni 'e talaia wane uri ili lana ki
da tio folaa ki naa: Na ooe, ma tai

garoa 'e'ete kwailiu ki lau guu matan-
gana wane fai keni.
20 Na foa satana lae nunuidoe ki lau
guu, na aru lae ma ili akalo lae ki.
Na malimae lae ma na firufiru lae lau
guu, na ununu ta'aa lae sulia wane
ki, na 'uga lae, na rakesasu 'ali'ali lae,
na sasibila lae, na olisusuu lae, na
tagabola kwailiu lae 'ana tooe,
21 ma na 'uga lae. Na kuufi lana doo
faa gwaulilinge ki, na saso oraoraa
lae ma na wae oewanea lae fainia
kuu lae ki, ma na ili lana doo garo 'oro
'uri nai ki lau. Nia ne ku faarongo
kamolu lau kau mala bae ku saea sui
naa, wane ne nia ilia doo nai ki, nia
'afitai ka ruu lao 'initoaa God.
22 Ma na doo neki Anoedoo Abu 'e
falea fua wane lau 'ana ne liosaue,
na manata ele lae, na aroaroe, na
mamarato tau lae, na sasi diana lae,
na diana lae, na mamana lae,
23 na abulo marabibi lae, ma na sua
diana lae sulia doori lana ki wane
'i tala'ana faasia ta'aa lae. Na doo
diana nai ki sui guu 'afitai ta taki ka
uu suusia ta wane fasi ili lana ki.
24 Na toaa ne da too ki naa fua Kraes
Disas, kera da foto faafia naa tooe
fua noni fai kwaidooria nia ki 'ana
'airarafolo.
25 Kolu lea naa sulia liona Anoedoo
Abu suli nia falea naa mauria falu
fuakolu.
26 Alu nao kolu si too lau 'ana nau-
nau lae, ka nao kolu si sukua doo
ta'ae ki, ma ka nao kolu si 'uga lau.

6

Kolu rao kwai'adomi fuakolu kwailiu

1 Toaafuta nau ki 'ae, lea ta wane
'amolu 'e ilia tasi doo ka garo, kamolu
toaa ne Anoedoo Abu 'e 'inito 'ani
kamolu, molu ka olitainia mai wane
nai faasia lao garo laa nia. Molu ka
bae sarafaia fua wane nai ma molu
ka fiia ade lea ta wane 'amolu ka ilia
lau guu tasi doo garo mala 'ana ne nia
ilia.
2 Molu ka 'adomia wane ne nia nii
lao 'afitaie. Si kada molu ade 'uri
nai, nia ka faatainia kamolu molu
ade sulia na toolangaidooa ne Kraes
nia falea mai fuakolu.
3 Lea ta wane nia saea nia wane
'initoe ma sui ka nao si 'adomia
gu kau ta wane, nia faaoewane nia
gwana 'i tala'ana ma ka nao lau wane
fua bae mamana lae.
4 Na wane ka tala kelesi diana lau
gwana 'ana abulo lana 'i tala'ana. Lea
nia saitomana abulo lana 'e diana
gwana, nia ka ele 'ana sulia. Ma sui
boroi 'ana ta, nia ka nao si faabo-
latainia lau 'i tala'ana fai wane ki.
5 Suli na wane ka tala suasuli diana
lau gwana sulia abulo lana 'i tala'ana.
6 Toaa ne kera toolangainia ki bae
lana God fuamolu, nia bobola uri
molu ka tolingia doo diana neki molu
too ai molu ka fale 'ada.
7 Nao manata lamolu si suke
kamolu guu uri saufini lana tasi doo
faasia God. Suli si doo ne wane nia
ilia ka diana ma nao ka ta'aa, nia kai
dao toi lau guu si doo uri maana. Nia
mala 'ana ta 'ai ne wane fasia, totoo
na 'ai nai lau gu ne nia kai fufusia
fufuana.
8 Lea wane 'e ili sulia doori lana
tooe fua noni, nia kai funu uri maana.
Aia, ma lea wane ka ilia doori lana
Anoedoo Abu, nia ka too 'ana mauria
firi nia Anoedoo Abu.
9 Nao kolu si noni'ela faasia ili lana
doo diane ki. Suli lea nao kolu si
luka 'ana ili lana doo diane ki lelea ka
dao 'ana si kada God nia 'oloa, kolu
tara kolu ka ngalia doo diane ki uri
maana.
10 Nia 'uri nai, alu nao kolu si
noni'ela 'ana ili lana doo diane ki fua
wane ki 'i tari'ina. Ma kolu ka ilia doo
diana nai ki fua toaa nai ki fatai ne
kera toolakolu neki da manata ma-
mana lau guu 'ana Kraes.

Si baea 'isi ki

11 Molu liotoi 'amolu mae kekeda
laa baita nai ki ku kedaa kau 'ana leta
nee 'ana 'abaku 'i tala'aku nai.
12 Tai wane 'i sena ki kera da doo-
ria gwada uri faaele lana manata
lana tai toaa Diu ki lau guu. Nia ne
adea kera daka suumainia 'iri'unga
lae fuamolu. Kera da ili 'uri nai suli
da mau ade lea kera da faarongo talo
sulia mae lana Kraes 'ana 'airarafolo
ma wane ki daka ilimatai kera fainia.
13 Na toaa neki da 'iri'unga ki naa,
kera nao dasi ade gu sulia taki sa
Mosis. Ma sui boroi 'ana nao dasi ade

sulia taki, kera daka dooria gwada
uri molu ka 'iri'unga, suli kera doo-
ria uri daka bae inala 'ada 'i maana
toaa Diu ki suli si doo nai da ilia 'ani
kamolu.
14 Aia, fuaku 'i tala'aku, nau kwai
bae inala 'akua sulia si doo ne Aofia
kolu sa Disas Kraes nia ilia 'ana
'airarafolo. Suli 'i nunufana Kraes,
nau ku suana dongana molaagali ne
toaa nao dasi manata mamana ki da
suai ka diana 'ani kera ka nao si diana
naa 'ani nau. Ma ni kera boroi da
suana doo neki nau ku manata ma-
mana ma ku suai ka diana 'ani nau ka
nao si diana lau guu 'ani kera.
15 Aia, lea wane ka 'iri'unga ma nao
ka nao si 'iri'unga boroi, si doo nai
nao si 'initoa guu. Si doo ne 'initoa
'ana ne fua wane ka too 'ana mauria
falu 'ana Anoedoo Abu.
16 Alu God nia falea 'ana aroaroe
ma na kwai'ofeie fua tii ne nia lea
sulia si baea fifii nai. Ma na toaa ne
da ili 'uri nai ki, kera ne toaa mamana
nia God.
17 Si baea 'isi nau naa fuamolu nia
'urii: Nao ta wane si sukua lau ta
'afitaia fuaku, suli nau 'ana bae ku
ngali maala uri maana ne nau wane
ni rao nia Kraes.
18 Toolaku ki 'ana Kraes 'ae, alu
Aofia kolu sa Disas Kraes nia ade di-
ana 'ana fuamolu sui guu. Iuka nia
'uri nai.

Na Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I 'Efesas

'Efesas, nia na maefera baita 'ana bali lolofaa 'i 'Eisia. 'Eisia, nia ta brofens 'ana brofens nia ki gafman 'i Rom. 'I tari'ina, ta bali 'ana brofens nai kera da 'ailia naa 'ana Tekii. Sa Bol nia safalia na konia manata mamana nai 'i 'Efesas lao ruana ma oluna si kada nia lea uri faarongo talo lae sulia si Faarongoa Diana bae (suana 'Aks 18:19-21 ma 19:1-41). Nia lio 'ana mala sae sa Bol naa ne nia kedaa buka nee 'ana si kada bae lau guu nia too laona lookafo 'i Rom.

Na buka nee, sa Bol nia kedaa uri ka 'adomia toaa nia ki God uri kera daka saitoma diana 'ana kwai'ofeia nia God 'e diana tasa. Ma uri kera daka saitoma diana 'ana manata lana God uri faamauri lana toae ki sui guu ne 'ita ka too naa. Na buka nee nia too 'ana roo bali buka ki. Lao bali buka totoonao (Safta 1-3), sa Bol nia kekeda ka toolangaidoo sulia ne raoa nia God nia ali'afu nunufana Kraes ma Kraes lau guu ka gwaungai 'ana doo ki sui guu. Bali buka nai ka faatainia lau guu, ne God nia faamauria toaa Diu ki ma na toaa nao lau Diu ki 'i nunufana Kraes. 'I seeri, God ka 'adoa roo kulee wane ki 'ana tii kulee wane guu 'ana tiidooa lae fainia Kraes. 'I seeri, toaa nia God nia lea mai faasia roo kulee wane nai ki sui guu.

Aia, laona ruana ta bali buka 'ana buka nee (safta 4-6) sa Bol nia ka bae folaa sulia malutana tiidooa lana toaa nia ki God. Sui nia ka saea lau guu uri lea na toaa nia ki God kera da too aoloa 'ada 'ana kada ki sui guu, nia ka adea kera daka too 'ana tiidooa lae 'i matangada kwailiu. Sui nia ka saea lau gu fuada ne firu laa kera, kera da firu fainia sa Saetan.

Na 'Inifuui baea ki laona buka nee:

God nia faamauria toaa Diu ma na toaa nao lau Diu ki sui nia ka 'ado kera daka alu tiidoe 1:1—3:21

Toaa manata mamana ki da tiidooa naa fainia Kraes 4:1—6:24

1 Nau sa Bol waa bae God fili nau sulia liona 'i tala'ana uri rao 'aboosol lae fuana Kraes Disas. Nau ne ku kekeda kau fuamolu toaa nia ki God 'i 'Efesas ne molu mamana fuana Kraes Disas.

2 Alu ade dianaa ma na aroaroa nia Maa kolu God ma Aofia kolu sa Disas Kraes 'e nii 'ana fai kamolu.

Doo diana nia ki God fuakolu laona tiidooa laa kolu fainia Kraes

3 Kolu tangoa God na Maa nia Aofia kolu sa Disas Kraes, suli nia falea doo diana 'i salo ki fuakolu sui guu uri ka 'adomi kolu 'i laona tiidooa laa kolu fainia Kraes.

4 'Uabaa na mai sui fatai God kafi saungainia molaagali, God nia fili kolu nunufana Kraes uri kolu ka too tii bali fuana ma uri ka nao tasi doo si garo 'ani kolu. Nunufana ne God nia liosau 'ani kolu,

5 nia ka fili kolu 'uabaa na mai 'i nunufana sa Disas Kraes uri nia ka 'aili kolu na wela nia ki na 'ana. Nia ili 'uri nai sulia manata lana 'i tala'ana ma nia ka ele 'asia naa sulia.

6 Kolu tangoa God uria na ade dianaa baita tasa nia. God nia fale tatakwai 'ana ade dianaa nai fuakolu nunufana 'Alakwa liliosaua nia.

7 Na ade dianaa nia God fuakolu nia 'e baita tasa. Suli ne nia falea mai 'Alakwa nia ka mae ma ka foli usi kolu ma ka oli fai kolu mai siana, ma 'i seeri nia ka manata lukea abulo ta'aa laa kolu ki.

8 Nia faatainia dianaa baita nai fuakolu fainia liotooa ma na saitomadooa nia 'i tala'ana.

9 Ma si manata laa ne nia nao si faatainia mai siana toaa 'ana kada 'i nao ki, nia ka faatainia naa siakolu 'i tari'ina. Ne God nia manata toi 'uana mai uri totoo boroi nia kai fulia si doo 'ana rao lana Kraes, ma God nia kai manata ele 'asia naa sulia.

10 Manata lana God nia dooria uri totoo nia dao 'ana si kada nia 'oloa, nia kai koni kwaimani 'ana doo neki sui guu nia saungainia ki laona salo ma laona molaagali, uri Kraes nia ka gwaungai fuada sui naa.

11 Na doo neki sui guu God nia ilia ki nia ilia sulia manata lana ma doori lana 'i tala'ana. 'I seeri nia ka fili kameli toaa Diu ki sulia manata lana

'i nunufana Kraes uri ni kameli toaa
nia ki na 'ana.
12 Nia fili kameli toaa Diu ki 'uri
nai uri meli ka manata mamana 'ana
Kraes 'i totoonao 'ani kolu, ma meli
ka tafoa satana God ne baita ka tasa.
13 Nia ka dooria lau guu uri ni
kamolu toaa ne nao lau toaa Diu ki,
ne molu rongoa lau guu si faarongoa
mamana diana nee sulia mauria ne
God nia falea fuamolu, uri kamolu
lau guu molu ka manata mamana
'ana Kraes. Ma si kada kamolu molu
manata mamana 'ana Kraes, God nia
ka falea Anoedoo Abu fuamolu uri
ka faatainia ne kamolu toaa nia ki
naa. Na Anoedoo Abu nai, God nia
alangainia 'ua naa uri totoo God nia
kai falea mai.
14 Ma na Anoedoo Abu nai nia na
fafarangadoa nia God fuakolu uri
maasi lana doo diana neki nii 'ua mai.
Talafana si doo diana ne God nia alua
ka tio siakolu uri ka too fai kolu lelea
ka dao 'ana si kada ne God nia kai lafu
kolu faasia ta'aa lae ki sui. Kolu tafoa
'akolu satana God ne baita ka tasa.

Foa laa nia sa Bol fua konia manata mamana 'i 'Efesas

15 Doo ne adea guu, nau 'ita 'ua mai
'ana si kada ku safali rongo kau sulia
na manata mamana laa kamolu 'ana
sa Disas na Aofia kolu ma sulia na
liosaua kamolu fua toaa nia ki God
'ana fere ki sui guu,
16 nau nao kwasi lukasia tango lana
God fuamolu laona foa laa nau ki.
17 Nau ku gania God nia sa Disas
Kraes na Aofia kolu, na Maa diana
tasa nee uri nia ka falea Anoedoo Abu
'ana liotooa fuamolu uri ka faatai
folaa 'ana God siamolu uri molu ka
saitoma diana 'ani nia.
18 Nau ku foa uri God ka 'adomi
kamolu uri molu ka lio saitomana
doo diana tasa neki God nia alan-
gainia kai falea fuamolu ki suli ne
kamolu na toaa nia ki God.
19 Ma uri molu ka lio saitomana
tetedea baita tasa nia God ne kai
rao laona mangona toaa manata ma-
mana ki. Na tetedea nai bae God
20 nia tataea 'ana sa Disas Kraes
faasia maea ma ka alu nia 'i bali 'aba
aolo nia 'ana 'initoaa 'i salo.
21 Sa Disas Kraes nia 'inito ka talua
na 'ensel ki, ma na anoedoo ta'ae ki,
ma na rigitaa nia Kraes ka talua rigi-
taa ki sui 'ana kada salo nee ma 'ana
kada salo ne nii 'ua mai.
22 God nia alua Kraes ka gwaungai
'ana doo ki tiifau 'ana rigitaa nia ma
uri ka gwaungai 'ana doo ki tiifau fua
diana lana konia manata mamana
nia God.
23 Aia, na konia manata mamana
nia God ne na nonina Kraes naa, ne
Kraes nia 'e fungulia mala ne nia fun-
gulia doo ki tiifau.

2

God nia faamauri kolu 'i nunufana Kraes

1 'Ana kada 'i nao, kamolu na toaa
mae ki gwana laona ade faasia lae ma
na abulo ta'aa laa kamolu ki.
2 Kamolu molu ka lea gwamolu su-
lia birangaa ta'aa nee laona molaa-
gali ma molu ka ade gwamolu sulia
sa Saetan waa ne 'inito 'ana anoedoo
ta'ae ki ma ka talaia toaa ade faasia
nee 'i tari'ina.
3 'I nao mai kada kolu si manata
mamana 'ua, ni kolu sui guu kolu
bobola sui gwakolu 'ana too lae sulia
doori lana nonidoo ma na ade lae
sulia kwaidooria ta'aa kolu ki. Ma
na manata lakolu ka adea kolu sui
naa kolu ka naofia naa kwakwaea nia
God fuakolu.
4 Ma sui God ka kwai'ofei tasa
fuakolu nunufana liosaua baita nia
fuakolu,
5 nia ka faamauri kolu fainia Kraes.
Nia ade 'uri nai fuakolu 'ana si kada
kolu nii 'ua gwakolu laona maea 'i
nunufana ade faasia lakolu. God nia
ka faamauri kolu lau 'i nunufana ade
dianaa nia.
6 'I laona tiidooa laa kolu fainia sa
Disas Kraes, God nia tatae kolu fainia
Kraes faasia maea uri kolu ka gooru
kwaimani fai nia 'i langi 'ana 'initoa
lae fai nia.
7 God nia ade 'uri nai 'ani kolu uri
'ana si kada loki nii 'ua mai nia ka
faatainia ade dianaa baita tasa nia
fuana toae ki sui 'i nunufana raoa ne
sa Disas Kraes nia ilia.
8 Suli ne God nia ade diana tasa
fuamolu, nia ka faamauri kamolu si
kada kamolu molu manata mamana
'ani nia. Nao lau nunufana tasi raoa
ne molu ilia 'i tala'amolu. Na mauria

falu nai, na fale tatakwai laa nia God
lau gwana fuamolu.
9 Nia ne adea 'afitai ta waa ka bae
naunau lau sulia mauria falu nee,
suli God nao si falea lau mai uri
maana tasi raoa ne kolu ilia.
10 Ni kolu na saungaia nia ki God ne
nia saungai kolu 'i nunufana sa Disas
Kraes, uri kolu ka ilia raoa diana neki
nia fili kolu 'ua na mai uria.

Too kwaimanie ma na tiidooa lae nunufana Kraes

11 Nia 'uri nai, kamolu toaa ne
nao lau Diu ki molu manata fasi suli
kamolu 'ana kada 'i nao. Toaa Diu
ki da sae kamolu 'ana "Toaa nao
lau toaa nia God" suli nao molu si
'iri'unga, ma ni kera daka sae kera
'ana "Toaa nia God" suli kera da
'iri'unga.
12 'Ana kada 'i nao, kamolu molu nii
tau faasia Kraes, molu ka too 'i sara
faasia matangana toaa fifilia nia God
'i 'Israel, molu ka ore 'ana dianaa bae
God nia alangainia fuana toaa nia,
ma molu ka too boroi laona molaa-
gali nee ka nao molu si saitomana
guu God ma ka nao molu si manata
ngado guu uri tasi doo siana.
13 Sui boroi 'ana molu ka too tau
faasia God 'ana kada 'i nao, 'i tari'ina
nee 'i nunufana tiidooa laa kamolu
fainia sa Disas Kraes, God nia 'idu
kamolu na mai karangi nia 'i nun-
ufana Kraes nia mae ma na 'abuna ka
igwa.
14 Kraes nia falea aroaroe fuakolu
sui nia ka 'ado kolu sui naa, ne kameli
toaa Diu ki fai kamolu toaa nao lau
Diu ki, ma 'i seeri ni kolu tiidoe naa.
Ma Kraes nia ka okosia naa 'ogua bae
tolingi kolu toaa Diu ki ma na toaa
nao lau Diu ki.
15 Sulia Kraes nia lafua naa taki
nia God fainia si baea fifii 'i laona
ki sui naa uri kolu roo kulee wane
neki kolu ka alua guu tii kulee wane
laona tiidooa laa kolu fainia Kraes.
'Uri nai, Kraes nia ka ilia kolu ka too
kwaimani naa.
16 Aia, 'ana mae lana Kraes 'ana
'airarafolo, nia lafua naa malimaea
bae 'i matangana toaa Diu ki fai toaa
nao lau Diu ki. Ma 'ana mae lana lau
guu, nia ka ofua naa roo kulee wane
ki uri kolu ka alua guu tii kulee wane
ma ka olitai kolu siana God.
17 Nia ne, Kraes ka sifo mai laona
fera ne 'i ano, ma ka faatalon-
gainia na Faarongoa Diana nee sulia
aroaroe fuamolu toaa nao lau Diu ki
ne molu too tau faasia God 'ana kada
'i nao ma ni kameli lau guu Diu ki ne
meli too karangi nia.
18 Uri 'i nunufana si doo nai Kraes
nia ilia, kameli toaa Diu ki fai kamolu
toaa nao lau Diu ki kolu saitomana
kolu ka lea kwaimani na mai siana
God na Maa 'ana tii Anoedoo Abu
guu.
19 Nunufana si doo nai, kamolu
toaa nao lau Diu ki nao molu si 'e'ete
guu faasi kameli toaa Diu ki. Ma 'i
tari'ina nee, kamolu na toaa God ki
naa fai kameli, ma God nia Maa kolu
sui naa.
20 Kolu toaa manata mamana ki,
kolu mala 'ana ta luma ne God nia
saungainia 'i fafona fau. Sa Disas
Kraes ne nia fau nai ma na toa
'aboosol nia ki fai na brofet ki kera na
baefungu ki 'ana luma nai.
21 Ma ni kolu naa ne tai doo 'ana
doo ne God nia saungainia 'ana luma
nai. Ma Kraes naa ne tolea luma
nai lelea nia ka faasuia luma abu fua
foosi lana God.
22 Ma ni kamolu toaa ne nao lau Diu
ki kamolu sui naa kamolu bali 'ana
luma nia God naa, ne God nia too 'i
laona 'ana Anoedoo Abu nia.

3

Manata lana God fua toaa nao lau Diu ki

1 Nau sa Bol, ku too 'i laona lookafo
suli nau ku faatalongai sulia na
Faarongoa Diana nee sulia sa Disas
Kraes fuamolu kamolu toaa nao lau
Diu ki.
2 Nau ku saitomana, kamolu molu
rongo sui naa sulia God ne nia fili nau
nunufana kwai'ofeia nia, uri nau ku
rao fua 'adomi lamolu lae.
3 'Uri bae nau ku safali kekeda sui
na mai sulia, God nia faatainia man-
ata lana fuaku. Na manata lana nai
nao nia si faatai folaa ai fua waa baki
'ana kada 'i nao.
4 Ma lea sa molu teemai diana 'ana
kekeda laa nee, tara kamolu molu kai

lio saitomana ne nau ku saitomana
doo 'oro sulia Kraes
5 ne God nao si faatai folaa ai fua
waa ki 'ana kada 'i nao. Ma sui
'i tari'ina nee, 'i nunufana raoa nia
Anoedoo Abu, God nia faatainia naa
manata lana fuana toa 'aboosol abu
nia ki ma na brofet abu nia ki.
6 Ma si manata laa nai nia 'urii:
Kamolu toaa ne nao lau Diu ki,
ne molu manata mamana sulia si
Faarongoa Diana nee, God nia falea
dianaa nia fuamolu lau guu fainia
toaa Diu ki. Kolu too kwaimani 'ana
tii 'aebara guu, ma kolu ka ngalia doo
ki tiifau ne God nia alangainia mai
nunufana sa Disas Kraes.

7 God nia fili nau laona liosaua ma
na rigitaa nia nau waa ni rao nia, uri
nau ku faarongo 'ana si Faarongoa
Diana nee.
8 Nau waa tae ku nao 'isi gu ne
matangana toaa manata mamana
nee tiifau. Ma sui God nia ka
faatainia ade dianaa nia fuaku, nia
ka falea si raoa nee fuaku 'ana
faatalongai lana si Faarongoa Diana
nee sulia doo diana tasa ki 'asia naa
ne Kraes kai falea fuamolu toaa nao
lau Diu ki.
9 God ne saungainia doo ki sui guu,
nia nao si faatai folaa mai 'ana si
manata laa nai fua waa ki 'ana kada
'i nao. Sui tari'ina, nia ka odu nau uri
faatai folaa lae 'ana si manata laa nia
nai fua toae ki sui guu.
10 Uri seeri 'i tari'ina, God nia ka
konia mai toae ki faasia toaa Diu ki
ma toaa nao lau Diu ki kera daka
ofu kwaimani 'ana tii konia manata
mamana guu. Uri God ka ilia konia
manata mamana nai ka faatai folaa
'ana liotooa talingai nia fuana 'ensel
gwaungai ki ma na doo naonao ki
'ana mamangaa.
11 God nia ilia si doo nai sulia si
manata laa nia 'ita ka manata toi na
mai. Ne nia ilia 'i nunufana sa Disas
Kraes na Aofia kolu.
12 Kolu, kolu manata mamana 'ana
Kraes, nia ka adea kolu ka noniraa
ma ka nao kolu si mau 'ana dao lae
siana God.
13 Doo ne adea guu, nau ku gani
kamolu uri nao molu si liodila lau su-
lia na nonifiia nau neki fuamolu. Suli
nau ku nonifii uri ka 'adomi kamolu.

Na liosaua nia Kraes fuakolu

14 'I seeri guu, nau ku booruru naa
'ana foa lae talea God na Maa,
15 ne nia saungainia doo ki sui guu
laona salo ma laona molaagali.
16 Ma nau ku amasia naa God waa
ne too 'ana totodaa baita tasa 'ana
dianae sui naa, uri nia ka faatet-
edea mauria kamolu ki 'ana rao lana
Anoedoo Abu.
17 Uri Kraes lea mai ka too na 'ana
laona mangomolu suli molu manata
mamana. Ma suli ne kamolu molu uu
ngasi laona liosaua nia God fuamolu,
18 nau ku gania God uri ka 'adomi
kamolu fainia toaa nia ki God sui guu,
uri molu ka saitoma diana 'ana reba
lana, ma tikwa lana ma fane lana ma
sifo lana na liosaua nia God.
19 Ma uri molu ka filo diana 'ana
liosaua nai Kraes ne nia 'afitai uri ta
wane ka saitoma tiifau ai. Ma uri
molu ka fungu 'alamaa 'ana biran-
gana God.
20 Alu kolu tango nia 'akolu suli na
tetedea nia 'e rao laona mauria kolu
ki. Nia ka ilia doo 'oro diana tasa ne
baita ka talua lau ta tee boroi 'ana ne
kolu manata toi ma nao ta tee boroi
'ana ne kolu gania siana.
21 Tangoa God ka lelea firi totoo si
sui, 'ana sa Disas Kraes ma 'ana konia
manata mamana nia. Iuka nia 'uri
nai.

4

Kolu tiidoe naa 'ana nonina Kraes

1 Nau waa ne ku nii na laona
lookafo uri maana ku rao fuana
Aofia, ku doori bae tetede 'urii
fuamolu: Molu too 'ana tooa ne
bobola fainia doo ne God nia 'aili
kamolu mai uria.
2 Ne molu faatu'uu kamolu ki 'i
tala 'amolu ma molu ka abulo mara-
bibi. Molu too mamarato ma molu
ka sasaore kamolu kwailiu laona
liosaue.
3 Molu rao ngangata 'ana sua diana
lae sulia na tiidooa laa ne Anoedoo
Abu nia falea sui naa fuamolu nee,
ne adea molu ka too kwaimani 'ana
aroaroe.
4 Kolu toaa manata mamana nee,
kolu nii gu laona tii nonidoo. Kolu ka
'ado gu 'ana tii Anoedoo Abu uri talai
lakolu. God nia ka 'aili kolu mai uria

tii mauria firi guu uri kolu ka manata
ngado ai.
5 Kolu ka too gu fua tii Aofia, ne
sa Disas. Tii manata mamana laa gu
ne kolu dau faafia, ne kolu manata
mamana 'ana Kraes. Tii siuabu laa gu
ne kolu siuabu ai.
6 Tii God gu ne kolu too fuana ma
kolu sui guu kolu ka Maa 'ani nia. Nia
baita fuakolu sui guu, ka rao 'ani kolu
sui guu ma ka too laona mauria kolu
ki sui guu.

7 Ma sui, Kraes nia ka falea fale laa
'e'ete kwailiu ki fuakolu ki suli nia
ade diana fuakolu.
8 Na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,

"Kada nia lea naa uri 'i langi, nia
talaia toaa 'oro fainia ne nia
siitasa faafi kera ki.

Ma nia ka falea naa falea ki fua toaa
nia ki."✡

9 Aia, ma tee nai na malutana si
baea nai, "Nia 'e lea naa uri 'i langi"
'e toolangainia nai? Nia toolangainia
sa Disas Kraes nia sifo mai laona mo-
laagali nee.
10 'I seeri sa Disas Kraes nia sifo mai
laona molaagali nee, nia lau gu ne oli
ka raa 'alaa uri laona salo loo fafona
kule ki sui naa uri nia ka nii 'ana kule
ki sui guu.

11 Ma sa Disas Kraes lau gu ne nia
falea mai na fale laa diane ki. Na
fale laa nai ki, tai wane na 'aboosol
ki, ma tai wane na brofet ki. Ma tai
wane, kera toaa uri faatalongai lana
si Faarongoa Diana nee. Ma tai wane
lau, na bastoo ki ma tai wane lau kera
toa toolangaidoo ki.
12 Kraes nia ade 'uri nai uri ka adea
kolu toaa nia ki God kolu ka tala'ana
rao kwai'adomi lae, uri ka 'adomia
nonina Kraes ka rafo diana.
13 Uri lelea kolu ka alu tiidoe 'ana
manata mamana lakolu ma 'ana sait-
oma diana lakolu 'ana 'Alakwa nia
God. Uri lelea birangakolu ka 'uria
tiifau naa birangana sa Disas Kraes.
14 Uri ka nao kolu si mala lau wela
tu'uu ki ma kolu si mala gwakolu
ta baru ne koburu sakolangainia ma
nanafo ka kwaefeoa kwailiu gwana.
Uri ka nao kolu si faamamanea lau
toolangaidooa 'e'ete ki ne toaa susuke
ki da bae sulia.
15 Ma kaa, uri kolu ka bae lau 'akolu
sulia doo mamane ki 'ana liosaue ma
kolu ka 'idu lau 'ana lea lae sulia bi-
rangana Kraes 'ana doo ki sui guu,
nia wane gwaungai kolu.
16 Kraes nia 'ado kwaimani 'ani
kolu toaa 'e'ete kwailiu ki sui gwana
'ana tii nonidoo guu ne nia gwaungai
ai. Ma si kada kolu ilia si raoa 'e'ete
kwailiu kolu nai ki, na nonidoo nai
nia ka baita 'idu ka lea naa laona
liosaue.

Na mauria falu nunufana Kraes

17 Nia 'uri nai, 'ana rigitaa nia Aofia,
nau ku bae fifii 'urii fuamolu; nao
molu si lea lau sulia birangaa ta'aa
kera toaa nee nao dasi saitomana
God, ne kera manata ooewanea.
18 Na manata lada 'e rorodoa ma
daka lea 'e'ete faasia mauria falu ne
God nia falea fuakolu, suli kera da
faasadia lioda ki ma daka ulafusidoo.
19 Kera nao dasi 'ide guu faafia
doo garo ki ma daka lea gwada sulia
kwaidooria ta'aa kera ki, ma daka rao
fifii na 'ada 'ana ili lana kwalukaela
'ana doo ta'ae ki.
20 Aia ni kamolu, si kada bae wane
ki da faarongo kamolu sulia sa Disas
Kraes bae, kera nao dasi toolangainia
tooa ta'ae 'uri nai siamolu.
21 Kera da faarongo kamolu 'ana
doo mamane ki sulia sa Disas Kraes,
ma daka toolangainia lau gu fuamolu
na mamana laa lea mai faasia sa
Disas.
22 Ma daka saea lau guu uri molu
ka lukasia 'amolu birangaa ta'aa
kamolu ki 'ana kada 'i nao. Na doo
kwali nai bae nia talai garo mai 'ani
kamolu ma ka kaubare kamolu mai
uri lea lae sulia kwaidooria ta'aa
kamolu ne suke kamolu gwana mai.
23 Ma daka saea lau guu uri molu
ka alamatainia God uri nia ka faa
faalua mauria kamolu ki ma na man-
ata lamolu ki.
24 Ma daka saea lau gu fuamolu ne
God nia saungai falu naa 'ani kamolu
uri molu ka lea naa sulia birangaa
falu ne nia 'o'olo ma ka abu ma ka
mamana.

✡ **4:8** Sam 68:18

25 Doo ne adea guu, molu lukasia
suke lae ka tio 'ana, molu ka bae
mamana naa fuamolu kwailiu, suli ni
kolu na nonina naa sa Disas Kraes.
26 Si kada wane nia rakesasu, alu
nia too 'ana fasi ili lana tasi doo ne
ta'aa. Ma ka nao si alamatainia uri
rakesasua nia ka tio gwana lelea sato
ka suu gu faafia.
27 Nao lelea molu si falea lau tasi
kada fua sa Saetan uri ili lana doori
lana.
28 Tii ne kai beli, alu nia too 'ana
fasi beli lae. Alu nia rao tetede ma
ka ilia doo diane ki 'ana 'abana uri ka
saitomana 'adomi lana lau guu toaa
da siofaa ki.
29 Molu ka too faasia na baea
ta'aa ki. Molu saea 'amolu si baea
kwai'adomi uri ka faadianaa manata
lana ta wane ne nia 'e rongoa.
30 Nao molu si faaliodilaa na Anoe-
doo Abu nia God, suli na Anoedoo
Abu nia na mamalafooa ne faatai
folaa 'ani toaa mamana nia ki God
maasia fa sato ne nia kai faamauria
toae ki sui guu.
31 Molu lafua si manata laa ta'ae ki
sui guu faasi kamolu. Nao molu si
rakesasu ma molu si rake ngengeela
fuamolu kwailiu, ma ka nao molu si
saea tasi doo ne kai faa ta'aalia man-
ata lana ta wane, ma ka nao molu si
unutai ta'aa 'ana ta wane ma molu si
firufiru.
32 Molu ade diana fuamolu kwailiu
ma molu ka liosau 'ani kamolu
kwailiu. Ma molu ka manata luke
kamolu kwailiu mala 'ana ne God nia
manata luke kamolu tiifau nunufana
sa Disas Kraes.

5

Kolu too laona folaa lae

1 Doo ne adea guu, kamolu bara
wela liliosaua nia God molu lio suli
nia,
2 ma molu ka too 'ana liosaue fuana
toae ki uria ne Kraes nia liosau 'ani
kolu ma ka fale nia 'i tala'ana uri faa-
mauri lakolu. Nia na afuafua talea
God, ne God nia ala faafia.
3 Aia ma ni kamolu, molu ka too
'amolu faasia ooe ma na abulo laa
bilia ki sui gwana, ma faasia ogalu-
lumi lae. Na doo 'uri nai ki nao dasi
bobola fainia lao tooa kamolu ki ne
kamolu toaa nia ki God.
4 Na bae ta'aa lae ma na bae oe-
wanea lae ma na 'onionga ta'aa lae
ma na doo 'uri nai ki sui guu nao si
diana uri molu ka ilia. Si doo bobola
fainia molu ka ilia 'amolu ne tango
lana God.
5 Si doo mamane nau ku saea
fuamolu nia 'urii, tii ne nia ooe ma
abulo lana ka bilia, ma ka ogolulumi
suli ne ogalulumi lae nia mala lau
guu foosi lana nunuidoo ki, wane nai
'afitai ka ruu laona 'initoaa nia sa
Disas Kraes fai God.
6 Nao molu si alamatainia ta wane
ka suke kamolu ma ka bae 'ana 'urii,
"Ooe lae ma ogolulumi lae ma doo
'uri nai ki nao si garo guu!" God
nia kai kwaea toaa ade faasia ki uri
maana kera ilia doo garo nai ki.
7 Nia 'uri nai, nao molu si 'ado
kwaimani fainia toaa nai ki 'ana ili
lana doo garo ki.
8 'Ana kada sui naa, kamolu molu
too laona rorodoa lae, ma sui 'i
tari'ina kamolu molu too naa laona
folaa lae 'ana tiidooa laa kamolu
fainia Aofia. Nia 'uri nai, molu too
na 'amolu 'ana tooa ne bobola fai
kamolu toaa molu fali laona folaa lae.
9 Suli lea kamolu molu too laona
folaa lae, 'i seeri na doo 'o'olo ki ma
na doo mamane ki daka fuli laona
mauria kamolu ki.
10 Molu ade diana 'ua guu 'ana lio
saitoma lana si doo ne kai faadianaa
manata lana Aofia.
11 Nao molu si 'ado kwaimani fai
toaa 'ana rorodoa lae 'ana ili lana doo
ta'ae ki. Si doo bobola fainia uri molu
ka ilia 'amolu ne molu faatai folaa
'ana garo laa kera ki.
12 Na bae lae boroi 'ana sulia doo
nai ki da ili agwa ai nia 'e faa noni
susuala.
13 Aia, si kada na kwesu nia tala fo-
laa fuada, kera tara da lio saitomana
ne abulo lada ki nia garo,
14 suli na kwesu ne nia faatai folaa
'ana doo nai ki kera ilia ki. Doo ne
adea si baea bae ka 'urii nai,

"Kamolu toaa molu maleu liu ma
molu ka mae naa, molu ada
naa!
Molu tatae faasia maea, Kraes nia kai
tala folaa faafi kamolu!"

15 Doo ne adea guu, molu too molu
ka suasuli diana 'ana tooa kamolu ki.

Molu ka too manataa, nao molu si too oewanea.
16 Molu ka ilia doo diane ki, suli fa sato neki fa sato ta'ae ki.
17 Nia 'uri nai, nao molu si too oewanea gwamolu. Molu manata, uri molu ka saitoma diana 'ana doori lana Aofia.
18 Nao molu si dau gwamolu 'ana oewanea laa nee 'ana kuufi lana waen, ne nia dau gwana 'ana faata'aali lamolu lae. Molu alamatainia Anoedoo Abu nia 'inito naa 'ani kamolu.
19 'Ana si kada molu ofu kwaimani ki, molu ka nguulia Sam ki, ma nguu ni faabaita lae ma tango lae ki. Ma molu ka nguu 'ana nguu laa ne kwaifalaloi faasia laona mangomolu tiifau talea Aofia.
20 Uri molu ka tangoa Maa kamolu God 'ana satana sa Disas Kraes na Aofia kolu ka lelea firi fua doo ki sui guu.

Si baea sulia na tooa nia bara waiwelana

21 Ma uri kamolu sui guu molu ka ade sulia bae lamolu ki kwailiu suli kamolu molu maungia Kraes 'ana faa'inito lana.
22 Kamolu keni 'afe ki, molu ka ade sulia na arai kamolu ki talafana molu ade sulia Aofia kolu.
23 Suli na arai, nia na gwaungaia ne too 'ana rigitaa uri ka saea si doo ne 'afe nia kai ilia, mala lau guu Kraes nia na gwaungaia ne too 'ana rigitaa uri ka saea si doo ne konia manata mamana nia kai ilia. Kraes nia too uri faamauri lana konia manata mamana nia.
24 Na konia manata mamana nia Kraes nia too gwana uri ade lae sulia bae lana Kraes. Na keni 'afe lau guu nia too gwana uri ade lae sulia bae lana arai nia 'ana doo ki sui guu.
25 Kamolu arai ki, molu ka liosau 'ana 'afe kamolu ki, mala 'ana Kraes nia liosau 'ana konia manata mamana nia ma ka fale nia 'i tala'ana ka mae uri faamauri lana.
26 Kraes nia ade 'uri nai uri konia manata mamana nia ka abu ma ka sakwadoloa faasia ta'aa lae 'ana siuabu lae ma 'ana bae lana.
27 Uri 'i seeri suana lana ka diana tasa 'ana si kada Kraes kai talaia kau siana mala 'ana ta keni fungao dao uri lana ne nao tasi doo si garo 'ani nia. Ne nia 'o'olo ma ka diana tasa 'i maana God.
28 Kamolu toa arai ki molu ka ade lau gu 'uri nai. Sui molu ka liosau 'ana 'afe kamolu ki ka mala lau guu ne kamolu liosau 'ana nonimolu 'i tala'amolu. Na wane ne nia liosau 'ana 'afe nia, nia ne 'e saitomana liosau lae 'ani nia 'i tala'ana.
29 Na wane ki sui guu nao ta waa si ote nia 'ana nonina 'i tala'ana. Doo da ilia 'ada ai ne kera saarea ma daka suasulia nonida ki 'i tala'ada, mala lau guu sa Disas Kraes nia ilia fua konia manata mamana nia.
30 Ma kolu na toaa ne kolu manata mamana 'ani nia, ni kolu ne talafana nonina sa Disas Kraes.
31 Suli na Kekeda lae Abu nia bae 'urii, “Na wane ka faasia gaa nia fai maa nia, uri nia ka arai. Aia, na wane nai fai na keni nai, keerua tii nonidoo naa.”
32 Si baea nai nia 'afitai uri saitoma diana lae ai, ma sui boroi 'ana, nau ku bae 'aku sulia sa Disas Kraes fai na konia manata mamana nia.
33 Ma na Kekeda laa Abu ka faatainia lau guu si doo sulia wane arai ki fai na keni 'afe ki nia ka bae 'urii: Na waa ne 'o arai naa, 'oko liosau 'ana 'afe 'oe, mala lau gu ne 'oe liosau 'ani 'oe tala'amu. Ma na keni kwasitoole ne 'o 'afe naa, 'oko sae'inito 'ana arai 'oe.

6

Si baea sulia roo maakwaina ki fainia wela keerua ki

1 Kamolu wele ki, molu ade sulia bae lana maa kamolu fai gaa kamolu ki 'ana too lamolu fuana Aofia, suli ade lae 'uri nai nia 'o'olo.
2 Si baea fifii totoonao nia God fainia alangaia nia 'e bae 'urii, “'O manata 'initoa 'ana maa 'oe fai gaa 'oe,
3 uri 'oko too diana ma na mauri lamu ka tikwa laona molaagali.”
4 Aia, kamolu maa fai gaa ki, nao molu si faarakesasua wela kamolu ki. Aia, ma si doo ne bobola fainia uri molu ka ilia 'amolu ne molu toolangaidoo siada ma molu ka faamanatai kera 'ana birangana Aofia.

Si baea fuana waa rao tatakwai ki fai na waa naonao kera ki

5 Aia, ma kamolu toaa rao tatakwai ki molu ade sulia bae lana waa naonao kamolu ki laona ano nee ma molu ka manata maungi kera. Molu ade sulia bae lada ma molu ka ili mamana ai talafana sae kamolu rao gwamolu fuana sa Disas Kraes.

6 Molu rao 'ana faadiana lana manata lada 'ana si kada ki sui guu, lea kera daka bubungi kamolu ma nao ka nao boroi. Molu ade sulia bae lada 'ana si kada ki sui guu mala 'ana doo ne God nia dooria 'ua gu fuamolu uri ili lana 'ana mangomolu 'ua guu fua sa Disas Kraes.

7 Molu ka rao 'ana manata ele lae suli nia talafana sae kamolu rao gwamolu fuana God, nao lau fuana wane 'ana fera ne 'i ano.

8 Kolu saitomana ne Aofia nia kai kwaiarangai kolu tiifau uri maana si raoa neki sui guu kolu ilia ki, lea sae kolu ka rao tatakwai ma nao ka nao boroi.

9 Aia, ni kamolu toaa ne molu too 'ana waa rao tatakwai lae ki, molu ade diana lau guu fuada. Nao molu si sasi ni saungi lada lae lau, suli ni kera fai ni kamolu sui guu molu too guu 'ana tii wane gwaungai fuamolu ne nii mai salo, ne nia nao si kwai maa'ilisi guu 'ana ta wane.

Kolu toaa ni omee

10 Aia, si baea 'isi nau naa fuamolu ne, molu ngalia tetedea kamolu faasia na tetedea baita tasa nia Aofia kolu.

11 Molu dau 'ana raunga ni firu neki sui guu God nia falea fuamolu, uri molu ka siitasa 'ana sa Saetan kada nia ili tomolu.

12 Na firua ne kolu firu ai, nao kolu si firu lau fainia wane gwana mala 'ani kolu. Kolu firu fainia tetedea nia sa Saetan. Ne kolu firu fai anoedoo ta'aa ki, ma fai na gwaungaia kera ki ne kera 'inito 'ana rorodoa lae laona molaagali nee.

13 Nia 'uri nai, molu dau 'ana raunga ni firu neki tiifau ne God nia falea fuamolu, uri si kada 'ana firu lae fai malimae 'e dao mai kamolu molu ka bobola fai siitasa lae faafi nia. Ma 'ana si kada 'ana firu lae 'e sui, kamolu molu ka uu ngasi 'ua gwamolu.

14 Nia 'uri nai molu uu ngado diana 'ana mamana lae ne mala 'ana ta 'ue gwaro lana 'i salafamolu. Ma molu ka too 'ana 'o'oloe ne mala 'ana ta ruruu ne molu ruufia uri suusi lana maa ruruu molu.

15 Ma molu ka too 'ana ade akau lae 'ana si kada ki sui guu uri faarongo talo lae sulia si Faarongoa Diana nee 'ana aroaroe. Na ade akau laa nai nia mala 'ana tai tae butu ne molu ruufia 'i 'aemolu ki.

16 Ma molu ka too 'ana manata mamana lae 'ana God, ne mala 'ana ta talo ni foda lae ma kwaemaeli lana simo kwekwesu nia ki sa Saetan ne nia basi kamolu ai.

17 Ma na kwaifamauria nia God fuamolu nia mala 'ana ta kefi ne molu ngalia molu ka ruufia 'i gwaumolu. Ma na bae lana God, ne nia mala 'ana 'ila ni firu ne Anoedoo Abu nia fale fuakolu.

18 Ma molu ka foa tetede 'ana si kada ki sui guu 'ana rigitaa nia Anoedoo Abu fuamolu. Molu ka gania kwai'adomia ki faasia God fuana toaa nia ki ma molu ka lilio diana.

19 Molu ka foa lau gu fuaku uri si kada nau ku bae, God nia ka adea bae laku ka 'o'olo, ma uri nao kwasi mau lau 'ana bae lae sulia si Faarongoa Diane nee ne faatai folaa 'ana manata lana mai God ne 'ita ka tio agwa na mai.

20 Sa Disas Kraes nia fili nau uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee, ma ni nau ku nii naa laona lookafo uri maana si raoa nai. Molu ka foa lau gu uri nau ku bae noniraa sulia si Faarongoa Diane nee sulia doori lana God.

Si baea ni manata diana laa 'isi ki

21 Sa Tikikas, na wanefuta diana kolu ma na waa rao mamana nia Aofia, nia kai faarongo kamolu sulia tooa nau 'uri molu ka saitomana doo neki sui guu da fuli fuaku 'i seki.

22 Nia ne adea ma nau ku odu nia kau siamolu, uri nia ka unu sulia too lameli, ma uri nia ka faatetede kamolu lau guu.

23 Alu God na Maa ma sa Disas Kraes na Aofia kolu daru falea 'adarua aroaroe fuamolu, ma daru

ka 'adomi kamolu 'adaru uri molu ka
too 'ana liosaue 'i matangamolu ma
'ana manata mamana lae 'ani nia.
24 Alu God nia ade diana 'ana
fuamolu sui guu ne molu liosau 'ana
Aofia kolu sa Disas Kraes 'ana liosaua
ne totoo si sui.

Na Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Filibae

Filibae nia na maefera baita 'ana bali lolofaa 'i Masedonia, ne kera da 'ailia naa 'ana 'i Gris 'i tari'ina.

'Aks 16 nia bae sulia si kada sa Bol nia safalia konia manata mamana nai laona maefera baita 'i Filibae. Na leta nee fua konia manata mamana nee 'i Filibae nee, sa Bol nia kedaa 'ana si kada nia nii naa laona lookafo 'i Rom. Na bae lana sa Bol laona buka nee, nia saea nia dooria kai tango kera suli da kwai'adomi fuana 'ana bali 'ana si malefo kera ki. Sa Bol ka faarongo kera lau guu nia dooria kera daka too 'ana kwaimanie fuada kwailiu ma 'ana faatu'uu lamolu lae mala 'ana sa Disas. Sa Bol nia ka saea lau gu fuada uri daka gwalua manata lada ka ngado 'ana God, sui boroi 'ana daka dao toi 'afitaia 'oro ki mala 'ani nia sa Bol. Nia ka saea lau gu fuada uri nao kera dasi lea lau sulia toa ne da toolangaidoo garo ki ne kera lea mai faasia matangana toaa Diu ki. Ne kera saea fuana toae ki sui guu uri daka ade sulia taki nia God 'ana 'iri'unga lae taari uri God ka ala faafi kera. Sui ma, sa Bol nia saea sui naa fuada ne manata mamana lae 'ana ade dianaa baita ne God nia faatainia mai, nia lau 'ana ne uri kolu ka ilia. Na manata mamana laa ne kolu ilia 'ana sa Disas, nia lau 'ana ne adea ma kolu ka saitoma diana ai ne kolu tiidooa naa fainia Kraes ma kolu ka 'o'olo naa 'i maana God. Doo ne adea guu, nia nao si 'o'olo uri kolu ka sasi ngangata lau 'i tala 'akolu uri ade lae sulia birangaa nai toaa Diu ki.

Na 'inifuui baea ki laona buka nee:

Na too laa nia sa Bol 'ana mauria nia 1:1-26
Liokwaisulii lae sulia mauria nia Kraes 1:27—2:18
Si baea sulia toaa kwaimani sa Bol ki 2:19-30
Na manata laa ne nia adea wane ka 'o'olo 'i maana God 3:1—4:9
Si baea ni tango lae ki 4:10-23

1 Nau sa Bol fai sa Timotii kaaria roo waa ni rao nia ki sa Disas Kraes ki. Kaaria miri kekeda kau fuamolu toaa nia ki God sui guu ne molu tiidooa naa fainia sa Disas Kraes ne kamolu nii 'i Filibae, ma fuana lau guu toa kwaitalai kamolu ki ma na toa rao kwai'adomi kamolu ki lau guu.

2 Alu God na Maa ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ka ade diana 'adarua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu.

Foa laa nia sa Bol

3 'Ana si kada ki sui gu ne nau ku manata toomolu ai, nau ku tangoa tasa God nau fuamolu.

4 Ma 'ana si kada ne nau ku foa fuamolu ki, nau ku foa 'ana ele lae baita laona mangoku,

5 suli ku manata toi na fale kwai'adomi laa ne molu ilia ki mai fuaku fua ili lana raoa nee 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee. Ne molu fale kwai'adomi fuaku 'ita 'uana mai 'ana si kada molu safali manata mamana ai ma ka lea mai lelea ka dao 'i tari'ina.

6 Si doo ne adea manata laku ka ngado ne, God ne nia safalia si raoa diana nai 'ana mauria kamolu ki, tara nia kai ilia raoa nai lelea ka sui diana guu 'ana fa sato ne sa Disas Kraes kai dao ai.

7 Nia bobola naa uri nau ku manata 'uri nai suli kamolu suli nau ku liosau 'ani kamolu ma suli ne kamolu molu fale kwai'adomi fuaku fua raoa ne God nia 'ofe nau ai ma ka falea fuaku. Nao lau 'ana otona gwana si kada ne nau ku bae fifii mai 'ana firu lae suusia ma faatai folaa lae 'ana mamana lana si Faarongoa Diane nee ai ne kamolu molu kwai'adomi fuaku ai. Kamolu molu kwai'adomi fuaku 'ana si kada nee lau guu nau ku nii naa laona lookafo ai.

8 Nau ku manata toomolu 'asia naa suli na liosaua nau fuamolu nia baita mala 'ana liosaua nia sa Disas Kraes. God nia liotoi gwana ne si doo nai nau ku saea nai nia 'e mamana.

9 Nau ku foosia God uri nia ka adea liosaua kamolu ka baita ka 'idu lau, uri na saitomadooa kamolu ma na manata lae wane manataa ne nii 'ani kamolu uri ka 'idu ka lea tau lau uri molu ka saitomana 'e'ete lana si doo ne diana ma si doo ne ta'aa.

10 Uri 'i seeri, kamolu molu ka sait-
oma diana 'ana fili lana si doo di-
ane, ma uri mauria kamolu ki ka sak-
wadoloa faasia ta'aa lae lelea ka dao
'afa sato sa Disas Kraes kai dao ai.
11 Nau ku foa lau guu uri sa Disas
Kraes nia ka 'adomi kamolu uri molu
ka ilia doo diana 'oro, uri si kada toae
ki sui guu da suai, kera daka tafoa
God 'i langi 'ana tango lana satana.

Na mauria mamane

12 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku doo-
ria uri molu ka saitomana, ne 'afitaia
ne nau ku nii na 'i laona nee, nia ne
adea ma si Faarongoa Diana nee ka
talo.
13 Suli na wane ni omee neki kera
da fofolo 'i seki laona beu baita nee
ma tai toaa 'e'ete 'oro lau 'i seki, kera
boroi da saitomana naa ne da alu nau
laona lookafo nee uri maana nau ku
rao fuana sa Disas Kraes.
14 Na too laa ne nau ku ilia laona
lookafo nee nia adea toaa 'oro man-
ata mamana ki 'ana Aofia 'i seki kera
daka noniraa ma ka nao dasi mau
naa 'ana bae lae sulia bae lana God.
15-17 Ta bali 'ani kera, nia mamana,
kera da bae sulia sa Disas Kraes
fainia si manata laa ni 'uga lae ma
na kwaifanei lae. Kera da dooria sae
kera 'ana daka faatalongai sulia sa
Disas Kraes uri toae ki daka manata
'initoa 'ani kera, ma sae ka nao lau ni
nau. Kera da ade 'uri nai, uri fale lana
liodila lae ma na 'afitaia fuaku 'ana
si kada nee nau ku nii laona lookafo.
Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, tai wane
kera daka faatalongai gwada sulia sa
Disas Kraes fainia si lioewane diane.
Ne kera da faatalongai fainia liosaua
kera fuaku suli da lio saitomana ne
God nia fili nau uri firu lae suusia si
Faarongoa Diana nee.
18 Sui boroi 'ana tai wane daka faat-
alongai fainia si manata lae wane
ta'aa, tii si doo 'initoa nai naa ne si
Faarongoa Diana nee sulia sa Disas
Kraes nia talo naa. Nia 'uri nai, nau
ku ele gwakua sulia si doo nai.

Ma na ele laa nau nai tara nia nao
si sui,
19 suli ne nau ku saitomana na
nunufana na foa laa kamolu ma na
kwai'adomia nia Anoedoo Abu nia sa
Disas Kraes fuaku, tara God nia kai
tafalangai nau gwana faasia 'afitaia
nee.
20 Nau ku dooria 'asia naa ma ku
manata ngado 'ana God ne tara nau
nao kwasi ilia tasi doo ne kai falea ta
'ide laa fuaku 'i maana. Na manata
noniraa laa nai ku ilia mai nia 'afitai
ka sui. Nia tio gwana 'ana tii tio laa
nai uri lea nau ku mauri 'ua gwaku
ma nao ku mae naa boroi, na mauria
nau nia ka adea toae ki sui guu daka
tafoa 'ada satana Kraes 'i langi.
21 Na mauria nia wane laona ano
nee, nia doo uri tee? Fuaku 'i
tala'aku, na mauria nee nia doo uri
nau ku too ai sulia doori lana Kraes.
Aia ma na mae lae, nia diana ka tasa
fatai uri too kwaimani lae naa fainia
Kraes.
22 Roo si doo nai ki sui guu daru
diana sui gwadaru 'ani nau ma ka
adea nau ku ulafusia gwaku tee ne
tara nau kwai filia. Suli na mauri lae,
nau ku dooria sa kwai mauri fasi 'aku
uri ku rao 'ua fuana Kraes uri tai doo
diana lau ka fuli.
23 Ma sui na mae lae nia ka di-
ana tasa lau fuaku, ne nau ku doo-
ria naa uri lea ku too kwaimani na
'akua fainia Kraes. Nau ku dooria sui
gwaku roo si doo nai ki.
24 Sui ma ni kamolu lau gu ne nau
ku manata toi nia diana uri nau ku
too fasi 'akua uri 'adomi lamolu lae.
25 Si doo nai gu ne adea ma manata
laku ka ngado gwana uri tara nau
kwai too 'ua gwakua fai kamolu uri
'adomi lamolu lae. Uri nia ka adea
manata mamana laa kamolu ka ngasi
ka 'idu lau ma na manata lamolu ka
ele sulia.
26 Uri 'i seeri, si kada ne tara nau oli
kau ku dao siamolu, nia ka adea molu
ka tafoa satana Disas Kraes 'i langi ka
'idu lau.
27 Aia, si doo ne 'initoa ka tasa 'ana
doo ki sui naa fuamolu ne 'urii, molu
abulo 'ana abuloa ne 'o'olo ka lea su-
lia si doo ne Faarongoa Diana nee su-
lia Kraes nia saea. Molu ade 'uri nai
laona tooa kamolu ki, uri lea nau ku
oli kau ku dao siamolu ma nao ku too
gwaku 'i seki boroi 'ana, tara nau ku
rongo gwaku kau sulia birangaa di-
ana nai molu too ai 'i matangamolu.
Seeri tara nia ka faatainia ne kamolu
molu 'ado kwaimani 'ana tii si lio 'ana

uu ngasi lae uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee uri toae ki sui guu daka rongoa ma daka manata mamana 'ana God.
28 Nao molu si maungia malimae kamolu ki. Si rakea laa ne kamolu too ai nia kai faatai folaa ai fuada, ne God nia kai falea kwakwaea fuada ma nia 'i tala'ana kai falea mauria firi fuamolu.
29 God nia fili kamolu sui naa, sui ta nao lau uri otona gwana manata mamana lae 'ana Kraes. Nia fili kamolu uri molu ka nonifii lau gu fai nia.
30 Suli kamolu molu suana mai nau ku nonifii lelea mai 'i tari'ina boroi nau ku nonifii 'ua gwaku. Aia ma sui 'i tari'ina nai, kamolu boroi molu ka nonifii naa mala 'ani nau.

2

Liokwaisulii sulia birangaa nia Kraes

1 Nau ku saitomana na tiidooa laa kamolu fainia Kraes nia kwaiboongi fuamolu kwailiu. Na liosaua nia ka falea kwaigwafei lae fuamolu kwailiu. Ni kamolu molu ka 'ado kwaimani 'ana Anoedoo Abu. Ma molu kwai'ofei fuamolu kwailiu ma molu ka suamolu ka diana kwailiu lau guu.
2 Doo ne adea guu, nau ku dooria 'asia naa uri kamolu molu ka too 'ana tii lioewane, molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu ma molu ka rao kwaimani. Lea kamolu molu ade 'uri nai, tara na manata ele laa nau ka ali'afu naa siamolu.
3 Nao ta wane 'osi susuu gwamu fai 'oe 'i tala'amu 'ana ili lana doo ki, ma ka nao 'osi sasi uri sae wane ki daka tango 'oe guu. 'O sifolangai 'oe 'i saegano 'ana manata lamu ma 'oko sae'inito 'ana ta waa 'e'ete 'ana kau ka talu 'oe.
4 Nao 'osi 'ii uria diana lae fuamu 'i tala'amu. 'O 'ii lau guu uria na diana lae fuana ta wane 'e'ete kau.
5 Na manata lamolu ki ka mala 'ana si manata laa ne sa Disas Kraes nia too ai.
6 Kraes, sui boroi 'ana nia God 'ua guu, nia nao si manata guu uri dau ngasi lae faafia 'initoa laa nia.
7 Nia lukasi tiifau na 'initoa laa nia nai ka tio, nia lea mai ka futa mala wane 'ana noniidoo laona fera ne 'i saegano. Ma nia ka mala gwana ta waa ni rao tatakwai lae.
8 Nia ka tala sifolangainia 'i saegano 'ana ade lae sulia liona God, lelea 'ana mae lae boroi 'ana 'airarafolo nia ilia.
9 Uri maana si doo nai, God ka faa'inito nia tasa ma ka falea satae doo 'inito tasa fuana ne talua satae doo ki sui.
10 Uri na doo mauri ki 'i salo ma na doo mauri ki ma na doo mae ki naa laona ano nee, kera daka booruru 'i maa 'aena sa Disas 'ana faabaita lana.
11 Ma kera sui naa daka sae faatai ai ne sa Disas Kraes nia na Aofia. Ma si kada nia fuli 'uri nai, nia ka tafoa satana God na Maa 'i langi.

Faatai folaa 'ana birangaa diane fua toaa laona ano nee

12 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae! 'Ana si kada bae kolu too kwaimani 'ua, kamolu molu ade sulia bae laku. Aia, 'i tari'ina nia 'initoa ka tasa lau uri molu ka ade sulia bae laku 'ana si kada ne nao kwasi too naa fai kamolu. Molu maungia God ma molu ka rao fifii 'ana too lae mala 'ana toaa nia.
13 Suli God ne nia rao laona mangomolu ma ka 'adomi kamolu uri molu ka dooria ade lae suli nia ma uri molu ka ilia doori lana.
14 'Ana ilidoo laa kamolu ki sui guu, nao molu si 'uga ma molu si firufiru,
15 uri molu ka 'o'olo ma ta wane ka nao si dao toi tasi doo ne garo 'ani kamolu. Sui boroi 'ana molu ka too matangana toaa ade garo nee sui naa laona molaagali, kamolu molu ka too 'amolua mala 'ana bara wela nia God ne molu mala 'ana ta kwesu ne saru folaa diana laona molaagali rorodoa nee
16 'ana faarongo talo lae sulia si baea ni mauria nee fuana toae ki sui. Lea kamolu ade 'uri nai, nau tara ku noni sasala sulia ka tasa 'ana fa Sato ne sa Disas Kraes kai dao mai, suli na raoa nai ku ulafutainia 'i matangamolu na gwauna nao si funu.

17 Na manata mamana laa kamolu
ma na raoa kamolu fuana God nia
mala 'ana afuafua ne molu falea
fuana. Nau boroi, na mae laku nia
mala lau guu 'ana ta afuafua ne ku
falea fuana God. Nia 'uri nai, nau ku
manata ele gwaku fai kamolu.
18 Nau ku dooria uri kamolu boroi
molu ka manata ele lau gu fai nau 'uri
nai.

Sa Timotii ma sa 'Ibafroditas

19 Lea sa Aofia kolu sa Disas ka ala
gwana faafia, nau ku manata ngado
ai tara ku odua sa Timotii lea kau
ka dao fasi mai siamolu. Uri lea nia
oli mai dao seki siaku ka faarongo
nau sulia too lamolu mai sena, uri ka
faaelea 'ana manata laku.
20 Nau nao kwasi dao toi ta wane
lau ne nia 'uria sa Timotii, ne nia kai
manata kwaifa'ogai uri 'adomi lam-
olu lae 'ana tooa kamolu ki uri ka
diana.
21 Na wane ki sui gwana kera da
manata sulia doori lada ki gwana 'i
tala'ada, ma ka nao dasi manata gu
sulia doori lana sa Disas Kraes.
22 Aia ma ni kamolu molu saito-
mana sa Timotii nia 'ana ne ilia doo
diane ki ne faatainia nia waa diane.
Doo ne adea ka 'uri nai, suli nia rao
kwaimani fai nau 'ana faatalongai
lana si Faarongoa Diana nee mala
'ana ta wela ne rao kwaimani fai maa
nia.
23 Nia 'uri nai, lea nau ku saito-
mana naa ta tee ne tara dai ilia 'ani
nau 'i seki, tara nau kwai odu 'ali'ali
gwaku kau 'ani nia simolu.
24 Ma na manata ngado laa nau
'ana Aofia, tara nao si tau guu sui
nau 'i tala'aku kwai dao gwaku kau
siamolu.
25 'Ana si kada nai lau guu, sa
'Ibafroditas na toolakolu bae 'ana
bali 'ana manata mamana lae, nia ne
ku manata toi sae kwai odua ka oli
na kau siamolu. Nia 'e rao kwaimani
mai fai nau ma miri ka susuu ta'aa
kwaimani mai fai raoa nee mala 'ana
ta roo waa ni omee ki uri suasuli di-
ana lae sulia si Faarongoa Diana nee.
26 Nau ku dooria kwai odua ka oli
na kau siamolu suli nia dooria 'asia
naa uri ka suamolu tiifau, ma nia ka
too ka manata tomolu 'asia naa suli
molu rongo mai bae nia matai.
27 Doo mamane bae, nia matai
karangi kai mae. Sui boroi 'ana God
'e 'ofe nia ma ka 'adomi nia ka 'akwaa
naa, ma ka diana lau guu ne God nia
liliua kau liodila laa baita nai faasi
nau ne lea sae nia ka mae naa. Lea
sa God nao si faamauri nia, tara na
liodila lae ki daka koni sui na 'ada
faafi nau. Nau boroi, God nia 'ofe nau
lau guu.
28 Doo ne adea guu, nau ku doo-
ria 'asia naa uri ku olitainia kau sa
wala nee siamolu nai. Nau ku saito-
mana tara kamolu molu kai ele tasa
'ana si kada molu suana nia dao kau
siamolu, suli ne nia mauri 'ua gwana.
Ma ni nau boroi tara manata laku suli
kamolu kafi laa.
29 Molu ka gwale nia fainia ele laa
diane suli kamolu molu tiidooa fainia
Aofia, ma molu ka faatainia manata
'initoa laa ne bobola fainia kwaini
wane 'uri nai ki.
30 Sa wala nee nia waa 'e falea mai
mangona fua ili lana raoa nia Kraes
ma ka nao si mangosia maee. Nia sali
maelia naa si raoa bae nia ilia 'ana
'adomi laku lae, bae nia ngali fuling-
amolu suli kamolu molu too tau ma
ka 'afitai fuamolu uri ili lana si doo
nai fuaku.

3

Na 'o'oloa mamane

1 Toaafuta nau ki 'ae, tasi doo lau,
molu manata ele 'amolua sulia na
tiidooa laa kamolu fainia Aofia. Si
doo bae ku kekeda ku saea sui naa
fuamolu, nia diana uri nau ku saea
lau fuamolu uri ka adea manata ma-
mana laa kamolu ka ngasi diana
ade lea wane ki daka talai garo 'ani
kamolu.
2 Kamolu molu ka fiia toa ta'aa*
nee ne kera dooria talai garo lae 'ani
kamolu ne kera ilia doo ta'ae ki ne
da toolangaidoo daka saea sa kolu
ka ade gu sulia birangaa bae 'ana
'iri'unga lae sui fatai God kafi ala faafi
kolu.

* **3:2** Toa ta'aa, si baea nai da saea 'ana giri laona baea Grik ma tai ni translesen lau guu, nia toolangainia toaa da nii sara ki fasi farana Alangaia nia God.

3 Ma sui ni kolu 'ana ne kolu toaa
mamana† nia ki God, nao lau ni kera.
Suli na Anoedoo Abu nia 'adomi kolu
'ana faabaita lana God, ma kolu ka
manata ele nunufana raoa ne Disas
Kraes nia ilia fuakolu, ma ka nao kolu
si fiitoi lau 'iri'unga laa nai uri ka
adea kolu na toaa nia ki God.
4 Sui boroi 'ana nau ku ade sulia na
birangaa nai ki, nau nao kwasi fiitoi
guu doo nai ki. Ma lea sae ta wane
manata toi sae sa nia wane nia God
suli ne nia ade sulia birangaa nai 'ana
'iri'unga lae, nau naa ne ku talu nia
'ana ade lae sulia birangaa nai ki.
5 Nau, da 'iri'unga 'ani nau 'ana
kwaluna maedani nau burina ku
futa. Nau, na wela 'i Diu 'ua guu ne
ku futa 'i fulina sa Bensiman. Nau,
na ade laku sulia birangaa kani Diu
ki nia 'o'olo tiifau, suli nau ta Faarisii
lau guu.
6 Nau, ku manata 'initoa 'asia naa
'ana birangaa kani toaa Diu ki 'ana si
kada ki sui guu lelea nia ka adea nau
ku falea nonifiia baita 'asia naa fuana
konia manata mamana nee. Ma ni
nau, ku ade sulia taki lelea mai nao
kwasi 'oia ta tii si doo ai.
7 'Ana si kada sui naa, nau ku man-
ata toi sae doo nai ki na doo 'initoe ki
'asia naa. Ma sui 'i tari'ina, si kada ku
faabolatainia doo nai ki fainia si doo
ne Kraes nia ilia fuaku, doo nai ki sui
guu na oenadoe gwana.
8 Tee mone, doo nai ki sui guu nau
ku ilida ki mai 'ana kada 'i nao, kera
oenadoe ki sui guu. Si doo ne 'initoa
ka tasa lau 'ana ne, na saitoma diana
tasa lae 'ana Aofia nau sa Disas Kraes.
Ma na diana lana Kraes laona mauria
nau ne adea ma nau ku luka 'ana
doo nai ki tiifau mala 'ana tai tafu
faamamagu ki naa. Nau ku luka 'ana
doo nai ki tiifau uri nau ku tala'ana
'ado kwaimani lae fainia Kraes
9 ma tiidooa lae fai nia. 'I tari'ina
nai, nau nao kwasi sasi lau uri 'o'oloa
nau 'i tala'aku gwana uri maana ne
nau ku ade sulia na taki nia God. God
'ana 'i tala'ana ne falea 'o'oloe fuaku
si kada nau ku manata mamana 'ana
Kraes. Suli na taala nia God fua fale
lana 'o'oloe fuana wane 'e nii 'ana
manata mamana lae 'ana Kraes.
10 Nau, si doo 'initoa ne ku dooria
tasa 'aku ne saitoma diana lae 'ana
Kraes, dao toi diana lae 'ana tetedea
bae tatae nia faasia maea, nonifii
kwaimani lae fai nia ma ade lae mala
bae nia ilia 'ana si kada nia mae.
11 Uri 'i seeri nau tara ku manata
ngado maasia tatae lae faasia maea.
12 Nau nao kwasi saea lau ne ni nau
ku saitomana sui naa doo ki, ma nao
sae nau ku 'o'olo tiifau naa. Ma sui ta,
si doo ne nau ku ilia ne nau ku susuu
ta'aa naa uri lelea nau ku too guu 'ana
'o'oloa tiifau nai mala 'ana sa Disas
Kraes ne nia 'aili nau mai uria 'i nao.
13 Toaafuta nau ki 'ae, nia nai. Na
doo nai ki nau nao kwasi dao 'ua ai.
Ma sui ta, tii si doo ne ku ilia naa ne,
nao kwasi 'abarua lau 'ana doo sui ki
naa, ma ku susuu ta'aa na 'akua uri
too lae 'ana doo ne nao kwasi too 'ua
ai.
14 Nau ku susuu ta'aa uri ku faasuia
na lalae lae ne ku ilia uri ku lea na
'akua uri fera 'i langi, bae God nia 'aili
nau mai uri ka kwaiarangai nau ai
suli ne nau ku manata mamana 'ana
sa Disas Kraes.
15 Alu ni kolu sui guu toaa ne kolu
rafo naa 'ana manata mamana laa
kolu ki kolu manata sui guu 'uri nai.
Lea tai wane 'amolu nao dasi ala
faafia si doo nai, God 'ana ne tara nia
kai faatai folaa ai siamolu lea molu
manata garo sulia.
16 Sui boroi 'ana, na doo 'o'olo ne
kolu lea mai sulia lelea mai ka dao 'i
tari'ina, kolu dau ngasi ai nao kolu si
lukasia.
17 Toafuta nau ki 'ae, molu lio suli
ade laku ma molu ka lio lau gu su-
lia ade lana ta tii ne nia abulo su-
lia birangaa diana ne meli faatainia
fuamolu.
18 Na toaa 'oro ne kera saea da
manata mamana 'ana sa Disas Kraes,
na abulo lada 'e faatainia kera da
malimae 'ana si Faarongoa Diana
nee sulia mae lana sa Disas Kraes
'ana 'airarafolo. Si doo nai, nau ku
faarongo kamolu ai 'ana kada 'oro ki
sui naa. 'I tari'ina boroi 'ana nau ku
faarongo kamolu lau guu 'ana tii si

† **3:3** Toaa mamana nia ki God, farana Alangaia Kwali, na 'iri'unga lae na mae uri ruu lae mai laona tooa nia God. Aia, 'i farana Alangaia Falu naa, Kraes nia na mae uri ruu lae mai laona tooa nia God.

doo nai gwana, ma ku saea na lioku
ka dila 'asia naa fainia.
19 Suli kera toaa nai da lea naa uria
laona kula 'ana funu lae. Toaa nai,
doori lana noni gwana ne 'inito 'ani
kera. Kera da bae noniraa 'ada su-
lia doo kwaifaa'idei ma daka manata
gwada sulia dongana gwana ano nee.
20 Aia ma ni kolu nee, na fera ma-
mana kolu 'e nii mai 'i salo. 'I tari'ina,
kolu kwaimaasi kolu ka liomaetala
naa maasia dao lana mai tii Wane
Kwai Faamauri nai. Ne nia na Aofia
kolu sa Disas Kraes waa ne kai lea
mai faasia 'i salo.
21 Nia tara kai falea noniidoo diana
tasa ki mala 'ana nonina 'i tala'ana
fuakolu ne nao dasi makeso uri mae
lae, uri ka talana nonidoo makeso
kolu neki fua mae lae gwana nee. Nia
tara kai ilia si doo nai 'ana rigitaa ne
nia too ai uri totoo kai gwaungai fua
doo ki sui guu.

4

1 Toaafuta nau ki 'ae. Molu uu
ngasi 'amolua 'ana manata mamana
laa kamolu 'ana Aofia kolu. Nau ku
liosau 'ani kamolu ma ku dooria 'asia
naa uri kwai suamolu lau. Kamolu
molu adea manata laku ka ele 'asia
naa ma molu ka mala 'ana ta kwa-
iaraa ne ku ngalia uri maana raoa ne
ku ilia 'ani kamolu.

Too sulia birangaa 'ana aroaroe

2 'Oe ni Iudia fainia 'oe ni Sin-
tikii, nau ku bae fifii kau fuamuru
uri muru ka too 'amurua faasia olis-
usuu ta'aa lae, suli kamuru na roo
waisaasina ki gwana 'ana manata
mamana laa kamuru 'ana Aofia.
3 Ma ni 'oe sa Sisigas lau guu ne 'oe
waa rao kwaimani mamane naa, nau
ku dooria uri 'oko 'adomia fasi roo ai
nai ki. Keerua ne daru rao tetede mai
fai nau ma fainia sa Kelaiman ma tai
toaa lau 'ana 'adomi laku uri faata-
longai lana si Faarongoa Diana nee.
Kera sui guu, God nia kedaa sui naa
satada ki laona buka 'ana mauria.
4 Manata ele ka lelea firi 'ana ti-
idooa laa kamolu fainia Aofia. Nau
ku saea lau kau, manata ele!
5 Faatainia abulo marabibi lae fua
toae ki sui guu uri daka suai, suli na
Aofia nia karangi dao naa.
6 Nao molu si manata 'abarua lau
sulia tasi doo. Molu foa molu ka ga-
nia doo neki sui guu molu kwai 'atoi
ai ma molu ka tangoa God fua doo
neki nia ilida ki.
7 'I seeri tara na aroaroa nia God ne
baita tasa ka talua saitomadooa nia
wane, nia kai suusia manata isifu-
fuli lae faasia laona mangomolu ma
laona manata lamolu ki 'ana tiidooa
laa kamolu fainia Kraes Disas.
8 Toaafuta nau ki 'ae, si baea 'isi
nau naa fuamolu nia 'urii. Manata
lamolu ka lea 'ana sulia si doo ne ma-
mana, ma si doo ne 'initoa, ma si doo
ne 'o'olo, ma si doo ne sakwadoloa
faasia ta'aa lae, ma si doo ne diana.
9 Molu ka ade 'amolu sulia toolan-
gaidooa ne ku toolangainia mai
fuamolu. Molu ilia doo neki molu
rongo nau ku saea ki mai ma na doo
neki nau ku ilia ki mai. 'I seeri na
God nee 'ana aroaroe tara nia kai nii
fai kamolu ka lelea firi.

Bol nia tangoa konia manata ma-mana 'i Filibae uri kwai'adomia kera ki fuana

10 'I laona tiidooa laa nau fainia
Aofia, na manata laku nia ele tasa
uri ku suana ne kamolu molu fale
kwai'adomi fuaku. Nau ku saito-
mana 'ana kada 'oro ki kamolu molu
dooria molu kai 'adomi nau, ma sui
ka nao molu si too 'ana tasi kada uri
faatai lana liosaua kamolu fuaku.
11 Nau nao kwasi bae lau 'uri nai
suli ne nau ku oli kukuru naa 'ana
doo ki. Nao. Suli nau ku liu mai laona
'atonga lae ki lelea nau ku saitoma
diana na ai, ma na manata laku ka
toli gwana sulia ta tee gwana ne nau
ku too ai.
12 'Ana si kada ki, nau ku siofaa, ma
'ana tai si kada ki lau guu, nau ku too
'ana doo 'oro. Ma nau ku too gwaku
'ana manatae wane toli 'ana si kada
ki sui guu, sui boroi 'ana si kada 'ana
fanga abusu lae ma nao 'ana si kada
'ana fiolo mae lae, ma 'ana si kada
nau ku too 'ana doo 'oro ki ma nao
'ana si kada nao kwasi too 'ana tai
doo 'oro.
13 Nau ku bobola gwaku fainia ili
lana doo nai ki sui guu, suli sa Disas
Kraes nia faatetede nau.
14 Ma na kwai'adomia ne kamolu
molu falea fuaku 'ana si kada nau ku

too 'ana 'afitai lae, nia diana tasa lau
guu.
15 'Ana si kada bae nau ku safali
faarongo kamolu 'ana si faarongoa
diana nee ma sui nau ku faasia 'i
Masedonia ma ku lea naa uri tai kula
ki lau, kamolu gwana taifili kamolu
na konia manata mamana 'i Filibae
gwana bae molu kwai'adomi fuaku,
nao naa tai toaa lau.
16 'Ana si kada bae boroi nau ku nii
'i Tesalonaeka, ni kamolu lau gu bae
molu fale si kwai'adomi lae ki fuaku
'ana ta roo si kada.
17 Si doo nai ku saea nai, nau nao
kwasi saea lau suli ne nau ku doori
gwaku ngali lana doo ki siamolu ka
lelea firi. Nau ku dooria lau 'aku uri
sae na kwaiaraa kamolu faasia God
ka baita 'ana uri maana ade diana laa
kamolu.
18 Suli ni nau 'ana si kada nai, ku
too gwaku 'ana doo neki sui guu nau
ku kwai 'atoi ai suli kamolu molu fale
'aku. Ma nau ku too 'ana doo nai
ki lelea ka talua naa si kwai 'atoia
nau ki. Nau kwasi oli kukuru guu
'ana tasi doo 'ana doo ni kwai 'atoi
lae ki uria, suli ne sa 'Ibafroditas nia
dao ka fale naa doo baki sui guu
kamolu molu faa nia ka ngali mai
fuaku. Fale kwai'adomi laa nai molu
ilia, nia mala 'ana ta afuafua ne moko
diana 'ana God ma nia ka ele sulia.
19 God ne ku rao fuana nia kai falea
doo neki sui guu kamolu kwai 'atoi
ai faasia na suadooa baita diana nia.
Ma nia kai falea doo nai ki fuakolu 'i
nunufana sa Disas Kraes.
20 Alu kolu sui guu kolu tafoa sa-
tana God na Maa kolu ka lelea firi!
Iuka nia 'uri nai.

Baea 'isi ki

21 Nau ku falea kau si baea ni man-
ata diana laa nau fuamolu tiifau toaa
nia ki God ne molu tiidooa naa fainia
sa Disas Kraes. Na toaafuta kolu ki
nee kameli meli too ki kau 'i seki,
kera tiifau da falea lau guu si baea ni
manata diana laa kera fuamolu.
22 Na toaa nia ki God sui guu 'i Rom
da falea kau si baea ni manata diana
laa kera fuamolu. Ma ka tasa 'asia
naa ne si baea ni manata diana laa ne
lea kau faasia toaa nee da nii luma sa
Sisa waa baita nee 'ana fera nee.
23 Alu na Aofia kolu sa Disas Kraes
nia ka ade diana 'ana fuamolu tiifau.

Na Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Kolose

Kolose, nia ta maefera baita lau guu 'ana bali lolofaa 'i 'Eisia. Too 'i 'Efesas ka lea kau bali tae lana sato uria maefera nai, nia 160 kilomita. Alamia sa Bol 'i tala'ana nao lea si dao guu 'i Kolose. Sui ta, si kada nia too 'ua 'i 'Efesas ne nia falea tai waa ni rao nia ki fua lea daka faarongo 'ana si Faarongoa Diana nee 'ana maefera nai. Si kada sa Bol nia kedaa buka nee, nia too laona lookafo 'i Rom.

Tai toolangaidooa garo ne ruu mai matangana konia manata mamana nai 'i Kolose. Bali 'ana toaa toolangaidoo garo ki kera na toaa Gris ne da saea fua kristin ki uri kera daka foosia 'ensel ma anoedoo ne too 'ana tetedea ki. Ma ta bali 'ana toolangaidoo suke, kera waa Diu ne saea waa ki tiifau kera daka roo na mone 'ana birangaa sa Mosis ma na 'iri'unga lae, ma fua faa abu lana fanga 'oro faasia Kristin ki fua 'ani lana lae.

Iuka sa Bol ka kekeda fuada ka bae suusia toolangaidoo 'uri nai ki. Nia saea ne sa Kraes ne saungainia doo ki tiifau 'ana molaagali nee, ma sulia raoa sa Kraes lau 'ada ne God ka faolomainia waa 'ana molaagali ki daka lea mai siana. Ka 'uri nai, lea kolu manata mamana 'ana Kraes, Ni nia gwana ne tii kula ne God faamauri kolu ai.

'Inifuui baee ki lao buka ne:

Mauria mamane ma raoa sa Kraes 1:1—2:19

Mauria falu, kada kolu manata mamana 'ana Kraes 2:20—4:18

Sa Bol bae kwaifamanatai diana fua toaa manata mamana ki 'i Kolose

1 Nau sa Bol, na 'aboosol nia sa Disas Kraes sulia doori lana God, fainia waafuta kia sa Timotii, kaaria miri kekeda kau fuamolu.

2 Kaaria bae diana kau fuamolu toaa God ki ne molu nii 'i Kolose. Ni kamolu bara waisaasina kaaria ki, suli molu uu ngasi 'ana manata mamana lae 'ana sa Disas Kraes.

Alu God na Maa kolu nia kwai'ofei 'ana fuamolu ma ka falea 'ana aroaroe fuamolu.

Foa laa 'ana tango lae

3 'Ana si kada ki sui guu ne kaaria miri foa fuamolu, kaaria miri tangoa God na Maa nia sa Disas Kraes na Aofia kolu fuamolu.

4 Kaaria miri tangoa God, suli kaaria miri rongoa ne molu manata mamana naa 'ana sa Disas Kraes ma sulia na liosaua kamolu fua toaa God ki sui guu.

5 Aia, 'ana si kada kamolu safali rongo si baea mamana ne kera saea sulia Faarongoa Diana nee, kamolu molu ka manata mamana ai, ma molu ka liosau 'ana toae ki, suli kamolu molu too kwaimaasi maasia na doo diana neki God 'e taingainia fuamolu 'i salo.

6 Na Faarongoa Diana nai ka tagalo fua toaa 'oro ki 'ana kula 'e'ete ki sui laona molaagali, ma ka adea toaa 'oro ki daka ilia doo diane ki. Na doo nai ne fuli 'i matangamolu 'ana si kada ne molu safali rongoa Faarongoa Diane nee ma molu ka saitomana liosaua God.

7 Sa 'Ebafras, na waa bae nia faarongo kamolu 'ana Faarongoa Diane nee, nia na waa kwaimani diana kameli 'asia naa. Nia na waa rao diana fua sa Disas Kraes fai kaaria, ma nia ka rao diana 'i matangamolu lau guu.

8 Sa 'Ebafras ne faarongo kaaria sulia liosaua kamolu fua toaa ne kera manata mamana ki. Anoedoo Abu nia falea naa liosaua nai fuamolu.

9 'Ita 'ana si kada kaaria miri rongo suli kamolu 'uri nai, kaaria miri ka 'abarua 'ana foa lae uri God ka faatainia si doo ne nia dooria molu kai ilia ki, ma na Anoedoo Abu ka 'adomi kamolu uri molu ka manata 'o'olo ma molu ka filoa kwaidooria nia ki.

10 Kaaria miri foa 'uri nai, uri na tooa kamolu ka lea sulia doori lana Aofia, ma ka faadiana nia, ma molu ka bobola uri ili lana raoa diana 'e'ete ki sui gwana, ma uri molu ka saitomana God 'e diana 'asia naa.

11 Nau ku gania God uri nia ka faatetede kamolu 'ana tetedea baita

nia, uri molu ka bobola uri ngangata
lae 'ana tasi doo boroi 'ana fainia ma-
marato lae. Ma molu ka ele,
12 ma molu ka tangoa God na maa
kolu ne nia adea molu ka bobola
uri tango lana fua doo neki nia tain-
gainia ki 'i salo fua toaa nia ki.
13 God lafu kolu naa faasia na 'ini-
toaa 'ana rorodoa lae ne sa Saetan
'inito ai, ma God nia ka talai kolu
'i laona 'initoaa 'Alakwa nia ne nia
liosau 'ani nia.
14 Ma na 'Alakwa nia ka manata
lukea naa abulo ta'aa laa kolu ki ma
ka olitai kolu faasia sa Saetan.

Kraes nia baita tasa

15 Kraes nia lea mai kolu ka suana
naa. Nia na nununa naa God, God ne
'afitai kolu ka suana 'ana maa kolu.
Ma Kraes naa ne gwaungai 'ana doo
neki sui guu God nia saungainida ki.
16 Sa Disas Kraes nia rao kwaimani
fai God 'ana si kada nia saungainia
doo ki sui gu 'i salo ma 'i ano, ma na
doo ki sui guu ne kolu suai, ma doo
ki sui guu ne nao kolu si suai, ma
na anoedoo ki ne da rigita ma daka
gwaungai ma daka 'inito. 'Ana sa
Disas Kraes, God nia saungainia doo
ki sui guu, ma God ka saungai kera
fua sa Disas Kraes.
17 Kraes nia safali too 'ua naa sui fa-
tai na doo ki sui guu, ma na doo ki sui
guu ka too diana sulia nia gwaungai
faafida.
18 Sa Disas Kraes naa ne gwaiwane
fua nonina. Ma na toaa ne kera
manata mamana 'ani nia, kera naa
ne nonina, ma nia ka falea mauria
fuada. Nia na waa totoonao ne God
tatae nia faasia maea, uri nia ka talin-
gai ka tasa faafia na doo ki sui guu.
19 Sa Disas nia usulia sui naa God,
suli nia ne doori lana God.
20 Ma 'ana sa Disas, God nia oli-
tainia na doo ki sui gu mai 'i ano ma
'i salo fuana. God ka saungainia na
aroaroe naa 'ana mae lana sa Disas
'ana 'airarafolo.
21 'Ana si kada 'i nao, kamolu too
tau faasia God ma molu ka malimae
lau guu 'ani nia nunufana abulo ta'aa
lae ma na manata laa garo ki ne
kamolu ilia.
22 Sui boroi 'ana, 'i tari'ina suli
ne Kraes nia liaewane ma ka mae,
God nia ka saungainia aroaroe fai
kamolu. God nia ade 'uri nai uri molu
ka sakwadoloa fasi ta'aa lae, ma ka
nao ta wane si sae kamolu faafi tasi
doo ta'aa 'ana si kada God nia talai
kamolu mai 'i naofana.
23 Nia kai 'uri nai, lea kamolu
molu ngasi 'ana manata mamana laa
kamolu 'ana sa Disas Kraes, molu ka
uu ngasi 'ana fiitooa kamolu ki 'ana
doo ne kamolu rongoa sulia Faaron-
goa Diana nee. Na Faarongoa Diana
nai ne kera bae sulia sui naa fua toaa
'oro laona molaagali. Aia, nau sa
Bol lau guu ne ta wane ni rao 'ana
faatalongai lana si Faarongoa Diana
nee.

Raoa sa Bol fua toaa manata ma-mana ki

24 'I tari'ina, nau ku ele sulia ku
nonifii na 'akua fua 'adomi lamolu
lae. Laona noniku, nau ku nonifii
mala 'ana Kraes bae nia nonifii. Na
nonifiia nee nau ku nonifii ai uria na
konia manata mamana ne na nonina
Kraes.
25 God ne fili nau fua rao lae fua
toaa manata mamana ki. Na raoa
nau naa ne toolangai lana sui guu na
bae lana God fuamolu.
26 Si kada 'i nao, God nao si faatai
folaa 'ana si Faarongoa nee. Sui boroi
ma 'i tari'ina nee, nia faatai folaa na
ai fua toaa nia ki.
27 God nia manata ele ka faatainia
fuakolu toaa nia ki, ne si Faarongoa
nai nia doo fua toaa nao lau Diu ki
lau guu. Ma si Faarongoa nai ne sa
Disas Kraes nii naa 'ani kolu. Ma suli
nia 'uri nai, kolu saitomana kolu kai
'inito fai God.
28 'Uri nai, kaaria miri ka faatalon-
gai sulia sa Disas Kraes fua toae ki sui
guu. Kaaria miri toolangaidoo 'ana
toae ki sui guu sulia Kraes, ma miri ka
ili 'uri nai uri kera daka lea suli nia.
Kaaria miri ade 'uri nai 'ana liotooa
ne kaaria miri too ai. Kaaria miri
ade 'uri nai uri miri ka talaia toae ki
sui guu sia God, ne kera toaa manata
lada 'e ngado 'ana sa Disas Kraes.
29 Nau ku rao rigita ma ku sasi
ngangata 'ana tetedea baita ne sa
Disas Kraes falea fuaku, uri nau ku
ilia raoa neki.

2

1 Nau ku dooria molu ka saitomana
ne nau ku rao rigita fuamolu, ma fua
waa ki ne kera too 'ana maefera fere 'i
Laodesia lau guu ma fua sa tii ne nao
si suaku 'ua.
2 Nau ku rao 'uri nai suli nau ku
dooria uri molu ka too 'ana rakea lae,
ma uri molu ka liosau 'ani kamolu
kwailiu, ma molu ka saitoma tiifau
'ana faarongoa nee sulia sa Disas
Kraes ne God nao si faatai folaa mai
ai 'i nao.
3 Suli sa Disas Kraes ne nia bobola
fai fale lana saitomadooa ma liotooa
mamane fua wane.
4 Malutana kekeda laa nau
fuamolu nia 'urii: Kamolu nao
molu si faamamanea toolangaidooa
susuke ne tai wane da bae sulia, sui
boroi 'ana baea nai ki rongo lada ka
diana.
5 Sui boroi 'ana nau ku nii tau faasi
kamolu, nau ku manata toomolu
gwaku sulia fa sato ki sui guu. Ma
nau ku ele 'asia naa faafia ne ku sait-
omana manata mamana laa kamolu
'e ngado 'ana sa Disas Kraes.

Mauria falu sulia sa Disas Kraes

6 Aia, suli ne kamolu molu man-
ata mamana tiifau naa 'ana sa Disas
Kraes na Aofia kamolu, na abulo lam-
olu ka faatainia lau guu ne molu ti-
idooa fainia.
7 Molu ka dau ngasi na ai mala 'ana
ta 'ai bae lalifuu lao saegano ma ka
uu ngasi. Ma molu ka saungainia
mauri lamolu fafona doo neki tiifau
nia saea fuamolu, uri manata ma-
mana laa kamolu ka ngasi 'ani nia,
mala 'ana ne da toolangainia sui naa
fuamolu. Ma molu ka tangoa God.
8 Ma molu ka fii kamolu ade lea
ta wane ka suke kamolu 'ana toolan-
gaidooa ne nao si mamana. Toolan-
gaidooa 'uri nai nia lea mai faasia
wane gwana, ma ka lea mai faasia
birangaa ne wane ki tala saungainia
ki gwada ma na anoedoo ta'ae ki lao
mamangaa. Nao dasi lea lau mai
faasia sa Disas Kraes.
9 God tiifau naa ne nii 'ana sa Disas
Kraes 'ana nonidoe mala 'ani kolu.
10 Ma kamolu, God nia falea tiifau
'ana mauria mamana fuamolu 'ana
tiidooa laa kamolu fai sa Disas Kraes.
Sa Disas Kraes nia 'inito faafia anoe-
doo kwaitalai ki, ma tetedea ki tiifau.
11 Aia, sa Disas Kraes nia siki muusi
tiifau naa 'ana manata laa garo neki
da suumai kamolu fua ta'aa lae, mala
'ana 'iri'unga laa ne 'iria si 'unge faa-
sia si noni.
12 Suli 'ana si kada kamolu molu
siuabu, nia mala 'ana da ano faafi
kamolu naa lao kilu mala bae da ilia
'ana sa Disas Kraes. Ma 'ana siuabu
lae lau guu, kamolu molu tatae faasia
maee fai sa Disas Kraes suli molu
manata mamana 'ana tetedea God ne
tataea Kraes faasia maee.
13 Kamolu molu mae naa, suli molu
abulo ta'aa, ma ni kamolu nao lau
toaa nia ki God. Ma sui God ka
faolomainia sa Disas Kraes ka faa-
mauri kamolu 'ana si kada nia man-
ata lukea na ta'aa laa kamolu ki ti-
ifau. Ma 'i tari'ina nee, God 'e falea
naa mauria falu fuamolu, mala 'ana
bae nia tataea sa Disas Kraes faasia
maea. Ma God ka manata lukea naa
ta'aa laa kolu ki tiifau.
14 Nia ka usu tiifau naa 'ana ta'aa
laa kolu ki faasia lao 'aba beba ne da
kedaa ta'aa laa kolu ki 'i laona. Nia ka
lafuda tiifau, ma nia ka foto faafida
'ana 'airarafolo fai sa Disas Kraes.
15 Ma 'ana mae lana sa Disas Kraes
'ana 'airarafolo, nia ka siitasa faafia
anoedoo ta'ae ki ma ka lafua tetedea
kera ki tiifau. Ma nia ka faa 'ide kera
'i maana toae ki tiifau.
16 Kamolu nao molu si fafurongo
sulia ta wane ne 'e bae sulia ta fanga
ne molu 'ani, ma nao ta doo ni kuufi
lana ne molu kuufia, ma sulia lau guu
fa sato ne molu faa abua, ma fa sato
ne molu faabaitaa sulia fa sato 'ana
madama falu ki, ma sulia fa sato 'ana
Sabat.
17 Suli birangaa 'uri nai ki da mala
gwada 'ana nunuidoo ne 'e dao mai
'i nao 'ana doo mamane. Na doo
mamana nai ne sa Disas Kraes.
18 Nao molu si faolomainia ta
wane ka faagaro kamolu 'ana toolan-
gaidooa garo ki, suli kamolu molu too
'ana kwaiaraa ne God dooria ka falea
fuamolu. Nao molu si liokwaisulii
'ana wane ne aroaro susuke ki, ma
daka faa'initoaa na 'ensel ki. Kera
da bae naunau sulia fafaataie ki. Ma
sui ta doo nai ki sua lada ki oewanea
tiifau.

19 Ma na wane 'uri nai ki kera da afoda faasia sa Disas Kraes ne nia tiidooa fai kera 'i nao. Sa Disas Kraes ne wane gwaungai fua toaa ne da manata mamana ki 'ani nia, mala 'ana gwaiwane ne nia 'inito 'ana noniwane. Ma kolu ne kolu mala 'ana noniwane nai ma God ka falea maurie fuakolu ma ka faatetede kolu, ma ka dau ofu faafi kolu uri kolu ka bulao mai 'ana tii noniwane sulia doori lana God.

Mauria falu fai sa Kraes

20 'Ana si kada sa Disas Kraes nia mae naa, kamolu boroi mala 'ana molu mae lau gu fainia. Ma nia ka luke kamolu naa faasia birangaa ne wane ki saungainia 'i tala'ada. Aia, 'utaa ne birangaa kamolu ka lea 'ua gwana sulia birangaa ne wane ki da saungainia ki gwada 'i tala'ada? 'Utaa ne molu ka ade sulia birangaa ne da bae 'urii sulia ki,

21 "Nao 'osi samo toi doo loko, ma ka nao 'osi 'ani fanga loko."

22 Birangaa nai ki da bae gwada sulia doo ne 'e funu lau gwana burina wane 'ania sui naa. Wane gwana ne saungainia toolangaidoo nai ki.

23 Birangaa nai ki rongo lae sulida 'e diana suli da sakatafa mai faasia wane liotoo ki. Kera da suumai kamolu uri foosi lana 'ensel ki, ma na aroaroa susuke gwana, ma uri faafii lana gwana noni. Sui ma birangaa nai ki dasi bobola guu fua 'adomi lana wane uri ka luke faasia kwaidooria ta'ae ki 'ana noni.

3

1 'Ana si kada God 'e tataea sa Disas Kraes faasi maea uria lao maurie, nia 'e ade 'uri nai lau guu uri ka falea lau guu maurie fuakolu fainia Kraes. Nunufana si doo nai, kamolu molu ka manata sulia si doo 'i salo ki kula ne sa Disas Kraes 'e too ai 'ana 'initoaa 'i bali aolo nia God.

2 Molu ka manata sulia si doo 'i salo ki, ma ka nao lau sulia si doo ki laona fera nee 'i saegano gwana.

3 Si kada Kraes nia mae, kamolu boroi molu mae naa lau guu ma na mauria mamana kamolu ka agwa naa fainia Kraes ne nia rabi fai God.

4 Sa Disas Kraes naa ne gwaufutona mauria mamana kamolu. Ma 'ana si kada nia kai dao faatai mai 'i seki, mauria mamana kamolu lau guu kai faatai fainia ma molu kai 'inito kwaimani fainia.

Mauria kwali ma mauria falu

5 Nunufana si doo nai, molu saumaeli tiifau naa 'ana doori doo ta'aa laa kamolu ki 'ana noni maabe fua ade garo lae, ma na abulo ta'aa lae, ma na kwaidooria ta'ae ki, ma na ogalulume lae (suli ogalulume lae nia mala lau guu na foosi lana god 'e'ete).

6 Na abulo ta'aa lae 'uri nai ki, God kai falea kwakwaea fua toaa nao dasi ade sulia ki.

7 'Ana si kada 'i nao, sui fatai kamolu kafi manata mamana 'ana sa Disas, kamolu dooria 'amolu lea lae sulia kwaidooria ta'aa nai ki.

8 Ma sui 'i tari'ina nee, kamolu kai tangasua fasi mauria kamolu na abulo ta'aa laa nai ki: rakesasua, ma na noni'ela lae, ma na baea ta'ae ki, ma na bae susuala lae ki.

9 Ma nao molu si suke kamolu kwailiu, sulia kamolu molu lukasi tiifau naa 'ana birangaa 'ana mauria nai 'i nao,

10 ma molu ka too naa 'ana mauria falu ne God saungainia. Suli nia faafaalu kamolu 'afa dani ki sui guu uri na mauria kamolu ki daka usuli nia, ma molu ka saitoma diana 'ani nia.

11 Ma suli ne God faafaalu kolu, ka nao ta 'e'ete laa 'i matangana toaa Diu ki, ma toaa nao lau Diu ki, na toaa 'iri'unga faatai fai toaa dasi 'iri'unga faatai ki. Nao ta 'e'ete laa 'i matangakolu fai toaa ulafusidoo neki nao dasi saitomana baea 'i Grik, mala 'ana toaa 'i Sitian ki. Ma ka nao ta 'e'ete laa 'i matangana toaa rao tatakwai, ma toaa 'inito ki. Sa Disas Kraes gu ne nia 'initoa, ma nia ka too lao mauri lana toae ki sui guu ne kera too 'ana mauria falu nee faasi nia.

12 Kamolu toaa nia ki God, ne nia 'e liosau 'ani kamolu ma ka fili kamolu uri kamolu na toaa nia ki naa, molu manatainia toae ki, ma molu ka ade diana, ma molu ka faatu'uu kamolu 'i tala'amolu, ma molu ka too aroaro, ma molu ka too marabibi.

13 Ma nao molu si lautaki 'ali'ali
fuamolu kwailiu. Ma lea ta wane 'e
ilia tasi doo ta'aa fuamolu, molu ka
manata luke nia. Molu ka manata
luke kamolu kwailiu mala lau guu
ne Aofia nia manata lukea naa garoa
kamolu ki.
14 Ma ka tasa lau 'ana doo nai ki
sui guu, molu ka liosau 'ani kamolu
kwailiu uri molu ka too 'ana tiidooa
laa diane.
15 Na aroaroa ne sa Disas Kraes
falea mai nia ka talai kamolu 'ana si
doo ki sui guu ne molu ilia. Suli God
nia saungai kamolu uri molu ka 'ado
kwaimani 'ana tii nonidoo, ma uri
molu ka too 'ana aroaroa nai. Molu
ka tangoa God 'ana si kada ki sui guu.
16 Molu ka faolomainia si baea di-
ana nia ki sa Disas Kraes ka too
ma ka fungu 'i lao mauria kamolu
ki. Molu ka toolangaidoo fuamolu
kwailiu 'ana bae lana ki sa Disas.
Molu ka ade 'uri nai 'ana liotooa ne
molu too ai. Molu ka nguulia Sam ki
ma na nguu abu ki. Molu ka sili sulia
God 'ana tango lana.
17 Ma doo ki sui guu ne molu ilia
ki ma molu ka saea ki, molu ilia ka
bobola fai toaa sa Disas na Aofia ki 'ua
guu. Molu ka tangoa God na Maa 'ana
satana sa Disas Kraes.

Abulo laa diane

18 Aia, na keni neki molu 'afe ki naa
molu ka ade sulia arai kamolu ki, suli
na birangaa nai fua toaa da manata
mamana 'ana Kraes ki daka lea sulia.
19 Toa nee molu arai ki, molu ka
liosau 'ana 'afe kamolu ki, ma molu
ka mamarato fai kera.
20 Wele ki, molu ka ade sulia maa
fainia gaa kamolu ki 'ana si kada ki
sui guu, suli nia ne si doo God nia ele
sulia.
21 Ma na maa ki fainia gaa ki,
nao molu si bae faarakesasua wela
kamolu ki, ade lea kera dasi dooria
rongo lae suli kamolu.
22 Ma kamolu toaa rao tatakwai ki,
molu ka ade sulia na waa da baita
fuamolu ki. Nao lau 'ana si kada ne
kera da bubungi kamolu gwada uri
kera daka faamamanea raoa kamolu
ki. Molu sasi uri raoa diane uri
faabaita laa kamolu 'ana Aofia.
23 Na raoe ki sui gwana ne kamolu
ilia, molu ka ilia 'ana tetedea kamolu
tiifau, mala 'ua guu kamolu rao fuana
Aofia, nao lau fuana wane gwana.
24 Molu ka manata toi si doo 'urii:
Aofia nia kai falea kwaiaraa ne nia
alangainia 'ua naa fua toaa nia ki. Ma
sa Disas Kraes ne na wane baita ne
molu rao fuana.
25 Ma tii ne nia rao 'ana garo lae,
nia kai ngalia lau guu kwakwaea fua
garo lae. Suli God nao si 'ilisi wane
'ana kwai ketoi laa nia.

4

1 Kamolu toaa baite ki molu ka
suasuli diana 'ana toaa rao tatakwai
kamolu ki 'ana birangaa ne 'o'olo ma
ka bobola fai kera. Molu manata toi
fasi ne tii wane baita kamolu nia too
mai salo.
2 Si kada kamolu foa, molu ka too
ni lilio lae, ma molu ka too 'ana tango
lana God.
3 'Ana si kada ki sui guu ne molu foa
ai, foa lau gu fuamiri uri God ka adea
ka walude fuamiri uri faatalongai lae
sulia Kraes ne God nao si faatai folaa
ai 'i nao mai. Aia, nau ku too lao
lookafo 'ana si kada nai suli ku faat-
alongai 'ana bae lana God.
4 Aia, molu ka foa uri ka walude
fuaku uri nau ku faatalongainia bae
lana Kraes ka folaa.
5 Molu ka too 'ana liotooa sulia toaa
ne nao dasi manata mamana ki 'ua
'ana Kraes. 'Ana si kada ki sui guu,
molu ka faatainia fuada ne too lam-
olu nia 'o'olo.
6 Ma si kada kamolu bae fai kera, na
bae lamolu ka tio folaa ma ka diana.
Ma molu ka saitomana luu 'o'olo lae
'ana ledi laa kera ki toae ki sui guu.

Baea diana 'isi ki naa

7 Sa Tikikas nia ta waafuta liosau
'akolu, ma ka rao diana fua sa Disas,
ma nia ta waa rao kwaimani lau gu
fai nau 'ana raoa Aofia kolu. Nia kai
unu suli nau siamolu.
8 Nau ku odu nia kau siamolu, uri
nia ka faaele kamolu 'ana bae lana
suli kameli.
9 Sa 'Onesimas nia kai lea lau gu
kau fai sa Tikikas. Sa 'Onesimas na
wanefuta diana kolu nai nia na wane
rao noni maabe, ma ta wane lau gu
mai 'ana konia kamolu. Kolu ele suli

nia. Keerua daru kai faarongo 'ana
doo ki sui guu ne fuli kau 'i seki.
10 Sa 'Aristakas ne too 'uana 'i seki
fai nau lao lookafo, nia falea kau si
baea diana nia fuamolu, ma sa Maak
boroi ka uri nai lau guu, na dii nia bae
sa Baanabas ka 'uri nai lau guu. (Nau
ku fale kau si baea nau fuamolu sulia
sa Maak uri molu ka gwale nia lea nia
dao kau siamolu 'ana ta kada.)
11 Ma sa Diosua bae kera 'ailia lau
guu 'ana sa Diastas ka fale lau gu kau
si baea diana nia fuamolu. Na olu
waa Diu nai ki, da rao kwaimani fai
nau fua 'initoaa God, suli nao ta wane
Diu lau si rao gu fai nau. Na olu waa
nai ki gwana ne da 'adomi diana 'ani
nau.
12 Sa 'Ebafras ka falea lau gu kau
si baea diana nia fuamolu. Nia ta
waa 'ana konia kamolu ma na waa
rao sa Disas Kraes lau guu. Nia foa
fuamolu sulia si kada ki sui guu ka
gania God uri molu ka uu ngasi, ma
molu ka ngasi 'ana manata mamana
laa kamolu 'ana ade lae sulia doori
lana God.
13 Nau tala'aku, ku saitoma diana
'ani nia ne rao ngangata uri 'adomi
lamolu lae fai toaa ne da too lao mae-
fera 'i Laodesia ma 'i Herabolis.
14 Ma sa Luk na dokta kolu fai sa
Dimas, keerua daru falea lau gu kau
si baea diana keerua fuamolu.
15 Molu ka falea lau guu si baea di-
ana kameli fua bara waisaasina kolu
ki ne da too 'i Laodesia ma fua ni
Nimfa fai toaa manata mamana ne
da ofu kwaimani ki 'i luma nia.
16 Burina ne molu teemainia leta
ne ku kedaa kau fuamolu ka sui,
molu ka falea fua konia 'i Laodesia
uri daka teemainia lau guu. Ma molu
ka teemainia lau guu na leta bae ku
kedaa kau fua konia 'i Laodesia.
17 Molu ka faarongoa sa 'Akibas ka
faasuia naa raoa ne Aofia falea nia ka
ilia.
18 Aia, 'ana 'abaku 'i tala'aku nau
ku kedaa si baea diana nee fuamolu.
Nao molu si manata buro lau gu 'ani
nau ne ku nii lao lookafo.
Nau ku foa uri God ka ade diana
fuamolu 'ana liosau lae.

Kekeda Laa Totoonao Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Tesalonaeka

Tesalonaeka nia maefera lao bali lolofaa 'i Masedonia. Sa Bol ne nia lea ka dao 'i Tesalonaeka ka faarongoa toaa nai 'ana maefera baita nai 'ana Faarongoa Diana nee. Na toaa 'oro ne nao lau toaa Diu ki, kera daka manata mamana ma daka lea naa sulia toolangaidooa sa Bol nia toolangainia fuada. Ma sui nao si tau guu, tai toaa Diu ki daka manata ta'aa fua sa Bol, suli na toaa 'oro ki 'asia naa da fafurongo ma daka lea sulia si baea diana nai sa Bol nia bae sulia. 'Uri nai guu kera daka odua naa sa Bol uri ka lea na 'ana faasia maefera nai. 'I seeri, nia ka lea naa uri maefera satana 'i Beria ('Aks 17:1-15).

Tai toaa 'i Tesalonaeka ki lau guu daka lukasia naa raoa kera ki, suli da kwaifii 'ada sa na Aofia nia kai dao 'ali'ali gwana mai. Tai toaa lau daka manata 'abarua 'asia naa, sulia toaa kwaimani kera ki dai mae gwada 'i nao sui fatai dao lana mai sa Disas kafi fuli. 'Uri nai, lao buka nee sa Bol nia bae 'ana 'olosi lana manata laa kera nai ki sulia dao lana mai Kraes. Sa Bol ka saea 'ana fuada uri kera daka rao 'abarua 'ada 'ana raoa naisata 'ani kera ki fai si lioewane 'ana aroaroe, lelea ka dao 'ana si kada Kraes nia dao.

Na 'inifuui baee ki laona buka nee:

Sa Bol nia tangoa toaa 'i Tesalonaeka faafia manata mamana laa kera ma raoa diana kera ki 1:1—3:13

Toolangaidooa sulia na abulo laa ne faaelea God 4:1-12

Toolangaidooa sulia dao lana mai sa Disas Kraes 4:13—5:11

Toolangaidooa 'isi 5:12-28

1 Nau sa Bol ma sa Saelas ma sa Timotii ne meli kekeda kau fuamolu konia manata mamana ne molu tiidooa naa fai Maa kolu God ma fai na Aofia kolu sa Disas Kraes, ne molu nii 'i Tesalonaeka.

God ka ade diana ma ka falea 'ana aroaroa nia fuamolu sui.

Na manata mamana laa kera toaa 'i Tesalonaeka

2 'Ana si kada ki sui gwana ne meli foa ki fuamolu, kameli meli tangoa God fuamolu sui guu.

3 Lao foa laa kameli ki 'i naofana God ne kolu maa 'ani nia, kameli meli manata toi na raoa diana ne molu ilia nunufana manata mamana laa kamolu. Kameli meli ka manata toi lau guu na rao nonifii laa kamolu 'i nunufana liosaua ma na manata ngado laa kamolu maasia dao lana mai na Aofia kolu sa Disas Kraes.

4 Toaafuta 'ae, kamolu toaa ne God nia liosau 'ani kamolu, kameli meli saitomana ne God nia fili kamolu naa fuana 'i tala'ana.

5 Suli si kada kameli meli safali faarongo kamolu 'ana Faarongoa Diana nee, kameli nao meli si bae 'ana baea tatakwai gwana. Na rigitaa nia Anoedoo Abu 'ana bae meli bae ai fuamolu. Ma meli ka faatainia lau gu ne kameli meli faamamanea tiifau, ne na Faarongoa Diana nee nia doo mamane. Kamolu molu saitomana gwamolu bae meli faatainia birangaa diane tiifau fuamolu 'ana si kada bae meli too fai kamolu uri 'adomi lamolu lae.

6 Kamolu molu ade lau gu sulia birangaa ne meli faatainia mai siamolu, ne nia birangaa nia Aofia 'ua guu. Kamolu molu ngalia si baea nee meli faatalongainia ma molu ka ele sulia suli na Anoedoo Abu nia falea ele lae fuamolu sui boroi 'ana daka falea 'afitaia ki fuamolu uri maana ne molu manata mamana 'ana Kraes.

7 Si doo nai molu ilia nai ne adea molu ka faatainia birangaa diana nai fua toaa manata mamana nena sui guu 'i Masedonia ma 'i Gris uri kera daka lea lau gu sulia.

8 Suli ni kamolu 'i sena ne faarongoa diana nee sulia Aofia 'e talo kau faasi kamolu ma ka lea fua kule ki sui gwana, nao lau otona gwana lao bali lolofaa 'i Masedonia ma 'i Gris. Na ununua sulia manata mamana laa kamolu 'ana Aofia 'e talofia fere ki sui guu lea ka nao meli si faarongo kera boroi, kera da rongo ka sui naa.

9 Na toae ki sui gwana da unu talon-
gainia ne kamolu molu ele sulia dao
lameli kau siamolu. Ma kera daka
unu lau gu sulia ne kamolu molu
lukasia naa akalo 'e'ete baki molu
foosida 'i nao, ma molu ka foosia naa
God mamana nee nia mauri firi.
10 Ma kamolu ne molu ka maasia
naa dao lana sa Disas 'Alakwa nia
God faasi fera 'i salo. Nia tataea sa
Disas faasia maea ma sa Disas ne
nia faamauri kolu faasia kwakwaea
baita ne God nia kai falea mai.

2

Na raoa sa Bol 'i Tesalonaeka ('Aks 17:1-9)

1 Toaafuta nau ki 'ae, kamolu molu
saitomana lea laa kameli kau uri lao
maefera kamolu nia nao si tatak-
waia.
2 Kamolu saitomana na doo ta'aa
neki da saea suli kameli, ma daka
susubutai kameli laona maefera 'i
Filibae✡ sui fatai meli kafi lea kau uri
maefera kamolu bae. Ma sui boroi
'ana waa 'oro ki lao fera kamolu daka
sasi uri suusi lameli, God nia 'adomi
kameli ka nao meli si mau guu 'ana
faarongo lamolu 'ana Faarongoa Di-
ana ne nia lea mai faasia God.
3 Na faatalongaia ne meli ilia,
nia nao si sakatafa mai faasia tasi
manata lae wane garo ma nao tasi
kwaidooria ta'aa, ma ka nao meli si
sukea guu ta waa.
4 God nia ala faafi kameli uri faat-
alongai lae sulia bae lana. Ma nia ka
fiitomeli uri faatalongai lana Faaron-
goa Diana nee. 'I seeri ni kameli
nao meli si sasi lau uri faadiana lana
manata lana wane gwana, meli faae-
lea lau 'ameli manata lana God.
5 Kamolu molu saitomana lau guu
si baea ne meli bae sulia 'i matang-
amolu nia nao lau si baea fua gae
lamolu lae. Doo baki meli bae sulia
ki, kameli nao meli si ilia 'ana agwa
lana ta kwaidooria 'ameli uri malefo.
God naa ne suai ne kameli nao meli si
suke kamolu guu.
6 Nao kameli meli si sasi guu uri
sa kamolu ma nao sa ta tii gwana ka
tango kameli 'ana.
7 Ni kameli na 'aboosol nia ki Kraes
bobola fainia sa meli ka odu kamolu
gwameli uri ili lana doo ki fuameli,
ma sui ka nao meli si ilia guu si
doo nai si kada meli too fai kamolu.
Kameli meli abulo sasaore gwameli
fai kamolu mala 'ana ta gaa ne sua
diana suli wela nia ki.
8 Kameli meli liosau 'asia naa 'ani
kamolu ma meli ka noni maabe 'uri
faatalongai lana Faarongoa Diana
nia God fuamolu. Kameli meli noni
maabe gwameli uri maeli lana si ade
laa ne kai 'adomi kamolu, suli meli
manata 'initoa 'ani kamolu.
9 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli
saitomana kamolu molu manata toi
gwamolu na rao tetede laa baki meli
ilia ki 'i matangamolu. Si kada bae
meli faarongo kamolu 'ana Faaron-
goa Diana nia God, kameli meli rao
tetede 'ana sato ma rodo uri meli
ka dao toi si fanga meli kai 'ani, uri
ka nao meli si falea ta 'afitai laa
fuamolu.
10 Kamolu molu saitomana ma God
boroi ka saitomana ne si doo nai nia
mamana, ne si kada bae meli too mai
fai kamolu, na abulo lameli nia 'o'olo
ma ka too ma ka adea ta waa 'amolu
'afitai ka saea lau tasi doo suli kameli.
11 Kamolu molu saitomana sui naa
ne doo neki meli ilia fuamolu wane ki
sui guu, nia mala 'ana ade lana sa ta
maa ne nia ilia fua wela nia naa.
12 Suli meli bae kwaiarei fuamolu,
ma meli ka gwafe kamolu, ma meli ka
bae fifii fuamolu uri molu ka too 'ana
tooa ne bobola fainia toaa nia ki God,
ne 'aili kamolu mai uri lao 'initoaa
diana nia.
13 Aia, ma ni kameli meli ka tangoa
lau gu God fuamolu 'ana si kada ki
sui guu suli ne kamolu molu lio sait-
omana bae lana God ne meli bae su-
lia fuamolu 'I seeri, kamolu molu ka
faamamanea naa suli molu lio sait-
omana nia nao lau bae lameli wane
gwana, nia na bae lana God 'ana ne
rao laona manata lamolu ma ka adea
molu ka manata mamana naa 'ana
God.
14 Toaafuta nau ki 'ae, na toaa
kamolu ki 'ua gu ne da falea 'afitaia
fuamolu, burina ne molu lea sulia
lea laa nee lau guu konia manata

✡ **2:2** 'Aks 16:19

mamana ki 'i Diudia kera lea sulia. Ade laa nai toaa Diu ki da ilia fua konia manata mamana nai ki 'ana sa Disas Kraes, nia lau gu nai da ilia 'ani kamolu nai.

15 Aia, na toaa Diu nai ki bae da saumaelia na brofet ki 'ana kada 'i nao, daka saumaelia lau guu sa Disas na Aofia. Ma daka tari kameli lau guu. Na abulo lada 'e faarakesasua God ma daka malimae 'ana wane sui gwana.

16 Kera da sasi uri suusi lameli lae faasia ade lea meli ka faatalongai fuamolu toaa nao lau Diu ma God ka faamauri kamolu. Si ade laa ne kera ilia nai nia konia sui naa ta'aa lae ki fuada, ma 'i seeri na kwakwaea God nia tio na faafi kera.

Sa Bol 'e dooria kai lea lau uri Tesalonaeka

17 Toaafuta nau ki 'ae, si kada bae na malimae kameli ki da tari kameli faasi kamolu suli si kada kukuru bae, kameli nao meli si manata buro gu 'ani kamolu. Ma na lio meli ka dila 'asia naa suli nao meli si too kwaimani na fai kamolu. Sui kameli meli ka susuu ta'aa 'uri sua lamolu lae lau 'ana tasi kada.

18 Aia, kameli meli dooria uri meli ka oli lau kau siamolu 'i Tesalonaeka nai. Ma nau sa Bol, ne ku sasi 'uri lea lae lau kau siamolu 'ana si kada 'oro ki, ma sui, sa Saetan ka suusi kameli gwana faasia lea lae kau.

19 Si doo ne adea meli ka dooria 'asia naa lea lae kau nia 'urii; suli si doo ne uri ka falea manata ngado lae fuameli ma na ele lae fuameli 'ana ngali lana ta kwaiaraa faasia sa Disas 'ana dao lana mai, nia naa ne ni kamolu. Suli ne kamolu molu ala faafia sa Disas nunufana kameli meli bae suli nia fuamolu.

20 Iuka, ni kamolu naa ne meli bae naunau ma meli ka ele suli kamolu!

3

1 Kameli meli manata tomolu 'asia naa 'uri nai lelea ka nao meli si dooria ka too gwana 'uri nai, meli ka saea nia diana 'asia naa uri kaaria sa Saelas miri ka too gwaaria kau 'i seki 'Atens,

2 ma miri ka fale sa Timotii nia ka lea kau siamolu,✡ suli nia na toolakolu ma na waa ni rao God lau guu fai kaaria 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes. Kaaria miri fale nia kau uri nia ka tatae kamolu lau ma ka faatetedea lau manata mamana laa kamolu ki

3 uri nao ta wane 'ani kamolu si tona ma si lea 'e'ete lau faasia toolangaidooa mamana nee 'ana si kada nai laona 'afitaia nai ki. Aia, kamolu molu saitomana gwamolu bae kolu toaa ne kolu manata mamana ki kolu kai dao toi 'afitaia ki.

4 Kameli meli faarongo kamolu firi gwameli 'ana si doo nai 'ana kada bae meli too mai fai kamolu bae, ne kolu kai liu laona ilimataia. Aia, ma na ilimataia nai boroi nia bae 'e fuli naa molu ka saitomana gwamolu bae.✡

5 Nau ku manata toi na 'afitaia nai 'e dao tomolu nai ma ku manata tomolu 'asia naa ne ku falea sa Timotii ka lea kau bae uri ka lio saitomana kula ne manata mamana laa kamolu nii ai. Nau ku manata 'a'abo ade lea sa Saetan ka ili tomolu ma ka siitasa faafi kamolu nai, ma na raoa diana baki meli ulafutainia mai daka funu gwada.

6 Aia, sa Timotii ne too mai siamolu oli mai ka dao naa nee, ma nia kafi dao guu. Nia ununu diana suli kamolu ma ka saea na manata mamana laa kamolu 'ana God, ma na liosaua kamolu fuamolu kwailiu da ngasi gwada. Ma nia ka faarongo lau guu sulia na manata ele laa kamolu suli kameli, ma ka saea molu dooria lau guu sua lameli lae, mala lau gu 'ani kameli fuamolu.

7 Toaafuta nau ki 'ae, maana si faarongoa nai, sui boroi 'ana kameli meli ka nonifii ma na 'afitai lae baita ka dao tomeli, kameli meli ele 'asia naa suli kamolu ma sulia na manata mamana laa kamolu.

8 'I seeri ne manata lameli kafi diana tasa, suli ne meli rongoa na manata mamana laa kamolu 'ana Aofia nia ngasi ka totoo gwana.

9 Kameli meli ka tangoa 'asia naa God kolu, suli kamolu molu uu ngasi gwamolu. Si kada meli foa, kameli

✡ **3:2** 'Aks 17:15 ✡ **3:4** 'Aks 17:15

meli ka ele 'asia naa suli kamolu.
10 Kameli meli foa ngangata 'ana
dani ma rodo uri God ka kwaia taale
ka walude fuameli uri sua lamolu
lae lau uri meli ka babasia manata
mamana laa kamolu ki, uri ka ngasi
diana lau.
11 Kameli meli ka foa uri God na
Maa ma na Aofia kolu sa Disas ka
kwaia taale ka walude fuameli uri
meli ka dao kau siamolu.
12 Kameli meli foa lau guu uri
na Aofia ka ilia na liosaua kamolu
fuamolu kwailiu ma fua toae ki sui
guu ka baita mala lau guu liosaua
kameli fuamolu.
13 Kameli meli ka foa lau guu uri
nia ka babasia na mauria kamolu ki,
ma molu ka too diana tiifau ma molu
ka 'o'olo 'i maana God na Maa, 'ana si
kada ne sa Disas na Aofia kai dao mai
ma kai ofu kwaimani fai toaa abu nia
ki sui guu.

4

Na tooa ne adea manata lana God ka ele

1 Toaafuta nau ki 'ae, kameli toa ne
meli too 'ana rigitaa nia Aofia kolu sa
Disas, tasi doo lau ne meli dooria 'asia
naa uri molu ka ilia nia 'urii; molu
too na sulia tooa ne meli toolangainia
mai fuamolu bae uri molu ka faae-
lea manata lana God. Kamolu mone
molu too naa sulia sui ta, nia diana
uri molu ka ilia ka 'idu lau.
2 Kamolu molu saitomana toolan-
gaidooa bae meli bae sulia fuamolu
bae nia 'ita mai faasia sa Disas na
Aofia.
3 God nia dooria na abulo lamolu
ka 'o'olo tiifau, ma molu ka too faasia
na kaubaree.
4 Nia bobola fainia molu ka sua di-
ana sulia nonimolu, ma molu ka too
sulia birangaa ne diana ma ka 'o'olo.
5 Ma ka nao molu si lea lau sulia na
kwaidooria ta'ae 'ana noniidoo, mala
'ana waa ne ulafusia God.
6 'Uri nai, nao molu si tauwelaa
na bara waisaasina laa kamolu 'ana
Kraes 'ana ooe lana 'afe ta waa, suli
na Aofia kai falea kwakwaea fua tii
kera ne da abulo ta'aa 'uri nai. Ma ni
kameli nee, meli toolangaidoo folaa
sui naa fuamolu sulia birangaa nai
ma meli ka bae fifii na ai fuamolu.
7 Suli God nia fili kolu uri na abulo
lakolu ka 'o'olo, nao lau fua garoe.
8 'I seeri guu, lea sa tii boroi 'ana
nia 'e aburongo 'ana toolangaidoo laa
nai, nia nao si aburongo lau 'ana
wane gwana, nia aburongo lau guu
'ana God waa ne falea sui naa Anoe-
doo Abu nia fuamolu.
9 Aia, na birangana liosaue 'i
matangamolu toaa ne molu manata
mamana ki naa, nia nao si bobola
lau uri nau ku kekeda kau fuamolu
ma ku toolangainia lau fuamolu, suli
God nia toolangaidoo naa fuamolu
uri liosau lae 'ani kamolu kwailiu.
10 Kameli meli saitomana ne molu
liosau 'ana toaa manata mamana ki
sui guu ne molu too ki 'i sena lao
bali lolofaa 'i Masedonia. Sui boroi
'ana, kameli meli dooria lau guu uri
kamolu toaafuta nau ki, molu ka
faatainia liosaua nai ka 'idu lau.
11 Ma molu ka sasi ngangata uri too
aroaro lae, ma 'oe wane 'oko bae lau
gwamu sulia tooa 'oe. Nao 'osi roo
'ana bae tona lae tooa ta wane kau.
Molu ka rao ngangata uri molu ka
too 'ana fange ma doo 'oro neki molu
'atoia ki. Birangaa nai sui guu, kameli
meli saea sui naa fuamolu.
12 Ma lea kamolu molu ade sulia
doo nai ki, na toaa ne nao dasi man-
ata mamana ki 'ua, kera dai sae'inito
'ani kamolu, ma ni kamolu lau guu ka
nao molu si boosuli lau 'ana ta wane
kau uri 'adomi lamolu lae 'ana doo ki.

Dao lana mai na Aofia

13 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli
dooria uri ni kamolu molu ka sait-
oma diana 'ana doo ne kai fuli 'ana
toaa ne kera mae ki naa, uri na man-
ata lamolu ka nao si isifufuli lau mala
'ana toaa ne kera dasi faamamanea
tatae laa faasia maea.
14 Ni kolu, kolu faamamanea ne sa
Disas nia mae sui ka tatae lau gwana
faasia maea. Kolu, kolu ka faama-
manea lau guu ne toaa ne kera da
manata mamana ma daka mae, God
nia kai tatae kera lau guu faasia maea
ma nia kai olitai kera lau gu mai uri
dao kwaimani lae mai fainia Kraes.
15 Aia, na doo ne kameli meli
toolangainia siamolu nee, na bae
lana Aofia ne. Doo nai nia 'urii: Kolu

toaa ne kolu mauri 'ua gwakolu 'ana si kada Aofia kai dao mai ai, nao kolu si tatae lau 'i nao 'ana toaa nai ki da mae naa.
16 'Ana si kada na Aofia nia kai dao mai na fuli lana 'e 'urii: Sa Disas na Aofia nia kai suungi baita tasa, sui na 'ensel gwaungai nai ka suungi baita lau guu 'i burina, sui na bungu nia God ka angi naa. 'Uri nai sui fatai na Aofia kafi sifo mai faasia 'i salo. 'Ana si kada nai, toaa ne kera manata mamana mai 'ana sa Disas Kraes ma daka mae naa, kera ne dai tatae fasi kau 'i nao.
17 'Uri nai sui fatai, ni kolu toaa ne kolu mauri 'ua gwakolu ki 'ana si kada nai Aofia kai dao mai, nia kafi lofotai kolu kau siada 'i laona dasa loki ma kolu ka kwaitodai naa fainia Aofia 'i lofona salo. Ma kolu kai too na 'akolu fainia Aofia totoo si sui.
18 Nia 'uri nai, molu bae sulia si baea nai ki ku faarongo kamolu ai nai 'ana gwafe lamolu ki kwailiu 'i matangamolu.

5

Nao ta wane si saitomana si kada na Aofia nia kai dao

1 Toaafuta nau ki 'ae, bobola fainia sae nao meli si kekeda na kau fuamolu sulia doo baki mala 'ana fa sato ma si kada ne doo ki dai fuli ai.
2 Suli tee kamolu molu saitomana sui naa, ne fa sato nia Aofia kai dao mai ai nia kai fuli mala 'ana dao lana mai waa bebeli lao rodo 'ana si kada ne wane ki nao dasi fiia lau gwada.
3 Nia kai fuli 'ana si kada nai ne toae ki da saea na doo ki sui guu 'e diana ma ka aroaro gwana. Ma 'i seeri da tona boroi na funu lae ka dao na faafi kera mala ta keni fiiwela naa uri faafuta lae. Ma kera 'afitai daka tafi lau faasia.
4 Ma sui ni kamolu toaafuta nau ki, kamolu nao lau toaa molu too lao rorodoa lae mala 'ana toaa dasi manata mamana ki na, uri sae fa sato nai sa Disas kai dao ai ka faatona kamolu mala 'ana dao lana waa bebeli.
5 Kamolu sui guu kamolu toaa 'ana folaa lae ma wela ki sui guu 'ana dani. Kolu nao kolu si too naa laona rorodoe 'ana ta'aa lae.
6 Nia 'uri nai, nao kolu si maleu lau mala 'ana toaa ne da ade 'uri nai nee. Kolu too 'akolu mala 'ana ta waa ne ada ma ka suasulia mauria nia ma ka too manata.
7 Lao rodo 'ana ne dai maleu ai, ma lao rodo lau gu ne dai kuu ai uri waa ki daka oewanea.
8 Aia ma ni kolu toaa ne 'ana dani nee, kolu ka suasulia mauria kolu ki, ma kolu ka too 'ana manata mamana lae ma na liosaua ne fifini faafi kolu mala 'ana ta dafi baita ne suusia maa fa 'adoe 'ana wane, ma na manata ngado lae 'ana sa Disas ne nia faamauri kolu, ne mala 'ana ta kefi ngasi.
9 God nao si fili kolu mai fua fale lana kwakwaea fuakolu, nia fili kolu lau 'ana fua faamauri lakolu nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes.
10 Sa Disas ne mae naa uri faamauri lakolu, uri sui boroi 'ana kolu ka mauri 'ua gwakolu ma nao kolu ka mae naa 'ana si kada 'ana dao lana mai tara kolu ka too kwaimani fai nia.
11 Kamolu molu saitomana sui naa doo nai ki. Aia, nia 'uri nai molu kwaiarei 'ani kamolu kwailiu ma molu ka kwai'adomi 'ani kamolu kwailiu uri molu ka ngado 'ana manata mamana laa kamolu.

Si baea 'isi ki naa

12 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria uri molu ka sae'inito 'ana toaa ne Aofia filida ki daka rao tetede 'ana talai lamolu lae ma toolangaidoo lae fuamolu ki.
13 Molu sae'inito ada ma molu ka liosau ada uri maana raoa ne kera ilia ki. Ma molu ka too kwaimani lao aroaroe.
14 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria lau guu uri molu ka kwaifamanatai fua toaa noni'ela ki. Molu ka gwafea toaa ne da liodila ki, ma molu ka 'adomia toaa da makeso ki ma molu ka too marabibi fai toae ki sui guu.
15 Nao molu si duua ta'aa lae 'ana ta'aa lae. Molu susuu 'amolu uri ili lana doo diane ki fuamolu kwailiu ma ili lana fua toae ki sui guu.
16 Molu ka too 'ana ele lae ka lelea firi.
17 Nao molu si luka 'ana foa lae ka lelea firi.

18 Ma molu ka tangoa God 'ana si
kada ki sui, suli si doo nai ne God
nia dooria fua molu ka ili 'uri nai suli
kamolu molu tiidooa naa fainia sa
Disas Kraes.
19 Nao molu si uu suusia raoa nia
Anoedoo Abu,
20 ma nao molu si bala faafia bae
lana God ne waa God bae sulia.
21 Molu ka ilitoi fasi bae lae ki sui
guu ne da saea 'ana bae lana God,
uri lea na baea ne diana, molu ka lea
sulia.
22 Ma molu ka too tau faasia na
baea ta'ae ki sui gwana.
23 Alu God waa 'ana aroaroe nia rao
'ana laona mauria kamolu ki tiifau
uri na mangomolu tiifau, ma na man-
ata lamolu tiifau ma na nonimolu
tiifau ka tio 'o'olo diana 'ana lelea ka
dao 'ana si kada na Aofia kolu sa Disas
Kraes kai dao mai.
24 Ma God waa ne 'aili kamolu mai
siana, ne saea doe 'afitai ka 'asia naa,
nia ne tara nia ili mamana 'ana si doo
nai fuamolu.
25 Toaafuta nau ki 'ae, molu ka foa
lau guu fuameli.
26 Molu ka samo 'aba 'ana samo
'aba laa ne 'o'olo ne faatainia liosaue.
27 Nau ku bae fifii fuamolu 'i nao-
fana Aofia uri molu ka teemainia na
kekeda laa nee fua toaa manata ma-
mana baki sui guu.
28 Na ade dianaa Aofia kolu sa Disas
Kraes ka too fai kamolu.

Ruana Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Tesalonaeka

Nia nao si tau guu 'i burina sa Bol nia kedaa buka totoonao fua Kristin ki 'i Tesalonaeka, nia ka kedaa lau gu buka nee. Na doo baita ne sa Bol bae sulia ne nia bae uri suusi lana toolangaidooa ne waa ki da saea na Kraes nia dao sui naa. 'Uri nai, sa Bol ka bae folaa ka saea si doo nai nao si mamana. Nia saea, sui fatai Kraes kafi dao, na toaa ta'aa nia sa Saetan dai dao faatai.

Sa Bol ka saea fua Kristin ki, kera daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera ki 'ana kada ilitooe ki dao toda. Ma kera daka 'abarua 'ada 'ana rao ngangata lae, uri daka too 'ana fange fuada 'i tala'ada mala 'ana sa Bol fai roo waa kwaimani nia ki da ilia. Ma kera daka 'abarua 'ada 'ana raoa diane ki.

Na 'inifuui baea ki laona buka nee:

Toolangaidooa sulia dao lana mai Kraes 1:1—2:17

Toolangaidooa sulia raoa Kristin ki fua ili lana 3:1-18

1 Kameli sa Saelas fainia sa Timotii ma nau sa Bol lau guu, meli kekeda kau fuamolu konia manata mamana 'i Tesalonaeka ne kamolu toaa nia ki Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes.

2 God na Maa ma sa Disas Kraes na Aofia daru ka ade diana 'adaru fuamolu ma daru ka falea 'adaru aroaroe fuamolu.

God kai ketoa toae ki 'ana si kada sa Disas Kraes kai dao

3 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli kai tangoa na mone 'ameli God fuamolu ka lelea firi, suli na manata mamana laa kamolu 'ana God ma na liosaua kamolu fuamolu kwailiu 'e talingaia naa.

4 Si doo nai ne adea, kameli meli ka bae ngalangala 'asia naa 'i naofana konia manata mamana nia ki God sulia na susuu ta'aa laa kamolu 'ana manata mamana lae, sui boroi 'ana molu ka dao toi 'afitaia 'oro ki uri ilitoo lamolu lae.

5 Na susuu ta'aa laa kamolu nai laona 'afitaia ki nia faatainia ne God nia waa 'e ketoa toae ki sui guu 'ana 'o'oloe, ma na 'afitaia nai ki lau gu ne adea molu ka bobola fainia too lae laona 'initoaa God ne kera ilimatai kamolu faafia.

6 Ma God nia kai falea lau guu nonifiia fua toaa ne kera falea nonifiia fuamolu, suli ne nia ketoa wane 'ana 'o'oloe.

7 Ma nia kai ngalia nonifiia ki faasi kameli lau guu. Nia kai ili 'uri nai 'ana si kada ne Aofia kolu sa Disas kai dao faatai mai faasia 'i salo fainia 'aini 'ensel mamana nia ki

8 'i laona meakwesu. Ma na toaa ne kera nao dasi saitomana God ma dasi manata mamana 'ana Faarongoa Diana nee sulia Aofia kolu sa Disas, nia kai falea kwakwaea fuada 'ana si kada nai.

9 Na Aofia kolu nia kai falea kwakwaea ma na funu laa ne totoo si sui fuana toaa nai, ne nia kai alu kera 'i sara faasia laona 'initoaa ma lao rigitaa baita nia.

10 Na doo nai ki dai fuli 'ana si kada ne Aofia kai oli mai. Nia kai oli mai laona molaagali nee uri toaa nia ki ne da manata mamana 'ani nia, ma kera dai tango nia ma dai sae'inito tasa 'ani nia. Ma molu ka ade lau guu 'uri nai, suli molu manata mamana 'ana faarongoa nee kameli faarongo kamolu ai.

11 Nia ne adea meli ka foa fuamolu 'ana si kada ki sui guu, uri God ka ilia uri molu ka bobola fainia mauria ne nia fili kamolu uria. Ma meli ka foa lau gu uri nia ka 'adomi kamolu uri molu ka tetede uri ili lana doo diane ki ne molu manata toi ki, suli molu manata mamana 'ana sa Disas.

12 Kameli meli ka foa lau gu 'uri nai uri molu ka tafoa satana Aofia kolu sa Disas, ma nia ka tafo kamolu lau guu. Na doo nai ki dai fuli sulia na ade dianaa God kolu ma sa Disas Kraes na Aofia.

2

Na Waa Ta'aa bae

1 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria molu ka saitoma diana 'ana

malutana oli lana lau mai Aofia kolu
sa Disas Kraes fai na koni kwaimani
lakolu kau siana.
2 Kameli meli dooria uri nao molu
si manata sala lau ma uri molu si
mau lea molu rongo ta waa nia saea
fa Sato nia Aofia uri oli lae mai ai
nia dao sui naa. Nao molu si faama-
manea na bae laa 'uri nai, sui boroi
'ana daka saea si baea nai 'e lea kau
faasi kameli 'ana si kada meli bae
sulia bae lana God, ma nao daka saea
ni kameli ne meli kedaa kau bae laa
nai.
3 Nao molu si faamamanea bae
lana waa da suke 'uri nai ki. Suli fa
sato nai sa Disas nia kai dao ai, nia
'afitai ka fuli 'i nao 'ana roo si doo.
Etana si doo ne, na toaa 'oro kera
dai firu fai God. Ma ruana si doo
ne, na Waa Ta'aa bae sa Saetan nia
kai sakatafa faatai, ma sui boroi 'ana,
God tara kai alu nia laona kwakwaea.
4 Na Waa Ta'aa nai, tara nia kai
tatae ma kai suusia doo neki sui guu
waa ki da faabaitaa daka saea naa
'ana God kera ki. Ma tara nia lea kai
too na 'ana laona Beu Abu God ma ka
saea na 'ana taifili nia naa ne God.
5 Kamolu nao molu si manata toi gu
bae nau ku saea sui na mai doo nai ki
fuamolu 'ana si kada bae nau ku too
'ua mai fai kamolu.
6 Nia 'uri nai, ni kamolu molu saito-
mana gwamolu doo ne dau faafia 'ua
Waa Ta'aa bae nai, uri lelea nia ka
sakatafa faatai mai 'ana si kada God
'olea 'ua gu fuana.
7 Suli na rigitaa ta'aa nai nia rao
agwa gwana 'i tari'ina. Ma nia tara ka
tio agwa gwana 'uri nai lelea ka dao
'ana tii si kada waa ne dau faafia nai
nia kai 'idu faasia.
8 'I seeri fatai, na Waa Ta'aa bae nia
kafi sakatafa faatai mai. Ma sui, sa
Disas na Aofia nia kai 'ufu lofotainia
ma kai faafunuia Waa Ta'aa nai 'ana
rigitaa nia ma 'ana rara lana dao lana
mai.
9 Aia, na dao faatai lana mai na Waa
Ta'aa nai nia kai rao 'ana rigitaa sa
Saetan, ma nia kai ilia doo kwaibal-
atana 'oro ki sui gwana uri ka sukea
toae ki.
10 Nia kai suke 'ana suke laa 'e'ete
'oro ki sui gwana. Ma kai sukea naa
toaa ne da naofia naa funu lae, suli da
noni'ela 'ana Faarongoa mamane, na
doo nai lea sa kera faamamanea ma
God ka faamauri kera.
11 Ma uri maana ne kera da noni'ela
'ana Faarongoa mamane, God kai
lukasi kera naa fua faamamane lana
sukea nia ki sui naa Waa Ta'aa nai.
12 Doo ne adea guu, toaa neki sui
guu nao dasi faamamanea faarongoa
mamane ma daka noni sasala 'ada
sulia ta'aa lae, kera da naofia sui naa
kwakwaea God.

God nia fili kamolu uria maurie

13 Toaafuta liliosaua nau ki 'ae,
kameli meli tangoa firi Aofia ne nia
liosau 'ani kamolu, suli God nia fili
kamolu sui naa 'ana sasafali laa uri
ka faamauri kamolu. Nia faamauri
kamolu 'ana si kada bae kamolu
molu faamamanea faarongoa ma-
mane ma na Anoedoo Abu ka 'olosi
kamolu 'ana tetede laa nia uri molu
ka too 'ana 'o'oloe.
14 'Ana si kada bae molu faama-
manea si Faarongoa Diana nee meli
faatalongainia fuamolu bae, God nia
'aili kamolu mai uri ka faamauri
kamolu. Nia faamauri kamolu uri
molu ka 'ado kwaimani fainia Aofia
kolu sa Disas Kraes 'ana 'initoaa nia.
15 Doo ne adea gu nai toaafuta lil-
iosaua nau kera, molu uu ngasi naa
'ana manata mamana laa kamolu
ki, ma molu ka dau ngasi faafia na
toolangaidooa mamana bae meli bae
sulia fuamolu ma meli ka kedaa kau
fuamolu.
16-17 Alu na Aofia kolu sa Disas
Kraes 'i tala'ana ma God na Maa kolu
ne da liosau 'ani kolu ma daka falea
manata ele lae fuakolu ma na manata
ngado lae maasia doo diane ki sui
guu; Alu kera da falea 'ada ele laa
nai fua laona mangomolu ma daka
faatetede kamolu 'ada fua sae lana
ma ili lana doo diane ki sui guu.

3

Kwai'adomie 'ana foa lae

1 Toaafuta nau ki 'ae, tasi doo
lau nau ku dooria kwai saea kau
fuamolu nai. Molu foa mai fuameli
uri na faatalongai laa ne meli ilia 'ana
bae lana Aofia ka dao 'ali'ali 'ana tai si
kula 'oro lau uri toae ki daka manata
'initoa ai ma daka faamamanea mala
lau gu ne molu ilia.

2 Molu ka foa lau guu uri God ka
sua diana suli kameli faasia waa ta'ae
ki. Suli toaa 'oro kera nao dasi faama-
manea na Faarongoa nia Aofia.
3 Sui boroi 'ana ka 'uri nai, na Aofia
nia 'e mamana fua bae lana, ma nia
kai falea tetedea fuamolu ma kai sua
diana suli kamolu faasia sa Saetan.
4 Ma ni kameli meli manata ngado
'ana Aofia ne nia kai 'adomi kamolu
uri molu ka ade sulia doo neki meli
bae fifii ai fuamolu uri ili lana ki.
5 Alu na Aofia kolu nia 'adomi
kamolu 'ana uri molu ka saitoma di-
ana 'ana liosaua God ma na susuu
ta'aa lae laona 'afitaia ki mala 'ana
Kraes.

Kolu ka rao

6 Toaafuta nau ki 'ae, nunufana rig-
itaa nee na Aofia kia sa Disas Kraes
nia falea fuameli, kameli meli bae fi-
fii fuamolu 'urii: Molu too tau 'amolu
faasia toaa da noni'ela ki ne kera da
aburongo 'ana doo nai ki meli toolan-
gainia ki fuamolu ki.
7 Kamolu molu saitomana sui naa
ne bobola fai sae molu ka ade lau gu
sulia na doo neki meli ilida ki. 'Ana
si kada bae meli too mai fai kamolu,
kameli nao meli si noni'ela 'ana rao
lae.
8 Ni kameli nao meli si 'ani tatak-
wai guu 'ana si fanga ta wane. Kameli
meli folia sui guu doo neki meli 'aru-
toi ki. 'Ana sato ma rodo, kameli
meli rao tetede uri ka nao si 'afitai lau
fuamolu 'ana sua lae suli kameli.
9 Kameli meli rao 'uri nai, sui boroi
'ana meli ka too 'ana rigitaa Aofia
fua ngali tatakwai lae 'ana fange faasi
kamolu. Kameli meli ade 'uri nai, uri
molu ka ili sulia na birangameli 'ana
rao lae.
10 Ma si kada bae meli too fai
kamolu, na toolangaidooa kameli
fuamolu nia 'urii bae, “Lea ta waa
'amolu nia ta waa noni'ela, nao molu
si fale si fange fuana.”
11 Kameli meli kekeda 'uri nai, suli
kameli meli rongo kau tai waa 'amolu
'i sena da noni'ela 'ana rao lae ma
daka liu tatakwai gwada fua bae toi
lae na raoa kera tai waa ki.
12 'Ana rigitaa nia Aofia sa Disas
Kraes, kameli meli bae fifii kau fuada
ma meli suumai kera uri kera daka
too 'o'olo ma daka rao uri daka too
'ana doo ki.
13 Toaafuta fai kera 'ae, kamolu lau
guu, nao molu si noni'ela 'ana ili lana
doo diane ki.
14 Lea ta waa 'amolu nia si ade gu
sulia tee ki ne kameli meli saea kau
laona kekeda laa nee, molu ka lio
saitomada, ma ka nao molu si 'ado
kwaimani fai kera uri kera daka 'ide
'ada.
15 Ma sui ta, nao molu si suada lau
mala 'ana malimae kamolu ki. Molu
bae kwai'adomi fuada, suli kera na
toolamolu ki 'i bali 'ana manata ma-
mana lae.

Si baea 'isi ki

16 Alu na Aofia kolu na waa
'ana aroaroe ka falea 'ana aroaroe
fuamolu 'ana si kada ki sui guu, ma
ka too 'ana fai kamolu.
17 Nau sa Bol ne ku tala kedaa kau
si baea nee 'ana manata diana lae
fuamolu 'ana 'abaku 'i tala'aku. 'Ana
kekeda laa nau ki sui guu, na kekeda
laku naa ne.
18 Alu sa Disas Kraes na Aofia kolu
nia ade diana 'ana fuamolu sui guu.

Na kekeda Laa Totoonao Sa Bol Fua Sa Timotii

Sa Timotii nia waa fasi maefera baita 'i Listra ('Aks 16:1). Nia, waa kwaimani nia sa Bol ne keerua daru kai lea kwaimani ki 'ana kula nai sa Bol lea ki ai uri faarongo talo lae sulia Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes. Sa Bol 'e kedaa buka nee 'ana si kada nia lea uri Masedonia ma ka faasia sa Timotii uri ka too 'i 'Efesas. Sa Bol 'e kekeda fua sa Timotii ka faarongoa uri ka too 'i 'Efesas ka fofolo diana suusia tai toolangaidooa garo ne ruu mai matangana konia manata mamana 'i seeri 'ana si kada nai. Na toa toolangaidoo garo nai ki da luia tai kwaini fanga ki nia abu dasi 'anida, ma kera daka saea lau guu ne arai lae fai 'afe lae nia nao si diana ma daka saea lau tai doo 'oro lau. Nia ka faarongoa lau guu 'ana si ade laa diane fua toaa nia ki Kraes uri ili lae sulia, 'ana si kada kera 'ana ofu lae ki 'ana faabaita lana God. Ma nia ka faarongoa lau guu sa Timotii 'ana birangaa ne tala'ana toaa nia ki God dai faatainia lao tooa kera ki.

Sa Timotii nia toolangaidoo fua toaa da kwaitalai ki fua toaa nia ki Kraes sui gwana. Ma nia ka kedaa lau guu si baea 'oro ni kwai'adomi lae ki fua sa Timotii uri ka 'adomi nia 'ana raoa nia.

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Toolangaidoo lae sulia figua God ma toa rao ki 1:1—3:16

Toolangaidoo lae sulia raoa nia sa Timotii 4:1—6:21

1 Nau sa Bol na 'aboosol nia Kraes Disas ne. God na waa kwai faamauri kolu ma Kraes Disas ne kolu manata ngado 'ani nia daru falea si baea fifii fuaku uri ili lana raoa nee 'ana 'aboosol lae.

2 Nau ku kekeda kau fuamu Timotii, suli 'oe talafana 'alakwa mamana tiifau nau naa 'ana bali 'ana manata mamana lae 'ana Kraes. Maa kia God fainia Kraes Disas na Aofia kia daru ka ade diana fuamu, ma daru ka kwai'ofei 'ani 'oe ma daru ka falea 'adaru aroaroe fuamu.

Sa Bol saea sa Timotii ka firu suusia toolangaidooa garo ki

3 'Ana si kada bae ku faasi 'oe uri ku lea mai Masedonia, nau ku bae fifii mai fuamu. Nau ku dooria 'oko too ngado 'amua 'i 'Efesas uri 'oko saea fua tai toaa 'i sena ki kera daka too 'ada faasia faarongo talo lae sulia toolangaidooa garo ki fua toae ki.

4 'Oko saea lau gu fuada kera daka too 'ada faasia roo lae gwada 'ana unu lae sulia ununua ma talisibaraa nao si mamana ki guu. Doo nai ki ne adea toae ki daka olisusuu gwada faafia doo nao si mamana ki ma ka nao si 'adomi kera guu uri ili lae sulia manata lana God ma manata mamana lae 'ani nia.

5 Aia ma na bae fifii laa ne 'oe ilia fua toae ki, nia doo uri ka 'adomi kera lau 'ana uri daka liosau mamana 'ani kera kwailiu. Liosaua nai ne sakatafa mai faasia si ruruidoo ne sakwadoloa fasi ta'aa lae, si lioewane ne diana ma na fiitooa mamane 'ana God.

6 Tai toaa da lea 'e'ete naa faasia doo nai ki ma daka dau na 'ada 'ana olisusuu ta'aa lae fai toae ki fua mange.

7 Kera da dooria gwada toolangaidoo lae sulia taki bae sa Mosis fua toae ki ma daka bae kwaifanei gwada sulia doo nai ki fua figue ki, ma sui ni kera 'i tala'ada daka ulafusia lau gwada malutana doo nai ki da bae sulia fua toae.

8 Kolu kolu saitomana, na taki nia doo diane gwana lelea wane nia toolangai 'o'olo ai.

9 Ma kolu ka saitomana lau guu, na taki nai 'e nao lau doo fua toaa da 'o'olo ki naa. Nia doo lau 'ana uri faatai lana 'o'oloe fua toaa da ilia doo garo ki. Na doo lau 'ana fua toaa ne nao dasi too gu farana taki lao tooa kera ki ma daka ade faasia ki. Ma na doo lau 'ana fua toaa abulo ta'aa ne da sua ma ka nao dasi too tii bali fua God, ma doo lau 'ana fua toaa sauwane ma na toaa da saungia maa kera ki fai gaa kera ki.

10 Ma doo lau 'ana fua toaa ooe ki, ne da ooe kera kwailiu kera wane ki, ma daka ooe kera kwailiu kera keni ki. Na doo lau 'ana fua toaa ne da lauwane daka faafoli ki ai, ma toaa

suke ma na toaa da alangai sui daka
'oia lau gwada alangaia kera ki. Na
doo lau 'ana fua toaa ne da toolan-
gaidoo ma ka lea 'e'ete faasia toolan-
gaidooa 'o'olo ki, ma tai doo 'oro ki
lau ne lea 'e'ete faasia toolangaidooa
'o'olo nee.
11 Toolangaidooa 'o'olo nai nia lea
'ua gu sulia Faarongoa Diana tasa ne
lea mai fasi God ne diana tasa. Na
Faarongoa Diana nai ne God nia alu
'i 'abaku uri faarongo talo lae ai fua
toae ki.

*Kraes Disas nia lea mai fua faa-
mauri lana toaa abulo ta'aa ki*

12 Nau ku tangoa 'asia naa Kraes
Disas na Aofia kia suli nia fiitoku ma
ka alua raoa nia 'i 'abaku,
13 sui boroi 'ana ni nau ku ili-
matainia mai ma ku firu mai fai nia
ma ku sae ta'aa lana mai. Na Aofia
kolu nia 'ofe nau suli nau ku ilia doo
nai ki laona ulafusidooe 'ana si kada
nao kwasi manata mamana 'ua 'ani
nia.
14 Na ade dianaa nia Aofia fuaku 'e
baita tasa ma ka adea nau ku manata
mamana 'ana sa Disas Kraes ma ku
liosau 'ani nia.
15 Si baea mamane uri faamamane
lana tiifau naa ne nia 'urii, "Kraes
Disas nia lea mai lao molaagali uri
faamauri lana toaa abulo ta'aa ki."
Ma ni nau naa ne ku abulo ta'aa ka
tasa 'ana wane sui guu.
16 God nia 'ofe nau uri Disas Kraes
ka 'arutoku 'ana faatai lana ne God
nia mamarato tasa maasia toaa abulo
ta'aa 'asia ki naa 'ana faamauri lada
nunufana manata mamana laa kera
'ani nia mala ne nia ilia fuaku nau
waa abulo ta'aa tasa.
17 Na God ne mauri ma ka 'inito
totoo firi, ne wane 'afitai ka suana
'ana maana, alua toae ki sui guu da
faabaita nia 'ada, ne nia taifili nia guu
ne nia God. Alu kera faabaita nia 'ada
ma daka tango nia firi 'ada totoo si
sui. Iuka, nia 'uri nai.
18-19 Aia ni 'oe 'alakwa nau sa Tim-
otii, doo nai ki nau ku tooa ki siamu
nai, na doo uri 'oko ade sulia ki
ma ka 'adomi 'oe uri 'oko firu laona
firua diana nee kolu firu ai suusia
toolangaidooa suke ki. Ma doo uri ka
'adomi 'oe 'oko uu ngasi 'ana manata
mamana laa 'oe 'ana God ma 'oko too
'ana si manata laa ne 'o'olo. Doo nai
ki nau ku saea nai da lea 'ua guu sulia
si baea na Anoedoo Abu nia bae mai
'ana toaa gwaungai ki ma ka saea sui
ki naa suli 'oe.✡
Tai toaa, kera da lukasia naa doo
'o'olo nai ki da saitomana ma ka nao
dasi manata mamana naa 'ana Kraes.
20 Ta roo waa 'ani kera ne sa
Haemenas fai sa 'Aleksanda. Roo
waa nai ki, nau ku faolomai keerua
naa fua sa Saetan uri daru ka saito-
mana 'adarua doo ne keerua ilia nia
garo ma uri daru ka too 'adaru faasia
sae lana doo garo sulia God.

2

*Na ofuofua kwaimani ma foa kwai-
mania kera toaa manata mamana ki*

1 Aia si doo fifii nau ku dooria gu
'oko ilia ne, 'o saea fua toaa manata
mamana ki uri daka foosia God ma
daka tango nia ma daka gani nia uri
ka 'adomia toae ki sui guu.
2 Molu foa mai fua toaa gwaungai
ki fai tii gwana ne nia 'inito 'ana doo
ki, uri kolu ka too 'ana tooa ne aroaro
ma ka gwagwatani ma uri kolu ka
faa'initoaa God 'ana ade laa ne 'o'olo.
3 Na foa laa 'uri nai nia diana ma
ka faaelea manata lana God waa ne
faamauri kia.
4 Ade 'uri nai, suli God nia dooria
fua toae ki sui guu daka saitomana
doo mamane ki sulia Kraes ma daka
too 'ana mauria firi.
5 Suli tii God gu ne nia God ma-
mane, ma tii waa taifilia gu ne nia
olitainia mai toae sia God. Waa nai
naa ne sa Disas Kraes.
6 Sa Disas nia fale nia 'i tala'ana
uri ka foli usia toae ki sui guu faa-
sia kwakwaee. Bae laa nai, God nia
faatainia sui naa fuana toae ki sui
guu 'ana si kada nia 'oloa fuai.
7 Si doo nai ne adea God ka fili
nau uri nau na waa ni faarongo talo
lae ma toolangaidoo lae fua toaa nao
lau Diu ki sulia si faarongoa mamane
sulia sa Disas Kraes. Nau nao kwasi
suke. Doo mamane ne ku saea.

*Na toolangaidooa fua ofu
kwaimani lae*

✡ **1:18-19** 1 Timotii 4:14

8 'Ana kule ki sui guu, nau ku dooria
fua wela wane ki daka tafoa 'abada
'ana foa lae fainia na tooa ne nia too
tii bali fua God ma ka nao rakesasue
ma firue ai.
9 Ma na keni ki lau guu daka ofi
'ana ofi laa ne suana lana 'e 'initoa
ma ka manataa 'ana maku ne saufini
diana 'ana nonida. Nao dasi bilingi
diana 'ana ifuda ki gwana, ma nao
saingi lada gwana 'ana kokome 'ana
gool ma karango iriroa diane ki ma
'ana si laungi liu baita tasa ki ne kai
'ilua wane fua garoe.
10 Ma kaa da laungi kera 'ada 'ana
ili lana doo diane ki uri ka faatainia
ni kera keni da manata mamana ki
'ana God.
11 Ma na keni ka too aroaro ma ka
abulo marabibi 'ana fafurongo lana
toolangaidooe ki.
12 Nau nao kwasi faolomainia kau
keni ki uri daka toolangaidoo ma
daka 'inito nada faafia wela wane ki.
Alu kera da too aroaro 'ada.
13 Doo ne adea ka 'uri nai, suli sa
'Adam bae God nia safali saungainia
'i nao sui fatai ni 'Ifi.
14 Ma nao lau sa 'Adam bae Saetan
suke nia bae. Ni 'Ifi lau 'ana bae
Saetan suke nia ma ka abulo ta'aa suli
nia ade faasia si baea fifii nia God.
15 Sui boroi 'ana God nia faamauria
keni ki 'ana kwala wela lae lea kera
da manata mamana 'ana Kraes ma
daka too 'ana liosaue ma daka too tii
bali fua God.

3

Toolangaidooa fua toaa rao God

1 Si baea mamane bae nia 'urii,
"Lea ta waa nia dooria kai ilia si raoa
nee 'ana kwaitalai lae fua konia man-
ata mamana, waa nai 'e dooria si raoa
'initoe nai."
2 Aia, ma na waa kwaitalai nai
fua konia manata mamana, na abulo
lana ka nao si faa noni susuala lau,
ma ka too 'ana tii 'afe guu ma ka ma-
mana fuana 'afe nia, ma ka suasulia
mauria nia, ma ka manataa, ma na
abulo lana ka 'initoa, ma ka kwaisan-
goni, ma ka bobola fainia toolangai
lana bae lana God sia toae ki.
3 Ma nia ka nao si kuu oewanea
lau 'ana waen uri faaoewane lana 'i
tala'ana. Nia ka too marabibi, ma ka
nao si too lau 'ana olisusuue fainia
toae ma na doori firu lae gwana. Na
waa nai ka nao si tola lau suli malefo.
4 Ma nia ka saitomana 'olosi lana
'afe nia fai wela nia ki ma ka toolan-
gaidoo fuada kera daka ade suli nia
ma daka sae'inito 'ani nia.
5 Suli lea na waa 'e nao si tala'ana
guu sua lae sulia na bara wele nia fai
'afe nia, tara nia ka suasuli 'utaa 'ana
konia manata mamana nee?
6 Na waa ne nia rafo naa 'ana man-
ata mamana lae ne nia bobola fainia
kai kwaitalai. Na waa ne nia nao si
rafo 'ua lao manata mamana laa nia,
tara nia kai uu nia 'i tala'ana mala
'ana sa Saetan ma God kai kwae nia
lau guu.
7 Na waa nai fua kwaitalai lae, nia
lau guu na waa ne toaa 'i sara ki boroi
da sae'inito lau gu 'ani nia ma ka nao
dasi saea tasi doo ne ta'aa suli nia.
Lea nia 'uri nai taari waa nai ka nao
si 'asi nia lao 'aukwai nia sa Saetan.

Toaa rao kwai'adomi ki matan-gana konia manata mamana

8 Na waa neki fua rao kwai'adomi
lae fua konia manata mamana, kera
daka abulo manataa ma daka bae
mamana, ma ka nao dasi kuu oe-
wanea lau 'ana waen doo ne kai faag-
wauoe kera, ma nao dasi tola lau suli
malefo.
9 Na waa nai ki kera waa manata
lada ki ngado 'ua guu 'ana toolan-
gaidooa ne God nia faatainia fuakolu,
ma na manata lada ka nao si ruarua
lau.
10 Sui fatai kera dafi ilia tasi raoa,
na toaa manata mamana ki daka il-
itoda fasi 'ada uri ka faatai folaa ai
ne abulo lada 'e 'o'olo naa suli doo
ki. 'Uri nai sui fatai kera dafi alu kera
'ana si raoa nai.
11 Ma na 'afe kera ki boroi na abulo
lada ka manataa lau guu. Na ai nai
ki ne nao dasi unutainia ta waa ma
ta ai kau. Ma kera daka sua diana
sulia tooa kera ki 'i tala'ada, ma daka
mamana 'ana ili lana doo ki sui guu.
12 Na waa ni rao kwai'adomi nai
ki fua toaa manata mamana ki, kera
waa neki da too 'ana tii 'afe ki guu ma
daka mamana fua 'afe kera ki. Ma
daka saitomana 'olosi lana 'afe kera
ki fai wela kera ki.
13 Na wane ne nia rao kwai'adomi
diana fua toaa God, tara toae ki dai

sae'inito 'ani nia, ma 'i seeri nia kai too 'ana noniraa lae uri bae lae sulia na manata mamana laa nia 'ana sa Disas Kraes.

Si manata laa ne adea sa Bol ka kedaa leta nee

14 Nau ku manata toi tara nao si tau guu nau kwai dao kau siamu, sui ta ku doori kekeda na 'aku kau fuamu uri ku toolangainia tai si doo ki fuamu
15 suli ade lea ma nau ku dora 'ua gwaku kau. Lea nau ku dora 'ua gwaku kau, nau ku kekeda kau fuamu nee uri 'oko saitomana si ade laa ne kolu kai ilia 'i laona too kwaimani laa kolu, ne kolu wela nia ki God. Ni kolu nee, kolu na konia manata mamana nia God mauri firi nee naa ne. Na figua nai ne nia faangadoa na toolangaidooa mamana nia God ma ka mala 'ana ta baefungu ni faangado lana lume.
16 Si doo mamana ma ka baita tasa ne God nia faatai folaa ai fuakolu 'i tari'ina sulia na faamamane laa ne kolu nii na 'i laona nia 'uri:
"Kraes nia lea mai ka lia 'ana wane,
Na Anoedoo Abu ka faatainia 'o'olo lana,
Na 'ensel ki daka tala suana naa,
Wane ka faarongo na suli nia matangana toaa 'e'ete 'oro,
Na toae laona molaagali daka manata mamana na 'ani nia,
Ma God ka ngali nia ka oli 'alaa na fainia uri laona 'initoaa 'i salo."

4

Na waa da toolangaidoo garo ki

1 Na Anoedoo Abu nia bae folaa ka saea naa ne 'afa dani 'isi ki tara tai toaa kera dai lukasia manata mamana laa kera ma dai lea na 'ada sulia bae lana ma na toolangaidooa nia anoedoo suke ki ne lea mai faasia anoedoo ta'ae ki.
2 Na toolangaidooa nai ki da lea mai faasia toaa da suke ki gwada 'ana doo diane ki ma ka nao dasi lio saitomana gu garo laa kera ki 'i tala'ada.
3 Na waa suke nai ki kera da toolangaidoo daka luia arai lae ma 'afe lae fasia wane ma keni ma daka luia lau guu tai fanga fasia 'ani lana lae nia abu. Ma sui fanga nai ki, na fanga God nia saungainida ki mai fua toaa manata mamana ki uri daka tango nia fuai lea sui daka 'ania ki gwada.
4 Na doo neki God nia saungainida mai da diana sui guu, ma kolu 'afitai kolu ka ote kolu ai lea kolu tangoa God fuai sui kolu ka 'ani gwakolu,
5 suli God nia sae diana lana naa si fanga nai 'i nunufana bae lana ma 'i nunufana foa lae.

Na waa rao diana nia sa Disas Kraes

6 Timotii 'ae, lea 'oe 'o bae sulia toolangaidooa neki fua toaafuta kia ki 'ana bali 'ana manata mamana lae, nia kai faatainia ni 'oe na waa 'o fafurongoa ma 'oko ade sulia na toolangaidooa mamana nee sulia manata mamana lae 'ana God ne 'oe lea mai sulia ka dao naa nai. Ma 'i seeri nia ka faatainia naa ni 'oe na waa rao diana nia sa Disas Kraes.
7 Nao 'osi roo gwamu 'ana olisusuu lae sulia 'atona ununua nao si mamana ki ne nao si lea sulia manata lana God. 'O susuu 'amu fai ili lana si doo ne God nia dooria.
8-9 'Oe saitomana gwamu bae waa ki da bae 'urii, "Ili lana si doo ne kai faatetedea noniwane 'i tari'ina ne nia diana!" Si doo nai 'e mamana ma sui ta, si doo 'e diana tasa ka talua kula nai ne fua waa ka susuu fainia ili lana si doo ne God nia dooria, suli tara nia 'adomia wane lao tooa nia 'i tari'ina ma ka 'adomi nia lau guu fua lao tooa nia 'ana kada nii 'ua kau. Si baea nai nia si baea mamana 'asia naa ma si baea uri faamamane lana.
10 Nia ne adea kolu ka rao fifii ma kolu ka sasi ngangata naa, suli na manata ngado laa kolu 'e nii 'ana God mauri nee. God nia waa fua faamauri lana toae ki sui guu ne da manata mamana 'ani nia.
11 'O toolangainia doo nai ki 'ana toae ma 'oko bae fifii 'ani kera uri daka ade ki sulia.
12 Nao 'osi faolomainia toae ki uri daka saea 'oe nao 'osi tala'ana kwaitalai lae suli ne 'oe waa 'ofi baita gwamu. 'O too 'ana tooa diane uri na toaa manata mamana ki daka lio rongokwaisulii 'ani 'oe 'ana bae lamu, na ade lamu, na liosaua 'oe, na manata mamana laa 'oe ma na tooa 'oe ne

nia 'uri tasi doo 'e sasaolia, uri 'i seeri
kera daka ilia lau guu.
13 'Oko teemainia kekeda laa abu ki
fuana toae ki ma 'oko falebaea sulia
malutana faarongoa diana nee fuada
ma 'oko toolangaidoo fuada. 'O ade
'uri nai fuada lelea nau ku dao gu kau
siamolu.
14 Nao 'osi lukasia lau falea 'oe ne
Anoedoo Abu faasui na fuamu 'ana si
kada ne toaa gwaungai ki da fale 'aba
faafi 'oe ma daka bae 'ana bae brofet
lae faafi 'oe.
15 'O ilia doo nai ki ma 'oko fale 'oe
naa fua ili lana kwaini raoa nai uri
toae ki sui guu daka suai na raoa 'oe
nai nia lea diana naa.
16 'Oko sua diana sulia abulo lamu
ma na toolangaidooa ne 'oe ilia. 'O ili
'uri nai uri God ka faamauri 'oe ma na
toaa ne da fafurongoa bae lamu.

5

Toolangaidooa sulia 'adomi lana gwa 'oru ki

1 Waa ne waro, 'o bae fuana 'oko
gwafe nia mala 'ani nia na maa 'oe
naa, nao 'osi ngatafia lau. Toa dafi
baita ki, 'oko suada mala 'ani kera na
too lamu ki naa.
2 Na keni 'initai ki, 'oko suada mala
'ani kera na gaa 'oe ki naa. Ma na keni
saarii ki, 'oko suada mala 'ani kera na
waiwane 'oe ki naa, ma na manata
lamu fuada ka sasaolia tiifau.
3 'O sua diana sulia na ai ne nia 'oru
ka inomae muu.
4 Aia, ma lea nia ka 'oru boroi ma
nia ka too gwana 'ana wela nia ki ma
nao kokoo nia ki, saea fuana wela
nai ki uri daka sua diana fasi 'ada
sulia gaa kera, uri ka duua ade diana
laa nia fuada mai. 'I seeri nia ka
faatainia manata mamana laa kera
'ana God, suli si doo nai ne God nia ele
'asia na sulia.
5 Molu sua diana sulia gwa 'oru
ne nia inomae muu ma ka nao tai
waafuta 'ana ma sui nia ka manata
ngado 'ana God. Ma nia ka ngasi
'ana foa laa nia 'ana gani lana God
uri kwai'adomie ki 'ana si kada ki sui
guu.
6 Aia, ma gwa 'oru ne nia lea gwana
sulia doori lana 'i tala'ana, alu nao
nia si ngalia lau na kwai'adomia bae.
Ni nia na mangoedoo mae gwana, sui
boroi 'ana nia ka mauri 'ua gwana
'ana noni.
7 'O bae fifii fua toaa manata ma-
mana ki uri daka ade sulia na toolan-
gaidooa nai, uri kera sui guu ka nao
dasi too lau 'ana tasi doo faa noni
susuala suli kera.
8 Tii ne nao si sua diana sulia
toaafuta nia ki ma na 'aebara nia
'ua guu 'i luma nia, nia lukasia naa
toolangaidooa nia Kraes, nia 'e ta'aa
ka talua fatai wane ne nao si manata
mamana 'ua 'ana Kraes.
9 Ma gwa 'oru ne nao si dao 'ua guu
'ana ono taafuli fa ngali ki ma ka nao
si mamana gu mai fuana arai nia, nao
'osi alu kwaimani lau 'ani nia fai 'aini
'oru ni 'adomi lada ki lae.
10 Filia 'amu gwa 'oru nai ne toae
ki da saitomana mai fai si raoa diana
'urii ki: Nia sua diana mai sulia wela
nia ki, ka sasi diana ka kwaisangoni
mai, ka enoeno ma ka kwai'adomi
mai fua toaa manata mamana ki, ka
kwai'adomi mai fuana toaa lao 'afi-
taie ki ma ka fale nia fuana ili lana tai
raoa 'oro diana ki lau.
11 Ma gwa 'oruai diana neki gwana
nao dasi waro 'ua, nao 'osi fili kera
'ua, suli si kada na kwaidooria kera
'ana noni nia 'inito faafia na bae alan-
gai laa kera ki 'ana raoa nia Kraes,
tara kera dai 'afe lau gwada ki.
12 Ma lea nia 'uri nai tara nia ka
garo, suli kera da 'oia lau gwada alan-
gaia kera ki mai fua sa Disas Kraes.
13 Lea 'oe fili kera 'ua gwamu fai
gwa 'oru waro ki naa, tara kera dai
too 'ana noni'ela lae ma na maa luma
lae fua ununue. Lea 'uri nai, tara kera
dai bae lelea dai saea doo nao sae
lana ki sulia wane ki.
14 Nia ne nau ku manata toi nia
diana fua gwa 'oruai welawelaa ki
daka 'afe ada uri daka welaa, ma
daka 'abarua 'ana luma kera ki uri
malimae kolu ki ka nao dasi too lau
'ana tasi doo ta'aa ni sae lakolu lae
fainia.
15 Ku bae 'uri nai, suli tai gwa 'oru
kera da lea 'e'ete naa ma daka lea na
'ada burina sa Saetan.
16 Aia, ma lea ta keni ne manata
mamana 'ana sa Disas Kraes 'e too
'ana tai aifuta 'ana ne kera 'oru naa,
nia ka sua diana suli kera uri ka nao

si falea ta rao 'abarua laa fua konia manata mamana. 'I seeri, na konia manata mamana ka sua 'ana sulia gwa 'oru neki da inomae muu ma daka waro naa.

Na toolangaidooa sulia toaa kwaitalai ki

17 Na toaa kwaitalai neki da rao diana fua konia manata mamana, nia bobola fainia molu ka sae'inito 'ani kera 'ana foli diana lae 'ani kera. Toaa nai ki fatai ne da rao rigita 'ana faatalongai lae, ma na toolangaidoo lae sulia na Faarongoa Diana nee.

18 Na Kekeda laa Abu 'e bae mai sulia si doo nai ka bae 'urii, "Si kada na buluka nia rao 'ana talisi lana fufungina wiiti, nao totoo dasi kani faafia ngiduna." Ma tasi baea ka bae lau gu 'urii, "Na waa ni rao, nia bobola 'ua gu fainia daka usi nia."

19 Tasi doo lau, nao 'osi faasifoa gwamu ta wane kwaitalai fasi raoa nia sulia bae lana mamalana gwana wane. Lelea ta roo waa ma nao ta olu waa naa kera sui guu da faatainia mai si doo nai nia mamana, 'oko ngatafi nia na faafia.

20 Aia, ma lelea nia ka abulo ta'aa 'ua gwana, 'oko ngatafi folaa 'ani kera 'i naofana figue tiifau, uri na figua nai ka too boroi daka maungia ili lana si doo ta'aa nai.

21 Nau ku bae fifii na fuamu 'i naofana God fai sa Disas Kraes, ma 'i naofana 'aini 'ensel fifilia nia ki God, uri 'oe 'oko ade sulia si baea fifii neki 'ana ilidoo lamu fua wane ki ka bobola guu, ma ka nao 'osi 'ilisi wane lau.

22 Ma ka nao 'osi 'ali'ali fai fale 'aba lae fafona ta waa fua ili raoa lae, ma ka nao 'osi rao kwaimani fai ta wane ne nia ilia 'ana si doo ne garo! 'O suasuli diana 'ani 'oe 'i tala'amu uri tooa 'oe ka sakwadoloa fasi ta'aa lae.

23 Aia, nao 'osi kuufia gwamu otona si kafo tatakwai. 'O kuufia lau gu kasi waen tu'uu fainia uri ka 'adomia rakemu nai ka diana, suli 'oe ne 'o matai odeode ki 'uri nai.

24 Tai wane ki, na abulo ta'aa laa kera ki da tio faatai naa ma daka naofia naa kwakwaea uria ki. Ma tai waa ki lau, totoo tasi kada 'i buri fatai na abulo ta'aa laa kera ki dafi sakatafa faatai.

25 Na raoa diana neki tai waa ki da ilia ki da tio faatai ki lau gu 'uri nai. Ma lea tai raoa diana ne tai waa ki da ilia ki daka tio agwa boroi 'ana kada ne 'i tari'ina, totoo tasi kada kera dai sakatafa faatai guu.

6

1 Aia, na toaa manata mamana neki sui guu ne da rao tatakwai gwada, saea fuada kera daka sae'inito 'ana waa baita kera ki. Da ade 'uri nai uri ka nao ta waa si saea lau tasi doo ta'aa sulia satana God ma sulia na toolangaidooa ne kolu lea sulia nee.

2 Na waa rao tatakwai ne waa baita nia 'e manata mamana naa 'ana sa Disas Kraes, nao manata laa nia si 'urii, "Na waa baita nau nia manata mamana lau guu 'ana Kraes ma kaaria na roo waisaasina ki gwana, nia 'uri nai nau kwasi sae'inito boroi 'aku 'ani nia 'ana rao diana lae fuana." Na manatae wane nao si diana nai! Si kada uri nai naa ne sae kera dafi rao diana tasa fatai fuana waa 'inito kera ki, suli ne kera da falea naa si raoa kwai'adomi fua toa manata mamana nai naa, ne God nia liosau 'ani kera.

Na toolangaidooa nao si mamana ma na suadooa mamane

Toolangainia doo nai ki siana toae ki ma 'oko bae fifii 'ani kera uri daka ade ki sulia.

3 Tii ne nia toolangaidoo ka lea 'e'ete faasia toolangaidooa nai ma ka lea 'e'ete faasia si baea mamana diana baki na Aofia kolu sa Disas Kraes 'e saea, ma ka toolangaidoo ka lea 'e'ete faasia birangana tooa ne lea sulia doori lana God,

4 waa nai, nia uu nia gwana 'i tala'ana ma na waa ulafusidoo gwana. Na waa nai, nia dooria 'asia naa olisusuu lae fai waa ki 'ana 'ini lae sulia si baea ki. Ma 'i seeri nia ka tataea 'uga lae ma na ngata lae ma na kwaimuusie, ma na manata kwaifiia ta'ae ki 'i matangana toae.

5 Waa nai, nia waa fua safali lana tooa ta'ae fua toae, suli na manata lana 'e garo ka nao si saitomana guu doo mamane ki. Nia 'e manata toi 'ana sa na raoe fua God na doo nia gwana fua toda lana 'ana malefo.

6 Sui ma, na totodaa mamana nai
'ana ne, na too lae sulia manata lana
God ma na ele lae sulia ta tee gwana
ne wane too sui na ai.
7 Suli ni kolu, si kada kolu dao laona
molaagali, nao kolu si ngali gu mai
tasi doo fai kolu! Ma si kada ne kolu
faasia molaagali boroi, 'afitai kolu ka
ngali lau gu tasi doo fai kolu!
8 Doo ne adea guu, lea kolu too
'ana si fange ma si maku fua 'adomi
lakolu, nia diana 'asia naa, alu man-
ata lakolu 'e toli na 'ana fainia.
9 Suli bali 'ana toae, kera da dooria
'asia naa todadoo baita lae ma ka
adea kera daka 'asi kera naa laona
ilitooa fua ili lana doo garo ki uri toda
lana malefo. 'I seeri, kera daka 'asi
kera naa laona 'aukwai nai ma daka
ilia naa doo 'oro oewanea ne garo ne
adea mauria kera ki ka funu naa.
10 Doo ne adea ka 'uri nai, suli na
liosau lae 'ana malefo, nia ne lalina
birangaa ta'ae ki sui naa. Ta bali 'ana
toaa bae, kera da liosau 'ana malefo
ka adea kera daka lea 'e'ete naa faasia
manata mamana laa kera bae 'ana
God, ma 'i seeri nia ka falea naa liodi-
laa 'oro fuada lao mauria kera ki.

Sa Bol nia kwaifamantai fua sa Timotii

11 Timotii 'ae, ni 'oe na waa God naa
'oko too tau 'amua fasi doo nai ki sui
guu. 'O nani 'amua burina 'o'oloe,
na too lae sulia manata lana God, na
manata mamana lae, ma na liosaue.
Na manata lamu ka ngado 'ana God
lao 'afitaie ki, ma 'oko marabibi.
12 'O rao talingai 'amua 'ana don-
gana tooa nee 'ana manata mamana
lae 'ana God. Ma 'oko dau ngasi
'amua faafia mauria firi ne God nia
'aili 'oe mai uria nee 'ana si kada bae
'o bae folaa sulia manata mamana
laa 'oe fua toaa 'oro ki daka fafuron-
goa mai.
13 Nau ku kwaali 'oe tari'ina 'i nao-
fana God ne falea maurie fua doo
ki sui, ma 'i naofana sa Disas Kraes
waa bae 'e uu 'i naofana sa Bontias
Baelat ma ka bae mamana suli nia 'i
tala'ana;
14 'O ade sulia si baea fifii nee tiifau
lelea na Aofia kolu sa Disas Kraes ka
dao guu.
15 Dao lana mai na Aofia kolu, tara
nia kai fuli 'ana si kada ne God nia
gwalua 'ua gu mai fuai. God nia diana
tasa ma ka 'inito fua doo ki sui guu. Ni
nia na waa 'inito kera waa 'inito ki sui
guu ma na Aofia kera aofia ki sui naa.
16 Taifili nia gu ne nia na God mauri
totoo firi. Ne too laona dadani talau
ne 'afitai naa wane ka 'idu karangia.
Ne wane nao si suana 'ua mai ma ka
totoo boroi 'afitai ka suana lau 'ana
maana. Na 'initoae ma na rigitae na
doo nia God naa totoo firi! Iuka, nia
mamana.
17 'O saea fua toaa ne kera todadoo
baita laona molaagali nee, fua nao
manata lada si uu kera 'i tala'ada ma
dasi fiitona totodaa baita kera ne kai
sui 'ali'ali gwana. Saea fuada uri kera
daka fiitona God, suli nia 'e faa mai
doo ki sui guu fuakolu uri ka faaelea
manata lakolu.
18 'O saea kera da ilia doo diane ki
uri na mauria kera ki ka fungu 'ana
sasi diana lae fua toae ki.
19 Ade lae 'uri nai nia 'e mala 'ana
taingaia baita ne tio 'ana maasia si
kada ne nii 'ua mai, uri daka too 'ana
mauria ne mamana.
20 Timotii 'ae, 'o sua diana sulia doo
ne God nia faa naa 'abamu uri sua
lae sulia. 'O too tii bali 'amua faasia
tala baea ne nao si faa'initoaa God
fai na olisusuua garo ki, ne waa 'oro
da ilia ma sui daka saea 'ada 'ana
saitomadooe mone.
21 Ta bali 'ana toae kera da faama-
manea naa bae garoa nai, ma daka
lea 'e'ete naa faasia na manata ma-
mana laa mamana nee 'ana sa Disas
Kraes.
Aia, God ka ade diana 'ana fuamu.

Na Ruana Kekeda Laa Sa Bol Fua Sa Timotii

Sa Bol nia too laona lookafo 'i Rom 'ana si kada nia kedaa buka nee. Si baea 'oro ne sa Bol nia saea ki fua sa Timotii 'i laona buka nee, nia saea uri ka 'adomi nia uri nia ka uu ngasi 'ana faarongo talo lae 'ana Faarongoa Diana nee. Nia dooria sa Timotii ka toolangainia na toolangaidooa ne 'o'olo sulia malutana Alangaia Falu nee. Nia ka saea fua sa Timotii ka ilia 'ana raoa naisata 'ani nia, sui boroi 'ana tai toaa daka dooria suusi lana faasia. Nia ka dooria lau guu fua sa Timotii ka manata sulia mauri lana nia sa Bol, uri nia ka ilia lau guu doo diana nai ki 'e suai 'ana mauri lana ma 'ana toolangaidoo laa diana ne sa Bol 'e ilia.

Na 'inifuui baea ki laona buka nee:

Si baea diane ki fua sa Timotii 1:1-18
Na 'afitaia ne sa Timotii naofia 2:1-13
Na waa ni rao ne God ala faafia 2:14-26
Fa sato 'i nao ki sui sa Disas ka dao 3:1-9
Kwaifamantaia 'isi sa Bol ki fua sa Timotii 3:10—4:22

1 Nau sa Bol na 'aboosol nia sa Disas Kraes, ne God nia fili nau sulia doori lana 'i tala'ana uri faarongo talo lae sulia mauria firi ne nia alangainia mai uri kolu ka too ai 'i nunufana sa Disas Kraes.

2 Nau ne ku kekeda kau fuamu nai Timotii, 'oe na wela liosaua nau 'i bali 'ana manata mamana laa nee.

Na ade dianaa, na kwai'ofeia ma na aroaroa nia maa kia God fai Aofia kia sa Disas Kraes ka too 'ana fai 'oe.

Na tango lae ma na kwaiarei lae

3 Nau ku tangoa God ne ku rao fuana 'ana si manata lae wane folaa mala 'ana kokoo nau ki mai. Nau ku tango nia 'ana si kada ku manata tomu lao foa laa nau ki lelea firi 'ana sato ma rodo.

4 Nau ku dooria 'asia naa uri kwai suamu lau, suli ku manata toi na angi laa bae 'oe ilia fuaku 'ana si kada bae koro toli ma koro ka faasi koro kwailiu naa bae. Ku manata toi ne tara koro kai kwaitodai lau, 'i seeri na manata laku ka ele 'asia naa sulia.

5 Nau ku manata toi lau guu na manata mamana laa ne 'oe ilia 'e mamana. Tii kwaini manata mamana laa bae koko 'oe ni Lois nia too lau gu ai ne 'oe too lau gu ai nai. Gaa 'oe ni Iunisi ne saari ni Lois, nia boroi 'e too lau guu 'ana tii kwai manata mamana laa nai gwana.

6 Nia ne nau ku saea lau kau fuamu, 'o taea lau falea bae God faa fuamu 'ana si kada bae ku fale 'aba faafi 'oe ma ka nii na 'ani 'oe.

7 'O ade 'uri nai, suli Anoedoo Abu ne God nia falea mai nia nao si falea lau mau lae ma noni susuala lae fuakolu. Nia na Anoedoo Abu fua fale lana rigitae ma liosaue lau 'ana fuakolu ma uri sua diana lae sulia abulo lakolu ki.

8 Nia ne, 'oe nao 'osi noni susuala lau 'ana bae folaa lae sulia Aofia kolu, ma 'osi noni susuala lau suli ne nau ku too laona lookafo 'urii maana ku rao fua sa Disas Kraes. Manatamu ele gwana uri liu lae lao 'afitaie ki laona tetedea God fuamu uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee fai nau.

9 God 'e faamauri kolu sui naa ma ka fili kolu sui naa uri kolu ka too tii bali fuana 'i tala'ana. Nia nao si faamauri kolu lau uri maana raoa neki kolu ilia ki. Nia faamauri kolu ma ka fili kolu lau 'ana sulia doori lana 'ua guu fai na ade dianaa nia. 'Ana sasafali laa 'ua mai, God nia dooria totoo kai faatainia ade dianaa nia fuakolu 'ana si kada nia falea mai Kraes Disas.

10 Ma sui 'i tari'ina, God nia ka faatainia naa ade dianaa nia nai fuakolu 'ana dao lana mai na Waa Kwai faamauri kolu sa Disas Kraes. Sa Disas nia faafunuia naa tetede lana maea, ma ka falea naa mauria ne adea wane totoo si mae lau. Ma sa Disas ka faatainia mauria nai 'i laona Faarongoa Diana nee.

11 God nia fili nau uri faarongo talo lae 'ana si faarongoa diana nai, ma uri rao 'aboosol lae ma toolangaidoo lae sulia.

12 Si doo nai gu ne adea ma nau ku nonifii 'ana too lae laona lookafo 'i tari'ina. Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai,

nau nao kwasi noni susuala guu 'ana too lae laona lookafo faafia faatalongai lae sulia sa Disas. Nia 'uri nai, suli nau ku saitoma diana ai, sa Disas waa ne ku manata mamana 'ani nia nee, 'e bobola na fainia uri ka sua diana sulia na toolangaidooa ne nia alua 'i 'abaku, ma ku saitomana lau guu ne tara nia kai suasuli diana gwana ai lelea ka dao gu 'afa sato ne nia kai oli mai.

13 'O toolangaidoo fasi fua toae ki sulia na toolangaidooa 'o'olo nai 'oe 'o rongoa kau siaku nai. Ma 'oko ilia 'i lao manata mamana lae 'ana God fai na liosaua ne kolu too ai suli kolu tiidooa fainia Kraes Disas.

14 Ma suli ne rigitaa nia Anoedoo Abu 'e nii na 'ani kolu, nia 'uri nai, 'o sua diana sulia na toolangaidooa mamana nai God nia alua naa 'i 'abamu.

15 'Oe 'o saitomana gwamu bae toaa 'oro 'asia naa lao bali lolofaa 'i 'Eisia da abulo 'e'ete naa faasi nau, ma ta roo waa 'ani kera ne sa Figelus ma sa Hemogenes.

16 Na Aofia ka 'ofea 'ana sa 'Onesiforas fai 'aebara nia, suli nia 'e adea manata laku ka ele 'ana si kada 'oro ki ma ka nao si noni susuala 'ani nau sui boroi 'ana ku nii laona lookafo.

17 Suli si kada nia lea mai ka dao 'i Rom, nia ka nani talingai 'i buriku lelea ka dao toku.

18 Na Aofia ka manatai nia 'ana lelea ka dao 'afa Sato bae nia kai oli mai. 'Oe 'o saitomana gwamu na kwai'adomia 'oro bae nia ilia fuaku lao maefera 'i 'Efesas.

2

Na 'afitaia ne sa Timotii naofia

1 'O 'alakwa nau 'ae, alu God nia faatetede 'oe nunufana ade dianaa God ne 'oe dao toi lao manata mamana laa 'oe 'ana sa Disas Kraes.

2 Aia, ma na doo neki 'o rongo nau ku bae sulia fua toaa 'oro neki nee, 'o ngalida 'oko aluda 'i 'abana toa ne 'oe saitoma diana ki 'ani kera, ne kera dai toolangainia fua tai toaa ki lau guu.

3 'O 'ado kwaimani 'ana nonifiie, suli ni 'oe na waa diana ni firu lae laona omee nia Kraes Disas.

4 Na waa ni firu lae ne nia dooria kai rao diana 'ana uri ka adea manata lana waa ne gwaungai fuana uri ka ele nee, nia 'afitai ka 'abarua lau 'ana si raoa 'i sara ki mai.

5 Na waa ne nia dooria kai ngalia 'ana ta kwaiaraa uri gwauna lalaea nia, nia 'afitai ka lae 'e'ete gwana faasia birangana lalaea nai nia nii laona.

6 Ma na waa ni rao lae 'ana ole, ne nia rao noni maabe, nia ne bobola fainia daka tolingi nia fasi 'i nao 'ana fuana aludooe.

7 'O manata fasi sulia si doo nai ku saea nai, suli na Aofia nia kai faaliotoo 'oe uri 'oko saitomana doo nai ki.

8 'O manata 'amua sulia sa Disas Kraes, nia waa 'ana kwalafaa sa Defet, ne God tatae nia faasia maea 'uri bae nau ku faatalongainia laona Faarongoa Diana nee.

9 Na faarongoa diana nai gu ne nau ku nonifii ma kera daka karo nau na faafia 'i tari'ina mala 'ana bae ta waa 'oia taki. Sui boroi 'ana, na bae lana God nia 'afitai uri kera daka karo faafia.

10 Nia ne adea nau ku noni maabe gwaku uri nonifii lae, uri ka diana fua toaa ne God fili kera ki lau guu uri ngali lana maurie nunufana Kraes Disas, ma uri too lae laona 'initoaa 'i salo.

11 Si baea mamane bae nia 'urii,
"Lea kolu mae sui naa fai Kraes Disas,
tara kolu kai mauri lau gu fainia.
12 Lea kolu noni maabe 'ana nonifii
lae fainia, tara kolu kai 'inito
lau gu fainia.
Ma lea kolu tofe nia, tara nia kai tofe
kolu lau guu.
13 Sui boroi 'ana lea kolu si mamana
fua ili lae sulia doori lana, tara
nia ka ilia gwana si doo nia
saea kai ilia fuakolu, suli nia
'afitai ka lio ekwatainia bae
lana 'i tala'ana."

Na waa rao ne God ala faafia

14 'O faarongo kera 'ana doo nai ki ka lelea firi. Ma 'oko bae fifii 'ani kera 'i naofana God uri nao kera dasi olisusuu gwada faafia 'atona baee ki. Na ili lae 'uri nai 'e nao si falea guu ta diana laa, ma ka tauwelaa gwana

toaa ne kera da noni maabe uri fa-
furongo lana doo ki.
15 'Oe wane ni rao lae, 'oko susuu
ta'aa uri 'oko abulo 'ana abuloa
ne God nia ala faafi 'oe fainia ma
ka nao nonimu si susuala fainia 'i
naofana. 'Oko toolangai 'o'olo 'ana
toolangaidooa 'o'olo nee fuana toae
ki.
16 'Oko too tau 'amua faasia 'atona
baea ne nao si diana, suli nia talai
'e'ete 'ana toae ki faasia God.
17 Na kwaini baea uri nai tara nia
fali ka lea sui gwana fuana toae ki
gwana mala 'ana ta saru baita ne
sarufia wane ma ka 'idu ka lea guu.
Ta roo waa 'ana toa ne da liu fai
kwaini baea uri nai ne sa Haemenas
ma sa Filitas.
18 Keerua daru toolangaidoo ka lea
'e'ete naa faasia toolangaidooa 'o'olo
bae. Keerua daru tauwelaa sui naa
manata mamana laa kera bali 'ana
toae, suli keerua daru saea na tatae
laa bae faasia maea fua toae ki sui
guu nia fuli sui naa.
19 Aia nia ka 'uri nai boroi 'ana, na
toaa nia ki God kera daka uu ngado
gwada mala 'ana bae ta fau lalifuu.
Si kekeda laa 'i fafona fau nai nia bae
'urii, “Aofia nia lio saitomana gwana
toaa nia,” ma ka bae lau gu 'urii,
“Wane ne nia bae faatai sulia saea nia
lea burina Aofia, nia ka abulo 'e'ete
'ana faasia garoe.”
20 Na luma baite, nao lau otona
gwana doo ni raodoo neki da saun-
gainia ki 'ana gool, ma 'ana silfa uri
ka too 'ua guu maasia fa dani baite
ki ne da nii laona. Tai doo ne da
saungainia ki gwada 'ana 'ai ma 'ana
saegano, uri daka 'arutoi 'ana fa dani
ki sui gwana, kera boroi da nii lau
guu 'i laona luma nai.
21 Waa ne nia faafaalu nia 'i
tala'ana faasia doo garo ki, nia 'e
mala 'ana doo ni fanga laa nai 'e tio
maasia fa dani baite. Waa nai nia faa
abu nia 'i tala'ana ma ka kwaimaasi
gwana maasia ili lana raoa diane ki
fua waa gwaungai nia.
22 'O too tau 'amua faasia na
kwaidooria ta'aa kera waa dafi baita
ki. Ma 'oko nani burina tooa ne 'o'olo,
na fiitoo lana sa Disas, na liosau lae
ma na too laa ne aroaro fai toae ki.
'Oko ili kwaimani 'ana doo nai ki
fainia toaa da foosia ki Aofia fai si
lioewane ne sakwadoloa fasi ta'aa
lae.
23 Ma 'oko too tau 'amua faasia na
olisusuu oewanea lae ki, suli 'o sait-
omana ne doo nai ki tara da safalia
firue.
24 Ma na wane ne nia rao fuana
Aofia, nao nia si firufiru lau. Nia ka
ade diana fua toae ki sui guu, ma
ka saitomana ka toolangaidoo laona
marabibi lae.
25 Nia ka marabibi fua toaa da tatae
rakesasu ki uri nia 'ana si kada 'e
faatainia garo laa kera ki. Nia ka
manata ngado 'ana God uri ka bula-
sia manata lada ki uri daka oli mai uri
saitomadooa mamane.
26 'I seeri kera dai oli mai dai man-
ata lau, uri daka tafi na 'ada faasia
'aukwai nia nai sa Saetan ne nia karo
faafi kera ai ma daka ade sulia doori
lana.

3

Lao fa sato 'isi ki

1 Si doo 'urii ne 'oe 'oko manata toi:
Na doo ta'ae ki dai fuli naa 'ana fa sato
'isi ki.*
2 Na toae ki dai manata gwada suli
kera 'i tala'ada, da liosau nada 'ana
malefo, da uu kera ki nada 'i tala'ada,
da naunau, ma dai ununu ta'aa sulia
wane ki. Kera daka ade faasia bae
lana maa kera ki fai gaa kera ki, tara
nao dasi sae diana lana naa tasi doo
diana ne ta waa ka ilia fuada, ma
daka sae ta'aa lana naa doo nia ki
God.
3 Kera daka ade ta'aa fua wane ki,
nao dasi kwaimanatai guu fua taa
wane, daka suke gwada faafia wane
ki, daka dooria gwada firue, daka
mala naa 'ana doo kwasi ki, ma daka
ote kera naa 'ana doo diane ki.
4 Ma kera daka 'olea naa mae lana
waa ki, nao dasi manata diana guu
sulia ili lana doo ki, daka manata
naunau tasa naa, daka liosau nada
'ana kwaidooria 'ana noni, ma God
ka nao naa.

* **3:1** *fa sato 'isi ki:* Si kada safali mai burina sa Disas tatae faasia maea lea ka dao 'ana kada nia oli mai kai dao lau.

5 Ni kera toaa nai ki da ade lau guu
mala 'ana toaa manata mamana ki
'ana God, ma sui ta kera ne nao dasi
faolomainia guu rigitaa God uri ka
ilia tatala lae laona mauria kera ki.
'Oe 'oko too tau 'amua faasia kwai
toaa 'uri nai ki.
6 Kera lea doo daka ruufia nada
lume ki fainia toolangaidooa garo
kera ki, ma daka saitomana 'asia naa
talai garo lae 'ana keni neki manata
lada nao si rafo uri kera daka faasi na
'ada doo mamane ki. Ma 'i seeri na
garoa kera keni nai ki ka faamakeso
kera naa, ma na kwaidooria ta'aa 'oro
ka suu na faafi kera.
7 Ma 'i seeri, kera daka fafurongoa
toolangaidooa garo nai ki ka lelea firi
gwana lelea nao dasi saitomana gu
doo mamanae ki.
8 Na toaa toolangaidoo garo nai
ki, da firu fainia toolangaidooa ma-
mane. Na toaa nai, na manata lada
nao si rao 'o'olo ma na manata ma-
mana laa kera nai nia nao lau guu
doo mamane. Kera da ade mala 'ana
sa Dianes fai sa Dambres† bae daru
ngatafia sa Mosis.
9 Ma sui ta, tara nia 'afitai fua toaa
nai ki uri daka faagaroa toaa 'oro ki,
suli toae ki sui guu da suana sui naa
oewanea lada, mala 'ana doo nai nia
fuli fua sa Dianes fai sa Dambres.

Sa Bol nia bae totongai fua sa Timotii

10 Nia 'uri nai boroi 'ana, ni 'oe ne
'o saitoma diana 'ana toolangaidooa
nee ku bae sulia. Ma 'oko saitoma
diana 'ana birangaku, ma na doo neki
nau ku dooria laona mauria nau uri
ili lana ki, ma na manata mamana laa
nau, ma na mamarato laa nau, ma
na liosaua nau, ma na susuu ta'aa laa
nau,
11 ma na ilimataia nau ki ma na
nonifii laa nau ki, mala 'ana doo ta'aa
baki kera ilia 'ani nau laona maefera
'i 'Antiok fai 'Aekoniam ma 'i Listra.
Sui ka 'uri nai boroi 'ana, Aofia nia
ka 'adomi nau ma ka nao kwasi mae
guu.
12 Nia mamana 'asia naa, waa ne
dooria kai too 'o'olo laona mauria nia
'ana tiidooa laa nia fai sa Disas Kraes,
tara dai ilimatainia.
13 Na toaa ta'ae ki ma na toaa
toolangaidoo suke ki kera dai ta'aa
kai tasa, ma kera dai talai garo
'ana toae ki ma 'ani kera lau guu 'i
tala'ada.
14 Aia ma ni 'oe, 'o dau ngasi faafia
doo mamana neki 'oe 'o faamamanea
ki naa. 'Oe 'o saitoma diana gwamu
'ana si doo mamana nai ki, suli 'oe 'o
saitomana gwamu ne kameli ne meli
toolangaidoo fuamu.
15 'Oko manata toi bae 'ita 'ua mai
'ana si kada 'oe tu'uu ka lea mai, 'oe
'o saitomana na Kekeda laa Abu ki
da faatainia ade laa ne God nia ilia
'ana faamauri lamu 'ana si kada 'oe
manata mamana 'ana Kraes Disas.
16 Na kekeda laa abu neki sui guu
God nia falea mai, ma daka diana fua
toolangaidoo lae, ma fua ngatafi lana
waa da garo ki, ma fua 'olosi lana doo
garo ki, ma fua faatai lana 'o'oloe,
17 uri ka adea na wane ni rao nia
God ka bobola diana uri ili lana raoa
diane ki sui guu.

4

1 Nau ku bae totongai fuamu 'i nao-
fana God ma naofana Kraes Disas
waa ne nia kai ketoa toaa mauri ki
ma na toaa mae ki kera sui guu, ma
waa ne nia kai oli mai uri ka 'inito lao
molaagali.
2 'O bae 'ana faatalongai lana
si Faarongoa Diana nee ma 'oko
kwaimaasi uri ili lae 'uri nai lao
si kada ki sui gwana. Si kada 'o
toolangaidoo, 'oko ilia fai si manata
lae wane 'ana mamarato lae, ma 'oko
'olosia manata laa garo ki, ma 'oko
ngatafia toaa da ilia doo garo ki, ma
'oko area toae ki fua ili lana doo diane
ki.
3 'O ili 'uri nai, suli si kada fua toae
ki daka nao dasi dooria lau fafurongo
lana toolangaidooa mamane nia kai
dao mai. Kera da dooria na 'ada
nani lae burina kwaidooria kera ki
tala'ada, ma daka konia na 'ada mai

† **3:8** *sa Dianes ma sa Dambres:* Satana na roo waa bae 'i 'Isib ki bae keerua firu fainia sa Mosis kada nia dooria kai talaia toaa 'i 'Israel ki faasia 'i 'Isib. Kada sa Mosis 'ui 'ania fa kubau nia, keeru boroi 'ui lau guu 'ania fa kubau keeru ki ka alua na fa loi ki.

toa 'oro ni toolangaidoo ki ne dai bae
sulia doo kera dooria rongo lana ki.
4 Ma kera dai abulo 'e'ete na 'ada
faasia fafurongo lana doo mamane
ki, ma daka fafurongoa na 'ada un-
unua nao si mamana ki.
5 Aia ma ni 'oe, 'oko fii 'oe 'i tala'amu
'ana si kada ki sui guu ma 'oko susuu
ta'aa 'amua fai raoa 'oe, sui boroi
'ana ka 'afitai. 'O ilia 'amua raoa
'oe nee 'ana faatalongai lae sulia si
Faarongoa diana nee, ma 'oko ilia lau
guu raoe ki sui gwana ne God alua 'i
'abamu.
6 Aia ma ni nau, nia dao naa 'ana si
kada fua daka saumaeli nau naa uri
'abuku ka igwa* mala 'ana ta afuafua
da falea naa.
7 Nau ku faasuia naa raoe baki sui
guu ne God alu 'i 'abaku. Nau ku mala
naa 'ana ta wane ne nia lalae lelea
ka faasuia naa lalae laa nia. Nau ku
sua diana mai sulia na faamamane
laa kolu nii laona nee.
8 'I tari'ina, na kwaiaraa nau uri
maana 'o'oloa ne nau ku too mai
laona nia kwaimaasi naa maasi nau.
Na Aofia waa ne kwai ketoi 'ana
'o'oloe, nia kai kwaiarangai nau 'afa
dani nia kai dao. Nao lau taifili nau
ne nia kai kwaiarangai nau. Nia kai
ilia fua toae ki sui guu ne da manata
ele uri suai lae dao lana mai.

Si faarongo laa faasia sa Bol

9 'O sasi ngangata uri 'oko dao
'ali'ali mai siaku.
10 Suli sa Dimas nia faasi nau naa
ka lea na 'ana 'i Tesalonaeka, suli
nia 'e liosau na 'ana 'ana fera ne 'i
saegano. Sa Kresens ka lea na 'ana
uri bali lolofaa 'i Geleisia, ma sa Tae-
tas ka lea na 'ana uri bali lolofaa 'i
Dalmatia.
11 Sa Luk taifili nia naa ne too siaku
nee. 'O odua sa Maak muru ka lea
mai, suli nia ne bobola fainia 'adomi
laku fai raoa nee.
12 Nau ku fale sa Tikikas ka lea naa
uri 'i 'Efesas.
13 Si kada 'oe lea mai, 'oko ngali
mai maku tikwa nau bae ku faasia
mai siana sa Karafas 'i Troas. Ma
'oko ngali lau gu mai buka† nau baki.
Ta, na buka diana baki da saungainia
'ana 'ungana sifsif ne ku dooria ki
'asia naa.
14 Sa 'Aleksanda waa ne saungainia
doo ki 'ana si salo ki, nia faanonifii
nau 'asia naa. Na Aofia 'ana ne kai
duua maana doo nai ki nia ilida.
15 'O sua diana 'amua suli 'oe faasi
nia, suli nia ne waa 'e firu suusia si
faarongoa ne kolu faarongo talo ai.
16 Si kada kera da safali keto nau
ai, nao ta waa si 'adomi nau guu. Na
lukatai laku lae 'ana ne toae ki sui guu
da ilia 'ani nau. Alu God nia manata
luke kera 'ana uri maana si doo nai.
17 'Uri nai boroi 'ana, Aofia nia ka
too gwana fai nau uri faatetede laku
uri nau ku tala'ana faatalongai lana
Faarongoa Diana nee fua toaa 'oro ne
nao lau Diu ki uri daka rongoa. Ma
na Aofia nia ka faamauri nau gwana
faasia toaa ta'aa ki ne da mala 'ana ta
Laeon uri saungi laku lae.
18 Na Aofia nia kai tafalangai nau
faasia doo ta'ae sui guu, ma kai ngali
nau uri laona 'initoaa nia 'i salo. Na
taloe na doo nia naa lelea firi totoo si
sui! Iuka, nia 'uri nai.

Si baea 'isi ki naa 'ana manata diana lae

19 Nau ku falea kau si baea 'ana
manata diana lae fuana sa 'Akuila fai
'afe nia ni Brisila, ma fuana 'aebara
nia sa 'Onesiforas.
20 Sa 'Erastas nia too na mai 'i
Koren, ma sa Trofimas lau guu nia
matai nau ku faasi nia na mai 'i Mil-
itas.
21 'O sasi ngangata 'oko lea na mai
uri 'oko dao 'i seki sui fatai kafi dao
lao uni koburu gwagwari'olaa bae.
Sa Iubulus, sa Budens, sa Laenas,
ma ni Klodia fai toaafuta manata ma-
mana ki sui guu 'ana sa Disas Kraes
ne da nii seki, kera falea lau guu kau
si baea kera 'ana manata diana lae
fuamu.
22 Na Aofia kolu ka too fai mauria
'oe, ma na ade dianaa God ka too fai
kamolu sui guu.

* **4:6** Namba ki 28:7 Afuafua lae 'ana doo ni kuufi lana. † **4:13** Na 'eerebeba ki.

Na Kekeda laa Sa Bol Fua Sa Taetas

Sa Taetas nia waa 'i Grik ne nia saitoma diana lau guu 'ana sa Disas Kraes. Nia ka safali lea kwaimani fai sa Bol 'ana maefere ki uri faarongo talo lae 'ana Faarongoa Diana nee. Keerua daru ade 'uri nai lelea sa Bol ka fale nia ka lea ki naa 'i tala'ana suli nia waa kwaitalai diana fua konia manata mamana ki. Sa Bol nia kedaa buka nee fua sa Taetas, 'ana si kada sa Taetas lea ka nii lao fa auaua 'i Krit. Nia too ka kwaitalai naa fua konia manata mamana nai seeri 'i Krit.

Sa Bol nia faarongoa kau sa Taetas uri ka lio filoa na birangana toaa nai da dooria 'asia naa kwaitalai lae fua konia manata mamana nai 'i seeri. Sa Bol nia dooria uri sa Taetas ka saitoma diana ai ne toaa God nao dasi olisusuu ma dasi firufiru lau. Si doo fua kera daka ilia 'ada ne liosau lae 'ani kera kwailiu.

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Baea 'ana manata diana laa fainia foa laa fua sa Taetas 1:1-4
Toolangaidooa fua toaa kwaitalai ki fua konia manata mamana nai 1:5-16
Toolangaidooa fua konia manata mamana nai 2:1—3:11
Baea 'isi ki 'ana manata dianaa faasia sa Bol 3:12-15

1 Taetas 'ae, nau sa Bol gwana ne.
Nau na waa rao God ma na 'aboosol
nia sa Disas Kraes. God, nia 'aili
nau mai uri 'adomi lana toaa fifilia
nia ki God uri ka 'idua lau manata
mamana laa kera, ma uri nau ku bae
sulia toolangaidooa mamana ne adea
wane ka too sulia manata lana God
2 ma ka adea wane ka manata
ngado uri too lae 'ana mauria ne God
alangainia 'uana mai 'ana sasafali
laa. Ma God nia 'afitai ka suke ai.
3 God nia falea bae lana ka tio faatai
fua toae ki 'ana si kada nia 'oloa fuai.
'I seeri, si baea nai God ka sakatafa
faatai naa 'i laona faatalongai laa ne
nau ku ilia suli ne nia waa kwai faa-
mauri kolu nia odu nau fuai.
4 Taetas 'ae, nau ku kekeda kau
fuamu nai, suli 'oe talafana 'alakwa
mamana nau naa 'i bali 'ana toolan-
gaidooa mamane ne koro 'ado
kwaimani ai.

Na ade dianaa ma na aroaroa Maa kolu God ma Kraes Disas waa ni kwai faamauri kolu ka too 'ana fai 'oe.

Na toa kwaitalai ki fua konia manata mamana

5 Nau ku faasi 'oe mai laona auaua 'i
Krit, uri 'oko faasuia mai si raoa baki
nao koro si faasuia 'ua bae. Ma ku
dooria uri 'oko filia toa kwaitalai ki
fua talai lana konia manata mamana
ki 'ana maefere baki sui guu mala
'ana bae ku saea uri 'oko ilia bae.
'Oko manata toi bae nau ku bae 'urii
fuamu:
6 Na waa ne kwaitalai, nia ka too
'ana tooa ne aoloa. Nia ka too 'ana
tii 'afe guu ma ka mamana fua 'afe
nia. Na wela nia ki kera daka manata
mamana lau guu 'ana sa Disas Kraes,
nao dasi falea lau mauria kera ki fua
ta'aa lae, ma ka nao dasi ngengea lau
bae lana maa kera fai gaa kera ki.
7 Nia 'uri nai, suli na waa kwaitalai
nia ka too 'ana tooa ne aoloa, suli nia
ne suasulia raoa God. Nia ka nao si
abulo siniula ma ka nao si rakesasu
'ali'ali. Nia ka nao si kuu oewanea
'ana waen fua oewanea lae, ka nao si
too firufiru lau, ma ka nao si ogalu-
lumi 'ana malefo.
8 Nia ka kwaisaarei, ka noni maabe
'ana ili lana doo diane ki ma ka too
manataa. Nia ka too manataa, ka ade
'o'olo ma ka fale nia 'i tala'ana fua
God, ma ka suasulia mauria nia.
9 Nia waa nai ka dau ngasi na mone
'ana toolangaidooa mamana ne meli
bae sulia fua toae ki. Nia 'uri nai
taari waa nai ka bobola fainia sae
lana ta doo ne 'adomia ta wane uri lea
lae sulia toolangaidooa mamane. Ma
nia 'uri nai taari daka bobola fainia
'olosi lana toaa ne da sae garo lana
toolangaidooa mamana nai.

Na waa toolangaidoo garo ki 'i Krit

10 Nau ku bae 'uri nai suli na toaa
'oro da ote kera ade sulia toolan-
gaidooa mamane ma daka bae 'ada
sulia doo nao si mamana ki uri suke
lana gwada toae ki. Ta na toa nai ki
ne toaa Diu neki da manata mamana
naa ma sui daka dau ngasi 'ua 'ana
birangaa 'ana 'iri'unga lae.

11 'O bae sulia si doo uri 'oko faa
taaro kera ai, suli kera da toolan-
gaidoo sulia toolangaidooa garo ki.
Kera da tauwelaa tooe ki ma ka
adea kera daka abulo 'e'ete na faasia
toolangaidooa sulia sa Disas. Kera
ade gwada 'uri nai uri ngali lana si
malefo faasia toae ki.
12 Ma ta tii waa 'ana brofet kera ki
'ua guu 'i Krit, nia 'e bae 'urii, "Kolu
toaa 'i Krit, kolu suke 'asia naa ka
lelea firi gwana, ma birangakolu ka
ta'aa 'asia naa mala 'ana doo kwasi ki.
Kolu ka noni'ela 'asia naa ma kolu ka
fangaoe."
13 Aia, si baea nai 'e mamana 'asia
naa. Doo ne adea guu, 'o ngatafi
diana 'ani kera, uri kera daka manata
'o'olo sulia toolangaidooa mamane,
14 ma uri kera nao dasi faama-
manea lau ununua 'ana suke lae ne
lea mai faasia toaa Diu ki, ma ka lea
mai faasia si baea fifii kera ki toaa
da noni'ela 'ana toolangaidooa ma-
mana.
15 Kolu toaa ne manata lakolu
sasaolia naa, kolu saitomana ne si
doo ki sui guu da sasaolia gwada. Aia,
ma toaa ne lioda bilia ki 'ua suli nao
kera dasi manata mamana 'ana sa
Disas Kraes kera suana doo ki bilia
sui gwana, suli na manatada 'e nao si
sasaolia ma ka nao si 'o'olo.
16 Kera saea sa kera saitomana God,
ma sui daka ilia gwada doo ta'ae ki
ne faatainia nao kera dasi saitomana
gu God. Ma na manatada ki ka ta'aa
'asia naa ka nao dasi ade sulia bae
lana God, ma nao dasi bobola gu uri
ili lana tasi doo diana.

2

Na toolangaidoo laa mamana

1 Ma ni 'oe sa Timotii, 'o toolan-
gaidoo 'amua sulia malutana toolan-
gaidooa mamana nee.
2 'O bae fifii fuana waa waro ki
uri ka nao dasi ade sulia kwaidooria
ta'aa kera ki, ma uri daka ade 'initoa,
ma uri daka sua diana sulia mauria
kera ki, ma uri daka lea too sulia
toolangaidooa mamana nee, ma uri
daka too 'ana liosaue, ma uri daka
susuu ta'aa lao 'afitaia ki.
3 Ma 'oko bae fifii lau guu 'uri nai
fua keni waro ki uri daka sae'inito
'ana God laona tooa kera ki, ma uri
daka too 'ada faasia ununue, ma uri
daka too 'ada faasia kuu oewanea lae
'ana waen fua oewanea lae. Ma uri
daka toolangaidoo sulia doo diane ki,
4 uri daka toolangaidoo fua keni
fungao kera ki uri daka liosau 'ana
arai kera ki ma wela kera ki.
5 Ma uri daka suasulia mauria
kera ki, ma uri daka ade diana, ma
uri daka 'abarua 'ana dongana luma
kera ki, ma daka ade sulia bae lana
arai kera ki. Lea kera da too aoloa 'uri
nai, nia ka adea nao ta waa si saea lau
tasi doo ne ta'aa sulia bae lana God.
6 'Oko bae fifii lau gu 'uri nai fua
waa dafi arai ki uri daka suasuli di-
ana sulia mauria kera ki.
7 Ma ni 'oe sa Taetas, 'oko ilia doo di-
ane ki 'ana si kada ki sui guu, uri waa
ki daka liokwaisulii sulia raoa diana
'oe ki ma daka lea sulia. Ma 'ana
si kada ne 'oe toolangaidoo ki, 'oko
faatainia na manatae wane sasaolia,
ma na manata 'initoa lae.
8 Na bae lamu ka 'o'olo 'ana si kada
'o toolangaidoo uri ta waa si bae buri
'ani 'oe, ma uri 'oko faa nonisusualaa
malimae 'oe ki, suli ne nao dasi dao
toi lau tasi doo ne garo 'ani kolu.
9 Na waa ni rao tatakwai ki, kera
daka ade 'ada sulia na waa baita kera
ki ma daka faaele kera 'ada 'ana ab-
ulo lada ki, ma ka nao dasi olisia lau
bae lana waa baita kera ki
10 ma dasi belia tasi doo 'ana
'okodoo waa baita kera ki. Saea
kera da abulo aoloa uri na waa baita
kera ki daka faamamane kera. Ma
uri waa ki sui guu daka suana ade
diana lada ki ma daka dooria mai
toolangaidooa mamana nee sulia
God waa ne faamauri kolu.
11 'Oko toolangaidoo fuada kera ti-
ifau daka too 'o'olo, uri maana ne God
nia faatainia na dianaa nia 'ana si
kada nia faatainia taale uri mauria
firi fua wane ki sui gwana.
12 Ma nia ka toolangainia fuakolu
na malutana luka faiburi lae 'ana ab-
ulo ta'aa lae ma na kwaidooria ta'aa
ki laona molaagali. Ma ka adea kolu
ka sua diana suli kolu, 'ana too 'o'olo
lae ma na ili lana doo ne God dooria
ki 'ana kada ne kolu too 'ua laona
molaagali.

13 Kolu ka ilia doo nai ki 'ana si kada
kolu too kwaimaasi maasia fa sato ne
sa Disas Kraes nia kai dao mai ai 'i
laona kwanga laa nia. Ni nia na God
ne 'inito ka tasa ne faamauri kolu.
14 Nia ka fale nia 'i tala'ana fua
faamauri lakolu, uri nia ka lafu kolu
faasia na ta'aa lae ki sui guu ma ka
faafaalu kolu, uri kolu ka too ma-
mana na 'akolu fuana 'i tala'ana fai
na kwaidooria uri ili lana doo diane
ki.
15 'O toolangainia doo nai ki fuana
toaa 'i Krit uri daka ilia, ma 'oko bae
fifii ma 'oko faangado kera. Nao 'osi
alamatainia toaa manata mamana ki
uri daka bae 'urii, "Nao kolu si ade
boroi 'akolu sulia toolangaidooa sa
Taetas."

3

Na birangaa 'o'olo ki

1 'O saea lau guu fuana toaa nena
uri daka too 'i farana si baea nia waa
baita kera ki 'ana gafman, ma uri
daka noni maabe 'ana ili lana doo
diane ki 'ana kada ki sui guu,
2 ma too kwaimani lae laona enoe-
noe fainia toae sui gwana ma ka nao
dasi unutai ta'aa lau 'ana ta wane.
3 'Ana kada 'i nao mai, kolu oe-
wanea ma kolu ka ade faasia ma na
waa ki daka suke kolu daka faagaro
kolu ki gwada. 'I seeri na kwaidooria
ta'aa 'e'ete kwailiu kolu ki daka 'inito
faafi kolu. 'Ana kada 'i nao, na toaa
kolu ki manata lada fungu 'ana rake-
sasue ma si lio ni doori lana si doo
ta waa kau, ma kolu ka malimae 'ani
kolu kwailiu.
4 Ma sui God na waa ne faamauri
kolu nia ka faatainia ade dianaa nia
ma liosaua nia fuakolu.
5 Nia ka nao si faamauri kolu lau
uri maana tasi doo diana ne kolu
ilia fuana. Nia faamauri kolu gwana
'i nunufana kwai'ofeia nia fuakolu.
'Ana rigitaa nia Anoedoo Abu, God
nia faafaalu kolu ka adea kolu ka futa
faalu lau ma kolu ka too 'ana mauria
falu.
6 God nia fale dangatai mai 'ana
Anoedoo Abu nia fuakolu 'i nun-
ufana sa Disas Kraes waa ne faa-
mauri kolu.
7 'I seeri, God ka 'olosi kolu sulia
na kwai'ofeia nia fuakolu, ma kolu ka
saitoma diana ai ne kolu kai too 'ana
mauria firi ne kolu kwaimaakwalii
maasia.
8 Si baea mamane nai.
Nau ku dooria 'oko bae fifii sulia
doo mamana nai ki, uri na toaa neki
da manata mamana 'ana God, daka
sasi ngangata uri ili lana raoa diane
ki. Suli doo 'uri nai ki ne diana ma ka
kwai'adomi fua toae ki sui gwana.
9 Sui ta 'oe 'oko too 'amua faasia
olisusuu oewanea lae, ma na isufutae
ki ma na olisusuu lae ki gwana faafia
malutana taki bae sa Mosis. Suli na
doo nai ki, doo tatakwai ki gwana, ne
nao dasi 'adomia guu ta wane.
10 'Oe 'oko ngatafia wane ne nia
safalia toli lae 'i matangana toaa
manata mamana ki. Ma lea burina
'oe ngatafia 'ana roo si kada ki boroi,
ma nia ka nao si too gu faasia, 'oko
lukasi nia.
11 'Oe saitomana sui naa waa 'uri
nai nia waa ta'ae, ma na abulo ta'aa
laa nia ki da faatainia ne nia 'e garo
naa.

Na baea 'isi ki

12 Nau kwai odua kau sa 'Atemas
ma nao sa Tikikas siamu. Sui fatai
nia kafi dao tomu, 'o ilili fasi uri lea
lae mai siaku 'i Nikobolis. Suli nau ku
manata uri too lae 'i seeri 'ana kada
'ana uni koburu, suli asi nia koburua.
13 Ma si kada sa Senas, na waa bae
'ana taki ma sa 'Abolos keeru ade
akau fua lea lae mai, 'oko kwai'adomi
mai fuadaru 'ana doo ki sui guu ne
keeru dooria fua lea laa keerua ade
lea daru ka oli kukuru 'ana tasi doo.
14 Tasi ade laa naa fua toaa kolu ki
daka ilia nai, 'ana ili lana doo diane
ki fua 'adomi lana toaa ne doo ki
'afitai fuada. Lea 'uri nai taari toaa
manata mamana ki kera nao dasi too
tatakwai gwada.
15 Na toae neki sui guu kera too
fai nau, kera falea kau si baea 'ana
manata diana laa kera fuamu. Ma
'oko falea lau guu si baea 'ana man-
ata diana laa kameli fua toaa manata
mamana ki ne kera saitoma meli mai.
God ka ade diana 'ana fuamolu sui.

Na Kekeda Laa Sa Bol Fua Sa Filimon

Sa Filimon nia waa faasia maefera baita 'i Kolose ma nia ta waa manata mamana lau guu 'ana sa Disas. Nia lio 'ana mala sa Bol nia kedaa buka nee fua sa Filimon 'ana tii si kada bae gwana nia kekeda lau guu fua toaa 'i Kolose. Sa Bol nia too laona lookafo 'i Rom ka kedaa buka nee.

Aia, sa Bol nia bae sulia sa 'Onesimas na waa rao tatakwai nai 'e rao fua sa Filimon. Sa 'Onesimas 'e rao lelea nia ka tafi faasia waa baita nia sa Filimon. Aia, sa 'Onesimas ka lea lelea ka dao 'i Rom siana sa Bol 'ana si kada nia too gwana laona lookafo. Sa 'Onesimas ka too 'i seeri sia sa Bol nao si tau guu nia ka manata mamana naa 'ana Aofia. 'I seeri sa Bol nia ka kekeda naa fua sa Filimon. Sui, nia ka olitainia sa 'Onesimas ka oli lau gwana siana waa baita nia sa Filimon. Sa Bol ka gania sa Filimon uri ka manata lukea 'ana sa 'Onesimas ma ka manata luke nia 'ana fai si doo nai nia ilia. 'Ana baea 'i Grik, satae doo ne sa 'Onesimas nia toolangainia "Waa Rao Kwai'adomi."

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Si baea ki 'ana manata diana laa fua sa Filimon 1-3
Si baea sulia sa 'Onesimas fua sa Filimon 4-22
Si baea 'isi 'ana manata diana laa ma si foa lae 23-25

1 Nau sa Bol waa ne ku dele faafia raoa sa Kraes Disas fai toolakolu sa Timotii 'ana bali 'ana manata mamana laa nee. Kaaria miri kekeda kau fuamu 'oe sa Filimon, suli 'oe waa ni rao kwaimani kaaria
2 ma fua waiwane kolu ni 'Afia lau guu ma fai sa 'Akibas waa ne mala 'ana ta waa ni omee ne 'ado kwaimani fai kolu uri sua diana lae sulia si faarongoa diana nee ma fua konia manata mamana nai dai ofu kwaimani ki 'i luma 'oe.
3 Na ade dianaa ma na aroaroa Maa kolu God ma sa Disas Kraes na Aofia kolu ka too 'ana fai kamolu.

Na liosaua ma na manata mamana laa sa Filimon

4 Filimon 'ae, 'ana si kada ki sui guu nau ku foa ki fuamu, nau ku tangoa 'asia naa God uri 'oe.
5 Ku tango nia, suli ku rongo 'oe 'o manata mamana naa 'ana sa Disas na Aofia ma 'oko liosau 'ana toaa nia ki God sui guu.
6 Nau ku foa kau fuamu uri na manata mamana laa ne kolu 'ado kwaimani ai ka adea 'oko saitoma diana lau 'ana doo diana neki sui guu kolu too ai laona tiidooa laa kolu fainia Kraes.
7 Wanefuta 'ae, nau ku too 'ana ele laa ma na noni sasala laa baita 'asia naa suli na liosaua ne 'oe ilia fua toaa God ma ka adea manata lana toaa God ka ele lau guu!

Na gani lae uri 'adomi lana sa 'Onesimas

8-9 Aia, sui boroi 'ana nau ku too 'ana rigitaa baita faasia Kraes uri odu lamu uri ili lana si doo ne bobola fainia 'oko ilia, nau ku dooria lau 'aku gani lamu 'i nunufana liosaua ne koro nii laona. Nia ne nau sa Bol waa ne ku waro naa ma ku nii na lao lookafo faafia raoa bae sa Disas Kraes,
10 nau ku gani 'oe kau waa nau uri 'oko manata lukea sa 'Onesimas waa ni rao 'oe. Sa 'Onesimas nia na 'alakwa nau naa ne, suli ku 'adomi nia ka manata mamana si kada ne ku too 'i seki laona lookafo.
11 'I nao, sa 'Onesimas nia tafi faasi 'oe ka nao si ilia na tasi doo fuamu bae, ma sui 'i tari'ina nia na waa kwai'adomi koro naa.
12 Sui boroi 'ana nau ku liosau 'asia naa 'ani nia, nau ku fale nia ka oli lau gwana kau siamu.
13 Nau ku dooria gwaku dau lae faafi nia uri ka too 'ana siaku ma ka ngali fulingamu 'ana rao kwai'adomi lae fuaku, 'ana si kada ne ku too laona lookafo nee uri maana ku faatalongainia si faarongoa diana nee.
14 Ma sui ta, suli ne nao kwasi rongo 'oe uri ala lae faafia, nau nao kwasi dooria lau guu ili lana tasi doo 'i tala'aku. Nau ku ili 'uri nai suli ku dooria uri 'oko tala ilia 'amua raoa diane ki sulia liomu 'i tala'amu, ma ka nao ta wane si suumainia lau fuamu.
15 Suli si doo ne adea sa 'Onesimas lea mai ka too 'e'ete kau faasi 'oe sulia

si kada kukuru nai, alamia nia 'oto ne
uri lea nia oli kau siamu nia ka totoo
firi na 'ana fai 'oe.
16 Ma na too laa nai fai 'oe, tara nia
kai talua lau too lae mala 'ana waa ni
rao tatakwai laa 'oe gwana, suli nia
na waafuta diana kolu naa. Nau ku
ele 'asia naa suli nia ma ku saitomana
tara 'oe 'o ele suli nia ka talu nau
lau 'i tari'ina ka oli 'alaa, suli nia na
waa diane naa bali 'ana noni ma bali
Aofia.
17 Nia 'uri nai, 'o gwalea sa 'Onesi-
mas uri luma 'oe ka diana ka mala lau
gu ne 'oe ilia 'ani nau suli ne 'oe man-
ata toi nau waa koro rao kwaimani.
18 Lea nia ka ngali tasi doo 'amu ma
ka nao si duua gu fuamu, 'oko kwaali
nau ai uri nau ku duua fuamu.
19 Nau sa Bol ne ku kekeda kau
fuamu 'ana 'abaku 'i tala'aku nee ku
bae kau 'urii, “Nau kwai duu kau
fuamu.” (Sui boroi 'ana, ade 'oko
manata buro 'ana falelanga laa nau
bae tio faafi 'oe, suli nau bae ku
'adomi 'oe 'oko ngalia mauria firi.)
20 Nia ne toolaku 'ae, nau ku dooria
'asia naa 'oko ili 'uri nai fua sa 'Ones-
imas laona tiidooa laa kolu fainia
Aofia. Nau ku dooria 'oko faaino-
mauri nau fasi 'uri nai 'ana bali 'ana
tiidooa laa kolu fai Kraes!
21 Si kada nai boroi 'ana nau ku
kekeda kau nai, nau ku manata
ngado na kau 'ana ade sulia laa 'oe,
ma ku manata ngado ai ne tara 'oe
ilia si doo ne kai talua lau si doo nai
ku gania kau nai.
22 Nau ku dooria lau guu uri 'oko
ade akau 'ana tasi kula ni too 'ana
ta luma 'i sena fuaku, suli nau ku
manata ngado ne God nia kai luua
foa laa kamolu ki 'ana olitai laku kau
siamolu fasi laona lookafo.

Si baea 'isi ki

23 Sa 'Ebafras ne nia dele kwaimani
lau gu fai nau laona lookafo nee 'i seki
maana rao lae fuana Kraes Disas, nia
falea kau si bae ni manata diana laa
nia fuamu.
24 Sa Maak, ma sa 'Aristakas, ma sa
Dimas, ma sa Luk, ne kera waa rao
kwaimani nau ki, kera faa lau gu kau
si baea 'ana manata diana laa kera
fuamu.
25 Na Aofia kolu sa Disas Kraes ka
ade diana 'ana fuamolu sui.

Hibrus
Na Kekeda Laa Fua Toaa Diu ki

Toaa ne kera nao dasi Kristin da saea doo ta'aa 'oro 'asia naa sulia toaa Kristin ki. Si doo nai nia adea toaa kristin ki da too toi ka nao si diana 'ani kera ma karangi 'asia naa da kai lukasia manata mamana laa kera 'ana Kraes. Kera manata toi lau gwada oli lae uria lea lae sulia birangaa kera Diu ki. Na wane ne nia kekeda fua toaa kristin nai, nia saea fuada uri daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera. Nia bae 'urii fuada, "Sa Disas Kraes naa ne nia faatai folaa 'ana God fuakolu." Ma 'ana si kada bae nia liu lao nonifiia baita bae, nia ka uu ngasi gwana. Nia 'initoa ka talua brofet ki sui 'ana kada 'i nao, ma ni nia na 'Alakwa nia God mamauri firi. Nia 'initoa ka talua 'ensel ki sui guu ma ka talua lau guu sa Mosis. Doo ne adea lea doo na kristin ki daka uu ngasi 'ada lao manata mamana laa kera nai 'ani nia, ma ka nao dasi oliburi lau uria birangaa kera bae Diu ki.

God nia saea sui naa, sa Disas na waa foa ni gwau ne nia totoo firi ma ka 'initoa ka talua waa ni foa ki sui guu 'ana kada 'i nao. Na raoa nia sa Disas, na waa foa ni gwau nai, nia tala'ana faamauri lana toae ki uri daka sakwadoloa faasia ta'aa lae ma na maee. Na afuafua baki 'ana kada 'i nao na nununa ki gwana raoa sa Disas nia ilia ki. Na wane ne kedaa buka nee, nia saea fua Kristin ki uri daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera ka lelea firi mala waa baita baki 'ana kada 'i nao. Nia saea fuada uri daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera sui boroi 'ana kera daka dao 'ana si kada toae ki da maa susuala 'ani kera uri maana manata mamana laa kera nai.

Na 'inifuui baee ki lao buka nee:

Sa Disas nia 'initoa ka talua 'ensel ki 1:1—2:18
Sa Disas nia 'initoa ka talua sa Mosis ma sa Diosua 3:1—4:13
Sa Disas nia waa foa ni gwau Mamane 4:14—7:28
Alangaia nia sa Disas nia 'initoa tasa 8:1—9:22
Afuafua nia sa Disas nia 'initoa tasa 9:23—10:18
Uu ngasi 'ana manata mamana lae 10:19-30
Toaa manata mamana ki 'ana God 'ana kada 'i nao 11:1-40
Liokwaisulii 'ana mauria nia sa Disas 12:1—13:19
Si baea 'isi ki 13:20-25

God nia bae fuakolu 'ana 'Alakwa nia

1 'I nao mai God nia bae 'ana brofet ki fua kokoo bora kolu ki 'ana kada 'oro ki, ma 'ana doo 'e'ete 'oro ki.
2 Sui 'afa sato 'isi neki 'i tari'ina naa nia bae lau 'ana fuakolu 'ana 'Alakwa nia. God nia fulia doo ki sui guu 'ana rao lana 'Alakwa nia ma ka filia 'Alakwa nia uri totoo nia kai too 'ana doo nai ki sui guu.
3 Sa Disas 'Alakwa nia God 'e faatai folaa 'ana 'initoa lana God, suli keerua sui guu daru bobola guu. Ma na 'Alakwa nia ka dau ngasi 'ana doo ki sui guu 'ana bae lana uri doo ki sui guu ka nao dasi sui. Ma 'i burina ne 'Alakwa nia 'e kwaia taale fua faafaalu lana wane faasia abulo ta'aa lae ki sui guu lelea ka sui, nia ka oli naa uria 'i salo ma ka 'inito naa 'i bali aolo nia God ne baita ka tasa.

'Alakwa nia God nia 'initoa tasa

4 Na 'Alakwa nia God nia 'initoa ka talua 'ensel ki tiifau, suli na satae doo ne God falea fuana 'e 'initoa ka talua sui guu satae doo neki 'ensel ki too ai.
5 Suli God nia bae 'urii fuana,
"'I tari'ina nau ku bae folaa ai, ni 'oe na 'Alakwa nau, ma ni nau na Maa 'oe."✡
Ma God ka bae lau gu 'urii sulia 'Alakwa nia nai,
"Nia kai Maa 'ani nau, ma ni nau kwai Wela 'ani nia."✡
Aia, ma God nia 'afitai ka bae 'uri nai fua ta 'ensel 'ana 'ensel nia ki.
6 'Ana si kada God nia karangi kai falea na mai 'Alakwa nia fua lao molaagali, nia bae suli nia ka 'urii,

✡ **1:5** Sam 2:7 ✡ **1:5** 2 Samiol 7:14 ✡ **1:6** Diutoronomii 32:43

"Alu 'ensel nau ki sui guu da faabaitaa nia 'ada."✡
7 Si kada God nia bae ma ka fuutona 'ensel ki, nia ka bae 'urii,
"Na 'ensel nau ki da rao fuaku mala 'ana sasaule ki ma na meakwesu ki."✡
8 Aia ma God 'e bae fua 'Alakwa nia, ka bae 'urii,
"'O God 'ae! Na 'initoaa 'oe na 'initoaa totoo firi
ma na 'initoaa 'ana 'o'oloe.
9 'Oe 'o liosau 'ana 'o'oloe ma 'oko mamagutainia garoe.
Nia ne nau God 'oe ku fili 'oe ma ku ele suli 'oe ka talua wane kwaimani 'oe ki sui guu."✡
10 God nia ka bae lau gu 'urii fua 'Alakwa nia,
"'O Aofia 'ae, 'ana sasafalie mai, 'oe 'o saungainia molaagali ma na dongana mamangaa loo daka too.
11 Na doo nai ki tara kera totoo da kai funu gwada. Aia ma ni 'oe 'afitai totoo 'oko funu.
Doo nai ki da mala 'ana tasi 'aba maku ne totoo kai fura gwana.
12 Tara 'oe 'oko lukumia doo nai ki mala 'ana ta wane nia lukumia ta maku ne kwali naa.
Ma tara 'oe 'oko talana doo nai ki mala 'ana ta maku ne nao si diana naa daka talana.
Aia ma ni 'oe 'oko mauri ka totoo firi, 'afitai totoo 'oko tatala."✡
13 Aia, ma God nia ka bae lau gu 'urii fua 'Alakwa nia nai,
"'O too 'amua 'i bali aolo nau kula 'ana 'initoae lelea ka dao 'ana si kada kwai alua 'oko 'inito naa 'ana malimae 'oe ki."✡
God nia 'afitai ka bae 'uri nai fua ta 'ensel.
14 Na 'ensel ki sui guu na anoedoe ki gwana uri rao lae fua God. God nia alu kera uri daka rao uri 'adomi lana toaa neki God nia faamauri kera.

2

Si bae ni mauria faasia sa Disas nia 'initoa ka talua taki sa Mosis

1 Nia 'uri nai, kolu ka rongo diana 'ana toolangaidooa mamana nai kolu rongoa sulia 'Alakwa nia God, uri ka nao kolu si lea 'e'ete lau faasia.
2 Na bae lana taki boroi doo bae 'ensel ki da faarongo ai bae nia nao si diana uri ta wane ka ade faasia gwana. Ma na toaa baki da ade faasia bae lana taki lau guu, God nia falea kwakwaea fuada uri maana.
3 Aia ma ni kolu, lea kolu ka lio ekwatainia si baea ni mauria nee fatai, tara 'afitai naa kolu ka tala faasia kwakwaea nia God fuakolu. Na Aofia nia faarongo talo mai totoonao sulia si baea ni mauria nee, lea sui toaa baki da rongoa mai faasi nia daka faatai folaa lau guu 'ana mamana lana siakolu.
4 God lau guu nia faatai folaa 'ana mamana lana si baea ni mauria nee 'ana si kada nia faatainia fafaataie ki ma ka ilia doo ni kwele lae ki ai daka suai. Ma 'ana si kada nia faatainia doo kwaibalatana 'e'ete kwailiu ki, ma 'ana si kada na Anoedoo Abu 'e falea fafalea 'e'ete kwailiu ki fua wane ki sulia doori lana God.

Sa Disas nia talai kolu uria na 'initoaa 'i salo

5 Kolu, kolu saitomana ne 'ensel ki, God nao si fili kera uri daka 'inito 'ana molaagali falu ne meli bae sulia nai ne kai dao mai.
6 Suli si baea lao Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"Wala God 'ae! Na wane, na doo malania nee gwana ma sui 'oko manata 'initoa 'ana wane! 'Utaa ne 'oko manata 'abarua 'ana wane?
7 Ma sulia kasi kada kukuru gwana, 'oe 'oko alua wane ka too gwana farana rigitaa kera 'ensel ki.
Ma sui lau guu, 'oe 'oko falea naa dianae ma na 'initoae fua wane.
8 Nia ne 'oe alu nia ka 'inito naa 'ana doo ki sui guu."✡
Si kada God nia saea nia alua ka 'inito 'ana doo ki sui guu, nia toolangainia God nia alu wane uri ka 'inito 'ana doo ki sui guu ne God nia saungainida ki. 'I tari'ina nee, kolu kolu suana wane nia nao si 'inito 'ua 'ana doo ki sui guu.
9 Sui boroi 'ana ka 'uri nai, kolu kolu saitomana sa Disas naa ne 'inito. Ne God 'e ilia nia ka liaewane ma

✡ **1:7** Sam 104:4 ✡ **1:9** Sam 45:6-7 ✡ **1:12** Sam 102:25-27 ✡ **1:13** Sam 110:1 ✡ **2:8** Sam 8:4-6

ka too farana rigitaa kera 'ensel ki
sulia kasi kada kukuru gwana uri 'i
seeri 'i nunufana liosaua nia God, sa
Disas ka mae uri faamauri lana toae
ki sui. Ma 'i seeri, God nia faa'initoaa
sa Disas suli ne nia nonifii ma ka mae.
10 God nia saungainia doo ki sui
guu ma ka dau faafia doo ki sui guu.
Ma nia ka falea mai sa Disas ka non-
ifii ma ka mae, ma 'ana nonifii lana
sa Disas ne God nia ka faa ali'afua sa
Disas waa ne faamauri kolu. God nia
ilia si doo nai uri ka adea toaa 'oro ki
sui daka maa 'ana God ma daka 'inito
lau gu fai nia. Raoa nia God 'e 'o'olo
tiifau.
11 Sa Disas nia faa faalua toae ki
faasia abulo ta'aa laa kera ki. Doo ne
adea, sa Disas fai kera sui guu da Maa
gu 'ana tii wane. Nia ne adea sa Disas
ka noniraa uri 'aili lada 'ana toolana
ki.
12 Sa Disas nia bae 'urii fua God,
"Nau kwai faarongoa toolaku ki ma
kwai tango 'oe 'i naofada 'ana
kada kera da ofu kwaimani."✡
13 Nia ka bae lau gu 'urii,
"Nau kwai manata ngado 'ani 'oe
God."✡
Sui nia ka bae lau gu 'urii,
"Nau ku too kwaimani 'i seki fai wela
neki God nia faleda ki fuaku."✡
14 Ni kolu wela nai ki kolu too 'ana
nonidoo. Nia ne adea nia sa Disas lea
mai ka too lau guu 'ana nonidoo mala
'ani kolu uri nia ka mae ma na mae
lana ka faafunuia sa Saetan waa ne
too 'ana rigitaa 'ana maee.
15 Si kada sa Disas nia ade 'uri nai,
nia ka oli mai fai toaa ne Saetan nia
'inito 'ani kera ki 'ana faamau lada lae
'ana maee.
16 Kolu kolu saitomana, ne nao lau
'ensel ki ne sa Disas nia 'adomi kera
'uri nai. Suli na Kekeda laa Abu nia
bae 'urii sulia,
"Na toaa 'ana kwalafaa sa 'Abra-
ham lau 'ana ne nia 'e 'adomi
kera."✡
17 Doo nai ne adea nia ka liae-
wane ma ka mala 'ani kolu tiifau
naa toolana ki uri nia ka foa ni
gwau fuakolu 'ana kwai'ofeia ma ka
kwai'adomi fuakolu ka lelea firi 'i
naofana God. Nia ka afuafu 'ani nia 'i
tala'ana talea God uri God ka manata
lukea abulo ta'aa laa kera toae ki sui.
18 Ma suli ne sa Disas nia liu sui na
mai lao nonifiie 'ana si kada Saetan 'e
ilitona, nia ne adea sa Disas ka bobola
fai 'adomi lana toaa neki sa Saetan 'e
ilitoda ki lau guu.

3

Sa Disas nia 'initoa ka talua sa Mosis

1 Kamolu toaafuta nau ki ne God
'i salo nia fili kamolu lau guu, molu
manata fasi sulia sa Disas wane ne
kolu saea 'ana waa foa ni gwau kolu
ma na wane ne God 'e fale nia mai.
2 Sa Disas 'e mamana fai ade lana
sulia liona God waa ne fili nia ka
mala lau guu sa Mosis kada bae nia
mamana fai ade lae sulia liona God
'ana 'adomi lana toaa nia ki God sui
guu.
3 Ma sui ta sa Disas, nia ne 'initoa
ka talua sa Mosis. Nia ne mala 'ana ta
wane ne tolea lume ma daka tangoa
satana ka talua luma nai nia tolea.
4 Na lume ki sui guu, na wane ne
toleda. Aia ma na doo ki sui guu, God
ne nia saungainida.
5 Sa Mosis na wane rao nia God, nia
'e mamana fai ade lae sulia liona God
'ana faarongo lana toaa nia ki God
'ana doo God kai saea ki fuada 'ana si
kada kera nao dasi dao 'ua ai.
6 Aia, ma Kraes na 'Alakwa nia God,
nia 'ana ne mamana 'ana raoa nia fua
'inito lae fua toaa nia ki God tiifau.
Ma ni kolu gu ne toaa nia ki God,
lea sa kolu ka uu ngasi 'ana manata
mamana laa kolu ma kolu ka manata
ngado uri ngali lana doo diana neki
God nia alangainia.

Na momola lae nia tio gwana fua toaa nia ki God

7 Na Anoedoo Abu nia bae 'urii,
"Molu fafurongo diana 'ana God ne
nia bae fuamolu 'i tari'ina.
8 Nao molu si faasadia manata lam-
olu ki mala 'ana kokoo bora kamolu
baki 'ana kada 'i nao, bae da ilitona
God 'ana aburongo lae 'ani nia lao
fera kwasi bae."
9 God nia bae 'urii suli kera,

✡ **2:12** Sam 22:22 ✡ **2:13** 'Aesaea 8:17 ✡ **2:13** 'Aesaea 8:18 ✡ **2:16** 'Aesaea 41:8,9

"Kera daka suana boroi 'ada doo kwaibalatana 'oro baki ku ilida ki sulia faitaafuli fa ngali baki, kera daka dau gwada 'ana ili lae toku.
10 Nia rakesasu 'asia naa 'ani kera ma ka bae 'urii, 'Kera da aburongo 'asia naa 'ani nau ma daka ote kera 'ana saitoma lana doori laku.'
11 Aia, 'i seeri nau ku tofe suusi kera lao rakesasua nau ku bae 'urii, 'Kamolu dodoloa lau molu ka ruu lao fera ni momola laa nau wala.' "✡
12 Toaafuta nau ki 'ae, doo ne adea guu ma nau ku dooria molu ka fiia 'i tala'amolu nai. Uri ka nao ta wane 'amolua si too lau 'ana tasi manata laa ta'aa mala 'ani kera. Ma uri ka nao ta wane 'ani kamolu si abu faamamane lau 'ana sa Disas Kraes ma nao ka lukasia gwana God mamauri firi nee.
13 Doo ne adea ma ku dooria molu ka kwai'adomi 'amolu fuamolu kwailiu 'i tari'ina nai, 'ana si kada ne Kekeda laa Abu nia saea "'I tari'ina." Lea nao molu si ade 'uri nai, tara na abulo ta'aa lae nia ka sukea bali 'amolua ma kera daka faasadia gwada manata lada.
14 Kolu, kolu manata ngado 'ana Kraes 'ana si kada kolu safali manata mamana ai. Ma lelea sa kolu ka dau ngasi ai lelea ka dao 'ana si kada 'isi, 'i seeri tara kolu ka 'ado kwaimani fai Kraes 'ana doo neki God nia alangainia.
15 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"'Ana si kada kamolu molu rongoa bae lana God 'i tari'ina, nao molu si faasadia manata lamolu mala 'ana kokoo bora kamolu ki bae da ote kera 'ana God."✡
16 Tii fai kera bae da rongoa bae lana God ma sui daka ote kera 'ani nia bae? Kera sui guu toaa Diu baki sa Mosis nia talaida mai faasia fera 'i 'Isib bae.
17 Tii fai kera bae God nia rakesasu 'ani kera sulia faitaafuli fa ngali baki bae? Kera sui guu toaa baki da abulo ta'aa ma daka mae lao fera kwasi bae gu bae.
18 Ma tii fai kera bae God nia tofe suusi kera uri ka nao dasi ruu lao fera ni momola laa nia? Kera sui guu toaa baki da ade faasia doori lana God bae.
19 Ni kolu, kolu saitomana kera 'afitai naa daka ruu lao fera ni momola laa nai, suli kera nao dasi manata mamana 'ana God.

4

1 Na alangaia God fua wane uri ruu lae lao fera ni momola laa nia 'e tio 'ua gwana. Ma ni kolu, kolu ka fiia ade lea ta wane ka tala gwana faasia ruu lae lao momola laa nai.
2 Suli si faarongoa diana nai sulia momola lae, kolu kolu rongoa sui naa mala lau guu ne kokoo bora kolu ki da rongoa boroi sui ka nao si 'adomi kera guu suli dasi manata mamana gu ai 'ana si kada kera da rongoa.
3 Aia ma ni kolu toaa ne kolu manata mamana naa, kolu ne kolu tala'ana ruu lae lao momola laa nai. Ma toaa ne nao dasi manata mamana ki, God nia bae 'urii suli kera,
"Nau ku tofe suusi kera lao rakesasua nau ku 'urii, 'Kera tara dodoloa daka ruu lao momola laa nai ku kwaimaasi ai fuada.' "✡
God nia bae 'uri nai, sui boroi 'ana nia ka kwaimaakwalii sui naa 'ana si kula ni momola lae ma ka faasuia naa raoa nia 'ana saungainia lana molaagali.
4 Na Kekeda laa Abu 'e bae 'urii sulia fiuna fa sato 'ana wiiki, "Dao 'ana fiuna fa sato, God nia ka momola faasia raoa nia ki sui guu."
5 Si baea lao Kekeda laa Abu ka bae lau gu 'urii sulia, "Kera tara dodoloa daka ruu lao si kula ni momola laa ne ku kwaimaasi ai fuada."
6 Na toaa baki da rongoa mai si faarongoa diana bae, kera nao dasi ruu gu mai lao momola laa nai suli nao dasi manata mamana. Nia ne adea kolu ka saitomana 'i tari'ina tai toaa 'e'ete ki naa ne God kai faolomai kera uri ruu lae lao momola laa nai.
7 Doo nai ne adea ma God ka alua fa sato 'e'ete naa fua wane uri ka ruu lao momola laa nai ai. Fa sato nai, God nia 'ailia 'ana, "Fa sato 'i tari'ina." Aia, lelea mai ka tau naa 'i burina toaa bae

✡ **3:11** Sam 95:7-11 ✡ **3:15** Sam 95:7-8 ✡ **4:3** Sam 95:11

nao dasi manata mamana bae, God nia ka faabaea sa Defet ka bae sulia fa sato nai. 'I seeri, sa Defet ka saea si baea bae da saea sui naa bae. Si baea bae 'urii,

"'Afa sato 'i tari'ina, lea kamolu molu rongoa bae lana God, nao molu si faasadia manata lamolu."✡

8 Sa Diosua nia nao si falea guu ta momola laa fua toaa 'Israel. Nia ne God ka faabaea sa Defet ma ka bae sulia momola laa nai 'ana tasi kada 'e'ete naa 'i buri.

9 Ma nia ne adea kolu ka saitomana na momola lae tio 'ua gwana fua toaa nia ki God. Na momola laa nai nia mala 'ana momola laa bae God nia ilia 'ana fiuna fa sato.

10 Tii ne nia ruu lao momola laa nia God, wane nai nia momola naa faasia raoa nia ki 'i tala'ana sui guu mala 'ana God nia momola faasia raoa nia ki.

11 Doo ne adea guu, kolu kolu ka sasi ngangata uri kolu ka ruu lao momola laa nai, fasi ade lea ta wane 'ani kolu ka tala gwana faasia ruu lae lao momola laa nai mala 'ana toaa baki 'i nao. Kera nao dasi manata mamana, ma ka nao dasi ruu naa lao momola laa nai.

12 Bae lana God nia mala 'ana ta doo mauri ma ka ilia doe ki. Nia 'ala diana ka talua ta 'ila ni firu ne 'ala roo bali, suli nia furi diana ka liu lao tofungana manatae wane ma na mangoewane. Nia faatai folaa sui guu 'ana doo diane ki ma doo ta'ae ki lao manatae wane ma lao kwaidooria nia wane.

13 'Afitai ta wane ka tala'ana saufini lana tasi doo faasi God. Doo ki sui naa da kai tio folaa 'i naofana God ne totoo kolu sui guu kolu kai ununu siana.

Sa Disas nia waa foa ni gwau

14 Doo ne adea kolu ka dau ngasi guu 'ana manata mamana laa ne kolu bae sulia fua toae ki nai. Suli kolu, kolu too naa 'ana waa foa ni gwau ne nia tala lea 'i salo ma ka tala bae gu suli kolu 'i naofana God. Nia gu ne sa Disas na 'Alakwa nia God.

15 Sa Disas waa foa ni gwau ne kolu too ai, nia saitoma tiifau 'ana makesoa kolu ki sui guu. Nia saitomana 'asia naa 'adomi lakolu lae suli nia liu lao ilitooe ki sui guu mala 'ani kolu, ma sui nia ka siitasa sui guu. Nia ka nao si ilia tasi abulo ta'aa laa.

16 Nia 'uri nai, nao kolu si mau 'ana lea lae mai sia God ne 'inito ma ka ade diana fuakolu. Lea 'akolu mai siana uri nia ka kwai'ofei fuakolu ma ka 'adomi kolu 'ana si kada kolu dao toi 'afitaie ki.

5

1 Si kada kera da filia ta wane uri ka foa ni gwau, kera da fili nia fasi matangana figua nia 'ua guu uria ka falea fale lae ki ma ka afuafu talea God fua toaa nia ki uri God ka manata lukea abulo ta'aa laa kera ki.

2 Na waa foa ni gwau nai, nia boroi nia wane doo makeso gwana. Nia ne adea nia ka abulo marabibi fua toaa ulafusidoo ki ma toaa da lea garo ki.

3 Ma nia lau gu ne adea nia ka falea afuafue ki talea God fua abulo ta'aa laa nia 'i tala'ana fai abulo ta'aa laa kera ki toae lau guu.

4 Na raoa nia waa foa ni gwau 'afitai ta wane tatae ka ilia gwana 'i tala'ana uri ka 'initoa 'ana ai. God 'ana ne ka 'ailia wane fua ili lana raoa nai, mala bae nia 'ailia sa 'Aaron fua raoa nai.

5 Talafana lau guu sa Disas Kraes nai. Nia nao si fili nia 'i tala'ana uri ka foa ni gwau uri ka 'inito 'ana ai. Nao. God lau 'ana ne fili nia fua raoa nai, suli God nia bae 'urii fuana,

"'Alakwa nau 'ae, 'i tari'ina nau ku faarongo folaa ai, ni 'oe na 'Alakwa nau ma ni nau na Maa 'oe."✡

6 God nia ka bae lau gu lao ta bali Kekeda laa Abu ka 'urii,

"'Oe na waa ni foa totoo firi 'ana 'aefoaa nia sa Melkesidek."✡

7 Aia, ma si kada sa Disas nia too 'ua lao molaagali, nia foa rigita ka angi ma si kafo ka ruruu 'i maana talea God waa ne saitomana ka faamauri nia faasia maea. Sa Disas ka faatu'uu nia 'i tala'ana ma ka sae'inito 'ana God. Ma God ka rongoa foa laa nia.

✡ **4:7** Sam 95:7,8 ✡ **5:5** Sam 2:7 ✡ **5:6** Sam 110:4

8 Sui boroi 'ana nia na 'Alakwa God,
nia liu lau guu lao 'afitaie ki. Ma na
'afitaia nai ki ne adea nia ka saito-
mana ade sulia lae.
9 Ma na 'afitaia nai ki ne adea sa
Disas waa foa ni gwau nai ka ali'afu.
Nia ne mauria firi 'e lea mai faasi nia
fua toaa neki sui guu da ade suli nia.
10 Ma ni nia ne God 'e fili nia mai
uri ka foa ni gwau 'ana 'aefoaa sa
Melkesidek.*

Na kwaifamanataie uri dau ngasi lae 'ana manata mamana lae

11 Ma ni kameli meli dooria meli
kai bae sulia tai doo 'oro lau fuamolu.
Ma sui ka 'afitai, suli kamolu molu
fofonoa ma ka nao molu si saitoma
'ali'ali 'ana doo ki.
12 Kamolu molu manata mamana
mai 'ana sa Disas ka tau naa, ma
ka bobola fainia sae molu ka toolan-
gaidoo naa fua toae ki 'i tari'ina ma
sui ka nao guu. Kamolu nee molu
kwai 'atoi 'ua gwamolu uria ta wane
fua toolangai lana lau doo nai ki
fuamolu. Nia talafana gwana sae na
susu 'ua gwana ne bobola fai kamolu.
Na toolangaidooa totoonao baki 'ana
bae lana God boroi 'ana, kamolu nao
molu si saitoma diana 'ua gu ai mala
'ana bae kamolu nao molu si bobola
'ua fai fanga ngasi ki.
13 Na wane ne nia susu 'ua gwana,
nia wela tu'uu 'ua gwana, ma nia ka
nao si saitomana 'ua guu doo 'o'olo ki.
14 Aia, ma na wane ne nia 'ania
fanga ngasi ki, nia waa baite naa ma
ka saitomana naa doo neki diana ma
doo neki ta'aa.

6

1 Doo ne adea guu, kolu ka 'idu
kolu ka lea lau faasia toolangaidooa
totoonao baki sulia Kraes nai. Ma
kolu ka lea lau uri lelea kolu ka rafo
diana 'ana manata mamana laa kolu
'ani nia. Nia diana uri kolu ka 'idu lau
faasia toolangaidooa totoonao baki
gwana sulia bulasi manataa lae faa-
sia ade laa neki da kai talai kolu uria
maee ma na manata mamana lae
'ana God.
2 Ma kolu si redua gwakolu toolan-
gaidooa sulia birangana siuabu lae
ma na alu 'aba lae faafia wane ki.
Ma sulia toolangaidooa sulia tatae
lae faasia maea ma na kwakwaea to-
too firi ne God kai falea fua toaa ade
faasia ki.
3 Lea sae manata lana God, si doo
tara kolu kai ilia ne kolu kai rafo 'ana
manata mamana laa kolu 'ana Kraes.
4 Na toaa manata mamana ki, lea
kera da lukasia naa manata mamana
laa kera, nia 'afitai 'asia naa uri daka
ili ta doo 'ani kera uri daka bulasi
manataa lau. Suli kera da totoo na
mai lao folaa laa nia God, ma daka
ngali toi na mai fale laa bae God 'e
falea mai, ma daka dao toi lau gu mai
rao lana Anoedoo Abu lao mauria
kera ki,
5 ma daka dao toi na mai diana
lana bae lana God, ma daka suana sui
naa rao lana rigitaa ki 'ana molaagali
falu.
6 Ma sui boroi 'ana kera daka 'uri
nai, kera daka lukasia gwada manata
mamana laa kera 'ana God. Nia 'afitai
'asia naa uri daka ili ta doo 'ani kera
uri oli daka bulasi manataa lau. Si
ade laa nai kera ilia nia talafana sae
kera oli daka foto faafia lau 'Alakwa
nia God 'ana 'airarafolo, ma daka faa
noni susuala lau 'ani nia 'i maana
toae.
7 Aia, na toae ki da mala 'ana
saegano ne ute 'arungia 'ana si kada
'oro. Ne ta wane nia fasia ta 'ai ni 'ani
lana ai ma ka bulao 'i seeri. God ne
falea dianae fua lao si saegano nai.
8 Ma lea na 'ai 'e'ete ki ma nao na
lalano kwasi ki gwana da bulao 'i
seeri, si saegano nai ka too gwana fua
mange ma God kai falea kwakwaea
fua si saegano nai ma na ere kai saru-
fia.
9 Aia, toaa kwaimani nau ki 'ae,
sui boroi 'ana meli ka bae 'uri nai
fuamolu, kameli meli saitomana
manata mamana laa kamolu nia
tetede gwana ma ka nao si sui, suli
kamolu molu too naa 'ana mauria
falu ne God nia falea fuamolu.
10 God nia 'o'olo ka totoo firi ma
ka nao si manata buro 'ana raoa di-
ana ne molu ilia ki, ma ka nao le-
lea si manata buro 'ana liosaua ne
molu faatainia 'ana kada molu 'ado-
mia toaa nia ki mai 'i nao ma 'i tari'ina
lau guu.

* **5:10** Sa Melkesidek suana Dionesis 14:17-24.

11 Lio meli naa ne uri kamolu sui
guu molu ka liosau 'ana toae ki, le-
lea ka dao 'ana fa sato 'isi, uri molu
ka ngalia doo neki sui guu molu lio
kwaimaasi maasia fasi 'i salo.
12 Ma ni kameli nao meli si doo-
ria uri molu ka noni'ela. Molu liok-
waisulii 'ana toaa neki da ngalia doo
neki God nia alangainia fuada suli
kera da manata mamana ki 'ani nia
ma daka too 'ana mamarato lae.

Na alangaia nia God

13 Aia, molu manata fasi 'amolu su-
lia sa 'Abraham. 'Ana si kada bae God
nia alangai fuana, nia faangasia na
alangaia nia 'ana satana 'i tala'ana,
suli nao lau ne nia baita ka talua God
uri faangasi lana alangaia nai.
14 Ma God ka bae 'urii,
"Nia mamana 'asia naa, nau kwai
faadiana 'oe, ma nau kwai ilia
kwalafaa 'oe da kai 'oro."✡
15 Ma sa 'Abraham nia 'e mamarato
gwana lelea nia ka ngalia guu doo ne
God alangainia ki.
16 Si kada ta wane nia tofe abu, nia
faangasia tofe laa nia 'ana satana doo
ne 'initoa ka talu nia. Ma lea nia 'uri
nai, wane ki sui guu daka manata fifii
'ana doo ne nia saea.
17 God nia dooria na toaa ne da kai
ngalia doo neki nia alangainia fuada
uri daka saitoma diana ai ne nia kai
ilia guu doo ne nia manata toi, 'afitai
ka nao ma 'i seeri nia ka tofe abu.
18 Roo si doo ki ne nao si tatala naa.
Etana si doo, na alangaia nia God.
Ma ruana si doo, na faangasi lana
alangaia nia 'ana satana 'i tala'ana.
Uri maana roo si doo nai ki, kolu ka
saitomana ne God nia 'afitai ka suke.
'I seeri, ni kolu toaa ne kolu tafi mai
sia God uri kolu ka agwa 'i nunufana
ma kolu ka maasia alangaia nia ki,
kolu ka too 'ana manata ngadoa ne
baita tasa.
19 Aia, na manata ngadoa kolu 'ana
God nia adea manata lakolu ka ngado
ma ka lau mala 'ana ta gwalu ne daua
baru ka ngado. Nia ne ruu ka dao mai
lao lalo abu nia God.
20 Si kula nai bae sa Disas waa foa
ni gwau totoo firi bae 'ana 'aefoaa
nia sa Melkesidek✡nia ruu ka dao ai 'i
totoonao 'ani kolu uri ka 'adomi kolu.

7

Sa Melkesidek nia 'initoa ka talua fiiwane sa Lifae

1 Sa Melkesidek nia waa 'inito 'ana
maefera 'i Salem ma na waa ni foa
talea God na gwautasaliu. 'Ana tii si
kada, sa 'Abraham nia oli mai uri fera
kera faasia firua nai nia ilia fai toaa
'inito nai ki ma ka siitasa 'ani kera. 'I
seeri, sa Melkesidek ka toda nia sulia
taale ka falea dianae fuana.
2 Ma sa 'Abraham ka falea tanga-
fulu 'ana 'okona doo nai ki nia ngal-
ida ki mai 'ana firua nai fuana.
Na satae doo nai sa Melkesidek,
nia toolangainia, "Na wane 'inito 'ana
'o'oloe." Ma ni nia lau guu na wane
'inito 'ana maefera 'i Salem ne toolan-
gainia, "Na wane 'inito 'ana aroaroe."
3 Kolu nao kolu si saitomana sa tii
ne maa nia sa Melkesidek, ma nao tii
ne gaa nia, ma ka nao kolu si sait-
omana na talisibaraa suli nia. Ma
ni kolu ka nao kolu si saitomana lau
guu tasi ununua sulia si kada ne nia
futa ai ma si kada ne nia mae ai. Nia
'uri nai, sa Melkesidek nia mala 'ana
Wela nia God suli ne nia na wane ni
foa totoo firi.
4 Molu manata toi fasi 'amolu na
'initoa tasa lana sa Melkesidek! Sa
'Abraham na kokoo talingai kolu bae
boroi 'e falea tangafulu 'ana 'okona
doo 'e ngalia mai 'ana omea nai ki
fuana.
5 Aia, na waa ni foa ki 'ana fiiwane
sa Lifae bae taki 'e saea fuada uri
daka ngalia tangafulu ki faasia toaa
Diu ki, sui boroi 'ana kera toolada
ki lau gwada 'ana kwalafaa sa 'Abra-
ham.
6 Aia, ma sa Melkesidek nia nao lau
ta waa faasia fiiwane sa Lifae. Ma
sui boroi 'ana sa 'Abraham ka falea
tangafulu 'ana 'okona doo nia ki fua
sa Melkesidek ma nia ka falea dianae
fua sa 'Abraham. Ma sui sa 'Abraham
'ana bae God alangai mai fuana.
7 Na wane ne nia falea dianae, nia
'inito ka talua wane ne nia ngalia
dianae.

✡ **6:14** Dionisis 22:16,17 ✡ **6:20** Sam 110:4

8 Na wane ni foa ki kera toa faa-
sia fiiwane sa Lifae ma na toa fua
ngali lana tangafulu 'ana doo ki sui
guu. Sui boroi 'ana, kera da kai mae
lau gwada. Aia, sa Melkesidek nia
'e ngalia na tangafulu 'ana 'okona
doo sa 'Abraham, ma kolu ka saito-
mana na Kekeda laa Abu nia saea sa
Melkesidek nia mauri 'ua gwana.
9 Na fiiwane sa Lifae, na fiiwane
naa uri ngali lana tangafulu 'ana doo
ki faasia toae ki. Ma sui 'i tari'ina nai,
kolu tala'ana kolu ka saea ne kera
da falea lau guu na tangafulu kera
fua sa Melkesidek 'ana si kada nai sa
'Abraham nia falea tangafulu fuana.
10 Nia 'uri nai suli fiiwane sa Lifae
nia futa gwana 'i burina sa 'Abraham
waa ne falea tangafulu nai fua sa
Melkesidek.
11 Na 'aefoaa bae 'ana fiiwane sa
Lifae naa bae God nia falea mai taki
fua toaa 'Israel sulia. Aia, lea sae
'aefoaa nai 'ana fiiwane sa Lifae nia
ka 'o'olo tiifau naa 'ana ili lana raoa
nia fua God, tara 'afitai God ka falea
lau mai ta waa ni foa falu ne kai foa
'ana 'aefoaa nia sa Melkesidek, ma
ka nao lau 'ana 'aefoaa nia sa 'Aaron
'ana fiiwane nia sa Lifae.
12 Aia, si kada na 'aefoae 'e tatala
naa, na taki nai 'e lea kwaimani
fainia boroi nia ka tatala lau guu.
13 Aia, sa Disas na Aofia ne da
kekeda mai suli nia nai, nia nao lau
waa 'ana fiiwane sa Lifae. Ma na
fiiwane nia sa Disas boroi, nao ta waa
ai si foa gu mai.
14 Na tio folaa lana si doo nai nia
'urii, sa Disas ne nia futa 'ana fiiwane
sa Diuda. Aia, ma sa Mosis boroi nia
nao si bae gu mai sulia ta wane ni foa
fasi lao fiiwane nai.

Sa Disas nia foa 'ana 'aefoaa sa Melkesidek

15 Aia ma ni kolu, kolu saitomana
si doo nai nia folaa diana 'asia naa,
suli ne tii wane ni foa 'e'ete naa ne
sakatafa lau mai, ne nia mala 'ana sa
Melkesidek.
16 Waa ni foa falu nai nia nao lau
ta waa 'ana fiiwane kera waa ni foa
ki 'ua guu sulia bae lana taki. Nia na
waa ni foa lau 'ana sulia tetedea nia
mauria firi.
17 Suli na Kekeda laa Abu nia saea,
"'Oe na waa ni foa totoo firi 'ana 'ae-
foaa sa Melkesidek."✡
18 Kolu, kolu saitomana sui naa na
taki bae sulia waa ni foa, God nia
talana sui naa suli 'e makeso ma ka
nao si bobola fai 'adomi lana wane.
19 Suli na taki nai 'e 'afitai 'asia naa
ka 'olosia doo ki tiifau. 'I tari'ina nee,
God nia safalia naa tii si doo diana
tasa lau ne kolu ka manata ngado ai,
ne adea kolu ka 'idu karangia mai
God.
20 Ma si doo falu nai nia diana ka
tasa lau, suli God nia tofe abu 'ana
si kada nia faa foaa sa Disas. 'Ana si
kada kera da faa foaa waa ni foa ki
'ana fiiwane sa Lifae, God nao si tofe
abu guu 'uri nai.
21 Aia, sa Disas 'ana ne God 'e faafoa
nia ma ka tofe abu, suli na Kekeda laa
Abu nia bae 'urii,
"God nia tofe abu naa, ma nia 'afitai
ka talana lau manata lana.
'Oe na waa ni foa totoo firi.' "✡
22 Na tofe abu laa nai God 'e ilia,
nia lau 'ana ne faatainia alangaia nee
'i nunufana sa Disas 'e diana ka tasa
'ana alangaia bae 'i nunufana taki.
23 Tasi doo lau ne faatainia diana
tasa lana alangaia falu nee ne, na
'aefoaa bae 'ana fiiwane sa Lifae nia
too 'ana waa ni foa 'oro ki suli da mae
ki ma daka talada ki ka lelea gwana.
24 Aia foaa ne sa Disas nia ilia, 'e
'afitai ka tatala lau suli sa Disas nia
totoo firi.
25 Ma nia ne adea ma sa Disas ka
tala'ana faamauri lana tiifau toaa ne
da lea mai sia God 'i nunufana. Suli
sa Disas nia 'e mauri ka totoo firi uri
ka bae suli kera 'i naofana God.
26 Na doo nai ki ne adea sa Disas nia
na waa foa ni gwau ne bobola diana
'asia naa fai kolu. Suli ne nia 'e abu ka
tasa ma ka nao tasi doo garo 'ani nia,
ma ka nao tasi doo ta'aa si tauwela
nia. God 'e lafu nia faasia matangana
toaa abulo ta'aa ki, ma ka alu nia ka
too na mai 'i salo.
27 Sa Disas nao si abulo ta'aa mala
'ana waa foa ni gwau baki 'ana kada
'i nao, bae da falea lau guu afuafua
kera ki 'afa sato ki sui guu fua abulo
ta'aa laa kera ki sui fatai dafi ngali
mai afuafue ki fua abulo ta'aa laa

✡ **7:17** Sam 110:4 ✡ **7:21** Sam 110:4

kera toae ki. Sa Disas nia falea mau-
ria nia mala 'ana ta afuafua fua abulo
ta'aa lae sui naa, ma fua si kada ki sui
naa.
28 Si kada kera da filia wane ki sulia
taki sa Mosis uri daka foa, kera wane
doo makeso ki gwana. Ma sui totoo
ka tau naa 'i buri, God nia kafi filia
'Alakwa nia uri ka foa ni gwau ma
kafi tofe abu, suli nia na waa 'o'olo
tiifau ma ka totoo firi.

8

Sa Disas waa foa ni gwau fua 'adomi lakolu lae

1 Aia, na malutana doo nai meli bae
sulia fuamolu nai nia 'urii nai: Ni
kolu ne kolu too 'ana waa foa ni gwau
diana tasa ne nia too 'i bali aolo 'ana
God si kula 'ana 'initoae 'i salo.
2 Ne nia ili raoa 'i seeri lao raa'ai
mamana nai lao lalo abu 'i salo. Si
kula nai Aofia 'e tala saungainia ma
ka nao lau wane gwana ne saun-
gainia.
3 Na waa foa ni gwau ki sui guu da
falea falee ki ma na afuafue ki talea
God. Doo nai ne adea Kraes lau guu
na waa foa ni gwau kolu nai ka too
lau guu 'ana afuafue uri fale lana.
4 Aia, ma lea sae Kraes ka too
gwana kau lao ano nee, nia tara ka
nao si bobola guu uri nia ka foa suli
ne kolu, kolu too sui naa 'ana waa
ni foa 'oro ki uri fale lana afuafue ki
mala 'ana doo ne taki 'e saea.
5 Si kula ne waa ni foa neki da rao
'i laona 'ana ano nee, nia na nununa
gwana na lalo abu mamana nai 'e nii
'i salo. Si bae nai, God nia faarongoa
sui na mai sa Mosis ai 'ana si kada bae
nia kwaimaakwali naa uri saungai
lana raa'ai nia God. God nia bae 'urii,
"'O saungainia doo neki sui guu
ka lea 'o'olo sulia doo bae
ku faatainia fuamu gwau uo
loko."✡
6 'I tari'ina nee, na raoa ne sa Disas
waa ni foa nee nia ilia, 'e diana ka
tasa 'ana doo ne waa ni foa neki lao
ano nee da ilia. Suli na alangaia ne
sa Disas nia rao sulia lau guu 'e diana
tasa 'ana alangaia bae 'i nao. Na alan-
gaia falu nee nia 'initoa tasa, suli 'e
rao fafona alangaia rigita nia ki God.
7 Lea sae na alangaia totoonao bae
ka nao tasi doo si garo ai, tara ka
nao dasi sasi guu uri saungai lana ta
alangaia falu lau.
8 Aia, ma God ne nia suana toaa
nia ki nao dasi ade guu sulia alangaia
totoonao nai, ma nia ka bae 'urii,
"Nau Aofia ku bae 'urii; 'ana si kada
nii 'ua mai tara nau kwai alan-
gai falu uri faamauri lana toaa
nau 'Israel.
9 Na alangaia falu nai, tara nia nao
si mala 'ana alangaia totoonao
bae ku ilia fua kokoo bora kera
ki 'ana si kada ku talai kera
faasia fera 'i 'Isib.
Kera toaa nai, nao dasi too guu sulia
malutana alangaia nai.
Uri maana si doo nai, nau ku faiburi
'ani kera.
10 Na alangaia falu nai kwai ilia uria
faamauri lana kwalafaa 'i 'Is-
rael nia 'urii:
Nau kwai alua taki nau ka too lao
manata lada ki, ma kwai kedaa
ka nii lao mangoda ki.
Tara nau God kera naa uri foosi lana,
ma ni kera toaa nau naa.
11 Tara na wane 'i tala'ana nao si
sasi lau uri ta wane ka toolan-
gaidoo suli nau fuana.
Suli 'ana si kada nai, kera sui guu, 'ita
'ana wane 'initoe ki lea ka dao
'ana wane malania ki, kera da
kai tala saitomaku gwada.
12 Ma ni nau kwai manata lukea ade
ta'aa laa kera ki, ma kwai man-
ata buro 'ana abulo ta'aa laa
kera ki."✡
13 Aia, si baea nai God nia saea nai,
'e ilia na alangaia totoonao bae ka
kwali naa. 'I seeri guu, na alangaia
kwali nai ka fura naa uri nao'ana lae.

9

Na foae lao ano nee ma 'i salo

1 Aia na alangaia totoonao bae 'i
matangana God fai toaa nia ki 'Israel,
'e too 'ana si baea fifii ki sulia ma-
lutana foaa ne kera da kai foosi nia

✡ **8:5** 'Eksades 25:40 ✡ **8:12** Dioromaea 31:31-34

ai. Nia ka bae lau gu sulia malutana
Raa'ai Abu bae.
2 Na Raa'ai Abu nai kera da saun-
gainia 'ana roo kadabeu ki. Etana
kadabeu kera da 'ailia 'ana "Kadabeu
abu." Bae kera da alua tii doo ni faa
goorungai lana kwesu 'i gwauna ka
uu 'i laona. Na gwegwele fua alu lana
beret fale lana baki fua God ka nii lau
guu 'i seeri.
3 Kera daka tarungainia tii reba
maku baita nai ka liu folo suusia lao
tofungana beu nai. Ma na kadabeu
nai daka 'ailia 'ana "Kadabeu abu
tasa."
4 Kera daka saungainia tii fuliera
'ana gool fua afuafu lae ai lao kad-
abeu nai. Ma na fuliera nai, na
fuliera fua suungi lana doo moko di-
ane ki ai. Kera daka saungainia tii
kisi baita nai da ulia nonina ki tiifau
'ana gool ka nii lau gu 'i seeri. Na
kisi baita nai, nia na kisi 'ana alaofue.
Aia, na titiu nai da saungainia 'ana
gool, ma na fanga bae da 'ailia 'ana
"Mana" ka nii laona, ne nii lao kisi
baita nai. Na kubau bae sa 'Aaron bae
suana lana 'e 'uria ta takadoo nao si
afuraga 'ua, nia lau gu ne nii lao kisi
baita nai. Ma na roo si reba fau baki
God nia kedaa alangaia nia ai bae ka
nii lau gu 'i laona.
5 Aia, kera da saungainia nunui 'en-
sel ki daka alu fafona kisi baita nai
uri ka faatainia God 'e nii seeri. Na
'ensel nai ki da too 'ana kukubada ki
ne da tegwara otofana maedoo nai
uri bilaki lana kisi baita nai. Na mae-
doo nai na kula fua manata luke lana
abulo ta'aa lae. Aia, ma ni kolu 'afitai
kolu ka toolangaidoo naa sulia doo
nai ki tiifau 'i tari'ina.
6 Ma si kada kera da saungainia doo
nai ki sui guu lelea ka sui naa, na waa
ni foa ki kera daka ruu lao kadabeu
abu totoonao bae 'afa sato ki sui guu
uri daka ilia raoa kera 'i seeri.
7 Aia, na ruana kadabeu abu bae da
'ailia 'ana "Kadabeu abu tasa," taifilia
waa foa ni gwau gu ne kai ruu 'i laona
ma 'ana tii si kada guu laona fa ngali.
Ma si kada nia ruu kau, nia ka ngalia
na mone 'abu ne ka ruu kau fainia uri
fale lana uria 'olosi lana abulo ta'aa
laa nia ki 'i tala'ana ma na abulo ta'aa
laa ne toae ki da ilia lao ulafusidooe.
8 Aia, Na Anoedoo Abu nia
faatainia fuakolu 'ana doo nai ki, ne
si kada ne raa'ai kwali nai nia tio 'ua
gwana kolu 'afitai kolu ka ruu lao
kadabeu abu tasa nai.
9 Si doo nai 'e faatainia ne kolu 'i
tari'ina, na fale lana falee ki ma na
afuafue ki 'ana noni fua God 'e 'afi-
tai ka tala'ana faafaalu lana manatae
wane.
10 Suli na baea fifii ki sulia doo nai
ki, da bae sulia fange ma si kafo uri
faafaalu lae gwana 'ana noni. Na doo
nai ki sulia bali 'ana noni gwana, doo
'e too gwana 'uri nai maasia si kada
God nia talana sui naa 'ana 'okodoo
falu.
11 Aia, ma Kraes nia na waa foa
ni gwau kolu 'i tari'ina ne nia ngalia
mai doo diane ki. Ma nia ka rao lao
Raa'ai Abu 'i salo, ne nao lau wane
'ana molaagali nia saungainia, ne 'e
diana ma ka 'initoa tasa.
12 Ma sa Disas Kraes nia ruu 'ana
tii si kada guu lao "Kadabeu abu tasa
liu" nai nii mai 'i salo, ma nia nao oli
si ruu lau 'i laona 'ana ruana si kada.
Ma 'ana si kada nia ruu 'i laona, nia
nao si ngalia lau kau 'abuna nanigot
ki ma na buluka ki uri afuafu lae ai.
Nia ruu lau 'ana uri ka falea 'abuna 'i
tala'ana fua afuafu lae ai, ma 'i seeri
nia ka ilia ka walude fuakolu uri too
lae 'ana mauria firi.
13 Suli si doo ne taki 'e faatainia,
lea ta wane boroi 'ana nia nao si
sasaolia 'i maana God, na waa ni foa
nia faafaalu nia 'ana tagarangai lana
'abuna nanigot ma buluka, fue faasia
kale buluka.
14 Aia, ma lea nia walude gwana
fua ka faafaalu gwana 'ana 'abuna
buluka ma na nanigot ki, 'i seeri nia
tasa lau ne lea sa nia ka falu nun-
ufana 'abuna sa Disas Kraes. Ma 'ana
'adomi lana Anoedoo Abu totoo firi,
sa Disas Kraes nia afuafu 'ana nonina
'i tala'ana talea God, ma nia ka nao
si too 'ana tasi garo laa. Ma sulia ne
'abuna, nia faa faalua mauri lakolu
sui guu uri kolu ka rao fua God mauri
mamana. Ma ka nao kolu si ilia lau
tasi doo ne kai talai kolu uri lao maea.

Na 'abu nia faatainia God nia ala faafia alangaia nia

15 Ma suli ne nia 'uri nai, sa Disas
Kraes naa ne wane gwaungai 'ana
alangaia falu uri toaa ne God 'aili
kera mai daka ngalia mauria firi
ne God nia alangainia. Nia walude
gwana fua God nia ka ade 'uri nai,
nunufana mae lana sa Disas Kraes.
Ma nunufana mae lana sa Disas
Kraes, God nia ngalia naa ta'aa laa
kera toaa ne da ilia 'ana si kada na
alangaia totoonao nia gwaungai 'ua
fuada.

16 Aia, molu manata fasi sulia na
wane ne nia kedaa tasi 'aba doo ne
faatainia lea nia mae tara tii ne kai
ngalia totodaa nia ki. 'Ana si kada ne
wane nai 'e kedaa 'aba doo nai 'e mae
naa, nia 'initoa uri daka faatainia ma-
mana lana ne nia mae naa sui fatai na
wane nai da bae sulia lao 'aba doo nai
nia kafi ngalia totodaa nai ki.

17 Ma lea wane nai kedaa 'aba doo
nai ka mauri 'ua gwana, na doo nai
nia kedaa nia 'afitai ka fuli. Ma lea
nia ka mae fatai, na doo nai nia kedaa
ki kafi fuli.

18 Doo ne adea guu na alangaia to-
toonao bae God nia dao mamana si
kada kera tagarangainia 'abu bae.

19 Nia 'uri nai, sa Mosis nia toolan-
gaidoo fua toaa 'i nao ki sulia doo
baki sui guu na taki bae fifii uri ili
lana, sui nia ka ngalia 'abu faasia na
buluka ki ma na nanigot ki, nia ka
dolalia 'ana kafo. Sui nia ka lolo-
mainia si ifu sifsif 'a'abua nai da ka-
nia maana si 'ai nai da 'ailia 'ana
"Hisob." Sui nia ka tangasia 'ana fa-
fona buka nai da kedaa taki nai ki ai,
sui nia ka tangasia lau guu faafia toae
ki.

20 Ma sa Mosis nia ka bae 'urii, "Na
'abu nee nia faatainia alangaia ne
God nia odu kamolu fua ade lae sulia
nia 'e mamana naa."

21 Nia ka ade lau gu 'uri nai 'ana
raa'ai abu nai da saungainia 'ana
maku ma na 'okona doo nai ki sui guu
fua rao lae 'ana afuafue ki talea God.

22 Na doo mamane taki nia saea
ne, 'oro lana doo ki sui guu daka faa
faalua 'ana 'abu. Ma lea nao dasi
saungia ta doo mauri uri 'abuna ka
igwa, God nia 'afitai ka manata lukea
abulo ta'aa lae.

Afuafu laa nia sa Disas Kraes nia ngalia abulo ta'aa lae ki

23 'Okona doo nai ni rao lae 'ana
afuafu lae talea God lao ano nee na
nununa ki gwana doo mamana neki
nii mai 'i salo. Nia ne adea daka faa
faaluda na mone 'ana 'abu. Na doo
mamana nai ki 'i salo da kwai 'atoi
'ana afuafua ne diana tasa ka talua
lau afuafua nai ki.

24 Suli 'ana si kada sa Disas Kraes
'e falea na afuafua nia talea God,
nia nao si ruu lao Raa'ai 'i seki lao
ano nee ne wane ki da saungainia ka
mala gwana nununa Raa'ai mamana
nai 'i salo. Nia lea uria 'i salo, ma 'i
seeri nia ka too fai God fua 'adomi
lakolu lae.

25 Ma 'afa ngali ki sui guu, na waa
foa ni gwau kera toaa Diu ki, nia ruu
lao "Kadabeu abu tasa" 'ana Beu Abu
nia God seki 'i ano, 'ana tii si kada lao
tii fa ngali uri fale lana afuafua 'ana
'abuna doo mauri 'e'ete ki. Aia, ma sa
Disas Kraes nia nao si ruu 'ana si kada
'oro ki fua fale lana afuafua 'ani nia 'i
tala'ana.

26 Suli lea nia 'uri nai, 'ita mai 'ana
safali lana saungai lana molaagali,
nia nonifii firi gwana 'ana kada 'oro
ki. Sui boroi 'ana 'ana si kada 'isi neki,
nia lea mai 'ana tii si kada gwana uri
nia ka ngalia ta'aa lae ki 'ana fale lana
afuafua 'ana nonina 'i tala'ana. Ma
nia ka nao si ade naa 'uri nai lau.

27 Aia, toaa lao molaagali nee, da
mae 'ana tii si kada guu, sui burina
God ka keto kera naa.

28 Ma sa Disas Kraes nia ka mae
'ana tii si kada guu uri afuafu lae uria
ngali lana ta'aa laa kera toaa 'oro ki.
Ma nia kai oli lau mai uria 'i ano, nao
lau uri ngali lana lau ta'aa laa kera
wane ki. Nia kai oli lau 'ana mai uria
faamauri lana toaa ne da kwaimaasi
maasi nia ki.

10

1 Na taki sa Mosis na nununa
gwana doo mamana diana tasa neki
sa Disas nia ilida ki fuakolu. Na taki
bae nia saea, kera da falea afuafue ki
ka lelea firi gwana 'afa ngali ki sui
guu. Ma na afuafue ki daka 'afitai
uri ili lana ta wane 'ana toaa baki
da faabaitaa God uri ka 'o'olo tiifau
'i maana God.

2 Lea sae na afuafua baki daka faa
faalua sui naa mauria kera ki toaa da
foa ki, tara kera 'afitai daka oliolia lau
na afuafua nai ki, suli da saitomana
God nia manata lukea naa abulo ta'aa
laa kera ki tiifau. Ma ni kera ka nao
dasi manata liodila lau sulia abulo
ta'aa laa kera ki.
3 Sui ma 'afa ngali ki sui guu, na
afuafua kera ki da adea daka manata
toi lau abulo ta'aa laa kera ki.
4 Suli nia 'afitai uri 'abuna buluka
ma na nanigot ki daka ngalia abulo
ta'aa lae.
5 Doo ne adea guu, si kada sa Disas
Kraes kai lea mai lao molaagali, nia
bae 'urii fua God,
"'Oe nao 'osi dooria guu na afuafue
ma na fale laa neki da ngalida
ki mai siamu. Na noniidoe lau
'ana ne 'oe ade akau ai fuaku.
6 'Oe nao 'osi manata ele guu sulia na
afuafua neki uri suungi tiifau
lae ai tale 'oe ma na afuafua
neki uri manata luke lana ab-
ulo ta'aa lae ki.
7 Nia ne nau ku bae 'urii, 'God 'ae, nau
ne ku dao naa uri ili lana doori
lamu 'uri doo bae da kekeda
mai sulia lao Kekeda laa Abu
ki.' "✡
8 'I totoonao, Kraes nia bae 'urii fua
God, "God 'ae! 'Oe nao 'osi dooria guu
na afuafua neki uri suungi tiifau lae
ai tale 'oe ma ka nao 'osi manata ele
gu sulia afuafua neki uri manata luke
lana abulo ta'aa lae ki." Nia 'e bae
'uri nai sui boroi 'ana taki sa Mosis
ka saea fua toae uri daka ngali mai
afuafua nai ki.
9 Sui, sa Disas nia ka bae 'urii fua
God, "God 'ae! Nau ku dao naa uri
ili lana doori lamu." Si baea nai 'e
faatainia God nia faasuia naa 'aini
afuafua baki 'ana ade lae sulia taki
ma ka talana sui naa 'ana afuafua nia
sa Disas Kraes.
10 Ma uri maana ne sa Disas Kraes
nia ade sulia doori lana God, God nia
ka ngalia naa abulo ta'aa laa kolu ki
ma ka faafaalu kolu naa. Tii fa afuafu
laa nai sa Disas Kraes nia ilia 'ani nia
'i tala'ana 'ana tii si kada guu, nia oli
nao si ilia lau 'ana ruana si kada.
11 Waa ni foa kera Diu ki da ruu
lao lalo abu bae 'afa sato ki sui guu
uri fale lana afuafue ki 'ana si kada
'oro ki. Sui boroi 'ana na afuafua nai
ki nao dasi bobola guu fai ngali lana
abulo ta'aa laa kera toae ki.
12 Aia ma sa Disas Kraes, nia falea
afuafua nia 'ana tii si kada guu fua
ngali lana abulo ta'aa lae ki tiifau.
Nia ilia si doo nai lea sui nia lea ka nii
naa 'i bali aolo 'ana God suli si raoa
nia 'ana afuafu lae 'e sui naa.
13 Sa Disas Kraes nia too gwana 'i
seeri 'i tari'ina, ne nia maasia gwana
si kada God kai siitasa 'ana malimae
nia ki ma ka alu nia Kraes ka 'inito
'ani kera.
14 Aia, 'ana tii afuafua nai gwana
Kraes ka 'olosi diana tiifau naa 'ana
toaa ne God nia 'aili kera mai daka
too ki fuana.
15 Na Anoedoo Abu nia bae lau gu
sulia si doo nai ka 'urii,
16 "Lao fa sato ne kai dao mai, nau na
Aofia kwai faarongo kera 'ana
tii alangaia falu uri faamauri
lada lae ne nia 'urii;
Nau kwai alua taki nau lao manata
lada, ma kwai kedaa lao mau-
ria kera ki."✡
17 Na Anoedoo Abu nia ka bae lau
gu 'urii,
"Nau kwai manata buro 'ana abulo
ta'aa laa kera ki ma na ade faa-
sia laa kera 'ana taki."✡
18 Si kada God nia manata lukea
naa abulo ta'aa lae ki, na afuafu lae
fua abulo ta'aa lae nia 'e sui naa.

Molu dau ngasi 'ana manata mamana laa kamolu 'ana God

19 Toaafuta nau ki 'ae, doo ne adea
guu na mae lana sa Disas ka falea
noniraa lae fuakolu uri dao lae siana
lao Kadabeu Abu tasa nia nai.
20 Sa Disas nia kwaia tala falu
fuakolu uri dao lae sia God, ne nia
afuafu 'ana nonina, uri kolu ka too
'ana mauria firi fai Kraes.
21 Kolu, kolu too naa 'ana tii waa foa
ni gwau diana tasa ne 'inito 'ana toaa
nia ki God.
22 Doo ne adea guu, alu kolu lea mai
sia God 'ana foa laa mamane ma 'ana
manata mamana laa ne ngado suli ne
kolu saitomana God nia faafaalu kolu
sui naa 'i nunufana Kraes. Ma kolu ka

✡ **10:7** Sam 40:6-8 ✡ **10:16** Dioromaea 31:33 ✡ **10:17** Dioromaea 31:34

siuabu sui naa uri faatai lana God nia
faafaalu kolu naa.
23 Kolu, kolu faarongoa toae ki ne
kolu manata ngado 'ana God. Alu
kolu dau ngasi 'ana manata mamana
lae maasia doo baki God 'e alangainia
fuakolu, suli nia kai ili mamana 'ana
doo nia saea.
24 Alu kolu manata toi 'akolu ili
lana doo diane ki fuakolu kwailiu
uri kolu ka faatainia liosaue fuakolu
kwailiu uri kolu ka ilia doo diane ki.
25 Nao kolu si lio ekwatainia ofu
kwaimani laa kolu, mala 'ana tai
wane ki da ilia. Kolu ofu kwaimani
'akolu uri kolu ka kwaiboongi
fuakolu kwailiu, suli kolu saitomana
fa sato uri dao lana mai Aofia 'e kwai
karangi naa.
26 Lea kolu abulo ta'aa ka lelea
gwana burina ne kolu lio saitomana
sui naa toolangaidooa mamana nee,
'i seeri nia nao naa ta afuafua lau uri
ngali lana abulo ta'aa laa kolu ki.
27 Ma lea ta wane ka ade 'uri nai,
nia ka maungia 'ana kwakwaea baita
ma na era sasaru ne God kai falea mai
uri sarufi lana malimae nia ki.
28 'Ana kada 'i nao, wane ne ade
faasia taki sa Mosis, ta roo wane ma
nao ta olu wane daka faamamanea
naa, na wane nai daka saungia naa
ma 'afitai daka obi lau 'ani nia.
29 Ma lea nia 'uri nai 'ana taki
sa Mosis, na wane ne ote nia 'ana
'Alakwa God 'i tari'ina, nia kai ngalia
kwakwaea ne baita tasa fatai. Suli
na abulo lana wane nai nia faatainia
nia manata toi sae sa 'Alakwa nia
God nao si 'initoa guu ma na mae
lana Kraes nunufana alangaia falu
nee fuana nia oedoe gwana. Aia, na
wane nai nia ka bae ta'aalia lau guu
na Anoedoo Abu nee 'ana ade dianae.
30 Suli kolu saitomana God nia bae
'urii, “Na duu mae lae doo nau, suli
nau ne kwai falea kwakwaea fua toae
ki uri maana abulo ta'aa lae.” Kekeda
laa Abu ka bae lau gu 'urii, “Na Aofia
nia kai ketoa toaa nia ki.”
31 Si kada na God mauri nee nia
ketoa wane, nia doo talingai ni mau
lae ai.
32 Nao molu si manata buro 'ana
susuu ta'aa laa bae molu ilia lao 'afi-
taia 'oro baki molu liu mai 'i laona ki
'ana si kada bae molu safali dao toi
kwesu nia Kraes.
33 Bae wane ki da ilimatai kamolu
ma daka bae ta'aa fuamolu 'i maana
'oroe ki. Ma tai si kada kamolu molu
ka 'adomia lau gu toaa baki da liu lau
guu lao ilimataie ki mala 'ani kamolu.
34 Ma 'ana tai si kada ki, kamolu
molu ka 'adomi toaa manata ma-
mana ki ne da too lao lookafo, ma
molu ka manatai kera lau guu. Ma
molu ka ele gwamolu 'ana si kada
wane ki da ngalia 'okona doo kamolu
ki ni totoda faasi kamolu, suli molu
saitomana molu kai too 'ana totodaa
diana tasa totoo firi 'i salo.
35 Doo ne adea ma ni kamolu ka
nao molu si mau lau nai, suli na kwa-
iaraa talingai ne God nia kai falea
fuamolu.
36 Molu susuu ta'aa uri molu ka
lea sulia doori lana God, uri molu
ka ngalia doo neki nia alangainia
fuamolu.
37 Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii,
“Tara nao si tau guu na wane ne nia
lea mai nia kai dao naa, ma
'afitai nia ka dora lau mai.
38 Tii ne nia wane 'o'olo nau, alu nia
too 'ana manata mamana lae.
Aia, ma lea nia ka mau ma ka oliburi
lau, nau 'afitai ku ele suli nia.”✡
39 Nia ka 'uri nai boroi 'ana, kolu
nao lau toaa oliburi ki ne, uri kolu
ka naofia kwakwaee uri maana. Kolu
toaa kolu manata mamana 'ana God
lau 'ana ne, ma nia ka faamauri kolu
naa.

11

Manata mamana lae 'ana God ne nia mamana 'ana alangaia nia

1 Na manata mamana lae, nia ne
wane nia manata ngado 'ana si doo
ne nia maasia 'ua kau, ma ka faama-
manea si doo ne nia nao si suai guu
'ana maana.
2 Aia, na toaa baki 'ana kada 'i nao,
God nia ala faafi kera suli da manata
mamana 'ani nia.
3 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne kolu ka saitomana ne nia bae
gwana fua doo ki sui guu daka fuli.
Nia ne adea kolu ka saitomana doo
neki kolu suai 'ana maa kolu da lea

✡ **10:38** Habakuk 2:3-4

ki mai faasia si doo nao suai lae 'ana
maa kolu.
4 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa 'Ebol ka falea afuafua di-
ane talua afuafua sa Kein fua God.
'Ana si kada nai God nia ala faafia
afuafua nia sa 'Ebol, God nia saea sa
'Ebol nia wane 'o'olo suli nia manata
mamana 'ana God. Na manata ma-
mana laa nai 'ana God ka adea si doo
nai 'e fuli fua sa 'Ebol nai 'e tio tari naa
uri wane ki daka manata toi ka lelea
firi sui boroi 'ana sa 'Ebol ka mae 'ua
ki naa.
5 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne nia ka ngali mamauri gwana
'ana sa 'Enok uria 'i salo ma ka nao si
mae guu. Nia totoo ka nao'ana gwana
fasi matangana toae lao molaagali,
suli God 'e manata ele suli nia sui
fatai kafi ngali nia uria 'i salo.
6 Lea wane nao si manata mamana
'ana God, nia 'afitai ka ilia manata
lana God ka ele. Wane ne lea mai
sia God, wane nai ka manata ma-
mana ne God 'ita ka too naa ma ka
kwaiarangainia toaa da nani 'initoa 'i
burina.
7 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa Noa ka manata 'initoa 'ana
bae lana God 'ana taue sulia doo totoo
da kai fuli ki, ma 'i seeri nia ka saun-
gainia baru baita bae uri faamauri
lana bara wela nia. 'Ana manata
mamana laa nia sa Noa 'ana God nia
faatai folaa ai ne toaa bae lao molaa-
gali da garo. Ma suli ne nia manata
mamana, God ka saea nia waa 'o'olo.
8 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa 'Abraham lau guu ka ade
sulia bae lana God 'ana si kada God
'e odu nia uri lea lae fasi maefera
nia uria ta fera 'e'ete naa ne God 'e
alangainia fuana. Sa 'Abraham ka
faasia fera nia, sui boroi 'ana ka nao
si saitomana 'i fai gu ne nia lea uria.
9 Si kada nia dao 'ana fera nai God
'e alangainia fuana, nia ka too sala
gwana 'ana babale ki. Sa 'Aesak ma
kokoo nia sa Diakab, keerua daru
saitomana alangainia nia God fua sa
'Abraham nia doo fuadaru lau guu,
ma ni keerua boroi daru ka too sala
lau guu mala 'ana sa 'Abraham.
10 Sa 'Abraham nia too gwana 'uri
nai, suli nia maasia 'ana fera diana
totoo firi nia 'i salo ne God 'e tala
saungainia.
11 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa 'Abraham lelea ka we-
laa, sui boroi 'ana nia ka waro ta'aa
naa ma 'afe nia ni Sera ka 'aba'ato.
Keerua daru welaa suli daru manata
mamana 'ana God nia kai mamana
fua alangaia nia.
12 Sa 'Abraham, sui boroi 'ana
ka waro ma ka sali mae naa, na
kwalafaa nia ki da 'oro daka 'uria
bubuluna salo ma onena asi ne nao
dasi bobola fai idumi lana.
13 Aia toaa nai ki, kera da too 'ana
manata mamana lae 'ana God lelea
ka dao boroi 'i mae lada ki, kera nao
dasi ngali tiifau 'ua gu 'ana doo baki
sui guu God 'e alangainia fuada. Kera
da suana kau doo nai ki nii tau ma
daka maimaia gwada kau. Kera daka
bae folaa sulida 'i naofana toae ki
daka saea ne kera toaa 'e'ete 'ana fera
'e'ete naa, suli 'i salo 'ana ne fera
mamana kera.
14 Na toaa nai ki da bae 'uri nai,
kera da faatai folaa ai da kwaimaasi
naa maasia fera mamana kera.
15 Sa 'Abraham fai toaa bae da
faasia mai maefera kera, lea sae
daka manata toi 'ada maefera kera
nai gwana, kera saitomana daka oli
gwada uria, ma sui kera nao dasi ade
'uri nai.
16 Kera da maasia lau 'ada na fera
diana tasa nai 'i salo. Nia ne adea God
ka manata ele gwana suli kera 'ana si
kada kera saea nia God kera, suli nia
'e ade akau 'ana fera kera 'i salo uri
too lae ai.
17 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa 'Abraham ka kwaifaolomai
uri afuafu lae 'ana 'alakwa nia sa
'Aesak 'ana si kada bae God 'e ilitona
manata mamana laa nia. Sa 'Abra-
ham waa nai God 'e alangai fuana,
nia kwaifaolomai uri ka afuafu 'ana
tii fa 'alakwa 'autania nia nai
18 sui boroi 'ana God ka bae 'urii fua
sa 'Abraham, “Sa 'Aesak ne nia kai
lado gwauna kwalafaa 'oe.”
19 Sa 'Abraham nia manata toi ne,
lea sae sa 'Aesak nia ka mae boroi
tara God ka tatae nia gwana faasia
maea. Ma 'i seeri, nia talafana bae
sae God nia tataea lau gwana sa 'Ae-
sak faasia maea.
20 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa 'Aesak ka falea dianae fua
sa Diakab fai sa 'Isoo na roo 'alakwa

nia ki ma ka faarongo keerua 'ana
doo totoo kai fuli ki fuadaru 'ana
kada nii 'ua.
21 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa Diakab, 'ana si kada nia tio
naa uri mae lana, ma ka falea dianae
fua 'alakwa nia sa Diosef. Ma nia ka
uu ororo sulia fa kubau nia, ma ka
foosia God.
22 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa Diosef, 'ana si kada nia
tio naa maasia mae lana, ma nia ka
saea totoo toaa 'Israel kera da kai lea
faasia fera 'i 'Isib, ma ka saea lau guu
lea kera da lea naa, kera daka ngalia
lau guu 'okina ki fai kera.
23 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne na maa nia fai gaa nia sa
Mosis daru ka agwa nia sulia olu
madama ki burina nia futa, suli daru
saitomana wela nai nia wela 'initoe.
Ma keerua ka nao daru si maungia
guu si baea fifii nia waa 'inito 'i 'Isib
uri saungi lana kala wela wane Diu ki
tiifau ne dafi futa ki.
24 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa Mosis ka ote nia uri daka
sae nia 'ana wela saarea nia gwana
saari nia sa Fero.
25 Sa Mosis nia dooria kai nonifii
'ana fai toaa nia ki God, ma ka ote nia
'ana ele lae sulia abulo ta'aa lae doo 'e
tio si tau guu.
26 Nia 'e manata toi ka diana uri
daka ilimatainia faafia Kraes suli 'e
diana ka talua suadooa baita ne nia
'e too ai 'i 'Isib, suli nia maasia gwana
doo neki God kai falea fuana 'ana si
kada nii 'ua.
27 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa Mosis ka lea faasia fera 'i
'Isib, ma ka nao si maungia guu rake-
sasua nia waa 'inito 'i 'Isib. Sa Mosis
nia susuu ta'aa ka lea gwana suli 'e
mala bae sae nia suana naa God ne
nao dasi suana 'ana maaewane.
28 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne sa Mosis ka saea fua toaa 'Is-
rael kera daka daua Fangatasaa bae,
ma daka kanoa mae ki 'ana luma kera
ki 'ana 'abuna kale sifsif, uri 'ensel
nia God ka tasa faasi kera uri ka nao
si saungia ulunao kera ki.
29 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne toaa 'Israel daka tala'ana ulu
folosi lana Asi 'A'abue bae. Suli God
nia faagwaua asi bae uri daka ulufolo
mala kera lea gwada fafo saegano
lalanga. Ma 'ana si kada toaa 'i 'Isib
da tari kera kau, nia olitainia asi bae
ka fungu lau gwana faafida ma kera
daka kuu daka mae tiifau.
30 Na manata mamana lae 'ana God
ne toaa bae 'Israel da ilia si kada
kera dao 'ana maefera baita bae 'i
Diorikoo. Bae kera da kalikalia labu
bae sulia fiu fa sato baki lea dao 'i
fiuna ma God ka okosia labu nai.
31 'Ana manata mamana lae 'ana
God ne wela keni kaubare bae, ni
Reehab, bae nia too lao maefera nai
'i Diorikoo, nia ka 'adomia roo waa
baki da uraia maefera nai, ma 'i seeri
ka nao dasi saungi nia fai toaa ade
faasia bae sui guu lao fera 'i Diorikoo.
32 Aia nau ku bae mai sulia si doo
nai ka dao fasi 'ana 'uri nai, suli nao
kwasi too naa 'ana tasi kada uri ku
bae sulia manata mamana laa kera
tai wane 'oro lau mala 'ana sa Gid-
ion, sa Barak, sa Samson, sa Defta, sa
Defet, sa Samuel, ma na brofet ki lau
guu.
33 Suli na manata mamana lae 'ana
God nia adea, tai wane 'ani kera da
firu daka siitasa 'ana omee 'ana mae-
fera baite ki. Tai wane 'ani kera daka
ilia doo 'o'olo ki, tai wane daka ngalia
naa doo neki God nia alangainia. Ma
tai wane daka too kwaimani boroi fai
laeon ki ka nao dasi saungi kera guu.
34 Tai wane 'ani kera lau guu da
manata mamana 'ana God, na era
saru baite ki nao dasi sarufida guu.
Ma tai wane 'ani kera, na malimae
kera ki nao dasi bobola fai saumaeli
lada. Tai wane 'ani kera, sui boroi
'ana daka makeso, God ka faatetede
kera lau gwana. Sui, tai wane 'ani
kera daka rigita 'ana omee daka taria
omee oro 'ana fera 'e'ete ki.
35 Ma tai wela keni 'ana kada 'i nao
mai da manata mamana 'ana God, na
wela kera ki ne mae naa boroi sui
daka mauri lau gwada.

Aia, ma tai wane lau guu da man-
ata mamana 'ana God 'ana kada 'i
nao, da kwae kera uri maee. Sui nao
dasi dooria guu tafi lae faasia nonifiia
nai, suli da saitoma diana ai kera da
kai tatae faasia maea uri too lae 'ana
mauria diana tasa.
36 Tai wane 'ani kera, da 'onionga
'ani kera ki ma daka nangasi kera

ki. Ma tai wane 'ani kera daka kani
kera ki 'ana seni ma daka alu kera lao
lookafo.
37 Tai wane 'ani kera lau guu, daka
'uifauda lelea daka mae. Ma tai wane
lau guu daka folafita kera 'ana roo si
doo ki. Ma tai wane 'ani kera daka
saungi kera 'ana 'ila ni omee ki, nun-
ufana manata mamana laa kera 'ana
God. Ma tai wane 'ani kera, da ofi
'ana 'ungana sifsif ma nanigot ki suli
da siofaa 'asia naa. Na malimae kera
ki daka saketo kera ma daka ilimatai
kera.
38 Ma na toaa lao molaagali nee
kera nao dasi tala'ana naa too
kwaimani lae fai toaa 'o'olo nai. Kera
daka liu sala gwada lao fera kwasi ki,
ma sulia uo ki. Daka too gwada 'ana
faalume ki ma 'ana kilu lao saegano
ki.
39 God nia ka ele 'asia naa sulia toaa
nai ki 'i nunufana manata mamana
laa kera, sui boroi 'ana kera nao dasi
ngalia tiifau 'ua 'ana doo nai ki sui
guu God nia alangainia fuada.
40 God nia manata toi mai si doo
ne diana tasa lau nia kai fuli fuakolu.
Nia 'e dooria uri toaa nai ki daka too
maasi kolu, uri 'ana si kada kera da
'ado kwaimani fai kolu, ni kera fai
kolu sui guu kolu kafi ngali doo nai ki
nia alangainia mai.

12

God nia Maa kolu

1 Aia, na toaa manata mamana nai
ki 'ana God da 'oro mamana guu,
ma nia ka 'uri bae sae kera da too
kwaimani gwada fai kolu ma daka
bubungi kolu gwada 'i tari'ina. Doo
ne adea guu, alu kolu lukasia 'akolu
doo 'oro ne kwaisuusi 'ani kolu ma
na abulo ta'aa laa ne rarau ngasi 'ani
kolu, ma alu kolu lae 'initoa 'ana lalae
laa nee uri lelea kolu ka faasuia 'ana
kula ne da alua fuakolu.
2 Ma si kada kolu lae 'ana lalae
laa nee, na maa kolu ka 'alea 'ua
guu sa Disas waa ne safalia ma ka
faafonosia manata mamana laa kolu
'ana God. Nia 'e fale nia 'i tala'ana ka
mae 'ana 'airarafolo. Ma nia ka nao si
bae gu sulia 'ide laa nai 'ana mae lae
'uri nai, suli nia manata toi 'ana elea
baita ne nii mai buri. 'I tari'ina nee
nia nii naa 'i bali aolo 'ana God, si kula
'ana 'initoae.
3 Molu manata toi doo ta'aa 'oro
baki toa ta'aa baki da ilia 'ana sa
Disas, uri ka nao molu si kakasa lau
ma molu si lukasia lau manata ma-
mana laa kamolu.
4 Kamolu molu susuu ta'aa 'ana firu
lae fai abulo ta'aa lae, sui boroi 'ana
nao ta wane 'ani kamolu si maelia 'ua
guu si doo nai.
5 Nao molu si manata buro 'ana si
baea ni manata diana laa bae God
nia saea fuamolu wela nia ki, bae nia
'urii,
"Wela nau 'ae, nao 'osi bala faafia na
kwai faamanatai laa nia Aofia
fuamu.
Ma ka nao manata lamu si dudu 'ana
si kada nia ngatafi 'oe.
6 Suli na Aofia nia 'e faamanatainia
toaa ne nia liosau 'ani kera.
Ma ka kwaea toaa ne nia ala faafi
kera daka maa 'ani nia."✡
7 Molu ka uu ngasi 'ana si kada God
nia faolomainia 'afitaie ki daka dao
tomolu 'ana faamanatai lamolu lae,
suli nia faatainia God 'e 'abarua 'ani
kamolu wela nia ki naa.
8 God nia waa 'e faamanatainia
wela nia ki ma lea nia nao si faa-
manatai 'oe, tama 'oe nao lau wela
mamana nia nai.
9 Tasi doo lau guu, kolu sui guu kolu
too 'ana maa kolu ki lao molaagali
nee, ne kera da faamanatai kolu ma
kolu ka sae'inito 'ani kera. Na Maa
kolu 'i salo ne nia 'initoa tasa uri kolu
ka faolomainia ka faamanatai kolu
uri kolu ka too 'ana mauria firi.
10 Aia, na maa kolu ki lao molaa-
gali nee da faamanatai kolu sulia na
birangaa ne diana fuakolu, sulia si
kada tu'uu gwana. Aia ma God nia
faamanatai kolu uri nia ka 'adomi
kolu, ma ka faamanatai kolu uri kolu
ka too 'o'olo lau guu mala 'ani nia.
11 Ma 'ana si kada da faamanatai
kolu, manata lakolu ka ta'aa suli 'e
fii kolu. Ma sui boroi 'ana 'i burina
'ana ne kolu saitomana kolu kai too
'ana aroaroe ai suli na abulo lakolu 'e
'o'olo.

Na toolangaidooa fua 'adomi lana toaa manata mamana ki

✡ **12:6** Diob 5:17; Brofeb ki 3:11,12

12 Nia 'uri nai, molu dau ngasi ma
molu ka uu ngasi naa 'ana manata
mamana laa kamolu 'ana God.
13 Molu fali 'o'olo sulia tala 'ana
'o'oloe uri toaa ne da angasi ma daka
makeso ki, na manata mamana laa
kera ki ka ngasi ma ka nao dasi luka-
sia lau.
14 Molu nani 'initoa burina too lae
'ana aroaroe na abulo aoloa lae fai
wane ki sui gwana. Lea mauria kolu
ki nao si 'o'olo, nia ka 'afitai uri kolu
ka suana Aofia.
15 Molu ka lilio diana uri nao ta
wane 'ani kamolu si tala faasia ade
dianaa nia God. Ma ka nao molu si
faolomainia ta wane uri ka tauwelaa
manata mamana laa kamolu ki, mala
'ana ta 'ai ne fufuana 'e bubulo ma ka
buloa toaa 'oro ki.
16 Molu ka lilio diana fasi ade lea ta
wane ka kaubare lao fere, ma nao ka
nao si manata 'initoa 'ana God mala
'ana sa 'Isoo. Sa 'Isoo nia foli 'ana
mamanaa nia ulunao uria kasi fanga
nia 'ani 'ana tii fa fanga laa guu.
17 Ni kolu kolu saitomana, 'i burina
bae sa 'Isoo nia ade 'uri nai, nia kafi
dooria lau uri maa nia ka falea ma-
manae fuana. Ma sui boroi 'ana nia
ka gwafea maa nia 'ana angie, maa
nia ka ote nia naa, ma ka fale 'ana fua
toolana, suli 'e 'afitai naa fua olitai
lana doo nai ki nia foli tiifau sui na ai.
18 Na lea laa ne kolu lea mai sia God
ai 'i tari'ina nee, nia nao si 'uria lea laa
bae toaa 'Israel ki da lea ai 'ana kada
'i nao. Bae kera da lea kau daka dao
'aena toloa bae da suai 'ana maada
ma daka samo toi 'ana 'abada ki. Suli
'i seeri 'aena toloa bae 'i Saenae na
ere nia saru ai, ma ka rorodoa, ma
koburu ka too tetede ai.
19 Ma kera daka rongoa lingena
bungu nia angi baita ma daka rongoa
lingena God ma daka mau 'asia naa,
ma daka dooria uri nia ka nao si bae
lau.
20 Kera da mau 'asia naa 'ana bae
lana God bae nia 'urii, “Lea ta doo
mala 'ana ta sifsif ma nao ta buluka
boroi 'ana nia suatoi nonina toloa
nee, molu ka 'uifauna ka mae naa.”✡
21 Doo nai bae kera suai nia kwai
faamaui 'asia naa ma sa Mosis boroi
ka bae 'urii, “Nau ku mau ku lelebe
guu.”✡
22 Ma 'i tari'ina nee, kolu dao naa
'i Saeon, na maefera 'i Durusalem ne
nii 'i salo, na fera nia God mamauri
nee 'ua guu. 'Ana si kula ne konia
baita 'ana molee 'ensel ki da nii ai.
23 Kolu ofu kwaimani mai fai konia
manata mamana nia ulunao nia God,
ne satada ki da kedaa 'i salo. Ma kolu
ka dao naa sia God ne nia kai didia
toae ki tiifau. Ma kolu ka dao naa
sia mangona toaa diana neki God nia
'olosi kera ki mai.
24 Ma kolu ka dao naa sia sa Disas
waa bae nia saungainia alangaia falu
nee 'i matangakolu fai God. Bae
'abuna 'e igwa uri kolu ma ka falea
doo diane ki fuakolu talua 'abuna sa
'Ebol bae nao si falea guu ta doo di-
ana.
25 Nia 'uri nai, molu ade sulia na
bae lana God, suli na toaa bae da
ote kera 'ana ade lae sulia God 'aena
toloa bae 'i Saenae, kera da ngalia naa
kwakwaea baita uria. Lea kamolu
molu ote kamolu 'ana wane ne nia
bae mai fuakolu faasia 'i salo, tara
kamolu molu kai ngalia lau guu na
kwakwaea baita uria.
26 'Ana si kada bae 'i nao, na lingena
God 'e 'igia molaagali nee. Ma sui 'i
tari'ina nee, nia 'e alangai ka bae 'urii,
“Tii si kada lau, tara nau kwai 'igia
molaagali nee ma doo loki lao salo.”✡
27 Si baea nai, “Tii si kada lau” nia
toolangainia God nia kai lafua doo
'igi'igi neki nia saungainia, ma uri ka
talada 'ana doo nao si 'igi'igi ki uri
daka tio ngado 'i fulida.
28 Doo ne adea guu, ni kolu toaa
ne kolu too lao 'initoaa nao si igigi
nee, kolu ka tangoa God ma kolu ka
faabaita nia.
29 Suli God kolu nee, nia na era
sasaru.

13

Birangaa ne faadianaa manata lana God

1 Molu liosau 'ani kamolu kwailiu
toaa ne molu bara waisaasina 'ana
Kraes.

✡ **12:20** 'Eksades 19:12-13 ✡ **12:21** Diutoronomii 9:19 ✡ **12:26** Hagae 2:6 ✡ **13:2** Dionisis 18:1-8; 19:1-3

2 Nao molu si manata buro 'ana
kwaisaarei lae 'ana toaa dao ki mai.
Suli tai wane kera da ilia mai kada 'i
nao ma daka saarea 'ensel ki ma daka
saea sa na wane ki gwana.✡
3 Aia, nao molu si manata buro lau
guu 'ana toaa da too ki lao lookafo.
Molu 'abarua diana 'ani kera ka mala
gwana ne molu too kwaimani fai
kera lao lookafo. Ma molu ka 'adomia
lau guu toaa da too 'ana 'afitaie ki ma
molu ka ade mala 'ana ne sae kamolu
molu too kwaimani lau guu fai kera
lao 'afitaie ki.
4 Aia, nia diana uri wane sui guu
daka sae'inito 'ana arai lae ma 'afe
lae, ma na waa arai ki fai ai 'afe ki
daka too mamana fuada ki. Suli God
nia kai kwaea tii ne nia kaubare.
5 Aia, nao molu si liosau 'ana
malefo. Molu manata ele gwamolu
sulia si doo ne molu too ki ai. Suli
God nia saea, “Nau nao kwasi faasi
kamolu ma kwasi lukasi kamolu.”
6 Doo ne adea guu, kolu noniraa
'ana bae lae 'urii, “Na Aofia, nia na
waa kwai'adomi nau. Nau nao kwasi
maungia guu tasi doo ne ta wane ka
ilia 'ani nau.”
7 Nao molu si manata buro 'ana
toaa gwaungai kamolu baki da
toolangainia mai bae lana God
fuamolu. Molu ka manata toi na
birangaa diana kera baki ma na
mae laa bae da mae ki ai. Molu
liokwaisulii 'ana manata mamana
laa kera 'ana God.
8 Sa Disas Kraes nia 'afitai ka tatala.
Nia 'e bobola gwana 'i rooki 'i tari'ina
ma 'ana si kada ki sui guu ka lelea firi.
9 Nao molu si lea sulia toolan-
gaidooa ne kai talai 'e'ete 'ani
kamolu. Alu God nia faatetede
kamolu 'ana ade dianaa nia fuamolu
'ana mauria kamolu ki, nao lau uri
maana ne molu dau sulia taki 'ana
fanga lae ki. Doo 'uri nai ki 'afitai
daka falea kwai'adomie fuamolu
'ana mauria kamolu ki toaa ne molu
'anida ki.
10 Kolu ne kolu too 'ana fuliera ne
toaa da rao sulia birangana taki Diu
ki, kera 'afitai daka too 'ana ta rigitaa
uri ngali lana tasi doo diana 'i nun-
ufana afuafua nia Kraes.
11 Na waa foa ni gwau nai 'e ngalia
'abuna doo mala sifsif ma nao bu-
luka, ka lea fainia lao kadabeu abu
tasa bae. Aia, ma na sifsif ma nao na
buluka nai da ngalia daka suungia 'i
sara fasi lao fere.
12 Ma nia ne adea ma sa Disas boroi
ka mae lau guu 'i sara fasi lao mae-
fera 'i Durusalem, uri ka faa faalua
toae ki faasia abulo ta'aa laa kera ki
'ana 'abuna 'i tala'ana.
13 Doo ne adea guu, alu kolu lea lau
guu 'i sara 'ana maefera 'i Durusalem
uri daka faa 'ide kolu 'ada mala 'ana
bae da ilia 'ana sa Disas.
14 Suli lao molaagali nee, nao kolu
si too guu 'ana ta fera ne totoo ladoa.
Kolu kolu too kwaimaasi gwakolu
maasia na fera ne kai dao mai.
15 Doo ne adea guu, alu kolu tangoa
God 'ana si kada ki sui guu. Na tango
laa nai, nia na afuafua kolu talea God
suli sa Disas ne kolu saea nia na Aofia
kolu.
16 Nao molu si manata buro 'ana
ade dianae ma na kwai'adomie
fuamolu kwailiu. Suli na abulo lae
'uri nai, nia na afuafua ne God 'e ele
sulia.
17 Molu ade sulia toa kwaitalai
kamolu ki. Kera da suasulia mango-
molu ki, ma totoo da kai unu sulia
raoa kera ki fua God. Ma lea kamolu
molu ade sulia bae lada ki, kera daka
ele 'asia naa uri ili lana raoa kera ki.
Ma lea ka nao molu si ade gu suli
kera, kera da kai kwaimanatai 'ana
raoa kera ki, ma ka 'afitai uri daka
'adomi kamolu.
18 Molu ka 'abarua 'ana foa lae
fuameli. Kameli meli saitomana nao
guu tasi doo ta'aa 'ana abulo lameli,
suli meli susuu uri ili lana doo diane
ki 'ana kada ki sui.
19 Ma nau ku gani kamolu kau, uri
molu ka foa fuaku, uri God ka olitai
'ali'ali mai 'ani nau siamolu.

Na foa lae

20 God 'ana aroaroe, bae nia 'e
tataea Aofia kolu sa Disas faasia
maea, ma sa Disas waa ne sua diana
'asia naa sulia toaa nia ki mala 'ana
ta wane ni folo lae kalia sifsif ki. Ma
sa Disas bae nia mae ma na 'abuna ka
igwa uri faangasi lana alangaia falu
nia God fuakolu ne totoo si sui.
21 Alua God nai 'ana aroaroe, nia
falea 'ana doo neki sui guu uri molu
ka too ki ai uria ili lana doori lana.

Ma alu sa Disas Kraes nia ka 'adomi
kamolu 'ana uri molu ka ilia doo neki
faaelea manata lana God. Kolu falea
tango laa kolu ki sui guu fua sa Disas
Kraes ka lelea firi! Iuka nia 'uri nai.

Si baea 'isi ki

22 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku amasi
kamolu uri molu ka fafurongo noni
maabe sulia si baea kwai'adomi nai
ki fuamolu, suli na kekeda laa nau
nee nao si tikwa guu.
23 Nau ku dooria kwai faarongo
kamolu sulia wanefuta kolu sa Tim-
otii nia ruu na mai 'i maa fasi lao
lookafo. Lea nia dao 'ali'ali gwana
mai 'i seki, nau ku talaia kau fai nau
'ana si kada ku lea kau uri dao tomolu
lae.
24 Molu ka falea kau si baea ni man-
ata diana laa kameli fua toaa kwaita-
lai kamolu ki sui guu, ma fua toaa nia
ki God sui guu ne da too fai kamolu 'i
sena. Na toaafuta kolu ki 'i 'Italii, kera
da falea lau gu kau si baea ni manata
diana laa kera ki fuamolu.
25 Alu God nia ka ade diana 'ana
fuamolu sui guu.

Kekeda Laa Faasia Sa Demes

Sa Demes ai nee, na wane 'oro ki da manata toi sa nia toolana gwana sa Disas ne nia lea mai ka gwaungai naa 'ana toaa nia ki Kraes 'i Durusalem. Si kada 'i burina naa ne toaa Diu ki 'i Durusalem da falea sa Stifin daka saumaeli nia naa, toaa 'oro nia ki Kraes kera daka tafi lea daka too na 'ada 'ana si kula 'e'ete kwailiu ki laona molaagali. ('Aks 7:54—8:4) Sa Demes nia ka too gwana 'i Durusalem suli nia nao si tafi guu. Bae lana sa Demes laona leta nee, nia bae sulia doo 'oro ki ne diana fua toaa nia ki Kraes uri daka ilia ki. Tii si doo baita ne sa Demes nia kekeda sulia fuana toaa manata mamana ki ne, nia saea fuada uri kera daka manata mamana 'ana God ma daka faatainia lau guu manata mamana laa kera nia doo mamane 'ana ili lana doori lana God. Toaa manata mamana ki, na too lae sulia kwaini manata laa ta'aa laona molaagali ka nao dasi ilia lau. Kera daka too 'ada sulia liotooa God faasia 'i salo.

Na 'Inifuui baea ki laona buka nee:

Bali 'ana manata mamana lae 'ana God 1:1-18
Bali 'ana ili lana doo diane ki 1:19—2:26
Bali 'ana bae lana wane 'i tala'ana 3:1-18
Kwaidooria nia molaagali 4:1—5:6
Doo sa Demes sae 'isi ki ai uri ili lana ki 5:7-20

1 Nau sa Demes waa rao God ma sa Disas Kraes Arai langi. Si baea diana nau ki kau fuamolu toaa God ki sui guu, ne molu too tagabola kwailiu lao molaagali.

Molu uu ngasi kada molu dao toi ilitooa fua ili lana si doo garo

2 Toaafuta diana nau ki 'ae, si kada kamolu molu liu laona ilitooa 'oro 'e'ete kwailiu ki, molu ka manata ele gwamolu suli na dianae 'e nii ai.

3 Suli kamolu molu saitomana ne, si kada kamolu molu liu laona 'afitaia ki uri ilitona lana manata mamana laa kamolu ki, nia adea manata mamana laa kamolu ki ka ngado diana.

4 Nia 'uri nai, alu na ngado laa nai uri ka bulao ka 'idu lau, uri lelea nia ka fono ma ka nao tasi doo si kwekwe ai.

5 Aia, lea kamolu nao molu si too gu 'ana liotooe uri liu lae laona ilitooe ki molu ka gania God uria. Suli God nia sasi diana 'asia naa uri fale lana mai liotooa nai, ma 'afitai nia ka maa susuala fua wane ne gani nia.

6 Aia, lea wane ka gania God, wane nai ka manata mamana 'ana God ma na manata ruarua lae ka nao lau. Suli lea na wane nia manata ruarua gwana, nia mala 'ana nanafo fuu na koburu 'e toe kwailiu ai.

7-8 Na kwaini wane 'uri nai ki, kera da too 'ana roo si lio ma ka nao dasi ngado 'ana ili lana tii si doo. Nia 'uri nai, tara God nia 'afitai ka falea tasi doo 'ana doo neki da gani nia uria ki.

9 Alu toaa siofaa ki ne da manata mamana, kera saitomana daka noni sasala 'ada 'ana God, ne God nia sae'inito 'ani kera.

10 Ma na toaa suadoo ki boroi kera daka noni sasala lau gu sulia God, ne nia faasifolangai kera 'i saegano. Kera tara da too ka nao si tau guu sui daka mae lau gwada mala 'ana ta takadoo.

11 Si kada na sato nia tae mai ka 'ako'ako 'asia naa, na takadoo nai tara nia 'ali'ali ka kuku ma ka afuruuu lau gwana. 'I seeri, na kwanga lana boroi ka sui lau gwana. Talafana guu na wane suadoo nai, ne tara nia kai mae gwana 'ana si kada nia sasi ngangata fai rao lae uri malefo nia 'i tala'ana.

Ilitooa uri abulo ta'aa lae nao si lea mai faasia God

12 'E diana tasa fua wane ne nia susuu ta'aa laona 'afitaia ne ilitona. Suli si kada wane nia uu ngasi gwana sui boroi 'ana ilitooa nai ka dao tona, tara God kai kwaiarangainia wane nai 'ana mauria firi ne nia alangainia sui naa fuana toaa ne da liosau 'ani nia.

13 Lea ta ilitooa uri abulo ta'aa lae nia dao tona wane, wane ka nao si bae lau 'urii, "'O ma God gwana ne

ilitoku nee!” God, nia 'afitai ka falea
ilitooa uri abulo ta'aa lae fuana ta
wane. Ma nia ka 'afitai lau guu uri sa
ta wane ka ilitona God uri abulo ta'aa
lae.
14 Na kwaidooria ta'aa nia wane
'ana ne nia ilitona ma ka talai nia uri
abulo ta'aa lae.
15 Na kwaidooria ta'aa nai, tara le-
lea nia ka baita naa, nia ka faafutaa
abulo ta'aa lae. Ma na abulo ta'aa lae,
tara lelea nia baita ka rafo naa, nia ka
falea maee fuana wane.
16 Toaafuta diana nau ki 'ae, ade ta
wane ka suke kamolu 'ana si doo nai.
17 Suli taifilia guu doo diane ki ne
da kai lea mai fuakolu faasia Maa
kolu God 'i salo. Nia ne saungainia na
doo tala folaa ki laona salo. God nia
'afitai 'asia naa ka talana lau birangaa nia. Nia 'afitai ka tatala mala 'ana
doo nai ki nia saungainida laona salo
ma daka tala folaa 'ana tai si kada ma
'ana tai si kada ka nao dasi tala folaa.
18 God nia fili kolu uri kolu ka futa
'ani nia si kada ne kolu manata ma-
mana 'ana si baea mamana nia ne nia
falea fuakolu. God nia sua kolu ka
diana tasa talua doo neki sui guu nia
saungainia ki.

Molu fafurongoa ma molu ka ade sulia bae lana God

19 Toaafuta diana nau ki 'ae, nau ku
dooria molu saitoma diana fasi 'ana
tii si doo. Si doo nai nia 'urii: Molu
'ali'ali uri fafurongo lae, nao molu si
'ali'ali uri bae lae ma ka nao molu si
'ali'ali uri rakesasu lae.
20 Na rakesasua nia wane nia 'afitai
ka adea wane ka ilia si doo 'o'olo ne
God nia dooria.
21 Nia 'uri nai, molu luka 'ana doo
bilia ki ma na doo ta'ae ki sui guu
faasia laona tooa kamolu ki. Molu
ka faatu'uu kamolu 'ana fafurongo
lana bae lana God bae nia falea ka
nii laona mauria kamolu ki mala 'ana
ta fufuae 'ai fasi lana, ne nia too 'ana
tetedea uri ka faamauri kamolu.
22 Ade manata lamolu ka suke
kamolu uri rongo tii bali lae
gwamolu 'ana bae lana God sui ka
sui lau gwana. Molu ili 'amolu sulia
si doo ne nia saea.
23 Suli wane ne nia fafurongo tii
bali gwana 'ana bae lana God ma ka
nao si ade sulia, nia mala 'ana wane
nia lio ngado 'ana maana laona iro-
nunu
24 ka suana bilia lana ma sui ka lea
kau ka manata buro lau gwana ai.
25 Aia, ma tii gwana ne nia lio
ngado laona taki nia God ma ka ade
sulia taki diana nai tiifau ne kai falea
sakwadoloa lae fuana wane, ma ka
nao si manata buro, tara God kai
falea dianae fuana wane 'ana doo
neki sui guu nia ilida ki.
26 Tii gwana ne nia saea nia abu
fua God ma sui ka nao si sua gu sulia
bae lana 'i tala'ana, nia wane manata
lana suke nia gwana 'ana abu lae fua
God.
27 Na abu laa ne nia mamana ma ka
sasaolia 'i naofana Maa kolu God nia
ne; sua diana lae sulia wela inomae
ki ma gwa 'oru ki ne kera siofaa ma
daka ulafu. Ma na suasuli lana wane
'i tala'ana faasia doo garo ki laona
molaagali ade daka saketoa tooa di-
ana nia.

2

Nao molu si kwai maa'ilisi

1 Toaafuta diana nau ki 'ae, kamolu
nai, kamolu toaa molu manata ma-
mana ki naa 'ana Aofia diana tasa
kolu sa Disas Kraes. Nia 'uri nai,
nao molu si kwai maa'ilisi 'i matang-
amolu kwailiu fafona gwana si doo 'i
sara ki gwana 'ana wane.
2-3 Nia 'urii nai, lea sa ta roo wane
daru dao mai 'i matangamolu lao ofu
kwaimani laa kamolu, ta, ta wane
nia ka suadoo ma ka saingia mai fa
kokome 'ana gool ma ka ofi mai 'ana
si maku kwanga 'asia ki naa, ma ta
ruana wane nia wane siofaa gwana
ne ofi mai 'ana fufura maku bilia
ta'aa ki gwana. Aia, sa nia 'uri nai
guu ta molu lio 'amolu kau uri wane
suadoo nai molu ka bae 'urii fuana,
“Lea mai gooru diana 'amu seki 'i
langi.” Ma molu ka bae gwamolu 'urii
fua wane siofaa nai, “'Oe uu gwamu
'uri nai, lea nao 'oko gooru 'amu fu-
usee saegano.”
4 Lea kamolu ade 'uri nai molu
garo naa nai, suli kamolu molu efaa
na wane ki 'uri nai sulia liomolu ne
ta'aa.

5 Nia ne toaafuta nau ki 'ae, molu
rongo fasi mai. God nia filia toaa ne
da siofaa lao molaagali nee uri na
manata mamana laa kera 'ani nia ka
baita ma uri kera dai too 'ana 'initoaa
ne nia ade akau ai fua toaa da liosau
ki 'ani nia.
6 Ma sui ni kamolu molu ka mala
siofaa 'amolu 'ana toaa siofaa ki. Aia,
ma na toaa suadoo neki gu ne dai
falea 'afitaia ki fuamolu nee ma da
kai tara kamolu kau uri keto lamolu
lae ki nee!
7 Ma ni kera gu ne kera dau 'ana
tauwela lana satae doo diana nia
sa Disas Kraes waa ne naisata 'ani
kamolu!
8 Lea sae kamolu molu ka ade
'amolu sulia na taki 'initoa nia Aofia
ne saea, "Molu liosau 'ana toae ki
tiifau ka mala lau guu ne molu liosau
'ani kamolu 'i tala'amolu." 'I seeri nia
ka diana 'asia naa.
9 Ma lelea kamolu molu 'ilisi wane
'i matangana toae ki ka lea gwana
sulia bubungi lamolu 'ana bali 'i sara
'ana wane, 'i seeri kamolu molu 'oia
taki nia God. Na taki, nia ne faatainia
kamolu molu garo.
10 Tii ne nia ade sulia si baea fifii
neki sui guu 'i laona taki nia God
ma ka 'oia ta tii si baea fifii gwana 'i
laona, nia 'oia taki nia God tiifau naa.
11 Suli God waa ne bae 'urii, "Nao
molu si ooe." Nia lau gu ne bae 'urii,
"Nao molu si sauwane." Lea waa nao
si ooe, ma sui nia ka sauwane 'ana,
nia 'oia naa taki nia God tiifau.
12 God nia kai keto kamolu sulia
taki ne nia kai falea sakwadoloa lae
fuana wane faasia abulo ta'aa lae.
Nia 'uri nai, molu suasuli diana 'ana
bae lamolu ma na ade lamolu ki.
13 Suli si kada God nia falea naa
kwakwaea fua toae ki sui, nia 'afitai
ka obi lau 'ana ta wane ne nao si obi
guu 'ana wane ki. Aia ma wane ne
nia obi 'ana wane ki, nia 'ana ne God
kai obi 'ani nia 'ana si kada nia falea
kwakwaea fua toae ki sui.

Raoa diane ki ne faatainia manata mamana lae 'ana God

14 Toaafuta nau 'ae, nao si diana
fua ta waa ka saea nia manata ma-
mana 'ana God, ma sui ka nao si ilia
guu tasi doo diana uri ka faatainia
manata mamana laa nia. Na manata
mamana laa 'uri nai nia 'afitai ka faa-
mauri nia.
15 Lea ta waafuta ma nao ta aifuta
'amolu nia ka nao si too guu 'ana tasi
maku ma nao tasi fanga,
16 ma molu ka bae gwamolu 'urii
fuana, "Nao 'osi manata 'abarua lau,
waa nau. 'O lea kau 'oko ofi diana ma
'oko fanga diana 'amua." Ma sui ka
nao molu si faa gu tasi doo fuana uri
ka 'adomi nia. 'I seeri nia nao si diana
nai.
17 Doo ne adea guu, tii ne nia saea
nia manata mamana 'ana God ma sui
ka nao si ilia gu tasi doo diana, na
manata mamana laa nai nao lau doo
mamane.
18 Ma lea sae ta waa ka bae 'urii,
"Tai wane naa ne fua manata ma-
mana lae 'ana God, ma tai wane fua
ili lana doo diane ki." Si doo ku saea
sulia 'e 'urii; na manata mamana laa
ne nao si too 'ana ili lana doo diane ki
fainia, 'e nao lau na manata mamana
laa mamane 'ana God. Suli na man-
ata mamana laa mamane 'ana God 'e
saka faatai mai 'ana si kada wane ilia
doo diane ki.
19 Nia diana 'asia naa ne kamolu
molu faamamanea God nia tii God
guu. Ma sui ta, na anoedoo ta'ae ki
boroi kera da faamamanea lau guu si
doo nai ma ka adea kera boroi daka
mau daka lebelebe gu sulia.
20 Nao molu si oewanea! Nau ku
faatainia fuamolu, lea ta waa saea
nia manata mamana 'ana God, ma
sui ka nao si ilia gu doo diane ki
fainia, na manata mamana laa nai
nia sala gwana.
21 Kamolu molu saitomana ne kolu
toaa kolu futa 'ana kwalafaa sa 'Abra-
ham. God nia saea sa 'Abraham nia
wane 'o'olo suli nia ilia doo diane ki.
Nunufana nia alua 'alakwa nia laona
fuliera 'ana afuafu lae talea God ma
God ka saea nia wane 'o'olo.
22 Kamolu liotoi nia folaa gwana
nai, sa 'Abraham nia manata ma-
mana 'ana God ma nia ka ilia lau gu
doo diane ki. Na doo diana nai ki ne
faafonosia na manata mamana laa
nia 'ana God.
23 Ma 'i seeri guu, si doo bae na
Kekeda laa Abu 'e saea bae nia ma-
mana, bae nia 'urii, "Sa 'Abraham nia
manata mamana 'ana God ma God
ka sae nia 'ana wane 'o'olo." Ma 'i

seeri kera daka sae nia 'ana wane kwaimani nia God.
24 Kamolu liotoi nai, si kada na wane 'e ilia si doo diane, nia ne God ka sae nia 'ana wane 'o'olo. Nao lau 'ana manata mamana lae tii bali gwana.
25 Ma tii si doo nai gwana 'e fuli lau guu fua ni Reehab na keni olodola bae boroi 'ana. God 'e sae 'o'olo lana ni Reehab suli nia suasulia roo waa baki da lea kau daru ka uraia maefera bae, sui nia ka saea keerua daru ka lea na 'adaru 'ana ta tala 'e'ete naa.
26 Nia nai, lea na noniidoo nee ka nao ta mangoedoo 'i laona, nia na doo mae gwana. Talafana lau guu na manata mamana lae nai. Lea ta waa saea nia 'e manata mamana 'ana God, ma sui ka nao si ilia guu tasi doo diana, na manata mamana laa nia 'e nao si mamana guu.

3

Waa toolangaidoo ki daka suasulia bae lada

1 Toaafuta nau ki 'ae, nia nao si diana fua 'oro lamolu ki daka dooria sui gwada toolangaidoo lae. Suli nia 'urii, ni kameli toaa ni toolangaidoo nee ne tara God nia keto kameli ma nia 'afitai ka marabibi lau fai kameli.
2 Kolu sui guu ne kolu garo 'ana doo 'oro ki.
Suli lelea na wane nia saitomana sua diana lae sulia bae lana 'i tala'ana, wane nai ne nia 'o'olo ma ka fono ma ka saitomana suasuli lana mauria nia tiifau.
3 Na hos, lea ta wane nia dooria uri hos nai ka ade suli nia, tara nia ka alua kasi kakai salo tu'uu nai lao ngiduna sui tara nia ka lilikwailiu gwana 'ana hos lalau nai uri lea lae uri si kula ne wane nai nia doori lea uria. 4 Ma kasi reba 'ai tu'uu 'i burina baru fua lilikwailiu lae ai boroi nia 'uri nai lau guu. Lea na baru ka baita ma na koburu baite ka toea boroi 'ana, kasi reba 'ai tu'uu nai gwana ne waa baita 'ana baru nia lilikwailiu 'ana baru nai uri ka lea sulia doori lana.
5-6 Talafana gu bae lana wane 'ana meaewane nai. Suli meaewane nia si doo tu'uu gwana 'i nonina wane, sui boroi nia saitomana ka bae ngalangala sulia na doo baite ki 'asia naa.
Na meaewane, nia rao lau guu mala 'ana ere. Si era tu'uu boroi 'ana tara nia saitomana ka saru lelea ka sarufi tiifau gwana 'ana ta gano talingai. Na bae lana wane 'ana meaewane wane nia fungu 'ana doo ta'aa 'oro 'asia naa. Nia si doo tu'uu gwana ne nii laona nonimu, ma sui boroi 'ana nia saitomana ka falea mauria 'oe tiifau fua laona ere. Suli na doo ta'aa neki sui naa wane ki da saea, nia safali mai 'ana sa Saetan, ma ka tauwelaa mauri lana wane.
7 Na wane saitomana ka faamanatainia gwana doo kwasi ne da 'a'ale ki, mala 'ana saaro ki, ma doo 'a'ale ki, ma sakwari ki.
8 Aia, ma ta wane ne nao si too 'ana ta tetedea fua faamanatai lana bae lana 'i tala'ana. Suli na bae lana wane nia fungu 'ana doo bubulo ki 'asia naa fua saungi lana wane, ma ta wane 'afitai ka suasuli bae lana 'i tala'ana.
9 'Ana tii meaewane gwana, ne kolu tangoa 'ana Aofia ma na Maa kolu ma sui kolu ka bae ta'aa lau gu ai fua toaa ne God saungai kera ki suli nia 'i tala'ana.
10 Na baea diane ki ma na baea ta'ae ki daru ka lea sui gu mai faasia tii meaewane guu. Toaafuta nau ki 'ae, si doo ta'ae nai.
11 Na kafo fai na asi 'afitai daru ka igwa sui gu mai fasi lao tii mae busu guu.
12 Nia 'afitai uri kafo gwagwaria ni kuufi lana ma na asi daru ka igwa mai faasia tii mae busu guu. Ma na 'ai ne na fig, nia 'afitai ka fungu 'ana fufuana 'olif. Ma na 'oko ne na greib, nia 'afitai ka fungu 'ana fufuana fig.

Na birangana liotooa mamane

13 Lea ta wane 'amolu nia saea nia too 'ana liotooa mamane ma ka saea nia saitomana doori lana God, waa nai ka faatainia 'ana abulo 'o'olo lana, ma 'ana ili lana doo diane ki ma 'ana marabibi lae ne dongana 'ua guu liotooa nai.
14 Aia, ma lea na 'uga lae ma na sasibila lae ka baita gwana lao tooa kamolu ki, nao molu si faadiana kamolu guu 'i tala'amolu. Ma ka nao

molu si suke lau sae sa molu liotoo
doo ne nao si mamana guu.
15 Na liotooa 'uri nai nia nao si lea
mai faasia God 'i salo. Doo 'e lea
gwana mai faasia wane ki laona mo-
laagali ma sa Saetan.
16 Suli lea na mangona wane nia
fungu 'ana 'uga lae ma sasibila lae, na
falole lae ka nii seeri, ma na wane ka
ilia doo ta'ae ki sui naa.
17 Aia, ma na wane ne nia too 'ana
liotooa ne 'ita mai faasia God, nia ne
sakwadoloa faasia ta'aa lae ma ka too
'ana aroaroe, ma na marabibi lae, ma
ka noni maabe uri fafurongo lae, ma
na kwai'ofei lae ma ka ilia doo diana
ki fuana wane ki. Ma ka nao si kwai
maa'ilisi ma si kwaisukei.
18 Toaa ne da bae sulia aroaroe fua
laona toae ki kera da fasia nia kai
fungu ma na fufuana naa ne 'o'oloe
ne kera da kai fufusia.

4

Nao molu si liokwaisulii 'ana dongana molaagali

1 Aia, tee ne adea molu ka olisusuu
ma molu ka firufiru ka lelea firi? Tee
nia naa ne doori doo laa nee fuamolu
'i tala'amolu gwana ne nia firu fainia
si manata laa diana ne molu too ai.
2 Kamolu molu dooria 'asia naa too
lae 'ana doo 'oro ki ma ka nao molu
si too gwai. Doo nai ne adea molu ka
dooria sauwane lae. Ma 'ana si kada
nao molu si ngalia si doo ne molu
dooria 'asia ki naa, kamolu molu ka
safalia naa olisusuu lae, ma molu ka
firu ki na 'amolu. Kamolu molu sait-
omana, si doo ne adea ma molu si too
'ana doo ne molu dooria ki, suli nao
molu si gania guu siana God.
3 Ma si kada kamolu molu gania
God ma ka nao molu si ngalia guu doo
ne molu gania, suli na manatamolu
nia ta'aa. Ne molu dooria gwamolu
doo nai ki fua fale lana elelea 'ana
noni fuamolu 'i tala 'amolu ki.
4 Ma molu ka faasia God mala
'ana ta 'initai ne faasia arai nia.
Lea kamolu molu 'ado kwaimani
fainia ta'aa lae laona molaagali, nia
faatainia kamolu malimae nia ki
God. Lea ta waa 'e dooria lea lae
sulia manata laa laona molaagali, nia
'afitai ka lea sulia manata lana God.
5 Kamolu molu saitomana naa na
Kekeda laa Abu ne 'e 'urii, “God nia
suasuli diana 'asia naa 'ana Mangoe-
doo ne nia alua laona mauria kolu
ki.”* Si kada God nia bae 'uri nai nao
nia si bae tatakwai gwana.
6 Ma na liosaua God fuakolu nia
baita tasa. Nia ne Kekeda laa Abu
ki daka bae 'urii, “God nia ote nia
'ana wane ne naunau, ma nia ka 'ofea
wane ne abulo marabibi.”
7 Doo ne adea guu, molu marabibi 'i
tala 'amolu ma molu ka ilia si doo ne
God nia saea. Molu ka firu suusia sa
Saetan uri nia ka tafi faasi kamolu.
8 Molu 'idu karangia God uri nia ka
'idu karangi kamolu. Molu faa faalua
mauria kamolu ki, molu ka lukasia
doo ta'aa 'oro neki molu ilia ki, ma ka
nao molu si manata ruarua lau sulia
God.
9 Nao molu si waela waela'idi
ma molu si noni sasala lau. Molu
kwaimanatai ma molu ka angi 'ana
angi laa ne baita tasa.
10 Molu abulo marabibi 'i maana
Aofia uri nia ka faa'inito kamolu.

Nao molu si bae ta'aa fua ta wane ne nia manata mamana lau guu

11 Toaafuta nau ka 'ae, molu too
'amolu fasi bae ta'aa lae fuamolu
kwailiu. Lea ta wane nia bae ta'aa
fuana ma nao ka ketoa tii ne nia
manata mamana lau guu 'ana Kraes,
wane nai nia bae ta'aa sulia ma ka
ketoa lau guu taki nia God. Kamolu 'i
tala 'amolu ade molu ka mala lau guu
'ana toaa fua keto lana taki nia God.
Ma si kada kamolu molu ade 'uri nai,
kamolu nao lau toaa uri ade lae sulia
taki nia God. Suli kamolu toaa uri
keto lana gwana taki nia God.
12 God taifili nia naa ne nia falea
mai taki ma ka too 'ana rigitaa uri
keto lana wane sulia taki nai. Doo ne
adea guu, 'oe nao 'osi too gu 'ana ta
rigitaa uri keto lana toolamu ne nia
manata mamana lau guu.

Na kwaifamanataia ki fua toaa suadoo

* **4:5** *'Ana ta ruana alu laa ai nia bae 'urii:* Mauria doo ne God nia alua 'ani kolu, nia too 'ana doori doo laa ne ka rigita uri doori lana doo 'oro 'e'ete ki.

13 Aia, kamolu tai wane molu bae
'urii ne, "'I tari'ina ma nao 'i bobongi,
tara meli lea 'ameli 'ana tii maefera
baita. Tara meli kai too mai seeri
sulia ta tii fa ngali uri meli ka ili raoa
'ameli ki uri toda lana tai malefo 'oro
lau."
14 Aia nau ku saea fuamolu, nao ta
wane 'amolu si saitomana guu si doo
ne kai dao mai 'i bobongi. Suli kolu,
kolu mala gwakolu si sasu ne da suai
sui ka nao'ana 'ali'ali gwana.
15 Bobola fainia sae si doo molu
saea ne 'urii, "Lea manata lana God,
tara kolu ka ilia doo ne kolu manata
toi ki."
16 Ma sui kamolu ne bae lamolu ka
faadiana kamolu 'asia naa nee. Ade
laa ne molu ilia nai, nia garo 'asia
naa.
17 Doo ne adea guu, tii ne nia nao
si ilia si doo diane ne nia saitomana
gwana, wane nai nia abulo ta'aa naa.

5

1 Ma kamolu toaa ne molu suadoo
ki, bobola fainia sae sa 'i tari'ina
kamolu molu ka liodila ma molu ka
angi baita ma molu isisigwau guu.
Suli na 'afitai lae ne kai dao tomolu
nia baita ka tasa.
2 Suli na suadooa kamolu ki da kai
fura tiifau. Na maku kamolu ki 'aide
ki da kai furia.
3 Ma na malefo kamolu ki da kai
fura tiifau. Aia, God nia kai suana
suadooa kamolu ki ma nia kai kwae
kamolu 'ana ere, suli kamolu molu
'etea suadooa kamolu ki laona fa sato
'isi neki.
4 Molu manata fasi sulia na angia
kera toaa ni rao ki ne da rao laona ola
kamolu ki. Kera angi suli ne kamolu
molu lui faafia na fofolia kera ki 'ana
kada ki sui guu. Ma God kolu ne nia
rigita ka tasa, nia rongo sui naa angi
lada ki toaa ni rao nai.
5 'I tari'ina, kamolu molu too 'ana
doo diana 'oro tasa ma molu ka noni
sasala 'asia naa sulia. Sui boroi 'ana
ma kamolu molu mala 'ana ta buluka
da faakobua, uri ka bobola fai fa dani
da kai saungia ai.
6 Kamolu molu ketoa ma molu ka
saungia sui naa toaa 'o'olo ki, sui
boroi 'ana nao kera dasi firu gu fai
kamolu.

Molu susuu ta'aa laona nonifii lae ki

7 Toaafuta nau ki 'ae, molu mama-
rato 'amolu lelea ka dao guu 'asi kada
na Aofia nia kai dao. Molu manata
fasi sulia na wane ne nia rao 'ana ole
si kada nia mamarato ka tau maasia
suana lana fufuana ta doo ne nia fa-
sia. Ne nia mamarato 'ana maasi lana
uni ute ki uri 'arungi lana fasidooa
nia lelea ka sui fatai nia kafi dao 'ana
si kada 'ana koni doo lae.
8 Molu mamarato ma molu ka uu
ngasi lau guu, suli oli lana mai Aofia
nia kwai karangi naa.
9 Toaafuta nau ki 'ae, nao molu si
'ugali kamolu kwailiu uri God ka nao
si keto kamolu lau guu. Suli God nia
ade akau sui naa fua keto lana toae ki
tiifau.
10 Toaafuta nau ki 'ae, molu manata
fasi sulia brofet baki 'i nao, bae kera
da bae 'ana satana God. Toae ki da ilia
doo ta'aa 'oro ki fuada sui boroi 'ana
kera daka susuu ta'aa gwada. Ma
kamolu boroi, molu kai ade lau gu
mala 'ani kera.
11 Kolu ne kolu saitomana, ne nia
diana tasa fuada suli kera da susuu
ta'aa. Kamolu molu rongo sui naa su-
lia na susuu ta'aa laa nia bae sa Diob
fainia si doo bae God nia ilia fuana.
Na doo ta'aa 'oro ki 'asia naa bae da
dao tona sa Diob, sui boroi 'ana ma
nia ka manata mamana gwana 'ana
God. God nia ka manatainia ma ka
kwai'ofei gwana 'ani nia, suli God nia
waa fua kwai'ofei lae fuana wane,
ma ka dooria 'asia naa 'adomi lana
toae ki.
12 Toaafuta nau ki 'ae, si doo baita
uri molu ka saitomana nia 'urii, nao
molu si bae alafuu 'urii, "Mamana
mai 'i langi," ma nao sae molu ka
'urii, "Mamana mai 'ana molaagali
nee." Lea sae kamolu molu saito-
mana si doe nia mamana, molu ka
bae gwamolu 'urii, "Nia mamana."
Ma lea nia nao si mamana, molu ka
bae lau gu 'urii, "Nia nao si mamana."
Ma lea nao molu si ade 'uri nai, tara
kamolu naofia kwakwaea.

Foaa 'ana manata mamana lae nia too 'ana mamanae

13 Ma lea ta wane 'amolu nia too
'ana tasi 'afitaia, alu nia foosia God.

Ma lea ta wane nia ka ele 'asia naa,
alu nia ka nguu 'ana tango lana God.
14 Ma lea ta wane 'amolu nia
ka matai, alu nia ka 'ailia mai
toa naonao ki 'ana konia manata
mamana nia God uri daka foa faafi
nia ma daka gwaia 'ana satana Aofia.
15 God nia kai guraa waa matai nai
suli kera foa faafi nia lao manata ma-
mana lae. Ma lea nia ka ilia tasi abulo
ta'aa lae, tara God kai manata luke
nia.
16 Doo ne adea guu, molu ka fu-
ulangainia abulo ta'aa lae kamolu
ki fuamolu kwailiu ma molu ka foa
fuamolu kwailiu uri molu ka 'akwaa.
Na foa laa nia wane ne nia 'o'olo,
nia too 'ana mamanae.
17 Brofet 'Ilaeja, nia na wane gwana
'uri kolu lau guu, ma nia ka foa to-
tongai uri God ka suusia ute. Ma na
ute ka nao si 'aru sulia olu fa ngali ki
fainia ono madama ki.
18 Sui, nia ka foa lau uri God ka
falea mai ute ka 'aru lau gwana. Uta
nai ka 'aru lau gwana lelea doo ki
tiifau fafona ano nee daka mauri ma
na 'ai ki daka fungu lau gwada.

*Olitainia mai wane ne lea garo faa-
sia God*

19 Toaafuta nau ki 'ae, lea ta wane
'amolu nia lea garo faasia toolan-
gaidooa mamana nee, ma ta wane
'amolu ka olitainia mai wane nai, nia
ka diana 'asia naa.
20 Nia diana uri molu ka saitomana
ne, tii ne nia olitainia mai ta wane
faasia lea garo laa nia, nia faamau-
ria wane nai faasia maea ma faasia
abulo ta'aa laa 'oro nia ki ne God kai
manata lukea.

Na Kekeda laa Totoonao Sa Bita

Sa Bita na 'aboosol bae sa Disas ne kedaa buka nee. Bae nia waa kwaitalai 'ana konia manata mamana ki, ma ka too lau guu lao fera baita bae 'i Rom sulia kasi kada kukuru.

Nia kedaa buka nee uri ka 'adomia toae ki uri daka uu ngasi 'ana si kada 'afitaie ki dao toda suli ne kera toaa nia ki Kraes. Nia dooria uri manata lada ka ngasi diana 'ana faamamane lana si Faarongoa Diana nee sulia Kraes. Nia ka dooria uri kera daka uu ngasi ma daka ele gwada uria liu lae lao nonifiie ki ma na 'afitaie ki ne dao toda nunufana kera da kwaimani 'ana sa Disas waa bae nonifii baita mai fuada. Na 'afitaia baita neki kera dao toi ki na doo uri ka ilitona manata mamana laa kera 'ana Kraes. Ma lea kera daka uu ngasi, tara God nia kai kwaiarangai kera 'ana mauria firi 'ana si kada sa Disas Kraes nia oli mai.

Na 'inifuui baee ki lao buka nee

Na mauria diana ne Kristin nia too ai 1:1—2:10
Na abulo laa ne kristin kai too ai 'ana si kada 'ana 'afitaie ki 2:11—4:19
Bae lana sa Bita fua toaa kwaitalai ki 5:1-14

1 Kekeda laa faasia nau sa Bita na 'aboosol sa Disas Kraes.

Nau ku kekeda kau fuamolu toaa bae God nia fili kamolu naa, bae molu too lao molaagali mala 'ana toaa 'e'ete ki lau gwana suli ne fera mamana kamolu 'e nii mai 'i salo. Kamolu molu too tagabola sui gwamolu lao lolofaa nai ki 'i Bontas, 'i Geleisia, 'i Kabadosia, 'i 'Eisia, ma 'i Bitinia.

2 God na Maa 'e saitomamolu ma ka fili kamolu 'ua naa. Na Anoedoo Abu lau guu ka efa kamolu molu ka too 'e'ete naa fua ade lae sulia doori lana God ma fua faafaalu lae 'ana 'abuna sa Disas Kraes.

Alu God nia ade diana 'ana fuamolu ma ka falea 'ana aroaroa nia fuamolu ka totoo firi.

Na manata ngadoe 'ana mauria firi

3 Kolu tangoa God ne Maa nia Aofia kolu sa Disas Kraes! God nia 'ofe kolu ka tasa ma ka falea mauria falu fuakolu 'i nunufana tatae lana sa Disas Kraes faasia maea. 'I seeri kolu kolu ka too 'ana manata ngadoe 'ana kwaimaasi lae maasia ngali lana

4 doo diana 'oro ne God nia taingainia maasi kolu toaa nia ki lao fera 'i salo. Na doo nai ki 'afitai naa lelea daka kwali ma nao daka fura ma nao daka funu.

5 God nia fofolo suusi kamolu 'ana tetedea baita nia suli molu manata mamana 'ani nia, ma nia kai fofolo suusi kamolu lelea ka dao 'afa sato 'isi. 'I seeri nia kai faamauri kamolu 'uri ne nia 'ita ka manata toi naa ili lana fuamolu.

6 Molu ele 'amolu sulia si doo nai sui boroi 'ana molu ka kwaimanatai 'ana si kada tu'uu nee suli na 'afitaia 'oro neki molu liu 'i laona ki.

7 Na 'afitaia nai ki da kai faatainia manata mamana laa kamolu nia doo mamane. Na manata mamana laa kamolu nia mala 'ana gool ne da suungia 'ana ere uri ka sasaolia diana. Ma God nia dooria na manata mamana laa kamolu ka talua lau gool ne totoo kai funu lau gwana, aia manata mamana laa kamolu ka nao si sui. Ma God nia kai bae diana suli kamolu, ma kai faa'inito kamolu, ma ka sae'inito tasa 'ani kamolu 'afa Sato sa Disas Kraes nia kai dao ai.

8 Kamolu molu liosau 'ana Aofia sui boroi 'ana ka nao molu si suana 'ua, ma molu ka manata mamana lau gu 'ani nia sui boroi 'ana ka nao molu si suana guu 'i tari'ina. Nia 'uri nai, molu ele 'amolua 'ana ele laa baita ne ta baea boroi nao si tala'ana unu lae sulia ai.

9 Molu ele 'uri nai, suli God nia faamauri kamolu. Na mauria firi nai, nia na kwaiaraa ne molu ngalia uria maana manata mamana laa kamolu 'ani nia.

10 Na mauria firi nai God nia falea fuamolu nai, na brofet baki da bae mai sulia doo diana nai 'ana kada 'i nao, kera da nani burina ma daka dooria 'asia naa saitoma diana lae ai.

11 Sulia na Anoedoo nia sa Disas Kraes nia too na 'ani kera, ma ka faatainia ne Kraes nia kai nonifii sui fatai nia kafi 'inito. Ma daka sasi uria dao toi lae si kada tee ne Kraes nia kai

dao, ma na tee ne kai fuli 'ana si kada
nia dao mai.
12 Ma God nia ka faatainia fua bro-
fet nai ki na doo nai ki nao dasi fuli
'ua 'ana si kada kera too ai lao molaa-
gali. Nia kai fuli lau 'ana 'i buri 'ana
si kada ne kamolu molu too ai. Kera
da bae sulia doo neki molu ka rongoa
'ana si kada tai wane da faatalongai
sulia si Faarongoa Diana nee. Na
Anoedoo Abu ne God nia falea mai
faasia 'i salo, nia naa ne kai ilia toaa
nai uri daka faatalongai 'ana rigitaa
nia. Na 'ensel ki boroi da dooria lau
guu daka saitoma diana 'ana mauria
firi diana tasa nai.

Na tooa ne aoloa

13 Molu lilio diana, ma molu ka
manata 'o'olo. Molu ka manata too
suli ne God nia kai 'ofe kamolu 'ana
si kada sa Disas Kraes kai dao mai.
14 Molu ka ade suli God, ma ka nao
molu si lea lau sulia kwaidooria bae
molu too ai 'ana si kada bae nao molu
si saitomana 'ua si Faarongoa Diana
nee.
15 Molu abulo aoloa 'ana doo ki sui
guu suli God ne nia fili kamolu nia
aoloa.
16 Suli lao Kekeda laa Abu God nia
bae 'urii, “Molu abulo aoloa molu ka
abu, suli nau ku aoloa ma ku abu.”
17 Ma ni kamolu molu saea God
'ana “Maa” 'ana si kada molu foa. Ma
molu ka manata lau guu toi ne nia
kai ketoa toae ki sui guu faafia doo
neki kera da ilia ki, ma nao nia si
'ilisi wane. Nia ne adea, molu ka
sae'inito 'ani nia 'ana si kada ne molu
too mala 'ana toaa 'e'ete lau gwana
lao molaagali nee.
18 Kamolu molu saitomana sui naa,
God nia foli ka olitai kamolu 'ana doo
baita tasa, uri nia kai luke kamolu
faasia abulo laa tatakwai ki mai faa-
sia kokoo kamolu ki. God nia ka foli
olitai kamolu 'ana na doo ne talua
silfa ma nao gool.
19 God nia foli olitai kamolu 'ana
mae lana sa Disas Kraes ne mala
'ana ta kale sifsif ne diana tiifau fua
afuafu lae ai.
20 God nia filia mai Kraes 'ua naa
'i nao 'ana saungai lana molaagali.
Ma 'i tari'ina, lao fa sato 'isi neki naa,
sa Disas Kraes nia dao na mai uri ka
faamauri kamolu.
21 Na rao lana sa Disas Kraes, nia
ne adea molu ka manata mamana
'ana God ne tatae nia faasia maea ma
ka faa'inito nia, uri manata mamana
laa kamolu ma na manata ngadoa
kamolu ka rautoo 'ana God.
22 Ni kamolu molu ade sulia naa
toolangaidooa mamane, ma molu
ka tagisi kamolu 'i tala'amolu faa-
sia abulo laa ta'aa kamolu ki, nia ne
molu ka liosau mamana 'ani kamolu
kwailiu toaa ne molu manata ma-
mana ki. Suli ne nia 'uri nai, ne
molu ka faatetedea liosaue fuamolu
kwailiu.
23 Kamolu molu futa falu naa, ta
nao molu si futa lau sulia kwalafaa
ne kai funu lau gwana. Kamolu molu
futa 'ana kwalafaa nia God ne mauri
firi, ma molu ka futa 'i nunufana ade
lae sulia si bae ne totoo si sui.
24 Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii,
“Kolu wane kolu mala gwakolu na
lalano ma na 'initoa lakolu ka
mala gwana takana lalano nai
suai lae diana tasa.
Si kada na lalano nia kuku, na takana
boroi ka 'asia lau guu.
25 Aia, na bae lana God nia totoo nao
si sui.”✡
Ma si baea nai gu ne si Faaron-
goa Diana nee da faarongo kamolu ai
nee.

2

1 Suli kamolu ne molu futa faalu
naa, kamolu molu ka taga naa 'ana
doo ta'ae ki sui guu faasi kamolu. Ne
nao molu si kwaisukei lau, ma molu
si 'uga, ma ka nao molu si saea lau
doo ta'ae ki sulia wane ki.
2 'Ana si kada ki sui guu, molu ka
susuu uria bae lana God mala 'ana
ta wela bibiu ne nia ilia uri susu lae
'ana gaa nia. Molu ade 'uri nai uri na
too lamolu ka diana ma ka 'idu ka lea
'alaa lao mauria firi ne molu too ai
nee.
3 Molu ka ade 'uri nai lau guu suli
ne kamolu molu saitoma diana 'ana
Aofia nia ade diana tasa fuamolu.

Kolu na konia abu nia God

✡ **1:25** 'Aesaea 40:6-8

4 Molu lea mai sia sa Disas waa ne
nia mauri ka lelea firi. Sa Disas nia
talafana maefau 'ana maurie. Wane
ki da ote kera 'ani nia, sui boroi 'ana
ta nia ne God filia suli nia 'e diana
tasa.
5 Kamolu talafana naa maefau
mauri ki, suli ne molu faolomainia
God ka saungainia beu nia 'ani
kamolu. Ma ni kamolu lau guu na
toaa ni foa nia ki sui guu, ma molu ka
falea afuafue ki talea God ne nia ele
sulia 'i nunufana sa Disas Kraes.
6 Suli bae lana God lao Kekeda laa
Abu nia bae 'urii,
"Molu liotoi 'amolua! Nau kwai filia
tii wane ma kwai alu nia kai
too lao maefera 'i Saeon* mala
'ana ta maefau ne ku alu.
Na wane nai, na wane diana tasa
mala bae ta maefau diana tasa
'ana faangilo lana beu.
Tii ne nia manata mamana 'ana wane
nai, nia 'afitai ka manata 'asia
fuana."✡
7 Na toaa ne kamolu molu manata
mamana ki, na maefau nai nia mae-
fau diana tasa kamolu. Aia, ma na
toaa ne nao dasi manata mamana ki,
"Na maefau nai toaa saungai beu
ki da ekwatainia nai nia naa
ne maefau 'initoa nai 'ana
faangilo lana beu."✡
8 Ma na Kekeda laa Abu ka bae sulia
maefau nai ka bae lau gu 'urii,
"Toae ki da kai lakwadora 'ana mae-
fau nai ma da kai 'asi kera."✡
Kera lakwadora 'ani nia suli nao
dasi ade sulia si faarongoa ne da ron-
goa faasia God, ma daka lakwadora
suli God ne nia saea si doo nai kai fuli
fuada.
9 Aia ma ni kamolu, kamolu na
toaa God nia fili kamolu ki sui naa.
Ne kamolu toaa ni foa nia ki naa na
Aofia, ma na toaa nia ki God. Suli ne
kamolu toaa nia ki naa, kamolu molu
ka faarongo talo naa 'ana doo diana
neki sui guu nia ilida ki. God nia fili
kamolu ma ka 'aili kamolu mai faasia
lao rorodoa lae uri molu ka ruu mai
lao folaa diana laa nia.
10 'Ana si kada sui naa, kamolu nao
lau toaa nia ki God ma ka nao molu
si saitomana guu kwai'ofei laa nia.
Ma sui 'i tari'ina, God nia kwai'ofei
fuamolu ma ni kamolu na toaa nia ki
naa.

Toaa rao nia ki God

11 Liliosaua nau ki 'ae, 'ana si kada
ne molu too 'ua lao molaagali nee,
kamolu molu too sala ki gwamolu
suli na fera mamana kamolu 'e nii
mai 'i salo. Nia ne adea nau ku bae
fifii fuamolu ma ku dooria uri molu
ka bulasi manataa faasia kwaidooria
ta'ae 'ana noni. Suli na kwaidooria
ta'aa nai ki da firu fai mauria falu ne
kamolu too ai.
12 Molu ka too 'ana tooa diane 'i
matangana toaa ne nao dasi manata
mamana. Uri lea kera daka sae garo
lamolu boroi 'ada, si kada kera da
suana doo diana neki molu ilida, kera
daka tangoa God uria 'ana fa Sato ne
nia kai dao ai.
13 Kamolu toaa nia ki Aofia naa nai.
Nia 'uri nai, molu ade sulia toaa ne
da 'inito fuamolu lao molaagali nee
mala 'ana Waa 'inito nee 'i Rom ne nia
'inito tasa,
14 ma wane tee ne nia filia uri fale
lana kwakwaea fua tii kera ne da
ilidoo garo, ma fua tango lana tii ne
abulo lana 'e diana.
15 Suli God nia dooria molu ka ilia
doo diane ki uri molu ka faataaroa
baea tatakwai kera ki toaa oewanea
ki ne da olisusuu fai kamolu.
16 Molu too naa mala 'ana toaa da
sakwadoloa ki. Ma ka nao molu si
kwaifii lau sae sa nia diana gwana
uri molu ka abulo ta'aa 'amolu suli ne
kamolu toaa sakwadoloa ki gwana.
Molu too naa mala 'ana toaa da rao ki
fua God.
17 Molu ka sae'inito 'ana toae ki sui
gwana, molu ka liosau 'ana toaa man-
ata mamana ki, molu ka sae'inito
'ana God, ma molu ka sae'inito 'ana
waa 'inito tasa 'i Rom lau guu.

Toaa rao tatakwai ki

18 Kamolu toaa rao tatakwai ki,
molu ade suli bae lana waa baita
kamolu ki ma molu ka sae'inito 'ani
kera. Molu ade 'uri nai fua waa neki
sui guu da 'inito fuamolu, ta nao lau

* **2:6** *Saeon:* Satana gwa labusua bae na beukaua 'i Durusalem nia nii gwauna. Satae doo da 'ailia lau guu 'ana fera 'i Durusalem ma na toaa 'i Durusalem. 'I seki, si satae doo nee nia fuutoi toaa manata mamana ki 'ana Kraes. ✡ **2:6** 'Aesaea 28:16 ✡ **2:7** Sam 118:22 ✡ **2:8** 'Aesaea 8:14-15

fua taifilia gwana waa neki da 'ofe
kamolu. Molu ilia lau guu fua toaa ne
da susuala ki fuamolu.
19 Suli God nia kai faadiana kamolu
lea molu dao toi nonifii lae uri maana
molu ilia doori lana, ma ka nao lau
uri maana ili lana tasi doo ta'aa.
20 Lea da malasiofa kamolu faafia
si doo ne molu ilia ka ta'aa, 'afitai
molu ka ngalia kwaiarae uria. Aia,
ma lea kamolu molu nonifii maana
ne molu ilia doo ne 'o'olo, God nia kai
faadiana kamolu uri maana.
21 God nia 'aili kamolu mai uri non-
ifii lae 'uri nai. Suli sa Disas Kraes 'i
tala'ana, nia nonifii uri ka faamauri
kamolu ma uri ka alua naa faatai
lana fuamolu uri molu ka ilia suli ne
nia too ai.
22 Sa Disas nao si ilia tasi doo si
ta'aa, ma ka nao si suke 'ana tasi doo.
23 Si kada bae da tangasi nia 'ana
si baea ta'ae ki sui gwana, nia nao si
olisi kera guu 'ana tasi baea ta'aa. Ma
si kada bae nia nonifii, nia nao si saea
tasi doo uri faamau lada lae. Nia 'e
lukasi nia gwana 'i 'abana God waa
ne kai keto 'ana 'o'oloe.
24 Ma sa Disas Kraes 'i tala'ana nia
ngalia naa abulo ta'aa laa kolu ki 'ana
nonina 'i tala'ana 'ana mae lana 'ana
'airarafolo uri kolu ka faasia abulo
ta'aa laa kolu ki ma kolu ka too 'ana
birangaa 'o'olo. Nia ka gura kolu naa
'ana nonifii lana.
25 'Ana si kada bae sui naa, kamolu
molu mala 'ana sifsif neki da garo
leaa faasia wane ni fofolo kera. Ma
sui 'i tari'ina kamolu molu ka oli na
mai siana wane ne lio sulia mango-
molu ki, ne sa Disas Kraes.

3

Keni 'afe ki

1 Kamolu keni 'afe ki boroi molu ka
ade lau gu 'uri nai. Ne molu ka ade
lau guu sulia arai kamolu ki, uri lea
tai wane 'ani kera nao dasi manata
mamana 'ana bae lana God, ka nao
molu si bae boroi sulia fuada, kera
daka manata mamana lau guu 'i nun-
ufana ade diana lana 'afe kera ki ni
kamolu.
2 'I seeri kera daka manata ma-
mana suli ne da suana kamolu molu
sae'inito 'ana God ma na abulo lam-
olu ka 'o'olo.
3 Aia, ni kamolu keni ki, nao molu
si sasi uri kwanga laa kamolu ne lea
mai faasia bulasi ifu laa kamolu ki,
ma nao na saingi lana doo waasi-
nasina ki, ma nao lau ofi lae 'ana
maku diane ki ne liu lada ki baita
tasa.
4 Si doo nai lau 'ana ne, na kwanga
lamolu ka nii 'ana birangaa diana
kamolu ki ne da sakatafa mai faasia
lao mangomolu ki. Ne si birangaa
'ana gere lana toae ma si baea 'ana
aroaroe, suli si abulo laa 'uri nai lau
'ana ne God nia dooria. Ma na dianaa
'uri nai, 'oko waro boroi 'afitai lelea
nia ka ta'aa lau.
5 Na keni 'initoe ki 'ana kada 'i nao
ne kera manata mamana 'ana God
ade lada ne kera daka kwanga ne
kera ade sulia arai kera ki.
6 Ma ta ai ade 'uri nai gu ne ni
Sera. Nia ade sulia sa 'Abraham ma
ka 'ailia sa 'Abraham 'ana waa baita
fuana. Ma ni kamolu lau guu, lea
molu ilia doo 'o'olo ki ma ka nao molu
si alamatainia ta wane ka faamau
kamolu faasia, kera daka 'aili kamolu
'ana saari nia ki ni Sera.

Arai ki

7 Kamolu waa arai ki molu ka ade
'initoa lau gu 'uri nai. Ne molu too
kwaimani lau guu fai 'afe kamolu ki
ma molu ka lio saitomana ne kera
nao dasi tetede mala 'ani kamolu. 'I
seeri molu ka ade diana fuada. Molu
ka sae'inito 'ani kera suli God nia
falea mauria falu fuada mala lau guu
ni kamolu. Molu ka ilia si doo diana
nai uri ka nao tasi doo si suusia foa
laa kamolu ki.

Molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu

8 Aia, nau ku too 'ua 'ana tai doo
ki uri sae lana fuamolu. Molu alu
tii si lio, molu ka liosau 'ani kamolu
kwailiu mala 'ana bara waisaasina
ki, molu ka manatai kamolu kwailiu
ma molu ka faatu'uu kamolu 'i
matangamolu kwailiu.
9 Nao molu si duua ta'aa lae 'ana
ta'aa lae. Lea wane ki da saea doo
ta'ae ki fuamolu, nao molu si duua
lau 'ana sae lana doo ta'ae ki fuada.
Oli molu ka duua 'amolu 'ana sae
lana doo diane ki fuada. Molu ade
'uri nai, suli God nia 'aili kamolu mai
ma nia kai falea lau guu doo diane ki
fuamolu.

10 Suli na Kekeda laa Abu nia saea,
"Tii gwana ne nia dooria mauri lana
lao molaagali nee kai diana ma
kai ele, nia diana fua wane nai
ka nao si bae ta'aa ma si suke.
11 Ma nia ka abulo 'e'ete faasia ili lana
doo ta'ae ki, ma na abulo lana
ka diana.
Ma nia ka sasi ngangata uri too lae
'ana aroaroe.
12 Suli God nia kai suasulia toaa too
lada 'o'olo, ma kai gwalinge
uria foa laa kera ki.
Aia ma toaa ne ade lada ki ta'aa, nia
ka uu suusi kera."✡

Nonifii lae uri maana ade 'o'olo lae

13 'Afitai ta wane ka dooria ili lana tasi doo ta'aa 'ani 'oe lea 'oe susuu fai ili lana doo diane ki fuana.
14 Sui boroi 'ana lea kamolu molu nonifii uri maana ne molu ilia doo 'o'olo ki, God ne kai falea dianae fuamolu uri maana. Nao molu si maungia ta wane ma ka nao molu si manata 'u'ufa.
15 Molu sae'inito 'amolu 'ana Kraes na Aofia lao mangomolu ki. Ma 'ana si kada ki sui guu molu ka ade akau maasia luu lana ta wane ne nia kai ledi kamolu uri faarongo lae 'ana malutana manata mamana laa kamolu 'ana Kraes. Ma si kada molu bae sulia manata mamana laa kamolu fuada, molu ka bae marabibi fuada ma molu ka sae'inito 'ani kera.
16 Molu ka suasuli diana 'ani kamolu fasi ili lana si doo ne garo, uri lea tai wane daka saea tai doo ta'aa sulia tooa diana kamolu 'ana lea lamolu burina Kraes, kera daka 'ide 'ada sulia si doo ne kera da saea.
17 Nia diana uri molu ka nonifii uri maana ade lae sulia doori lana God. Na nonifii lae uri maana abulo diana laa kamolu nia diana ka talua lea sae kamolu molu ka nonifii uri maana abulo ta'aa laa kamolu ki.
18 Kraes nia nonifii ka mae 'ana tii si kada guu uri ngali lana abulo ta'aa lae ki sui naa. Nia 'afitai oli ruana ka mae lau. Nia wane 'o'olo nia mae uri toaa abulo ta'aa uri ka talai kamolu siana God. Kera da saungi nia bali 'ana noniidoo nia ka mae naa 'ana 'airarafolo, sui God ka faamauri nia 'ana Anoedoo Abu.
19 Ma 'ana Anoedoo Abu, Kraes nia ka lea siana mangoedoo ki lao lookafo ma ka faarongo kera ne nia siitasa naa.
20 Na mangoedoo nai ki na mangona toaa da mae 'ua naa otofana si kada sa Noa 'e saungainia baru baita bae. Kera nao dasi ade sulia God, sui boroi 'ana nia ka marabibi gwana fai kera lelea sa Noa ka faasuia saungai lana baru baita bae. Si kada na baru bae nia sui naa, na kwalu ai gu ne da lea 'i laona ma na kafo bae ka faamauri kera faasia kwakwaea nia God fua wane ki.
21 Na kafo bae, nia mala 'ana faatai lana siuabu lae ne nia saitomana kai faamauri kamolu 'i tari'ina. Siuabu laa nai nao lau uri faafaalu lana nonimolu 'ana kafo, nia na siuabu laa 'e faatainia kamolu gania God uri nia ka ngalia ta'aa laa kamolu ki ma ka faa faalua mauria kamolu ki. Siuabu laa nai ka faamauri kamolu nunufana tatae lana sa Disas Kraes.
22 Sa Disas nia oli naa uri 'i salo ma ka nii naa 'i bali aolo nia God. Ma God ka alu nia ka gwaungai naa fua 'ensel ki, ma fua rigitae ki sui naa 'i salo.

4

Na mauria falu

1 Kamolu molu saitomana, sa Disas Kraes nia nonifii 'ana si kada bae nia too lao molaagali. Nia 'uri nai, kamolu lau guu molu ka kwaimaakwalii gwamolu uria nonifii lae. Suli na wane ne nia nonifii 'uri nai ne nia sui faasia abulo ta'aa lae.
2 Nia ne, safali 'i tari'ina ka oli 'alaa, kamolu molu malimae naa 'ana kwaidooria ta'aa kamolu ki ma molu ka ade na 'amolu sulia na kwaidooria nia God.
3 'Ana si kada sui naa, abuloa kamolu ki nia mala 'ana toaa ukita ki. 'I tari'ina nee, kamolu molu faolomainia na 'amolu mauria kamolu ki fua ooe lae ma kwaidooria ta'ae ki, ma kuu lilinge lae, ma fua fafangaa ta'ae ki. Ma God nia ka rakesasu lau guu 'ani kamolu sulia molu foosia na nunuidoo saungai lana ki.
4 Ma 'i tari'ina nee, toaa ukita ki da kwele suli ne nao molu si 'ado naa fai

✡ **3:12** Sam 34:12-16

kera 'ana doo ta'aa neki da ilida ki. Nia ne adea daka saea baea ta'ae ki suli kamolu.
5 Aia, ma God nia liongai kera ne totoo 'ana tafa sato uri kera da kai bae sulia na doo neki sui guu da ilia. God nia ade akau, naa fua keto lana toaa mauri ma na toaa da mae ki naa.
6 Si doo nai ne adea wane ki daka faarongo 'ana si Faarongoa Diana nee fua toaa neki da mae ki naa. 'Ana si kada kera mauri 'ua, toae ki da keto kera, ma sui boroi 'ana, 'i tari'ina na mangoda ki mauri naa fai God.

Rao 'o'olo 'ana fale laa nia ki God

7 Nia karangi kai dao naa 'ana sui lana doo ki sui guu. Doo ne adea guu, molu manata diana ma molu ka suasuli diana 'ani kamolu 'i tala'amolu uri molu ka tala'ana foa lae.
8 Si doo 'initoa tasa nai naa ne molu liosau mamana 'ani kamolu kwailiu. Suli lea na liosaua kamolu nia 'uri nai, nia ka walude gwana fua manata luke lana tasi doo ta'aa boroi 'ana ne ta wane ka ilia fuamolu.
9 Molu kwaisaarei ma molu ka ilia 'ana ele lae.
10 God nia falea si fale laa 'e'ete kwailiu ki fuamolu 'i nunufana ade diana laa nia. Nia 'uri nai, kamolu sui guu wane ki 'i tala'ada molu ka ili raoa 'ana si fale laa 'e'ete nai ki ma molu ka sua diana sulida ki 'ana rao kwai'adomi lae 'i matangamolu kwailiu.
11 Tii 'amolu ne God 'e falea saitomadooe fuana uri faatalongai lae, alu nia faatalongainia bae lana God. Ma tii 'amolu ne God 'e falea saitomadooe fuana uri kwai'adomi lae, alu nia kwai'adomi 'ana tetedea ne God falea fuana. Ade 'uri nai uri si kada wane ki da suana doo nai ki molu ilida ki, kera daka tangoa God suli sa Disas Kraes. Alu na 'initoae ma na tetedee na doo nia naa sa Disas Kraes ka lelea firi. Iuka nia 'uri nai.

Nonifiie uri maana too lae fua God

12 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, nao molu si tona 'ana ilitooa ne dao tomolu. Suli toaa ne da manata mamana ki 'ana sa Disas Kraes, kera saitomana daka liu lao 'afitaia 'oro ki.
13 Molu manata ele 'amolua suli ne molu 'ado fai sa Disas Kraes 'ana nonifii laa nia uri molu ka ele molu ka noni sasala 'ana si kada nia kai dao mai fai 'initoaa kwanga nia.
14 Lea da 'oitomolu faafia satana Kraes ne talo fai kamolu, nia 'oilakea fuamolu suli 'e faatainia na Anoedoo Abu nia God 'ana 'initoae 'e nii fai kamolu.
15 Lea sae kamolu molu ka nonifii boroi 'amolu, nao molu si nonifii lau uri maana ne molu sauwane, ma nao molu ka beli, ma nao molu ka ilia doo ta'aa 'e'ete 'oro, ma nao molu ka liu kwailiu uri saketo lana si doo kera ki tai wane.
16 Aia, ma lea sae kamolu molu ka nonifii uri maana ne molu manata mamana 'ana Kraes, nao molu si 'ide lau fainia. Kaa molu tangoa 'amolu God suli ne satana Kraes nia talo fai kamolu.
17 Si kada fua safali lana kwakwaea kai dao mai. Ma God nia kai ketoa fasi 'ana toaa nia ki totoonao. Ma lea nia kai ketoa fasi 'ana toaa nia ki, nia kai babasia na kwakwaea nia 'ana si kada nia kai faasuia kwakwaea nia 'ana toaa neki nao dasi manata mamana 'ana si Faarongoa Diana nia.
18 Suli ne Kekeda laa Abu nia bae sulia si kada God kai ketoa toaa neki nia ka 'urii,
"Lelea nia 'afitai fua toaa 'o'olo ki uri daka mauri, nia 'afitai ka tasa lau fua toaa ta'aa ne nao dasi manata mamana ki 'ana God."✡
19 Doo ne adea guu, lea kamolu molu nonifii uri maana ili lana doori lana God fuamolu, molu ka alua mauria kamolu ki lao 'abana God waa ne saungai kamolu, suli nia kai suasuli kamolu. Ma molu ka 'abarua 'amolu 'ana ili lana doo diane ki.

5

Si baea fua toaa kwaitalai ki

1 Aia, nau ku bae fuamolu toaa kwaitalai ki fua konia manata mamana na 'i sena. Nau ta wane kwaitalai lau guu ne ku suana sui naa nonifii lana Kraes ma kwai 'inito fainia 'ana si kada nia oli mai. Doo ne adea guu, nau ku gani kamolu

✡ **4:18** Brofeb ki 11:31

2 uri molu ka lio diana sulia toaa ne
da manata mamana ki. God nia aluda
'i 'abamolu. Molu lio diana suli kera
mala 'ana wane lio sulia sifsif ki. God
nia dooria uri molu ka noni maabe
'ana ili lana raoa nai, ma ka nao lau
suli ne molu manata toi sae God nia
suumai kamolu fuai. Nia diana uri
molu ka lio suli kera suli ne kamolu
molu dooria 'adomi lada, ma ka nao
lau suli ne da foli kamolu uri maana.
3 Ma ka nao molu si oroia toaa neki
God nia aluda lao 'abamolu, molu ka
talai kera 'i burimolu uri ili lana raoa
diane ki.
4 Ma lea kamolu molu lio suli kera
'uri nai, sa Disas ne mala 'ana gwaun-
gai kera toaa ni lio lae sulia sifsif, ma
nia kai falea kwaiaraa 'inito ne diana
lelea firi fuamolu, 'ana si kada nia kai
oli mai.

5 Ma ka 'uri nai lau gu fuamolu toaa
dafi baita ki, molu ka ade sulia toaa
baite ki. Ma ni kamolu sui guu molu
manata mamana, molu ka faatu'uu
kamolu uri molu ka kwai'adomi
fuamolu kwailiu. Suli na Kekeda laa
Abu bae nia bae 'urii,

"God nia kai tatae susuala fua toaa
da naunau ki, ma nia kai 'ofea
toaa da marabibi ki."✡

6 Doo ne adea guu, molu marabibi
ma molu ka ade sulia God ne nia
rigita ka tasa, uri nia ka faa'inito
kamolu 'ana si kada nia 'olea.
7 Ma molu ka alua na manata
'abarua laa kamolu ki sui guu 'i
'abana, suli nia suasuli kamolu.

8 Molu ka lilio diana, sulia sa Sae-
tan, na malimae kamolu, nia liu
kwailiu gwana uri mala 'ana ta doo
mauri kwasi ne saitomana 'ani lana
toaa ki. Suli sa Saetan nia dooria 'asia
naa tauwela lamolu lae.
9 Molu uu ngasi 'ana manata ma-
mana laa kamolu, ma molu ka firu
suusia sa Saetan, suli kamolu molu
saitomana ne toaa manata mamana
ki 'ana fera 'oro neki lao molaagali,
kera da nonifii lau guu 'uri kamolu.
10 Ma 'i burina ne kamolu molu
nonifii sulia si kada kukuru, God nia
kai faafaalu kamolu, ma kai faatet-
ede kamolu uria na manata mamana
laa kamolu ka nao si sui. God nia 'aili
kamolu mai uri molu ka too fai Kraes
ma molu ka 'inito fainia totoo firi.
11 Ma nia ka too 'ana tetedea baita
ne totoo firi! Iuka nia 'uri nai.

Si doo 'isi ki 'ana manata diana lae

12 Sa Saelas waa ne 'adomi nau
'ana keda lana kekeda laa kukuru
nee, nia na toolakolu, suli nia man-
ata mamana 'ana Kraes. Ma nau
ku saitomana na raoa sa Saelas, nia
diana tiifau. Ma si doo ne adea ku
falea na kekeda laa ne fuamolu ne uri
ka faangasi kamolu ma ku bae sulia
kwai'ofei laa mamana nia God. Aia,
molu uu ngasi lao liosaua nai.
13 Toaa ne da manata mamana lao
fera 'i Babilon*, kera da falea bae
diana laa kera fuamolu. God ne fili
kera, mala lau guu nia fili kamolu.
Ma sa Maak nia falea lau guu kau si
baea diana nia fuamolu. Nia mala
'ana wela mamana nau.
14 Ma 'ana si kada kamolu molu
suamolu kwailiu, molu ka faatainia
liosaua kamolu fuamolu kwailiu.
Nau ku foa fuamolu sui guu toaa
nia ki Kraes, uri molu ka too 'ana
aroaroe.

✡ **5:5** Brofeb ki 3:34 * **5:13** Na satana maefera bae da ngalia toaa 'Israel daka too ai sulia fa ngali 'oro baki. 'I seki alamia da 'ai 'ana si satae doo nee 'ana si kada kera fuutoi maefera 'i Rom. Alamia daka 'ai lau gu ai 'ana ta maefera gwana ne toaa manata mamana ki da too ai ma daka too gwada mala toaa 'e'ete lau gwana.

Na Ruana Kekeda Laa Faasia Sa Bita

Si doo baita ne sa Bita nia manata 'abarua 'asia naa sulia ne nia dooria uri Kristin ki daka uu suusia toolangaidooa garo ki. Nia ka saea fuada uri daka dau ngasi 'ana faarongo talo lae sulia God ma sa Disas Kraes. Ne kera da bae sulia si baea mamana ne da rongoa faasia toaa baki da tala suana guu sa Disas ma daka tala rongoa guu toolangaidooa nia.

Sa Bita nia manata 'abarua sulia toolangaidooa garo ne saea Kraes nia 'afitai ka oli lau mai. Sa Bita nia ka saea ne, Kraes mone nia nao si oli 'ua mai. Ma sui ta, nia nao si oli 'ua mai suli God nia dooria uri nao ta wane si funu. God nia dooria uri toae ki sui guu daka lukasia birangaa ta'aa kera ki ma daka oli mai sia God.

Na 'Inifuui Baea ki Lao Buka Nee:

God nia fili kolu uri too lae sulia birangaa nia 1:1-21
Si baea sulia toolangaidooa garo ki 2:1-22
Si baea sulia oli lana mai Kraes 3:1-18

1 Nau sa Saemon Bita wane ni rao
ma na 'aboosol nia sa Disas Kraes ne
ku kekeda kau fuamolu. Sa Disas
Kraes nia na God kolu ma na Wane
Kwai faamauri kolu. Nia 'adomi
kamolu lao 'o'oloa nia ma molu ka
manata mamana 'ani nia mala lau
guu 'ani kameli.
2 Alu God nia ade diana baita
tasa 'ana fuamolu ma ka falea 'ana
aroaroa baita tasa nia fuamolu ka
lelea firi 'i lao saitoma diana laa
kamolu 'ana God ma na Aofia kolu sa
Disas.

God nia 'aili kolu mai ma ka fili kolu

3 God nia fale tiifau naa 'ana doo
ki fuakolu 'ana tetedea nia, uri ka
'adomi kolu uri kolu ka too diana
fuana. Nia fale tiifau 'ana doo nai ki
fuakolu suli ne kolu lea mai kolu ka
saitoma diana 'ani nia. Nia 'aili kolu
mai uri kolu ka 'ado fainia lao taloa
nia.
4 'I seeri guu, nia ka falea doo diana
tasa neki nia alangainia fuakolu uri
birangakolu ka diana mala lau guu
birangana God ma kolu ka lau faasia
birangaa ta'aa nee lao molaagali ne
saitomana ka saketo kolu.
5 Ma suli ne God nia falea naa doo
nai ki fuamolu, molu sasi ngangata
uri manata mamana laa kamolu ka
ngasi. Ma molu ka ilia lau guu doo
neki: Molu abulo 'o'olo, molu ka sait-
oma diana 'ana God,
6 molu ka suasuli diana 'ana mau-
ria kamolu ki 'i tala'amolu, molu ka
lalifuu lao 'afitaie ki, molu ka liok-
waisulii 'ana birangana God,
7 molu ka too 'ana kwaimania ni
bara waisaasina lae ma molu ka
liosau 'ani kamolu kwailiu.
8 Na doo diana nai ki lea kamolu
molu too ki ai ka baita ma ka 'oro lao
tooa kamolu ki, kamolu molu ka ilia
doo diana 'oro ma na raoa kamolu ki
gwauna ki 'ana saitoma lamolu 'ana
Aofia kolu sa Disas Kraes.
9 Ma tii gwana ne nao si too 'ana
birangaa nai ki nia na wane maarodo
gwana ne nia nao si manata toi naa
bae God manata lukea sui naa abulo
ta'aa laa nia ki.
10 Doo ne adea guu toaafuta nau ki
'ae, molu rao tetede 'ana ili lana doo
neki kai faatainia kamolu toaa God
nia fili kamolu ma ka 'aili kamolu mai
siana. Molu ade 'uri nai taari ka nao
molu si 'asi kamolu,
11 ma God ka 'aili kamolu uri lao
'initoaa nia Aofia kolu sa Disas Kraes
waa ne faamauri kolu. Na 'initoaa
nai nia totoo firi.
12 Sui boroi 'ana molu ka saito-
mana sui naa doo nai ki, ma molu
ka manata mamana naa 'ana toolan-
gaidooa mamana ne molu rongoa,
nia diana uri ku toolangaidoo lau
fuamolu 'ana si kada ki sui.
13 Suli si kada ku mauri 'ua lao mo-
laagali nee, ku manata toi nia diana
uri ku saea doo neki fuamolu uri nao
molu si manata buro ai.
14 Suli ku saitomana nao si tau naa
nau kwai mae lea na Aofia sa Disas
Kraes nia 'ai folaa mai fuaku.
15 Ma suli ne nia 'uri nai, molu rao
tetede uri molu si manata buro 'ana
doo neki ku toolangainia fuamolu 'i
burina ne nau ku mae.

Sa Bita nia suana rara lana sa Disas na Kraes

16 Aia, ma si doo ne kameli meli
toolangainia sulia dao lana mai na

Aofia kolu sa Disas Kraes 'ana tetedea baita, nia nao lau na ununua tai wane kera booa gwada ki. Suli kameli tala 'ameli meli suana 'ua guu 'initoae ma na rara lana.

17 Suli kameli meli too fai nia mai 'ana si kada God na Maa nia falea na 'initoae fuana. Ma kameli meli ka rongo lingena God ne rigita ne nia liu ka bae 'urii fuana, “Na wela nau nee, ne nau ku liosau tasa 'ani nia, ma ku ele tasa suli nia.”

18 Kameli 'i tala'ameli meli ka rongo lingena God faasia 'i salo, 'ana si kada meli too fai nia sa Disas 'i gwauna fa uo abu bae.✡

19 Ma uri maana si doo nai ne kameli meli ka faamamanea ka ngasi naa ne bae lana brofet ki sulia Kraes nia mamana. Nia diana uri molu ka manata mamana lau guu 'ani nia, suli na bae lana brofet nai ki nia mala 'ana ta kwesu ne tala folaa lao rorodoa lae, lelea nia dao 'afa sato ne Kraes kai sakatafa faatai lau mai, ne tala lana kai laabata fua lao manata lamolu.

20 Doo baita ka tasa naa ne: Kamolu molu kai saitoma diana ai ne nao tasi doo ne brofet ki da kekeda sulia lao Kekeda laa Abu ki ne ka fuli gwana mai fuada 'i tala'ada,

21 ma nao sae uri maana gwana ne kera dooria da kai bae sulia. Uri maana si baea brofet ki nao lau faasia manata lana wane gwana, nia lea 'ana mai faasia God. Suli na Anoedoo Abu nia talaia brofet ki mai 'i nao uri daka saea bae lana God.

2

Toaa da toolangaidoo garo

1 'Ana kada 'i nao 'i 'Israel, na wane susuke ki kera dao daka saea kera brofet nia ki God. Ma tai wane lau guu kera da kai dao mai matangamolu, ma da kai toolangaidoo fuamolu sulia sukee ki. Na toolangaidooa kera ki kai tauwelaa manata mamana lana bali 'ana toae. Toa nai ki da kai toolangaidoo lau guu sulia sa Disas waa ne mae uri faamauri lada ma daka saea nia nao lau na Aofia mamane. Ma uri maana si doo nai, nao si tau tara God nia kai falea kwakwaee fuada.

2 Sui ka 'uri nai boroi 'ana, toaa 'oro ki kera da kai lea sulia abulo ta'aa laa kera ki. Ma sulia doo neki da ilia ka ta'aa, tai wane kera da kai bae tauwelaa toolangaidooa mamana nee.

3 Wane toolangaidoo susuke nai ki, kera da kai ngalia malefo 'ana baea suke kera ki ne da suke kamolu ai. Kera da ade 'uri nai, suli da ogalolome. Aia, lea mai ka tau naa God nia suana doo ki ne kera ilia, ma nia ka kwaimaasi uri keto lada ma tauwela lada.

4 Suli na 'ensel ki ne da abulo ta'aa, ma God ka faa kwakwaea fuada, ma nia ka aluda lao kula fua kwakwaee, ma ka kani faafida 'ana seni ki ma daka too 'ua gwada 'i seeri lao rorodoa lae. Kera kwaimaasi maasia fa sato 'ana kwakwaea.

5 Nia 'uri nai lau guu fua toaa neki lao molaagali bae da too mai, suli na abulo laa kera ki ta'aa tasa ma ka nao kera dasi faabaitaa God. God nia saungi kera 'ana kafo baita tasa. Taifilia sa Noa gu ne God faamauri nia fai ta fiu ai ki lau. God nia faamauri kera, suli sa Noa nia toolangaidoo sulia abulo laa ne 'o'olo.

6 Iuka, God nia ka falea lau guu na kwakwaee fua toaa 'i Sodom fai 'i Gomora. Nia saungi kera 'ana ere uri ka faatainia fua toae ki sui guu si doo nai kai fuli fua toaa ne da aburongo 'ani nia ki.

7 God nia faamauria sa Lot, suli sa Lot nia wane 'o'olo, ma ka nao si dooria abulo laa ta'aa kera toaa ne da aburongo ki 'ana taki God.

8 Ma sa Lot ne nia 'o'olo, nia too fai kera, ma ka suada, ma daka rongo kera sulia fa sato ki sui guu, liona ka isifufuli tasa sulia abulo ta'aa lada.

9 Doo ne adea guu, Aofia nia ka saitomana 'adomi lana toaa ne da manata mamana ki 'ani nia, uri 'afitaie ka nao si tauwela kera. Ma nia ka saitomana ka faa lau guu kwakwaea fua toaa ta'ae ki, lelea ka dao 'afa sato fua kwakwaea mamane.

10 Ma nia ka faa kwakwaea ne baita ka tasa fua toaa ne da ade sulia kwaidooria ta'aa kera ki 'ana noni,

✡ **1:18** Matiu 17:1; Maak 9:2; Luk 9:28

ma daka ote kera 'ana gwaungai lana God.

Toaa neki ku bae suli kera ne da toolangaidoo sulia sukee ki, kera da bae inala ma daka noniraa tasa. Ma ka nao dasi manata baita guu 'ana Anoedoo 'inito 'i salo, ma 'abarua 'ana bae buri lae lau guu 'ani kera.

11 Aia, na 'ensel ki kera da too 'ana tetedea baita talua toaa toolangaidoo susuke nai ki. Sui ma 'ensel nai ki kera nao dasi bae tauwelaa guu na anoedoo 'inito ki 'i salo 'ana 'onionga lae 'ani kera 'i maana Aofia.

12 Toaa toolangaidoo susuke neki nao dasi manata gu sulia doo neki da ilia ki. Nia 'uri nai, kera mala 'ana doo mauri kwasi ki ne da bobola fai dau lada ma fua saungi lada. Suli ne toaa nai ki, bae 'onionga sulia doo neki nao dasi saitomana ki. 'Uri nai, God nia kai saungi kera mala 'ana doo mauri kwasi ki.

13 Ma uri maana nonifii laa ne kera da ilia 'ana toae, God nia kai duua lau guu 'ana nonifii lae. Na toaa toolangaidoo susuke neki, fanga lada baita, ma kuu lada, ma ka nao dasi suasulia mauria kera ki faasia fanga lae lao sato ki. Kamolu nee, molu kai 'ide tasa 'ana si kada da kai fanga fai kamolu lao konia kamolu ki, suli abulo lada nia ta'aa ka tasa, ma daka saitomana kera da kai suke 'ana kada ki sui guu.

14 Si kada kera da suana keni ki, kera daka dooria garo lada. Nao kera dasi momola gu faasia abulo ta'aa lae. Ma daka talaia naa toaa ne manata mamana laa kera ki makeso lao abulo ta'aa lae. Ma daka dooria 'asia naa ogalolome lae. Ma uri maana doo nai ki, God nia kai faa kwakwaee fuada.

15 Kera da lea 'e'ete faasia tala 'o'olo, ma daka lea 'ada sulia birangaa ta'aa bae sa Balam na 'alakwa sa Bioa. Uri maana ne sa Balam✡ nia dooria 'asia naa malefo nia ne nia kai ngalia 'ana ili lana doo ta'ae ki.

16 Nia ne God ka ilia dongki nia ka ngatafi nia 'ana lingeedoe mala 'ana wane. Ma si kada sa Balam na brofet nia rongoa ne dongki nia 'e bae 'uri nai, nia ka faasia naa abulo oewanea laa nia nai.

17 Aia, toaa ne da toolangaidoo sulia sukee, kera da mala gwana ta mae busu bae nao ta kafo 'i laona ma ka gwau lelengea gwana. Ma mala lau guu 'ana gwa salo bae na koburu nia saulia ute ka nao si 'aru. Nia ne adea ma God ka ade akau 'ana lookafo rorodoe fuada.

18 Kera da tafoda 'i tala 'ada bae lada ka oewanea gwana. Ma tai wane ne kera daka abulo 'e'ete naa, ma safali talana naa abulo lada ki, ma ka nao dasi abulo ta'aa fai toaa garo ki. Toaa ne da toolangaidoo sulia sukee, kera da faagaroa lau guu toaa nai ki 'ana kwaidooria ta'ae ki 'ana noni.

19 Suli na wane toolangaidoo nai ki, kera da bae 'urii fuada, “Kameli meli bae alangai fuamolu ne molu ka sakwadoloa uri molu ka ilia 'amolu ta doo boroi 'ana ne kamolu dooria ili lana ki.” Boroi ma toaa toolangaidoo nai ki tala 'ada nao kera si sakwadoloa. Kera na toaa rao tatakwai fua birangaa ta'aa kera ki ne tauwela kera. Sulia kwaidooria ta'aa kera ki gwaungai faafida, ma kera nao si too faasia fuli doo garoa.

20 'Ana kada 'i nao na wane toolangaidoo susuke nai ki da saitomana Aofia kolu sa Disas Kraes ne nia faamauri kolu, ma daka abulo 'e'ete faasia garoe ki lao molaagali ne tauwela kera. Ma sui daka oliburi lau gwada uria ili lana garoa kera baki 'i nao, uri na ta'aa lae ka 'inito faafi kera. Ma 'i tari'ina kera da ta'aa ka talua lau si kada bae nao dasi saitomana 'ua sa Disas Kraes.

21 Nia taa diana gwana fuada lea sa nao dasi dao toi 'ua tala uria 'o'oloe. Ma sui nia ta'aa ka tasa naa fuada suli ne kera dao toi taala uria 'o'oloe, ma sui daka oliburi lau faasia. Ma nao kera dasi ade sulia toolangaidooa sa Disas ne God falea na mai fuada.

22 Kera da faatai mamana lana naa si baea bae nia 'urii, “Na giri nia oli ka 'ani lau gwana doo neki nia moatainia.” Ma tasi baea lau ka 'urii, “Na boso da taufia nonina ka falu naa, nia oli ka kakano lau gwana 'ana mamago.”

✡ **2:15** Namba ki 22:18; 24:13; 25:1-3; 31:16

3

Dao lana mai Aofia

1 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae,
ruana si kada ku kekeda na kau
fuamolu ne. Doo ne adea ku kedaa
lau kau kekeda laa nee fuamolu suli
ku dooria oli kwai toolangaidoo lau
fuamolu sulia doo nai ki, ade lea ma
molu ka manata garo sulia.
2 Nau ku dooria uri molu ka man-
ata toi si baea kera bae brofet abu
baki 'i nao fai na toolangaidooa nia
Aofia kolu ne faamauri kolu. Na toa
'aboosol baki bae da faatalongainia
fuamolu, daka saea na toolangaidooa
nai fuamolu.
3 Iuka, si doo baita ne ku dooria uri
molu ka saitomana ne 'ana fa sato 'isi
ki tara tai wane kera da kai lea mai,
ma na kwaidooria ta'aa kera ki 'ana
noni kai talai kera. Ma da kai bae
'onionga 'urii fuamolu,
4 "Na Kraes bae nii na fai nai? Sulia
nia safali bae mai sulia nia kai oli lau
mai uri lao molaagali, ma sui ka nao
si dao 'ua. Na wane kwaitalai kolu ki
kera da mae naa. Ma lelea ka dao 'i
tari'ina, nao tasi doo si tatala guu, ma
ka 'ita mai 'ana safali lana molaagali
lea mai ka dao 'i tari'ina, na doo ki sui
guu da bobola gwada."
5 Aia, toaa ne kera da bae ki 'uri
nai, kera dooria da kai manata buro
'ana God ne saungainia salo fai mo-
laagali 'ana bae lana. Nia saungainia
molaagali 'ana kafo, ma nia ka ilia
molaagali ka tatae mai faasia kafo.
6 Ma na kafo lau guu ne God nia
tagalangainia molaagali nee ai ma ka
too 'i nao.
7 Aia, ma na bae lana God lau guu
ne nia adea molaagali nee ka too
ngado maasia si kada nia kai taga-
longai kera 'ana ere. 'Afa sato nai,
God nia kai ketoa wane ki ne nao
dasi manata mamana 'ani nia, ma ka
tagalongai kera.
8 Aia, toaa kwaimani diana nau ki
'ae, nao molu si manata buro 'ana
si baea bae nia 'urii, tii fa sato nia
mala tii tooni fa ngali ki 'i maana God,
ma tii tooni fa ngali ki nia mala lau
gwana tii fa sato 'i maana God.
9 Doo ne adea guu na Aofia nia nao
si dora guu uri ka faatai mamana lae
'ana bae lana sulia oli lana mai, sui
boroi 'ana tai wane kera da kwaifii
sae sa nia dora gwana. Aofia nia
mamarato tasa fai kamolu ma ka nao
si dooria ta wane ka funu. Nia dooria
'asia naa toae ki sui guu daka bulasi
manataa faasia abulo ta'aa laa kera
ki.
10 Ma 'afa sato ne Aofia nia kai oli
mai, nia kai dao mala 'ana ta wane
bebeli, suli toae ki da kai tona ai.
Ma 'afa sato nai, kera da kai rongoa
lingee doo baita, ma na salo loo kai
sui. God nia kai faafunuia doo ki
sui guu lao salo 'ana ere. Na molaa-
gali ma na doo ki sui gwana da kai
nao'ada.
11 Ma suli ne God nia kai faafunuia
doo nai ki 'uri nai, molu manata di-
ana sulia birangaa kamolu ki. Na
abulo laa kai 'o'olo, ma molu ka ade
sulia doori lana God.
12 Ma ni kamolu molu ka too
kwaimaasi maasia fa sato nai God
nia kai ketoa wane ki ai, ma molu ka
susuu uri fa sato nai ka dao 'ali'ali
mai. 'Ana fa sato nai, God nia kai
tagabola 'ana mamangaa ma na doo
loki sui guu ai 'ana ere.
13 Aia, ma kolu lilio maasia molaa-
gali falu ma na salo falu bae God nia
alangainia. Toae ki sui guu 'i seeri,
kera da kai ade sulia God.
14 Iuka, toaa kwaimani nau ki
'ae, si kada molu too kwaimaasi 'ua
gwamolu maasia fa sato nai, molu ka
ade rabutai 'ana 'olosi lana abuloa
kamolu ki, uri God ka nao si ade
susuala fuamolu faafia tasi doo, ma
molu ka too kwaimani fai nia.
15 Nao molu si manata buro 'ana
si doo nai. Nia ne adea Aofia ka
mamarato fai kamolu, suli nia dooria
uri molu ka bulasi manataa uri nia
ka faamauri kamolu. Aia, si doo nai
lau gu bae wanefuta kolu sa Bol nia
kekeda fuamolu sulia. God ne faa
liotooe fua sa Bol uri nia ka kekeda
'uri nai.
16 'Ana kekeda laa sa Bol ki sui
guu, nia toolangaidoo sulia doo nai
ki. Tai doo ne sa Bol toolangaidoo
sulia ki, nia 'afitai uri saitoma diana
lae ai. Toaa ne nao dasi saitoma
doo ma na manata mamana laa kera
ka nao si ngasi, kera da rokisi 'e'ete
'ana si doo ne sa Bol nia saea ki, ma

toolangaidooa kera sulia sukee nia
mala lau guu bae da ilia 'ana tai bali
'ana Kekeda laa Abu. Ma uri maana
ne da ade 'uri nai, God nia kai faa
kwakwaee fuada.
17 Iuka toaa kwaimani nau ki 'ae,
kamolu molu saitomana sui naa doo
nai ki. Nia ne, molu lilio diana fasi
ade lea molu ka faamamanea sukee
ne toaa ta'ae ki da toolangaidoo sulia
ma na manata mamana laa kamolu
ka 'asia.
18 Molu ka ade rabutai 'ana ngado
lae 'ana ngali lana liosaua nia Aofia
kolu sa Disas Kraes ne faamauri kolu,
uri molu ka saitoma diana 'ani nia.
Alu kolu tango nia 'i tari'ina ma ka
lelea firi! Iuka nia 'uri nai.

Na Kekeda Laa Totoonao Nia Sa Dion

Sa Dion na 'aboosol bae ne kedaa buka nee. Nia ta waa lau guu 'ana toa kwairooi baki sa Disas. Nia naa bae kedaa buka bae da 'ailia 'ana Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Dion. Laona buka nee naa, nia saea fua toaa manata mamana ki uri kera daka uu ngasi 'i bali nia God, ma daka fiia toolangaidooa garo ne da fuli ki. 'Ana kada nai, tai waa da sukea toae ki daka saea sa Disas, kada nia lea mai, nia nao lau na waa mamane mala 'ani kolu. Nia na anoedooe gwana. Nia ne sa Dion ka saea fua toaa manata mamana ki kera daka fiia toolangaidooa garo 'uri nai ki. Sa Dion, nia dooria fua toaa manata mamana ki daka ade sulia toolangaidooa nia sa Disas Kraes bae na 'aboosol ki 'ita daka bae na mai sulia. Na 'aboosol baki, kera tala suana gu mai sa Disas 'ana maada kada nia too 'ua lao fera ne 'i saegano. Nia ne adea kera daka bobola fainia toolangaidoo lae suli nia fua toae ki.

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Sa Disas Si Baea ni Mauria 1:1-10
Si baea fifii sulia liosaue 2:1-17
Na Malimae nia sa Disas Kraes 2:18-29
Na liosaue 'i malutana toaa manata mamana ki 3:1-24
Na toaa toolangaidoo garo ki 4:1-6
God nia faatainia fua toaa manata mamana ki kera daka liosau 'ani kera kwailiu 4:7-21
Siitasa lae faafia molaagali 'ana fi-itoo lana sa Disas 5:1-21

Disas si baea ni mauria

1 Nau ku kekeda kau fuamolu 'ana bae lae sulia si Baea ne nia falea mauria. Na Kraes, ni nia si Baea ne nia falea mauria. Nia 'e too 'uana mai 'ana sasafali laa. Kameli, meli tala rongo guu nia 'e bae, meli ka tala suana guu 'ana maa meli, meli ka bubungi nia guu ma meli ka tala dau tona guu nonina 'ana 'abameli.

2 Na Mauria nai nia 'e liaewane ka sakatafa faatai mai, kameli meli ka suana guu. Nia ne meli ka bae 'ana faamamane lana, ma meli ka faarongo talo suli nia fuamolu, ne nia na mauria totoo firi. Nia 'ita ka too kwaimani naa fai Maa nia, ma sui ka sakatafa faatai mai siameli.

3 Kameli, meli suana ma meli ka rongo guu nia bae, nia ne meli ka faarongo talo suli nia fuamolu, uri kamolu molu ka 'ado kwaimani fai kameli, ma kolu ka 'ado kwaimani fainia sa Disas Kraes fai Maa nia.

4 Kameli meli kekeda kau fuamolu 'ana bae lae sulia si doo nai uri ka adea manata lakolu ka too 'ana ele laa ne fono.

God nia na folaa lae fala'ate naa

5 Ma si faarongoa ne kameli meli rongoa mai faasia na 'Alakwa God ma meli ka faarongo kamolu ai 'e 'urii: God na birangana na folaa lae fala'ate naa ka nao lau ta rorodoa laa 'ani nia.

6 Doo ne adea guu, lea kolu saea kolu 'ado kwaimani fai God, ma sui kolu ka nii gwakolu lao rorodoa lae, kolu suke gwakolu, ma na abulo lakolu 'e dodoloa ka lea guu sulia mamana lae.

7 Aia, ma lea sa kolu ka fali 'i laona folaa lae mala 'ana God ne nii laona folaa lae, 'i seeri kolu 'ado kwaimani matangakolu ma na 'abuna* sa Disas 'Alakwa God ka faa faalua mauria kolu ki faasia abulo ta'aa lae ki sui guu.

8 Ma lea kolu saea nao kolu si too naa 'ana ta abulo ta'aa lae, kolu suke kolu lau gwakolu 'i tala'akolu, ma na mamana lae ka nao si nii gu 'ani kolu.

9 Aia, ma lea kolu fuulangainia abulo ta'aa laa kolu ki fua God, nia kai manata luke kolu fasi abulo ta'aa laa kolu ki, ma kai faafaalu kolu faasia abulo ta'aa lae ki sui guu, suli nia 'e mamana 'ana alangaia nia ki ma na ade lana ka 'o'olo tiifau.

10 Ma lea kolu saea nao kolu si ilia gu ta abulo ta'aa laa, kolu saea God nia waa suke gwana ma bae lana ka nao si nii gu lao mauria kolu ki.

* **1:7** Na 'abuna Disas 'e toolangainia mae lana Disas.

2

Kraes nia ngalia abulo ta'aa laa kia ki

1 Wela nau ki 'ae, nau ku kekeda kau sulia doo neki fuamolu uri nao molu si abulo ta'aa. Sui boroi 'ana, lea ta waa ka abulo ta'aa, 'i seeri kolu too naa 'ana sa Disas Kraes fai kolu nia waa 'o'olo. Nia naa ne kai bae fai Maa nia 'i fulingakolu.

2 Ma nia naa ne na afuafua uri ngali lana abulo ta'aa laa kolu ki. Ma nao lau taifilia abulo ta'aa laa kolu ki gwana, na abulo ta'aa laa kera ki toaa lao molaagali sui guu.

3 Ma lea kolu ade sulia si baea fifii nia ki God, nia ne kolu ka saitomana kolu saitomana mamana God.

4 Tii ne nia bae 'urii, "Nau ku saitomana God!" Ma sui ka ade gwana faasia si baea fifii nia ki God, nia waa fua suke lae gwana ne nao mamana lae si nii gu 'ani nia.

5 Aia, na waa ne nia ade sulia bae lana God, nia lau 'ana ne liosaua nia fua God 'e ali'afu mamana. Lea kolu tiidooa fai God, si doo uri kolu ka saitomana mamana lana ai nia 'urii:

6 Waa ne saea nia tiidooa fai God, na ade lana ka 'uria lau guu ade lana mai sa Disas.

Si baea fifii sulia liosaue

7 Toaa kwaimani nau ki 'ae, si baea fifii ne nau ku kedaa kau fuamolu, nia nao lau tasi baea fifii falu. Nia si bae fifii bae gwana kamolu rongoa sui naa, 'ita mai 'ana si kada kamolu safali manata mamana ai ne. Si baea fifii 'ua nee, nia naa ne si faarongoa bae molu rongoa sui naa bae nia saea, molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu.

8 Ma sui boroi 'ana, nia si baea fifii falu lau gu nai, suli na abulo lana sa Disas fai abulo lamolu lau guu da faatainia mamana lana si baea fifii nai, suli ne rorodoa lae 'e sui ma na kwesu mamana nai ka tala folaa naa.

9 Tii ne nia saea nia lea sulia kwesu folaa nai, ma sui boroi ka dau gwana 'ana too ta'aa lae fai toolana, nia 'e too 'ua gwana lao rorodoa lae.

10 Ma tii ne nia liosau 'ana toolana, nia 'ana ne too lao folaa lae ma ka nao tasi doo 'ani nia uri talai garo lae 'ani nia.

11 Aia, ma waa ne nia too ta'aa fai toolana, nia 'e too gwana lao rorodoa lae ma ka galo gwana. Nia 'e ulafusia lau gwana 'i fai ne nia lea uria, suli na rorodoa lae 'e rodo suusia maana.

Nao molu si liosau 'ana molaagali

12-14 Wela diana nau ki 'ae, nau ku kekeda kau fuamolu suli God nia manata lukea abulo ta'aa laa kamolu ki nunufana sa Disas ma molu ka saitomana naa na Maa. Kamolu toa molu kafi baita ki, nau ku kekeda kau fuamolu, suli kamolu molu tetede ma molu ka ade sulia bae lana God ma ka adea molu ka siitasa naa faafia waa ta'aa bae. Kamolu waa ni maa lae ki, nau ku kekeda kau fuamolu suli molu saitomana naa sa Disas bae nia too 'uana mai 'ana sasafali laa.

15 Nao molu si liosau 'ana tooa ta'aa nee laona molaagali ma na doo ta'aa neki da ilia 'i laona ki. Lea ta waa 'amolu nia liosau 'ana tooa nai laona molaagali, tara nia nao si liosau naa 'ana Maa.

16 Suli, na doo ta'aa nai ki sui guu laona molaagali ne wane suai ma ka dooria fai na manata lae wane ne fane, kera sui guu nao dasi lea mai faasia na Maa. Doo nai ki sui gu da lea lau 'ada mai faasia lao molaagali.

17 Na tooa ta'aa nai laona molaagali fai na kwaidooria ta'aa nai 'i laona ki sui guu kera dai funu. Aia, ma na waa ne nia ili sulia doori lana God, nia lau 'ana ne kai too 'ana mauria firi.

Na Malimae nia sa Disas Kraes ki

18 Wela nau ki 'ae, 'isi lana molaagali 'e kwai karangi naa! Ma kamolu molu rongoa sui naa da saea na waa ne malimae 'ana Kraes nia kai dao mai. Aia 'i tari'ina, na malimae 'oro nia ki Kraes kera dao sui naa. Ma si doo nai gu ne adea kolu ka saitomana na 'isi lana molaagali nia kwai karangi naa.

19 Na malimae nia nai ki Kraes kera da lea naa faasi kolu suli kera nao lau toaa mamana fai kolu ki. Lea sa kera toaa mamane fai kolu, kera tara daka too gwada fai kolu ma ka nao dasi lea gu faasi kolu. Ma sui na lea lada nai faasi kolu nia faatainia naa ni kera sui guu nao lau toaa kolu.

20 Aia, ma ni kamolu, Kraes ne
nia abu nia falea naa Anoedoo Abu
fuamolu, uri kamolu sui guu molu ka
saitomana mamana lae.
21 Nau nao kwasi kekeda kau
fuamolu suli kamolu molu ulafusia
baea mamane. Nau ku kekeda lau
'aku kau fuamolu suli kamolu molu
saitomana naa si baea mamane, ma
molu ka saitomana naa ne suke lae
nia nao si lea mai faasia na doo
mamane.
22 Ma sa tii ne na waa susuke? Waa
ne nia saea sa Disas nia nao lau Waa
Fifilia nia God*, nia na malimae sa
Disas Kraes, suli nia tofea God na Maa
fai 'Alakwa nia lau guu.
23 Ma tii ne nia tofea 'Alakwa God,
nia tofea lau guu Maa nia. Ma tii
gwana ne nia bae folaa sulia 'Alakwa
God, nia kwaimani fai God na Maa.
24 Na faarongoa ne molu rongoa
'uana mai, molu ka taingainia 'i li-
omolu. Ma lea nia tio rarau 'i liomolu,
kamolu molu 'ado kwaimani naa fai
Kraes fai Maa nia 'afa sato ki sui.
25 Ma 'i seeri kolu sui guu kolu ka
too naa 'ana mauria firi bae God nia
alangainia mai fuakolu.
26 Nau ku kekeda kau fuamolu 'ana
bae lae sulia doo nai ki, uri molu ka
lio saitomana toaa neki da sasi uri
talai garo lae 'ani kamolu.
27 Sui ma, ni kamolu, na Anoedoo
Abu ne Kraes nia faa mai fuamolu 'e
nii na fai kamolu. 'Uri nai, kamolu
nao molu si nani gu uri waa kai
toolangaidoo fuamolu, suli na Anoe-
doo Abu nia 'e toolangainia naa doo
ki sui guu fuamolu ma nia doo ma-
mane ka nao lau ta suke laa. Molu
too ngado na 'amolu fai Kraes mala
ne Anoedoo Abu nia toolangainia
fuamolu.

Kolu na wela God ki naa

28 Wela nau ki 'ae, molu too
kwaimani fainia Kraes uri 'e dao
kada nia oli mai, kolu nao kolu si
mau ma kolu si agwa lau faasi nia 'afa
Dani nai.
29 Kamolu molu saitomana naa ne
God nia 'o'olo. Nia 'uri nai, molu ka
saitomana lau guu ne tii ne nia ilia
doo 'o'olo ki, nia naa ne futa 'ana God.

3

1 Molu manata fasi 'amolu sulia na
liosaua God na Maa fuakolu! Na
liosaua nia fuakolu 'e baita 'asia naa,
ma ka sae kolu naa 'ana wela nia ki
ma si doo nai ka mamana naa. Toaa
ki laona molaagali kera nao dasi sait-
omana gu ne kolu wela God ki naa,
suli kera ne nao dasi saitomana gu
God.
2 Toaa kwaimani nau ki 'ae, kolu
wela nia God ki naa nai, ma si tatala
laa ne nia kai ilia 'ani kolu 'ana kada
nii 'ua kau gu ne nao kolu si saito-
mana 'ua. Ma sui boroi 'ana, kolu
saitomana ne 'ana kada Kraes kai oli
mai, tara kolu kai 'uri nia lau guu
sulia kolu kai tala suana 'ua guu nia
waa nai.
3 Ma na toae ki sui guu ne da
kwaimaasi maasi nia, kera ade akau
'ani kera tala'ada ma too lada ka
sasaolia diana, mala 'ua guu Kraes ne
nia too lana sasaolia diana.
4 Tii gwana ne nia abulo ta'aa, waa
nai nia 'oia taki God, sulia na abulo
ta'aa lae nia na 'oi lana taki God.
5 Sui ma kamolu molu saitomana
ne Kraes nia lea mai lao molaagali uri
ngali lana abulo ta'aa laa kolu ki, ma
nia ka nao si too 'ana ta abulo ta'aa
laa 'ani nia.
6 Waa ne too kwaimani fai Kraes
'afitai ka ilia abulo ta'aa lae ka lelea
gwana. Ma waa ne nia abulo ta'aa ka
lelea gwana, nia na waa nao si suana
'ua gu Kraes ma ka nao si saitomana
'ua guu.
7 Wela nau ki 'ae, nao molu si faa-
mamanea ta waa ne doori talai garo
lae 'ani kamolu. Tii ne nia ilia doo
'o'olo ki, nia waa 'o'olo 'i maana God
naa mala lau guu 'ana Kraes nia waa
'o'olo.
8 Ma tii ne nia abulo ta'aa ka le-
lea gwana, nia na wela nia Saetan
gwana. Suli Saetan nia na waa abulo
ta'aa 'ita 'ua mai 'ana safali lana mo-
laagali. Aia, ma 'Alakwa God 'e lea
mai uri faafunui lana raoa nia ki sa
Saetan.
9 Ma na wela nia ki God sui guu
kera 'afitai daka ilia abulo ta'aa lae ka
lelea gwana, suli na mauria nia God
'e nii 'ani kera. Kera ka nao dasi abulo

* **2:22** Na Kraes.

ta'aa si lelea gwana, suli ni kera na
wela da futa 'ana God ki naa.
10 Aia, ma si doo ne kai faatainia
'e'ete lana wela God ki ma wela nia
Saetan ki nia 'urii: Tii ne nia nao si
ilia doo 'o'olo ki, nia nao lau wela nia
God. Ma waa ne nao si liosau 'ana
toolana, nia lau guu 'e nao lau wela
God.

Liosau 'ani kamolu kwailiu

11 Si baea nai molu rongoa mai 'ana
safali lana bae laku fuamolu, nia 'urii
nai: Kolu ka liosau 'ani kolu kwailiu.
12 Nao kolu si ade lau mala bae
sa Kein, bae sa Saetan 'e uuli nia ka
saungia saasina sa 'Ebol ka mae naa.
Sa Kein 'e saungia saasina faafia tee
bae? Suli nia sa Kein 'e ilia doo garo
ki, ma saasina sa 'Ebol ka ilia doo
'o'olo ki.✡
13 Toaafuta kera 'ae, nia 'uri nai,
nao molu si kwele guu lea toaa lao
molaagali ki da susubutai kamolu.
14 Aia, si doo ne adea kolu ka sait-
omana kolu tala naa faasia maea ma
kolu ka too naa 'ana mauria firi nia
ne na liosau lae 'ana toolakolu ki.
Tii ne nia nao si liosau 'ana toolana
ki, nia too 'ua gwana farana rigitaa
maea.
15 Ma tii ne nia too ta'aa fai toolana
ki, nia na waa sauwane. Si doo molu
ka saitoma diana ai ne 'urii: Na waa
sauwane nia nao si too 'ana mauria
firi.
16 Aia, si doo ne adea kolu ka sait-
omana liosaue, nia ne mae lana sa
Disas Kraes fuakolu. Ni kolu lau
guu, kolu ka fale kolu 'i tala'akolu uri
'adomi lana toolakolu ki.
17 Tii ne nia too 'ana doo
kwai'adomi ki 'ana noni ma ka suana
toolana ka 'atonga gwana 'ana doo
nai ki, ma sui ka nao si 'adomi nia
guu, nia 'afitai ka bae mamana lea
nia saea nia liosau 'ana God.
18 Wela nau ki 'ae, nao kolu si liosau
gwakolu 'ana baea tatakwai 'i ngidu
kolu ki gwana. Kolu faatainia liosaue
'ana ili lana doo ki ma 'ana mamana
lae.
19 Liosaua nai taari 'e faatainia kolu
too 'ana mamana lae. Ma na liosaua
nai taari 'e adea ka nao kolu si man-
ata 'u'ufa 'i naofana God.
20 Lea na manata lakolu 'e kwae
kolu, kolu saitomana manata lana
God nia baita ka talua manata lakolu,
ma nia ka saitomana doo ki sui.
21 Toaa kwaimani nau ki 'ae, lea
manata lakolu nao si 'u'ufa, nia ne
kolu ka noniraa 'i naofana God
22 ma kolu ka ngalia doo ne kolu
gania siana God, suli kolu ade sulia si
baea fifii nia ki ma kolu ka ilia doo ne
nia dooria.
23 Aia, ma si baea fifii nia gu ne
nia saea uri kolu ka, manata mamana
'ana sa Disas Kraes 'Alakwa God, ma
kolu ka liosau 'ani kolu kwailiu mala
bae sa Disas nia falea si baea fifii
fuameli sulia.
24 Na toaa ne kera ade sulia si baea
fifii nia ki, kera ne da 'ado kwaimani
fai God ma nia ka 'ado kwaimani fai
kera. Ma kolu saitomana God nia
'ado kwaimani fai kolu suli nia falea
Anoedoo Abu fuakolu.

4

Anoedoo mamane ma anoedoo susuke

1 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae,
nao molu si faamamanea bae lana
wane sui gwana ne da saea kera too
'ana Anoedoo Abu. Molu ilitoda ki sui
guu uri molu ka dao toi kera da too
mamana guu 'ana Anoedoo Abu God
ma nao ka nao guu. Molu ade 'uri nai,
suli na brofet susuke 'oro ki da lea sui
na kau laona molaagali.
2 Aia, si doo ne faatainia 'e'ete lana
waa ne too 'ana Anoedoo Abu God
fai waa ne nao, ne 'urii: Waa ne nia
saea sa Disas Kraes nia lea mai ma
ka liaewane, waa nai ne nia too 'ana
Anoedoo nia God.
3 Ma waa ne nia tofea si doo nai
sulia sa Disas, waa nai 'e nao si too
'ana anoedoo ne lea mai faasia God.
Na anoedoo ne nia too ai 'e lea mai
faasia na malimae nia sa Disas Kraes.
Kamolu molu rongo naa bae nia kai
dao mai, ma sui nia 'e nii naa laona
molaagali.
4 Kamolu wela nau ki, kamolu ne
toaa nia God ma molu ka siitasa naa
faafia brofet susuke nai ki, suli na
Anoedoo Abu God ne too 'ani kamolu
'e tetede tasa ka talua sa Saetan ne nii
'ana toaa ta'aa nee laona molaagali.

✡ **3:12** Dionisis 4:1-16

5 Ma na brofet susuke nai ki, kera
toaa fasi molaagali ma daka bae lau
gu sulia si manata lae wane 'ana mo-
laagali ma na wane 'ana molaagali ki
lau gu daka ade suli kera.
6 Ma ni kolu toaa nia God ki 'ana
ne. Nia 'uri nai, waa ne nia saito-
mana God, nia 'ana ne roo suli kolu.
Ma tii ne nia nao lau waa God, nia
'afitai ka roo suli kolu. Si doo nai
gu ne adea kolu ka saitomana 'e'ete
lana Anoedoo Abu mamane ma na
anoedoo susuke.

God nia na liosaue

7 Toaa kwaimani nau ki 'ae, kolu
ka liosau 'ani kolu kwailiu, suli na
liosaue nia lea mai faasia God. Ma tii
ne faatainia liosaue, nia futa 'ana God
ma ka saitomana God.
8 Ma tii ne nao si faatainia liosaue,
nia nao si saitomana God, suli God
gwana ne liosaue.
9 Ma God, faatai lana 'ana liosaue
fuakolu nia 'urii: God nia falea mai
tii fa 'Alakwa 'autania nia fua laona
molaagali, uri kolu ka mauri 'i nun-
ufana.
10 Aia, na liosaua mamana nee nia
'urii: Kolu nao ne kolu liosau 'ana
God 'i nao, God 'ana ne liosau 'ani
kolu 'i nao, ma ka falea mai tii fa
'Alakwa 'autania nia mala 'ana afua-
fua* uri ngali lana abulo ta'aa laa
kolu ki.
11 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae,
God nia liosau 'asia naa 'ani kolu nai.
Nia 'uri nai, kolu ka faatainia lau guu
liosaue fuakolu kwailiu.
12 God ne ta waa nao si suana
'ua. Ma sui lea kolu faatainia liosaue
fuakolu kwailiu, God nia tiidooa fai
kolu, ma na liosaua nia 'ani kolu ka
fono.
13 Ni kolu saitomana kolu 'ado
kwaimani fai God ma nia ka 'ado
kwaimani fai kolu, suli ne nia falea
Anoedoo Abu nia fuakolu.
14 Ma ni kameli meli suana ne God
na Maa nia falea mai 'Alakwa nia uri
faamauri lana toaa ki sui lao molaa-
gali, ma meli bae folaa sulia si doo nai
fua toae ki sui.
15 Tii ne nia bae folaa ka saea sa
Disas nia 'Alakwa God, waa nai nia
too kwaimani fai God, ma God ka too
kwaimani lau guu fai nia.
16 Ma ni kolu saitomana ma kolu
ka faamamanea liosaua ne God nia
faatainia fuakolu.

God, nia gwana ne liosaue. Tii ne
nia too 'ana liosaue, waa nai ne nia
tiidooa fai God ma God ka tiidooa fai
nia.
17 Lea sa kolu liosau mamana 'ana
toae ki, na mauria kolu ki lao molaa-
gali nia mala lau guu na mauria sa
Disas Kraes. Lea nia 'uri nai, kolu
'afitai kolu ka mau 'afa dani 'ana kwai
ketoi lae.
18 Tii ne nia too 'ana liosaue, nia
'afitai ka mau. Aia, ma na liosaua ne
nia 'e fono nia ne taga 'ana maungi
lana kwakwaea God. Ma sui, tii ne
nao si faatainia liosaue, nia ne kai
mau, suli nia maungia kwakwaea nia
God. Tii ne nia mau 'ana God 'uri nai,
nia faatainia liosaua nia nao si fono.
19 Kolu liosau 'ana God suli nia
liosau 'ani kolu 'i nao.
20 Lea ta waa nia saea nia liosau
'ana God ma sui ka too ta'aa gwana fai
toolana, nia waa ni suke lae gwana.
Nia 'uri nai, suli lea waa nao si liosau
guu 'ana toolana ne nia suana, nia
'afitai 'asia naa ka liosau 'ana God ne
nia nao si suana guu.
21 Ma na baea fifii ne God falea
fuakolu nia 'urii: Tii ne nia liosau
'ana God, nia ka liosau lau guu 'ana
toolana.

5

Fiitona sa Disas 'Alakwa God

1 Tii ne nia faamamanea sa Disas
na Kraes, na Waa Fifilia nia God, nia
ne futa 'ana God. Ma tii ne nia liosau
'ana Maa, nia liosau lau guu 'ana wela
nia.
2 Aia, kolu saitomana kolu liosau
'ana wela nia ki God, suli kolu liosau
'ana God ma kolu ka ade sulia si baea
fifii nia ki.
3 Ma lea kolu liosau 'ana God, kolu
ka ade sulia si baea fifii nia ki. Si baea
fifii nia ki nao dasi 'afitai guu uri ade
lae sulia ki,

* **4:10** Afuafua uri God ka ngalia ma ka manata lukea abulo ta'aa laa kolu ki ma ka kwaimani fai kolu.

4 suli na wela God ki sui guu da
siitasa faafia molaagali. Ma kolu si-
itasa faafia 'ana manata mamana laa
kolu 'ana sa Disas.
5 Taifilia guu waa ne nia faama-
manea sa Disas nia wela God ne nia
siitasa faafia molaagali ta'aa nee.

Si baea sulia mae lana sa Disas fuakolu

6 Sa Disas Kraes bae nia dao mai fai
si kafo 'ana siuabu lae ma si 'abu 'ana
mae lana. Nao nia si dao mai fai si
kafo gwana taifilia. Nia dao mai fai si
kafo ma si 'abu lau guu. Na Anoedoo
Abu lau guu nia bae folaa sulia, suli
nia bae mamana.
7 Na olu doo neki da faatai folaa
'ana sa Disas fuakolu ne 'urii:
8 Na Anoedoo Abu, si kafo, ma si
'abu. Ma na olu doo nai ki, kera da
faatainia guu tii si doo.
9 Na bae lana wane gwana boroi
kolu kai faamamanea. Na bae lana
God ne nia rigita ka tasa 'ana bae lana
wane ma nia ka bae mamana sui naa
sulia 'Alakwa nia.
10 Tii ne nia manata mamana 'ana
'Alakwa God, nia manata mamana
'ana bae lana God sulia 'Alakwa nia.
Ma tii ne nao si faamamanea bae lana
God, nia saea God 'e suke gwana, suli
nia nao si faamamanea bae lana God
sulia 'Alakwa nia.
11 Aia, si baea mamana nee su-
lia 'Alakwa God nia 'urii: God nia
falea sui naa mauri firi fuakolu, ma
na mauria firi nai 'e lea mai faasia
'Alakwa God.
12 Tii ne nia too 'ana 'Alakwa God,
nia too 'ana maurie firi. Ma tii ne nia
nao si too 'ana 'Alakwa God, nia nao
si too 'ana mauria firi.

Na mauria firi

13 Nau ku kedaa kau doo nai ki
fuamolu toaa ne molu manata ma-
mana 'ana 'Alakwa God, uri molu ka
saitomana ne molu too naa 'ana mau-
ria firi.
14 Ma kolu saitoma diana ai ne God
nia rongoa foa laa kolu ki si kada kolu
gani nia uri doo ne lea suli doori lana.
15 Nia rongo kolu 'ana kada ki sui
guu ne kolu gani nia. Nia 'uri nai, doo
ne kolu gani nia uria, kolu saitomana
tara kolu kai ngali gu faasi nia.
16 Lea ta waa nia suana toolana
'e ilia gwana ta abulo ta'aa laa ne
nao lau doo ni maeli lana, nia ka foa
fuana uri God ka faamauri nia. Nau
ku bae sulia na toaa ne abulo ta'aa laa
kera ki nia nao gu doo ni maeli lana
nai. Sui ma ta abulo ta'aa laa lau guu,
nia na doo ni maeli lana naa. Nau nao
kwasi saea lau uri molu ka foosia God
fua kwaidoo 'uri nai.
17 Na doo ki sui guu ne kolu ilia ka
ta'aa nia na abulo ta'aa lae sui guu.
Ma tai abulo ta'aa laa, kera nao lau
abulo ta'aa laa ni maeli lana ki.
18 Kolu saitomana naa ne wela God
ki 'afitai daka abulo ta'aa ka lelea
gwana, suli sa Disas 'Alakwa God sua
diana suli kera ma sa Saetan waa
ta'aa bae 'afitai ka ilia ta doo ta'aa 'ani
kera.
19 Aia, kolu saitomana naa ne kolu
toaa God ki, ma sa Saetan waa ta'aa
bae 'ana ne nia 'inito faafia toaa lao
molaagali.
20 Ma kolu ka saitomana lau guu ne
'Alakwa God 'e lea mai ka falea naa
saitomadooe fuakolu uri kolu ka sait-
omana God mamana nee, ma kolu ka
tiidooa fai sa Disas Kraes 'Alakwa nia.
Nia naa ne God mamane ma nia naa
ne mauria firi.
21 Wela nau ki 'ae, molu suasuli
kamolu faasia na faabaita lana god
'e'ete ki.

Na Ruana Kekeda Laa Nia Sa Dion

Dion na 'aboosol bae ne kedaa buka nee. Nia kedaa 'ana si kada nai toae ki da ilimatainia toaa manata mamana ki. Doo nai ne adea ma sa Dion ka nao si dooria keda lana satana toaa manata mamana ki lao kekeda laa nee. Suli ade lea ta waa ta'aa ka ngalia satada ki ma ka ilimatai kera. Nia 'uri nai, sa Dion ka saea gwana nia kekeda fua tii 'initai nai God filia fai wela nia ki. Kada nia saea gwana 'initai nai fai wela nia ki, nia toolangainia gwana konia manata mamana nai. Ma sa Dion ka saea nia gwana 'ana waa gwaungai 'ana konia manata mamana nai.

Sa Dion 'e kwaifamantai fua toaa Kristin ki faasia waa toolangaidoo susuke ki ne da saea sa Disas na Waa Fifilia bae nia koso mai ka nao si too 'ana ta noniidoo.

1 Nau na waa gwaungai 'ana konia manata mamana nee ne ku kekeda kau fuamu 'oe ai bae God fili 'oe naa. Nau ku liosau mamana 'ani 'oe fai wela 'oe ki. Nao lau taifili nau ne ku ade 'uri nai. Na toaa nee sui guu ne kera filoa na toolangaidooa mamane, kera liosau lau gu 'ani kamolu.

2 Kameli meli liosau 'ani kamolu suli kolu sui guu kolu faamamanea si baea mamana nee ne too fai kolu totoo si sui.

3 Na ade dianaa, na kwai'ofeia ma na aroaroa nia God na Maa, ma sa Disas Kraes na 'Alakwa nia, ka too 'ana fai kolu laona mamana lae ma na liosaue.

Na mamana lae ma na liosaue

4 Nau ku manata ele 'asia naa suli nau ku dao tona tai wela 'ana wela 'oe ki da ade gwada sulia na toolangaidooa mamana bae 'uri doo bae na Maa 'e bae fifii ai fuakolu.

5 Ai kwaimani nau 'ae, nau ku saea kau fuamu fai wela 'oe ki, molu liosau 'ani kolu kwailiu. Baea fifii nai nao lau ta doo falu gwana nai ku kedaa kau fuamolu nai, na baea fifii bae 'ita ka too naa nai, bae kolu rongo 'uana mai 'ita si kada kolu safali manata mamana mai ai.

6 Na birangana liosaue 'e 'urii: Kolu ade sulia si baea fifii God ki. Si baea fifii nai bae kamolu rongo 'uana mai 'ita kada bae kamolu safali manata mamana mai ai, bae nia saea molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu.

7 Na waa susuke 'oro ki da nii sui naa laona molaagali. Ni kera ne waa neki da saea sa Disas Kraes nia lea mai ka nao si too gu 'ana ta noniidoo mala 'ani kia wane. Ma na waa 'uri nai ki kera na waa susuke ki ma na Malimae nia sa Disas Kraes ki nai.

8 Molu ka fiia ade lea daka suke kamolu ma na kwaiaraa neki molu rao uria ki ka funu gwana. Molu ka dau ngasi 'amolua uri molu ka ngalia na kwaiaraa fono kamolu ki.

9 Tii ne nia bulasi 'e'ete 'ana toolangaidooa nia bae Kraes, waa nai nao si too gu 'ana God. Ma tii ne nia faamamanea 'ua toolangaidooa mamana bae, nia 'ana ne too 'ana na Maa fai na 'Alakwa nia.

10 Nia 'uri nai, lea ta waa 'e dao siamolu uri toolangaidoo lae ma ka ngalia mai ta toolangaidooa 'e'ete, nao molu si 'ailia uri luma kamolu ki, ma ka nao molu si 'adomia lau 'ana tasi doo boroi 'ana.

11 Suli lea ta waa 'e 'adomia 'ana tasi doo boroi 'ana, waa nai nia 'ado kwaimani na fainia 'ana doo ta'aa nai ki nia ilida ki.

Si baea 'isi ki

12 Nau ku too 'ana doo 'oro ki uri sae lana fuamolu, ma sui ta nau nao kwasi dooria keda lada ki gwana. Nau ku manata toi tara kwai dao tomolu 'ua guu uri kolu ka tala bae kwaimani 'akolu, uri manata lakolu ka ele tasa.

13 Na bara wela nia aifuta 'oe 'i seki kau ne God fili nia lau guu, kera da faa lau gu kau si baea kera 'ana manata dianaa fuamolu.

Na Oluna Kekeda Laa Nia Sa Dion

Sa Dion nia kedaa buka nee fua tii waa gwaungai 'ana konia manata mamana nee, satana sa Gaeas. Sa Dion nia tangoa sa Gaeas, suli nia 'e suasuli diana 'ana toaa ni toolangaidoo lae ki sulia faarongoa diana nee ne kera dao walude 'i seeri. Sa Dion ka kwaifamantai fua sa Gaeas uri ka kwaimani 'ana toaa ne nao dasi dooria guu roo lae sulia kwaifamantaia ki faasia sa Dion.

1 Nau waa gwaungai 'ana konia manata mamana nee, ne ku kekeda kau fuamu Gaeas 'oe waa kwaimani nau ne ku liosau mamana 'ani 'oe.
2 Waa diana nau 'ae, nau ku foa kau fuamu uri too lamu ka liu'akwaa 'ana ma na doo ki sui guu ka walude 'ana fuamu, mala lau gu ne mangomu 'e liu'akwaa.
3 Nau ku manata ele 'asia naa suli tai waafuta ki 'ana bali 'ana manata mamana lae da dao siaku daka unu sulia ne 'oe dau ngasi gwamu 'ana toolangaidooa mamana bae.
4 Si kada nau ku rongo kau na wela nau ki da roo 'ua gwada sulia toolangaidooa mamana nai, nau tae ku ele 'asia naa sulia.

Sa Gaeas nia 'adomia toaa da faatoolangai ki.

5 Waa nau Gaeas 'ae, na mamana lae naa nai 'oe faatainia kada 'o 'adomia toaa manata mamana nai da dao kau daka liu kwailiu matangana toae 'ana toolangaidoo lae, sui boroi 'ana ka nao 'osi saitoma diana 'ani kera.
6 Kera da faarongoa lau guu konia manata mamana nee 'i seki 'ana liosaua nai 'oe faatainia nai. Nia diana 'asia naa 'oe 'o 'adomi kera fasi kau 'ana lea laa kera, uri ka lea sulia ade laa ne God manata lana 'e ele sulia.
7 'Oe 'o 'adomi kera 'ana lea lada fai raoa Kraes ma kera ka nao dasi ngali guu tasi kwai'adomi laa faasia toaa dasi manata mamana ki.
8 Aia, ma ni kolu toaa manata mamana ki kolu kai faatainia ade diana lae fuada 'ana 'adomi lada fai raoa kera, uri kolu ka rao kwaimani fai kera 'ana toolangaidooa mamana nee.

Sa Diotrefes nao si ade gu sulia bae lana sa Dion

9 Nau ku kekeda sui na kau 'ana tii si kada fua konia manata mamana nena, ma sui sa Diotrefes waa nee dooria talai lamolu lae, ka nao si doori rongo gu sulia na doo ku saea ki kau.
10 Lea sa nau ku dao kau siamolu tara nau kwai bae fai kamolu sui guu sulia doo ta'aa nai ki nia ilia, ma na ununua ta'aa nia ilia ki suli kamolu. Nia nao si ili gwana 'uri nai ma ka sui nana, tee nia ote nia lau guu uri gwale lana toaafuta ki. Toaa ne da dooria gwale lana mai toaafuta nai ki boroi, nia lui kera lau guu fasi ili lae uri nai fuada ma ka alu kera lau gu 'i sara fasi lao konia manata mamana nee.

Sa Dion dooria daka 'adomia sa Demitrias

11 Waa nau Gaeas 'ae, nao 'osi liokwaisulii lau 'uri ili lana doo ta'aa ki, 'o liokwaisulii 'amua 'uri ili lana doo diane ki. Tii ne nia ilia doo diane ki, nia 'ana ne waa God. Ma tii ne nia ilia doo ta'aa ki, nia ulafusia God.
12 Toaa ki sui guu da saea doo diane ki sulia sa Demitrias, ma birangaa diana nia ki boroi da tala faamamanea lau guu si doo nai suli nia. Nia ne adea meli ka tango nia lau guu ma meli ka dooria 'oko saitomana lau guu si doo nai meli saea 'e mamana.

Baee 'isi ki

13 Nau ku too 'ana doo 'oro ki ni sae lana fuamu, ma sui ta nau nao kwasi dooria keda lada ki gwana.
14 Nau ku manata toi tara nao si tau guu nau kwai suamu gwaku, uri koro ka tala bae 'akoro.
15 Na aroaroa nia God ka too 'ana fai 'oe.

Na toaa kwaimani 'oe ki sui gu 'i seki, kera lau guu da faa kau si baea kera 'ana manata dianaa fuamu. 'Oko faarongoa lau guu toaa kwaimani kameli ki sena 'ana si baea kameli 'ana manata dianaa ma 'oko 'ai satada sui gu fainia.

Na Kekeda Laa Nia Sa Diud

Sa Diud toolana sa Disas ne nia kedaa leta kukuru nee. Sa Diud nia dooria faamanatai lana toaa manata mamana ki daka fiia toaa toolangaidoo susuke ki. Nia saea kera toaa ta'ae, ma God kai kwae kera. Toaa Kristin ki nao dasi rongokwaisulii 'ana toolangaidooa kera ma nao 'ana birangaa kera ki.

1 Nau sa Diud na wane rao sa Disas
Kraes ma ni nau toolana sa Demes.
Nau ku kekeda kau fuamolu toaa ne
God na Maa nia fili kamolu ma ka
liosau 'ani kamolu, ma sa Disas Kraes
ka lio suli kamolu.
2 Alu God nia kwai'ofei fuamolu ma
ka falea 'ana aroaroa ma na liosaua
nia fuamolu.

Toaa toolangaidoo suke ki

3 Toaafuta diana nau ki 'ae, 'ana
kada sui naa nau ku dooria 'asia naa
kekeda lae kau fuamolu sulia faa-
mauri laa ne God faamauri kolu ai.
Ma sui 'i tari'ina nau ku dooria kwai
kekeda sulia tasi doo 'e'ete lau gwana
fuamolu. Ma ni nau ku dooria kwai
bae fifii uri molu ka uu ngasi suusia
na toaa ne da sasi uria bulasi 'e'ete
lae 'ana toolangaidooa mamana nee
God nia falea fuakolu toaa nia ki. God
nia fale dangatai 'ana toolangaidoo
lae fua si kada ki sui guu, ma nao nia
si dooria ta wane ka talana toolan-
gaidooa mamana nai.
4 Nau ku saea si doo nai suli tai
wane ne nao dasi manata mamana
'ana God, kera da lea mai, daka
kwaimani fai kamolu. Ma daka saea
kera manata mamana, ma sui kera
daka talana toolangaidooa mamane
sulia liosaua nia God, uri ka ilia na
ooe lae ka lio mala 'ana sae nia doo
diane gwana. Ma nao kera dasi man-
ata mamana 'ana sa Disas Kraes. Nia
taifilia naa ne wane gwaungai kolu
ma na Aofia kolu. Aia, na Kekeda laa
Abu nia bae 'uana mai sulia kwak-
waea kera toaa 'uri nai ki.

God nia kwaea toaa abulo ta'aa

5 Na doo ne nau ku bae sulia,
kamolu sui guu molu saitomana sui
naa. Sui boroi 'ana, nau ku saea lau
kau fuamolu uri nao molu si manata
buro ai. 'Ana si kada 'ua, God nia
'adomia toaa nia ki uri daka tafi faa-
sia fera 'i 'Isib. Ma 'i burina ne kera da
lea faasia 'i 'Isib, God nia ka saungia
ta bali 'ani kera toaa nia ki ne nao dasi
manata mamana 'ani nia.
6 Molu ka manata sulia na 'ensel
ki 'i salo 'ana si kada 'ua. Ta bali
'ani kera da dooria da kai 'inito talua
doo neki God nia falea fuada, 'i seeri
kera daka lea faasia kula ni too laa
mamana kera. Uri maana kera ade
'uri nai, God ka alu kera lao lookafo
rorodoa. Ma nia ka kani faafida 'ana
seni ne 'afitai ka fura. Ma ni kera
daka too 'uri nai maasia fa Sato ne kai
dao mai uri God ka falea kwakwaea
fuada.
7 Molu ka manata lau guu sulia na
toaa baki da too lao maefera baki 'i
Sodom ma 'i Gomora, ma 'ana mae-
fera kakalida ki. Kera mala lau guu
na 'ensel baki, suli da too lau guu 'ana
ooe lae ma na too lada ka ta'aa 'asia
naa. Wela wane ki 'i seeri da ooe fai
keni ki ma daka ooe lau guu fai kera
wela wane ki lau gwana 'i tala'ada.
Ma uri maana si doo nai, God ka falea
kwakwaea 'ana ere totoo firi fuada.
Doo nai nia mala 'ana kwai faamauri
laa nia God fua toae ki sui guu uri si
kada ne kai lea mai, ne nia kai falea
na kwakwaea 'uri nai.

8 Talafana lau guu toaa ne da
toolangaidoo susuke 'i matangamolu
ki nai. Kera da ilia naa doo ta'ae
ki 'ana nonida, ma daka saea kera
ade sulia naa tee ne kera suai 'ana
maleubolea kera ki. Ma ni kera daka
ote kera 'ada 'ana 'inito laa nia God,
ma daka bae burongotoli 'ana 'ensel
'initoe ki 'i salo.
9 Ma sa Maekol na 'ensel baita bae
boroi, nia nao si ilia guu tasi doo 'uri
nai. Sui 'ana si kada sa Mosis nia
mae, sa Maekol ma sa Saetan daru ka
olisusuu uri sae tii 'ani keerua ne kai
ngalia noni sa Mosis. Ma sa Maekol
boroi ka nao si noniraa guu fua bae
burongotoli lae 'ana sa Saetan. Nia
bae gwana 'urii, “God nia kai ngatafi
'oe.”
10 Aia, ma na toaa ne da toolan-
gaidoo susuke ki, kera da saea doo
ta'ae ki 'asia naa sulia si doo ne nao

dasi saitomana ki. Kera da mala gwada 'ana doo kwasi ki ne nao dasi manata. Suli toaa nai ki da ilia gwada doo neki nonida dooria ne kai tagalongai kera ki.

11 Kwaimanatai fuada, suli God nia kai falea kwakwaea baita fuada suli kera da ade ta'aa mala 'ana sa Kein. Ma ni kera daka mala lau guu 'ana sa Balam✡ bae nia ilia gwana si doo ne nia saitomana kai todaa malefo ai. Ma ni kera daka mala lau guu 'ana sa Kora✡ bae nia tatae suusia doori lana God, ma God nia kai faafunuida lau guu mala 'ana sa Kora.

12 Toaa toolangaidoo suke nai ki, kera da kwaimani fai kamolu 'i tari'ina molu ka koni 'ana fanga kwaimani lae, ma kera dasi 'ide guu 'ana suumai lada tala 'ada fua fanga lae. Ma sui boroi 'ana nao kera dasi 'ide, kamolu 'ana ne diana fua molu ka 'ide faafia 'ana si kada kera ofu kwaimani fai kamolu. Suli kera dalafa gwada, mala 'ana ta gwa dasa ne nao si falea ta uta, koburu ka 'ufu lofotai nia. Ma daka mala lau guu 'ana 'ai ki ne nao dasi fungu 'ana si kada uri fungu lae, sulia kera da 'ako tiifau naa, ma daka taba tiifau ai.

13 Toaa nai ki, da ilia doo ta'ae ni 'ide lae faafia, daka mala 'ana nanafo baita ki da konia ngingisu bilia oro 'i sulia one. Ma uri maana toolangaidooa suke kera nai ki, kera daka mala lau guu na bubulu ne da 'idu faasia fulida ki mamana. Ma God nia ade akau sui naa 'ana si kula rorodoa ni too lae ai fuada totoo si sui.

14 Ma sa 'Enok bae fiuna unita wane 'ita 'ana sa 'Adam, nia saea mai si doo sulia toaa toolangaidoo susuke nai ki ka bae 'urii, "Aofia nia kai lea mai fai molee 'ensel abu nia ki,

15 uri ka ketoa toae ki sui guu. Ma ni nia kai falea kwakwaea fua toae ki sui guu ne nao dasi manata mamana 'ani nia, ma faafia doo ta'aa neki da ilia ma uri maana bae ta'aa laa kera talea God."

16 Na toaa nai ki da ununu ta'aa ma daka 'ugalia toae ki. Ma daka ade gwada sulia kwaidooria ta'aa kera ki tala'ada. Ma daka tango kera 'i tala 'ada, ma daka bae alingana toae ki uri ngali lana doo neki kera too ki ai faasi kera.

17 Ma sui boroi 'ana toaa kwaimani diana nau ki 'ae, molu manata toi si baea bae toa 'aboosol nia ki Aofia kolu sa Disas Kraes kera da saea fuamolu.

18 Kera da bae 'urii fuamolu, "'Ana si kada ne kai dao mai 'ana fa sato 'isi ki, tai wane kera 'onionga 'ani kamolu kera da kai dao mai. Ma ni kera da kai ade gwada sulia na doori lada ki 'i tala 'ada, ne kera da 'onionga 'ana God."

19 Na toaa neki da sukua tagabola kwailiu lae fua konia manata mamane. Nao kera dasi too 'ana Anoedoo Abu, ma daka lea gwada sulia kwaidooria ta'aa kera ki tala 'ada.

20 Ma ni kamolu na toaa kwaimani nau ki, molu ka rao ngangata 'ana 'adomi lamolu kwailiu uri molu ka rigita lao toolangaidooa nia God ne nia falea fuamolu. Ma molu ka foa 'ana rigitaa nia Anoedoo Abu.

21 Molu ka too molu ka saitomana ne God nia liosau 'ani kamolu. Ma molu ka too kwaimaakwalii maasia Aofia kolu sa Disas Kraes ne nia falea mauria firi fuamolu nunufana ne nia 'ofe kamolu.

22 Ma na toaa ne manata mamana laa kera ki nao si rautoo, kamolu molu ka liosau 'ani kera.

23 Ma molu ka 'adomia ta bali 'ana toae lau guu 'ana lau lada uri nao kera si lea uri kula 'ana kwakwaea lao ere. Ma ta bali 'ana toae lau guu, molu ka kwai'ofei fuada, ma molu ka mau lau guu ade lea molu ka ade ta'aa lau guu mala 'ani kera. Molu ka mamagutainia ade ta'aa laa kera ki ne da ilia ka lea sulia kwaidooria ta'aa kera ki.

Foa 'ana tango lae

24 Tangoa tasa God ne nia tala'ana suasuli diana lae 'ani kamolu faasia abulo ta'aa lae uri molu ka too 'o'olo fai nia 'ana ele lae 'i tari'ina ma ka lea 'alaa lelea nia ka ngali kamolu molu ka too fai nia lao 'initoaa diana nia.

25 Tangoa tasa God ne nia faamauri kolu 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes. Mala 'ana kada 'i nao, ma 'i tari'ina,

✡ **1:11** Namba ki 22:18; 24:13; 25:1-3; 31:16 ✡ **1:11** Namba ki 16:1-35; 26:9,10

ma 'ana si kada nia kai dao mai ma totoo nao si sui, God nia too 'ana 'initoaa, rigitaa, mamanaa, ma na tet-edea! Iuka nia 'uri nai.

Refelesin
Na Fafaataia Ki Fua Sa Dion

Sa Dion na waa kwairooi sa Disas, nia ne kedaa buka nee. Nia kedaa otofana si kada nai waa 'inito baita 'i Rom ma tai toa baita ki lau, da falea nonifii lae ki fua toaa manata mamana ki 'ana sa Disas Kraes. Nia 'e mala lau guu 'ana doo da ilia mai 'ana sa Disas na waa 'initoa kera. Sa Disas 'e dooria 'asia naa 'adomi lana toaa manata mamana nai ki uri fiitooa kera 'ani nia oli ka ngado lau. 'I seeri, sa Disas nia ka safali faatainia naa doo nai ki fua sa Dion uri ka adea fiitooa kera toaa manata mamana ki ka ngado lau.

Sa Disas 'e faatainia nunuidoo 'oro ki fuana sa Dion ne bae sulia 'afitaia kera toaa manata mamana ki 'ana si kada nai, ma ka bae lau gu sulia si doo totoo kai fuli ki 'ana si kada sa Disas kai oli mai ai. Si manata laa talingai laona buka nee 'e 'urii: God taifilia guu 'e too 'ana rigitaa ki sui, ma ka dau faafia doo ki sui, ma ka bobola fai sua lae sulia toaa nia. Nia kai siitasa faafia malimae nia ki sui guu 'ana si kada nii 'ua kau, ma sa Saetan boroi totoo God kai faafunui nia naa. 'Ana si kada nai lau guu, God nia kai 'ai uri toaa nia ki uri lea daka too kwaimani na fai nia totoo firi. Nia 'uri nai, toaa manata mamana ki daka ngado 'ada 'ani nia 'ana kada 'afitaia ki dao toda.

Na 'inifuui ununue ki laona buka nee:

- Kekeda lae 'e lea fuana konia manata mamana 1:1—3:22
- Doo ni goorua nia God 'ana 'initoaa 4:1—5:14
- Na fiu doo mauri ki 6:1—8:5
- Fiu bungu ki ma 'ensel ki 8:6—11:19
- Sa Saetan 'e firu fainia konia manata mamana 12:1—14:20
- Na fiu 'ensel ki ma na fiu kwakwaea 'isi ki 15:1—16:21
- God 'e faafunuia naa fera 'i Babilon 17:1—19:21
- God 'e 'inito naa 'i salo ma laona molaagali 20:1—22:21

1 Na buka nee 'e unu sulia fafaataia sa Disas Kraes 'e faatainia ki. God 'e saea fua sa Disas Kraes uri ka faatainia doo karangi dai fuli ki mai uri toaa rao nia ki God daka saitomana. Sa Disas Kraes 'e saea fua 'ensel ka faatainia doo nai ki sia sa Dion waa rao nia.

2 Sa Dion nia unu sulia doo nai ki sui guu nia suai ki mai. Na ununua nai nia lea sulia bae lana God ma na mamana laa ne sa Disas Kraes 'e faatainia.

3 'I seeri, nia diana tasa fua waa ne teemai baita 'ana bae brofet laa nee, ma ka gonitainia doo neki da kedaa 'i laona ki, suli si kada uri doo nai ki daka fuli ai nia kwai karangi naa.

Si baea fua konia manata mamana ki

4-5 Nau sa Dion ku kekeda kau fuamolu na fiu konia manata mamana nia ki 'ana fiu maefera neki lao bali lolofaa 'i 'Eisia. Nau ku foa uri God fainia fiu anoedoo nia ki kalia doo ni goorua nia 'ana 'initoaa ma sa Disas Kraes daka falea 'ada dianae ma na aroaroe fuamolu. God nia too 'uana mai, ka too gwana 'i tari'ina, ma kai too gwana ka nii 'ua kau. Sa Disas Kraes 'e faatai doo mamana sulia God ma sa Disas nia na waa totoonao ne God tatae nia faasia maea. Sa Disas, nia 'e 'inito 'ana waa 'inito ki sui lao ano nee.

6 Nia 'e faa'inito kolu ma ka faafoa kolu, uri kolu ka rao fua God na Maa. Na taloe ma na rigitae doo nia 'ana totoo firi! Iuka, 'e mamana.

7 Suana fasi, tara nia kai lea mai fafona barobaro loki, ma na toae ki sui naa dai suana. Na waa baki da labua 'ana sue ki boroi tara kera dai suana lau guu. Ma toae ki sui guu laona molaagali dai angi 'ana liodilaa baita, suli kera da suana. Iuka, 'e mamana.

8 Ma God na Aofia ka bae 'urii, “Ni nau na safali lana ma sui lana doo ki sui, na 'Alfaa ma na 'Omega. Nau ku too ladoa, ku too 'uana mai sui doo ki dafi fuli, ma ku too gwaku ka nii 'ua kau totoo si sui, ma na rigitaa nau ka talua doo ki sui.”

Na fafaataia sulia sa Disas

9 Ni nau sa Dion ne, na toolamolu ma na waa kwaimani kamolu, suli ku manata mamana lau guu 'ana sa Disas. Nau, kera da ilimatai nau lau

guu mala 'ani kamolu 'i nunufana sa Disas na waa 'inito kia ma sui ku mamarato lau guu 'i farana ilimataia mala 'ani kamolu. Nau ne kera dau nau ma daka alu nau naa laona auaua nee 'i Batamos, suli ku faatalongainia bae lana God ma na doo neki sa Disas 'e faatainia.

10 Lao fa sato bae ni foosi lana Aofia, na Anoedoo Abu nia faatainia doo ki fuaku. 'I seeri nau ku rongo tii lingee doo baita nai mala 'ana angi lana bungu, ne bae mai 'i buriku.

11 Nia ka bae 'urii, "'O kedaa fasi doo neki 'oe suai lao ta buka, sui 'oko faa kau fuana fiu konia manata mamana ki ne da nii 'ana maefera nai ki, 'i 'Efesas, 'i Simaena, 'i Bagamam, 'i Taeataera, 'i Sadis, 'i Filadelfia, ma 'i Laodesia."

12 Ma si kada ku abulo uri suana lana tii ne bae fuaku nai, nau ku suana fiu baedoo nai ki da saungainia 'ana gool uri faa goorungai lana kwesu ki 'i gwauda.

13 Ma nau ku suana kau doo nai mala 'ana 'Alakwa Nia Wane 'i matangana fiu baedoo nai ki, ma nia ka ruufia maku nai tikwa lea ka dao gu fafo 'aena ki ma nia ka alua saas nai 'ana gool 'i maa ruruuna.

14 Ma na ifuna ka kwakwaoa 'asia naa mala faufau, ma na maana ki ka mala 'ana ta meakwesu baita.

15 Aia, ma na 'aena ki suana lana ka mala 'ana si barasi ne da naarea lao ere ka meekirioa. Ma na lingena, na rongo lana ka mala 'ana kuruu lana tataa baita neki.

16 Ma nia ka dau faafia fiu fa bubulu ki lao lofo 'aba aolo nia. Aia, na 'ila ni firu 'e 'ala roo bali nai ka sakatafa mai fasi lao ngiduna. Aia, ma na maana sui guu ka sinasina mai mala 'ana sato 'e tala mai.

17 Ma si kada ku suai 'uri nai, nau ku 'asi nau fafo maaku 'i saegano maa 'aena ku mala 'ana ta waa ne mae naa. Ma sui nia ka alua 'aba aolo nia faafi nau, ka bae 'urii, "Nao 'osi mau lau. Ni nau na sasafali laa ma na susui laa 'ana doo ki sui.

18 Ni nau na waa mauri, suli nau ku mae naa ma sui tari'ina nau ku mauri firi ka totoo kwasi mae lau. Ma ni nau ne ku 'inito faafia maea ma ku 'inito faafia kula ne toaa ki sui kera mae lea daka too ai.

19 'O kedaa doo nai ki 'o suai nai. Doo nai ki ne da fuli naa nai ma doo totoo dai fuli ki lau gu mai.

20 Aia, si manata laa ne tio agwa mai 'i nao sulia na fiu fa bubulu nai 'oe suai nau ku dau faafida lao lofo 'aba aolo nau, ma na fiu baedoo baki da saungainida 'ana gool nia 'urii nai, na fiu fa bubulu nai ki kera na fiu 'ensel neki da suasulia naa konia manata mamana ki nai. Aia, na fiu baedoo nai ki kera da saungainida 'ana gool nai, kera na fiu konia manata mamana ki 'ana fiu maefere ki."

2

Sa Disas 'e bae fua konia manata mamana nai 'i 'Efesas

1 Na waa nai ka bae na 'urii fuaku, "'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne nia lio sulia konia manata mamana lao maefera 'i 'Efesas 'oko 'urii, 'Nau na waa bae ku dau faafia na fiu fa bubulu baki lao lofo 'aba aolo nau ma ku liu matangana fiu baedoo baki 'ana gool ne.

2 Nau ku saitomana doo ne molu ilia ki, ma nau ku saitomana rao rigita laa kamolu fainia na mamarato laa kamolu ki. Ma ku saitomana kamolu molu ote kamolu 'ana toaa ade ta'aa ki, ma molu ka ilitona na toaa ne da saea kera na 'aboosol ki ma sui daka suke gwada ma molu ka saitomana ne kera suke gwada.

3 Kamolu molu mamarato, ma molu ka nonifii suli nau ma ka nao molu si makeso 'ana manata mamana laa kamolu.

4 Aia, tii si doo ne nau ku ngenge kamolu fainia ne kamolu nao molu si liosau naa 'ani nau mala bae molu ilia mai 'i nao.

5 Molu manata toi fasi 'i nao mai na liosaua kamolu 'ani nau 'e baita, ma sui molu ka 'asi kamolu na faasia. Molu bulasi manataa faasia na abulo ta'aa laa kamolu ki, molu ka ilia lau doo diana baki molu ilia mai 'i nao. Lea nao molu si bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki, tara nau ku lea mai siamolu ma ku lafua na baedoo 'i satamolu fasi 'i fulina.

6 Aia, tii si doo diana ne kamolu ilia ma nau ku dooria ne: Kamolu molu ote kamolu 'ana abulo ta'aa laa kera

'aebara nee Nikolaetan ki, mala ne nau ku ote nau lau gu ai.

7 'Uri nai, ni tii ne too 'ana alingana, nia ka fafurongoa tee nee Anoedoo Abu 'e saea fuana figua nia God. Lea 'uri nai, tii gwana ne siitasa, tara nau ku faolomainia uri nia ka 'ania 'ana fuana 'ai ni mauria ne uu 'ana kula God 'e nii ai.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Simaena

8 Ma nia ka bae lau 'urii fuaku, "'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia na konia manata mamana lao maefera 'i Simaena 'oko bae 'urii, 'Ni nau na safali lana ma sui lana doo ki sui, bae nau ku mae naa ma sui nau ku mauri lau.

9 Nau ku saitomana na 'afitaia kamolu ki, ma ku saitomana kamolu molu 'atongadooa. Ma sui boroi 'ana, 'i bali 'ana manata mamana lae, kamolu na toaa suadoo. Ma nau ku saitomana lau guu na toae ki da saea doo ta'aa ki suli kamolu. Ma kera daka saea kera 'ana ne toaa Diu ki, ma sui kera nao lau toaa mamana Diu ki. Kera toaa Saetan 'ana!

10 Nao molu si maungia nonifiia ne molu naofia. Suli Saetan tara kai ilitoo molu ma nia kai alua bali 'amolua lao lookafo, ma ni kamolu molu kai liu lao 'afitaia ki sulia tii taafuli fa dani. Molu mamana 'ana manata mamana laa kamolu 'ani nau, sui boroi 'ana lelea molu ka maelia, 'i burina tara nau ku faa na 'eeregwaua 'ana mauria firi fuamolu.

11 'Uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga, nia ka rongoa doo ne Anoedoo Abu 'e saea fua konia manata mamana neki. Ni tii gwana ne siitasa, tara nao nia si dao tona naa ta nonifiia ne na ruana fa mae laa naa.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Bagamam

12 Sui nia ka bae lau gu 'urii, "'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia konia manata mamana lao maefera 'i Bagamam 'oko saea, 'Ni nau na waa bae ku too 'ana 'ila ni firu bae 'ala roo bali ne.

13 Ni nau ku saitomana si kula kamolu nii ai, ne nia na fulifulia nia sa Saetan lau guu ne nia too ai ka 'inito. Sui ma kamolu molu ka mamana gwamolu fuaku, sui boroi 'ana daka saungia sa 'Antibas 'ana si kula nai sa Saetan 'e too ai. Sa 'Antibas nia waa 'e rao diana 'ana faarongo talo lae suli nau.

14 Aia, ta bara si doo 'ana ade lamolu ne nau ku 'eesi kamolu fainia. Ta bali 'amolu ne da lea sulia na toolangaidoo garo laa bae sa Balam 'ua, bae nia 'e toolangaidoo fua sa Balak uri talai garo lae 'ana toaa 'Israel uri ili lana doo garo ki 'ana 'ani lana fanga bae da afuafu ai talea nunuidoo ki ma na ooe lae.

15 Si doo nai gu ne ta bali 'amolu da ilia lau guu 'ana lea lae sulia toolangaidoo garo kera 'aebara nee Nikolaetan ki.

16 Nia 'uri nai, molu bulasi manataa naa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki! Lea nao, tara nau 'ali'ali ku dao faafi kamolu ku firu fainia toaa nai 'ana 'ila ni firu bae sakatafa mai faasia ngiduku.

17 Lea 'uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga, ka fafurongoa si doo ne Anoedoo Abu 'e saea fua konia manata mamana. Ma tii gwana ne nia siitasa 'ana 'afitaia ki, tara nau kwai faa bali 'ana fanga saufini bae da 'ailia 'ana mana fuana. Ma tara nau ku faa lau guu na fau kwakwaoa da kedaa satae doo falu 'i fafona fuana. Doo nai, taifilia guu waa ne ngalia ne saitomana, ta waa 'e'ete lau ka nao naa.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Taeataera

18 Nia ka bae lau gu 'urii fuaku, "'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia na konia manata mamana lao maefera 'i Taeataera 'oko saea, 'Ni nau na 'Alakwa nia God. Na maaku 'e mala 'ana ta meakwesu baita, ma na 'aeku ki daka mala 'ana barasi ne meekirioa.

19 Nau ku saitomana doo neki molu ilia ki ma ku saitomana na liosaua kamolu, na fiitooa kamolu, na raoa kamolu ma na susuu ta'aa laa kamolu lao 'afitaia ki. Ma nau ku saitomana lau guu na ilidoo laa kamolu 'ana si kada nai 'e baita ka talua lau si kada bae 'i nao.

20 Aia, si doo ne nau ku ngenge kamolu fainia ne: Kamolu molu

faolomainia wela keni nee satana
ni Diosbel nee ka toolangaidoo
fuamolu.✡ Nia 'e saea God ne fale
nia mai uri bae lae. Sui nia doo 'e
suke gwana nai. Nia 'e toolangainia
birangaa 'ana ooe lae ma na 'ani lana
fanga ne da afuafu ai talea nunuidoo
ki fua toaa ni rao nau.
21 Aia, ni nau ku falea naa si kada
fuana wela keni nee uri ka bulasi
manataa faasia oea nia, ma sui nia ka
nao si dooria gu bulasi manataa lae.
22 Nia 'uri nai, tara nau kwai 'ui 'ani
nia lao ifitai 'ana nonifiia ne nia fai tii
kera ne da ooe fainia dai nonifii baita
'i laona. Aia, nau tara ku ilia si doo
nai lea nao kera dasi bulasi manataa
faasia na birangaa ta'aa kera nai.
23 Ma nau tara kwai saungia lau
guu na toa kwairooi nia ki, uri na
konia manata mamana ki daka sait-
omana ni nau na waa ku saitomana
manatana toaa ki sui fai na kwaidoo-
ria kera ki. Ma tara nau kwai duua
doo ki fua toae ki sui guu; doo diana
ki ma doo ta'aa ki.
24 Aia, ma ta bali 'amolu na molu
too 'i Taeataera nao molu si lea lau
sulia na toolangaidoo laa ta'aa nee,
ma nao molu si faolomai kera lau uri
daka toolangaidoo fuamolu 'ana doo
neki da saea 'ana doo agwa sa Saetan
ki. Nia ne, nau lau guu nao kwasi
falea ta 'afitaia lau fuamolu.
25 Ma tii si doo gu ne, molu dau
ngasi faafia si doo ne molu too na ai
lelea ka dao guu si kada nau ku dao.
26 Aia, ma tii gwana ne nia siitasa
ma ka mamana 'ana ade lae sulia
doori laku lelea ka dao 'ana 'isi lana,
tara nau kwai alua nia ka 'inito
27 mala lau gu ne Maa nau 'e alu
nau ku 'inito. Ma tara kera dai too
'ana rigitaa uri 'inito lae fua maefera
ki, ma nao ta waa uri ka bobola fai
ngenge lada.
28 Ma tara nau kwai falea lau guu fa
kwakwali 'ofaidani fuada.
29 Lea 'uri nai, tii gwana ne too 'ana
alinga, nia ka rongoa doo ne na Anoe-
doo Abu 'e saea fua konia manata
mamana neki.' "

3

✡ **2:20** 1 King ki 18:19

*Sa Disas bae fua konia manata ma-
mana nai 'i Sadis*

1 Ma nia ka bae lau 'urii fuaku, "'O
kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne lio
sulia na konia manata mamana lao
maefera 'i Sadis, 'oko bae 'urii, 'Ni nau
na waa ne ku dau 'ana fiu anoedoo
God ki ma na fiu fa bubulu ki. Nau
ku saitomana doo neki kamolu ilia.
Aia, na toae ki da saea kamolu toaa
molu manata mamana, sui ma na ade
lamolu 'e faatainia ne kamolu nao
molu si ade gu suli nau.
2 Kamolu molu mala toaa da maleu.
Molu ada, uri molu ka faa rigitaa
na manata mamana laa kamolu 'ani
nau, suli nia karangi mae naa. Suli
nau ku dao toi na ade lamolu 'e nao
si 'o'olo 'i maana God nau.
3 Nao molu si manata buro 'ana
tee ki bae da toolangainia fuamolu 'i
nao, ma molu ka ade sulia doo nai
ki. Molu ka bulasi manata faasia na
abulo ta'aa laa kamolu ki. Suli lea
nao molu si ili si doo nai, tara nau ku
dao siamolu mala ta waa bebeli 'ana
si kada nao molu si fiia guu nau kwai
dao mai ai.
4 Aia, ta kaa bali 'amolu ne kera nii
Sadis kera da suasulia maku kera ki
ka falu 'ua gwana. Tara kera dai lea
fai nau ma dai ruufia maku kwak-
waoa ki, suli kera da tala'ana.
5 Lea 'uri nai, tii gwana ne nia si-
itasa, tara nia kai lea fai nau ma kai
ruufia na maku kwakwaoa, ma na
satana tara nau nao kwasi lafua fasi
lao buka ni mauria. Tara nau kwai
saea kera naa ne toaa nau 'i naofana
Maa nau ma na 'ensel nia ki.
6 'Uri nai, tii gwana ne too 'ana
alinga, ka rongoa doo ne Anoedoo
Abu 'e saea fua konia manata ma-
mana neki.' "

*Sa Disas bae fua konia manata ma-
mana nai 'i Filadelfia*

7 Sui nia ka bae lau 'urii fuaku,
"'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne
lio sulia figua nia God lao maefera 'i
Filadelfia, 'oko saea, 'Ni nau na waa
ku abu ma ku bae mamana. Nau ne
ku too 'ana kii bae sa Defet nia waa
'inito 'e too ai 'ana kada 'i nao. Ma si
kada ku 'ifingia na mae, 'e 'afitai ta
waa ka bilakia lau. Ma si kada nau

ku bilakia na mae, 'e 'afitai ta waa ka
'ifingia lau.
8 Nau ku saitomana doo neki molu
ilia ma ku saitomana ne sui boroi
'ana nao molu si tetede 'asia guu
kamolu molu lea suli bae laku ka nao
molu si tofea guu sataku. Aia, nau ku
'ifingia naa mae fuamolu uri molu ka
ruu mai, ma nia 'afitai naa uri ta waa
ka bilakia lau.
9 Aia, ma na toaa ne kera saea kera
toaa Diu ki, ma sui kera daka suke
gwada suli kera toaa sa Saetan 'ana,
nau tara ku ilia kera daka faa'inito
kamolu uri daka saitomana ne nau
ku liosau 'ani kamolu.
10 Maana ne kamolu ade sulia na
taki nau 'ana too mamarato lae, tara
nau kwai suasuli kamolu 'ana si kada
na 'afitaia kai dao lao molaagali uri
ka ilitona toae ki sui.
11 Nao si tau guu nau kwai dao mai.
Molu dau ngasi 'ana doo ki ne molu
too ai, ade lea ta waa ka ngali lau
gwana kwaiaraa kamolu ki.
12 Lea 'uri nai, tii gwana ne nia
siitasa, tara nau kwai alu nia 'ana
baefungu 'ana Beu Abu God nau, ma
nia tara nao si 'idu na faasia. Ma nau
tara kwai kedaa lau gu satana God
nau 'ani nia fai satana fera baita nia
God nau, na Durusalem falu ne tara
kai sifo mai faasia God 'i salo. Ma tara
nau kwai kedaa lau guu na sata falu
nau 'ana waa nai.
13 Lea 'uri nai, tii gwana ne too 'ana
alinga, nia ka rongoa doo ne Anoedoo
Abu 'e saea fua konia manata ma-
mana.' "

*Sa Disas bae fua konia manata ma-
mana nai 'i Laodesia*

14 Sui nia ka bae lau 'urii fuaku,
"'O kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne
lio sulia figua nia God lao maefera 'i
Laodesia, 'oko saea, 'Ni nau na waa
bae da 'aili nau 'ana Iuka. Ni nau nao
kwasi momola 'ana faatalongai lana
bae laa mamana ki sulia God. Ma ni
nau lau guu ne ku saungai kwaimani
'ana doo ki sui guu fainia God.
15 Nau ku saitomana doo neki
kamolu ilia, ma ku saitomana lau
guu ni kamolu molu mala 'ana si
kafo ne nao si gwagwari ma ka nao si
'ako'ako lau guu. Ma ni nau ku dooria
molu ka kwaimani fai nau, ma ka nao
molu si malimae lau 'ani nau.
16 Aia, ma suli nao molu si gwag-
wari guu ma ka nao molu si 'ako'ako
gu 'uri nai, tara nau kwai ngisutai
kamolu fasi lao ngiduku.
17 Aia, kamolu molu saea molu to-
toda molu ka suadoo ma ka nao molu
si oli kukuru naa 'ana tasi doo. Ma
sui, ka nao molu si saitomana guu ne
kamolu molu siofaa 'ana fiitooe ma
molu ka mala na toaa maada rodo ki
fai toaa da too dadara ki.
18 Nia ne, nau ku saea fuamolu lea
doo molu ka folia gool ne da suungia
'ana ere ma ka falu naa, uri molu ka
suadoo mamana. Molu ka folia lau
guu na maku kwakwaoa ki, fasi ade
lea molu ka 'ide sulia ne molu too
dadara. Ma molu ka folia lau guu na
gwai ki uri usu lana 'ana maa molu ki
uri molu ka lilio.
19 Toaa ne nau ku liosau 'ani kera,
lea da ilia doo garo ki, nau ku kwae
kera faafia. Lea nia 'uri nai, molu
bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa
kamolu ki molu ka ilia doo diane ki.
20 Molu suai fasi, nau ku uu buri
mae 'ana lume ku kidikidi naa. Lea
ta waa 'e rongo nau ma ka 'ifi uri
nau, nau tara ku ruu kau siana ma ku
fanga kwaimani fainia.
21 Lea 'uri nai, tii gwana ne si-
itasa, tara nau kwai faolomainia uri
gooru kwaimani lae fai nau si kada
ku gooru 'ana doo ni goorua nau 'ana
'initoaa, suli nau ku siitasa naa ma ku
gooru na fai Maa nau 'ana si kula ni
goorua nia 'ana 'initoaa.
22 Lea uri nai, tii gwana ne too 'ana
alinga, nia ka rongoa doo ne na Anoe-
doo Abu 'e saea fua konia manata
mamana neki.' "

4

*Na doo ni goorua 'ana 'initoaa 'i
salo*

1 Sui nau ku lilio lau, ku suana tii
mae 'e 'ifi 'i salo. Ma na lingee doo bae
nau ku rongo 'e bae mai fuaku 'i nao,
nia ka bae lau gu 'urii, "'O raa mai 'i
seki, uri nau ku faatainia fuamu na
doo neki tara dai dao mai 'i buri."
2 Ma 'ana si kada nai 'ua guu, na
Anoedoo Abu ka talai nau naa, ma

nau ku nii naku 'i salo. Ma nau ku suana doo ni goorua 'ana 'initoaa ma tii waa nai ka gooru laona.

3 Ma na suana lana nia 'e sinasina mala 'ana fau nai ki da 'ailia 'ana diosbaa ma na kamelian. Ma na fula'aro ka lolo kakalia na doo ni goorua nai 'ana 'initoaa. Aia, na fula'aro nai na suana lana 'e mala 'ana fau sinasina da 'ailia 'ana 'emarol.

4 Ma kalikalia sa wala nai 'e gooru lao doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, roo akwala ma fai doo ni goorua ki 'ana 'initoaa ne da nii seeri. Ma roo akwala ma fai waa baita nai ki kera da gooru 'i laona doo ni goorua nai ki ma daka ofi 'ana maku kwakwaoe ki, ma na 'eeregwaua 'ana gool ki ne nii gwauda.

5 Ma na binabina nai ka bina mai ma na lingee doo baita ki mala kukurue ka kuruu mai faasia na doo nai ki ni goorua 'ana 'initoaa. Ma na fiu kwesu nai ki daka tala 'i seeri 'i naofana doo ni goorua 'ana 'initoaa nai. Ma na fiu kwesu nai ki kera na fiu mangoedoo nia God ki.

6 Ma 'i naofana lau guu na doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, tii doo nai mala 'ana asi 'ana gilasi nai 'e folaa 'asia naa ka nii lau guu 'i seeri.

Ma na fai doo mauri nai ki da too 'ana maaedoo 'oro kakalia nonida ki tiifau, nii kalikalia lau guu doo ni goorua nai 'ana 'initoaa.

7 Na etana doo mauri 'e lio mala laeon. Ruana doo ka lio mala buluka. Na oluna doo, na suana lana 'e lio mala 'ana wane. Ma na faina doo suana lana ka mala 'ana nooabu 'e lolofo.

8 Na fai doo mauri nai ki da too sui guu 'ana ono kukubadoo ki, ma na maaedoo 'oro ki da nii nonida, 'i maada ma 'i farana kukubada ki. Ma kera daka nguu 'afa sato ma fa rodo totoo si sui. Kera da nguu daka 'urii, "Abu, abu ka abu, God na Aofia ne rigita ka tasa. Nia 'e too 'uana mai, ka too gwana 'i tari'ina, ma ka too gwana ka nii 'ua kau totoo si sui."

9 Si kada na fai doo mauri nai ki da nguulia na nguu 'ana faa'inito lana ma faabaita lana ma tango lana waa totoo firi nai 'e gooru 'i laona doo ni goorua 'ana 'initoaa nai,

10 na roo akwala ma fai waa baita baki daka booruru naa 'i maa 'aena waa totoo firi nai laona doo ni goorua 'ana 'initoaa. Ma kera daka alua na 'eeregwaua kera ki saegano 'i 'aena doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ma daka bae 'urii,

11 "'Oe na Aofia kameli ma na God kameli 'o tala'ana ngali lana taloe ma na 'initoae ma na rigitae, suli ni 'oe 'o saungainia doo ki sui guu sulia doori lamu 'i tala'amu ma 'oko alu kera doo mamane ki daka too."

5

Na 'eerebeba

1 Sui nau ku suana tii 'eerebeba nai da keda roo bali ai, ma daka lago faafia 'ana fiu fa lago laa ki. Ma na waa nai 'e gooru laona doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ka dau 'ana 'eerebeba nai lao 'aba aolo nia.

2 Ma nau ku suana tii 'ensel rigita tasa nai 'e bae baita ka 'urii, "Ni tii ne 'o'olo ka tala'ana 'egwe lana 'eerebeba nee?"

3 Sui, ka nao dasi dao tona ta waa lao salo ma nao lao ano nee ma nao 'i farana ano nee uri sa nia ka bobola fainia 'egwe lana 'eerebeba nai uri ka suana doo ne nii laona.

4 Ma nau ku angi baita 'asia naa, suli nao dasi dao tona naa ta waa uri ka tala'ana 'egwe lana 'eerebeba nai uri ka lio 'i laona.

5 Ma sui, tii waa 'ana toa gwaungai nai ka bae ka 'urii fuaku, "Nao 'osi angi lau. Lio 'oko suana fasi na Laeon nee 'ana kwalafaa sa Defet ma sa Diuda. Nia 'e siitasa naa, ma nia ne bobola fainia 'egwe lana fiu fa lago laa neki 'ana 'eerebeba nee."

6 Sui nau ku suana tii kale Sifsif nai 'e uu gwana 'i matangana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ma na faidoo mauri nai ki ma na toa gwaungai nai nii gwada kakali nia. Ma nau ku suana lau guu na mae maala nai ki da kwaea 'ana sifsif nai 'i nao. Na Sifsif nai 'e too 'ana fiu konoedoo ki ma na fiu maaedoo ki. Na fiu maaedoo nai ki, kera na fiu anoedoo God ki ne nia fale kera mai fua lao ano nee sui naa.

7 Ma na kale Sifsif nai 'e dao ka rao na uria na 'eerebeba bae faasia bali

'aba aolo nia waa nai 'e gooru lao doo
ni goorua nai 'ana 'initoaa.
8 Ma si kada nia 'e rao uri 'eerebeba
nai ka dau nai, na faidoo mauri baki
ma na roo akwala ma fai waa baita
baki daka booruru naa 'i saegano
maa 'aena kale Sifsif nai. Ma kera
sui gu da dau 'ana doo nai ki da 'ailia
'ana hab doo fua kii lana ki. Ma kera
daka dau 'ana titiu nai ki da saun-
gainia 'ana gool. Titiu nai ki da fungu
'ana doo moko diana nai fua suungi
lana ki. Na sasuna doo moko diana
nai, nia na foa laa kera toaa manata
mamana 'ana Kraes.
9 'I seeri, na toaa nai kalikalia doo
ni goorua nai 'ana 'initoaa daka ngu-
ulia tii fa nguu falu. Kera nguu
daka bae 'urii, "Ni 'oe 'o bobola fainia
'egwe lana 'eerebeba nee ma na lafu
lana lago laa neki ai. Suli da saungi
'oe 'oko mae naa, ma na mae lamu ka
foli usia toae ki sui 'ana kulee wane
'e'ete ki sui ma baea 'e'ete ki sui ma
na fera 'e'ete ki sui uri daka manata
mamana 'ana God.
10 Ni 'oe 'o aluda 'ana 'initoae ma na
toaa ni foa ki 'ana rao lae fuana God
kia. Ma kera tara daka 'inito laona
molaagali."
11 Ma ni nau ku lilio lau, ma ku
rongo na nguu lana 'ensel 'oro ki. Ni
kera da 'oro 'asia naa, na toonidoo
'oro ki ma na moleedoo 'oro ki. Da
uu kalikalia na doo ni goorua nai 'ana
'initoaa ma na faidoo mauri baki ma
na waa baita baki.
12 Ni kera da nguu baita daka
'urii, "Na kale Sifsif ne da saumaelia
nee, 'e tala'ana ngali lana mamanae
na suadooe na liotooe na rigitae na
gwaungaie ma na 'initoaa ma na
tango lae!"
13 Sui nau ku rongo lau guu na doo
mauri ki sui guu fasi 'i salo ma lao
ano nee ma fasi farana ano nee ma
'i laona asi, kera sui da nguu daka
'urii, "Na dianae ma na taloe ma na
'initoae ma na rigitae ne totoo firi
totoo sui, na doo nia waa ne gooru
laona doo ni goorua 'ana 'initoaa ma
doo nia kale Sifsif nee."
14 Ma na faidoo mauri nai ki daka
luua daka 'urii, "Iuka." Ma na toa
baita nai ki daka booruru 'i saegano
daka faabaita nia naa.

6

Na 'egwe lana lago laa nai ki

1 Sui nau ku suana na kale Sifsif bae
ka 'egwea naa etana lago laa 'ana fiu
lago laa baki. Ma nau ku rongo tii doo
'ana fai doo mauri baki ka bae 'ana
lingee doo nai 'e mala 'ana kukurue
ka 'urii, "'O lea mai!"
2 Ma nau ku lio kau ku suana tii
hos kwakwaoa nai. Ma na waa nai 'e
taelia mai, 'e dau 'ana tii taumae. Ma
kera daka faa na 'eeregwaue fuana,
ma nia fa ramo nai ka lea naa uri
siitasa lae.
3 Sui na kale Sifsif nai ka 'egwea
naa ruana lago laa. Ma nau ku rongo
na ruana doo mauri ka bae mai 'urii,
"'O lea mai!"
4 Ma tii hos 'a'abua nai ka sakatafa
na mai. Ma na waa nai 'e gooru 'i
fafona, kera daka faa tii 'ila ni firu
fuana ma nia ka too 'ana rigitaa uri
ka lafua aroaroe fasi lao molaagali,
uri daka saumaeli kera kwailiu 'ada.
5 Sui na kale Sifsif nai ka 'egwea
naa oluna lago laa. Ma nau ku rongo
na oluna doo mauri ka bae 'urii, "'O
lea mai!" Ma ku lio kau, ku suana tii
hos bulu nai. Ma na waa nai 'e gooru
'i fafona, 'e dau 'ana tii doo ni 'olotoo
lae. 6 Sui nau ku rongo tii lingee
doo 'e talo mai fasi 'i matangana fai
doo mauri nai ki ka bae 'urii, "Kera
da folia naa fange 'ana si malefo 'e
baita! Nao 'osi saketoa na gwai ma na
waen!"
7 Sui na kale Sifsif nai ka 'egwea
naa faina lago laa. Ma nau ku rongo
na lingena faina doo mauri ka bae
'urii, "'O lea mai!"
8 Ma ni nau ku lio kau ku suana
tii hos rafurafua nai, ma na satana
waa nai 'e gooru 'i fafona na Maee,
ma na Fera 'ana Maee lau guu ka 'isi
karangi gwana 'i burina. Ma kera
daka falea rigitae fuadaru uri daru
ka 'inito faafia faina bali 'ana mo-
laagali uri keerua daru ka saumaelia
toae ki 'ana firue, 'ana fioloe 'ana
mataie ma 'ana doo kwasi ki laona
molaagali.
9 Ma si kada na kale Sifsif nai 'e
'egwea na limana lago laa, nau ku
suai na anoana toaa nai da saungida

suli kera da bae sulia Bae lana God
ma na Faarongoa Diana nee. Kera
da uu gwada 'i farana fuliera nai ni
afuafu lae.
10 Ma kera da suungi baita daka
'urii, “Aofia ne 'o tetede ka talua doo
ki sui guu, ni 'oe 'o abu ma 'oko ma-
mana. Kada tee fatai 'ofi ketoa toaa
nee laona ano nee ma 'ofi duua mae
lameli ai?”
11 'I seeri nia ka faa maku kwak-
waoa tikwa ki fuada kera sui guu
daka ruufia ki. Sui, nia ka saea fuada
kera daka too tu'uu fasi lelea daka
saungia lau guu toaa rao kwaimani
kera ki ma na toolada ki, sui fatai God
kafi duua mae lada ki.
12 Sui ku suana na kale Sifsif bae ka
'egwea onona lago laa, ma na anuanu
baita nai ka 'igi naa. Ma na sato ka
rorodoa mala 'ana ta maku boboraa,
ma na madame ka 'a'abua mala 'ana
si 'abu.
13 Ma na bubulu ki daka 'asi kera na
mai lao molaagali mala 'ana fufuana
'ai ki da 'asia faasia gwau 'ai ki kada
koburu baita 'e geloda.
14 Ma na mamangaa ka mala 'ana
'e'eredoe da lukumia. Ma fa toloa ki
ma fa auaua ki sui guu daka 'idu na
fasi fulida ki.
15 Sui na waa 'inito ki ma waa
gwaungai ki, ma na waa gwaungai
kera waa ni omee ki, ma na waa
suadoo ki ma na waa rigita ki, ma
na toae ki sui guu ne da rao tatak-
wai, ma na toaa sakwadoloa ki, daka
mau daka agwa laona falume ki ma 'i
farana fau ki gwauna toloe ki.
16 Ma kera daka 'ai fuana toloe ki
ma na fau ki daka 'urii, “Molu 'asi
kamolu mai faafi kameli ma molu ka
saufini kameli faasia maana waa ne
gooru lao doo ni goorua 'ana 'initoaa.
Ma molu ka saufini kameli faasia na
rakesasua nia kale Sifsif nee.
17 Suli fa dani baite 'ana rakesasua
keerua 'e dao naa, ma ka nao ta waa
si bobola na fai uu lae suusia.”

7

Na 144,000 ne kera toaa nia ki God

1 Sui nau ku suana fai 'ensel ki da
uu 'ana fai susuifera neki 'ana molaa-
gali, ma kera daka liliua fai koburu
neki lao molaagali, uri nao dasi toea
lau molaagali. 'Uri nai, kera ka nao
dasi toea na asi ma nao ta 'ai boroi.
2 Ma nau ku suana tii 'ensel lau ka
tae mai faasia 'i tae lana sato, ma
nia ka ngalia mai na mamalafooa nia
God mauri nee. Ma ka 'ai baita na
mai fuana fai 'ensel nai ki God 'e falea
sui naa rigitaa fuada uri saketo lana
molaagali fai asi.
3 Ma nia ka bae 'urii, “Nao molu si
saketoa 'ua na molaagali fai asi ma
'ai ki, too 'ada lelea kolu ka alua na
mamalafooa nia God 'i maadarana
toaa ni rao nia ki ka sui fatai.”
4 Ma kera daka faarongo nau
'ana 'oro lana toaa nai da alua na
mamalafooa nia God 'i maadarada.
Kera 'ada: tii talanga faiakwala ma
faitoonii wane, ma kera daka lea mai
faasia na akwala ma roo fiiwane baki
'ana toaa 'Israel.
5 Fiiwane sa Diuda, kera 'ada tii
akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni. Fiiwane sa Ruben, kera 'ada tii
akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni. Fiiwane sa Gad, kera 'ada tii
akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni.
6 Fiiwane sa 'Asa, kera 'ada tii ak-
wala ma roo tooni 'ana wane ma
keni. Fiiwane sa Naftalii, kera 'ada tii
akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni. Fiiwane sa Manase, kera 'ada
tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni.
7 Fiiwane sa Simion, kera 'ada tii
akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni. Fiiwane sa Lifae, kera 'ada tii
akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni. Fiiwane sa 'Isikaa, kera 'ada tii
akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni.
8 Fiiwane sa Sebulun, kera 'ada tii
akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni. Fiiwane sa Diosef, kera 'ada tii
akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni. Fiiwane sa Bensiman, kera 'ada
tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma
keni.
9 Sui nau ku lilio kau ku suana lau
tii konia baita nai nao si bobola naa
fai idumi lana. Na konia nai, na konia
'ana toae ki mai faasia na fiiwane ki
sui naa ma na fere ki sui naa ma
na baee 'e'ete ki sui naa. Kera da
uu 'i naofana doo ni goorua nai 'ana
'initoaa ma 'i naofana kale Sifsif nai.
Kera da ruufia mai na maku kwak-

waoa tikwa ki ma daka dau 'ana ulina
doo mala 'ana ulina niu ki.
10 Ma kera daka suungi baita daka
'urii, “God kolu ne gooru laona doo ni
goorua nia 'ana 'initoae ma na Kale
Sifsif nee daru ka faamauri kolu!”
11 Ma na 'ensel ki sui guu daka uu
kalikalia naa doo ni goorua nai 'ana
'initoaa ma na waa baita nai ki fainia
lau guu na faidoo mauri nai ki. Ma
kera daka booruru 'i saegano nao-
fana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa,
ma daka faabaitaa God
12 daka bae 'urii, “Iuka! Na tango
lae ma na dianae ma na liotooe ma na
'initoae ma na taloe ma na rigitae ma
na tetedee, na doo nia God kolu nee
totoo si sui! Iuka nia mamana!”
13 Ma tii waa 'ana waa baita nai ki
nia ledi nau ka 'urii, “Tii fai kera nai
da ofi 'ana maku kwakwaoa nai ki
nai, ma kera toaa da lea ki mai fasi fai
nai?”
14 Ma nau ku luua ku 'urii, “Nau ku
ulafusia lau gwaku. Ni 'oe naa ne 'o
saitomana.”
Ma nia ka bae 'urii fuaku, “Na toaa
nai kera da liu mai laona ilimataia
baita nai, ma kera daka lau gwada.
Kera da taufia maku kera ki ka falu
ka kwakwaoa naa 'ana 'abuna Kale
Sifsif.
15 Nia ne daka uu 'i naofana doo ni
goorua nia God, ma daka rao fuana
laona Beu Abu nia 'ana dani ma rodo.
Ma God ne nia gooru laona doo ni
goorua nia 'ana 'initoaa ma ka sua-
suli kera.
16 Ma kera 'afitai lau daka fiolo mae
ma nao daka maeli kuu, ma nao ta
sato 'ako'ako ka satofi kera lau.
17 Nia 'uri nai, suli na Kale Sifsif
nee 'e too laona doo ni goorua 'ana
'initoaa, ka suasuli kera. Ma nia ka
talai kera naa uri busu mauri ki 'ana
kafo ni mauria. Ma God ka usua naa
si kafo ni angia faasia maada.”

8

Si kada da 'egwea naa fiuna mamalafooa

1 Si kada na Kale Sifsif nai 'e 'egwea
naa fiuna mamalafooa bae, lao fera 'i
salo 'e dau aroaro ka nao naa ta baea
suli bobola fainia tii si kada sato*.
2 Sui nau ku suana kau fiu 'ensel nai
ki da faa bungu ki fuada, kera da uu
naa 'i naofana God.
3 Ma tii 'ensel nai nia dau 'ana titiu
nai 'ana gool fua suungi lana toton-
gana 'ai moko diana ki 'i laona, 'e dao
ka uu naa siana fuliera nai fua afuafu
lae. Ma daka faa doo moko diana
'oro ni suungi lana ki fuana uri nia
ka ofua fai foa laa kera toaa God ki
sui 'i fafona fuliera nai 'ana gool. Na
fuliera nai 'e nii gwana naofana doo
ni goorua nai 'ana 'initoaa.
4 Na sasuna doo moko diana nai 'e
raa 'i langi fainia foa laa kera toaa nia
God, ka raa kau fasi lao 'abana 'ensel
nai 'e uu gwana 'i naofana God.
5 Sui na 'ensel nai ka ngalia na titiu
nai da faafungua 'ana neneo saru fasi
era nai lao fuliera ni afuafua nai ka
tagafaa na mai fua lao molaagali. 'I
seeri, na kwakwange ka binalu ma ka
dee, ma na anuanu ka 'igi 'ua guu.

Kada bungu ki angi

6 Sui na fiu 'ensel nai ki daka
kwaimaasi naa uri ufi lana fiu bungu
nai ki da dau ai.
7 Na etana 'ensel ka ufia naa bungu.
Ma na lagabuu nai ka 'aru na mai
'ana migana 'aes ki. Ma na ere nai
dolola fai 'abu ka ruruuna mai fafona
molaagali. Ma ka sarufia naa oluna
bali 'ana molaagali ma na 'ai ki ma na
lalano ki sui gu 'i laona.
8 Sui ruana 'ensel ka ufia na bungu,
ma tii doo nai mala 'ana ta gwa toloa
baita 'e saru, ma daka 'ui mai ai lao
asi. Ma oluna bali 'ana asi ka bulasi
'ana 'abu.
9 Ma oluna bali 'ana doo mauri ki
lao asi daka mae, ma oluna bali 'ana
baru ki daka funu.
10 Sui na oluna 'ensel ka ufia naa
bungu, ma tii fa bubulu baita 'e mala
'ana ta kwesu, ka 'asia na mai faasia
lao mamangaa ma ka too faafia oluna
bali 'ana kafo baite ki fai si busu tu'uu
ki.
11 Aia, na satana bubulu nai na
“Doo 'Afae”. Ma bali 'ana kafo ki da
oli daka 'afae lau, ma na toaa 'oro ki
daka mae 'ana kuufi lana kafo nai ki
suli da 'afae naa.

* **8:1** Tii bali 'aoa.

12 Sui na faina 'ensel ka ufia naa
bungu, ma oluna bali 'ana sato ma
na madame ma na bubulu ki daka
mae. Ma oluna bali 'ana folaa lae ka
nao'ana naa. Ma oluna bali 'ana fa
sato ki ka nao dasi dani kaaroa ma
oluna bali 'ana fa rodo ki daka 'uri nai
lau guu.
13 Sui nau ku lilio lau kau, ku suana
tii nooabu 'e lofo ka liu lao maman-
gaa ka 'ai baita ka 'urii, "Na ta'aa lae,
na ta'aa lae! Tara kai ta'aa 'asia naa
fua toae ki sui ne da too lao molaa-
gali, 'ana si kada na olu 'ensel neki dai
dao ki mai dai ufia bungu ki ma na
lilingea lada ka talo mai."

9

1 Sui na limana 'ensel ka ufia naa
bungu, ma nau ku suana fa bubulu
nai 'e 'asia mai lao molaagali, ma kera
daka falea naa kii 'ana kilu liu ne nao
'ana ta boro fua fa bubulu nai.
2 Sui fa bubulu nai ka 'ifingia naa
kilu liu nai, ma na sasu ka sakatafa
mai faasia ma ka tae mai mala sasuna
ta era baita. Ma na sato ma lao ma-
mangaa ka rorodoa tiifau 'ana sasu
nai 'e sakatafa mai fasi laona kilu liu
nai.
3 Sui na siko 'oro ki daka sakatafa
mai faasia na sasu nai, ma daka lea
mai lao molaagali, ma daka ngalia na
rigitaa mala 'ana rigita lana fafari ki.
4 Ma daka saea fua siko nai ki nao
dasi saketoa lalano ki, ma nao ta 'ai
ma nao ta tii si doo 'ana doo neki da
tae fafona saegano. Aia, ma na toaa
ne nao dasi too 'ana mamalafooa God
'i maadarada, kera 'ana ne siko nai ki
dai falea nonifiia fuada.
5 Ma nao dasi faolomainia 'ua na
siko nai ki uri daka saumaelia toaa
nai ki, ma daka faolomainia 'ada fua
daka falea gwada nonifiia fuada sulia
lima madama ki. Si kada na siko nai
ki 'ale kera, na fii lana 'e mala 'ana si
kada fafari 'e 'alea wane ma ka fii.
6 Ma sulia lima fa madama nai ki,
na toaa nai ki tara daka sasi uri mae
lae, ma ka nao dasi mae guu. Daka
dooria mae lae, ma na maea ka tafi
gwana faasi kera.
7 Na siko nai ki, na suana lada 'e
mala 'ana hos neki da ade akau 'ani
kera uri waa ki daka lea fafoda 'ana
omee. Ma na maada ki ka lio mala
maana wane, ma kera daka saingia
doo ki mala 'ana 'eeregwaua 'ana
gool 'i gwauda.
8 Ma na ifuda ka baita mala 'ana
ifuna keni ki, ma na lifoda ki ka mala
'ana lifona laeon.
9 Ma daka kania na reba salo ki
'i maa ruruuda. Ma na lingena
kukubada ki ka mala 'ana lingena hos
'oro ki kada kera taraa trela ki daka
liu laona omee. 10 Kikiida ne lea na
fafari ki, ma kera too 'ana konadoo
fua susui lana wane ki. Ma kikiida
ne fua faafii lana toaa ki sulia lima
madama ki.
11 Ma waa 'inito kera nia na 'ensel
nai 'e 'inito 'ana kilu liu nai, ma na
satana 'ana bae laa kera toaa Diu ki
ne sa 'Abadon, ma 'ana bae laa kera
toaa Grik sa 'Abolion. Ma si sata nai ki
da toolangainia "Na waa ni faafunui
doo."
12 Si ta'aa laa 'i nao gu nai 'e sui naa
nai, ma ta roo si ta'aa laa ka nii ua
mai.

Na onona bungu

13 Na onona 'ensel ka ufia naa
bungu, ma ni nau ku rongo tii si
lingee doo 'e talo mai faasia na fai
susuidoo ki 'ana si fuliera ni afuafua
nai da saungainia 'ana gool ka nii 'i
naofana God.
14 Ma na lingee doo nai ka bae 'urii
fuana onona 'ensel nai 'e dau 'ana
bungu nai, "'O lukea na fai 'ensel baki
da kani faafida 'i ninimana kafo baita
'i Iufretes."
15 Ma nia ka lukea na fai 'ensel nai
ki da ade akau 'ani kera 'i seeri uri si
kada nai, uri daka saumaelia ta oluna
bali 'ana toae ki.
16 Ma ni nau ku rongo alinga 'ana
fita wane 'ana omee kera ki na da tae
'i fafona hos: 'e dao 'ana roo talanga
molee wane.*
17 Ma lao fafaataia nai fuaku, nau
ku suana hos ki, fai wane ki ne da
tae fafoda da saingia na reba doo ki
maa ruruuda. Na reba doo nai ki da
'a'abua mala si ere, ma daka boboraa
mala si fau ne da 'ailia 'ana safaea
ma ka kokoaa. Ma na gwauna hos ki
daka mala 'ana gwauna laeon ki. Aia,

* **9:16** 200,000,000

na ere ma na sasu fai na salfa ne 'e
sakatafa mai faasia na fakada.
18 Ma na ta'aa laa nai ki ka
saumaelia na oluna bali 'ana toaa ki
lao molaagali, 'ana na si ere ma na
sasu ma na salfa na 'e sakatafa mai
faasia na fakada.
19 Suli na rigita lana hos nai ki 'e nia
'ana fakada ma na kikiida. Na kikiida
ki da mala 'ana kikiina baekwe neki
da too 'ana gwauda ki, ma daka falea
nonifiia fua toaa ki 'ana kikiida.
20 Ma na toaa ki ne da ore ma na
ta'aa laa nai ki nao si saumaeli kera
guu, kera nao dasi bulasi manata
guu faasia na nunuidoo neki kera da
saungainia 'i tala'ada. Sulia nao dasi
too faasia na foosi lana anoedoo ta'aa
ki, ma na nunuidoo ki ne da saun-
gainida 'ana gool ma na silfa ma na
brons ma na fau ma na 'ai. Ma na doo
nai ki, 'e nao dasi bobola fai liofilo lae
ma nao rongofilo lae ma nao fali lae.
21 Ma ka nao dasi bulasi manataa
guu faasia na sauwane lae ma na rao
lae fuana anoedoo ta'aa ki ma na ooe
lae ma na beli lae.

10

Na 'ensel fai na 'eerebeba tu'uu

1 Sui nau ku suana ta 'ensel tetede
lau guu ka sifo na mai fasi 'i salo.
Nia 'e ofi mai 'ana barobaro ma na
fula'aro ka lolo kalia gwauna, ma na
maana ka mala 'ana sato. Na roo
'aena ki suana lada ka mala 'ana roo
lagwao ere ki.
2 Nia 'e dau 'ana 'e'ere beba tu'uu
nai ma na 'e'ere beba nai 'e luke sui
naa. Na 'ensel nai 'e uu 'ana bali 'ae
aolo nia lao asi ma na bali 'ae mauli
nia ka uu fafo saegano.
3 Ma nia ka akwa baita mala 'ana
laeon 'e maole. Ma burina nia 'ai
'uri nai, na kukurue ka dee 'ana fiu si
kada ki 'ana olisi lana mai.
4 Ma si kada na kukurua nai 'e dee
'uri nai sui, nau ku kwaimaasi naa uri
sa kwai kedaa doo nai ki nia saea. Ma
'i seeri, nau ku rongo tii lingee doo
nai 'e bae mai faasia 'i salo ka 'urii,
“Nao 'osi saea lau ma 'osi kedaa lau
doo nai ki fua ta waa.”
5 Sui na 'ensel nai ku suana 'e uu
fafona asi ma fafo saegano nai, ka
tafoa na bali 'aba aolo nia 'i langi.
6 Ma nia ka alafuu abu 'ana satana
God ne totoo firi ne saungainia salo
loo fai doo 'i laona ki sui guu, ma ka
saungainia molaagali fai doo 'i laona
ki sui guu, ma ka saungainia asi fai
doo 'i laona ki sui guu. Ma nia ka bae
'urii, “God nia 'afitai ka mamatakere
lau.
7 Si kada na fiuna 'ensel 'e ufia
bungu, si doo ne God nia manata
toi ka tio agwa mai nia kai sakatafa
faatai naa. Nia kai fuli guu 'uri bae
nia faatainia siana toaa ni rao nia
baki na brofet baki.”
8 Sui na lingee doo bae ku safali
rongo kau 'i nao 'e bae mai fuaku
faasia 'i salo bae ka bae lau 'urii, “'O
lea kau, 'oko ngalia na 'eerebeba luke
loko 'i 'abana 'ensel loko 'e uu fafona
asi ma saegano loko.”
9 Ma nau ku lea ku gania naa 'ensel
nai uri 'eerebeba tu'uu nai. Ma nia ka
bae 'urii fuaku, “Ngali kau 'oko 'ani.
Nia tara kai mamasia lao ngidumu
mala 'ana wewedue, ma sui tara nia
ka 'afaea lau guu lao rakemu.”
10 'I seeri nau lea ku ngalia naa
'e'ere beba tu'uu nai fasi lao 'abana
'ensel nai ku 'ani naa. Na 'anitoi lae
ka mamasia naa lao ngiduku mala
'ana wewedue. Ma sui, si kada ku
okomia kau, nia ka 'afaea naa lao
rakeku.
11 Sui daka bae 'urii fuaku, “'O faat-
alongainia gwamu si doo God 'e saea
kai fuli fua toaa 'oro ki ma fera 'oro
ki ma bae laa 'oro ki ma na waa 'inito
'oro ki.”

11

Na roo waa bae faamamane ki

1 Sui daka falea tii saga 'ai ni 'olotoo
lae fuaku daka bae 'urii, “'O lea 'oko
'olotona fasi na Beu Abu God fai na
fuliere ni afuafu lae 'ana saga 'ai nai,
sui 'oko idumia fasi toaa da foa 'i seeri
ki.
2 Nao 'osi 'olotona lau lao boboe 'i
maa, suli kera da falea naa fua toaa
nao lau toaa Diu ki. Tara kera dai
lea mai dai too ma daka 'inito faafia
maefera baita abu nai sulia faitaafuli
madama ma roo madama sarenga ki.
3 Ma tara nau kwai falea na roo waa
bae faamamane nau ki uri keerua
daru ka ofi 'ana mumui maku ta'ae

ki uri faatai lana kwaimanatai lae. Ma keerua daru ka faatalongainia faarongoa nia God sulia tii tooni roo talanga ma ono taafuli dani."

4 Ma na roo waa manata mamana nai ki keerua na roo 'ai da 'ailia 'ana 'olif ki, ma na roo baedoo fua kwesu ki ne da uu 'i naofana God na Aofia ne 'inito fua molaagali.

5 Ma lea ta waa ka sasi uri saungi ladaru, na ere nia kai sakatafa mai faasia fakadaru uri faafunui lana malimae keerua ki. Nia 'uri nai, tii gwana ne dooria saungi ladaru, nia kai maelia.

6 Keerua daru too 'ana rigitaa fua bokosi lana lao mamangaa loo, uri ute ka nao si 'aru sulia si kada keerua daru faatalongainia bae lana God sulia. Ma keerua daru ka too lau guu 'ana rigitaa fua kwae lana busu lana kafo ki uri daka lia 'ana 'abu. Ma keerua daru ka too lau guu 'ana rigitaa fua kwae lana molaagali 'ana ta'aa laa 'oro 'ana si kada keerua dooria ki.

7 Ma si kada keerua faasuia naa faatalongai lae sulia faarongoa nai, na doo kwasi nai kai ruu mai 'i maa fasi lao kilu liu bae, tara nia kai firu fai keerua lelea ka siitasa faafi keerua, ka saungi keerua daru ka mae naa.

8 Si kada keerua mae, na nonidaru ki tara dai tio gwada sulia tala baite ki 'ana maefera bae da foto faafia na Aofia keerua ai 'i fafona 'airarafolo. Ma na toaa nai 'ana maefera baita nai birangada 'e ta'aa ka ilingia 'i Sodom ma 'i 'Isib.

9 Na toaa ki faasia fera ki sui ma na fiiwane ki sui ma na bae laa 'e'ete ki sui, liu too daka bubungia gwada nonidaru sulia olu fa sato fai tii kada sato, ma nao dasi faolomainia guu uri saufini ladaru.

10 Ma na toaa ki lao molaagali daka ele sulia na mae ladarua. Ma daka noni sasala 'ana fale lana falea ki fuada kwailiu suli na roo brofet nai ki keerua daru falea fii laa baita 'asia naa fua toaa neki lao molaagali.

11 Sui, 'i burina olu fa sato ma tii kada sato nai 'e sui, God ka fale si mango 'ana mauria fuadaru ma keerua daru ka mauri lau gwadaru tatae daru ka uu 'ana 'aedaru ki. Ma na toaa ki sui kera da suadaru daka mau 'asia naa.

12 Sui keerua daru ka rongo tii lingee doo baita 'e talo mai faasia 'i salo ka bae 'urii fuadaru, "Muru lea mai seki 'i salo." Ma na malimae keerua ki daka bubu gwada 'ana si kada keerua lea naa 'i laona si barobaro uri 'i salo.

13 'Ana si kada nai 'ua guu, na anuanu baita ka 'igi ma na tangafuluna bali 'ana fera baita nai ka funu tiifau. Ma fiu toonii wane ne da mae 'ana anuanu nai. Ma na toaa ne da mauri 'ua, daka mau 'asia naa, ma daka tangoa lau guu God 'i salo.

14 Aia, na ruana ta'aa laa 'e sui 'i seeri, ma na oluna ta'aa laa nia kai dao 'ali'ali lau gu mai.

Na fiuna bungu

15 Sui na fiuna 'ensel ka ufia naa bungu. Ma na lingee doo baita ki 'i salo daka bae 'urii, "Na 'initoaa lao molaagali 'e lia ma ka alua naa 'initoaa nia God kia fainia Kraes na Waa Fifilia nia. Ma God nia kai 'inito totoo si sui."

16 Ma na roo akwala ma fai waa baita nai ki daka gooru naa laona doo ni goorua kera ki 'ana 'initoaa 'i naofana God. Sui kera daka booruru 'i saegano daka faabaitaa nia,

17 daka bae 'urii, "'Oo God na Aofia ne 'o rigita ka tasa, ne 'o too 'uana mai ma 'oko too gwamu 'i tari'ina; kameli meli tango 'oe suli 'o too 'ana rigitaa baita ma 'oko safali 'inito naa.

18 Ma 'i seeri toaa 'i ukita ki daka rakesasu 'asia naa, ma ni 'oe 'oko rakesasu lau guu. Ma sui tari'ina, nia dao naa 'ana kada fua keto lana toaa mae ki, ma fua kwaiarangai lana toaa rao 'oe ki na brofet ki ma na toaa 'oe ki ne da foosi 'oe, na waa baite ki ma kaala wane ki lau guu. Ma si kada nai lau guu si kada naa uri faafunui lana toaa neki da faafunuia toaa laona molaagali."

19 Sui na Beu Abu God 'i salo ka 'ifi, ma daka suana naa bakos nai na alangaia God 'e nii 'i laona. Sui na kwakwange ka binabina mai, ma na kukurue ka dee ma na lingee doo baita ki ka talo mai, ma na anuanu ka 'igi, ma na ute 'ana 'aes ka 'aru.

12

Na wela keni ma na baekwa baita nai

1 Sui tii mamalafooa baita ni kwele
lae ai ka sakatafa faatai mai lao ma-
mangaa loo. Tii wela keni nai 'e ofi
'ana sato ma ka uu fafo madame ma
na 'eeregwaua nia nai 'e too 'ana ak-
wala ma roo fa bubulu ki ai.
2 Nia 'e iana, ma ka maasia naa
kwalafi lana wela nia nai. Ma nia ka
fiiwela naa uri faafuta lae ma ka adea
nia ka angi baita 'asia naa.
3 Sui tii mamalafooa ka faatai lau
mai lao lofona salo. Tii baekwe
'a'abua baita nai 'e too 'ana fiu
gwaidoo ki ma na fiu 'eeregwaua ki
ma tii taafuli konadoo ki.
4 Aia, nia ka taga 'ana oluna bali
'ana 'okona bubulu ki lao salo 'ana
kikiina, ma ka 'ui 'ani kera mai lao
molaagali. Ma na baekwa nai ka uu
'i naofana wela keni nai 'e karangi
faafuta nai, uri ka 'ani 'ana na wela
nia nai si kada nia 'e faafutaa.
5 Ma nia ka faafutaa naa fa wela
wane nai tara nia kai 'inito fua fere
ki sui 'ana rigitaa nia. Sui kera daka
laua wela nai daka ngalia nada siana
God uri lao doo ni goorua nia 'ana
'initoaa.
6 Aia, ma na wela keni nai ka tafi
nana uri laona fera kwasi uri si kula
nai God 'e ade akau ai fuana uri daka
suasuli nia ai sulia tii tooni ma roo
talanga ma ono taafuli dani.
7 Sui na firue ka safali naa 'i salo.
Sa Maekol fai na 'ensel nia ki daka
firu fainia na baekwa nai, ma na
baekwa nai fainia 'ensel nia ki daka
firu fainia.
8 Ma sui, na baekwa nai ka nao si si-
itasa guu, ma God ka nao si faolomai
kera uri too lae 'i salo.
9 Ma kera daka 'ui naa 'ana baekwa
baita nai faasia 'i salo. Ma na baekwa
nai faasia kada 'ua, ne da 'ailia 'ana
Akalo ta'ae ma Saetan, nia 'e talai
garo 'ana toae ki 'i laona molaagali
tiifau.✡ Kera daka 'ui 'ani nia mai
fainia 'ensel nia ki sui guu fua laona
molaagali.
10 Sui nau ku rongo tii lingee doo
baita 'i salo ka bae lau 'urii, "God nia
faamauria sui naa toaa nia ma ka
faatainia naa rigitaa nia, ne nia na
waa 'inito. Aia, ma na Waa Fifilia nia
God 'e faatainia naa mamanaa nia.
Suli sa Saetan waa nai 'e uu 'i naofana
God kia ka ununu ta'aa sulia toaafuta
kia ki 'ana dani ma rodo, kera da 'ui
na 'ani nia fasi 'i salo.
11 Na toafuta kia ki kera da siitasa
faafi nia 'ana 'abuna Kale Sifsif ma
na bae lana God ne kera da faatalon-
gainia ma daka susuu ni maea fainia.
12 Kamolu toaa ne molu too 'i salo
molu ele 'amolua! Suli tara nia kai
ta'aa 'asia naa fuana fera 'i saegano
ma na asi, sulia sa Saetan 'e sifo na
kau siada. Ma nia ka rakesasu 'asia
naa suli nia 'e saitomana si kada nia
'e kukuru naa."
13 Ma si kada na baekwa nai 'e sait-
omana da 'ui 'ani nia uri lao molaa-
gali, nia ka taria naa wela keni bae 'e
kwalafia na wela wane bae.
14 Sui, God ka falea na roo
kukubadoo baita ki mala 'ana
kukubana nooabu uri ka lofo uri na
kula da ade akau ai fuana 'i laona fera
kwasi. 'I seeri ne kera da suasuli nia
ma daka fofolo suusi nia faasia na
baekwa nai sulia olu fa ngali ma ono
madama ki, ade lea daka saungi nia.
15 Sui na baekwa nai ka moatainia
mai na kafo baita nai uri ka igwaa
wela keni nai.
16 Sui, na saegano ka 'adomia wela
keni nai, ka afunga ka okomia na
kafo busu nai faasi nia.
17 Sui na baekwa nai ka rakesasuia
wela keni nai, ka lea ka firu fainia
kwalafaa nia ki sui guu ne kera da
ade sulia na taki God fai toolangaidoo
mamana laa sa Disas.
18 Ma na baekwa nai ka dao naa 'i
asi, ma ka uu nana lao one suli asi.

13

Na roo doo kwasi ki

1 Sui nau ku suana lau tii doo kwasi
nai 'e sakatafa mai faasia lao asi. Na
doo nai 'e too 'ana tii taafuli konadoo
ki ma na fiu gwaidoo ki fainia tii
taafuli 'eeregwaua 'i gwauda. Ma na
satae doo 'ana bae tataga lae ki talea
God, kera kedaa 'i gwauda ki.
2 Aia, na doo kwasi nai na suana
lae nonina 'e mala 'ana nonina doo
da saea 'ana lebat, ma na 'aena ki ka
lio mala 'ana 'aena doo da saea 'ana

✡ **12:9** Dionisis 3:15

bea, ma na fakana ka lio mala 'ana
fakana laeon. Ma na baekwa bae ka
faa na kau na tetedea nia 'i tala'ana,
na doo ni goorua nia 'ana 'initoaa, ma
na rigitaa nia fua doo kwasi nai.
3 Sui nau ku suana tii mae maala ni
maeli lana nai 'ana ta tii gwaidoo 'ana
fiu gwaidoo baki 'ana doo kwasi bae,
ma sui na mae maala nai ka maafo
naa. Ma na toae ki sui lao molaagali
daka kwele 'asia naa 'ana doo kwasi
nai, ma daka lea na 'ada 'i burina.
4 Ma na toae ki daka faabaitaa naa
baekwa nai, suli nia 'e falea rigitaa
nia fuana doo kwasi nai. Ma kera
daka faabaitaa lau guu na doo kwasi
nai daka 'urii, “Nao ta waa lau si 'uria
naa doo kwasi nee, ma ka nao ta waa
si bobola na fainia firu lae fainia.”

5 Ma God ka faolomainia fua doo
kwasi nai uri ka uu nia 'ana 'i tala'ana
ma ka bae tataga talea God. Ma
God ka faolomainia uri ka 'inito sulia
faitaafuli madama ma roo madama
sarenga ki.
6 Ma nia ka bae tataga fua God ma
fua satana God. Ma fua fera God ni
too lae 'i salo ma na toaa da too 'i salo
boroi na doo kwasi nai ka bae tataga
sui gu fuada.
7 Ma God ka faolomainia lau guu
uri firu lae fainia toaa nia God ki ma
uri siitasa lae faafi kera. Ma nia ka
'inito naa fua fiiwane ki sui guu ma
na maefere ki sui guu, ma na baea
'e'ete ki sui guu.
8 Ma na toae ki sui guu kera daka
faabaitaa naa doo kwasi nai. Toaa
nai ki ne God nao si kedaa gu mai
satada laona buka 'ana mauria firi
'ana si kada God nao si saungainia 'ua
doo ki. Na buka nai, na buka nia Kale
Sifsif bae da saungia ka mae naa 'i
nao.

9 Aia kamolu toaa neki molu too
'ana alinga ki, molu rongo.
10 Ni tii kera ne God 'e filida uri tara
daka dau kera, tara daka dau kera
naa. Ma ni tii kera ne God 'e filida uri
tara daka saumaelida 'ana 'ile ni firu,
tara daka saumaelida 'ana 'ila ni firu.
Aia, ni kamolu na toaa nia ki God
'e nao molu si manata sala, suli nia
naa ne si kada kamolu uri molu ka
susuu ta'aa fai na manata mamana
laa kamolu ki.

11 Sui nau ku suana ta doo kwasi na
'ana 'e sakatafa mai fasi lao saegano.
Nia 'e too 'ana roo konadoo ki mala
'ana ta Kale sifsif, sui ma lingena ka
mala 'ana ta baekwa baita.
12 Nia 'e ngalia rigitaa nia doo
kwasi bae 'i nao ka rao ai 'ana su-
umai lana toae ki lao molaagali uri
faabaita lana doo kwasi bae 'i nao bae
maala baita nia 'e maafo naa.
13 Ma na ruana doo kwasi nai ka
ilia naa doo kwaibalatana ki. Ma nia
ka ilia ere ka 'asia mai faasia lao salo
fua lao molaagali 'ana kada toae ki
bubungia gwada.
14 Ma nia ka talai garo 'ana toae
ki sui guu lao molaagali 'ana doo
kwaibalatana ni kwele lae ki ai ne
God 'e faolomainia fuana uri ka ilia.
Nia 'e ilia doo nai ki sulia doori lana
doo kwasi bae 'i nao. Ma nia ka saea
fuada uri daka saungainia nunuidoo
ni foosi lana 'ana doo kwasi bae 'i
nao, bae da kwae maala mai 'ani nia
'ana 'ile sui ka mauri gwana bae.
15 Ma God ka faolomainia lau guu
na ruana doo kwasi nai uri nia ka
falea mauria fuana nunuidoo nai, uri
ka bae ma ka saea daka saumaelia
toaa nai ki sui guu nai nao dasi foosi
nia.
16 Ma nia ka suumainia naa fua
toaa nai ki sui guu, ne 'ita 'ana toaa
'initoe ki lea ka dao 'ana toaa mala
kera ki, toaa suadoo ki lea ka dao 'ana
toaa siofaa ki, toaa da sakwadoloa
ki lea ka dao 'ana toaa dasi sak-
wadoloa ki, uri kera daka kedaa na
mamalafooa nia nai 'i maa 'aba aolo
kera ki ma nao 'i madarada ki.
17 Uri waa ne nao nia si too 'ana
mamalafooa nai, nia nao si usi tasi
doo ma si faafoli 'ana tasi doo. Na
mamalafooa nai naa ne na satana
doo kwasi nai 'ua guu, ma nao naba
da filia fua satana doo nai.

18 Nia 'uri nai, molu ka filodoo
uri molu ka saitomana malutana doo
nai. Waa ne nia manataa taari nia
saitomana malutana naba nia doo
kwasi nai, suli na naba nai nia na
satana wane nai. Ma na naba nai ne:
Ono talanga ono taafuli ma ono doo.*

* **13:18** Naba nai na 666.

14

Na Kale Sifsif bae fai na 144,000 ne kera toaa nia ki God

1 Sui nau ku lio kau, ku suana lau
na Kale Sifsif bae nia uu 'ana gwauna
toloa 'i Saeon fai toaa nai 'ada tii
talanga faiakwala ma faitooni 'ana
wane, ma daka kedaa sui naa satana
Kale Sifsif nai fai satana Maa nia 'i
maadarada.
2 Sui, nau ku rongo tii lingee doo
nai faasia 'i salo 'e mala 'ana kuruu
lana tataa baita ki, ma ka mala lau
guu 'ana kuruu baita lana kukurue.
Na lingee doo nai rongo lana ka mala
lau guu 'ana lingena doo ni kii lana
da saea 'ana hab, 'ana si kada kera kii
kwaimani 'ana doo 'oro ki.
3 Ma na toaa nai daka nguulia tii
fa nguu falu 'i seeri naofana doo ni
goorua nai 'ana 'initoaa, ma 'i nao-
fana fai doo mauri nai ki ma na toa
gwaungai nai ki. Ma ta waa 'e'ete lau
nia 'afitai ka saitomana nguuli lana
fa nguu nai, taifilia guu toaa nai: tii
talanga faiakwala ma faitooni wane
nai Kraes 'e foli usi kera faasia lao
molaagali nai ne kera saitomana fa
nguu nai.
4 Ni kera nai, kera toaa da too lalau
mai nao dasi tio kwaimani fai keni,*
suli da suasulia mauria kera ki ka
sasaolia diana. Ma ni kera daka lea
nada burina Kale Sifsif nai uri nia ka
talai kera naa suli doori lana. God
'e usi kera sui na faasia molaagali,
uri ni kera na toaa totoonao nia God
ma na Kale Sifsif mala 'ana tasi fanga
totoonao da safali ngalia fasi lao alu-
dooe.
5 Kera nao dasi suke 'ana tasi doo
'ana bae lada, ma ka nao tasi doo si
garo 'ani kera.

Na olu 'ensel ki

6 Sui nau ku suana tii 'ensel nai 'e
lofo ka liu lao tofungana mamangaa
fai na Faarongoa Diana totoo firi, uri
faatalongai lana fua toaa lao molaa-
gali, fua fiiwane ki sui guu ma na bae
laa 'e'ete ki sui guu ma na fere ki sui
guu.
7 Ma nia ka bae baita ka 'urii, “Molu
faabaitaa God, molu ka tango nia!
Suli si kada nia fua keto lana toae ki
sui guu 'e dao naa. Molu faabaita nia,
suli nia saungainia salo ma molaagali
ma asi ma na kafo busu ki!”
8 Sui ruana 'ensel ka lea lau gu
mai burina dao ka bae 'urii, “'E funu
naa! Na fera baita 'i Babilon 'e funu
naa, suli nia 'e faakuufia toae ki 'ana
waen nia 'ana kwaidooria ta'ae ki
'ana noni.”
9 Sui, oluna 'ensel ka lea lau gu
mai burina roo 'ensel nai ki. Nia
ka bae baita ka 'urii, “Lea ta waa 'e
faabaitaa na doo kwasi nee ma ka too
'ana nununa ma na mamalafooa nia
'i maadarana ma nao 'i maa 'abana,
10 waa nai tara kai naofia rake-
sasua nia God ma na kwakwaea baita
faasia God. Waa nai tara kai nonifii
lau guu laona era sasaru nai 'ana doo
da saea 'ana salfa 'i naofana 'ensel
abu ki ma 'i naofana Kale Sifsif.
11 Ma na sasuna era nai 'ana non-
ifiia kai sasula 'ana rodo ma dani ka
lelea firi nao si sui. Ma ka nao ta
momola laa fasi nonifii lae 'ana dani
ma rodo fua tii kera ne da faabaitaa
na doo kwasi nai ma na nununa ma
daka too 'ana mamalafooa 'ana sa-
tana.”
12 Nia 'uri nai, nia diana fua toaa
God ki ne da ade sulia baea fifii nia ki
ma daka mamana fua sa Disas, kera
daka noni maabe ma daka susuu
ta'aa naa, sui boroi 'ana ka 'afitai
fuada.
13 Sui lau guu, nau ku rongo na
lingee doo nai faasia 'i salo ka bae
'urii, “'O kedaa doo 'urii ki: 'E diana
tasa fua toaa neki 'ita 'i tari'ina ka
oli 'alaa kera da maelia 'ada raoa nia
Aofia!”
Ma na Anoedoo Abu 'e luua ka 'urii,
“Iuka, nia mamana. Tara kera dai
ele, suli kera dai momola naa fasi rao
ulafu laa kera ki. Ma na raoa diana
kera ki dai lea kwaimani lau gu fai
kera.”

Na molaagali 'e mala 'ana raku 'e maua

14 Sui nau ku lio lau kau, ku suana
barobaro kwakwaoa nai. Ma na doo
nai 'e gooru 'i fafona barobaro nai
suana lana 'e mala 'ana 'Alakwa nia
Wane, ma nia ka too 'ana 'eeregwaua
'ana gool 'i gwauna ma ka dau 'ana tii

* **14:4** Suli nao dasi faasuaa mauria kera ki 'ana foosi lana ta god 'e'ete lau.

'ila 'ala nai. 15 Ma tii 'ensel lau guu
ka sakatafa mai faasia na Beu Abu
God, ma ka 'ai baita ka bae 'urii fuana
waa nai 'e gooru fafona barobaro nai,
“Ngalia 'ila 'oe lea 'oko falia doo da
maua ki naa, suli molaagali 'e mala
'ana ta raku 'e maua naa ma ka dao
naa 'ana si kada uri fali lana!”
16 'I seeri, na waa nai 'e gooru fa-
fona barobaro nai ka kwae 'ana 'ila
nia laona molaagali ka falia doo ki ka
koni doo naa.
17 Sui, tii 'ensel lau ka sakatafa mai
faasia na Beukaua God 'i salo. Na
'ensel nai ka dau lau guu 'ana tii 'ila
'ala nai.
18 Ma ta tii 'ensel lau ne lio sulia
era nai 'ana fuliere ka 'ai baita fua
'ensel nai fafona barobaro fai 'ila nai
ka 'urii, “'O sikilia lau guu fufungi
greib ki lao molaagali 'ana 'ila 'oe, suli
fufungi greib nai ki da maua naa!”
19 Ma na 'ensel nai ka kwae 'ana
'ila nia fafona molaagali ka falia naa
fufungina greib nai ki, ma ka ngali ka
dingaluda naa laona kwade doo fua
ngilo lana waen ai. Kwade doo nai,
nia talafana kwakaea baita nia God
fua toae ki sui.
20 Kera daka ngiloa naa fufungina
doo nai laona kwade doo nai fua
ngilo lana greib nai 'e nii kau 'i sara
faasia lao fera baita nai. Ma na 'abu
naa ka igwa mai faasia lao kwade doo
nai fua ngilo waen lae. Ma na doo nai
ka igwa ka lea sulia roo talanga sikwa
taafuli ma ono kilomita ki ma na sifo
lana ka bobola fai ta roo fa mita.

15

Na fiu 'ensel ki ma na fiu kwakwaea ki

1 Sui nau ku suana lau tii ma-
malafooa baita ni kwele lae ai lao
salo: Nau ku suana fiu 'ensel nai ki
fainia fiu kwakwaea 'isi ki. Kera na
doo 'isi ki, suli kada si doo nai ki
da fuli, God nia ka fonosia naa rake-
sasua nia.
2 Sui nau ku suana tii doo nai mala
'ana asi nai 'e lio mala gilasi ma na
ere. Ma ku suana lau guu na toaa nai
ki da siitasa faafia na doo kwasi nai
fai nununa ma faafia na naba nai da
filia fua satana bae. Toaa nai kera uu
ninimana asi nai ma daka dau 'ana
hab nai ki God 'e faa fuada uri kii
lana.
3 Ma kera daka nguulia fa nguu nia
sa Mosis waa ni rao nia God, ma fa
nguu nia na Kale Sifsif bae, daka 'urii,
“God na Aofia ne 'o rigita ka tasa, 'oe
'o fulia na doo baita ni kwele lae ki ai.
'Oe 'o 'inito 'ana fere ki sui, ma na ade
lamu 'e 'o'olo ma ka mamana.
4 'Oo Aofia 'ae, na toaa ki sui tara
kera dai faa'inito 'oe ma dai tafoa
satamu 'i langi, suli 'oe taifili 'oe 'o
abu. Fere ki sui dai lea mai dai foosi
'oe, suli kera da suai naa doo 'o'olo
neki 'oe ilia ki.”
5 Sui, nau ku lio kau ku suana Beu
Abu God 'i salo, ma ku suana kadabeu
abu tataumae bae nia ka 'ifi naa.
6 Ma na fiu 'ensel ki daka sakatafa
mai faasia na Beu Abu God fainia na
fiu kwakwaea nai ki. Na 'ensel nai ki
da ofi 'ana maku falu kwakwaoa ki ne
da sinasina ma daka saingia reba doo
nai ki 'ana gool 'i maa ruruuda.
7 Sui ta tii doo 'ana faidoo mauri
baki ka faa fiu titiu ki 'ana gool fua fiu
'ensel baki. Na titiu nai ki da fungu
'ana kwakwaea God ne mauri firi.
8 Ma na sasu faasia 'initoaa God ma
na rigitaa nia ka 'ogaa lao Beu Abu
God, ma ka 'afitai fua ta waa ka ruu
kau lao Beu Abu nai lelea ka dao fatai
'ana si kada na fiu kwakwaea baki fiu
'ensel baki da ngali mai da fono fatai.

16

Na fiu titiudoo 'ana kwakwaea ki

1 Sui nau ku rongo tii lingee doo
baita 'e talo mai faasia na Beu Abu
God, ma ka bae 'urii fuana fiu 'ensel
nai ki, “Molu lea, molu ka kistainia
na fiu titiudoo ki 'ana kwakwaea God
fua fafona molaagali.”
2 Na etana 'ensel lea ka kistainia
naa titiui doo nia fafona molaagali.
Ma 'i seeri na mae maala ta'aa ki ne
da fii baita 'asia naa daka sarufia naa
toaa nai da too 'ana mamalafooa nia
na doo kwasi bae ma daka faabaitaa
na nununa.
3 Sui na ruana 'ensel ka kistainia
naa titiudoo nia laona asi. 'I seeri na
asi ka bulasi naa 'ana 'abu mala 'ana
ta waa 'e mae naa, ma na doo mauri
ki sui guu laona asi daka mae tiifau
naa.

4 Sui na oluna 'ensel ka kistainia na
titiui doo nia lao kafo baite ki ma lao
mae busu ki, ma daka bulasi daka alu
naa 'abu.
5 Sui nau ku rongo na 'ensel nai 'e
baita fua kafo ki ka bae 'urii, "'Oe na
Waa abu, 'o too ladoa ma 'oko too
'uana mai. 'Oe ne 'o ketoa wane 'ana
'o'oloe.
6 Suli na toaa da saumaelia brofet
'oe ki ma toaa 'oe ki, 'oe 'o falea sui
naa si 'abu fuada uri daka kuufia. Si
kwakwaea nai 'e bobola na fai kera
uri maana abulo lada."
7 Sui ni nau ku rongo tii lingee doo
faasia fuliera ni afuafu lae ka bae
'urii, "'Oe na Aofia ne 'o rigita ka tasa,
'oe 'o ketoa wane 'ana mamana lae
ma 'ana 'o'oloe!"
8 Sui na faina 'ensel ka kistainia
naa na titiui doo nia fafona sato, ma
God ka faolomainia naa sato uri ka
balubalu ma ka sarufia naa toae ki.
9 Na balubalu laa nai ka sarufia
naa toae ki ma kera daka bae ta'aa
naa talea satana God ne nia baita fua
kwakwaea nai ki. Ma kera daka ote
kera 'ana bulasi manataa lae faasia
abulo ta'aa laa kera ki, ma daka ote
kera lau guu 'ana tango lana 'initoaa
nia God.
10 Sui na limana 'ensel ka kistainia
naa titiui doo nia fafona doo ni
goorua 'ana 'initoaa nia na doo kwasi
bae, 'i seeri na 'initoaa nia ka rorodoa
naa. Ma na toae ki daka 'ala faafia
meada ki suli da nii lao fii laa baita.
11 Ma kera daka bae ta'aa talea God
'i salo maana nonifiia kera ki ma na
maala nai ki sarufi kera ki. Ma sui
nao dasi bulasi manataa guu faasia
na birangaa ta'aa kera ki.
12 Sui na onona 'ensel ka kistainia
naa na titiudoo nia fua laona kafo
baita nai da 'ailia 'ana Iufretes. Ma na
kafo nai ka gwau lelengea naa ma ka
kwaia taale fuana waa 'inito ki faasia
bali tae lana sato.
13 Sui nau ku suana kau olu anoe-
doo ta'aa nai ki kera sakatafa mai
faasia fakana baekwa bae ma faasia
fakana doo kwasi bae ma faasia na
brofet suke nai.
14 Na anoedoo ta'aa nai ki, na anoe-
doo nia akalo ta'aa ni ili lana doo
kwaibalatana ki. Na olu anoedoo
ta'aa nai ki da lea mai siana waa 'inito
ki laona molaagali sui guu, uri daka
koni 'ana omee uri firu lae fai God ne
rigita tasa, 'afa dani nia kai ketoa toae
ki sui.
15-16 Sui na olu anoedoo ta'aa nai ki
daka konia naa waa 'inito ki 'ana tii si
kula kera 'ailia 'ana bae laa kera toaa
Diu ki "'Amagedon".

Ma sa Disas ka bae 'urii, "Kamolu
rongo, tara nau ku dao mai 'ana tii si
kada ne nao molu si saitomana, mala
'ana ta waa bebeli! 'E diana tasa fua
tii ne nia too adada ma ka kani diana
'ana si maku nia, uri ka nao si tona si
'ide lau suli 'e too dadara matangana
'oroe!"
17 Sui na fiuna 'ensel ka kistainia
naa titiudoo nia lao mamangaa loo.
Ma tii lingee doo baita ka talo mai
faasia lao doo ni goorua 'ana 'initoaa
nai laona Beu Abu God, ka bae 'urii,
"Nia sui naa!"
18 Sui na kwakwange ka binabina
baita ma na lingee doo baita ki daka
talo naa. Na kukurue ka dee naa, ma
na anuanu baita ka 'igi naa. Na anu-
anu nai 'e ta'aa ka tasa ta anuanu si
'uria 'ua 'ita mai kada God saungainia
wane ka alu lao ano nee.
19 Ma na fera baita nai 'i Babilon
ka maga 'ana olu bali doo ki, ma
na maefera baita ki sui 'ana fere ki
sui guu daka atoli. God 'e manata
tona fera baita 'i Babilon ma ka falea
titiu waen 'ana rakesasua nia fuai,
uri daka kuufia.
20 Ma na auaua ki sui daka nao'ada,
ma na toloe ki sui daka nao'ada lau
guu.
21 Ma na uta baita nai 'ana 'aes faa-
sia lao mamangaa ka 'arungia na mai
toae ki. Ma na toae ki daka bae ta'aa
talea God maana si doo nai, suli na
kwakwaea nai 'e ta'aa ka tasa.

17

Na keni olodola

1 Sui tii 'ensel 'ana fiu 'ensel baki da
dau 'ana fiu titiui doo baki ka lea na
mai siaku, ka bae 'urii, "'O lea mai, uri
tara nau ku faatainia na kwakwaea
tara God kai falea fua maefera baita
nai 'e too karangia kafo 'oro ki, ne nia
'e mala 'ana ta keni olodola.
2 Na waa 'inito ki sui guu lao mo-
laagali ne da ooe fainia wela keni nai,
ma na toae ki sui guu lao molaagali
ne da kuufia waen nia nai 'ana ooe
lae ma daka oewanea."

3 Sui na Anoedoo Abu ka talai nau,
ma na 'ensel ka ngali nau uri lao fera
kwasi. Ma ni nau ku suana tii wela
keni seeri 'e gooru 'i fafona tii doo
kwasi too 'ana fai'ae ma ka 'a'abua
nai da kedaa sata ta'aa ki sui guu 'i
nonina. Na doo kwasi nai too 'ana
fai'ae 'e too 'ana fiu gwaidoo ki ma
taafuli konadoo ki ai.
4 Ma na wela keni nai ka ofi 'ana
maku gogosala nai ma daka laungi
nia 'ana lalaungia 'ana gool ma na
doo iroiroa ki liu lada baita. Ma nia
ka dau 'ana tii titiu 'ana gool, ma ka
fungu 'ana oea nia ki.
5 Ma si kekeda laa nai da kedaa 'i
maadarana 'e 'urii: "Na fera baita 'i
Babilon, na gaa kera naa toaa ta'aa ki
sui guu lao molaagali." Ma na toolan-
gainia kekeda laa nai daka saufinia.
6 Ma nau ku suana wela keni nai
nia mala 'ana ta ai kuu ka oeaia
'ana 'abuna toaa nia God ki ne nia
saumaelida suli kera da manata ma-
mana 'ana sa Disas.

Si kada nau ku suana, nau ku kwele
'asia naa.
7 Ma na 'ensel nai ka bae 'urii
fuaku, "Tee ne 'o kwele ai? Ni
nau kwai 'inifitaa kau malutana wela
keni nai ma na doo kwasi nai nia
gooru 'i fafona, nai 'e too 'ana fiu
gwaidoo ki ma na taafuli konadoo ki
ai.
8 Na doo kwasi nai 'o suana nai nia
'e mauri mai 'i nao, ma sui ka mae
naa. Ma sui, nia kai raa lau gwana
mai 'i maa fasi laona kilu liu bae, uri
ka lea na mai uri mae lana naa. Ma na
toaa nai ki lao molaagali nai nao dasi
kedaa satada laona buka 'ana mauria
'i nao sui fatai dafi saungainia mo-
laagali, kera tara dai kwele si kada
kera suana doo kwasi nai. Suli nia
doo 'e mauri mai 'i nao ma sui ka mae
naa, ma sui tara totoo nia kai dao lau
gwana mai.

9 "'O manata diana 'ana liotooa su-
lia si doo nai: Na fiu gwaidoo nai ki
na fiu labusua ki ne wela keni nai 'e
gooru 'i gwauna ki. Ma ni kera lau
guu kera na waa 'inito kera ki.
10 Na lima waa 'ada da mae naa, tii
waa ka 'inito 'ua, ma ta tii waa ka nao
si dao 'ua mai. Ma si kada nia dao
mai, nia tara kai 'inito gu sulia si kada
kukuru.
11 Ma na doo kwasi nai 'e mauri
mai 'i nao nai, ni nia na kwaluna waa
'inito kera. Nia ta waa 'ana fiu waa
'inito nai ki lau guu, ma nia tara kai
lea na uri mae lana.
12 "Ma na taafuli konadoo nai ki
'o suada nai na taafuli waa 'inito ne
nao dasi 'inito ki 'ua. Ma tara kera
dai falea na rigitaa fuada uri daka
'inito kwaimani fainia na doo kwasi
nai sulia tii kada sato.
13 Ma na taafuli waa 'inito nai ki,
kera dai rao gwada uri daka falea
rigita laa kera ki ma na baita lae kera
ki fuana doo kwasi nai.
14 Ma tara kera dai firu fainia na
Kale Sifsif bae. Aia, na Kale Sifsif nai
fainia na toaa fifilia nia ki ne da roo
suli nia, tara kera da kai siitasa. Suli
nia na Aofia 'ana aofia ki sui ma na
Waa 'inito 'ana waa 'inito ki sui."
15 Ma na 'ensel ka bae lau 'urii
fuaku, "Na kafo nai ki 'o suana wela
keni olodola nai 'e gooru karangida
nai, kera na toae ki ma na konie ki ma
na fera baite ki ma na bae laa 'e'ete
'oro ki.
16 Na doo kwasi ma na taafuli kon-
adoo nai ki 'o suai ki nai, tara da kai
susubutainia na ai olodola nai. Ma
tara daka laua 'okodoo nia ki sui guu
faasi nia, ma nia kai too dadara naa.
Ma kera tara dai 'ani nia, ma dai 'ui
'ani nia lao ere ka sarufia.
17 Suli God 'e alua naa manata laa
nai laona lioda, uri daka ilia si doo ki
ne nia 'e dooria. Tara daka alua tii si
manata laa 'ana fale lana rigitaa kera
'ana 'initoae fua doo kwasi nai, uri ka
'inito ai lea ka dao 'ana si kada ne bae
lana God tara kai fuli mamana.
18 "Ma na wela keni nai 'o suana
nai, nia na maefera baita nai 'e 'inito
fua waa 'inito ki sui guu laona molaa-
gali nai."

18

Na funu lana 'i Babilon

1 'I burina, ni nau ku suana tii 'ensel
lau 'e sifo mai faasia 'i salo. Ma nia ka
too 'ana rigitaa baita, ma na rara lana
ka tala fua lao molaagali sui.
2 Ma nia ka 'ai baita ka 'urii, "Nia
'e funu naa! Na fera baita bae 'i
Babilon 'e funu naa! Nia 'e lia naa
'ana maefera kera anoedoo ta'aa ki.

Ma na anoedoo ta'aa ki ma na saaro
ta'aa ki naa da too 'i laona.
3 Suli na fera baita ki sui guu da
kuufia na waen 'ana oea ta'aa nia.
Na waa 'inito ki lao molaagali da ooe
fainia, ma waa rao malefo ki da too
'ana suadoo laa baita 'ana doo 'oro ki
ne ni nia 'e too ai."

4 Sui nau ku rongo tii lingee doo lau
faasia 'i salo ka bae 'urii, "Toaa nau
ki 'ae, molu lea mai faasia fera nena!
Ade lea molu ka 'ado kwaimani fainia
'ana ade ta'aa laa nia ki, ma ade lea
molu ka 'ado kwaimani fainia 'ana
kwakwaea nia ki.
5 Suli na ade ta'aa laa nia ki 'e fane
'i langi ka dao naa lao salo ma God ka
manata toi gwana ade ta'aa laa nia ki.
6 Alu God 'e duua 'ana doo ta'aa
baki fera 'i Babilon 'e ilia fua toae
ki, ma alu nia duu langa fuana ka
fafonaa lau uri maana doo ta'aa baki
nia ilia fua toaa God ki. Na titiui
doo 'afae ne nia faa fua toae ki, alu
God nia olitainia fuana ka 'idu lau 'i
fafona 'ana ruana si kada.
7 Alua God 'e falea na nonifii lae ma
na liodilae ka bobola lau guu fainia
'initoaa ma na tooa diana ne nia 'e
ngali fuana 'i tala'ana. Suli nia bae
'urii fuana 'i tala'ana suli dani, 'Nau
ku too naku 'ana 'inito lae. Nau nao
lau ta ai 'oruaia! Ma nau 'afitai ku
liodila lau.'
8 Uri maana ne nia bae 'uri nai, tafa
dani God na Aofia kai kwae nia 'ana
mataia ma na angia 'ana liodilae ma
na fioloe. Ma ere tara kai sarufi nia,
suli God na Aofia ne rigita ka tasa kai
kwae nia naa."

9 Ma na waa 'inito ki faasia lao
molaagali ne da ooe fainia ma daka
'ado 'ana tooa diana nia, tara kera da
angisia fera nai kada kera da suana
sasuna era nai 'e suu na faafia.
10 Ma kera daka uu tau lau gwada
suli da mau ade lea daka nonifii mala
'ani nia. Ma kera daka bae 'urii, "'E
ta'aa 'asia naa fuamu nai Babilon, na
fera baita ma fera 'initoa bae! 'Oe
'o funu gwamu 'ana si kada kukuru
'asia guu!"

11 Aia, ma na toaa rao malefo ki
lao molaagali da angi daka liodila uri
nia, suli 'e nao naa ta waa uri ka folia
na 'okona doo kera ki.
12 Suli 'e nao naa ta waa uri ka folia
na gool kera ki ma na silfa kera ki, ma
na fau sinasina kera ki, ma na doo liu
lana baita ki, ma na maku 'a'abua ki
ne liu lada baita ki, ma na 'ai ki ne liu
lada baita, ma si barasi liu lada baita
ki, ma si salo ma si mabol ki,
13 ma na fanga diane ki, ma na doo
moko diana ki ne liu lada baita. Ma
ka nao naa ta wane uri kai folia waen
kera ki, ma na gwai kera ki, ma na
doo kera ki uri saungai lana beret, ma
na buluka kera ki, ma na sifsif kera
ki, ma na hos kera ki, ma na doo ki
ne hos ki dai taraa, ma na waa rao
tatakwai ki.
14 Ma na waa rao malefo ki, kera
daka bae 'urii fuana maefera nai 'i
Babilon, "Na doo diana ki sui guu na
'o doori too ai tara kai nao na faasi 'oe.
Ma na suadooa 'oe ki sui ma na doo
sinasina 'oe ki dai nao'ada ki lau guu,
ma ka 'afitai 'oko suai ki lau."
15 Ma na waa rao malefo ki ne da
todadoo 'ani nia, tara kera dai uu tau
gwada suli da mau ade lea kera daka
ngalia lau guu na nonifii laa nia. Ma
kera tara daka angi 'ana liodila lae.
16 Ma tara kera dai angi daka bae
'urii, "'E ta'aa 'asia naa nai, suli na
fera baita nee naa bae da ofi 'ana
maku diana baki liu lada baita ki, ma
ka laungi 'ana doo sinasina baki liu
lada baita ki.
17 Ma si kada kukuru nai gwana na
totodaa nia ka sui lau gwana."

Na waa baita ki sui guu 'ana baru
ki ma na toaa ki sui guu ne da lea 'ana
baru ma na toaa ne da rao lao baru ki,
ma na toaa neki sui guu da rao lao asi,
kera sui guu dai uu tau na 'ada faasi
nia.
18 Ma kera angi si kada da suana
sasuna ere ne 'e sarufia, kera daka
'urii, "'Ita 'uana na mai 'ana safali lae,
'e nao naa ta fera ne baita ka mala lau
na fera baita nee!"
19 Ma kera daka kanoa gwauda 'ana
fue, ma daka angi ma daka liodila
daka bae 'urii, "Ta'aa 'asia naa fuana
fera baita nee. Na toaa ki sui guu ne
kera da too 'ana baru ki nia faatotoda
kera 'ana totodaa nia, ma sui 'ana si
kada kukuru gwana doo nia ki sui
guu ka sui gwana faasia nia."

20 Aia, kamolu toaa loki 'i salo molu
noni sasala 'amolu, suli nia 'e funu
naa. Ma na toaa God ki ma na
'aboosol ki ma na brofet ki, molu ele
'amolua, suli God 'e kwae nia naa
faafia si doo ta'aa baki nia 'e ilida ki
mai 'ani kamolu.
21 Sui tii 'ensel rigita nai ka kwaua
tii fau baita nai ka 'ui ai lao asi, ka bae
'urii, "Nia naa nai 'ui laa nai tara dai
ilia 'ani 'oe fera baita nee 'i Babilon
nai, uri ta waa nao si suamu lau.
22 Ma ka 'afitai lau daka rongoa
lingena hab ki ne daka kiia lao fera
nai, ma na suukwadi ki ma na bungu
ki 'afitai lau daka rongoa faasi 'oe. Ma
ka 'afitai naa ta wane ni rao ka too
lau 'ani 'oe. Ma na lingena raoe ki
ma na rao fanga lae ki 'afitai daka
rongo lau faasi 'oe. 23 Ma ka 'afitai
ta kwesu ka tala lau faasi 'oe. Ma
ka 'afitai daka rongo lau lingena ta
fungao ma nao ta keni fungao faasi
'oe. 'I nao mai, na waa rao ki 'ana
todadoo lae kera na waa baita ki lao
molaagali, sui tari'ina ka nao naa. Ni
'oe 'o sukea waa ki 'ana maeakalo 'oe
ki 'oko talai garo 'ana toae ki sui guu
lao molaagali."
24 God 'e falea naa kwakwaea
fuana fera 'i Babilon, suli nia 'e
saumaelia na brofet ki ma na toaa
God ki ma tai toaa 'oro ki lau nia
saungida.

19

1 Sui 'i burina si doo nai, nau ku
rongoa kau suungi laa nai faasia 'i
salo, nai rongo lana 'e mala 'ana su-
ungi lana konia baita tasa. Kera su-
ungi daka bae 'urii, "Kolu tangoa God,
nia faamauri kolu! Na 'initoae ma na
mamanae na doo nia God kolu naa!
2 Nia 'e ketoa wane 'ana mamana
lae ma na 'o'oloe. Nia 'e falea naa
kwakwaea fua keni baita olodola
bae 'e tauwelaa toae ki lao molaa-
gali 'ana oea nia. Ma nia ka falea
lau guu kwakwaea fuana, suli nia
'e saumaelia mai toaa ni rao nia ki
God."
3 Ma kera daka suungi lau daka
'urii, "Kolu tangoa God! Na sasuna
era bae 'e sarufia maefera baita bae
'e raa 'i langi suli dani totoo firi."
4 Ma na roo akwala ma fai waa
baita nai ki ma na faidoo mauri nai
ki, kera daka booruru naa 'i saegano
daka faabaitaa God, ne nia gooru
laona doo ni goorua nia 'ana 'initoaa.
Ma daka bae 'urii, "Iuka! Kolu tangoa
God!"
5 Sui si lingee doo nai ka talo mai
faasia lao doo ni goorua nai 'ana 'ini-
toaa, ka bae 'urii, "Na toaa neki sui
guu ne molu manata 'initoa 'ana God,
toaa baite ki ma toaa mala kera ki ma
waa ni rao nia ki God, molu tangoa
God kia!"
6 Sui nau ku rongo lau guu na doo
nai mala 'ana lingena ta konia baita
ma ka wawaligi mala 'ana kuruu lana
tataa 'ana ta kafo baita, ma ka kuruu
baita mala 'ana ta kukurua. Ma nau
ku rongo daka bae 'urii, "Tangoa God,
suli God na Aofia kia ne rigita ka tasa
nia 'inito naa!
7 Kolu ele 'asia naa, ma kolu ka
tangoa na 'initoaa nia! Suli 'e dao
naa 'ana si kada uri faa arai lana na
Kale Sifsif, ma na keni fungao nia ka
laungi ka kwaimaasi naa maasi nia.
8 Ma God ka falea na maku falu ma
ka sinasina nai fua keni fungao nai
uri ofi lae ai." (Aia, na malutai lana
maku nai naa ne doo diana neki toaa
God ki da ilida ki.)
9 Sui na 'ensel nia ka bae lau 'urii
fuaku, "'O kedaa si doo nai: 'E diana
tasa fuana toaa neki God 'e 'ailida
uri fanga kwaimani lae 'ana fafangaa
'ana faalua nia Kale Sifsif." Ma na 'en-
sel nai ka bae lau 'urii, "Si baea neki si
baea mamana nia God ki naa!"✡
10 Nau ku rongo doo nai ki sui, nau
ku booruru naa 'i maa 'aena 'ensel
nai 'ana foosi lana. Sui, nia ka bae
'urii fuaku, "Nao 'osi ade lau 'uri nai!
Suli nau na waa ni rao God lau gwana
mala 'ani 'oe fai toolamu ki, ne kera
toaa da manata mamana 'ana ma-
mana laa ne sa Disas faatainia. Aia,
'o faabaitaa 'amua God!"
Suli na mamana laa ne sa Disas
'e faatainia nia ne 'e falea na saito-
madooe fuana brofet ki.

*Na waa nai 'e tae fafona hos kwak-
waoa nai*

11 Sui nau ku suana 'i salo 'e 'ifi,
ma ku suana tii hos kwakwaoa. Ma

✡ **19:9** 'Aesaea 26:6-9

na waa nai 'e lea mai fafona hos nai, da 'ailia 'ana sa Rao Diana ma sa Mamana. Nia kwai ketoi 'ana 'o'oloe.
12 Na maana 'e mala 'ana meakwesu ne meekirioa, ma ka alua 'eeregwaua 'oro ki 'i gwauna. Ma nia ka too 'ana si sata nai da kedaa 'i nonina, sui taifili nia gu ne saitomana satae doo nai.
13 Aia, na maku tikwa nia nai 'e fungu 'ana 'abu. Aia, na satana 'e 'urii, "Bae lana God."
14 Ma na omee 'i salo ki kera daka lea na 'i burina. Ma kera daka ofi 'ana maku dolodoloa kwakwaoa falu ki, ma daka lea mai fainia 'ana hos kwakwaoa ki.
15 Ma tii 'ila 'ala 'asia naa ka sakatafa mai fasi ngiduna ma tara nia ka siitasa faafia na fera baite ki 'ana 'ila nai. Ma nia tara kai 'inito fuada 'ana rigitaa baita nia, ma nia kai ngiloa waen 'ana kula ni ngilo waen lae 'ana rakesasua nia God ne rigita ka tasa.
16 Si sata ne da kedaa suli maku tikwa nia fai suli 'aena 'e 'urii, "Na Waa 'inito kera waa 'inito ki, ma na Aofia kera aofia ki."
17 Sui nau ku suana tii 'ensel ka uu laona sato. Ma nia ka 'ai baita fua na saaro ki ne da lofo lao mamangaa, ka 'urii, "Molu lea mai, molu koni 'ana fafangaa baita nia God.
18 Molu lea mai, molu ka 'ania nonina aofia ki ma na waa 'inito ki 'ana omee fai waa ni omee ki fai hos ki fainia na waa da lea 'ana hos ki ma na toae ki sui guu, na toaa rao tatakwai ki ma na toaa sakwadoloa ki ma na toaa baite ki ma na toaa mala kera ki."
19 Sui nau ku suana lau na doo kwasi bae ma na waa 'inito ki lao molaagali fai omee kera ki, kera da koni mai uri firu lae fainia waa nai 'e lea mai fafona hos kwakwaoa nai fai na omee nia nai.
20 Ma waa nai ka daua naa na doo kwasi bae fainia brofet suke nai 'e ilia doo ni kwele lae ki ai. (Na doo kwaibalatana nai ki ne talai garo 'ana toaa da too 'ana mamalafooa nia doo kwasi bae ma na toaa da faabaitaa nununa ki.) Ma na doo kwasi nai fainia na brofet susuke nai, kera daka 'ui mauri 'ani keerua uri laona asi 'ana ere ne saru 'ana salfa.
21 Ma na omee keerua ki, waa bae lea mai fafona hos kwakwaoa bae nia ka saumaelida naa 'ana 'ila bae sakatafa mai fasi ngiduna. Ma na saaro ki daka lea mai, daka 'ani naa fasiona nonida ki.

20

Na tii tooni fa ngali

1 Sui nau ku suana lau guu tii 'ensel 'e sifo mai faasia 'i salo ma ka dau 'ana tii seni baita nai fai na kii 'ana kilu liu bae nao 'ana ta boro.
2 Ma nia ka daua naa baekwa bae, ne tii baekwa baita bae gwana 'i nao ne sa Saetan, ne waa baita kera na anoedoo ta'aa ki, ma ka karo faafi nia sulia tii tooni fa ngali.
3 Ma na 'ensel nai ka 'ui 'ani nia 'i laona kilu liu nai nao 'ana ta boro, ma ka fonoki suusia, uri ka nao si faaoewanea lau toae ki, lelea na tii tooni fa ngali nai ki daka sui guu. Aia, 'i burina si kada nai, tara daka lukea lau gwada sulia si kada kukuru.
4 Sui nau ku suana doo ni goorua ki 'ana 'initoae ma na toaa ki ne da gooru 'i fafoda ki. God 'e falea na rigitaa fuada uri kwai ketoi lae. Ma nau ku suana lau guu na anoana toae ki ne da saumaelida suli kera da faatalongainia na mamana laa ne sa Disas faatainia ma na bae lana God. Suli kera nao dasi faabaitaa guu na doo kwasi bae ma na nununa, ma ka nao dasi ngalia guu na mamalafooa nia na doo kwasi nai 'i maadarada ki ma nao 'i maa 'abada ki. Nia ne, kera daka mauri lau ma daka 'inito mala 'ana aofia ki fai Kraes sulia tii tooni fa ngali ki.
5 Etana tataea faasia maea naa nai. (Aia, ma bali 'ana toaa ki ne da mae ki, kera nao dasi tatae gu fasi maea lelea na tii tooni fa ngali nai ki ka sui.)
6 Na toaa neki da tatae faasia maea 'ana tataea totoonao, ni kera daka ele 'asia naa ma daka too 'ana dianaa. Suli na ruana maea 'e nao si too 'ana rigita faafi kera. Ma ni kera tara daka lia 'ana toaa ni foa nia God ma Kraes, ma ni kera dai 'inito fai Kraes sulia tii tooni fa ngali.

Na siitasa laa faafia sa Saetan

7 'I burina tooni fa ngali nai 'e sui,
tara kera daka lukea naa sa Saetan
faasia lao lookafo.
8 Ma tara nia kai lea uri suke lana
toae ki 'ana fere ki sui lao molaagali.
Nia naa ne kula kera waa nai ki da
'ailida 'ana sa Gog fai sa Magog. Sa
Saetan tara kai koni kera mai uri firu
lae, ma kera tara daka 'oro 'asia naa
mala 'ana migana one sulia asi.
9 Ni kera daka tagalo lao molaagali
tiifau, ma daka tobia si kula ne toaa
God ki da nii ai fai na fera baita 'i
Durusalem ne God 'e liosau ai. Sui
na era nai ka sifo mai faasia 'i salo ka
faafunui tiifau 'ani kera.
10 Sui sa Saetan na waa ne suke
kera nai, God ka 'ui 'ani nia laona asi
'ana ere 'ana salfa, si kula bae God
'e 'ui 'ania lau guu na doo kwasi bae
fai na brofet suke bae laona 'i nao.
Ma tara daka too 'ana nonifii lae sulia
sato ma rodo totoo firi.

Na keto laa 'isi

11 Sui nau ku suana tii doo kwak-
waoa ni goorua baita 'ana 'initoae.
Ma nau ku suana lau guu na waa nai
'e gooru 'i fafona. Na molaagali ma na
salo daka tafi faasi nia, ma nao ta waa
si suana naa molaagali ma na salo.
12 Sui nau ku suana lau guu na toaa
mae ki sui guu, na toaa 'initoe ki ma
toaa mala kera ki, da uu 'i naofana
doo nai ni goorua 'ana 'initoae. Ma
God ka fuea naa buka nai ki. Ma ka
fuea naa ta buka lau, na buka nai
'e too 'ana satana toaa ne tara daka
mauri. Ma God ka ketoa naa toaa
mae ki sulia si doo ki ne da ilida ki, ka
lea na sulia doo da kedaa ki 'i laona
buka nai ki.
13 Sui, na toae ki ne da mae laona
asi daka mauri lau, ma na toae ki
ne da nii laona saegano ma 'ana fera
kera toaa mae ki daka mauri lau.
Ma God ka ketoa naa toae ki sui guu
faafia si doo ki sui guu ne da ilida ki
mai.
14 Sui God ka 'ui 'ana maea fai na
fera kera toaa mae 'i laona asi 'ana
ere. ('I seeri, na asi nai 'ana ere nia
na ruana maea naa.)
15 Ma wane ne satana nao si nii
laona buka 'ana mauria, God kai 'ui
'ani nia lau guu laona asi nai 'ana ere.

21

Na salo falu ma na molaagali falu

1 Sui nau ku suana salo falu naa
fainia molaagali falu naa. Na salo bae
'i nao ma na molaagali bae 'i nao daru
sui naa, ma na asi ka nao 'ana naa.
2 Ma nau ku suana fera baita abu
nai, na Durusalem falu 'e sifo na mai
faasia God 'i salo. Ma daka ade akau
'ani nia mala 'ana ta keni fungao ne
da laungia sui naa uri toda lana arai
nia.
3 Ma nau ku rongo tii lingee doo
baita 'e bae mai faasia na doo ni
goorua nai 'ana 'initoaa ka 'urii, “Si
kula ni too nia God 'e nii na siana toaa
nia ki. Ma tara nia kai too na fai kera
ma ni kera na toaa nia ki naa. Ma God
'i tala'ana tara kai too fai kera ma ni
nia na God kera naa.
4 Ma nia tara kai usua naa si kafo
'ana angia fasi maada ki. Na maea ma
na liodila lae ma na angie fai nonifiie
tara kai sui naa, suli na doo baki 'i nao
da sui naa.”
5 Sui na waa nai 'e gooru laona doo
ni goorua nai 'ana 'initoaa ka bae
'urii, “Si kada nai, nau ku faa faalua
naa doo ki sui guu!” Ma ni nia ka bae
lau gu 'urii fuaku, “'O kedaa si doo nai
ki, suli si baea nai ki kera mamana
ma si baea ni manata ngado lae ki ai.”
6 Ma ni nia ka bae lau 'urii, “Si doo
nai ki da sui naa! Ni nau na 'Alfaa
ma na 'Omega, na sasafali lana ma na
susui lana doo ki sui. Ma tii ne nia
maeli kuu, nau tara ku fale nia ka kuu
'ana si kafo ni mauria ne nia nao si
usia lau.
7 Ma tii ne nia siitasa, si doo ne nia
tara kai too ai ne 'urii: Ni nau na God
nia ma ni nia na 'alakwa nau.
8 Aia, na toaa neki da mau daka
tafi, ma toaa da oli daka malimae lau
'ani nau, ma toaa da ilia doo ta'aa
ki, ma toaa sauwane ki, ma toaa da
ooe ki, ma toaa aruaru ki, ma toaa
da faabaitaa nunuidoo saungai lana
ki, ma toaa da suke ki, si kula fuada
sui naa ne laona asi nai 'ana era nai
'ana salfa. Ma nia na ruana naa maea
nai.”

Na Durusalem falu

9 Ma tii 'ensel 'ana fiu 'ensel baki
da dau 'ana fiu titiudoo baki 'ana
kwakwaea 'isi ki, 'e lea mai siaku, ka

bae 'urii, "'O lea mai, ni nau kwai
faatainia na keni fungao bae fuamu,
na 'afe nia Kale Sifsif bae."
10 Ma na Anoedoo Abu ka funguli
nau ka ngali nau uri gwauna tii fa
toloa nai 'e fane 'asia naa 'i langi. Ma
nia ka faatainia maefera abu nai 'i
Durusalem ne sifo mai faasia God 'i
salo,
11 ma ka waasinasina 'asia naa 'ana
rara lana God. Na fera baita nai 'e
sinasina 'asia naa mala 'ana si fau liu
lana baita nai da saea 'ana diosbaa
ma ka folaa lelea ka sasaolia mala
'ana doo da saea 'ana kristol.
12 Ma na fera baita nai 'e too 'ana
labu baita nai kalikalia ne fane 'i
langi, ma tii taafuli maesakaa ma roo
maesakaa sarenga ki ma na tii taafuli
'ensel ma roo 'ensel sarenga ki ne
da fofolo suusia na maesakaa nai ki.
Ma na satana taafuli fiiwane ma roo
fiiwane sarenga baki 'i 'Israel ne da
kedaa sulia na maesakaa nai ki.
13 Na faibali labu nai ki sui guu
'ana fera nai, tii bali nia too 'ana olu
maesakaa ki. Na olu maesakaa 'i bali
tae lana sato, ta olu maesakaa 'i bali
suu lana sato, ta olu maesakaa 'i bali
'alaa, ma ta olu maesakaa lau guu 'i
bali toli.
14 Na labu nai kalia na fera baita
nai da 'uia 'i fafona tii taafuli si fau
ma roo si fau sarenga ki. Aia, na
satana taafuli 'aboosol ma na roo
'aboosol sarenga nia baki na Kale Sif-
sif bae ne da kedaa 'i fafona fau nai
ki.
15 Ma na 'ensel nai 'e bae fai nau nia
dau 'ana tii saga doo ni 'olotoo lae ne
da saungainia 'ana gool, uri 'olotoo
lana fera baita nai ma na maesakaa
nai ki ma 'ana labu nai.
16 Na tikwa lana fai reba lana daru
bobola sui guu. Na 'ensel nai 'e 'olo-
tona fera baita nai 'ana saga doo nai,
ka dao tona na tikwa lana ma na reba
lana ma na fane lana 'i langi 'e bobola
ka sui gwana, 'ana roo tooni ma roo
talanga kilomita ki sui guu.
17 Na 'ensel nai ka 'olotona lau guu
na labu nai ma ka dao toi 'e dao 'ana
ono taafuli ma lima mita 'ana fane
lana 'i langi.
18 Na labu nai da saungainia 'ana
fau da 'ailia 'ana diosbaa, ma na fera
baita nai da saungainia 'ana gool ne
'e folaa mala gilasi.
19 Aia, ma na maefau ni faangado
lana ki 'ana labu nai 'ana fera baita
nai, da laungia 'ana fau ne liu lada
baita ki sui guu. Na etana maefau
ni faangado lae da 'ailia 'ana dios-
baa. Na ruana maefau daka 'ailia
'ana safaea. Na oluna maefau daka
'ailia 'ana aget. Na faina maefau daka
'ailia 'ana 'emarol.
20 Na limana maefau daka 'ailia
'ana oniks. Na onona maefau daka
'ailia 'ana kamelian. Na fiuna maefau
daka 'ailia 'ana kaats ne nia kokoaa.
Na kwaluna maefau daka 'ailia 'ana
beril. Na sikwana maefau daka 'ailia
'ana tobas. Na tangafuluna maefau
daka 'ailia 'ana kalkedoni. Na tii mae-
fau sarenga daka 'ailia 'ana turukois.
Ma na ruana maefau sarenga daka
'ailia 'ana 'ametis.
21 Ma na taafuli maesakaa ma roo
maesakaa sarenga nai ki daka saun-
gainia 'ana tii taafuli ma roo maefau
liu lada baita ki da 'ailida 'ana beril,
tii fa beril 'ua guu 'ana tii maesakaa.
Ma nia ka tala ki laona fera baita nai
da saungainia 'ana gool ne saitomana
daka lio kwadangia gwada mala gi-
lasi.
22 Nau nao kwasi suana gu ta Beu
Abu God laona fera baita nai. Suli na
Beu Abu nai naa ne God na Aofia ne
rigita ka tasa ma na Kale Sifsif nai.
23 Na maefera baita nai, 'e nao dasi
dooria naa na sato ma nao madame
uri ka tala fuai. Suli na rara lana God
naa ne talafia ma na Kale Sifsif nai
naa ne kwesu fuai.
24 Na toae ki lao molaagali tara
daka bobola fai fali lae sulia na rara
lana nai, ma na waa 'inito ki tara kera
daka ngalia mai na totodaa kera ki
uri laona.
25 Ma na maesakaa ki 'ana fera
baita nai tara daka 'ifi ka totoo talau
ma ka nao dasi fonokia naa, suli 'e
nao si rodo naa 'i seeri.
26 Ma kera daka ngalia mai na
kwanga laa kera ma na totodaa kera
maefere ki sui guu laona molaagali
fua laona maefera baita nai.
27 Aia, ka nao tasi doo ne bilia ma
nao ta wane ne ilia tasi doo ni 'ide
lae faafia ma nao ta wane ne suke
tara ka ruu laona maefera baita nai.

Taifilia guu na toaa neki da kedaa na satada ki laona buka 'ana mauria nia Kale Sifsif nai ne tara dai ruu laona maefera baita nai.

22

Na kafo 'ana maurie

1 Na 'ensel nai ka faatainia lau guu fuaku na kafo baita nai 'ana mauria, nai 'e sasaolia mala 'ana ta gilasi ne busu mai faasia na doo ni goorua nia God 'ana 'initoaa ma na Kale Sifsif,
2 ma ka igwa ka liu lao tofungana tala baita nai laona maefera baita nai. Ma na 'ai nai 'ana mauria ka uu 'i roo ninima ki 'ana kafo nai. Ma daka fungu 'ana taafuli fa fungu laa ma roo fa fungu laa sarenga lao tii fa ngali. Ne nia fungu 'ana tii si kada lao fa madame ki sui guu, ma daka ngalia 'abana ki uri gura lana toae ki 'ana maefere ki sui guu.
3 Aia, ma ta doo 'ana doo neki God nao si dooria 'afitai naa ka too laona fera baita nai. Ma na doo ni goorua nia God 'ana 'initoaa ma na Kale Sifsif ka nii seeri laona fera baita nai, ma na wane ni rao nia ki daka faabaita nia naa.
4 Ma kera daka suana maana God fai na satana nai da kedaa 'i madarada ki.
5 Tara ka nao si rodo naa 'i seeri, ma ka nao dasi dooria naa ta kwesu lau ma nao na tala lana sato, suli God na Aofia naa ne tala folaa fuada, ma kera daka 'inito nada ka lelea firi.

Na dao lana mai sa Disas

6 Sui na 'ensel ka bae lau 'urii fuaku, "Si baea neki da mamana naa ma si baea ni manata ngado lae ki ai naa. God ne nia Aofia 'e falea mai Anoedoo nia fua brofet ki, ma ka falea mai na 'ensel nia uri faatai lana fua toaa ni rao nia ki na doo karangi dai fuli ki."
7 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Suana fasi, nau kwai dao 'ali'ali na mai. 'E diana tasa fua toaa ne da ade sulia kekeda laa abu ki laona buka nee!"
8 Ni nau sa Dion ne ku rongo ma ku suana doo nai ki sui guu. Ma si kada nau ku rongo ma ku suana si doo nai ki, nau ku booruru 'i maa 'aena 'ensel nai 'e faatainia doo nai ki fuaku ku faabaita nia naa.
9 Sui, ni nia ka bae 'urii fuaku, "Nao 'osi ade lau 'uri nai! Ni nau na waa ni rao nia God lau gwana mala 'ani 'oe fai toolamu na brofet ki ne, ma na toae ki sui guu ne da ade sulia baea neki laona buka nee. 'O faabaitaa 'amua God!"
10 Sui nia ka bae lau 'urii fuaku, "Nao 'osi agwatainia kekeda laa God ki laona buka nee. Suli 'e karangi kai dao naa 'ana kada uri na doo nai ki kai fuli.
11 'Uri nai ni tii ne nia ilia doo garo ki, alu nia ilia na 'ana. Ma tii ne nia ilia doo 'o'olo ki, alu nia ilia na 'ana. Ma waa ne nia ilia doo sua ki, alu nia ilia na 'ana. Ma waa ne nia ilia doo abu ki, alu nia ilia na 'ana."
12 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau kwai dao 'ali'ali mai. Nau kwai ngalia mai na kwaiaraa nau uri duu lana doo ki sui guu ne toae da ilia; doo diana ki ma doo ta'ae ki.
13 Ni nau na 'Alfaa ma na 'Omega, na sasafali lana ma na susui lana doo ki sui."
14 'E diana tasa fuana toaa ki ne da taufia maku kera ki ka falu, uri daka bobola fai 'ani lana fufuana 'ai 'ana mauria ma ruu lae 'ana maesakae ki 'ana maefera baita nai.
15 Aia, na toaa ne da ilia doo ni 'ide lae ki ai, ma na toaa aruaru ki, ma na toaa ooe ki, ma na toaa sauwane ki, ma na toaa da faabaitaa na nunuidoo ki, ma na toaa da suke ma daka ilia doo susuke ki, kera dai too 'i sara faasia laona fera baita nai.
16 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "Ni nau sa Disas ne ku odua kau na 'ensel nau uri ka faatalongainia si doo nai ki fuamolu konia manata mamana bae. Ni nau waa 'ana kwalafaa sa Defet na waa 'inito, ni nau fa kwakwali 'i 'ofaidani ne rara lana 'e folaa ka tasa."
17 Ma na Anoedoo Abu fainia na keni fungao nai, keerua daru ka bae na 'urii fua sa Disas, "'O lea na mai!"

Aia, ma tii gwana ne nia rongo si doo nai, alu nia bae lau gu 'urii, "'O lea mai!"

Ma 'uri nai, tii gwana ne maeli kuu uri si kafo 'ana mauria, 'oe lea mai uri 'oko ngali 'amua si kafo ni mauria ne nao 'osi usia lau.

18 Ni nau sa Dion ku bae fifii fuana
toae ki sui guu ne da rongo bae lana
God ki 'i laona buka nee. Lea ta waa
nia fonea lau mai tasi doo fainia, God
nia kai fonea lau gu mai kwakwaea
neki da bae sulida laona buka nee
fuana.
19 Ma lea ta waa nia lafua tasi doo
faasia na bae lana God ki laona buka
nee, God nia kai 'idua lau guu waa nai
uri sara faasia 'ani lana fuana 'ai 'ana
mauria, ma faasia si kula 'i satana lao
fera baita abu nee da bae sulia laona
buka nee.
20 Disas, na waa ne nia bae ma-
mana sulia doo nai ki nia bae 'urii,
“Iuka nia mamana! Ni nau kwai dao
'ali'ali na mai!”
Iuka, Disas na Aofia, 'o lea na mai!
21 Na dianaa nia sa Disas na Aofia
ka too fai kamolu sui. Iuka nia ma-
mana.

Diksinari
Na buka 'ana malutana tai si mae baea ki lao Alangaia Falu

Aba fau 'initoe (Cornerstone)

Na toaa Diu ki da tole luma 'ana fau. Si kada kera da safali tolea lume, tii aba fau baita ne da safali alua fasi ka tio ngado 'i saegano 'ana lado lana roo susui 'ogu ki 'ana lume. Kera alu 'uri nai sui, kera daka tolea naa 'ogue 'ana lume 'ana fau 'oro ki. Na aba fau baita nai ne nia boongia lume ka uu ngado.

Abufanga lae (Fasting)

Na birangaa nai, toaa Diu ki kera da abufanga ki 'ana faabaita lana God. Si kada sa Disas nia too lao molaagali, na toae ki da abufanga 'ana tai si kada ki lao fa ngali. Na kekeda laa sa Sakaraea 8:19, nia bae sulia toae ki da abufanga 'ana fai si kada ki lao tii fa ngali. Na Faarisii ki daka abufanga ki 'ana roo fa dani lao tii fa wiiki.

Tai si kada ki, na wane ki da abufanga 'ana faatai lana liodilaa kera ki lao mauria kera ki. Ma tai si kada ki, kera daka abufanga lau guu uria nani lae uri dao toi lae si doo ne God nia dooria uri daka ilia. Kera da faamamanea ne, na abufanga lae ne ilia God ka rongo diana 'ana foa laa kera ki ('Aesaea 58).

Alangaie (Covenant)

Si baea nee na alangai ne fuli 'i matangana ta roo wane ma nao ta roo ofuofui wane ki. 'Ana baea Pijin, kera da 'ailia alangaie 'ana "kontrak."

Anoedoo ta'ae (Evil spirit)

Na faamamane laa kera toaa Diu ki, kera da saea na anoedoo ta'ae ki na wane ni faarongo ki ma wane ni rao nia ki sa Saetan. 'I seeri kera daka saea na anoedoo ta'ae ki da too 'ana rigita lae fua saketo lana toae ki.

'Aboosol (Apostle)

Na wane ne da odua uria faarongo talo lae 'ana si Faarongoe. Sa Disas nia filia tii akwala ma roo wane sarenga ki uria daka faatalongainia si Faarongoa Diana nia God. Si kada sa Disas nia oli naa uria 'i salo, nia ka odua toaa nai ki uria daka faatalongainia naa si Faarongoa Diana nai.

'Akilas (Archelaus)

Na satana waa nai 'e futa 'ana sa Herod Baite. Sa 'Akilas nia 'inito fua bali fera 'i Diudia ma na bali fera 'i Idumia. Nia 'e 'inito 'ana si kada sa Disas nia futa ka tu'uu ai. Sa 'Akilas nia 'e 'initoa safali 'afa ngali 4 B.C. lelea mai ka dao 'ana A.D. 6 (Matiu 2:22).

'Alakwa nia Wane (Son of Man)

Si satae doo nee, sa Disas 'i tala 'ana 'e tala 'aili nia ai. Si satae doo nee da 'ai mai ai lao buka nia Daniel. Na buka nia Daniel 'e faatainia si satae doo nai, si satae doo fua wane ne God 'e falea rigitae ma na 'initoae fuana. Suana Luk 22:69, fai Daniel 7:13-14.

Baea fifii nia ki sa Mosis (Laws of Mosis)

Na Diu ki da 'ailia lima buka neki, Dionesis, 'Eksades, Leftikas, Namba ki, ma Diutoronomii 'ana "Buka 'ana Baea fifii ki." Na buka nai ki na buka totoonao ki lao Alangaia nee 'i nao.

Balam (Balaam)

Na satana tii brofet nai lao fera 'i Midia 'ana kada 'i nao. Sa Balam 'e dooria ngali malefo lae siana malimae kera ki toaa 'Israel 'ana si kada malimae nai ki da saea fuana uria ka agia toaa 'Israel 'ana doo ta'ae ki. Suana lau guu Namba ki 22:4-35.

Bali aolo nia wane 'initoe (Right side of an important man)

Na birangaa kera ki toaa Diu, lea kera da alu ta wane ka nii 'i bali aolo nia ta wane 'initoa, si doo nai 'e faatainia kera da faa'initoaa sa wala nai 'i bali aolo nia wane 'initoe ma daka falea rigitae fuana uri ka 'inito kwaimani lau guu fai wane 'initoa nai.

Baru (Boat)

Na baru nai ki doo fua dee lae kera ki lao 'osi 'i Galilii 'ana kada ki sui gwana. Na kwaini baru 'uri nai ki na suana lana lae mala guu 'ana iole ni taeli lana lao asi, sui ta nia baita ka talua lau iola. Kera da too 'ana selo baite ki, ma daka baita bobola fai wane 'oro ki fua lea lae 'i

laona.

Belsibul (Beelzeboul)

Na satae doo nai, Belsibul, da 'ailia lau guu 'ana sa Saetan, ma ka toolangainia nia wane baite 'ana maefera 'initoe.

Beret (Bread)

'I nao mai, na beret na fanga 'initoa kera toaa 'Israel 'ana si kada ki sui. Sui ta, na beret nai 'e nao dasi saungainia si baita lau mala 'ana beret 'oro ne kolu too ki ai 'i tari'ina. Na beret kera nai da saungainia ka rebarebaa ma ka alialia.

Beret abu (Holy bread)

Na beret abu nai, na wane ni foa ki da foosia God ma daka falea fua God. Ma sui 'i burina, otona wane ni foa ki gwana ne 'e mola fua kera daka 'ani.

Beukaua God (Temple)

Beukaua nai God 'e nii 'i Durusalem. 'Ana baea Ingglis, kera da 'ailia 'ana "Temple." Beukaua nai, nia too 'ana kula fua ngali lana kau afuafue ki uria ma fua foosi lana God ai. Na wane ni foa ki ne da rao 'i laona.

Na beukaua nai, nia na 'abira beu 'ana beu 'e'ete ki ma na kadabeu 'e'ete ki ne da lado kwaimani lao lalo nai sui naa. Ma na lalo nai tiifau ka toli 'ana kada lalo 'e'ete ki 'i laona. Na kada lalo baita ai fua toae ki sui gwana daka koni ai, ma ta kada lalo ai fua otona toaa Diu ki gwana. Lao kada lalo baita nai ne sa Disas 'e toolangaidoo ki ai fua toae ki 'ana kada 'oro.

Beu ni ofu (Synagogue)

Kwaini beu nai da 'ailia 'ana "synagogue" 'ana baea kera Ingglis nai, 'e nii sui guu 'ana maefera kera ki toaa Diu ki. Na beu nai, na beu kera fua foosi lana God ma teemai lana taki sa Mosis. Beu nai, nia nao si too 'ana ta fuliera ni afuafu lae ai uri daka kooa ta afuafu laa 'i seeri. Na beu nai, na beu kera lau guu fua toolangaidoo lae sulia taki sa Mosis fua toa dafi baita ki. Kera daka ofu kwaimani ki lau guu 'i seeri uria bae lae sulia doo ki fua lao maefera kera.

Bontias Baelat (Pontius Pilate)

Nia na wane baita faasia 'i Rom. Nia 'e 'initoa fua bali lolofaa 'i Diudia 'ana kada sa Disas 'e liu ka faarongo talo ki 'ana si Faarongoa Diana God. Nia 'e safali 'inito 'ana fa ngali A.D. 26 lea ka dao 'ana A.D. 36.

Brofet (Prophet)

Na wane God filia uria faatalongai lana bae lana fua toaa ki.

Dongki (Donkey)

Na dongki na suana lana 'e mala 'ana ta hos, sui ma ka nao si baita 'asia guu.

Doo moko diane (Incense)

Kera da 'ailia 'ana baea Ingglis 'ana "incense." Doo nai da saungainia 'ana totongana tii 'ai. Si kada totongana 'ai nai 'e lalanga ma ka sadi, kera daka diu magaa ka afuloloa uria suungi lana ka sasula ma ka moko diana. Wane ni foa ki da dolaa lau fai tai doo moko diana ma daka suungia ka moko diana 'ana si kada 'ana foa lae. Si kada kera da suungia ka sasula ma ka moko diana, nia talafana ne afuafua kera 'e moko diana ka raa 'alaa 'i naofana God.

Doo ni 'eregwau (Crown)

Na doo ni 'eregwau lae nai, kera da alu 'i gwauna wane da faa'initoaa.

Disas (Jesus)

Na satana naa sa Disas. Kera 'aili nia lau guu 'ana sa Diosua. Na satae doo nai sa Disas 'ana baea 'i Baeguu ma sa "Jesus" 'ana baea Ingglis, nia 'e lea mai faasia baea Grik ne da 'aili nia 'ana sa "Iesus". Si satae doo nai 'e toolangainia "Wane fua faa sakwadoloa lana toae ki sui."

Diu (Jew)

Na wane ne nia futa 'ana kwalafaa sa 'Abraham, kera da 'aili nia 'ana wane Diu. Ma na toaa neki da futa 'ana kwalafaa sa 'Abraham, daka 'aili kera 'ana toaa Diu ki.

Diudia (Judea)

Na satana ta bali lolofaa 'ana fera 'i 'Israel tai si kada daka 'ailia 'ana bali 'i gwauna fera 'i 'Israel.

Durusalem (Jerusalem)

Na satana maefera baita kera bae toaa Diu ki. Na Beukaua God 'e nii 'i seeri.

'Eisia (Asia)

Na satana bali lolofaa nai 'e nii farana 'initoaa 'i Rom. 'Eisia nia nii karangia bali lolofaa 'i Gris.

Faarisii (Pharisee)

Na Faarisii ki na toa 'ana tii fikutai wane nai 'ana toaa Diu ki. Kera da manata tafo kera ma daka sae sa kera da ilia raoa diane ki fua God suli kera da lea 'o'olo sulia taki sa Mosis fai na taki kera ki 'i Diu lau guu. Kera da faamamanea ne wane nia mae, nia kai tatae faasia maea.

Fa Dani 'ana 'ado kwaimani lana wane fai God (Day of Atonement)

Lao fa ngali ki sui guu lao tooa kera toaa Diu lea nia dao 'ana fa dani nai, na waa foa ni gwau kera ka ruu lao kadabeu abu tasa bae 'ana Beukaua God, ma na wane foa ni gwau nai ka tangasia fafona kisi abu nai 'i seeri 'ana 'abuna buluka. Nia ade 'uri nai uri God ka manata lukea abulo ta'aa laa kera ki toae. Suana Leftikas 16:29-34 ma 23:26-32.

Fa Dani 'ana babale ki (Feast of Tabernacles)

Fa dani nai, toaa Diu da ofu kwaimani ai 'ana manata toi lae si kada bae kokoo bora kera ki da lea mai sulia burina bae kera faasia 'i 'Isib ma daka lea mai uria 'i Keenan. 'Ana si kada nai, kera nao dasi too 'ana tai luma diana. Kera da liu kwailiu gwada lao fera kwasi bae sulia faitaafuli fa ngali ki. 'Ana fa dani 'ana ofu kwaimania nai, na toae ki da faasia luma kera ki daka lea daka too lao kasi babala nai ki da tolea gwada 'ana ululu 'ana sarana 'ai ki. Kera daka foa lau guu ma daka falea lau guu afuafua kera ki 'afa dani nai.

Fa dani 'ana Fangatasae (Passover Feast)

Na satana fa dani 'initoa kera toaa Diu 'ana ofu kwaimanie 'ana manata toi lae si kada bae God nia saea fua kokoo bora kera ki mai 'i nao uria daka lea na faasia fera bae 'i 'Isib. 'Afa rodo bae kera faasia 'Isib ai, God nia falea tii 'ensel ka lea na mai uri saumaeli lana wela wane ulunao kera ki toaa 'i 'Isib. Aia, ma God nia 'e saea sui na mai fua toaa 'i 'Israel uria na bara wela ki sui guu fai maa kera fai gaa kera 'ana lume, kera daka saungia tii kale sifsif daka 'ani tiifau ai 'i luma kera lao fa rodo nai. Ma God ka saea fuada uri daka kanoa gwauna mae 'ana luma kera 'ana 'abuna sifsif nai, uri si kada na 'ensel nia liu mai uri saumaeli lana wela wane ulunao ki, nia 'e suana 'abu nai nia ka tasa 'ana faasia luma nai ma ka nao si saumaelia lau wela wane ulunao 'i luma nai.

Uri 'i seeri, na 'ensel nai ka saumaelia gwana otona wela wane ulunao kera ki toaa 'i 'Isib. 'Ana ofu kwaimania kera toaa Diu ki naa 'ana manata toi lae si kada nai, kera da foa 'ana tii si foa noni sasala lae talea God 'ana faatai lana kera da ele 'asia naa ne God nia ade diana ki fuada 'ana si kada 'e faa tafalangai kera naa faasia fera 'i 'Isib.

'Ana fiuna fa dani 'i burina ofu laa nai 'ana fangatasae nai, toaa Diu ki daka ofu kwaimani lau mai 'ana tii ofu laa 'ana beret nai nao ta iis 'i laona. Na ofu kwaimania laa nai kera da ilia 'ana manata toi lae beret nai nao ta iis ai. Ma kera daka ofu kwaimani 'uri nai 'ana manata toi lae si kada bae kokoo kera ki da nii mai lao fera kwasi bae ma ka nao ta iis uri dola lana fai beret kera.

Fa dani 'ana momola lae (Sabbath day)

Fa dani nai, na Diu ki da faa abua. Fa dani nai gwana ne da 'ailia 'ana fa dani Sabat. Kera nao dasi ilia tasi raoa 'afa dani nai, suli kera da suasulia 'asia naa fa dani ni momola lae nai. Fa dani ni momola lae, nia safali 'ana 6 kiloko 'i saulafi 'ana Faraedee, lelea ka sui 'ana 6 kiloko 'i saulafi 'ana Sarere.

Fa dani 'isi (Last day)

Safali 'ana si kada bae sa Disas nia dao mai lao molaagali ai ma ka lelea ka dao 'ana si kada ne nia oli mai ruana kai dao lau lao molaagali, kera da 'ailia 'afa dani 'isi, fa sato 'isi, ma si kada 'isi.

Fa dani nia Bentikos (Pentecost)

'Ana baea 'i Grik, bentikos nia toolangainia lima taafuli (50) dani fono ki 'i burina Fangatasae bae nia toli. Nia ne adea daka 'ailia fa dani nai 'ana fa dani nia Bentikos. Kera da faa'initoaa fa dani nai nia ka liu lau guu 'i otofana si kada na wiiti 'e

maua ai ma daka falia naa fungina doe ki.

Fa dani nia Beukaua God (Hanukkah)

Fa dani nai, kera toae ki da 'ailia lau guu 'ana fa dani 'ana kwesu, suli da faasarua kwesu 'oro ka saru folaa lao beukaua nia God. Fa dani nai fa dani nia beukaua nia God. Kera da ofu kwaimani 'afa dani nai 'ana manata toi lae fa ngali nai 'ana 164 B.C. si kada kera da faa faalua ma daka faa abua lau Beukaua nia God suli tii wane baita 'i Grik nia faasuaa mai Beukaua nia God.

Fera kwasi (Wilderness)

Na satae doo nai, kera da 'ailia 'ana bali fera gwau ma ka kwasi nai. Bali fera nai nao tai 'ai ma ka nao ta kafo si nii ai. Ma ka nao lau guu ta wane ma ta maefera ai. Na one lalanga tiifau ma na otona fau ki gwana ne nii lao bali lolofaa nai.

Fig (Fig)

Na 'ai nai nia baita mala 'ana ta mago ma na sarana ka kulu toli lau guu mala 'ana mago. Na fufuana fig, 'ani lana 'e mamasia ma na toae ki daka dau 'ana 'ani lana firi.

Filib (Philip)

Na wane nai, na 'alakwa nia sa Herod Baite. Nia ne 'inito fua bali fera 'i 'Iturea ma Trakonaetis. Fa ngali nai ki nia 'inito sulia ne safali 'ana 4 B.C. lea mai ka sui 'ana A.D. 34 (Luk 3:1).

Fuliere ni afuafue (Altar)

Kula nai suana lana mala 'ana ta tefolo ma ka uu mai lao Beukaua nia bae God 'i Durusalem. Na wane ni foa ki da ngali kau fale laa kera toae ki daka alua 'i fafona fuliera ni afuafu laa nai uria naare lana 'ana foosi lana God.

Furo (Leprosy)

Na furo, nia saungia toaa 'oro ki lao fera 'i 'Israel ma tai kula ki lau lelea daka maelia 'ana si kada sa Disas nia too lao molaagali. Na toaa Diu ki, na toolangaidooa kera 'e saea tii ne nia too 'ana mataia ta'aa nai 'ani nia, na wane nai 'e bilia ma ka nao si mola uria ruu lae lao beukaua nia God. Na wane 'uri nai, daka 'idua ka too 'i sara fasi lao fere ma ka nao si too karangia toaa ne nao dasi too ki 'ana mataia nai.

Galilii (Galilee)

Na satana ta bali lolofaa 'ana lolofaa baki 'ana fera kera toaa Diu ki 'i 'Israel. Sa Herod 'Antibas ne nia lio sulia bali lolofaa nai 'ana si kada bae sa Disas nia too lao molaagali. Bali lolofaa 'i Galilii 'e nii 'ana bali gwauna fera 'i 'Israel, ma na 'osi bae 'i Galilii ka nii lau guu lao bali lolofaa nai.

Genesaret (Gennesaret)

Na satana tii maefera nai 'e nii karangia 'osi 'i Galilii.

Greib (Grape)

Na satana tii 'oko ni fasi lana nai kai fungu 'ana fuaedoo ni 'ani lana ki. Toaa 'i 'Israel da fasia ola baite ki 'ana 'oko nai. Na fufuana 'oko nai, kera dai ludainia ki lao kwaitao baita garu lana nai ki fua dali ngisi lana fua ongi lana suluna. Na suluna fufuana 'oko nai ne da 'ailia 'ana waen, ne kera kuufia 'ana fafangaa baite ki fua fale lana ele lae fuada.

Grik (Greek)

Na satana baea kera toaa 'ana fera 'i Gris.

Herod Baite (Herod the Great)

Na waa nai nia 'inito fua toaa 'i 'Israel 'ana si kada bae sa Disas nia futa ai. Sa Herod bae 'e odua toa ni firu nia ki fua saumaeli lana kale wela wane tu'uu ki bae. Fa ngali ne nia 'inito ki mai sulia ne safali 'ana 40 B.C. lea mai ka dao 'ana 4 B.C. Na Beukaua God 'e fura ka ta'aa naa, nia ka saungai falu lau 'ana Beukaua nia bae God.

Si kada sa Herod baite nia mae naa, na olu wela wane nia ki sa 'Akilas, sa Herod 'Antibas ma sa Filib ne da 'inito lau talana (Matiu 2).

Herod 'Agriba totoonao (Herod Agrippa)

Nia waa 'e futa 'ana sa 'Aristobalas, ma nia na kokoo sa Herod Baita bae. Herod 'Agriba totoonao nai bae 'e saea fua toa nia ki daka saumaelia sa Demes na 'aboosol, ma ka saea lau guu daka alua sa Bita 'i lao lookafo (Suana 'Aks 12). 'Afa ngali A.D. 37, nia 'e 'inito fua bali lolofaa 'i 'Iturea fai 'i Trakonaetis. Dao 'afa ngali A.D. 39, nia ka 'inito lau guu fua bali lolofaa baki 'i Galilii fai 'i Berea. Nia 'e 'inito 'afa ngali A.D. 41 lea ka dao 'ana A.D. 44.

Nia ka 'inito lau guu fua bali lolofaa 'i Diudia. Ma 'ana olu fa ngali 'isi nia ki 'ana mauria nia naa, nia ka 'inito fua toaa 'Israel tiifau naa.

Ruana Herod 'Agriba (Herod Agrippa the Second)

Sa wala nai, nia na 'alakwa sa Herod 'Agriba totoonao bae. Nia ne 'inito fua bali lolofaa nai ki 'i 'Abilini fai 'i Trakonaetis. 'Aks 25 'e bae sulia si kada nia 'e suana sa Bol. Fa ngali nia 'inito ki sulia ne safali 'ana A.D. 53 lea mai ka dao 'ana A.D. 70.

Herod 'Antibas (Herod Antipas)

Sa wala nai, nia na 'alakwa nia sa Herod Baita bae. Sa Herod 'Antibas, nia 'e 'inito fua bali lolofaa 'i Galilii fai 'i Berea. Nia gu bae 'e saea fua toa nia ki daka saumaelia sa Dion wane faasiuabu bae. Nia 'e adea fasi tii wela keni sui ka lukasia lau gwana, ka adea naa 'afe sa Filib na toolana ne daru futa sui guu 'ana sa Herod baite. Sa 'Antibas gu bae sa Baelat 'e odua sa Disas ka lea fasi kau siana lea sui daka saungia sa Disas ka mae naa. Fa ngali sa 'Antibas nia 'inito ki sulia 'i seeri ne safali 'ana 4 B.C. lea ka dao 'ana A.D. 39 (Matiu 14; Luk 23).

Hibru (Hebrew)

Na satana baea kera toaa Diu ki.

'Imanuel (Immanuel)

Na satae doo nai kera 'ailia 'ana sa Disas, 'e toolangainia "God 'e nii fai kolu."

'Iri'unga (Circumcise)

Si baea da 'ailia ai 'ana baea Pijin ne "kate," ma 'ana baea Ingglis "circumcise." 'Ana birangaa kera toaa Diu ki, na wela wane ki da futa mai daka too sulia fiu maedani, dao 'ana kwaluna maedani, kera daka 'iria si 'unga loko 'e suu faafia kaa lasuna wele ma daka fale sata fuana. Si doo nai, na kokoo bora kera sa 'Abraham ne safali ilia mai uri ka faatainia nia sa 'Abraham 'e ade sulia alangaia God fuana. Na toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham daka ade sulia si birangaa nai uri ka faatainia ni kera toaa nia ki God.

'Israel (Israel)

Na satana fera kera toaa Diu ki. Sa Disas nia too lao fera 'i 'Israel.

Kamel (Camel)

Na doo mauri nai nia too 'ana fai'ae ki ma suana lana ka mala 'ana hos. Na luana 'e tikwa ma na sulina ka buu. Na kamel lea nia ka nao si kuu boroi sulia ta roo fa sato, nia ka nao si maeli kuu guu. Doo nai ne adea nia ka bobola 'asia naa fai raoe 'ana kula ne kafo 'afitai ai. Na ifuna kamel nia bobola fainia saungai maku lae ai, sui ta maku ai 'e gaga'ai 'asia naa. Na kwaini maku 'uri nai ki, na brofet ki gwana ne da kai ofi ai.

Kabaneam (Capernaum)

Na satana tii maefera nai 'e nii sulia 'osi Galilii. 'Ana si kada sa Disas 'e too lao bali lolofaa 'i Galilii, nia 'e faatalongaidoo fua toaa nai ma ka guraa toaa matai ki, ma ka taria anoedoo ta'ae ki faasia toaa 'ana maefera nai 'ana si kada 'oro.

Kekeda laa Abu ki (Scripture)

Na kekeda laa 'ana bae lana ki God ne toaa Diu ki da teemainia 'ana si kada ki sui. Na kekeda laa nai ki da koni kera lau guu mala 'ana kekeda laa neki 'ana Alangaia Kwali (Old Testament) ne kolu too ai 'i tari'ina. Ne na kwaini kekeda laa da alu ka tio totoonao ki, kera da 'ailida 'ana kekeda laa ki 'ana Taki sa Mosis. Na kwaini kekeda laa 'i burida ki daka 'ailida 'ana kekeda laa ki 'ana Toolangaidooe ki, ma na oluna kwaini kekeda laa daka 'ailida 'ana Sam ki (Nguu ki). Suai Luk 24:44.

Kraes (Christ)

Na satae doo nai da 'ailia 'ana wane ne da filia ma daka 'iki 'ana waiwai lao gwauna 'ana faatai lana kera da fili 'initoa 'ani nia uria ka 'inito. Na satae doo nai "Kraes" na satae doo 'ana baea 'i Grik. Ma 'ana baea Hibru, kera da 'ailia 'ana "Mesaea." Na roo satae doo nai ki sui guu da toolangainia na wane God 'e filia uri ka faamauria toaa nia ki God. Na toaa manata mamana ki da faamamanea ne na "Mesaea" fai na "Kraes" na satana ki sa Disas.

Kula fua nonifiie (Hell)

'Ana baea Ingglis, si kula 'ana nonifiie, kera da 'ailia 'ana "hell."

Likwafau (Cave)

'Ana kada 'i nao mai, na toaa 'i 'Israel da alu wane mae lao likwafau

da garua 'ana ruruifau ki. Na likwafau 'uri nai ki, da garua laona ka baita lelea daka saungainia kula fua egwalangai lana wane mae ka tio ai. Kera da saungainia ka baita ki lau lelea ta bara wane mae boroi daka tio gwada lao tii likwafau.

Lume (House)

Na luma kera ki toaa Diu, kera da saungainia 'ana fau. Ma na 'oro lana luma nai ki da tu'uu gwada. Na wane todadoo baita ki lau gwana ne da too 'ana luma baite ki ne ka too 'ana kadaluma 'oro ki ai. Na luma nai ki da saungainia, na fafona ki neneba foloa gwana. Ma kera daka saungainia lata ka raa 'alaa sulia 'ogu 'i maa fua daka lea sulia uria 'i fafona lume. 'I saulafia gwagwaria ki, kera daka too ni gogoni laa ki 'ada ma daka momola ki 'ada 'i fafo lume ki.

Mana (Manna)

Na satana kwaini beret nai God 'e falea fua toaa nia ki 'Israel uri 'ani lana 'ana si kada kera da liu mai lao fera kwasi bae.

Mastad (Mustard)

Na satana kaa kale 'ai tu'uu fasi lana nai lao ole ki, nai 'e too 'ana miga doo tu'uu ki 'asia guu. Sui si kada nia tae, nia ka baita lelea suana lana ka 'uria guu ta kafa 'ai. Migana doo nai, kera da didia daka alu dolaa fai fange ki uri ka ragufa ma na 'ani lana ka 'iri'iri.

Mesaea (Messiah)

Uri 'oko saitoma diana 'ana malutana si mae baea nee, liotoi lau guu si mae baea nee "Kraes." Roo satae doo nai ki sui guu, keerua na satae doo ki fua tii wane gwana. Na satae doo ne "Mesaea" ka lea mai faasia baea Hibru, ma na satae doo ne "Kraes" ka lea mai faasia baea Grik.

Nanigot (Goat)

Na doo nai suana lana mala lau guu sifsif, ma ka too lau guu 'ana roo konadoo ki 'i gwauna.

Naad (Nard)

Na satana 'ai moko diana nai. Na wane ki 'ana fera nai ki da guusia 'abana 'ai nai fua alu lana lao waiwai ki uri ka moko diana. Na foli lana, nia liu lana baita 'asia naa.

Nau Naa Ne (I Am)

Na satana God. God nia tala sae folaa 'ana si satae doo nai fua sa Mosis 'ana kada bae sa Mosis nia suana era bae 'e saru sulia kafa 'ai bae, ma sui ka nao si sarufia guu. Suana fasi 'Eksades 3. Ma 'ana kada sa Disas lau guu nia bae 'urii ki, "Nau Naa Ne," nia faatai folaa ai, sa Disas nia God nai gwana.

Ofu kwaimani laa toa gwaungai Diu ki (Sanhedrin)

Na ofu kwaimani laa toa gwaungai Diu ki, na Ingglis Baebol 'e 'ailia 'ana "Sanhedrin." Toa nai ne da bae sulia abulo lana ki ma na tooa kera ki toaa 'i 'Israel 'ana 'olosi lana garo lae ki ma daka ketoa toaa neki da aburongo 'ana taki. Si kada toaa Diu ki da too farana 'initoaa 'i Rom, na ofuofua nai toa gwaungai ki kera nao dasi too 'ana ta rigitaa uri fale lana kwakwaee fua ta wane ne nia garo.

'Olif (Olive tree)

Na satana 'ai nai 'e nii 'i 'Israel. 'Ana kada 'i nao mai, na toae ki da todaa malefo 'oro 'ana usi lae 'ana fufuana 'ai nai da 'ailia 'ana 'olif nai. 'Ana tai si kada kera daka ngalia fuaedoe ki uria tii si kula nai da filia uria ngilo lana suluna ai fua ka alua gwai. Na kafo gwai nai kera da ilia 'ana si raoa 'e'ete oro ki. Ne kera da naarea 'ana fange ki lao kufi 'aitao nai ki 'ana salo. Ma kera daka saungainia ka saru ma ka kwesu folaa lau guu fuada lao luma kera ki. Na gwai nai kera daka guraa lau guu 'ana mae maale ki 'i nonida ki.

Raa'ai nia God (Tabernacle)

Na toaa Diu da foasia fasi mai God lao raa'ai lelea mai tau naa kera dafi saungainia Beukaua God 'i Durusalem. Suana lau guu 'Eksades 26.

Rom (Rome)

Na maefera baita 'ana fera 'i 'Italii. Maefera baita 'i Rom ne too 'ana 'initoaa baita ne 'inito fua bali fera 'e'ete 'oro ki, ma ka 'inito lau guu fua fera 'i 'Israel. Na 'initoaa 'i Rom 'e rigita tasa 'ana kada sa Disas 'e too lao molaagali

Sadiusii ki (Sadducees)

Ta ofuofui wane lau guu. Kera toa nao dasi faamamanea ne lea wane mae naa ma nia ka tatae lau faasia maea. Kera nao dasi faamamanea lau guu ne 'ensel ki ma na anoedoo ta'ae ki kera doo mamane ki.

Saetan (Satan)

Satana wane 'inito kera anoedoo ta'ae ki.

Salfa (Sulphur)

Na one kokoaa ma ka waasinasina nai na saru lana 'e 'ako'ako ma ka moko ta'aa 'asia naa.

Samaria (Samaria)

Na satana tii maefera baita nai. Ma na satana lau guu tii bali lolofaa nai. Na maefera baita nai 'e nii malutana roo bali lolofaa nai ki 'i Galilii ma 'i Diudia. Na toaa 'i Samaria, kera toaa da futa dolala mai faasia kwalafaa Diu ki ma kwalafaa nao lau Diu. Na toaa Diu ne da futa 'ana otona kwalafaa Diu nao dasi 'ado kwaimani fai toaa 'i Samaria suli kera na kwalafaa 'e dolala.

Sifsif (Sheep)

Na manusaarea 'initoa kera toaa Diu ki fua fale lana 'ana afuafua kera ki talea God ma na doo ni 'ani lana kera lau guu. Na ifuna sifsif ne da saungainia 'ana maku ni ofi lae. Na sifsif 'e nao si firufiru ma ka nao si 'a'ale. Nia na doo ni sua diana lae sulia. Lelea sa na sifsif ka saitoma diana 'ana ta wane, na wane nai ka lea boroi 'ana uria 'i fai, nia ka lea gwana 'i burina wane nai.

Wane baita ni foa (Chief priest)

Na wane baita ni foa ki da lio sulia Beukaua God 'i Durusalem. Kera da lio lau guu sulia na malefo nia Beukaua God.

Wane foa ni gwau (High priest)

Na wane foa ni gwau, nia ne gwaungai fua toa ni foa ki sui naa. Nia lau gu ne gwaungai fua ofuofua kera toa ni foa ki ma na wane gwaungai ki 'ana toaa 'Israel.

Wane ni foa (Priest)

Wane ni foa ki, kera da futa 'ua guu 'ana fiiwane sa 'Aaron na wane ni foa. Na raoa nia wane ni foa ne foosi lana God fua toae ki ma na ili lana raoe ki lao beukaua nia God. Wane ni foa ki da ilia raoa baita nai ki lao Beukaua God 'i Durusalem 'ana afuafu lae ma na foosi lana God.

Wane fua koni lana malefo 'ana takis (Tax collector)

'Ana si kada sa Disas nia too lao molaagali, na wane 'inito 'i Rom nia 'inito fua toaa Diu ki. Na wane 'inito nai 'i Rom, nia filia wane ki fua koni malefo lae 'ana takis faasia toae ki. Wane ni koni malefo nai ki da too lao maefera baita ki uria koni malefo lae faasia toae ki. Na Diu ki da suana wane koni malefo nai ki 'ana takis ka ta'aa.

Wane gwaungai tasa liu 'ana Rom (Caesar)

'Ana baea 'i Grik, na wane ne da 'ailia 'ana “Caesar” nia wane gwaungai sui naa 'ana fera 'i Rom ma 'ana tai fera 'e'ete ki lau. Nia 'e too gwana 'ana maefera baita 'i Rom ma ka alua wane ki daka lio sulia toaa 'e'ete ki ne nia 'inito fuada ma daka too farana rigitaa nia. Si kada sa Disas nia baita mai ai, sa Herod 'Antibas ne wane gwaungai nai 'i Rom 'e alua ka lio sulia bali lolofaa 'i Galilii, ma ka alua sa Baelat ka lio sulia bali lolofaa 'i Diudia.

Wane kwairooi (Disciple)

Si mae baea nai da saea 'ana wane ne nia rongokwaisulii 'ana toolangaidooa nia ta wane ma ka kwairooi 'ani nia. Na baebol 'e faatainia toae ki da lea sulia toolangaidooa sa Disas ma daka kwairooi 'ani nia. 'Ana baea Ingglis, si mae baea kera da 'ailia ai ne “disciple.”

Wane toolangaidoo (Teacher)

Si kada na toaa kwairooi nia ki sa Disas da 'aili nia 'ana wane toolangaidoo, kera da suana sa Disas ka 'initoa lau guu mala 'ana arai baita kera ki ni toolangaidoo lae 'ana taki. Kera da 'ailia waa 'uri nai ki na “Rabae” ki, suli ne kera wane nai ki fua toolangai lana taki ma si baea ni kwaifamanatai lae ki naa.

Wane toolangaidoo lae 'ana taki ki (Scribe)

Na wane nai, nia wane fua 'inifita lana ma toolangai lana taki nia ki God fua toaa Diu.

Wane rao tatakwai (Slave)

'Ana baea Ingglis, da 'ailia wane

rao tatakwai 'ana “slave.” Na wane, ma nao na keni rao tatakwai ki, da rao fua wane 'inito kera ki ka nao dasi ngalia guu ta fofolia fua maana raoa kera ki. Ma ni kera 'afitai daka sakwadoloa fua ili lana tasi raoa sulia manata lada 'i tala'ada. Kera da ilia guu otona si raoa ne wane baita kera ki saea fuada.

Lea sa ta wane ka dooria kai faa sakwadoloa ta wane ma nao ta keni ne rao tatakwai 'uri nai, na wane nai ka folia naa wane rao tatakwai nai 'ana malefo faasia wane 'inito nia.

Wewedue (Honey)

'Ana baea Ingglis, kera da 'ailia doo nai 'ana “honey.” Na doo totofi lana mamasia diana.

Wiiti (Wheat)

Na doo nai suana lana gwagwaona sa kai mala 'ana gwagwaona rais, ma daka fasia na ola baite ki ai. Nia fungu 'ana fufungi doe ki ai ma daka saungainia flaoa ai fua beret. Na flaoa nai ne kolu saungainia lau guu beret ai 'i tari'ina.